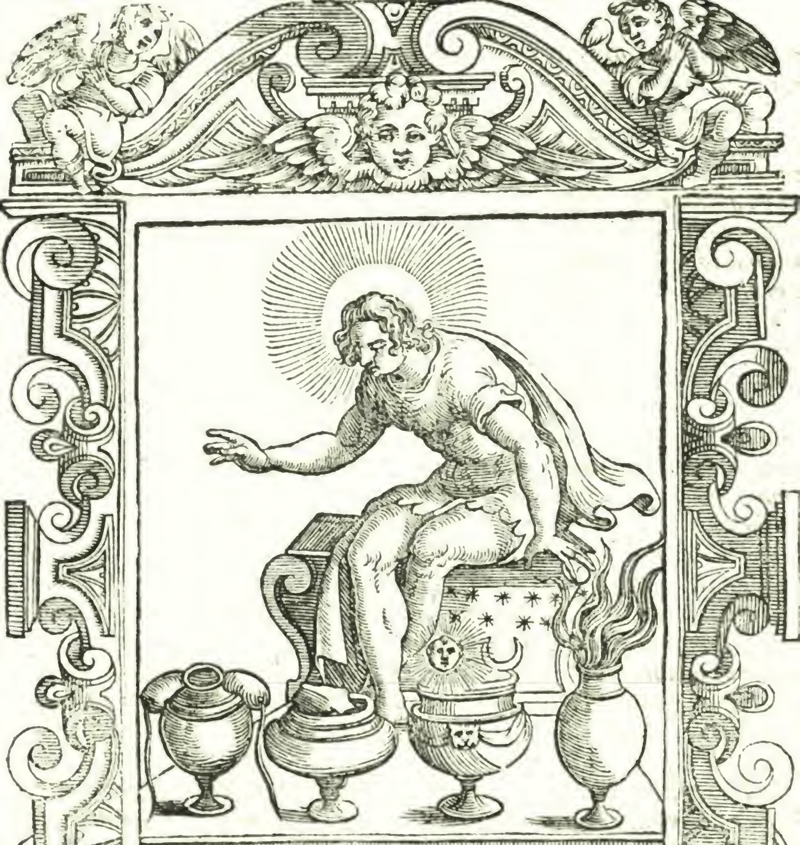

Natalis Comitis Mythologiae sive explicationis fabularum libri ...

Natale Conti, Marcus Tritonius, Geoffroy Linocier, Lilio Gregorio Giraldi

Digitized by Google

2410

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

NATALIS COMITIS
MYTHOLOGIAE
SIVE EXPLICATIONIS FABVLARVM
LIBRI DECEM,

IN QVIBVS OMNIA PROPE NATVRALIS ET Moralis philoſophiæ dogmata in veterum fabulis contenta fuiſſe perſpicuè demonſtratur.

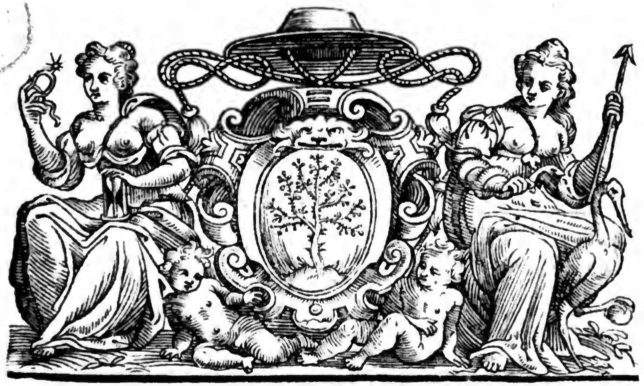
Opus cuiusuis facultatis ſtudioſis perutile ac propè neceſſarium.

ACCESSIT G. LINOCERII MVSARVM MYTHOLOGIA, & anonymi obſeruationum in totam de dijs gentium narrationem LIBELLVS.

Adiectæ ſunt inſuper nouiſſimæ huic, poſt Germanicã & Gallicam, editioni elegantiſsimæ Deorum imagines, & eruditiſſimæ mythologię

M. Antonij Tritonij Vtinenſis.

Omnia ſummo ſtudio, & exquiſito labore emendata.

PATAVII, apud Petrumpaulum Tozzium. 1616.

Ex typographeio Laurentij Paſquati.

Digitized by Google

Digitized by Google

AMPLISSIMO ET REVERENDISS. PRÆSVLI D. INNOCENTIO SPINIO BRIXIANO,

Antiſtiti maximo, & Generali congr. Canon. Regul. S. Saluatoris, ſacræ Theol. doctori.

CVM *plurima & eximiæ tuæ virtutes, ampliſſime & reuerendiſſime antiſtes, præſertim diuina ſapientia, flexanima eloquentia, miranda prudentia, ſumma morum innocentia ac totius vitæ tuæ integritas (quas ipſo meritiſſimi nominis omine fatidica ſacra iam olim tibi impertiuere), in dilectionem & admirationem tui attrahant, alliciant, arripiant non Italiam modò noſtram, ſed & totam pœnè Europam, omneſq; adeo gentes quæ ſigna ſanctiſſimi Patris D. Auguſtini ſequuntur, amplectuntur aut experiuntur: Nil mirum ſi ego vnus è multis amplitudini & reuerentiæ nominis tui nouam hanc maximi & vtiliſſimi operis editionem nuncupatum eam. Vt enim muneri, quod penes me maximum ac pretioſiſſimum habeam, idoneus amicus quærendus erat; ita etiam noua operæ nouus patronus: vt & hic ſplendore nominis ſui*

☞ ij *libro*

libro in publicum prodeunti lucem fœneretur, Genio gratiam veneiur, & authoritate præſidium largiatur; & ille qualecumq; donum, quo donatum eſt animo, accipiat, foueat, in ſinu habeat. In te autem, ſapientiſſime præſul, cùm illa omnia aliaq; ſpe & cogitatione noſtra multò plura & maiora ſita eſſe mecum intelligant tot hominum millia, citra omnem adulationis aut dubitationis aleam: non erat profectò diu mihi deliberandum cui opus ad vmbilicum adductum nuncuparem; cùm non ſolùm ab initio tibi debitum & deſtinatum a me fuerit, verùm etiam ante primas lituras, deſiderium teſtatum faciendi tibi animum meum animos mihi indiderit ad ſuſcipiendum tam operoſum, ſumptuoſum & glorioſum negotium. Etenim tam vniuerſim apud celeberimum athenæum hoc Patauinum, quàm priuatim & peculiari quodam iure apud me tantam nominis tui famam & futuræ præſtantiæ exſpectationem iam olim adoleſcens reliquiſti, vt nemo paulò humanior in hac ſtudiorum vniuerſitate reperiatur, qui non omni ſtudio ſuam operam tibi probare, de te benè mereri, & tuo honori inſeruire affiictim expetat & exoptet. Triumphum tuum literarium ex celebri illo certamine De varia animorum ſorte *reportatum, præter literatos omnes, plebs Antenorea conſtanti etiamnunc memoria celebrat: totius enim populi vna tum vox erat, nullum vnquam in illa ætatula ingenij, acuminis, doctrinæ, peritiæ, promptitudinis & memoriæ documenta maiora, nullum paria dediſſe incomparabilibus tuis iuuenilibus, ex quibus cuiq; promptum fuit depromere præſagia ſapientiæ & excellentiæ ex tantis primordijs pullulaturæ. Tranſeo lubens iudicium illud inſigne quod de te etiam puero fecere excellentiſſimi viri præceptores tui, maximè clariſſimus philoſophus Fr. Piccolomineus, & celeberrimus theologus ſociet. Ieſu P. Menuh, qui te vnici filioli loco ſemper habuerunt, te vnum in ore & pectore perpetuò geſtarunt; qui non alium quàm Innocentium Spinium velut exemplar omnis modeſtiæ, diligentiæ, & obſeruantiæ cæteris auditoribus commendare, non alium decus ſuæ ſcholæ nominare aſſiduè ſoliti ſunt. Cogor, inquam, tranſire iuuenilia tua ſtudia, vt ad maiora properem; quanquã & in illis mirandum illud erat, quòd cùm ſocijs tuis omnem ingenij & eruditionis palmam longo interuallo præripuiſſes, nihilominus natiua tua modeſtia & ſingulari probitate aſſecutus es vt tam condiſcipulis omnibus quàm præceptoribus longè chariſſimus ſemper exiſteres; hi filij, illi fratris; hi honoris, illi ductoris loco te iugiter haberent.*

Ad altiora accedo heroici & vere diuini animi monumenta. Quis vnquam ante te celeberrimi per totum orbem terrarum & numeroſiſſimi ordinis tam breui compendio, tam matura celeritate caput, præſes & princeps renunciatus eſt? Quis vnquam tanta iudiciorum harmonia aut ſuffragiorum conſenſu

ſenſu

Digitized by Google

ſenſu ad culmen illud honoris ſubuectus eſt? Quis vnquam ante te tanta Italiæ iubilatione, tanto bonorum omnium deſiderio, tanto vniuerſi ordinis D. Auguſtini applauſu & gaudio ad ſummam eiuſdem dignitatem, non manibus aut humeris, ſed animis ſingulorum & cordibus ſublatus eſt? Quis denique ante te maiori prudentia, iuſtitia & moderatione commiſſum gregem rexit, cunctorum animos demeruit, ampliſſimum munus ſua tamen amplitudine amplius effecit? Quod ſi hic locus eſſet dicendi quàm ſacroſancto purpuratorum principum ſenatui gratus & honoratus, quàm toti aulæ Romanæ charus, quàm ipſi beatiſſimo patri familiaris & dilectus, quàm denique cunctis Eccleſiæ catholicæ patribus, præſertim canonicis cuiuſcumque ordinis notus & laudatus meritis & actis tuis euaſeris, tempus profectò me citiùs quàm oratio deficeret. Credidere olim Athenienſes Fortunam benignā captas ciuitates & deuicta hoſtium oppida conieciſſe in manus & ſinum Timothei ducis ſui, dormientis etiam: De te verò quantò ſatiùs tam credi quàm dici poterit prouidentiam Dei ordinariam (ſiue illam fatis, ſiue aſtris attribuas) maturos & concatenatos honores confertim conieciſſe in tuum nihil nimis cogitantis, nihil vnquam præter virtutem ambientis ſinum & gremium. Ineunte ſeptimo ætatis luſtro præfectus cœnobio Candianæ ad D. Michaelis (quod è præcipuis eſt vniuerſi ordinis), abbatis dignitatem tanta cum tua laude & illius familiæ emolumento geſsiſti, vt & monaſterium illud ſe plus debere fateatur anno iuuenis regimini, quàm prorogatis ante te multorum ſenum imperiis, & tute tali ſpecimine virtutis tuæ viam aperueris ad cæteros honores percurrendos. Itaque præter ordinem in proximo Canonicorum regularium S. Saluatoris conuentu generali antiſtes maximus tacitis omnium ſententijs deſignatus es ante finem ſeptimæ olympiadis vitæ tuæ: Et quamuis ſuborta oculorum infirmitas promulgationem magiſtratus tui tunc temporis diſtulerit, non potuit tamen eadem impedire quominùs congregationis ephorus (viſitatorem vocant) plenis & liberis ſuffragijs, necdum viſu in integrum reſtituto, renuntiareris. Dubium autem eſt vtrum magis commodo an incommodo tuo ceſſerit illa intuitus imminutio; certè glorioſior vtique tibi fuit miraculoſa illa curatio, quàm detrimentoſa fuerit pauci temporis iactura. Nam cùm ex aſſiduis ſtudijs, vigilijs, meditationibus & officijs ſacris in ophthalmiam primùm, deinde & in ſuffuſionem incidiſſes, tandem in maximam tactus & viſus læſionem; & excellentiſſimi medici Patauini, Veneti & Bononienſes affectuum complicationem pertinacem & inueteratam artis ſuæ remedijs ſuperiorem iudicaſſent, teq; ad arma tui ordinis, preces inquam & lachrymas remiſiſſent, tu derelicta omnis auxilij humani cura ad vnicum Deum opt. max. te conuertiſti, & implorata pace ac

venia

venia per vnigenitum eius filium, ad puriſsimam & immaculatam huius matrem confugiſti. Quemadmodum autem qua hora vocem protulit Dominus noſter in euangelio de ſanitate pueri grauiter affecti illius centurionis qui adorabundus ad ipſum acceſserat, eadem hora priſtinæ valetudini reſtitutus eſt paralyticus: ſic tu etiam priſtinam luminis aciem recuperare cæpiſti eadem illa nocte qua medicas B. Virginis manus implorasti, qua eius patrocinio te totum & ex aſſe commendaſti, qua denique de adeunda ſanctiſsima eius æde Lauretana votum concepiſti. Voluit ſcilicet Deus opt. max. nimis celerem & inuidioſum curſum gloriæ tuæ paterna illa viſitatione temperare, ordine per intermedios honorum gradus ad ſummum deducere, omnemq; lucem & animi & corporis & nominis tui ſibi vni acceptam referendam eſſe oſtendere: Et ſanctiſsima deipara virgo, quaſi dicto audiens, votis tuis con feſtim annuit, miraculo te in ſuam clientelam aſſumpſit, & reliquam vitam extra inuidiæ aleam ſalutari ſua ope veris gaudiis & maturis honoribus tempeſtiue admonuit.

Clamat hoc res ipſa: Nam vt cœnobiarchæ munus excepit ephoratus tuus, ita hunc procurationis generalis dignitas, & eam culmen & faſtigium honorum ordinis tui, ſummus nimirum principatus, quem & ante ætatem ordinariam nactus es, & ſupra omne ſenium gubernas: in ſumma veluti per circulares catenulas aureæ armillæ, aut gemmeas ſcalas turris excelſæ, ita, ab imis ad ſummos honorum gradus continuatis vſque paſsibus aſcendiſſe videris. Quandoquidem autem prouidentiæ diuinæ index ferè & teſſera eſt vox cõcors totius populi; & his vltimis temporibus magnis viris multum indigeat mater Eccleſia in terris militans, quæ te, ſi liceret, immortalitate hic etiam do naret; & quamuis tu tibi, tuis, honori etiam ipſi hactenus ſufficienter vixeris: Nemo tamen eſt qui te norit, quin animo ſuo voueat, ſpondeat, perſuadeat fore vt eadem honorum ſerie & te decoret purpuratus ordo, & tu ampliſsimum ſenatum viciſsim honores, augeas, exornes, amplifices. Vt autem ſemel enuntiem & paucis complectar cuncta quæ mens mea etiam olim de te puero augurabatur, quiſquis didicerit, meminerit, audiuerit quanta animorum alacritate, quibus gradibus, quo compẽdio ad magiſtratum maximum virorum tui ordinis perueneris, quanta ſapientia Spartam quam nactus es in dies magis magiſque exornes, quanta induſtria, modeſtia & obſeruantia principum, magnatum, & totius ſacræ aulæ Romanæ animos demerearis & concilies, quanta tandem prudentia & pietate perpetuò ſcateas in minimis iuxta ac maximis muneris tui negotiis obeundis, quiſquis, inquam, illa norit, idem fulgore tuarum virtutum attonitus mecum omninò concludet tali & tã to viro optima quaque deberi, ſumma omnia parari, honorem cum gloria famulari,

mulari,

mulari, ut ac tantis virtutibus ac meritis nullos titulos, laudes, honores pares referri poſſe. Sed hæc omnia ſigillatim proſequi ex dignitate maioris eſſet ingenij, eloquentiæ vberioris, alterius loci & operis longioris: ſuffecerit autem mihi in hoc epiſtolari ſcribendi genere digitum ad fontes intendiſſe, & cauſas publici amoris ac communis obſeruantiæ erga te ſignificaſſe, vberrimam autem elogiorum tuorum ſegetem in alium locum & occaſionem integrã reſeruaſſe. Ad me verò quod attinet & partes meas in proferenda nouiſſima hac editione mythologiæ Natalis Comitis, non alia dicam quam quæ cuilibet lectori in mentem primo oculorum obtutu venire temerè poterunt; me ſcilicet nullis ſumptibus, nullis laboribus meis, nullis doctorum virorum curis & ſuppetijs peperciſſe, vt hoc opus nunc denique quàm emendatiſſimum prodiret; viuas imagines Deorum antiquorum ſuis locis appoſui, auctarium mythologiæ ſubieci, chalcographos aptiſſimos vndique conquiſiui, operarum mendis eluendis idoneum correctorem præfeci, & idcircò virum literaturæ humanioris peritum natione Græcum honeſtis ſtipendijs conduxi, ea denique omnia præſtiti quæ vel vſus reip. literariæ, vel dignitas operis ſub tui nominis auſpiciis in lucem prodituri poſtulare mihi videbantur. Cæterùm cùm olim iunior me meùmque bibliopolium fauore & patrocinio tuo conſtanter dignatus fueris, & ſummam erga me beneuolentiam multis & magnis pignoribus abſens etiam teſtatam feceris, non potui non aliquod ſaltem grati animi monumentum pro tantis beneficijs rependere: & quod dicitur vna fidelia duos parietes dealbaui, ſimul teſſeram obſeruantiæ meæ hac nuncupatione præbendo, & operi ſi non nouo, certè aucto & expolito nouum & dignum patronum conciliando. Vtilitatem, neceſſitatem, varietatem, pulchritudinem & omnimodam doctrinam huius operis, ac magnorum virorum de eodem elogia de induſtria prætermitto, ne nimia prolixitate purgatas aures tuas grauare voluiſſe videar, ne appendix ſarcinam ſuperet, ne denique præuaricari appaream, ſi in dubium ea vocem quæ apud omnes doctos in confeſſo ſunt.

Obſecro igitur & obteſtor tuum Genium, ampliſſime & reuerendiſſime antiſtes, hoc qualecunque ſiue onus patrocinij, ſiue munus leuidenſe, ſiue mauis vtrumque ne dedigneris accipere, ſuſcipere & æqui bonique, his anni præſertim auſpicijs, conſulere. Vale, & honori ac emolumento matris Eccleſiæ diu viue. Patauij Antenoreæ, e libraria noſtra tibi deuota, bonis calendis anni biſſexti 1616.

Amplit. & reuer. tuæ

Nexu & mancipio addictiſſimus
Petruspaulus Tozzius
bibliopola Patauinus.

Digitized by Google

Digitized by Google

CATALOGVS
Nominum variorum Scriptorum, & operum,
Quorum ſententiæ vel verba in his libris Mythologicis citantur.

A

ACeſander
Aceſilaus
Aceſodorus.
Achæus *in Ætone Satyrico.*
Acuſilaus.
Adæus Mitylenæus de ſtatuarijs.
Æſchyl' in Prometheo.
Eumenidibus.
Perſis.
Bacchi nutricibus,
Sacerdotibus.
Ætius.
Agameſtor.
Agatarchides *Cnidius in* rebus Europicis,
in rebus Aſiaticis.
Agathias.
Agathocles de arte ferraria.
Agræetas in rebus Scythicis,
Libycis.
Albertus Magnus.
Alcæus epigrammatographus.
Alcimus in reb' Siculis.
Alcetas de depoſitis in Delphis.
Alcman Melicus.
Alexander Myndius de iumentis.
Alexis epigrammatographus.
Alpheus Mitylenæus de laude Deli.
Anaxagoras Clazomenius.
Anaxandrides Rhodius.
Anaximander.
Anaximenes.
Andrætas Tenedius in nauigatione Propontidis.
Andro Teius in nauigatione, epitomis affinitatum.
Androtion de ſacrificijs
Anticlides in rebus Deliacis, in reditibus.
Antigonus.
Antigonus Caryſtius in dictionibus.
in hiſtoricis commentarijs.
Antimachus Argiuus in Argonauticis.
in Centauromachia.
Antimenides in hiſtorijs
Antipater Sidonius.
Antipater epigrammatographus.
Antipater Stoicus.
Anytes.
Apollinis oracula.
Apollodorus Athenienſis in bibliotheca.
Apollodorus Cyrenaicus de Dijs.
Apollodorus Cyzicenus
Apollodorus Gelous in Philadelphis.
Apollonides epigrammatographus.
Apollonius Attalicus in compoſitione.
Apollonius Pergeus de conis.
Apollonius Rhodius in Argonauticis,
in ædificatione Alexandrię.
Apollonius Smyrnæus.
Arabius epigrammatum poeta.
Aratus in Phænomenis.
de ſignis aquarum & ventorum.
Arati enarrator.
Archelaus de fluminib'.
Archemachus Euboicus.
Archias epigrammatum poeta.
Achæus de archeanatide, de bello Erythræo.
Archippus de piſcibus.
Aretades Cnidius in rebus Macedonicis.
Ariſtippus in rebus Arcadicis.
Ariſto Chius,
Ariſtocles de choris.
Ariſtocritus.
Ariſtodemus Abderites

Digitized by Google

de ſtatuarijs.
Ariſtophanes in Auibus,
Equitibus,
Nebulis,
Pace,
Pluto,
Ranis
Veſpis.
Ariſtophanis enarrator.
Ariſtophon Pythagoriſta.
Ariſtoteles de cælo,
Generatione,
Meteorologicis,
Motu animalium,
Mundo,
Hiſtorijs animalium,
Ariſtoxenus de tibicinibus, de foraminibus tibiarum, de rebus geſtis Alexandri.
Arrianus in rebus geſtis Alexandri.
Arrianus de rebus Bithynicis.
Artemidorus Epheſius.
Artemidorus de ſomnis.
Aſclepiades Myrleanus.
Aſius.
Athenęus,
Athenodorus Byzantius.

B.

Bacchylides.
Bito de muſicis inſtrumentis.
Boethus de Muſica.

C

Cæſar Germanicus.
Calaber.
Callias ad Agatheoclem.
Callimachus in hymnis, de conditis inſulis & habitatis vrbibus, & illarum nominibus in Hecale.
Caliſthenes in nauigatione.
Calliſtratus de Heraclea
Callixenus Rhodius de Alexandro.
Carcinus tragicus poeta.
Caryſtius hiſtoricus.
Catullus in Argonauticis.
Cecrops.
Chærecrates.
Chæremo.
Chæris.
Chares Mitylenæus.
Charicles in cathena.
Charon Lampſacenus.
Chęrilus.
Cicero de natura Deorũ
Finibus,
Legibus,
Vniuerſitate,
Quæſt. Arcad.
Diſput. Tuſc.
pro domo ſua,
Pub. Sextio,
Roſcio Amer.
Lege Manilia,
in Verrem.
Arateis carm.
Claudianus de rapta Proſerpina.
Clearchus Solẽſis de terrore, torpedine piſce, amatorijs,
in libris vitarum.
Cleon in Argonauticis.
Conon in Heraclea.
Corinnus Delius.
Cornelius Agrippa.
Cornelius Gallus.
Cornelius Tacitus.
Crates;
Cratinus in Chirone,
Crato.
Crobylus,
Cteſias in Perſeide.

D

Daliochus de euerſione Cyzici.
Daimachus Alexandrinus de reditibus.
Damagetes.
Damarchus de cert. Dioniſiacis.
Damaratus de certam. Dionyſiacis.
de mutatis nominib.
Demetrius Bizantius in poematis.
Demetrius Chlous.
Demetrius Scepſius.
Democritus.
Demoſthenes in Ariſtogit. contra Timocratem,
in Midiam,
ad epiſtolã Philippi,
Neæram,
Diagoras.
Dicęarchus in rebus Æptijs.
Dictys Cretenſis de bello Troiano.
Didymus.
Dio in tertia compoſitione.
Diocles ĩ lethiferis pharmacis.
in fabuloſis.
Diodorus poeta.
Diodorus hiſtoricus.

Diogenes

Diogenes *Laertius*.
Diagnetus in reb. Smyrnæis.
Dionyſiocles.
Dionyſiodorus.
Dionyſius Chalcidicus de ædificatione.
Dionyſius de ſitu orbis.
Dionyſius Halicarnaſſeus.
Dionyſius Mileſius in Argonauticis.
Dionyſius *Mitylenæus de Circulis*.
Dionyſius Thrax in diæreſibus.
Diophanes hiſtoricus *Ponticus*.
Dioſcorides.
Dioſcorides Sicyonius.
Dioxippus Corinthius in rebus patrijs.
Diphilus,
Diphilus Siphnius.
Direchidas in rebus Megarenſibus.
Dorion de piſcibus.
Dorotheus Sidonius.
Doroth. in metamorphoſi.
Duris, Samius de Agathocle de reb. Libycis de reb. Macedonicis.

E

Echemenes in rebus Cretenſibus.
Empedocles.
Ephorus de ponderibus
Epicharm. in Hebes nuptijs. in Buſiride,
Epicurus.
Epicus.
Epigenes in Heroina.
Epimenides Cretenſis.
Epimenides poeta.
Epiphanius in Ancorato.
Eratoſthenes in architectonico.
Euanthes in fabuloſis.
Eubulus in Chryſilla, in Campylione.
Euclides in opticis.
Eudoxus Cnidius de ambitu terræ.
Euenor de fluminibus.
Eumelus Corinthius poeta hiſtoricus.
Eumelus Tegeates.
Eumolpus de ſacrificiis.
Eumolpus Trax in hiſtorijs
Euphorion
Eufranor de tibicinibus.
Euphronius hiſtoricus.
Eupolis.
Euripides in Alceſtide.
Andromache,
Bacchis,
Cyclope,
Electra,
Hecuba,
Helena,
Heraclidis.
Hercule inſano.
Hippolyto Coronifero,
Ione,
Iphigenia in Aulide,
Medea,
Melanippe,
Oreſte,
Phaethonte,
Phæniſſis,
Rheſo,
Supplicibus,
Troadibus,
Euſeb. in præpar. Euangelica, de falſa relig. temporibus, theologia Phœnicum.
Euthydemus Athen. de ſalſamentis.

G

Gabrias in Iambis fabuloſis.
Galenus in ſuaſoria.
Georgius Gemiſtus in rebus Græcorum.

H

Hecatęus Mileſius in Phoroneo.
in Genealogijs,
Hyperboreis.
Hegemon in Georgicis.
Hegeſagoras in rebus Megarenſibus.
Hegeſander.
Hellanicus de ędificatione Chij.
Hellanicus Lesbius in rebus Aetolicis.
in Cranaicis,
in Theſſalicis,
Heliodorus Lariſſæus de Opticis.
Heraclides Ponticus in amatorijs.
Heraclitus Sicyonius de lapidibus.
Hermeſianax elegiographus.
Hermippus de magnificentia templorum & ſacris regum donarijs
Hermocreon epigram-

matum poëta.
Hermodotus Platonicus de diſciplinis.
Hermogenes de Phrygia.
Herodianus in vniuerſa hiſtoria.
Herodotus de Perſeo & Andromeda,
de vinculis Prometei,
de bello Teleboico,
in Argonauticis.
Herodotus in Calliope
Clio,
Erato,
Euterpe,
Melpomene,
Polymnia,
Terpſichore,
Vrania.
Herophilus.
Heſagoras in rebus geſtis Megarenſium.
Heſiodus in Theogonia.
Operibus & diebus,
Scuto,
Sacro ſermone,
Claris mulieribus,
Ceycis nuptijs.
Hippias de ſtatuarijs.
Hippocrates.
Homerus in Iliade,
Hymnis,
Odyſſea.
Horatius in libro Carminum.
Epodon,
Secularibus,
Sermonibus,
Poetica.
Hyginus de ſtellarum fabulis.

I

Iamblichus.
Ibycus.
Idmon.
Ioannes Diaconus.
Ioannes Antiocheus.
Ion.
Iophon Gnoſius in oraculorũ explicationib⁹.
Iſacius.
Iſocrates.
Iſter de Coronis.
Iſtrus de rebus Atticis.
Iulianus Aegyptius.
Iulius Pollux.
Iuuenalis.

L

Lactantius.
Laſus Hermioneus.
Leo Byzantius de fluminibus.
Leonidas epigrammatographus.
Leſches in parua Iliade.
Libanius.
Lucianus de Amoribus.
Aſtrologia,
Apoll. & Vulc.
Charonte,
Concilio Deorum,
Cygno.
Dea Syria,
Dialogis Deorum,
Dialogis mortuorũ,
Dipſadibus,
Falſo vate,
Ganymede,
Gymnaſtis,
Hæreſibus,
Hiſtoria vera,
Iunone & Ioue,
Ioue tragœd. inducto,
Iride & Neptuno,
Luctu,
Marinorum deorum dial.
Meretricio,
Nauigio,
Necyomantia,
Nigrino,
Pane & Mercurio.
Panope & Galatea,
Philopſeude,
Prometheo,
Sacrificijs,
Saltatione,
Saturnalibus,
Timone,
Venere, & Luna,
Zephiri & Noti dial.
Lucianus epigrammatũ poeta.
Lucretius.
Lycophron,
Lyſimachides,
Lyſimachus Alexandrinus in rebus Thebanis.

M

Manilius in Aſtron.
Marullus.
Melanthes de ſacrificiis,
de myſterijs.
Melanthus de imaginibus Deorum.
Meleager.
Menander in Tibicina.
Menander de myſteriis.
Menecrates.
Menodotus Samius de rebus egregiis Sami.
Mercurius Triſmegiſtus
Metrodorus de conſuetudine,

Digitized by Google

Mimnermus in Pumilone.
Mnaſeas de Aſia.
Mneſagoras.
Mneſimachus Phaſelites.
Mœro.
Muſęus de Iſthmiis,
Titanographia.
Myro Prieneus in Meſſeniacis.
Myrtilus in rebus Lesbicis.

N

NAtalis Comes in Venationibus.
epiſtolis,
aucupiis.
Naucrates Erythręus.,
Nicander Aetholus in Alexipharmacis.
Nicander Colophonius in Alexipharmacis.
in Theriacis.
in rebus Aetholicis,
in libro Europæ,
linguarum.
mutatorum,
Georgicis,
Nicandri enarrator.
Nicanor Samius de fluminibus.
Nicephorus.
Nicetas Siracuſius.
Nicocrates Cyprius in rebus patriis.
Nicoſtratus.
Nilus.
Numenius de piſcationibus.
Nymphis in Heraclea.
Nymphodorus Syracuſius in hiſtoriis,
Aſiatica nauigatione.
Erinnybus.

O

OLympionicus in libro de plantis.
Onaſus in rebus Amazonicis.
Oppianus in Venatoriis.
Oracula.
Oroſius.
Orphęus in Argonauticis,
in hymnis.
Minore cratere,
Sacro ſermone,
Lapillis.
Ouidius de arte amandi
Faſtis,
Remedio amoris,
Medicamine faciei,
De Triſtibus,
De Ponto,
In epiſtola Acontii,
Ariadnę,
Cydippes,
Deianiræ,
Didus.
Helenæ,
Hypſipyles,
Ibide,
Leandri,
Liuiæ,
OEnones,
Paridis,
Phædræ.
Phyllidis,
Sapphus,
Metamorphoſi.

P

PAlladas epigrammatographus.
Panyaſis.
Paulus Silentiarius epigrammatum poeta.
Pauſania in Atticis rebus,
Achaicis,
Arcadicis,
Bœoticis,
Eliacis poſterioribus,
Eliacis prioribus,
Laconicis,
Phocicis,
Meſſeniacis.
Perimander de ſacrificiorum ritibus.
Phęſtus in rebus Macedonicis.
Phanodemus in rebus Atticis.
Phanodius.
Pherecrates de ſacrificijs, metalla fodientibus,
Pherecydes in Iunonis nuptiis.
Philippus Bizantius epigrammatum poeta.
Philochorus de ſacrificiis.
Philoſtephanus in rebus Cypriis.
in rebus Italicis.
Philemon.
Phocylides.
Philarchus hiſtoricus.
Phœnix Colophonius.
Piſander Camirenſis.
Pindarus in Olympicis,
Pythicis.
Pindari enarrator.
Plato in Apologia,
Axiocho,

Conui-

Digitized by Google

Conuiuio,
Cratylo,
Critia,
Euryphrone.
Gorgia
Legibus,
Memnone,
Phædone,
Phædro,
Repub.
Timæo.
Plato Comicus in Decipiente.
Plautus in Amphitryone,
Aulularia,
Plinius.
Plotinus.
Plutarchus in Alexandro,
Arato,
Ariſtide,
Bruto,
Catone Vtic.
Cleomene,
Lucullo,
Nicia,
Numa,
Paulo Æmilio.
Pelopida,
Pyrrhe,
Sertorio,
Solono,
Themiſtocle,
Theſeo,
De fluminibus,
Audiendis poetis,
Problematis ſympoſiacis,
De muſica,
Amore parentum in filios,
Sera Dei vindicta,
De ſuperſtitione,
Problematis,
Fortuna Romanorũ.
Ignis an aqua vtilior,
Induſtria animalium.
Polemo ad Adæum & Antigonum,
Eratoſthenem.
Timæum.
Pollux.
Polybius.
Polycrates Samius.
Polyzelus Rhodius.
Polycharmus in rebus Lycijs.
Polyidus dithyrãbicus.
Pompeius.
Pomponius Mela.
Porphyrius de ſacrificijs
Poſidippus epigrammatographus.
Poſidonius de Dijs & Heroibus.
Poſis in Amazonide.
Pſellus de dæmonibus.
Proclus in Heſiodum.
Promachidas Heracleota.
Propertius
Ptolemæus in Almageſto.
Ptolemæus epigrammatographus.
Pytheas de ambitu terræ.
Pythagoras Samius.
Pythenetus in rebus Æginetarum.

Q

Qvintus Smyrnæus.

R

Rhianus in Heraclea
Rufus Auienus.

S

Sabinus.
Sappho.
Scymnus Delius.
Seleucus in miſcellaneis
Semus Delius in rebus Deliacis.
Seneca in Agamemnone
Seſoſtenes in rebus Ibericis.
Sibylla.
Silenus Chius in fabuloſis hiſtorijs.
Simonides Amorgius.
Simonides poeta.
Simonides Ceus in genealogijs.
Socrates in commentariis ad Idotheum.
Sophocles in Aiace.
Antigone.
Captiuis.
Electra.
OEdipode Coloneo,
OEdipode tyranno.
Rizotomis,
Trachinijs.
Sophoclis enarrator.
Soſibius tragicus.
Soſiphanes in Meleagro
Soſtratus in introductione fabuloſæ hiſtoriæ, de animalibus.
Staphylus de Theſſalia.
Staſinus in reb. Cyprijs.
Stheſichorus.
Steſichorus Himeræus.
Steſimbrotus.
Strabo.

Digitized by Google

CATALOGVS.

Suidas in rebus Theſſalicis.

T

TArrhęus.
Tales Mileſius.
Theętetus.
Theagenes de Diis.
Thelytus Methymnæus in Bacchicis carminibus.
Theocritus in Adonia celebrantibus.
Amaryllide,
Bubulcis,
Cerealia celebrãtib'.
Cyclope,
Dioſcuris,
Encomio Ptolomei.
Epitaphio Adonis,
Epitaphio Bionis,
Europa,
Hercule paruo,
Hercule leonicida,
Hyla,
Paſtoribus,
Pharmaceutria.
Siracuſiis,
Thelſiijs,
Thalyſia celebrãtib'.
Thyrſide.
Viatoribus,
Theocriti enarrator.
Theodorus de bello Giganteo:
Theodorus Cyrenenſis in Metamorph.
Theognis.
Theolytus in Horis.
Teopōpus ĩ Callęſchro,
in rebus Græcis,
in Philippicis.
in Epopæis.
Theophraſtus in hiſtoriis plantarum,
cauſis plantarum,
de igne,
de lapillis,
de iis quæ in ſicco degunt.
de ſignis ventorum et ſerenitatis
Theophanes.
Theſeus in rebus Corinthiis.
Thraſibulus in hiſtorijs.
Thucydides.
Tibullus.
Timachidas de coronis.
Timagetus de portubus.
Timæus Siculus in rebus Siculis,
in hiſtoriis,
in rebus Deliacis
in rebus Italicis.
Timarchides,
Timocles.
Timochreon Rhodius in ſcoliis.
Timonax in rebus Scythicis,
in rebus Italicis.

V

VAlerius Flaccus in Argonauticis.
Virgilius in Æneide,
in Georgicis,
in Buccolicis.
Vitellio in Opticis.

X

XAnthus in rebus Ætolis.
Xenagoras de inſulis.
Xenophon in conuiuio.

Z

ZEnodotus Cyrenęus
Zenodotus Epheſius in compendijs,
in Linguis,
Zezes.

FINIS.

Index

Index Deorum, Dearumque, Heroum, rerum ab ipſis geſtarum, Fabularum, ſententiarum, quæ in hoc volumine continentur.

A

AB AEgyptijs in Græciã, & in Perſas prius, deinde ad alias nationes manauit, omnium prope religionum, origo 5
Acheruſia palus. 98
Acheron fluuius. ibid.
Deſcriptio dicti fluminis. ibid.
Acheron cuius filius. ibid.
Quare ſic dictus. ibid.
Ipſe primus excipit mortuorũ animas. ibid.
Et cur ita dixerunt antiqui de ipſo. 99
Eorum, quæ de Acheronte dicta ſunt explanatio. ibid.
Quid ſignificet Acheron. ibid.
Deferre Acherontem ſceleratos, ſignificat conſcientiam rerum turpiter geſtarum, memoriam, poſt mortem animum magnopere infeſtare. 535
Achilles quam matrem habuit. 516
Quare ita vocatus. 517
A quo educatus. ibid.
Eius mors. ibid.
Per mortem Achillis quid ſignif. Vet. 518
Achelous Aetholiæ rex. 375
Oceani filius vel Solis, ac Terræ, & cur ſic dixerunt Vet. 376
Actæon cuius filius. 353
Dilaniatus a canibus, & cur, ibid.
Quæ admonentur per hanc Actæonis fabulam. 354
Actæones duo. 354
Adonim Solẽ eſſe putarunt antiqui, 287
Huius mors. 286
celebritas. ibid.
Fanum celeberrimum vbi. ibid.
Adones duo fuere. ibid.
Adromeda liberata a Perſeo, & quo pacto. 487
Hac fabula adhortantur homines ad pietatem, & ad animi moderationem. ibi.
AEacus iudex mortuorum. 110
Ioue natus: magna in exiſtimatione fuit: Tres filios habuit. ibid.
AEgyptus fertiliſſimus. 470
Aeri benignitas rebus omnibus naſcentibus confert. 533
Ex aere incaleſcente naſcuntur animalia, & plantæ. 533
AEgyptij coluerunt monſtra bruta, & plãtas. 7.
Aeris vires. 71
AEoliæ inſulę. 450
AEolus ventorum imperator. 449
Huius origo. Homo Aſtronomię peritis. 450
Dedit Vliſſi ventos. 451
AEſculapius omnium filiorum Apollinis celeberrimus. 181
Eius ſerpentis origo. 194
Ipſum eſſe mutatũ in ſerpentem ferunt. ibid.
Vbi natus. ibid.
Lacte canina nutritus. ibid.
A quo edoctus. ibid.
Huius filij. ibid.
Ludi in eius honorem inſtituti. ibid.
Ipſe ſign. aeris temperamentum. ibid.
Huius filia Sanitas, tacita dixerit, quia aeris temperies cunctis rebus ſalubris eſt. 539
AEſculapij multi fuerunt. 196

AEſcu-

Digitized by Google

AEſculapius habuit templum celeberrimum Pergami. 196
Tetrapoli huic deo mos fuit capram immolare. ibid.
Fulmine percuſſus fuit & cur. 199
Senſus eorum quæ de AEſculapio dicuntur. 198
AEtheris materia ſempiterna exiſtit. 530
AEther Iouis pater. 50
Afrorum religio. 7
Agnus, & Aper victimæ aliquando Nep. 18
Aletto Tiſiphone, & Megera natę e ſanguine, 65.
Alphei metamorphoſis. 477
Huius curſus natura. 478
Ipſius aqua vtebatur in ſacrificijs. 478
Hunc pro deo coluerunt Vet. 478
Variæ de eo Sententię. 477
Altare quaſi alta area vocatum. 11
Ambitio, & inuidia infeſtiſsimi ſtimuli animorum noſtrorum. 544
Amor detruſus in terram, & cur. 483
Ambarualia quæ & a quibus agebãtur & quo pacto. 281
Amicitia regnantium inconſtas. 53
Amphion muſicæ artis peritus. 460
Vbi habitauit. 461
Quo pacto muros Thebæ fabricauit. ib.
Primus dicauit aram Mercurio. 462
Vltimo ſupplicio affectus ab Apolline, & cur. 551
Sign. dictorum de Amphione. 462
Animi vniuerſa moleſtia, aut ex acquirendarum, aut ſeruandarum diuitiarum ſtudio naſcitur. 99
Animę niſi dei iuſſu ſoluendę ſunt. 476
Animi magnitudinem rappreſentat Hercules, cum Cerberum in lucem extraxerit. 105
Animalia marina cur ſtupida. 88
Anima mundi quid facit. 530
Antiqui ſingulis animorum moribus proprios deos pręfecerunt. ibid
Apollo Iouis, & Latonę filius. 17
Vbi natus. ibid.
Templum huius magnificentiſſimum vbi fuit. 180
Multos filios habuit. ibid.
E cœlo eiectus à Ioue. 181
Errabundus. ibid.
Paſtor Admeti. ibid
Deus Paſtorum. 182.
Huic lupus ſacer & quare. ibid.
Hyacinthi amore captus. ibid.
Profugus e Sparta ad Laomedontem confugit. 182
Quomodo extruxit mænia Troiæ. ibid.
Inuenit muſicam. 183.
Muſæ in eius tutela creditæ, & quare ibid.
Dux earum. ibid.
Huic deo ſacræ cicadæ. 184
Fidicula piſcis.
Accipiter.
Cygnus idem.
Celeberrimus ob diuinandi artem. ibi.
A Pane eam didicit. ibi.
Tripos illi dicatus, & quare. ibid.
Tripodis hiſtoria. ibi.
Coronæ lauri huius templis appendebantur. 186
Apollo & Iupiter duo dei, quorum celebrabantur reſponſa. 188
Omnium templorum opulentiſſimum in delpho habuit. ibi.
Tribuebatur, ars medendi. ibid.
Aureos calceos geſtabat. 189
Typhonẽ ſagittis interemit. Ludi celebrati in eius honorem a quibus & quomodo vocati. In quibus locis colebatur. 190.
Huius corona. 12
Quę victimę ei mactabantur. 191

b *Huius*

Digitized by Google

Huius effectus. 192
Quid per hæc quæ de Appoll. dicuntur intelligebant vet. ibid
Apollines multi. 180
Apri calidonij fabula eius expoſitio. 377
Apologi. 3
Munus ipſorum. ibid.
Soli bruti colloquuntur in apologis vel cum his homines. ibid.
Aquæ propriæ ſacris. 55
Arca lapidea ad comburrendos ignes. ibi.
Arcas fuit eximiæ reuerentiæ apud mortales. 514
Aræ in ſublimibus locis extruebātur Iouis, & ſuperis. 11
Argi fabula qua ratione explicata. 470
Argonautæ quo pacto redierunt. 317
Aram tenebant illi, quorum cauſa fiebant ſacrificia. 15
Arionis nauigatio. 459
Quomodo nautæ ſtruerunt ei inſidie. ib.
A Delfino in Tænarum expoſitus. 460
Deiecit ſe in mare. ibid.
Corinthum proficiſcitur. ibid.
Per fabulam Arion. quid dem. V. ibid.
Aries inter ſidera collocatus & cuius gratia. 321
Hic ſacer heroi Heſycho. 20
Ariſtæus cuius filius. 293
De huius parentibus variæ ſent. 294
Vxor eius. ibi.
In deorum numerum relatus. ibi.
Signif. Ipſe conſilium, & prudentiam.
Per hanc fabulam antiqui ad prudentiā homines hortabantur. ibid.
Aſopi fabula. 463 eius explicatio. 464
Aſtra eſſe corpora ignea crediderunt multi philoſophi. 10
Aſtreæ quaſi teſtamenta ſunt leges. 58
Athamas quid ſign. 322
Atalantę celeritas. 385
Voluptas Atalanta eſt, quam non per pauca vitæ pericula expetimus. 547
Huius fabulę explanatio. 386
Atys fabula. 502
Amatus a Cybele. 47
Dilaniatus ab apro. Conuerſus in arborem. ibi.
Auaritia in omnia penetrare dicitur. 532
ſcelerum omnium fundamentum nec quidquam magis formidandum illa eſſe virobono. ibi.
Aureá ętas. 58. 59
Aurora Hyperionis ac Thiæ filia. 300
Solis & Lunę ſoror. In curru vehi ſolita. Iucundiſſima & ſuauiſſima. ibid.

B

Bacchus quos parentes habuit. 256
Hunc bimatrē vocarūt & cur. 257
Vocatus Dionyſius. ibid.
Quò deportatus ſtatim ortus. 258
Vbi educatus. 276
Alij imberbem alij barbatum finxe. 260
Portatus a Ioue in cælum. ibid.
Bacchi ſocius luſus. 261
Pro ſceptro Thyrſum geſtauit. ibi.
Fuit illi Sacra pica. 262
Huius ſacerdotes qui vniuerſam Indiam debellauit captiuum fecerunt Tirrheni. 264.
Huius cognomina. 265
Vinum inuenit. 266. 272
Bellum geſſit & in quos. 275
Primus omnium duxit triumphum vbi inuenit vitem. 274
Thebanus fuit. 272
Huius dei ſimulacrum. 270
Bacchę quæ fuerunt & earum res geſtæ. 268
Agebantur huius dei ſacra a mulieribus. 268
Multa huius dei ſacrificia multis in loci

ci celebrabantur Dionyſia, Phallica & Lenea in honorem huius Dei & quo pacto. 269
Coronabantur hedera quicunque huic deo erant innitiaturi & quid hoc dem 267
Incommoda vini immoderate ſumpti. 367
Vbi prius inuenta vua matura.
Bacchi varij. 259
Bellerophon Corinthius. 498
Quos parentes habuit. ibid.
Huius fortitudo. 500
Deturbatus in terram. ibid.
Hæc fabula alij Ad hiſtoriam alij ad Phyſicam alij ad Ethicam traducunt. ibid.
Belides Danai filiæ qua pœna apud inferos afficiuntur & quare. 523
Signif. huius fab. 524
Belluarum magis quā hominum propriū eſt dimicare & cur. 534
Boreas rapuit Athenarum regis fil Orithyam 451. Vbi eam deportauit. Vbi habitare ſolitus. 452
Filias habuit. ibid.
Boſphori duo & qui. 467
Boetia condita a Cadmo & cuius cauſa 481.

C

CAncrum cæleſte ſignum portam eſſe putauerunt, per quam animæ hominum aſcendunt, ac deſcendunt.
Calliſto Lycaonis filia in vrſā conuerſa & cur. 514
Capilli ſoluti in funere. 212
Cantus in ſacris. 17
Cantilenæ in ſacris quid continerent ibid.
Captiui loco victimarum. 21
Capilli comæ tonſe. ibid.
Carmina in Chermicos. 80
Capra cur inter ſidera collocata. 324
Qui populi hoc ſidus colebant. ibid.
Hæc quo nomine apellata. ibid.
Cadmi geſta. 481.482
E Phænicia in Greciam traiecit, ac ibi primus detulit quarundam litt. cognitionem. 484.
Relictis Thebis illyricorū regno potitus eſt. 520
Caſtoris & Pollucis origo. 444
Horum præclara facinora, ibid.
Alter immortalis: alter mortalis. 445
Apparent nauigantibus. 447
Agni candidi his ſacrificabant.
Pollux ſuauis, & clemens. 448
Quæ de his in medio afferunt non diſſentiunt ab hiſtoria. ibid.
Cantores morum correctores appellati ab Homero. 404
Cantorum antiquorum modeſtia, ac temperantia. ibid.
Caſti ſacerdotes Cybeles viuebant, et ideo membrum genitale ſibi quodam lapide abſcindebant. 13
Charybdis quæ fuit 454.456
Charontis deſcrip. 91
Huius Cymbæ & Cerberi deſcrip. ibid.
Charon fluuius, quid ſign. 101
Herebi & noctis filius. ibid.
Senis, Portitor, implacidus. 102
Huius ſtipendium. 102
Fabuloſa de Charonte quid ſig. 103
Cæpis, crinis, quibuſdam piſciculis, vtebantur romani in luſtrationibus. 23
Cælus vel Cælum ætheris, & diei filius. 65
Huius vxor Veſta. 65
Huius filij. ibid.
Ab opifice deo factus, deinde ex eius curſu natus eſt tempus, ex illo continuo Æther, deinde elementa. 533
Cerberi munus 103. Forma 104. Echidnę & Typhonis filius. 503

Plurima capita huic tribuerunt. ibid.
Significatio eorum, quæ de cerbero fingunt. 104
A Cerbero excipiuntur animæ cum lætitia, quæ poſtea volentes exire deterret 535.
Cerberus quid phyſice ibid.
Quare in ſpelunca eum habitare dixerunt. 104
Quid nomen Cerberi. 105
Cerberus auaritia eſt. ibid.
Capita complura Cerberi & quid hoc figmentum demonſt. 535
Ceres filia fuit Saturni & Opis. 276
Habuit filias ex Ioue ac Neptuno. ibid.
Vbi habitauit. ibid.
Per orbem vagauit, quærens Proſerpinam. 278
Boues iungere: arare, cædere, excutere grana, frangere, panem conficere, Ceres docuit mortales. 279
Cereris corona. 12
Huic deæ frugum ſationem tribuunt. ibid.
Nemora fuernut conſecrata. 281
Apud quos colebatur. ibid.
Sus illi immolabant. ibid.
Arietem quoque. ibi.
Papauera ipſi ſacra. 282
Huius ſacrificia apud Phigalenſes & Argiuos. 25
Ceres accipitur pro terræ feracitate. 10
Huius victima. 27.28
Prima leges tulit apud ægyptios. 282
Suſtulit mos veſcendi humanas carnes. ibid.
Vniũerſa quæ de Cerere confiũta ſunt, nihil aliud continebant niſi ſationis rationem. 283
Centauri quorum filij 378. *quare ſic dicti Theſſaliæ incolæ; Eorũ pugna. Victi a Lapithis. Quid per Centauri geſta ſignif. voluerunt vet.* 379
Chiron quare ſic nominatus. 200
De eius parentibus varia. 199
Aſtrologiæ peritiſſimus. 200
Vires herbarum primus obſeruauit. ibid.
Chirurgiæ peritus. ibid.
A Diana venandi ratione edoctus. ibid.
Eius mors. ibid.
Conuerſum in ſignum cæleſte. ibid.
Senſus dictorum de Chirone. ibid.
Quare dixerunt chiron alteram partem hominem, alteram equum fuiſſe. 201
Chimæra. 496
Aquo educata. 497
Aquo interempta. ibid.
Huius forma. ibid.
Huius fab. exp. ibi.
Per hanc fab. Vet. Reuocare homines voluerunt ab iræ. 498.
Per hanc fab. etiam demonſt. ipſi fluuiorum naturam. 553
Quare flammas ſpirare. ibid.
Chimæra dictum eſt. ibid.
Circes quorum parentum filia 305
Maga. 306
Homines in varia brutorum genera vertere ſolita qua rationem. 307
A miſcendo dicta & cur. ibid.
Quattuor ancillæ quas habui quid ſignif. 307
Credita immortalis. ibid.
Per hanc fab. ſignif. animalium & plantarum generationem. 543
Circes libido eſt. ibid.
Duas fuiſſe Circes nonnulli memorant. 306.
Comediæ inuentor qui fuit. 4
Coronarum vſus in ſacrificijs. 11
Coronæ vaſorum. 12

Digitized by Google

Colores veſtium in ſacris. 12
Conuiuia in honorem deorum. 26
Cocytus vnde, & quare ſic dictus. 101
Controuerſiæ de cælorum motibus. 292
Cognitio rerum maximarum cum maximo artificio ſub fabuloſis corticibus occultata, ita ea magis integra conſeruat & ad poſteros tranſmittuntur. 308
Cornelij Agrippæ artificium. 133
Columnæ Herculis. 143
Comediæ, Tragediæ, ludi cur inuenti. 226
Conſuetudo coniurationum quæ fuit. 351
Conſuetudo antiquorum, vt ipſi ſuper teſtibus victimarum plerumque iurarent. 350
Conſuetudo poetarũ vt fluuios tauris ſimiles effingerent. 375
Conſuetudo antiquorum vt ipſi nuptias virtute comparandas præſtantium mulierum proponerent. 389
Cupido quibus ortus parentibus non ſatis conſtat. 213
Poſt terram natus. 214
Eductus ex informi materia. ibid.
Huius fabula, apud Plat. 215
Huius habitus, & vires. 216
Quo pacto pingebant. ibid.
Dei ſpoliati a Cupidine ſuis inſignib. 217
Deorum omnium fæliciſſimus. ibid.
Eius inſignia. ibid.
E quibus rebus naſci. 218
Fons omnium malorum. 218
Quid ſit ſecundum Emp. 220
Cur illi datæ ſagittæ. 2
Cur cecus dictus. 220
Curetes dæmones, an homines fuerint. 507
Eorum geſta. ibid.
Quare ſic vocati. 508
Ventos repræſentant. 554
Cygnus quis fuit. 380
Ipſius res geſtæ. ibid.
Cygnum ligurum regem, ſecundum aliquos, & in Cygnum auem mutatum.
Cygni aſſeſſores Apollinis. 381. 27
Cyclopes Cæli, ac terræ filij. 509
Centum fuere. ibid.
Ipſi ciuitates primi condiderunt. 510

D

Deorum diuiſio. 5
Iidem facinoroſi. 7
Eorum moltitudinem improbauit Plato, & Pythagoras. 8
Deus vnus. 8. 9
Vindex iniuriarum. 64
Huius cultum ſine calamitate non negligi. 89.
Amat ſapientem virum. 162. 528
Non patitur viros bonos perire. 487
Non poteſt eſſe amicus crudelibus & auaris. 334
Pro rebus bene geſtis, ſolet calamitates in ſummam fælicitatem conuertere. 549
Non fauet deſidiæ. 115
Deorum fuga. In varia animalia mutati propter metum. 343
Dæmones terreſtres & aerij 10. quot apud Heſiodum. 6
Delphinus ingenio cognitione celeritate præſtat. 88
Qua de cauſa inter ſydera relatus. 460
Delphus vmbilicus terræ. 180
Democritus augur inſignis. 187
Dædalus ingenioſus ac præſtans vir. 407
Huius fuga. ibid.
Primus finxit ſtatuas manus & pedes habentes. 408
Aſciam perpendiculum Glutinum lithocollam, ac Terebram inuenit. 419. *ſinguli rotam, & Serram.* 420
A Minoe in vincula coniectus fugam arripuit. ibid.
Delus quid ſignif. 506

Deſcri-

Deſcriptio regni Plutonis. 97
Deucalion Promethei fil. 464
Vbi habitauit. ibid.
Vxorem habuit Pyrram. ibid.
Quomodo a diluuio ſe ſeruauit. 465
Alij alia hac de re. 466
Diana cuius filia. 136
Dianam & Lunam eandem eſſe putat Cic. ibidem
Vbi orta. 137
Praeſt venationibus vijs ac portubus. 138
Cognomina varia. 138. 139. 142
Cur venatoribus pręfecta. 138
Et parturientibus. 139. 143. 25
Multiplex off. Dianæ. ibid.
Huius victima. 28
Huic deæ currum aureum a ceruabus candidis tractum tribuerunt antiqui. 139
Cur id finxerunt. 143
Huius imago admirabilis. 140
Vbi ipſa fuit.
Illius effectus.
Huic deæ mos erat boues immolare. 141
Candida cerua Dianæ mactabatur. ibid.
Templum Dianæ in Epheſo celeberrimum. 742
Huius templi deſcriptio. ibid.
Senſa dictorum de Diana ibid.
Dij quales inter ſe. 33 34
Dij autores malorum. 29. 30. 31
Difficultates & labores complures humanam vitam circumſiſtere quas res nemo ſuperare poterit niſi optimis & firmiſſimis ſapientiæ inſt. confirmatus. 547
Diomedis fab. 380
Diomedeæ inſulæ. ibid.
Vbi ſitæ ſunt. ibid.
Quid ſignif. hæc de Diomede fabula & de eius ſocijs. 381
Diuitiæ nemini tutæ, optima medioc ritás, 420.
Diuitiarum amplitudo omniſq; opulentia eſt inuidioſa & inſidijs plena & cur. 532
Dodoneum celeberrimum oraculum. 324
Domeſticis exemplis omnes incitari. 64
Drepanum fuit dicta Sicilia 61. *& quare*

E

Elyſii campi vbi. 143
Deſcriptio eorundem. 144. 53
Eorundem ſignificatio. 146
Eloquentia cum malo, & flagitioſo ſit ingenio coniuncta plurimum obeſt cæteris hominibus. 241.
Elementa corruptioni, & mutationibus obnoxia ſecundum partes. 530
Endymion cuius filius 174
E Luna 50. filias ſuſcepit.
Vbi vitam degebat. ibid.
In Latmo ſemper obdormiuit mons cariæ ſecundum nonnullos. ibid.
Neque cum Luna concubuiſſe ſed tantum ab ea adamatus. ibid.
Huius fab. ſignif. varię. 174. 175.
Endymion paſtor. 175
Epinicia vnde ſumpſerunt originem. 41
Erichtonius quo pacto natus. 515
A quibus educatus. ibid.
Partem corporis inferiorem Draconis habebat. 516
Quadrigas inuenit & cur. ibid.
Europæ pulchritudo. 481
Europæ fab. ad hiſt. relata. 482
Eumolpidæ ſoli initiabantur cereris ſacris apud Athenienſes. 14
Eumenidum ſacra. 20
Eumenides ſiue furiæ miniſtræ iudicum inferorum quę nil aliud ſunt quã conſcientię ſtimulum. 536

Digitized by Google

Eunonia quaſi bona lex ſiue iuſtitia quã collocauit Orpheus apud thronum Iouis. 59
Electrum quid. 298
Et eius origo. ibid.

F

Fabulæ tegebant vniuerſa philoſophiæ dogmata & cur: earundem vtilitas. 2.4.
Varietas. 3
Differentia. 3.4
Partes. 4
Scriptores. 4.5.
Fabulæ tradiderũt antiqui vt per illas nos a vitijs retraherent & ad virtutes adhortarentur. 354
Fabula in qua narratur congreſſus Martis, & Veneris, & quo pacto ambo capti. 78
Huius ſab. All. 80
Flumina regionis Plut. 91
Fortuna quare cæca dicta. 94
Fabula de formicis. 110.111. *eius ſignif.*
Fames ſpernit omnia. 465
Fati neceſſitas. 349
Fabulæ quæ de dijs finguntur ad rerum naturalium aut aſtronomicarum conſiderationem ſpectant. 194
In fabulis antiquorum ſunt quædam ficta tantum ad voluptatem. 480
Fauni agricolarum dei crediti & dæmones. 252
His capra mactabantur. Quis faunus fuit. ibid.
Fauni victima. 28
Familiæ peculiares pro ſacris. 14
Falx ſaturni inuentum. 65
Feminę animalia imperfecta. Deſẽſę. 484
Feronia dea præfecta nemoribus. ibid.
Celeberrimum fanum huius deæ vbi. 216
Nihil aliud Feroniã eſſe dix. V q̃ diuinã vim arboribus diuinitus inſitam & cur id exiſtimarunt multi. 216
Filios. ſ. tandiu pios & obedientes parentibus eſſe oportere quã diu ab humanitate & deorum immortalium religione ac reuerentia illorum mandata non diſſentiant. 524
Flammæ quæ apparent nauigantibus a quibus miſſæ. ibid.
Ac de his flammis per multa. 448
Flores in ſacris mortuorum. 22
Fluuiorum varia natura. 478
Fluuiorum curſus varij. 477
Fluuij vnde dicti. 426
Fluuiorum perpetuus motus. 427
Flumina regionis Plutonis. 91
Fortunatæ inſulæ quæ ac vbi. 143.144
Earum deſcrip. 144
Fortuna Oceani filia. 175
Opinio de fortuna. ibid.
E ſanguine nata iux Orpheum. ibid.
Rerum omnium domina. ibid.
Fortuna vna e Parcis. 176
Cognomina multa illi indita. ibi.
Quid de ea Iuuen. Scripſit. 177
Eius ſignum apud Smirneos. 178
Signi deſcriptio. ibi.
Cur nomen ipſum fortunæ tributum. 539.
Quæ ficta de ea, & quid innuant. 178
Frumentum ſua ſponte naſcebatur in Sicilia Cereris tempore, quod cum a nemine colligeretur in terram rurſus reſidebat. 280
Fulmina cur Ioui tributa. 2
Furiæ dictæ a furore. 111
varia earum nomina. 112
Noctis filiæ. ibid.
De earum parentibus variæ ſententię. 112
Eximium timorem earum habuit antiquitas. 114

Harum

Harum inuocatio difficilis. ibid.
Vinum in ſacrificijs ijs non placebat 115.
Quid dicta de furijs ſignif. ibid.
Furiæ nil aliud ſunt quã conſcientia. 115.
Signif. nominum furiarum. ibid.

G

GAllorum ſacerdotes quo habitu induebantur. 502
Ganymedes. 515
Ab aquila raptus. 518
Fuit inaudite pulchritudinis. ibid.
Pocula Ioui miniſtrabat. ibid.
In id ſignum relatus quod dicitur Aquarius. 519
Vere Ganymedes propter animi pulchritudinem in cælum aſcitus. ibid.
Per hanc fabulam demonſtrabant Vet. hominibus ſapientes a Deo amari. ibid.
Genius Iouis ac Terræ filius. 153
Quo pacto ortus. ibid.
Ipſo Platanus dicata. ibid.
Deſcriptio eius formæ. ibid.
Vnde dictus. 154
Vniuerſam vitam noſtram gubernare crediderunt. ibid.
Frons dicata Genio. 155
Genium dixerunt eſſe elementorum Symmetriam. ibid.
Alij occultam vim planetarum Genium vocatum fuiſſe. 538
Genius demon., qui nobis ſemper bona conſilia ſugeret. 538
Gerionis fabula, & eius explicatio. 374
Gigantes quando nati. 371
Vnde. 342
ua corporis meg itudine p æ ll cr ũt ibidem.
Terribili aſpectu fuere. ibid.
Vbi habitarunt. ibid.
Super altiſſ. montes conſcenderunt. 343
Huius fabulæ explic. 344
Vbi commiſſum prælium in eos. ibid.
Glaucus marinus Deus, & qui fuit. 435
Quomodo Deus factus. 436
Vbi id contigit. 437
Vere Glaucus fuit natator peritiſſimus. ibid.
Huius hiſtoria. ibid.
Per hanc fab. quid ſignif. voluerunt antiqui. 437
Glauca Saturni filia. 53
Gloria præclarum præmium virtutis. 355
Gorgones quos parentes habuerunt. 393
Vbi habitarunt. ibi.
Lamię a latinis dictę. ibid.
Apud inferos manent. ibid.
& pęna ſceleratos afficiunt. 394.
Vnum oculum habuerunt. bid.
Superatę a Perſeo. ibid.
Quid per hęc ſignific. Vet. ibid.
Gorgones voluptates dictę. 548.
Gratiæ ſic a lat. dictę a græcis Charites. 221.
de illarum parentibus varia. ibid.
Iuguntur vnà ſemper. 222.
Veneris aſſeclæ ibid.
Aufugerunt ex orbe terrarum coactę & quare ibid.
Quis primus illis erexit templum ibid.
Nomina gratiarum. 223
earum nominum ſignifi. ibid.
Virgines gratias eſſe putarunt. ibid.
Gratiæ ſignifi. fertilitatem agrorum frugumque abundantiam. 540

H

HAmadriades, & Dryades quæ, & cur ſic dictæ. 253. 254
Halcyones dictæ fueruat. Quod in mari pariant. 462
Quæ de ijs fabuloſæ memorantur. ibid.
Harpiæ filiæ Thaumantis, & Electræ. 382.

Iouis

Digitized by Google

Iouis canes. ibid.
Miſſæ ad Phinei ſupplicium. ibi.
Harum etbymologia. 383
Signif. huius fabulæ de Harpÿs. ibid.
Vis ventorum Harpiæ. ibid.
Secundum nonnullos furtorum naturam ſignif. 384
Harmonia quibus orta. 519
Cadmo in matrimonio data. 520
Mutata in Draconem. ibid.
In campos elyſios demiſſa. ibid.
Explic. eorum quæ de Harmonia dicuntur. 521
Hector Auſonius mathematicus, & Philoſophus acutiſſ. 18
Hebes Iunonis filia. 72
Hanc latini iuuentutem nuncuparunt. ibid.
Cur iuuentuti præficitur. ibid.
Quo pacto nata. ibi.
Quo patre. ibid.
Huius aliquando munus, & lapſus. ibi.
Hebem oblectationem, ſeu voluptatem, quæ percipitur in conuiuiis vocarunt veteres. 73
Vxor Herculis ſecundum quoſdam. ib.
Alleg. eorum quæ de Hebe fabulantur. ibi.
Hebes cur dicta filia Iunonis. 533
Soror Martis. ibid.
Fuit remota a poculis miniſtrandis & cur. 533
Hera dea quæ. 25
Hercules quorum parentum filius. 356
Inuiſus Iunoni. 357
Huius magiſtri. 358
Huius res geſtæ. ibid.
Filÿ. 368
monſtrorum domitor. 315
Per quem locum eduxit Cerberum in lucem. 98
Cœlum ſuſtinuit. 366
Huius pugna cum Apollo & quare. 369
Mirifica voracitas. 370
Cognomina. 371
Quare dictus prius Alcides. 372
Gloriam ſibi comparauit. Hercules quid ſignifi. ibid.
Quare dixerunt aduerſa riam Iunonẽ habuiſſe & a chirone eruditum & cętera omnia quę de Hercule narrant. 372. 373. 374.
Herculis corona. 12
Hercules 30. fuerunt. 369
Hecates 123. Iouis & Aſterię filia. 536
Varię ſententię de huius parentibus 123. 124. 125. Iſtius formę Deſcriptio. 124. varia nomina. 125
Inferorum regina. ibid.
Quo pacto coronata. ibid.
Canes complures eam ſequebantur. ibi.
Vbi ſacrificabant ei apud athenienſes & quo tempore. ibid.
Ipſi canes immolabant. ibi.
Præerat veneficÿs. 126
Cur inferorum dea credita. obquas cauſas ſic vocata. ibi.
De iſta hiſtoria quędam. Signif. eorum quę de Hecate dicuntur. 127
Putabant vet. Hecatem eſſe vim per aſtra deſcendentem & occulte agentem in hæc corpora inferiora. 536.
Helenę forma omnes mulieres ſui temporis antecelluit. 350
Iſtius finis. 352
Heſperides cuiusfilię. 384
Hortos fama claros habuerunt & vbi In illis aurea mala fuerunt. Quibus potitus fuit Hercules. Fabulam Heſperidum alÿ referunt ad hiſtoriam alÿ ad Aſtronomiam. 385

Digitized by Google

Homines ij valent ingenio & prudentia quorum ſanguis ſubtilior eſt, & rarius corpus. 80
Homines ſceleratos nullis viribus nulla celeritate pedum fretos poſſe dei vindicis omnium flagitiorum iram deuitare. 84.
Horę filiæ Iouis ac Themidis. 223
Harum munus. 54
nomina. 224
Cur dictæ nutrices Iunonis. 71
Porta cęli ſeruant. ibid.
Nubes inducunt, ibi.
Serenum faciunt. ibid.
Vnde dictæ. 225
Signific. eorum quæ de horis dicuntur 225
Hoſtię in luſtrationibus. 23
Humanum ſemper a dijs aliquid petere: diuinum largiri; humanum accipere: diuinum conferre beneficia. 241
Hydra quot capita habuit & hac de re varię ſententię. 359
Hymni. 26

I

Ianus recipit Saturnum. 57
Quis fuit. 60.67
Iapetus. 67
Iaſon tantam virtutem in rebus arduis preſetulerit vt præter Herculem Theſeum Vliſſem, vix vllus alius inuenitur. 315
Huius genealogia. ibid.
Infans quomodo ſeruatus. ibid.
Achirone educatus, & edoctus. ibid.
Nauim fabricat. 316
Colchidem petit. ibi.
Suorum ſociorum nomina. ibid.
Nauigatio. ibid.
Ad AEetam Colchorum regem peruenit. 316
Ipſi Iaſoni promiſſum fuit regnum, & qua conditione. 318
Omnes difficultates ſuperauit Medeæ conſilio. ibid.
Templa Iaſoni erecta ac vbi. ibid.
Geſta præclare a Iaſone omnium prope poetarum præconijs fuerunt celebrata. ibidem.
Nauigationem Iaſonis ad hiſtoriam nonnulli referunt. 319
Hæc quæ de Iaſone dicta ſunt ſignificāt humanam vitam multis vndique difficultatibus vexari neceſſeque eſſe viro bono medicinam conſilij animo adhibere, vt intrepidus ad omnes motus, & ad omnes fortunæ viciſſitudines perſiſtat. ibidem.
Icari mors quid demonſtret. 420
Ignis ſponte ſua ſcatebat, e lignis poſitis in ara. Vbi & quo pacto id eueniebat. 14
Imagines ſanctorum comprobatæ. 7
Inferi dij. 19
Inſepulti qui, 24
Iniquitas non eſt remedium iniquitatis. 64.
Iniuſtitia fundamentum omnium malorum. 420
In quos beneficia conferre debemus. 546
Ingenij præſtantia miſerrima cum fuerit cum improbitate ac turpitudine coniuncta. 420
Infantes ſtatim nati proprios habere dæmonas continuo crediti ſunt, quorum auxilio per totam vitam fruerentur. 538
Intemperantiæ effectus. 390
Ino inter marinos deos relata. 432
Cuius vxor. 432
Vocata Leucothea. 433
Cuius filia. 434
Quæ de hac dicuntur non diſſentiunt ab hiſtoria. 435
Phyſice, ethice. ibid.

Aſtro-

Aſtronomice hæc fabula explicata. 469.470.
Io conuerſam in vacca. 466
A furore vexata quid egit. 467
Recuperauit humanam formam, & qua ratione Dea facta. 468
Multa Europę, & Aſiæ maria tranauit. 467
Venit in AEgyptum. ibid.
Fabula Iouis ad hiſtoriam Perſę referunt. 468
Io modo Luna modo terra credita fuit. 469
Iræ qui non imperauerit, ille iræ non ſine pænitentia poſtea ſeruiat neceſſe eſt. 451
Iris cuius filia. 473
Iunonis miniſtra. ibid.
Officium huius peculiare. 476
Iris alata. 474
Iridis vere. 474
Huius natura. 475
Quo pacto generant. 476
Iridis ſtatua quonam pacto fingebatur. 469.
Iſis cognominata Tithorea apud Phocenſes. 25
Quanta beneficia contulit in AEgyptum. 327. 470
Eius nomen honoratum ſub forma bouis. ibid.
Iſthmia a quibus & in cuius honorem inſtituta. 234
Vbi celebrata. ibid.
Quare hoc nomine appellata. ibid.
Victricium quanta lętitia. ibid.
Iudices apud inferos quo pacto iudicabãt mortuos ſec. Vet. 109
Et quid ſignifi. 110.
Iudęorum religio. 17
Iuno quo in loco edita opiniones varię. 66
Huius nutrices quæ fuerunt. Apud Oceanum educatæ. 428
Vbi habitauit donec virgo fuit. ibid.
Quo pacto Iouis fratris facta ſit coniux. ibid.
Matrimoniorum præſes ab antiquis dicebatur. 67
In quibus locis colebatur ſumma religione. 68
Huius cognomina. 70
Cælicolarum regina cum ſceptro, & diademate ob id eam fingebant. 68
Infenſa quantum vix dici poteſt Herculi. 69
Ab ipſo Hercule vulnerata. ibid.
In vaccam ſe conuertit. ibid.
Fuit ſuſpenſa a Ioue. ibid.
Pauo, & Anſer ipſi conſecrata. ibid.
Huius deę ſeruitio aſſiſtebant 14. nymphę, & quid hoc ſignificat. 71
Iuno eſt aer. ibid.
Cum in aera vis ætheris ad animaliũ procreationẽ agat vxor eſt Iouis. 533
All eg. eorum quæ dicuntur de Iunone. 71. & 72.
Iuppiter pro aere dictus a poetis 50. & *mortalis fuit ſecundum nonnullos vet.* 9. & 10.
Mens diuina, & par ſumma aeris Iuppiter. 17
Huius cognomina, 49. 48
Idem qui & Sol. 51
Ipſo dominante nati quid ſpondeat ipſe 50.
Fatum. 51
Cælum, & mundi anima. 52
Huius triplex poteſtas. ibi.
Imago ſine auribus. 54
Adulteria. 55
Victima. 27
Vxores, & pellices. 44.45.46.49
Filij. 46.49
Patrem eiecit. 41

Digitized by Google

Gigantes interimit. 42.43
Orbem terrarum cum fratribus diuidit 43.
Eius mors. 44
Ethymologia ſecund lat. & græc. 50
Ioues va. ij. 37
Ixion. 331
Huius turpe facinus. 332
A Ioue expiatus. ibid.
Receptus in cælum. ibid.
Iunonis ſtuprum inferre conatus. ibi.
Ad inferos deiectus. ibid.
Quæ explicatio dictis tribuatur. ibid.
Exemplum ingrati eſt Ixion. ibi.
Ixionis fab. demonſt nullum eſſe diuturnum ſtatum illorum qui per illegitimas artes ad honorem apicemq; gloriæ contenderunt. 545

L

LAurus fulmine minime tangitur. 186
Huius virtutes. Vbi primum inuenta. Folia huius qui veſcebantur. ibi.
Lamiæ fabula. 393
Latona Saturni filia. 505
Quo pacto ac vbi parere ei neceſſe fuit 506
Dianam ac Apollinem enixa eſt. ibi.
Explan. fab. 507
Latona quid ſign. 142
Vna ex 8. dijs ægyptiorum. 179
Lares Mercurij filij & quo pacto nati. 155. 156.
Labyrinthi fabula. 387
Per hanc fabulam quid ſignif. voluerunt Vet. 388
Lethes fluuius apud inferos. 147
Cur obliuio dicta. 148
Bibebatur duplici de cauſa aqua huius fluminis. 148.149
Cur dixerunt Vet. Lethem fluuium eam aquam fluere vt ſemel epotam rerum omniũ memoriam omnino mortui obliterarent. 538
Lemnia terræ facultates. 74
Leges quare latæ. 94
Leucothea quæ fuit. 435
Liberalitas & munificentia non niſi ad deum vel ad reges pertinent. 74
Ligna dijs ſacrata. ibid.
Baccho Myrtus. 12
Hedera.
Smilax.
Abies.
Quercus.
13 { *Oporobaſilidis.* / *Phibaleæ ficus.* / *Vitis, & quis folia.* }
Veneri Myrtus. 13
Folia Pæderotis.
Cereri quercus.
Rheæ Pinus. 502
Ioui Ilex.
Marti Fraxinus.
Herculi Ceruus.
AEſculus.
Cornus.
Populus.
Apollini Iuniperus. 186
Laurus.
Locus elementorum vocatus fuit Tartarus & quare. 533
Lumina in ſacris. 26
Luna. 130
De eius parentibus variæ ſententiæ. 130. 131
Vbi nata. 135
Soror Solis. ibi.
In curru vehi. ibid.
Marem & fæminã eſſe putarunt. 132
Aliquando rogauit matrẽ vt ei tunicam faceret: reſpons. matris, & huius rei ſignif. 135
Huic ſagittæ tribuerunt. 132
Præeſſe veneficijs crediderunt. 133

Huius

Huius mutationes a quibus obſeruatæ. 133.134.
Deeius defectu multa. ibi.
Adamaſſe Endymionem dix. vet. 135
Sues ei immolabantur explicatio eorum quæ de Luna dicuntur. 135.& 537
Luna habuit filiam. 135
Præeſſe parturientibus dix.& cur 150. 151.
Etiam dicta Lucina. 135
Huius curſus obſeruatus, & mutationes a quibus. 173
Lucina Iouis, & Latonæ filia. 151
Cognomina. ibid.
Huius eximia reuerentia. ibid.
Maxima religione apud eleos præcipue colebatur. 152
Putabatur præeſſe parturientibus ac nõ ſolum mulieribus, ſed etiam fœminis brutorum. ibi.
Eius Imago apud AEgienſes. ibid.
Annua ſacerdos electa quæ Lucinę ſacrificaret vt parturientes a doloribus ſolueret. 152
Ludorum genera varia apud græcos. 235
Lybiæ populi cur tantum Soli & Lunæ ſacrificabant, & cur de reliquis dijs non erant ſolliciti. 290
Lycaon rex Arcadię. 313
Quo tempore imperauit. In lupum mutatum & quare multos filios ex vxore ſuſcepit. ibid.
Per hanc fabulam ad humanitatem erga hoſpites antiqui nos adhortabantur. 554

M

Magicæ artis max. vires. 310
Malorum heſperidum fabula. Ipſius explicatio. 374
Manuum lotio in ſacris. 13.124
Marſyæ fabula & eius explicatio. 329
Marſyas doricę muſicæ inuentor. 331
Marſyæ certamen cum Apolline. 330
Vbi certamen fuit. ibid.
Ad ſuperbiam tollendam inuenta hac fabula. 331
Materia appetit formam. 478
Mars cuius filius. 81
Huius nutrix. ibid.
Nullam certam ac legitimam vxorem habuit. ibid.
Multos filios e diuerſis mulieribus ſuſcepit. ibi.
Huius Auriga & Equi. ibid.
Huic lupus conſecratus. ibid.
Et Picus, & Gramen. ibi.
Cognomina. 82
Colebatur in lemno cui fiebant ſacra humanis hoſtijs. ibi.
Poſtea ſus caſtratus & Verres illi mactabatur. ibid.
Huius victimę vide etiam. 27
Huic deo mactabatur. ibid.
Equus
Lupus.
Canis.
Gallus.
Picus.
Vultur.
Deus belli.
Qui fuerunt huius comites. ibid.
Alleg. horum dictorum de Marte. 83. & 354.
Marinorum dæmonum ſacra. 17
Maris natura quæ. 88
Memnon Auroræ filius. 301
Rex AEthiopum. ibid.
Statua mirabilis. 302
Bello troiano interfuit. 301
Hiſtoria de Memnone. 303
Medea cuius filia, & ſuorum geſtorum hiſtoria. 309.310
Huius crudelitas. 312

Mira-

Digitized by Google

Mirabilia fecit magicis artibus. 314
Medici officium 199. dotes & finis. 314
Meduſa immoderatum Veneris deſideriũ habuit. 390
Huius turpia facinora. ibid.
De hac varia apud ſcript. 391
Mors. ibid.
E ſanguine ipſius capitis ſerpentum varia genera orta. ibid.
E Gorgonibus fuit. 392
Quæ de Meduſa dicta fuerunt enucleantur. 392
Mercurius Iouis filius. 235
Deus vigilantiſſimus. ibid.
Vbi educatus. ibid.
Variæ opiniones de eius educatione. ibi.
Hic fuit inſignis fur. 236
Huius latrocinia. ibid.
Simulacrum apud AEgyptios. 237
Caduceus illi dabatur. ibid.
Præfectus paleſtritis vnà cum Hercule. 239
Triceps vocatus ob triplicem poteſtatem. 240
Huic deo qui ſacra faciebant. ibi.
Huius filij, & a quibus ſuſceptis. ibid.
Vere fuit Mercurius homo ſapiens, & ingenio ſingulari prædito. 241
Litteras inuenit. ibid.
Antiqui cum nos ad ſtudium ſapientiæ adhortarentur, nonnulla de Mercurio finxerunt. 241
Mercurij influentia. ibid.
Senſus circa ea quæ de Mercurio dicuntur. ibid.
Midas Phrygiæ rex. 521
Recepit Silenum, & Bacchum humaniter. ibid.
Quid expetiuit a Baccho. ibid.
Aliquando aures aſini habuit, & cur. 522.
Mineruę plurimæ. 157
Minos filius Iouis, & Europæ. 108
Quomodo regnum Cretæ habuit. 109
Iudex apud inferos. ibid.
Huius mors. ibid.
Moderatio animi deo gratiſſima, & hominum vitę vtiliſſima. 555
Mola ſalſa. 14
Mola vbi primum inuenta. 280
Momus diligentiſſimus, & perſpicaciſſimus operum omnium contemplator. 529.
Nihil facit ſed opera omnium aliorum deorum repręhendit. ibid.
Noctis, & ſomni filius fuit. ibid.
Quid per hæc ſignif. voluerunt vet. ib.
Mortuorum ſacra. 20
Mos quidam antiquorum iurandi. 351
Mors ſoror ſomni. 120
Huius mater nox. ibid.
Alas habet nigras. ibid.
Non habuit templa, & quare. ibid.
Induta veſte ſtellata. 125
Gallum gallinaceum huic immolabant. 120
Omnium malorum finis. 121
Omnibus hominibus communis. 382
Multa excogitata à veteribus quibus rudiores homines ad probitatem adducerentur. 96
Munditics, & corporis ornatus mirifice confert ad amorem conciliandum. 212
Mundi ortum per quam fabulam innuere voluerunt vet. 537
Mundum à Deo eſſe creatum eumq; conſiſtere ex vniuerſa materia aff. 530
Muſæ poetarum præſides. 402
Vnà cum Saturno natæ e cælo. ibid.
Carminum ac muſices inuentrices. 402
Muſarum vis admirabilis. 405
Semper caſtæ fuerunt ſecundum nonnullos. ibid.
De hac re variæ ſententiæ. ibid.

Loca

Digitized by Google

Loca multa muſis conſecrata, & coronæ. ibid.
Harum nutrix. ibid.
Studia varia. 406
Quid intellexerũt Vet per Muſas. 407
Explicantur quæ de Muſis dicta ſunt. 406.
Muſicæ laus. 507
Muſica addita ſacrificijs deorũ. 508.509

N

NAm ſola eſt innocentia vitæque integritas, quæ nullam vel a dijs vel ab hominibus vindictam expectat quæque vbique tuta, & tranquilla eſt. 80
Narciſſi Fabula, & explicatio. 523
Natio nulla potens ac diuturna eſſe poteſt quæ cum certa ſupplicia flagitioſis ſtatuit, mox nullam habeat virorum bonorum rationem. 355
Naturæ arcana ſub fabularum tegumentis occultarunt. 478
Nauis inter ſidera collocata a quibus extructa, & cuius conſilio, & qua de cauſa. 322.323
Nauigatio Columbi. 143
Neceſſariam eſſe omnino prudentiam. 493
Nemea vbi celebrabantur. 233
In cuius honorem. ibid.
Quare ſic dicta. 234
Nemeſis cuius filia. 528
Alatam fixerunt. ibi.
Quam habuit auctoritatem. ibid.
Huius munus. ibid.
Fraxinum tenet, & quid hoc ſign. 529
Habet Victoriæ ſigilla, & quid hoc ſignif. ibid.
Habet phialam cum incluſis æthiopibus. 529
Nereus Oceani filius. 438
Ad hunc miſſus fuit Hercules, & quare. ibid.
A quibus educatus. ibid.
Præfuit mari. ibidem
Suſcepit filias. ibid.
Nerei peritia in regendis nauibus. 440
Filiæ Nerei ſignificant inuentiones ad nauigationem pertinentes. ibid.
Nereides 50. fuere filiæ Nerei. ibi.
Harum nomina. 439
Neque bonum neque malum facinus eſt, quod omnino reprehenſione maledicorũ & inuidorum carere poſſit. 529
Nephele quid ſignifi. 322
Neptuni parentes qui fuerunt. 84
Quo pacto educatus de illius educatione opiniones variæ. 85.
De vxore. ib.
De eius veſte. ibid.
Neptuno Tridens cur datus. ibid.
Neptunus primus equitandi artem inuenit. 85
Quando & vbi inuenit equum. ibi.
De animalibus, quæ trahebant huius currum varia. ibid.
Pulſus e cælo ſeruiuit. Laomedonti regi Troiæ. ibi.
Qua de cauſa datus fuit locus huic fabulæ. 86
Filiorum numerus Neptuni fere infinitus. ibid.
Contentionem habuit de artificio cum Minerua, & Vulcano. ib.
Munus huius dei duplex. 87
Cognomina. ibid.
Cur dixerunt Neptunum vehi curru ſuper æquore 88. *Cur ei attributum imperium maris.* 89
Neptuni templum nobiliſſimum apud argiuos, & qua de cauſa extructum. 479
Neptuni ac Iunonis de regione contentio. 480.
Huic deo Taurum immolabant. ibi.
Thunnus aliquando. ibid.
Aquæ elementum Nept. ibid.

Digitized by Google

In varias formas ob amores mutatus. ibidem.
Eum comitabantur multi marini dei ib.
Neptunus vis diuina per aquam diffuſa quæ totam molem a corruptione præſeruat. 534
Nil a diuina vindicta protegere poteſt. 328
Niobes. 326
Huius filij, ac filiæ. ibi.
Suorum filiorum ac filiarum mors. ibi.
Cauſa mortis. ibid.
Huius ſtatua aliquãdo lacbrymabatur. 327.
Exprimit ſentẽtiam antiquorum ex his quæ de Niobe dicuntur. ibid.
Hæc fabula ad hiſtoriam relata. 328
Ad deprimendam temeritatem mortalium. ibid.
Niobem introduxerunt antiqui. 328
Nili hiſtoria. 477
Nobilitas vera eſt virtus. 94
Non ad publicam ſed ad propriam vtilitatem reſpublicas gubernare, nunc mos eſt. 493
Non ſufficere vires humanas ad ſuperanda pericula. ib.
Non eſſe curandum quid homines imprudentes de nobis loquantur cum nobis multorum recte factorum fuerimus conſcij. 534
Nox deorum omnium antiquiſſima. 118
E Chao nata. ib.
Huius filiæ. 120
Deorum ac hominum mater. ib.
Qua veſte induebat Genus incedendi
E quo loco dicebant venire. ib.
Gallus ei immolabatur. Ethym. eius nominis. 120
Quid ſignif. quę de nocte ſcripſerunt ac dixerunt veteres. 120
Nullæ vires iniquum hominem poſſunt a iuſta vindicta dei protegere. 534
Numa lege ſanciuit ne qua pellex Iunonis templum ingrederetur. 69
Nũquam inermis eſt animus ſapientis ad euentus fortunæ vel conſilio vel patientia ſuperandos. 162
Nutricum ingenium lacti traſfundi. 9
Nymphę Oceani filiæ. 254
fluuiorum matres. ibid.
Creditæ celeſtes terreſtres fluuiales marinæ ſtagnorum præſides.
Marinæ nymphæ vocatę Nereides. ib.
Nymphæ quare dictæ fructiferę. 541
His Mel, Lac, Mulſum offerebantur. 28.
Alleg. de Nymphis. 256

O

Oceanus quare dictus pater rerum. 549.
Quare pater deorum. 426
Huius vxores. ibidem.
Fluuij ex eo nati. ibidem.
Ipſius perpetuus motus. 427
Filij, & filię huius multæ. 428
Oceani deſcriptio. 427
Oceani amicitia cum Prometheo. ibid.
Cur de Oceano quędam ficta. 427
Odorum vſus in ſacris. 16
OEdipus ſphingis ænigma ſoluit. 527
Parricida fuit. 526
Rex a Thebanis declaratus. ibid.
Oleum in ſacris Plutonis. 29
Olympica certamina à quibus primum inſtituta. 226
Opinio de terremotu ſecundum Herodotum. 86
Opulenti cœnam in triuio exponebant in ſacrificijs Hecatis. 125
Variæ ſententiæ hac de re. ibid.
Quo tempore fiebant. ibid.
Varij modi ſeruati in his certaminibus. 227

Multa

Multa tormentorum gratia propoſita vi-
ctoribus in diuerſis temporibus. ib.
Omnis græcorum theologia, & philoſophia occulte ſub fabulis tradita ac antiquitus ab ægyptijs capta. 556
Oreades nymphæ ex montibus ortæ. 253
Res ab ipſis geſta. ibid.
Montibus præerant. ibid.
Nomina earum non conſtat. ibid.
Oreſtis hiſtoria. 494
Omnia diuina prudētia gubernari. 530
Orionis parentes. 457
Venator. ib.
Inter ſydera collocatus. ib.
Lumine oculorum orbatus, & cur. 458
Sanitati reſtitutus. ib.
A diana amatus. ib.
Huius mors. ib.
Quę de orione dicuntur meteorologice explicata. 459
Orion ventorum & pluuiarum & fulminum ac tonitruum materia. 550
Orphæus Apollinis filius. 399
Multa idonea humanę politicaq; vitæ inuenit. ib.
Ad inferos deſcendit. 400
Diſcerptus a Bacchis. ib.
Huius ſcripta. ib.
Artis dicendi & metri pręſtantiſſimus. 402.
Primus vſus eſt inſtrumento muſico 7. cordarum. ib.
Huius ordo in hymnis. 26
Cur ficta ſint quæ de Orpheo dicuntur. 401.
Oſſium lectio. 21
Ouis nigra prægnans mactabatur dijs inferorum. 20

P.

Pallas Iouis capite nata. 156
Variæ ſententiæ de hac re. 157
Præfecta ſapientiæ. ib.
Cur hoc nomine vocata. 158
Clypeus huius deę mirificus. ib.
Ædificandi viam inuenit. 159
Tibiarum vſum, & muſicam Acu pingere: telam texere omne lanificium, leges claſſicaq; adinuenit. ibid.
Cultum ac plantationem oleę. ib.
Virginitatis ſtudioſa. Cognomina. ib.
Peregrinationes. 162
Quid per fabuloſa de Pall. demoſtr. vet. 162. & 538
Noctua auris huic ſacra, & cur. 63
Datur illi criſta, & galea. ib.
Cuſpis tribuitur, & cur. ib.
Cur inſidebat caſſidi huiuſce deæ gallus gallinaceus. 163
Amica muſarum, & ſemper virgo. ib.
Hanc vnam ex omnibus dijs proximū Ioui locum tenere putarunt. ib.
Quare oleum inueniſſe dicitur. ib.
Quare Tireſiam cæcum fecit. ib.
Credita eſt portis ciuitatum priuitarumq: domorum præfecta. ib.
Gorgonis caput in pectore cur geſtabat. 164
Vim ſolis eam eſſe nonnulli crediderunt. ib.
Palladij vis. 161
Pandora compoſita a Vulcano ac de ea fabula quædam. 165
Pan deus paſtorum, & venatorum. 242
Varia de eius parentibus. Educatus a Nymphis. 246
Qua ratione hunc deum ſculpebant, & pingebant. 243. 246
Quid in manibus geſtabat. 244
Syringam amauit. 245
Cum Cupidine colluctatus, & victus. ibidem.
Amauit Lunam. ib.
Quare Pan dictus. ib.
Forma huius dei. 247

d Offe-

Digitized by Google

Offerebatur illi lac, & mel. 248
Pan eſt hæc vniuerſa corporum naturalium moles. 540
Coluerunt hunc deum piſcatores. 248
Eorum quæ fabuloſe de Pane dicta ſunt explicatio. 245
Pandion rex Athenarum. 514
Pandiones multi. 515
Parcæ Ioui ac Themidis filię. 108
Concordes. 206
Ioui ſuperiores. 51
Nomina varia. 206
Sub harum poteſtate omnia ſita. 107
Tres parcæ tria templa. Opinio philoſophorum de his. 108
Quare in ſpelunca dixerunt habitare. 108.
Parcę neceſſitatis filiæ nominatæ. ib.
Paris cuius filius. 349
Expoſitus feris. ib.
Cauſa excidij ſuæ patrię. Huius iudicium. 350.
Explanatio huius fab. 352
Paternæ vel iniquitatis, vel probitatis exẽpla domeſtica filij plerũq; ſequũtur. 533
Paſiphæ fab. & eius explanatio diuerſa 304.
Per hanc fabulam animæ noſtræ naturã ſignificarunt. 305
Pauo in templo Eubeę ex auro Iunoni dicatus. 70
Pœna adulterorum apud Lacedemonios quæ. 212
Pęna quæ propoſita fuit dijs, qui per aquam Stygiam peierabant. 99
Peanes vnde dicti. 190
Peanum genera. ibi.
Pelops. 420
Penates dij qui fuerunt. 152
Horum munus. ibid.
Quid ipſi ſign. 153
Penelopes vxor Vliſſis. 552
Huius hiſtoria. 485
Huius continentia. 486
Per fab. Penelop. Vet. continentia, & patientia in fęminis excitabantur conſeruatio rerum domeſticarum, & in omnibus denique prudentia. 552
Perſarum religio. 6
Templa Græciæ, inflammarunt. ibid.
Phantaſmata Hecatea quæ, & qua occaſione apparebant. 126
Pharmacum a Medea inuentum, & eius effectus. 313
Phęton Climenes, & Solis filius. 297
Per hanc fabulam, intelligendã eſt aliqua eximia Siccitas. 299
Phęton fulmine deiectus quid innuat. ibid
Huius ſorores quantum eius mortem luxerunt, & quid hoc figm. ſign. ibid.
Variæ ſignif. huius fab. Phætontis. 299
Phinei flagitia, & ſupplicium. 382
Phorcym latini Forcum nominant: fuit maris, ac terræ filius. ibi.
Phrixus quis fuit. 320
Quo pacto, e qua de cauſa amiſit ſororem. ibi.
Colchidem peruenit. ibid.
Auream ouem immolauit. ibid.
Is rerum aſtronomicarum ſcientĩa delectatus, & ob id dictum a fabularum artificibus in cælum ab ariete ſublatus. 322.
Picturæ laudes. 409
Pictorum opera celeberrima. 409. vſque ad 419.
Pictores, & ſtatuarij clari. 409. vſq; 419
Pinariorum familia. 14
Pluto cuius filius. 89
Huius res geſtæ. ibid.
Nutrix, quę pax fuit. 90
Claues pro inſigni aliquando habuit. ib.
Opulentiæ deus. ibi.
Februus vocatus. ibid.

In

Digitized by Google

In curru vbi ipſum atrorum equorum antiqui finxerunt. ibid.
Rapuit proſerpinam & quid hoc ſign. 534.
Vbi fuit magno in honore. 91
Taurus immolabatur huic deo. ibid.
In quo loco penetrauit ſubterra cum Proſerpinã detulerit ad inferos & hac de re variæ ſententię. 129
Pluto a latinis orcus apellatus. ibi.
Quare Pluto dictus. ibid.
Cur dixerunt veteres illi obtigiſſe imperium inferorum. ibid.
Ipſum putarunt elementum terrę. ibid.
Cur rex mortuorum dictus. 92, 534
Primus rationes ex cogitauit de altera vita. 97
Plutonium os vbi. 91
Huius loci conditiones. ibid.
Plutus quis fuit apud Vet. 92
Cuius filius. ibid.
Hunc deum fuiſſe cęcum. ibid.
Aliàs acutiſſime vidit. ibid.
Timidiſſimus fuit. 92
Omnium deorum pernicioſus. 93
Maiori bonore cultus quam dij cęteri. ibidem.
Deum hunc alij potentiſſimum; alij imbecillum eſſe dixerunt. 94
Huius filia quæ fuit. ibi.
Quæ dicta ſunt de Pluto quid ſignif. ib.
Cur Cereris filium eſſe dicebant antiqui. Quare eum cæcum introduxerũt. 135.
Plurimum confert ad prudentiam temperamentum corporis. 314
Porcellus in luſtrationibus. 23
Poliphemus inter Cyclopes viribus corporis formę magnitudine præſtabat cæteris gig. 509
Vbi habitabat. 510
Adamauit Galateam. ibid.
Huius arrogantia. ibid.
Oculo priuatus. ib.
Vere Cyclopes fuerunt latrones. ib.
Nonnulli maluerunt hanc fabulam ad phyſicas rationes traduci. 512
Portunus quis fuit. 435
Palæmon à gręcis vocatus. 434
Præces in luſtrationibus. 23
Præces & vota apud deos cuiuſmodi. 29 vſque. 32
Priapus quos habuit parentes latet. 283
Vbi ortus. ibi.
Pergratus lãpſacenis mulieribus. 284
Aſinus mactatus in ſacrificijs huius dei & quare. 284, 285
Huius mors. ibid.
Imago. ibid.
Quare Priapus obſcęnus fingitur & quid ſignif. ib.
Principis ſapientia & integritas omnium rerum bonarum vbertas ac felicitas demum conſequitur. 537
Probitatis comes eſt vbique lętitia & fidentia. 535
Proſerpinæ victima. 27
Prometheus Iapeti filius. 164
Multarum artium inuentor. ib.
Habuit ſororem, & plurimos fratres, & filios, & filias. ib.
Finxit hominem eluto. ib.
Quą ratione id fecit. ibid.
Fabula de Prometheo Ioue ac bobus. 165.
Rapuit ignem Ioui. ibid.
Alligatus ac dilaniatus ab aquila. ib.
In Academia extabat ara huius cum Vulcano, & Pallade communis. 166
Quare columnę alligatum fuiſſe dix. 538.
Multa in honorem Promethei fiebant & cur. ib.
Quæ ipſe inuenit. ib.

Liberatus ab Hercule. ib.
Prometheus mens ac tempus. ib.
Quędam hiſtoria de eo. 169
Vt veteres demonſtrarent omnem humanam prudentiam, quæ a diuina voluntate diſſentiret eſſe pernicioſam mortalibus Promethei fab. propoſuerunt. 538
Proſerpina Cereris filia. 127
De huius ortu ſententiæ diuerſæ. ib.
Narratio de eius raptu. 127. 128. 129
Petitio Cereris ad Iouem circa reditum Proſerpinæ. ib.
Reſponſio Iouis. ib.
Rei euentus hac de re. 129
Signif. dictorũ de Proſerpina. 130. 129
Proſerpina ſemen rappreſentat quod in terra ſpargitur, & quæ ei accidit exprimit aut. 130. 537
Proteus marinus deus. 441
Neptuni filius. ibid.
Fabula Menelai, & Protei. ibid.
Hunc in curru vehi qui a phocis trahebatur putarunt antiqui. ibid.
Quæ crediderunt de Proteo declarantur. 442
Proteus vir ſapientiſſimus fuit qui multa de naturali philoſophia ſcripſit. 483
Pulchritudo omnis ad integritatem morum, & æquitatem, & innocentiã tranſferenda eſt, ſine quibus virtutibus omnino, & ex oculis viri boni remouenda. 74
Pyram qui incendebant. 21
Pythagorę opinio de anima. 147. 537
Pythia certamina quando inſtituta. 232
Ludicra, & præmia victorum. ibi.
De tempora quibus agebantur Pythia ſepius immutata. 233

Q

QVæ reſiſtunt magicis artibus. 126
Quæ ebrietatem ac immoderatum bibendi vinum ſequantur. 541
Quæſtio plus ne bonitas aeris an copia bonarum aquarum conferat regionibus. 480.
Qui enim vir bonus vere exiſtit ille neque auaritia neque ambitione vlla, loco dimouetur. 72
Quid ſignificat aurea illa cathena, qua omnes dij Iouem de cœlo detrahere fruſtra conati ſunt. ibi.
Qui fuit ſceleratus, & improbus, ille querulus lamentationibus, & curis plenus flumina quę ſunt apud inferos, traijcit. 535.
Qui plurimum valent viribus illi minimũ pollent ingenio. 545
Quo pacto humana vita inſtituenda eſt.

R

RES non ſolum philoſophicæ ſed etiam medicæ aliquando per fabulas ab antiquis explicabantur. 75
Reſponſa dabantur variis temporibus variis modis. 325
Religionis deſcriptio. 544
Res abſumuntur pro tempore. 533
Rhadamantus quis fuit. 109
Cretenſis. ibid.
Exul. 110
Iudex apud inferos. 109
Rhea terræ, & cœli filia. 500
Saturni vxor. 501
Iouis mater. ibid.
Hæc prima vrbes condidit, & arces excogitauit. ib.
Tympanum illi tribuerunt. ibid.
Huius deę ſacerdotes vel a nolentibus torquebant victui neceſſaria, & quibus artibus. 502
Amabo te hæc verba perpende.
Famuli huius deæ quomodo vocati. 502
Huius ſacrificia quando fiebant. ib.
Variis nominibus vocata. 503

Digitized by Google

Huius ſacra. 17
Vere eſt terra vel vis terræ. ibi.
Romanorum de dijs opinio. 6.& 7.
Romani ſuperſtitiones omnium deorum in ſuam vrbem tranſuexerunt. 8

S

SAcrificia diuerſa deorum ſuperorum, & inferorum. 10.11
Sal in luſtrationibus. 23
Salubritas AEſculapij filia, & quare ſic dix. Vet. 198
Sanguis victimarum in ſacris marinis. 15 & 18.
Sanguis victimarum in ſacris mortuorum, & in ſacris inferorum. 19. & 22
Sapientiæ vis. 392
Sapientia rara in fęminis. 162
Sapientia ſola rebus omnibus dominatur, quæ neque vllas cęli Mutationes, neque fortunæ minas pertimuit. 242
Sapientia, & peritia, naſcitur regib' ex aſſidua exercitatione, ac varietate negotiorum. 162
Sapientia neceſſaria in bellis gerendis. ibi.
Sapientia omnia corporis vitia delet. 493.
Sapientiæ tanta eſt pulchritudo, vt ſi oculis cerni poſſet: mirificos amores ſui excitaret in animis hominum. 519
Sapientis animus nunquam inermis ad euentus fortunæ vel conſilio vel patientia ſuperandos. 162
Sapientis eſt etiam cedere tempori, & vti opportunitatibus. ibid.
Sapientis veritatem, & omnem vitæ rationem omnibus conſpicuam eſſe, maximum eſt aduerſus fortunæ iniurias propugnaculum, & in aduerſis rebus conſolatio. ibi.
Saturnus tempus eſt. 53.62
Eiuſdem parentes fratres, & ſorores. 55.56.
Vxor filij. 56
Vinctus, & ſolutus. 57.61
A filio in Tartarum coniectus. 57
Elapſus in Italiam. 58
Italos primus docuit plantationes, inſitiones, educationes arborum fructiferarum plantarumque culturam. 532
Patrem cæpit, ac illi genitalia præcidit. 65.
Et quid hoc ſign. 533.& 65
Huius rei hiſtoria. 66
Filios hunc ediſſe finxerunt Vet. huiuſque rei explanatio. ibidem
In equum ſeipſum transformauit. 61
Huius victimæ aliquando humanæ fuerunt. ibi.
Regnauit in ægypto. 62
Huius imago. 64
Sturnus Chymiſtarum. 64
Saturnus ſapientiſſimus. 532
Saturnia genitura. 63.& 64
Saturnia Italia dicta. ibid.
Saturnalia quæ. 61
Satyrorum origo, & parentes incerti. 248
Bacchi ſocij. ib.
Sic dicti a ſalacitate. ib.
Primitias pomorum, & vuarum iſtis offerebant Vet. ibid.
Scientia, & artes per temporum viciſſitudines immutantur: etenim cum ipſæ ad ſummum creuerunt vt res cæteræ humanæ tandem decreſcunt. 201
Scytharum religio.
Scylla, & Charibdis monſtra infeſta nauigantibus. 453
Scylla cuius filia. ib
Securis vſus in ſacris. ib.
Seminis neceſſitas ad procreationem. 540
Sententiæ variæ, ad recte inſtituendos homines. 531
Senum mores. 303
Præſtans forma fuit. 454
In monſtrum marinum conuerſa, &

cur

cur. ib.
Vera Scyllæ deſcriptio. 456
Sicilia ferax. 61. & 63
Si quis cupiditatibus ceſſerit ille poſtea vel in maximas calamitates illabetur, vel in miſerrimum mortis genus incidet. 402
Silenus Bacchi comes, & eius deſcriptio. 251.
Silenus vini vis. 541
Per huius formam ſub oculos ebrietatis turpitudinem poſuerunt vet. ib.
Sileni qui crediti fuerunt. 250
Opem tulerunt Ioui aduerſus gigantes. ibidem.
Sirenes fuerunt filiæ Acheloi ac Terpſichores. 395
Nomina illarum. ib.
Earum mirabilis ſuauitas. 396
Aſtutia. ib.
Se in mare præcipitarunt, & cur. 397
Sirenes alij voluptates: alij adulatorum voces ſignificare voluerunt. 398
Sol e quibus parentibus ortus difficile eſt ſcire. 287
Habuit multos filios, & filias. 290. & 291.
Solis filij vere, ſunt radij. 292
Huius currus magnificentia a quo deſcripta. 288
Ac de hoc curru multa. 289
Habuit armenta, & greges. 290
Pater, & auctor generationis. 288
A ſplendore Phœbum nominarunt. 539
Soles plures vocati fuerunt. 288
Propter obliquum huius curſum plantæ ac animalia fœtum producunt. 539
Sol omnia audit, & videt. 5
Syderum dominus. 289
Fabuloſa de Sole explicata. 292
Soli viro bono omnia tuta ſunt. 116
Somnus filius Herebi ac Noctis. 121
E cœlo miſſus.
Alatus.
Eius effectus.
Dulciſſimus.
Huius ciuitas.
Deſcriptio ciuitatis.
De ſomno explicat. 123
Somnia vbi habitent. 122
Somniorum deſcriptiones. 123
Somniorum portæ. ib.
Sphinx cuius filia. 524
Huius forma. 525
Quando a fato ſtatutũ ei moriendũ. ib.
Quid ſignificatũ fuit ab antiquis ſapiẽtib' ijs, quæ dicta ſunt de Sphinge. 526
Strophe & Antiſtrophe. 17
Styx a quibus parentibus orta. 99
Huius filia Victoria. ib.
Sanctiſſimum iuſiurandum per Stygem dij habebant. ib.
De eius aqua multa. 11. 100
Quid ipſa ſignif. 100
Sulphur. 23
Syluanus vnde ortus, ignotum eſt. 252
Huic deo ſacra fiebant apud Lat. ib.
Huius mentio nulla apud græcos. ib.
Offerebatur illi lac. ib.
Cipariſſum puerum adamauit. ib.
Quid Syluanus innuat. 253
Syſiphus omnium mortalium aſtutiſſimus. 334
Huius ſupplicium. ib.
Vbi mortuus eſt. ib.
Variæ opiniones de eius ſupplicio. ib.
Cuius gratia finxerunt illa de Syſipho Vet. 335

T

Tartari deſcriptio. 116
Quantum diſtet a terra. 117
Tartarus eſt locus pœnarum luce omnino carens vnde non datur amplius reditus. 136.

Tartari

Tartari nominis ſignificatio. ib.
Tantali flagitia. 337
Tantali ſupplicium. 336
Deos in hoſpitium habuit. 335
Nectar, & Ambroſiam hominibus impertiuit. 337
Rerum cæleſtium inuentor Tant. ſign. eorum quæ de Tantalo dicuntur. 337
Quid per hanc Tantali fabulam Cic. intelligat. ibid.
Tempus natum eſt cæli motu. 530
Templa ad orientem verſa. 11
Horũ ſtructura pro ratione deorum. ib.
Eorundem religio. 14
Templum Iunoni extructum ſine foribus vbi fuit. 71
Tellus quibus parentibus orta non eſt facili conſequi coniectura. 294
Hæc dea fuit exiſtimata inter deos terreſtres, & inferos. 295
Multis nominibus appellata. 295
Terræ conditiones. 472
Terræ victima. 27
Terram tanquam fęminam Solis calore ad generationem excitari, ac tanquam ſemina ex omnibus elementis vim condenſatam in ſe recipere. 296
Tereus Martis filius. 389
Thraciæ imperauit. 390
In auem mutatus. ib.
Huius turpe facinus. ibid.
Sepulchrum vbi. ibi.
Termini victima. 28
Ternarij numeri vſus in ſacris. 15. 18
Thaletis Mileſij opinio fuit humorem ſiue aquã rerum omnium eſſe autorẽ. 246
Thamyris, & eius fab. 328
Huius arrogantiã, & finis. 544
Huius fab. explic. 329
Themis quid ſign. 225
Theſeus ad Herculis imitationem multos latrones, e medio ſuſtulit. 315
Cuius filius. 386
Herculis virtutem imitauit. ibid.
Amicitiã quã habuit cum Pirithoo. ib.
Pugnauit cum Amazonibus. 387
Deſcendit ad inferos. 388
Qua de cauſa. ibidem
Rapuit Helenam. ib.
Quæ dicuntur de Theſeo alij ad hiſtoriam: alij ad mores referunt. 389
Theſſalæ mulieres claræ in veneficiis habitæ. 133
Theſmophoria ſacrificia a quo initium habuerunt. 278
Thetis vxor oceani. ibi.
Terræ ac Cęli filia. 428
Dearum mater. ibid.
In varias formas mutabatur. 429
Quomodo deluſit Vulcanum. 517
Quomodo occultabat filios. E Peleo ſuſceptos. 429
Moles aquæ Thetis. ib.
Thus in ſacris. 16. & 18
Titanes Terræ ac Cæli filij. 339
Aduerſus Iouem bellum ſuſceperunt, & cur. 340
Victi, vulnerati, in Tartarũ deiecti. ib.
Elementorum mutationes per hãc fab. antiquos explicaſſe crediderunt. 342
Varię declarationes huius fab. 341
Tithonus raptus ab Aurora ac immortalitatem adeptus. 303
Venit in eximiam ſenectutem. ib.
Hiſtoria de eo. ib.
In cicadam conuerſus, & id ſignif. ſenilem garulitatem, & loquacitatem. ib.
Tridens Neptuni quid ſign. 88
Tripos quid. 184
Triptolemus quis fuit. Qua de cauſa miſſus a Cerere per totum orbem terrarum. 278
Hiſtoria de hac re. 270
Triton Deus marinus. 430

Huius

Digitized by Google

Huius ſuprema pars corporis vſq; ad vmbilicũ fuit hominis at inferior vſq; ad caudam delphini. 430
Habuit vocem humanam. ib.
Vocatus Nilus. 432
Deitas Tritonum vnde. 432
Tritones dei crediti, quià præſto ſunt nauigantibus. ib.
Typhei magnitudo. 343
Typho quis fuit. 189
Quo loco cæſus. ib.
Cuius filius,& q̃uo natus. 344.345
Huius educatio. 346
Admirabili corporis magnitudine præditus. ib.
Huius forma. 545
Vulneratus a Ioue. ib.
Vbi humatus. 347
Typho vis ventorum. 349
Ad hiſtoriam alij, alij ad phyſicam referunt hanc fabulam. ib.
Tityi flagitium, & ſupplicium. 338
Eaſdem fab. phyſice expoſita. 339

V

Varietas curſuum fluuiorum. 477
Vates filij Apollinis exiſtimati. 187
Vaticinia diuerſe apud diuerſas nationes fiebant. 186.187
Vbi fortunæ concuſſæ ſunt terga vertuntur affines. 328
Vbi,& quis primus fuit qui docuit mortales veſci glandibus,& extruere tuguria. 325
Venti autores fertilitatis. 509
Venus cuius filia. 202
Vbi concepta. A quibus educata. ib.
Dicta Cypria. ib.
Cognomina. 102.103.& 209
Ducta in Cælum. Artem meretriciã inuenit, & exercuit. 103
Hanc deã finxerũt antiqui in curſu vehi quẽ a Cygnis trahi autumarũt. 284
De hac re variæ opiniones. ibid.
Præerat matrimonijs. ibid.
Ceſtum diſcolorem iniunxerunt illi, & quæ in ipſo erant. 204
Alia cæleſtis Venus. ibid.
Alia popularis. ibid.
Alia Hortenſis. 205
Varij cultus harum dearum. 204
Publicæ capra; Hortenſi, & cæleſti iuuencam mactari oportebat. ibid.
Sues admiſſi ad huius deæ ſacrificia. ib.
Omnes dei illius imperio ceſſit. 206
Omnia ipſam gubernari. ib.
Hæc vna mundum procreauit, & procreata nutrit. 206
Amore capta. ib.
Huius filij, ac filiæ. ib.
Veſta Saturni, & Rheæ Fil. 470
Seruatrix domorum. 471
Prima domos extruere inuenit. ib.
Deſcriptio formę Veſtę. ib.
In omnibus ſacrificijs primitię Veſtę offerebantur,& quare. ib.
Ab initio Romæ pręcipua religione culta. ib.
Far,& flores ei offerebantur. ib.
Veſta anima terræ. ib.
Præfecta conuiuiorum, & omnium ſacrorum. ib.
Mos in ſacrificiis huius deæ. ib.
Ira exarſit in fæminas Lemni. 209
Contentionem habuit de forma præſtantia cum Pallade,& Iunone. 2
Venus pro libidine. 10
Venus quid vere ſit. 211
Quid ſign. quæ de Venere dicũtur. 209
Quare dicant nata e ſpuma maris. 211
Quare credita dea conciliandorum animorum. ib.
Riſus amica. ib.
Sine vi Solis nulla poteſt eſſe Venus. 213.

Veſtes

Digitized by Google

Veſtes ſacerdotum. 12
Via lactea quæ de cã, & quo pacto facta. 68
Victima ſelecta. 12.14.15
Victima poſt ſacra in conuiuijs. 17
Victimæ nigræ marinorum deorum. 18
Victimæ mortuorum. 21
Victimarum color. 19
Victimarum ratio. 27
Victimæ humanæ. 30.31
Villos e fronte victimæ euulſos conijciebant veteres. 15
Vini effuſio inter cornua victimarum. 15
Vinum ſacris cereris non adhibitum. 19
Vino nõ debem' immoderate indulgere. 379
Vinum inijcebatur, e pateris in flammas in honorem deorum. 16
Et aliquando in aqua. 18
Viri boni Saturni tempore ſine calamitatibus ſine curis, ſine ægritudine propter temperantiam viuebant per iucundiſſimam ſenectutem. 532
Vir bonus rectum ſponte ſectatur. 58
Virtuti patet locus externas apud quaſque nationes. 64
Viri boni etſi aliquandiu pro benefactis opprimuntur, & patiuntur domeſticas calamitates: tamen nemo vir bonus diu poteſt eſſe infelix. 435
Virtuti non oportet proponere diuitias loco premij: cum virtus per ſe expetenda ſit a viris bonis. 94
Virtus, & probitas diuitijs cedere cogitur. 95
Vir prudens ad fortunæ euentus animũ ſuum accommodare debet. 550
Vis aſtrorum. 108
Viſus quomodo fiat, & hac de re ſententiæ variæ. 475
Vita tota hominum huc illuc fluctuat. 322
Vita mortalium quid. 457
Vitæ noſtræ ratio multas habet inſuauitates. 99
Vita quid. 121
Vita mortalium fortunæ luſus. 178
Vittis nigris aut cæruleis ornabantur aræ pro defunctis ab antiquis. 22
Vlyſſes vbi natus. 490
Quare ſic dictus. ibid.
Huius geſta. 491.492
Huius ſapientia. 493
De iſto cur illa ficta a poetis. 492.453
Vniuerſum fundamentum religionis apud ægyptios a Mercurio prius inuentum fuit vna cum ritibus ſacrorum. 238
Vnus æther. Vnus mundus; Vnũ tẽpus. 532
Vulcanus cuius filius fuit. 74
Quo pacto conceptus. ibid.
A quibus educatus, & de educatione variæ opiniones. 75
Vulcano fax cur adſignata. 2
Præcipitatus a Ioue. 74
Huic Lemnum conſecrata. 74.78
Habuit vxorem Aglaiam. 75
Vindictam ſumpſit ex matre. 75
Certamina in eius honorem. ibid.
Huius officina vbi. 77
Huic leones conſecrati. ibi.
Quomodo Mineruam ab ipſo defendit ſuam virginitatem. 78
Habuit cõmunẽ aram cũ Prometheo. ib.
Vulcani filij. ibid. Vbi regnauit. 81
Cur crediderũt Vet. igni imperauiſſe. 75
Ipſe ex aere natus dicitur, & cur. 533
Quare dictus eſt fulmina Ioui fabricaſſe. 534
Quæ occultauerint antiqui ſub dictis de Vulcano. 578.579.580
Vis diuina in elementis. 88
Vulcani multi. 75
Vulgo craſſa ratione perſuadebant Vet. illa quæ ad animæ immortalitatem ſpectabant. ibid.
Vulgi opinio de ijs quæ fiunt. 95

F I N I S.

Digitized by Google

INDEX FABVLARVM.

Huius operis auctor in libris IX, fabularum argumenta, earumq; explicationem abunde, & cumulate perfecit. Poſtea vero in Decimo, quæ antea in medium poſuit, breuiſsime ſcribere voluit. Quare te admonere velim, lector, alterum numerum pag: illorum IX. librorum oſtendere: alterum autem lib. Decimi tantum. Cum igitur fabulam breuiter ſcriptam optaueris legere, eam tibi poſtremus numerus ſtatim, ac percommode indicabit.

A

Acherontis fab. 97.
Acheloi. 375. 546
Achillis, fab. 516
Adonis. 285. 542
Aeoli. 449. 550
Aeaci. 110
Aeſculapij. 194. 539
Alphei. 476. 552
Amphionis. 460. 551
Andromedæ. 487. 552
Apollinis. 179. 539
Apri Calidon. 376. 546
De Argonaut. 322. 544
Arionis. 459. 551
Ariſtei. 293. 542
Aſopi. 463
Atalantæ. 385. 547
Atlantis. 169. 539
Auroræ. 300. 542

B

Bacchi. 256. 541
Bellerophontis. 498. 553
Belidum. 523. 555
Boreæ. 451

C

De Campis Elyſiis. 143 537.
Capræ Celeſtis. 324. 546
Caſtoris, & Pollucis. 444. 550.
Cæli. 65. 533
Cerberis. 103. 535
Cereris. 276. 541
Centaurorum. 378. 546
Carontis. 101.
Chimeræ. 496. 553
Chironis. 199
Circes. 305. 543
Cocyti. 101
Cupidinis. 213. 540
Curedum, & Coribantũ. 507. 554.
Cyclopum, 509. 554
Cygni. 379

D

Dedali. 407. 548
Deucalionis. 464. 551
De Dodone Oraculo. 324.
Dianæ. 136. 537

E

Endimionis. 194. 539
Erichthonij. 515
Eumenidum. 536. 111
Europæ. 481. 552

F.

Fluminũ inferorũ. 535.
Fortunæ. 175. 539
Faunorum. 252. 541
Feroniæ. 296

G

Ganimedis. 518. 555
Genij. 153. 538
Gigantum. 342. 545
Glauci. 435
Gorgonum. 393. 548
Gratiarum. 221. 540

H

Halcyonum. 462. 551
Harmoniæ, & Cadmi. 519. 555.
Harpyarum. 382. 543
Hebis. 72. 533
Hecatis. 123. 536
Herculis. 355. 546
Heſperidum. 384. 547
Horarum. 223. 540

I

Iaſonis. 315. 543
Inachi. 479. 552
Ini, & Palæm. 432. 549
Ionis ſiue Iſidis. 466. 551
Iouis. 37. 532
Iridis. 473. 552
De Iudicibus inferorum. 536.
Ixionis. 331. 544

L

Larum. 155

Latonæ

Index Fabularum.

Latonæ. 505. 554
De Lethe Fluuio: 147
537.
Lucinæ. 151
Lunę: 131. 537
Lycaonis. 513. 554

M

Martis. 81. 534
Marſiæ. 329
Medeæ. 309. 543
Meduſæ. 390. 547
Memnonis. 301
Mercurij. 235. 540
Midæ. 521. 555
Minoi. 108
Momi. 529. 556
Mortis. 120
Muſarum. 402. 545

N.

Narciſſi. 522. 555
Nemeſii. 527. 555
Neptuni. 84. 534
Nerei, & Nereidum.
438. 549.
Niobes. 326 544
Noctis. 118
Nympharum. 254. 541

O.

Oceani. 253
Oreadum. 253
Oreſtis. 493. 553
Orionis. 457. 550
Orphei. 399. 548

P.

Palladis. 156. 538
Panis. 242. 540
Pandionis. 514
Pales. 222
Parcarum. 106. 535
Pardis. 349. 545
Paſiphe. 304. 543
Pelopis. 420. 549
Penatum. 152. 538
Penelopis. 484. 552
Perſei 422. 549
Phorcyni. 440
Phrixi. 320. 544
Phęthontis. 297. 542
Plutonis. 89. 534
Pluti. 535
Priapi. 283. 542
Promenei. 164. 338
Proſerpinę. 127
Protei. 441

R.

Rhadamanti. 109
Rheæ. 500. 54

S.

Saturni 55. 532
Satyrorum. 248
Scyllę, & Charybdis.
453. 550.
Silenum. 250. 541
Sirenum. 395. 548
Siſyphi. 333. 545
Sphingis. 524. 555
Solis. 287. 542
Somni. 121. 536
Stygis. 99.

T.

Tantali. 335. 545
Tartari. 116. 536
Telluris. 294
Terei. 389
Tethys. 428
Theſei. 386. 547
Thamyris. 328
Tithonis. 303. 542
Titanum. 339. 545.
Tityi. 338. 545
Tritonis. 430. 549
Typhonis. 344. 545

V.

Veneris. 202. 539
Veſtæ. 470. 552
Vlyſſis. 490. 553
Vulcania: 74. 533

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIÆ

LIBER PRIMVS.

Quod ſit totius operis argumentum. CAP. I.

CVM tantam eſſe perſpicio cognitionis antiquarum fabularũ vtilitatẽ, *illuſtriſs.* atque optime Ioan. Baptiſta Cãpeggi, quas poetę vetereſq; ſapientes ſuis ſcriptis inſeruerunt; quantã nullo orationis genere complecti poſſem; admirabile quiddam profectò mihi videri ſolet, cur nullus ex antiquis ſcriptoribus ad hanc vſq; diem vniuerſam inſignium fabularum explicationem ſuſceperit. Atq; id eò magis, quod vniuerſa philoſophiæ præcepta ſub his ipſis fabulis antiquitus continebantur: quippe cùm non ita multis annis ante Ariſtotelis, Platonis & cæterorum philoſophorum tẽpora, omnia philoſophiæ dogmata non apertè, ſed obſcurè ſub quibuſdam integumentis traderentur. Græci enim, cùm occultam philoſophandi rationem ab AEgyptijs in patriam adduxiſſent, ne res admirabiles in vulgus ederentur, quòd illis malè perceptis ab religione & ab omni probitate plerumque id facile deſciſcat; & ipſi per fabulas philoſophari clam cœperunt. Deinde cùm ſequentibus temporibus res fuiſſet denudata, omniſque recta philoſophãdi ratio ex his in lucem educta, pauci fabulas, antiquum philoſophiæ domicilium, vt ita dicam, reſpexerunt: eaſq; modò vanam thelogiam ſtultorum hominum, modò aniles nugas, futiliaq; mendacium poetarum figmenta fuiſſe crediderunt. Pręclarè idcirco ſacri integerrimique veræ theologiæ ſcriptores & orthodoxi patres abuſus pluribus verbis inſectantur eorum, qui ſequẽtibus temporibus, per vanam ſuperſtitionem, diuinos cultus, diuinosq; honores in res naturales, figmentaq; antiquorum à vero, ſempiterno, perfectiſſimo viuente Deo tranſtulerunt. Hęc vna res fuit, vt ego quidem ſentio, ignoratio fabularum artificij ſcilicet, cur nemo poſtea fabulas has explicandas ſuſceperit: aut ſi quis nonnullas explicauerit, eam tantum declarationem attigerit, quæ pertinebat ad exteriorem corticem fabularum, hoc eſt, ad ſimplicem & omnibus obuiam explicationem. Qui vero altiſſima & occultiſſima fabularum ſecreta denudauerit, qui philoſophię dogmata ex obſcuris fabularum tenebris in lucem eduxerit, aut ad vires actioneſq; naturæ patefaciendas pertinentia, aut ad mores informandos, vitamq; rectè inſtituendam, aut ad vires motusq; aſtrorum intelligẽdos, adhuc repertus eſt nemo, vt mihi quidem videtur, tolerabilis. Hoc autẽ eò magis eſt mirabile, quòd neq; poetarum, neque philoſophorum, neque vllorum ſcriptorum ſentẽtias ſine hac diligẽti fabularum inueſtigatione percipere rectè poſſumus, cum illius cognitionis præſertim vtilitas ad omnes non mediocriter pertineat. Quę cùm ita ſint, ego dabo operam pro viribus, quãtum mihi à diuina bonitate concedetur, vt illa quę ab antiquis ſcriptoribus in hanc cognitionem prætermiſſa fuerunt, aut certè ad nos non peruenerunt, conſpicua ſint ſcripta noſtra legẽtibus; quod ſcriptionis genus plurimũ & vtilitatis & voluptatis allaturum certò ſcio. Quis eſt enim per Deos immortales adeo diſciplinarum contemptor, qui ea ſapientiæ præcepta ſcire non magnopere cupiat, quę ne exirent in vulgus, fuerunt ſub varijs figmentis ab antiquis ſapientibus occultata? Verũtamen ne quis illud à nobis expectet, quod ſcribentibus iniucundum legentibusq; foret inutile; nullas hominum in arbores mutatorum aut in corpora vel ſenſu vel ratione carentia, afferemus interpretationes, niſi quæ vtiliter afferri poterunt; nullamq; habebimus fabularum illarum rationem, quæ inſulsè fuerunt à nonnullis excogitatę. Neque portenta rurſus, aut prodigioſa mõſtra adducere conabimur ad ingenioſum naturæ opificium; cùm eas tantùm fabulas ſimus explanaturi, quę homines ad rerum cœ-

Digitized by Google

leſtium cognitionem erigunt, quæ inſtituunt ad probitatem, quæ deterrent ab illegitimis voluptatibus, quæ patefaciunt arcana naturæ, quę vel ad ſcientias deniq; rerum neceſſariarũ humanæ vitę, vel quæ ad integritatem perducunt, & quæ plurimũ faciunt ad optimos quosque ſcriptores rectè intelligendos.

De Fabularum vtilitate. Cap. II.

Tanta eſt ſanè vtilitas quam ex fabularum cognitione percipimus, quãta nullius verbis explicari poſſit: quod tamen nemini fere eſt perſpicuũ, niſi ſi quis præclaro ingenio ſit ab ipſa natura prædıtus, multaque antiquorum ſcripta diligentiùs conſiderarit. Nos igitur, ſicuti ſolent medici, qui è venenatis etiam vel herbis vel animalibus vtilia pharmaca colligunt, & quod optimum ſit, ſecernunt è ſingulis, atq; vel perniciosa temperamentorum beneficio ſanitati perquam accommodata reddunt, ita facere debemus. Nam altiora fabularum ſenſa rectè perſcrutantes, quid vtile humanæ vitę ſub illis contineatur debemus inueſtigare; è quo plurimum reportabimus vtilitatis: illis interim neglectis, quæ nihil nobis conferre videbuntur. Quòd autem plurimum commodorum ex hac cognitione conſequemur, vel illud maximum eſt argumẽtum, quòd diuinus etiam Plato primam puerorum eruditionem ab honeſtis fabulis incipere iuſſit in libro ſecundo Reipub. cùm ita inquiat; τὰς δ᾽ ἐγκριθέντας πείσομεν τὰς τροφὰς τε καὶ μητέρας λέγειν τοῖς παισί, καὶ πλάττειν τὰς ψυχὰς αὐτῶν τοῖς μύθοις πολὺ μᾶλλον ἢ τὰ σώματα ταῖς χερσί: *Selectas autem fabulas matres ac nutrices pueris narrare hortabimur, animosq́ illorum fabulis diligentius, quàm corpora ipſa manibus informare.* Nam profectò quis neſciat, omnia prope Deorum gentium myſteria fuiſſe antiquis ſub fabulis occultata? cum enim turbæ fœminarum & imperitæ multitudini religio, & Deorum metus, & fides & probitas, & temperantia eſſet in animis inſerenda, qui neque Dei naturam intelligerent, neque integritatem rapinæ ac libidini ſine aliquo Deorum metu anteponerent: non ſolum fabuloſæ de Diis narrationes à ſapientibus fuerunt excogitatæ; ſed etiam fabuloſæ imagines, & picturæ monſtris prope ſimiles introductæ. Sic fulmina Ioui tributa ſunt, tridens Neptuno, ſagittę Cupidini, fax Vulcano, ac varia terrorum inſtrumẽta Dijs cæteris. Nam cùm minimè ſit inexpugnabilis mortalium natura, neque validiſſimas machinas expectet; quippe quę omnium calamitatum ſemina intra ſe contineat; ſi vel paululum oculos ab illius cuſtodia Deus deflexerit, per ſe, ſine alijs pugnę inſtrumentis, continuò labefactabitur. Hanc tantam percipiendam eſſe ex fabulis vtilitatem apertè declarauit ita Dionyſius Halicarnaſſeus lib. I. Rerũ antiquarum; καὶ μηδεὶς ὑπολάβοι με ἀγνοεῖν ὅτι τῶν ἑλληνικῶν μύθων εἰσί τινες ἀνθρώποις χρήσιμοι. οἱ μὲν ἐπιδεικνύμενοι τὰ τῆς φύσεως ἔργα δι᾽ ἀλληγορίας. οἱ δὲ παραμυθίας ἕνεκα συγκείμενοι τῶν ἀνθρωπίνων συμφορῶν. οἱ δὲ ταραχὰς ἐξαιρούμενοι ψυχῆς, καὶ δείματα, καὶ δόξας καθαίροντες οὐχ ὑγιεῖς οἱ δὲ ἄλλης τινὸς ἕνεκα συμπλασθέντες ὠφελείας: *Neque mihi obſcurum eſſe quis exiſtimet quòd à Græcis fabulis nonnullæ ſunt hominibus perutiles: aliæ ſiquidem ſunt, quę naturæ opera ſub allegoriis contineant; aliæ humanarum calamitatum habent conſolationem; aliæ terrores, animorumq́ perturbationes à nobis depellunt, opinionesq́ parum honeſtas deſtruunt; aliæ alterius cuiuſpiam vtilitatis cauſa fuerunt inuentę.* Nos idcirco vniuerſam fabularum diuiſionem ita faciendam cenſuimus; quòd alię fabulæ naturę ſecreta continent; vt illa, quòd Venus è ſpuma ſit genita, quòd Phœbus Cyclopas occiderit, quodque illi fulmina Ioui fabricarint. Aliæ fortunę inconſtantiã declarant, nòsq; ad eam forti animo ferendam inſtruunt, vt ea quę de Phœbo dicta ſunt, quòd armenta pauerit Admeti. Aliæ ab impuris opinionibus, & à crudelitate, atque ab omni perfidia & impura libidine nos retrahunt, vt Lycaonis fabula. Alię ad deterrendos homines à rebus turpibus ſunt inuentę, vt Ixionis ſupplicium apud inferos. Alię cohortantur ad ſtrenuitatem, vt ea quæ tradita ſunt de Hercule. Alię ex auaritię ſordibus nos erigunt, vt ſitis Tantali. Alię ad deprimendam temeritatem confinguntur, vt calamitas Bellerophontis & cęcitas Marſyæ. Alię ad virtutes nos alliciunt, ad integritatem vitę, ad fidem, ad ęquitatem, ad religionem, vt mirifica Elyſiorum camporum amœnitas. Alię ab omnibus denique flagitijs reuocant, vt ſeueriſſimi Triumuiri apud inferos ſingulorum animas defunctorum iudicantes, & grauiſſima conſceleratorum ſupplicia. Equidem ſic exiſtimo, quaſi ſuauiſſimum humanę vitę condimentum exiſtere fabularum inuentionem, ac earum ærumnarum quas in vita patimur non mediocre ſolatium: quas etiam idcirco à ſapientibus fuiſſe excogitatas cenſeo. Hinc enim cum ſingulari oblectatione ea percipimus vitæ

Digitized by Google

tæ rectè degendę præcepta,quibus ſine ſuauitate fabularum terga continuò verteremus. Hanc tantam è fabulis vtilitatem capere minimè poſſunt ii,qui altiora fabularum ſenſa non inſpexerunt,quiq; primi corticis (vt ita dicā) mirabilitate irretiti nihil diuinius ſub illo ineſſe crediderunt. Hi etenim, tanquam parui pueri per brumam apud ignem ſeſſitantes, aniles nugas fabellaſque è poetis imbibunt,cùm interim de vtiliore ſanctioreque ſententia minimè ſint ſolliciti.

De fabularum varietate. Cap. III.

SVNT autem plura fabularum genera,quæ nunc à locis *in quibus inuentæ fuerint,* nunc ab *inuentoribus, nunc ab* argumentorum natura,nomen obtinuerunt. A loco quidem Cypriæ,Ciliſſæ, Sybariticæ. Cum multi fuerint earum inuentores,obtinuit conſuetudo vt omnes Aeſopicę dicerētur,cæteris inuētoribus ſilētio prætermiſſis, quia in cōfingendis fabulis Aeſopus omniū aliorū fuit artifex ingenioſiſſimus. Illæ, quæ Sybariticæ dicebantur, agebant de brutis:quę Aeſopicę, de hominibus. Politicę dictæ ſunt,quibus vſi ſunt ſapientes ad demulcendos animos potentiorum, atque ad deducēdā multitudinem ad humaniorem vitæ rationem. Alię rurſus morales,aliæ rationales ſūt vocatæ,alię ex his ambabus formis commiſtæ. *Inter politicas fabulas* argumenta Comœdiarum & Tragœdiarum *ſunt* connumeranda,quia etſi ab agreſti vita homines per hæc non euocantur, traducūtur tamen ab illegitimis voluptatibus & ab omni intemperantia ad vitę moderationem. Sed horum argumentorum varia ſunt nomina: quia aliæ togatę,à togis hiſtrionum dicuntur;aliæ palliatæ,à pallijs Gręcorum; alię tabernariæ, pro veſtibus & cōditione introductarū perſonarū; alię planipediæ,qđ neq; ſoccis neq; cothurnis,vt ī cęteris, horū argumētorum hiſtriones vterentur;alię Attellanę à loco vbi fuerunt inuentę, cum tamen ſimplex ſit tragœdiarum nomen. Ariſtoteles in Rhetoricis Libycas fabulas ab Aeſopicis diſiunxit,quia Libycę de hominibus,Aeſopicę de brutis agerent:id autem idcirco factum eſt, quia cum Aeſopicis aliorum complures fuerunt commiſtę. Fabularum nomine tam apologi,quę figmenta ſunt Aeſopica, quàm fabulę,quę ſunt poetarum argumenta continentur,vt formę ſub ſuis generibus. Illę, quas explicaturi ſumus,fabulę,ac figmenta antiquorum ſapientum, in nullum horum generum ſimpliciter incidūt,ſed virtute cū omnibus his ferè cōmiſtę ſunt,atque ex omnibus generibus aliquo pacto conſtant. Quippe cùm vel generationem rerum naturalium contineant, vel agant de natura Deorum immortalium, vel de vi planetarum,vel de vita hominum rectè inſtituenda, quarum ſingularum natura paulo poſt à nobis explicabitur.

De apologorum fabularum,ænorumq́ differētia.

Cap. IV.

SED antè quàm poeticarum fabularum, & earum quas explanare inſtituimus explicationem aggrediamur, operæprecium me facturum eſſe cenſeo, ſi demonſtrauero quę ſit inter hęc ipſa genera differentia. E fabulis igitur alię ſunt,quæ logi ſiue apologi dicuntur à Gręcis,alię vocantur μῦθοι, ſiue fabulę ſimpliciter. Apologi vel de brutis fiunt ſolis, vel cum his homines colloquentes faciunt; apologorum que illud eſt munus vt pro exemplis ſint in concionibus,ſicuti teſtatur Ariſtoteles in Rhetoricis. Fabulę illę quę μῦθοι dicuntur,cum argumenta Tragœdiarum & Comœdiarum complectantur, & omnem vim denique poeſeos quę fit per imitationem, cōmuni nomine poeticas etiam, quas tractaturi ſumus, continent fictiones. Atque ſicuti apologi vel agendarum rerum vel omittendarum ſunt in concionibus exempla,ita fabulę in ſcenis agitantur ad mores hominum vel corrigēdos vel informandos: quod etiam teſtantur muſicę formę ſingulis generibus poematum attributę, vt comico generi Lydia, tragico Dorica, ſatyrę Satyrica. His pręterea generibus proprię fuerunt ſaltationes, ſicuti teſtatur Plutarchus in libello de Muſica. Cenſuerunt enim ex maioribus nonnulli nihil omnino rectè fieri poſſe,quod muſicę rationi non conueniret, nihilque tantopere in moribus poſſe hominum informandis, quā numerorum concinnitatem & vocum ac fidium harmoniam,ad quarum modulationem omnes & animi & corporis motiones componerentur. Sed quoniam ſummatim de generibus poematum mentionem fecimus, non erit fortaſſe iniucundum, ſi quę de his in mentem veniunt paucis explicauero; vel quia cum his permiſtę ſunt fabulę,de quibus tractabimus, vel certè quia non longe ab his diſſident. Omnium igitur poematum fons eſt id quod poema communi nomine appellatur ob ſuam prœſtantiam:hoc enim generibus reliquis imper-

Digitized by Google

tit argumenta. Hęc inter ſe differunt tempore vt ait Ariſt. in poetica, quod poeta dictus ob prȩſtantiam longi temporis res geſtas complectitur, cùm reliqua poemata intra vnum diem ſuum negotium abſoluant, vnamque tantum contineant actionem. In hoc rurſus hi poetę omnes conueniunt, quod omnibus idem eſt ſcopus, & ad vnum finem omnes animum intendunt, vt homines meliores efficiant. Idcirco Homerus, vt prudentem atque omnibus virtutibus cumulatum Vlyſſem effingeret, illi Phęacum delicias & blanditias Circes iniungit, & Cyclopum pericula proponit, & monſtrorum marinorum terrores, à quibus eius ſocij perdantur, cùm tamen ipſum admirabili quadam prudentia ac diuino conſilio hæc omnia ſuperantem faciat. Idem rurſus Agamemnonem multis facit difficultatibus circumuentum, fortiſſimorum Heroum contentiones excitat, exercitum ira Apollinis propè labefactatum introducit, Troianis aliquando diuinam vim adeſſe, ac Deos illis præbere admirabilem ſtrenuitatem, commemorat; quò ex his omnibus incredibilem fuiſſe Agamemnonis fortitudinem & conſtantiã declaret: quippe qui vel tot propoſitis difficultatibus, tamen Priamum debellarit. Fuit enim glorioſum pro tuẽda æquitate, & pro violato iure hoſpitij, non pro recuperanda meretricula, forti animo pericula ſubire, cùm in arduis difficillimisq; rebus gloria collocata ſit, nihilque egregium ignauis & deſidioſis hominibus ſit expoſitum. Accedit propius Tragœdia, quàm prior inuenit Glaucus, ad poema ob maieſtatem perſonarũ, quod in ea nihil non regium aut heroicum ſit: quare nullum habent prologum Tragœdiæ, ſicuti Comœdia cuius inuentor fuit Suſario: quippe cum res priuatas nemo niſi edoctus ſcire, publicas calamitates vel ſi velit, nemo ignorare poſſit. Quis enim Regnorum ruinas, fragoremque euerſarum ciuitatum, ex quibus oriuntur tragœdiæ, non audiuit? aut quis incenſarum vrbium & oppidorum caliginem è longinqua regione non proſpexit? Differunt igitur ab excellenti poeta hæc duo poemata tempore, ac inter ſe perſonarum dignitate. Atque de his poematum argumentis ſatis. Differt ænus ab apologis, quia nuda ſit in his brutorum ſententia, niſi admonitum, quod ἐπιμύθιον vocãt, addideris: in eo vnà cum ſententia admiſta eſt admonitio, vt ait in his Ariſtophanis interpres: *αἶνος δὲ μύθου διαφέρει, τῷ τὸν αἶνον μὴ πρὸς παῖδας, ἀλλὰ πρὸς ἄνδρας πεποιῆσθαι. καὶ μὴ πρὸς ψυχαγωγίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ παραίνεσιν ἔχειν τινά. βούλεται γὰρ ἐπικρυπτόμενος παραινεῖν τι καὶ διδάσκειν. Differt ænus ab apologo, quia ſit ænus virorum cauſa, at non habetur ad pueros; neque delectationis tãtum ſit cauſa, ſed habet præterea admonitionem; nam conatur clàm docere & adhortari.* Neque apologus igitur ſimplex, neque fabulæ illæ, quæ ſunt poematum argumenta, dicuntur æni: ſed quod ex his vtriſque quodammodo compoſitum fuerit, cum admonitione intrà ſe incluſa. Atque hæc ſufficiant de apologorũ, ænorum, fabularumque differentia.

De partibus fabularum. CAP. V.

FABVLARVM partes, earum ſcilicet quæ apologi dicuntur, præcipuè duæ ſũt: rei explicatio, & id cuius cauſa: ſiquidem æni & poematum argumenta eam vim habent, vt inſitas partes has intra ſe contineant quas nemo prope eſt qui ſuopte ingenio non poſſit elicere. At quoniam apologi ſimplices ſunt plerumque, omneſq; fabulæ probitatis & prudentiæ cauſa fiunt, neceſſe fuit ſingulis ſuos fines addidiſſe. Vbi igitur priorem orationis partem ad informandos mores accommodamus, præcedit προμύθιον appellatum, quaſi præcedens fabulæ admonitus. vbi extremam partem ad mores regendos deduxeris, fiet ἐπιμύθιον, ſequẽs ſcilicet admonitus fabulæ. Quæ fabulæ alterã harum partium non habuerint, ſed intra ſe incluſam, collocandæ ſunt in priore claſſe. Quæ fabulæ ſunt Deorum genealogicæ ſimpliciter, illę, quoniã his maximè vſi ſunt poetę ſuis poematis exornãdis, poeticę vocãtur; quæ vel ad generationẽ elemẽtorũ attinẽt, vel ad res arcanas naturę, vel ad motus & vim planetarũ, omnes ſiquidẽ hę haud ſimplicẽ habẽt narrationẽ. Cùm fabulas ad veram interpretationem deducimus, eſſet interpretationi proprium nomen tribuendum; ſed adhuc ſine illo perſiſtit, niſi appellemus allegoriã. Sunt autẽ hæ ſolę propè fabulæ, quę iucũda, quæ magnifica, quę admirabilia fecerũt ãtiquorũ poemata, eaq; locupletarunt. Nam ſi fabulę hę de ſcriptis poetarũ eximerentur, nihil propè eſſet in ijs admirabile, aut iucundum.

De fabularum ſcriptoribus. CAP. VI.

APOLOGORVM & fabularum poeticarum antiqui fuerunt ſcriptores cõplures: qui [illegible] ad ætatem [illegible] peruenerint, non a [illegible] Sapius inge[illegible]

gorum artifex, à quo omnes poſtea apologi dicti ſunt Aeſopici. Heſiodus præterea fabuloſos Deorum ortus carminibus cecinit. Memoriæ prodidit Euſebius Porphyrium etiã libros compoſuiſſe, in quibus fabuloſas Deorum genealogias ad naturę rationem & opificium perducere conatus eſt. Zeno, Cleanthes, Chryſippus, vt ait Cicer. in libris de Natura Deorum, fabularum antiquarum expoſitiones in ſuis voluminibus complexi fuerant, quę tamen ad nos nõ peruenerunt. Iſtud ipſũ fecit Orpheus, Muſæus, Mercurius, Linus, antiquiſſimi poetę, & Phurnutus, & Palæphatus Stoicus, Dorotheus, Euanthes, & Ponticus Heraclides, Silenus Chius, & Anticlides, & Euartes, & alij cõplures mythologi, quorum commentarij vna cum ſcriptorum nominibus penè interciderũt; è quibus Ouidius ſua in varias formas mutatorum corporum deprompſit argumenta. Nam in quibus voluminibus tot extabant figmenta, quantam aliarum fabularum fuiſſe mirabilitatem credibile eſt? Ac tot de fabularum ſcriptoribus.

De Dijs variarum gentium. CAP. VII.

ENIM vero, quoniam vniuerſa antiquorum religio & theologia ſub fabulis occultabatur, pluraque ſunt in illis ad generationes & res geſtas creditorum Deorum ſpectantia, neceſſariò dicendum videtur, quàm varię fuerint diuerſarum nationum de dijs ipſis ſententiæ, antequam ipſas fabulas explanãdas aggrediar: quæ res quantum afferet vtilitatis & commodi ad ſuſceptum laborem, omnibus poſtea fiet manifeſtum, vt cenſeo. Atqui in primis ita facienda eſt Deorum diuiſio. Ex antiquis Dijs alij cœleſtes, alij terreſtres, alij aquatici sũt crediti: & aquaticorũ alijs maris, alijs fluuiorũ, alijs fõtiũ cura fuit commiſſa. E terreſtribus rurſus alij mõtani, alij ſyluarũ & paſtorũ præſides, alij agricolarum fuerunt, atq; hi in planis locis habitare plerunq; putabantur. Cœleſtium alij ſummæ rerum humanarum præerant, alij conſultores, alij præfuerunt tẽpeſtatibus & certis cæli regionibus: alij loca tantùm inferna habitare & ſceleratorum præeſſe ſupplicijs putabantur: neque vlli, præter hos, Dij poſſe eſſe crediti ſunt. Nam tametſi omnes nationes Deos eſſe crediderunt, nullæque fuerunt tam feræ gentes, (vt inſulſiſſimorum hominum, qui ſe ſapientes dicerent [illegible] ſint opiniones taceam) quæ hunc [illegible] ndum [illegible] fortuitò genitum eſſe [illegible] ſtima[illegible], aut [illegible] credibili prouidentia gubernari, cùm ſit è tam varijs rebus tam concinno ordine coagmentatus: tamen paucæ fuerunt, quæ Deos introducere auſæ ſint, niſi ab alijs acceptos. Cũ enim ſuos Magos haberent Perſæ, Prophetas Aegyptij, Chaldæos Aſſyrij, alioſq; ſacerdotes alijs nominibus vocatos aliæ nationes, omnium propè religionũ origo ab Aegyptijs in Gręciam, & in Perſas priùs, deinde ad alias nationes manaſſe credita eſt. Quãuis omnes vno iſti ordine falluntur, quòd ante Aegyptios, primi omnium mortalium Hebræi non ſolum religionem, ſed etiam verum Dei cultum acceperũt; & non humanis conſilijs, ſed diuinis præceptis ad veram religionem fuerunt inſtituti. Græcia poſtea ſequentibus temporibus, cũ bellicę laudis gloria florere inciperet, paulatim & ſacrorum ritus immutauit, & tantum Deorum numerum auxit, quamuis diſciplinarum cognitionem acquireret, vt magnam Deorum coloniam ad cæteras ciuitates poſtea tranſmiſerit. In hoc vnum tamen omnium propè populorũ ac gentium ſententiæ primùm conuenerant, vt diuina illa quæ videntur, ſuperna corpora, Solem, Lunam, reliquaq; aſtra cum perpetuo motu agitari conſpicerent, ab ea celeritate & Deos appellauerint, & eſſe crediderint; vt Plato teſtatur in Cratylo. Neque vlla ferè gens inuẽta eſt, quę aliud eſſe Deos, quã ipſa cœleſtia corpora primum crediderit. Hanc opinionem ſecutus videtur Homerus, cùm Solem omnia audire, omniaque videre inquiat, quod eſt, vt ait Plato libro ſecundo de legibus, ſolius Dei munus. Ita verò ſe habet Homeri carmen;

ἠέλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς, ϗ πάντ' ἐπακούεις.
Sol qui cuncta audis, quiq; omnia conſpicis vnus.

Huius opinionis autores fuerunt Aegyptij, à quibus & tẽplorum extruẽdorũ rationẽ, & imaginũ, & rituũ ſacrorũ Græci in patriã reportarũt, ſicuti teſtatur Herodotus in Euterpe his verbis; *δυώδεκα θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον πρώτους Αἰγυπτίους νομίσαι, ϗ Ἕλληνας παρὰ σφέων ἀναλαβεῖν, βωμούς τε, ϗ ἀγάλματα ϗ νηοὺς θεοῖσιν ἀπονεῖμαι σφέας πρώτους, καὶ ζῶα ἐν λίθοισι ἐγγλύψαι. Duodecim Deorum nomina primos Ægyptios exiſtimaſſe, atque Græcos ab illis cepiſſe, eoſq; primos aras, & imagines, & templa Dijs ſibi erexiſſe.* Neque horum tamen ſolam rationem extruendorum in Græciã Aegyptij tranſmiſerunt, ſed etiã ipſa nõnullorũ Deorũ nomina, vt idẽ ſcriptor teſtatur in eodẽ libro: *σχεδὸν δὲ ϗ πάντα τὰ* [illegible] *τῶν θεῶν ἐξ Αἰγύπτου ἐλ*[illegible] *Ἑλλάδα: omnia ferè Deorum* [illegible] *ex Æ*[illegible]

Digitized by Google

Gratiam commigrarunt. ac deinde: ὅτι γὰρ δὴ μὴ Ποσειδέωνος, καὶ Διοσκούρων, (ὡς καὶ πρότερον μοι ταῦτα εἴρηται) καὶ Ἥρης, καὶ Ἱστίης, καὶ Θέμιος, καὶ Χαρίτων, καὶ Νηρηΐδων, καὶ τῶν ἄλλων Θεῶν Αἰγυπτίοισιν αἰεί κοτε τὰ οὐνόματά ἐστιν ἐν τῇ χώρῃ. *Niſi profectò Neptuni & Dioſcurorum (ſicut antea dictum à me fuit) & Iunonis, & Veſta, & Themidis, & Charitum, & Nereidum, & aliorum Deorum nomina ſemper ſunt in AEgyptiorum regione*. Neque ſolos hos Deos coluit Aegyptia ſimplicitas, ſed monſtra quædam, & animalia partim hominibus infenſa, partim vilia, vt canes, boues, anguillas, vt ait Herodotus in eodẽ libro; νομίζουσι δὲ καὶ τῶν ἰχθύων τὸν καλεύμενον λεπιδωτόν, ἱρὸν εἶναι, καὶ τὴν ἔγχελυν, καὶ τῶν ὀρνίθων τοὺς χηναλώπεκας. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἱερός, τῷ οὔνομα φοῖνιξ. *Exiſtimarunt è piſcibus ſquammoſum ſacrum eſſe, & anguillam, & ex auibus vulpanſerem. eſt itẽ alia auis ſacra cui nomen eſt phœnix*. cùm paulatim ab ipſa religione ad ſuperſtitionem lapſi eſſent, (eſt enim arctiori religioni ſuperſtitio, vt parſimonia auaritiæ, vitium propinquum. Nam vt ait Diuus Paulus ad Romanos 12. rationi conueniens ſit obſequium veſtrum) iure Rhodius Anaxandrides comicus poeta, his carminibus ita Aegyptiorum deridet inſaniam.

οὐκ ἂν δυναίμην συμμαχεῖν ὑμῖν ἐγὼ
οὐδ' οἱ τρόποι γὰρ ὁμονοοῦσ' οὐδ' οἱ νόμοι
ἡμῶν, ἀπ' ἀλλήλων δὲ διέχουσιν πολύ.
βοῦν προσκυνεῖς, ἐγὼ δὲ θύω τοῖς θεοῖς.
τὴν ἔγχελυν μέγιστον ἡγῇ δαίμονα,
ἡμεῖς δὲ τῶν ὄψων μέγιστον παρὰ πολύ.
οὐκ ἐσθίεις ὕεια, ἐγὼ δέ γ' ἥδομαι
μάλιστα τούτοις. κύνα σέβεις, τύπτω δ' ἐγὼ
τοὔψον κατεσθίοντ' ἐπὰν λάβω.
Haud eſſe vobiſcum queo commilito.
Concordibus nec moribus. nec legibus,
Per maxima interualla differentibus.
Bouem colis, Deis ego macto bouem.
Tu maximum anguillam Deum putas, ego
Obſoniorum credidi ſuauiſſimum.
Carnes ſuillas tu caues, at gaudeo
His maximè. Canem colis quem verbero
Edentem vbi deprehendo fortè obſonium.

Neq; tamen his brutis Dijs contenti fuerunt Aegyptij, ſed multa herbarum genera in Deorum numerum retulerunt, ſicuti teſtatur Iuuenalis, vbi Aegyptiam ſimplicitatem carpit hoc pacto,

—quis neſcit qualia demens (alibi
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat. &
Porrum & cæpe nefas violare ac frãgere morſu.
O ſanctas gentes quibus hæc naſcuntur in hortis
Numi na

Atqui non hæc ab Aegyptijs monſtra tam abſurda acceperunt Græci in numerum Deorũ, ſed alia his non multo fortaſſe meliora. Qui Dij fuerint in Græciam primùm translati, declarauit Homerus in lib. 3. Iliadis, ita inquiens,

Ζεῦ πάτερ, Ἴδηθεν μεδέων, κύδιστε, μέγιστε,
ἠέλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς καὶ πάντ' ἐπακούεις
καὶ ποταμοὶ, καὶ γαῖα, καὶ οἳ ὑπένερθε καμόντας
ἀνθρώπους τίνυσθον. (τας
Iuppiter ex Ida clariſſime, maxime, & vna
Sol qui cuncta audis, quiq; omnia cõſpicis vnus
Fluminaq; & tellus. & ſub tellure virorum
Crimina qui caſtigatis.

Atque infinita eſt prope illorum Deorum multitudo quos Græcia poſtea ceremonijs, altaribus, ac templis magnificentiſſimis auxit. Perſæ hos prope Deos exiſtimarunt quos antiqui Græci, qui non nati eſſent è mortalibus hominib' vt aſſerit Herodotus in Clio his verbis; οἱ δὲ νομίζουσι, Διῒ μὲν ἐπὶ τὰ ὑψηλότατα τῶν οὐρέων ἀναβαίνοντες θυσίας ἔρδειν, τὸν κύκλον πάντα τοῦ οὐρανοῦ Δία καλέοντες. θύουσι δὲ ἡλίῳ, καὶ σελήνῃ, καὶ γῇ, καὶ πυρὶ, καὶ ὕδατι, καὶ ἀνέμοισι. τούτοισι μὲν δὴ μούνοισι θύουσιν ἀρχῆθεν. *Illis uero ſancitum eſt, vt in altiſſimos montium vertices aſcendentes Ioui ſacrificent, Iouem vniuerſum cœli ambitum appellantes. Sacrificant & Soli, & Lunæ, & Telluri, & igni, & aquæ & ventis: his enim ſolis vt ſacrificient, antiqua obtinuit conſuetudo*. Hi cùm priſcam tantùm Theologiam retinerẽt, nouos Græcorum Deos irridentes, vbi Xerxes in Græciam cum exercitu traiecisſet, omnia Deorum Græciæ templa Magis autoribus inflãmarunt, quòd nullum in locum dicerent Deorum numen eſſe includendum, quibus cuncta debent eſſe libera & patentia, vt teſtatur Cicero in libro ſecundo de legibus. Nam deridere conſueuerunt Perſæ eos qui res huiuſmodi facerent, vt ait Herodotus in Clio in his verbis: Πέρσας δὲ οἶδα νόμοισι τοιούτοισι χρεωμένους, ἀγάλματα μὲν, καὶ νηοὺς, καὶ βωμοὺς, οὐκ ἐν νόμῳ ποιευμένους ἱδρύεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ποιοῦσι μωρίην ἐπιφέρουσι. *Perſas vt ego cognoui, his legibus vtũtur, imagines quidem, & tẽpla, & aras non erigunt, pro ſuis inſtitutis, ſed & illos qui hæc faciunt, ac cuſant inſaniæ*. Atque Romani nullam Deorũ effigiem per multos annos habuerunt: quia docuit Numa Deum eſſe mentem puram, minimè ge-

mè ge-

Digitized by Google

mẽ genitam, aut viſui ſubiectam mortalium, queue alia humana induſtria exprimi poſſet cùm inquiat etiam Demoſthenes contra Ariſtogitonem, pectus mortalium eſſe templum Deo gratum, & optimum, & auguſtiſſimum, iuſtitia, verecundia, & obſeruantia legum communitum. Hęc ratio non eſſet magnopere fortaſſe improbanda, ſi vel omnes eſſent ſapientes vel ſi ſapientum etiam mens ſemper opportunis temporibus ad res diuinas eſſet conuerſa, neque humanis cogitationibus ab inſtituto cultu diſtraheretur. Sed cùm res aliter ſe habeat; & templa, quò ad diuinum cultum conueuirent, & imagines Dei & ſanctorum hominum, tanquam monumenta amicorum Dei, fuerunt inſtituendę. Nam ſi ſtatuę clarorum virorum, & eorum qui pro patria fortiter occubuiſſent, iure apud Roman. & cęteras nationes tanquã pręclara virtutis exempla erigebantur, quibus incitarentur poſteri ad virtutem; quo pacto virorum bonorum & amicorum Dei, & qui pro veritate, Chriſtianaq; rep. fortiter occubuerunt, tanquam pręclara monumenta virtutis & fidei, & conſtantię, quibusq; deprecatoribus apud Deum vteremur, non erunt iure optimo vbique imagines erigendę? Eſt enim omnium templorum auguſtiſſimum pectus mortalium fide, pietate, innocẽtia, ſanctitate, mãſuetudine, pro pulcherrimis aulęis inſtitutum & cõmunitum. Atque ne ita Deorum religio paulatim deficeret, quę anima eſt ciuitatum, & omnis humanę vitę ſtabilimentum, & templa, & imagines, & dies ſolennes, & ſacrorum ritus, & publicæ ceremoniæ fuerunt in ciuitatibus prudẽter inſtitutæ. Scytharum Deos Herodotus in Melpomene ita recenſet; Θεοὺς δὲ μούνους τούσδε ἱλάσκονται, Ἱστίην μὲν μάλιστα, ἐπὶ δὲ Δία τε καὶ γῆν, νομίζοντες τὴν γῆν τοῦ Διὸς εἶναι γυναῖκα· μετὰ δὲ τούτους Ἀπόλλωνά τε, καὶ οὐρανίην Ἀφροδίτην, καὶ Ἡρακλέα, καὶ Ἄρεα. τούτους μὲν πάντες οἱ Σκύθαι νενομίκασι. *Deos autem ſolos hos placant, Veſtam quidem præcipuè, poſtea Iouem ac Tellurem, Tellurem Iouis vxorem exiſtimantes. poſt hos, Apollinem, cœleſtem Venerem, & Herculem ac Martem. Hos enim omnes Scythæ Deos putarunt.* Ac in eodem libr. ſcribit deinde Libyæ populos Soli ac Lunæ ſacra facere, neque vllos prætereaDeos putare. At Iudæi, vt memoriæ prodidit Cornelius Tacitus lib. vigeſimo primo, ſolã mẽtem antiquitus, vnumque numen intellexere, profanosque eſſe putarunt eos, qui Deorum imagines mortalibus materijs in ſpecies hominum effingerent: ſummum illud, & æternum, neque mutabile, neque interiturum. Igitur nulla ſimulachra vrbibus ſuis nedum templis fuerunt. at Strabo libro decimo ſeptimo Geographiæ varios fuiſſe diuerſarum nationum Deos ita tradidit, vt ſingulæ propè ciuitates ſuos proprios Deos haberent. Nam cùm tria ex terreſtribus animalibus vniuerſa Aegyptus coleret, bouẽ, canem, felem; ex auibus accipitrem, ibim; ex aquaticis ſquammoſum, oxyrinchum; tum Saitæ, vt inquit, & Thebani ouem colebant pręcipue; Latum piſcem Nili Latopolitani, lupum Lycopolitani, Cynocephalum Hermopolitani; cetum Babylonij, qui colebant iuxta Memphim; aquilam Thebani, leonem Leontopolitani; capram & hircum Mendeſij; murem & araneum Athribitæ. Longum eſſet omnium nationum ac populorum opiniones, vel potius deliriationes de dijs recenſere, qui cùm religionis originem ab Aegyptijs accepiſſent, vel antiquam non retinentes Theologiam deriſerunt magiſtros poſtea, vel ipſi in peiores ſuperſtitiones inciderunt. Hanc igitur Deorum notionem cùm homines primùm habuiſſent, perſpicerentque quòd mundus prouidentia gubernaretur neq; tamen cuius intelligere poſſent; quippe cũ ſidera in humanis rebus agere permulta intelligerent, neque tamen omnia pro illorum arbitrio gubernari, rem diutius inueſtigantes & cognitionis deſperatione capti, paulatim à religione in ſuperſtitiones delapſi ſunt, atque alij alios Deos introduxere. Eſt enim ab ipſa natura comparatum, vt cùm nimio Deorum metu homines opprimuntur, ad humilia & ſordida quæq; declinent, nihilq; poſſe committi tam paruum putent, quod Dij maxima cum iracũdia ac ſupplicio non vlciſcantur. Hæc res fecit vt iidem Græci, qui Aegyptiorum, aliarumq; nationum accep tas ab ijs ſuperſtitiones deriſerant, in multò maiores errores ſint poſtea collapſi. Nam & adulteros, & latrones, & ebrioſos, ac facinoroſos homines, qui multo erant brutis impuriores, pro Dijs coluerunt: quare cùm de Dijs loquerẽtur, adulteria, furta, parricidia, prælia, crudelitatemque illis iniunxerunt, quæ propria ſunt latronum & ſceleratorum hominum facinora, vt res Dijs talibus conuenientes. Athenienſes tamen cùm ſapientiores eſſent, ac horũ Deorum turpitudinem intelligerent, neque vllum niſi ſempiternum & optimum eſſe poſſe Deum putarent, quia eſſe omnino cognoſcerent, qui eſſet, ignorarent, aut etiam fateri ob cæterorum Græcorum metum non auderent, ignoto Deo aram erexerunt. Hanc tantã Deorum multitudinem tot fabularum inuolu-

cris

eris poſtea implicarunt, cùm liceret omnibus quidquid de Dijs collibuiſſet confingere, vt quamuis multi poſtea conati ſint, nemo tamen hactenus expedire illos Deos ex his inuolucris potuerit, ſed adhuc complures impliciti permanẽt, & in perpetuum fortaſſe nonnulli manſuri ſunt. Qui enim omnia quæ de Dijs ab antiquis dicta fuerunt, ad optimum finem ſe deducturum putarit, idem ſperet ſe omnia nauigia quę vbique nauigant, ſine vlla iactura in portum poſſe perducere. Non enim ſemper cum ratione inſanierunt antiqui ſapientes vocati, aut poetæ in his confingendis. Perdurauit huiuſmodi de multitudine Deorum opinio vſque ad Platonis tempora, qui priſcam Grecorum theologiã quodammodo immutauit, cùm vnũ eſſe Deũ crederet & eum vniuerſum aſſiduè gubernare, quem modo mundi animam, modò mundum ipſum appellauit, modò vim illam quæ eſſet in omnibus naturalibus corporibus diffuſa ac permiſta, quam antea ad Monadem deduxerat Pythagoras. Atque horum vterque rectè, ſi diutius in eadem ſententia permanſiſſent. Nam cæterorum qui ſe appellabant ſapientes, nugas lubens prætereo. Romani poſtea Grecia ſubacta quaſi captiuam Grecorum religionem in patriam tranſtulerunt, cùm & antea Grecorum ſacrorum ritus permultos haberent, & ſi quid ad abſolutã ſuperſtitionẽ deficeret, illud totum ex Hetruria ſępius acciuerint: donec omnium ſuperſtitionum euerſor Chriſtus, non modò tantam Deorum impurorum multitudinem profligauit, ſed etiam veram, ſanctam, & omnibus ſaluberrimam religionem introduxit: quæ nulla vnquam vel leuitate gentium, vel impuritate ac ſcelere populorum, vel ſacerdotum auaritia, vel hęreticorum calumnijs labefactabitur. Vbique enim veritatem emergere neceſſe eſt. Atque tot breuiter dicta ſint de diuiſione Deorum variarum gentium.

Quòd vnus neceſſariò ſit Deus. CAP. VIII.

ETSI res eſt, quę ad veram theologiam potius quàm ad fabularũ explicationem pertineat, num vnus, an plures eſſe poſſint Dij, inquirere: tamen quia non prorſus abhorret à theologia fabularum expoſitio, videtur conuenire huic loco vt breuiter declarentur ea quæ de vno Deo ab antiquis ſapientibus probabiliter dicta fuerunt. Neque vnquam Platonis illam ſententiam probandam eſſe magnopere cenſui, qui nefas eſſe dicebat, vbi huiuſce vniuerſitatis parentem inueneris in vulgus proferre: quaſi verò alia ſit omnibus vtilior aut magis neceſſaria cognitio, quam omnium bonorũ autorem Deum cognoſcere, aut rem non cognitam conueniat venerari. Niſi fortaſſe ita inquiat, nulla oportere vulgus teneri Dei religione ac reuerentia, & neſcio quid colere & beneuolentia proſequi, quando amare Deum maximè omnium opus eſt. Multæ ſunt igitur rationes, quæ vnum eſſe, ac non plures Deos oſtendunt: nam ſi plures ſint Dij, hunc ipſum Deorum numerum ob ſingulorum imbecillitatem eſſe neceſſe eſt. Ii ſi ſint imbecilli, quo pactò ſunt Dii appellandi? fient enim eo pacto ſupplices potentiori, & aliquando deficient; quorum vtrumque cùm miſerum ſit, Dei naturæ qui conuenire poterit? videmus ſiquidem in omnibus animantibus eam eſſe naturę prouidentiam, vt, quanto quæque ſunt debiliora, citiuſque moriuntur, tanto plura ex his producãtur, fœcũdioraq; ſint. Quod ſi tantus erat Deorum numerus, quantum habuerunt antiqui, atque inter hos mares & fœminæ, breui futurum erat, vt tot Dijs deficerẽt magiſtratus & imperia, & niſi otioſi ac deſides viuere mallent, cerdones, & agricolas, & fabros Deos haberemus, neque terra hominibus habitanda noſtris temporibus iam eſſet relicta. Sed quoniã repugnat Deos eſſe & plures eſſe, et eſſe mares ac fœminas, terra tota hominibus relinquitur. Præterea ſi plures ſint Dij, neceſſe eſt eos eſſe vel pari vel impari potentia, vt Xenophanes ait Colophonius. Si ſint quidam impares, quo pacto debiliores ſint Dij, ipſi viderint. Sin omnes pares exiſtant, nolenſq; alius volentem impediat; res iam neque fieri, neque non fieri poterit, quod nõ poteſt ſine riſu intelligi. Multa igitur odia & pugnæ aſſiduæ inter hos Deos intercedent, quoniam ſempiternæ intercedent cauſę, quę numquam ceſſabũt: neque enim par parem vnquam, niſi fortuna, profligabit. Alterum igitur horum neceſſe eſt, vel fortunam Dijs etiam dominari, vel perpetuas eſſe inter Deos diſcordias & contentiones: quorum neutrum Deo conuenire vllo pacto poteſt. Eſt igitur Deus vnus, ſempiternus, potentiſſimus, optimus, feliciſſimus, quorum nihil poteſt eſſe cum animi perturbatione. Nõ ſunt igitur antiquorum Dij, cùm plures ſint, cùm cœlum contentionibus ſit plenum, cùm multò ſint mortalibus miſeriores, cũ eos & dormire dixerint poetæ, & potationibus atq; cõuiuijs indulgere, & Veneris ſtimulis mirificè exagitari. Quis enim neſciat ſomnum & epulas

eſſe ob

eſſe ob corporis debilitatem, cùm ille ad labores corpus reficiat, hæc ad naturæ vim conſeruandam requirantur? Inde effectum eſt vt Alexander Macedo ſe Deum eſſe adulatoribus prędicantibus reſponderit, ſe longè diuerſa à diuina natura experiri, cùm & ſomnum & Veneris titillationes ſentiat. Quod ſi horum Deorum natura, deficiente nutrimento deficeret, & ad libidinem illis incitantur, qui poſſunt non eſſe mortales, aut qui poteſt eorum genus niſi reparetur, non deficere? Non ſunt igitur Dii illi antiquorum, ſed fabulæ illæ partim naturæ res occultas habent, partim mores informant, partim ſunt inania vulgi figmenta, vt dicebamus.

Quo pacto Dij antiquorum fuerint ſempiterni. CAP. IX.

ATQVE vt patet vera eſſe illa quę dicta ſunt hactenus de Deorum antiquorum mortalitate, quid de Ioue ipſo principe omnium Deorum ſcriptum fuerit a poetis, conſideremus; quem modò patrem, modò Regem omnium Deorum vocarunt, ſicuti Homerus in primo Odyſſeæ,

τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
Hos ita compellat hominum pater, atq; Deorum.

modò ſempiternum, vt Virgilius lib. 1. Aeneid. in his ſignificauit:

—— ô qui res hominumq; Deumq;
Æternis regis imperiis & fulmine terres.

& Orpheus in hymnis.

Ζεῦ πολύτιμε, Ζεῦ ἄφθιτε.
Iuppiter ô venerande, Iuppiter ſempiterne

quem eundem facit rerum omnium autorem, vt ex his patet,

ὦ βασιλεῦ, διὰ σὴν κεφαλὴν ἐφάνη τάδε ῥεῖα,
Γαῖα θεὰ μήτηρ, ὀρέων θ' ὑψηχέες ὄχθοι,
καὶ πόντος, καὶ πάνθ' ὁπόσ' οὐρανὸς ἐντὸς ἔταξε.
Iuppiter alme tuo ſunt omnia munere nata:
Diua parens Tellus, precelſo vertice montes,
Et maria, & quidquid cælum cõplectitur altũ.

Hunc tamen ſempiternum Iouem, & rerum omnium autorem, Virgilius in Dictæo monte Cretę nutritum exiſtimauit, quem etiam ab apibus educatum fuiſſe ſcribit lib. 4. Georgicorum, vt patet in his carminibus.

Nunc age, naturas apibus quas Iupiter ipſe
Addidit, expediam: pro qua mercede canoros
Curetum ſonitus, crepitantiaque æra ſecutæ,
Dictæo cœli Regem pauere ſub antro.

Sed illud magis mirũ fortaſſe videbitur, quod neque tamen certum eſt, vbi educatus fuerit hic præclarus & illuſtris antiquorum Deorũ pater. Meſſenij enim apud ſe natum & educatum fuiſſe Iouem contendebant, cuius oſtendebant apud ſe incunabula, & à Neda Ithomeq; nutricibus, & à Curetibus ſeruatum fuiſſe affirmabant, vt ait Pauſanias in rebus Meſſeniacis. Hanc ipſam de Iouis ortu contentionem ita attigit Callimachus in hymnis:

Ζεῦ, σὲ μὲν Ἰδαίοισιν ἐν οὔρεσί φασι γενέσθαι,
Ζεῦ, σὲ δ' ἐν Ἀρκαδίῃ· πότεροι πάτερ ἐψεύσαντο;
Iupiter Idæis aiũt te in mõtib' ortũ,
Iuppiter Arcadicis: Vtri ſunt falſa locuti?

Quod ſi nutricum varietatem perſpiciamus, ſi modò vera eſt ſententia Aetij medici clariſſimi, quòd ingenium & mores nutricum in lacte referuntur, nonne fera potiùs Iupiter quã homo videbitur, qui tot brutorum lac ſuxerit? qui truculentiſſimas feras habuerit nutrices? qui ab apibus, à capris, ab vrſis fuerit educatus? atque quòd capræ lac hauſerit, ita Ouidius in quinto Faſtorum libro ait:

Olenia ſurget ſidus pluuiale capella,
Quæ fuit in cunis officioſa Iouis.

Hanc Iouis capram idcirco nominauit Aratus in Phęnomenis, vt eſt in eo carmine:

Ὠλενίην δέ μιν αἶγα Διὸς καλέουσ' ὑποφῆται.
Oleniam, capramq; Iouis dixere poetę.

Atque de vrſis, cuius lac Iupiter ſuxerit, ita meminit idem Aratus in his:

Ἄρκτοι ἅμα τροχόωσι, τὸ δὴ καλέονται ἅμαξαι.
Αἱ δή τοι κεφαλὰς μὲν ἐπ' ἰξύας αἰὲν ἔχουσιν
ἀλλήλων· αἰεὶ δὲ κατωμάδιαι φορέονται,
ἔμπαλιν εἰς ὤμους τετραμμέναι. εἰ ἐτεὸν δή,
Κρήτηθεν κεῖναί γε Διὸς μεγάλου ἰότητι
οὐρανὸν εἰσανέβησαν, ὅ μιν τότε κουρίζοντα
Δίκτῳ ἐν εὐώδει ὄρεος σχεδὸν Ἰδαίοιο
ἄντρῳ ἐγκατέθεντο καὶ ἔτρεφον εἰς ἐνιαυτόν,
Δικταῖοι Κούρητες, ὅτε Κρόνον ἐψεύδοντο.
Vrſa vertũtur, quas dicunt nomine Plauſtrũ,
Alternè quarum ſemper caput ilia tangit:
Inq; humeros verſe his pronis illa vſque ferũtur,
E Creta, ſi vera ferunt, conſcendere cęlum
Conſilio meruere Iouis, quia cùm puer eſſet.
Dicto in odorifero vicino collibus Ida
Depoſuere Iouem quem nutriuere per annũ,
Fallere Saturnum Curetes cum potuere.

Hunc ipſum Iouem, quem Heſiodus in Theogonia hominum patrem atque Deorum appellauit; mortuum ac ſepultum fuiſſe apud Cretẽſes ſermo vulgatus fuit; quamuis eam famam conatur fruſtra Callimachus refellere, vt patet in his carmibibus:

—— καὶ γὰρ τάφον ὦ ἄνα σεῖο
Κρῆτες ἐτεκτήναντο, σὺ δ' οὐ θάνες, ἐσσὶ γὰρ αἰεί.

Digitized by Google

[illegible] tuum Rex magne ſepulchrum
Cretes ſtruxerunt: es ſemper, viuis. & vſque.
Quòd ſi fatorum neceſſitati ſubijciebatur, vti teſtatur Aeſchylus in Promethco ita inquiens:

πρ. Μοῖραι τρίμορφοι, μνήμονές τ' Ἐριννύες.
χορ. τούτων ἄρ' ὁ Ζεὺς ἐστιν ἀσθενέστερος.
Prom. *Parcæ triformes, & memores Erinnyes*
Chor. *His ergo cunctis Iupiter impotentior.*

quo pacto Deus, & pater, & Rex hominum ac Deorum dici poterat? Sed non hominum ſermones tantùm, at Deorum etiam ipſorum ſententias de Ioue conſideremus. hunc vel à Mercurio ipſe finxit Plautus in proœmio Amphitryonis mortalem appellari his verbis:

Mirari non eſt æquum ſibi ſi prætimet:
Atque ego quoque & qui Iouis ſum filius,
Contagione meę matris metuo malum.
Etenim ille quo ius huc iuſſu venio,
Iuppiter, non minus quam noſtrum quiuis formidat malum,
Humana matre natus, humano patre.

Quare ſi ipſe natus eſt, vt cæteri homines, & mortuus, & à mortalibus originem duxit, quo pacto ſempiternus eſſe potuit? ſiquidem omnia quæ naſcuntur, aliquando interire neceſſe eſt. At quo pacto Iupiter dictus eſt ſēpiternus? quia, vti dicetur cum de illo tractabimus, cum gloriæ cupidus maximè fuerit templaq; ſibi extrui vbiq; ſtuduerit, fecit vulgaris opinio illorum, qui magiſtratus & imperia admirantur, vt ſummus Deus putaretur. quare poſtea nunc vim fatorum nunc prouidentiam Dei nunc Deum ipſum, quàm mundi animam appellarũt nonnulli, nunc æthera, Iouem nuncuparunt: quæ cùm ſempiterna ſint, Iouem etiam putarunt ſempiternum ſic, vbi pro vi diuina per aquas diffuſa, Neptunus intelligitur, dicitur ſempiternus, pro Vulcano ignis, pro Venere naturalis procreandi libido, pro Cerere terræ feracitas. Nam ſi hoc pacto Dij antiquorum accipiantur, erunt ſempiterni ex illorum ſentētia qui mundum eiuſque elementa ſempiterna putarunt. ſin eorum genealogiam inueſtigemus omnes fuerunt mortales, & ab hominibus procreati, vt patebit poſtea. Atqui abſurdum fuit hominū nominibus res ſempiternas appellare, diuinæque prouidentiæ ſplendorem ſub his humanis velare integumentis, quippe cùm minimè conueniat res admirabiles horum profanorum nominum colluuione inquinare. At quia viderent ſapientes animos multitudinis apertis rationibus ad eruditionem non poſſe adduci, horum figmentorum ſuauitate illos ad ſe allexerunt, quæ ſola cauſa fuit, cur tot poſtea fabulæ ſint inuentæ.

De ſacrificijs ſuperorum Deorum.
CAP. X.

VT autem pateat elementorum, rerumq; naturalium virtutes, & vires dęmonum eorum, qui in ijs inhabitarent, qui Dij à multitudine imperitorum fuerunt exiſtimati, his nominibus vocatas fuiſſe à ſapientibus; non erit abſurdum ſi genera ſacrificiorum Dijs ſingulis attributorum breuiter explicauero, quippe cùm multa ſacrorum genera fuerint ab antiquis pro ſingulorum Deorum natura inſtituta, & victimę varię, & varia ſuffimentorum ratio, & non idem habitus ſacrificantium. Neq; enim omnibus molæ offerebantur, neq; omnibus accendebantur lumina, neque ſacra fiebant ſemper ſuper ſublimibus aris, neq; ſemper per diem. Diuerſa denique pro ſingularum nationum more, pro varietate temporum, pro creditorum Deorum natura ſacrificia vbiq; offerebantur; quod alia cæleſtibus, alia terreſtribus, alia aquaticis, alia Dijs inferis conueniebant, quorum alia priuatim, alia fiebant publicè. Primum igitur omnium ſcire conuenit nõ ſolùm in animalibus, aut in plantis, ad vires, bonitatemq; ſingulorum plurimum conferre ciborum vim aeriſq; temperiem, ſed etiam in illis dæmonibus quib. plenum eſſe hoc vniuerſum, quod intuemur, tradiderunt ſapientes. Qui enim in obſcuris cauernis habitãt, multum ſunt magis & immites & feri & craſſiore quadã materia, quippe quę propius ad corpus accedat, ſicuti teſtatur Pſellus in ijs libris quos ſcripſit de Dæmonib. quàm illi ſint Dęmones qui regionem ignis vel aëris incolunt; quod accidit ob habitationis naturam ac vim ſyderum. Quid enim mirum eſt aſtra in his plurimum poſſe cùm & metallis & duriſſimis lapidib. & plantis dominari putentur? aut quis neſcit alia metalla Soli, alia Lunę, alia Veneri, alia Mercurio, alia alijs aſtris propter quaſdam proprietates ac ſimilitudines, quod alijs etiam contingit corporibus eſſe attributas? omnem igitur vim ſacrorum, omnemque Deorum ritè expiandorum rationem in cognoſcenda Dæmonum natura conſiſtere arbitrabantur. Quare cum cæleſtia corpora ignea eſſe crederent, quæ opinio non ſolùm fuit Anaxagoræ & Empedoclis, ſed multorum etiam aliorum philoſophorum, in horum ſacrificijs & lumina, & figuras, & multa ad viſum ſpectantia addiderunt, quorum aræ ſublimes

Digitized by Google

ſublimes ſtruebantur, ſuper quibus accendebantur lumina: & victimæ cæſę imponebantur. Cũ igitur ſacra fiebant ſuperis, ac Ioui pręcipuè aræ in ſublimib. locis extruebãtur, vt inquit Melanthes in libro de ſacrificijs hoc pacto: *πᾶν δὲ ὄρος τοῦ Διὸς ὄρος ὀνομάζεται, ἐπεὶ ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς, ὑψίστῳ ὄντι τῷ Θεῷ, ἐν ὑψει- θυσίας ποιεῖσθαι. Omnis autem mons Iouis mons appellatur, quoniam mos fuit antiquorum, vt altiſſimo Deo exiſtenti in loco ſublimi ſacrificarẽt.* Sic etiam è Iouis ipſius oraculo ſacra fiunt in montibus apud Apollonium in lib. 2. Argonaut.

καὶ βωμὸν ποίησε μέγαν Διὸς Ἰκμαίοιο,
ἱερά τ' εὖ ἔρρεξεν ἐν οὔρεσιν ἀστέρι κείνῳ
Σειρίῳ, αὐτῷ τε Κρονίδῃ Διΐ. τοῖο δ' ἕκητι.
Ingentem Iouis humentis tunc extruit aram,
Et ſacra imponit in montibus: hic quoq; ſacra
Sirius accepit, ſic Iuppiter ipſe volebat:

& vt eſt apud Herodotum in Clio, quem locum citaui, cùm de Dijs variarum gentium loquerer. Quinetiam & Apollini aram in littore erexerunt Argonautæ, atque cùm mons ibi nullus eſſet, ſublimem illam fecerunt, vt in his ait idem poeta.

—— τὰ δὲ ῥεζόμενοι ἅ πάρεσι,
βωμὸν ἀναστήσαντες ἐπάκτιον.
Inſtaq; ſoluentes in primo ereximus aram
Littore ſublimem.

Huius rei vel illud argumento eſt, quòd etiam apud Latinos altare, quaſi alta area, vocatum fuit. Erat pręterea illa templorum erigendorum conſuetudo, vt non modò ſublimia & ampla extruerẽtur, ſed etiam quæ orientem Solem ſtatim exciperent, vt ait Plutarchus in Numa Pompilio, neque vlla re impedirentur, ſed forent vndique libera, & minimè occupata, vt teſtatur Promachidas Heracleota, atque Dionyſius Thrax his verbis in libr. 3. diæreſeon. *οἱ γὰρ ναοὶ τῶν παλαιῶν καὶ τὸν ἥλιον ὑπερκύψαντα εὐθὺς ὑποδέχεσθαι εἰώθεσαν, καὶ τοῦ φωτὸς εὐθὺς ἐμπιμπλᾶσθαι τῶν θυρῶν ἀναπεπταμένων, ὅπου καὶ τὰ ἱερὰ ἔρρεξαν. Antiquorum enim templa exorientem Solem ſtatim excipere ſolebant, & ſtatim orto lumine feneſtris ac foribus patefactis repleri, vbi ſacrificia fiebant.* Neque illud ſanè prætermittendum duxerim, quod voluerunt antiqui genera etiam ædificiorum: Deorum illorum naturę, quibus dicabantur, plurimum conuenire Nam Ioui, Marti, Herculi non niſi Doricum; Baccho, Apollini, Dianæ, Ionicum; Corinthiacum virgini Veſtæ conuenire pręcipuè creditum eſt: quamnis aliquando omnibus his generibus in eodem templo vtebantur. Nam in delubro Aleę Mineruę, cuius architectus fuit Scopas Parius apud Tegeatas, cùm triplex eſſet columnarum ordo, primus ordo, qui ingredientibus ſe ſe offerebat, erat Dorici operis: ſecundus Corinthiaci: tertius qui iuxta templum fuit, erat Ionico artificio elaboratus. Iſtud autem fiebat, cùm delubra eſſent Dijs varijs conſecrata, vel cùm Dijs illis eſſent dicata, quorum multiplex eſſet facultas, & ad Mares ac fœminas elementa ſpectarent. Nam cùm Ioui Olympio apud Eleos templum erectum Dorica ex ædificatione, cuius in exteriore parte columnæ cum Doricis epiſtylijs oſtendebantur, tum Iunonis etiam templum Triphyliæ, quod fuit ab Oxylo artifice erectum, cum operis figura Dorica extructum fuit columnis eiuſdem artificij circumquaq; illud ambientibus, ad explicandam credo maximam vim aeris, & ad ſignificandum quòd Iuno Iouis eſſet ſoror, aer ſcilicet ab ignis natura non longo interuallo in ſuprema parte diſſentiens. atqui extruebantur ita ipſa templa, vt apertis feneſtris ſtatim ortum Solem exciperent, ſicuti teſtatur Poſidippus epigrammatum poeta in his carminibus:

ἦρι δ' ἀνοιγόμενοι πρῶτον λάβον ἠελίου φῶς
ναοὶ Λητοΐδαο καὶ Ἡφαίστοιο θεοῖο.
Vulcani ac Phœbi radios cepere priores
Surgentis Solis foribus delubra recluſis.

Non inſcitè itaque Virg. lib. 12. Æneidos ſacrificantes inducit ad Solem orientem conuerti, cũ ita inquiat:

Illi ad ſurgentem conuerſi lumina Solem.

Erat præterea conſuetudo vt Dijs ſuperis manè ſacra fierent Sole oriente: ſicuti vita defunctis & ĩferis occidẽte Sole; velut ait Callixenus Rhodius in ijs quæ ſcripſit de Alexandria, hoc pacto: *τοῖς μὲν οὖν κατοιχομένοις περὶ τοῦ ἡλίου δυσμὰς ἐναγίζομεν· τοῖς δὲ οὐρανίδαις ὑπὸ τὴν ἕω τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος ἱερεύομεν. vita defunctis ſanè circa occaſum Solis parentamus; at cœleſtibus Diis auroræ tempore ſub exortum Solis ſacrificamus.* Coronabantur autem in ipſis ſacrificijs & victimę, & altaria, & homines ſacrificantes: vt teſtantur hæc carmina oraculi Delphici, quæ ſunt in oratione Demoſthenis contra Midiam.

αὐδῶ Ἐρεχθείδαισιν ὅσοι Πανδίονος ἄστυ
ναίετε, καὶ πατρίοισι νόμοις ἰθύνεθ' ἑορτάς,
μεμνῆσθαι Βάκχοιο, καὶ εὐρυχόρους κατ' ἀγυιὰς
ἱστάναι ὡραίων Βρομίῳ χάριν ἄμμιγα πάντας,
καὶ κνισᾶν βωμοῖσι κάρη στεφάνοις πυκάσαντας.
Imperio Erechthidis vobis Pandionis vrbem
Qui colitis, patrio & facitis ſolemnia ritu.

Vt memores Bacchi ſitis, lateq; per vrbem
Primitias Bromio cuncti ſtatuatis, & ijdem
Soluatis grates paſſim fumantibus aris
Tempora ſacratis redimite ritè coronis.

Quod etiam ſignificauit idem Demoſthenes in oratione contra Neæram ſeruari in aliorum Deorum ſacrificijs in his: ἁγιστεύω,καὶ εἰμὶ καθαρὰ καὶ ἁγνὴ ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν ὐ καθαρευόντων, καὶ ἀπ' ἀνδρὸς συνουσίας. *ſum enim pudica, & pura & caſta ab aliis puritati aduerſãtibus. & à viri congreſſu.* Et quoniã aliæ arbores Dijs alijs fuerunt conſecratę, idcirco Dijs varijs ſacrificaturi ſacerdotes varijs coronis ornabãtur vt pote in Dionyſiacis myrto, vt ait Timachidas in libro de Coronis: & Ariſtophanes in Ranis in his attigit:

πολύκαρπον μὲν τινάσσων
ἀμφὶ κρατὶ σῷ βρύοντα
στέφανον μύρτων.
Fructifera m quidem quatiens
Circa caput tuum virentem
Coronam myrtorum.

At in Cerealibus quercu coronabantur, ad perpetuam accepti ab illa Dea beneficij memoriam: vt ſignificauit in his Virg. in primo lib. Georgicorum.

——neque antè
Falcem maturis quiſquam ſupponat ariſtis,
Quam Cereri torta redimitus tempora quercu
Det motus incompoſitos, & carmina dicat

In ſacris Herculis populo coronabantur, vt teſtatur idem lib. 8 Aeneid.

Populeis adſunt euincti tempora ramis.

In ſacrificiis Apollinis lauro coronabantur, vt ait Apollon. lib. 2. Argon. (πᾶς ξανθὰς δ' ἐρεψάμενοι δάφνῃ καθύπερθε μέτω-
Flauaq; ſunt viridi redimiti tempora lauro.

Scriptum reliquit Andrętas Tenedius in nauigatione Propontidis, antiquos triplici ordine coronandi vſos fuiſſe in ſacris: quem locum etiam declarauit enarrator Apollonij. cùm alij capiti ſuperius coronas imponerent, alij ad tempora vſque deprimerent, alij ad collum vſq; detraherent. verum non ſolùm coronabantur ſacerdotes in ſacris aut ſacrificantes, ſed etiam vaſa quibus vtebantur, & victimæ quę fuerant immolandæ, quibus coronæ circa collum apponebantur, earumq; cornua inaurabantur, ac vittis colorib. Diis quibuſque gratis innectebantur, vt illud eſt Ouid. lib. 7. Metam.

——Feriuntq; ſecures
Colla toroſa boum vinctorum cornua vittis.

Quòd autem vaſi etiam coronarentur, ita teſtatus eſt Virgil. lib. 3. Aeneid.

Tum pater Anchiſes magnum cratera coronâ
Induit impleuitq; mero, diuosq; vocauit.

Neq; verò victimę quęuis eligebantur in ſacrificia, ſed quę pręſtantiores eſſent, multò antè reſeruabantur: quare cùm ègrege deligerentur, egregię victimę dictæ ſunt; at cùm eximerentur ex armentis, quibus notæ inurerentur ſacræ, eximię. Nam trifariam armenta diuidebant antiqui, cùm aliam partem deſtinarent fœturę, aliam laboribus, aliam reſeruarent ad altaria, vt innuit Virg. lib. 3. Georg.

Continuoq; notas, & nomina gentis inurunt:
Et quos aut pecori malint ſubmittere habẽdo,
Aut aris ſeruare ſacris, aut ſcindere terram.

Erant autem ſingulari diligentia delectæ victimæ quæ Deorum ſacrificijs dicabantur, non ſolum ob eximiam pulchritudinem, ſed etiam ob puritatem coloris, cùm diuerſi omnino reijcerẽtur, neque liceret mutilam, aut aliqua corporis parte carentem victimam ad aram adducere. atque hanc diligentiam ita breuiter attigit Lucianus I dialogo de ſacrificijs: ἀλλ' ὅτγε θύοντες στεφανώσαντες τὸ ζῶον, καὶ πόλυγε πρότερον ἐξετάσαντες εἰ ἐντελὲς εἴη, ἵνα μηδὲ τῶν ἀχρήστων τι κατασφάττωσι, προσάγουσι τῷ βωμῷ. *enimuero ſacrificantes victimam coronant, multòq; prius ſtudio perquirunt, num perfecta ſit, nequid inutile iugulent, atq; ad aram deducant.* Deinde veſtes ſacerdotum puras, neque vlla macula inquinatas conuenire putarunt. quod ita innuit Virg. lib. 12.

——puraq; in veſte ſacerdos
Setigerę fœtum ſuis, intonſamq; bidentem
Attulit, admouitq; pecus flagrantibus aris.

Nam neque laboribus aſſuetas victimas, neque illas, ex quibus aliqua vtilitas capta fuiſſet, Dijs conuenire arbitrabantur. Deinde alijs Dijs alius coloris veſtes magis erant idoneę. nam Dijs inferis atræ veſtes, cœleſtibus purpureę, vt ait Menander in libro de Myſterijs, conueniebant; quibusdam verò albæ; vt ſacrificijs Cereris, ſicut teſtatur Ouid. lib. 10.

Feſta pię Cereri celebrabant annua matres,
Illa quibus niuea velata corpora veſte
Primitias frugum dant ſpicea ſerta ſuarum.
& lib. 4. Faſt.
Alba decent Cererem, veſtes Cerealibus albas
Sumite; nunc pulli velleris vſus abeſt.

Deinde Dijs aliis fœminæ victimę tantùm, aliis ſoli mares immolabantur. in omnibuſque ſacrificiis committebatur piaculum, ſi quis cæde pollutus, vel alio flagitio, ad aras acceſſiſſet, minimeque grata erant ſacrificia, quę ab impuris manibus ſceleratorum hominum offerebantur.

Idcirco

deirco per nouem dies noctesq; ſaltem oportebat ab omni libidine ſacerdotes, aut mulieres ęditũas, aut initiaturas abſtinere, vt eſt in his:

Per q́; nouem noctes Ventrem, tactusq́; virorum
In vetitis memorant.

Sic & Cybeles ſacerdotes membrũ genitale ſibi quodã lapide abſcindebãt, vt caſti viuerẽt, & Athenis alii bibebant cicutã, vt vim mẽbri genitalis amitterẽt, & mulieres pręterea initiaturę ſibi lectos è viticis foliis ſubſternebãt, vt refrænarent libidinẽ: quare iure ſcripſit Demoſthenes ĩ oratione cõtra Timocratẽ hęc de pręſidibus ſacrorũ: ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι δεῖν τὸν εἰς ἱερὰ εἰσιόντα, καὶ χερνίβων καὶ κανῶν ἁψόμενον, καὶ τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς ἐπιμελείας προστάτην ἐσόμενον, οὐχὶ προειρημένον τακτὸν ἡμερῶν ἀριθμὸν ἁγνεύειν, ἀλλὰ τὸν βίον ὅλον ἡγνευκέναι τοιούτων ἐπιτηδευμάτων. *ego ſanè ſic exiſtimo, eum qui ad ſacra accedit, & res ſacras ſit tractaturus, aut res ad Deos ſpectantes curaturus, oportere non prædictum aut ſtatutum dierum numerum eſſe caſtũ ſed per vniuerſum vitæ ſuæ curſum ab huiuſmodi turpibus ſtudiis abſtinuiſſe.* Neque enim ad ſacra accedere cuiquam licebat, niſi lotis manibus: quare & Aeneas ſacra attingere ita vel per ſummam pietatis oportunitatem recuſat apud Virg. lib. 2.

Tu genitor cape ſacra manu patrioſq́; Penates;
Me bello è tanto digreſſum, & cæde recenti
Attrectare nefas; donec me flumine viuo
Abluero.

Et Homerus lib. ζ Iliad.

χερσὶ δ' ἀνίπτοισι Διῒ λείβειν αἴθοπα οἶνον
ἅζομαι· οὐδέ πῃ ἔστι κελαινεφέϊ Κρονίωνι
αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον εὐχετάασθαι.
Non decet illotis manibus libare ſuperno
Vina Ioui, pudor hoc prohibet feciſſe cruore
Turpatũ me & cæde virum Diis fundere vota.

Exiſtimabant enim antiqui eandem eſſe animi quam etiam corporis purgationem; vt cùm quis in flumine manus aut corpus abluiſſet poſt cędem, ille purus ſtatim efficeretur: quare ita ſcribit Anticlides libro 74. redituum: ἔθος γὰρ ἦν τοῖς παλαιοῖς, ὅπερ καὶ νῦν ἀκμάζει, ὅταν ἢ φόνον ἀνθρώπων, ἢ καὶ ἄλλας σφαγὰς ποιοῦν, ὕδατι δινναίῳ τὰς χεῖρας ἀπονίπτειν εἰς τοῦ μιάσματος κάθαρσιν. *Erat enim mos antiquorum, qui nunc etiam ſeruatur, vt qui cædem hominum, vel aliorum animalium commiſiſſent perenni aqua manus abluerent, ad commiſſi piaculi luſtrationem.* quare iuſſit Heſiodus nulli Deorum ſacra fieri oportere antequam manus lotæ fuerint manè cùm ita ſcribat in Operibus.

μηδέ ποτ' ἐξ ἠοῦς Διῒ λείβειν αἴθοπα οἶνον
χερσὶν ἀνίπτοισι μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισι.
Nunquã vina Ioui, ſuperisue rubentia libes
Ante manum fluuij quam pura laueris vnda.

Nam cùm purus ſit Deus & ab omni prorſus ſorde immunis, non conuenire crediderunt illi miniſtro, qui ad eius altare accederet, manus aut aliquam corporis partem habere inquinatam aut impuram. Quare ſi quis neglecta purgatione ad ſacrificia acceſſiſſet, illius preces Deos neque audire neque reſpicere arbitrabantur. Erat pręterea non parua diligentia in eligendis lignis, quę conuenirent ſingulis ſacrorum generibus: quoniã non ex quibuſuis lignis ignis accendebatur, ſed ex lignis in legib. ſacrificiorũ nominatis. Sic in ſacris Bacchi antiquitus nulla ligna niſi oporobaſilidis, aut phibaleæ ficus, aut viticis cum foliis vitium vtebantur, vt ait Hegemon lib. 2. Georgicorum. in ſacris Veneris myrtus vtebatur. at apud Sicyonios ignis non fiebat niſi è lignis iuniperi, quibus folia addebãtur pęderotis, vt ait Pauſ. in Corinthiacis. In Iouis ſacris ilicis ligna, in Martis fraxinorum, in ſacris Herculis albæ populi, cerri, aut æſculi, aut corni, vt ſcriptum eſt ab Ephoro lib. 2. de Ponderibus Aſię, & ab Epigene in Heroina. Sunt autem huic rei argumento illa quę ſcripta ſunt à Timæo Siculo in libr. ſecundo hiſtoriarum, in hunc modum: μετὰ τῆς Τροίας ἅλωσιν πολλοὶ τῶν Λοκρῶν περὶ τὰς Γηρέας ναυαγησάντων ἀνηρέθησαν. οἱ δὲ λοιποὶ σὺν Αἴαντι μόλις εἰς Λοκρίδα διεσώθησαν. φθορᾶς δὲ καὶ λοιμοῦ τὴν χώραν αὐτῶν μετὰ τὸ τρίτον ἔτος ἐχόντων διὰ τὴν μίξιν ἀθέμιτον Αἴαντος τῇ Κασσάνδρᾳ, ἔχρησεν ὁ θεὸς δεῖν εἰς ἔτη χίλια τὴν Ἀθηνᾶν τὴν ἐν Ἰλίῳ ἱλάσκεσθαι, πέμποντας δύο παρθένους ἐπὶ κλήρῳ καὶ λαχήσει. καὶ μετὰ ταῦτα ἔθος ἦν τοῖς Τρωσὶ πεμπομένας πρῶτον τούτοισι κατασχεῖν, καὶ ἀναιρεῖν καὶ τοῖς ἀκάρποις καὶ ἀγρίοις τῶν ξύλων καίειν. ὅπερ ἐποίουν μέχρι τοῦ Φωκικοῦ πολέμου. τότε γὰρ ἐπαύσαντο ταύτης τῆς θυσίας, μᾶλλον δὲ ἀσεβείας. *Poſt captam Troiam multi ex Locris naufragium iuxta Gereas paſſi perierunt: reliqui verò cùm Aiace per ſummas dificultates in Locridem tandem euaſerunt. At vero anno deinde tertio cùm fames & peſtilentia eorum regionem inuaſiſſet, quia neglecta religione Aiax cum Caſſandra rem illegitimè habuiſſet, reſponſum eſt redditum ab oraculo oportere per mille annos placare Palladem Troianam duas virgines è ſuis quotannis ſortito Troiam mittentes. Manſit poſtmodo illa conſuetudo Troianis vt miſſas virgines obuij caperent ac iugularent, quas poſtea ſterilibus & agreſtibus li-*

Digitized by Google

ignis comburerent. qui ritus ad belli Phocenſis vſque tempora perdurauit. Tunc enim immunitatem eius ſacrificij, vel potiùs eius impietatis Locrenſes obtinuerunt. Eſt autem illud argumento quòd ſummam diligentiam adhiberent antiqui in eligendis lignis ad ſacrificia, quod cum ędituis, auguribus, fæcialibus, interpretibus, lignitores etiam vocati præerant ſacrificiis, quibus id tantùm curæ erat, vt legitima ligna pararentur, & concinnè igni imponerentur. nam niſi omnia ſeruarentur legitima in ſacrificiis publicæ inde calamitates oriebantur: cuius rei vel illud eſt argumento, quod ſiquis in Iouis Lycęi templum, aut etiam in aream, minimè peractis priùs luſtrationibus legitimis, ingreſſus fuiſſet, intra annum omnino mori neceſſe erat, vt ſcripſit Hegeſander lib. 17 & Pauſ. in Arcadic. Idcirco ſcriptum eſt à Pauſ. in prioribus Eliacis, in Iouis Olympii fano, vbi magiſtratus nigro ariete faciebant, neque vlla portio victimę dabatur vati, ſed collum tantùm lignatori more maiorum, mandatum fuiſſe negocium lignatori vt ad ſacrorum vſum ligna certo precio daret, vel publicè ciuitatibus, vel priuatim cuilibet, quę non erant ex alia arbore, quàm ex alba populo: qui honor habitus eſt arbori, quod eam Hercules è Theſprotide primus in Gręciam portauit, quam ad fluuium Acherontem Theſprotidis reperit, cuius etiam lignis victimarum femora cremauit. Dicebantur eſſe in Lydiis Perſicis cognomento vocatis vrbes duæ, Hypępę & Hierocęſarea, in quibus vtriſque templum erat ampliſſimum cum cellis & aris, ſuper quibus erat cinis longè diuerſo colore à cinere communi. Huc ingreſſus ſacerdos lingua Gręcis ignota aris ligna imponebat, caput tiara velabat, implorabat Dei ignoti cognomen; cùm recitaſſet carmen ex libro lingua planè ignota Gręcis ac peroraſſet, ſponte ſua è lignis, nullo igne admoto, puriſſima flamma omnibus procul abſiſtentibus emicabat, vt ait Theagenes in lib. de Diis, & Pauſ. in prioribus Eliacis. Tanta diligentia & in purgationibus, & in omni ſacrificiorum ratione vti oportebat. Sũnt præterea obſeruãtiæ & reuerẽtię Deorũ tẽpla fuerunt apud maiores nam ſi quis ſupplex ad aras Deorum confugiſſet, eum inde diuellere per religionem non licebat. vt ſcribitur à Pauſ. in Achaicis, quare cùm Athenienſium magiſtratus in eos ſæuiiſſent, qui cùm Cydone in arcem Mineruę confugerant, & ipſi, & omnes eorum poſteri violatæ religionis Mineruę pœnas dederunt. Sic Lacedęmonii cũ violaſſent eos, qui ſuplices in tẽplum Neptuni confugerant, tam ingentibus tamque crebris terræ motibus Sparta concuſſa eſt, vt nulla propè domus expers ruinę fuerit atque longum eſſet calamitates eorum memorare, qui propter neglectam vel falſam antiquorum religionem in ſummum capitis diſcrimen inciderunt. Erant pręterea nonnullis in ciuitatibus quædam familiæ, quæ ſolę nonnullorum Deorum ſacris initiarentur, ſicut Herculi Pinarii, vt eſt apud Vir. lib. 8. At Cereris ſacris apud Athenienſes ſoli initiabantur Eumolpidę, quia primus Eumolpus illa ſacra celebrarit, vt teſtatur Aceſodorus his verbis: κατοικῆσαι δὲ τὴν Ἐλευσῖνα ἱστοροῦσι, πρῶτον μὲν τοὺς αὐτόχθονας, εἶτα Θρᾷκας τοὺς μετ' Εὐμόλπου παραγενομένους πρὸς βοήθειαν, εἰς τὸν κατ' Ἐρεχθέως πόλεμον τινὲς δὲ φασὶ καὶ τὸν Εὔμολπον εὑρεῖν τὴν μύησιν τὴν συντελουμένην κατ' ἐνιαυτὸν ἐν Ἐλευσῖνι Δημητρὶ καὶ Κόρῃ. *Habitaſſe in Eleuſine priùs indigenas narrant, at deinde Thraces, qui cum Eumolpo ſuppetias tulerunt per bellum quod fuit cum Erechtheo. at alij inquiunt, Eumolpum inueniſſe ſacrificia quæ fiunt anniuerſaria in Eleuſine, Cereri & Proſerpinæ.* Androtio verò lib. 2. de ſacrificiis, non eum Eumolpum inquit illa ſacrificia inueniſſe, ſed alium Eumolpum, qui fuit quintus à primo, qui pugnauit aduerſus Erechtheum. ſic enim inquit: Εὐμόλπου γὰρ γενέσθαι κήρυκα, τοῦ δὲ Εὔμολπον, τοῦ δὲ Ἀντίφημον, τοῦ δὲ Μουσαῖον τὸν ποιητὴν, τοῦ δὲ Εὔμολπον τὸν καταδείξαντα τὴν μύησιν, καὶ ἱεροφάντην γεγονότα. *Nam Eumolpum fuiſſe præconem, ex quo naſcitur Eumolpus, ex hoc Antiphemus, ex hoc Muſæus poeta, ex hoc Eumolpus, qui ritum ſacrorum demonſtrauit atque functus fuit ſacerdotio.* Erat illa pręterea conſuetudo, vt uictimæ inauratis cornibus ad aras candidæ adducerentur, vt teſtatur Valerius Flaccus in primo Argonauticorum:

> *——Dabit auratis & cornibus igni*
> *Colla pater, niueiq; greges altaria cingent.*

Neq; parua adhibebatur pręterea diligentia in obſeruandis victimis, vbi ad aras adductę fuiſſent, an libenter aſtarent: nam ſi reluctarentur, remouebantur ab aris, quia Dijs minimè gratæ eſſe putabantur. quare ita ſcripſit Virg. li. 2. Georg.

> *Et ductus cornu ſtabit ſacer hircus ad aram.*

Experiebantur pręterea voluntatem victimarũ per molarum inſperſiones, cùm illis & cultri & victimarum tergora conſpergerentur & cultrum obliquum à fronte ad caudam ante immolationem deducere ſolebant, quod innuit Virgi. lib. 12.

Dant

Dant fruges manibus ſalſas, & tempora ferro
Summa notant pecudum.

Enimuero tantum erat in obſeruandis victimis ſtudium, vt non ſufficere videretur, ſi quiete ad aram aſtitiſſent, niſi etiam annuerent ſacrificijs, vt ait Myrti. lib. 2. rerũ Lesbicarum his verbis: οἱ μὲν οὖν ἱερεῖς τὸ ὕδωρ εἰώθασιν ἐμβαλεῖν εἰς τὸ οὖς τοῦ ἱερείου ὡς ἐπινευόντων ταῖς τελεταῖς. *Nam ſanè ſacerdotes aquam infundere in aurem victima conſueuerunt, vt illa annuat illis ſacrificiis.* Erant aquæ præterea propriæ ſingulis ſacrificiis magis aptæ creditę, nam in ſacris & in nuptiis Athenis nulla aqua, niſi Callirhoes, fontis vti mos fuit. In Delo aqua templi nulla alia in re, niſi in ſacris vti ſolebant ac neque fluuiorum quidem cæterorum omnium aquę omnibus ſacrificijs aptæ putabantur: ſiquidem Ioui Olympio aqua Alphei grata fuit, vt in Arcadicis rebus teſtatur Pauſanias. At Amphiarai fontis vocati, qui erat in Oropiorum agro Amphiarai & Apollinis templo proximus aqua neque ad luſtrandum, neque ad lauandas manus vti fas eſſe cenſebant tanta erat antiquorũ in rebus ſacris ritè peragendis induſtria ac diligentia. Obſeruabatur præterea ex inſtitutis ſacrificiorum, vt ternarius numerus in ſacris vſurparetur: nam vt ſcripſit Porphyrius in lib. de ſacrificiis, mos fuit antiquorum, vt cum florib. herbas & ramos arborum & animalia dæmonib. prius offerrent, cùm eſſent altiſſimo Deo immolaturi: quod quidem ter faciebant, vt illi Dæmones ipſi ſummo Deo vota ac preces hominum ſacrificantium aſportarent, quos Dei ſupremi nuncios eſſe arbitrabantur. His enim & gratias agebant pro impetratis à Deo beneficiis, & ſalubria precabantur, & hos venerabantur vt ſummi & excelſi illius Dei miniſtros. His ita obſeruatis tum ſacerdotes preces incipiebant ac paucis prꝗmiſſis vinum inter cornua victimarũ effundebant, vt innuit Ouid. lib. 7. Metam.

Admoti quoties templis dum vota ſacerdos
Concipit, & fundit purum inter cornua vinum.

Atque Virg. non ſolum ſacerdotes, ſed illos etiã quorum ergò ſacra fiebant, vinum inter cornua fundere ſolitos ait lib. 4. Aeneid.

Ipſa tenens dextra pateram pulcherrima Dido,
Candentiis vacca media inter cornua fudit.

Deinde paucis interiectis precib. farina hordei cum ſale permiſto primùm in tergus victimę ſpargebatur: quæ iſta de cauſa tenui aqua, tanquam leui imbre fuerat à miniſtro perfuſa, atq; illæ molæ dicebantur: quas Græci ὀλοχύτας vocarunt, cùm ſit ὀλὴ hordeum, χέω fundo. Vbi igitur ita conſperſæ victimę aliquamdiu ſteꝛiſſent, dum preces à ſacerdotibus, ſacrorumq; præfectis agerentur, culteri ad eas iugulandas, aut ſecures parabantur, & hydria aqua plena ad lauandas manus miniſtrorum. Deinde poſt nonnullas precationes aliam molarum partem cum villis è fronte victimæ euulſis in ignem ſuper aram tunc accenſum conijciebant, quæ prima libamina vocabantur hoc ita ſignificauit Hom. lib. 3. Odyſſ.

(Ἀθήνῃ
χέρνιβά τ' οὐλοχύτας τε κατήρχετο, πολλὰ δ'
εὔχετ' ἀπαρχόμενος κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ
βάλλων.

Fudit aquas fuditq; molas ac multa precatus
Pallada, dat flammæ euulſos de vertice villos.

Atque poſtea idem poeta lib. etiam ξ.

ἀλλ' ὅγ' ἀπαρχόμενος κεφαλῆς τρίχας ἐν πυ-
ρὶ βάλλεν
ἀργιόδοντος ὑὸς, καὶ ἐπεύχετο πᾶσι θεοῖσι.

Verùm hic ſacra ferens tot flammæ fortè ſuillos
E capite euulſos villos Diuosq; precatur.

Sic Virg. libro 6. Aeneid.

Et ſummas carpens media inter cornua ſetas,
Ignibus imponit ſacris libamina prima.

Erat illa præterea conſuetudo, vt illi quorum cauſa fiebant ſacrificia, altera manu cum precibus, dextera ſcilicet, aram tenerent: quem ritum ita attigit. Virg. lib. 4. Aeneid.

Talibus orantem dictis, aramq; tenentem.

Nec longo ſanè interuallo peractis quibuſdam precationibus victimas ſecuri percutiebant, vt patet ex libr. 3. Odyſſ. vbi hæc ſunt carmina:

——πέλεκυν δὲ Νεοπτόλεμος θρασυμήδης
ὀξὺν ἔχων χειρὶ παρίστατο βοῦν ἐπικόψων.

Sumpta Neoptolemo eſt audaci deinde ſecuris
Ille bouem caſurus erat quo proximus arę.

Atque ſi ſacra fiebant ſuperis, nulla ratio ſanguinis habebatur. Enimuero hunc fuiſſe ritum ſacrorum apud Romanos etiam, eaq; in ſacris ſeruari quæ diximus, ita ſummatim complexus fuit Dionyſ. Halicarnaſſ. lib. 7. rerũ antiquarũ: συντελεσθείσης δὲ τῆς πομπῆς ἐβουθύτουν εὐθὺς οἱ ὕπατοι καὶ τῶν ἱερέων οἷς ὅσιον, καὶ τῶν θυηπόλων, τρόπος ὁ αὐτὸς ἦν τῷ παρ' ἡμῖν. χερνιψάμενοί τε γὰρ αὐτοὶ, καὶ τὰ ἱερὰ καθαρῷ περιαγνίσαντες ὕδατι, καὶ Δήμητρος καρποὺς ἐπιῤῥάναντες αὐτῶν ταῖς κεφαλαῖς, ἔπειτα κατευξάμενοι, θύειν τότε τοῖς ὑπηρέταις αὐτὰ ἐκέλευον. τῶν δὲ οἱ μὲν, ἑστῶτος ἔτι τοῦ θύματος, σκυτάλῃ τοὺς κροτάφους ἔπαιον· οἱ δὲ πίπτοντος ὑπετίθεσαν τὰς σφαγίδας· καὶ μετὰ τοῦτο δείραντές τε καὶ μελίσαντες, ἀπαρχὰς ἐλάμβανον ἐξ ἑκάστου σπλάγχνου καὶ παντὸς ἄλλου μέλους· ἃς ἀλφίτοις ἀναδεύσαντες ζειᾶς

προσέφερον

προσέφερον τοῖς θύουσιν ἐπὶ χανῶν· οἱ δὲ ἐπὶ τοὺς βωμοὺς ἐπιτιθέντες, ὑφῆπτον, καὶ προσέσπενδον οἶνον κατὰ τῶν ἁγιαζομένων. *Vbi tranſacta fuiſſet pompa, Conſules ſtatim boues immolabant, & ex ſacerdotibus aut miniſtris cuicumque munus illud conuenire putaretur, erat idem qui eſt apud nos ritus. Nam manus ipſi lauantes, puraque aqua victimas luſtrantes ac Cereris fructibus illarum capita ſpargentes, poſtea precati, iubent miniſtris illas mactare. Ex ijs verò, alii ſtantis adhuc victimæ tempora ſcytale percutiebant, alii ſub illam cadentem ſigilla ſuppoſuerunt, ac poſtea corio nudantes, membratimque diſſecantes e ſingulis inteſtinis primitias capiebãt cæterorumque membrorum: illas igitur farina hordei conſpergentes in caniſtris ad ſacrificantes afferebant. Illi ſuper altare imponentes ignem accendebant, vinumque libantes in eas victimarum primitias effundebant.* Hæc ſummatim à Dionyſio. Adhibebantur & alia lumina in ſacrificijs Deorum cœleſtium præter ignem vrendis ſacrificijs neceſſarium: per quę ſignificabant vim clariſſimam Deorum patere in rebus omnibus; atque per ipſa lumina puritatem etiam ipſorum Deorum demonſtrabant, ad quorum ſacrificia non liceret niſi puros accedere. Vbi igitur purgatæ, & molis conſperſæ, & diſſectæ fuiſſent victimę; antequàm illarum membra incenſis altaribus imponerentur, thus in flãmas iniiciebatur, & in illud vinum è pateris in flammas in Deorũ honorem, quod ita innuit Ouid. lib. 13. Metam.

Thure dato flammis vinoq́ in thura profuſo,
Cęſarumq́ boum fibris de more crematis.

Poſtquam hæc egiſſent, elegiſſentque partes victimæ, quas Diis offerrent, reliquas in conuiuia quæ per omnes ſolemnitates in honorem Deorum fiebant, reſeruabant. at illæ partes quę electæ forent ſacrificijs, vt ignem faciliùs admitterent, molis conſpergebantur, ſicut patet ex libro 8. Apollon.

Ἀγκαῖος δ᾽ ἑτέροιο κατὰ πλατὺν αὐχένα κόψας
χαλκείῳ πελέκει κρατερὸς διέκερσε τένοντας.
ἤριπε δ᾽ ἀμφοτέροισι περιρρηδὴς κεράεσσιν.
τοὺς δ᾽ ἕταροι σφάξαντε θοῶς, δεῖράν τε βοείας,
κόπτον δαιτρεύοντε, καὶ ἱερὰ μῆρ᾽ ἐτάμοντο.
κὰδ δ᾽ ἄμυδις τάγε πάντα καλύψαντες πύκα δημῷ,
καῖον ἐπὶ σχίζῃσιν· ὁ δ᾽ ἀκρήτους χέε λοιβὰς.
Αἰσονίδης.

Tum bouis alterius percuſſit colla ſecuri
Aerea ibi Ancæus, fortes neruoſq́ cecidit.
Prolapſus ceciditq́ ingens in cornua humi bos.
Hos ſocii iugulare citi, his & tergora coſtis
Diripere: & coxas, & cædere ſingulatim membra:
Hæc adipe & tegere, & ſacris imponere flammis
AEſonides: atque inde molas conſpergere ſalſas.

Cùm ignis poſtea exarſiſſet vt etiam magis extolleretur, ſupra hęc vinum effundebant, ſicut ait Hom. 1. Iliad.

καῖε δ᾽ ἐπὶ σχίζῃς ὁ γέρων, ἐπὶ δ᾽ αἴθοπα οἶνον λεῖβε.

Vſſit ligna ſuper ſenior: tum munera Bacchi
Libauit, fuditq́ merum.

In ſacrificiis illorum Deorum qui aerii putabãtur, pretęr ignem cantilenas etiam addiderunt, cùm illos harmonia delectari arbitrarentur, atque Dei huiuſmodi credebantur omnes illi dæmones qui à terra & ab aqua omnẽ regionẽ vſque ad locum ſtellarum ſupremum gubernarent. Nam ad triginta millia dæmonum eſſe ſcribit Heſiodus, qui Iouis ſint miniſtri, & obſeruent quę fiant à ſingulis hominibus: ita nihil quod Deo cognitum non ſit, eſſe exiſtimarunt. Sic enim inquit:

Τρὶς γὰρ μύριοί εἰσιν ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ
ἀθάνατοι Ζηνὸς φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων
οἵ ῥα φυλάσσουσίν τε δίκας καὶ σχέτλια ἔργα,
ἠέρα ἑσσάμενοι, πάντη φοιτῶντες ἐπ᾽ αἶαν.

Millia triginta terras habitantia Diuum
Sunt Iouis hi obſeruant hominum mortalia facta
Obſeruant pariter peragrantes faſq́ nefaſq́
Aeris induti velamine.

At Iamblichus & Triſmegiſtus, & Pſellus, & reliquorum ſapientum complures non ſolùm triginta millia dæmonum eſſe cenſuerunt: ſed vniuerſum aera & cœlos plenos eſſe dæmonibus crediderunt, qui latè per aera vagarentur, & ad nidores ſacrificiorum accurrerent. His igitur dęmonibus aeris cùm ſacra fierent, pręter lumina, & nidores cęſarum victimarum, cantus etiam, & odores multos, & thus adhibebant, vt teſtatur id Virg. lib. 3. Aeneid.

Iunoni Argiuæ iuſſos adolemus honores. (ra.
ſic li. 5. *Farre pio, & plena ſuplex veneratur acer-*

Idcirco Medea vt pote venefica, ſacrorum rituũ peritiſſima, cùm ventis ſacrificaret apud Apollonium Rhodium libro 4. maximè odorifera ac ſuauia offert ſacrificia, vt eſt in his: (σὺν

τοῖα παραιφαμένη θελκτήρια φάρμακ᾽ ἔπασσ᾽
αἰθέρι καὶ πνοιῇσι, τάχεν καὶ ἄπωθεν ἐόντα
ἄγριον ἠλιβάτοιο κατ᾽ οὔρεος ἤγαγε θῆρα.

Tantum effata leues mulcentia pharmaca ventos,
AEtheraq́ inſperſit, procul illa è montibus altis
Deduxere feram ſylueſtrem, quo illa cupiuit.

& Hom. lib. 1. Iliadis pro depellenda peſtilentia nidores victimarũ Apollini etiam obtulit in his:

αἴκέν πως ἀρνῶν κνίσσης αἰγῶν τε τελείων
βούλεται ἀντιάσας, ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι.

Si vult

Si vult caprarum, ſi vult nidoribus illi
Obuius agnorum fieri, ac depellere peſtem.

Et quoniam cantus, & harmonia, muſicorumque inſtrumentorum ſoni non ſine quadam voluptate aera permouent: illa de cauſa cantu etiã delectari illi dæmones crediti ſunt: quare vt ait ibid. Hom.

οἱ δὲ πανημέριοι μολπῇ θεὸν ἱλάσκοντο
καλὸν ἀείδοντες παιήονα κοῦροι ἀχαιῶν,
μέλποντες ἑκάεργον· ὁ δὲ φρένα τέρπετ' ἀκού
Phœbæas iras placabant carmine Graij (ων.
Per luces totas pulchrum pæana canentes
Cantãtes Phœbum: huic e mulcebãt gaudia pectus.

Sic in ſacris matris Deum vt nonnullorum Deorum, addebantur etiam muſica inſtrumenta. quare inquit Ouid. in *lib.* primo de Ponto.

Ante Deum matrem cornu tibicen adunco
Cùm canit, exigua quis ſtipis æra neget?

Iſtud autem efficere putabantur, vt tibiis vterẽtur in ſacris, quo animi præſentium hominum diuerterentur à priuatis cogitationibus ad Deorum immortalium reuerentiam, quia neſcio quid diuinum imprimit in animis noſtris vis muſica. Ioui, cùm mens illa ſuprema diuina credebatur, non adhibebantur niſi lumina in ſacrificijs: at cùm Iupiter pars eſſet ſumma aeris, tunc adhibebantur muſica inſtrumenta, vt cæterorum Deorum ſacris nonnullorum; quippe cùm ſimulatis ſacrificiis etiam paruus per illorum ſtrepitum paternę crudelitati dicatur fuiſſe ſurreptus. In antiquis huius ſacrificiis ſtrophe & antiſtrophe moduli canebantur ad imitationem motuum ſtellarum, vt ait Ariſtoxenus in lib. 1. de foraminibus tibiarum, & Bito in libro quem ſcripſit ad Attalum de muſicis inſtrumentis. Nam modo huc, modo illuc inter illa ſacra ſaltantes voluebantur; atque per ſtrophen motum primum huius vniuerſi; per antiſtrophen proprias ſingularum planetarum motiones, ſignificabãt. Erant autem cantilenę in ſacris nihil aliud quam commemorationes eorum beneficiorum quę Dii ipſi in homines benignè contulerant, cũ virium ipſorum Deorum, & clementiæ & liberalitatis amplificatione, & cùm precibus vt benigni ac faciles precantibus, accederent, vt ait Philochorus in libro de ſacrificiis, vt ſignificant hymni Orphei, & iubet omnis ratio conſcribendorum hymnorum; quale eſt id Apol. lib. 2.

ἀμφὶ δὲ δαιομένοις εὐρὺν χορὸν ἐστήσαντο,
καλὸν ἰηπαιον' ἰηπαιόνα φοῖβον
μέλποντες· σὺν δέ σφιν ἐῢς παῖς Οἰάγροιο,
Βιστονίῃ φόρμιγγι λιγείης ἦρχεν ἀοιδῆς·
ὥς ποτε πετραίῃ ὑπὸ δειράδι Παρνασσοῖο
δελφύνην τόξοισι πελώριον ἐξενάριξε
κοῦρος ἐὼν ἔτι γυμνὸς, ἔτι πλοκάμοισι γεγηθώς.
ἰλήκοις.

Interea ſtatuere choros altaria circum.
Cuncti ibi Iopęaona Iopæaona Phœbum
Cantantes, vnaq; OEagri filius Orpheus
Biſtonia ſumpta cithara canere incipit altè.
Horrendum vt fixit ſerpentem ritè ſagittis
Ad iuga Parnaſſi ſaxoſi paruulus infans
Phęb' adhuc nuduſq;, & gaudẽs crinibus aureis.
Sis placidus, faciliſq; veni.

Sic apud Virgilium Euandrus accedẽti AEneę commemorat poſt conuiuium, quæ cauſa ipſũ compulerit ad illa ſacrificia inſtauranda: quippe cùm non ſolùm inter ſacrificia, ſed etiam in conuiuiis, & in omnibus ſolemnitatibus antiquorum eſſent ſermones de rebus ab illis Dijs geſtis. Laudes autem Deorum & hymni, dum vrerentur victimarum partes arę impoſitæ, circa ipſam arã canebantur; at cùm vſtę fuiſſent illæ, & quæ reſeruatę erant in conuiuium coctę, his veſcebantur. Deinde poſt conuiuium antequam diſcederent, gratias Diis agentes, quòd eos in conuiuium accepiſſent, vltimam ſacrificiorum partem linguas victimarum in ſacros ignes conijciebant, & vini parum ſuper illas, vt teſtatur Apollon. lib. 1.

——τέως ἐπί τε γλώσσῃσι χέονται
αἰθομέναις.

Interea accenſis fundunt libamina linguis.

Sic etiam Homerus lib. 3. Iliad. γλώσσας δ' ἐν πυρὶ βάλλον: *inijciunt igni linguas.* Iſtud autem fiebat vbique in honorem Mercurij, cui linguę erant conſecratæ, atque poſt exuſtas linguas gratias Diis agentes vnuſquiſque lęti ex illis ſacrificiis domus diſcedebant. at nunc de ſacrificiis marinorum dicamus.

De ſacrificiis marinorum Deorum. Cap. XI.

AT verò quoniam dæmones illi, qui mari præerant, pro natura loci craſſiores eſſe putabantur; idcirco in eorum ſacris craſſiora quędam corpora quàm eſſent vel nidores vel cantus offerebantur, quę ad guſtum pertinerẽt, corpuſq; haberent magis ſolidum. Nam cùm vinum in ſacrificiis Deorum ſuperorum offerretur, & delectæ partes victimarum, tamen ex illis in ignem coniectis & concrematis nihil aliud ad eos Deos niſi nidor & vſtulatorum animalium fumus perueniebat, vel odor thuris. At in ſacrificiis marinorum Deorum res longè aliter ſe habere credita eſt. nam cùm Taurus Neptuno mactabatur, tunc ſanguis colligebatur in crateres, atque non percutiebantur ſecuri victimæ, ſed

Digitized by Google

ſed cultris iugulabantur. Erant autem nigrę illę victimę, quę vel Diis inferis, vel tempeſtatibus, vel Diis marinis offerebantur, vt patet ex lib. 3. Odyſſ. cùm ſemper in littore maris ſacra fierent marinis:

τοὶ δ' ἐπὶ θινὶ θαλάσσης ἱερὰ ῥέζον,
ταύρους παμμέλανας Ἐνοσίχθονι κυανοχαίτῃ.
Ad maris vndiſoni faciebant littora ſacrum,
Nigranti Tauro Neptuno qui regit vndas.

Atque cùm turbato Neptuno Taurus immolaretur, tunc vbi eſſet placidus, mactabatur Agnus, & Aper aliquando: quę etiã animalia cùm maris naturam variis temporibus indicarent, omnia ſimul aliquando cędebantur in Neptuni ſacrificiis, vt indicat Hom. lib. λ. Odiſſeæ.

ῥέξας ἱερὰ καλὰ Ποσειδάωνι ἄνακτι
ἀρνειὸν, ταῦρόν τε, συῶν τ' ἐπιβήτορα κάπρον.
Legitime regi Neptuno ſacra peregit,
Agno, Tauro, Aproq́; ſues qui ſueuit inire.

Iugulatarum deinde victimarum in ſacris marinorum ſanguis collectus in mare è patera fundebatur cum precibus, quod genus rituum à ſacrificantibus in littore ſeruabatur. ſin autem in naui initiarentur, victimas non in pateram, ſed in mare cum precibus iugulabant, vt ait Apollonius lib. 4. in his: (μῆλας ... ἅμα δ' εὐχωλῇσιν ἐς ὕδατα λαιμοτόμησε ... πρύμνης.

Ille preces fundens ingulauit in aquoris vndam,
Mox de puppe iacit.

Cùm iugulaſſent igitur ac diſſecuiſſent victimas, priùs exta cum precibus, deinde vinum in aquam deiiciebant, vt ait Virgilius lib. 5. his carminibus:

Ipſe caput tonſæ foliis ornatus oliuæ,
Stans procul in prora pateram tenet: extaq́; ſalſos
Porrigit in fluctus, ac vina liquentia fundit.

& Valerius Flaccus lib. 2. Argonauticorum qui ita ſcribit:

Tum pelago vina inuergens dux talibus inſit.

Neque verò conuenire horum Deorum naturę videtur illud quod ſcribitur ab Ouid. lib. 11. Metamorph. qui thuris etiam odorem Diis marinis tribuit, cùm aeris tantùm numinibus, vt diximus, at non etiam aquaticis, id genus ſacrificii ad altiora tendentis conueniat: ſic enim inquit:

Iſq́; Deos pelagi vino ſuper æquora fuſo,
Et pecoris fibris, & fumo thuris adorat.

Apud Virg. præterea lib. 4. Georg. in ſacrificiis Oceani, quæ fiunt à Nymphis, vinum in flammas, at non in mare fundi.tur: quod non fiebat contra ius ſacrorum, cùm illę eſſent ſub aquis, quamuis mathematicus & philoſophus acutiſſimus Hector Auſonius de antiquorum ſapientum ſententia ad chemicam artem hanc rem pertinere arbitratur. neque etiam ob eam cauſam parum conuenit is ritus Oceano, quia per Oceanum modò patrem omnium, modò humorem diuinitus in omnia naturalia corpora, omnemq́; materiam diffuſum, antiqui ſignificarunt. ſic autem ait Virg.

Oceano libemus, ait, ſimul ipſa precatur
Oceanumq́. patrem rerum, Nymphasq́; ſorores,
Centum quæ ſyluas, centum quæ flumina ſeruant.
Ter liquido ardentem perfudit nectare Veſtam:
Ter flamma ad ſummum tecti ſubiecta reluxit.

Vtebantur autem ternario numero in ſacrificiis, quoniam ille numerus perfectus eſt, non ſolùm ob dimenſiones corporum, vt ait Ariſt. in primo Cœli, ſed etiam quia Deus eſt omnium quę videntur, & quę videri non poſſunt, moderator: non aliter atque paris & imparis vim habet trias, cùm omnes ſint numeri pares aut impares: atq; ſicut Deus eſt principiũ omnium quæ aguntur, ita primus ternarius numerus omniũ reliquorũ per ſe ipſum auctus triangulum conſtituit parium laterum, quę prima eſt earum figurarum quę pluribus conſtant lateribus. Atqui quòd eo numero in ſacris vterētur, ita teſtatur Valer. lib. primo Argonaut.

Ipſe ter æquoreo libans carcheſia patri.

Nam non quouis impare gaudere dictus eſt Deus à Virgilio, ſed eo qui primus eſt numerorum imparium, & initium corporum ſolidorũ conſtantium è pluribus areis. In ſacrificii etiã fluuiorum & patriorum Deorum, ac heroum, ſi qui per flumen nauigarent (nam mos fuit antiquis, vt Diis eorum locorum ad quę nuper accedebant, ſacrificarent antequam de naui exirēt, vt ii benigni ac fauſti exciperent accedentes) idē ritus ſeruabatur, cùm vina in fluuios effunderentur cum precibus, vt ait Apollon. lib. 2. (Αὐτὸς δ' Αἰσονίδης χρυσέῳ ποταμόνδε κύπελλον οἴνου ἀκηρασίοιο μελισταγέας χέε λοιβὰς, (Γαίῃ τ' ἐνναέταις τε θεοῖς, ψυχαῖς τε καμόντων ἡρώων, γουνοῦτο δ' ἀπήμονας εἶναι ἀρωγοὺς εὐμενέως.

Ipſe merum è cyatho libamen fudit, & auro,
Æſonides liquidum in fluuium: ſic inde precatur
Tellurem indigetesq́; Deos, animaſque ſepulti orum
Heroum, placidi vt veniant, facilesq́; profectis.

Nymphæ item cùm aquarum Deæ eſſe putarentur, erat ſiota quædam & ipſa ſacrificia requirebant: quibus mel & lac offerebatur, & mulſum. at nunc de ſacris inferorum.

De

De ſacrificiis inferorum. Cap. XII.

SACRIFICIA illa, quæ Diis inferis fiebãt, non ſolo tempore ſed etiam colore victimarum & ritu plurimum differebant: nam, vt diximus, hęc ſacrificia non niſi per noctem fieri cõſueuerunt, vt ait Virg. lib. 6.

Tum Regi Stygio nocturnas inchoat aras.

Quòd autem nigrę victimę Diis inferis immolarentur, teſtatur ita idem poeta:

——— huc caſta Sibylla
Nigrarum pecudum multo te ſanguine ducet.

Vt autẽ victimæ quæ ſuperis mactabantur, cùm iugularentur, cogebantur iugulum ſuperius vertere: ita quę mactabantur inferis, caput ad terram depreſſum tenebant: vt ait Cleonii primo Argonauticorum: & Myrtilus in ſecundo rerum Lesbicarum his verbis: εἰώθασιν οἱ ἱερεῖς τὰ ἔντομα τοῖς κάτω θεοῖς ἐναγιζόμενα εἰν τῇ γῇ ἀποτέμνεσθαι τὰς κεφαλάς· οὕτω γὰρ θύουσι τοῖς ὑποχθονίοις· τοῖς δὲ οὐρανίοις ἄνω ἀναστρέφουσι τῶν ἱερείων τὸν τράχηλον σφάζοντες. *Conſueuerunt ſacerdotes victimis quæ mactantur inferis humi capita incidere: ſic enim ſubterraneis ſacrificant. At cœleſtibus immolantes colla ſurſum conuertentes iugulant.* In horum igitur Deorum ſacrificijs victimę in effoſſas foueas iugulabantur, vt eſt in libr. 3. Apollon.

πυγούσιον δ' ἄρ ἔπειτα πέδῳ ἐνὶ βόθρον ὀρύξας
κάνδε σχίζας, ἐπὶ δ' ἀρνειὸς τάμε λαιμόν.
Inde in planitie foueam defodit in vlnam,
Atque Agni iugulum ferro cultróque cecidit.

Sic etiam Ouid, lib. 7. Metam.

Aut procul egeſta ſcrobibus tellure duabus
Sacra facit, cultróſque in guttura velleris atri
Conijcit, & patulas perfudit ſanguine foſſas.

Cum iugulaſſent in foueam, vinum deinde cum precibus in ſanguinem effundebant: quare ita inquit idem:

Tum ſuper inuergens liquidi carcheſia Bacchi,
Alteraq́; inuergens tepidi carcheſia lactis,
Verba ſimul fundit.

Lucianus tamen in Necyomantia videtur exiſtimaſſe, ſanguine tantum conſpergi foueas, at non eo totum infundi. Colligebatur aliquando ſanguis etiam victimarum iugulatarum in his ſacrificijs, non autem in foueas effluebat, vt eſt apud Virg. lib. 6.

Supponunt alii cultros, tepidumq́; cruorem
Suſcipiunt pateris: ipſe atri velleris Agnam
Æneas matri Eumenidum magnæq́; ſorori
Enſe ferit, ſterilemq́; tibi Proſerpina vaccam.

Cùm verò ſacra fierent Plutoni inferorum Regi, iſq; mens diuina putaretur quæ in vniuerſam terrę molem eſſet diffuſa, omniaq; gubernando penetraret, ſicut Oceanus per mare penetrare creditus eſt: eius ſacra non prorſus abhorrebant à ſuperorum ſacrificijs: quare addebatur ignis huius ſacris, & illi delectæ cæſarum victimarum partes imponebantur comburendæ, vt patet ex eodem:

Tum Regi Stygio nocturnas inchoat aras:
Et ſolida imponit Taurorum viſcera flammis,
Pingue ſuperq́; oleum fundens ſumantibus extis.

Nam oleum pro vino ſacrificiis Plutonis adhibebatur, omnino verò Dijs illis qui erant benefici, & albæ victimę, & placidæ mactabantur: at maleficis, ne nocerent, & nigræ & ferociores putabantur conuenire: ea tamen lege ſeruata vt maribus mares, at fœminis fœminæ victimę cæderentur. vinum prætereà omnium prope Deorum ſacris erat accommodatum, at non in ſacris Cereris: nam in eius ſacrificia vinum inferri nõ oportebat, vt teſtatur Plautus in Aulularia:

Cererin' mi Strobile, hi ſunt facturi nuptias?
Qui? quia temeti nihil allatum intelligo.

Verùm qui ritus ſacrorum ſingulis generibus dæmonum cõueniant, & quæ victimę ſingulis fuerint dicatę, atq; omnia prope quæ ſeruabantur in his ſacris, nõ ſolũ in legibus ſacrificiorũ fuerunt diligenter perſcripta, ſed etiam ex oraculi mandato ad vnguem ſeruare cogebantur antiqui, quorum omnium leges ita traduntur ab Apolline:

Ἐργάζευ φίλε τήνδε θεάσδοτον ἐς τρίβον ἐλθὼν,
μηδ' ἐπιλήθεο τῶν μακάρων θυσίας ἐναρίζων.
τῇ μὲν ἐπιχθονίοις, τῇ δ' οὐρανίοις ποτὲ δ'
αἰθρης
αὐτοῖσιν βασιλεῦσι, καὶ ἠέρος ὑγροπόροιο,
ἠ' ἐ θαλασσίοις, καὶ ὑποχθονίοισιν ἅπασι.
πάντα γὰρ ἐνδέχεται φύσεως μεσάσματι τὰν δ'α
ζώων δ' ὡς θέμις ἐστὶ τελευτῆσαι καθαγισμοὺς
ἀείσω, δ' ἐλτοις δὲ χαράσσετε χρησμὸν ἐμοῖο.
τρεῖς μὲν ἐπιχθονίοις, τρεῖς δ' οὐρανίοισι θεοῖσι.
φαιδρὰ μὲν οὐρανίοις, χθονίοις δ' ἐναλίγκια
χροιῇ.
τῶν χθονίων διάειρε τρικῆ θυσίας ἐναρίζων.
νερτερίων κατάθαπτε, καὶ εἰς βόθρον αἷμα ἰαλλε.
χεῦε μέλι Νύμφαισι Διωνυσίοιο τε δῶρα.
ὅσσοι δ' ἀμφὶ γέαν ποτώμενοι αἰὲν ἐασι,
τοῖς δὲ φόνῳ ἀλίσας πάντη πυριπληθέα βωμόν,
ἐν πυρὶ βάλλε δέμας, θύσας ζώοιο ποταινοῦ,
καὶ μέλι φυρήσας δηιῷ ἀλφίτῳ ἔνθεν,
ἀτμούς τε λιβάνοιο, καὶ οὐλοχύτας ἐπίβαλλε.
εὖτε δ' ἐπὶ ψαμάθοισιν ἴῃς γλυκὺν ἅλα χεύας
κὰκ κεφαλῆς θυσίας τε, καὶ ἐς βαθὺ κῦμα θαλάσσης

ζῶον ὅλον προΐαλλε. τελευτήσας τάδε πάντα
ἐς πλατὺν ἠερίων χορὸν ἔρχεο οὐρανιώνων.
ἀστραίοισ δ᾽ ἤπειτα καὶ αἰθερίοις ἐπὶ πᾶσιν
αἷμα μὲν ἐκ λαιμῶν κρουνώμασιν ἀμφὶ
 θυηλὰς
λιμνάζει τὰ γυῖα θεοῖς ἐν δαιτὶ πονεῖσθαι.
ἄκρα μὲν Ἡφαίστῳ δόμεναι, τὰ δὲ λοιπὰ πά-
 σασθαι.
ἀτμοῖσιν λαοῖσιν ἐνιπλήσαντας ἅπαντα
ἠέρα ῥευσαλέον· ἐπὶ δ᾽ εὐχὰς πέμπετε τοῖσδε.
Hæc age qui nutu Diuorum ingreſſus amice es
Huius iter vitæ mactanda eſt hoſtia cunctis
Multa Deis, ſeu qui terras, ſeu qui mare vaſtum,
Aera ſeu qui habitant, latũ ſeu qui æthera ſeu qui
Alta tenent cœli, ſeu qui infima regna barathri
Quæ quibus obſeruãda modis ſint ſingula dicam:
Tu memori percepta animo me adicta teneto.
Terna quidem diuis cœleſtibus hoſtia, & ipſa
Candida mactanda eſt, terna & terreſtribus, atq;
Atra eadem: gaudent porrò & capiuntur apertis
Cœleſtes aris, foueas cùm numina contra
Expoſcant atro imbutas inferna cruore.
Nec placeat, niſi quæ terræ mandetur humata
Hoſtia; mel verò Nymphæ, atque liquentia vina
Offerri lætantur; at ignem accendier aris.
Quæ circumuolitant terrã ſibi numina quærũt,
Imponiq; atrum corpus, tùm thura ſimulq;
Inijcier ſalſas fruges, & dulcia liba.
Hæc facito, verùm quibus eſt data cura profũdi,
His ipſo ſemper fer ſacra in littore; totum
Porriceq; in fluctus animal. cœleſtibus autem
Extremas reddes partes, atque igne cremabis.

Fuit autem illa cauſa cur Dijs inferis ſacrificaretur, quòd illi putabantur eſſe omnium malorum autores, vt ſignificauit Sophocles in Electra ita ſcribens:

κακῶς ὄλοιο μηδ᾽ σ᾽ ἐκγόων ποτὲ
τῶν νῦν ἀπαλλάξειαν οἱ κάτω θεοί.
Perdere peſſime. è malis præſentibus
Nunquam Dei te liberent opto inferi.

His ſacra fieri ſolebant ab ijs qui ab aliquo morbo cõualuiſſent, tãquam pepercissent, quod genus καθαρισμὸς, quaſi luſtratio nominabatur. Sola fuerunt Eumenidum ſacrificia, quæ illum præcipuum ritum habuerunt, vt à tacitis ſacerdotibus agerentur, qui Heſychidæ dicti fuerunt: ante quæ ſacrificia Hero: Heſycho Aries immolabatur: vt teſtatur Polemo in ijs quæ ſcripſit ad Eratoſthenem, his verbis, τὸ δὲ τῶν γένος εὐπατριδῶν, οὐ μετέχει τῆς θυσίας ταύτης, ἀλλὰ μόνοι οἱ ἡσυχίδαι· ὃ δὴ γένος ἐστὶ παρὰ τὰς σεμνὰς θεὰς, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἔχει, καὶ προθύοντας πρὸ τῆς θυσίας κριὸν Ἡσύχῳ ἱερὸν ἥρωι, τοῦτον οὕτω καλοῦντος διὰ τὴν εὐφημίαν, οὗ τὸ ἱερόν ἐστι παρὰ τὸ Κυδώνιον, ἐκτὸς τῶν ἐννέα πυλῶν. *At nobilioribus ad hæc ſacrificia accedere nefas eſt: ſed ſolis Heſychidis, quod genus eſt deabus ſeueris gratum, principatumq; obtinet in illis ſacrificiis ſolent immolare ante ſacrificia arietem Heſycho heroi ſacrum. quem ita nominant boni ominis cauſa, cuius ſacellum eſt iuxta Cydonium extra nouem portas.* Induebantur nigris veſtibus Diis inferis ſacrificantes nigro, hoc eſt, nocturno tempore, vt patet ex his carminibus Apollonii lib. 3. Argonaut.

ἑπτάκι δὲ Βριμὼ κουροτρόφον ἐγκαλέσασα,
Βριμὼ νυκτιπόλον χθονίην, ἐνέροισιν ἄνασσαν,
λυγαίῃ ἐνὶ νυκτὶ σὺν ὀρφναίοις φαρέεσσιν.
Tunc almam Brimo ſtans terq; quaterq; vocauit,
Brimo nocturnã, terreſtrem quæ imperat vmbris;
Induta obſcuram, per noctem veſtibus atris.

Mactabatur his Ouis nigra prægnãs, vt ſuo loco dicetur, neque vinum harum dearum ſacrificiis erat accommodatum, cùm Nephaliæ dicerentur, at nunc de ſacrificiis defunctorum dicamus.

De ſacrificiis mortuorum. Cap. XIII.

Neque verò Diis ſolùm qui res humanas gubernare putabantur ſacrificia fiebant ab antiquis, ſed etiam mortuis, tanquam dæmones quidam & ipſi exiſterent, ſacra offerebãtur, ſiue cùm quis ad inferos deſcendere putaretur, ſiue cùm anniuerſariis ſolennitatibus, aut aliis de cauſis, ab inferis euocarentur, his parentabant. Cum aliquis igitur propinquus mortuus fuiſſet, mos fuit antiquorum, vt capillos deciderent, & lugerent in eius honorem qui mortuus eſſet; vt ſignificauit Hom. lib. 4. Odyſſ.

 νεμεσσῶμαί γε μὲν οὐδὲν
κλαίειν ὅς κε θάνῃσι βροτῶν, καὶ πότμον ἐπί-
 σπῃ.
τοῦτό νυ καὶ γέρας οἷον ὀϊζυροῖσι βροτοῖσι,
κείρασθαί τε κόμην, βαλέειν τ᾽ ἀπὸ δάκρυ
 παρειῶν.
—— *Illum nec enim reprehendere fas eſt,*
Qui flet hunc, cuius fregerunt ſtamina parcæ.
Solus honor ſequitur mortales ille miſellos,
Et tondere comam, & lachrymas in funere ſpargi.

Sicut etiam Alcæus epigrammatographus in his carminibus.

πᾶσα ... Πυλάδην κωκύει σε Ἑλλὰς
ἄπλεκτον χαίταν ἐν χροῒ κειραμένη.
Extinctum luget Pyladen te Græcia tota;
 Ad viuam tonſis crinibus vſque cutem.

Hos verò capillos qui cedebantur; mos fuit tanquam

unquam inferias mortuis conſecrare, & cum lacrymis in tumulum extremum donum conijcere, vt patet ex Iphigenia in Tauris apud Eurip.

τύμβον τε χῶσον, κἀπίθες μνημεῖά μοι
καὶ δάκρυ' ἀδελφὴ, καὶ κόμας δότω τάφῳ.
Tumulumq; congere, & monumenta imponito:
Comas ſepulchro det ſoror cum lacrymis.

Nam mos fuit antiquorum vt per triduum mortuos antè lugerent, quàm iuſta perſoluerent, ſicuti teſtatur Apollonius libr. 2. Arg. in his.

ἀμφὶ δὲ κηδείῃ νέκυος μένον ἀσχαλόωντες.
ἤματα δὲ τρία πάντα γόων· ἑτέρῳ δὲ μὲν ἤδη
τάρχυον μεγάλως, συνεκτερέϊζε δὲ λαὸς
αὐτῷ ὁμοῦ βασιλῆϊ Λύκῳ· πὰρ δ' ἄσπετα μῆλα
ἣ θέμις οἰχομένοισι ταφήϊα λαιμοτόμησαν.
καὶ δή τοι κέχυται τοῦδ' ἀνέρος ἐν χθονὶ κείνῃ
τύμβος, σῆμα δ' ἔπεσι καὶ ὀψιγόνοισιν ἰδέσθαι.

At circumſteterant curantes funera triſtes.
Aſſiduos luxere dies tres: lumine quarto
Magnificè exequias ſtruxerunt; tota parentat
Vrbs cum rege Lyco. Iugulant in funera multas
Lanigeras pecudes defunctis munera ſueta.
Illa dies tumulum erexit regionibus illis,
Quem ſeri poterunt etiam monſtrare nepotes.

Vbi præſtantiores viri eſſent mortui & opulentiores, illis pyra ſtruebatur inſignis: & ſi eſſent in bello mortui, captiui pro victimis cum illis vrebantur. vt innuit Virg. lib. 11.

Vinxerat & poſt terga manꝰ quos mitteret vmbris
Inferias, caſo ſparſuros ſanguine flammas.

Verumtamen non ſolùm captiui, ſed etiam res cariores in pyram vna mittebantur, vel animalia, quibus maximè delectarentur viui, vt teſtatur Hom. lib. 23. Iliad.

ἐννέα τῷ γε ἄνακτι τραπεζῆες κύνες ἦσαν.
καὶ μὲν τῶν ἐνέβαλλε πυρῇ δύο δειροτομήσας.
δώδεκα δὲ Τρώων μεγαθύμων υἱέας ἐσθλοὺς
χαλκῷ δηϊόων.

Namq; nonē aſſueti mēſa huic catuli antè fuere,
Atque pyra geminos iugulatos tradidit horum;
Magnanimum Troum bis ſenaq; pignora ferro
Occidit.

Sic Virg. lib. 10.

Quatuor hic iuuenes; totidem quos educat Vfens
Viuentes rapit inferias, quos immolet vmbris:
Captiuoq; rogi perfundat ſanguine flammas.

Vbi has inferias obtuliſſet, cadauer ad pyrā afferebatur: quo pyrę impoſito ignis à propinquiore ſubijciebatur, in quam pyram vltima dona omnes amici congerebant vel ad odorem, vel ad guſtum pertinentia, vel vt pyra facilius cremaretur, deinde cineres, & quod reliquum erat oſſium colligebatur, vinoque rigabatur, vt cum ſuaui odore extingueretur, & in vaſa modò aurea, modo argentea, modò ęrea includebatur, vt ait Virg. lib. 6.

—— & ſubiectam more parentum
Auerſi tenuere facem, congeſta cremantur
Thurea dona, dapes fuſo crateris oliuo.
Poſtquam collapſi cineres, & flamma quieuit,
Relliquias vino & bibulam lauere fauillam:
Oſſaq; lecta cado texit Chorinæus aheno.

At vbi anniuerſariç fierent exequię, nihilominus munera ſuper aras extructas deponebantur, vt eſt in libro quinto apud eundem:

Nec non & ſocij, quæ cuiq; eſt copia, læti
Dona ferunt, onerantq; aras, mactantq; iuuencos.

Erat tamen conſuetudo vt ſterilis vacca animabus mortuorum plerunque mactaretur, vt ait Homerus lib. 11. Iliad.

πολλὰ δὲ γουνούμην νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα,
ἐλθὼν εἰς Ἰθάκην, στεῖραν βοῦν ἥτις ἀρίστη,
ῥέξειν ἐν μεγάροισι, πυρήν τ' ἐμπλησέμεν ἐσθλῶν.

Defunctorū animas ſupplex ſum multa precatus:
Inq; Ithaca ſterilem vaccam mactare domi ſum
Pollicitus, multiſq; pyram contexere donis.

Cùm colligerentur oſſa & cineres mortuorum pyra exuſta, non facilè intelligere poſſum cur potiùs cadaueris, quam lignorum eſſent illi cineres, qui colligebantur, ſi corpus ſuper pyra impoſitum cremaretur quare facilè venio in eam opinionem, vt credam aliquas fuiſſe lapideas arcas, in quibus incluſa cadauera vrerentur: cùm præſertim inquiat Theophraſtus in lib. de Igne, omnia quę intra lapidem circularem includerentur, in cinerem conuerti cadauera, cùm vſta alioquin deferant reliquias: καὶ πάλιν διὰ τί τὸ μὲν ἐν πυρὶ καταχαιόμενον νεκρὸν γίνεται λείψανον, ὁ δὲ κύκλῳ λίθος ἐξ οὗ τοὺς σωροὺς ποιοῦσι καὶ ὅπου ἄλλοθι τοιοῦτος, ἀφανίζει πάντα, καὶ ἐν ἑαυτῷ τέφραν ποιεῖ; *ac rurſus cur cadauer quod cōbuſtū ſit in igne reliquias deſeruat lapis circulatis ex quo ſtruē faciūt. & vbi alibi talis extiterit omnia conſumit, & intra ſe incluſa vertit omnia in cinerem?* Sin domi mortui eſſent, qui vrebantur neq; vlli eſſent captiui, qui iugularētur in pyrā, res quæ cariores extitiſſent viuis, vna comburebantur: quare Virg. Didonem facit inter cętera Aeneę res relictas ſecum in pyram deferentem. Sin exequiæ fierent pro iis, qui mortui fuiſſent abſentes, erigebantur illis tumuli pro aris, atque his vinum & ſanguinem victimarum ad radices tumuli offerebant, & aliquando lac cum

ſanguine

Digitized by Google

ſanguine, vt ait Lucianus in Necyomantia & in Charonte, animasque vocabant ad bibendum ſanguinem, vt innuit Virg. lib. 3. AEneid.

Ante vrbem in luco falſi Simoentis ad vndam
Libabat cineri Andromache: maneſq; vocabat
Hectoreum ad tumulum.

Ornabantur autē aræ ſiue tumuli, quæ pro abſentibus defunctis erigebantur, cupreſſo, quæ arbor funebris putabatur, & vittis nigris aut cæruleis: mulieres que adeſſe his exequiis non ſolebant, niſi ſolutis capillis: cuiuſmodi exequię illæ ſunt apud Virg. lib. 3. AEneid.

Ergo inſtauramus Polydoro funus & ingens
Aggeritur tumulo tellus, ſtant manibus aræ
Cæruleis mæſtæ vittis, atraq; cupreſſo,
Et circum Iliades crinem de more ſolutæ.
Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte,
Sanguinis & ſacri pateras: animamq; ſepulchro
Condimus, & magna ſupremum voce ciemus.

Hęc fieri cōſueuerūt pro abſentibus, quę omnia facile poſſunt è poetarum ſcriptis à quouis cognoſci. Erat etiam conſuetudo vt fores illarū domorum, in quib. aliquis mortuus eſſet; cypariſſo ornarentur, ne quis neſcius ingrediens pollueretur: quę arbor iudicata fuit funebris, quia ſemel cæſa non amplius repullulet. At cineres eorum qui vſti fuiſſent domi, ſepeliebantur, vt teſtatur Sophocles in OEdipode tyranno. Cùm verò anniuerſarię fierent exequiæ, nigrę oues mactabantur, & ſanguis earum in crateres collectus cum precibus in effoſſas foueas effundebatur: animæq; vocabantur ad bibendum, vt ſignificauit Euripides in Hecuba:

δέξαι χοάς μου τάσδε κηλητηρίους
νεκρῶν ἀγωγούς· ἐλθὲ δ' ὡς πίῃς μέλαν
κόρης ἀκραιφνὲς αἷμ', ὅ σοι δωρούμεθα.
Has mortuorum inferias meas cape
Mulcimen, adſis vt bibas hunc ſanguinem
Caſtę puellæ, quem tibi donauimus.

Sic Hom. etiam lib. 3. Odyſſ.

αὐτὰρ ἐγὼν αὐτοῦ μένον ἔμπεδον ὄφρ' ἐπὶ μήτηρ
ἤλυθε, καὶ πίεν αἷμα κελαινεφές.
Aſt ibi ego manſi genitrix donec mea venit,
Sanguinem & illa bibit atrum.

Neq; vero ſanguinem ſolum, ſed vinum etiā in terram effundebant, vt eſt Iliad lib. 23.

οἶνον ἀφυσσόμενος χαμάδις χέε, δεῦε δὲ γαῖαν,
ψυχὴν κικλήσκων Πατροκλῆος δειλοῖο.
Ad terram fudit vinum, terramq; rigauit,
Patrocliq; animam ſuprema voce vocauit.

His etiā fuit mos lac addere, vt ſuperiùs patuit in exequiis Polydori. Quibus flores etiam addidit Virgil. libro 5. in his:

Ille è concilio multis cum millibus ibat
Ad tumulum, magna medius ſtipāte caterua.
Hic duo ritè mero libans carcheſia Baccho
Fundit humi duo lacte nouo, duo ſanguine ſacro
Purpureoſq; iacit flores, ac talia fatur:
Salue ſancte parens iterum ſaluete recepti
Ne quidquam cineres animæq; vmbræq; paternæ.

Mulſum prętereà, & aqua, & molæ ſupra vinum & ſanguinem in foueam iaciebantur, vt in his ait Hom. libro 11. Odyſſ.

ἔνθ' ἱερήια μὲν Περιμήδης Εὐρύλοχός τε
ἴσχον· ἐγὼ δ' ἄορ ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ
βόθρον ὄρυξα, ὅσον τε πυγούσιον ἔνθα καὶ ἔνθα.
ἀμφ' αὐτῷ δὲ χοὰς χεόμην πᾶσι νεκύεσσι,
πρῶτα μελικρήτῳ, μετέπειτα δὲ ἡδέϊ οἴνῳ,
τὸ τρίτον αὖθ' ὕδατι· ἐπὶ δ' ἄλφιτα λευκὰ
πάλυνον.
Sacra ſimul ducunt Perimedes Euryloehuſq;
Aſt ipſe eripui vagina protinus enſem:
Effodi foueam, quæ deſcendebat in vlnam,
Inferias in quam cunctis effudimus vmbris:
Ac primū mulſum, plena hinc carcheſia Bacchi,
Rurſus aquam niuea texi quæ deinde farina.

Omnino vero & res aliæ cōplures in foueam iaciebantur; & quod putabatur ſuperfuiſſe mortuis, ſiue quę res è fouea non euanuiſſent, poſt abſolutas exequiarum ceremonias non longo tēporis interuallo vrebantur: vt ſignificauit Lucianus ita in Charonte; *καὶ βόθρον τινὰ ὀρύξαντες καίουσί τε ταυτὶ τὰ πολυτελῆ δεῖπνα, καὶ εἰς τὰ ὀρύγματα οἶνον καὶ μελίκρατον, ὡς γοῦν εἰκάσαι, ἐγχέουσιν: Atque foueam quandam excauantes magnificas iſtas cœnas vrunt, & in foueas vinum & mulſum, vt mihi quidem videtur, infundunt.* Vbi animas aduocarēt ſupra congeſtū tumulum aſcendebant, atque inde ter animas altiſſima voce vocabāt ipſorum mortuorum, vt ait Euripides in Oreſte:

μελίκρατον ἄφες, γάλακτος οἰνωπόν τ' ἄχνην,
καὶ στᾶσ' ἐπ' ἄκρου χώματος λέξον τάδε.
Mulſumq; ſparge, lactis atque aſperginem,
Tumuloq; ſummo ſtans loquare talia.

Quòd ſi vocatę animæ ad has exequias nō accederent, inter mortuos illi non numerabantur. quare ita ſcripſit Virg. lib. 1. AEneid.

Spemq; metumq; inter dubij ſeu viuere credant,
Siue extrema pati: nec iam exaudire vocatos.

Ac de mortuorum exequiis ſatis, nunc de luſtrationibus dicamus.

De luſtrationibus. CAP. XIV.

ET quoniam omnis antiquorum theologia ad homines ad probitatem, & ad metum Deorum deducendos ſpectabat; idcirco minime gra-

Digitized by Google

ta Diis immortalibus illa ſacrificia fore tradiderunt, quę ab impuris hominibus offerebantur: ſed leges ritè faciendorum ſacrorum omnem prius iniquitatem, omnemque crudelitatem deponere iubebant, cum illi qui aliquo flagitio polluti ad aras acceſſiſſent, nullo pacto a Diis audiri, ſed magis etiam illorum iram in ſe concitare crederentur. Ea de cauſſa non ſolùm homines ſed animalia etiam, & loca, & vaſa prius purgabantur, quàm ad aram admitterentur. fiebant autem luſtrationes, ſiue expiationes, non ſimplici modo: nam antequam ad ſacrificia veniretur, lauabantur victimæ, ne vllam prorſus ſordem haberent, atque loca vel animalia vel vaſa a ſacrificaturis, ſulphuris odore leuiter perfundebantur; ſicut teſtatur illud Iuuenalis:

——— cuperent luſtrari ſi qua darentur
Sulphura cum tædis.

Sic etiam apud Homerum in lib. 16 Iliad. poculum expiatur atque purgatur priùs ſulphure, quo vſuri ſunt in ſacrificiis, deinde aqua perennius fluuii lauitur, vt patet in his:

τὸ ῥά τοτ' ἐκ χηλοῖο λαβὼν ἐκάθηρε θεείῳ
πρῶτον· ἔπειτα δὲ νίψ' ὕδατος καλῇσι ῥοῇσι.
νίψατο δ' αὐτὸς χεῖρας, ἀφύσσατο δ' αἴθοπα οἶνον.

Deprompſit theca: purgauit ſulphure primum
Poſt lauit puris lympha labentibus vndis.
Inde manus lauit, tunc hauſit munera Bacchi.

Enimuero fuerunt etiã propria Diis quibuſdam vaſa, ſicuti videtur innuiſſe Hom. lib. π. Iliad. ad vſum certorum Deorum reſeruata, cùm ita inquiat de Achille:

ἔνθα δέ οἱ δέπας ἔσκε τετυγμένον, οὐδέ τις ἄλλων
οὔτ' ἀνδρῶν πίνεσκεν ἀπ' αὐτοῦ αἴθοπα οἶνον,
οὔτε θεῷ σπένδεσκε, θεῶν ὅτε μὴ Διὶ πατρί.

Poculum erat propriũ. vnde ardentia vina bibebat
Ex aliis nemo mortalibus, atque Deorum
Nulli libabat, niſi ad aram forte Tonantis.

Addebantur a Romanis cæpæ etiã, & crines, & mænides piſciculi, vt ait Plut. in Num. accedebant oua etiam his luſtrationibus quibus vnà cum ſulphure vtebantur, vt eſt apud Ouid. lib. 2. de arte.

Et veniat quæ luſtret anus lectumq; locumq;,
Præferat & tremula ſulphur & oua manu.

Nã, cùm aliquis ſui purgandi cauſſa ſacrificia inſtituiſſet propter commiſſum ſcelus, vel cædem, tũc Porcellus paruus mactabatur a ſacerdotibus, eiuſque manus ſanguine illius Porcelli luebantur, quo ſanguine animarum quoque maculæ putabantur purgari: cuius conſuetudinis ita mentionem fecit Apollonius Rhod. lib. 4.

πρῶτα μὲν ἀτρέπτοιο λυτήριον ἧγε φόνοιο,
τειναμένη καθύπερθε συὸς τέκος, ἧς ἔτι μαζοὶ
πλήμμυρον λοχίης ἐκ νηδύος, αἵματι χεῖρας
τέγγεν ἐπιτμήγουσα δέρην.

Adduxit dure ſanaq; piacula mortis
Porcellum tenerum tum matris ab vbere raptum,
Cuius abundabant etiam tunc vbera lacte,
Huius diſſecuit collum, atro ſanguine lauit
Inde manus.

In his luſtrationibus parui Porcelli vtebantur, quos nominarunt καθάρσια, Poſtea verò quam loca ſulphuris accenſi fumo luſtrauiſſent, mos erat ſalem in aquam conîcere, & ramo vel lauri, vel oliuę, vel alterius arboris, quæ eſſet illi Deo cui ſacra fiebant, conſecrata, in illam aquã demerſo locum leuiter irrorare, quod fiebat iure luſtrationum, & ſignificauit Theocr. in paruo Hercule;

——— καθαρῷ δὲ πυρώσατε δῶμα θεείῳ
πρῶτον, ἔπειτα δ' ἅλεσσι μεμιγμένον (ὡς νενόμισται)
θαλλῷ ἐπιρραίνειν ἐστεμμένον ἀβλαβὲς ὕδωρ.

Incenſo purganda domus eſt ſulphure primùm
Puro: tum ſal (lex velut eſt) mittatur in vndã,
Atque coronatum decet hac perfundere ramo.

Neq; vlla ſatis legitima putabatur fuiſſe luſtratio, niſi quæ fieret ab iis qui ad orientem ſolem fuiſſent conuerſi: veluti ſcriptum reliquit his verbis Cratinus in Chirone;

ἄγε δὴ πρὸς ἕω πρῶτον ἁπάντων ἴσω,
καὶ λάμβανε χερσὶ σχοῖνον μεγάλην,
χέε τάδε. τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν κρατήρων χέε.

Age verò ad auroram primum omnium conſiſte.
Et cape manibus iuncum magnum;
Funde hęc. aquam è crateribus funde.

Spargebantur autem ter illi qui luſtrationis aqua irrorabantur, vt ait Virg. lib. 6.

Idem ter ſocios pura circumtulit vnda
Spargens rore leui, & ramo felicis oliuæ.

Cum fierent etiam luſtrationes aruorum ter hoſtiæ circa fruges agebantur, vt ait idem in primo Georg.

Terq; nouas circum felix eat hoſtia fruges.

Si quis igitur, vbi aliquis fuiſſet mortu', vel ĩ locum impurum ingreſſus eſſet, ille hac aqua ita perfundebatur. quare cùm Iuno deſcendiſſet ad inferos, ad ſuperos reditura, ita luſtratur ab Iride, vt eſt lib. 4. Metam.

Læta redit Iuno: quam cælum intrare parantem
Roratis luſtrauit aquis Thaumantias Iris.

Verũtamen nõ ſine quibuſdam precibus hac aqua ſpargebantur, vt eſt apud Ouid. lib. 5.

Spargit & ipſe ſuos lauro rorante capillos:
Incipit & ſolita fundere voce preces.

Digitized by Google

Et in ſeptimo Metamorph.

Ter ſe conuertit, ter ſumptis flumine crinem
Irrorauit aquis: ternis & hiatibus ora
Soluit.

Ante omnia porrò luſtrationũ genera manus lauare ad aras acceſſuris hominibus erat neceſſarium: cùm aras ipſorum Deorum precantes eſſent de more apprehẽſuri: neq; liceret illotis manibus, aut aliqua ſorde pollutis ad aras accedere. quare inquit Hector libro 6. Iliad. apud Homerum.

χερσὶ δ' ἀνίπτοισι Διῒ λείβειν αἴθοπα οἶνον
ἅζομαι· οὐδέ πῃ ἐστὶ κελαινεφεῖ Κρονίωνι
αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον εὐχετάασθαι.

Non decet illotis manibus libare ſuperno
Vina Iouis, pudor hoc prohibet feciſſe: cruore
Turpatum me & cæde virum Dijs fundere vota.

Nã non modò ad aras accedere pollutis non licebat, ſed neque Deos quidem precari, qui omnem iracundiam ſiue indignationem in impurè precantes conuertebant, quippe cum Timarchidas in libro de coronis Aſterium inquiat fulmine fuiſſe percuſſum, quia manibus impuris arã Iouis attigiſſet, vt patet etiam ex his carminib'.

χερσὶν ἀνίπτοισιν ῥέζων Διὸς ἥψατο βωμοῦ·
τοὔνεκά μιν πυρόεντι πατὴρ κατέφλεξε κεραυνῷ.
ἔξοχα γὰρ καθαρὸν χρὴ θνητὸν θεῖα σέβεσθαι.

Illotis manibus libans Iouis attigit aram.
Quo pater hunc vſſit flagrantis fulminis igne.
Egregiè purum fas eſt contingere ſacra.

Erat illa præterea luſtrationum differentia, vt qui ſuperis ſacrificaturi eſſent, toti lauarentur, ſi fieri poſſet; ſin autem, ſaltem manus. at litaturi inferis, tenui aqua tantùm irrorabantur: vt patuit ex ſuperioribus. Polluebantur etiam qui inſepultum cadauer in itinere conſpexiſſent, niſi tenuem puluerem ſaltem iniecíſſent, vt eſt apud Soph. in OEdip. Tyranno. polluebatur etiam ager vel claſſis, quæ inhumatum cadauer haberet, vt illud eſt Virg. lib. 6.

Præterea iacet exanimum tibi corpus amici:
(Heu neſcis) totamque inceſtat funere claſſem.

Quod niſi ſepeliretur, publicæ alicuius calamitatis cauſſa putabãtur, niſi tamen impij, & Deorum inimici planè haberentur illi qui mortui eſſent; tunc enim publicarum calamitatum autores erant iis regionibus, in quibus eſſent ſepulti: niſi id oraculi iuſſu factum fuiſſet: ſicuti de Oedipode ſcriptũ reliquit Lyſimachus Alexandrinus libro 13. rerũ Thebanarũ hoc pacto: Οἰδίπου δὲ τελευτήσαντος, καὶ τῶν φίλων ἐν Θήβαις θάπτειν αὐτὸν διανοουμένων, ἐκώλυον οἱ Θηβαῖοι, διὰ τὰς προγεγενημένας συμφορὰς, ὡς ὄντος ἀσεβοῦς. οἱ δὲ κομίσαντες αὐτὸν εἴς τινα τόπον τῆς Βοιωτίας καλούμενον Κέον, ἔθαψαν αὐτόν. γιγνομένων δὲ τοῖς ἐν τῇ χώρῃ κατοικοῦσιν ἀτυχημάτων τινῶν, οἰηθέντες αἰτίαν εἶναι τὴν Οἰδίπου ταφὴν, ἐκέλευον τοὺς φίλους ἀναιρεῖν αὐτὸν ἐκ τῆς χώρας. οἱ δὲ ἀπορούμενοι τοῖς συμβαίνουσιν, ἀνελόντες ἐκόμισαν εἰς Ἐτεωνόν. βουλόμενοι δὲ λάθρα τὴν ταφὴν ποιήσασθαι, καταθάπτουσι νεκρὸν ἐν ἱερῷ Δήμητρος, ἀγνοήσαντες τὸν τόπον. καταφανοῦς δὲ γενομένου, πέμψαντες οἱ τὸν Ἐτεωνὸν κατοικοῦντες, τὸν Θεὸν ἐπηρώτων τί ποιῶσιν. ὁ δὲ Θεὸς εἶπε, μὴ κινεῖν τὸν ἱκέτην τῆς Θεοῦ; διόπερ αὐτοῦ τέθαπται. *Cùm mortuus eſſet OEdipus, eumq; amici illius Thebis ſepelire pararent, Thebani ob præteritas calamitates quia is eſſet impius, id facere vetuerunt. tunc illi in locum quendam Bœotiæ Ceum nomine aſportantes illum ſepelierunt: cùm verò quædam calamitates regionẽ inuaſiſſent loci eius incolæ rati ſunt cauſſam illarum eſſe, quòd ibi ſepultus eſſet OEdipus; quare iuſſerunt eius amicos ipſum efferre de regione. Illi ob illa quæ contigerant ambigui quid ſibi agendum ſit, eum capientes in Eteonum detulerunt: qui cùm vellent eum clam ſepelire, per noctem in loco ſacrato Cereri humarunt, qui locus eſſet ignorantes. verum cũ res cognita fuiſſet, incolæ Eteoni miſerunt ad oraculum qui percunctarentur, quid eſſet agendum; quibus reſponſum fuit ſupplicem Deæ non eſſe remouendum; quare ibi demum ſepultus eſt.* At nunc de propriis ritibus qui apud nonnullas nationes quorundam Deorum fuerunt dicamus.

De propriis ritibus quorundam Deorum apud varios homines. CAP. XV.

FVerunt præterea varii ſacrificiorum ritus apud nonnullas nationes, vbi ſacra quorundam Deorum ſolemnia celebrarentur, quæ nullis cæteris Diis ex aliqua parte prorſus viderentur communia, quod quidem factitatum eſt partim ſtultorum hominum inſcitia, & ignarorum quantum ratio & religio requirat, partim inſidiis eorum ſacerdotum, qui conabantur per varietatem ceremoniarum rem in precio retinere, cùm res ridiculæ potius iure videri poſſent, quæ fierent, rectè intuentibus, quàm vllam ſanctitatem continere. Partim etiam fiebat hoc dæmonum malignorum fraude, cùm eſſet adhuc poteſtas tenebrarum, qui per has ambages homines in ſeruitio retinere, & perpetuo falſæ religio

nis

Digitized by Google

alis idololatriæq; vinculo aſtringere nitebantur, neq; vllam liberè reſpirandi animis illis ſuperſtitionibus oppreſſis concedebant facultatem, vt poſſent tantum fallaciarum ſecum parumper conſiderare, & aliquando cognoſcere quàm abſurdam, quàm vanam, quàm ridiculam, quàm omni ſcelerum genere contaminatam religionem complecterentur, atque vt faciliùs cognoſcere poſſimus quam multiplex, quamque diligens eſſet illorum Deorum cultus prçter illas obſeruationes Deorum, temporum, victimarũ, luſtrationum, templorum, rituum, ac ceterorũ quæ ſuperiùs fuerunt à nobis commemorata: illud etiam poterit rem demonſtrare, quòd in illis ſacrificiis anniuerſariis, quç Patrenſes patrio ritu Dianæ *Laphryç cognomento inſtituerunt*, mos fuit vt ſexdecim cubitorum longitudinis ligna viridia in orbem circa aram illius Deæ digerere ntur, atque intra hæc ipſa aridiſſima & arç propinqua. Tum cœno locum in morem ſepti vndique obſtruere conſueuerunt. quibus peractis pompam cum magnificentiſſimo apparatu Deæ tranſmittebant. Per eam pompam virgo nobilis, quæ foret omnium pulcherrima & ſapientiſſima iudicata, ſacerdotio in his ſacris perfungebatur, quç ſequebatur pompam poſtrema omnium, bigis inuecta ceruis pro equis currum trahentibus. deinde die poſtero eius diei quo pompa ad templum tranſmiſſa fuiſſet, cum magno finitimorum omnium tum priuatorum, tum etiam publico ſtudio ſacra rite celebrabantur, atque intra illud aræ ſeptum multa viuentia animalia conijcere pro victimis mos fuit: apros ſcilicet & hinnulos ceruorum, caprearum, luporum, & vrſorum, & aliquando feras iam prægrandes, tum multiplicia auium adultarum genera quibuſdam plumis detractis. His addebantur ſemina omnium prope fructiferarum arborum, quibus intra ſeptum iniectis ignibus immiſſis aridiora ligna accendebantur. quòd ſi qua immiſſarum ferarum fortè aufugiſſet ex illo ſepto, aſtantes ſtudioſe curſitabant ad eam capiendam, atque receptas feras intra ardens ſeptum inijciebant, vti teſtatus eſt Porphyrius in lib. de ſacrificijs, & Pauſanias in rebus Achaicis. Neq; verò in illis ſacrificijs arcanis quç in honorem Heræ Deç vocatæ celebrabantur apud Arcades, quam Neptuni filiã fuiſſe nonnulli crediderunt, mos fuit victimas iugulare, ſicut in aliorum Deorum ſacris vſus obtinuit: ſed cùm victimç complures & per opimç illi Deç mactarentur, pro ſuis cuiuſque copijs artum victimarum, quem quiſque primum apprehendiſſet caſu & fortuito, prçcidere iure illorum ſacrorum iubebatur: quem ſolũ artum Deæ ſacrificijs offerre primũ mos fuit, atq; illo vſto pro primitijs, tum ad offerendas victimas accedebatur. In ſacrificijs Iſidis cognomento Tithoreæ apud Phocenſes, quæ fiebant anniuerſaria, mos fuit vt horis pomeridianis homines opulentiores boues aut ceruos immolarent: qui verò magis tenui eſſent fortuna, offerrent anſeres, aut aues meleagrides, aut alias huiuſmodi tenues victimas, cùm caprç, & ſues tanquam impura animalia ad illa ſacrificia omnino non admitterentur. Iubebantur autem legibus ſacrorum rituum, & inſtitutis illius Deæ victimas illas quas offerrent, in pyrã quæ fuerat extructa intra quendam adytum, demittere lineis aut byſſinis vinculis ligatas, quæ quidem omnia efficiebantur cum pompa & muſicis inſtrumentis ſtrepentibus, vti traditum eſt in hiſtorijs ab Antimenide. Atqui Cereris ſacrorum ritus is fuit apud Phigalenſes, vt nullæ victimç cæderentur, ſed fructus conſitarum arborum, & fauos, & ſuccidam lanam ad aram porrigerent, quç ad quandam ſpeluncam extruebatur, quibus oleum poſtea ſuper infuſum, accendebatur: quæ ſacra fieri quotannis cùm publicè tũ priuatim conſueuerunt, vt ſcriptum eſt à Pauſania in rebus Arcadicis. Huic eidẽ Deç Chthoniæ cognomento ſiue indigenç apud Argiuos, quanta adhiberetur diligentia in ijs ſacrificiis quæ ſtatis diebus per æſtatem agebantur, patet vel ex eo ritu, quòd non modò cum pompa ſacrificuli qui annis fungerẽtur magiſtratibus agmen ducebant, quos viri ac fœminæ ſequebantur, & pueri omnes albis veſtibus induti, coronas capitibus è multis hyacinthis intextas habentes, ſed & in extrema deinde agminis parte boues ſequebantur eximiæ præduris vinculis diſtentç ac reluctantes, quæ ad templum attrahebantur. eò cùm veniſſent vnam ipſarum bouẽ immiſſis retinaculis intrò agere mos fuit, atque foribus adſtantes vbi intromiſſam viderent, poſtes obijcere conſueuerunt. Erant in eo templo aniculæ quatuor cum falcib. reiectæ, quibus curæ erat bouem intromiſſam interficere, atq; vna illarum, vbi caſus tuliſſet, collum hoſtiæ prçcidere iubebatur. Tum recluſis foribus alteram eodem ritu mactandam immittebãt, atque ſingulatim quotquot offerebantur boues ab illis aniculis mactabantur. At ridiculus planè erat mos ille qui ſeruabatur in Iouis cognomento Polici ſacrificis, de quo ſcriptum fuit à Nicocrate Cyprio in rebus patrijs & à Pauſania in Atticis rebus. Nam fuit conſuetudo in illis ſacrificijs vt hordeum cum tritico p-

miſtum arę imponeretur eius Iouis, neq; vlli ſinerentur ibi eſſe cuſtodes: atq; cùm bos ob parata ſacrificia ad aram accederet, easq; fruges ſuper ara attingeret, vnus è ſacerdotibus arreptam ſecurim in bouem iaculabatur, ac ſtatim fugiebat. Illi qui aſtiterant, quaſi non viderint percuſſorem, ſecurim in iudicium vocabant tamquam authorem ac ream eius cędis, quæ condemnabatur vt infringeretur: victimam verò, quia non poſſe viuere arbitrarentur, Ioui Polieo decernebant immolari omnibus ſuffragijs, & communi conſenſu. Atqui ſi velim quàm varios ritus ſacrificiorum antiqua inſania in varijs locis ac varijs temporibus introduxit commemorare, longum eſſet & laborioſum opus, nimirum & quod magnum volumen poſſet explere. quare hoc argumento ſcribendi relicto de hymnis antiquorum ſummatim verba faciamus.

De hymnis antiquorum. CAP. XVI.

NON erit inutile fortaſſe neque inſuaue auditu, ſi ſummatim explicemus, quibus precationum generibus in ſacris vterentur antiqui quippe quòd illud non mediocriter faciat ad cognoſcendam illorum vel hominum ſimplicitatem, vel illorum Deorum naturam qui ab ijs colebantur. fuit igitur illa hymnorum forma, vt Deorum laudes, & res pręclarè ab illis geſtas prius inter ſacrificia decantarent, & quibus beneficijs Dij ipſi affeciſſent mortales, qua benignitate ciuitates complexi ac tutati fuiſſent, qua clementia in ſupplices homines eſſe conſueuerint. atque inſtitutum componendorum hymnorum facilè ille hymnus nobis demonſtrare poterit, qui ſcribitur à Callimacho in laudem Apollinis, qui prius ita decantat eius Dei facultates:

Τέχνῃ δ᾽ ἀμφιλαφὴς οὔτις τόσον, ὅσσον Ἀπόλλων.
κεῖνος ὀϊστευτὴν ἔλαχ᾽ ἀνέρα, κεῖνος ἀοιδόν.
φοίβῳ γὰρ τόξον ἐπιτρέπεται, ἐ᾽ καὶ ἀοιδή.
κείνου δὲ θριαί, καὶ μάντιες· ἐκ δέ νυ φοίβου
ἰητροὶ δεδάασιν ἀνάκλησιν θανάτοιο.
φοῖβον καὶ νόμιον κικλήσκομεν.

Arte magis varius nullus, quam clarus Apollo,
Sunt illi artifices cantus cura, ille ſagittas,
Ille arcus curat. pariterque oracula, vates,
Suffragia, ex illo didicerunt funera primùm,
Differre. & gelida vitare pericula mortis.
Phœbum paſtoremque vocabimus.

Tum paulò poſt;

φοίβῳ δ᾽ ἑσπόμενοι πόλιας διεμετρήσαντο
Ἄνθρωποι· φοῖβος γὰρ ἀεὶ πτολίεσσι φιληδεῖ
κτιζομένῃς. αὐτὸς δὲ θεμείλια φοῖβος ὑφαίνει.
τετραέτης τὰ πρῶτα θεμείλια φοῖβος ἔπηξε
καλῇ ἐν ὀρτυγίῃ.

Vrbes metiri Phœbo didicere magiſtro
Mortales: ſtructas vrbes nam Phœbus amauit.
Fundamenta prior Phœbus ſubtexuit vrbis
Quadrimus puer. Ortygia quæ mœnia cernas.

Deinde commemorat idem poeta quemadmodum Pythonem pernicioſum ſerpentem, multisq; mortalibus exitium afferentem, multis ſagittis confecerit, qui agrum & pecudes & omnia propinqua populabatur, vt eſt in eodem hymno in his:

Πυθῶνι τοι κατιόντι συνήντετο δαιμόνιος θὴρ
Αἰνὸς ὄφις· τὸν μὲν σὺ κατήναρες, ἄλλον ἐπ᾽ ἄλλῳ
Βάλλων ὠκὺν ὀϊστόν· ἐπηΰτησε δὲ λαός.

E Pythone tibi confeſtim bellua dira
Occurrit ſerpens. geminatis ſæpe ſagittis
Hanc occidiſti: clamor ſublatus ad auras.

Nam Orpheus eum ſeruauit ordinem in ſuis hymnis vt prius virtutes & potentiam Deorum, pro quibus beneficia in homines conferre poſſint, commemoret per vim adiunctorum nominum. deinde precatur vt fauſti felicesque adſint, quod facile vel ex illo per breui hymno in Latonam colligere poſſumus, qui ita ſcribitur:

Λητὼ κυανόπεπλε, θεὰ διδυματόκε, σεμνή,
κοιαντὶς, μεγάθυμε, πολυλίστη, βασίλεια,
εὔτεκνον ζηνὸς γονίμην ὠδῖνα λαχοῦσα,
Γειναμένη φοῖβόν τε, καὶ ἄρτεμιν ἰοχέαιραν,
τὴν μὲν ἐν ὀρτυγίῃ, τὸν δὲ κραναῇ ἐνὶ Δήλῳ.
κλῦθι θεά, δέσποινα, καὶ ἵλεον ἦτορ ἔχουσα
Βαῖν᾽ ἐπὶ πάνθειον τελετὴν, τέλος ἡδὺ φέρουσα.

Diua gemellorum mater Latona, grauisque,
Cyaneis induta, & amabilis edita Cœo.
E Ioue felices quoniam perpeſſa dolores,
Editus vt Phœbus tibi, bellatrixque Diana eſt;
Edita in Ortygia hæc, in Delo eſt ortus Apollo;
Audito regina. Dea atque accede benigna,
Concedens lætum finem, ad conuiuia læta.

Fuit enim mos omnib. peractis ſacrificiis parari conuiuia in honorem illorum Deorum, quibus illa ſacrificia fuiſſent inſtituta. Illud autem fiebat illo præcipue die quotannis, quo eos liberatos fuiſſe contigit ab aliqua calamitate qui illa ſacrificia inſtituiſſent, vt teſtantur Virg. carmina in lib. 8.

Rex Euandrus ait: Non hæc ſolennia nobis,
Has ex more dapes, hanc tanti numinis aram
Vana ſuperſtitio, veterùmne ignara Deorum
Impoſuit. ſæuis hoſpes Troiane, periclis
Seruati facimus meritóſque nouamus honores.

Atque idem poeta paulò poſt ſacerdotes introducit

Digitized by Google

ducitad aram Herculis laudes & res geſtas canentes, in claſſes iuuenum ac ſeniorum diuiſos, eumque denique poſt laudes aduocantes vt lætus fauſtusque accedat: cum ita inquiat:

Tum Salij ad cantus, incenſa altaria circum,
Populeis adſunt euincti tempora ramis.
Hic iuuenum chorus, ille ſenũ; qui carmine laudes
Herculeas & facta ferunt: Vt prima nouercæ
Monſtra manu, geminóſq; premens eliſerit angues:
Vt bello egregias idem diſiecerit vrbes,
Troiamq́; OEchaliamq́; vt duros mille labores
Rege ſub Euryſthęo fatis Iunonis iniquæ
Pertulerit. Tu nubigenas inuicte bimẽbres
Hylæumq́; Pholumq́; manu; tu Creſſia mactas
Prodigia, & vaſtum Nemeæ ſub rupe leonem.
Te Stygij tremuere lacus; te ianitor Orci
Oſſa ſuper recubans antro ſemeſa cruento.
Non te vlla facies, non terruit ipſe Typhœus
Arduus, arma tenens: non te rationis egentem
Lernæus turba capitum circumſtitit anguis.
Salue vera Iouis proles, decus addite Diuis;
Et nos, & tua dexter adi pede ſacra ſecundo.

At enim cùm illos Deos aduocarent, aues Dijs illis conſecratas cantu Deorum aduentum ſignificare dicebant, vt fecit Callimachus in hymno in Apollinem, vbi cygnos canentes facit Dei aduẽtum, aut mare, aut æthera tranquillũ, atque omnia triſtia in iucundiſſima conuerti ob Deorum præſentiam introduxit. nam neque Thetis Achillem aduentante Deo luget nec Niobe filiorum multitudinem: at contra infœcunda animalia fiunt pręgnantia & fœcunda, & pręgnantia gemellos pariunt, & omnia crudelia ob præſentiam Dei feritatem deponunt: quare hymnicam naturam ac ſuauitatem imitatus Lucretius per Veneris aduentum terram flores effundere facit, & mare ait fieri tranquillum, & omnes ventos mitigari, & omnia mirificè lætari vt eſt in his:

Te Dea, te fugiunt venti, te nubila cæli;
Aduentùque tuo ſuaues tibi Dædala tellus
Submittit flores, tibi rident ęquora Ponti,
Pacatùmque nitet diffuſo lumine cœlum.

Atque vniuerſa hymnorum natura ex his conſtabat (vt rem paucis abſoluam) vt ita aduentum Deorum per hęc lętitiam vbique pręſę ferentibus prępararent, eorumque laudes & res geſtas ad aras canerent, & beneficia quę in homines contuliſſent, commemorarent: deinde precarentur vt faciles, benigni, feliceſque accederent ad illa ſacrificia quę ſibi fierent. atque tot breuiter de hymnis dicta ſint: nunc verba faciamus de victimis.

De victimis. CAP. XVII.

ERAT præterea non parua diligentia in eligendis victimis in ſingulorum Deorum ſacrificia: cùm alię Deis bonis vt prodeſſent, aliæ malis ne obeſſent, cæderentur. Nam malis nigræ bonis albę conueniebant: ſterilibus ſteriles, fertilib. pręgnantes; maribus mares, fœminis fœminæ, vt Telluri pręgnans iuuenca mactabatur. Proſerpinę ſterilis, Cereri non mare ſue, ſed fœmina res ſacra fiebat: at Baccho non capra, ſed hircus mactabatur. Pręterea victimę ob aliquã ſimilitudinem aliquando mactabãtur, vt equus Soli ob celeritatem, vt eſt apud Ouid. lib. 1. Faſtorum.

Placat equo Perſes radijs Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda Deo.

Cereri verò primitias frugum offerri mos fuit ſicut teſtatur Philippus in his carminibus.

Δράγματά τοι χώρε μικράυλακος, ὦ φιλόπυρε
Δηοῖ, Σωσικλέης θῆκεν ἀρουροπόνος.

Alma Ceres paruo, vt potuit, de rure maniplos
Hos tibi Soſicles dedit at agricola.

In eiuſdem Deę ſacrificiis pręterea aliquando porca offerebatur ac cædebatur, quod eſſet id animal inuentis ipſius Deæ infeſtum, vt ait idem Ouid.

Prima Ceres auida gauiſa eſt ſanguine porcæ,
Vlta ſuas merita cæde nocentis opes.

Sic Bacchus, quia caper infeſtum ſit animal ſuis inuentis, eius cæde lætari creditus eſt, vt ait Virg. lib. 2. Georg.

Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris
Cæditur.

At vero Marti furibundo taurus ferox animal immolari ſolitus eſt, & Apollini, cùm ob nimium calorem excitaret peſtem, & frementi Neptuno, & implacabili Plutoni. quare ita inquit Virg. lib. 6.

Sic fatus, meritos aris mactauit honores,
Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo:
Tum Regi Stygio nocturnas incohat aras,
Et ſolida imponit taurorum viſcera flammis.

Ioui verò nefas erat taurum immolari rerũ omnium moderatori, ſiue furibundum aliud animal; quia rerum omnium gubernatorem minimè omnium furibundum, aut ferum eſſe conuenit, ſed omnem ſuam præſtantiam in conſilio & humanitate, & prudentia collocatam eſſe putare. Eſt enim Imperatorium humanitas & liberalitas munus, & in rebus adminiſtrandis prudentia: quorum ſi quid defecerit, quo pacto vel maiorum nobilitas, vel opes ampliſſimę, vel alia omnia quę ſunt extra animum poſſint aliquem

Digitized by Google

quem à vulgo ſecernere non video: niſi dicamus ſylueſtres arbores, quæ plurimum fimum circa ſe habuerint, eſſe cęteris nobiliores, non quæ melioris ſucci fructus & mollioris produxerint. Putabatur igitur piaculum committi ſi quis taurum Ioui mactaſſet. mactabatur tamen bos arator aliquando vt Dodonæo, vti patet ex oratione Demoſthenis in Midiam. Homerus in Iliade lib. 7. ſuem cicurem immolari facit Ioui & Soli, quod animal ſanè non immite eſt, neque ferum. ſic autem inquit:

κάπρον ἑτοιμησάτω ταμέειν Διί τε ἠελίῳ τε.

Mactandùmq; ſuem Soliq; Iouiq; ſuperno
Preparet.

Sic & Theocr. in parvo Herc.

ζηνὶ δ' ἐπιρρέξαι καθυπέρτερον ἄρσενα χοῖρον.

Atque marem mactare Ioui decet è grege porcũ.

Lucianus in dialogo Ganymedis ait arietem Ioui etiam immolari ſolitum. Hom. alibi Soli, & Telluri, & Ioui agnos obtulit in ſacrificijs cum ita inquiat: (ναν

οἴσετε δ' ἄρν' ἕτερον λευκὸν, ἑτέρην δὲ μέλαιναν
γῇ τε καὶ ἠελίῳ· Διὶ δ' ἡμεῖς οἴσομεν ἄλλον.

Ferte agnum niueum & nigram portabitis agnã
Telluri, Soliquæ: Ioui portabimus ipſi.

Mactabantur tamen aliquando Libero patri cum Apolline, & Cereri, & Iunoni iuuencæ iniuges, vt eſt apud Virgil. lib. 4. AEneidos.

mactant lectas de more bidentes
Legiferæ Cereri, Phœboq; patriq; Lyęo,
Iunoni ante omnes, cui vincla iugalia curæ.

Illud non eſt viſũ ſilentio prętermittendum quod in rebus firmis ac ſtabilibus futuris creſcẽtes victimas adhibebant. at in parum firmis ſeneſcentes quare ait Virg. lib. 12.

Setigerę fœtum ſuis, intonſamq; bidentem
Attulit.

Dianę cerua immolari ſolebat, vt ait Ouid. lib. 1. Faſtorum.

Quæ ſemel eſt triplici pro virgine cæſa Dianæ,
Nunc quoque pro nulla virgine cerua cadit.

Fauno capra cędebatur, vt idem ait lib. 2.

Capripedi Fauno cęſa de more capella.

quamuis aliquando res ſacra illi fiebat agna vel hędo, vt ait Horatius lib. 1. carminum:

Nunc & in vmbroſis Fauno decet immolare lucis,
Seu poſcat agnam, ſiue malit hœdum.

Termino Deo apud Romanos frugibus in ignem iactis, & fauis, & vino, & agno litabatur, vt ait Ouid. in 2. lib. Faſt.

Inde vbi ter fruges medios immiſit in ignes,
Porrigit inciſos filia parua fauos,
Vina tenent alij. libantur ſingula flammis,
Spectant, & linguis candida turba fauent.
Spargitur & cæſo communis Terminus agno.

Nymphis verò lac & mulſum conueniebant, variaque ſacrificiorum genera Diis variis offerebantur, vt ſuo loco pertractabitur, cùm de ſingulis agemus. atq; ſacrificia vel ab iis fiebant qui ab aliquo morbo conualuiſſent, vel ob commiſſum piaculum, quæ victimę animales vocabantur. Alię mactabantur conſultandi gratia, quę vocabantur Conſultatoriæ, in his cæſis hepatis & fibrarum ſitus ab aruſpicibus diligenter obſeruabatur, ex quibus Deorum voluntatem prædicebant; nam pluribus de cauſis antiqui Diis ſacrificarunt: nunc vbi gratias agerent: nũc vbi aliquid peterent: nunc vbi iratos placarent: nunc autem honoris gratia tantum, vbi illos cõlerent. Fuerunt autem multi diuinandi modi, aut ab aſpectu auium, vnde erant auſpicia; aut à cibo, vnde ſoliſtimũ ac tripudium; à garritu auguria, à cantu oſcinere, à volatu preterea vel dextero vel ſiniſtro, ab afflatu diuino vaticinia, à fulgurũ obſeruatione, aſtrorumq; peritia, vt ait Virg. lib. 3. AEneid.

Troiugena interpres Diuum qui numina Phœbi,
Qui tripodas, Clarij lauros, qui ſidera ſentis:
Et volucrum linguas & præpetis omina pennæ.

Sic Ouid. primo Triſtium:

Hoc mihi non ouium fibra, tonitrùs ve ſiniſtri,
Lingua ve ſeruata, penna ve dixit auis.

Diuinabant præterea inſpicientes ignem, vel aquam, vel terram & viſis oſtentis, aut prodigijs, portentis, monſtris, ſomnijs, alijsq; huiuſmodi ſignis: diuinabant etiam vates, qualis fuit Amphiaraus, vnde Iophon Gnoſius oracula vatum multa carminibus cõplexus eſt. Qui conſulendi cauſſa ad templum accedebant, omnes prius luſtrabantur, deinde arietes immolabant, quorum ſubſtratis pellibus dormientes nocturna viſa expectabant, de quibus fit mentio à Pauſ. in Atticis rebus, & à Virg. lib. 7.

Hinc Italæ gentes omniſque OEnotria tellus
In dubijs reſponſa petunt: huc dona ſacerdos
Contulit, & cæſarum ouium ſub nocte ſilentũ
Pellibus incubuit ſtratis, ſomnoſq; petiuit.
Multa modis ſimulacra videt volitantia miris,
Et varias audit voces, fruiturque Deorum
Colloquio.

Hęc vbi contigiſſent, opus eſſe Deos placare per ſacrificia crediderunt, aut eorum voluntatem inquirere. Ac de ſacrificiorum ritibus & obſeruationibus & victimis ſatis; nunc reliqua proſequamur.

Quòd

Digitized by Google

Quòd quales Dij, talia fuerunt poſtea vota & preces. Cap. XVIII.

POterat hęc tam varia, tamq; diligens ſacrificiorum ratio, quæ ſuperius ex oraculi reſponſis varijs temporibus editis tradita eſt, homines fortaſſe compellere ad credendum aliquid ſubeſſe diuinitatis in ipſis Dijs, ſi vna cũ puritate hoſtiarum quę mactabantur, animi potius, quam corporis ſordes expurgandas eſſe ſacrificantium idem iuſſiſſet, atq; pro munditie corporis, animi integritas & fides, & temperantia requiſita fuiſſet. Nam qui tam diligenter tradidiſſet, qui ritus eſſent ſeruandi in ſacrificiis ſingulorum Deorum, & quæ victimę immolandæ: quo pacto potuit ſine obliuionis aut auaritię nota illud prætermittere quod erat magis Dei propriũ, homines admonere ſcilicet, quòd Deus ferè ſolum animum ſpectat ſacrificantiũ, cum reliqua terreſtria munera parui faciat: niſi fortè paraſiti & helluonis dæmonis non ſit frequentibus hoſtiarum, rerumque ſuper altaribus vſtarum nidoribus perfui: nulla habita ratione num illę victimę ab impuris latronibus, vel à viris bonis ſint oblatæ. Quòd ſi magis acceptę Deo ſunt virorum bonorum preces, vt ſunt re ipſa; iucundioraq; munera ab amicis manibus accipiuntur, illud in his prętermiſſum fuit, quod erat magis neceſſarium, vitæ integritatem ſcilicet & ęquitatem & temperantiã optimas eſſe, & Deo acceptiſſimas victimas: quibus ſi quis gratius vllum ſacrificium arbitratur vel profanus eſt & impius, vel prorſus ignorat Dei bonitatem. Nam ſi muneribus potius, quã ſanctitate & integritate vitæ Deus delectaretur, amiciſſimum Deum haberent opulenti; at pauperes & Deo & hominibus eſſent inuiſi. ſed quoniam nullum mendacium poteſt eſſe diuturnũ, neque diutius capi pro veritate, cùm homines impuri fabularum figmentis poſtea induti pro Dijs culti ſint, neceſſe fuit diuinitus mandata eſſe obliuioni illa, quę erant fundamentum non veræ aut probandę religionis, vt illa veię poſtea locum cederet. Atq; cùm minimus error in principio, fiat maximus in fine, inde effectum eſt vt impurorum Deorum aris & ſacrificijs impuriores ſacerdotes pręficerentur, qui artificio ſe homines deciperent, nullumq; fallaciarum genus prætermitterent, vt ſuperſtitione oppreſſos in officio retinerent. Fuit enim legibus antiquorum ſacrorum non leue ſupplicium illis propoſitum, vt ait Dionyſius Thrax in ſecundo libro Diereſeon, qui alios Deos introducerent, vel eos non colerent: quare quos in ſua religione impura retinere non poterant fallaciis, cùm altaria & templa tanquam lucri tabernæ vbique extruerentur, eos vel Deorum metu, vel legibus latis à ſacerdotibus, vel metu concitati vulgi deterrebant. nulla igitur improbitas, nullum flagitiorum genus, nulla crudelitas ab aris & à templis horum Deorum, vt ſequebatur ex his principiis, abeſſe conſueuit: cùm in animalia omnium ſcelerum expertia ſæuirent, & eorum ſanguine crudeliſſime perfunderentur; & præclarè actum fuiſſet, niſi illa feritas in homines etiam prorupiſſet. Pauca horum ex infinitis propè, vt res apertior fiat, explicemus, quę pertinent ad horum Deorum crudelitatem cognoſcendam. Scriptum reliquit Dionyſ. Halicar. lib. 1. magnã peſtẽ aliquando ortã fuiſſe in Pelaſgorum regione, atq; omnia propè animalia Deorũ ira intercidiſſe, & fœminas vel mutilos infantes peperiſſe, vel abortum feciſſe. Iſtud verò contigiſſe, quoniã orta ſterilitate agrorũ, ab ea vt liberarentur, vouerant quę optima naſcerentur, ea ſe Diis conſecraturos: mox facti voti compotes non reddiderunt quod promiſerant, cùm multo precioſiora cæteris retinuiſſent. Deinde ſciſcitantibus quo pacto liberari poſſent hac tãta calamitate reſpõdit oraculũ, ὅτι τυχόντες ὧν ἐβούλοντο, οὐκ ἀπέδοσαν ἃ εὔξαντο, ἀλλὰ προσοφείλουσι τὰ πλείστου ἄξια. οἱ γὰρ πελασγοὶ, ἀφορίας αὐτοῖς γενομένης ἐν τῇ γῇ πάντων χρημάτων, εὔξαντο τῷ Διῒ καὶ τῷ Ἀπόλλωνι ϗ τοῖς Καβείροις καταθύσειν δεκάτας τῶν προσγεγενημένων ἁπάντων. *Quòd ea conſecuti quæ popoſcerant, non dediſſent omnia quę promiſerant, ſed precioſiora retinuiſſent. Pelaſgi enim orta in ſua regione ſterilitate, vouerunt ſe Ioui & Apollini & Cabiris decumas omnium, eorum quæ naſcerentur ſacrificaturos.* quod etiam teſtatur Euſeb. libr. 4. Euangel. præpar. Mox hominum decumas fuiſſe ab ipſo oraculo petitas ita teſtatur Dyoniſ. εἰσηγησαμένου δέ τινος γνώμην τὸν θεὸν ἐπέρεσθαι εἰ αὐτῷ φίλον ἀνθρώπων δεκάτας ἀπολαμβάνειν, πέμπουσι τὸ δεύτερον θεοπρόπους, καὶ ὁ θεὸς ἀνεῖπεν οὕτω ποιεῖν. *Sententiam ferente quodã, Deum eſſe interrogandum an ſibi gratũ eſſet hominũ decumas perſolui, rurſus ſciſcitatum mittunt: quibus reſpondit oraculum ita eſſe faciẽdum.* Atqui omnium Deorum, qui celebres fuerunt, antiquiſſimo propè Saturno, mos fuit hominem immolare, vt teſtatur idem Dyoniſ. λέγουσι δὲ ϗ τὰς θυσίας ἐπιτελεῖν τῷ Κρόνῳ τοὺς παλαιοὺς, ὥσπερ ἐν Καρχηδόνι, τέως ἡ πόλις διέμεινε, ϗ παρὰ Κελτοῖς εἰς τόδε χρόνου γίνεται, ϗ ἐν ἄλλοις τισὶ τῶν ἑσπερίων ἐθνῶν.

Digitized by Google

ἐθνῶν, ἀνδροφόνους. *Fama eſt antiquos Saturno, veluti Carthagine, antequã vrbs euerteretur, & vt ſit apud Celtas hoc etiam tẽpore, & in alijs nonnullis locis apud Heſperias nationes, ſacra facere ſolitos, in quibus homines cæderentur.* nam vt ait Plut. in libello de ſuperſtitione, Carthaginenſes ſponte liberos huic Deo mactabant: qui verò liberos non haberent, à patribus emebant immolandos. aſtabant parentes, qui ſi lacrymauiſſent, aut ingemuiſſent, ſine honore vitam in poſterum degebant, ac nihilominus mactabãtur filii. atque ante ſtatuam Saturni omnia tibiis & tympanis perſonabant, ne puerorum dum mactarentur exaudiri poſſet eiulatus & luctus. Hanc poſtea ſacrificiorum immanitatem Hercules, cùm in Italiam acceſſiſſet aram Saturno erecturus, in manſuetiorem ritum commutauit, iuſſitque pro veris hominibus apud Italos hominum ſimulacra in Tyberim deiici, vt ait Ouid. in 2. Faſtorum. Siue ne prorſus tollere religionem videretur, ſiue quòd mitiorem Deum ſe habiturum putaret, ſi rem mitigaſſet, ac non penitus ſuſtuliſſet. Patuit igitur Ioui, Apollini, Saturno homines fuiſſe aliquando pro victimis immolatos, quod etiam fiebat in honorem Iunonis Carthagine. Dianæ verò, quæ nauigationem Græcorum ad Troiam impediebat, eoſque Aulide retinebat, quid expoſcebatur? an non neceſſe fuit Agamemnoni antè quàm à littore ſolueret, Iphigeniam illi mactare, aut nõnne iuſſi sũt id ex oraculo facere; rem autem ita breuiter attigit Virgil. lib. 2. Æneid.

Suſpenſi Eurypylum ſcitatum oracula Phœbi
Mittimus, isq; adytis hæc triſtia dicta reportat:
Sanguine placaſtis ventos, & virgine cæſa,
Cùm primùm Iliacas Danai veniſtis ad oras.

& Luc. lib. 1. meritò inquit.

Relligio peperit ſceleroſa atq; impia facta:
Aulide quo pacto Triuiai virginis aram
Iphianaſſæo turparent ſanguine fœdè.

Euripides enim luculentiſſimam tragœdiam compoſuit, de ipſa Iphigenia in Aulide, in qua omnem hanc ſacrificii crudelitatem declarat. Neque tamen prætermittenda duxerim hoc in loco, quæ de Iphigenia fabulantur, ad excuſandam illorum Deorum crudelitatem ac feritatem. Scripſit Phanodemus hiſtoricus, Iphigeniæ miſericordia commotam Dianam illam in vrsã vertiſſe: at verò Nicander in iuuencam, alii in ceruam, alii in anum edentulam. quare cùm minimè cognita fuiſſet; in Scythiam profugit ad Dianæ templum, ibique in omnes Græcos hoſtilem animum exercens, illos eidem ſupplicii generi addixit, cui ipſa antè quàm fugeret, addicta fuerat. Heſiodus verò in eo libro quem ſcripſit de claris mulieribus, Iphigeniam neque cæſam fuiſſe, neque in beluam mutatam tradidit, ſed à Diana Hecaten factam fuiſſe. in Sardo præterea inſula, quæ non procul diſtat ab Herculis columnis; ſenes qui ad ſeptuageſimum ætatis annum acceſſiſſent, à ſuis filiis ridentibus in Saturni honorem lignis cædi ſolebant, deinde è præcipiti loco deiiciebantur: vnde ductum eſt prouerbium riſus Sardonici, ſicuti ſcripſit Timæus hiſtoricus in reb. Deliacis. Neque tamen ſolis Diis, ſed hominibus etiam, & manibus mortuorum homines cædebantur. Memoriæ proditum eſt in Taurica regione præterea, cui Thoas iis temporibus imperabat, eam fuiſſe ſacrorum legem, vt quicunque eò delati maris tempeſtate fuiſſent, vel quicunque denique aduenìſſent, ii mactarentur pro victimis Dianæ Tauricæ; quod licet ex Iphigenia in Tauris Euripidis cognoſcere: qui etiam impuram eſſe illam religionem inquit his verſibus:

τὰ τῆς θεοῦ δὲ μέμφομαι σοφίσματα,
ἥτις βροτῶν μὲν ἤν τις ἅψηται φόνου,
ἢ καὶ λοχείας, ἢ νεκροῦ θίγῃ χεροῖν,
βωμῶν ἀπείργει, μυσαρὸν ὡς ἡγουμένη.
Αὐτὴ δ' θυσίαις ἥδεται βροτοκτόνοις.
Deę probandam non puto ſententiam:
Quæ ſi quis impetiuerit quem, vel thorum
Concuſſerit mœchus, vel attingat manu
Cadauer, arcet à ſuis altaribus.
At ipſa cæſo gaudet in ſacris viro.

Scriptum tamem reliquit Herodotus in Melpomene nõ Dianæ, ſed Iphigeniæ Agamemnonis filię naufragos in Tauris, qui eò appuliſſent aut quicunque è Græcis capti fuiſſent, immolari ſolitos. Immolabantur Marti præterea homines apud Scythas. vt idem teſtatur hoc ritu: ὅσους ἂν τῶν πολεμίων ζωγρήσωσιν, ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἀνδρῶν ἄνδρα ἕνα θύουσι τρόπῳ, οὐ τῷ αὐτῷ ᾧ καὶ τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἑτεροίῳ· ἐπεὰν γὰρ οἶνον ἐπισπείσωσι κατὰ τῶν κεφαλέων, ἀποσφάζουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐς ἄγγος. *Quoſcunque ex hoſtibus viuos ceperint, ſingulos è centum hominibus deligunt, quos non eodem modo quo pecudes mactant, ſed longè diuerſo: vbi enim vinũ in capita effuderint, homines in quoddam vas iugulant, ſanguinem eorum colligentes.* nam cùm Martem præcipua religione colerent, id in Martis honorem faciebant. An verò humanior fuiſſe exiſtimandus eſt Neptunus? is enim Idomeneo in patriam è bello Troiano redeunti eam immiſit tempeſtatem, vt coactus ſit promittere ſe Neptuno ſacrificaturum, quod primum ex animalibus ſibi exeunti è naui obuium fuiſ-

ſet

ſet: mox cùm filius primus occurriſſet, eum ſacrificare neceſſe fuit. Lunę quoque in Albania, quæ regio non procul diſtat à mari Caſpio, homo immolari ſolebat, cùm maximè omnium Deorum *Luna* ibi coleretur: nam multi è ſeruis numine afflati ibi diuinabant, quorum qui plurimum numine correptus eſſet, ſolus per ſyluam errans ſacra cathena comprehenſus a ſacerdotibus vinciebatur, ſumptuoſeque & opiparè per annum nutiebatur, deinde cũ alijs hoſtijs ad Deę ſacrificia mactandus ducebatur; vt ait Strab. lib. 11. Neque Lacedęmonij quidem, qui vitæ ſeueritate ac prudentia cæteros homines antecellere ſtudebant, hanc ſuperſtitionem effugere potuerunt. nam, vt ſcribit Pauſ. in Laconicis, Orthiæ ſiue *Lygodeſmæ* Deæ nũcupatę, quę eſſe *Dianæ* ſtatua putabatur è Tauris eò ob Oreſte & Iphigenia deportata, homines ſorte deſtinatos immolabant: quem poſtea ritum *Lycurgus* ad puberes tranſtulit. atque iidem Pherecydem ſapientem mactarunt, & pellem ob quoddam oraculi reſponſum aſſeruarunt regibus, vt ait Plut. in Pelopida. cùm à cædibus res incœpta eſſet, quam commiſerunt Aſtrabacus & Alopecus Irbi filij vbi reperto Deæ ſimulacro mente capti ſunt, atque inter ſacra ipſius Deæ reſponſum mox eſt ab oraculo, illam aram humano ſanguine aſpergi oportere. atque cùm prius mactandi ſorte ducerentur, deuẽtum eſt tantum ad plagas, vt ita ſanguine *nihilominus imbueretur*. *præerat* ſacris ſacerdos fœmina, quæ tamdiu paruam, & leuẽ Deæ ſtatuam ſuſtentabat, dum pueri cæderentur: at verò ſi illi quibus datum erat negotiũ cædendi, miſericordia ducti ob formam aut claritatem ephęborum parciùs aut leniùs, hoc facerent, ita fieri graue ſignum dicebatur, vt ſacerdos illud non poſſet ſuſtinere, vt ait Silenus Chius in fabuloſis hiſtorijs. Huic eidem Deæ cognomento Triclariæ virgo & puer mactabantur apud Achęos, vt eſt in Achaicis Pauſ. Quid opus eſt Leucadum ritum commemorare? illi enim quotannis auertendæ Deorum & Apollinis pręcipuè iræ impurum aliquem hominem deligebant, quem mactare conſueuerunt: ſed poſtea mutatus *fuit* ritus, cùm è ſpecula deiectum multis pennis & auibus alligatis ſeruandum curarẽt, ita tamen vt extra patriam poſtea incolumis deportaretur, vt ait Str. libr. 10. nam Semnonum, Druidarum, Lycæarumq; & Pergæarum victimarum conſuetudinem ſilentio præteribo, & aliarum nationum, qui homines Dijs immolare ſolebant. Hoc vnũ dicam, cum tanta Deorum crudelitate, tamq; impia religione, nullam omnino probitatẽ eſſe potuiſſe. quid enim feritatis ac ſceleris ab horum Deorum impuriſſimis aris abfuiſſe putandum eſt? neque verò in ſingulos homines tantùm aliquando ſęuierunt, ſed in vniuerſos exercitus. nam cùm Brennus Gallorum imperator inſignem cladẽ accepiſſet à Græcis, cum quibus acie dimicauerat, mox per noctem Panos furore cum reliquiis exercitus agitatus eſt, atque Gallicę acies inter ſe ita dimicauerunt; vt penitus fuerint deletæ. Cum igitur homicidiorum omnisq; crudelitatis autores Deos haberent antiqui, non eſt mirum, ſi procædibus, & adulterijs, & rebus huiuſmodi impuris vota concipiebant. Nam cũ crudeles eſſent illi Dii, tum auaritia maximo vitiorum omnium præcipuè laborabant: quare facilè muneribus ad omnem improbitatem, omniaque peccata hominibus dimittenda adduci poſſe cenſebantur. Idcirco præclare dictum eſt ab Euripide in Medea:

Πείθειν δῶρα ϗ θεοὺς λόγος.

Fama eſt Deos parere donis cælites.

& id ab Ouid. lib. de arte:

Munera (crede mihi) placant hominesq́ Deosq́,
Placatur donis Iuppiter ipſe datis.

Sed quid opus eſt pluribus? Iupiter ipſe cùm eſſet vrbem Troianam Græcis diripiendam cõceſſurus, non crudelitatem quidem aut inſolentiam victorum, neque Troianorum vel iuſtitiam, vel probitatem tanti fecit, quanti ſacrificiorum iacturam, quæ ſæpius à Priamo & à reliquis Troianis capiebat, cùm ita inquiat in primo Iliad.

αἳ γὰρ ὑπ' ἠελίῳ τε ϗ οὐρανῷ ἀστερόεντι
Ναιετάουσι πόληες ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
τάων μοι περὶ κῆρι τιέσκετο Ἴλιος ἱρὴ,
καὶ πρίαμος, ϗ λαὸς ἐϋμελίω πριάμοιο.
οὐ γάρ μοι ποτὲ βωμὸς ἐδεύετο δαιτὸς ἐΐσης,
λοιβῆς τε, κνίσης· τὸ γὰρ λάχομεν γέρας ἡμεῖς.

Quæ ſunt ſub cælo, & ſplendentis lumine ſolis
Oppida culta viris mortalibus, omnibus vna
Troia fuit dilecta magis mihi: gratior vna,
Et Priamus, Priamiq́; domus, regnumq́;: nec ara
Nidore aut libis caruit; quæ munera Diuum.

Qui enim fieri poteſt, vt iuſtus & bonus ſit is Deus, qui bonam, piam aliquam ciuitatem eſſe fateatur, & tamen illam euertendam concedat nulla ſatis honeſta ſui conſilij reddita ratione? Sic etiam Neptunus AEneam ab Achille liberaturus nullam protulit AEneæ probitatem, ſed verebatur ne muneribus & ſacrificijs in poſterum careret, vt eſt in lib. 7. Iliad.

κεχαρισμένα δ' αἰεὶ
Δῶρα θεοῖσι δίδωσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.

gratiſ-

Digitized by Google

gratiſſima ſemper
Dona Deis offert, qui cœli regna frequentant.

Non eſt igitur mirum ſi ſæpius eſt ad parricidia acceriſtus Iupiter; cum ita eſſet auarus, vt prò acceptis muneribus ad omnia ſcelera cõmueret. quare iure propè optimo Dijs omnibus crudelior appellatur à Philætio in lib. Φ. Odyſſ.

ζεῦ πάτερ, ὅτις σεῖο θεῶν ὀλοώτερος ἄλλος.
ὐκ ἐλεαίρεις ἄνδρας.

Iuppiter haud quiſquã Diuum mortalibus eſt te
Sæuior, atque ferus magis: haud miſerere virorũ.

Iure igitur Pallas eum & inſanum & malum vocat in lib. Θ. Iliadis in his:

Ἀλλὰ πατὴρ οὑμὸς φρεσὶ μαίνεται ὐκ ἀγαθῇσι,
σχέτλιος, αἰὲν ἀλιτρὸς ἐμῶν μενέων ἀπερωεύς.

Sed pater ipſe meus veſana mente malaq; eſt,
Infelixq; iniuſtus, mea numina vertens.

Atque Achilles lib. vltimo Iliad. omnium malorum omniumq; calamitatum autorem Iouem eſſe demonſtrauit his verſibus:

ὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο.
ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι,
ζώειν ἀχνυμένους, αὐτοὶ δέ τ' ἀκηδέες εἰσί.
Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει
δώρων, οἷα δίδωσι κακῶν, ἕτερος δὲ ἑάων.
ᾧ μέν καμμίξας δώῃ ζεὺς τερπικέραυνος,
Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅγε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ.

Nil proſunt lacrymæ, nec triſtia pellere poſſunt:
Fata Dei ſtatuere viris mortalibus iſta,
Vt viuant triſtes; ipſi mala nulla verentes.
Dolia bina iacent Iouis in penetralibus altis
Muneribus repleta bonis; hic ſunt, idq; malorum
Plenũ eſt. Iſta viris miſcens dat Iuppiter ipſe, (pit.
Nũc mala multa haurit, nũc & bona plurima ca

Non ſolum in his malorum autorem Iouem putauit Homerus, ſed etiam inconſideratum & temerarium, qui non conſilio & ratione, ſed vt fors obtulerit, bona cuique diſpenſet. Sic igitur Euripides etiam in Hecuba illum malorum autorem facit.

ὐδ' ὤλεσέ με ζεύς, τρέφει δ' ὅπως ὁρῶ
κακῶν κάκ' ἄλλα μείζον' ἡ τάλαιν' ἐγώ.

Nec Iupiter me perdidit, ſeruauit vt
Peiora multo cernerem infelix ego.

Sed Venus non ſolum Iouem, verùm Deos omnes inclementes vocat apud Virg. lib. 2. AEneid. quia Troiam propter inuidiam & ob accepta à Græcis munera euerterint: ſic enim inquit;

Non tibi Tyndaridæ facies inuiſa Lacænæ,
Culpatusve Paris; verùm inclementia Diuum
Has euertit opes, ſternitq; à culmine Troiam.

Idem Iupiter Iunonis illecebris ductus autor fuit violandi fœderis quod percuſſum fuerat inter Græcos & Troianos, vt eſt in lib. δ. Iliad. cùm Palladem iuſſerit in aciem Troianorum deſcendere, eoſq; impellere ad fœdus violandum.

ὡς ἔφατ', ὐδ' ἀπίθησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.
Αὐτίκ' Ἀθηναίην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
Αἶψα μάλ' ἐς στρατὸν ἐλθὲ μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιούς,
πειρᾶν δ' ὥς κεν Τρῶες ὑπερκύδαντας Ἀχαιοὺς
Ἄρχωσι πρότεροι ὑπὲρ ὅρκια δηλήσασθαι.

Annuit his dictis hominum pater atque Deorum,
Palladaq; arceſſens ad ſeſe hoc inde profatur:
Protinus in Troum & Græcorum caſtra recede,
Experiare volo Troianis, primi vt Achiuos
Marte petant, primi percuſſaq; fœdera rũpant.

Atque cùm leuiſſimi hominis & impuri ſit dicere mendacium, neq; hoc quidem vitio caruit Iupiter, qui ita fuit mendax ab Hyrtacide vocatus, vt eſt in lib. μ. Iliad.

ζεῦ πάτερ, ἦ ῥά νυ καὶ σὺ φιλοψευδὴς ἐτέτυξο
πάγχυ μάλα:

Iupiter an mendax pater es, nec iam vlla loquẽti
Danda fides?

Cùm fuiſſet Apollo etiam autor crudelitatis creditus ſæpius fuit ad cædes aduocatus, mortaleſque ad cædes faciendas ſæpius adiuuit, vt teſtantur illa carmina Virg. lib. 6.

Phœbe graues Troiæ ſemper miſerate labores,
Dardana qui Paridis direxti tela manuſq;
Corpus in Æacidæ. & lib. 9.
Dextra mihi Deus, & telum quod miſſile libro,
Nunc adſint.

& Hom. lib. ζ. Iliadis:

Νῦν δ' αὖτ' ἐμὲ φίλαι Ἀθήνη
Δὸς δέ τέ μ' ἄνδρα ἑλεῖν, καὶ ἐς ὁρμὴν ἔγχεος ἐλθεῖν.

Rurſus amica concedito Pallas,
Cedere daq; virum, ac forti concurrere telo.

Enimuero multò ſunt etiam crudeliores Polynicis preces apud Euripidem in Phœniſſis, cũ ita inquit:

ὦ πότνια Ἥρα, σὸς γάρ εἰμ', ἐπεὶ γάμοις
Ἔζευξ' Ἀδράστου παῖδα, καὶ ναίω χθόνα,
Δός μοι κτανεῖν ἀδελφόν, αἱματοῦν δ' ἐμὴν
καθαιματῶσαι δεξιὰν νικηφόρον.

Iunò verenda ſum tuus: nam nuptijs
Iunxi ego Adraſti filiam, terram incolo,
Concede fratrem occidere, & victoria
Dextram cruentam ferre fratris ſanguine.

Et quod peius eſt, non deterretur vel cognita turpitudine petitionis ab illis tam impuris precibus, cum inquit:

αἴσχισον

Αἴσχιστον αἰτῶ στέφανον, ὁμογενὴ κτανεῖν.
Occidere affinem peto, hęc turpiſſima eſt
Corona.

Aduocabantur ad furta etiam Dii antiquorũ qui latronibus & inſidiatoribus fauere putabantur, cùm eſſent pleni omnis impuritatis. quare ita ſcripſit Horatius in epiſtolis:

Iane pater clare: clare cùm dixit Apollo,
Labra mouet metuens audiri: pulchra Lauerna
Da mihi fallere, da iuſtum, ſanctumq́; videri,
Noctem peccatis, & fraudibus obijce noctem.

Multi denique ad cædes, ad flagitia complura, ad latrocinia, ad adulteria, ab his Diis ſe adiuuari crediderunt, & non dubitarũt, vt adiuuarentur precari: quippe cùm intelligerent vel innocentiſſimos homines per hos Deos grauiſſima ſupplicia ſubiiſſe, cùm vel vnus Hippolytus in mentem veniret. Enimuero, quia nihil diuturnum, eſt quod ad extremam improbitatẽ venerit: multò fuit tolerabilior, quàm hos pro Diis colere, illa Cyclopis ſententia, quę homines ad voluptates, vitæque ſuauitates percipiendas hortatur: quæ vniuerſam illam religionem euertit. ita enim inquit apud Euripidem in Cyclope:

ἡ γῆ δ᾽ ἀνάγκῃ κἂν θέλῃ, κἂν μὴ θέλῃ,
τίκτουσα ποίαν τ᾽ ἀμὰ πιαίνει βοτά·
ἃ ἐγὼ οὔτινι θύω, πλὴν ἐμοί, θεοῖσι δ᾽ οὔ.
καὶ τῇ μεγίστῃ γαστρὶ τῇδε δαιμόνων.
ὡς τὸ πιεῖν γε, καὶ φαγεῖν τοὐφ᾽ ἡμέραν,
Ζεὺς οὗτος ἀνθρώποισι τοῖσι σώφροσι,
λυπεῖν δὲ μηδὲν αὑτόν.
Neceſſe terra ſit volenti, ſiue non,
Herbas creare, pinguis vt ſit grex meus,
Nulli Deorum, ſed mihi quem nutrio,
Et huic Deorum maximo ventri: viris
Vt ſolus eſt hic Iuppiter prudentibus,
Bibendi edendi vt lex diebus ſingulis,
Viuendi & vſque ſuauiter.

Hoc autem conſilium eſt non hominis, ſed filii Neptuni, & Iouis ipſius nepotis, cui vanum fuiſſe illum Deorum cultum facilè credi poteſt. at contra fieri non poteſt, vt ille ſuauiter viuat, nullaque triſtitia afficiatur, qui totus feratur ad voluptates, nulla habita ratione innocentiæ, cum illa ſola omnem vitæ ſuauitatem largiri poſſit. Sed quid opus pluribus? tanta fuit horum Deorum crudelitas, vt Lęſionem, quam Aten vocarunt, Iouis ipſius filiam eſſe tradiderit Homerus lib. 7. Iliad. quamuis Dei ſola proprium ſit beneficentia:

πρέσβα Διὸς θυγάτηρ ἄτη, ἣ πάντας ἀᾶται,
Ate priſca Iouis proles, quæ læſerit omnes
Mortales.

Patet ex iis quę hactenus dicta ſunt, vt arbitror, quod talia fuerunt hominum vota, qualia Deorum ſacrificia, & quales Dii ipſi credebantur: à quibus viuendi rationem acceperant, & quod omnibus vitijs credebantur Dii illi fuiſſe contaminati, & quòd nulla vel religio vel ciuitas, quæ ad ſummum malitiæ peruenerit, diuturna eſſe poteſt. nunc conſideremus, quales Dij inter ſe fuerunt.

Quales Dii inter ſe fuerunt. Cap. XIX.

Neque mirum eſt ſanè Deos tam ſęuos erga homines extitiſſe, atque omnia diſcordiæ, crudelitatis, & perfidiæ ſemina in homines a Diis ipſis manaſſe, cùm tanta fuerit iam inde ab initio inter hos Deos contentio, quantam neque cœlum, neque terra capere potuit. Quod ſi ſceleratũ eſt illum armis perſequi, à quo aliquod magnum beneficium acceperis, profectò ſceleratiſſimus fuit Saturnus, qui illum inſecutus eſt, à quo huius lucis vſuram acceperat. Verùm non ſolum inſecutus eſt, ſed etiam captiuo virilia membra amputauit, vt teſtatur Ouid. in Ibin;

—— Saturnus vt illas
Subſecuit partes, vnde creatus erat.

Hoc paternum exemplum cùm ſibi ante oculos ad imitandum Iupiter propoſuiſſet, Saturnum patrem, & ipſe cum armis inſecutus eſt, & in Italiam confugere compulit: à quo cùm apud Ianum regem in Italia latuiſſet, quædam pars Italiæ Latium fuit appellatum, vt eſt apud Virg. lib. 8.

Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo,
Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis.
Is genus indocile ac diſperſum montibus altis
Compoſuit, legeſq́; dedit, Latiumq́; vocari
Maluit; his quoniam latuiſſet tutus in oris.

Iam verò quanta fuit Saturni feritas, qui ſuos filios vorabat? an poteſt is eſſe tolerabilis in alios, qui tam fuit ferus in ſuos filios? an poteſt aurea ętas, hoc eſt iuſtitiæ, humanitatis, pudicitię, ęquitatis plena adminiſtratio ſub hoc rege fuiſſe, qui tam impius in parentes & in filios ſuos extitiſſet? ſed neque Iupiter quidem omnes contentiones patre de regno deiecto ſuſtulit: neque regnum quietum poſſidere potuit, cum Gigantes, quaſi paternę iniuriæ vltores, in illum conſpirarint, eumque penè de regno deiecerint. Enimuero cùm hæc quoque certamina abſoluiſſet, victoriamque fuiſſet conſecutus; non tamẽ regnum quietum poſſedit, ſed omnes propè Dii in illum aliquando inſurrexerunt, atque ab affinibus penè fuit in vincula coniectus, vt eſt

E apud

Digitized by Google

apud Hom. lib. 1. Iliad.

ὅτ' ἐρηϛθα κελαινεφεῖ κρονίωνι
οἴη ἐν ἀθανάτοισιν ἀεικέα λοιγὸν ἀμῦναι.
ὁππότε μιν ξυνδῆσαι ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι,
ἥρη τ', ἠδὲ ποσειδάων, καὶ παλλὰς ἀθήνη.

Dixeris vt ſuperos inter depellere peſtem
Te potuiſſe Ioui Saturni ſanguine creto:
Cœlicola voluere Iouem vt vincire tonantem,
Neptunus, Iunoq; & Pallas.

Præclarum ſanè regnum, ac verè dignum, vt eius rex beatus appelletur, in quo neq; coniux, neq; ſoror, neq; filia, nec frater fuit amicus. Neque tamen inter ſe ſolum inimicitias hi Dii exercuerunt perpetuas; verùm etiam tantum autoritatis ac virium hominibus alius in alium tradiderunt, vt ſępius ab hominibus fuerint vulnerati; ſicut Iuno ab Hercule ſagitta, vt ait Hom. 4. Iliad.

τλῆ δ' ἥρη ὅτε μιν κρατερὸς παῖς ἀμφιτρύωνος
Δεξιτερὸν κατὰ μαζὸν ὀϊστῷ τριγλώχινι
βεβλήκει.

Perpeſſa eſt Iuno cùm filius Amphitryonis
Percuſſit dextram mammam, petijtq; ſagitta.

Vulneratus fuit etiam Pluto ab eodem, vt eſt in his.

τλῆ δ' ἀΐδης ἐν τοῖσι πελώριος ὠκὺν ὀϊστὸν,
Εὖτέ μιν ωὐτὸς ἀνὴρ υἱὸς διὸς αἰγιόχοιο
Ἐν πύλῳ ἐν νεκύεσσι βαλὼν ὀδύνῃσιν ἔδωκεν.

Paſſus & eſt Pluto horrendus, cum dira ſagitta
Intulit huic vulnus nati Iouis huius, & ille
Inter defunctos duros tulit inde dolores.

Quin etiam Mars ipſe belligerantium Deus, mortalium arma effugere nō potuit, vt eſt apud eundem Homerum in his:

τῇ ῥά μιν οὖτα τυχὼν διὰ δὲ χρόα καλὸν ἔδαψεν.
Ἐκ δὲ δόρυ σπάσεν αὖτις, ὁ δ' ἔβραχε χάλκεος ἄρης.

Huic pulchramq; cutem lacerat, ferroq; cecidit,
Extrahit hinc haſtam, Mars alta voce boauit.

Idem poſtea ab Oto & Ephialte fuit in vinculа coniectus. fuit Venus etiam vulnerata à Diomede. atque longum eſſet ſanè commemorare quot incommoda Dij paſſi fuerint ab hominibus. facile igitur adducor, vt duriſſima illorū hominum ingenia fuiſſe credam, quibus erat religionis & Deorum metus in animis imprimēdus, cū virorum bonorum exemplis, & ſapientum oratione eò adduci non poſſent: ſed eſſent vel ſceleratorum, quos ipſi admirabantur, autoritate, vel implicitis fabularum figmentis ad Deorum cultum adducendi. nam hæc omnia tradita ſunt ab antiquis nulla de alia de cauſa, niſi vt homines ad probitatem inſtituerent, & res naturæ aperirent obſcuras, vt ſuis locis explicabimus.

Finis Libri Primi.

NATALIS

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIÆ

LIBER SECVNDVS.

De vno rerum omnium principio & auctore Deo.

EXplicata ſūt à nobis ſuperiùs nonnulla, quæ ad antiquorū Deorum naturā cognoſcendam pertinebant: & quales illi erga homines, & quales inter ſe fuerint patefecimus & quòd nullus denique fuit illorum ſempiternus, niſi cum eorum nominibus pro rerum naturalium formis antiqui ſapientes vterentur. Nunc autem conſequens eſt, vt demonſtremus vnum fuiſſe rerum omnium principium, vnumq; autorem, per quem omnia procreata fuerint, & in lucem edita, cū nullus ex ijs Deus fuerit, vt dictum eſt; neq; plures Dij ſimul eſſe poſſint, Sed hoc quoad fieri poterit quàm breuiſſimè explicemus, quoniam hęc vna diſputatio vel magnum volumen poſſet implere, ſi quæcunq; neceſſaria ſunt, inueſtigemus. Nam cum rerum multarum ſub eadem forma poſitarum numerus imbecillitatem arguat ſingularum, quia procreatione filiorum indigeant, & morti ſint obnoxię, fruſtra in tanta Deorum multitudine colenda laborabimus, quia & illi nos aliquando deficient, & ſemper noua vota Dijs iunioribus erunt concipienda. At quid alius ſexus ſignificat quàm interitum? quod enim oritur, & intereat aliquando neceſſe eſt: quia omnia quæ oriuntur, conſtant ex quibuſdam principijs, in quæ deniq; ſoluuntur. Si omnes Dij ſint mares, aut fœminę, & ad procreandum apti, nihilq; producant, multo magis ſequetur abſurdum: fruſtra enim poteſt is, qui nunquā vim ſuam exercet, quare vbi ſit ſexus, ibi procreare neceſſe ſit, atq; ibidē Dei natura ſēpiterni eſſe nō poteſt. Erit igitur neceſſariò vnus Deus, qui neq; genitus erit, neq; generabit ex ſe aliū, cuius ſubſtātia ab ipſo diſſideat. Nā veri pijq; theologi Deū generare Filiū tradūt, ſed eiuſdē ſubſtātiæ: & idē immortalis exiſtens, cum ex nullis principiis cōſtet, nullum ſortitus eſt temporis principium. Rurſus cùm ſit principij expers, potentia exiſtet infinita, quoniam finitorum corporum, rerumque omnium finitarum finita eſt pro corporis ratione potentia & virtus, quare omnipotens fuit meritò ab antiquis appellatus. & cùm nullus ante Deū viſus ſit, cùm primus is extiterit, dictus eſt Protogonus ſiue primogenitus ac φάνης, vt eſt apud Orpheum in Hymnis. erit is igitur rerum omnium quæ ſunt, autor neceſſariò exiſtimandus. Enimuero cum magna fuerit inter ſapientes de naturalium corporum materia diſceptatio, quod alii vnum, alij plura rerū naturalium principia generationi ſubiicerent, nemo tamen adeò fuit inops conſilij, qui plures Deos opifices introduxerit. Nam & Thales Mileſius vnus è ſeptem ſapientibus aquam rerum omnium principium ratus, mentem inquit cuncta ex illa formaſſe, & Anaxagoras Clazomenius cùm è ſimilibus inter ſe particulis corpora naturalia conſiſtere crediſſet: inutilem earum pręſentiam eſt arbitratus, niſi opifex ad eas inter ſe componendas acceſſiſſet, quem diuinam mentem appellauit, cuius hoc celeberrimum carmen circumfertur;

νῦς ἐςι διακοσμῶν τε πάντων αἴτιον.

Mens autor vna eſt omnium quæ cernimus.

Pythagoras Samius principia rerum omnium numeros ratus, cùm monadem ac binarium introduceret, materiā ſcilicet & opificem, Deum in medium protulit quem per monadem ſignificauit. Empedocles Agrigentinus poſt elementa quatuor, quæ tanquam generationis materiam introduxit, quòd videret ea eſſe per ſe ſegnia & inutilia, amicitiam opificem & conciliatricem diſſidium corruptionis cauſam putauit. Socrates & Plato poſt materiam & ideam, quæ vt formæ exemplar intelligitur, Deum addiderunt generationis autorem. Zeno Citieus cum formā nuſquam ſine materia poſſe conſiſtere crederet, ſolam materiam & Deum cuncta efficere dixit, quod ex iis forma oriretur cùm ad opus accederent. Anaximander qui infinitum, Anaximenes qui aerem, Heraclitus qui ignem

Digitized by Google

Epicurus, qui corpora ſolida, non creata, ſempiterna, mente percepta, quas atomos vocat, Ariſtoteles qui materiam & formam, principia putarunt eſſe omnium, cùm nihil de opifice dixerint, aut ſimulantes de Deo quidpiam dixerunt, nullumque crediderunt eſſe, aut eum res humanas non curare putarunt. Qui enim poteſt quod nuſquam eſt exiſtenti accedere ſponte ſua, & à nemine accerſitum? aut id quod neque rationẽ in ſe habet, neque cognitionis initium, quomodo poteſt rem tam præclaram ad ſe accerſire, & vt ad ſe veniat impetrare? An fieri poteſt vllo tempore poculum vel ſi ſit argentum, niſi artifex ad poculi formam illud perducat? nunquam profectò forma ſua ſponte accedet ad argentũ, neq; argentum illam non audientem omnino vllo tẽpore aduocabit: quæ res vt in iis quę ſunt artis, ita in naturę actionibus continget: nihil enim fieri poteſt, quod non fiat diuina prouidentia. Quare mihi valde ridiculi videntur illi, qui omnia fortunę attribuunt, mundumque ipſum ex minimis corporibus aſſidue celeriterque fortuito & temerario motu agitatis multis in vnum conglomeratis coagmentatum fuiſſe cenſuerunt qualis Epicuri & Democriti fuit opinio. Nam tametſi de Deo neſcio quid balbutiebant, tamen in idem propè cum Diagora Mileſio & Theodoro Cyrenenſi, Eueneroque Tegeate reciderunt. Patet igitur neque ſine opifice Deo quidquam fieri poſſe, nec Deos eſſe plures; ſed vnũ, & eundem ſempiternum, & cuius infinita ſit potentia, & eum eſſe rerum omnium authorem, qui neque mas eſt, neque fœmina. at num Iupiter is ſit ab antiquis apellatus, an alius fuerit Iupiter, nunc perquiramus.

De Ioue. Cap. I.

AGE verò Iupiter is, quem patrem hominum, ac Deorum regem appellarunt antiqui, quid diuinitatis habuerit, aut quam originem, nunc inueſtigemus. Sed quoniã non vnus, aut plures Ioues fuerunt, idcirco varia loca in quibus natus ſit, variéque educationes, & variæ res geſtæ Iouis à variis ſcriptoribus referuntur. Nam Iupiter qui Saturni filius fuit, ad quem omnia propè aliorum facinora referuntur, modò in Creta, modò Thebis, modò in Arcadia, modò apud Meſſenios natus eſſe dicitur; cùm nullo pacto fieri poſſit, vt hęc inter ſe tam diuerſa conſentiant. Nam tametſi multas educationes propter varios rerum euentus vni facilè quis accommodauerit, tamen vt idem multis in locis natus ſit fieri omninò non poteſt. Quod autem multę ac varię fuerint nationes, quæ apud ſe natum Iouem gloriarẽtur, teſtatur Pauſanias in Meſſeniacis, vbi longum & difficile fore inquit populos enumerare, qui Iouem apud ſe natum & educatum affirmarunt. Verum cũ Ioues plures extiterint, tum omnes Reges Ioues appellabantur antiquitus, vt ait Iſacius his verbis. Δίας οἱ παλαιοὶ πάντας ἐκάλουν τοὺς βασιλεῖς: *Ioues Reges omnes vocarunt antiqui.* & Zezes in varia hiſtoria; τοὺς βασιλεῖς δ' ἀνέκαθε Δίας ἐκάλουν πάντας: *Reges autem olim Ioues vocarunt omnes.* Ea cauſa factum illud eſt, quòd Iupiter is qui primus ita fuit nominatus, præclara in mortales beneficia, & in Athenienſes præcipuè contulit. Nam rudes adhuc populos legibus a ſe conſtitutis parere perſuaſit; certa matrimonia inſtituit; ferino more viuentes ad cultum Deorum erexit; omnia diuina prouidentia gubernari demonſtrauit; araſque & ſacerdotes, & ceremonias illis inſtituit; qui cum Arcas eſſet, & obſcuro loco natus pro animi virtutib. ignobilitatem corporis occultãtes homines beneficijs affecti Aetheris illum & Diei filium eſſe tradiderunt. quod ego nihil aliud ſignificare voluiſſe crediderim, quam veritatis & ſapientiæ. Vt igitur Cæſares omnes Romanorum Imperatores ad primi Cæſaris auſpicium vocati fuerunt, ita Ioues Reges omnes ad Iouis Arcadis auſpicium dicti ſunt ab antiquis. Cùm verò omnia poſtea & Arcadis & ceterorum eius nominis facinora vni Saturni filio Ioui tertio attributa ſint à poetis, reliquis omiſſis, qui ortus & educatio ipſius extiterit, perquiramus. Scriptum reliquit Pauſanias in Meſſeniacis, fontem fuiſſe in Ithomes iugo, cui nomen Clepſydrę, in quo ab Ithome & Neda nymphis nutricibus Iupiter, à Curetibus ob metum Saturno ſurreptus, lotus fuerit atque cùm Iouis incunabula Meſſenij ſibi vendicent, tum à furto Curetum fonti nomen datum, & à nutricibus fluuio & monti aſſerunt, ſacraque ſolennia Ithomata in honorem ipſius Iouis apud ſe oſtendere ad rem confirmandam ſolebant. Cum hæc ſcripſiſſet in rebus Meſſeniorum Pauſanias; mox in Arcadicis apud ſuos fontes fluuium illum inquit, qui Cortinam prę terlabitur, Luſium appellati, quod in eo Iupiter recens natus lotus fuiſſe credatur, Hęc loca non parum inter ſe diſtabant, cùm Meſſene ciuitas eſſet nobilis Peloponneſi, non parum diſtans ab Arcadia, quę à dextra Patras vrbem reſpiciebat & ipſam non ignobilem, à fronte ſinum Naupactium. at Arcadia propè eſſet in altera parte inſulæ mari finitima. Mox idem Pauſanias in Bœoticis, Saturno ereptum Iouem in Bœotia ſcribit, & ſupra Chęronæ mœnia præruptam eſſe montis crepidinem, qui mons vocatus eſt Petrachus, vbi pro Ioue oblatum eſſe ſaxum Saturno à Rhea memorant; qui locus etiam non parum diſtat ab Arcadia, & à Meſſene non etiam parum. Neque credibile eſt nuper nati Iouis ſanguinem, & reliqua immunda excrementa, quibus naſcentes infantes operiuntur in tam longinquis fontibus lota fuiſſe. qui ſi his non erat, vt cæteri cùm naſcuntur, inquinatus, quid opus erat omnino vel in Luſio flumine lauari? Sunt qui Thebis Bœotiæ natum eſſe Iouẽ autument, quod in his ſenſit Lycophron, apud quem Caſſandra loquitur de Hectore, illa ſignificans quæ erant illi euentura: vt eſt in his:

σὺ δ' ὦ ξυναιμε πλεῖστον ἐξ ἐμῆς φρενὸς
στερχθεὶς, μελάθρων ἔρμα καὶ πάτρας ὅλης,
ἐκ εις κενὸν κρηπῖδα φοινίξεις φόνῳ
ταύρων, ἄνακτι τῶν Ὀφίωνος θρόνων,
πλείστας ἀπαρχὰς θυμάτων δωρούμενος.
ἀλλ' ἄξεταί σε πρὸς γενέθλιαν πλάκα.

Frater mihi dilecte mente plurimum,
Tutela ſola qui domus & patriæ es.
Cruore taurino inquinabis crepidam,
Regi Ophionis ſedium cùm plurimas
Mactabis hoſtias: is inde duxerit
Petas vt eius ipſe patrium ſolum.

Fama eſt enim quod cùm fames & annonæ penuria cœli vitio Græciam occupaſſet, reſponſum datum fuit ceſſaturam eam calamitatem ſi Hectoris oſſa in Ophryno loco Troiæ iacentia in eam Græcam ciuitatem comportarentur, quę Iouis eſſet patria, & ad Troiã nõ militaſſet Hanc vrbem perquirentes ſolas Thebas Bœotię immunes fuiſſe ab ea militia inuenerunt. Atque

Digitized by Google

id patrium ſolum Iouis dictum eſt, quod is ibi natus eſſe à nonnullis credatur, vt teſtatur illud epigramma, quod adulans Thebanis dicit ibi eſſe beatorum inſulas, quamuis Thebæ non fuerint omnino inſulæ;

αἵδ' εἰσὶ μακάρων νῆσοι, τόθι περ τὸν ἄριστον
Ζῆνα θεῶν βασιλῆα Ῥέη τίκε τῷδ' ἐνὶ χώρῳ.
Inſulæ ibi fortunatæ ſunt regem vbi Diuum
Alma Iouem peperit Rhea, qui nunc fulmina torquet.

Alij in Creta Iouem natum & educatum fuiſſe dixerunt, vt teſtatur Lucianus in ſacrificijs hoc pacto; οἱ δ' αὖ Κρῆτες, οὐ γενέσθαι παρ' αὐτοῖς, οὐδὲ ταφῆναι μόνον τὸν Δία λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τάφον αὐτοῦ δεικνύασι: *Rurſus autem Cretenſes non ſolùm natum eſſe apud ſe Iouem memorant & ſepultum, verùm etiam ſepulchrum illius oſtendunt.* Illud etiam confirmauit Virg. lib. 4. Georgicorum vt patet ex eo carmine;

Dictæo cœli regem pauere ſub antro.

Eſt enim Dicte mons Cretæ, vt ait Ptolemæus. Aiunt in Creta Ioui dato in nutriendo cecidiſſe vmbilicum apud fluuium Tritonem, cui locus conſecratus dictus eſt Omphalus, & propinqua planities Omphalium, cùm Græci omphalon vmbilicum appellent. Hunc in antro Dictęi montis habitaſſe teſtatur Apollonius Rhodius ita lib. 1. Argonaut.

ὄφρα Ζεὺς ἔτι κοῦρος, ἔτι φρεσὶ νήπια εἰδὼς
Δικταῖον ναίεσκεν ὑπὸ σπέος.
Donec erat paruus donec puerilia ſenſit
Iupiterq; incoluit Dictęi montis in antro.

Eundem Idæum appellauit Callimachus in hymno in Iouem, quòd in Ida ſit natus, & educatus:

Ζεῦ, σὲ μὲν Ἰδαίοισιν ἐν οὔρεσί φασι γενέσθαι,
Ζεῦ, σὲ δ' ἐν Ἀρκαδίῃ.
Iupiter Idæis aiunt te in montibus ortum,
Iupiter Arcadicis.

Eſt enim Ida mons Cretę, vt ait Dionyſ. in libello de ſitu orbis:

Κρήτη, τιμήεσσα Διὸς μεγάλοιο τιθήνη,
πολλή τε, λιπαρή τε, καὶ εὔβοτος, ἧς ὕπερ Ἴδη,
Ἴδη καλλικόμοισιν ἀπὸ δρυσὶ τηλεθόωσα.
Creta Iouis magni nutrix veneranda, feraxq́;
Et frugũ & pecoris, nemoroſa huic imminet Ida,
Ida frequens piceis & quercubus optima mater,

Sic Virg. lib. 3. Aeneidos:

Creta Iouis magni medio iacet inſula ponto,
Mons Idæus vbi & gentis cunabula noſtræ.

Qui igitur Cretenſem Iouem crediderunt, ab eo monte Idæum appellarunt, vt illud:

Idæumq́; Iouem, Phrygiamq́; ex ordine matrem.

Atqui in Arcadia Olympium, quia Lycæus dictus eſt Olympus, vt ait Pauſanias in Arcadicis, cuius vertex Sacrum Iugum vocatum eſt, quòd ibi Iouem vulgo credunt fuiſſe educatum. Cùm tantam igitur de Iouis patria contentionem videret Callimachus ita cecinit in Hymnis:

Πῶς καί νιν Δικταῖον ἀείσομεν, ἠὲ Λυκαῖον;
Ἐν δοιῇ μάλα θυμός, ἐπεὶ γένος ἀμφήριστον.
Dictæum ne Iouem cantabimus, an ne Lycæum?
Sum dubius, genus eſt quando certamine plenum.

Hunc igitur, quem hominum patrẽ & Deorum vocarunt, cùm recens natus eſſet, quia oraculum cepiſſet Saturnus, fore vt è regno à filio pelleretur, vel quod ita conueniſſet cum Titanibus, vt filios omnes è ſe natos occideret, ſtatim conatus eſt inhumaniter de medio tollere: ſed eum Rhea, quam etiam Opim dixerũt, vt memoriæ prodiderunt quidam, primùm ipſa per aliquot dies clam educauit, ſed cùm diu ſe illum occultare non poſſe arbitraretur, Corybantibus, qui vocati ſunt Curetes, & Dactyli Idæi, clam in Cretam traſmittendum conceſſit: qui ſimulatis ſacrificijs inter Cymbalorum tympanorumq; ſtrepitum infantis vagitũ occultarunt. Opis verò, quia Saturnus filios omnes de medio tollere conaretur, pro Ioue dicitur ſaxum faſcijs inuolutum illi obtuliſſe, quod ille continuò deglutiuit, vt ſcripſit in Arcadicis Pauſanias. Illud autem contigit paulò ſupra Chæronę mœnia, vt idem ait in Bœoticis. Atqui cùm tantopere de Iouis patria diſſentiant inter ſe antiqui ſcriptores, non minor eſt nutricum numerus & controuerſia quàm de locis: in quibus ſit educatus. Nam alij ab apibus educatum putarunt, vt ait Virg. lib. 4. Georg.

Nunc agè naturas apibus quas Iupiter ipſe
Addidit, expediam: pro qua mercede canoras
Curetum ſonitus crepitantiaque æra ſecutæ
Dictæo cœli Regem pauere ſub antro.

Fama eſt ad eius beneficij memoriam quòd Iupiter apum colorem mutauit in aureum, cũ priùs eſſent ferrugineo. Aratus in Phœnomenis Iouem à Capra nutritum fuiſſe aſſerit in his:

Αἲξ ἱερή, τὴν μέν τε λόγος Διὶ μαζὸν ἐπισχεῖν.
Sacra Ioui capra eſt, quòd præbuit vbera paruo

Quod affirmauit etiam Lucianus in ſacrificijs. Illa cùm apud Olenum Bœotiæ ciuitatẽ vbi poſt Aegarum euerſionem conditum fuit Aegium, nutrita fuiſſet, Olenia dicta fuit, vt ait idem Aratus in eo carmine.

Ὠλενίην δέ μιν αἶγα Διὸς καλέουσ' ὑποφῆται.

Oleniam

Digitized by Google

Oleniam Iouis altricem dixere capellam.

Quam rem ita expreſſit Ouidio in ſecundo Faſtorum:

Olenia ſurget ſydus pluuiale Capellę,
Quæ fuit in cunis officioſa Iouis.

Superius etiam de Neda & Ithome nutricib. Iouis mentionem fecimus, quas commemorauit Pauſan. in Meſſeniacis. Apollonius Rhodius de Adraſtea Iouis nutrice meminit lib. 3. Arg.

καὶ κέν τοι ὀπάσαιμι Διὸς περικαλλὲς ἄθυρμα,
κεῖνο τό οἱ ποίησε φίλη τρόφος Ἀδρήστεια,
Ἄντρῳ ἐν ἰδαίῳ ἔτι νήπια κουρίζοντι.
Perpulchrum tibi ludicrum iſtud munero, nutrix
Adraſtea Ioui paruo quod præbuit ante,
Idæo latuit cum paruus conditus antro.

Habuit enim præter ſupradictas, Adraſteam & Idam nutrices, Meliſſei filias ac ſorores Curetum, à quibus ſit educatus, cum Lactantius in libro de falſa religione, ab Amalthea & Meliſſa filiabus Meliſſei Cretenſium Regis caprino lacte & melle nutritum ſcribat. Apollodorus Athenienſis grammaticus libro 1. Byblothecæ ab Adraſtea & Ida nutritum quidem ſcribit, ſed lacte Amaltheę. Cicero in ſecundo de Diuinatione ſcriptum reliquit, caſtiſſime quodam in loco cultum fuiſſe Iouem, qui vna cum Iunone in gremio Fortunę ſedens mammam apprehenderet. at Pauſanias in Arcadicis nymphas quaſdam nutrices Iouis nominare ſolitos Arcades inquit Thiſoam, Nedam, Hagnò, quarum primam in Parrhaſiorum finibus nomen dedit vrbi, ſecunda fluminu, tertia fonti in Lycæo montę Arcadię, quę mirum etiam donum à Ioue conſecuta dicitur. Nam cum ſolum laboraret ſiccitate, re diuina rite peracta, mactatiſque hoſtijs, Lycei Iouis ſacerdos cum precatione ad quam conuerſus ramum è quercu in ſummam aquam deijciebat, inde halitus ex fonte nebulæ ſimilis tollebatur, atque obducto cœlo conuocatis nubibus, Arcadum fines vberrimis & optatis imbribus perfundebantur. Has in vrſas mutatas fuiſſe ſcribitur in commentarijs in Apollonium Rhodium, ſed qua de cauſa, non inueni: ita enim ſcribitur ibi *ταύτῃ ἐν τῇ χερρονήσῳ παράκειται ἄρκτον ὄρος κυρίως ὅτω λεγόμενον· ἐπειδή φασι τὰς τροφοὺς τοῦ Διὸς ἐκεῖ διατριβούσας εἰς ἄρκτους μεταβληθῆναι.*

Huic igitur Cherroneſo mons adiacet, qui proprio nomine Vrſus appellatur, quoniam Iouis nutrices aiunt ibi degentes. in vrſas fuiſſe mutatas. Non defuerunt qui à Columbis & Aquila illum educatum fuiſſe arbitrati ſunt, vt teſtatur Mœro in his:

Ζεὺς δ' ἄρ ἐνὶ Κρήτῃ τρέφετο μέγας, οὐδ' ἄρα τίς νιν
ἠείδει μακάρων, ὁ δ' ἀέξετο πᾶσι μελέεσι
τὸν μὲν ἄρα τρήρωνες ὑπὸ ζαθέῳ τρέφον ἄντρῳ·
Ἀμβροσίην φορέουσαι ἀπ' ὠκεανοῖο ῥοάων·
Νέκταρ δ' ἐκ πέτρης μέγας αἰετὸς αἰὲν ἀφύσσων
γαμφηλῇ, φορέεσκε πιὼν Διὶ μητιόεντι.
τὸν καὶ νικήσας πατέρα κρόνον εὐρύοπα ζεὺς
Ἀθάνατον ποίησε, καὶ οὐρανῷ ἐγκατένασσεν.
ὣς δ' αὔτως τρήρωσι πελειάσιν ὤπασε τιμὴν,
Αἵ δή τοι θέρεος καὶ χείματος ἄγγελοι εἰσίν.
Iupiter in Creta nutritur, eumq; Deorum
Nouerat haud vllus: creſcunt cũ corpore membra.
Hunc in ſpelunca ſacra pauere columbæ,
Fluctibus oceani, ambroſiamq; tulere volantes.
Aſt Aquila huic nectar de petra dulce quod hauſit
Mox roſtro ſublimè volans afferre ſolebat.
Hunc patri altitonans mox regno victor adempto
Eſſe immortalem voluit, cœloq; locauit.
Nec nullo timidas decorauit honore columbas
Agreſtes, gens hæc hyemis ſit nuncia & æſtus.

Sunt autem illę quæ Liuiæ vocabantur, agreſtes ſcilicet columbæ, à quibus Iupiter fuit educatus, atque ad tanti beneficij memoriam fuit aquila inter ſydera collocata. vtebatur Iupiter cùm paruus eſſet eorundem Curetum tutela & familiaritate, quorum ſtudio fuerat à Saturni voracitate protectus vt teſtatur Apollonius lib. 2.

ὁ δὲ κρηταῖον ὑπ' ἄντρον
ζεὺς ἔτι κουρήτεσσι μετετρέφετ' ἰδαίοισι.
Inter Curetas Cretæo Iupiter antro
Idæos etiam tum nutribatur.

& Lucret. lib. ſecundo.

Dictæos referunt Curetas, qui Iouis illum
Vagitum in Creta quondam occultaſſe feruntur.
Cum pueri circum puerum pernice chorea
Armati in numerum ſtarent, pernice chorea
Armati in numerum pulſarent æribus æra.

Atque vt ſummatim rem colligamus, incertum adhuc eſt, & omni contentione plenum, vbi natus ſit Iupiter, aut vbi, & à quibus educatus: neque quiſpiam eorum qui Deorum ortus & naturas inueſtigarunt, quidpiam certi de loco aut educatione tradidit. Hic cùm primũ natus fuit, ab Opi matre, vt dictum eſt, Curetibus alendus in Cretam tranſmittitur: vt Euſebio placuit in Temporibus, etiam, Creti, qui tunc imperabat in Creta, commendatur, & in Gnoſo regia ciuitate educatur. Alij in Creta natum eſſe volunt, at non alibi natum eò tranſmiſſum, alij in Arcadia natum & educatum putarunt: alij Meſſenę alij alibi. quorum omnium longum eſſet opiniones recenſere. Mox aiunt, cum occultandi vagitus gratia cymbala

&

& tympana & alia tinnientia inſtrumenta pulſarentur, apes ad tinnitum aduolaſſe, & illum educaſſe: alii dicunt à nymphis alendum fuiſſe datum, alii capræ, alii vrſarum vbera ſuxiſſe. atque tot de Iouis incunabilis memorantur. Atqui Cicero lib. 3. de Natura Deorum principio tres inquit fuiſſe Ioues, ab iis numeratos qui Theologi nominabantur, quorum primus & ſecundus in Arcadia nati ſunt: primus patre AEthere, ſecundus Cœlo. At tertius Cretenſis Saturnum patrem habuit. Mox cùm ex primo Proſerpinam & Liberum natos aſſeruiſſet, paulò poſt Dioſcuros primos ex antiquiſſimo Ioue Athenarum Rege & ex Proſerpina natos ſcribit: quare adductus ſum vt alium fuiſſe Iouem etiam præter hos crediderim. Neque mitari conuenit, ſi tam varii ortus, & educationes fuerunt de tertio Ioue traditæ, cùm cęterorum omnium & ortus & educationes, & res geſtę poſtea fuerint ad eundem à variis ſcriptoribus poetisq; pręcipuè delatę, vt diximus. Sic nos, quæ cæterorum cõmunia ſunt, poetarum ſecuti opiniones, huic vni concedentes, ea quo pacto inſtituimus perſequemur Iam verò cùm adoleuiſſet Iupiter, & capra mortua eſſet, eius pellem ad perpetuam memoriam ad ſuũ ſcutum accommodauit, & ob acceptum lactis beneficium inter aſtra Caprę ſignum retulit; ſcutumque AEgis à Gręcis ſcriptoribus vocata eſt, cum *αἴξ* capram ſignificet, de quo meminit Virg. lib. 8.

Arcades ipſum
Credunt ſe vidiſſe Iouem, cum ſepe nigrantem
Aegida concuteret dextra, nimboſq; cieret.

Atque Iupiter ipſe dictus eſt AEgiochus, habens Aegida ſcilicet, vt ait Homerus in libr. Iliad. ε.

κλῦθί μοι αἰγιόχοιο Διὸς τέκος ἀτρυτώνη.
Audi me Iouis Aegiochi Tritonia nata.

Hic Iupiter duos habuit fratres, pręter ſorores, Neptunum & Plutonem, qui & ipſi per dolum fuerunt Saturni crudelitati ſubtracti. Fama eſt enim quòd cùm Titan maior natu Saturni frater cuperet imperare, Veſta & Opi & Cerere precantibus ceſſit fratri de Regno: cum quo ita pactus eſt, ne vllum ex maribus filius educaret, ſi quem habiturus eſſet, ſed omnes necaret, ne Regem procrearet ſibi ſucceſſorem, vt ſaltem poſt ipſum ad ſe regnum perueniret. Saturnus igitur ea cauſa quicunque ex ſe naſcerentur, vorabat, vt ſignificauit Lycophron in his:

τὴν πρόσθ' ἄνασσαν ἐμβαλεῦσα ταρτάρῳ,
ὠδῖνας ἐξέλυσε λαθραίας γονῆς.
τὰς παιδοβρῶτας ἐκφυγοῦσ' ὁμευνέτου
Θοίνας ἀτρέπτους, οὐδ' ἐπίανεν βορᾷ,
Νηδὺν τὸν ἀντίποινον ἐκλάψας πέτρον,
ἐν γυιοκόλλοις σπαργάνοις εἰλημένον,
τύμβος γεγὼς κένταυρος ὠμόφρων σπορᾶς.
Regina prima pulſa ad ima tartari eſt,
Mox ipſa partus à dolore ſoluitur
Clam, quòd videre coniugis conuiuia
Nefanda nollet. inuolutum faſcijs
Saxum ille deglutiuit, haud fit pinguior,
Crudis ſepulchrum quòd ſit ipſe filijs.

Quod autem id fieret per iuramentum, patet ex illis Sibyllinis verſibus, in quibus declaratur Titanes parturienti Rheæ ſemper aſſiſtere ſolitos; quod iuramentum datum fuit Saturno ante quam ſuſciperet imperium:

ὅρκους δ' αὖτε Κρόνῳ μεγάλους Τιτὰν ἐπέθηκε,
μὴ θρέψ' ἄρσενα, καὶ παίδων γένος, ὡς βασιλεύσῃ
αὐτὸς, ὅταν γῆρας τε Κρόνῳ καὶ μοῖρα πέλῃται.
ὁππότε κεν δὲ Ῥεῖη τίκτεν, παρὰ τῇ δ' ἐκάθηντο
Τιτῆνες, καὶ τέκνα διέσπων ἄρρενα πάντα.
Concep:is verbis Titan iurare coegit
Saturnum, de ſe natum ne nutriat vllum;
Quo poſſint regnare ſenis poſt fata nepotes.
Cum paritura foret Rhea, tum Titania pubes
Aſſedit, marium lacerans crudeliter artus.

Mox cùm ſenſiſſet Titan clàm Saturni filios contra iuſiurandum, legeſque capti imperii, educari, ipſe vna cùm Titanibus filiis ira exarſit, atque Saturnum & Opim comprehenſos in vincula & in cuſtodias coniciunt. Hæc vbi per nuncios accepiſſet Iupiter, collecta magna militum Cretenſium, exterorumque ibi exulantium manu, ad liberandos parentes è vinculis quàm citiſſimè traiecit, Titanibusque primo impetu debellatis patrem in regnum reſtituit, vt ait Lactantius in libro de falſa religione. Sed huic ante quam in bellum exiret ſacrificanti in Naxo augurium futurę victoriæ aquila dedit: quare illã ſibi ſacrã auem, in poſterum eſſe voluit, & in reliquis expeditionib. aquilæ effigiem pro ſignis militaribus habuit. Hic idem Iupiter cùm ad Cercopas, genus hominum fallax ac planè doloſum aduentaſſet in inſulam Inarimen, ſiue ad Arimos populos, illos ad ſtipendia inuitauit, cũ patrem è regno eſſet eiecturus. illi acceptis ſtipẽdiis data fide ac iuramento obſtricti, mox retentis ſtipendiis Iouẽ ſubſannabant, cùm pluribus fraudib. in omnes vterentur. Iupiter periuriis indignatus hos in ſimias conuertit, inſulaſque Pithecuſas appellauit, vt ait Callimachus ĩ inſulis. Verùm poſt eam victoriam cùm Saturnus reſponſi oraculi meminiſſet, vt ſibi à filio caueret; futurum n. vt ab eo è regno pelleretur, Ioui in-

ſidias

ſidias parare clam cœpit: quib. patefactis per vnū è familiaribus rurſus Iupiter expeditionē ſuſcepit, collectaq; priorum militum manu patrem de regno deiecit, laneoque vinculo ligauit, & in tartarum deiecit vt ait Agathonymus in Perſide, cum regnandi cupiditate iam arderet, & ſuperiores res fœliciter geſtæ ad id faciendum facilè inuitarent. Nulla ſunt enim vel naturæ vel amicitiæ vel beneficentiæ ſatis firma vincula, vbi maieſtatis & imperandi furioſum deſiderium inuaſerit: illa omnia ſiquidem facilimè conculcantur & proſternūtur. Cum patrem igitur captiuum feciſſet Iupiter primum, dicitur virilia membra illi falce eadem amputaſſe, quas ille Cœlo patri āputauerat, quę poſtea iacta fuit in inſulam Phæaciam non procul à Corcyra: quod etiam ſignificauit Lycophron in Caſſandra in his.

νῆσον δ' εἰς κρόνῳ στυγουμένην
ἄρπην περάσας.
Saturno vt inde venerit in inſulam
Drepanum inuiſam.

Nam Corcyram inſulam, vbi Saturnum ſecuit Iupiter, ab eo tempore nominarunt Drepanum, vt ait Iſacius. Ex eius virilibus membris amputatis, & in mare deiectis, & è ſpuma maris dicitur nata eſſe Venus, quę in concha marina in Cyprum nauigauit. Fabulati ſunt antiqui poſt fugatum per arma Iouis è regno Saturnū, Apollinem victoriam Iouis carminibus ad citharam ceciniſſe purpurea toga decorum & coronatum lauro, mirificeque Deos omnes qui accubuerant in conuiuio, delectauiſſe; vnde ſumpſerunt originem epinicia: quod innuit in ſecundo libro elegiarum Tibullus in his;

Sed nitidus, pulcherq; veni, nunc indue veſtem
Purpuream, longas nunc bene necte comas,
Qualem te memorant Saturno rege fugato

Digitized by Google

Victoris laudes tunc cecinisse Iouis.

Saturno igitur paulo poſt è vinculis fugiente, & ad Ianum Latii regem in Italiam profecto, Iupiter ipſe regnum occupauit: quod ita innuit Virg. lib. 8.

Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo,
Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis.

Ferunt Iouem Veſtæ propoſuiſſe, per quã adeptus erat imperium, vt quod mallet eligeret: at hanc prius virginitatem popoſciſſe; deinde primitias omnium quæ Diis offerrentur ab hominibus. Enimuero placidiſſima omnia, & ab omni inſidiarum genere libera ſub Saturni adminiſtratione, atque adeo ætas aurea fuiſſe dicitur, cùm Ioue regnum obtinente omnes difficultates humanum genus inuaſerint: nam

Ante Iouem nulli ſubigebant arua coloni.
Nec ſignare quidem aut partiri limite campum
Fas erat: in medio quærebant, ipſaq; tellus
Omnia liberius nullo poſcente ferebat.
Ille malum virus ſerpentibus addidit atris,
Prędariq; lupos iuſſit, pontumq; moueri.

Quod equidẽ nihil aliud ſignificare crediderim, niſi latronibus & ſceleratis hominibus conceſſam fuiſſe licentiam multa iniqua faciendi, quibus ſocijs & adiutoribus in occupando regno paterno vſus fuerat, cùm bellorum licentia multos huiuſmodi homines alere conſueuerit, ſicut pax legibus omnes obedientes facit. Quid enim aliud eſt aurea ętas, quàm communis omnium libertas in ciuitate bene legibus inſtituta; cum feræ cùm domeſticis animalibus; cum canibus lepores ſcilicet, agni cum lupis, & cetera huiuſmodi impune verſantur? nam pacis tempore uiri boni inter ſicarios & impuros latrones legũ patrocinio ſũt tuti, niſi iudices ipſi propter auaritiã fiant latrones, aut propter deſidiam viros bonos vexari ęquo animo patiantur. id ſignificare voluiſſe antiquos teſtatur Tibul. lib. 1.

Nunc Ioue ſub domino cædes & vulnera ſemper:
Nunc mare, nunc læti mille repente viæ.

Neque tamen Iupiter, qui regno per vim potitus fuerat, inſidiatoribus caruit: exemplum .n. dederat poſteris quo pacto regna per vim ſint occupanda. AEgæon igitur Iouis exemplo inuitatus vna cùm cæteris Gigantibus illum è Regno depellere conatus eſt: cui centum manus erant, capita quinquaginta, & magnitudine corporis reliquos omnes mortales antecellebat, ignemq; ex ore eructabat, vt teſtatur Virgil. lib. 10.

AEgeon qualis, centum cui brachia dicunt,
Centenasq; manus, quinquaginta oribus ignem,
Pectoribusq; arſiſſe: Iouis cum fulmina contra
Tot paribus ſtreperet clypeis, tot ſtringeret enſes.

Quem idcirco ſub AEtnam montem fuiſſe à Ioue fulmine detruſum fabulantur, qui quoties latus moueret, AEtna flammas ingentes eru ctaret, vt ait Callimachus in lauacrum Deli:

ὡς δ᾽ ὁπότ᾽ αἰτναίου ὄρεος πυρὶ τυφομένοιο
Σείονται μυχὰ πάντα κατουδαίοιο γίγαντος.
Εἰς ἑτέρην βριαρῆος ἐπωμίδα κινυμένοιο
θερμαστραίτε βρέμουσιν ὑφ᾽ ἡφαίστοιο πυράγρης
ἔργα θ᾽ ὁμοῦ.

Monte ſub Aetnæo veluti, cum conditus olim
Perpetuis flammis vſto vult vertere feſſum
Ipſe Gigas Briareus latus, interiora mouentur.
Fornaceſq; fremunt Vulcanus forcipe maſſam
Vertit, opusq; ſimul.

Quamuis omnes hi venti ſunt, & ventorum natura fabuloſè ita explicata. vt ſuo loco dicetur: paucis tamen antè diebus idem Briareus Ioui aduerſus Palladem & Iunonem. & Neptunum, & reliquos Deos, qui in Iouis Tyrannidem coniurarant, fuerat auxilio, vt teſtatur Homer. in 1 libr. Iliad.

ὁππότε μιν ξυνδῆσαι ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι,
ἥρη τ᾽, ἠδὲ Ποσειδάων, καὶ Παλλὰς ἀθήνη.
Ἀλλὰ σὺ τόνγ᾽ ἐλθοῦσα θεά, ὑπελύσαο δεσμῶν
Ὦχ᾽ ἑκατόγχειρον καλέσασ᾽ ἐς μακρὸν ὄλυμπον (τον,
ὃν βριάρεων καλέουσι θεοί.

Cum vincire Dei reliqui voluere tonantem,
Et Iuno & Pallas Neptunuſq;, inde tu ad illum
In cœlum Briareum ſuperi ſic nomine dicunt,
Centimanum arceſſens ſoluiſti fortia membra.

Hunc ideo vna cum Gyge & Cotto Iouis cuſtodes ac ſatellites Heſiodus nominauit in Theogonia in his:

Ἔνθα γύγης κόττος τε, καὶ ὁ βριάρεως μεγάθυμος
Ναίουσιν, φύλακες πιστοὶ διὸς αἰγιόχοιο.

Hic Cotuſq; Gygeſq; colunt, ſimul & Briareus;
Cuſtodes Iouis æterni, quę pectora fida

Hic igitur Iupiter ſubactis nationibus Orientis, pluribuſque viribus ſe ſemper adiungentibus, vt mos eſt in proſperis ſucceſſibus, Reges nonnullos regionum inſtituit: quare dictum eſt in Hymnis Homericis:

ἐκ γάρ τοι μουσέων καὶ ἑκηβόλου ἀπόλλωνος
Ἄνδρες ἀοιδοὶ ἔασιν ἐπὶ χθονὶ καὶ κιθαρισταί.
ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες.

Cantorum Muſis, & Phœbo munera curæ,
Qui tractant plectrò citharas aut pollice chordas,
Ab Ioue ſunt Reges.

Mox ad cœteras nationes cum maxima acceſſione virium penetrans vniuerſum prope terrarum orbem perdomuit & ſubiugauit. Tum Regibus illis qui ab ipſo fuerunt inſtituti, & parendi ſibi, & ſubditis nationib. impetrandi leges tradidit. nam dictus eſt Iupiter primus Cretenſibus æquitatis leges & iniurias oſtendiſſe, qui eos reuocauit a violentia, perſuaſitq; vt iudicio & ſubſellijs, nulloque animorum motu exagitatis iudicibus, res committerent diiudicandas. deinde prędones cum peragrauit orbem terrę, puniuit, ęquitatem & iuſtitiam vbique introducens. inde dictus eſt Gigantes interemiſſe, quorū dux erat Typhon, qui aduerſus Deos vel iuſtitiam inſurgerent in Pallene Macedoniæ & in Phlegræis campis Italiæ, qui deinde dicti ſunt Cumęi. idē ad iuſtitiā viris bonis honores & magiſtratus & pręmia & præfecturas tribuit: quare vt principi ſempiterno imperio digno diuinos honores illi tribuerunt cæteros principes ad imitationem inuitantes. quare ſcitè ſcriptum eſt ab Homero in 1. Iliad.

ἐν παλάμῃς φορέουσι δικάσπολοι, οἵτε θέμιστας
Πρὸς Διὸς εἰρύαται.

In manibus geſtant dicentes iura Pelaſgi
Qui leges hauſere Iouis.

Nam cum Saturni tempore ante Iouem homines carnibus humanis veſcerentur, Iupiter vetuit ne quis eo cibo vteretur, & ab humanis carnibus ad glandes conuertit; quæ arbor, vt ab eo primum monſtrata conſecrata illi creditur. Poſt orbem ſubiugatum cum duo fratres illi ab inſidiis patris ſupereſſent, quos ita recenſuit Hom. lib. 15. Iliad.

τρεῖς γάρ τ᾽ ἐκ κρόνου εἰμὲν ἀδελφεοὶ οὓς τέκετο ῥέια, (σὺν
ζεὺς, καὶ ἐγὼ, τρίτατος δ᾽ ἀΐδης ἐνέροισιν ἀνάσσ.

Tres Rhea Saturno fratres nos edidit: vnus
Iupiter, alter ego, & defunctis qui imperat vmbris.

Inter hos vniuerſus terrarū orbis ductis ſortibus communi conſenſu, cum communibus etiam armis ſubiugaſſent, diuiſus fuit: atque mare Neptuno, inferorum imperiū Plutoni, cœlū Ioui obtigiſſe dicitur, vt eſt apud Homerum in his carminibus:

τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται ἕκαστος δ᾽ ἔμμορε τιμῆς.
ἤτοι ἐγὼν ἔλαχον πολιὴν ἅλα ναιέμεν αἰεὶ,
Παλλομένων. ἀΐδης δ᾽ ἔλαχεν ζόφον ἠερόεντα.
ζεὺς δ᾽ ἔλαχ᾽ οὐρανὸν εὐρὺν, ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσι.

Omnia ſunt partes in tres diuiſa: & honorem
Quiuque ſuum capit, mihi parent æquoris vndæ.
At triſtis Pluto defunctis imperat vmbris.
Mox ęther, cœlumq; Ioui conceditur altum.

Atque cum iſtud factum fuerit in Creta, vt quidā̄ tradiderunt locus vocatus eſt Claros ἀπὸ τοῦ κεκληρῶσθαι, à ſortiendo ſcilicet. Hæc fabuloſe de Ioue dicta ſūt primū à poetis qui vt potētiorū gratiā aucuparentur, nihil ſibi nō mentiri licere arbitrati ſunt. Non eſt illud creden-

Digitized by Google

dendum, quod cœlum, ac mare, & inferorum locos ita diuiſerint, ſed magis rationi conuenit id quod ſcribitur à Lactantio in libro de falſa religione his verbis; Ergo illud verum eſt, quod orbem terrę ita partiti ſunt, vt orientis regio Ioui cederet Plutoni pars occidẽtis obtigeret, at Neptuno maritima omnia cum inſulis obuenerũt. Sic cum orientis regio, vnde lux mortalib. exoritur, ſuperior ſit, occidentis inferior dicitur inferorum imperium habuiſſe Pluto, at cœli Iupiter. qui cum ambitioſus eſſet ſupra modũ, gloriamque & exiſtimationem plurimã ſibi apud homines comparare vellet, effecit vt magna cũ reuerentia coleretur. quare illi Pudorem aſſeſſorem addidit Sophocles in OEdipode in Colono:

Ἀλλ᾽ ἔστι γὰρ καὶ Ζηνὶ σύνθακος θρόνων
Αἰδὼς ἐπ᾽ ἔργοις πᾶσι.
In omnibus rebus Ioui ſed aſſidet
Pudor, thronoſq; ſeruat.

Et quoniam nulla eſſe poteſt vera in malos homines reuerentia, ac vix ſimulata quidem, in eadem tragœdia AEquitatem quoque illi aſſidere facit idem poeta.

εἴπερ ἐστὶν ἡ παλαίφατος
Δίκη σύνεδρος Ζηνός.
Vetuſta ſi Ioui aſſidet modo Aequitas.

Fama eſt quòd Metim Oceani filiam vxorẽ duxit Iupiter, vt ſcriptum reliquit Athenienſis Apollodorus lib. 1. Bibliothecæ. Illa, vt aiunt, pharmacum poſtea bibendum Saturno præbuit, quo ille priùs lapidem, deinde voratos filios euomuit: quod tamen factum fuit antequam filio Saturnus inſidias pararet, aut de regno pelleretur quib. auxiliaribus poſtea vſus eſt aduerſus Saturnum & Titanes. Mox cum decimo eius belli anno Tellus victoriam Ioui vaticinata eſſet ſi in tartarum deiectos ſibi ſocios aſſumeret. is Campe cuſtode cæſa illos è vinculis liberauit, atque ita ijs adiuuantibus victoria dicitur fuiſſe potitus. Neque minùs ridiculum, ac monſtro ſimile eſt illud, quod dicitur, quod Iupiter Metim vxorem quam primum duxit, vt ait Heſiodus: (τιν.

Ζεὺς δὲ θεῶν βασιλεὺς πρώτην ἄλοχον θέτο μῆ-
Vxorem primam Metim ſibi Iupiter addit.

grauidã factã deglutiuit, vt ſcripſit Ioãnes Diaconus his verbis: *καὶ ἔγκυον ταύτην ποιησάμενος, καταπίνει αὐτήν, ἵνα μὴ ἄλλος τὶς τῶν θεῶν ἀποκυηθείη παρ᾽ αὐτῆς ἀναιδὴς καὶ ἀτάσθαλος*, *q̃ cum grauidã feciſſet deglutiuit, ne quis alius Deorum naſceretur ex ea impudens ac fatuus.* Ex eo cibo mox ipſe Iupiter pro vxore grauidus factus Palladem armatam è capite peperit quod quidem monſtrum tantopere contra naturæ conſuetudinem fictum, neſcio quò pacto primùm æquis animis perferri potuit, neque fuerit cum maximo omnium riſu exploſum; quippe cum mendacia & res ſupra credulitatem fictæ ſoleant etiam veris & probabilibus plerumq; fidem detrahere. Poſtea Themim duxit, vt quidam tradiderunt, ac tertiam quam cępit in regione Gnoſia apud fluuium Therenũ. Vxorem poſtea duxit Iunonem, quam ſemper tenuit, neque vt primam deglutiuit. Huius filię dicuntur fuiſſe Preces, ſicut ait Orpheus in Argonaut.

οὐ γὰρ ἄτιμοι
ἱκεσίαι Ζηνὸς κοῦραι λιταί.
non ſine honore
Conuenit eſſe Preces Iouis alto è ſemine natas.

Hoc autem fictum eſt, quia reges & potentiores homines magna ſemper rogantium aliquid frequentia circumſiſtit. Enim vero ita ab ipſa natura comparatum eſt vt animus hominum, ſicuti ſunt res omnes humanę, nunquam in eodem ſtatu conſiſtere poſſit: qui niſi honorificis ſtudiis teneatur, ad omnia vitiorum genera maximè ſit propenſus, quod etiam præſtantioribus maximè cõuenire neceſſe eſt. Nam ſicuti fertiliſſimus optimarum frugum ager, ſi cultura hominum, & ſemina vtilia deſint, eximiam ſpinarum, & vrticarum, & inutilium herbarum copiam alit; neque nihil omnino poteſt producere: ſic animum noſtrum, vbi ceſſauit honeſta virtutum exercitatio, tanto maiora vitia & ſcelera aggrediuntur, quanto maioribus virtutibus antea poterat exornari. Iupiter igitur qui terrarum orbe per imperatorias virtutes potitus fuerat, poſt inſignes populorũ victorias totus in libidines & in conuiuia vertitur: neque vlla fuit formoſa mulier, quam quidem viderit, à qua abſtinuerit, vt teſtatur Apollonius Rhodius lib. 4. Argon.

οὕνεκεν οὐκ ἔτλης εὐνῇ Διὸς ἱεμένοιο
λέξασθαι, κείνῳ γὰρ ἀεὶ τάδε ἔργα μέμηλεν
ἠὲ σὺν ἀθανάταις, ἠὲ θνητῇσιν ἰαύειν.
Aſpernata Iouis quòd lectum ſis cupientis.
Semper enim cura eſt illi ſibi iungere Diuas,
Fœmineoſve cupit complexus, munera amoris.

Neq; ſorori ſuæ ſanè pepercit, cuiùs concubitũ cum palàm petere non auderet, ſe in cuculum vertit, (natura enim videbatur illum ab eo illegitimo deſiderio deterrere) & in Corinthiorum agrum ad collem qui ea de cauſa Coccyx vocatus fuit, aduolauit. Nam illius nutu, vt fertur, maxima cœli tẽpeſtas exorta eſt, quare Iuno in collem Thronacem tunc dictum conſcendit: tum cuculus ille tremens ſuper genibus

Digitized by Google

bus eius confidit, cuius illa miſerta; ob frigoris enim iniuriam tremere exiſtimabat, ſub veſtibus texit: qui poſtea Iupiter factus illam vitiauit, vt aiunt nonnulli, alij dicunt non prius ſororem compreſſiſſe, quam promiſerit matri ſe vxorem illam ducturum quod & poſtea fecit, vt teſtatur Pauſanias in Chorinthiacis. At verò quam glorioſa ſint illa trophæa, quæ ipſe

ambitioſe commemorauit apud Homerum, lib. ξ. Iliadis, videamus. Neq; omnia tamen Græca carmina hic ſcribenda putaui, cum omnibus ſint in promptu, ſed ſententiam Latinis carminibus expreſſi. ſic enim illa incipiunt.

τὴν δ᾽ ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα
Ζεύς.
Ἥρη, κεῖσε μὲν ἐςι καὶ ὕςερον ὁρμηθῆναι,
Iupiter altitonans. ſic eſt huic inde locutus.
Huc iterum rediſſe licet Iuno ipſi at amore
Iungamur, Dea nulla inquã vel fœmina mouit
Corda mihi tantum, quantum nunc vris amore,
Non cum Pirithoum peperit Ixionis vxor,
Non Danae peperit qua mox mihi Perſea clarũ,
Non Europa, tulit præſtantemque Rhadamanthũ
Et Minoa, nec aut Semele, aut Alcmena: ferocem
Altera cum genuit Alciden, altera Bacchum.
Nec me flaua Ceres, nec me Latona, nec ipſa
Mouiſti tantum, quantum nunc vris amore.

Hic idem Deus cùm Ledam Tyndari regis filiam vitiare conaretur, dicitur in cygnum eſſe conuerſus, atque cum aquilam ſe inſequi feciſſet, dicitur præ timore deteritus, vt ſimulabat, confugiſſe ad Ledam, vt illius miſertæ ope protegeretur, atque ita illam decepiſſe. ex quo concubitu Leda duo oua peperit, quippe quæ cum aue concubuiſſet. è quorum altero gemini pulli nati ſunt Pollux & Helena, ex altero gemini item Caſtor & Clytemneſtra: ad cujus præclaræ rei memoriam dicitur cygnus

inter

Digitized by Google

inter aſtra eſſe collocatus, qui iuxta Cephei dextram manum conuoluitur, vt ait Aratus Solenſis in Phænomenis.

ἤτοι γὰρ καὶ Ζηνὶ παρατρέχει αἰόλος ὄρνις.
Cum Ioue formoſa, & cum cœlo voluitur ales.

Et paulo poſt;

Αὐτὰρ ὅ γ᾽ εὐδιόωντι ποτὴν ὄρνιθι ἐοικὼς
ὄρνις εἰς ἑτέρην φέρεται κατὰ δεξιὰ χειρὸς
κηφῆος.
Hæc ales volucri ſimilis tranquilla volanti
Dextra petit Cephei.

Quod etiam planiùs explicauit Euripides in Helena his carminibus.

ἐστὶ δ᾽ ἐδὴ
λόγος τις, ὡς Ζεὺς μητέρ᾽ ἔπτατ᾽ εἰς ἐμὴν
λήδαν, κύκνου μορφώματ᾽ ὄρνιθος λαβὼν,
ὃς δόλιον εὐνὴν ἐξέπραξ᾽ ὑπ᾽ αἰετοῦ,
δίωγμα φεύγων, εἰ σαφὴς οὗτος λόγος.
fama eſt enim
Quod Iupiter volauit ad matrem meam
Ledan oloris alitis forma obſitus.
Fugaq; ficta quòd volucris nuncia
Iouis ſit inſecuta, mox compreſſit hanc.

Sed quid opus pluribus? Lucianus iure optimo ſanè in dialogo de Mercurio & Sole Iouem exagitat vt adulteriorum autorem, cùm antè illum Saturni tempore magna eſſet temperantiæ & pudicitiæ dignitas, & exiſtimatio, vt ſignificauit Iuuenalis in Satyra ſexta ita ſcribēs;

Credo pudicitiam Saturno rege moratam
In terris, viſamque diu, cum frigida paruas
Præberet ſpelunca domos, ignemque, laremque.

Nam cum diuitiis & omnium commoditatū facultate deſidia, & remiſſio animi, & libido naſci conſueuit. quare ſcitè dictum eſt ab eo Oratore; *πλοῦτος γὰρ κακίας μᾶλλον, ἢ καλοκαγαθίας ὑπηρέτης ἐστίν: diuitiæ ſcilicet improbitatis potiùs quam probitatis ſunt miniſtræ.* idcirco elegans illud in Iouem dictum fuit eius poetæ, qui ita nonnulla Iouis adulteria connumerauit:

Ζεὺς κύκνος, ταῦρος, σάτυρος, χρυσὸς, δι᾽ ἔρωτα,
λήδας, εὐρώπης, ἀντιόπης, Δανάης.
Fit taurus cygnus, Satyruſq; aurumque, ob amorē
Europe, Ledes, Antiope, Danaes.

Suſcepit filios Iupiter ex Europa, à qua dicta eſt pars tertia mundi, Minoem ac Radamanthum, Arcadem è Caliſto, Pelaſgum è Niobe, Sarpedonem & Argum ex Laodamia, Herculem ex Alcmena vxore Amphytrionis, Taygetum è Taygete, à quo mons dictus fuit, & Saonem à quo Saonia quamuis eum Mercurio quidam tribuunt, Amphionem & Zetum ex Antiope, Caſtorem & Helenam & Pollucem & Clytemneſtram è Leda, Perſeum è Danae, Deucalionem ex Iodama, Britomartim è Carme Eubuli filia, Megatum ex vna Sithinidum nympharum, Aethlium patrem Endymionis è Protogenia; & Epaphus eius filius fuit ex Ioue, Memphis Aegyptię conditor, qui coniugem habuit Libyam, à qua regio Africæ dicta eſt. Aeginam quoque in inſulam deſertam è regione agri Epidaurii portauit Aſopi filiam, quæ inſula cùm priùs OEnope vocaretur, poſtea dicta eſt Aegina & habitata, vt ait Callimachus de conditis inſulis. Et Arceſilaus & Carbius è Torrebia, & Colaxes ex Ora, & Cyrnus è Byrno, de cuius nomine dicta eſt inſula, cùm antea Therapne diceretur, & Dardanus ex Electra, qui profugus à patria in locis Helleſponto proximis Dardanum vrbem condidit, vniuerſamq; regionem Dardaniam appellauit, vt ait Archelaus in lib. 12. de fluminibus & Palici fratres è Thalia, quę cùm ſe grauidam è Ioue cognouiſſet, verita Iunonis indignationem optauit ſub terram occultari at, partus tempore terra recluſa, cùm Thalia tamdiu latuiſſet, duo pueri non procul à Catanis eruperunt, ex quo locus factus eſt ſummæ venerationis apud incolas, vti ſcripſit Heraclitus Sicyonius in 2. de lapidibus & Hiarbas è Garamantide, & Phyleus & Pilumnus, qui primus vſum pinſendi frument. adinuenit, & Preces, & Tytias, & Proſerpina, & alii complures Iouis filii nati eſſe dicuntur ex variis adulteriis, quos omnes numerare longum ſanè eſſet opus. Quam enim in formam non mutatus fuit Iupiter, vt optatis amoribus potiretur? aut quis formoſioris mulieris maritus domo ſecurus diſcedere poterat? quam multas dolo vitiauit? quam multas ſtuprauit? quam multas extra patriam aſportauit? quid? num fuit is innumerabilium propè fœminarum cōplexibus contentus? nonne Ganymedē pulcherrimum ſuę ætatis adoleſcētem i. deliciis habuiſſe creditus eſt? tot impuris ſceleribus Iouis vita dicebatur fuiſſe contaminata, quē tamen Deū appellare pleroſq; non puduit. at hic tamen & optimus & maximus, vt ait Cicero in ſecundo de natura Deorum, & in oratione pro domo ſua: dictus fuit; quo nihil minus meruit. Tāta igitur fuit ambitione, quāta nemo per omnes ætates inuentus eſt, aut inuenietur; quare alii ipſius iuſſu, alii vt eius gratiam aucuparentur, templa & altaria Ioui inſtituerunt, & ſacerdotes, & proprios ceremoniarum ritus. Neque id mirabile debet videri, cum multis etiā Romanis Imperatoribus per tot ſimulatarū religionum annos aræ erectę fuerint poſt mortem & ſa-

Digitized by Google

& ſacerdotes inſtituti, & publicæ ceremoniæ, & per illorum nomen iurare, & multa alia ad diuinitatem ſpectãtia. Huius ambitionis præclarum habeo teſtimonium Attę cædem, qui cum Phrygius paſtor eſſet, & inter paſcendum matris Deorum laudes cantaret, & ab illa mirificè amaretur, idcirco diceretur, id Iupiter ægre ferens palam quidem occidere ob matris reuerentiam deuitauit; at aprum per dolum ille dictus eſt in ſabulis immiſiſſe à quo Attes fuit dilaniatus, vt ait Nicãdri interpres, qđ eſt in Alexipharmacis;

ἧχι τε ῥείης
λοβρίνης θαλάμαι τε, καὶ ἐργαστήριον ἄττεω.

hic Rheę vbi ſunt
Lobrinæ thalamique, Attaque ergaſtula priſca.

Quanquam Hermeſianax elegiorum ſcriptor Atten Calai Phrygis filium ad ſuſcipiendam ſobolem inutilem factum ab ipſa Dea ſcripſit, qui cũ adoleuiſſent, magnę matris ceremonias in Lidia monſtrauit. quare tanto in honore fuiſſe apud Deam dicitur, vt, Iupiter illud grauiter ferens immanem aprum in ſegetes Lydorum immiſerit, à quo & alij Lidorum complures, & ipſe Attes fuerit interemptus. fama eſt præterea Attẽ in Arborem pinum ab ipſa Dea cõuerſum fuiſſe quare pinus matri Deum fuit conſecrata: quam Deam terram quidam putarunt, quamobrem veſtem ex herbis & ramuſculis arborum texuerunt clauemque tribuerunt, quia clauſa ſit per hyemem, ac verno tẽpore aperiatur, & idcirco illi porca prægnante ſacrificabatur vt animali fœcundo.

At vero quid? non ne maximum ambitionis indicium eſt, quod ſcribitur à Lactantio in lib. de falſa religione quod in Olympo monte plerunque verſabatur, omneſque propoſitis præmijs, qui nouum aliquod inuentum humano generi vtile excogitaſſent, inuitabat, vt ad ſe primum deferrent: cuius ipſe inuentor poſtea creditus eſt; & idcirco huic, vt multis præterea rerũ vtilium inuentoribus, diuini honores ſunt habiti. Quod verò in Olympo monte præcipuè habitaret, ſcripſit ita Pindarus in Olympiacis.

Α'λλ' ὦ κρόνιε παῖ ῥέας,
ἕδος ὀλύμπου νέμων.

Sed ò Saturni fili & Rheæ
Solum colens Olympi.

Hic quot annos imperauerit, nemo prorſus coniectura aſſequi poteſt: quoniam non mortuum eſſe contendunt antiqui, at quod ad grandiorem ætatem peruenerit, & ad canitiem, facilè ex eo conijcere licet, quod ſcriptum eſt à Luciano in ſacrificiis, quia cum multorum Deorum formam deſcribat ſolum Iouem id præcipuum

habere

habere dicit, quod ſit barbatus. In concilio prӕterea Deorum cornua etiam illi iunxit arietis. colebatur Ammonius Iupiter in Libya, quem diuinatorem appellabant ſub arietis forma, vt in his declarauit Phӕſtus ille qui res Macedonicas conſcripſit:

ζεῦ λιβύης ἄμμων κερατηφόρε κέκλυθι μάντι.

Iupiter hæc Ammon audi cornute Libumque Vates.

Hunc mortuum tamen & ſepultum fuiſſe in Creta conſtat eiuſdem Luciani teſtimonio, qui ita ſcribit: *οἱ κρῆτες οὐ γενέσθαι γὰρ αὐτοῖς, οὐδὲ ταφῆναι μόνον τὸν Δία λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τάφον αὐτοῦ δεικνύουσι. Cretenſes non ſolùm natum apud ſe: & ſepultum Iouem teſtantur, ſed etiam ſepulchrum eius oſtendunt.* Scriptum reliquit in ſuo Ancorato Epiphanius ſuis quoque temporibus in Iaſio monte Crętę ſepulchrum Iouis monſtrari ſolitum; quod etiam affirmat Callimachus in hymnis;

κρῆτες ἀεὶ ψεῦσαι, καὶ γὰρ τάφον ὦ ἄνα σεῖο
κρῆτες ἐτεκτήναντο, σὺ δ᾽ οὐ θάνες, ἐσσὶ γὰρ αἰεί.

Certes mendaces ſemper: rex alme ſepulchrum
Erexere tuum; tu viuis ſemper, & vſque es.

Poſt Iouis huius obitum tanta fuit eius nominis apud omnes nationes celebritas & reuerētia vt nemo poſtea vocātus ſit Iupiter: vel ſi qui vocati fuerunt, eius rerum geſtarū memoria obruti, obſcuri, minimeq; illuſtres fuerint. Illud nō parum miratus ſum quo pacto ex oculis hominum Iouem euanuiſſe dicant nonnulli, qui illū in humanis fuiſſe affirmarunt, & poſtea ſempiternum in cœlo regnantem collocarunt, cum neque mortuum fuiſſe inquiāt neque viuum in Cœlum aliquo vehiculo aſportatum: cū nihil

proſius

Digitized by Google

prorſus diuinum in illo extiterit, vt patuit è multis eius ſceleribus hactenus a nobis demonſtratis. *Cœpit igitur* non multo poſt audire *mortalium vota*, & ad multorum ſacrificiorũ *conuiuia fuit inuitatus*, vt fumantium patinarum *nidoribus exſaturaretur*. quid igitur? inter infinitum votorum numerum ſi cui fortuna aſpiraſſet, vt voti fieret compos, is à Ioue ſe *id conſecutum ratus*, continuò aras & templa erigebat, & ab eo euentu, vel a loco in quo id eueniſſet, cognomen Ioui iniungebat. Is colebatur apud Eleos Muſcarius, quia Hercule mactante, & porriciente, magna quę aderat muſcarum copia Iouis opera trans Alpheum auolauerit, vt aſſerit Pauſanias in prioribus Eliacis. Sic cum *diuturna ſiccitate aliquandò* laboraret Græcia *vniuerſa, miſſi ſunt* in Delphos qui ab oraculo cauſam & remedium calamitatis ſciſcitarentur: quibus reſpõſum fuit Iouem placari ab vniuerſa Græcia oportere, atque vti deprecatore Aeaco. Ille Panellenio Ioui (ſic enim appellauit) ſacris ritè peractis, ac nuncupatis votis Gręciæ vberrimam imbrium copiam impetraſſe dicitur, vt ait idem in Corinthiacis. Sed quis eſt adeò fatuus, qui neſciat poſt diuturnam ſiccitatem mitti ſolitos eſſe imbres; aut contrà? quid opus fuit Iouem illum minimè audientem ijs precibus fatigare? ſi quoties vana & irrita fuerunt Iouem precantium vota, templa, aræque erectæ fuiſſent, neſcio an ſatis *ampla area fuiſſet vniuerſus terrarum orbis* tot *Iouis ædibus vbique erigendis*. Neque decet ſane diuinam *bonitatem* pro facilitate impetratorum votorum metiri: quia omnibus vnus eſt pater Deus, omnibus pro ſua bonitate prouidet, neque his magis propenſus eſt illis ſurdior. Illud vero magis rationi conuenit, ſi quid petentes impetrare a Deo non poſſumus ſi id futurum contra ſalutem noſtram exiſtimare, vel contra honeſtatem, vel contra diuinam bonitatem expetitum eſſe, cum nemini Deus pernicioſa libenter impartiat. Multa ſunt inde cognomina Ioui indita vel ab euentu, vti dicebam, vel a locis, vel à perſonis quibus fœlix aſpirarat; vt Abreranus, Agonius, Agoræus, Alexiteris, Ambulius; Anchesmius, Anxurus, Apeſantius, Aratrius, Atabyrius, Cęneus, Camiræus, Carius, Catębates, Catarſius, Chaonius, Chthonius, Citheronius, Corniger, Coſmeta Cragus, Cteſius, Cynetheus, Dator, Dodonæus, Drymnius, Dulius, Elaratæus, Elexus, Eleutherius, Epheſtius, Epicarpius, Epidotes, Erechtheus fulminator, Genetęus, Genethlius, Gnidius, Gyrapſius, Hecalæſius, Heræius vel ſocialis, Hammonius, Herceus, Heliopolites, Hoſpitalis, Homoloius, Horcius, Hymettius, Hypſiſtus, Hypatus, Iceſius, Labradeus, Lacta, Laphyſtius, Lariſſæus, Lycæus, Lycoreus, Mœragetes, Meliſſæus, Mileſius, Milichius, Moloſſus, Morius, Munychius, Nemeęus, Olympius, Omarius, Oſogus, Parthænius, Papęus, Patnetius, Pharius, Pyſęus, Phratius, Promantheus, Synopyra, Stratius, Tarantæus, Tropæus, Trophonius, Xenius & apud Latinos Latialis, Feretrius, Elicius, Viminius, Vltor, Stator, & multa alia præterea ſunt cognomina, quæ poſſent numerari, ſi quis hunc laborem perferre voluerit. Hæc ea ſunt propè omnia quæ de Ioue fabulati ſunt antiqui, quęque fuerunt ab illis pro varijs rerum ſucceſſibus excogitata. At Aegyptij, alterum fratrem Atlantis Saturnum aiunt Rheam ſororem duxiſſe, de qua ſuſceperit Iouem Olympium vocatum, ac fuiſſe alium Iouem gloria rerum geſtarum multo inferiorem, qui regnauit in Creta, qui decem filios Curetas vocatos habuit, atq; inſulam Idæam vocauit ab vxore Idæa, vbi fuit ſepultus. Cretenſes tamen longè diuerſa à cæteris ſcriptoribus tradiderunt, qui Saturnum Siciliç ac Libyç & Italię imperaſſe inquiunt, & ad occaſum omnino firmaſſe ſuum regnum, cùm arces & munitiones haberet tanquam cuſtodes ipſorum locorum. Iouem igitur manſuetudine & clementia inſignem aiunt quidam imperium à patre ſponte concedente accepiſſe: alij ab inuito extorſiſſe per odium patris à populis electum. at Saturno cum Titanibus bellum aduerſus illum gerente victoria dicitur fuiſſe penes Iouem, qui per illam rerum omnium potitus eſt. vniuerſum igitur terrarum orbem peruagatus eſt de mortalibus optimè meritus, qui cùm virtute & viribus pręſtaret, facilè vniuerſi orbis imperium ſubiugauit, atque cùm de malis ſupplicia ſumeret, omneſque homines ad bene viuendum per vim legum conuertiſſet, Deus ab omnibus fuit appellatus & vniuerſi orbis dominus. Alii tamen Iouem Olympium dictum fuiſſe tradiderunt, quòd ab Olympio magiſtro ſit eruditus: nam Dionyſium aiunt poſt deuictos Titanas ac Saturnum Rheam, cùm ex his natus eſſet Iupiter, eum, cùm Dionyſius in Aegyptum militaret, regem regionis inſtituiſſe. Sed cùm eſſet valde iuuenis illius magiſtrum ac tutorem inſtituit Olympium, virum & rerum aſtronomicarum peritum, & prudentia clarum, à quo Iupiter fuit eruditus, & Olympius appellatus. ſic autem ſcriptum eſt ab ijs

qui res Aegyptias conſcripſere. Cæterum nūc reliquum eſt, vt quid per hæc ſenſerint ii qui fabularum figmenta ad naturę opificium accōmodarunt, & qui Iouem ſempiternum eſſe dixerunt, inquiramus.

IVPITER Aetheris ac Diei filius creditus eſt primum, quia cùm is humanioris, poliſitioriſque vitę cultum reperiſſet, vt diximus, omniaque demonſtraſſet diuina prouidentia gubernari, creditus eſt primus ex ignorantię tenebris emerſiſſe, ſplendoremque attuliſſe rebus humanis. Nam ex aduerſo qui vitę humanæ vim omnē ex ęterni Dei adminiſtrationę & voluntate pendere ignorauerit, quo pacto non Noctis & Inſcitiæ filius dici poteſt? Qui ſecūdus item hoc ipſo nomine vocatus fuit, pro diuinitate preſtantiaque ingenii dictus eſt Cœli filius, quoniam & ipſe plurimum genus humanum iuuerit, multis rebus vtilibus adinuentis, vnde etiam Ioui nomen apud Latinos poſtea fuit inditum; quamuis a vita potiùs Gręci nominarunt. Tertius Saturni fuit filius, qui Saturnus cùm tempus eſſe putaretur, vt ſuo loco dicemus, quo pacto è tempore natus ſit Iupiter, ſi ſit Deus omnino explicari non poteſt. Si pro elemento Iupiter nominetur, nihil fortaſſe ſequitur abſurdi pro illorum ſentētia, qui vniuerſitatem hanc rerum aliquando à Deo fabrefactam fuiſſe aſſerunt. Nam Iouem alii ex poetis eſſe arbitrati ſunt aera, vt illud eſt Horatii in primo Odarum.

Iacet ſub Ioue frigido.

Et alibi:

Quod latus mūdi nebula, maluſque Iupiter vrget

Sic etiam Theocritus Ecloga quarta:

χὠ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει.

Iupiter & quandoque pluit, quandoque ſerenus.

Euripides non pro aere ſolùm, ſed pro quadam aeris concitati motione Iouem intellexit in Cyclope:

κἀδ' οἶδα ὅτι Ζεὺς ἐστ' ἐμοῦ κρείσσων θεός.
οὔ μοι μέλει τὸ λοιπόν. ὡς δ' οὔ μοι μέλει
ἄκουσον. ὅταν ἄνωθεν ὄμβρον ἐκχέῃ,
ἐν τῇδε πέτρᾳ στέγν' ἔχω σκηνώματα.

Ignoro cur ſit Iupiter maior Deus.
Non eſt mihi cura: quod haud curę mihi eſt,
Audito quando fundit imbres deſuper
In hac petra condenſa ſunt mi vmbracula.

Et Aratus in Aſtronomicis:

τότε δὴ κρύος ἐκ Διός ἐστι
ναύτῃ μαλκιόωντι κακώτερον.

Torpenti nautę peius tunc ab Ioue frigus.

Atque Stoicorum eadem fuit ſententia, quod hic aer per omnia penetraret, & idcirco dictus ſit Iupiter in omnia eſſe diffuſus. Alii aera non Iouem ipſum, at Iouis oculum crediderunt, vt fuit illud Heſiodi cùm de aere loqueretur:

πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς: *cuncta videns oculus Iouis.* Alij Iunonem, potius aera eſſe crediderunt, ſororem Iouis, cùm Iupiter ab ijs ignis regio eſſe crederetur: quam eius vxorem putarunt, quia calefactus aer ab ignea vi Iouis, Sole adiuuante multa ex his oriuntur: quam ſententiam expreſſit Homerus in lib. ξ. Iliad. hoc pacto:

ἦ ῥα, καὶ ἀγκὰς ἔμαρπτε Κρόνου παῖς ἣν παράκοιτιν.
τοῖσι δ' ὑπὸ χθὼν δῖα φύεν νεοθηλέα ποίην.

Sic ait: vxoremq; ſuam complectitur ortus
Saturno. tellus his herbas fundit vbique.

Nam quo pacto herbę, & animalium genera procreari poſſent, niſi per calorem, qui eſt architectus in omnibus naturæ negocijs? Neque alio tempore terra veſtitur herbis, niſi cùm caleſcit, quippe cum frigus inutile ſit vniuerſis naturæ operibus. idcirco Hippaſus & Heraclitus ignem rerum omnium autorem exiſtimarunt: quare ſcitè in hanc opinionem dictum eſt in hymnis Orphicis.

Ὦ βασιλεῦ, διὰ σὴν κεφαλὴν ἐφάνη τάδε πάντα,
Γαῖα θεὰ μήτηρ, ὀρέων θ' ὑψηχέες ὄχθοι,
καὶ πόντος, καὶ πάνθ' ὁπόσ' οὐρανὸς ἐντὸς ἔταξε.

O rex per te creuerunt hæc omnia ſolum,
Diua parens tellus, montanaq; flumina, fontes,
Aequoraq;, & quidqd cōplectitur altus olympus.

Nec defuerunt qui æthera Iouem eſſe crediderint, quem patrem appellauit Lucretius lib. 1. ac terram matrem, quod ex his omnia oriantur, vt dictum eſt:

Poſtremo, pereunt imbres, vbi eos pater æther
In gremium matris terrai præcipitauit.

At Virgilius non ſolùm patrem, ſed etiam omnipotentem vocauit æthera: quo nomine nullum neque elementum, neque Deum neque mūdi partem, præter vnum Iouem vocarunt antiqui: ſic enim ſcribit lib. 2. Georg.

Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Coniugis in gremium lætę deſcendit, & omnes
Magnus alit magno commiſtus corpore fœtus.

At qui Cicero lib. 2. de Natura Deorum ſcriptum reliquit ex Euripidis ſententia AEthera ſummum Deum eſſe appellandum vt ex his patet:

Vides ſublime fuſum, immoderatum æthera:
Qui tenero terram circumuectu amplectitur,
Hunc ſummum habeto diuum, hunc perhibeto æthera:

Quid

Digitized by Google

Quid eſt autem aliud æther, quam vniuerſa regio illa, quam Anaxagoras igneam eſſe credidit, & quia ſemper arderet, ita nominatam? alij per benignum Iouis planetam ac ſtellam eſſe putarunt; quem idcirco crediderunt eſſe Deum quia ſidera pro Diis colebantur antiquitus. Deorum verò maximum ob naturę benignitatem; quippe cùm nihil magis quàm bonitas & munificentia diuinæ naturæ conueniat, cuiuſmodi eſſe putatur Iouis ſtella. Id autem experiuntur ij, qui ſub dominante Ioue nati ſunt. Hunc omnia videre, omniaque audire crediderunt antiqui. vt teſtatur Sophocles in Antigone ita ſcribens:

Ἐγὼ γάρ, ἴστω Ζεὺς ὁ πάνθ᾽ ὁρῶν ἀεί.
Ego quidem, tu Iupiter qui conſpicis
Cuncta, hoc ſcias.

Et Apollonius lib. ſecundo Argonaut.

Ζεὺς αὐτὸς τὰ ἕκασ᾽ ἐπιδέρκεται, οὐδέ μιν ἄνδρες
λήθομεν ἔμπεδον, ὅτε θεουδέες, οὐδὲ δίκαιοι.
Nemo latere Iouem potuit, nam conſpicit vnus
Omnia, ſiue bonus fueris, ſiue impius idem

Orpheus in hymnis videtur Iouem eũdem putaſſe & Solem, quod rectè carmen id intuentibus patet.

Ζεῦ πάτερ, ὑψίδρομον, πυραυγέα κόσμον ἐλαύνων.
Iupiter impellens ignitum protinus orbem,
Altaque currentem.

Sic Diuinus Plato de Ioue ſcripſit in Phędro;

ὁ μὲν δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ Ζεὺς ἐλαύνων πτηνὸν ἅρμα πρῶτος πορεύεται διακοσμῶν πάντα, καὶ ἐπιμελούμενος. τῷ δ᾽ ἕπεται στρατιὰ θεῶν καὶ δαιμόνων κατὰ ἕνδεκα μέρη κεκοσμημένη· μένει δὲ ἑστία ἐν θεῶν οἴκῳ μόνη. *Magnus ſanè dux in cœlo Iupiter volucrem impellens currum, primus incedit omnia coordinans atque curans: hunc ſequitur Deorum ac dæmonum exercitus in duodecim partes diſtributus: ac Veſta ſola in atrio Deorum permanet.*

Quis enim magnus eſt ille Dux Iupiter, niſi quem Solem appellamus? is ſiquidem velociſſimum currum impellit, & dum conuoluitur, ſequitur illum ſtellarum exercitus, quæ Dij credebantur, in duodecim partes ſigniferi circuli diſtributarum. Veſta autem, ſiue terrę moles, in atrio harum ſtellarum, & in medio mundi immota conſiſtit. Quare, vt ex his patet, Plato nihil aliud Iouem, quam Solem eſſe credidit. cui ſententiæ aſſentitur & carmen eius poetę pręclarum, quod ita inquit:

εἷς Ζεύς, εἷς ᾍδης, εἷς ἥλιος, εἷς Διόνυσος.
Iupiter eſt idem, Pluto, Sol, & Dionyſius.

Qui Iouem æthera; aut aliquid prędictorum eſſe crediderunt, illum Parcis inferiorem putarũt. at Heſiodus in Operibus & diebus cùm de tranquilitate maris loqueretur. Iouem fatum eſſe arbitratus in hæc verba prorupit:

εἰ μὴ δὴ πρόφρων γε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
ἢ Ζεὺς ἀθανάτων βασιλεὺς ἐθέλῃσιν ὀλέσσαι.
Mergere ni cupiat promptus Neptunus in vndas,
Rex ſuperum magnus vel perdere Iupiter optet.

Nam quidam ipſius eſſe Iouem exiſtimarunt *τῶν ἀνέμων καὶ στοιχείων κρατοῦσαν εἱμαρμένην, fatum ſcilicet Ventis & elementis imperans:* at omnium fatum eſſe ſenſit Homerus in lib. 1. Odyſſ.

οὐνύτ᾽ ἀοιδοὶ
Αἴτιοι, ἀλλά ποθι Ζεὺς αἴτιος, ὅστε δίδωσιν
Ἀνδράσιν ἀλφηστῇσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ.
Non tibi cantores cauſa. ſed Iupiter ipſe,
Qui miſeris quęcunq; viris vult, munera donat

Ea de cauſa efficitur vt Euripides ĩ ſupplicibus vanam eſſe ſapientiam mortalium exiſtimarit, cum omnia humana fato & ineuitabili quadam neceſſitate traherentur, quam vim Iouem in his appellauit:

ὦ Ζεῦ, τί δῆτα τοὺς ταλαιπώρους βροτοὺς
φρονεῖν λέγουσι; σοῦ γὰρ ἐξηρτήμεθα,
Δρῶμέν τε τοιαῦτ᾽ ἂν σὺ τυγχάνῃς θέλων.
O Iupiter quid eſt miſellos vt viros
Dicant ſapientes; eſt neceſſe quod tibi
Libet, facere: pendemus è nutu tuo.

& in Troadibus.

ὅς ποτε τίς σὺ δυστόπαστος εἰδέναι
Ζεύς, εἴτ᾽ ἀνάγκη φύσεος, εἴτε νοῦς βροτῶν.
O Iupiter mortalibus non cognite
Quis ſis. virumne mentis, an neceſſitas
Naturæ.

Merito igitur fingit Homerus lib. 5. Iliad. Martem ægrè ferentem Palladis vim, eamque pernicioſam appellantem, non ſolùm quia leges improbis & furioſis tanquam frenum equis moleſtæ ſint, ſed etiam quia fati virtutem ſapientia aliquando impediat. Idcirco ſapientiſſimus poeta Iouem introducit non reprehendentem quidem Palladem, quia Venerem ac Martem filios vulnerauerit, ſed Martem, quia nimis ſit inſanus; quoniam ſapientia reſiſtit libidini, & furori, & in fluxu ac vi aeris & ſtellarum facultate concitatis motibus, atque ſi quid malorum euenit, illud ex imprudentia totum fit eorum qui planetarum ductu abiecta trahuntur ratione, vt patet ex his.

τὸν δ᾽ ἄρ᾽ ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς.

Μήτί μοι ἀλλοπρόσαλλε παρεζόμενος μινύριζε.
Ἔχθιστος δέ μοί ἐσσι θεῶν, οἳ ὄλυμπον ἔχουσιν.
Αἰεὶ γάρ τοι ἔρις τε φίλη, πόλεμοί τε, μάχαι τε.
Μητρός τοι μένος ἐστὶν ἀάσχετον οὐκ ἐπιεικτὸν
ἥρης, τὴν μὲν ἐγὼ σπουδῇ δάμνημ᾽ ἐπέεσσιν.
τῶ σ᾽ οἴω κείνης τάδε πάσχειν ἐννεσίῃσιν.
Affatur toruè aſpiciens ſed Iupiter illum,
Ne iactes tua dicta mihi, quę plena querelis.
Tu magis inuiſus ſuperis cæleſtibus vnus.
Sunt pugnæ rixæque tibi, ſunt prælia grata.
Indomita eſt materna tibi vis haud toleranda
Iunonis: verbis ipſe hanc & numine placo.
Conſilijs eius credo quoque te iſta ſubire.

Fuerunt alij qui Iouem opinarentur eſſe cęlum: vt ſenſit Cicero in ſecũdo de Natura Deorum ex opinione antiquorum, qui dicebant Ioue tonante aut fulgente, ideſt cœlo quem etiam omnipotentem Olympum vocarunt, vt Virgil. lib. 10.

Panditur interea domus omnipotentis Olympi.

Alij mundi animam Iouem eſſe crediderunt, quæ per omnia humana corpora eſſet diffuſa, vt ait Aratus in principio Aſtronomicorum:

ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, τὸν οὐδέποτ᾽ ἄνδρες ἐῶμεν
ἄῤῥητον μεσταὶ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαί,
Πᾶσαι δ᾽ ἀνθρώπων ἀγοραί, μεστὴ δὲ θάλασσα,
καὶ λιμένες, πάντη δὲ Διὸς κεχρήμεθα πάντες.
Ab Ioue principium: mortales tempore nullo
Prętereamus eum: loca ſunt hæc plena viarum,
Sunt fora plena, ſimul ſunt plena marmoris vndę,
Et portus; fit vbique Iouis nam copia cuique.

Atque Orpheus in quodam hymno, idem ſignificauit, qui vniuerſitatem hanc rerum à Ioue & produci & gubernari inquit, vt ex his carminibus quæ ſunt ex illius hymno translata in Latinam linguam apparet:

Iupiter omnipotens eſt primus & vltimus idem.
Iupiter eſt caput & medium: Iouis omnia munus.
Iupiter eſt fundamen humi, ac ſtellantis Olympi.
Iupiter & mas eſt, & neſcia fœmina mortis.
Spiritus è cunctis, validi vis Iupiter ignis.

Quid enim eſſe poteſt idem mas ac fœmina immortalis, niſi mundi anima, quæ habeat in ſe hæc omnia producendi facultatem? nam Deus omnino ſexum non habet: vt diximus cùm ſexu omni ſit magis perfectus. Neque ſpiritus quiſpiam ex his Deus eſt, neque vis ignis, ſed omnibus his ſuperior & omnibus imperans. Scriptum reliquit Pauſanias in Arcadicis Cecropem illum qui regnauit Athenis, qui & ipſe Iupiter fuit appellatus, primùm omnium mortalium Deum Iouem cognomine Supremum vocaſſe, nihilque vita præditum illi immolandum duxiſſe, ſed liba tantum patria, cùm omnem crudelitatem à ſuis altaribus repellere diuinam naturam arbitraretur; cui nihil magis conuenit, quàm clementia & beneficentia. Idcirco Deum ſiue Iouem datorem omnium bonorum, hoc eſt *δωτῆρα ἐάων* vocarunt antiqui, & patrem omnium, quia viros bonos multis beneficijs proſequeretur; ac temerarios & ſceleſtos per calamitates, & bonorum iacturam ad meliorem vitæ rationem aliquando reuocaret. Quod niſi fiat, quo pacto verum eſſe poterit id quod ſcriptum eſt apud Sophoclem in Trachinijs;

ὁ τῶν ἁπάντων ζεὺς πατὴρ ὀλύμπιος.
Cęleſtis omnium parens eſt Iupiter.

Quidam tamen cenſerunt omnes haſce virtutes planetam Iouis illis largiri, quorum in ortu dominetur, quarum virtutum autorem fuiſſe Iouem recenſuimus. Quem tamen non hominum ſolùm; ſed etiam Deorum patrem appellauit Heſiodus in Theogonia: quia, cùm omnium rerum humanarum adminiſtrationẽ exerceat, vt à munificentia pater, ita à ſapientia in regenda vniuerſitate rerum, vocatus eſt Rex, vt hęc carmina indicant Theognidis:

οὐδὲ γὰρ ὃς θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάσσει
ζεὺς κρονίδης θνητοῖς πᾶσιν ἁδεῖν δύναται.
Omnibus haud placuit Saturni Iupiter ille,
Imperio ſuperos qui regit, atque homines.

Hæc igitur ſummi Dei bonitas vbi in regendis ſuperioribus conſideratur, Iupiter Olympius dicitur; vbi agit in elementa, varia nomina ſortita eſt apud antiquos; vbi in ſubterraneas vires, Iupiter infernus aut Stygius dicitur, de quo meminit Virg. lib. 4.

Sacra Ioui Stygio, quę ritè incœpta paraui.

Et Homerus libro 1. Iliadis.

ζεύς τε καταχθόνιος, καὶ ἐπαινὴ περσεφόνεια.
Iupiter infernus, ſimul & Proſerpina diua.

Hanc triplicem Iouis poteſtatem, quòd in cœlo ſcilicet, in mari, & in terris dominaretur, ſignificarunt antiqui cùm tertium oculum Ioui in fronte addidiſſent, cuiuſmodi fuiſſe ſignũ illud ligneũ dicitur, ad quod capta Troia fama eſt Priamum confugiſſe, vt teſtatur Agatharchides in Aſiaticis & Pauſanias in Corinthiacis.

AGE verò nunc quid ſub harum fabularum figmento occultauerint antiqui, inueſtigemus, rem, vt par eſt, ab initio repetentes. Omnes antiqui ſapientes in duas claſſes fuerunt diſtributi: atque horum alteri hunc mundum ſempiternum eſſe exiſtimabant, alteri aliquando habuiſſe principium: atque hinc præſtantiſſima erant clariſſimorum hominum ingenia,

hinc

Digitized by Google

hinc diuini hominis, & diuinitus edocti. Apud eos igitur qui mundi originem de medio tollũt, nullum habet locum huiuſce fabulæ explicatio. Apud aliam claſſem, altiſſimam habebit ſignificationem de rerum vniuerſarum origine. Saturnus enim, qui Iouis fuit pater, è Cœlo natus eſt, qui Saturnus genitales partes patri abſcidit. Eſt ſiquidem Saturnus tempus, vt ſuo loco dicetur, quòd non, niſi ex cœli creatione & ortu, natum eſt, vt ait Platonis Timæus: quippe cùm ante cœlum nullum eſſet tempus. Hũc aiunt partes genitales patri cœlo abſcidiſſe, quoniam vnum eſt tempus, neque alium Saturno ſimilem generare potuit, cùm vnus ſit, at non plures mundi. Neque aliud eſt quòd Titan ita cum Saturno conuenerit, vt Saturnus filios omnes necaret, niſi id quod ſenſit Empedocles Agrigentinus amicitiam & diſſidium eſſe potentiſſima duo rerum naturalium principia. Neque vlli dubium eſt, quin ſubitò atque cęlum fuit ab opifice Deo creatum, & ab alijs corporibus inferioribus ſeiunctum, vt putarunt ſapientes, ſtatim nata ſit lis & amicitia, quæ intra illã informem materiam deliteſcere credebantur. Mox ab eodem Deo procedente iam tempore, quod nullum antè fuerat, creata ſunt elementa: quod illi ſignificarunt qui Iouem ſiue æthera, vniuerſam ſcilicet illam regionem, quam igneã putauit Anaxagoras, ex Tempore & Opi ſine terra natam eſſe, & Iunonem aera, & Neptunũ ac Glaucam aquæ elementum, & Plutonem ſiue Cererẽ terreſtres Deos, vim terrę crediderũt. Nã hos à Saturno procreatos fuiſſe, quid aliud eſt quàm primum Cælũ à Deo fuiſſe factum, mox natum ex illo tempus, è quo nata ſunt Deo ſummo è nihilo faciente elementa: quæ cùm Saturnus deglutiuiſſet, deinde coactus eſt rurſus euomere: per quod ſignificatur mutua ſecundum partes elementorum generatio & corruptio. Lapis ab eodem qui primus editus eſt per vomitum, ſignificat compoſitorum corporum item generationem & interitum, quæ digerere non potuit Saturnus, cùm elementa ſint ſempiterna, neque vllo tempore aut vlla vi labefactari poſſint, niſi cùm opifici Deo euertere aliquando placuerit. Iupiter idcirco non voratus eſt à Saturno, quia nullã vim ſentit tẽporis, nullamque iniuriam ætherea plaga lucida, & ab omni corruptione immunis. Dicitur datus fuiſſe Veſtæ educandus, quoniam cùm animalia & plantę ex terra procreentur, tum crebrior elementorũ mutatio fit circa terrã, circa quam exiſtunt vapores, à quibus putauit Thales quòd æthera regio aleretur. Illa autem regio cùm ob celeritatem motus harmoniam efficere putaretur à Pythagoricis, dictus eſt Iupiter inter cymbalorum tympanorũque ſtrepitum fuiſſe ſeruatus. Hunc ab apibus nutritum fuiſſe memorant, quia ſiue ſexu maris & fœminæ ſe inuicẽ gignunt elementa, quibus (vti dicebam) alitur regio ętherea: & à nymphis eadem de cauſa. Aiunt nonnulli à capra fuiſſe educatum, quia ſemper ſublimia petat id animal: quam rem tamen ad inferiorem humilioremque explicationem nonnulli traducunt: Aiunt enim Iouem à Meliſſa & Amalthea Regis Meliſſei filiabus caprino lacte fuiſſe educatum: atque cùm Meliſſa dicta ſit apis apud Gręcos, locum eſſe datum fabulæ, quòd apes ad Iouem infantem aduolauerint, eumque nutriuerint, & quòd capræ lac ſuxerit. Qui contrà mundum non Dei ſummi & altiſſimi prouidentia gubernari, ſed fortuna, & ab atomis fortuitò in vnum confluentibus procreatum cenſuerunt; illi Iouem ætheream regionem ſcilicet, & vniuerſum deniq; orbem à fortuna nutritũ putarunt, cuiuſmodi fuit Epicuri & nonnullorum opinio: illi ſiquidem.

Sunt, qui in fortunæ iam caſibus omnia ponunt,
Et nullo credunt mundum rectore moueri.

Cuius impuri hominis opinio tam eſt nefaria, vt omnia humana diuinaq; iura ſubuertat ac funditus deſtruat; quo nihil minus eſt non modò philoſophicum, ſed vel humanum. Memoriæ proditum eſt præterea Iouem Saturnum de regno depuliſſe, & in vincula conieciſſe, quia Saturnus extra naturam agit regionis prædictę; cuius vim ætherea regio obtundit. Huic partes genitales abſcidit Iupiter, quia nullo tempore alius mundus generabitur, cum hic conſtet ex vniuerſa materia. Atqui illud repugnare videtur, quod ſcriptum eſt à nobis ſuperiùs, quòd ſub Saturno ſanctiſſima legum maieſtas viguerit, & vis ęquitatis: & quòd ipſe vel naturæ ipſius vincula quibus homines inter ſe coniunguntur, tam nefariè violauerit, cùm filios ſuos necaret. At illud ſcire conuenit, homines tunc ſimplices, non ad Saturni exemplum viuere ſolitos, qui verè & filios regno priuauit, & fratrem Titanum, ſed ad legum ab illo inſtitutarum rationem. Semper enim fuit is regnantium furor vt cùm vel filius, vel frater vel coniunctus in aliquã ſuſpicionem inciderit, corruãt e veſtigio omnia naturæ vincula, neque quidquam magis periculoſum eſt aut minus conſtans, quàm regnantium amicitia. Huc accedebat quòd homines in imperio conſtituti ſeueriſſimè cæterorũ illa vitia præcipuè puniunt,

quibus

Digitized by Google

quibus ipſi ſunt obnoxij, neque comites ſcelerum habere facile patiuntur, tunc igitur ob acerbitatem pœnarum homines ſimplices vtpote recentiores, & natura perhumani, facile à vitijs refrænabantur: quo accidit vt omnia pacatiſſima omnia tuta, omnia ſuauia eſſent mortalibus, quòd viuendi genus aurea ętas, & incredibilis ferarum inimiciſſimarum concordia dicta eſt. Inde vulgatum fuit flumina lactis & nectaris plena defluxiſſe, damas impune cum canibus luſiſſe, feras crudeliſſimas cum domeſticis animalibus ſtabulata fuiſſe: quod nihil aliud ſanè ſignificauit, quàm viros bonos legum patrocinio fuiſſe tutos à ſicarijs crudeliſſimis. Nam cum cœpiſſent homines ſub Ioue priſtinam ſimplicitatem deponere, & impunitas propter adiutores Iouis dum patrem de regno depelleret, data fuiſſet ſceleribus; omnis priſtina libere viuendi licentia ſoluta eſt, via patefacta ad prædas impuris latronibus, oſtia patuerunt adulteris, licentia data eſt ſicarijs: neque homines iã Regis inſtituta; ſed vitæ laſciuiam ac temeritatem imitati ſunt. Nam cum Iupiter patrem de Regno deiiciens prope parricidium commiſiſſet, paternamque crudelitatem omninò ſuperaſſet; quibus verbis eos coercere potuit, quos cum priuatis armis ſcelerum ſuorum ſocios habuiſſet? aut quibus verbis illos poterat ad æquitatem reuocare, quorum animos ad omnes iniurias incitaſſet? Inde ſumpta eſt fabula à poetis, quòd Ioue imperante omnis antiquorum pigritia expulſa eſt, & in omnes volucres, & feras, & piſces ab hominibus ſæuitum. Et hæc fuerunt tantopere, tam mirificis laudibus tanta cum admiratione à poetis decantanda? Quod ab humanarum carnium eſu homines abſterruerit, id propè vnum pręclarum eſt inter omnia quæ de Ioue commemorantur facinora: qui cũ ad eſum glandium illos conuertiſſet, meruit iure optimo, vt ſibi glandiferę quercus conſecrarẽtur atque in Dodone monte, qui frequentiſſimis quercubus veſtiebatur in Chaonia Moloſſorum regione nobile fuit Chaonij ſiue Dodonęi patris oraculum, quod vel ex malorum dæmonum illuſione, vel ſacerdotum fraudibus, à petentibus ſortes conſulebatur, vbi columbæ duę dicebantur dare reſponſa. Hęc ea ſunt quę ad naturalium rerum principia, vireſque pertinebant, inter illa quæ de Ioue ab antiquis ſcriptoribus memorię prodita ſunt: quæ ab hiſtoria originem ſumentia, ad philoſophicam rationem mox retorquentur. Nam ſi quis ea quæ dicta ſunt de Ioue, rectè perpendat, vniuerſa prope naturalis philoſophię principia ſub his occultari comperiet. NVNC quę ſpectent ad humanæ vitæ inſtitutionem, perquiramus. Fingebatur in Creta eius imago ſine auribus, quia regibus non conueniat qua ſuis nugas audire. Cùm tamen ad diligentiam adminiſtrandi quatuor aures Lacędemones iniungerent, & aquilam attribuerint antiqui Ioui propter perſpicacitatem: quibus ſenſibus nunc plerique tamen principes non ob rectam adminiſtrationem, ſed ad auaritiã & cumulandas opes, extorquendaſq; à ſubditis, acerrimè vtuntur: quibus & aquila ob rapacitatem meritò tributa eſt, & perſpicacitas ob exploratores, ingenioſoſq; conſultores imponendorum tributorum. Quòd Iupiter, cum natus eſſet, fuerit Saturni voracitati & crudelitati ſurreptus; quid aliud ſignificat, quam diuitijs nullum locum eſſe tutum, ac neq; inter ſuos quidem natura coniunctiſſimos? quippe cùm opulentia vndiq; ſit inſidiis circumuenta, neq; vllum videre licet breuiſſimo tempore diuitem factum, qui ſit idem vir bonus. Aegæona igitur aduerſus Iouem etiam excitarunt poetę, vt ab externis & à coniunctis circumueniri demonſtrarent Reges, vbi ſpes imperandi oblata fuerit. Nulla eſt enim vel fides, vel Deorum immortalium religio, vbi maximarum diuitiarum ſplendor enituerit vel vbi fuerint vires eximiæ: quibus rebus qui maximè excellunt, vel Deos ipſos ſolent parui facere. Huic finxerunt antiqui aſſidere Pudorem & Aequitatem, cùm ſapientem principem formarent, quia maxima erga ſapientem virum eſt omnium reuerentia: quæ aduerſus tyrannos nulla eſſe poteſt, cum illis aſſideat Iniuria & Timor. Id ita eſſe confirmatur vel ex eo, quòd Iupiter Μῆτιν ſiue conſilium duxit vxorẽ, quæ prudentia eſt rebus domeſticis conſeruandis neceſſaria, quę grauida eſt, quoniam è conſilio res faciendæ naſci debent. hanc vxorem Iupiter deglutiuit, cuius caput grauidum factum eſt, quia vis ratiocinandi ſedem pręcipuam habet in capite. ex ea ratiocinatione naſcitur Pallas armata, quo tempore pluit auro in Rhodiorum inſula: per quę ſignificatur imbibendum eſſe conſilium bonorum, & perpendendum, vt inde naſcatur ſapientia quam ſequitur fœlicitas, & defenſio tutiſſima rerum ſingularum, & trãquillitas, quam ſapientia tuetur in rebus humanis, cùm ſapientem nemo fallere, aut imparatum vnquam inuenire poſſit. Quòd Iupiter cùm rex eſſet Deorum ac hominum, ad Danaen Acriſioneam aurum deſcẽderit, & poſtea in tot alias formas brutorum ob amores mulierum fuerit mutatus; quid aliud ſignificat, quam auaritiæ

Digitized by Google

titię & largitionibus omnia patere, nihilque tutum eſſe quod ab inſignibus diuitibus oppugnetur? Deinde neceſſe eſt, vt is qui ad alienas vxores illegitimè accedit, cùm vel humanam vim, vel Dei vindictam, vel infamiam timeat, varios effectus induat beluarum: nam modo timidus fit, modò furibundus; vnde illa de Ioue adultero ſæpius ſunt excogitata. Nemo enim poſt retinere regiam dignitatem & illegitima eodem tempore perpetrare: quare ſcitè dictum eſt id ab illo poeta;

Non bene conueniunt, nec in vna ſede morantur,
Maieſtas & Amor.

Quo pacto Aquila ad Iouem Ganymedem attulerit, non conueniunt inter ſe ſcriptores nam cùm fabulati ſint poetę, quòd illa quæ prima ſacrata eſt Ioue ob auſpicium, aduolans rapuerit: inquiunt ex hiſtoriographis alii cohortem fuiſſe quæ aquilam inſigne haberet, alii maluerunt fuiſſe nauigium quod aquilam in prora haberet pictam, quo raptum Ganymedem ad Iouem detulerit: quæ res (vt aiunt) locum dedit fabulę apud antiquos ſcriptores. nulla eſt enim fabula, quę ab hiſtoria initium non ſumpſerit. Manifeſtum eſſe ſanè arbitror ex iis, quæ hactenus dicta fuerunt; quòd Iupiter homo mortalis extiterit, at quòd inter Deos relatus ſit, dictum fuit: cui tamen nullum certum officium, quemadmodum Diis cęteris, conceſſum eſt, ſed modò huc, modò illuc peruagatur, multo magis miſer, quàm Dęmones illi Empedoclei, qui nullibi poſſunt conſiſtere.

Impellit æther namque eos in pontum atrum.
Pontus ſubhinc in continentemque proijcit.
Tellus eos rurſus agit ſolem in rapidum.
Hic atheris dehinc implicat vertigini.

Nā modò in cœlo eſt, modò in ęthere, modò eſt aer, modò fatū, modò ſub aquis, modò ſub terra, modo in imbrem, modò in varia animalia ſe mutat; qua conditione quid dici aut excogitari poteſt miſerius? Sed Iouem tam multiplicem ac per omnia vagantem relinquamus, & ad Saturnum orationem noſtra conuertamus.

De Saturno. Cap. II.

SATVRNI qui parentes fuerint, non ita facile eſt, quemadmodum fuit Iouis, inuenire quoniam plurimum antiqui ſcriptores inter ſe diſſentiunt. Nos tamen maiorem ſcriptorum partem, communioremque ſententiam in huius parentibus diiudicandis ſequemur. Plato Saturnum Oceani & Tethyos fuiſſe filium ſcripſit in Timæo his verbis; γῆς τε ϗ̀ ὐρανῦ παῖδες ὠκεανὸς καὶ τηθὺς ἐγενέσθην, ἐκ τούτων δὲ φόρκυς, ϗ̀ κρόνος, ϗ̀ ῥέα, καὶ ὅσοι μετὰ τούτων. ἐκ δὲ κρόνυ, καὶ ῥέας, ζεὺς, ἥρα τε, ϗ̀ πάντες ὅσυς ἴσμεν πάντας ἀδελφὺς λεγομένυς αὐτῶν. quæ verba ita ſunt à Cic. in lib. de Vniuerſitate Latinè dicta; *Sic igitur vt ab his eſt traditū, horū Deorū ortus habeatur, atque dicatur, vt Oceanum Salaciaq́; Cœli ſatu, Terręq; conceptu generatos, editosq; memoremus: ex his Phorcyn, Saturnum, & Opim: deinceps Iouem, atque Iunonem, reliquos, quos fratres inter ſe, agnatosque vſurpare atque appellare videmus, & eorum (vt vtamur veteri verbo) Preſapiam*, Non defuerunt tamē qui Doluncum etiam inter Saturni filios connumerarint. At Heſiodus in ortu Deorum, cùm Cęli vxorem Terram fuiſſe cecinißet his carminibus;

θεῶν γένος αἰδοίων πρῶτον κλείυσιν ἀοιδῇ
Ἐξ ἀρχῆς, ὓς γαῖα τε καὶ ὐρανὸς εὐρὺς ἔτικτεν.
Diuinumque genus celebrant hæ carmine Diuum
In primis, quos Terra tulit, Cœlumq; ſupernum.

mox paulo inferius inter eorum filios Saturnū etiam commemorauit, vt patet ex his; (μήτης.
τὺς δὲ μέθ' ὁπλότατος γένετο κρόνος ἀγκυλο-
Editus eſt iunior poſt hos Saturnus & ipſe.

Et Orpheus hymno quodam in Saturnum cōpoſito ita inquit.

Γαίης τε βλάστημα, ϗ̀ ὐρανῦ ἀστερόεντος.
Progenies Terra pariter Cœlique nitentis.

Patet ex his modò Cęli, modo Oceani fuiſſe filium Saturnum, & modò Terræ, modo Tethyos ſiue Salaciæ, ne plures commemorem: quæ res tam diuerſæ vt vno tempore verę ſint, effici non poteſt. Cùm adoleuiſſet Saturnus, audiuiſſetque ex matre quod cęlus Cyclopas in tartarum vinctos deiecißet, id ægrè ferens, matre inflammante aduerſus patrem Titanas pręcipuè, & falcem Saturno ſuggerente, inſidias Cœlo tetendit vt ait Appollodorus lib. I. atque fratres è tartaro eduxit, quibus etiam ſocijs vſus eſt in regno paterno occupando, quod accidit anno trigeſimo ſecundo illius regni, vt ait Euſeb. in Theologia Phenicum. Illi igitur comprehenſo genitales partes Saturnus amputauit, atque à fratribus facilè impetratum eſt vt expulſo patre in regnum ſuccederet. Quanquam non Cęlum, ſed Saturnum primum omnium mortalium regnaſſe indicat illud carmen Sibyllæ Erythręæ, quod ita ſe habet; (ἀνδρῶν.
Πρώτιστος μὲν ἄναξεν ἐπιχθονίων κρόνος ἀν-
Primus mortales inter Saturnus at olim
Regnauit.

Hic fratres habuit, præter Cyclopas, etiam Centimanos Oceanum, Cœum, Crium, Hyperionem, Iapetum. Titanum: Sorores Rheam, Tethym, Temim, Phœben, Mnemoſynen, Thiam

Digitized by Google

Dionem: vt ait idem Appollodorus; quibus tamen nonnulli Cererem addiderunt, Ex his Titanus & Iapetus dicuntur aliquando cōi conſilio cū Saturno regnaſſe, qđ patet ex his verſib⁹:

ϗαὶ βασίλευσε κρόνος, ϗ τιτᾶν, ἰαπετός τε,
Γαίης τέκνα φέριστα, ϗ οὐρανοῦ ἐξεκάλεσαν.
Regnauit Titan, Saturnuſque, Iapetuſque:
Optima quę Cœli dixere, & pignora Terrę.

Deinde cum regnum vnum tres reges perferre non poſſe videretur à matre Veſta, ſororibúſque Ope ac Cerere precantibus impetratū eſt, vt ſolus Saturnus imperaret; ea tamen conditione, ne Saturnus mares filios educaret; ſi qui naſcerentur, ſatiſque haberet quòd ipſe regnaret: vt ad quos iure hęreditario poſt ipſum regnum ſpectabat, perueniret. Tum Saturnus Opim ſororem in matrimonium duxit; cumq́. audiſſet futurum eſſe vt à filio è regno pelleretur, omnes mares necare ſtatuit, quod grauiter ferens Opis ſiue Rhea in Cretam fugit, ibique Iouem peperit, vt dictum eſt. Alij dicunt propterea quòd iuraſſet Titanibus ſe nullos mares educaturum, at non ex reſponſo Saturnum filios necare ſolitum, tanta fuit & patrui crudelitas in nepotes, & patris feritas in filios ob furioſam regnandi cupiditatem. Nullum fuit ſcelus, nullum latrocinium, nullum parricidium, à quo iſti qui Dij habiti ſunt, abhorruerint: modo aliquam præ ſe tulerit commoditatem, alij neque à Titanibus laniari ſolitos Saturni filios arbitrati ſunt, neque à Saturno cæſos, ſed voratos ab ipſo complures, vti ſignificauit Heſiodus in Deorū ortu, vbi loquitur de Saturno in his;

Πεύθετο γὰρ γαίης τε ϗ οὐρανοῦ ἀστερόεντος,
οὕνεκά οἱ πέπρωτο ἑῷ ὑπὸ παιδὶ δαμῆναι,
ϗαὶ κρατερῷ περ ἐόντι, Διὸς μεγάλου διὰ βουλάς.
τῷ, ὅγε οὐκ ἀλαοσκοπιὴν ἔχεν, ἀλλὰ δοκεύων.
Παῖδας ἑοὺς κατέπινε, ῥέην δ' ἔχε πένθος ἄ-
Audijt ex Terrę dicto, Cœlique nitentis (λαστον.
Se fore vincendum à nato. ſic fata reuolui.
Quare obſeruabat natos non ſegniter: omnes
Atque vorabat eos genitos. Rhea at ipſa dolebat.

Atque Lucretius eadem de cauſa ereptum Iouem inquit, vt patet in his :

Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus,
Aeternumq; daret matri ſub pectore vulnus.

Vbi ſenſiſſent Titanes Saturni filios contra leges, pactionesque ſuperius factas clàm educari, Saturnum ac Rheam comprehendunt, & in vincula conijciunt, muroque & cuſtodijs circumdant. Id cùm exploratores cognouiſſet Iupiter, collecta magna militum Cretenſium manu (vt diximus, cum de Ioue loqueremur) arma mouit aduerſus Titanas, ijsque in fugam verſis, & profligatis liberatos parentes in regnum reſtituit: quod ita declarauit: Erythrea Sybilla :

ἡνίκα δ' ἤκουσαν τιτᾶνες παῖδας ἐόντας
λάθριον, οὓς ἔσπειρε κρόνος τε, ῥέη τε σύνευνος.
καὶ ῥεῖην χ' ἐν δεσμοῖσι κρόνον τε ῥέην τε σύνευνον.
κρύψαντ' ἐν γαίῃ, καὶ ἐν δεσμοῖσιν ἐφύλασσον.
καὶ τότε δή μιν ἄκουσαν υἱοὶ κρατεροῖο κρόνοιο,
καὶ οἱ ἐπήγειραν πόλεμον μέγαν, ἠδὲ κυδοιμόν.

Aſt vbi Saturni Titan de ſemine natos
Deque Rhea ſenſit; trahit hos in vincula vtroſq;
Condens ſub terra, vincliſq; coercuit illos.
Hoc vbi ſenſerunt Saturni pignora fortis,
Protinus exarſit triſte & lacrymabile bellum.

Saturnus in regnum per Iouem reſtitutus vt audiuit ſe pulſum iri de illo à filio, inſidias Ioui parare cœpit : quod ſentiens Iupiter(vt dictum eſt) illum in Tartarum deiecit conſilio Promethei vſus, vt ait AEſchylus in Tragœdia Promethei his carminibus :

Digitized by Google

Ἐμαῖς δὲ βουλαῖς ταρτάρου μελαμβαθὴς
κευθμὼν καλύπτει τὸν παλαιγενῆ κρόνον
αὐτοῖσι συμμάχοισι.
Me conſulente Tartarum nunc incolit
Saturnus, vnà cum ſuis ſodalibus,
Auxilijsque.

Deinde Saturnus è carcere elapſus claſſe in Italiam ad Ianum qui tunc ibi regnabat vectus, comiter ab illo hoſpitio excipitur: quem & viuendi rationem docuit, & cultum agrorum, vt aiunt.

Huic Ianus pro accepta diſciplina illa fertur dimidium ſui regni remuneraſſe, & in pecunijs quę ex illius ingenio primum ſunt impreſſæ, nauim fuiſſe ex altera parte impreſſã, ex altera bifrontem effigiem quia regnum ſcilicet communi conſilio Iani, & Saturni gubernaretur, quam rem expreſſit Ouidius lib. 1. Faſtorum:

Hac ego Saturnum memini tellure receptum,
Cęlitibus regnis nam Ioue pulſus erat,
Inde diu genti manſit Saturnia nomen,
Dicta fuit Latium terra latente Deo
At bona poſteritas puppim ſignauit in ære,
Hoſpitis aduentum teſtificata Dei.

Ferunt igitur Saturnum primum per id tempus in Italia plantationes & inſitiones & educationes omnino arborum, & omnium fructiferarum rerum culturam docuiſſe: quare tanquam humanioris vitæ repertor cum coniuge Rhea pro Deo eſt habitus. Ab eo igitur edoctos fuiſſe Italos ita cecinit Virg. lib. octauo:

Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo,
Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis.
Is genus indocile ac diſperſum montibus altis
Compoſuit, legesq; dedit, Latiumq; vocari
Maluit, his quoniam latuiſſet tutus in oris.

Nam, vt ait Triſmegiſtus, tres omnino ſapientes viri floruerunt Triſmegiſti tempore, Cœlus; Saturnus, Mercurius: quare etiam Charondas earum legum quas dederat Carthaginenſibus, autorem Saturnum commemorabat, vt ait Marſilius Ficinus. Huiuſce prudentię ac ſapientiæ cuius conſultor & autor fuit Saturnus apud Ianum Regem tanta fuit apud gentes Italas admiratio, tantaque omniũ pax, & tranquillitas rerum propter ęquitatem, vt aurea ętas ſub illo fuiſſe dicatur à poetis: ac neque tum ſollicitatum fuiſſe mare, nec vllam fuiſſe militiam, ſed omnia propter vberrimam terrę feracitatem omnibus fuiſſe communia. quod ita decantauit Tibullus.

Quam bene Saturno viuebant rege prius, quàm
Tellus in longas eſt patefacta vias.
Nondum cæruleas pinus contempſerat vndas,
Effuſum ventis præbueratque ſinum.
Nec vagus ignotis repetens compendia terris
Preſſerat externa nauita merce ratem.
Illo non validus ſubijt iuga tempore taurus,
Non domito frenos ore momordit equus.
Non domus vlla fores habuit, non fixus in agris
Qui regeret certis finibus arua lapis.
Ipſæ mella dabant quercus, vltroque ferebant
Obuia ſecuris vbera lactis oues.
Non acies, non ira fuit, non bella, nec enſes
Immitti ſæuus preſſerat arte faber.

Verùm hanc ſanctiſſimarum legum, iuſtitięque reuerentiam non in libris notata, aut inciſam in ære ſed in animis hominum impreſſam, & conſuetudine ciuitatum inueteratã eſſe oportere credidit, vt teſtatur Virg. qui ita ſcripſit lib. 7.

—— neue ignorate Latinos
Saturni gentem haud vinclo nec legibus æquam,
Sponte ſua, veteriſq; Dei ſe more tenentem.

Nam is certè quidem qui ob metum pœnarum ſolùm aut ad ſcriptarum legum integritatem vitam ſuam accommodare cogitur, at nõ ſponte facit quæ recta ſunt, vir bonus eſſe nullo pacto poteſt: quoniam qui nullum flagitiũ propter metum pœnę committit, non is quidẽ vir bonus eſt, ſed tantum non malus. Ille ſolus vir bonus iure habetur, qui naturæ ductu ad ea quæ glorioſa, quæ honorifica, quæ honeſta, quæ decora ſunt contendit; at non metu pœnarum: ille integer, ille æquus, ille probus. Inde contigit vt ſcripſerint poetę Iuſtitiam è terris aufugiſſe, & in cœlum conuolaſſe: quæ naturæ fuit ęquitas in animis hominum inſita, quæ paulatim creſcentibus ſcriptis legibus ob hominum malitiam ex animis mortalium deleta eſt: non illa è terris euolauit, quæ ſcripta eſt in tot tantisque Iuriſperitorum codicibus. Nã quanto ſimpliciores erant homines, tanto iuſtiores erant natura: vbi legum volumina in ciuitatibus quaſi Aſtręę teſtamenta compoſita ſunt, illa ſimplicitas paulatim ad ruſticos homines extra ciuitatem receſſit, & ad horum teſtamentorum ignaros quare inquit poeta, quòd

—— extrema per illos
Iuſtitia excedens terris veſtigia fecit.

Quidam tamen fabulati ſunt leges non eſſe Aſtrææ teſtamentum ſed hominum placita vel aduerſus ęquitatem per potentiam ſubditis impoſita, & quædam propria ciuitatum inſtituta ad propriam ciuitatum & ferentium ea vtilitatem excogitata. quæ in varias etiam ſententias poſſent diſtorqueri; quibus inſpectis non auſa ſit Aſtræa teſtamentum condere, cùm nullum

propè

prope inexpugnabile videretur ſibi facere poſſe tum ob multitudinem inter ſe pugnantium legum; tum etiam ne per lites euerteret chariſſimorum facultates quos erat hæredes factura.

Hanc hominum ſimplicitatem & innocentiam immenſi bonorum cumuli ſequebantur. nam tanta erat quies, tanta fęlicitas, tanta bonorum omnium copia, vt meritò iſta ſuauiſſima carmina de illa ætate ſcripſerit Pherecrates in actu metalla fodientibus inſcripto.

πλούτῳ δ' ἐκεῖ ἦν πάντα, συμπεφυρμένα
ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς πάντα τρόπον εἰργασμένα.
ποταμοὶ μὲν ἀθάρης, καὶ μέλανος ζωμοῦ πλέοι
διὰ τῶν στενωπῶν τονθολυγοῦντες ἔρρεον.
Αὐταῖσι μυστίλαισι, καὶ ναστῶν τρύφη.
ὥστ' εὐμαρῆ, ἦγεν αὐτόματ' ἐς τὴν ἔνθεσιν
χωρεῖν λιπαρὰν κατὰ τοῦ λάρυγγος τοῖς νεκροῖς.
φύσκαι δὲ καὶ ζέοντες ἀλλάντων τόμοι
παρὰ τοῖς ποταμοῖς σίζοντες ἐκέχυντ' ἀντ' ὀστράκων.
καὶ μὴν παρῆν τεμάχη μὲν ἐξωπτημένα
καταχυσματίοισι παντοδαποῖσιν εὐτρεπῆ.

Pluto ſimul permiſta erant ibi omnia,
Boniſque prorſus plena cunctis. nam caua
Plena & farina, & iuris atri flumina
Fluxere per loca arcta murmurantia
Ob per leues panes calentes, qui cibus
Facillime vel ſponte ſanè curreret
In ora mortui viri coactus haud.
Lucanica & tucceta bullientia
Loco oſtrearum ipſa ſu erant per flumina;
Piſceſq; conditi natabant vndique
Suaui parati iure, ſimplici haud modo.
tum paulopoſt.

ὀπταὶ κίχλαι γὰρ ἀνάβραστ' ἠρτυμέναι
περὶ τὸ στόμ' ἐπέτοντ' ἀντιβολοῦσαι καταπιεῖν
ὑπὸ μυρρίναισι κἀνεμώναις κεχυμέναι.
τὰ δὲ μῆλ' ἐκρέματο τὰ καλὰ τῶν καλῶν
ὑπὲρ κεφαλῆς ἐξ οὐδενὸς πεφυκότα. (ἰδεῖν

Turdi volabant ora circum, qui bene
Conditi erant, coctiq; mirè, ſupplices
Edi rogabant pulchra per papauera
Myrtoſque fuſi: mala pendebant ſuper
Caput decora maximè, nec arbore
Producta, nullo vel retenta germine.

Nam ſine vlla ſolicitudine curaque viuebant, ſine laboribus, ſine calamitatibus: neq; corporis vigor vlla ſenectute minuebatur. Vbi mortis tēpus aduentaſſet, ſine aliqua difficultate, tanquā in ſuauiſſimum ſomnium deflectentes naturæ neceſſitati concedebant, quæ omnia Saturno regnante contingere ſolita dicuntur, vt teſtatur Heſiodus in operibus & diebus:

οἳ μὲν ἐπὶ κρόνου ἦσαν ὅτ' οὐρανῷ ἐμβασίλευεν.
ὥστε θεοὶ δ' ἔζωον ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες.
Νόσφιν ἄτερ τε πόνων καὶ ὀϊζύος, οὐδέ τι δειλὸν
Γῆρας ἐπῆν, αἰεὶ δὲ πόδας καὶ χεῖρας ὁμοῖοι
τέρποντ' ἐν θαλίῃσι κακῶν ἔκτοσθεν ἁπάντων.
Θνῆσκον δ' ὡς ὕπνῳ δεδμημένοι.

Nam tum Saturnus cælo regnabat, habentes
Viuebant homines nullas in pectore curas,
Vt Dij fælices. Nec vires curua ſenectus
Inflexit: ſimileſq; pedes ſimileſq; fuere
Vſq; manus illis. Ibant conuiuia læta.
Vt ſomno domiti fatis ceſſere benignis.

Et profectò nulla maior eſt in ſenectute aut in morte conſolatio ſapienti viro, nihil quod leuiorem mortem efficiat, quam rectè anteactæ vitę recordatio, & per vniuerſum vitæ curſum ſeruatæ integritatis memoria. Non enim illa eſt vera conſolatio, quæ videtur inſulſis noſtræ tēpeſtatis ſenibus, qui ſe ęquo animo poſſe mori gloriantur, quia nullum voluptatum genus neſcierunt, vel quia multas viderunt regiones, vel quia omnibus honoribus in patria ſua perfuncti ſunt: quoniam nihil horum vel virum bonum efficit, vel animum ſapientiorem ac beatiorem, aut ad omnia difficilia conſtantem. Qui cęteris rebus nihil ad probitatem pertinentibus potiti ſunt, nulliſque voluptatibus pepercerunt, aut functi ſunt honoribus, illi in difficilimam omnium mortem & curarum pleniſſimam incidunt: quo tempore ob metum illarum pœnarum quę vitiis nefariis poſt mortem proponuntur apud inferos, mirum in modum diſcrucientur, cogūturq; vniuerſæ anteactæ vitæ rationē percurrere. Hi ſi nihil ſanctum laudabileque inueniant, non in ſomnum quidem ſuauiſſimum ſed in maximas incidunt moleſtias & difficilimas animi ſollicitudines & quaſi tunc diſcrutiari incipientes decedunt. Iure igitur Orpheus Eunomiam quaſi bonam legem vt nomen ſignificat, ſiue iuſtitiam, tanquam omnis fęlicitatis autorem apud thronum Iouis collocauit, vti teſtatur Demoſthenes orator his verbis in oratione in Ariſtogitonem: πάντα τὰ τοιαῦτα ἔθη παριδόντας, τήμερον ὀρθῶς δεῖ δικάσαι, τὴν τὰ δίκαια ἀγαπῶσαν εὐνομίαν περὶ πλείστου ποιησαμένους, ἣ πάσας καὶ πόλεις, καὶ χώρας σώζει, καὶ τὴν ἀπαραίτητον καὶ σεμνὴν δίκην, ἣν ὁ τὰς ἁγιωτάτας ἡμῖν τελετὰς καταδείξας ὀρφεὺς παρὰ τὸν τοῦ διὸς θρόνον φησὶ καθημένην πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐφορᾶν. *omnes huiuſmodi mores vbi cognoueritis, hodierno die vobis rectè iudicare conuenit, plurimi facientibus Eunomiam, æquitatis amicā, quę omnes vrbes & regiones tuetur: & inexorabilem, ac venerandam*

Digitized by Google

Iuſtitiam, quam Orpheus (qui nobis ſanctiſſimas ceremonias oſtendit) Iouis ſolio aſſidentem, inquit, omnia mortalium facta obſeruare. Fuerunt alii qui bifrontis Iani pecuniam impreſſam idcirco fuiſſe ſignificarunt, quia Ianus poſt acceptum hoſpitio Saturnũ mitiore viuendi ratione inuenta, hominibuſque è feris manſuetioribus factis, duplicis vitæ Deus & autor habitus eſt, cum vtraque ſub illo fuiſſet, vt teſtatur Plutarchus in vita Numę hoc pacto, ὁ γὰρ ἰανὸς ἐν τοῖς παλαιοῖς πάνυ, εἴτε δαίμων, εἴτε βασιλεὺς γενόμενος πολιτικὸς καὶ κοινωνικὸς, ἐκ τοῦ θηριώδους καὶ ἀγρίου λέγεται μεταβαλεῖν τὴν δίαιταν. καὶ διὰ τοῦτο πλάττουσιν αὐτὸν ἀμφιπρόσωπον, ὡς ἑτέραν ἐξ ἑτέρας τῷ βίῳ περιποιήσαντα τὴν μορφὴν καὶ διάθεσιν, *Ianus apud antiquos ſiue dæmon, ſiue rex vrbanus fuit & perbenignus à ferina & agreſti vita dicitur homines ad aliã meliorem reuocaſſe; quare eum bifrontem effingunt, tanquam qui alteram ex altera viuendi rationem inſtituerit.* Fuerunt tamen qui putarint Saturnum fuiſſe a Ioue comprehenſum & in vincula traditum, non autem fugiſſe: quorum ſententiam ſecutus eſt Plato in Eutiphone: αὐτοὶ γὰρ οἱ ἄνθρωποι τυγχάνουσι νομίζοντες τὸν Δία τῶν θεῶν ἄριστον καὶ δικαιότατον, καὶ τοῦτον ὁμολογοῦσι τὸν αὐτοῦ πατέρα δῆσαι, ὅτι τοὺς υἱεῖς κατέπινεν οὐκ ἐν δίκῃ, κἀκεῖνόν γε αὐτὸν αὐτοῦ πατέρα ἐκτεμεῖν δι ἕτερα τοιαῦτα: *Ipſi enim homines arbitrantur Iouem Deorum optimum ac iuſtiſſimum eſſe, & tamen hunc patrem ſuum in vincula iecisſe inquiunt, quòd filios iniquè voraret: illumq; rurſus patrẽ incidiſſe ob alia his ſimilia.* At Homerus in lib θ. Iliadis non ſolum Saturnum vinctum fuiſſe

fuiſſe à Ioue memorat, ſed etiam eius fratrem Iapetum, amboſque fuiſſe coniectos in tartarũ, vt in his patet;

σῖθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω
χωομένης, οὐδ' εἴκε τὰ νείατα πείραθ' ἵκηαι
Γαίης καὶ πόντοιο, ἵν' ἰαπετός τε, κρόνος τε
ἥμενοι, οὔτ' αὐγῆς ὑπερίονος ἠελίοιο
τέρποντ', οὔτ' ἀνέμοισι, βαθὺς δέ τε τάρταρος
ἀμφὶς.

Ipſe tuam haud tanti facio quam concipis iram.
Nec ſi extrema petas terræ, pelagique; vbi ſentit
Lumina nec ſolis, nec ventos Iapetuſque,
Saturnuſq; ſenex; quos tartara dira coercent.

Memoriç tamen prodidit Lucianus in Saturnalibus Saturnum neq; fuiſſe à Ioue vinctum, neque regno priuatum, ſed libenter ac ſponte regnum illi conceſſiſſe, vt dictum eſt, rerumque omnium, vtpote ob ætatem impotentem, filio tradidiſſe adminiſtrationem: quippe cùm & alij fuerint cõplures reges qui iſtud ipsũ fecerĩt. Neque tamen primus omnium mortalium Saturnus regnauit, vt voluit Sibyllç carmẽ ſuperius: cùm ante Saturnum & Rheam, Ophionem & Eurynomen Oceani filiam imperaſſe conſtet, quos & ipſos Titanas vocarunt: quo tempore Saturnus poſt captum Ophionem & Eurynomen à Rhea in tartarum deiectos, Deorum imperio potitus fuiſſe dicitur, donec eam ipſam vim paſſus eſt & ipſe à Ioue, vt ait Iſacius. Huic falcis inuentionem tribuerunt antiquorũ nonnulli, quoniam (*vt diximus*) *vitæ humanioris author fuit Italiam incolentibus*, quos plantandi ac falce metendi rationem docuit. Alij dixerunt eam falcem ſibi à matre fuiſſe datam. cùm aduerſus patrem, & ad liberandos è vinculis fratres armatus fuit, qua etiam genitalia Cœlo abſcidit, quæ poſtea decidit in Siciliam vt ait Apollonius libro quarto Argonauticorũ:

Ἄμμι δὲ ἀμφὶς πέραν κεραυνίην εἰν ἁλὶ νῆσος,
ᾗ ὕπο δὴ κεῖσθαι δρέπανον φάτις, ἵλατε μοῦσαι
οὐκ ἐθέλων ἐνέπω προτέρων ἔπος, ᾧ ἀπὸ πατρὸς
μήδεα νηλειῶς ἔταμε κρόνος. (πρὸς

Inſula cæruleo nemoroſa Ceraunia ponto
Cingitur. hæc celat falcem. (mihi parcite Muſæ,
Inuitus nam priſca cano hæc) vt fama. parenti is
Saturnus qua olim genitalia membra cecidit.

Hæc inſula ab ea falce poſtea Drepanum fuit dicta, cùm Græci δρέπανον falcem nominent. Quamuis alii maluerunt dictam fuiſſe ab illa falce, quam Ceres à Vulcano captam donauit Titanibus, cùm eos metere docuit. Timæus verò antiquiſſimus ſcriptor exiſtimauit dictam fuiſſe Drepanum ab illa falce qua Iupiter Saturnum incidit, quæ ibi occultata fuiſſe dicitur, cũ antea illa inſula Macris, a nutrice Bacchi diceretur, & poſtea Coryca ab Aſopi filia, teſtatur Pauſanias in Achaicis, & Licophronis, Apolloniique enarratores. Alii crediderunt falcem illam non à matre datam fuiſſe Saturno, ſed Telchinem è Creta Rhodum veniſſe per Cyprum, indeque ferrum & æs laboraſſet, falcemque illam fabricaſſe Saturno. vt memoriç prodidit Strabo libro decimo quarto Geographiç. Ego verò magis illorum ſententiæ accedo, qui neq; hac, neque illa de cauſa Drepanum vocari putarunt, ſed quia crebræ maris vndç eò cum impetu irruentes ita terram corroſerint, vt inſulam in formam falcis excauarint. Fuit Saturnus ad res Venereas maximè propenſus, quare illa fabula de illo circumfertur, quòd cùm Philyram Oceani filiam amaret, Opi ſuperuenienteIn equum ſe conuertit, vt ſub ea forma amores ſuos occultaret. quod innuit Virgilius libro tertio Georgicorum his carminibus:

Talis & ipſe iubam ceruice effudit equina
Coniugis aduentu pernix Saturnus, & altum
Pelion hinnitu fugiens impleuit acuto.

Huic ſacra fiebant humanis hoſtiis, vt proditum eſt memoriç à Platone in Minoe: καὶ ταῦτα ἔνιοι αὐτῶν υἱεῖς τῷ κρόνῳ (ὡς ἴσως καὶ ἀκήκοας) θύουσιν. *Atque nonnulli ipſorum vel filios immolant Saturno* (*vt fortaſſe audiuiſti*) Hic ritus ſacrorum per multos annos & vſque ad Herculis tẽpora perdurauit in Italia, quòd fiebat ad Saturni imitationem; ne ſolus is crudeliſſimus fuiſſe Deus videretur, qui ſuos filios omnes interimere conatus ſit.

Saturni ara cereis accenſis excolebatur cereique mittebantur, ditioribus: quia Saturnus quaſi lumen fuit humanæ vitç, quam è tenebris ad bonarum artium cognitionem excitarit. In huius Dei honorem, cùm celebrarentur Saturnalia apud Romanos, domini ſeruiebant ſeruis, ad memoriam priſtinç libertatis omnium quç fuit ſub illo rege, cùm nemo alteri ſeruiret. Qui voluerunt Saturnum eſſe dictum, quòd annis ſaturetur, quàm ridiculi fuerunt Dij boni? Nam qui ab annis dictus eſt, & a ſatietate apud Latinos, eritne idem Κρόνος apud Grçcos, an alius aut malè ficta eſt & ridicula hçc etymologia, aut præclari iſti nominum interpretes mihi dicant velim, cũ Κρόνος ἀπὸ τοῦ χορεῖν, hoc eſt à ſaturando dicatur illud ὄνος quod aſinum ſignificat, num ipſi addendum putent in compoſitione: quod niſi addatur, videbitur nomen datum Saturno antè apud Latinos quàm apud Græcos: quod falſum eſt. ſi addatur ſignificabit Saturnum

aſinus

Digitized by Google

aſinis ſaturari. qua etymologia quid magis ridiculum eſt? Sed poſt res à Saturno geſtas ita ſummatim explicatas; quam ſententiam occultauerint antiqui ſub his narrationibus inueſtigemus.

Quidam antiqui ſcriptores voluerunt Saturnum regnaſſe in Aegypto, ac Rheam ſororem duxiſſe in matrimonium; è quibus nati ſint Iupiter & Iuno, qui ob virtutem, præſtantiſſimaque animi ornamenta, vniuerſo terrarum orbi imperarint; ex his natos eſſe quinque filios omnino memorant, Oſirim, Iſim, Typhonem, Apollinem, Venerem; atque Oſirim eſſe Dionyſium tantopere à Græcis celebratum, Iſim autem Cererem. Saturnum è Cœlo & Rhea, quæ terra eſt, natum eſſe, nihil aliud ſignificat, quam illud idem quod diximus ſuperiùs; tempus ſcilicet cum cœli aſtrorumque agitatione & motu cœpiſſe, vt crediderunt illi qui Deum fuiſſe architectatum hunc mũdum putarunt. Quidam cum Ianum Solem, ac Saturnum tempus eſſe crederent, eoſque communi conſilio imperantes, clauem & virgam tribuerunt, vt qui rebus prçeſſet: nam putabant clauem habere, quia per diem illa mundum aperiret, & mox veſperi clauderet. Alij claues tribuerunt, quòd belli paciſque eſſet arbiter: quę certè omnia pro prudentia ſunt intelligenda. Hunc idcirco ſenem & falcatum, & detecto capite, & laceris veſtibus, & porrigentem ſerpentem finxerunt, quem circunſtabant duo pueri & duę puellę, pro quatuor elementis in eius ſiniſtra manu ſerpens erat qui ſibi caudam morſu apprehenderat. quòd omnia tempus & viciſſitudines rerum hęc ſignificarent. at cur patri genitalia membra abſcidit explicauit id Cicero in ſecundo de natura Deorum: nam cùm æther Saturnus eſſe ab antiquorum nonnullis crederetur, vt videtur putaſſe Orpheus in Argonaut. cum inquiat.

*καὶ κρόνον, ὅς ἐλόχευσεν ἀπειρεσίοισιν ὑφ' ὁλ-
Αἰθέρα.* (*κοῖς.*

Æthera Saturnum qui late amplectitur altum.

Hunc exiſtimarunt patrem abſcidiſſe, quoniam vnus eſt ęther à Deo ſine Cœlo procreatus ex vniuerſa ętheris materia. neque alius æther procreari poteſt, qui ſi pro tempore capiatur idem nihilominus continget. Conuenit ita cùm Titano fratre vt filios omnes occideret; quod quid aliud eſt, niſi Solem cum tẽpore coniuraſſe, vt omnia quę naſcantur propararẽt ad interitum? quippe cùm autor ſit generationis & corruptionis rerum naturalium Sol, quorum nihil fit ſine tempore. Cum igitur rerum ſit omnium viciſſitudo, omniaque, quæ quidem nata ſunt, interire aliquando neceſſe ſit, quia quæ compoſita ſunt, denique in ſua principia ſoluuntur, quorum omnium mutationis architectus eſt tẽpus, dictus eſt Saturnus filios voraſſe. quod ſaxum vomuerit Saturnus & reliqua omnia quę comederat, quid aliud eſt quàm alias res in demortuarum locum ſuffici ab ipſa natura & reparari? Sic enim ait Sophocles in Aiace;

*ἅπανθ' ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος
φύει τ' ἄδηλα, καὶ φανέντα κρύπτεται.*

*Tantum valet tempus, vetuſtas vim hanc habet;
Ignota profert, celat inde cognita.*

Quod autem Saturnus ſit tempus, ac nihil aliud quod omnia deſtruit, & omnia producit, indicat carmen illud Orphei in hymno Saturni.

*ὃς δαπανᾷς μὲν ἅπαντα, καὶ αὔξεις ἔμπαλιν
αὐτός.*

Omnia qui profers, conſumis & omnia rurſus.

Et Aeſchylus in Eumenidibus;

χρόνος καθαιρεῖ πάντα γηράσκων ὁμοῦ.

Simul ſeneſcens cuncta tempus deſtruit.

Neque mirum eſt, cùm tempus eſſe Saturnum dicimus, illum fuiſſe Deum exiſtimatum, quando Sophocles in Electra tempus palàm Deum appellauit;

χρόνος γὰρ εὐμαρὴς θεός.

Deus profecto tempus eſt facillimus.

Cùm enim Sol nunc ad ſeptentrionem, nunc ad meridiem declinet, quare nunc hyemes, nunc æſtates faciat, atque promutationibus temporũ omnia quæ terra marive naſcuntur, initia, cauſaſque accipiant ſui ortus, meritò dictus eſt Saturnus ab Orpheo pater & hominum & Deorum, vt eſt in hoc verſu:

*Αἰθαλὴς μακάρων τε θεῶν πάτερ, ἠδὲ καὶ ἀν-
δρῶν.*

*Flammiger ò Saturne hominum pater, atque
Deorum.*

Qui falcem quoque illi attribuerunt, nihil aliud putaſſe videntur Saturnum niſi tempus ipſum à quo omnia inciduntur, proſternuntur & labefanctantur, quippe cùm tempori etiam falcem antiqui tribuerint, vt patet ex his libri tertij Epigrammatum:

*Ψήχει καὶ πέτρην ὁ πολὺς χρόνος οὐδὲ σιδήρου
φείδεται, ἀλλὰ μιῇ πάντ' ὀλέκει δρεπάνῃ.*

*Marmora diſcindit vis temporis, at neque ferro
Parcit: inhumana cunctaq; falce ſecat.*

Falcem Saturni vel Iouis vel Cereris occultatam fuiſſe in Sicilia fabulati ſunt, propter inſulæ frumenti, rerumque victui neceſſariarum fertilitatem; nam inſularum omnium prope fertiliſſima eſt Sicilia, vt ſcripſit Polybius lib. 1. hiſtoriar. Eſt enim Sicilia omnium propè inſula-

rum

rum optima & ampliſſima dignitate ac frequentia hominum & imprimis ab antiquis & recentibus ſcriptoribus celebrata. eius ambitus eſt ſtadiorum quatuor millium trecentorum & ſexaginta cum à Peloro Siciliæ promontorio ad Lilybęum mille & quingenti ſtadii intercedant: inde ad Pachynum Syracuſanamque regionem mille & quingenti. reliquum latus (eſt enim triquetra inſula) continet ſtadios mille & quingentos & ſexaginta, de cuius inſulæ feracitate ita ſcribit poetarum celeberrimus:

Ἀλλὰ τάγ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται.
Πυροὶ καὶ κριθαὶ, ἠδ' ἄμπελοι, αἵτε φέρουσιν
οἶνον ἐριστάφυλον, καί τοιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει.
Oīa ſponte ſua hæc ſine aratro aut ſemine ſurgūt.
Hordea, frumentum, vites quæ mollia vina
Producunt, augetq; Iouis gratiſſimus imber.

Nam putatur à pleriſque frumentum in Sicilia prius inuentum fuiſſe, cui rei argumento fuit, quod in planitię Leontia Sicilię frumentum ſylueſtre ſponte naſceretur. dicta eſt apud Etnam ab his rapta fuiſſe Proſerpina in quibuſdam pratis, vbi violæ & alii multiplices flores odoriferi ſponte naſcebantur, qui ſẽper ita vigebãt vt odorẽcanũ venãtiũ naturalẽ impedirent. Eſt illud pratũ planum in medio, at circũ cliui molles attolluntur ita vt vmbilicus inſulæ iure dicatur. habet circum nemora & fontes & viridaria, & apud ipſa paludem, & propinquam ſpelũcam ſatis amplam quę habet hiatum ſubterraneum, qua currum Plutonis cum rapta Dea deſcendiſſe ferunt. Sed cur fuit Saturnus à Ioue de Regno depulſus? cur ligatus? cur in tartarum deiectus? quia ſublimiora corpora, quæ ſunt ſupra elementa & corpora ſimplicia, omnẽ vim temporis ad inferiora, quæ patiuntur mutationem relegarunt: cum ipſa ſint ab omni vel ſenectute vel labore vel mutatione immunia, vt ſenſerunt Peripatetici. Vocarunt igitur tartarũ locum hunc inferiorem corruptioni & perturbationi ſcilicet obnoxium. Sic igitur & ſe fratres ſuos Iupiter ab immanitate Saturni liberauit cuius fratres ſunt elementa, quorum etſi partes ſingulę corrumpuntur, vniuerſa certè interire non poſſunt. Lucianus tamen in dialogo de Aſtrologia idcirco datum eſſe fabulę locum inquit, quod Saturnus fuerit ligatus, quia tardus ſegniſque ſit planetę illius motus: cùm tamen ligatus nunquam fuerit Saturnus, neque in tartarum deiectus, qui locum dedit fabulæ propter multas tergiuerſationes & varietates, quæ contingũt illius motui. Idem cùm nõ facilis ſit viſui mortalium, dictus fuit aliquando in tartarũ ſub terram deiectus, quam tarditatem ac varietatem motus mirifica ſanè elegantia orationis expreſſit Virgilius in primo Georgicorum eo verſu:

Frigida Saturni ſeſe quò ſtella receptet.

Italia Saturnia de nomine Saturni fuit appellata, illique ſacra credita quòd multorum bonorum autor Saturnus Italis hominibus fuerit, vt inquit Halicarnaſſæus Dionyſius in lib. primo, οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν τοὺς παλαιοὺς ἱερὰν ὑπολαβεῖν τοῦ Κρόνου τὴν χώραν ταύτην. τὸν μὲν δαίμονα τοῦτον οἰομένους εἶναι πάσης εὐδαιμονίας δοτῆρα, καὶ πληρωτὴν ἀνθρώποις, εἴτε χρόνον αὐτὸν δεῖ καλεῖν, ὡς Ἕλληνες ἀξιοῦσιν, εἴτε Κρόνον ὡς Ῥωμαῖοι, πᾶσαν δὲ περιειληφότα τὴν τοῦ κόσμου φύσιν, ὁπότερον ἄν τις ὀνομάσοι. *Neq; mirum eſt ſanè ſi antiqui ſacratam Saturno regionem hanc exiſtimarunt: quippe cum omnium bonorum, omniuq; feracitatis autorem & largitorem hunc dæmonem crediderint: ſiue tempus ipſum nominari conuenit, vt arbitrantur Græci, ſiue Saturnum, vt Romani. hic quocunq; nomine quis vocauerit, vniuerſã mundi naturã cõplexus eſt.* Platonicorum præterea claſſis, cùm Cœlum illum, cuius Saturnus fuit filius, Deum eſſe putarent, at non ſublime iſtud corpus, quod omnia continet, mentemque illam diuinam, quæ cęteras cõplectitur: hanc mentem modò Iouẽ, modò Venerem, modò Saturnum vocarunt. & quoniam locus illi in cœlo præcipuè aſſignatur ab omnibus cuius nutu cuncta gubernantur, idcirco Cœli filium Saturnum, ſiue mentis virtutem è cœlo prouenientem; & in omnia corpora diffuſam dixerunt. Cùm diuina illa mens æthercam regionem gubernans intelligitur, tũc vocatur Iupiter. aſt vbi in inferiora corpora deſcendit ad ea ad generationẽ concitanda, tunc appellatur Venus. hinc accidit vt is Saturnus mens ſuperna aliquando intelligatur, in qua ſit lux vniuerſa rerum omnium atque prouidentia, quę ad ordinem & vitam & mutationes omnium fortunarum pertineat. Alij tamen eius ſphærę cœlum quæ a planes nuncupatur, animam: at inferioris, Saturnum dixerunt qui ordo poſtea ſeruatur in cæteris. Atque hæc ea ſunt. quæ fabuloſe de Saturno dicta ad phyſicas rationes detorquentur; quorum fundamẽtum res à Saturno geſtas fuiſſe ego crediderim: quę tum voluptatis, tum etiam religionis cauſa fuerunt ab antiquis ita formata. Nunc quid Aſtronomice iſta ſignificent, explicandum eſt.

Scriptum eſt à genethliacis Saturni Sydus frigidum eſſe ac ſiccum, quare bilis atræ ferax eſt, homineſque facit, in quibus præualuerit in ortu.

Digitized by Google

tu, inuidos, malignos, ſuperbos, auaros & ad iram tardos, ſed in ea diutius inſiſtentes, atque iidem tamen plurimum pollent conſilio & ingenio audaces facit in periculis, ſenilique ſapiētia. Hanc tamen planetę malignitatem aiunt placari aut certè leniri Iouis coniunctione vel receptione, vel oppoſitione, vel trino, vel ſextili aſpectu. Sicut enim mars cum in angulis cœli, vel in ſecunda (vt aiunt) domo vel in octaua fuerit, multa naſcentibus portendit: cuius tamen malignitatem minuit Venus vel oppoſita, vel coniuncta vel recepta, vel per ſextam circuli partem diſtans ab eo, vel per tertiam, omnemque feritatem & rabiem propè compeſcit, ſic accidit Saturno ob Iouis aduentum: quare dictus eſt à poetis Saturnus à Ioue filio eſſe vinctus, qui ſub ipſo Saturni circulo eſt: & in tartarum deiectus, quoniam eius vires infringit & obſcuras facit. Quod ſi vera ſit illorum ſententia, qui dicunt ſidera ſignificare tā cum hominibus ſuperarum mentium voluntatem, tanquam aues augurium, nullamque vim in nos habere ad commouendum; cur Venus dicta eſt à ſapientibus Martis malitiam infringere aut Saturni Iupiter retardare? Dictus eſt rurſus in equum conuerſus Saturnus animal in Venerem propenſum ac penè furioſum, quia libidini deditos vis planetæ clam facit, ac furorem venereum penè concitat in ijs corporibus, quibus plurimum dominatur. Eum multorum commodorum inuentorem fuiſſe aſſerunt quia melācholici, & quibus in ortu dominatur Saturnus, plurimum valent ingenio & prudentia.

PRAETEREA cùm ſingulis planetis ob ſimilitudinem quandam metalla ſingula ſint attributa, metallorum tortores ſiue chemiſtæ artifices hanc totam ferè fabulam ad ſuam artem retorſerunt, cum ſe Gebrum, Hermetem, & Raymundum Platonicos, imitari velle profiteātur. Dicūt enim fictum fuiſſe ab antiquis, quod Iupiter Saturno genitales partes abſciderit acuta falce, eaſque in mare deiecerit, ex quibus & è ſpuma nata ſit Venus, quia Saturnus ſal ſit quidam, pater Iouis, pręparati ſalis ſcilicet, qui fit ex eo pręparato. Sed quoniam cùm Iupiter in vaſe vitreo exiſtit, in peracutam tenuemque aquam ſoluitur propter vim ignis, quæ ſumitur etiam ab ipſo Ioue; cùm viriles partes ſecum afferat, incidens ac ſeparans ſulphur intimum ac in ſale latens, quæ recidūt in vas quod accipiendis apponitur; idcirco & Saturno amputatas viriles partes dicunt: & cùm ſal in aquam tanquam in mare decidat, ex illo ſale ac ſulphure gignitur Venus. Conantur enim metallorū tortores & has, & alias his ſimiles artes excogitare, quibus poſſint metalla in alias formas trāſferre teterrima paupertatis forma perterriti, ac ſemper illam lepidiſſimi poetæ Timoclis ſententiam in animo habentes, qui ita inquit;

ψυχὴ βροτοῖσιν, αἷμά τ᾽ ἐστὶν ἄργυρος.
τουτονὶ σῶρον οὐκ ἀθροίζων ἀθρόον
πλάζει θανόντος ἀνδρὸς ἐν ζῶσι σκιά.
Eſt ſanguis atque ſpiritus pecunia
Mortalibus, quæ nulla cui ſit copia,
Viuos pererrat inter umbra mortui.

Pingebatur autem ab antiquis Saturnus ſenex pallidus, curuus, altera manu falcem geſtans, & draconem caudam ſibi mordentem: altera filiū paruum ori apponebat, ac vorabat: caput galea tegebatur, & ſuper illa erat amictus. Habebat iuxta ſe quatuor filios, è quibus Iupiter virilia amputabat, ac in mare proiiciebat, è quibus Venus oriebatur. Senex is nimirum ob motus tarditatem ita fingebatur; & ob caloris inopiam, falcem habebat quia retrogradus planeta, quod per ſerpentem etiam ſignificabant, vorabat filios quia pauci viuunt qui naſcentes habent Saturnum in horoſcopo dominantem. Iupiter virilíam amputat, quia coniunctus temperat malitiam, & de imperio deijcit quia ſe exaltat in Saturni circulo, hanc enim & picturam & interpretationem Saturni tradiderunt antiqui nonnulli. Atque hęc phyſicè & aſtronomicè ſummatim dicta ſint, nunc quo pacto poſſint eadem ad humanæ vitæ inſtitutionem accommodari, inueſtigandum videtur.

SATVRNVM deieciſſe patrem ſuum è regno propter iniurias fratrum, quid aliud ſignificat, quàm iniuriarum denique vindicem eſſe Deum? cùm nemo malus diu fœlix eſſe poſſit. At fuit idem Saturnus poſtea idem paſſus, quia nulla iniquitas iniquitatis eſt remedium: idcirco qui iniurias vleiſcuntur, illud priùs videre debent, quatenus viro bono procedendum ſit: atque eædem iniuriæ quas in parentes contulerimus, ſunt nobis à filijs poſtea expectandę; cùm omnes domeſticis exemplis maximè incitentur: Si quis rurſus poſt datas pœnas ſuorum peccatorum ſapiens extiterit, illud experitur denique apud omnes bene inſtitutas & politicas nationes, apertum eſſe externæ virtuti locum, ac vbiq; viris bonis eſſe patriam, & vbique mortalium ſapienti viro humanam fœlicitatem quantulacunque eſt, patere. Ac de Saturno ſatis, nunc de Cœlo dicamus.

Dei

De Cælo. CAP. III.

COELVS, quem alij Cœlum, alij Vranum Græco nomine appellant, Aetheris & Diei filius fuiſſe dicitur, vt teſtatur Cicero libro 3. de Natura Deorum his verbis: Quod ſi ita eſt, Cœli quoque parentes Dij ſunt habendi Aether & dies, eorumque fratres & ſorores. Huius vxor Veſta fuiſſe dicitur, quam nihil aliud eſſe quàm terram, ſuo loco dicetur. Scriptum reliquit tamen Heſiodus Cœlum è terra natum fuiſſe, vt patet ex his carminibus;

Γαῖα δέ τοι πρῶτον μὲν ἐγείνατο ἶσον ἑαυτῇ
οὐρανὸν ἀστερόενθ', ἵνα μιν περὶ πάντα καλύπτοι.

Terra ſibi par ſtellatum Cælum alma creauit.
Quod complectatur late velamine totum.

Quæ mox cum Cœlo nupſiſſet, coniunctaque fuiſſet inſignem filiorum multitudinem illi procreauit, Cæum ſcilicet, Crium, Hyperionem, Iapetum, Thian, Rheam, Themin, Mnemoſynen, Phæben, Tethyn, Saturnum, Bronten, Steropen, Argen, Cottum, Briareum, Gyan, quos omnes cõmemorauit Heſiodus in Theogonia, & Apollodorus Athenieñſis in lib. 1. Bibliothecæ; vt dictum eſt ſuperius, atque eadem terra poſtea è Tartari congreſſu Typhoeũ genuit, vt ait idem Heſiodus. In hunc excitatus Saturnus natu minor ex omnibus Cæli filijs, accepta adamantina harpe à matre ob fratres vinctos patrem cępit, ac illi genitalia membra præcidit, è equorum ſanguine Alecto, Tiſiphone, & Megæra natæ fuiſſe dicuntur. Scriptum reliquit Lactantius in libro de falſa religione: Cœlum præſtitiſſe potentia cæteris mortalibus, atque cùm reges antiquitus pro Dijs colerentur, inde accidit vt Cœlus pro æthere cultus ſit: & Saturnus ad extollendam generis claritatem, quòd gloriæ ſplendoriſque generis deſiderium omnibus mortalibus in altiſſimo fortunæ gradu conſtitutis, maximè eſt innatum, ſe è cœlo Deorum omnium ſede & è terra natum eſſe gloriabatur. Attamen, ſi quis rectè conſideret, idem nobilitatis genus & ranis, & muſcis & cęteris animalibus complu ribus natura abunde largita eſt, quod ex ęthere ſiue calore ſiderum, & ex terra per imbres multa huiuſmodi ſemina concipiuntur & producuntur, vt eſt in ijs carminibus:

Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Coniugis in gremium lætæ deſcendit, & omnes
Magnus alit magno commiſtus corpore fœtus.

Neque plura his fabulati ſunt antiqui de Cœlo. QVOD Aetheris ac Diei filius fuerit, videtur nihil aliud ſignificare, niſi naturę ordinem in cœleſtibus corporibus collocandis: quę puriora ſunt enim, cæteris ſuperiora ſunt & in ſublimiore loco: quare in coordinandis ijs corporibus cùm à cæteris ſeceſſiſſet, dictus eſt natus ex Aethere & Die ob inferiorum ſiderum lumen. Alij è terra natum dicunt, qui mundum ab opifice Deo fabrefactum putarunt ex informi materia. Verumtamen idem cœlum pars eſt ętheris, atque cœlum ęther fuit appellatus, vt teſtatur carmen illud Pacuuii apud Ciceronem in ſecundo libro de natura Deorum.

Hoc, quod memoro, noſtri cælum, Graij perhibent æthera.

Sic Orpheus in hymnis nihil aliud eſſe cœlum exiſtimat, niſi hunc ęthera qui conſtat ex altiſſimis illis ignibus, vt patet ex hoc:

οὐρανὲ παγγενέτωρ, κόσμου μέρος αἰὲν ἀτειρές.
Omniparens Cœlum, pars & ſanctiſſima mundi
Perpetua.

Vocatum eſt cœlum, quia concauũ ſit, quod *κοῖλον*, ſignificat apud Gręcos. Quod autem exectus fuerit a Saturno filio, in neminem adhuc incidi, qui ſatis probabilem cauſam attulerit. nam ridicula eſt illa quam affert Cicero in 2. de Natura Deorum hoc pacto: nam vetus hęc opinio Gręciam oppleuit Cœlum exectum à Saturno filio. vinctum autem Saturnum ipſum à filio Ioue. Phyſica ratio non inelegans incluſa eſt in impias fabulas: Cœleſtem enim, altiſſimam, ęthereamque naturam, id eſt, igneã, quę per ſe omnia gigneret, vacare voluerunt ea parte corporis, quę coniunctione alterius egeret ad procreandum. Hoc ſi ita ſit, cur aliquo tempore eas partes habuerit æther declarãdum fuit: aut ſi Saturnus pro tempore intelligatur, quòd ſaturetur annis, cùm dicantur omnia è tempore naſci, & rurſus ab eodem labefactari; cur idem fuit exectus à Ioue filio? numquid nihil aliud ab eunucho tempore naſcetur? Aut nulla igitur vera eſt, & quę ſeruari poſſit harum rerum interpretatio: aut hęc ad mundi procreationem (vti dicebam) reſpicit; quæ partim ab hiſtorijs, partim ab impoſitorum nominum natura ſumpſit originem. Exectus fuit igitur Cœlus, vt ego quidem ſentio, quia vnus ſit æther, vnumque cœlum, neque vllum tempus parietur poſſe alium æthera aut aliud cœlum procreari, cùm ex vniuerſa conſtet materia. Nam cùm vnus ſit mundus, at non plures, cùm neque eſſe poſſint meritò dicũt Cœlum exectum à filio, quia ſibi ſimile quidpiam tempus non ſinet procreari. Vnum eſt igitur cœlum, & vnum tempus, quod naſcitur

ex illius motu: ambo excecti, quia non plures eſſe poſſint: vnde hauſta fuit Peripateticorum diſciplina. Cœli res geſtę nullę ad noſtræ ætatis memoriam peruenerunt, quare facilè adducor vt putem ob prudentiam probitatemque hominis principatum ad ipſum fuiſſe delatum. vnũ de illo apud varios ſcriptores inuenio multorũ teſtimonio comprobatum, quòd mortuus eſt in Oceania (nam Creta, vt opinor, ita vocabatur) in oppidoq; Aularia fuit ſepultus, vt ait Lactantius. Nec me præterit nonnullos fuiſſe, qui Cœlum intellexerint animã eſſe ſupremi & ſtellati cœli, quàm modò Deum, modò Dei ipſius fœcunditatem putarunt. Atque cùm Iouem beneficam voluntatem Dei omnibus prouidentem exiſtimarunt, aiebant eum execuiſſe Saturnum, hoc eſt, ad Dei mentem peruenire: mox Saturnus execat Cœlum, quia mẽs ipſa plurima extorquet à Dei optimi fœcũditate, à quo ea quę proueniũt, nõ integra & perfecta ſunt, vt in Deo: ſed à Ioue ligata & anguſtioribus naturæ limitibus accipientis vitio coarctata. Quæ ad mores attinent, ſimilia propè ſunt atque in Saturno. nunc de Iunone dicatur.

De Iunone. Cap. IV.

CVm de Saturno verba faceremus ſuperiùs inter cœteros Saturni filios Iunonem etiã commemorauimus: nam duas tantùm fœminas è Saturno natas fuiſſe accepimus, Glaucam ſcilicet & Iunonem. Erat id fœdus Saturno cùm Titanis (vt dictum eſt) vt mares omnes, ſi qui naſcerentur è Saturno, interficeret; at filias, vt imperio minimè aptum genus, pro arbitrio ac voto educare licebat. Cùm eodem partu Iupiter & Iuno nati fuiſſent, Iupiter (vt diximus) clã per Corybantes in Cretam deportatur; at Iuno vt quæ ſola eodem partu nata ſit, Saturno oblata, quòd facilè creditum fuit. At enim de loco vbi nata fuit Iuno ambigitur, quod ab aliis ſcriptoribus in alio loco nata eſſe dicatur. Strabo libro 9. ſcriptum reliquit Iunonem Argis natam eſſe, quòd videtur ſignificaſſe Homerus libr. 4. Iliadis hoc verſu:

ἥρη τ' ἀργείη καὶ ἀλαλκομενηῒς ἀθήνη.

Iunoq; Argiua, atq; Alalcomena Minerua.

Quam tamen Samiam Iunonem eſſe ſcribit Pauſanias in Achiacis, cùm Samii Iunonẽ apud ſe natam eſſe dixerint apud Imbraſum fluuiũ ſub quadã vitice. Atqui vt eadem in vtroq; loco nata ſit, fieri non poteſt: communior tamen ſententia eſt quod in Samo ſit edita: cui ſententię & Apollonius accedit: vt ſcripſit in primo Argonauticorum his verbis:

ὅδ' ἰμβρασίης ἕδος ἥρης
Παρθενίης ἀγχαῖος ὑπέρβιος.

Aſt hic Imbraſia Iunonis ſede relicta
Parthenia præſtans Ancæus.

Nam cùm Samus Melantheus & Anthemuſa antea vocaretur, dicta fuit poſtea Parthenia quia Iuno virgo in illa ſit educata, vt ſcripſit Challimachus in lib. περὶ κτίσεων νήσων, καὶ πόλεων, καὶ μετονομασιῶν, hoc eſt, *de conditis & habitatis inſulis, & ciuitatibus, & de illarum nominibus:* quam rem explicauit etiam Apollonii Rhodii enarrator. Huius nutrices dicuntur fuiſſe Eubœa, & Porſymna, & Acræa Aſterionis fluuii filiæ vt memoriæ prodidit Pauſanias in Corinthiacis. Atquè Olen poetam per antiquum carmina quædam in honorem Iunonis compoſuiſſe accepimus, in quibus ſcriptũ erat, Iunonẽ ab Horis fuiſſe educatã. Idẽ Pauſanias in Arcadicis Iunonẽ à Temeno educatã ſcribit. cuius etiã nutrices fuiſſe Oceanitides inquit Ouid. lib. 2. Met.

At vos, ſi læſa tangit contemptus alumnę:
Gurgite cæruleo ſeptem prohibete triones.

Nec defuerunt qui ab Oceano & à Tethye nutritam fuiſſe dixerint, quorum ſententiam ſecutus eſt Homerus lib. ξ Iliadis vbi inquit:

εἶμι γὰρ ὀψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης.
ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα τηθύν.
οἵ μ' ἐν σφοῖσι δόμοισιν ἐΰτρεφον ἠδ' ἀτίταλλον

Oceanum viſura peto namque vltima terra.
Vnde genus ſuperis, vnà Tethymq; parentem.
Qui me aluere ſuis demibus feliciter olim.

Habitauit igitur Iuno in Samo Inſula donec virgo fuit, cuiuſce rei argumentum fuiſſe inquiunt, quòd anniuerſaria ſacrificia ibi fieri ſolebant in nubentis Deæ morem, vt ſcripſit Lactantius. Quo autem pacto Iouis fratris facta ſit cõiunx cùm ad nubilem ætatem adoleuiſſet, ita fabuloſè narratum eſt à nonnullis. Dicunt Iouem potiundæ ſororis deſiderio arſiſſe, quàm cùm à cęteris Deabus ſeiunctam vidiſſet, cuperet que ex eius cõſpectu euaneſcere & occultari, ſeſe mutauit in cuculum, & in montem, qui Thronax antea poſtea Coccyx ab ipſo cuculo dictus fuit, conuolauit. Iupiter igitur eo ipſo die magnam tempeſtatem excitauit: ad quem montem, Iuno cum ſola eſſet, acceſſit, ibique conſedit: vbi Iunonis adultæ poſtea ſacellum erectum fuit. Cũ tremens igitur ac frigens cuculus ad Iunonis genua aduolaſſet, ea illius miſerta auiculę, veſtẽ continuo circumiecit. At Iupiter re ſumpta prima figura rem habere cum illa tentauit, quæ matrem verita, vbi ſe vxorem ducturũ Iupiter promiſiſſet & iuraſſet, aſſenſit. quare apud Argiuos,

giuos, qui maximo eam habent in honore, in Iunonis templo, eius ſtatua ſedens in throno cum ſceptro, & cuculo ſuper ſceptro, erecta fuit, vt ait Dorotheus in lib. 2. Metamorph. Lucianus autem in mortuorum dialogis ſcriptum reliquit ex inſtituto Perſarum & Aſſyriorum id feciſſe Iouem, quibus mos fuit vel ſanguine coniunctas vxores ducere. Poſtea Iuno nuptiis præfecta fuit; atque cum Iunoni ante nuptias ſacrificaretur, fel victimarũ poſt altare abiiciebatur.

HAEC filios Martẽ, Argen, Ilithyam, & Heben dicitur habuiſſe, vt teſtatur Pauſanias in Corinthiacis. Atque Lucianus in iiſdem dialogis Iunonem ſcribit citra vllum congreſſum maris è ſubuentaneo conceptu grauidam Vulcanum peperiſſe. Fabulati ſunt prętęrea fontem fuiſſe apud Argiuos, cui Canatho nomen fuit, in quo proditum eſt Iunonem, vbi quot annis ſe lauerit: denuo virginem fieri: qui ſermo manauit ab arcanis initiorum & myſteriorum, quę ſolenni ritu apud illos fiebant, vt ait Lyſimachus Alexandrinus lib. 13. rerum Thebanarum, & Pauſ. in Corinthiacis. Fabulantur Iunonem aliquando iratam Ioui in Eubœam receſſiſſe, quam cũ Iupiter placare nullo pacto potuiſſet, ad Cithęronem adiit Platęenſium regem, callidiſſimum tunc omnium mortalium, eius monitu Iupiter ſimulacrum è ligno fabricauit, quod veſtimentis egregiè indutum plauſtro impoſuit, famamque edidit ſe Platęam Aſopi filiam eſſe ducturum: id intelligens Iuno zelotypia capta ad plauſtrum irruit, veſtes diſcidit, fraudem cognouit: quare ridens facilè cum Ioue in gratiam rediit, vt ſcripſit Dorotheus in lib. 2. narrationum fabuloſarum. Hęc eadem matrimoniorum præſes ab antiquis dicebatur, vt ſenſit Virgil. libro quarto Aen.

Iunoni ante omnes, cui vincla iugalia curæ.

Quę idcirco quòd præeſſet matrimoniis, pronuba fuit appellata, vt ait idem poeta;

Dant ſignum prima & tellus, & pronuba Iuno.

Et Ouid. in Phyllidis epiſt.

Iunonemque thoris quæ præſidet alma maritis.

Ferunt Iunonem lac Herculi infanti præbuiſſe, quo immortalitatem aſſequeretur, cùm illum idcirco Pallas ad illam attuliſſet: quod innuit Lycophron in eo verſu;

μύσῃ τροπαίας μαςὸν ἔυθηλον θεᾶς.

Gratumque cultori Tropæa vber Dea.

Nam fabulatur Iouem aliquando dormientis Iunonis vberibus Herculem infantem admouiſſe, quo ab excitata reiecto pars lactis quæ in cęlum cecidit, viam inde vocatam lacteam fecit: at quod cecidit in terram, fecit candida lilia, cum prius eſſent crocea.

Hæc Dea tria loca præcipuè dicitur ha-

buiſſe, in quibus colebatur ſumma religione, quę ipſa ſibi gratiſſima eſſe memorat apud Homerum lib. 4. Iliad.

τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια ἥρη.
ἤτοι ἐμοὶ τρεῖς μὲν πολὺ φίλταταί εἰσι πόλητες,
Ἄργος τε, σπάρτη τε, καὶ εὐρυάγυια μυκήνη.

At Iuno contra ſic eſt exorſa viciſſim.
Sunt mihi tres vrbes dilectæ, Sparta, Mycenæ
Atque Argos, quæ ſacra ferunt mihi tempore in omni.

Enimuero cùm multis aliis in locis magna religione Iuno colebatur tum apud Eleos, vt ait Pauſanias in Eliacis, quinto quoque anno matronę ſedecim ludos inſtituebant, qui Iunonia vocabantur, atque virginibus pro ętate in claſſes diuiſis certamen curſus proponebatur. Currebant primæ impuberes puellæ, mox grandiores natu, poſtremę natu maximæ, quæ ad Olympica certamina etiam accedebant, ſed iis minora ſtadia proponebantur. Hyperchériæ Iunonis præterea delubrum extructum fuit apud Lacędemonios, quo tempore Eurotas agrum Laconicum latè diluit, ex oraculi reſponſo. Hanc Iunonem Venerem etiam nominabant, cui vota facere matronę pro filiarum nuptijs, vtpote pronubæ Deæ, conſueuerunt. Colebatur etiam Lacinia Iuno cognomento in agro Crotoniatę, ſicuti teſtatur Dionyſius in libello de ſitu orbis in his carminibus:

ἱμερτὸν πτολίεθρον ἐϋστεφάνοιο κρότωνος.
Ναιόμενον χαρίεντος ἐπ' αἰσάρου προχοῇσιν,
Ἔνθα καὶ εὐπύργοιο λακινιάδος δόμον ἥρης.

—— hic vbi ab illis.
Exigua vrbs colitur valde iucunda Crotonis;
Aeſari vbi ad primas herboſi fluminis vndas,
Alta Laciniadis Iunonis templa videntur.

Hanc Deam cum cælicolarum reginam putarent, cum ſceptro & diademate fingere mos fuit anti-

Digitized by Google

antiquorum. Fama eſt Iunonem infenſam maximè omnium mortalium Herculi fuiſſe, quod è pellice Alcmena natus fuiſſet, propter quam & vniuerſum Thebanorum genus odio habebat; quæ fuit etiam ab ipſo Hercule vulnerata, vt teſtatur Hom. in lib. 5. Iliad.

τλῆ δ' ἥρη ὅτε μιν κρατερὸς παῖς ἀμφιτρύωνος
Δεξιτερὸν κατὰ μαζὸν ὀϊστῷ τριγλώχινι
βεβλήκει.

Paſſa fuit Iuno cum filius Amphitryonis
Dextrum vber ferro percuſſit forte triſulco.

Veruntamen cùm infinitas propè difficultates, multaque pericula illi propoſuiſſet, effecit vt immortalis eius gloria apud homines vigeret, neque vllus propè fuit, quin per Iunonis odiũ glorioſus inter mortales euaſerit: & Illuſtris, quando gloria omnis & rerum gerendarum præſtantia non niſi in arduo & difficili loco ſit conſtituta. Neque vlla fuit omnium Dearum, quæ magis pellicum multitudine infeſtata fuerit. idcirco Numa apud Romanos lege ſanciuit ne qua pellex Iunonis templum ingrederetur, his verbis: Pellex ædem Iunonis ne tangito: ſi tangat, Iunoni agnum fœminam crinibus dimiſſis cædito. Hæc cum Dij cæteri territi ob metum Gigantum in Aegiptum aufugerent, & alij aliam formam ſumpſiſſent, in vaccam ſe conuertit, vt eſt apud Ouid. lib. 5. mutationum.

Huc quoque terrigenam veniſſe Typhoea narrat,
Et ſe mentitis ſuperos celaſſe figuris.
Duxq; gregis dixit ſit Iupiter, vnde recuruis
Nũc quoq; formatur Libycis cũ cornibus Hãmon.
Delius in coruo eſt, proles Semeleia capro,
Felle ſoror Phœbi, niuea Saturnia Vacca.
Piſce Venus latuit, Cyllenius ibidis ales.

Credita fuit eſſe diuitiarum Dea ab antiquis, quod etiam ſenſit Ouidius, vt eſt in Epiſtola Paridis:

Tantaq; vincendi cura eſt; ingentibus ardens
Iudicium donis ſollicitare meum.
Regna Iouis Coniux, virtutem filia iactat.
Ipſe potens dubito, fortis an eſſe velim.

Huic Deæ candida vacca litari mos fuit, vt teſtatur Virg. lib. 4. Aeneid.

Ipſa tenens dextra pateram pulcherrima Dido
Candentis vaccæ media inter cornua fundit.

Fuit anſer auis conſecrata Iunoni & Inacho fluminí exiſtimata, quia illud animal facillimè ſentiat omnem vel minimum aeris motũ. Fama eſt, quòd Iupiter hanc Deam aliquando altè ſuſpenderit, pedibuſque illius duas incudes appenderit, atque aureum vinculum iniecerit manibus. Tum verò cum Iuno penderet in æthere, Diis cæteri grauiter ferebant, neque ſoluere tamen potuerunt, vt teſtatur Homerus in lib. o. Iliadis, his carminibus:

ἦ οὐ μέμνῃ ὅτε τ' ἐκρέμω ὑψόθεν, ἐκ δὲ ποδοῖιν
Ἄκμονας ἧκα δύω, περὶ χερσὶ δ' ἔδεσμον ἴηλα,
χρύσεον, ἄρρηκτον. σὺ δ' ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσιν
Ἐκρέμω. ἠλάστεον δὲ θεοὶ κατὰ μακρὸν ὄλυμπον,
λῦσαι δ' οὐκ ἐδύναντο. παρισταδὸν ὅν δὲ λάβοιμι
ῥίπτασκον τεταγὼν ἀπὸ βηλοῦ.

An ſubit vt te ſuſpendi, pedibuſq; ligaui.
Incudes binas, manibuſq; vt vincula ieci
Aurea, firma & leui ſublimis ab æthere at ipſa
Pendebas, grauiter ſuperi doluere, ſed vllus
Soluere non poterat. cepi quemcunque propinquũ
De cœlo ieci.

Iſtud ipſum ſignificauit aurea Homeri catena, è qua pendebant Dij omnes Iouem de cœlo detrahere conantes, quorum tamen conatus fuit irritus, vt ait Homer. in libro Iliad. θ.

Σειρὴν χρυσείην ἐξ οὐρανόθεν κρεμάσαντες,
Πάντες δ' ἐξάπτεσθε θεοί, πᾶσαί τε θέαιναι.
Ἀλλ' οὐκ ἂν ἐρύσαιτ' ἐξ οὐρανόθεν πεδίον δὲ
Ζῆν' ὕπατον μήστωρ', οὐδ' εἰ μάλα πολλὰ κάμοιτε.

Aurea ſit vobis ſuperi ſuſpenſa catena
De cœlo, hanc trahite ò Diui, cœtuſq; Dearum.
Sed non detrahere è cœlo, neque vincere ſummũ
Vlla Iouem poterit vis. labor omnis inanis.

Per huiuſmodi fictas ambages rerum naturalium ſeriem declararunt poetæ, nunc ſcientiã & præcepta, nunc naturalium vires & principia, nunc vitæ humanæ rectè inſtituendæ rationem ſub his fabularum arcanis integumentis occultarunt, quæ non poterant niſi à ſapientibus, aut quibus ſapientes explicaſſent, intelligi. Quid autem Iuno ſuſpenſa ita ſignificet, & cur Iouem de cœlo Dij detrahere non poſſent, declarabitur paulo inferius. Attribuerunt antiqui nymphas quatuordecim Iunoni, quæ illius ſeruitio ſemper aſſiſterent, vt ait Virgilius libro primo:

Sunt mihi bis ſeptem præſtanti corpore nymphæ.

Quarũ omniũ maximè Iridis ſeruitio vtebatur. Huic Deæ ſacer erat pauo, quia propter illam cæſus fuit Argus à Mercurio; & in illam auem mutatus, vt ait Theodorus in libro Metamorphoſeon, vbi Io cuſtodiret mandato Iunonis. Illius currum idcirco finxerunt antiqui à pauonibus trahi, vt indicauit Ouid. lib. 2. Mutationum.

—— habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pauonibus æthera pictis.

Idcirco Adrianus Romanorum Imperator

Digitized by Google

in eo Iunonis templo, quod fuit in planiore Eubœæ parte ſitum, inter cætera memoratu digna, quę viſebantur, pauonem ex auro & lucidis, precioſiſſimisq; lapillis dicauit cum aurea corona & purpurea palla, vbi erant cælatæ Herculis & Hebes nuptię argenteę, vt ait Alcetas in lib. 2. depoſitorum in Delphis, & Pauſanias in Corinthiacis. Multa & huic Deæ tributa fuerunt cognomina, vel à locis in quibus colebatur, vel ab illis qui templa dicauerant, vel ab euentu rerum, vel à cęteris rebus huiuſmodi: & ab officio Lucina, & Bellona & à loco Argiua, & Samia. Sic quia Hercules illi capram mactaſſet, vocata eſt Ægophaga, cui apud Lacedæmonios hoc nomine mos fuit capram immolare. Sic Populonea, Lacinia, Hopliſmia, Bunęa, Acrea, Hypercheria, Vnxia, Moneta, Calendaris, Februa, Fluonia, Domiduca, Cynthia, Interduca, Socigena, & alia complura his ſimilia.

HAEC illa ſunt quæ de Iunone fabuloſè ab antiquis ſunt tradita. Nunc quid ſub his fabulis continetur, explicemus. Cur Iuno Saturni fuerit filia, dictum fuit cùm de generatione elementorum ſuperiùs de Ioue verba facientes loqueremur. Hęc elementorum aeris eſſe putabatur, vt in hymno in Iunonem patefecit Orpheus his carminibus:

κυανέοις κόλποισιν ἐνημένη ἀερόμορφε
ἥρα παμβασίλεια Διὸς σύλλεκτρε μάκαιρα.
ψυχοτρόφους αὔρας θνητοῖς παρέχουσα προσηνεῖς
Aeriam oſtentans faciem Iuno alma, ſinuque
Cyaneo reſides, prabens mortalibus auras
Magna Iouis coniux faciles, ventoſq; ſalubres.

Quæ apud Virgilium etiam lib. 4. ſe facultatem habere concitandorum imbrium & grandinum

Digitized by Google

dinum inquit hoc pacto:

His ego nigrantem commiſta grandine nimbum
Deſuper infundam, & tonitru cœlum omne ciebo.

Vbi enim Iupiter Iunonis amore incaluit, eamque complectitur, omnium pullulant herbarum fructuumque genera: aer enim niſi ſuperiorum corporum calore commoueatur, generare omnino non poteſt, quod ſignificauit Homerus in libro ξ. Iliad.

ἦ ῥα καὶ ἀγκὰς ἔμαρπτε Κρόνου παῖς ἣν παράκοιτιν.
τοῖσι δ' ὑπὸ χθὼν δῖα φύεν νεοθηλέα ποίην.
Sic ait: uxorem amplexus Saturnius hinc eſt,
Sub quibus alma parit tellus cum gramine flores.

Et quoniam aer non ſolũ eſt per quem ſpiramus, per quem viuimus, per quem videmus, ſed etiam qui nobis occultam vim naturalem in ſanguinem præbeat, vt vel formidemus pericula, vel ea fortiter ſubeamus; idcirco Iunonem Timoris & Audentiæ poteſtatem habere crediderunt antiqui, vt Orpheus teſtatur in Argonauticis:

Δεῖμα δ' ἐνὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη.
Terrorem his menti iniecit Saturnia Iuno.

Fertur in Samo inſula nata & educata fuiſſe, quoniam ſaluberrimus ibi eſt aer. Hæc habuiſſe Horas nutrices dicitur, quia ita ſibi viciſſim ſuccedunt elementa, vt aſſiduè & ſingulis horis corrumpantur ſecundum partes ac gignantur: quòd niſi contingeret, periret omnino aeris elementum, cùm tam facilis ſit aer ad omnes mutationes. Educata fuit Iuno etiam ab Oceano & Tethye, vel à filiabus fluuii Aſterionis, vel à nymphis Oceaninis, quoniam aer ex aquis præcipuè rarioribus factis gignitur, quemadmodum è denſioribus terra. Hęc ideo ex Ioue peperit Vulcanum, quia ignem calefactus aer procreat, vt frigidior & denſior aqua: quòd ita expreſſit Lucretius in lib. 1.

Et primum faciunt ignem ſe vertere in auras
Aetheris; hinc imbrem gigni, terramq; creari
Ex imbri, rurſumq; à terra cuncta reuerti.
Humorem primum, mox aera, deinde calorem.

Hęc eadem filios habuit Heben & Martem, tum quia temperies aeris cauſa eſt abundantiæ & vbertatis rerum omnium; tum etiam quia affectus quodammodo aer diuinitus bellorum & diſcordiæ ſemina imprimit in animis mortalium: eandemq; Lætitiæ & pubertatis Deam putarunt, quòd ea omnia bene affectus aer agat, inde dicitur:

Adſit lætitiæ Bacchus dator, & bona Iuno.

Neque placet Zezæ ſententia, qui Martem & Heben è Iunone natos putauit, quia frequentia bella propter ſalubria loca oriantur inter homines. Huic Pronuba, hinc coniugijs præfecta putabatur, quod aeris benignitas omnia in lucem euocet: quare etiam iure credita eſt diuitiarum Dea. Hęc Iouis coniux, quia in ipſum aera calor ętthereus agit, & quia sũma pars aeris propius, accedit ad æthheream puritatem, vt ait Cic. in 2. de Nat. Deorum Aer autem, vt Stoici diſputant, interiectus inter mare & cœlũ Iunonis nomini conſecratur, quę eſt ſoror & coniunx Iouis, quod & ſimilitudo eſt ætheris, & cum ea ſumma coniunctio. Effœminarunt autem eum, Iunonique attribuerunt, quod nihil eſt eo mollius. Ob eam mollitiem cùm Dii in Aegyptum propter Gigantum metum fugientes varias formas ſumpſiſſent, in vaccam mutata dicitur, & à cuculo molli auicula decepta. Hęc ligata fuiſſe à Ioue dicitur, quia aer ſit inferior vi naturali cum ſuperiore corpore coniunctus, vt ait Plato in Timęo. Incudes ſunt aqua & terra, quę videntur ex ipſo aere pẽdere, cùm aer ſuper his omnibus ſupernatet: neque Dii omnes poſſent ipſam Iunonem ab his vinculis liberare, quia tanta eſt Dei potentia, tantumque artificium in his mundanis corporibus cõiungendis, vt nulla vis vel humana vel diuina, quidquam horum diſſoluere poſſit, niſi idem artifex qui ea fabrefecit. Idem ſignificauit per auream cathenam: quę eſt vis æthereorum & ſuperorum corporum inter ſe diuinitus connexorum Dicitur fuiſſe ab Hercule vulnerata, quoniam grauiſſima ſemper ferè eſt fortuna virtuti aduerſaria, cùm raró vtrumque ſidera in alicuius ortu coniungere conſueuerint. Nymphę cõplures Iunonis ſeruitio aſſiſtẽtes quid aliud ſignificant, quã varios in aere mutationũ euentus? Sacer eſt illi pauo, ꝙ ſuperbum quod ambitioſũ, ꝙ alta petens, vtpote aereo temperamento animal, quod variis coloribus ornatum, quod multos habet oculos: quia ſuperbi ſunt, ambitioſi, rerum arduarum appetentes, qui diuitiarum Deam habent tutelarem, quos multos homines obſeruare neceſſe eſt ad rerum ſuarum cuſtodiam, neque tamen totum eſt corpus coloribus diſtinctum, ſed quædam pars deformis cum nihil omnino fęlix poſſit contingere, varietates autem colorum quid aliud ſignificant quam facultatum iacturas, fortunæ quæ multiplices viciſſitudines, & inſidias ab externis, & amicorum cariſſimorumque, mortem & calamitates, quæ omnia intimam animi partem eorum qui cæteris fęlices videntur, infeſtant. Huic Deę templum in ea via quæ ducebat è Phalero Athenas, ſine foribus, aut tecto fuiſſe ex-

Digitized by Google

tructum ſcripſit Pauſanias in Atticis:quod qui dem nihil aliud ſignificat,niſi Deam hanc nullum in locum eſſe includendam cum Dea ſit per quam ſpiramus ac viuimus. Hęc illa ſunt quidem, quæ phyſicè de Iunone ficta fuerunt ab antiquis: Nunc quid horum poſſit ad mores retorqueri, inueſtigandum eſt.

QVOD attinet ad auream catenam, quod omnes Dii Iouem de cælo detrhaere nō poſſent, ego modò auaritiam, modo ambitionē eſſe aureā catenam crediderim, quæ etſi potentiſſima eſt, multoſque à vera Dei religione ad falſa dogmata retraxit, multaſque ſectas falſarum religionum à Chriſto ſolo veridico, Dei ſummi ſapientięque ſummę filio deſciſcentes, inſtituit; tamen virum bonum ſuo loco dimouere non poterit, neque veritatem vllo tempore labefacta re. quæ aduerſus omnes iniurias inconcuſſa perſiſtit. Qui enim vir bonus vere exiſtit, ille neque auaritia neque ambitione vlla loco dimoue tur. quare vnuſquiſque ſui poteſt experimentum habere, an vir bonus nominari poſſit, cum hęc ſint tanquam indices lapides. Sic igitur neque Iupiter cùm in rebus ciuilibus pro lege capiatur neque lex Chriſti, quæ eſt anima ciuitatum bene inſtitutarum, neque iudices, vel præfecti vrbium, vel Imperatores, ſi viri boni ſint, dimoueri poſſunt de recta ſententia largitionibus cùm poſſit ipſa lex, aut iudices, corruptores & ſceleratos homines labefactare. Non poteſt igitur Iuno per ſuas opes, neque per eloquentiam Mercurius, neque blanditijs Venus, nec minis Mars Iouem de cœlo deiicere, neque quãtuſcũque fuerit reliquorum Deorum cœtus.

Chemici artifices præterea conati ſunt nō nullas fabularum Iunonis partes ad ſuos ignes & ad ſua vaſcula retrahere. Dicitur Iuno (inquiunt) Saturni & Opis filia, Iouiſque ſoror & coniux, & ante Iouem nata eodem partu. Reginaque eſſe Deorum & diuitiarum Dea, partubus & matrimoniis præfecta; quæ nihil eſt aliud quam aqua Mercurii, quæ Iuno nominatur. Saturni ea de cauſa eſt filia, quod ab eo & eius terra diſtillat ac manat. Hęc terra dat opes, ſiue aurum chemicum, quod vna diſtillet Iuno & Iupiter ſiue aqua Mercurii, & ſal in ima parte vaſculi vitrei ac in fece relictus. Cùm verò priùs effluat aqua Mercurii è vaſculo, naſcitur Iuno ante Iouem. Præeſt eadem partubus, quod cùm manat, Phœbum chemicum educit in lucē, vnde Lucina etiam vocata eſt. Præfecta connubiis putatur eadem, quoniam media eſt coniungendis ſulphureis humoribus Venere ac Marte ſcilicet; quæ quod antequam manet cum Ioue coniungatur, & ambo gignant Solem chemicum, Iouis vxor vocata fuit. Regina deorum dicta eſt, quoniam illa regit, ſoluit, coniungit, ſeparat ac reprimit metalla, quæ varijs Deorum nominibus appellantur. Ac de Iunone ſatis, nunc de Hebe dicamus.

De Hebe. CAP. V.

CVM de Iunone loqueremur ſuperiùs, dictum fuit Heben, quam Latini Iuuentutem vocarunt, Iunonis fuiſſe filiam. Huius patrem fuiſſe Iouem alij crediderunt, inter quos fuit Homerus, qui ita ſcripſit lib. λ. Odyſſ.

τόνδε μέτ' εἰσενόησα βίην ἡρακληείην
Εἴδωλον, αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι
τέρπεται ἐν θαλίῃς, καὶ ἔχει καλλίσφυρον Ἥβην
Παῖδα Διὸς μεγάλοιο, καὶ Ἥρης χρυσοπεδίλου.
Poſt hunc, Alcidæ mihi nota acceſſit imago.
Is ſuperos inter conuiuia læta frequentat.
Nata Iouis magni, Iunoniſque additur illi
Nunc Hebe coniux.

Alij magis fabuloſum Hebes ortum memorarunt: dicunt enim Iunonem aliquando ab Apolline in domum Iouis ad conuiuium fuiſſe conuocatam, atque inter alias epulas lactucas agreſtes appoſitas fuiſſe, quas vbi comediſſet, cùm antea eſſet ſterilis, repentè fit grauida, atque Heben filiam poſtea peperit, Ea cùm pulcherrima eſſet, ac Ioui placuiſſet, iuuentuti præficitur ab Ipſo Ioue, & id prętereà illi munus datum eſt, vt Ioui pocula miniſtraret, cui varijs floribus compoſitum ſertum capiti impoſitum fuit. Verumtamen cùm lapſa aliquando inter miniſtrandum fuiſſet, parteſque pudendas omnibus præſentibus oſtendiſſet, ab illo officio remouetur, & Ganymedes Laomedōtis Troiæ regis ab Aquila in cœlum Iouis iuſſu portatus, ſufficitur. Quod Hebe pocula Ioui porrigere antea conſueuerit, teſtatur Homerus ita lib. 4. Iliadis.

μετὰ δέ σφισι πότνια Ἥβη
Νέκταρ ἐωνοχόει, τοὶ δὲ χρυσέοις δεπάεσσι
Δειδέχατ' ἀλλήλους.
Hos Hebe venerabilis inter
Fundebat nectar pateris: hi protinus aurum
Excipere è manibus, ſeque inuitare viciſſim:

Cùm Ganymedes igitur ad id munus fuiſſet aſſumptus, tum Iuno grauiter tulit.

Et genus inuiſum & rapti Ganymedis honores.

Quod teſtatur etiam Cicero in lib. 1. de Natura Deorum ita inquiens: At poetæ quidem nectar, ambroſiam, epulas comparant, & aut Iuuentutem, aut Ganymedem pocula miniſtrantem

ſtrantem. Hanc fuiſſe aliquando Ganymedem vocatam ab antiquis teſtatur in Corinthiacis Pauſanias: nam antiqui Heben oblectationem ſeu voluptatem quę percipitur in conuiuijs vocarunt, quare *Homerus in conuiuijs miniſterium illi attribuit. Apud Sicyonios* & in Phliũte *Dia nominabatur*: quibus in locis fuit eximium illius fanum, & *illa* eximiè colebatur, vt ait Strabo libro octauo. Memorię prodiderunt antiqui Herculi poſt abſoluta certamina cum in cælum aſcendiſſet, Heben datam fuiſſe à Ioue in *matrimonium*: quare in ea regiuncula, quæ *Horti* dicebatur apud Athenienſes, aræ in communi templo Herculi & Hebæ conſecratę fuerunt, vt ait in Atticis Pauſanias: quæ, vt ait Apollodorus lib. 2. illi Alexiaren filiam & Anicetum peperit.

HAEC breuiter de Hebe, nunc ſententiam ex his eliciamus. Ego Ciceronis opinioni ſanè facilè accedo, qui ita ſcribit in libro primo Tuſculanarum diſputationum, Non enim ambroſia Deos, aut nectare, aut Iuuentute pocula miniſtrante lætari arbitror: nec Homerum audio, qui Ganymedem a Dijs raptum ait propter formam vt Ioui pocula miniſtraret. Non iuſta cauſa, cur Laõmedonti tanta fieret iniuria. Fingebat hæc Homerus, & humana ad Deos transferebat. Quo pacto Hebe Iunonis filia dicitur? quoniam è fęliciſſima aeris temperie omnia herbarum, arborumque genera pullulant, & pubeſcunt. Nam quomodo ſine parente Ioue vel naſci vel Iunonis filia eſſe poterit? nulla eſt aeris temperies, quam non efficiat ętheris calor ex motu, cum omnis inferiorum corporum actio ex agitatione ſuperiorum proueniat. Qui enim poteſt aer aliquid ad ortum euocare, niſi ſolis, æthereæque regionis calore concitatus illud ipſum efficiat? Quippe cum litigium & amicitia non ſolum principia ſint ortus & interitus rerum, vt ſapiens credidit, verumetiam omnia nata conſeruent: quibus ſuas vires ęquè impertiuerint. Martis ſoror Hebe eſſe dicitur, quoniam vbertas rerum omnium, & fertilitas agrorum ex einſdem aeris temperamento oriatur, ex quo etiam bella & illorum omnium deuaſtationes. Mars pręterea bonitate regionum alitur, cùm nemo propè de ſterili & inope regione contendat. Quod autem eſis lactucis agreſtibus Iuno facta eſt grauida, quid aliud ſignificat, quam ex ipſa aeris temperie natam fuiſſe Heben? Iuno vbi eſt conuiuio accepta ab Apolline in domum Iouis, nimio calore Solis exarſit ac ætheris: quare agreſtes lactucas, quę frigidæ ſunt, comedit, ac fit prægnans. Qui non videat per hęc aeris temperiem ſignificari? qui vbi plus æquo incaluerit, frigus

expetit & ſymmetriam ad res generandas. Inde naſcitur Hebe, quę iuuentuti tam plantarum quam animalium præeſt. Hæc vbi lapſa fuiſſet dum miniſtraret, pudendaſque partes ſuperis oſtendiſſet, priuata eſt à Ioue eo munere quod propter pulchritudinem obtinuerat hoc quid eſt aliud, niſi cum folia deciderunt arboribus iuuentutem & honorem plantis delabi? quæ ſi cum priore conditione comparentur, turpes ſunt & parum decorę. Eo tempore Ganymedes in eius locum ſubrogatur, qui nihil aliud quàm hyemem ſignificat quę dicta eſt etiam à pluuiis: quare & in Aquarium ſignum denique Ganymedes conuerſus eſt. Hæc ea ſunt, quę mihi ſpectare videbantur ac naturales rationes.

QVOD attinet ad mores, ita intelligendũ cẽſeo gratiam atque fauorem principum rem eſſe inconſtantiſſimam, quippe quibus ad pulchrius alio tempore appareat: neque, vlla res eſt illis tantopere iucunda, cuius non breui tempore naſcatur ſatietas. Hæc leuitas in illis eſt pręcipuè principibus, qui fortunæ ornamentis cęteris præſtant hominibus, at prudentia animi illorum vulgo adæquatur: nam facultatum copia multos facit inſipientes. Apud ſapientes vero principes omnis turpitudo vel exterorum vel familiarium poteſt animum vel beneuolentiſſimum alienare: quia pulchritudo omnis ad integritatẽ morum & æquitatem & innocentiam transferenda eſt, ſine quibus virtutibus omnino eſt ex oculis viri boni remouenda. Ac de Hebe ſatis: nunc de Vulcano dicamus.

De Vulcano. CAP. VI.

VVLCANVS, ſicuti dictum fuit Iunonis fuit filius, vt teſtatur Heſiodus in Theogonia;

ἥρη δ' ἥφαιστον κλυτὸν ἐν φιλότητι μιγεῖσα
Γείνατο.
Vulcanum peperit Iuno coniuncta in amore
Præſtantem.

Hunc vt dictum eſt, quidam voluerunt ſubitaneo conceptu fuiſſe genitum ſine patre, quem tamen Homerus è patre Ioue Iunoneque matre natum eſſe putauit. Neque enim fieri poteſt vt natus ſit ſine maris deſiderio, vt oſtendetur neque fieri poteſt rurſus vt fruſtra Iuno marem tantopère cupierit. Sed audiamus quemadmodum incredibili propè furore & deſiderio maris conciteutur fœminę, quę ſubitaneos concipiunt.

Continuoq; auidis vbi ſubdita flamma medullis,
Vere magis (quia vere calor redit oſſibus) illæ
Ore omnes verſæ in Zephyrum ſtant rupibus altis,
Exceptantque leues auras: & ſæpe ſine vllis
Coniugijs vento grauidæ.

Num tantum maris deſiderium fruſtra Iunonem inuaſit? ò infeliciſſimam Iunonem, ſi neminem neque Deorum, neque hominum inuenire potuit, cùm adeò ſtimulis libidinis agitaretur, qui ſuo deſiderio ſatisfaceret. Fuerunt qui dixerint Vulcanum Iouis fuiſſe filium, qui cùm deformis natus eſſet, fertur à Ioue in Inſula maris AEgęi Lemnum præcipitatus, vt ipſe de ſe ipſo teſtatur apud Homerum in primo lib. Iliadis.

ἤδη γάρ με καὶ ἄλλοτ' ἀλεξέμεναι μεμαῶτα,
ῥῖψε ποδὸς τεταγὼν ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο.
Πᾶν δ' ἦμαρ φερόμην, ἅμα δ' ἠελίῳ καταδύντι
κάππεσον ἐν Λήμνῳ, ὀλίγος δ' ἔτι θυμὸς ἐνῆεν.
Me quoq; de cœlo pedeiecit Iupiter olim,
Contra illũ auxiliũ miſera vt mihi ferre pararem;
Aſt ego cum cœlo, Phœboq; cadente ferebar;
In Lemnum vt cecidi vix eſt vis vlla relicta.

Quòd autem diu fuerit in Lemno Vulcanus Iunonis Iouiſque filius, ita ſcripſit Cic. lib. de natura Deorum: Vulcani item complures: primus Cœlo natus, ex quo Minerua Apollinem eum, cuius in tutela Athenas antiqui hiſtorici eſſe voluerunt: ſecundus Nilo natus, Opas; vt AEgyptii appellant, quem cuſtodem eſſe AEgypti volunt: tertius ex tertio Ioue & Iunone, qui Lemni fabricæ traditur præfuiſſe, quartus Mænalio natus, qui tenuit Inſulas propter Siciliam, quę Vulcaniæ nominabantur. Verùm Lucianus in dialogo de Sacrificiis fabulam hanc non ſine riſu recitat quòd Vulcanus ita fuerit è cœlo præcipitatus

χωλευθῆναι γὰρ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ πτώματος, ὁπότε ἐρρίφθη ὑπὸ τοῦ Διὸς ἐξ οὐρανοῦ καὶ εἴγε μὴ οἱ λήμνιοι, καλῶς ποιοῦντες ἔτι φερόμενον αὐτὸν ὑπεδέξαντο, ἐτέθνηκεν ἂν ἡμῖν ὁ ἥφαιστος, ὥσπερ ὁ ἀστυάναξ ἀπὸ πύργου καταπεσών. Claudum Claudum factum eſſe inquiunt ab eo caſu cum de cœlo fuit a Ioue præcipitatus: ac niſi Lemnij recte facientes, cum ferretur adhuc, illum excepiſſent, mortuus eſſet omnino nobis Vulcanus, tanquam Aſtyanax cum cecidiſſet è turri.

Myrtillus libro primo rerum Leſbicarum memorię prodidit Lemnum idcirco fuiſſe cõſecratam Vulcano exiſtimatur, quia calida ſit quędam vis terræ eius inſulæ, quam etiam ſigillatam vulgo Medici appellant, cuius vſus vermes necat; ſi fiat ex ea lutum cum vino albo, atque nõ parum prodeſt illis etiam, qui venenũ hauſerunt, multaſque alias facultates præterea obtinuit: nam non ſolum res philoſophicæ,

cæ, ſed etiam Medicæ aliquando per fabulas ab antiquis explicabantur. At Homerus in hymno quem ſcripſit in Apollinem, non à Ioue, ſed à Iunone Vulcanum precipitatum fuiſſe de cœlo memorat, ac in mare decidiſſe, fuiſſeque non à Lemnijs ſed à Thetide educatum, qui Iunonem ita narrantem factum introducit in his:

Παῖς ἐμὸς ἥφαιστος ῥικνὸς πόδας, ὃν τέκον αὐτή.
ῥίψ' ἀνὰ χερσὶν ἑλοῦσα, κὴ ἔμβαλον εὐρεῖ πόντῳ.
Ἀλλά ἑ νηρῆος θυγάτηρ θέτις ἀργυρόπεζα
Δέξατο, κὴ μετὰ ᾗσι κασιγνήτῃσι κόμιζεν.

Ipſe meus natus claudus Vulcanus, ego ipſa
Hunc peperi, manibus capiens, & in æquora ieci.
Filia mox cepit Nerei Thetis alma marini,
Germanaſq. adijt, quibus hunc portauit alendũ:

Alij dixerunt fuiſſe à ſimijs educatum. Neque mirari conuenit, ſi cùm de Ioue ſuperius loqueremur, paucos filios illi tribuimus, cum præter ſupradictos Mercurius quidam, & Venus, & alij nonnulli eius filij extiterint: quoniã ita obſcuri fuerunt, vt eorum nomina pene deleta. & extincta ſint eodem quo vita die. Memoriæ prodidit in Atticis Pauſanias, Vulcanum iniuriæ acceptæ a matre minime oblitum auream ſellam cum occultis quibuſdam vinculis dono matri miſiſſe, quæ Deam, cum aſſediſſet, ſtatim implicauerunt: quod etiam Plato innuit in ſecundo de republica καὶ τὰς ποιητὰς, ἐγγὺς τούτων ἀναγκαστέον λογοποιεῖν, ἥρας δὲ δεσμὸς ὑπὸ υἱος, κὴ ἡφαίστου ῥῖψιν ὑπὸ πατρός. *Atque poetæ cogendi ſunt vt moderata vtantur oratione, vt Iunonis vincula à filio, & à patre Vulcanum deiectum.* Habuit vxorem Vulcanus Aglaiam vnam è Gratijs, vt ait Iſacius. Communior tamen eſt hominum ſententia quòd Venerem è Lemno duxerit; quare Virgilius eam vxorem Vulcani nominauit hoc pacto in octauo Aeneidos:

At Venus haud animo nequidquã exterrita ma-
Laurentũq; minis, & duro mota tumultu, (ter
Vulcanũ alloquitur, thalamoq; hæc coniugis aureo
Incipit, & dictis diuinum inſpirat amorem.

Hunc Deum facem ferre in nuptijs inquit Euripides in Troadibus cum faces accenſæ ad nuptias afferri ſolerent, vt patet ex his;

ἥφαιστε δᾳδουχεῖς μὲν ἐν γάμοις βροτῶν.
In nuptias mortalium Vulcane fers Faces.

Certamina currentium præterea cum accenſis facibus in honorem Vulcani celebrabantur, quæ dicebantur Lampadophoria, de quibus ita mentionem fecit Herodotus in Vrania; καθάπερ ἕλλησι ἡ λαμπαδοφορίη, τὴν τῷ ἡφαίστῳ ἐπιτελέουσι. *vt apud Græcos Lampadophoria, quæ in honorem Vulcani peragunt.* Erat horum certaminum conſuetudo, vt currentes ſummo ſtudio conarentur accenſas faces ad metam vſque deferre: at cui fax eſſet extincta, ille cum infamia ceſſabat à curſu. Si quis cum accenſa face fuiſſet à ſequente ſuperatus currendo. lege certaminum cogebatur ſequenti accenſam lampadem tradere: quam rem indicauit Lucretius in lib. 2. ita ſcribens:

Et quaſi curſores vitai lampada tradunt.

Nam ſi quis rectè conſideret huic certamini ſimillima, vniuerſa vita mortalium videbitur. Fuit autem ea de cauſa certamen Vulcano cũ igne inſtitutum, quòd is ignem inueniſſe à nonnullis creditur, vt teſtatur Zezes in hiſtoria 335. decimæ chiliadis, his verſibus;

ἥφαιστός τις αἰγύπτιος ἐν χρόνοις τοῖς τοῦ νῶε,
ὃς Νῶε, καὶ Διόνυσος καὶ ὄσιρις καλεῖται, (πασ.
ἐφεῦρε πῦρ, καὶ τέχνας δὲ τὰς ἐκ πυρὸς, ὁπό-

Vulcanus quidam Aegyptius temporibus Noe,
Qui Noe. & Dionyſus, & Oſiris vocatur,
Inuenit ignem, & artes ex igne quot ſunt.

Verumtamen in Prometheis quoq; & Panathenæis ſacrificijs lampades pari ratione ferebantur. Et quamuis multi fuerint Vulcani, nos, ſicuti de Ioue loquentes fecimus, omnes vni res geſtas reliquorum tribuentes, communem ſcriptorum opinionem ſequemur; qui ſolum ferè Iunonis & Iouis filium nominare ſolent. Neque enim multum differre putamus ad ſuſcepti laboris vtilitatem, hic ne an ille huius nominis hoc vel illud fecerit, modò factum fuiſſe dicatur à Vulcano. Non enim hiſtoricas narrationes aut res geſtas nunc ſcribimus: ſed antiquorum fabuloſa figmenta explicare contendimus. Verumtamen neque illud eſt ſine controuerſia, quòd Vulcanus ignem primus inuenerit. cùm illius inuentionem nonnulli Prometheo aſcribant, ac Lucretius multò his probabiliorem inuenti ignis rationẽ attulit in lib. 5.

Illud in his rebus tacitus ne forte requiras:
Fulmen detulit in terras mortalibus ignem
Primitus; inde omnis flãmarum ditcitur ardor.

Illud fortaſſe contigit, quòd igne ita inuento primus Vulcanus eas artes quæ fiũt per ignem, inuenerit: qui cùm per ignem duriſſima metalla in varias formas deduceret; creditus eſt igni imperaſſe, & fuiſſe ignis Deus, quem tamen ſuccedentibus temporibus ignem etiam eſſe putarunt, vt ſenſit Orpheus in eo hymno;

ἥφαιστ', ὀβρόθυμε, μεγασθενὲς, ἀκάματον πῦρ.
λαμπόμενε φλογίαις αὔραις φαεσίμβροτε δαίμον.

Vulcane & præſtans, & fortis, flamma perennis.
Flammatis auris ſplendens peramabile numen.

Digitized by Google

Verum quid opus pluribus? vt antiquorum conſuetudinem intelligamus, & quod ijs varijs nominibus Deorum rem eandem nominarint, huc aſcribenda exiſtimaui carmina quædam ex minore Cratere Orphei ad hanc rem valde ſpectantia: in quibus quid ſint Dij nonnulli exprimitur;

ἑρμῆς δ᾽ ἑρμηνεὺς τῶν πάντων ἄγγελός ἐστι.
Νύμφαι ὕδωρ, πῦρ ἥφαιστος, σῖτος δημήτηρ.
ἡ δὲ θάλασσα Ποσειδάων μέγας, ἠδ᾽ ἐνοσίχθων.
καὶ πόλεμος μὲν ἄρης, εἰρήνη δ᾽ ἐστ᾽ ἀφροδίτη.
οἶνος, τὸν φιλέουσι θεοὶ, θνητοί τ᾽ ἄνθρωποι,
ὅστε βροτοῖς εὗρεν λυπῶν παλλήτορα πασῶν
ταυρογενὴς Διόνυσος εὐφροσύνην πόρε πᾶσιν.
ἡ δίκη, πάντεσσιν ἐπ᾽ εἰλαπίνῃσι πάρεστι.
καὶ θέμις, ἥπερ ἅπασι θεμιστεύει τὰ δίκαια.
ἥλιος ὃν καλέουσιν Ἀπόλλωνα κλυτότοξον,
φοῖβον ἑκηβελέτην, μάντιν πάντων ἑκάεργον.
ἰητῆρα νόσων ἀσκληπιόν. ἓν τάδε πάντα.

Nuntius interpres Cyllenius omnibus ipſe eſt.
Nymphæ aqua ſunt, frumenta Ceres, Vulcanus at ignis.
Aſt mare Neptunus canētia litora pulſans:
Mars Bellum, pax alma Venus, mortalibus ipſe
Taurigena, & ſuperis animi, curaque leuamen.
Corniger eſt Bacchus conuiuia læta frequentans,
Aurea iuſtitiamq; Themis, rectumq; tuetur
Sol eſt mox idem contorquens ſpicula Apollo,
Eminus & peragens, & Diuinator & Augur,
Morborum expulſor Deus eſt Epidaurius. Iſta
Omnia ſunt vnum, ſint plurima nomina quãuis.

Sic etiam ſuauiſſimus poeta Mænander ſtellas & elementa ex Epicarmi ſententia Deũ fuiſſe creditum inquit in his carminibus,

ἐπίχαρμος ὕδωρ, ἄστρα, γῆν, πῦρ, ἥλιον,
Ἀνέμους, σελήνην ἡ θεὸν ποτ᾽ ἔμμεναι.
Aquam, Deum, terramque, Solem, ſydera,
Ventoſque Lunam, ignemq; Epicharmus aſſerit.

Atque Orpheus in hymnis Vulcanum, Solem, & Lunam, & aſtra, & lumen puriſſimum atque æthera ipſum nominauit, vt eſt in his:

Αἰθὴρ, ἥλιος, ἄστρα, σελήνη, φῶς ἀμίαντον.
Aether, Sol, lumen purum, idem ſydera, Luna.

Neque minus luculenter ſane hoc explicauit præclarus ille & ſuauis poeta Hermaſianax, vbi ita cecinit;

Πλούτων, περσεφόνη, δημήτηρ, κύπρις, ἔρωτες,
Τρίτωνες, νηρεὺς, τηθὺς, καὶ κυανοχαίτης,
ἑρμῆς θ᾽, ἥφαιστός τε κλυτὸς, πὰν, ζεύς τε καὶ ἥρη,
Ἄρτεμις, ἠδ᾽ ἑκάεργος Ἀπόλλων, εἷς θεός ἐστι.
Pluto, Perſophone, Ceres, & Venus alma & Amores
Tritones, Nereus, Tethys, Neptunus, & ipſe
Mercurius, Iuno, Vulcanus, Iupiter, & Pan,
Diana, & Phœbus iaculator, ſunt Deus vnus.

Cum igitur Vulcanus artes illas excogitaſſet quæ per ignem exercentur, ac Deus ignis fuiſſet

Digitized by Google

fuiſſet creditus, Aetnæ montis cauernas, in quibus magna vis ignis ſubterranei exæſtuat, Vulcani officinam eſſe crediderunt antiqui, vbi Ioui fulmina fabricaret. Idcirco Agathocles in ijs commentarijs quos de arte Ferraria Vulcani ſcripſerat duas fuiſſe Inſulas narrat apud Siciliam, quarum altera Hiera, altera Strongyla vocabatur, in quibus per diem ac noctem ignis aſſiduè emittebatur: cum tamen in ſeptimo Hiſtoriarum alteram fuiſſe Aeoli, alteram Vulcani dixerit. Idcirco Apollonius etiam Rhodius in libro quarto Argonaut. vbi de Lipara & Strongyla loquitur, ibi fuiſſe Vulcani incudes ſcribit his carminibus:

αὐτὰρ ἔπειτα
ἐλθεῖν εἰς ἀκτὰς, ἔνθ' ἄκμονες Ἡφαίστοιο
χάλκειοι στιβαρῇσιν ἀράσσονται τυπίδεσσιν.

—— tum rurſus adire
Littora, vbi reſonant percuſſa pondere vaſto
Vulcani incudes, fumique exæſtuat vnda.

Hanc eandem rem expreſſit Iuuenalis breuiter ſuauiſſimis his carminibus in Satyra tertia poſt decimam;

Et priuatus adhuc Idæis Iupiter antris
Nulla ſuper nubes conuiuia cœlicolarum.
Nec puer Iliacus, formoſa nec Herculis vxor
Ad cyathos, & tam ſiccato nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparæa nigra taberna.

Fuit autem Lipara præpotens, imperiumque latè habuit, cum coloniam Chidiorum accepiſſet, quę vocabatur priùs Meligunis, & opima ſpolia multa depoſuit in Delphis. Habebat autem terram feracem aluminis, & multas aquas calidas, tanquam Sicilia, & ignes erumpentes. Inter hanc & Siciliam fuit Inſula, quam Vulcano conſecratam dixerunt, tota ſaxoſa & deſerta & ignifera, habuit tres voragines tanquã tres hiatus ignis, quorum è maximo flammæ ignitas maſſas euomebant, ſed poſtea ſunt obſtructi, ex illorum obſeruatione cognitum eſt, quod flammæ à ventis excitabantur, quę & ibi erant in Aetna. Neque hoc eſt abſurdum credẽdum, quando venti gignuntur ac nutriuntur initium ſumentes è marinis vaporibus tanquã à proxima materia & actu. Dictus eſt maior hiatus habere ambitum quinque ſtadiorum, quòd ſi Notus eſſet afflaturus, caligo turbida circa Inſulam diſpergebatur tanta vt Sicilia proſpici non poſſet: in Boreas flamma in altum efferebatur ab ipſo hiatu, fiebantque maiores fremitus; ſin zephyrus, media quędam ratio ſeruabatur. Reliqui hiatus erant conſimiles, at vi vaporũ longè erant inferiores, atque è differentia fremituum & è loco vnde incipiunt flatus & flammæ & nebulę, ſignificabatur mutatio ventorũ flaturorum vel tertio antè die, cùm autem non eſſet è Lipara ſoluendum, prędicebatur futurus ventus à Vulcano vt quidam voluerunt, vt alii ab Aeolo; neque cognoſcebatur aliter euenire. Inde proditum eſt memoriæ à fabuloſa antiquitate Vulcanum fuiſſe ignis Deum, atque Aeolum quæſtorem, regemque ventorum: quòd ſub ęnigmate proferebatur, vt ſcriptum reliquit Diocles in rebus fabuloſis. ſcripſit etiam Poſsidonius circa ſolſtitium ęſtiuum inter Hieram, & Euonymam per auroram mare aliquando viſum eſſe in ſublime elatum, atque ſic aliquandiu conſtitiſſe aſſiduè tumefactum, ac poſtea reſediſſe. Qui auſi ſunt adnauigare, & calore & fœtore repulſos ab vnda, reiectoſq; refugiſſe, vidiſſeque piſces mortuos, multos poſt dies mare cœnoſum apparuiſſe, exhalauiſſeque flammas & fumos & caliginem, atque poſtmodo coaluiſſe, fuiſſeque cõpactum ſimile lapidibus molaribus. Nonnulli voluerunt Vulcanum peritiſſimum fuiſſe illius diuinationis, quæ fit per ignem, quæ pyromantia à Græcis nominatur, ſicuti Nereus habitus eſt inuentor hydromantię, diuinationis per aquam ſcilicet, Hic Vulcanus creditus fuit in ea inſula Lipara & diis multis arma fabricaſſe, & Ioui fulmina facere, vti dicebam: cuius famuli erant Brontes, Steropes ac Pyracmon Cyclopes vt ſcripſit Virgilius lib. 8.

Inſula Sicanium iuxta latus, Aeoliamque
Erigitur Liparen, fumantibus ardua ſaxis.
Quam ſubter ſpecus, & Cyclopum exeſa caminis
Antra Aetnæa ſonant: validique incudibus ictus
Auditi referunt gemitus, ſtriduntq; cauernis
Strictura Calybum, & fornacibus ignis anhelat,
Vulcani domus, & Vulcania nomine tellus.
Huc tunc ignipotens cœlo deſcendit ab alto.
Ferrum exercebant vaſto Cyclopes in antro,
Brontesq;, Steropesq;, & nudus mẽbra Pyracmõ.
His informatum manibus iam parte polita
Fulmen erat, toto genitor quæ plurima cœlo
Deijcit in terras.

Ex quibus patet vbi haberet officinam Vulcanus, & qui eſſent eius miniſtri, & quod eſſet eorum officium. ſcriptum reliquit Iulius Pollux lib. 5. canem æneum eximiæ pulchritudinis à Vulcano fuiſſe fabricatum, quem cùm viuũ feciſſet poſtea, Ioui largitus eſt: Iupiter illum dono dedit Europæ, illa Procridi, quę Cephalo. atq; is canis poſtea fuit à Ioue in lapidem conuerſus. Huic leones conſecratos fuiſſe quidam tradiderunt propter vim ignis. Fabulantur prętereà de Vulcano, quòd vbi arma Ioui aduerſus

Gigantes

Digitized by Google

Gigãtes fabricaſſet, pro ſuę diligentię laboriſq; mercede, Mineruæ nuptias expetiuit. Illi cùm Iupiter perpetuam incorruptamque virginitatem iuratus conceſſiſſet, neque tamen huic abnuere poſſet, quia per Stygiam paludem iuraſſet, ſe quidquid peteret eſſe daturum; Mineruam clàm monuit vt ſuam virginitatem defenderet, atq; huic quod peteret, ſe concedere dixit: Deinde cùm Minerua Iouis monitu Vulcani deſiderio ac libidini reluctaretur, Vulcani ſemen dicitur in terram cecidiſſe, vnde natus eſt Erichthonius, quòd nomen & contentionis & terræ nomen intra ſe continet. Habuit communem aram cum Prometheo Vulcanus, quia credi derunt nonnulli ignem à Prometheo, at artes per ignem à Vulcano fuiſſe repertas. Huic inſulam Lemeum tribuerunt, quòd in ea inſula primum & ignis & armorum faciendorum ars fuerit inuenta, ſicuti ſcriptum fuit ab Hellanico in commentariis de ædificatione Chii. Nam cùm multo antiquior Vulcano fuiſſet Prometheus, is idcirco ignifer Titan à Sopocle dicitur in Aedipode in Colono;

ἐνδ᾽ ὁ πυρφόρος θεὸς
τιτάν Προμηθεύς.
Intus ignifer Deus
Titan Prometheus.

Memoriæ prodidit Sophoclis enarrator de Lyſimachide ſententia multò antiquiorem fuiſſe Vulcano Prometheum, atque illius ſtatuam cum ſceptro effingi ſolitam. aramque communem fuiſſe vtrique in baſe. Homerus præterea in hymno quem ſcripſit in Vulcanum, illum fabricandi inuentorem vna cum Pallade, autorẽque putauit, vt patet in his.

ἥφαιστον κλυτόμητιν ἀείδεο μοῦσα λίγεια.
ὃς μετ᾽ ἀθηναίης γλαυκώπιδος ἀγλαὰ ἔργα
Ἀνθρώπους ἐδίδαξεν ἐπὶ χθονὸς, οἳ, τὸ πάροσπερ
Ἄντροις ναιετάασκον ἐν οὔρεσιν ἠΰτε θῆρες.
Arte mihi clarum Vulcanum dicite Muſa
Plurima mortales docuit cum Pallade vt olim
In terris. homines ſpeluncas more ferarum
Incoluere prius vitantes frigora cœli.

Deinde cùm Iupiter pro igne à Prometheo rapto magnas calamitates hominibus machinaretur, hic Pandoram Iouis iuſſu formauit, vt ait Heſiodus in operibus & diebus, cùm aqua rigaſſet, vt eſt in his.

ἥφαιστον δ᾽ ἐκέλευσε περικλυτὸν, ὅττι τάχιστα
Γαῖαν ὕδει φύρειν.
Egregium iuſſit Vulcanum ſpargere lympha
Continuo terram.

Fabulantur Venerem huius vxorem fuiſſe; quæ cùm maritum ob deformitatem corporis & claudum non magnopere amaret, dum is eſſet fabrilibus operibus intentus, clam cũ Marte bellorum Deo congrediebatur, adulteriumque committebat: Gallumq; iuuenem ſibi dilectum adoleſcentulum ſecum Mars adducebat cuſtodem, quem relinquebat ad oſtium, vt aduentantes nunciaret, obſeruaretque Solem pręcipuè, quem maximè omnium Deorum Mars metuebat ne rem Vulcano indicaret, propter ſingularem inter illos amicitiam. at Gallus fertur in ſomnum verſus fuiſſe: quare nemine præſciente Sol rem conſpexit ſuperueniens, Vulcanoque indicauit. Illud demum ſupplicij à Marte Gallo illatum eſt, vt in animal ſui nominis verteretur, quare nunc etiam Solis exortum inſigni vociferatione indicat, quaſi Marti ſignificaturus vt Solem caueat. Vbi Sol igitur rem perſenſiſſet, Vulcanoque indicaſſet; is tenuiſſimum rete ferreum confecit, & circa thorum ita tetendit, vt conſpici non poſſet. Mox vtroſque nudos in illo rete implicatos omnibus Dijs ridendos expoſuit. quam rem explicauit Ouid. in lib. 2. de arte amandi;

Fabula narratur toto notiſsima cœlo,
Mulciberis capti Marſque Venuſque dolis.

Quam rem etiam Hom. multis carminibus complexus fuit in lib. θ. Odyſſ. Ex hoc adulterio nata eſt Hermione tutelare numen, vt ait Plut. in Pelopida. Habuit Vulcanus filios Ardalum, qui cellam fecit Muſarum apud Trœzenios, & à quo tibiam inuentam ferunt: Brotheũ, qui irriſus ab omnibus propter deformitatem oris in ignem ſe coniecit, vel morte infamiam deuitaturus: Corynetam Aethiopem, qui nomen dedit Aethiopibus cum ante illum AEtherij dicerentur, vt ait Ariſt. lib. 4. de fluminibus: Olenum à quo vrbs vocata eſt Bœotiæ: Albionem, Morgionem, AEgyptum, a quo dicta eſt AEgyptus: Deriphenum, Ericthonium, Acumq; & alios complures ex varijs fœminarum, Dearumque congreſſibus.

Atque hæc ea ſunt ferè quæ de Vulcano fabulati ſunt antiqui. nunc quid ſub his ambagimus verborum occultauerint antiqui, perquiramus, Atque illud primum, quod è ſola Iunone ſubuentaneo conceptu natus ſit Vulcanus, vt ait Plato in Cratylo, qui φάεος ἱστωρ ἐστὶν ſiue luminis præſes fieri omnino non poteſt. nã præter id quod inauditus eſt in fœminis huiuſmodi conceptus, quę cum Veneris titillationibus infeſtantur, facile medicinam ſuo dolori inuenire ſolent: tum ſi ſit ignis Vulcanus, qui ex aere procreatur, vt eſſe omnium elementorũ

naturam

Digitized by Google

naturam accepimus à ſapientibus, quæ ex ſeſe viciſſim oriuntur: certe nulla fieri poteſt ignis ex aere *generatio*, niſi per calorem, ac ſuperiorum *corporum motum*. Neque Iuno ſi conſiſtere *poſſit*, & à nulla vi externa calefiat, vllum *Vulcanum* vel Martẽ vel Hebẽ è ſe gignet: quia calor artifex eſt, marisque locum obtinet in rerum naturaliũ generatione. quare cum pro igne *illo* puriſſimo ac ſublimi corpore, quod puriſſimum eſt elementorum omnium, capitur, Vulcanus ex Iunone & Ioue, ſiue ex aere ſuperiorum corporum motu calefacto, naſci dicitur. Idem è cœlo deiectus a patre dicitur, vel (vt alij maluerũt) à Iunone propter deformationẽ, quia ignis ille qui in nubibus colitur, cum è craſſiore materia conſtet, ſi conferatur cùm eo qui ſublimis eſt, & in puriſſima, ſupremaq; regione conſtitutus, craſſus eſt & deformis, & vix dignus vt ignis nominetur: & illa de cauſa ad impuriorem corporum locum, tanquam ex illegitima poſſeſſione depellitur, & vi ſuperiorum corporum, & ab ipſa ſuperioris aeris natura. Alii *maluerunt* Lemnum illi fuiſſe dicatam, & illũ collem, in quem præcipitatus fuit, propter calorem ac ſterilitatem loci, qui cum ſit exuſto ſimilis, nullam omnino plantam producit. nam nimius calor loci comburit, ac non procreat. Hic educatur à Thetide & à marinis nymphis, exceptus, quoniam ex humore & cùm illo vniuerſa eius ignis materia colligitur. Enimuero cum terra omnium ſit diuitiarum mater, aurea ſella fingitur, *cui Iuno ſit Vulcani* artificio alligata: hoc quid ſignificat: niſi partem illam aeris, quę propinquior eſt terrę & impurior, ſuperiorum corporum motu non agitari? quippe quod intra montium vertices includatur, ſed prope firmã eſſe & alligatam terræ; non enim facilè vi ſuperiorum corporum extenuatur, ſed tanquam aquarum ſtagnum conſiſtit. Vxorem Aglaiam & Venerem habuiſſe dicitur, quia è calore & humore vniuerſa rerum humanarum generatio fit, quorum omnium ſemper intelligenda eſt ſymmetria. Nihil eſt enim aliud Aglaia, quàm ſplendor & vbertas rerum quæ calorem ipſum conſequitur, quòd etiam nomen ipſum ſignificat. Ex quoniam nulla eſſe poteſt in rebus humanis naturalis procreatio ſine calore, ea cauſa fuit cur faces in nuptiis accenderentur, quibus præeſſe putabatur Vulcanus. Effectum eſt præterea vt qui currerent in Lampadophoriis, extinctis facibus ceſſarent à curſu, quia cum ceſſauerit calor, rerum omnium vita extinguitur, & ceſſat. At quòd ſi poſterior priorem curſu ſuperaſſet, ille prioris accenſam lampada caperet. id ad ſucceſſionem rerum omnium, viciſſitudineſque oſtendendas fictum fuit. Neque mirum eſt ſi, cum elementa & ſidera pro Diis ſint culta, hic quoque tanquam Deus cultus fuit, quippe cùm idem eſſe Sol, Luna, Aether, Aſtra, ignisque putaretur, vt diximus. Hunc finxerũt Diis cœteris arma fabricare, quia calor ſit artifex omnium operum naturæ, quippe cùm nulla alia res ſit, quæ vel animantia aptius per exceſſum impellat ad interitum, vel per mediocritatem conſeruet, vel ægrotantia ſanitati reſtituat quàm vis moderati caloris. nam & hæc concoquere, & innatum eorum calorem excitare, vbi naturalis calor non potuerit, iam de eius animãtis ſalute ſpes omnis abiecta eſt. Iure igitur arma ſeu vires Diis omnibus vbi oporteret, dictus eſt Vulcanus ad ſingulorum conſeruationem ac ſui tutelam fabricare ac tribuere ſolitus. Fulmina dicuntur à Vulcano Ioui fieri ſolita, qui ignis eſt in ſublime elatus, qui vbi à circumſtãte frigore comprimitur, vi erumpit; cuius famuli ſunt *βροντὴ καὶ ἀστραπὴ, καὶ πῦρ ἀκμάζον*, Brontes, Steropes, Pyracmon. nam *βροντὴ*, tonitrum. ſignificat, *ἀστραπὴ* fulgur *πῦρ ἀκμάζον* ignem multum. ſic enim nomina ipſa rẽ per ſe ſignificant. nam niſi multa ſic ac denſa vis ignis, ſit fulgur tantùm & tonitru, at non etiam fulmen. Hic igitur ignis cum ſit impurus, vtpote qui adhuc in materia, deorſum à Ioue depellitur cum incredibili impetu, quæ eſt fulminũ natura. Nã neque lapis, neque ferrum, neque ſolidum aliquod corpus, meo quidem iudicio, putandum eſt fulmen, cuius tot tergiuerſationes, tantamq. vim, & tam mirabilem videmus: ſed vis craſſioris ignis frigore & antiperiſtaſi magno cum impetu diſrupta, qui deorſum impellatur. Eum Vulcanum Minerua, quæ puriſſima eſt pars ætheris, è qua nulla naſcuntur animalia, cum perpetuam obtinuerit virginitatem, amore ſui captum repellit, qui ſemen in terram effundit; ac inde monſtrum naſcitur quid hoc eſt portenti Dii boni? quod monſtrum ita horrendum? Natura illa ætheris ſuperioris ad inferiora vſque corpora ita pura non deſcendit: ſed calor ille qui generationem adiuuat impurus eſt, & in materia craſſa commiſtus. quare ſemen Vulcani in terram decidens multiplicia gignit animalia, quæ res per variam Erichthonii formam iudicatur. turbulentus enim ignis & in materia commiſtus vbiq; Vulcanus eſt intelligendus; qui aptus eſt rerum generationi. Hic formauit Pandoram, omnium Deorum donum vt nomen ipſum ſignificat, quoniam hic calor & Cereris; & Bacchi, & Palladis & aliorum ere-

ditorum

ditorum Deorum inuentiones adiuuat. Hanc omnes artes edocuit, quoniam in quibus vis eſt ignea, quorumq; ſanguis ſubtilior eſt, & rarius corpus illi plurimum valent ingenio & prudentia. Hic idem obſcuris omnino retibus, & quæ videri non poſſent, Martem bellorum Deum cum Venere implicauit, & nudos omnibus Diis ridendos expoſuit: quod quidem ſi ad rationes aſtronomicas transferatur, nihil aliud ſignificat quam Martis & Veneris planetarum congreſſu adulterorum fieri ortus: ſed ſi Sol propiùs acceſſerit, minimè latebunt adulteria. Quamobrem dictus eſt Sol Veneris adulterium pateſeciſſe, vt ait Plutarchus in libello de audiendis poetis. At Lucianus in Aſtrol. quoſdam filios Deorum ait dictos, quòd ſidera habuerint in ortu bona. Homerus per hanc fabulam videtur homines ad ęquitatem adhortari, & ad integritatem vitę, & ad innocentiam, cum facile Dii viam inueniant, qua in ſceleratos quamuis fortiſſimos & potentiſſimos homines animaduertant. ita enim ſcribit;

οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα, κιχάνει τοὶ βραδὺς ὠκύν.
Ὡς καὶ νῦν Ἥφαιστος ἐὼν βραδὺς εἷλεν Ἄρηα
ὠκύτατόν περ ἐόντα θεῶν, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι
χωλὸς ἐὼν τέχνῃσι, τὸ καὶ μοιχάγρι' ὀφέλλει.
Si quid turpe facis, lento pede magna Deorum
Ira capit celerem. Sic nunc Vulcanus iniquum
Retibus implicuit Martem, tardiſſimus alter
Sit quamuis, ſuperorum at velociſſimus alter.

Quis enim vir malus, & iniqua faciens, diu fęlix eſſe poterit? non amplitudo diuitiarum, non amicorum ſtipantium frequentia, non nobilitas generis, non virium & imperii magnitudo, non armatorum numerus, poſſunt virum nefarium meritis ſupplicijs & vindictæ Dei demum ſurripere. eſt enim verum quòd à Poeta canitur.

Ἀνθρώπους μὲν ἴσως λήσεις ἄτοπόν τι ποιήσας
οὐ λήσεις δὲ θεοὺς οὐδὲ λογιζόμενος.
Si quid turpe facis, mortales fortè latebis.
Nemo Deum latuit turpia mente putans.

Nam ſola eſt innocentia, vitęque integritas, quę nullam vel à Dijs vel ab hominibus vindictam expectat, quęque vbique tuta & trāquilla eſt. Finxerunt hunc Deum vxorium qui relictis Iouis & Martis miniſterijs adoptata Veneris ſe conuerterit, per quod innuunt, libidinoſos eſſe honoris, facultatum, virtutumq; contēptores, quodq. oēsq. deos relinquant pro arbitrio Veneris, vt finxit Virg. lib. 8. qui facit Vulcanum pro precibus Veneris omnia incæpta reliquiſſe. Nec me pręterit illorum, qui torquendis metallis per ignem ſtudent, eſſe opiniones nonnullas, quas ſuis vaſculis accommodare conantur. Neque enim credibile eſt metallorum formas poſſe per artem inter ſe conuerti, non ſolum quia ars naturæ eſt imitatrix & adiutrix ac miniſtra, quæ cum formas non confundat, neque ars apparet illud poſſe efficere, ſed etiam quia natura ad ſingula puriora perficienda in ſingulis formis, puriore indiget materia, purioribusque quibuſdam principijs, vt ait Theophraſtus in libro de lapillis, quæ certè ipſa ſibi pro arbitrio effingere ſemper non poteſt. nam non ſolum proprijs principijs indigent ſingulæ formæ ad ſuam generationem, quę in plurimum diuerſa non poſſunt referri, ſed etiam ijs ipſis purioribus opus eſt ad ſingula perfectiora peragenda. inde fit vt alia ſint adamantis, alia ſmaragdi, alia ſardonichis principia, alia marmoris: atque item alia ferri inter metalla, alia æris, alia auri, alia argenti, neque eadem horum omnium putanda ſunt quòd ſi contingeret: omnia in omnibus eſſe generationis principia, non minùs ſaxa aut ligna, quàm metalla, in aurum poſſent per artem conuerti. Neque omnia eſſe in omnibus denique concludendum eſt, & certa eſſe rerum ſingularum principia, & ea non poſſe per artem inter ſe confundi, deinde in alterius naturam conuerti. Dicunt enim Vulcanum ob deformitatem deiectum de cœlo fuiſſe, nihil aliud eſſe, quàm aut ſulphur, aut argentum cuſitans: q nihil, niſi ſuę naturę, in ſe recipit, ſed ab oībus ſeparatur. Modò Mineruam dicunt amari à Vulcano, quia exiſtimant ſulphur id & ferrum amare aquam Mercurialem: quam nominant Mineruam: qui cùm ſimul ſint, in putrefactione ſeparantur, cum diuerſas naturas ſint ſortiti, quare dicta fuit Minerua fugere Vulcanum. Et ne perſequar huiuſmodi ineptias, quas tormenta & calamitates multorum loculorum fuiſſe certò ſcio, multorumq; etiam in poſterum futuras, multi ad has ſuas inuentiones antiquorum fabulas detorquere conati sūt. quòd autem vanam eſſe artem chemicam putemus, & quid de arte illa ſentiamus; ita in epiſtola quadam aliquando expreſſimus, quam aduerſus fuliginoſas chemicorum fallacias ſcripſimus, è qua nonnulla his ſcribenda putauimus.

Ars fallax, inuiſa bonis, dulcedine captos
Iucundè vt perimus? dementibus improba ſirem,
Naturam ſuperare putas te poſſe per ignem?
Stulta. quid inſanis? te longis paſſibus illa
Deſerit ac tandem nil perficis: Illa colorum
Te fallit, rerum te ludit mille figuris.
Sic fertur Protheus ſe in multas vertere formas,
Cum fieret ſerpens dirus, cumq; vnda, vel ignis.
Vris opes, properans quas fumus portat in auras.

Inde

Inde ardens miſeris torquet præcordia virus,
Exitialis amorq; auri, ſæuiq; dolores
Quos ſemel inſana fallacia cęperit artis.
Occupat hęc nulli miſero veſania mentem,
Ni pro peccatis hominum ſator atque Deorum
Supplicia, ingentesq; paret mox ſumere pęnas.
Mendici ſunt: ſemper caligine barba
Squallet, & immodico turpantur pallia fumo
Et noua quærentes ſemper mendacia iactant,
Defeciſſe ſibi vires, vbi noua reperta eſt
Mercurium ratio qua poſſint ſiſtere in aurum.
Adnotos homines inde hæc contagia ſerpunt.
Si quenquam arripiant, qui ſtultas præbeat aures,
Non prius effugiet, quàm ſit perpeſſus eandem
Fortunam, ſcopuloq; ratem confregerit vno.

Neque ſatis validam rationem illam vnquam fore putaui, qua nonnulli artifices ſuam artem confirmare conantur, quòd ſcribitur à Suida in hanc ſententiam, artem illam aliquando apud Aegyptios floruiſſe: Chemia argenti auriq́ue pręparatio eſt; cuius libros aliquando conquirēs Diocletianus concremauit propter illa quæ aduerſus ipſum Aegyptij innouarunt. Hos enim crudeliter trucidauit, ac libros de Chemia auri & argenti ab antiquis conſcriptos inquirens igni abſumpſit, ne Aegyptijs ex arte illa diuitias cōpararent, atque opum abundantia freti arma mouere Romanis auderent in poſterum. Neque enim lex eſt diuina quidquid à Suida dicitur, & multa fabuloſa de ſapientia Aegyptiorum circumferuntur. Neque illud ſanè prætermittendum videtur, quòd quidam primum Vulcanum regnaſſe in Aegypto, illumque fuiſſe primum inuentorem ignis tradiderunt: quia cùm fulmen ignem detuliſſet in arborem, dicitur Vulcanus hyberno tempore propiùs ad ignem acceſſiſſe, ac ſenſiſſe caloris beneficium, ceſſantiq; igni materiam iniecisse, atque ſic naturam ignis cognouiſſe, & conuocatis alijs hominibus vtilitatem, naturamque ignis oſtendiſſe. At nunc de Marte.

De Marte. Cap. VII.

Dictvm eſt à nobis ſuperiùs, quòd Mars Iunonis fuit filius: at quòd nonnulli arbitrati ſunt, hunc etiam ſine patre fuiſſe natum, id omnino abſurdum eſt & portento ſimile. Neque enim omnium partium fabularum legitima expoſitio ſemper inueniri poteſt; quoniam alię additæ ſunt ab fabulas ornandas, alię ad probabilitatem, aliæ continent veram rerum geſtarum explicationem. Iupiter igitur cùm primam vxorem Metim, deinde Themim, tertiam Iunonem duxiſſet, ex ea ſuſcepit Martem & Heben, vt in his teſtatur Heſiodus in Theogonia;

λοισθοτάτην δ' ἥρην θαλερὴν ποιήσατ' ἄκοιτιν,
ἡ δ' ἥβην, καὶ ἄρηα, καὶ εἰλείθυιαν ἔτικτε.
μιχθεῖσ' ἐν φιλότητι θεῶν βασιλῆι καὶ ἀνδρῶν.
Addita mox vxor poſt has eſt vltima Iuno,
Lucinam, Martemq; parit: quibus eſt prior Hebes:
Iuno hominum Regi, coniuncta Deorum.

Habuit Mars nutricem Thero. vt ait Pauſanias in Laconicis. Hic cùm Halirrhotium Neptuni filium intereміſſet Alcippę filię ſuę vim inferre conantem, cauſſam capitis dixit audientibus duodecim Dijs, de qua cæde meminit Pauſanias in Atticis, atque omnibus ſuffragiis fuit ab ea accuſatione abſolutus. Locus verò in quo dicta eſt cauſſa, vocatus eſt ab illo Areopagus, atque inde cauſſę capitales ab Areopagitis iudicibus duodecim auditæ. Hic nullam certam ac legitimam vxorem habuiſſe dicitur, quod ego quidem meminerim, cùm quidam Nerienen ſiue Nerien putarint: cùm multos filios è diuerſis ſuſceperit: cùm quibus congreſſus eſt. Nam & Aenomaus, & Aſcalaphus, & Biſton eius filii dicuntur, & Theſpius, Ialmenus, Pylus, Parrhaſius, Thereus, Molus, Parthaon, Theſtius, Euannes, Zeſius, Cupido, Hyperius, Chalybs qui populis nomen dedit; Otrera, Bithys è Seta, à quo Bithinia: Tlepolemus ex Aſtyochia & Thrace, à quo Thracia dicta eſt: Parthenopæus è Menalippe: Phlegyas Pangęus è Critobule: & Strymon illi natus eſt, ex Helice: & Tmolus è Theogone, à quo mons dictus eſt, & Theogones alter: Oxylus, Etholus, Sithon, Euenus, Sinope, Calydon, Hermiona, & alii nonnulli è furtiuis congreſſibus fabulantur hunc in curru vehi ſolitum, cuius auriga erat Bellona. ſic enim ait Virgilius;

Quam cum ſanguineo ſequitur Bellona flagello.

Nam Terror & Pauor equi vocati currum ipſum Martis trahebant. Hic cùm feroci & acri eſſet ingenio nullam certam habuit ſedem, ſed tanquam furioſus huc illuc pererrans: omnia luctu & calamitatibus replebat. Verumtamen neque ipſe mortalium omnium iram deuitauit, cum fuerit aliquando à Diomede vulneratus, vt ſcripſit Hom. lib. 5. Iliad. Huic Deo lupus ob rapacitatem ac feritatem conſecratus fuit; vt ait Virg. lib. 9.

Quæſitum aut matri multis balatibus agnum
Martius à ſtabulis rapuit lupus

Inter aues picus conſecratus fuit Marti, qui etiam inde cognomen obtinuit vt Martius diceretur, atque gramen inter plantas. quia putetur

 pluri-

Digitized by Google

plurimus naſci ex hominum ſanguine & apud Thraces eximiè colebatur Mars, vt in hoc carmine ait Lycophron:

ὀρκωμοτῆσαι τόν τε κρηστώνης θεόν.
Sanctè Deum iurare Creſtenes item.

Eſt enim Crestone Thraciæ ciuitas, ac Deus Thracum Mars, vt ait Lycophronis enarrator. Id ea de cauſa dictum fuit ab Homero in lib. ϑ. Odyſſeæ, quod vbi ſolutus fuit à Vulcano cum Venere implicitus, hic in Thraciam, illa in Cyprum ſe contulit.

τὼ δ᾽ ἐπεὶ, ἐκ δεσμοῖο λύθεν κρατεροῦ περ ἐόντος,
Αὐτίκ᾽ ἀναΐξαντε, ὁ μὲν Θρήκην δὲ βεβήκει.
ἡ δ᾽ ἄρα κύπρον ἵκανε φιλομμειδὴς ἀφροδίτη.
Hique, vel ſunt illis duriſſima vincla ſoluta.
Diſcedunt ſubito. Thracas mox ille petiuit:
Ipſa Venus Cyprum petit alma nata Dione.

Habuit hic Deus multa cognomina à locis, in quibus templa erecta fuerunt vel ab euentis, vel ab iis qui dicarũt tẽpla. Sic Cãdæus, & Mamertus, & Rhacius, & Equeſtris dicitur: quem tamen nihil eſſe aliud quam bellum putauit Heraclides Ponticus, vt patet ex his eius verbis: ὁ ἄρης οὐδὲν ἐστιν ἄλλο, πλὴν ὁ πόλεμος, παρὰ τὴν ἄρην ὀνομασμένος, ἥπερ ἐστὶ βλάβη. *Nihil aliud Mars eſt quàm bellum, ita ab imprecationibus nominatum, ſiue à detrimento.* Et Orpheus in hymno in Martem furorem belli ac rabiem in animis hominum Martem eſſe putauit, vt patet in his.

Ἄρες ἄναξ δολόδεπε, φόνοις πεπαλαγμένος αἰεὶ.
Αἵματ᾽ ἀνδροφόνοις χαίρων, πολεμόκλονε φρικτέ.
ὃς ποθέεις ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσι δῆριν ἄμικτον.
Mars Rex perpetua ſanieq; & cæde cruenta:
Horrende, humano gaudens & ſanguine numen
Qui gladijs te haſtisve cupis contendere ſemper.

Hic Deus in Lemno colebatur, cui fiebant ſacra humanis hoſtijs: ſed cum res crudelis videretur, mox ritus mutatus eſt, & modo ſus caſtratus, modò verres illi mactabatur, quamuis propria fuit victima equus ob ſimilem illi ferocitatem: Lupus ob perſpicacitatem; canis ob vigilantiam & Gallus, & picus, ac vultur. Neque illud prætermittendum ſanè hoc loco duxerim, quòd poetę bellorum Deum Martem exiſtimantes illi Timorem & Iram & Clamorem comites addiderunt, qui Deum ipſum aſſiduè conſequerentur: licuit enim omnibus poetis quidquid collibuiſſet pro ſuo ingenio de Dijs confingere. Hunc Deum, quia nullam propriam haberet arborẽ, gramine coronabant, quam herbam, abductis per bellum agricolis, fouere videbatur, cùm pateretur illam late ſerpere

Digitized by Google

pere. At nunc quæramus quid memoria dignū ſub his figmentis occultaretur.

CVR natus eſſe dicitur è Iunone? an quod Iuno ſit diuitiarum Dea, ex quibus inuidentia & contentio exoritur, vt dictum eſt ſuperiùs, & quòd nemo eſt opulentus, cui non aſſidue ab inuidia & maleuolentia bellum indicatur? Quis enim aduerſus inopem bellum gerit? omnes qui exercitum cogunt, alias quidem bellorum cauſſas multas proferunt cur arma ſuſceperint at veram fateri palam pudet, vt per has cauſſas tanquam leues, exteratum gentium occupent ciuitates. Nam ſi pro æquitate tantum pugnaretur, ſupplicium ſumeretur tantum de conſceleratis, at res relinquerentur. Nutritus fuit apud barbaras nationes Mars ſub ſeptentrionis plaga, quæ gentes cùm minime digeſtum habeant ſanguinem calore Solis, plurimum vi corporis & proceritate valent, at minimum conſilio & prudentia. Hunc educauit Thero nutrix, quę feritas eſt. Deinde cùm tyrannus ſit Mars, vt dicere ſolebat Timotheus iuxta Plutarchum, meritò murorum percuſſor & euerſor dictus fuit: cùm lex contra ciuitatum omnium regina ſit, vt ait Pindarus. Atque Homer. Iouem omnium regem & patrem non bellica tormenta, neque roſtratas naues, ſed leges & ęquitatem regibus dediſſe ſcribit ad regna conſeruanda, quæ his omnibus ſunt potentiores. Iſtud ipſum fecit, vt nullum certum. Mars haberet domicilium aut ſedem, cùm Iupiter in cœlo omnibus & Dijs & hominibus imperaret Demoſthenes idcirco in oratione contra Ariſtogitonem primas leges inquit tanquam optimum quiddam ac inuentum deorum eſſe vniuerſæ vitæ mortalium ac ciuitatum moderatrices, quarum beneficio ſi quid deprauatum ſit in rerum natura, corrigitur apud viros bonos ſponte: at malos cogūt vel inuitos ea quę iniqua sūt euitare ſic. n. inquit.

ἅπας ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι κ' ἂν μεγάλην πόλιν οἰκῶσι, κἂν μικρὰν. φύσει καὶ νόμοις διοικεῖται. τούτων δ' ἡ μὲν φύσις ἐστὶν ἄτακτον καὶ ἀνώμαλον, καὶ κατ' ἄνδρα ἕκαστον ἴδιον τοῦ ἔχοντος: οἱ δὲ νόμοι, κοινὸν καὶ τεταγμένον τοῦτο πᾶσιν. ἡ μὲν οὖν φύσις ἂν ᾖ πονηρὰ, πολλάκις φαῦλα βούλεται διό περ τοὺς τοιούτους ῥαδίως ἐξαμαρτάνοντας εὑρήσετε. οἱ δὲ νόμοι τὸ δίκαιον, καὶ τὸ καλὸν, καὶ τὸ συμφέρον βούλονται, καὶ τοῦτο ζητοῦσι; καὶ ἐπειδὰν εὑρεθῇ, κοινὸν τοῦτο πρόσταγμα ἀπεδείχθη πᾶσιν ἴσον καὶ ὅμοιον, καὶ τοῦτ' ἐστὶ νόμος, ᾧ πάντας προσήκει πείθεσθαι διὰ πολλὰ, καὶ μάλιστα, ὅτι πᾶς ἐστὶ νόμος εὕρημα, καὶ δῶρον θεῶν, δόγμα δὲ ἀνθρώπων φρονίμων, ἐπανόρθωμα δὲ τῶν ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων, πόλεως δὲ συνθήκη κοινὴ καθ' ἣν πᾶσι προσήκει ζῆν τοῖς ἐν πόλει.

Vniuerſa mortalium vita ò viri Athenienſes, ſiue magnam ſiue paruam quis habitet ciuitatem, natura & legibus gubernatur: horum alterum, natura nimirum inordinata eſt & inæquabilis, atque pro ingenio cuiuſq; priuatorum leges autem communes & inſtitutum idem omnibus. naturæ igitur ſi mala ſit, iniqua ſæpius ſuggerit conſilia, quare tales homines facile peccantes inuenietis, at leges & iuſtum & bonum & vtile procurant atque hoc inueſtigant, quod vbi repertum ſit, illud mandatum omnibus proponitur ęquum & ſibi conſtans. atque id lex eſt, cui conuenit omnibus parere cum multis alijs de cauſis, tum præſertim quòd omnis lex inuentum eſt & munus deorum, atque inſtitutum ſapientum hominum, & correctio vel conſulto vel inconſulto peccantium, communiſq; inſtitutio ciuitatis, ſecundum quam conuenit omnibus ciuibus vitam degere.

Sed quoniam pro varijs euentis variè fabulas interpretati ſunt antiqui, ita vt aliæ ad res naturæ, aliæ ad aſtronomiam, aliæ ad mores ſpectarent, alię ad hęc ſimul omnia; quid Martis cum Venere adulterium ſignificet explorandū eſt. Quid eſt tam contrarium quàm occidere & procreare, expolire & deuaſtare, erigere & proſternere? At Mars tamen qui hęc omnia facit, vt ait Homerus;

ἄρες ἄρες βροτολοιγὲ, μιαιφόνε, τειχεσιπλῆτα.
Mars hominū occiſor, q agros popularis & vrbes.

Cùm Venere, quæ omnia animalia plantaſq; in lucem producit, congreditur. Quid ex hac tam diſcordi coniunctione orietur? nihil omnino ſuperueniente Vulcano pręcipuè. Nam litigium & amicitia ſunt Mars & Venus intelligendi, quorū vtrumq; opprimit Vulcanus, ſiue calor immodicus, principiaque vincit, neque ita illis ſuis funguntur viribus. Ad exprimendum igitur quòd ſymmetria neceſſaria eſt rebus naturalibus, iſta fabuloſè confinxerunt. Hūc eūdem Deū & Solem eſſe aliquando putatum ſuperiùs expreſſimus, & apud Aquitanos Hiſpanię populos Martis ſimulachrum radiis ornatum eximia religione cultum fuiſſe memoriæ proditur. & ratio ipſa naturaque videtur expetere vt corpora illa ſuperna, quæ calorem rebus inferioribus inferunt, nominibus potius quàm re ipſa ſint diuerſa. Et Hom. lib. o. Iliad. Martem vim igneam videtur putaſſe cùm inquiat,

Μαίνετο δ' ὡς ὅτ' ἄρης ἐγχέσπαλος, ἢ ὀλοὸν πῦρ.

Inſurgit veluti Mars ſtrenuus, ignea vel vis.

Bellonam aurigam Martis populatoris finxerunt

xerunt, quia aer peſtifer eſt mortis auriga, & artifex. Quidam memoriæ prodiderunt Martem bellorum Deum fuiſſe creditum, quod is prior armare inuenerit. & in aciem inſtruere & omnes bellicos vſus, cùm impios delere niteretur. Quod Mars omnium Deorum fortiſſimus & velociſſimus arte Vulcani fuerit retibus implicitus, & debilis & claudicantis & tardi Dei, quid aliud ſignificat, quàm ſceleratos homines nullis viribus, nulla pedum celeritate fretos poſſe Dei vindicis omnium flagitiorum iram deuitare? quòd etiam innuit Theognis his verſibus:

καὶ βραδὺς εὔβουλος εἷλεν ταχὺν ἄνδρα διώκων
κύρνε, σὺν εὐθείῃ θεῶν δίκῃ ἀθανάτων.
Ter celerem tardus comprendit Cyrne ſecutus
Iniuſtum curſu. huic numina cuncta fauent.

Et illa carmina.

οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα, κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν,
ὡς καὶ νῦν ἥφαιστος ἐὼν βραδὺς εἷλεν ἄρηα,
ὠκύτατόν περ ἐόντα θεῶν οἳ ὄλυμπον ἔχουσι,
χωλὸς ἐὼν τέχνῃ τῶ καὶ ζωάγρι ὀφέλλει.
Si quod agis virtute caret, celerem capiet te
Vel tardus. tardo Mars eſt comprenſus vt ipſo
Vulcano, ſuperum cum velociſſimus eſſet.
Ars etenim prodeſt cunctis animalibus ipſa.

Atque tot de Marte dicta ſunt, nunc dicendũ de Neptuno.

De Neptuno. CAP. VIII.

NEPTVNVS Saturni & Opis filius, vt dictum fuit eandem ſortem, patriſque crudelitatem expertus propè eſt quam etiam Iupiter. Nam cùm Rhea Neptunum peperiſſet, puerum in ouili abſconditum opilionibus educandum inter agnos tradidit, atque pullum equinum, quem ſe ſimulabat peperiſſe, Saturno vt fabulantur, vorandum tradidit. Iſacius Ne-

ptunum

ptunum educatum fuiſſe ſcribit ab Arno nutrice, quam ita appellatam fuiſſe dicunt, quia quęrenti Saturno Neptunum ſe non habere reſponderit, ac negauerit: ex quo etiã ciuitas Bœotiæ ita vocata fuit, quæ antea Sinouſa dicebatur, vt ſcripſit Teſeus lib. 3. rerum Corinthiacarum, cum alii ab agnorum multitudine maluerint dicta fuiſſe, inter quos fuit Crato. Alii contra putarunt Neptunum à Iunone educatum fuiſſe. Hic cùm Iouis ſocius & adiutor fuiſſet in bellis poſt Saturnum è regno depulſũ victis ſortibus de totius mundi imperio, mare & omnes inſulas, quę in mari exiſtunt, tenere cũ imperio ſortitus eſt Neptunus: cùm cœlũ Ioui; Infernus locus, vt diximus Plutoni obtigiſſet vxorem habuit Amphitriten, quàm cùm deperiret, neque in amorem ſui vllo pacto poſſet allicere, Delphinum miſit, qui eam ſibi conciliaret, perſuaderetque vt maritum Neptunum æquo animo ferret. Id cùm Delphinus impetraſſet, ad perpetuam tanti beneficii memoriam dicitur Delphini ſignum inter ſidera relatum, vt ait *Hyginius* in fabulis ſtellarum: isque Delphinus eſt non longe à Capricorno collatus, vt ſcripſit Aratus in Aſtronomicis:

Δελφὶς δ᾽ οὐ μάλα πολλὸς ἐπιτρέχει αἰγοκερῆϊ
μεσσόθεν ἠερόεις. τὰ δέ οἱ περὶ τέσσαρα κεῖται
Γλήνεα παρβολάδην.

Quæ carmina ita ſunt alicubi elegantiſſimè expreſſa:

Tum magni currens Capricorni corpora propter
Delphinus iacet haud nimio luſtratus nitore.
Præter quadruplices ſtellas in fronte locatas,
Quas interuallum binas diſterminat vnum.

Alii Veniliam fuiſſe Neptuni vxorem crediderunt. Scriptum reliquit Lucianus in Sacrificiis Neptunum nigros habuiſſe capillos, & oculos cæruleos, vt ait in primo Cicero de natura Deorum: quem nudum cum tridente & concha aliquando introduxere poetæ: aut qui indutum putarunt, veſtem habere cyaneam dixerunt, vt ait Phurnutus. Memorię prodit Pauſanias in Arcadicis Neptunum primum equitandi artem inueniſſe, quod etiam Pamphi antiquiſſimi hymnographi teſtimonio comprobatur, qui Neptunum equorum, roſtratarumque & turritarum nauium Largitorem vocauit. Ac Sophocles videtur apud Athenienſes, vbi erecta poſtea fuit Academia, Neptunum primùm iunxiſſe equos putaſſe, vt patet in his ex OEdipode in Colono:

Δῶρον μεγάλου δαίμονος εἰπεῖν
Αὔχημα μέγιστον,
Εὔιππον, εὔπωλον, εὐθάλασσον.
Ὦ παῖ Κρόνου, σὺ γάρ νιν εἰς
τόδ᾽ εἷσας αὔχημ᾽, ἄναξ Ποσειδάν,
ἵπποισι τὸν ἀκεστῆρα χαλινόν.
πρώταισι ταῖσδ᾽ ἐκτίσας ἀγυιαῖς.

Munus magni dæmonis dicere,
Gloriam maximam,
Equis, pullis, mari bene imperitantem.
O fili Saturni, tu enim ipſum in
Hanc ducis gloriam, Rex Neptune
Equis moderans fræno.

Apollonij verò enarrator Seſonchoſem Aegypti Regem qui poſt Orum Iſidis ac Oſiridis filium regnauit. quem nonnulli Seſoſrim vocarunt, primum inueniſſe equum aſcẽdere ſcribit, quod affirmauit & Dicæarchus in libro ſecundo rerum Aegyptiacarum: quod tamen quidam Oro acceptum ferunt Neptunum idcirco finxerunt poetæ in curru vehi ſuper æquore vt ſenſit Appollonius in lib. 4.

εὖτ᾽ ἂν δὴ πολυαμφιτρίτη
Ἅρμα Ποσειδάωνος ἐΰτροχον αὐτίκα λύσῃ.
quam mobilis Amphitrite
Neptuni celerem currum apto tempore ſoluet.

Orpheus in hymnis currum hunc à quatuor equis trahi ſolitum ſcribit, vt eſt in eo verſu:

χυμοδαλής, χαριτῶπα, τετράορον ἅρμα διώκων.

Quadriiugum impellens currum ſummo æquore labens.

Alij maluerunt eius currum trahi à vitulis marinis & cete quam ab equis: quippe cùm eo tempore equum inueniſſe dicatur, cùm in Areopagum cum Minerua in contentionem diſceſſit de nomine Athenis imponendo, cùm ipſe equum hominibus Minerua oliuam munus attulit, vt ſcripſit Plutarchus in Themiſtocle. fabulantur Theſeum Phædrę vxoris precibus cõmotum à Neptuno patre impetrauiſſe vt Hippolytum filium necaret. quem Phædra falſo accuſauit tentatæ pudicitiæ, quia nouercę libidini noluiſſet aſſentiri. Neptunus Phocas Hyppolyto iuxta littus maris vecto in curru immiſit, quibus tanta trepidatio equis iniecta eſt vt in fugam verſi illum è curru delapſum diſcerpſerint. quare Phœdra poſtmodo pœnitentia ducta, vt plerique ſenſerunt, laqueo vitam finiuit. Aedificauit mœnia Troiana Neptunus, qui hac de cauſa Laomedonti Troianorum regi ſeruiuiſſe dicitur: cùm Iouem ligare Dij voluerunt, id Iupiter cognouit è Thetide, ac in cæteros quidem Deos animaduertit; & Neptuno atque Apollini iuſſit vt Laomedonti ſeruirent, dum Troiam ędificaret, Laomedon diuinis honoribus proſecutus eſt Apollinem, at Neptu-

Digitized by Google

nus vbi diu ſeruiiſſet, nullamque accepiſſet mercedem, indignatus horrendum ac infeſtiſſimum cete immiſit, quod mare euomens vniuerſam regionem inundauit. illa de cauſa & filiam Heſionem quam vnicè amabat, ac multo magis quàm vel Aethaſam vel Ayochen vel Medicaſten, quas cęteras filias habebat, ceto exponere iuſſus eſt ab oraculo Laomedon, & multa alia incommode inde ſunt cōſecuta. At Herodotus non verum eſſe inquit, quod Laomedonti Neptunus & Apollo ſeruierunt, ſed datum eſſe locum fabulæ, quia pecuniam Neptuni & Apollinis ſacrificijs dicatam Laomedon ad extruenda mœnia ciuitatis conuerterit. atqui Virg. Neptunum ſcribit ſuis manibus Troiam ædificaſſe, vt eſt in libro nono;

An non viderunt mœnia quondam
Vulcani fabricata manu conſidere in ignes.

Quamuis Ouid in epiſt. Paridis mœnia Troiana Apolline lyram pulſante ędificata fuiſſe inquit his carminibus;

Ilion aſpicies, firmataque turribus altis
Mœnia Phœbea ſtructa canore lyræ.

Cùm Amphitriten vxorem, vt diximus, haberet, infinitus propè filiorum eſt numerus quos ab varijs nymphis & pellicibus ſuſcepit Phœnicem habuit. è Libya & Bellum & Agenorem, è Calæno vna Danaydum, Calęnum, Nauplium ex Amymone, è Pitane à qua vrbs Laconum dicta fuit, Euadnen, & Aonem, à quo vocata eſt Aonia regio, & herum Phæacem, à quo Phæacia dicebatur, quę nunc Corcyra vocatur, Phœnicem à quo Phœnicia, & Athon à quo mons. nam plerique vrbibus nomina impoſuerunt eius filij. & Dorū à quo Dorij, & ex Otiſilia Laide Althepum Ancæum ex Aſtypalea & Periclimenum & Erginum: ex Alcyone Atlantis Anthamum, & Anthan & Hypareten, à quibus oppida condita nominata quę ſunt apud Trœcenios; Bœotum ex Arne, Hippothoum ex Alope Cercionis: Aſopum è Celuſa: Orionem è Brylle: Tritones alterum cum Euripylo è Cæleno, alterum ex Amphitrite: Palæmonem & Neleum è Thyro: Creatum & Eurytum è Molione: Minyam è Chryſogone Almi filia: Delphum è Melantho: Minyum è Callirhoe, Erycem è Venere, Ogygum de Aliſtra Taphium ex Hippothoe, Cygnum alterum è Cayce, alterum è Scamandrodice, Minyas è Tritogenia filia Aeoli, è Midea nympha Aſpledonem: Parnaſum è Cleodora, Eurypylum & Euphemum è Mecionica, cui munus dedit vt ſuper vndis tanquam ſuper terra proficiſceretur, vt ait Aſclepiades. Neque verò hi ſolùm filii eius commemorantur, ſed Euphemus præterea, qui proreta fuit in Argonaui, Amycis, Albion, Aello, Anthæus, Amphimanus, Aethuſa, Aon, Alebius, Dercylus, Neleus & Pelias; & Aſtræus qui per inſcitiam congreſſus cum Alcipa ſorore ſequenti die cognita affinitate ex animi mœrore captus ſe in fluuium præcipitauit, qui prius dictus eſt Atætus ab ipſo mox Caicus à Caico Mercurii Ocyrhoesque filio, vt ſcripſit Leo Byzātius in lib. 3. de fluminibus, & Melane à qua Melas priùs Nilus dictus eſt: Actorion, Borgion, Brontes, Buſiris, Certion, Crocon, Cronius, Chryſaor, Cenchreus, Chryſogonea, Chius, Dorus, Euphemus, Irceus, Lelex, Lamia vates & Sibylla, Hallirhotius, Læſtrigone, Megareus, Meſapus, Epialtes, Nycteus, Melion, Nauſithous, Othus, Occipite, Polyphemus, Pyracmon, Phorcus, Pelaſgus; Oncheſtus, Phæax, Pegaſus, Phocus, Peratus, Siculus, Sicacus, Steropes, Tarne, Theſeus, Tarētus, Hyretus, vt alios infinitos propè prætermittam, nam plures quā octoginta me legiſſe memini: quos tamen omnes non putaui hic eſſe numerandos, quod ſi verum eſt id quod ſcribitur à Zeze in hiſtoria 51. Chil. 2. multo etiam plures fuerunt Neptuni filii. Inquit enim:

τοὺς θυμικοὺς γὰρ σύμπαντας, καὶ πάντας τοὺς ἀνδρείους,
υἱοὺς καὶ φίλους, καὶ ἐραστὰς φασὶ τοῦ Ποσειδῶνος.
Elatos animo enim omnes, & omnes ſtrenuos
Filios, & amicos dicunt, & amatos à Neptuno.

Hunc aliquando veniſſe in contentionem de artificio cum Minerua & Vulcano ſcripſit Lucianus in Hermotimo: quo tempore Minerua domum excogitauit hominem fecit Vulcanus, Neptunus taurum atque ea de cauſa crediderūt poſteri Neptunum primum equos domuiſſe. Quod illi in orbis diuiſione maris imperiū contigit, iam dictum fuit ſuperius. Scriptum reliquit Herodotus in Polymnia Theſſalos dicere ſolitos Neptunum lacunam feciſſe, per quam fluat Peneus: idque iure putari cenſuit ab iis qui Neptunum terram concutere exiſtimant: nam loca diſtantia interiecto maris ſpacio ſunt opus huius Dei terrę motus, quod etiam Neptunus feciſſe dicitur. Hæc eſt Herodoti ſententia qui iuxta opinionem antiquorum vim aquarum cauſam eſſe terræmotuum credidit, at non ventos ſub terra incluſos, qui erumpere conentur, vt ſcripſit Ariſtoteles libro tertio Meteororum, & Lucretius lib. 6. in his;

Quod niſi prorumpit, tamen impetus ire animati,
Et fera vis venti per crebra foramina terræ

Diſper-

Digitized by Google

Diſpertitur, & vt horror, & incutit inde tremorē.

Huius Dei duplex erat munus, & nauigantium curam habere ſcilicet, & equorum; vt in hymnis Homerus ſcriptum reliquit.

Διχθάτοι ἐννοσίγαιε θεοὶ τιμὴν ἐδάσαντο,
ἵππων τε δμητῆρ' ἔμεναι, σωτῆρά τε νηῶν.

Bina tibi ſuperi Neptune munera donant,
Flectere equos, regere & naues, quæ marmora ſulcant.

Quę eadem ſcripta ſunt & in hymno Orphei, idcirco Hippii ſiue Equeſtris Neptuni ędes fuit in Arcadia apud fluuium Milaontem. vt ait Pauſanias in Arcadiis, & Proſclyſtii ſiue inundatis, qui eſt ita appellatus, quia quo tēpore Inachus, & qui cum eo erant in conſilio, terram Argiuorum Iunonis eſſe debere nunciarunt, maxima pars agri fuerit inundata atque ſummerſa, Dein de Iunone Neptunum precante vt mare deduceret, per quem locum refluxit, in eo Argiui Proſclyſtii Neptuni delubrum erexerunt, vt eſt apud Pauſ. in Corinthiacis. Ad huius rei memoriam fortaſſe factus fuit & dicatus Neptunus apud Athenienſes vndam proferens, vt eſt in Atticis. Multa ſunt denique cognomina, quæ propter varios euētus huic Deo ſint attributa, vt Tęnarius, Phitalmius, Heliconius, Temenius, Oncheſtus, Speculator, Natalitius, Hippocurius, Creneſius, Gæouchus, Domatitis, pacor Rex Ægæus, Taraxippus. Plutarchus commemorauit in vita Pompeii tria templa fuiſſe Neptuni opulentiſſima, vbi loca Deorum à piratis ſpoliata recenſet: quorum vnum in Iſthmo, aliud in Tenaro, aliud fuit in Calabria. erat enim Calabria Neptuno conſecrata, vt ſcriptum fuit à Philoſtephano in rebus Italicis, atque loca nonnulla recenſet Apol. lib. 3. quibus pręeſſet Neptunus:

οἷος δ' ἴσθμιον εἶσι Ποσειδάων ἐς ἀγῶνα
ἅρμασιν ἐμβεβαώς, ἢ ταίναρον, ἢ ὅγε λέρνης
ὕδωρ, ἠὲ κατ' ἄλσος ὑαντίου ὀγχηστοῖο,
καί τε καλαύρειαν μετὰ δ' ἦθ' ἅμα νείσεται ἵπποις,
Πέτρην θ' αἱμονίην, ἢ δενδρήεντα γεραιστόν.

Ad ludos propera: qualis Neptunus in Iſthmum,
Quadrigis inuectus adit cum flumina Lernæ,
Tænariumue ſolum, vel Hyantia rura, Geræſtum
Syluoſum, Aemoniamue petram, fumantia colla
Cum premit alipedum, Calabra idem vt rura reuiſit:

Huic Deo taurum immolare conſueuerunt, vt ait Homerus in libro quinto Odyſſeæ.

ταύρους παμμέλανας ἐνοσίχθονι κυανοχαίτῃ.

Cyaneos crines tauros mactetur habenti.

Sic Virgilius libro quinto;

Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo.

Quod genus victimæ illi mactari iuſſit oraculum, ferunt enim aliquando eueniſſe Corcyrę, vt multis bobus per bellum Perſarum relictis taurus è paſtu rediens ſæpius in pelagus mugitus ediderit, ibique per totum diem conſtiterit, deinde cum ad mare bubulcus deſcendiſſet, magnum atque infinitum propè thunnorum numerum conſpexit, quod ſignificauit Corcyręis. Illi tum capere thunnos conati operā luſerunt quare ſciſcitantibus oraculum poſtea reſponſū eſt, Neptuno taurum mactari oportere; qua re peracta incredibilem piſcium numerū cepere, vt ait Pauſ. in Phocicis. quamuis thunnus aliquando mactari Neptuno conſueuit, vt ſcriptū eſt ab Antigono Caryſtio in lib. de Dictione. Atq; Neptuno piſces illi cęleſtes conſecrari eſſe putabantur, vt ſcriptum eſt à Marco Manilio in lib. ſecundo rerum aſtronomicarum, vbi ſigna cœleſtia, quæ ſint dijs quibuſq; tributa, commemorat:

Lanigerum Pallas. Taurum Citheræa tuetur.
Formoſos Phœbus geminos, Cyllenie cancrum.
Iupiter & cum matre Deum regit ipſe leonem,
Spicifera eſt virgo Cereris, fabricataque libra
Vulcano. pugnax Mauorti ſcorpius hæret.
Venantem Diana virum ſub partis equinæ.
Atque anguſta fouet Capricorni ſydera Veſta.
Et Iouis aduerſum Iunonis Aquarius aſtrū eſt.
Agnoſcitq; ſuos Neptunus in æquore piſces.

Neptunum magna Deorum marinorum ac nympharum manus comitabatur, quorum nonnullos ita numerauit Virg.

Tum variæ comitum facies, immania cete,
Et ſenior Glauci chorus, Inousq; palæmon,
Tritonesq; citi, Phorciq; exercitus omnis
Læua tenet Thetis, & Melite, Panopeaq; virgo,
Niſæe, Spioque, Thaliaque, Cymodoceque.

Hunc in varias formas ob amores fuiſſe mutatum ſcripſit Ouidius lib. 6. maioris ſui operis atque hæc ea ſunt, aut certe non multo plura his, quæ de Neptuno fabuloſè dicta ſunt ab antiquis ſcriptoribus: nunc quid ea ſignificent perquiramus.

IAM primum omnium quid ſit Neptunus ita explicat Cicero in primo lib. de natura Deorum, de Chryſippi ſententia: quique aer per maria manaret; eum eſſe Neptunum. Verumtamen nō aer ſimpliciter per maria manans, ſed ipſum aquæ elementum Neptunus plerunque nominabatur: aut aliquando ſpiritus ille ac mens diuina, quę per maria eſſet diffuſa, totamq; aquę naturam ac molem à corruptione præſeruaret: quod quidem nihil aliud eſt, quàm ani-

Digitized by Google

ma per elementa diffuſa, ſicut in animalibus eſt & in plantis. Vbi enim illa receſſerit ſiue harmonia ſit & quędam ſymmetria, ſiue numerus ſeipſum mouẽs, ſiue diuina quædam & immortalis οὐσία, corpus ad corruptionem ſtatim properare neceſſe eſt. Quare etſi elementa nobis nõ viuere apparent, tamen diuina quadam virtute & potentia ſeruante ab interitu. ita ſunt commiſta, itaque fermentata, vt ab ea ſeruentur à corruptione. Hanc vim diuinam in æthere Iouem, in aera Iunonem, in aqua Neptunũ, & in ſingulis horum partibus variis Deorũ nominibus appellarunt antiqui. Quod Saturno ereptus clàm fuit Neptunus, & quid Saturnus ſit, & quo pacto crudelitati Saturni erepta ſint elemẽta, dictũ eſt ſatis vt arbitror, cùm de Ioue & de Saturno loqueremur. At cur ab Arno fuit educatus? quia nullam fidem præſtandam eſſe pelago experiuntur nauigantes. Nam quo tempore recens fuit Arnus nutricis Neptuni memoria apud antiquos, non fuit tanta nauigiorum multitudo mare ſollicitantium & propè infeſtantium: nec vt ait Lucretius lib. 5.

—— turbida ponti
Æquora lædebant naues ad ſaxa, viroſque.
Nec temerè incurſu fluctus mare ſæpe coortum
Sæuibat, leuiterque minas ponebat inanes.
Nec poterat quenquam placidi pellacia ponti
Subdola pellicere in fraudem ridentibus vndis.

Quid enim verius de mari dici poteſt quàm nullam illi eſſe conſtantiam? nam cùm leuiſſimus ventorum flatus aliquando extiterit, tanta oritur tempeſtas, vt iratę vndæ in cœlum minaces inſurgere appareant, atque incredibilis earum fremitus vel è longinquis montibus exaudiatur. Huic Deo taurus niger meritò immolabatur, quod tauri & furorem & mugitum imitaretur Neptunus. Huius vxor dicebatur eſſe Amphitrite, quę nihil aliud eſt, quam ipſa aqua, vt in Cyclope ait Euripides.

Ἄνωδ' ἐπ' ὄχθον εἶμι, καὶ πὶρ ὢν τυφλὸς,
Δι' ἀμφιτρίτης τῆσδε προσβαίνων ποδί.
Ego vadum pertranſeo cæcus licet,
Per Amphitriten hanc meo incedens pede.

Quam Amphitriten glaucam & piſcoſam nominauit Orpheus in Argonauticis, cùm illa ſint maris, at non alicuius Deę propriè adiuncta.

Γλαυκήνδ' ἰχθυόεσσαν ἀπείριτον ἀμφιτρίτην.
Glaucam, piſcoſam, immenſam ſimul Amphitriten.

Hæc cum aqua ſit, dicitur vxor Neptuni cũ is ſit ſpiritus, vti dicebam, per vniuerſam aquę molem diffuſus, & tanquam anima ipſius aquæ elementi: eſt enim Amphitrite corpus & materia humoris omnis, qui vel circa terram eſt, vel intra terram ipſam includitur. Neque aliud ſignificare voluerunt illi, qui delphinum Neptuno amatam Amphitriten conciliaſſe fabulantur, quàm omnium marinorum piſcium maximè ingenio & cognitione, corporiſque celeritate Delphinum præſtare; cùm reliqua marina animalia amentia atque propè ſtupida ſint, quæ profundius habitant in mari propter indigeſti à Sole humoris copiam; ita vt de nonnullis meritò dubitent, an ſint animalia dicenda. Fieri tamen potuit, vt homines hi fuerint ita vocati, ad quorum gratiam iſta fuerint ficta, ita vt poſſint etiam ad rerum naturalium motũm vel rationem accommodari. Neptuni formę, quæ finguntur a poetis, quid aliud eſt quam maris vel natura vel color? quis enim dubitat cyaneũ colorem eſſe aquæ marinę? Rurſus nudus Neptunus nihil aliud eſt, niſi dulcium aquarum natura. Illæ enim aquæ ſunt ſaluberrimæ, quæ nullum habeant colorem, aut qualitatem apparentem. Tridens vero quem habet Neptunus pro ſceptro, triplicem illius oſtendit poteſtatem, quod habet facultatem ſcilicet tollendi æquoris & placandi & ſeruandi. quod alij fictum eſſe maluerunt, quia dulcibus, ſalſis, mediocribus aquis, quales ſunt lacuſtres, imperet. Dictus eſt equum prior inueniſſe, & equitandi peritiam, quoniam quidam vocatus Neptunus vir Theſſalus prior omnibus equitandi artem excogitauit: quamuis non deſunt qui ad nauigationem id referant, quoniam videntur nauigia ſuper magis dorſo quaſi equitare. Dictus eſt Neptunus vehi curru ſuper æquore comitantibus Tritonibus, ac marinis monſtris: quia cum mul o vndarum ſtrepitu vndis quaſi rotis carinæ ſubiectis naues videntur deferri per tempeſtates. Hoc ita eſſe probatur Plutarchi teſtimonio, qui ſcripſit in vita Themiſtoclis ea de cauſa locum datum eſſe fabulę de contentione Palladis ac Neptuni de nomine Athenis imponẽdo, quod Neptunus equũ, Pallas oliuã attuliſſet, & pro munerum præſtantia iudicati ſunt, quia ἐκεῖνοι μὲν ὡς λέγεται πραγματευόμενοι τοὺς πολίτας ἀποσπάσαι τῆς θαλάσσης, καὶ συνεθίσαι ζῆν μὴ πλέοντας, ἀλλὰ τὴν χώραν φυτεύοντας, τὸν περὶ τῆς ἀθηνᾶς διέδοσαν λόγον, ὡς ἐρίσαντος περὶ τῆς χώρας τοῦ ποσειδῶνος τὴν μορίαν τοῖς δικασταῖς ἐνίκησεν. *Illi ſanè, (vt ferunt) cum ſtuderet ciues à mari retrahere, vt aſſueſceret viuere vel non nauigantes, ſed regionem arboribus ornãtes, ſermonem illum vulgarunt. quod Neptuno de regione contenderet Pallas oliuam iudicibus obtulerit, ac vicerit.*

Qua

Digitized by Google

Qua in contentione ſi Neptunus equum obtuliſſet, ac niſi *pro nauigio* intelligeretur equus, quo pacto *viderentur* ciues à nauigatione reuocari? *Dictus* eſt Neptunus & Apollo *Laomedonti Troianorum* Regi ſeruiuiſſe quoniã is *pecuniam* horum Deorum ſacrificijs dicatã in *ſuam vtilitatem* & ad extruenda mœnia ciuitatis conuertit quam tamen ſacerdotibus non *reſtituit, vt promiſerat*. At calamitates, quas pro *neglecto* Neptuno paſſus eſt, quid aliud ſignificant quam Dei cultum ſine calamitate non negligi? Ingens filiorum Neptuni numerus præterea quid niſi maris fertilitas eſt? Nam niſi tantam filiorum copiam ſquammoſis illis marinis gentibus natura dediſſet facile futurum erat vt mare piſcibus orbatum haberemus; quippe cũ vix tanta ſit feracitas aquarum, quanta eſt voracitas piſcium, Hęc ipſa cauſſa fuit cur crudeles Neptuni filij dicerentur omnes.

NVNC quid ſub his lateat ad humanę vitæ inſtitutionem ſpectans, explicemus. Ac Primum cùm *virtutum* omnium princeps & Regina ſit *vt ita dicam*; liberalitas & munificentia, quę nõ niſi ad Deum vel ad Reges pertinet, omnium vitiorum grauiſſimum meritò iudicabitur acceptorum obliuio, quę non niſi in ſordidos animos cadere poteſt. Ea de cauſa finxerunt antiqui, quòd Neptunus gratias retulit Delphino pro accepto beneficio: atque vt æterna huius facinoris memoria, & ad beneficentiam adhortatio ad poſteros manaret, numerus & ordo quidam *ſtellarum Delphini* nomine in eius honorem *fuit appellatus*. Quod autem ob neglectos Deos *Laomedon* pœnas perſoluerit, multaſque calamitates ſubierit, id etiam ad religionem Deorum immortalium homines impellit: quoniam qui piè ſancteque per probitatem & integritatem vitę Deum coluerit, quique illa quæ *inſtituta* ſunt a ſapientibus, Deo perſoluerit, ille ſolus Deum placatum in omne tempus habebit, multa incommoda deuitabit & ſe in omni moleſtia rectorum conſiliorum conſcientia conſolabitur. Qui verò beneficiorum omnium autorem, omniumque patrem Deum neglexerit, quo pacto vir iuſtus, & bonus & temperans eſſe poterit? aut ſi nihil horum poterit, quo pacto non in multas calamitates illabetur? Nos igitur ad religionem, & ad memoriam acceptorum beneficiorum ſempiternam per hanc *Laomedontis* fabulam ſapientes antiqui adhortabantur: fortunęq; inconſtantiam ante oculos proponebant, cùm vel Dij inhumaniter agentes aduerſus Iouem de cœlo expulſi coacti ſint homini ſeruire. Imprudens eſt omnino Theſeus, qui filio Hyppolito mortem a Neptuno precatus fuit, quem falsò nouerca Phædra apud Theſeum accuſauerat, quòd eam de ſtupro interpellaſſet, at id tamen Theſeo conceſſit Neptunus. Quid hoc eſt nequitię Dii boni chariſſimis illa concedere quę in omne tempus pernicioſa futura ſunt? nam phocas Neptunus in equos Hippolyti iuxta mare equitantis immiſit, quibus in fugam verſis ille diſcerptus fuit. Cui tamen Hippolyto Diomedes lucum eximia pulchritudine poſtea dicauit cum delubro, & antiqui operis ſimulacro, ac rem diuinam primus omnium fecit, vt ait Pauſanias in Corinthiacis: & apud Troezenios virgines ſibi ſucciſum capillum ante nuptias in eiuſdem templo conſecrabant voluerunt igitur antiqui per has ambages verborum nos adhortari vt æquo animo eſſemus, ſi quando ad noſtra vota Dij ſurdi viderentur, quoniam pernicioſa ſępius experiuntur ab ignaris hominibus, & quę maximo detrimẽto impetrãtibus in poſterum ſint futura. Sapienter ideo dictum eſt ab illo poeta:

Nil ergo optabunt homines ſi conſilium vis,
Permittes ipſis expendere numinibus quid
Conueniat nobis rebuſque ſit vtile noſtris.

Quod autem hæc huius rei cauſa tantum ficta ſit, vel ex eo patet, quòd omnium mortalium imprudentiſſimum & crudeliſſimum finxerunt Neptunum. Quis enim vir bonus eſſe poterit, qui cauſam ignotam iudicarit: aut qui pro vel chariſſimorum precibus viros bonos & iuſtos & temperantes trucidarit, vel condemnarit, quo pacto non ſceleratus & nefarius eſſe poterit? Non fuit igitur Deus ſapiens Neptunus; ſed neque bonus quidem, aut iuſtus, ſi tam iniqua filio Theſeo conceſſit: quæ de Deo dicenda omnino non ſunt, cùm hæc ſolùm inſtitutionis ergo ſint inuenta. Non defuerunt qui putarint imperium maris idcirco attributum fuiſſe Neptuno, quia prior ille claſſem inſtruxerit, cui Saturnus commiſit rerum maritimarum imperium, vnde datus eſt locus fabulæ. At de Neptuno ſatis, nunc dicamus de Plutone.

De Plutone. CAP. IX.

PLVTO quem inferorum Deum putarunt antiqui natus eſt ex Opi & Saturno, vt dictum eſt, iſque vnà cum Ioue militauit, & poſt varias victorias, rerũq; geſtarũ felices ſucceſſus cũ Ioue & Neptuno iactis ſortibus terrarũ mũdiq; totius (vt aiunt) imperiũ diuiſit: cui Hiſpaniarũ, & locorum omnium ad occidentem Solẽ obtigit imperium Scriptũ. reliquit Pauſanias in

Digitized by Google

Atticis Plutonis & Amphiarai ſtatuas quodã in loco fuiſſe apud Athenienſes, vbi Pluto puer à Pace nutrice portabatur. Fama eſt hunc claues habuiſſe pro inſigni, ſicuti ſceptrũ Ioni, & Neptuno tridens tribuebatur, vt idem Pauſanias ait in prioribus Eliacis. Et Orpheus in hymno in Plutonem idem affirmauit his verbis:

Πλούτων, ὃς κατέχεις γαίης κληῖδας ἁπάσης.
Pluto qui terræ claues & regna gubernas.

Plutonem præterea fuiſſe opulentię Deum, & in Iberia apud Pyrenæos montes habitaſſe memoriæ prodidit Strabo lib. 3. Geographię. Hũc defunctorum Deum eſſe crediderunt, quem appellarunt Iouem, ſiue Deum terreſtrem, cui ſacra faciebant pro defunctorum manibus, vt teſtatur Euripides in Phœniſſis.

τοῖς γὰρ θανοῦσι χρὴ τὸν οὐ τεθνηκότα
τιμὰς διδόντα, χθόνιον εὐσεβεῖν θεόν.
Cùm nulla ſoluit mortuis viuus, decet
Deum ſimul terreſtrem honore proſequi.

Quo verò tempore illi ſacra hęc fierent, Februus vocabatur, Plutonem finxerunt antiqui in curru vehi atrorum equorum, vt teſtatur Ouidius libro Metamorph. quinto;

Hanc metuens cladem tenebroſa ſede tyrannus
Exierat: curruque atrorum inuectus equorum
Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.

Attribuerunt claues Plutoni, quia non datur reditus eius regiam ingreſſis, cui Deo narciſſus & adianthum & cypariſſus in coronas erant dicata, ſicuti narciſſus Parcis. Aiunt hunc Deum aliquando grauiter tuliſſe, quod ſolus omnium Deorum, cœlibem & filiis carentem vitam traduceret, cùm tanti imperii Deus eſſet, neque vllam inueniret quæ ſibi nuptui daretur: quippe cùm & Iouis eſſet frater, & Deorum omnium opulentiſſimus. Nulla enim Dea illum ob deformitatem & obſcuritatem regni maritum eſſe ſuũ pati poterat. Ille igitur hac opinione, vel (vt verius dicam) hoc animi furore agitatus atrorum equorum currum conſcendit, & in Siciliã peruenit. Ibi fortè Proſerpinam Cereris filiam

inter

Digitized by Google

inter cæteras virgines flores colligentem viſam adamauit, quippe cùm omnes illas & fama & corporis elegantia antecelleret. Hanc igitur rapuit, & in curru ad fluuium Chamarum deportauit; vnde ad ſua regna, quę ſub terris eſſe putātur deportauit vt teſtatur Pauſanias in Corinthiacis, & Claudianus rem totam carmine elegantiſſimo complexus eſt. Magno in honore fuit in Pylo Pluto, templumque eius ibidem magnificentiſſimum, vt ait Strabo libro octauo. Neque procul diſtat à Pylo mons qui vocatus fuit Menthes, à Menthe Plutonis pellice, quam dolo circumuentam Proſerpinā in herbam hortenſem ſui nominis mutauit. Teſtatur idem Strabo libro nono ad ripas Coralii fluuii, vbi ſacra fiebant Pambœotia, conſtructam fuiſſe ob myſticam quandam cauſam Plutonis ac Palladis aram communem. Immolabantur tauri Plutoni, vt teſtatur Horatius libro ſecūdo carmiuū:

Non ſi tricenis, quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Plutona tauris.

Scriptum reliquit Strabo lib. tertio decimo Plutonium os in Cybirenſium regione apud Hierapolim in paruo quodam montis cliuo fuiſſe, in quod homo excipi poterat. idque fuiſſe, miræ profunditatis, & admirabilis multo magis potentiæ. Nam huic oppoſitum fuit vallum quadratum, ambitu dimidii fere iugeri, quod nebuloſa craſſaque caligine tegebatur: at propinquus aer erat innoxius. Quod ſi aliquod animal ingrederetur, continuò moriebatur, taurique eò adducti ſtatim concidebant. fuit Pluto à Latinis Orcus appellatus, vt ſcripſit Cicero in actione ſexta in Caium Verrem: Hic dolor erat tantus, vt Verres alter Orcus veniſſe Ennam, & non Proſerpinam aſportaſſe, ſed ipſam abripuiſſe Cererem videretur. dictus eſt autem Pluto, quia diuitias largiatur, vt ait Lucianus in Timone, & Plato in Cratylo his verbis: τοῦ δὲ πλούτωνος, τοῦτο μὲν κατὰ τὴν τοῦ πλούτου δόσιν, ὅτι ἐκ τῆς γῆς κάτωθεν ἀνίεται ὁ πλοῦτος, ἐπωνομάσθη. *Plutonis vero nomen ob diuitiarum largitionem, quia diuitiæ è terra in lucem emittantur, dictū fuit:* quāuis Lucianus in dialogo poſtea de Luctu, Plutonē dictū putat, διὰ τὸ πλουτεῖν τοῖς νεκροῖς, *quia abundet mortuis ſ.* Dicebantur ad hūc oēs animæ mortuorū deſcendere, quas vbi ille acceperat, ineuitabilibus vinculis coercebat, iudicibusq́; tradebat iudicandas, atque omnibus pro meritis vel pęnas vel pręmia diſpēſabat. Neq; vlli cōceſſū eſt pręterquam admodum paucis ad ſuperam regionē reuerti, & id maximis de cauſis, vt fama eſt. Illius Dei regio turbidiſſimis & ampliſſimis fluuiis vel ipſis nominibus horrendis interluitur. Defluit cum magno ſtrepitu Cocytus, cum rapidiſſimis flammarum vndis Phlegethon deuoluitur, ibidem cœno plena eſt profundiſſimo & graueolenti Acheruſia palus. Quid de ſqualore cymbæ, portitoriſque animarum deque tremenda illius voce tonitrui non diſſimili dicam? Terret altiſſimis & ſtridulis latratibus vel longinquos nauigantes Cerberus triceps: horrent viperinis capillis Furiæ, formidabilis eſt iudicum iuſtiſſimorum ſeueritas ita vt nemo ſit tam ſanctus aut integræ vitæ, qui ad id iudicium acceſſurus non aliquantulum expaueſcat. Verùm de his in ſequenti libro pertractabimus.

NVNC huius fabulæ explicationem aggrediamur. Pluto ſiue elementum ſit terræ, ſiue diuitiarum Deus, vtroque nomine filius eſt Saturni, nam primum omnium architectatus eſt cœlum Deus, ex quo natum tempus, in quo reliquum quod erat ædificii expletum eſt. Si diuitiarum Deus rurſus ſit Pluto, nemini obſcurū eſſe arbitror, ciuitates & regiones per diuturnā pacem opibus & hominum frequentia repleri: quare Pax illius meritò dicitur fuiſſe nutrix. Rurſus quòd fuerit Saturni filius, & Iouis Iunoniſque frater; quid aliud hoc eſt quam genus omne diuitiarum è tempore naſci, & cœli aeriſque bonitate ac temperie procreari & adiuuari? Dicitur idcirco illi imperium inferorum obtigiſſe, quoniam apud occidentis nationes & in Hiſpania (vt diximus) regnauit, quæ fertiliſſima eſt propè omnium prouinciarum, & omnis generis frugum pleniſſima, pręter loca illa, in quibus effodiebantur metalla, vt teſtatur Strabo lib. 3. Qui vero Plutonem elementum terræ eſſe putarunt, non ſolum diuitiarum Regem, quæ omnes è terra oriuntur eſſe crediderunt: ſed etiam mortuorum omnium, quæ omnia quia nata ſunt, in ea tandem principia ſoluuntur, è quibus ſunt orta: quod etiam expreſſit Cic. lib. 2. de Nat. Deor. his verbis: Terrena autē vis omnis atq; natura Diti patri dedicata eſt: qui Dis vt apud Græcos Πλούτων dicitur, quia & recidant omnia in terras, & oriantur è terris. Et quoniam quod ſemel mortuum eſt, nunquam idem reuiuiſcit, inde dictum eſt ab antiquis quòd Pluto habet claues, à quo ita ſedes inferorum clauſæ ſunt, vt exitus nemini pateat, ſicuti teſtatur Pauſanias in Eliacis. Hic idem Proſerpinam Cereris filiam rapuit quia (vt ait Cic. in 2. de Nat. Deorum) ea eſt quæ Περσεφόνη Græcè nominatur, & quā frugum ſemen eſſe volunt, abſconditamque à

M 2 matre

Digitized by Google

matre queri fingunt, vt ait Euſebius libro ſecundo Euangelicæ præparationis. Plutonem eſſe virtutem terræ, & aliquando terram ipſam, ita ſcripſit Orpheus in hymno in Plutonem;

Πλουτοδοτῶν γενεὴν βροτέην καρποῖς ἐνιαυτῶν.

Nam facis ipſe homines opulentos fructibus anni.

Attrahit igitur vis terræ ad ſe radices frugum inferiùs, quare dictus eſt Pluto ſub terram rapuiſſe Proſerpinam, quadrigis inuectam, cùm per tot menſium tempus ad inferiora creſcant frugum radices. ſic autem quadrigarum nomina expreſſit Claudianus in 1. lib. de raptu Proſerpinę;

Orphneus crudele micans, Aethonque ſagitta
Ocyor; & ſtygij crudelis gloria Nycteus
Armenti, Ditiſque nota ſignatus Alaſtor.

Quæ cùm finguntur, & alicubi fieri neceſſe ſit; ſcripſit Orpheus in Attico ſolo non procul ab Eleuſi id contigiſſe, vt Pluto ſub terram ſit ingreſſus, ſicuti patet ex his verſibus:

ἁγνοπόλε Δημήτερος ὅς ποτε παῖδα
Νυμφεύσας λειμῶνος ἀποσπαδίην διὰ πόντε
τετρώροις ἵπποισιν ὑπ' ἀτθίδος ἤγαγες ἄντρον.
Δήμε ἐλευσίνος, τόθιπερ πύλαι εἰσ' ἀΐδαο.

Pluto tibi caſta Cereris, nam filia quondam
Cum legeret flores in prato rapta quadrigis
Impoſita eſt, & Cecropium portata ſub antrum,
Huc vbi Eleuſis adeſt, vbi nigri ianua Ditis.

Enimuero non ſolùm de rebus geſtis, quæ Dijs inferis tribuuntur, hęc intelligenda ſunt, ſed multo magis ad mores hominum vitęque inſtitutionem pertinent. Nam quibus curis torquentur, quantiſque moleſtiarum fluctibus agitantur diuitum animi? cæcitas enim mentis priùs occupet mortalium animos neceſſe eſt, quàm opes acquirantur: pro quibus diu laborandum eſt, cùm breuiſſima futura ſit, aut etiam nulla aliquando partarum rerum fruitio. Quas tamen ſi quis breui comparare ſtudeat, ad omnem probitatem & innocentiam conniueat oportet, omnemque impuritatem induat & crudelitatem, cùm primum ingentium opum deſiderio capitur. Illud autem ſignificatur per illorum equorum nomina, quibus vehebatur Pluto cum fine ſceleribus nemo prorſus breui diteſcere poſſit. quidam putarũt Plutonem eſſe dictum regẽ mortuorum, quia primus ille inuenerit ſepulturas & exequias, cum prius cadauera ſine vllo cultu paſſim vt contingebat ſepelirentur, aut etiam inhumata feris relinquerentur. atque de Plutone ſatis, nunc de Pluto pertractemus.

De Pluto. CAP. X.

PLVTVM ſapientes antiqui vim ac naturam eſſe terræ crediderunt, quamuis illi diuitiarum etiam nonnulli tribuerint imperiũ. At Pluto nemo eſt quin omnibus ſuffragijs diſtribuendarum diuitiarum munus conceſſum eſſe ſciat: quem Cerere & Iaſione natum commemorauit Heſiodus in Theogonia:

Δημήτηρ μὲν πλοῦτον ἐγείνατο δῖα θεάων
ἰασίῳ ἥρωι μιγεῖσ' ἐρατῇ φιλότητι.

Alma Ceres Plutum peperit coniuncta in amore
Iaſio Heroi Cretes in diuite regno.

Theocritus in tertia Aegloga ſignificaſſe videtur dormientem Iaſionem fuiſſe à Cerere adamatum, cùm illum inter eos commemorauerit, qui dormientes à Deabus adamati fuerunt, vt eſt in his;

ζαλωτὸς μὲν ἐμὶν, ὁ τὸν ἄτροπον ὕπνον ἰαύων
ἐνδυμίων, ζαλῶ δ' ἐ φίλα γύναι ἰασίωνα.

Endymiona velim ſopitum poſſe profundo
Somno imitari, ſum ſimul æmulus Iaſioni.

Hunc Deum cæcum eſſe tradiderunt; & cuiuſmodi ab Ariſtophane in Comœdia introducitur; quod paſſus eſt à Ioue propter inuidiam: cum antea, dum acutiſſimè videret, ad viros bonos tantùm accederet, multique flagitioſi homines rerum neceſſariarum inopia perirent, vt ex his carminibus indicatur;

ὁ ζεύς με ταῦτ' ἔδρασεν ἀνθρώποις φθονῶν.
Ἐγὼ γὰρ ὢν μειράκιον ἠπείλησ' ὅτι
Ὡς τὲς δικαίες κ᾽ σοφὲς κ᾽ κοσμίες
Μόνες βαδιοίμην, ὁ δ' ἐμ' ἐποίησε τυφλὸν,
ἵνα μὴ διαγιγνώσκοιμι τέτων μηδένα.
ἕτως ἐκεῖνος τοῖσι χρηστοῖσι φθονεῖ.

His Iupiter me affecit inuidens viris.
Puer minatus ipſe quod ſum, me fore
Solis bonis, ſolis viris prudentibus
Domeſticum: tunc ille me cæcum facit:
Ne quem bonum, ne quem malum dignoſcerem,
Sic bonis, ſic inuidet prudentibus.

Hunc eundem Deorum omnium timidiſſimum finxerunt antiqui, ſicuti teſtatus eſt Euripides in Phœniſſis;

Δειλὸνδ' ὁ πλῦτος, καὶ φιλόψυχον κακὸν.

Plutus timidus, vitaſuaque amans malum.

Quare ad hoc feſtiuè alluſit is poeta qui inquit;

Nocte iter ingreſſus gladium, contumq; timebis,
Aut mota ad lunam trepidabis arundinis vmbram.

Can-

Digitized by Google

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Quidam omnium Deorum maximè perniciosum eſſe crediderunt, in quem etiam Timochreon Rhodius Epicus poeta ſcolium ſiue conuiuale carmen conſcripſit, cuius eſt initium:

Ὤφελες ὦ τυφλὲ πλοῦτε μήτ᾽ ἐν γῇ, μήτ᾽ ἐν θαλάττῃ,
Μήτ᾽ ἐν ἠπείρῳ φανήμεναί ποτε,
Ἀλλὰ τάρταρόν τε ναίειν κ᾽ ἀχέροντα.
Διὰ σὲ γὰρ πάντ᾽ ἐν ἀνθρώποις κακά.

Debebas cæce Plute neq; in terra, neq; in mari,
Neq; in continente apparuiſſe vnquam.
Sed tartarum habitare, atque Acheronta.
Per te enim omnia inter homines mala.

Hunc Deum eſſe minimè cæcum exiſtimauit Theocritus cum dicat: τυφλὸς δ᾽ οὐκ αὐτὸς ὁ πλοῦτος. *cæcus non ipſe Plutus.* Sic etiam Plato primo de legibus ſcripſit Plutum non ſolùm non eſſe cæcum, ſed etiam acutiſſimè cernere; τέταρτον δὲ δὴ πλοῦτος, οὐ τυφλὸς, ἀλλ᾽ ὀξὺ βλέπων ἅπερ ἅμ᾽ ἕπεται φρονήσει. *Quartũ autem Plutus, non cæcus, ſed acute videns quæ prudentiæ ſunt adiuncta.* Hic Plutus Deus eſſe creditus eſt à nonnullis, maiorique honore cultus, quàm Dij cæteri: vt ſcripſit Theognis;

Οὐ σὲ μάτην ὦ πλοῦτε βροτοὶ τιμῶσι μάλιστα.
Ἦ γὰρ ῥηϊδίως τὴν κακότητα φέρεις.

Num merito coluere viri te maxime Plute?
Nequitia facile eſt pondera ferre tibi.

Et alibi.

Πλοῦτε θεῶν κάλλιστε, καὶ ἱμεροέστατε πάντων,
Σὺν σοὶ καὶ κακὸς ὢν, γίγνομαι ἐσθλὸς ἀνήρ.

Optime cunctarum Plute & dulciſſime rerum,
Vel prauus, tecum vir bonus eſſe ferar.

Non tamen multo mitius eſt monſtrum Paupertas, niſi voluntaria ſit, quæ ad infimum vergat, in quam nos his Græcis carminibus aliquando luſimus:

Ἡ Πενία γίνει μᾶλλον δειλήμονας ἄνδρας
Ἀθανάτων πάντων ἀλγινόεσσα θεά.
Ὠχρὸς ἀεὶ δαίμων, πεινῶν, ῥακέεσσι γεγηθώς.
Ἄρσεν δ᾽ οὐ πάμπαν, κ᾽ οὐδὲ γυναῖκα λέγοις
Οὐδ᾽ ἐμὲν οὐδὲ βροτῷ, οὐδ᾽ εὐλόγως ἐστὶν ἐοικὸς
Τοῦτο τέρας, πᾶσαν καὶ κακότητα φέρει.
Ταρτάρῳ ἐν φιλότητι μιγεῖσα μελάμπτερος ἡ νὺξ
Ἥν τέκε δειλαίοις πῆμα κακοῖο βροτοῖς.
Ἔσχε τιθηνάων δ᾽ ἀχλειῶν πολλὸν ἀριθμὸν.
Μαῖ᾽ ὑπὲρ πρώτως ὀκλαδὸν Ἀφροσύνη.
Ἀργί᾽ ἐδέξατο τὸ βρέφος, ὅ, τρέφεν, ἡ δ᾽ ἀτιτάλλεν.
Ἐκλεχίτων Τρυφὴ μαζὸν ἑοῖο πόρε.
Σπαργάνισε δὲ Ῥαθυμία ὡς εἰκὸς ἀτέχνως
Χειμῶν᾽ ἐν κρυερῷ, καὶ γὰρ ἔγειτο τότε.
Ἔνδειά τε, Φθόνος τε φίλους, καὶ Θρῆνον ἑταίρους
Ἀτρυφέρους εἶχεν αἰὲν ἀτεμβομένους.
Αἶσχος, Ἐρημί᾽ ἔπειτ᾽ αὐτῇ συμπαίστορε βοῦτην.
Ἀπορία τε κακὴ, Ἀφιλία τε κόρη.
Οὔποτε γέντο τέρας θνητοῖς φοβερώτερον ἄλλο,
Οὐδ᾽ ἐχθρὸν μᾶλλον τοῖς μακάρεσσι θεοῖς.
Τοῦτο γὰρ ἐκφεύγων κατὰ τὸν μεγακήτεα πόντον
Ἔμπορος, οὐ τρομέει βένθεα, κ᾽ οὐκ ἀνέμους,
Οὔτε θεῶν μῆνιν τόσον, ὃς κατὰ πολλ᾽ ἐπιορκεῖ,
Οὔτε πόνον κατὰ γῆν, ἔντεα τ᾽ ἀλλοδαπῶν,
Ὅσσον τῆς Πενίας δνοφερὸν βλέμμ᾽ ἀθρόα καὶ γὰρ
Προύτραπεν ἐκφεύγειν ἔθνεα δεινὰ κακῶν.
Δοῦλον, καὶ δύσποτμον, ἀναιδῆ, πᾶσι γέλοιον,
Νωθρὸν, ἄπιστον, ἐπεὶ ποιέεται Πενία.
Ἄφρονα, δύσπνον, καὶ ἀλήτην, πτωχὸν, ἄυπνον,
Ἄθλιον, ἀγροῖκον, παίγνιον ὥστε τύχης.
Πάσης ἀτυχίας βάθρον τὰ πλεῖστα ταράττει
Ἡ Πενί᾽ ἀνθρώπων δακρυόεντα βίον.
Ἔαρος ἀρχομένου ὅσ᾽ ἄνθεα γίνεται ὥρῃ,
Ἢ δ᾽ ὅσους καρποὺς ἡ καλ᾽ ὀπώρα φέρει,
Τόσσα πάρεστι κακῇ πενίᾳ κακὰ, τόσσα βέβηλα,
Τόσσ᾽ ἀλιτρὰ, αὐτῶν γὰρ τίς κεν ἀριθμὸς ἔῃ;
Ῥᾷον ἀριθμεῖσθαι νιφετοῦ μένος, ἠὲ χαλάζης
Δένδρε᾽ ἀποθραύει ῥιζόθεν ὅσσ᾽ ἄνεμος.
Οὔτις σῶστρα δίδοι πενιχρῷ χάριν, οὔτις ἄποινα
Οὔτε πένης ζώων ἐν λόγῳ, οὔτε θανών.
Οὔποτέ τις Πενίας σκόπελον κακὸν ἤπιτετ᾽ ἀπήμων.
Οὐ μὰ τὸν Πλοῦτον τὸν χαρίεντα θεὸν.
Τῶν ἑκατὸν νηῶν ῥοφέει δέκα μήτε θάλασσα,
Μήτε Ποσειδάων πολλάκις ἰχθυφάγος,
Τῶν χιλίων χίλιοι κακοδαίμονες εἰσὶ πένητες.
Ἔχθιστον Πενία γίνετο πῆμα βροτοῖς.
Ἐστὶ τέλος Πενίας, ὀλοώτερον οὐδὲν ἰδέσθαι,
Πλὴν τῆς Ἀδικίας, ἣ μάλα δὴ κακίων.

Improba Pauperies nocuit mortalibus vna
Plus ſuperis cunctis, ſæua, grauisq; Dea.
Veſtibus & gaudet laceris, & pallida ſemper
Ora fame eſt: nec mas, fœmina & illa nec eſt.
Non eſt illa homini ſimilis, non illa animanti.
Hoc monſtrum ſecum triſtia cuncta tulit.
Tartarus hanc genuit Nocti coniunctus, at illa
Pœna viris facta eſt, exitiumq; graue.
Sordida nutricum fuit illi copia multa.
Nam fuit obſtetrix improba Stultitia.
Segnities capit, quam nutrijt inde, puellam.
Discinctumq; dedit vbera Delitium.

Vilibus

Digitized by Google

Vilibus arte carens inuoluit Inertia pannis,
Frigora per brumæ; hoc tempore nata fuit.
Se comitem querulam mox illi iunxit Egeſtas.
Cui Pauor, & Luctus charus amicus erat.
Hinc Solitudo atq; Pudor colludere ſueti.
Et mala Formido, nulla & Amicitia.
Nec magis horrendum monſtrum mortalibus ortum eſt,
Inuiſum ſuperis cælicoliſve magis.
Hoc fugiens per monſtriferum mare nauita ventos
Mercator ſpernit, nec maris alta timet.
Nec tanti ſuperum facit, hos cum peieret, iram
Non quæ fert tellus, quæq; pericla mare.
Quanti Pauperie aſpectum toruum. inde malorum.
Aufugere hortatur plurima turba procul.
Iure quidem infelix, ſeruus, ridendus, inersq;
Fit pauper; pudor huic excidit atque fides.
Inſomnis, demens, querulus, mendicus, & erro eſt,
Implacidus, huius ſtantis in orbe Deæ.
Pauperies eſt vna mali certiſſima ſedes,
Vita ſuperpoſita eſt quæ lacrymoſa virum.
Quot flores verno naſcuntur tempore, vel quot
Vtilis autumnus dulcia poma tulit,
Tot mala Pauperiem, tot ponè impura ſequuntur.
Tot delira, quis hæc dinumerare queat?
Sed citius quando conuellunt robora venti,
Percipias numerum grandinis atq; niuis.
Præmia ſeruato donat pro paupere nemo.
Viuat, vel pereat, nulla inopis ratio eſt.
Pauperie illæſus ſcopulum nemo attigit vnquam.
Teſtificor Pluti numina magna Dei.
Nauibus è centũ haud ſorbet Neptunus & vnda
Sæpe decem; reliqua marmora tuta ſecant,
Sint inopes ſi mille. videbis mille miſellos.
Pauperies cunctis deniq; dira lues,
Quæ peſtis non vlla viris nocet acrius vrgens.
Eſt peior multo ſed tamen improbitas.

Hunc Deum, quem alii potentiſſimum putarunt, quidam crediderunt imbecillum ac debilem eſſe, quia ſine virtute non poſſet homines ad honores extollere, aut elatos retinere. quare ſcitè dictum eſt;

οὔτ' ἀρετῆς ἄτερ ὄλβος ἐπίσαται ἄνδρας ἀέξειν,
οὔτ' ἀρετὴ ἀφένοιο.

Tollere mortales nequeunt virtute carentes
Diuitiæ, aut inopem virtus.

Nam vtræque conſpirent neceſſe eſt ad mortalium fœlicitatem. Filium habuit Euribeam, de qua meminit Apollonidorus lib. 1. Bybliothecę. Sed inſulſus eſt omnino qui plutum aut fuiſſe Deum, aut fuiſſe aliquid omnino putarit: quoniam antiqui ſingulis animorum moribus proprios Deos pręfecerunt, ne quid diuina prouidentia non gubernari crederetur.

Nunc quid hęc ſignificẽt, perquiramus. Plutus è Cerere & Iaſione natus eſſe dicitur, quoniam opes è prædiorum prouentu, & ex agricolarum diligentia naſcuntur. Eſt autem dictus Iaſion ἀπὸ τοῦ ἰᾶσθαι ſiue à medendo, quia Ceres medetur inopiæ mortalium. Quod Plutus factus eſt cæcus à Ioue, quoniam viris bonis Iupiter inuideret: quid hoc tam ſceleſtum & impium facinus ſignificat? an poteſt bonitas diuina impuris fauere, ac bonos perſequi? Cùm Iupiter ſit fatum, & vis illa mentis diuinę quæ res humanas gubernat, cùm modò huc, modò illuc facultates pro arcano & inexplicabili Dei iudicio transferat arbitrati ſunt nonnulli illud temere fieri, quare cæcum diuitiarum Deum eſſe dixerunt. Hoc autem ita accidit, quia diuitiarum poſſeſſio illis non ſolum concedebatur, qui vel ingenio, vel robore, vel aliquo virtutis genere præſtarent cæteris, ac ſeruatum fuit apud antiquos ſicuti teſtatur Lucretius libro ſexto.

Et pecudes, & agros diuiſere atque dedere
Pro facie cuiusq;, & pro viribus, ingenioq;.

Neque tamen præmium virtutibus oportuit proponi diuitias, cùm virtus per ſe expetenda ſit à viris bonis. Nam qui propter præmium virtutis virtutem amplectitur, aut vitia reliquit propter metum Pœnarum; is non eſt plane vir bonus: iure igitur Plutus factus eſt cęcus à Ioue. Hunc potentiſſimum exiſtimarunt ac nobilem. quia & virtuti diuitiæ vulgo adęquentur, cùm tamen vera nobilitas ſola ſit virtus; at vulgus quod caret virtute pro ea introduxit opes. Deinde cum multitudo hominum creuiſſet, auctaque fuiſſet ſingulorum audacia & inertia, leges latæ ſunt prædia ſingulis aſſignata, & certi agrorum termini ſtatuti. Inde rapinę, latrocinia, rerum alienarum direptiones inceptæ. Cum igitur alij pro comparandis opibus nulli labori parcerent, nullùmque periculum deuitarent, quibus tamen repugnante fortuna nihil commodi accidebat, aliis contra omnia ſuccederent fœliciter, nunc cæcam fortunam, nunc cæcum diuitiarum Deum appellarunt. Atque ita ficta eſt fabula, quòd cùm Plutus antea fuiſſet perſpicax, Iupiter viris bonis, ad quos priùs ſolos accedebat, inuidit; & idcirco illum cæcum fecit, qui nullo poſtea delectu ad quoſuis acce-

recedere *coactus eſt*. Vulgus enim mortalium ea quç *fiunt*, quorum certam cauſam non *videant*, non quidem diuina prouidentia *gubernari*, ſed fortuitò accidere arbitrantur. Tantus honor poſtea diuitiis acceſſit, vel quòd illæ non ſine prudentia & induſtria parari cœperint, vel quòd multa commoda humanæ vitæ præberent, vt Plutus nullo Deorum fuerit habitus inferior. Nunc vero virtus omnis, & ſcientia, & probitas ſanctiſſimæ diuitiarum Maieſtati cedere cogitur: maioremque honorem obtinet is, qui largiri poteſt cum libeat, quamuis ſit amens, & ſiccarius, & latro; quam prudentiſſimus quiſque, & integerrimus, & qui multa beneficia in omnes ciues ſuos contulerit.

Finis Libri Secundi.

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIÆ

LIBER TERTIVS.

Quam præclare dicta de inferis excogitata ſint ab antiquis.

SAPIENTISSIMI, & optimi ſanè illi homines fuerunt, illuſtriſſ. Campeggi, qui primi inter mortales hanc opinionem introduxerunt, quòd anima noſtra immortalis exiſtens, poſtquam fuerit ex his corporum vinculis ſoluta, ad ſeueriſſimos iudices accedat, ibique pro meritis vel ingentia præmia vel grauiſſima ſupplicia ſortiatur. Nam ſi nulla eſſet verę religionis, ſi nulla Chriſtianæ veritatis cognitio, poterat tamen vel ratio iſta ita homines ad probitatem informare, vt ſe potiùs præmiis dignos pręberent, quàm vt vitare ſupplicia conarentur: quas ipſam veritatem Ieſus Chriſtus poſtea clariùs intelligere volentibus omnibus nationibus explicauit. Quid enim tam poteſt ab omnibus ſceleribus animos hominum retrahere, quam ſi ſibi perſuaſerint omnibus tum reddendam eſſe anteactæ vitæ rationem, cum neque mentiri neque tergiuerſari licebit; ſed omnia quæ fuerint nefariè in vita commiſſa, vniuerſis gentibus conſpicua, tanquam maculæ, aut putreſcentes puſtulæ in corpore apparebunt? Quæ leges ciuiles, quę conſuetudo ciuitatũ, q̃ ſeueritas iudiciorum tantum poteſt in animis hominum? His enim neglectis multa flagitia clàm commiti poſſunt, & nonnulli tormenta parui faciunt, & mortem ſi res ita poſcat, æquiſſimo animo perferunt At vbi neque tunc tamen finẽ laborum & calamitatum ſibi adeſſe ſentiunt, mirum eſt quantopere ab ipſa conſcientia, & ab æternorum ſuppliciorum metu retardãtur. hoc ita eſſe facile fuit viris bonis & temperantibus perſuadere: at multitudini, quæ non niſi craſſiore quodam modo allicitur aut impellitur, non faciebant hę rationes ſatis ad perſuadendum: ſed multa apud inferos terribilia, & vel dictu horrenda ficta ſunt, multa ad voluptatem excogitata, quibus rudiores homines ad probitatem adducerentur. Quis enim non commoueretur magnopere, cum ſciret poſt mortem ſibi adeundam eſſe paludem Acherontis, quæ prima excipiebat obuias animas? cùm terribilis animarum portitor Charon ſqualidus, barbaque promiſſa, ac rutilantibus oculis nigram nauiculam gubernaret, & nigro malo annexa caliginoſa antenna velificaret? cùm Phlegethontem animo cõplecteretur frementibus flammarũ vndis cõuolutũ? cùm Cocytus ſubiret grauiſſimus & triſtiſſimus amnis, cuius fremitus querularum animarum voces imitabatur? cùm Cerberus triceps, cùm ſeueriſſimi iudices, cum Furię venirent in mentem, quæ ſingulos cogerent per varia tormenta cõmiſſa ſcelera fateri, quis intrepido animo aliquod flagitium aggrederetur? Accedebat ad terrorem terribilis inferorum tyranni vultus, ſtridularumq́ue cathenarum ſtrepitus à vinctis animabus tractarum, ſonabant plagarum verbera, quę ſontibus infligebantur. vndique exaudiebantur cruciatarum animarum lamentationes. Hęc tametſi à nonnullis parui fierent ac deriderentur; tamen nemo erat, qui extremum vitę præſentis diem ſibi adeſſe ſentiret, quin magnopere formidaret, atq. vniuerſæ vitę ſuæ rationem ad hæc non timenda, ſi fieri poſſet, quam paratiſſimam eſse non cuperet. Vnum eſt enim morituris bonum viaticum innocentię, recteq́ue pręteritæ vitę recordatio, quę ſola nos intrepidos ad omnium iudicum præſentiam, & ad omnia pericula perducit. Ex altera parte nos hortabantur ſapientes ad probitatem ingentibus & iucundiſſimis voluptatibus propoſitis in campis Elyſijs. Nam quicunque virorum bonorum inſtituta ſeruaſſet, ſancteq́ue vixiſſet, hic in beatorum cętum deducebatur, vbi omnis generis ferax erat tellus fructuum; aquæq́ue de fontibus lympidiſſimis fluebant, ac prata varijs floribus ver perpetuum agentia veſtiebantur. ibi concilia erant philoſophantiũ,

ibi

ibi theatra poetarum, ibi cyclici chori, ibi muſica oblectamenta, *ibi* concinna & elegantia conuiuia, voluptaſque nulli moleſtiæ coniuncta. Neque *enim calor* immodicus nec frigus ſentiebatur, *ſed aer* ſemper erat ſalubris & temperatus; *neque* vehementioribus Solis radijs inflammabatur. Quod eſt enim ſuauiſſimarum auicularum genus, quod ibi non mirificos concentus exerceret? aut quę arbores ſunt odoriferæ, quæ non ſemper amœniſſimis floribus veſtirentur? hinc lites, hinc inimicitiæ, hinc odia, hinc latrocinia, hinc doli, hinc periuria, hinc inuidia exulabat. Hic fœliciſſima vita, & ab omni moleſtia trãquilla ſine mortis aut ęgritudinis metu traducebatur, vt dicebant. Quod fœlicitatis genus illis Solis expoſitum erat, qui ſanctè pieque vixiſſent, aut qui peccata quidem nonnulla, ſed medicabilia & leuia commiſiſſent; quæ quodam in loco non longè ab hoc expurgabantur. His rationibus ad corporis voluptates pertinentibus (alias enim voluptates vulgus non percipiebat) alijsque ſimilibus conati ſunt antiqui multitudinis animos partim ſpe voluptatum, partim metu ſuppliciorum ad iuſtitiam, vitæq; integritatem reuocare. Sed quoniam primus omnium mortalium Pluto iſtas rationes excogitauit, vt ſenſit Hecatæus, hunc eſſe locorum illorum Regē crediderunt: ſicuti ventorum Aeolum, quia mutationes vētorum prior obſeruaſſet: Lunæque amicum Endymionem, quia *Lunę curſum prior* & mutationes *percepiſſet*. Et quoniam de Plutone verba fecimus, *nunc quæ formidabilia* fuiſſe crederentur in eius regno, inueſtigemus, ac primum de Acheronte loquamur.

De Acheronte. Cap. I.

SCRIPTUM reliquit diuinus Plato in Axiocho, ſi modò legitimus eſt eius ſcriptoris dialogus, Opim & Apollinem tabulas quaſdam æneas in Delum ex Hyperboreis detuliſſe, in quibus ſcriptum erat, animam, poſtquā fuerit à corpore exoluta, in ignotum quendam ſubterraneum receſſum peruenire, vbi regia ſit Plutonis, nihilo minor quam Iouis ſit aula. Nā cùm medium globoſi orbis terra obtineat, ſuperius hemiſphærium Iupiter & eius filij gubernant, cùm inferiori Pluto Iouis frater & nepotes dominentur. Sed antequam ad Plutonis regiæ veſtibulum peruentum ſit, vbi porta ferrea *firmiſſimis* peſſulis clauſtriſq; obfirmata excipit adeūtes, prim⁹ eſt Acherō fluuius poſt quē Cocytus, ac alij deinceps, vt explicabitur. Hūc fluuium igitur Acherontem, qui primus accedentes ad inferos mortuorum animas excipit, ac traijciendus eſt, nonnulli Cereris, alij terrę filium eſſe fabulantur, quem alij alia de cauſa miſſum fuiſſe ad inferos dixerunt. Acherontem fluuium eſſe, qui in Acheruſiam paludem illabatur; ita ſcripſit Plato in Phędone;

τούτου δὲ καταντικρὺ καὶ ἐναντίως ῥέων ἀχέρων, ὃς δι᾽ ἐρήμων τόπων ῥεῖ ἄλλων, καὶ δὴ καὶ ὑπὸ γῆν ῥέων, εἰς τὴν λίμνην ἀφικνεῖται τὴν ἀχερουσιάδα, οὗ, αἱ τῶν τετελευτηκότων ψυχαὶ πολλῶν ἀφικνοῦνται, καὶ τινας εἱμαρμένους χρόνους μείνασαι, αἱ μὲν μακροτέρους, αἱ δὲ βραχυτέρους, πάλιν ἐκπέμπονται εἰς τὰς τῶν ζώων γενέσεις.

At contra, è regione huius fluit Acheron, qui per alia loca deſerta labitur, atq; ſub terram occultatus in Acheruſiam paludem ingreditur: quo multa mortuorum animę perueniunt. Ibi tempora quadā diuinitus ſtatuta alia longiora, alia breuiora expectantes rurſus in animalium ortus relabuntur. Alij contra non ingredi, ſed egredi ex Acheruſia palude Acherontem fluuium putarunt, vt ſenſit Strabo libro octauo, qui Acherontem ſcribit in portum Chimerium dulcem multis acceptis fluminibus intrare, atque eum ſinum dulcem efficere, qui non procul diſtat ab Ephyra Theſprotorum ciuitate, quem etiam Acherontem & Daulium inquit in Alpheum irrumpere. Huic fluuio datum eſſe nonnulli inquiunt id nomen, quoniam Cereris, Proſerpinæq;, ac Plutonis templa, quæ magno in honore apud Thriphylicam Hypanam fuerunt, alluebat. Enimuero ſcire conuenit duo fuiſſe flumina varijs in locis eodem nomine appellata, fuit Acheron fluuius in agro Brutio iuxta Pandoſiam, vbi Moloſſorum Rex Alexander ab oraculo Dodonæo deceptus, trucidatus fuit, vt ait Strabo libro ſexto: cùm iuberetur Acherontem atque Pandoſiam deuitare: iſque arbitratus eſſet ea eſſe loca in agro Theſprotio, quę erāt eo nomine per id tempus celeberrima. Alius item fuit Acheron Epiri fluuius ex Acheruſia palude defluens iuxta Pandoſiam ciuitatem, qui multis fluminibus auctus, vt dictum eſt, in ſinum Ambracium illabebatur. Erat autem Acheruſia palus per quam ſub terra dictus eſt Acheron in Mariandynorum regione defluere, vt ait Apollonius libro 2.

κεῖθεν δ᾽ οὐ μάλα πολλὸν δι᾽ ἐξ ἁλὸς ἀντιπέραιαν
Γῆς μαριανδυνῶν ἐπικέλσετε νοσφίσαντες.
Ἔνθα μὲν ἐς ἀΐδαο καταιβάτις ἐστὶ κέλευθος,
Ἀκτή τε προβλὴς ἀχερουσιὰς, ὑψόθι τείνει,
Δινήεις ἀχέρων αὐτὴν διαειδόθι τέμνων

ἄκρης ἐκ μεγάλης προχοὰς ἐπὶ σφάραγγος.
Inde iter exiguum redeuntes per mare, terram
Ibi is ad Mariandynam è regione locatam.
Eſt ibi Tartarei deſcendens ianua Ditis:
Atque altè tellus Acheruſia prominet, inde
Hanc Acheron ſcindens ſub terra vortice multo
Voluitur: atq; ſpecu de magno effunditur vnda.

Hæc palus Acheruſia non multum à Cichyre oppido diſtabat, vt ait Pauſ. in Atticis & Strabo libro quinto proximam fuiſſe ſcribit Miſeno promontorio, quæ deinde reducta profundū littus in ſinu Baiano aperiebat, aquaſque præbebat ſanandis morbis accommodatas. Cùm eſſent igitur duæ Acheruſię, altera in agro Bruttio, altera iuxtà Pandoſiam in agro Theſprotio, ſiue in Epiro apud vrbem Heracleam, non procul à Sinope: iuxta hanc Epiri Acheruſiam Acherontē fluuium inferorum fluuere ſcripſerūt antiqui, quem ſub terram immergi, & inferos vſque peruenire, paludemque ibi altiſſimam efficere crediderunt. Iuxta hanc Acheruſiam fuit deſcenſus ad inferos, vt ſcripſit his verbis Arcades Cnidius in libro 2. rerum Macedonicarū, & repetiuit perdoctus Apollonij enarrator. ἡ περὶ ἡράκλειαν ἀχερουσιὰς καλουμένη πανταχόθεν ἐκ θαλάσσης ἐστὶν ὑψηλή τε καὶ ἀπόκρημνος, καὶ ἀπονένευκεν εἰς δυσμὰς εἰς τὸ πρὸ τῆς βιθυνίας πέλαγος. καὶ προσπίπτον αὐτῇ τὸ κῦμα σφοδρὸς ἀποτελεῖ ἤχους. καὶ περὶ τῶν ἐπ᾽ ἄκρης αὐτῆς πεφυκυιῶν πλατάνων, καὶ τῇ ἐπ᾽ αὐτῇ πεδίῳ, καὶ δοκεῖ αὐτόθι κατάβασις εἰς ἅδου ὑπάρχειν. *Acheruſia vocata, quæ eſt iuxta Heracleā, vbiq; alta eſt, & præceps ſupra mare: atq; in occidentem reſpicit in mare Bithynia, cui vnda incidens ingentes ſonos efficit. Huius in ſumma parte nata ſunt platani, & in eius planitie; ibique videtur eſſe ad inferos deſcenſus*, quod ſcripſit etiam Nymphis Samius in primo Heracleæ. Nam apud eum fluuium ſpeluncam fuiſſe, quæ duceret ad inferos creditum eſt, vti ſcripſit de prædictorum ſcriptorum ſententiam Apollonius in ſecundo Argonauticorum.

ἐκ δ᾽ αὐτῆς εἴσω κατακέκλιται ἠπειρόνδε
κοίλη ὕπαιθα νάπη, ἵνα τε σπέος ἐσ᾽ ἀΐδαο
ὕλῃ καὶ πέτρῃσιν ἐπηρεφὲς ἔνθεν ἀϋτμὴ
πηγυλὶς ὀκρυόεντος ἀναπνείουσα μυχοῖο
Συνεχὲς ἀργινόεσσαν ἀεὶ περιτέτροφε πάχνην.
Nec procul. interius proſpectat terra propinqua,
Ad medium conuerſa diem, ſpe unca remittit
Frigida, vbi exhalat grauecolenter vſq; vapores:
Semper & hac aluit ſe circum cana pruinam.

Ex hac palude Acherō fluuius in mare fluit, quod eſt orientem verſus, de quo nunc loquimur: qui cùm ſub terram occultetur, mox per quandam ſpeluncam vallemque emergit, tanquam ab inferis; ad quod per multum ſpatium accedere creditur, vt eſt apud eundem poetam:

Ἔνθα δὲ καὶ προχοαὶ ποταμοῦ ἀχέροντος ἔασιν,
ὅς τε δι᾽ ἐξ ἄκρης ἀνερεύγεται εἰς ἅλα βάλλων
ἠοίην, κοίλη δ᾽ ἐ φάραγξ κατάγει μιν ἄνωθεν.
Hic Acherontæi vaſti ſunt oſtia fluctus:
Qui ſumma de parte fluens prorumpit in æquor
Eoum: reuocat valles in luminis auras.

Fama eſt hinc & per hanc ſpeluncam Herculem Cerberum in lucem eduxiſſe, vt in his ſcripſit enarrator Nicandri: Ἀχέρων δὲ ποταμὸς ἐν ἡρακλείᾳ τῇ ποντικῇ, ἔνθα τὸν τοῦ ἅδου κύνα ἡρακλῆς ἐξήγαγε, καὶ ὁ λόφος ἀκόνιτος λέγεται. *Acherō fluuius eſt Heraclea Pōtica, qua Hercules Plutonis canē eduxit, atq; collis Aconitus dicitur.* Huius fluminis aquam inſuauiſſimā fuiſſe; ſicuti etiam Cocyti, ſcripſit Pauſanias in Atticis, cuius alumna eſt alba populus, vt oleaſter Alphei, populus nigra Eridani; quare cùm ad Cerberum Hercules per eam portam acceſſiſſet, dicitur fuiſſet alba populo coronatus, cū ob caliginem tamen inferorum facta ſit poſtea nigra illa corona, de qua apud Padum defeſſa nata eſt nigra populus, vt fabulantur. Hic Acheron dicitur è Gorgyra filium Aſcalaphum habuiſſe, quem tamen quidam ex Orphne nympha Auerni ſuſcepiſſe maluerūt, qui Proſerpinā accuſauit, quia ieiunium apud inferos ſoluiſſet: de quo ita ſcripſit Apollod. Grāmat. lib. 1. καταμαρτυρήσαντος δὲ αὐτῆς ἀσκαλάφου τοῦ ἀχέροντος, καὶ γοργύρας. *Cum teſtimonium aduerſus ipſam dixiſſet Aſcalaphus Acherontis & Gorgya filius.* Quare Aſcalaphus vel iuſtus accuſator ob accuſationis inuidiam fuit in bufonem mutatus. Dictus fuit Acheron ἀπὸ τοῦ ῥεῖν ἄχεος quia fluāt vndæ moleſtiarum ſcilicet nam, vt ait Iſacius, ῥεῖ ἄχη καὶ λῦπαι τῶν τεθνηκότων συγγενέων. quia dolores ſcilicet & mœrores coniunctorum mortuis magnis vndis deuoluantur. Ego tamen illorum ſententię potius acceſſerim, qui Acherontem dictum putarunt, ab Acheronte illo qui in iis locis regnauit, vt ſcripſit Andro Teius in ſua nauigatione. Atque ex his patet primum Acherontem deſcendentes ad inferos animas excipere ſolitum, & Cereris, vel (vt aliis magis placuit) Terræ fuiſſe filium. Hunc quia potū præbuerit Titanibus aduerſus Iouē pugnantibus ad inferos detruſum crediderunt, qui ex Acheruſia deflueret per loca ſubterranea, atque per vallem profundam rurſus ederetur in lucē aquamque haberet inſuauiſſimam.

HAEC illa ſunt quæ de Acheronte fabuloſè ſcripta inueniūtur, quę cur ficta ſint, nunc perquiramus

quitamus. Cur Acheron primus excipit mortuorum animas? quia cùm morituri ſunt homines, torpor quidam mentem, animùmque ita labefactat, vt propinqua mors eſſe facilè ſentiatur. tunc n. conſciētia rerumq; geſtarum memoria animũ perturbat: quę palus eſt omnibus primum traiicienda, vt fabuloſe fingitur à poetis: neque enim in hac præteritę vitæ inueſtigatione poteſt animus non magnopere commoueri. Ceteris autem ſiue terræ filius hic fluuius dicitur, quoniam vniuerſa animi moleſtia & perturbatio aut ex acquirendarum aut ſeruandarum diuitiarum ſtudio naſcitur. Hic fluuius potum Titanibus aduerſus Iouem pugnantibus prębuit quoniam multæ iniquæ cogitationes aduerſus ſacra Dei mandata inſurgunt; quas ſi animus diutius aluerit, à vera Dei lege deſciſcit, & in brutorum naturam delabitur. Vbi verò quis vir bonus vel etiam malus omnem ſpem in Dei clementiam & benignitatem collocauerit poſt hanc pręteritæ vitæ ratiocinationem, tum mœror ille, qui Acheron dicebatur per vallem profundam pectoris ſcilicet in lucē extollitur, atque lubens ad optimi iudicis Dei præſentiam contendit. Hic fluuius inſuauiſſimæ aquę eſſe dicitur, quoniam vitæ noſtræ ratio ſi diligenter perpendatur, multas habet inſuauitates. Atque (vt rem paucis explicem) nihil aliud per hæc quę ſunt apud inferos ficta, ſignificare voluerunt antiqui, quàm ita vitam noſtram oportere comparare, vt recordatio prę teriti temporis quàm maximè animos noſtros & ob innocentiam & integritatem conſoletur in morte, & intrepidos ad omnem Iudicum ſeueritatem nos perducat. ſub his enim fabulis omnes morituri hominis cogitationes exprimuntur. At nunc dicamus de Styge.

De Styge. Cap. II.

STYX item inferorum fluuius poſt Acherontem ad inferos acceſſuris offert; quam alii ex aliis parentibus ortam crediderunt. Nam Heſiodus in Theogonia ex Oceano natam eſſe Stygem tradidit in his:

Δεινὴ στὺξ θυγάτηρ ἀψορρόου ὠκεανοῖο (ναίει
Πρεσβυτάτη. νόσφιν δὲ θεῶν κλυτὰ δώματα
Μακρῇσι πέτρῃσι κατηρεφέ᾽ ἀμφὶ δὲ πάντῃ
κίοσιν ἀργυρέοισι πρὸς οὐρανὸν ἐστήρικται.
Styx grauis, Oceani refluit de ſemine nata.
Quæ procul à ſuperis colit alta palatia, longis
Marmoribus ſuffulta, tenent vtrinq; columnæ
Argenteo è puro, & cœlum firmantur ad ipſum.

Atque Pauſanias in Arcadicis hanc ipſam fuiſſe etiam Lini poetæ opinionem ſcribit. Alii Acherontis, alii Terræ fuiſſe filiam crediderunt. Apollodorus Grammaticus è patria quadam apud inferos Stygem effluere inquit libro primo; *τὸ δὲ τῆς στυγὸς ὕδωρ ἐκ πέτρας ἐν ᾅδου ῥέον. Stygis enim aqua è petra apud inferos fluit.* Hanc Pallanti quidam nupſiſſe arbitrati ſunt, quidam Piranti, vt ait Pauſanias, cui peperit Hydram. habuit filiam Victoriam ex Acheronte patre, vt tradiderunt nonnulli. cùm huius filiæ, Victoria, Vis, Robur, Zelúſque Ioui aduerſus Titanas opem tuliſſent, illi nobilitatem hanc & dignitatem Iupiter conceſſit, vt ſanctiſſimum iuſiurandum per Stygem Dii haberent: quod teſtatur Hom. lib. 5. Odyſſ.

ἴστω νῦν τόδε γαῖα, καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
καὶ τὸ κατειβόμενον στυγὸς ὕδωρ, ὅς τε μέγιστος
ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσι.
Hoc ſciat & tellus, & vaſti ſydera mundi.
Quæq; ſtygis de fonte fluit venerabilis vnda.
Quæ iuramentum eſt ſuperis, numenq; beatis.

Sic etiam Apollonius in lib. 2. Irim per Stygiam aquam iurantem introducit.

Sic ait, & ſtygiam iurauit protinus vndam
Quæ ſuperis veneranda Deis, quam fallere terror

Fingebant antiqui Victoriam huius filiam quidem fœminam eſſe ſuper globo altero pede ſtantem, ſed non alatam, tanquam lubricam: cui primus alas addidiſſe dictus eſt pater Bupali & Athenidis, cum alii dicant Aglaophontem pictorem iſtud primum feciſſe, alii Pegramenum Caryſtium. Erat iis illa pœna propoſita, qui per aquam Stygiam peierauiſſent, vt per quoddam temporis ſpacium ab epulis Deorum abſtinerent, & ab omni Deorum conſuetudine, vt teſtatur Heſiodus in Teog.

ἣ δ᾽ ἐμὶ ἐκ πέτρης προφέρει μέγα πῆμα θεοῖσιν
ὅς κεν τὴν ἐπίορκον ἀπολείψας ἐπομόσσῃ
Ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος ὀλύμπου.
κεῖται νήυτμος τετελεσμένον εἰς ἐνιαυτόν.
οὐδέποτ᾽ ἀμβροσίης καὶ νέκταρος ἔρχεται ἆσσον
Βρώσιος; ἀλλά τε κεῖται ἀνάπνευστος καὶ ἄναυδος
στρωτοῖς ἐν λεχέεσσι, κακὸν δ᾽ ἐπὶ κῶμα καλύπτει.
Αὐτὰρ ἐπὴν νοῦσον τελέσῃ μέγαν εἰς ἐνιαυτόν,
Ἄλλος δ᾽ ἐξ ἄλλου δέχεται χαλεπώτατος ἄεθλος;
Εἰνάετες δὲ θεῶν ἀπομείρεται αἰὲν ἐόντων.
οὐδέποτ᾽ ἐς βουλὴν ἐπιμίσγεται, οὐδ᾽ ἐπὶ δαῖτας
Ἐννέα πάντ᾽ ἔτεα. δεκάτῳ δ᾽ ἐπιμίσγεται αὖτις
εἰρέας ἀθανάτων, οἳ ὀλύμπια δώματ᾽ ἔχουσι.
τοῖον ἄρ᾽ ὅρκον ἔθεντο θεοὶ στυγὸς ἄφθιτον ὕδωρ

Supplicium ſuperis de petra profluit unda,
Quam ſi quis Diuum ſuperorum peieret, horum
Queis domus incolitur præcelſa niualis Olympi,
Bis ſenos iacet infælix ex ordine menſes.
Nectare & Ambroſia ſimul abſtinet: inq; grabato
Decumbit mutus oppreſſus membra veterno.
Aſt vbi per longum morbum tolerauerit annum,
Tum grauiora manent miſerū certamina ſemper.
Ille nouem procul à Diuis depellitur annos:
Concilio totidem Diuorumq; abſtinet, idem
Cum ſuperis pariter conuiuia nulla frequentat.
Priſtina conditio decimo cui redditur anno.
Tantus honos ſtygijs iuratis additur vndis.

Tum idem poeta declarauit qui ritus in Deorum iuramentis ſeruaretur, dicitque Irim poculum aqua Stygia plenum mentientibus Diis afferre ſolitam: cum Iupiter ita iuberet, vt eſt in his carminibus:

καὶ ῥ' ὅςις ψεύδηται ὀλύμπια δώματ' ἐχόντων
ζεὺς δέ τε ἶριν ἔπεμψε θεῶν μέγαν ὅρκον ἐνεῖκαι;
τηλόθεν ἐν χρυσέῃ προχόῳ πολυώνυμον ὕδωρ
ψυχρὸν, ὅτ' ἐκ πέτρης καταλείβεται ἠλιβάτοιο
ὑψηλῆς πολλὸν δ' ὑπὸ χθονὸς εὐρυοδείης,
Ἐξ ἱεροῦ ποταμοῖο ῥέει διὰ νύκτα μέλαιναν
Ὠκεανοῖο κέρας, δεκάτη δ' ἐπὶ μοῖρα δέδασται.

Cumquis de ſuperis mendacia dixerit, Irim
Iupiter afferre hinc iuramentum ſibi mandat
Aurato in cyatho lympham, celeberrima ſenſim
Quæ fluit è petra, & paulatim labitur alta
Sub terris fluit, & tenebras per noctis opaca
Flumine de ſacro: cornu maris Atlantai.
Nam decima Oceani pars eſt ſtyx ipſa profundi.

Alii honorem illum datum fuiſſe Stygi dixerunt; quia coniurantium Deorum aduerſus Iouem, cùm illum vincire voluerunt, inſidias patefecerit, vt ſenſit Iſacius. vbi fuerit Styx verè, multa eſt controuerſia apud ſcriptores: nam alij non procul à Lucrino portu, Auernoque lacu in ſinu Baiano exiſtimarunt. quod fiebat fraude ſacerdotum, qui vt fructibus amœniſſimi loci potirentur, & multis fructiferis arboribus conſiti, illum conſecratum inferis eſſe dicebant, nullique niſi placatis per ſolemnia ſacrificia manibus, locus putabatur adeundus. Ibidem cū fons eſſet ſcatens aquis fluuialibus, & in mare defluens, omnes ab eius aqua abſtinebāt, quod aquam Stygiā è ſermone ſacerdotū eſſe opinarētur. At Hero. vbi de Nonacri ciuitate loquitur i Erato, ita de aqua Stygia ſcripſit: ἐν δὲ ταύτῃ τῇ πόλι λέγεται εἶναι ὑπ' ἀρκάδων τὸ ςυγὸς ὕδωρ. καὶ δὴ καὶ ἔςι τοιόνδε τι ὕδωρ ὀλίγον φαινόμενον ἐκ πέτρης ςάζει εἰς ἄγγος, τὸ δὲ ἄγγος, αἱμασιῆς τις περιθέει κύκλος. ἡ δὲ νώνακρις ἐν τῇ, ἡ πηγὴ αὕτη τυγχάνει ἐοῦσα, πόλις ἐςὶ τῆς ἀρκαδίας πρὸς φενεῷ. *In hac autem ciuitate dicitur aqua eſſe ſtygia ab Arcadibus. Eſt autem huiuſmodi: apparet aqua exigua in vas quoddā defluens, quod ſepis cuiuſdam circulus ambit, atq; Nonacris, vbi fons ille exiſtit, ciuitas eſt Arcadia parum diſtans à Pheneo flumine.* Hanc aquam memoriæ prodidit Pauſanias in Arcadicis è prærupta rupe ad Nonacrim in præcelſum ſaxum guttatim cadere, ac inde fluuium Crathim delabi, cuius potus pernicioſus eſt omnibus animalibus. Sed neque illis ſolum pernicioſa eſt aqua, verum etiā omnia metallorum genera ab ea ſolui dicebantur; neque vllum erat vas quod aquæ vim ſuſtinere poſſet. Declarauit Plato in Phædone non ſolum quo pacto deflueret Styx apud inferos, ſed etiam qui illi color adeſſet: ὁ τέταρτος ἐκπίπτει εἰς τόπον πρῶτον δεινόν τε καὶ ἄγριον, ὡς λέγεται. χρῶμα δὲ ἔχοντα ὅλον οἷον κυανὸς, ὃν δὴ ἐπονομάζουσι ςύγιον, καὶ τὴν λίμνην ποιεῖ ὁ ποταμὸς ἐμβάλλων ςύγα. *Quartus incidit primus in locum grauem ac ferum, vt aiunt: coloremq; habet cyaneum propè, quem fluuium ſtygium nominant: & paludem, quam hic fluuius ingreſſus facit, ſtygiam.* Hic fluuius, quoniam fuit ſub terra, aquamque habet inſuauiſſimam creditus eſt ad inferos vſque deſcendere, & eſſe fluuius inferorum, qui ob inſuauitatem ſuam dictus eſt Styx, quaſi ςυγερὸς, quod odioſum ſignificat apud Græcos. Hoc in flumine cùm alia complura monſtroſa eſſe dicerentur, tum piſces ita graciles, vt magis piſcium vmbris ſimiles, quam piſcibus viderentur, vt ait Pauſanias in Phocicis. Hic erant omnia animalia nigra, & ranæ nigræ, vt ait is poeta:

Eſſe aliquos manes, & ſubterranea regna,
Et contum, & ſtygio ranas in gurgite nigras,
Atq; vna tranſire vadum tot millia cymba.

Nam cùm loquerentur poetæ de rebus fabuloſis, illis omnia iniunxerunt, quæ res veras conſequi ſolent, quo probabiliores viderentur. hæc ea ſunt, quæ memoriæ prodita fuerunt de Styge. Nunc ex his veram ſententiam eliciamus.

VBI de Acheronte loqueremur ſuperius, diximus Acherontem eſſe mœrorem illum, ac triſtitiam quæ naſceretur in mente hominis morituri è conſideratione rerum præteritarum; at Styx odium eſt illud erga tranſacta facinora, quod pœnitentiam conſequitur. cum enim peccata præterita odio habere incepimus, tunc dicuntur

cuntur

Digitized by Google

cuntur animæ Stygiam paludem traiicere, quę ex Acheronte exoritur. At qui ad fluminis ipſius ortum ſuam orationem conuerterunt, illi omnem vim aquarum Oceano concedentes eo flumina omnia confluere, & ex illo fontium, imbriumque materiam manare crediderunt. Rurſus qui ex aere in locis cauis ſub terra concreto, & in aquam verſo dulcium aquarum vim oriri putarunt, illi Terræ filiæ Stygem, vt cætera flumina, arbitrati ſunt: quare non eſt abſurdum ſi res eadem alijs de cauſis varios ortus apud fabularũ inuentores ſortita ſit. Quòd autem honorem illum conſecuta ſit, Styx; quia Ioui aduerſus Titanas fuerit auxilio, vel quia Ioui inſidias indicaſſet, nihil, aliud ſignificare voluerunt antiqui, niſi principes ſuos à ſingulis nationibus eſſe pro viribus in imperio retinendos, ſi viri boni ſint præcipue: atque principes ipſos munificos eſſe oportet erga illos, qui ſceleratorum proditiones & inſidias patefaciunt; qua re nihil eſſe poteſt neque ſanctius, neque ad ſeruandas ciuitates accommodatius. ac de Styge ſatis, nunc de Cocyto dicamus.

De Cocyto. CAP. III.

COCYTVM quoque defunctarum animarum multitudini tranſeundum eſſe fabulati ſunt antiqui, priuſquam ad inferos deueniretur hic fluuius & quo illabatur, & vnde oriatur, ita patefecit Plato in Phædone; ὁ δὲ ἐμπεσὼν ἐνταῦθα καὶ δεινὰς δυνάμεις λαβὼν ἐν τῷ ὕδατι, δὺς κατὰ τῆς γῆς περιελιττόμενος, χωρεῖ ἐναντίως τῷ πυριφλεγέθοντι, καὶ ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἀχερουσιάδι λίμνῃ ἐξ ἐναντίας, καὶ οὐδὲ τὸ τούτου ὕδωρ οὐδενὶ μίγνυται, ἀλλὰ καὶ οὗτος κύκλῳ περιελθὼν, ἐμβάλλει εἰς τὸν τάρταρον, ἐναντίως τῷ Πυριφλεγέθοντι, ὄνομα δὲ τούτῳ ἐστὶν, ὥς οἱ ποιηταὶ φάσκουσι, κωκυτός. *Hic vero huc delatus, magnasq́ue vires ab aqua aſſumens, terramq́ue ingreſſus ac circumuolutus contrarius fluit Pyriphlegethonti, illiq́ue fit obuius in ſtagno Acheruſia: neque huius aqua cum alia commiſcetur, ſed in gyrum circumuolutus in tartarum irrumpit Pyriphlegethonti aduerſus, ipſius autem nomen eſt (vt aiunt poetæ) Cocytus.* Fabulati ſunt antiqui Minthem nympham non indecoram fuiſſe Cocyti filiam, quam vbi Proſerpina cum Plutone deprehendiſſet, tam diu indignationem diſſimulauit, donec Pluto recederet. Deinde poſt grauem reprehenſionem in mentham herbam conuertit, & de priſco nomine appellauit. Iſtud cum in monte Pylo propinquo accidiſſet, mons etiam nomen inde accepit vt ait Soſtratus in ſecundo introductionis fabuloſę hiſtoriæ. Fratrem etiam ſpurium, qui furto conſcius aſſenſiſſet vel propter metum, vel propter reuerentiam Plutonis, in ſylueſtrem herbam prope ſimilem odore & aſpectu conuertit. Scripſit Homerus in libro. λ. Odyſſ. Cocytum & Pyriphlegethontem in Acherontem perfluere, cùm ſit Cocytus tanquã riuus Stygis, vt patet ex his:

ἔνθα μὲν εἰς Ἀχέροντα πυριφλεγέθων τε ῥέουσι,
κωκυτός θ᾽ ὃς δὴ στυγὸς ὕδατός ἐστιν ἀπορρώξ.

Atq; Pyriphlegethon, Cocytusq́; è ſtyge labens
Immenſas Acherontis aquas mox fluctibus augent

Neque plura ferè de Cocyto memoriæ prodita ſunt ab antiquis, nunc veritatem ex his eliciamus.

DICTVS eſt autem Cocytus à querelis & lamentationibus, vt nomen ipſum ſignificat, & veluti teſtatur Plato in tertio libro de rep. quia morituri plerique poſt commiſſorum pœnitentiam lamentantur, quia illa contra Dei optimi omnium parentis leges commiſerint. Alii maluerunt dictum eſſe, quia queruntur & grauiter ferunt, quia res chariſſimas ſint relicturi: alii ob lamentationes coniunctorum dictum putant hunc fluuium, qui morituris eſt tranſeundus. Neque poteſt quiſpiam ad inferos accedere, niſi per hæc flumina, vel (vt verius dicam) per turbulentiſſimas has animi cogitationes, quas antiqui per ſuas fabulas ſignificarunt. Qui quidem ita viuendum eſſe per hęc figmenta oſtendebãt, vt intrepidi eſſemus ad omnem poſt mortem fortunam. Nunc dicatur de Charonte.

De Charonte. CAP. IIII.

CHARON verò, cuius nomen lætitiam ſignificat, qui fuit Erebi & noctis filius, vt ſenſit Heſiodus, qui in Theogonia omnia prope inferorum monſtra ex iis nata eſſe affirmauit, portitor animarum & trium horum fluuiorum nauta dicebatur. Erat quidem præter hos Phlegethon ſiue Pyriphlegethon, de quo cum fabula in idem recidat cum Cocyto, plura dicẽda non putaui. Hic Charon dictus eſt ab antiquis grandæuus, & à Polygnoto pictore ſenex pingebatur: qui Minyadem poeſim fortaſſe ſecutus fuit, in qua erat de Charonte huiuſmodi ſententia:

Atq; hic exangues longæuus portitor vmbras
Puppe vehit patula.

Sic etiam Virgilius lib. 6. Charontem ſenem eſſe demonſtrauit, vbi illius formam deſcribit:

Portitor

Portitor has horrendus aquas, & flumina ſeruat
Terribili ſquallore Charon, cui plurima mento
Canities inculta iacet, ſtant lumina flamma.
Sordidus ex humeris nodo dependet amictus.

Hic erga omnes implacidus eſſe dicebatur, quos traiiciebat, neque Reges ac principes ciuitatum à reliqua multitudine putabat differre, cùm omnes vno ordine nudos, & omnibus bonis ſpoliatos cerneret vt teſtantur ea carmina:

κάτθαν' ὁμῶς ὅτ' ἄτυμβος ἀνὴρ, ὅς' ἔλλαχε
τύμβου.
ἐνδ' ἰῇ τιμῇ ἶρος, κρείωντ' ἀγαμέμνων.
θερσίτῃ δ' ἶσος θέτιδος παῖς ἠϋκόμοιο.
Πάντες εἰσὶν ὁμῶς νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα.
Γυμνοί τε ξηροί τε, κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα.
Mortuus eſt aquè tumuli qui haud cepit honorem,
Quiq; fuit nactus pragrandis pondera ſaxi:
Non Iro magis eſt Agamemnon clarus: & ipſi
Therſita ſimilis Thetidis pulcherrima proles.
Hi pariter nudi atq; inopes per regna vagantur
Vmbrarum, apta ſuis referentes premia factis.

Teſtatur Lucianus in dialogo de luctu, moris id fuiſſe apud antiquos, vt obolum numiſma per exiguũ in os ſingulis mortuis includerẽt, q̃ naulũ eſſe Charõtis arbitrabãtur, cũ ita ſcribat: *ὥστε ἐπειδάν τις ἀποθάνῃ τῶν οἰκείων πρῶτα μὲν φέροντες ὀβολὸν, ἐς τὸ στόμα κατέθηκαν αὐτῷ μισθὸν τῷ πορθμεῖ τῆς ναυτιλίας γενησόμενον. Quare cum quis è domeſticis obierit, primum quidem obolum illi in os depoſitum naulum portitoris fore arbitrantur.* Is autem nummulus Danace à Græcis dicebatur, ſicuti teſtatur Callimachus his carminibus in Hecale:

τοὔνεκα καὶ νέκυες πορθμήϊον, ὅτι φέρονται,
μοῦνοι ἐπιπτολίων ὅτι μὴ θυμιατέμεν αὐτοῖς,
ἀλλὰ κενοῖς στομάτεσσι νεὼς ἀχερουσιὰς ἴσαν
Βάθρον, καὶ δανάκης ἐπιδεύεται ὅτις ἀπιών.
Idcirco nulli naulum portare feruntur
Vrbe ex hac vita functi: niſi ſacra feramus
Nos, & ſuffitus. Adeunt Acheruſia templa
Ore illi vacuo: danace non indiget vllus.

Ariſtophanes autem in Rhanis duos obolos poſtea naulum eiuſdem fuiſſe, ſcripſit in his verſibus:

ἐν πλοιαρίῳ τυννουτοίοσ' ἀνὴρ γέρων
Ναύτης διάξει δύ' ὀβολὼ μισθὸν λαβών.
Mercede capta nauta te ſenex vehet
Binis obolis in naue parua protinus.

Neque tamen ea parua mercede ſemper contentus fuit, ſed aliquando ab Athenienſium Imperatoribus, ne illi æquari multitudini cogerentur, auctum eſt Charonti ſtipendium, & vſq; ad triobolum peruentum eſt. Tanta fuit antiquorum nonnullorum dementia, vt inferos etiam auaritia & numorum deſiderio vexari arbitrati ſint dicitur nonnullos Charon viuos ad inferos traieciſſe: nã Hercules, Vlyſſes, Orpheus, AEneas, Theſeusque eo deſcendiſſe memorantur,

tur,

Digitized by Google

tur, quæ omnia ficta ſunt, vt ſingula ſuis locis explicabũtur. *Soli* ex omnibus hominibus Hermionenſes nullũ naulũ mortuis in hos includebãt, quod *ſibi* breuiſſimum eſſe ad inferos deſcenſum *dicerent*; quamuis ille poeta vndique tantundem itineris eſſe ad inferos inquiat:

εἰς ἀΐδην ἰθεῖα κατήλυσις, εἴτ' ἀπ' ἀθηνῶν
στείχοις, εἴτε νέκυς νείσεαι ἐκ μερόης.
μή σέ γ' ἀνιάτω πάτρης ἀπὸ τῆλε θανόντα,
πάντοθεν εἷς ὁ φέρων εἰς ἀΐδην ἄνεμος.

Vndiq; recta ibis fera tartara, ſiue ab Athenis
Mortuus accedas, ſeu magis è Meroe.
Nec doleas procul à patria quod forte peribis,
Vndiq; nanq; idem ad tartara ventus aget.

NVNC quid hæc fabuloſa ſignificent explicemus. Charon Erebi & noctis filius dicitur, quia animas trans Acherontem, & Stygem, & Cocytum ac Phlegethontem traiecit, quoniam ex illa hominum mente, quę priùs erat confuſa, peccatorumque tenebris inuoluta, ac minimè examinata conſcientia, priùs illi motus qui ſuperius nominati ſunt, per illa flumina exoriuntur: deinde vbi innocentiæ opinio aut innocentiæ proxima deliberatio in poſterum integritatis ſeruandæ, ſurrexit, quæ per præteritorum ſcelerum pœnitentiam comparatur, cùm piget ſummi Dei voluntatem per auaritiam, crudelitatem, impietatemque offendiſſe; tum ſpes de bonitate Dei exurgit, atque inde lętitia, quæ nos trans ea turbulenta flumina traiicit & Charon appellatur. Hęc ad ſeueros iudices intrepidos nos deducit, hęc in grauiſſimis periculis nos cõſolatur & adiuuat, hęc pro viatico eſt quocunquè accedamus. Quare ſi quis rectè conſideret, inueniet antiquos omnes animorum motus illos qui ſub mortis tempus in homine naſcerentur, ſub his fluuiorum figmentis fuiſſe complexos. Nam cùm ſenex ſit Charon, quid aliud ſignificat, quam rectum conſilium, & quæ ex illo concepto prouenit, lętitiam: aut quę alia lætitia in morituro homine excitabitur, quam illa que naſcitur ex opinione innocentię aut è ſpe veniæ? Illa verò quæ ad obolos naulumque portitoris attinẽt ego ridicula eſſe cenſeo, & pro ſimplicium mulierecularum opinionibus inuenta, & tanquam ad inueptę fabulæ probabilitatẽ admiſſa à ſapientibus, ſi modò hęc ab illis manarunt. nunc de Cerbero dicamus.

De Cerbero. CAP. V.

VBI ſuperiora illa flumina mortuorum animæ traieciſſent, tum Cerberus atrociſſimus canis inferorum cuſtos in ſpelunca quadã ante fores Plutonis recumbebat; qui omnibus ingreſſuris humaniſſimè blandiebatur; at neminem patiebatur exire, ſed omnes egreſſuros altiſſimis & maximè horrendis latratibus deterrebat. Hic Cerberus è Typhone & Echidna natus eſt, vt ſcripſit Heſiodus in Theogonia. quod autem ſeruaret inferorum ſedes, ita teſtatur Virg. libro 6.

Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci
Perſonat. aduerſo recubans immanis in antro.

Eius formam corporis cani perſimilem fuiſſe dicebant, cuius tamen è capite angues denſiſſimi pro villis pendebant, vt ait Horatius in libro tertio Odarum:

Ceſſit immanis tibi blandienti
ianitor aulæ
Cerberus: quamuis furiale centum
Muniant angues caput eius. atque
Spiritus teter, ſanieſq; manet
ore trilingui.

Huius totum denique dorſum pro villis ſerpentes habuiſſe, & anguinea cathena vinctum fuiſſe videtur ſignificaſſe Tib. lib. 3.

Nec canis anguineę redimitus terga cathena,
Cui tres ſunt linguæ, ter geminumq; caput.

Tria capita illi fuiſſe teſtatur ita Sophocles in Trachiniis:

ᾅδου τρίκρανον σκύλακ' ἀπρόσμαχόν τε.
Canemq; Ditis efferum, huic trinum caput.

Quod etiam affirmauit Cicero in primo libro Tuſculanarum diſputationum. at Heſiodus in Theogonia quinquaginta capita illi tribuit, vt patet in his carminibus;

Δεύτερον αὖτις ἔτικτεν ἀμήχανον οὔτι φατειὸν
κέρβερον, ὠμηστὴν, ἀΐδεω κύνα χαλκεόφωνον.
πεντηκοντακέφαλον, ἀναιδέα, κρατερόν τε
Crudelem rurſus catulum parit illa nefandum,
Cerberon, vmbrarum cuſtodem, ferrea cui vox.
Quinquaginta ſimul capita: illis nilq; pudoris.

Veruntamen Iſacius illum centum capita habere ſcribit: quem & canem inferorum nominat, & eius diligentiam ita deſcribit: *ἐκεῖ δὲ λέγουσιν εἶναι τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχάς, ἃς φυλάττει ὁ κύων τοῦ ᾅδου, ὃς ἔχει ἑκατὸν κεφαλάς. καὶ λέγουσιν ὅτι τοὺς εἰσερχομένους μετὰ κολακείας προσδέχεται, τοὺς δὲ ἐξελθεῖν θέλοντας οὐκ ἐᾷ. εἰ δέ τις τολμήσειε, ταχέως αὐτοῦ λαβέσθαι καταδαπανᾷ αὐτόν. Ibi hominum animas eſſe inquiunt, quas Plutonis canis cuſtodit, qui centum habet capita. Aiunt præterea quod accedentes animas cum blanditiis excipit, at egredi conantes deturbat: quare ſi qua celeriter effugere conetur, illam repente corripit ac vorat.* Sic etiam Horatius illum

Digitized by Google

centum capita habere ſcribit in ſecundo Carminum;

Demittit atras belua centiceps
Aures .

De illius forma ita meminit Apollodorus lib. 2. Δωδέκατον ἆθλον ἐπετάγη κέρβερον ἐξ ᾅδου κομίζειν. εἶχε δ' οὗτος τρεῖς μὲν κυνῶν κεφαλὰς, τὴν δὲ οὐρὰν δράκοντος, κατὰ δὲ τοῦ νότε, παντοίων εἶχεν ὄφεων κεφαλάς. *Duodecimum certamen impoſitum Herculi , Cerberum ab inferis educere . Habebat hic pro communi ſententia tria canina capita , caudam draconis, ac in tergore variorum ſerpentum capita .* Quem Heſiodus in Theogonia & blandiri ad euntibus vt diximus & vorare egredientes animas ita inquit;

δεινὸς δὲ κύων προπάροιθε φυλάσσει
Νηλειής. τέχνην δὲ κακὴν ἔχει. ἐς μὲν ἰόντας
Σαίνει ὁμῶς οὐρῇ τε καὶ οὔασιν ἀμφοτέρησιν.
Ἐξελθεῖν δ' οὐκ αὖτις ἐᾷ πάλιν. ἀλλὰ δοκεύων
ἐσθίει, ὅν κε λάβῃσι πυλέων ἔκτοσθεν ἰόντα.

Hic canis horrendus nigrantia limina ſeruat .
Præditus arte mala , cauda blanditur & aure
Vtraq; accedat ſi quis, euadere contra
Conetur quiſquam , hunc auidam mox condidit in aluum .

Atqui cùm nullos eſſe inferos putarent antiquorum nonnulli, ſcriptum reliquit Pauſanias in Laconicis non ſolum nulla eſſe Deorum regna ſubterranea, quò animę deuenirent, vbi è vita exceſſerint, ſed Cerberum etiam tetrum ac immanem ſerpentem fuiſſe, qui luſtrum haberet in ſpelunca quadam apud Tænarum: qui quecumque momordiſſet, continuò vis veneni interimebat, vt ſenſit etiam Hecatęus Mileſius, quare dictus eſt canis inferorum. Hanc ſerpentem primus omnium Homerus, vt ait Pauſanias, canem appellauit, qui nihil tamen de illius forma fabulatus eſt, cùm poſteri & cerberum nominarint, & tot illi beluæ capita iniunxerint. Alii fabulati ſunt illum ab infernis eductum fuiſſe ab Hercule, per eam ſpeluncam, quę non procul diſtat à Tænaro, qui cùm primum lucē ſenſiſſet, vomuit; ex quo vomitu ſpumaque oris natum eſt aconitum, vt aſſerit Strabo libro octauo Lucretius Epicureus philoſophus, quoniam hæc reuocare à voluptatibus videbantur, non ſolum cerberum de medio ex Epicureorum ſententia ſuſtulit, ſed omnia prorſus illa quæ ſupplicium aliquod nefariis hominibus apud inferos poſt mortem minitarentur: cum ita ſcribat in lib. 3. ſui poematis:

Cerberus & Furiæ iam vero , & lucis egenus
Tartarus horriferos eructans faucibus æſtus ,
Hæc neq; ſunt vſquam nec poſſunt eſſe profecto.

Fuerunt qui fabulas has conati ſint ad hiſtorias, veraſque narrationes traducere. Dicunt enim quod cum Theſeus & Pirithous Helenā rapuiſſēt, quæ obuenit Theſeo, coactus eſt, Theſeus iurare ſe opem laturum Pirithoo dum is quoque aliquam eximiam mulierem ſibi raperet. Tunc in Epiro Aidonei Moloſſorum Regis eximia forma filiam eſſe audientes, eò contenderunt, vt illam raperent. Eſt autem idem Aidoneus, & Aides, & Orcus, & Pluto vocatus. huius filię nomen fuit Proſerpinæ: matri, Cereri: canemque habuit acerrimum, qui Cerberus dicebatur. Iubebātur cum Cerbero prius pugnare, qui Proſerpinę nuptias peterent: qui victi laniabantur, hanc Theſeus cum Pirithoo per inſidias rapere conati ſunt, quos cum non vt procos, ſed vt raptores acceſſiſſe intellexit Aidoneus, in vincula coniecit, ac Pirithoum cani ſtatim vorandum expoſuit. Theſeo, cum ſponte ſua non acceſſiſſe cognouiſſet, pepercit: at in cuſtodias tradidit, vt ſcripſit Zezes, & Plutarchus in vita Theſei. fabulati ſunt poſtea poetę Theſeum & Pirithoum ad inferos deſcendiſſe, Plutoniſque vxorem Proſerpinam rapere voluiſſe, quod ita attigit Virgilius libro ſexto:

Nec vero Alcidem me ſum lætatus euntem
Accepiſſe lacu, nec Theſea Pirithoumq;
Dyſ quanquam geniti, atq; inuicti viribus eſſent.
Tartareum ille manu cuſtodem in vincla petiuit
Ipſius a ſolio regis traxitq; trementem :
Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti .

Atque hæc ea ſunt quę de Cerbero fabulati ſunt poetæ: nunc illorum ſententia eſt exprimenda. Cur Cerberus Echidnæ & Typhonis filius dictus eſt. Nam ſi rem hanc ad naturæ vires conferamus, nihil aliud erit Cerberus, quā rerum naturalium generatio: cum enim Typho ardēs ſit; frigidiſſimumq; animal Echidna, quæ viperam ſignificat, ex harum qualitatum commiſtione fit ortus rerum naturalium. hinc efficitur vt animalibus è cœlo ad inferos deſcēdentibus, hoc eſt naſcentibus. Cerberus blandiatur: at contra nitentes, morituras ſcilicet animas deterreat, quia natura clamat: nec ęquo animo interitum ferre poteſt. Qui terram Cerberum eſſe putarunt, has eaſdem vires illi dare nihilominus coguntur. Hunc in ſpelunca obſcura habitare, dixerunt, ob ignorationem ſui, & ob ſordidas res, ex quibus ſingula oriuntur: alij propter ſepulchrorum tenebras putarunt, cui viperas tribuerunt pro villis, quoniam id animal in ſepulchris frequenter verſetur. At pro vi occulta terrę, quę ſepulta cadauera abſumit, & pro ratione temporum, quæ plurimum

onum conferunt ad celeritatem aut tarditatem corruptionis; *illi* tot capitum numerum addiderunt. *Ipſum* ſiquidem nomen ſignificát ſe pulchrum eſſe cerberum, quia *κρέας* caro eſt, *βορῶ* autem voro. Atque hęc ad vim naturę. Hunc extraxit Hercules, quia virtus nominis ſui perpetuitate & ſepulchri & mortis vires infregit, & ab omni temporum iniuria ſe vindicauit. Qui ad mores, vitæque humanæ inſtitutionem hæc tranſtulere, cerberum auaritiam eſſe, diuitiarumque cupiditatem arbitrantur: quæ non niſi malis cogitationibus oritur: cum nemo vir bonus diues breui euadat. eſt enim auaritiæ proprium aduenientibus opibus blandiri, at vbi vel in res neceſſarias faciendus eſt ſumptus, grauiter ferre, diſcruciari, & propè præ mœrore inſanire. quod ſi vlla neceſſitas opes ipſas in lucem extraxerit, tum reclamat auarus, & nulla cum dignitate vel iudicio ipſas pfundit: quare viſa luce cerberus vomuiſſe dicitur. habet multorum capitum numerum, vel quia multorum ſcelerum & flagitiorum principium & fons eſt auaritia; vel quia mortales in multas miſerias inducit, cum alij ferro, alij veneno, alij alijs inſidiarum generibus propter diuitias opprimantur. quippe cum nullus ſit auarus, quem & filij & vxor & coniuncti omnes non quam citiſſime decedere cupiant. Dictus eſt cerberus in obſcura ſpelunca habitare, quoniã omnium propè vitiorum ſtultiſſimum ſit auaritia: cum neque ſibi proſit, nec reliquis nec ſibi vel poſteris gloriam comparare ſtudeat, ſed ſemper inter ſordidos & obſcuros homines verſetur. At Hercules, quæ virtus eſt animi magnitudo, cerberum in lucem extraxit, ſibique perpetuam gloriam com-

O parauit.

parauit. Quis enim ſine opibus facilem eſſe ſibi viam ad perpetuitatem nominis affirmauerit? Illę ſanè nihil aliud putandæ ſunt à viris prudentibus, quam commodiores rationes rerũ præclarè gerendarũ, nunc de Parcis dicendum.

De Parcis. CAP. VI.

ET quoniam nihil horum ſine Parcarũ imperio & voluntate fieri poterat, vt creditum eſt ab antiquis, tempus iam poſtulat vt de illis loquamur. Fuerunt autem Parcæ ſorores tres, ita concordes, vt nulla vnquam illarum diſſenſio, ſicuti cæterorũ Deorum, audita fuerit. Has Iouis & Themidis fuiſſe filias ſcriptũ reliquit Heſiodus in Theogonia hoc pacto:

Δεύτερον ἠγάγετο λιπαρὴν θέμιν, ἣ τέκεν ὥρας.
ἐυνομίηντε, Δίκηντε, καὶ εἰρήνην τεθαλῆαν.
Αἵτ' ἔργ' ὡραίουσι κατὰ θνητοῖσι βροτοῖσι.
Μοίρας θ', ᾗς πλείστην τιμὴν πόρε μητίετα ζεὺς,
κλωθώ τε, λάχεσίντε, καὶ ἄτροπον, αἵτε δίδουσι
θνητοῖς ἀνθρώποισιν ἔχειν ἀγαθόντε κακόντε.

Inde Themin duxit Saturnius: hæc parit Horas,
Eunomiamq́. Dicenq́, Irenen deinde virentem:
Omnia maturant miſeris mortalibus iſta.
Parcas: quis multum mox Iupiter addit honoris,
Clothoq́. & Lacheſim, ſimul Atropon, Hæ bona cunctis,
Hæ mala dant, nutuq́ ſuo res quaq́ geruntur.

Idem tamen poeta in eodem libello Noctis filias & Parcas & Mortes, ſiue fata malueris nominare fuiſſe ſcribit, cùm illas inter Noctis filias connumerauit, vt patet ex eo verſu:

καὶ μοίρας, καὶ κῆρας ἐγείνατο νηλεοποίνας.
Et parcas parit, & Mortes mala multa ferentes.

Cui ſententiæ acceſſit etiam Orpheus, qui ita ſcripſit in hymno in Parcas:

Μοῖραι ἀπειρέσιαι, νυκτὸς φίλα τέκνα μελαίνης.
Immenſa Parcæ, nigrantis pignora Noctis.

Alii neceſſitatis, ſiue (vt aiũt Græci) ἀνάγκης filias eſſe Parcas crediderunt. Has in ſpelunca quadam ſublimi habitaſſe ſcripſit Orpheus, atque inde ad humana opera, vbi libuerit, euolare ſolitas;

κλῦτέ μου εὐχομένου πολυώνυμοι, αἵτ' ἐπὶ λίμνης
οὐρανίας, ἵνα λευκὸν ὕδωρ νυχίας ὑπὸ θερμῆς
ῥήγνυται, ἐν σκιαρῷ λιπαρῷ μυχῷ εὐλίθου ἄντρου
Ναίουσαι, πεπότησθε βροτῶν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν.

Audite orantem, celebres audite ſorores.
Qua excelſũ colitis ſtagnũ, qua murmurat vnda
De Nychia tepida, vmbroſo quà habitatis in antro
Marmoreo, celeres hominumq́ per arua volatis.

Alii putarunt has ex illa confuſa & informi materia cùm Pane paſtorum Deo natas fuiſſe, quę Chaos ab antiquis fuit appellata: ſeque in illam ſpeluncam receſſiſſe vnde quocunque liberet facilè conuolaret. creditæ ſunt ipſæ Parcæ eſſe Deorum ſcribæ atque quidquid euenturũ eſſe naſcentibus iam tum hominibus impartiri vt teſtatur Homerus in lib. η. Odyſſeæ:

ἔνθαδ' ἔπειτα
Πείσεται ὅσσα οἱ αἶσα, κατακλῶθές τε βαρεῖαι
Γεινομένῳ νήσαντο λίνῳ, ὅτέ μιν τέκε μήτηρ.

—— *ille deinde*
Cuncta feret, quę facta dabunt, Parcæq́ ſeuera
Naſcenti neuere, parens quando edidit ipſum.

Non defuerunt qui & id munus habere Parcas crediderint, & è nulla neceſſitate natas, ſed maris eſſe filias, ſicut innuit Lycophron in his verſibus:

Γυιὶ γὰρ ἐυνάστῆρας ἄμνα μοι τριπλαῖς
Πήναις κατεκλώσαντο δηναιᾶς ἁλὸς.

Parcæ ſenis maris ſeuera filiæ,
Filiis tribus iam deſtinant adulteros.

Has parcas triformes nominauit Aeſchylus in Prometheo: quæ pro Diis ſumma religione colebantur apud Sicyonios, & eodem propè ritu, quo vocatæ Eumenides, vt teſtatur Pauſanias in Corinthiacis. Harum Parcarum nomina varia fuerunt: nam vt ſcribit in Atticis Pauſanias Venus cœleſtis vna fuit earum quę Parcæ appellabantur, natu maxima. Idem ſcribit in Eliacis fœminam quãdam apud Eleos ſculptam fuiſſe dentibus & vnguibus aduncis quauis fera immaniorem, quæ inſcriptio vnam fuiſſe è Parcis ſignificabat Mortam nomine. Idem rurſus in Achaicis: Fortunam omnibus ſororibus Parcis poteſtate præcellere. deinde in Arcadicis, Lucinam εὔλινον, quaſi Lanificam dixerim, vnam eſſe putauit è Parcis, quæ dicta eſt Pepromene; quæ Saturno multo fuit antiquior: quod etiam ſenſit Lycius Delius antiquiſſimus poeta, qui hymnos cùm in alios Deos, tum in Lucinam compoſuit. Patet ex his, è quibus genitę ſint Parcæ, & quot, & quod earum eſſet officium, & quæ illarum eſſent nomina; nunc quid occultatum ſit ſub his. inquiramus.

EXISTIMARVNT antiqui, quibus Chriſtianæ ſapientię ſemina nondum innotuerant, omnia quæ naſcerentur ſiue animalia, ſiue eſſent plantæ, ſiue ędificia, ac ciuitates, non ſolùm proprium habere Genium a quo perpetuò guberna-

rentur:

Digitized by Google

rentur: ſed etiam ſub Parcarum atque fati poteſtate eſſe ſita, ita vt quoties naſceretur aliquid, illi poſt certum dierum numerum ex ordine fatorum vel ferro, vel igne, vel ægritudine, vel ſideratione, vel alio mortis genere eſſet pereundum: quam neceſſitatem nulla ratione, nullaque hominis prudentia deuitari poſſe putarunt: atque eandem vim in omnia ſeſe extendere, Hanc vim Latini ſcriptores Fatum vel Parcam at Græci *μοῖραν* vel *αἶσαν* dixerunt: de cuius fati neceſſitate ita ſcripſit AEſchylus in Prometheo.

τὴν πε πρωμένην δὲ
χρὴ αἶσαν φέρειν.
Statutum vero
Opus eſt fatum perferre.

Id ipſum fatum ineuitabile eſſe, dixit ita Euripides in Ione:

ἀνικτέον τάδ' ἐςὶ, καὶ τολμητέον.
τὰ γὰρ πεπρωμέν' οὐδ' ὑπερβαίη ποτ' ἄν.
Hæc ſunt ferenda, conuenit, confidere.
Decreta fato præterire quis queat?

Sed hoc etiam apertiùs enucleauit Homerus in lib. ζ. Iliadis, qui non ſolum multum tribuit fatis, ſed etiam propriam eſſe Parcam ſingulorum credidit, quæ quid euenturum eſſet ſingulis cum naſcerentur, ſtatueret:

μοῖραν δ' οὔτινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν.
οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.
Non potuit Parcam quiſquam vitare virorum,
Fortis vel timidus: tum viſit luminis auras.

Et Apol. in 1. Arg.

μοῖραν ἀνέπλησεν, τὴν γὰρ θέμις οὔποτ' ἀλύξαι
θνητοῖσιν, πάντῃ γὰρ περὶ μέγα πέπταται ἕρκος.
Impleuit Parcam: mortalis vincere nullus
Quam potuit: circumuolitat ſepta omnia præpes.

Arbitratus eſt Herodotus fatum non hominibus ſolum, ſed etiam Dijs ipſis dominari: qui ita ſcripſit in Clio. *τὴν πεπρωμένην μοίρην ἀδύνατά ἐςὶν ἀποφυγέειν καὶ θεῷ. ipſum autem fatum deuitare nec Deus quidem vllo pacto poteſt.* Quid aliud tres Parcæ, quam tria tempora, inſtans, elapſum & venturum ſcilicet exiſtimatæ ſunt? nam vt eſt in libro de Mundo, ſiue Ariſtotelis ſit, ſiue alius cuiuſpiam; *τρεῖς αἱ μοῖραι κατὰ τοὺς χρόνους μεμερισμέναι νῆμα ἀτράκτων τὸ μὲν ἐξειργασμένον, τὸ δὲ μέλλον, τὸ δὲ περιστρεφόμενον. τέτακται δὲ κατὰ μὲν τὸ γεγονὸς μία τῶν μοιρῶν ἄτροπος, ἐπεὶ τὰ παρελθόντα πάντα ἄτρεπτα, κατὰ δὲ τὸ μέλλον λάχεσις, εἰς πάντα γὰρ ἡ κατὰ φύσιν μένει λῆξις, κατὰ δὲ τὸ ἐνεστὸς κλωθὼ συμπεραίνουσά τε καὶ κλώθουσα τὰ οἰκεῖα. Tres ſunt Parcæ iuxta tria tempora diuiſa, quarum alia*

res tranſactas, alia venturas, alia præſentes ſignificat. Nam vna Parcarum Atropos nomine res præteritas ſpectat. quia quæ præterierunt, nulla ratione poſſunt conuerti aut reuocari. Alia quæ futuri curam ſortita eſt, Lacheſis dicitur, quoniam qui rerum naturalium eſt euentus, ſtabilis eſt. At Clotho præſentia perficit, illaque abſoluit, quæ ſui ſunt muneris. Dictæ ſunt Parcæ ſtamina de colo naſcentibus detrahere, quibus vniuerſa vitę fortuna contineretur: quia pro primo aeris temperamento, quem naſcentes infantes imbiberunt, crediti ſunt à philoſophis & mores, & fortunam, & actiones, & vim etiam vitalem habere & haurire: quarum omnium rerum euentum ac finem. Fatum ſiue Parcam appellarunt illud ita eſſe teſtatus eſt Iuuenalis Satyra ſeptima in his:

— diſtat enim quæ
Sydera te excipiant modo primos incipientem
Edere vagitus, & adhuc à matre rubentem.

Illud ſanè non negauerim plurimum poſſe in nobis aeris vim, quo naſcentes primum imbuimur, tum ad vires corporis, ad temperamentũ, & ad fortunæ benignitatem, quam imprimit in nobis occulta vis ſiderum, tum etiam ad morũ bonitatem, & animi magnitudinem: quod etiam expreſſimus ita in noſtro libello de Venationibus:

Scilicet & multum refert ad corpora, vires,
Et mores, genitale ſolum quæ ſydera ſpectent.

Nullam tamen vim aſtrorum eſſe putamus tantam, quæ vim inferre vel nolentibus nobis poſſit, vel rationis conſiliique potentiam opprimere: ſi quidem corpus animi habenis, at non contra corporis animus paret & obtemperat. Neque me tamen præterit, quidquid ex anteactis rebus accidat, illud fatum à vulgo ſapientum vocari ſolitum, quod alii Fortunam vocarunt, cùm minimè viderent omnia diuino quodam ordine gubernari ac nihil fruſtra accidere, neque è nullis antecedentibus principiis.

AT nunc, quid ad morum probitatem ſub his occultari ſenſerint antiqui, ex his diſcutiamus. Cum Parcas Iouis & Themidis, quę iuſtitia eſt, filias eſſe dicerent: illud ſignificare voluerunt, quod id vnicuique eueniret illud & iure & promeritis, rerumque geſtarum dignitate contingere, & altiſſimi Dei conſilio. Qui vero minus erant perſpicaces, & in his magis cæcutiebant, illi non pro meritis ſingulorum, ſed ex inordinato fortunæ curſu mala & bona hominibus euenire putarunt: quare ex illa prima cõfuſa materia Parcas euocatas dixerunt. Qui ex inſcitia hominum mala contingere putarunt, ii Noctis filias Parcas appellarunt, illi vero etiam qui obtuſiore adhuc fuerunt ingenio, neque diuina prouidentia res humanas gubernari, neque quidquam diuino conſilio regi putarũt; ſed ſolam ſuppliciorum acerbitatem conſiderantes, minimè perpendentes ſcelerum grauitatem, quia omnes maris filii crudeles & inordinati fuerunt, Parcas maris eſſe filias ſunt arbitrati. Diuinus præterea Plato Parcas Neceſſitatis filias nominauit in duodecimo dialogo de Rep. quoniam ſupplicia, quæ pro rebus geſtis hominibus debentur, neceſſario ſubeunda ſunt, neque quiſpiam vir malus Dei vindictam iuſtam denique effugere poteſt. Hę dictę ſunt in ſpelunca quadã obſcura habitare ſolitę, quoniam occulta ſunt Dei iudicia, neque ſtatim ad ſceleratos homines conuolant ſupplicia: verum vbi opportunum tempus vindictæ Dei acceſſerit, nulla neque arx munitiſſima, neque legio peditum, aut cataphractorum equitum præſidia poſſunt ab homine nefario Dei vindictam depellere vel retardare. Atque hæc dicta ſint de Parcis, pro quarum arbitrio animæ ad inferos accedere putabantur: nunc de iudicibus inferorum dicamus.

De Minoe. CAP. VII.

SED quoniam vulgus imperitorum non facilè intelligebat omnes animi noſtri receſſus, omneſque cogitationes Deo eſſe cõſpicuas, quare vel pręmia vel ſupplicia ſingulis pro meritis tribuerentur: idcirco neceſſe fuit craſſa quadam & populari ratione hominibus id fieri aliquo pacto perſuadere: quare iudices & tortores animarum poſt mortem apud inferos conſtituti ſunt, qui ſingulos confiteri ſua ſcelera cogerent, vt ſingulis deinde vel præmia vel ſupplicia pro ſeuerorum iudicum ſententia darentur. Inter hos iudices præcipuum locum obtinuit Minos Rex Cretæ Iouis filius; de quo ita ſcripſit Homerus in lib. λ. Odyſſ.

ἔνθ' ἤτοι μίνωα ἴδον Διὸς ἀγλαὸν υἱὸν
χρύσεον σκῆπτρον ἔχοντα θεμιστεύοντα νεκύεσσιν
ἥμενον, οἱ δέ μιν ἀμφὶ δίκας εἴροντο ἄνακτα
ἥμενοι ἑσταότες τε κατ' εὐρυπυλὲς ἄϊδος δῶ.

Hic vidi Minoa Iouis de ſemine natum.
Iura ſedens vmbris dabat hic, ſceptrumq; tenebat
Quem Regem ſtantes, quem Regem iura ſedentes
Poſcebant; aulam ditis quæ turba frequentat.

Natus eſt autem Minos ex Europa, quam alii Phœnicis, alii Agenoris filiam crediderũt, & ex Iouis concubitu, quæ Sarpedonem etiam

&

Digitized by Google

& Rhadamanthum peperit, vt ait Iſacius. Hic cum furtiuo partu natus eſt crederetur, poſt Iouis Aſterij obitum impediebatur à Cretenſibus quo minus in paternum imperium ſuccederet. Quare cùm perſuadere Cretenſibus niteretur ſe diuinitus regnum eſſe ſuſcepturũ, Neptuno ſe taurum immolaturum vouit, ſi ſibi fauſtum ſignum oſtenderet. Cùm taurus inſignis repente è mari apparuiſſet, regnum illi a Cretenſibus delatum eſt, vt ſcripſit Zezes in hiſtoria 19. primæ chiliadis. Reliqua quę ad labyrinthum, Dædalumque pertinent, in Dędalo explicabimus. Fuerunt qui dixerint Minoem fuiſſe inſulæ hoſpitem Cretę, alij putarunt fuiſſe indigenam, at non Iouis filium. Verùm difficilimum huiuſce rei veritatem inuenire exiſtimo, tum ob varias ſcriptorum ſententias, tum etiam ob temporum interuallum. Ephorus autem Minoem Rhadamanthyos cuiuſpiam antiquiſſimi, & propter iuſtitiam ac æquitatem celeberrimi viri imitatorem fuiſſe ſcribit, qui poſtea propter iuſtitiam Iouis filius fuit exiſtimatus. Homerus in Odyſſ. τ. non Iouis filium poſtea, ſed ὀαριςὴν tantum, diſcipulum ſcilicet Minoem nuncupauit, quem per annos nouem ſcribit regnaſſe in Creta, vt patet in his:

Κρήτη τις γαῖ' ἐστι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
καλὴ καὶ πίειρα περίρρυτος· ἐν δ' ἄνθρωποι
Πολλοὶ ἀπειρέσιοι, καὶ ἐννήκοντα πόληες.
Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη· ἐν μὲν ἀχαιοὶ,
ἐν δ' ἐτεόκρητες μεγαλήτορες, ἐν δὲ κύδωνες,
Δωριέες τε τριχάϊκες, δῖοί τε πελασγοί· τῇσι
δ' ἐνὶ κνωσὸς μεγάλη πόλις, ἔνθα τε μίνως
ἐννέωρος βασίλευε Διὸς μεγάλου ὀαριστὴς.

Creta mari medio iacet inſula: fertilis illa eſt,
Et multis habitata viris: hanc vndiq; fluctus
Pulſant: ſunt vrbes hic nonaginta, nec vnus
Eſt ſermo, è cunctis ſed miſtus: ſunt ibi Achiui.
Magnanimi, & veri Cretes, pariterq; Cydones,
Martigenæ Dores gens & diuina Pelaſgi.
Has inter Gnoſſus præclara vrbs: ipſeq; Minos
Diſcipulus Iouis hic nonum regnauit in annum.

Quamuis Euſebius & alij ſcriptores, non parum inter ſe de numero annorum, quos Minos in Creta regnauit, diſſentiunt. Vſus eſt (vt aiunt) Minos Rhadamanthi opera viri quidem boni, ſed qui tamen regias artes non prorſus fuerat edoctus, quem Minos in vrbe habuit legum cuſtodem, cùm extra vrbem Talais opera vteretur, qui vocatus fuit Aereus, quia tabulas æreas per vicos circumferret. Fama eſt longè lateque Minoem mari imperaſſe, atque propter Androgei mortem bello Athenienſibus illato illos tributarios feciſſe, vt in Theſeo ſcriptum eſt à Plutarcho, & nos ſuo loco declarabimus. Habuit Minos Androgeum, Glaucum, Deucalionemque filios, & Phædram & Ariadnam memoriæ prodidit Zezes 19. primæ chiliadis. Minoem à filiabus Cocali per dolum fuiſſe ita necatum: cùm fugientem Dædalum inſequens veniſſet in Siciliam, à Cocalo per benignè hoſpitio acciperetur, tum ab eius filiabus, bulliente aqua arte Dædali laqueari, ſummoque faſtigio domus repentè demiſſa, in balneũ perfuſus enecatur. Fuit eius filius etiã ex Acacallide Oaxus, qui nomen dedit vrbi Cretẽſi. Verũ ſiue Iouis & Europę fuit filius, ſiue ob ſuas virtutes Iouis filius dici meruit, iudex apud inferos fuit creditus, vt ſcripſit Plato in Gorgia: *Ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα ἐγνωκὼς πρότερος ἢ ὑμεῖς, ἐποιησάμην δικαστὰς υἱεῖς ἐμαυτοῦ, δύο μὲν ἐκ τῆς ἀσίας, μίνω τε καὶ ῥαδάμανθυν, ἕνα δὲ ἐκ τῆς εὐρώπης, αἰακόν. Ego ſanè vel vobis prior cum hæc ipſa cognouerim, filios meos iudices inſtitui, duos quidem ex Aſia Minoem ac Rhadamanthum; vnum ex Europa Aeacum.* Atque omnia hic aſcribam, eorum quę ſequuntur hęc eſt ſententia: hi ergo poſtquam mortui homines eò acceſſerint, iudicabunt in prato, & in triuio, ex quo geminæ procedant viæ; altera ad Tartarum, altera ad inſulas beatorum. Aſiaticos Rhadamanthus: eos verò qui ex Europa accedent, Aeacus iudicabit. Minoi illud erit muneris, vt ſi quid fuerit ambiguum diiudicet, vt quam iuſtiſſimum fiat iudicium, ac legitimè in poſterum animæ demittantur. Hæc ſunt illa quę traduntur de Minoe inferorum iudice ab antiquis, quæ ſpectant ad id, de quo agitur, negotium. Nunc de reliquis iudicibus tranſigamus.

De Rhadamantho. CAP. VIII.

RHADAMANTHVM etiam Iouis Aſterij & Europæ filium ob ſingularem prudentiam & æquitatem animarum fuiſſe iudicẽ antiqui ſcriptores tradiderunt. Hunc aiunt omnium hominum ſuę ætatis fuiſſe temperantiſſimum, cuius temperãtiam admiratus Theognis, hæc de illo cecinit:

Οὐδ' εἰ σωφροσύνην μὲν ἔχοις ῥαδαμάνθυος αὐτοῦ,
Πλείονα δ' εἰδείης αἰολίδεω σισύφου.

Quorum carminum ſententia hæc eſt:

Non tibi ſi ipſius temperantia ſit Rhadamanthi,
Pluraq; cognoſcas Aeolide Siſypho:

Fuerunt

Digitized by Google

Fuerunt enim, vt conſtat, legumlatores Cretenſium antiquiſſimi, viri optimi ac iuſtiſſimi: inter quos hi dicuntur excelluiſſe. Erat Rhadamanthus præfectus inquirendis criminibus precipuè quæ quis in vita commiſiſſet, vt teſtatur Virgilius libro ſexto:

Gnoſius hæc Rhadamãthus habet duriſſima regna
Caſtigatq́, auditq́, dolos, ſubigitq́, fateri
Quæ quis apud ſuperos furto lætatus inani,
Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem.

Hic & Aeacus virgam tenere ſolebant dum iudicarent, vt ſcripſit Plato in Gorgia. Memoriæ prodidit Cicero lib. 1. Tuſculanarum Diſputationum, quod dixit & Plato in Socratis Apologia, non hos ſolos fuiſſe iudices apud inferos, ſed etiam Triptolemum ijs fuiſſe additum. Sic enim ſcribit Cicero. Id multo iam beatius eſt, te, cùm ab ijs qui ſe iudicum numero haberi volunt, euaſeris, ad eos venire, qui vere iudices appellentur, Minoem, Rhadamanthum, Aeacum, Triptolemum; conueniréq; eos qui iuſtè & cùm fide vixerint, Rhadamanthum tamen exulẽ è patria profugiſſe ſcribit Iſacius, quia fratrem ſuum interfeciſſet ita enim inquit: *μετὰ γὰρ θάνατον ἀμφιτρύωνος ῥαδάμανθυς ἀνελὼν ἴδιον ἀδελφὸν φυγὼν ἐκ κρήτης, καὶ ἐν ὠκαλέα τῆς βοιωτίας ἐλθὼν, γαμεῖ τὴν ἀλκμήνην. Poſt Amphitryonis mortẽ profugit Rhadamãthus, quia fratrẽ occidiſſet è Creta: atq; in Ocaleã Bœotiæ ciuitatẽ profectus Alcmenã duxit vxorẽ.* Illud eſt proprium virtutis vt viri boni patriã vbique inueniant: neque vllus eſt locus honorificus, quin pateat virtuti: quare qui ſe in aliquem locum, vt propriam patriam includendum putat: aut qui, niſi vbi natus eſt, ſe viuere non poſſe arbitratur, is omnino vel animi vel conſilij eſt inops: cum ſolis plantis natura propriam patriam tradiderit, vbi illas affixit. Nunc de Aeaco dicamus.

De AEaco. Cap. IX.

Aeacvs & ipſe mortuorum iudex, ex Aegina Aſopi filia & Ioue natus eſſe dicitur quam in ignem conuerſus compreſſit, vt innuit Ouid. in lib. 6. maioris ſui operis, in his:

Aureus vt Danaen, Aſopida luſerit ignis.

Compreſſit enim illã in Inſula Aegina, quę ita ab ipſa vocata eſt Fama eſt Aeginę colonos aliquando vniuerſos morbo fuiſſe abſumptos, ita vt ſolus Aeacus fuerit ſuperſtes: qui cùm (vt aiunt) grauiter ferret inſulæ ſolitudinem, Iouem precatus eſt, vtpote Iouis filius vt aliquo pacto homines repararet, cùm ita inquiat apud Ouid. lib. 7.

Iupiter ò dixi, ſi te non falſa loquuntur
Iſſe ſub amplexus Aſopidos AEginæ.
Nec te magne pater noſtri pudet eſſe parentem,
Aut mihi redde meos, aut me quoque conde ſepulchro.

Iupiter illius precibus commotus formicas; quę in annoſa quercu & vacua vagabantur, in homines mutauit, vt teſtatur idem poeta & Heſiod. in Theogonia, qui inquit:

Μῦνος δ' ὢν ἤσχαλλε, πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
ὅσσοι ἔσαν μύρμηκες ἐπηράτε ἔνδοθι νήσου,
τὺς ἄνδρας ποίησε, βαθυζώνους τε γυναῖκας.
οἵδ' ἤτοι πρῶτα ζεῦξαν νέας ἀμφιελίσσας.
Solus triſtis erat: hominum ſator atque Deorum,
Inſula quas habuit formicas, protinus omnes
Has homines facit, vt mas eſt, vt fœmina in illis.
Hi falſas primum ſulcarunt puppibus vndas.

Hi vocati fuerunt Myrmidones, quia Græci myrmicas formicas vocent Cæterum tantæ fuit autoritatis & exiſtimationis Aeacus, vt cum diuturna ſiccitate vniuerſa Grçcia laboraret, reſponſum ſit à Pythia ijs qui Delphos ea de cauſa legati acceſſerant, placandum eſſe Iouem: quod facilè impetrari poſſet, ſi deprecatore Aeaco vterentur: qua re impetrata Ioui Panellenio templum fuit erectum, vt diximus. Huic tres filij fuiſſe dicuntur è duabus mulieribus, Phocus è filia Nerei Pſammathe, Telamon & Peleus ex Endaide filia Chironis, quam vxorem duxit vt teſtatur Iſacius.

NVNC quid ſignificent hi iudices perquiramus. Vbi Parcæ alicuius ſtamina explenerint, ac mortis inſtar dies, tunc animus morituri hominis, vti dicebam, id futurum præſagiens, vniuerſam vitæ ſuæ rationem examinat: atque ad præſentiam & iudicium conſcientię vt ita dixerim, omnia antiqua peccata reuocat. Nam cùm animę noſtrę partim rationem dominari dicant ſapientes, partim rationi illam minimè obtemperare, rurſus expers rationis pars in iracundiam propenſa eſt, pars alia appetentia ducitur. Hi iudices igitur primi ſi quid per iracundiam, aut per huiuſmodi animi affectus perpetratum ſit, aut per appetentiam illegitimè diiudicant. His accedit ratio ipſa pro Minoe, quæ rurſus ſi quid à prioribus iudicibus non ſit diſcuſſum, aut ſi quid ſit ambiguum, examinat. Quare ſi quis ſe grauiſſima ſcelera aduerſus ſanctam Dei religionem, vel aduerſus patrię incolumitatem, vel aduerſus eos quibus plurimum pro acceptis beneficiis debebat, commiſiſſe inuenerit per irã, aut per auaritiam, aut alicuius libidinis explendæ cauſa, aut propter ambitionem, ille grauiſſimis animi cogitationibus ante extremum vitæ

diem

Digitized by Google

diem neceſſario diſcruciatur, ſuoque vel ipſius iudicio iam grauiſſimis ſuppliciis putatur dignus. Sin contra leuiſſima ſint peccata quæ cō miſerit, *triſtatur* quidem animus, quia Dei voluntatem offenderit, at cùm diuinæ clementiæ venit in mentem, ſtatim illi ſpes veniæ suboritur. Qui verò piè ſanctèque ſe vixiſſe inuenerit per vniuerſum vitæ ſuę curſum, maior hunc lætitia capit, quàm vllo orationis genere explicari poſſit. Quid enim tam iucundum, quid tā optabile, aut tam glorioſum cuiquam eſſe poteſt, quod tam prçclarum viaticum ante ſummi Dei tribunal, quàm conſcientia ab omnibus ſceleribus libera: aut quę diuitiæ, quę nobilitas, qui honores cum animi nullius turpidinis ſibi conſcii fœlicitate, vel etiam prçclarorum facinorū memoris, comparari poteſt? illi mœrores qui è conſcientia multorum ſcelerum exſurgunt, illi inquam ſunt tartara, illi Phlegetontes, illi Styges, illi Acherontes. At lætitia quę ex integritatis & innocentiæ memoria oritur, illi ſunt campi *Elyſii*, illę beatorum inſulę, illa ſumma fœlicitas *animarum*, quam viris bonis antiqui ſapientes proponebant. Hæc enim omnia futuram Dei vel vindictam, vel remunerationem pręſagiunt: hęc illa ſunt omnia quæ ſapientes antiqui de inferis ad coercendam ab omni turpitudine multitudinem excogitarunt. Illa grauitas ſuppliciorum in ſacris libris, quę ſceleratis proponuntur; aut præmiorum magnitudo, quæ viris bonis iam non amplius fabuloſè, ſed verè à *ſummi Dei filio Chriſto* eſt propoſita, atque eadem nulla vi humana eſt explicabilis. Dicuntur ab antiquis inferorum iudices fuiſſe Iouis filii, quod anima noſtra, in qua ſunt illæ prædictæ iudicandi facultates, diuina eſt & ab anima mundi (vt voluerunt antiqui) tanquam aliqua eius portio, in hęc corpora profecta. At enim quid eſt hæc anima mundi, niſi Deus omnipotens, qui omnia curat, omnia gubernat, omnia quæ veniunt in generationem diſpertit ac diſtribuit? quod fabulati ſunt Aeaci precibus formicas in homines fuiſſe conuerſas, quid per hanc fabulam ſignificarēt antiqui, explicauit Theagenes in rebus quas ſcripſit Aeginetarum, lib. 3. quòd Aeginetæ perrari erant aliquando in Inſula quia frequentibus piratarum, aliarumque nationum incurſionibus infeſtarentur: qui cum minimè ſcirent reſiſtere, in *ſpeluncis* tanquam formicæ delitescebant. *Aeacus* autem naues ædificare illos docuit, populosque ad rei militaris exercitationem euocauit, quare timore deiecto, externiſque viribus paulatim reſiſtere docti, è ſpeluncis in apertum prodierunt: inde è formicis in homines dicuntur fuiſſe conuerſi, vt ſcripſit Zezes hiſtoria 133. ſeptimę Chiliadis. At Strabo lib. 8. fabulæ locum datum fuiſſe inquit, quia formicarum more terram fodientes vt agriculturæ locum haberēt, ad petras transferrent foſſaſque incolerent, ne in ædificia ſumptus facerent. alij dicunt eos priùs formicarum more ex illis fructibus qui ſponte naſcerentur, in ſpeluncas congeſtis victitaſſe, ignaros prorſus agriculturæ aut nauigationis & omnis politioris victus, quæ omnia per Aeacum edocti dicuntur è formicis in homines fuiſſe conuerſi. Hoc ipſo vſi ſunt Græci deprecatore: quia virorum bonorum & iuſtorum & temperantium preces poſſunt vel vniuerſis ciuitatibus à Deo veniam & calamitatum finem impetrare atque de iudicibus inferorum ſatis dictum eſt; nunc de Eumenidibus dicatur.

De Eumenidibus. Cap. X.

At enim quia poterat nonnullos ea fallere opinio, quod poſſent deſcendentes ad inferos ſua crimina occultare; cum & pauci homines multis peccatis teſtes adhibeantur, & ſi qui fuerint teſtes, illos non eodem tempore eſſe perituros, cùm priùs mortui iudicentur, quā teſtes acceſſerint: neceſſe fuit perſuadere multitudini imperitorum, quibus impreſſi iam erant in animo hi iudices, & tortores eſſe, & ſuppliciorum miniſtros his iudicibus aſſiſtere, qui mirificis modis varijsque supplicij reos confiteri quid turpe in vita egiſſent cogerent. Additę ſunt igitur illæ quas varijs de cauſis modò Furias, modò Erinnyas, modò Eumenides nominarunt, quę Iouis cœleſtis & inferni mandata afficiendis meritis calamitatibus hominibus exequerentur, & quę miniſtrę eſſent prædictorum iudicum in excutiendis cuiuſque ſceleribus. Dictæ ſunt autem Furię à furore, quo ſontes homines ob conſcientiam ſcelerum exagitantur. Erinnyes ab ἐριννύω, quod indignari ac magnopere commoueri ſignificat: Seueræ à quibuſdam ob acerbitatem. Eumenides dictę ſunt ab Oreſte, quia Palladis conſilio illas Argos profectus placaſſet, à beneuolentia & manſuetudine cùm prius ab indignatione Erinnyes dicerentur: vt ſcripſit Sophocles in Oedipode in Colono:

Ὥς σφᾶς καλοῦμεν εὐμενίδας ἐξ εὐμενῶν
στέρνων δέχεσθαι τὸν ἱκέτην σωτήριον.
Ipſas vocamus Eumenidas, pectore
Quod ſupplicium ſeruauerint amabili.

Eume-

Eumenidas fuiſſe Noctis filias teſtatur Lycophron in Caſſandra his verſibus:

ἧμος ξυναίμως πατρὸς αἱ νυκτὸς κόραι
πρὸς αὐτοφόντην. ϛρῆνον ὥπλισαν μόρον.
Fratres vbi patris puellę filię
Noctis, parauerunt graues in mutuas
Cædes.

Et Aeſchylus in Eumenid.

ἡμεῖς γὰρ ἐσμὲν νυκτὸς αἰανῆς τέκνα.
Nos filia Noctis ſumus grauiſſima.

Alij noctis & Acherontis filias fuiſſe Eumenides crediderunt. At Orpheus in hymno quem ſcripſit in Eumenides, illas Plutonis, Iouis terreſtris & Proſerpinę filias dixit in his:

κλυτέ μευ εὐμενίδες μεγαλώνυμοι εὔφρονι βουλῇ
Αγναὶ θυγατέρες μεγάλοιο Διὸς χθονίοιο.
Φερσεφόνης τ' ἐρατῆς κούρης καλλιπλοκάμοιο.
Audite Eumenides me orantem mente benigna,
Terreſtris Iouis, & caſta, & digniſſima proles
Inferna Iunonis.

Heſiodus in eo libro quem ſcripſit de Origine Deorum, è terra & Saturni ſanguine natas eſſe Erynnies putauit, cùm Iupiter patri pudenda abſcidit, ac guttæ ſanguinis in terram cecidiſſent, vt eſt in his:

ὅσσαι γὰρ ῥαθάμιγγες ἀπέσσυθεν αἱματόεσσαι
Πάσας δέξατο γαῖα. περιπλομένων δ' ἐνιαυτῶν
Γεῖνατ' ἐριννῦς τε κρατερὰς, μεγάλους τε γίγαντας.
Tum quæ fluxerunt atro de ſanguine guttæ,
Terra bibit cunctas. mox & labentibus annis
Edit Erinnyas hac triſtes, magnosq́; gigantes.

Epimenides poeta Cretenſis ſcriptum reliquit illas Euonymes & Saturni filias fuiſſe, vt patet ex his verſibus:

Γείνατο δ' εὐωνύμην θαλερὰν κρόνος ἀγκυλομήτης,
Ἐκ τοῦ καλλίκομος γένετο χρυσῆ ἀφροδίτη,
μοῖραί τ' ἀθάνατοι, καὶ ἐριννύες αἰολόδωροι.

Euony-

Euonymen teneram Saturnus duxit, & illi
Naſcitur alma Venus primū, Parca inde decora,
Aeternæq́; ſimul naſcuntur Erinnyes atræ.

At Sophocles in OEdipode in Colono Terræ & tenebrarum filias illas eſſe ſcribit in his:

——αἱ γὰρ ἔμφοβοι
θεαὶ σφ' ἔχουσι γῆς τε καὶ σκότου κόραι.

—— *nam terribiles*
Terræ & tenebrarum tenent natæ Deæ.

Has ait Heſiodus in libello de Diebus eſſe Rixæ filias, vindiceſque peierantium, in quos iuſſu Plutonis animaduertunt, & die quinto Lunæ natas eſſe:

ἐν πέμπτῃ γάρ φασιν ἐριννύας ἀμφιπολεύειν,
ὅρκον τιννυμένας, τὸν ἔρις τέκε πῆμ' ἐπιόρκοις.

Inde die quinto Eumenides verſantur, & errant
Vltrices, quas Rixa parit pœnam periuris.

Et Virgilius in primo Georg.

quintam fuge: pallidus Orcus,
Eumenideſq́; ſata.

Atque id quidem ex Pythagoricorum ſententia, qui numerum illum in diebus lunaribus iuſtitię & ęquitatis diem eſſe tradiderunt. Nam & exuperans adimit, & quod deficit, reſtituit ęquitas, quorum vtrumque eſt iudicis munus. Iſtud ipſum efficit dies quinta, quæ prima addit deficienti, cùm altera quinta labentis & occidentis menſis adimat, quod exuperans. Dicebantur Eumenides pro capillis angues contortos habere in morem cincinnorum, vt innuit Horatius in ſecundo Carminum:

—— *& intortis capillis*
Eumenidum recreantur angues.

Sic Catullus in Argonaut.

Quare facta virum mulctantes vindice pœna
Eumenides, quibus anguineo redimita capillo
Frons expirantis præportat pectoris iras.

Et in primo Elegiarum Tibull.

Tiſiphoneque impexa feros pro crinibus angues
Sæuit: & huc illuc impia turba fugit.

Fabulati ſunt antiqui neque has quidem ſeueriſſimas Deas Cupidinis vim potuiſſe diuitare, quando ſcriptum reliquit Menander in rebus fabuloſis. Tiſiphonem in amorem cuiuſdam pueri formoſi Cytheronis nomine incidiſſe, cuius deſiderium cùm ferre non poſſet verba de congreſſu ad illum perferenda curauit. at is formidandum aſpectum veritus, neque reſponſo quidē dignā fecit, qu o illa vnū è ſuis draconībus è capillis conuulſum in eum coniecit, quē ſerpēs intra nodos, conſtringens interemit, vbi Deorum miſericordia mons ab illo dictus fuit, qui priùs Aſterius dicebatur. Sophocles prętera in Electra ſic Erinnym ęripedem nominauit:

——ἀδεινοῖς.
κρυπτομένα λόχοις χαλκόπους ἐριννύς,

—— *Ingrauibus*
Inſidijs Erinnys æripes latens.

Licet autem ex lib. τ. Iliadis cognoſcere has Furias tanquam aues aeriuagas à poetis fuiſſe vocatas quia volantes ad iuſſa ſceleratorum ſupplicia conuolarent:

ἀλλὰ ζεὺς, καὶ μοῖραι, καὶ ἠεροφοῖτις ἐριννύς.

Iupiter, & Parca, quæq́; aera tranſit Erinnys.

Has in veſtibulo inferorum habitare dixerunt poetæ, de quibus Virgilius cecinit libro ſexto;

Veſtibulum ante ipſum, primiſq́; in faucibus orci.
Luctus, & vltrices poſuere cubilia curę.
Pallenteſq́; habitant morbi, triſtiſq́; ſenectus.
Et metus & maleſuada fames & turpis egeſtas.
Terribiles viſu formę, lethumq́;, laborq́;.
Tum conſanguineus læthi ſopor. & mala mentis
Gaudia: mortiferumq́; aduerſo in limine bellū,
Ferreiq́; Eumenidum thalami.

Qui idem tamen poſtea in duodecimo illas & ad ſolium Iouis aſſiſtere ſcribit, & eius nutum obſeruare ſi quando mortalibus calamitates velit immittere.

Dicuntur geminæ peſtes cognomine Diræ,
Quas & tartaream Nox intempeſta Megæram
Vno eodemq́; tulit partu paribuſq́; reuinxit
Serpentum ſpiris, ventoſaſq́; addidit alas.
Hæ Iouis ad ſolium, ſæuiq́; in limine Regis
Apparent: acuuntq́; metum mortalibus ægris.

Harum nomina, & locum vbi habitabant apud inferos, atque adeo officium declarauit Orpheus in hymno quem ſcripſit in Eumenides:

κλῦτε θεαὶ πάντιμοι, ἐρίβρομοι, εὐάσειραι
τισιφόνη τε καὶ ἀλληκτὼ, καὶ δῖα μέγαιρα.
νυκτέριαι, μύχιαι, ὑπὸ κεύθεσιν οἰκί' ἔχουσαι
ἄντρῳ ἐν ἠερόεντι παρὰ στυγὸς ἱερὸν ὕδωρ.
οὐχ ὁσίαις βουλαῖσι βροτῶν πεποτημέναι αἰεί.

Horriſona hęc audite Deæ veneranda propago.
Tiſiphone, & ſimul Alleɛto, & diuina Megera.
Nocturnæ arcanę, vmbroſo quæ habitatis in ātro
Sacratas fluuij ſtygij nigrantis ad vndas.
Conſilia at non recta virumq́; volatis acerbę.

Ac deinde:

ἀλλ' αἰὲν θνητῶν πάντων ἐπ' αἰτεί ρονα φῦλα
ὄμμα δίκης ἐφορᾶτε δικασπόλοι αἰὲν ἐοῦσαι.

Iuſtitia quæ oculos gentes torquetis ad omnes.
Iuſtitię aſſeclæ ſemper, rectiq́; miniſtræ

Cùm grauiſſimę ſcelerum vltrices haberentur Eumenides, magna fuit earum reuerentia apud omnes gentes: atque ita vt illarum nomina nemo propè auderet proferre. quare hæc inquit

quit Electra apud Euripidem in Oreſte:

ὀνομάζειν γὰρ αἰδοῦμαι θεὰς
εὐμενίδας, αἳ τόνδ' ἐξαμιλλῶνται φόβῳ.

nominare haud audeo
Eumenides, quæ iſtum pauore territant.

Oreſtes idcirco cum ſuas calamitates quas paſſus fuerat ob matris cædem, Iphigeniæ in Tauris enarraret, vbi in mentionem Eumenidum incidiſſet, illas ἀνωνύμους θεὰς appellauit, hoc eſt Deas, quas nominare non liceret, quia propter ſeueritatem nemo illas nominare auderet. ita enim ſcribit Euripides in illa tragœdia:

ἔνθεν μοι πόδα
εἰς τὰς Ἀθήνας δή γ' ἔπεμψε Λοξίας
Δίκην παρασχεῖν ταῖς ἀνωνύμοις θεαῖς.

hinc me pedem
Apollo ferre iuſſit Atticum in ſolum,
Anonymis iuſta & Deabus ſoluere.

Tantus verò fuit earum timor, vt cum cæcus OEdipus in Atticam ductus fuiſſet. Dearumque Erinnyum nemus intraſſet, neſcius cui Deorum dicatum eſſet, aut quæ foret eius loci religio, magnus Atticorum colonorum concurſus fuerit ad ipſum OEdipum, qui mirabantur illum eò auſum eſſe ingredi, cùm ipſi neque aſpicere quidem lucum prætereuntes auderent, vt eſt in OEdipode Colono apud Sophoclem.

Πλανάτας τὶς ὁ πρέσβυς, οὐ
δ' ἐγχώριος· προσέβη γὰρ οὐ
κἄν ποτ' ἀστιβὲς ἄλσος ἐς
τᾶνδ' ἀμαιμακετᾶν κορᾶν,
ἃς τρέμομεν λέγειν.
καὶ παραμειβόμεσθ' ἀδέρκτως.

Erro nam quiſpiam ſenex, at non
Indigena: non adiiſſet is vnquam
Lucum glabrum Erinnyum grauium,
Quas tremimus vel dicere.
Nec intuentes tranſimus.

Neque id ſanè iniuria cùm tantopere eſſent graues ac implacidæ, vt ſi quis ſpectandi cauſa vel cæde vel aliquo inceſti aut impietatis genere pollutus in Eumenidum templum illud intraſſet, quod illis Oreſtes in Cerynea Achaiæ oppido dicarat, continuò fieret mente captus, diriſque terroribus exagitaretur vt ait Pauſanias in Achaicis. Illas arbitrati ſunt antiqui veſtibus atris fuiſſe indutas, vt ait Iſacius, ac nigras veſtes Erinnyum veſtes apppellarunt, quas ἐριννύων ἐσθῆτας vocauit Lycophrō. Colebantur eximia religione Erinnyes in Telphuſia ciuitate Arcadiæ, vt ait Iſacius, quibus ouis nigra prægnans mactabatur, totaque comburebatur in Carmia Peloponeſi, vt ait Sophoclis enarrator fiebant verò illa ſacra tacitè, & quietis tempore, neque quiſquam è nobilibus his ſacrificiis intereſſe iure religionis poterat, vt ſcriptū reliquit Polemo. Tū illi ſacerdotes q̄ hęc ſacrificia faciebāt, Heſychidę nominabātur. Huic & aries ſacer Heroi taciturno ante ſolemnia immolabatur, quē boni hominis gratia appellabant cuius ſacellum fuit apud Cydonios extra nonē portas. Quod verò in illis ſacrificiis mulſo pro libamentis meliceris etiam vterentur, teſtatur Callimachus in his carminibus:

Νηφάλιαι τῇσιν ἀεὶ μελιηδέας ὄπας
λήτειραι καίειν ἔλαχον Ἡσυχίδαι.

Mellitos ſuccos ſemper ieiuna ſacerdos
Vrere perpetuis aſſolet Heſychidis.

Vtebantur floribus præterea Sicyonii pro corollis, quo ritu etiam Parcis ſacrificare ſolemne fuit, vt ait Menander in ſecundo libro myſteriorum, & Pauſanias in rebus Corinthiacis. Magnus erat omnino labor has inuocare, magnaque opus erat veneficis mulieribus ſacrificiorū multitudine, quæ illas ad ſe allicerent, (nam & hę plurimum conferre ad veneficam facultatē putabantur) quod patet ex iis carminibus Orphei in Argonauticis, vbi Medea ſacrificat pro Iaſonis incolumitate, veneficiiſq; conatur draconem ſopire. Non enim illa ſacrificia quæuis ligna admittebant, ex quibus ignis fieret, ſed cedrum tantùm, & alnum, & iuniperum, & rhamnum: è quibus pyra fiebat ante foueam quandam triplici ordine excauatam, tum victimarum illis ſacrificiis conuenientium ſanguis in foueam effundebatur: at corporum membra ſuper pyra vrebantur, cum quibus multę res, multaque herbarum genera miſcebantur cum precibus, quorum magna pars continetur in his verſibus:

Σκύμνους παμμέλανας σκυλάκων τρισσοὺς ἱερεύσας.
Αἵματι δ' αὖ κάλχανθον ἰδὲ στρούθιον ἔμιξα
κνῆκόν τε σχιστὴν, ἐπί τε ψύλλιον αἰδὲς,
ἀγχουσάν τ' ἐρυθρὴν, ἰδὲ χάλκιμον, αὐτὰρ ἔπειτα
Νηδύας ἐμπλήσας σκυλάκων φορτοῖσιν ἔθηκα
ὕδατι, ἐξ δ' αἵμας χολάδας χεόμην περὶ βόθρον.
ὀρφναιάς θ' ἑσσάμενος φάρη, καὶ ἀπεχθέα χαλκὸν
κρούων ἐλλισάμην, αἱ δ' ἐτραλέως ἐπάκουσαν.
ῥήξασαι κευθμῶνας ἀμειδήτοιο βερέθρου,
Τισιφόνη τε καὶ Ἀλληκτὼ, καὶ δῖα Μέγαιρα,
ἀζαλέαις πεύκαις φονίον σέλας αἰθύσσουσαι.

Mactaui catulos tres toto corpore nigro.
Purpura tum miſta & lanaria ſanguini eorum,
Sciſſilis & cnicus, pulicaria triſtis, & vnà

Additur

Digitized by Google

Additur his anchuſa rubens, & chalcimus: inde
Oppletos ventres catulorum in vaſa repono.
Funditur ad foueas lympha, atq; omẽta cauatas.
Induor & nigras veſtes, odioſaq; pulſans
Aera vocans oro, quæ me audiuere repente.
Rumpentes tetrici feralia monſtra baratri
Accenſaq; tulere faces, crudeleq; lumen,
Tiſiphone & ſimul allecto, & diuina Megæra.

Exiſtimabatur vinum illis omnino non placere in ſacrificijs, quare OEdipus (vt diximus) cùm in illarum lucum acceſſiſſet, iubetur ab accolis eius loci aquam è perenni fonte afferre, deinde pocula, quædam in hunc vſum parata coronare & labra & anſas lana iuuenis agnæ, vt ſcribit Theocritus in Pharmaceutria. Deinde cùm ſteterit ad orientem Solem inferias effundere mulſum, neque vinum vllo pacto afferre ſed poſt effuſas inferias iubetur nouem ramos oleæ ambabus manibus ter ad terram cum precibus deflectere & deiicere. His Deabus creditis mos fuit Sicyonijs hominibus prægnantes oues mactare, ac mulſo vt pro libamẽtis, floribusque loco coronarum, vt traditum eſt à Mænandro in ſecundo Myſteriorum. Fiebant coronę è narciſſo, quibus coronabantur his Deabus ſacrificantes, quæ planta illis erat dicata: ſiue quia apud ſepulchra plerũq; naſceretur, ſiue quia illæ torporis ac timoris eſſent Deę, quod conuenit cum Narciſſi nomine. Hanc fuiſſe plantam vna cum croco coronis Eumenidum dicatam, teſtatur Sophocles ita in Oedipode Colono:

ὁ καλλίβοτρυς καθ' ἦμαρ ἀεὶ
Νάρκισσος, μεγάλαιν θεαῖν
ἀρχαῖον στεφάνωμ', ὅ, τε
χρυσαυγὴς κρόκος.

O pulchris racemus in dies ſemper
Narciſſe magnarum Dearum
Antiqua corona, ſimul &
Aureus crocus.

Scriptum reliquit Pauſanias in arcadicis Cererem aliquando fuiſſe nominatam Erinnym, quia Neptunus, cùm illius filiam quærentis amore captus eſſet, illam conatus eſt vitiare: ſed cùm in equam ſe Ceres vertiſſet, & ad Oncium inter armenta paſceretur, à Neptuno cognita nihilominus compreſſa eſt, cùm is equi forma cepiſſet. Id cùm illa grauiſſimè tuliſſet, quia furere Arcades ἐριννύειν dicunt, dicta fuit eo nomine. Apud eoſdem erecta fuit Erinnys ſtatua, quæ manu ſiniſtra ciſtam dextera facem præferebat. Plutarchus in libello quem ſcripſit de ſera numinis vindicta, vnã tantum Erinnym eſſe putauit, quæ Adraſtia Iouis ac Neceſſitatis eſſet filia, vindex & ſcelerum miniſtra, & quæ omnes animas huc illuc curſitantes & tergiuerſantes comprehenderet, ad ſupplicium raperet, & in æternas, inauditas, profundiſſimaſque tenebras demergeret.

NVNC quid hæc ſignificent perquiramus. Nullus ſtimulus vel acrior vel vehementior cõſcientia homines ad confitendum impellere poteſt, quæ vel ſine teſtibus ſe prodit: quare illa eſt diligentiſſima iudicum inferorum miniſtra. Hi timores, qui traditi ſunt in fabulis, flagitioſis hominibus aſsiduè ante oculos obuerſantur. Nam (vt ait Cic. in oratione pro Roſcio Amerino) nolite putare, quemadmodum in fabulis ſæpe numero videtis, eos qui aliquid impiè ſceleratèque commiſerint, agitari & perterreri Furiarum tædis ardentibus: ſua quemque fraus & ſuus terror maximè vexat ſuum quemque ſcelus agitat amentiaque afficit: ſuę malæ cogitationes, conſcientiæq; animi terrent. Hę ſunt impiis aſſiduæ, domeſticęque Furiæ, quę noctesque diesque pœnas præteritorum peccatorum à conſceleratiſſimis hominibus repetunt. Atque Oreſtes nihil aliud eſſe quàm conſcientiam, cõmemorauit apud Euripidem in ſua tragœdia, quæ ipſum pro Furiis aſſiduè torqueret & exagitaret, vt patet ex his:

τί χρῆμα πάσχεις; τίς σ' ἀπόλλυσιν νόσος;
ἡ σύνεσις, ὅτι σύνοιδα δείν' εἰργασμένος.

Menel. Quis conficit morbus? quid eſt tibi mali?
Oreſt. Quòd multa feci turpia hinc conſcientia.

Quid enim aliud ſunt iſtæ Furię, quàm affectuum vindices, vel potius affectus commiſſorũ ſcelerum cauſſa? omnia enim flagitia quorum nobis ſumus conſcii, vel per inuidiam vel per odium, vel propter ſpem alicuius commodi cõmittuntur. Idcirco τίσις vltio, φόνος cædes eſt quod ſcelus per iram aut odium naſcitur, quod vlciſcitur Tiſiphone μεγαίρειν verò inuidere ſignificat, quæ Megæra per inuidiam commiſſa peccata punit. At ἄληκτος nunquam ceſſantem ſignificat, quæ titillatio eſt voluptatum; per quas in peccantes Allecto animaduertit. Hæ dicuntur Noctis filię, propter inſcitiam mortalium, & ignorationem rerum futurarum. Quis eſt enim omnium mortalium, qui non turpe putet, ſi rem diligentius perpenderit, ſe illa propter breuiſſimas voluptates committere, quæ mox æterna ſupplicia conſequentur? aut quis non intelligat indecorum eſſe homini tanquam beluã huc illuc his impuris voluptatibus agitari? ex ignoratione ſui igitur naſcuntur hi affectus, qui vbi in aliqua ſcelera homines impulerint, diſcruciatur animus, quorum recordatio fit quaſi cru

Digitized by Google

deliſſimi & infeſtiſſimi in animo tortores. Alii Iouis terreſtris & Proſerpinę filias illas eſſe tradiderunt, & id quidē iure optimo: nam cū Pluto pręſit diuitiis, Proſerpinaque ſit vis frugum, vt patebit: quibus è Diis aptiùs oriuntur furiæ, quam è diuitiis, aut vnde apertiùs originem capient? quippe cùm omnia ſcelera, omneſque voluptates è diuitiarum copia, tanquā ex vberrimo fonte manent. Quæ tamen ſi ad bonum & temperantem virum affluxerint illum minimè à ſuo inſtituto poſſunt deturbare: quare videtur mihi Deus ſapientiſſimus facultates tanquā viaticum ad probitatem optimis earum moderatoribus, aut tanquam duces ad æterna ſupplicia impuris latronibus, conceſſiſſe. Neceſſe eſt igitur aut eximię bonum & Dei amicum eſſe virū opulentum, aut egregiè ſceleratum, & Dijs hominibusq; inuiſum illum, qui multa poſſideat: quoniam nulla diuitiarum præſtantia vel bonitatis, vel malitię patitur mediocritatem. Idem ſenſiſſe mihi videntur, qui è turpibus partibus Saturni & ex terra natas eſſe Erinnyes putarūt. Quid.n. Saturnus eſt, niſi tempus? aut quid pudendæ partes, niſi turpitudines quę in ipſo tempore committuntur? terra omnium diuitiarum parens eſt, ex quibus naſcuntur. Sunt igitur illæ animi ſolicitudines, quæ ob diuitiarum facultatem exurgūt per temporis opportunitatem. Qui Saturni & Eunomes filias putarunt nil diuerſum ab his ſentiebāt. Hęc, & quæ dictę ſunt ſuperiùs rationes, in idem recidunt, nam qui Saturni, qui Noctis, qui Terrę, qui Tenebrarū filias eſſe Erinnyes arbitrati ſunt, ſolo inter ſe nomine differebant, re ipſa idem putarunt. Quidā Erinnyas dictas crediderūt, quia imprecatores exaudirent: nam *ἀρὰς* imprecationes ſignificare inquiunt, *ἀνύειν* verò perficere & exaudire. Alij quia in terra habitent, cùm *ἔρα* ſit terra, *ναίειν* habitare eſt. Dicuntur natæ Erinnyes die quinto Lunę, ea ratione quę dicta eſt ſuperiùs. Aeripides dictæ ſunt, quia cùm Dei ſint miniſtrę, ſcelerumque vltrices, tardè ad impiorum ſupplicia mitterentur. non enim Deus repentè in ſceleratos animaduertit, ſed pro tarditate temporis grauitatem pœnarum plerumque compenſat. Aeriuagę dictę ſunt, quia citiſſime ad impurorum pœnas conuolarent, vbi Deus aliquos vel publicè vel priuatim punire ſtatuiſſet. Ego tamen aeriuagas ea de cauſſa fingi crediderim, quia vbi vel peſtis, vel fames homines inuadit, vel bellorum motus excitantur in animis mortalium, id ex aere quodammodo affecto ita Deo iubente proueniat. Nam hæc tria morborum genera ita ſunt inter ſe connexa, vt ex iiſdem parentibus & eodem partu nata ſint quod ita expreſſit Virgil. lib. 12.

Hæ Iouis ad ſolium, ſæuique in limine Regis
Apparent: acuuntq; metum mortalibus ægris:
Si quando lethum horrificum, morbosve Deū Rex
Molitur, meritas aut bello terrितat vrbes.

Dicebantur habitare in veſtibulo inferorum, quia ſollicitii ſunt præcipuè animi morientium, grauiuſque torquentur recordatione pręteritorum ſcelerum: quod etiam ſenſerunt ij, qui dixerunt illas ad vndam Stygis in antro quodam habitare. Hoc antrum quid eſt aliud, niſi obſcuriſſimus cordis & conſcientiæ receſſus in quo latent hæ cogitationes, & animorum ſollicitudines? Quod per hæc ſignificare voluerunt antiqui ſoli viro bono omnia eſſe tuta, ſolàmque integritatem & innocentiam homines intrepidos, & tranquillos ad omnem fortunæ commutatione perducere, iam explicauimus ſuperiùs: ac de furijs ſatis, nunc dicendum eſt de carcere impiorum.

De Tartaro. Cap. XI.

VBI ſceleratorum animæ multis grauiſſimiſque vitijs contaminatæ per tormenta fuerint cognitæ à iudicibus: quòd inter voluptates per cæterorum hominum iniurias vixerint, quòd patriā prodiderint: quòd multos ob diuitias fefellerint, quòd propter auaritiam vel amicos, vel viros bonos, vel parentes, vel benemeritos deſeruerint, quod Deorum immortalium religionem ob pecuniam cultùmue neglexerint, illæ Furijs prædictis traduntur in Tartarum deducendę: qui locus eſt pœnarum, luce omnino carens, neque inde exire in perpetuum licitum eſt. Hic Tartarus, quod antiquiſſimus ſit locus, omnes affirmant: & Ariſtophanes comicus illum coętaneum cum Nocte, & confuſa mundi materia exiſtimauit, vt eſt in Auibus:

χάος ἦν καὶ νὺξ, ἔρεβός τε μέλαν πρῶτον καὶ
τάρταρος εὐρύς.
Γῆ δ' οὐδ' ἀὴρ, οὐδ' οὐρανὸς ἦν. ἐρέβους δ' ἐν
ἀπείροσι κόλποις.

Chaos erat & Nox Erebusq; niger primū, & Tartarus amplus.
Terra nec aer, nec cœlum erat: Erebiq; immenſis finibus.

Heſiodus in Theogonia videtur Tartarum ex illa confuſa mole, quę Chaos vocabatur, genitum eſſe crediſſe; vt ex his licet cognoſcere:

Digitized by Google

ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
Γαῖ' εὐρύστερνος πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος ὀλύμπου.
τάρταρά τ' ἠερόεντα μυχῷ χθονὸς εὐρυοδείης.
Ante Chaos natum: poſt Tellus ampla, Deorum
Firma domus ſemper, colitur queis culmē Olympi
Tartaraq́; obſcura, hac terra conduntur in ima.

Maximum ſanè ſpacium fuit à Tartaro ad terram, & quanto tellus diſtat ab ipſo cœlo, tanto à terra tartarum diſtare putarunt. vt expreſſit idem poeta in his carminibus:

τόσσον ἔνερθ' ὑπὸ γῆς, ὅσον οὐρανός ἐσ' ἀπὸ γαίης.
ἶσον γάρ τ' ἀπὸ γῆς ἐς τάρταρον ἠερόεντα,
ἐννέα γὰρ νύκτας τε καὶ ἤματα χάλκεος ἄκμων
οὐρανόθεν κατιὼν, δεκάτῃ ἐς γαῖαν ἵκοιτο.
ἐννέα δ' αὖ νύκτας τε καὶ ἤματα χάλκεος ἄκμων
ἐκ γαίης κατιὼν δεκάτῃ δ' ἐς τάρταρον ἵκοι.
τὸν περὶ χάλκεον ἕρκος ἐλήλαται, ἀμφὶ δέ μιν νὺξ
τριστοιχεὶ κέχυται.

——tum tartarus ipſe
Nam patet in præceps tantū, tenditque ſub auras,
Quantus ad æthereum cœli ſuſpectus Olympum,
Ferreo nam cælo ſi incus mittatur ab alto,
Vix poterit decima terram contingere luce.
Ferrea mox ſi incus terra mittatur ab alta,
Tartara vix poterit decima contingere luce.
Aerea ſepta tenent iſthac: nox atra tenebris
Ordine mox cingit triplici.

Qui Tartarus quod obſcuriſsimus ſit indicauit in his verſibus Homerus in lib. Iliadis θ.

ἤ μιν ἑλὼν, ῥίψω ἐς τάρταρον ἠερόεντα,
τῆλε μάλ', ἧχι βάθιστον ὑπὸ χθονός ἐστι βέρεθρον
ἔνθα σιδήρειαί τε πύλαι, καὶ χάλκεος οὐδὸς.
τόσσον ἔνερθ' ἀίδεω, ὅσον οὐρανὸς ἀπὸ γαίης.
Aut ipſum capiens obſcura in tartara mittam,
Sunt vbi ſub terris vaſtiſſima regna barathri.
Aerea ſunt ibi ſepta, ſolumq́; ex ære: ſub ima
Tantum tellure, hac quantum quoque diſtat Olympo.

Hunc autem & Erebum & Chaos eſſe locum, in quo ſcelerati homines excruciarentur, ita declarauit autor Axiochi: *ὅσοις δὲ τὸ ζῆν διὰ κακουργημάτων ἠλάθη, ἄγονται πρὸς ἐριννύων ἐπ' ἔρεβος, καὶ χάος διὰ ταρτάρου, ἔνθα χῶρος ἀσεβῶν, καὶ Δαναΐδων ὑδρεῖαι ἀτελεῖς, καὶ ταντάλου δίψος. At illi quibus per ſcelera vita fuerit tranſacta, per Tartarum à Furijs ad Herebum chaosq́; trahuntur, vbi impiorum locus eſt, & Danaidum hydria nunquam ſatura, & ſitis Tantali.* Atqui Plato cùm in Phædone Tartarum locum eſſe intellexerit id, quod ab Homero barathrum nominatum fuit ſuperiùs, quem locum eſſe putauit ſub terra prope centrum, è quo, & in quod omnes aquæ laberentur; ſub finem demum dialogi de Rhetorica ſceleſtorum carcerem appellauit his verbis; *τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀθέως, εἰς τὸ τῆς τίσεώς τε καὶ δίκης δεσμωτήριον, ὃ δὴ τάρταρον καλοῦσιν, ἰέναι. Qui vero iniuſtè ac impiè vixiſſe comperientur, in punitionis, iuſtiq́; ſupplicij carcerem, quem tartarum appellant, accedere.* ibi etiam animę vinctę tenebantur, vt his, declarauit Aeſchylus in Prometheo;

εἰ γάρ μ' ὑπὸ γῆν νέρθεν τ' ἀΐδου τοῦ νεκροδέγμονος
εἰς ἀπέραντον τάρταρον ἧκε
Δεσμοῖς ἀλύτοις ἀγρίως πελάσας.
Nam ſi me ſub terram ſub inferos mortuos capientes
In immenſum tartarum detruſiſſet
Vinclis firmiſſimis aſpereq́; alligaſſet.

ATQVE hæc ea ſunt quę de Tartaro ab antiquis ſcripta inuenimus, nunc quid ſub his lateat perquiramus. Nonnulli antiquorum Tartarum locum eſſe crediderunt ſub vtroque cardine, vt aiebat Crates, tum ob frigoris acerbitatem; tum etiam ob diuturnitatem tenebrarū. Verùm illi meo iudicio falluntur: quia multo maiores ſunt tenebræ nocturnę ſub æquante circulo habitantibus, quam prope cardines. Nam tametſi continui ſunt ſex menſes vna nox ſub Arctico cardine, dum Sol à principio Librę vſque in finem Piſcium ſigna meridiei percurrerit, tamen non eſt adeò obſcura nox vt literæ legi non poſſint. quare non videtur is locus obſcuritatis cauſa poſſe Tartarus appellari. Ego ſanè potius acceſſerim Zezæ opinioni, qui Tartarum ſubterraneum incendium eſſe credidit, quia vapores ibi gignātur, quare & clamores & ſtrepitus incerti, & tremores apparent, vnde Tartarus appellatus eſt à Gręcis, quia multę ibi *ταραχαὶ* ſiue perturbationes exiſtant. Neque id nomen ſortitus eſt is locus, quod ibi præcipuè, ac nullibi pręterea fiant res huiuſmodi. Sed varia loca varijs nominibus dicūtur: cū id in ſublimi fit, ęther: cū ſub terra, Tartarus vocatur. At nos quid dicemus eſſe Tartarū, in quem deducantur mortui, vnde non amplius datur reditus? terram ipſam nimirum, ſub qua occultantur cadauera quæ vbi ſemel deciderunt in perpetuum carcerem, nunquam omnino reſurgere poſſunt. ibi æſtuantes igne plurimo lacus eſſe dicuntur, & alii rurſus conglaciati, in quos viciſsim animæ ſceleratorum à dæmone merguntur, vt ait Plutarchus in libello de ſera numinis vindicta. His fidem fecerunt loci ignibus ſubterraneis frementes & æſtuantes propter va-

rios

rios vapores qui ſub terra concipiuntur. Fuerunt igitur iſta de inferis excogitata ad deterrendos homines à flagitiis: quæ ſi ita credita eſſent, pauci omnino ſcelerati homines, pauci ſicarii, pauci latrones in omnibus ætatibus fuiſſent. Atque vtinam iam non fabulis, non vanis inuentionibus, non figmentis poetarum ampliùs, ſed ſoli veridico, ſoli ſapienti, ſoli bonorum omnium autori Chriſto crederetur, vel ſaltem ab ijs qui ſe Chriſto imitatores eſſe profitentur. Huic ęterna ſupplicia conſceleratis hominibus minitanti ſi crederetur, quis peieraret? quis prędaretur? quis vel fratrem, vel virum bonum pulſaret, aut falleret? quis homo ineptiſſimus, & omni plebecula rudior ac impurior intrepido animo alterius controuerſias iudicaret, ſi crederet ſuorum iudiciorum rationem aliquando ſibi eſſe reddendam? cùm nulla fides vel antiquorum dictis, vel Chriſto denique ſummi Dei filio habeatur: inde accidit vt omnia fraudibus, omnia inſidiis, omnia controuerſiis plena ſint, omnia periurijs. atq; plus poteſt in iudicij opulenti hominis, quàm legum humanarum vel diuinarum autoritas. ſed malos denique malè perdet. Hactenus de Tartaro ſatis dictum eſt, nunc de reliquis inferorum miniſtris dicamus, ac primùm de Nocte.

De Nocte. Cap. XII.

NEQVE Nox quidem paruo in honore fuit apud antiquos quam Deorum omnium antiquiſſimam crediderunt, cùm omnes loco ante Deorum ortus occupaſſet; & informem materiam, quæ Chaos dicta eſt. Hanc tamen nonnulli ex ipſa informi materia natam eſſe putarũt, ſicuti teſtatur Heſiodus in Theogonia:

ἐκ χάεος δ' ἔρεβός τε, μέλαινά τε νὺξ ἐξεγένοντο.

Inde Chao eſt Erebus, Nox & tenebroſa creati.

Hanc antiquiſſimam vocarunt illi poetę, qui è Chao natam eſſe crediderunt, cùm neque illam quidem ante mundum in ordinem digeſtum uſquam fuiſſe intelligant. Sic igitur illam antiquam appellauit Aratus in Aſtronomicis:

ἀλλ' ἄρα καὶ περὶ κεῖνο θυτήριον ἀρχαίη νὺξ
ἀνθρώπων κλαίουσα πόνον χειμῶνος ἔθηκεν
εἰναλίου μέγα σῆμα.

Nox antiqua ſuo curru conuoluitur aram
Hanc circum quæ ſigna dedit certiſſima nautis
Commiſerata virum metuendos vndiq; caſus.

Non iniuria igitur Orpheus in hymnis hanc Deorum ac hominum matrem appellauit, quòd omnia ex illa nata eſſe credantur, vt in his legitur:

Νύκτα θεῶν γενέτειραν ἀείσομαι, ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν.
νὺξ γένεσις πάντων, ἣν καὶ κύπριν καλέσωμεν.

Te canimus Nox alma parens hominumq; Deûq;,
Cunctorum alma parens, quam Cyprida dicimus eſſe.

Hęc vehebatur in curru, vt fictum eſt à poetis cuius aurigas aſtra niteſcere dicebantur, ac pręuia eſſe, ſicut in his ſcripſit Theocritus:

χαίρετε δ' ἄλλοι
ἀστέρες εὐκάλοιο κατ' ἄντυγα νυκτὸς ὀπαδοί.

Saluete q; Noctis
Sydera quæ cantbis tacite precurritis al.a.

Finxerunt hanc Deam antiqui nigris veſtibus indutam, nigroque capitis velamine, quam etiam ſequerentur aſtra; at non ſolùm præcederent, ſicut teſtatur Euripides in Ione in his:

μελάμπεπλος δὲ νὺξ, ἀστείρωτον ζυγοῖς,
ὄχημ' ἔπαλλεν. ἄστρα δ' ὡμάρτει θεᾷ.

Induta nigris veſtibus currum inſilit.
Nox, aſtra ſunt Deam ſecuta protinus.

Vehebantur autem à bigis, vt ait Virgilius libro quinto:

Et nox atra polum bigis ſubuecta tenebat.

Quamobrem Apollonius libro tertio Noctem venientem deſcribens, illam dixit iugum equis imponere:

νὺξ δ' ἵπποισιν ἔβαλλεν ἐπὶ ζυγά.

Nox iniecit equis iuga.

Quod genus incedendi in Nocte recentius eſt Homeri temporibus: nam ad Homeri vſque tempora nemo prorſus poeta tum vectam fuiſſe in curru noctem ſcriptum reliquit. Alii alatam illam fuiſſe, ſicut Cupidinem & Victoriam, tradiderunt: quam opinionem ſecutus Virgilius ita ſcripſit illius libro octauo:

Nox ruit, & fuſcis tellurem amplectitur alis.

Alii præterea voluerunt hanc ex Oceano conſurgere decedente die, ſicut idem poeta lib. 2. Aeneidos.

Vertitur interea cœlum, & ruit Oceano Nox,
Inuoluens vmbra magna terramq; polumq;.

Quam tamen non vt ex Oceano, ſed vt ex Erebo venientem ita Euripides inuocauit.

Πότνια πότνια νὺξ,
ὑπνοδότειρα πολυπόνων βροτῶν
ἐρεβόθεν ἴθι, μόλε μόλε κατάπτερος.

Verenda

Verenda verenda Nox,
Quæ das ſomnia miſeris mortalibus
Ex Erebo veni, cede cede volucris.

Et Orpheus ad inferos lucem mittere, ac rurſus ipſam ad illos accedere ſcribit in eodem carmine:

ἣ φάος, ἐκπέμπεις ὑπὸ νέρτερα, καὶ πάλιν φεύγεις
Εἰς ἀίδην.

Quæ lucem pellis ſub terras, rurſus & ipſa
Tartara nigra petis.

Huic vbi ſacrificaretur, mos fuit vt Gallus immolaretur, tamquam animal ſilentio aduerſarium, vt ait in libro ſecundo de Dijs Theagenes. Multi Noctis filii fuiſſe commemorantur. nam & Rabiem eius filiam fuiſſe ſcripſit Euripides in Hercule inſano:

θαρσεῖτε νυκτὸς τήν δ' ὁρῶντες ἔκγονον
λύσσαν γέροντες.

Rabiem ſenes hanc nocte natam ſidite
Cuncti videntes.

Sic etiam Rixam ſiue contentionem atque inuidiam eius filias vocauit Heſiodus in operibus & Diebus inquiens:

τὴν δ' ἑτέρην προτέρην μὲν ἐγείνατο νὺξ ἐρεβεννή.

Namque illam primam pariens Nox edidit atra.

& quę in hanc ſententiam ſequuntur. Deinde idem poeta in Theogonia multos ſcripſit fuiſſe noctis filios quaſi ſubuentaneos: vt eſt in his verſibus:

Νὺξ δ' ἔτεκε ςυγερόντε μόρον, καὶ κῆρα μέλαιναν,
καὶ θάνατον, τέκε δ' ὕπνον, ἔτικτε δὲ φῦλον ὀνείρων,
οὔ τινι κοιμηθεῖσα θεὰ τέκε νὺξ ἐρεβεννή

Nox peperit Fatumq; malũ. Parcamq; nigrantẽ.
Et Mortem, & Somnium, diuerſaq; Somnia natos

Hos

Hos peperit nulli Dea Nox coniuncta marito.

Cicero autem in tertiò libro de Natura Deorum, cùm omnes Noctis filios connumerauit, tum illos patre Erebo genitos fuiſſe tradidit, vt patet in his: Quod ſi ita eſt, Cœli quoque parẽtes Dii habendi ſunt, Aether & Dies, eorumque fratres & ſorores: qui à Genealogis antiquis ſic nominantur, Amor, Dolus, Metus, Labor, Inuidentia, Fatum, Senectus, Mors, Tenebræ, Miſeria, Querela, Gratia, Fraus, Pertinacia, Parcæ, Heſperides, Somnia; quos omnes Erebo & Nocte natos ferunt.

VERVM de iis quę fabuloſè de Nocte dici ſolent, ſatis. Ex illa nuper commemoratę peſtes natę eſſe dicuntur, quoniam inſcitia & malitia mortalium, quæ Nox eſt mentis, omnium propè calamitatum quæ humanum genus inuadunt, parens eſt & altrix, cùm æquitas, tanquã Aquilo leuiſſimas nubes, has ex hominum conſpectu poſſit propellere. Hęc enim omnia inſcitiam conſequuntur, cùm ea quoque quæ ſunt naturæ, poſſint nonnihil retardari ſapientia, aut certè leuiora effici, vt ſenectus, amor, fatũ, mors, & alia huiuſmodi. Noctem antiquiſſimam appellarunt, quia antequam Sol & cœlũ fieret, nulla erat lux, quam ex Erebo & ab inferis venire finxerunt, cùm terram ſemper circumeat: nam Sole inferiore cęli parte ſub terra occultato; apud nos vmbram eſſe terræ neceſſe eſt, cum nihil aliud ſit Nox, quàm vmbra terræ. Hanc ipſam Noctem tamen nonnulli Cupidinis filiam fuiſſe dixerunt, vt teſtatur Orpheus in Argonauticis in his carminibus:

——κ̀ διφυῆ περιωπέα κυδρὸν ἔρωτα
Νυκτὸς ἀειγυνήτης πατέρα κλυτὸν, ὅν ῥα φάνητα
ὁπλότεροι κικλήσκουσι, βροτοὶ, πρῶτος γὰρ ἐφάνθη.

——*geminum praſtantem dicite amorem*
Obſcura noctis patrem, dixere Thanetem
Illum mortales, quod primum apparuit ille.

Quod certè nulla alia de cauſa fictum eſt, niſi quod amoris ratio plerumque reddi non poſſit, aut quod eius cauſam cõuemat plerunq; nocte & ſilentio occultari. Hanc in curru vehi finxerunt antiqui, quia nihil cùm labore fit diuturnum, & ad narrationis voluptatem. Dicta eſt eadem mater omnium, quia rerum omnium partum anteceſſerit, & à nocendo Nox dicitur, vt quidam voluerunt, quia noctis humor infeſtus ſit hominibus, quod vel in laborãtibus ſcabie, vel febre, vel aliis morbis patet: qui quidem grauiores fiunt, magiſque infeſtant per noctem nunc de Morte dicamus.

De Morte. Cap. XIII.

MORS cùm eſſet ſola propè & potentiſſima omnium inferorum ſatelles; omneſque mortales ad Acherontem fluuium traiiciendos deduceret, nihil propè de ſe fabuloſum audiuit: niſi quod ſoror eſſet Somni, vt ſcriptum reliquit Homerus in lib. ξ. Iliadis:

ἔνθ' ὕπνῳ ξύμβλητο κασιγνήτῳ θανάτοιο.
Tum Mortis fratrem Somnum conuenerat ipſa.

quodque à nocte matre ſua fuiſſet educata. Quare memoriæ prodidit Pauſanias in Eliacis apud Eleos in templo quodam fœminam expreſſam fuiſſe, quæ pueros ſopitos ſuſtineret, manu quidem dextrã, album, at ſiniſtra alterum nigrum, & hunc dormienti ſimilem; ambos diſtortis pedibus: quorum inſcriptiones indicabit, alterum eſſe Somnum, alteram Mortem, at fœmina quæ illos alebat. Nox erat. Mos erat Morti gallum gallinaceum, ſicut Marti & Aeſculapio aliquando immolare, quòd ea victima Nox lętaretur vt ſilentium ſuum infeſtante, ac ſępius perturbante. Hanc finxerunt antiqui alas habere nigras, vt ait Horatius in ſecundo libro ſermonum in his.

Seu mors atris cum volat alis.

& illud.

Et mors atra caput fuſcis circumuolat alis.

Hæc ipſa mors omnium malorũ, hęc omnium humanarum calamitatum, hæc omnium dolorum remedium optimum data eſt homininibus Dei ſapientiſſimi beneficio, quod in illo Epigrammate ſuauiter expreſſit Agathias:

τὸν θάνατον τί φοβεῖσθε, τὸν ἡσυχίης γενετῆρα
τὸν παύοντα νόσους, κ̀ πενίης ὀδύνας;
Μοῦνος ἅπαξ θνητοῖς παραγίγνεται, οὐδέ ποτ' αὐτὸν
εἶδέ τις θνητῶν δεύτερον ἐρχόμενον.
Αἱ δὲ νόσοι, πολλαὶ, κ̀ ποικίλαι, ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον
ἐρχόμεναι θνητῶν κ̀ μεταβαλλόμεναι.

Cur timor eſt vobis genitrix Mors alma quietis,
Qua morbos placat, pauperiemq; leuat?
Illa ſemel tantum mortales viſere ſueuit,
Nec quiſquam vidit mox rediſſe virum.
Sæpe recurrentes cum vexent corpora morbi
Mutati, huc illuc & ſine lege fluant.

Hęc vna duriſſima omnium Deorum, maximèque implacabilis habebatur: quæ cum nullius precibus flecteretur, nulla etiam ſacrificia, nec templa, nec ſacerdotes, nec ritus ſacrorum obtinuit. Huius duritiem & implacabilem voluntatem ita ſignificauit Orpheus in hymnis:

Ὄτε γὰρ εὐχαῖς σὺν πείθει μένος, ὄτε λιταῖσιν
Nec prece, muneribus nec tu placabilis ulli:

Induta erat veſte ſtellata, quę erat atri coloris. Hanc miris laudibus antiqui ſapientes extulerunt, vt ſolam portum ſedemque tutiſſimam quietis. Hæc multis corporis morbis nos liberat. hæc tyrannorum crudelitati ſubtrahit, hæc principibus adęquat, hæc omnibus viris bonis iucundiſſima accidit, niſi quantum naturæ leges repugnant: neque quiſquam eſt, qui eam lætiſſimo animo excipiat præter ſceleratos, qui grauiora ſe paſſuros eſſe poſt mortem iam nunc viuentes augurantur & quaſi præſentiunt. Huius laudandæ ampliſſimum & vberrimum argumētum habuit Alcidamus, qui orationem compoſuit de laudibus Mortis. hanc multis rationibus æquo animo ferendam eſſe demonſtrauit Plut. in conſolatoria: & profecto nihil aliud eſt vita, quàm vſura lucis, à Deo nobis mutuo conceſſa, quę ſi repetatur, non ęgrius ferendum eſt, quam ſi in domum amici profecti veſperi domum noſtram redire: aut inſtrumentum mutuò acceptum, reddere domino iubeamur: quare nulla certe nobis fieret iniuria ſi à Deo quod ſuum eſt repetatur: de qua quoniam nihil myſtice dictum ab antiquis video, reliqua quę de illa dicuntur fabuloſe pręteremittere decreui, & de Somno pertractare.

De Somno. Cap. XIIII.

Quod Somnus ex Erebo Nocteque natus ſit, dictum eſt iam ſuperius: cui pręter ſupradictas Mortem ſororem etiam addidit Orpheus. Huic ἐλπίδας ſiue ſpes ſorores quaſdam ex antiquis iniunxerunt. Hunc tamen non ab inferis, ſed è cœlo miſſum fuiſſe ad Palinurum ſcripſit Virgilius libro quinto:

Q Cùm

Cùm leuis æthereis delapſus Somnus ab aſtris
Aëra dimouit tenebroſum, & diſpulit umbras
Te Palinure petens.

Hunc alatum eſſe tradiderunt poetæ, quia celerrime vniuerſum terrarũ orbem peragret, & leuiſſimus ac tacitus inopinantium oculos aggrediatur vt ait Tibullus in ſecundo Elegiarum.

Poſtq; venit tacitus fuluis circundatus alis
Somnus, & incerto Somnia nigra pede.

Illud vero, quod ſcribitur ab Homero in principio ſecundi libri Iliadis, non facile intelligo, cur Somnus ſcilicet à Ioue mittatur ad excitandum Agamemnonem, quo armari iuberet multitudinem: cum ſit Somni munus vel magis etiam opprimere Somno grauatos, quàm excitare: niſi tamen pro Somno Somnia ibi intelligantur. Hic Somnus facit vt vulnera, vt vincula, vt ſeruitutem, vt carceres, vt omnia incommoda mortales, dum adeſt, æquo animo ferant, vt omnium malorum obliuiſcantur, vt omnes animi curæ ſolicitudinesq; recedant, vt ait Euripides in Oreſte:

Ὦ φίλον ὕπνε θέλγητρον, ἐπίκουρον νόσου,
Ὡς ἡδύ μοι προσῆλθες ἐν δέοντί γε.
ὦ πότνια λήθη τῶν κακῶν, ὡς εἶ σοφή,
καὶ τοῖσι δυστυχοῦσιν εὐκταία θεός.
Somne ò leuamen dulce & ægritudinis
Medela dulcis vt venis mi optabilis.
Obliuio malorum vt apto tempore
Nobis miſellis aduenis iucundaq;.

Hic Somnus tanquam atrociſſimus publicanus, vt dicere ſolebat Ariſto, dimidium ætatis noſtræ ad ſe rapit: quare & Lethes frater iure dictus eſt ab Orpheo, & rerum omnium quies, vt eſt in hymno in Somnum:

ὕπνε ἄναξ μακάρων πάντων, θνητῶν τ' ἀνθρώπων.
λυσιμέριμνε κόπων ἡδεῖαν ἔχων ἀνάπαυσιν.
καὶ πάσης λύπης ἱερὸν παραμύθιον ἔρδων.
ἢ θανάτου μελέτην ἐπάγεις, ψυχὰς διασώζων.
αὐτοκασίγνητος γὰρ ἔφυς λήθης θανάτου τε.
Somne beatorum Rex, & Rex omne virorum.
Quo fugiunt curæ, ſequitur quê blanda quies: &
Solus habes grauium ſolamina certa malorum.
Qui mortis formam inducens animalia ſeruas.
Nam germana tibi cum Lethe pallida Mors eſt.

Sic Ouidius etiam in lib. 11. mutationum illum inter Deos ob beneficentiam collocauit, cùm tot beneficia in mortales conferat, vt patet ex his:

Somne quies rerum, placidiſſime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
Feſſa miniſterijs mulces, reparasq; labori,

Cuius mira elegantia, poeticaque ſuauitate domum deſcripſit idem poeta, cui mille filios, vel potiùs infinitam filiorum multitudinem tribuit, ſed tres præcipuè nominauit, Morphea, Icelum, & Phantaſum. Eſt enim Somnus omnium propè rerum naturalium dulciſſimus, optimus, ac vtiliſſimus, ſi moderatus exiſtat, cui omnia animalia ſubijciuntur, quare iure ab Orpheo Rex hominum & Deorum dictus eſt. Quàm miſera ſit eorum qui cæteris fœliciſſimi videntur conditio, qui ſummę rerum ſunt præfecti demonſtrauit Homerus in lib. 2 Iliad. cùm omnes Deos & homines dormientes induxerit vno excepto Ioue. Idem poeta lib. ξ. ingentibus donis à Iunone ſolicitatum Somnum facit, vt Iouem conſopiret, qui ſe id facere aliàs aggreſſum memorat, ſed ea cauſa iratum Iouem ipſum in mare deieciſſe: quem niſi Nox hominum ac Deorum domitrix ſeruaſſet, ad quam confugit, periiſſet omnino: quare ſe id nulla ratione auſurum contendit. tanta eſt regum ſummorumque Imperatorum fœlicitas: qui, cum vt Dij coli videantur, omnium etiam mortalium ſunt miſerrimi. Fabuloſam Somni ciuitatem, in qua Somnia habitare dicebantur, non ineleganter deſcripſit in libro ſecundo verarum hiſtoriarum Lucianus: qui in ampliſſima planitie illam ſitam eſſe inquit; circa quam ſylua eſt frequentiſſimis proceriſque arboribus, quæ papaueræ ſunt, altiſſimæque mandragoræ, atque herbę ibidem complures, quarum ſucci inducant ſoporem, quæ florent vbique in illa planitie. Magna veſpertilionum copia eſt huc illuc ad illas arbores volitantium, & noctuarum, & bubonum, & nocturnarum auium: neque vllę præterea aues ibi eſſe conſueuerunt. Fluuius hanc vrbem alluit placidiſſimus Lethe nomine, quem alij Nictiporum appellant, cuius curſus tacitus eſt, & oleo perſimilis. Naſcitur is è duobus fontibus in obſcuro & nulli cognito loco ſcatentibus: quorum alter Pannychius, alter Negretus appellatur. Habet hæc ciuitas duas portas, alteram corneam miro quodam artificio conſtructam, in qua omnia prope expreſſa ſunt, tanquam in pictura, quæ dormientibus vera inſomnia occurrunt: alteram ex ebore candidiſſimo; in qua & ipſa ſunt Somnia, ſed non expreſſa, at adumbrata tantum. In hac ciuitate templum eſt Noctis anguſtiſſimum omnium, quod eximia religione colitur. Tum aliud eſt Apates Deæ, & aliud Alethię delubrum, in quibus vtriſque & adytum eſſe inquiunt & oracula. At Somniorum à quibus frequentiſſimis ciuitas habitatur nulli

eadem

Digitized by Google

eadem eſt forma: ſiquidem alia ſunt gracilia & parua & contortis cruribus & gibboſa, & monſtris ſimilia, alia procera ſuauique facie & rubicunda, & aurea, vt ita dicam; alia ſunt terribili *aſpectu*, & alata & videntur aſſiduè aliquam calamitatem minitari; alia ſunt regali *pompa* luxuque induta. Quam ciuitatem ſi quis mortalium ingrediatur, continuo illi ſũt *obuia* domeſtica Somnia, quæ blandè venientes excipiunt, atque aliquę ſemper prædictarum formarum ſe illis offerunt, modò aliquid lætum, modò triſte nunciantes, quę modo fidem ſeruant, quod quidem perrarò accidit, (mendax eſt enim magna ex parte illius ciuitatis multitudo & ſubdola) modò contraria etiam loquuntur, atque in animo excogitauerint.

HACTENVS de Somno, nunc quæ conficta ſint de illo, explicemus. Somnum non auſum eſſe Iouem ſopire idcirco fingitur, quoniam illi cui commiſſa eſt rerum omnium cura & adminiſtratio, dormire non conuenit, neque diuina natura Somno indiget, vt per illum vires recuperet, aut incrementum capiat, cùm nullum vel laborem vel incommodum patiatur. Lethenque Somni ſororem illa de cauſa faciunt, quia per Somnum omnium ęrumnarum & malorum obliuiſcimur. Qui cùm ad multa animalia eodem tempore veniat, & citiſſimus & alatus fingitur, & Noctis filius. Cùm enim noctis humor ſtomachi vapores ad ſupremas partes corporis aſcendentes augeat, qui poſtea facti frigore cerebri frigidiores deſcendunt inferiùs, atque ita gignant ſomnum, iure optimo Somnus dictus eſt Noctis filius. Ab illo maximè plantarum & animalium omnium fit incrementum, quibus per ętatem id licet, quod accidit nocturni humoris beneficio: cùm vis diurni caloris interim tanquam occulta vis fermenti in corporibus lateat, dum nox ſuperueniat. Ex his igitur vaporibus naſcuntur plures ſomniorum formæ prociborum, regionum, temporum, impreſſorum in mente negociorum, ac pro temperamentorum cuiuſque varietate: quę omnia conſideranda ſunt in explicandis ſomnijs. Nam ſomnia ſunt tanquam duces aut exploratores aliquando Medicis ad dignoſcendos morbos, cum fiant pro vaporibus diuerſa, quamuis ſomnia aliquãdo formę ſint rerum optatarum, quæ ſubminiſtrãtur ab ipſa phantaſia. Vt enim ait Artemidorus in lib. 1. de ſomnijs, ἔνειρος ἐςὶ κίνησις ἢ πλάσις ψυχῆς πολυσχήμων, σημαντικὴ τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν ἢ κακῶν. *Somnium eſt motus vel figmentum animæ multiplex ſignificans vel bona vel mala futura.* Conſimili ratione ſpes addiderunt ſorores, quia ſępius in rebus dubijs, vanoſque habentibus exitus, collocantur, quare euaneſcunt tanquam ſomnia. Alij tamen humana, alij diuina eſſe ſomnia contenderunt. Ciuitas autem illa ſomniorum quæ deſcripta eſt ſuperiùs, propter humorum abundantiam, ex quibus ſomnia oriuntur, apud Oceanum fuiſſe fingitur, vt patet ex his carminibus.

Πὰρ δ' ἴσαν ὠκεανοῦ τε ῥοὰς, καὶ λευκάδα πέτραν,
ἠδὲ παρ' ἠελίοιο πύλας, καὶ δῆμον ὀνείρων.
Oceani fluctus petiere, & Leucada petram,
Et Solis portas, quà gens inſomnia fertur.

Dicuntur eſſe duæ Somniorũ portę, vt diximus: atq; per corneã vera ſomnia exire: quod ita fictum eſt, quia ſicuti ignis in laterna incluſus ſi cornea ſit, & ſubtilis materia, facilè lumen tranſmittit, atque aliquo pacto videtur: ita ſi corpus hominum fuerit per temperantiã ab omni ſordidorũ humorũ colluuione expurgatum, facilè anima per id veritatem, & ſpectra ſibi diuinitus oblata recipit, quæ ſomnia ἐνδιόν ἐςίν. At ſi craſſa fuerint corpora, & multorum ciborum, vel ſordidorum humorum è diuturna crapula oppleta, tunc ea corpora animam tanquam in laterna cui eburnea ſint latera & craſſioris materię, incluſam veritatem ſomniorum intueri non patiuntur: quod per ſomni portas Homerus explicauit & Virgilius. Didymus tamen pelliculam primam oculorum corneam habere formam ſenſit, atque viſa ſignificare; ebur dentes ſunt, quia falſa inſomnia edunt. nam veriora certioraque ſunt viſa, quàm audita & ab aliis relata. ac de Somno hactenus, nunc dicamus de Hecate.

De Hecate. CAP. XV.

AT Hecate quibus è parentibus orta ſit, non facilè affirmauerim: ſiquidem alii ex aliis natam eſſe tradiderunt. Bacchylides Noctis, filiam eſſe dixit, cum inquiat:

Ἑκάτα δαδοφόρε Νυκτὸς μεγαλοκόλπου
θύγατερ.
Hecate facifera Noctis ampla filia.

Muſæus Iouis & Aſteriæ, Pherecydes Ariſtęi Pæonis filii, Orpheus in Argonauticis Tartari filiam putauit, quam ita cum Eumenidibus ad ſacrificia accedere ſcripſit:

σὺν δ' αἰολόμορφος ἵκανε
τρισκέφαλος ἰδέειν ὀλοὴ τέρας, οὔτι δ' ἀντὸν,
ταρταρόπαις Ἑκάτη.
Cumq; illis Hecate properans horrenda cucurrit

Cui trinum caput eſt, genuit & Tartarus olim.

Atque idem Orpheus hanc ipſam Hecaten alibi Cereris filiam & Iouis fuiſſe ſcripſit, vt eſt in his:

ϗ τότε δὴ ἑκάτην Δηὼ τέκεν εὐπατέρειαν
ἐκ Διὸς αἰγιόχοιο.

De Cerere eſt Hecate ſata nobilis atque tonante
De Ioue.

Heſiodus antiquiſſimi eius Perſæ, qui fuit & Cœli filius, & Aſteriç filiam Hecaten ſcripſit:

Τείνατο δ' ἀστερίην εὐώνυμον, ἥν ποτε πέρσης,
ἠγάγετ' ἐς μέγα δῶμα φίλην κεκλῆσθαι ἄ-
κοιτιν.
ἡ δ' ὑποκυσαμένη ἑκάτην τέκε.

Edidit Aſteriam pulchram quam Perſea dicunt
Vxorem duxiſſe domum: qua mox parit illi
Natam Hecaten.

Quod etiam teſtatur Ouid. in libr. 7. maioris ſui operis in his:

Ibat ad antiquas Hecatês Perſeidos aras,
Quas nemus vmbroſum, ſecretaq́; ſylua tegebat.

Et Apollodorus lib. 1. hanc eandem eſſe Proſerpinam, & Hecaten, & Lunam credidit; quare Lucifera dicta eſt ab Euripide in Helena:

ὦ φωσφόρ' ἑκάτη, πέμπε φάσματ' εὐμενῆ.

Lucifera Hecate benigna da phaſmata.

Hanc terribilem aſpectu, proceritateque corporis vel ad menſuram dimidii ſtadii accedere dixerunt, pedesque habuiſſe ad ſerpentis formam, cùm vultus & aſpectus figura proximè ad Gorgonum naturam accederet. Pro coma denſiſſimi dracones & viperç; aliç in concinnorum morem contortæ, atque ſibilantes viſebantur; aliç collum ipſum amplexabantur; aliç ſpargebantur in humeros demiſſæ, vti teſtatur Lucianus in Philopſeud. Dicta eſt etiam Brimo à fremitu, quoniam in Apollinem inter venandum, cùm illam vitiare cona-

ctur,

retur, infremuiſſet: vel aduerſus Mercurium potiùs, vt ſenſit Iſacius. Vocatam autem fuiſſe Brimo ita teſtatur Apollonius in libro tertio Argonauticorum:

δαΐδέ οἱ τρὶς
πῦρ ὑπένερθεν ἱεὶς ἐπὶ δὲ μιγάδας χέε λοιβὰς,
Βριμὼ κικλήσκων ἑκάτην ἐπαρωγὸν ἀέθλων.

tum vaſa cremauit
Ignibus impoſitis miſtim libamina fundens.
Auxilio Brimoq́; vocans Hecaten ſibi diuam:

Credebatur eſſe inferorum Regina, vt idem poeta teſtatur in eodem libro:

Ἑπτάκι δὲ Βριμὼ κουροτρόφον ἐγκαλέσασα,
Βριμὼ νυκτιπόλον χθονίην ἐνέροισιν ἄνασσαν.
Protinus hac Brimo ſtans terq́; quaterq́; vocauit.
Brimo nocturnam, Reginam quæ imperat vmbris.

Hanc canes complures ſequebantur, vt apparet in his:

ἀμφὶ δὲ τήνγε
ὀξείῃ ὑλακῇ χθόνιοι κύνες ἐφθέγγοντο.
Hanc circum latrare canes latratibus altis.

At alii memoriæ prodiderunt illam querneo ramo coronatam apparere, quam etiam ſerpentes ingentes habere circa caput in his ſignificauit Sophocles in radices cædentibus ſiue Rizotomis tragœdia inſcripta:

ἥλιε δέσποτα, καὶ πῦρ
ἱερὸν τῆς εἰνοδίας ἑκάτης.
ἔγχος, τὸ δι᾽ Οὐλύμπου
πωλοῦν φέρει, καὶ γῆς ναίουσ᾽ ἱερὰς τριόδους
στεφανωμένη δρυῒ καὶ πλεκτοῖς
ὠμῶν σπειράμασι δρακόντων.
O Sol, o rex, & ignis
Sacer in via habitantis Hecates
Haſta, quam per cælum
Recte fert, ac terra habitat ſacra triuia
Coronata quercubus plurimis
Super humeris ſpinis draconum.

Idcirco cùm de venefica quadam muliere loqueretur Tibullus in primo Elegiarum, canes Hecates domuiſſe pro ſcientia veneficiorum & artis magicæ dixit, quia rabidi canes illam ſemper ſequerentur:

Sola tenere malas Medea dicitur artes,
Sola feros Hecates perdomuiſſe canes.

Dicta eſt etiam canicida Dea, & caniuora, quoniam illi canes immolarentur, vt ſcripſit in Mimis Sophron, & Lycophron:

Ζηρινθοῦ ἄντρον τῆς κυνοσφαγοῦς θεᾶς.
Zerynthon antrum mox caniuoræ ſtat Deæ.

Quidam putarunt canes illi immolari, quia inuiſum ſit id animal, cuius latratu phantaſmata quæ ab Hecate mittuntur, diſſoluantur. nam cùm aer vel æris tinnitu, vel alicuius rei ſtrepitu concutitur, illa offenduntur grauiſſimè: quare non poſſunt diutius conſiſtere. Huic Deæ ſacrificabatur in triuiis, vnde etiam Triuia dicta eſt: quod ideo accidit, quia eadem Luna & Diana & Hecate ſit, de qua ſic Virgilius:

Tergeminamq́; Hecaten, tria Virginis ora Dianæ.

Alii dictam fuiſſe Triuiam arbitrati ſunt, quia eadem ſit Iuno, Diana, Proſerpina. Alii triformem illam putarunt, quia nunc in cornua, & propè vacua ſurgit: nunc diuidua eſt, nunc orbe pleno. Alii qui dextrum caput equinum habeat, ſiniſtrum caninum, medium hominis, vel, vt alii maluerunt, ſuis agreſtis. Non defuerunt, qui Triuiam vocatam Hecaten putarunt, quia in triuiis ſit expoſita, & à paſtoribus inuenta ac educata. Alii, quia in cœlo, in terra, & apud inferos polleat: alii, quia centum grana pro ſingulis tritici ferat: alii, quia centum hoſtijs placetur Hecaten nominarunt: alij, quia centum annos in ſepultos errare faciat. Huic Deæ ſacrificabatur in triuijs apud Athenienſes ſingulis menſibus in nouilunio, quo tempore illi qui erant opulenti, cœnam in triuio exponebant, ac pauperes eò per noctem conuenientes vorabant, Hecatenque ediſſe dicebant: quam conſuetudinem ita ſignificauit Ariſtophanes in Pluto:

παρὰ τῆς ἑκάτης ἔξεστιν τοῦτο πυθέσθαι
Εἴτε τὸ πλουτεῖν, εἴτε τὸ πεινῆν βέλτιον φησὶ γὰρ αὕτη,
τοὺς μὲν ἔχοντας καὶ πλουτοῦντας δεῖπνον κατὰ μῆνα προπέμπειν.
τοὺς δὲ πένητας τῶν ἀνθρώπων ἁρπάζειν πρὶν καταθεῖναι.

Ex Hecate licet id cognoſcere:
An diteſcere quam fameſcere melius: iubet enim ipſa
Habentes & diuites cœnam ſingulis menſibus exponere.
At pauperes homines rapere vel antequam exponatur.

Vocabatur autem ſordida propter id cœnæ genus & parca quia vmbræ porro, malua, mænidibus, & triglis veſci creditę ſunt: atque in triuijs præcipuè colebatur, quod ibi (vt diximus) expoſita fuit, vt quidam putarunt, ab Aeolo & Pheræa parentibus, à bubulcis Pheretis fuerit educata. Hanc veſtibula domorum tueri arbitrabantur, quare ante fores aras erigebant, vt in his teſtatur Aeſchylus:

Δέσποιν᾽ ἑκάτη τῶν βασιλείων πρόδρομος μελάθρων.
Regalium atriorum prauia Hecate.

Huius vires & officium ita commemorauit Heſiod.

Heſiod. in Theogon.

τὴν περὶ πάντων
Ζεὺς κρονίδης τίμησε, πόρεν δέ οἱ ἀγλαὰ δῶρα
μοῖραν ἔχειν γαίης τε καὶ ἀτρυγέτοιο θαλάσσης.
ἡ δὲ καὶ ἀστερόεντος ἀπ' οὐρανοῦ ἔμμορε τιμῆς.
ῥεῖα μάλ' ᾧ πρόφρων γε θεὰ ὑποδέξεται εὐχὰς
καί οἱ ὄλβον ὀπάζει, ἐπεὶ δύναμίς γε πάρεστιν.
ὅσσοι γὰρ γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἐξεγένοντο,
καὶ τιμὴν ἔλαχον, τούτων ἔχει αἶσαν ἁπάντων.

nam ſuper omnes
Iupiter ingentes illi largitur honores,
Muneraq́; imperium terraq́; mariſq́; profundi
Cunctorumq́; ſimul quæ cælum amplectitur altũ
Admittitq́; preces facilis Dea, prompta, benigna,
Diuitias prabet, quod ei conceſſa poteſtas.
Imperat hæc cunctis, qui ſunt è ſemine nati
Et terra & cæli, cunctorum fata gubernat.

Præerat & veneficiis, quam magicas artes exercentes inuocare conſueuerunt cum Luna, vt Theocritus ſcripſit in Pharmac.

τᾷ χθονίᾳ θ' ἑκάτᾳ, τὰν καὶ σκύλακες τρομέοντι
ἐρχομέναν νεκύων ἀνά τ' ἠρία καὶ μέλαν αἷμα.
χαῖρ' ἑκάτα δασπλῆτι, καὶ ἐς τέλος ἄμμιν ὀπάδει.

Terreſtriq́; Hecate, catulis quæ terror & horror
Dum per defunctos ruit, & vim ſanguinis atri.
Salue Hecate grauis, & nobis hæc perfice Diua.

Hac de cauſa maximè omnium Deorum illam ſe colere inquit Medea venefica in his apud Euripid.

οὐ γὰρ μὰ τὴν δέσποιναν, ἣν ἐγὼ σέβω
μάλιστα πάντων, καὶ ξυνεργὸν εἱλόμην
ἑκάτην.

Non per Hecaten, ego colo quam maximè
Vnam omnium quam ferre opem legi mihi.

Vocabatur autem ſepties, mox illa ſacrificia fiebant, certis ac propriis ritibus; qui omnes propè ſunt ab Apollonio expreſſi ita in lib. 3. Argonaut.

Δὴ τότε μέσσην νύκτα διαμμοιρηδὰ φυλάξας
ἀκαμάτοιο ῥοῇσι λοεσσάμενος ποταμοῖο
οἶος ἄνευθ' ἄλλων ἐνὶ φάρεσι κυανέοισι
βόθρον ὀρύξασθαι περιηγέα. τῷ δ' ἔνι θῆλυν
ἀρνειὸν σφάζειν καὶ ἄδαιτον ὠμοθετῆσαι
αὐτῷ πυρκαϊὴν εὖ νηήσας ἐπὶ βόθρῳ.
Μουνογενῆ δ' ἑκάτην περσηίδα μειλίσσοιο,
λείβων ἐκ δέπαος σιμβλήια ἔργα μελισσῶν.
ἔνθα δ' ἔπειτα θεᾶς μεμνημένος ἱλάσσηαι.
ἂψ ἀπὸ πυρκαϊῆς ἀναχάζεο, μηδέ σε δοῦπος
ἠὲ ποδῶν ὄρσῃσι μεταστρεφθῆναι ὀπίσω,
ἠὲ κυνῶν ὑλακή. μή πως τὰ ἕκαστα κολούσας.

Obſerua: medium vt nox feterit humida curſũ,
Fluminis ipſe petas vndas: ibi lotus & vnus
Cyanea veſte indutus, fodere ipſe memento
Mox foueam. Iugulata tibi ſit protinus agna
Fœmina: & inde ſuper fouea pyra ſtructa cremetur.
Atque voces Hecaten Perſeida, mellaq́; libans
Dulcia munera apum placet hanc. huiq́; peractis
Rurſus abire pyra moneo. conuertere vultus
Te retro ſtrepituſue pedum, fremituſue caninus
Cogat: nam ſacri fiet labor irritus omnis.

His ita per actis ſacrificiis quædam phaſmata continuò apparebant, quæ ſolebant vocare Hecatæa, eaque in varias formas ſe conuertebant. Dicuntur moly, quam rutam agreſtem eſſe nonnulli arbitrantur, & laurus, & pulicaria, & rhamnus, & ſalix, & ſtella marina, & iaſpis magicis artibus reſiſtere, & aliâ complura plantarum, animalium & lapillorum genera: quę nunc omnia non opus eſt recenſere, de quibus ſcripſit & Albertus Magnus, & Orpheus in libro de lapillis. Præcipuo in honore fuit Hecate apud Æginetas & Bœotos, vt memoriæ prodidit Pauſanias in Corinthiacis. Cur inferorum Dea credita ſit Hecate, Sophron fabulam huiuſmodi recitauit, vt ait Theocriti enarrator: Cùm Iupiter Iunonem aliquando compreſſiſſet, nata eſt puella Angelus nomine, quæ nymphis educanda data fuit. illa cùm adoleuiſſet, vnguentum quo Iuno perungebatur, cùm fieri vellet ſplendida, occultauit: quod cum pyxide Europa Phœnicis filiæ tradidit. Illud facinus cùm ſenſiſſet Iuno, velletque in illam animaduertere, primùm Angelus in domum mulieris, quæ nuper pepererat, confugit, atque inde ad efferentes mortuum, vnde abſtitit Iuno Iupiter Cabarnos illam expiare iuſſit, qui in Acheruſiam portantes expiarunt: deinde mortuorum & terreſtris Dea credita eſt: quæ ob prędictas cauſas poſtea vocata fuit, Hecate. Non defuerunt tamen, qui illã natam è Ioue & Cerere crediderunt, quæ cum robore corporis & magnitudine excelleret, ad quærendam Proſerpinam miſſa eſt, & poſtea, regnis ſubterraneis prefecta quę dicta fuit Hecate ab illo tempore, vt quidam putarunt, quia procul abſit à nobis: alij quia ad illa recedẽdum ſit: alij, quia centum obeat munia in negocijs naturæ. Ac de fabuloſis hactenus.

Quidam ex antiquis ſcriptoribus Hecaten fuiſſe Perſæ filiam venatricem egregiam memorię prodiderunt, ſed tamen immanem, quæ ſi feras non poſſet aſſequi, ſagittas in homines conijceret. Hęc pharmaca lethifera inuenit quomodo componerentur, & in primis reperit aconitum, quare formidabilis Dea inferorum credita eſt. Experiebatur ſingularum herbarum

gnum vires in cibis, quos hoſpitibus exhibebat. Pharmaco patrem prius è medio ſuſtulit, acceſſit imperium, poſtea Dianę erexit ſacellum, vbi ad nauigantes Deę mactabat. deinde Aetæ nupta Circen & Medeam filias peperit, ac filiũ Aegialeum. Circe ad pharmaca inſtructa inuenit & ipſa varias vires herbarum, patreque veneni necato imperium ſuſcepit; ſed ob crudelitatem ex illo excidiſſe dicitur, fugiſſeque ad Oceanum in inſulam deſertam vel (vt alij maluerunt) in Italiã ad promontorium ab illa vocatum Circæum. Medeę diuerſum fuiſſe cõſilium inquiunt: quippe quæ mirificè ſalutis omnium peregrinorum eſſet ſtudioſa, cùm à ſorore & à matre multa medicamina didiciſſet. ſæpius etiam fuit à patre reprehenſa quòd per nimiam facilitatem regnum patrium eſſet in magnum periculum coniectura, cum patri moriendum eſſet pro oraculi reſponſo cùm vir externus aureum vellus cepiſſet. Eius preces cum nihil profeciſſent, aiunt Aeetam veri: um inſidias illam in cuſtodias tradidiſſe, quæ cùm fugiſſet in ſacrum lucum Solis ad mare; mox accedentibus Argonautis omnia propoſita pericula, & paternam crudelitatem narrauit, & vt per inſidias omnes hoſpites mactare ſolebat. Deinde ab Argonautis exorta tulit opem Iaſoni ad ſuperanda pericula, quia Iaſon iurauit ſe illam virginem inſtabile matrimonium ducturum. Nam & ingentia formidabiliaque pericula exteris proponebantur antè quam vellus aureum caperetur, & curabat Aeeta per famã crudelitatis omnes externos & aduenas homines ab illis littoribus abſtertere. Quid igitur per has fabulas ſignificare voluerunt antiqui? Aut cur noctis filia dicta eſt Hecate? quoniã fatorum cuiuſq; ordo ac vis eſt Hecate, vt patet è ſuperioribus carminibus Heſiodi, quæ diuinitus in mortalia corpora infunditur, illa Iouis eſt filia vel Perſæ: at quia nulli mortalium ordo ille eſt conſpicuus aut manifeſtus, ea cauſa Noctis fillia dicitur. Illi qui Iouem rerum omnium moderatorem, exiſtimarunt, cùm omnia ab illo proficiſci intelligerent, vim illam quæ occultè per aſtra ad inferiora corpora agens deſcenderet, Hecatẽ Iouis & Aſteriæ filiam nuncuparunt. At qui Solem omnia proſpicere, omniaque audire tradiderunt, & omnibus moderari, illi Perſæ filiam Hecaten, vim illam ſcilicet prædictam putarunt. Eam Luciferam dictam fuiſſe conſtat, quia per ſempiternos illos aſtrorũ ignes deſcenderet. Eadem rurſus inferorũ Regina credita fuit, quia homines omnes fatorũ neceſſitati, hoc eſt, Dei voluntati, parent. Quid aliud canes ſunt rabidi illam comitantes, quam calamitates & moleſtiæ quę homines è fato aſſiduè infeſtant? eius item forma tam formidabilis varietatem ærumnarum præ ſe fert. Poteſt eadem rurſus veneficiorum præfecta fluuiorum curſus conuertere, ſegetes aliò transferre, montes in profundum deiicere, aſtra deducere de cœlo, quod veneficæ facere dicebantur, quia fatorum neceſſitati ac voluntati diuinæ nihil eſt quod non pareat. Cùm vellent igitur ſignificare antiqui omnibus eſſe moriendum, neque quenquam poſſe Deorum voluntatem effugere, aut ab illis ſtatutum diem præterire, omniaque & commoda & incommoda proficiſci ex arbitrio voluntateque Deorum, hæc & ad ortum & ad formam Hecates ſpectantia excogitarunt. At nunc de Proſerpina verba faciemus.

De Proſerpina. Cap. XVI.

PROSERPINAM alii eandem eſſe voluerunt Hecaten Quam Dæram etiam vocarunt, vt ſcripſit Demoſthenes alii cùm Hecaten è ſuperioribus parentibus natam eſſe affirment, Cererem matrem Proſerpinæ fuiſſe contendunt quæ ſi è diuerſis parentibus natæ ſunt eędem certè eſſe non poſſunt: Hanc Cereris fuiſſe filiam declarauit Heſiodus in Theogonia.

αὐτὰρ ὁ Δήμητρος πολυφόρβης ἐς λέχος ἦλθεν.
ἣ τέκε περσεφόνην λευκώλενον, ἣν αἰδωνεὺς
ἥρπασεν ἧς παρὰ μητρὸς ἔδωκε δὲ μητιέτα
ζεὺς.

Diuitis hic Cereris lectum conſcendit, ab illo
Naſcitur amplexu Proſerpina: quam rapit inde
Pluto. reſtituit matri ſed Iupiter almus.

Apollodorus Athenienſis in primo libro Iouis & Stygis filiam eſſe Proſerpinam tradidit. Scriptum reliquit Strabo libr. 7. Valentiam, quę Hipponium olim dicebatur, ciuitatem eſſe Siciliæ in loco amœniſſimo, vbi florentiſſima prata eſſe conſueuerunt, quo in loco cùm flores legeret Proſerpina, à Plutone fuit rapta. Verùm quoniam rem totam luculentiſſimè expreſſit Cicero, & loci amœnitatem mirificè oratione pinxit, non grauabor ea ſcribere, quæ ſunt in actione ſexta in Verrem ad hunc locum pertinentia: Vetus eſt hæc opinio Iudices, quæ conſtat ex antiquiſſimis Græcorum literis atque monimentis: inſulam Siciliam totam eſſe Cereri & Liberę conſecratam. hoc cùm cęteræ gentes ſic arbitrantur, cum ipſis Siculis tam perſuaſum eſt, vt animis eorum inſitum, atque innatũ eſſe videatur. nam & natas eſſe has in his locis

Deas

Digitized by Google

Deas,& fruges in ea terra repertas arbitrantur, & raptam eſſe Liberam,quam eandem Proſerpinam vocant,ex Ennenſium nemore: qui locus, quòd in media eſt inſula ſitus, vmbilicus Siciliæ nominatur. Quam cùm inueſtigare,& conquirere Ceres vellet, dicitur inflammaſſe tædas iis ignibus qui ex Aetnæ verticę erumpunt: quas ſibi cùm ipſa præferret: orbem omnium peragraſſe terrarum Enna autem, vbi ea, quæ dico,geſta eſſe memorantur, eſt loco præcelſo atque edito, quo in ſummo eſt æquata agri planities, & aquę perennes:tota verò omni aditu circumciſa atque dirempta eſt. Quam circa lacus lucique ſunt plurimi, & lectiſſimi flores omni tempore anni: locus vt ipſe raptum illum virginis,quem iam à pueris accepimus,declarare videatur. Etenim propter eſt ſpelunca quędam conuerſa ad Aquilonem,infinita altitudine, qua Ditem patrem ferunt repentę cùm curru extitiſſe, abreptamque ex eo loco virginem ſecū aſportaſſe: ac ſubitò non longè à Syracuſis penetraſſe ſub terras, lacũmque repentè in eo loco extitiſſe, vbi vſque ad hoc tempus Syracuſani feſtos dies anniuerſarios agunt, celeberrimo virorum mulierumque conuentu. Pauſanias tamen in Atticis ait locum fuiſſe apud Cephiſum amnem,cui nomen fuit Caprifico, vnde fama eſt cùm rapta Proſerpina Orcum ad inferos deſcendiſſe. Idem in Corinthiacis inquit apud Chemarum fluuium ſeptum fuiſſe è lapidibus vnde cum rapta Proſerpina Pluto ad ſubterranea deuenerit. Inde verò effectum eſt, vt cùm omnes è Sicilia raptam Proſerpinam putent, per Proſerpinam Siculi tanquam per familiare numen iurare conſueuerint, vt eſt illud Ariſtophanis in Veſpis. *ναὶ τὰν κόραν*: Sanè per Proſerpinam Orpheus tamen in Argonauticis videtur ſignificaſſe Proſerpinam non in ſpecu à Plutone ſed ſuper mare latā fuiſſe, cùm ita ſcribat:

Ὥσποτε φερσεφόνην τέρεν' ἄνθεα χερσὶ δρέ-
πουσαν
ἐξάπαφον συνόμαιμοι ἀν' εὐρύτε καὶ μέγα
ἄλσος.
Αὐτὰρ ἐπειθ' ὥσμιν πλοῦτος κυανότριχας
ἵππους
ζευξάμενος κούρην ἐπεβήσατο δαὶ μονος αὐτῇ
ἀρπάξας τὸ δ' ἔφερεν διὰ κύματος ἀτρυγέτοιο.
Vt teneros olim carpens Proſerpina flores
Sit patrui decepta dolo,& portata frequentes
Per ſyluas,vt iunxit equos ſua ſub iuga Pluto
Terrificos,celeres,rapta vt Proſerpina vaſti eſt
Per dorſum portata maris, perq́ aequoris vndas.

Scriptum reliquit Sophoclis enarrator Proſerpinam raptam fuiſſe à Plutone, cùm narciſſum colligeret, his verbis: *ὅτι πρὶν ἢ τὸν πλούτωνα αὐτὴν ἀρπάσαι, τούτῳ ἐνέτέρπετο. συλλέγουσαν οὖν αὐτὴν τὸν νάρκισσον ἀρπασθῆναι. Nam vel antequam raperetur à Plutone, eo delectabatur. Aiunt igitur ipſam cùm narciſſum colligeret, raptam fuiſſe.* Obtinuit deinde Proſerpina propter multas matris lacrymas & lamentationes, vt eiulatus, & capillorum lacerationes, & plagę, quę in funere familiarum & cariſſimorum fierent, in eius honorem ederentur, tanquam quędam ſacrificia: quod ita expreſſit Euripides in Oreſte:

κτύποντε κρατὸς, ὃν ἔλαχ' ἁ κατὰ χθονὸς
Νερτέρων Περσέφασσα καλλίπαις θεά.
Capitisq́ plaga pulchra,ſubterranea,
Sortita quæ olim Dea eſt Proſerpina.

Quæ cum mortuorum eſſet Regina dicti ſunt omnes ab Horatio in Primo Carminum è Proſerpina excipi in his:

Miſta ſenum ac iuuenum denſantur funera, nullum
Sæua caput Proſerpina fugit.

Cùm rapta fuiſſet igitur Proſerpina, ac Ceres eius mater ieiuna illam quæreret, ab Hippothoonte Neptuni & Alopes Cercyonis filio & à Megani a eius vxore quam alii Celei vxorem fuiſſe tradiderunt, in hoſpitium fuit accepta. Tunc Meganira illi & menſam parauit & vinum miſcuit: at Dea mœrens recuſauit, cùm diceret ſibi non fas eſſe bibere vinum in filiæ calamitate; at cinnum è farina ſibi parari iuſſit, quem bibit. Erat Iambe muliercula quædam Meganirę ancilla, vt tradidit Philochorus, Panos & Echus filia, quę cum Deam mœſtam videret, ridiculas narratiunculas, & ſales Iambico metro, ad commouendam Deam ad riſum, & ad ſedandum dolorem, interponebat: quare genus id carminis non ante obſeruatum Iambicum ab illa dictum fuit, vt teſtatur Nicander in Alexipharmacis:

ἐμπλήδην κυκεῶνα πόροις ἐν κύμβεσι τεύξας
Νηστείρης Δηοῦς μορόεν ποτόν. ᾧ ποτε Δηὼ
Λευκανίην ἔβρεξεν ἀν' ἄστυρον ἱπποθόωντος
Θρεπτῆρσιν ἀθύροισιν ὑπαὶ ῥήτρῃσιν ἰάμβης,
Ipſe mihi reple ſpumantia cymbia cinno,
Ieiunæ Cereris, potu multa arte parato.
Quo Ceres os olim penes Hipothoonta rigauit,
Ludicris ſalibus cum lætaretur Iambes:

Atque cùm nuſquam Proſerpina inueniretur à Cerere, dicta eſt demum ab Arethuſa Nympha à Plutone rapta fuiſſe, & ad inferos deportata. Tùm verò Iupiter roganti Cereri pro filia, & temeritatem fratris accuſanti, promiſit ſe facturum vt filia ſibi reſtitueretur, ſi

ea conditione, ad eam capiendam accederet, vt nihil eorum guſtaſſet, quæ forent apud inferos. Verùm cum illa tria grana mali punici, vel nouem, vt alii maluerunt, ediſſet iudice Aſcalapho, filiam libetam educere omnino non potuit. Verum tamen ad mitigandum Cereris dolorem ſtatuit Iupiter vt alternè ſex menſes apud maritum, totidemque cum matre degeret Proſerpina. ſic enim ab omnibus qui de Deorum antiquorum natura ſcripſere, memoriæ proditum eſt. Scriptum reliquit Theagenes & Apollodorus Cyrenaicus in lib. 1. de Diis, Iouem ad placandam Proſerpinam, ipſi Siciliam donaſſe.

Idcirco fama eſt dedita de Syracuſis metropoli eius inſulæ, quòd futura eſſet vrbs opulenta. cum enim Archias & Miſellus oraculum ſciſcitarentur de condendis vrbibus, reſponſum retulerunt:

χώρας καὶ πόλεως οἰκήτορα λαὸν ἔχοντες
ἤλθετ' ἐρωτήσοντες φοῖβον τίνα γαῖαν ἵκοισθε.
Ἀλλ' ἄγε δὴ φράζεσθ' ἀγαθῶν πότερον κεν
ἕλοισθε;
Πλοῦτον ἔχειν κτεάνων, ἢ τερπνοτάτην ὑγίειαν.

Ductores populi culturi mœnia & agros,
Quæritis è Phœbo quas terras preſtet adire.
Voluentes animis legite vtrum gratius horum,
Diuitias me magis vultis, terr as ne ſalubres?

Atque cū Myſcellus ſalubritatē, Archias diuitias potiùs elegiſſet hic Syracuſas regiā ciuitatē Siciliæ, ille Crotonē multorum athletarum patriā condidit. Fama eſt Pirithoū ac Theſeum audita Proſerpinæ pulchritudine, illā rapturos ad inferos deſcēdiſſe: quippe cū ita cōiuraſſent vtalter alteri in acquirenda muliere opem ferret. ac iactis ſortibus vtri prima obueniret, Theſeo rapta Helena contingit: Cum verò Pirithous in Proſerpinæ deſiderium incidiſſet, iureiurando aſtrictum habuit adiutorem Theſeum qui ambo per Tænarum ad inferos deſcenderunt. Illi cùm ſuper petra quadam conſediſſent, inde conſurgere non potuerunt, donec Hercules ad rapiendum Cerberum profectus, Theſeum vt qui coactus eò acceſſerat, liberauit ac Pirithoum ibi reliquit, quoniam conſultò ſe in ea pericula coniecerat. quam rem ita ſcripſit Apollonius in primo Argonauticorum.

Θησέα θ' ὃς περὶ πάντας ἐρεχθεΐδας ἐκέκαστο
ταιναρίην ἀΐδηλος ὑπὸ χθόνα δεσμὸς ἔρυκε
Πειρίθῳ ἑσπόμενον κεινὴν ὁδόν.

Theſea. Erecthidas inter clariſſimus omnes
Qui fuit, & celeber, duriſſima vincla tenebant
Tænaria ſub humo. quoniam comitatus euntem
Illuc Pirithoum fuerat.

Et Virgilius lib. 6. ita de his querentem Charontem inducit:

Nec vero Alcidem me ſum lætatus euntem
Accepiſſe lacu, nec Theſea, Pirithoumque:
Dijs quanquā geniti, atq; inuicti viribus eſſent.
Tartareum ille manu cuſtodem in vincla petiuit,
Ipſius à ſolio regis, traxitq; trementem.
Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti.

Proſerpinæ mos erat modò canes, modò nigras & ſteriles victimas immolari, quare ita ſcripſit Virgilius:

—— ipſe atri velleris agnam
Æneas matri Eumenidum, magnæq; ſorori
Enſe ferit, ſterilemq. tibi Proſerpina vaccam.

Hoc in loco non ſolùm varios ritus ſacrorū, ſed etiam aliam eſſe Hecaten, aliā Proſerpinam obſeruare conuenit: quoniam & Hecaten ſororem Eumenidum, & Proſerpinam poeta nominauit, cùm huic agnam, illi vaccam ſterilem immolari dixit. Scripſit Pauſanias in Bœoticis Proſerpinam adhuc paruulam ad capiendum anſerem, quem inuita de manu dimiſerat, in cauernoſum antrum ingreſſam, quo anſere à lapide ſub quo ſe occultauerat retracto, ſtatim fluuius ex eo loco emerſit, qui fuit nominatus Hercynna. Fuit in agro phocenſi Proſerpinæ Venatricis templum, & Soteræ ſiue Seruantis ſiue Soſpitæ apud Arcades; apud Philenſes primogeniæ. Nam & huius Deæ pro rerum euentis antiqui multa cognomina excogitarunt: atque cùm fabulas huiuſmodi ex hiſtoriis rerum verarum finxerint poetæ, tum multa ad ornatum, & ad probabilitatem adiunxerunt. Scriptum reliquit Zezes hiſtoria 41. Chiliad. 2. Theſeum in Moloſſorum regionem vnà cum Pirithoo veniſſe, cuius regionis Rex dicebatur Aidoneus, vxor Ceres, filia Proſerpina (nam mos fuit Moloſſorum omnes formoſas mulieres Proſerpinas appellare) canemq; habebat Aidoneus eximiæ magnitudinis, qui Tricerberus vocabatur. Hi cum per inſidias filiam Regis rapere conarentur, re patefacta in vincula coniecti ſunt; atque quoniam Pirithous autor illarum inſidiarum fuerat, Tricerbero proiectus ab eo laniatur & vorator: Theſeus quia non ſponte, ſed coactus & alieno ductu acceſſerat, in vinculis fuit retentus, donec Hercules eo ab Euryſteo miſſus ad abducendum Tricerberum, illū è vinculis liberauit.

AT nunc cur fabulas has finxerunt, explicemus. Cic. in libr. 2. de Natura Deorum vim omnem terrenam ſcribit eſſe Plutoni patri dedicatam: qui & Pluto & Dis ideo vocatus fuit, quòd omnia & recidant terras, & oriantur è

tertis. Is igitur rapuit Proſerpinam, quam frugum ſemen eſſe volunt, abſconditamque quæri à matre fingunt. *Illa Cereris filia nominatur*, quia ſemina quę iaciuntur, præteritis frugibus ſunt exempta. At cur cùm flores colligeret, fuit à Plutone rapta? aut cur narciſſum præcipuè colligens? quia per flores Siciliæ fertilitatem & aeris temperiem demonſtrarunt ſcriptores: quippe cùm in Sicilia per omnes propè menſes anni flores eſſe conſueuerint: ſicut de Luſitania ſcripſit Athenæus libro 8. quòd ibi roſę ac violę per maius ſpacium trium menſium deeſſe non conſueuerunt. Præterea cùm ſub terra occultatur ſemen, tanquam ſpongia ad ſe nutrimentum attrahit, & impletur per hyemem, quòd in radices trahitur: quippe cùm à ſuperiore frigore ſemen depreſſum excreſcat in caput, radiceſque in loco tepidiore dilatet. Illud ſemen cum impleatur nutrimento, in futuram ęſtatem ſemen colligit, quare colligens flores Proſerpina ſub terra detinetur à Plutone. At quos flores? Narciſſum præcipuè, quod nomen torporem & ſegnitiem ſignificat. Non enim ſtatim erumpit ſemen vbi nutrimentum collegit, ac florum materiam, ſed in ſe continet: donec anni tempore illud paulatim euocatur & in thyrſos diffunditur. Rapta eſſe dicitur in Sicilia, quod ea inſula cęterarum omnium tritici feraciſſima ſit, quę etiam horreum fuiſſe dicitur Romanorum. Hæc ab Arethuſa, quæ virtus eſt ſeminis, vt nomen ipſum ſignificat, Cereri indicatur, quia apto tempore ab ipſa inſita virtute expellitur. Hæc latet ſex menſes apud maritum, dum Sol in ſignis Auſtralibus à ſemente fuerit, donec ad maturitatem fruges perducens ad Borealia paulatim redierit: tunc enim non ampliùs ſemen eſt ſub terra per ſex menſes, ſed in horreis agricolarum & apud ſuperos in locis editioribus. Dicta eſt vt quidam putarunt à Latinis à ſerpendo, quia ſemen per terram ſerpat, quam alij ita dictam exiſtimarunt, quia Luna ſit, & modò ad dexteram, modò ad ſiniſtram declinet. Hęc filia eſt Iouis & Cereris, caloris ſcilicet ac terræ: quã tamen Lunam eſſe ſenſit Orpheus in hymnis, vt in his apparet:

Εὐφεγγής, κερόεσσα, μόνη θνητοῖσι ποθεινὴ,
Εἰαρινὴ, λειμωνιάσιν χαίρεσα πνοιῇσιν,
ἱερὸν ἐκφαίνεσα δέμας βλαστοῖς, χλοοκάρποις.
Splendida, ſola viris optabilis, vnaq; vernam
Oſtentans faciem, cornutaq; frugibus almis
Quæ ſacrum corpus monſtras ridentibus agris.

Qui igitur Lunam & Hecaten, & Proſerpinam eſſe putarunt: vnã illam ſex menſes apud inferos eſſe alterne dixerunt, quia tantundem ſub terra, quantum ſupra terram Luna in toto anno commoretur. Phyſici præterea ac Mythologi antiqui ſuperius hemiſphærium, quod nos incolimus, Veneris appellatione coluerunt, inferius Proſerpinam nominarunt: qua ratione Proſerpinam à Plutone ſub terram deportatam in fabulis tradiderunt, atque de Proſerpina ſatis, nunc de Luna dicamus.

De Luna. CAP. XVII.

AT verò Lunam diuerſam eſſe ab Hecate exiſtimatam, diuerſorum parentum ratio patefecit: cùm Lunam alij Hyperionis filiam eſſe crediderint, alij Pallantis cuiuſdam inter quos fuit Homerus, qui ita ſcripſit in hymno in Mercurium:

τὰ χα δ' ὄρθρος ἐγίγνετο δημιοεργὸς
ἡδὲ νέον σκοπιὴν προσεβήσατο δῖα σελήνη,
Πάλλαντος θυγάτηρ μεγαμηδείαο ἄνακτος.
Hinc Aurora tulit mortalibus orta labores.
Diuina ad ſpeculum venit præſentia Lunę,
Quæ Megamedeo fuerat Pallante creata.

At Heſiodus in Theogonia Lunam filiam fuiſſe Hyperionis & Thiæ putauit, cùm ita ſcribat:

Θεία δ' ἠέλιόν τε μέγαν, λαμπράν τε σελήνην,
ἠῶθ', ἣ πάντεσσιν ἐπιχθονίοισι φαείνει
ἀθανάτοις τε θεοῖς τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι
Γείναθ' ὑποδμηθεῖσ' ὑπερίονος ἐν φιλότητι.
Thia parit Solem magnum, Lunamq; nitentem,
Quæ ſuperis exorta, viris quæ lumina pandit.
Auroram, rebus reddit quæ exorta colores.
Has parit amplexu coniuncta Hyperionis almi.

Alij Solis filiam, at non ſororem, fuiſſe crediderunt, vt teſtatur in his Euripides in Phœniſſis:

ὦ λιπαροζώνου θύγατερ
ἀελίου σελαναία χρυσεόκυκλον
φέγγος, αἷς ἀτρεμαῖα κέντρα,
καὶ σώφρονα πώλοις μεταφέρων, ἰθύνει.
O clariſſimi filia
Solis. Luna aurei circuli
Lumen. quam certos ſtimulos.
Et prouidos pullis addens regit.

Cùm verò Luna lucem à Sole accipiat, eam & Phœben nominarunt, vt Solem Phœbum, & in curru vehi finxerunt; vt ſcripſit Virgilius libro decimo:

Iamq; dies cœlo conceſſerat, almaq; curru
Noctiuago Phœbe medium pulſabat Olympum.

Quę cum in Delo inſula nata fuiſſet, Delia vocata fuit atque vt Sol quadrigis, ita Luna bigis

gis

gis vehi ſolita fuit, ſicuti teſtatur in libro quinto rerum aſtronomicarum Marcus Manilius in his;

Quadrijugis & Phœbus equis, & Delia bigis.

Quē currum tñ alii à mulo trahi finxerūt, alii ab equis diſcoloribus albo & nigro, alii à iuuencis: at Ouidius fuiſſe albos Lunę equos inquit in libr. 1. de Remedio amoris in his:

Vt ſolet in niueis Luna vehetur equis.

At hymnographus Homerus ille, qui hymnum in lunā ſcripſit, non ſolum in curru vehi ſolitam Lunam ſcribit: ſed etiam poetica quadam ſuauitate veſtes ſplendidas induere & exuere ſolitam inquit, cùm vellet, quippe cum nunc lucida, nunc obſcura ſit pro veſtium ſplendore, quā etiam in Oceano lauari inquit priuſquam veſtes ſumeret, vt eſt in his:

ἔυτ' ἂν ἀπ' ὠκεανοῖο λοεσσαμένη χρόα καλὸν,
εἵματα ἑσσαμένη τηλαυγέα δῖα σελήνη,
ζευξαμένη πώλους ἐριαύχενας αἰγλήεντας.
Rurſus Atlanteis in lymphis membra lauata
Veſtibus induta & nitidis Dea luna micantes
Curru iunxit equos celeres, quibus ardua colla.

Quidam tradiderunt Lunam fuiſſe vxorem Aeris, è quo Rorem filium conceperit ac genuerit, vt ait Alcman Melicus in eo carmine:

ἄγρωσιν δρόσος ἄυξει μὲν μήνησε καὶ ἀέρος υἱός
Aeris & Lunæ ſoboles, Ros gramina nutrit.

Fuerunt qui crediderint quoddam fuiſſe tempus, quo nondum nata eſſet Luna, quæ iunior eſſe Sole credebatur, cum vel Arcades ante illam nati fuiſſe putati ſint illi, qui non procul ab Apidano incoluerunt, vt teſtatur Apollonius libro quarto Argonauticorum:

οὐδ' ἔτι πω Δαναῶν ἱερὸν γένος ἦεν ἀκοῦσαι
πευθομένοις, οἶοι δ' ἔσαν ἀρκάδες ἀπιδανῆες,

ἀρκάδες. οἳ καὶ πρόσθε σεληναίης ὑδέονται
ζώειν φηγὸν ἔδοντες ἐν οὔρεσιν.
Nulli erat auditum Danaum genus. Apidanenſes
Arcades at ſoli fuerant olim: Arcades illi,
Qui Lunam ſuperare ferunt ſe tempore & annis.
Cum glandes ederent diſperſi in montibus altis.

Nam Theodorus paulo ante bellum quod ab Hercule aduerſus Gigantes geſtum eſt, Lunam apparuiſſe ſcribit libro vigeſimo nono Ariſto Chius & Dionyſius Chalcidenſis in primo ſuæ ædificationis idem confirmarunt. At Mnaſeas ait Proſelenum Orchomeni filium Arcadibus imperaſſe: quod etiam affirmauit Duris Samius in libro quinto decimo rerũ Macedonicarum, qui inquit Arcadiam ab ſeſe, ac flumium Orchomenum, à patre nominauiſſe, vnde & Mnaſeas Arcades ante Lunam genitos fuiſſe dixit, vt ſcripſit Apollonii enarrator, qui etiam Arcades ipſos vocatos fuiſſe proſelenos (quaſi antelunares dixerim) ab Ariſtotele ſcripſit.

Aiunt præterea Lunam ipſam eſſe cornutam, qualis Bacchus ab antiquis fingebatur, vt eſt in hymno Orphei:

κλῦθι θεὰ βασίλεια, φαεσφόρε, δῖα σελήνη,
ταυρόκερως μήνη, νυκτιδρόμε ἠεροφοῖτι.
Audi luna Dea, & clariſſima luminis autor.
Cornuta, & noctu incedens, quæ curris & altè.

Quam eandem marem eſſe & fœminam putauit idem, vt eſt in eodem hymno:

αὐξομένη, καὶ λειπομένη, θῆλύς τε καὶ ἄρσην.
Aucta, & deficiens: eadem quoq; fœmina maſq;.

Huic ſagittas tribuerunt poetæ, quam Cynthiam à monte Deli celeberrimo & altiſſimo appellarunt, quo in loco Diana & Apollo nati creduntur. atque Diana eadem eſt Luna, vt ſuo loco explicabitur. Sic igitur ſagittas illi tribuit Horatius in tertio Carminum:

Tu curua recines lyra
Latonam, & celeris ſpicula Cynthia
Summo carmine.

Credita

Credita eſt Luna præeſſe veneficiis, quare inuocatur apud *Theocritum* in Pharmaceutria cùm Hecate, quas diuerſas fuiſſe exiſtimatas conſtat, cùm vtraque inuocetur. Hanc credidetunt è *cælo* magicis artibus deduci. Quippe cùm antiquæ veneficæ mulieres putarentur Solem, *Lunam*que abolere, & ad Democratis vſque tempora vulgo Solis Lunæque defectus abolitiones appellauerint: quod facile colligi poteſt ex his carminibus Soſiphanis, quę ſunt in Meleagro:

Μάγοις ἐπῳδαῖς πᾶσα θεσσαλὶς κόρη
Πάντες λέγουσιν ὡς καθαιρεῖ· καὶ γὰρ ἂν
ψευδὴς σελήνης αἰθέρος καταιβάτις.
Quæuis puella Theſſalorum carmine, vt
Ferunt abolet. Sed illa vana fama, quòd
Labatur alto luna puro ex æthere.

Et velut illud carmen octauæ Aeglogæ Virgilius declarat:

Carmina vel cælo poſſunt deducere lunam.

Atque Theſſalæ mulieres præcipuè illam artem callere, & in ea excellere putabantur, vt innuit Ariſtophanes in Nebulis his verſibus:

Γυναῖκα φαρμακίδ' εἰ πριάμενος θετταλὴν,
καθέλοιμι νύκτωρ τὴν σελήνην.
Veneficam ſi fœminam ipſe Theßalam
Coemero, captabo lunam noctibus.

Inde verò natam fuiſſe hanc opinionem ſcripſerunt antiqui quod ſpecula quædam rotunda ita parabantur, vt in his Luna omnino appareret è cœlo deducta. Atque Pythagoræ ludicrum fuit quoddam Luna plena exiſtente. vt quis in ſpeculo quoddam ſanguine quæcunque collibuiſſet, ſcriberet: atque alteri prędicens à tergo illi aſſiſteret, ea qua ſcripſiſſet, Lunæ oſtẽtans: atque ille deinde intenta acie oculorum in Lunam vniuerſa quæ forent in ſpeculo ſcripta perlegeret, tanquam in Luna ſcripta fuiſſent. Inde exiſtimo artificium Cornelii Agrippæ originem cœpiſſe, qui in occulta philoſophia videtur rationem quandam attingere, vt qui maximè à nobis diſtant, poſſint quæ volumus in Luna deſcripta perlegere. Id eo tempore contigiſſe mihi narratum eſt, quo Franciſcus pręſtantiſſimus Gallorum Rex bellum gerebat pro Mediolanenſi principatu aduerſus Carolum V. Rom. Imp. vbi redit Mediolanum. nam Roma in Inſubriam inde Venetias paruulus acceſſi cũ patre, quo accidit vt pleriq; me Venetũ eſſe crediderint. Nam non ſemel quę per diem agerentur Mediolani, per noctem ſignificata fuiſſe dicuntur Pariſiis. Exiſtimabantur igitur veneficiorum ſcientia præſtare Theſſalę mulieres ꝙ eſſent rerum Aſtronomicarum peritæ: atque inter cœteras Aglaonice Theſſalorum Regis filia hac ſcientia præſtitiſſe dicitur, quæ quoties immineret Lunæ defectus, ſe velle Lunam è cœlo detrahere profitebatur. At enim quia multitudinem imperitorum deciperet, cum Deus nullam fraudem impune committi denique patiatur, in grauiſſimas calamitates incidit, quare id poſtea vſurpatum fuit apud poſteros, vt cũ quis ageret infœliciter, Lunam detrahere diceretur. Primus omnium mortalium auſus eſt Anaxagoras Lunę defectum hominibus patefacere, vt ſcripſit Laertius Diogenes in eius vita: primuſque illius vitam aperuit, cùm antea Solis quidem defectum nemo admiraretur, cùm ſcirent omnes id interpoſito Lunę corpore ita contingere: at Lunæ defectorum aliquam grauiſſimam calamitatem minari arbitrarentur. Nam cuius cauſa eſſet ignota, id diuinitus fieri ſemper putatum fuit ab antiquis: & de his rebus non tutum fuit Philoſophis verba facere: cùm potiùs ad contemnendas vanas religiones, quàm ad illuſtrandam veritatem dicere crederentur, vt ait Plutarchus in Nicia. Anaxagoras vero ſpretis falſarum religionum minis primus declarauit, quòd terra inter duos præſtantiores planetas interpoſita vmbram tanquam pyramidem facit, cuius baſis ſit in planitie, dorſóque ipſius terræ, conus verò vel ita extendatur vt Lunę regionem pertranſeat. Non defuerũt tamen qui à Typhone, qui ab Endymione, & qui ab Atlante Lunæ circuitum & mutationes priùs obſeruatas fuiſſe putarint, inter quos fuit Anaxagoras. Vbi fuerint oppoſiti iſti planetæ, ita, vt alterius centrum centro alterius ac centro terræ per rectã lineã opponatur, tunc Luna incidens in vmbrã tota occultatur, ac deficit repentè illius lumen, cũ nequeat tanquã ſpeculũ lumen ab eo accipere. At cũ centra vtriuſque planetę non opponuntur, tanto minus obſcuratur, quãto magis cẽtrũ eius à linea recta diſtiterit alterius. Quãtus eſſet antiquorũ timor, quantaq. trepidatio cũ Luna deficeret, declarauit Plutarchus ita in Paulo Aemilio: αἰφνίδιον ἡ σελήνη πλήρης οὖσα καὶ μετέωρος ἐμελαίνετο· καὶ τοῦ φωτὸς ἀπολιπόντος αὐτὴν χρόας ἀμείψασα παντοδαπὰς, ἠφανίσθη. τῶν δὲ ῥωμαίων ὥσπερ ἐστὶ νενομισμένον χαλκοῦ τε πατάγοις ἀνακαλουμένων τὸ φῶς αὐτῆς, καὶ πυρὰ πολλὰ δαλοῖς καὶ δᾳσὶν ἀνεχόντων πρὸς τὸν οὐρανὸν, οὐδὲν ὅμοιον ἔπραττον οἱ μακεδόνες, ἀλλὰ φρίκη καὶ θάμβος τὸ στρατόπεδον κατεῖχεν. *Repente vero luna cum plena eſſet & ſublimis facta eſt oſcura: lumineq; deficiente multiplicibus mutatis coloribus euanuit. Romanis (ſicut eſt*

apud

apud eos conſuetudo) æris tinnitu lumen reuocãtibus, igneſq́; multos & faces, & tedas in cœlũ protẽdentibus nihil ſimile fecerũt Macedones: ſed timor & trepidatio multa vniuerſũ habuit exercitum. Atque Nicias dux Athenienſium ab hoſtibus circumuentus tanta trepidatione repletus eſt Luna deficiente vt iuſſis ſuis à prœlio abſtinere cum quadraginta millibus hominũ fuerit trucidatus, vt ait Plutarchus in libello de ſuperſtitione. Exiſtimabant enim antiqui æris tinnitu & luminibus altè ſublatis Lunæ lumen in defectibus adiuuari: quare & Ouidius in libro 4. mutationum æra Lunæ auxiliaria dixit, quę pulſarentur.

Cum fruſtra reſonant æra auxiliaria lunæ:

Alii tubarũ ſtrepitu, muſicorumque inſtrumentorũ lunæ lumen reuocare conabantur, quod ita ſcribit Cornelius Tacitus in libro primo: Igitur æris ſono tubarumque & cornuũ concentu ſtrepere: prout ſplẽdidior obſciorve, lætari ac mœrere: & poſtquam ortæ nubes offecere viſui, creditumque conditam tenebris, vt ſunt mobiles ad ſuperſtitionem perculſę ſemel mentes, ſibi ęternum laborem portendi, ſua facinora auerſari Deos lamentabantur. Arbitrabantur enim antiqui non ſolũ in defectu Lunæ, ſed etiam in morte pereuntium vtilem eſſe æris tinnitum, quoniam purus eſſet, & cui nullum piaculum poſſet accedere, qua de cauſa in omnibus luſtrationibus & expiationibus illo vtebantur, quod ſcriptum fuit ab Apollodoro Cyrenaico in libro de Diis. Eximias eſſe vires Lunę ſupra omnes planetas ferè vno Sole excepto, facilè ſentimus, quamuis magnitudine corporis ſit illis inferior: Luna enim, vt oſtẽdunt Mathematici. vix maior eſt dimidia parte terræ: cum alia ſidera conſpicua maiora vniuerſa terra eſſe dicantur. Neque ſolum illius forma mutatur tum creſcendo, tum ad initia recurrendo: ſed etiam regio, cum modo ad Aquilonem, modo ad Auſtrum declinet à circulo animalium; atque in illa modò eſt quædam brumę, modo ſolſtitii ſimilitudo. Multa denique ab illa manant & fluunt quibus animantes alantur, & augeſcant, pubeſcant, & maturitatem aſſequantur, quæ oriuntur è terra. Idcirco Chaldæi dicere ſolebant Lunam ortus naſcentium moderari, cum ſidera notent & animaduertant ea quæ Lunæ fuerint adiuncta. Sed carmina quædam huc aſcribenda putaui: quibus vniuerſa prope Lunę natura in omnibus mutationibus explicatur:

ἐμοὶ τὸ λοιπὸν χρώμενος διδασκάλῳ
ἄκουε λεπτῶς τὴν σεληνιακὴν φύσιν.
φύσεις ἁπάντων τῶν χυμῶν κληρωμένη·
ὑγρὰ μὲν ἐστὶ διχὰ τῆς πρώτης μέχρι.
τὴν βρεφικὴν αὔξησιν ἐκμιμουμένη.
θερμὴ δὲ πανσέληνον ἀντρέχει δρόμον,
ἀκμαστικὴ γὰρ καὶ σφριγᾶν δοκεῖ τότε.
ἔπειτα λοιπὸν εἰς διχάδα δευτέραν,
ξηρὰ ταπεινὴ πρὸς παρακμὴν γὰρ τρέχει.
ἔπειτα γηρᾷ καὶ δοκεῖ τεθνηκέναι.
ψυχρὰ δυσειδὴς συγκρυβεῖσα τῷ γνόφῳ.
κἂν ἐξ ἀδήλου πάλιν ἔρχεται νέα,
Πρόσωπα καλλύνουσα καὶ πληρουμένη.
ταυτὶ μὲν οὕτως, εἰ δέ τις πλείω γράφει
κόμπος περισσὸς, καὶ κενὴ σωμυλία.
In poſterum me vſus magiſtro diſcito
Natura lunæ quæ ſit aptè: hæc omnium
Vim continet ſuccorum, & hæc potentiam.
Eſt vda primum, donec illa creuerit,
Infantibus prorſuſq́; ſit ſimillima.
Tepens at inde plena curſum perficit,
Vigere tum videtur, eſſe & florida.
Decreſcere vt cœpit deinde, mox die
Vigeſima remiſſus acta ſit vigor,
Areſq́; ſenſim. longa nec ſit hinc mora,
Seneſcit illa, mox videtur emori
Deformis, algens, atque operta nubibus.
Rurſuſq́; fit noua hæc prius quæ nulla erat.
Vultu decoro prodit, & repletur hinc.
Hæc ſic habent. Si plura quis dicat tibi,
Nugas loquaces credito, atque fabulas.

Has autem mutationes ſortita eſt Luna pro ſitu quem tenet. Solem reſpiciens: nam cùm ſemper Lunæ dimidium illuſtretur, accidit in coniunctionibus eam Lunæ partem illuſtrari, quæ ſuperior eſt, nec nobis conſpicua: quæ ſemper propè cum Sole ſupra terram conſurgit. Illud autem longe aliter ſe habet in plenilunio, cum ſola pars nobis conſpicuas illuſtretur, Solique opponatur, quippe cum media ſit nox vbi ad cœli medium peruenerit. Hæc autem tanto magis vel minus contingunt, quanto magis Luna vel minus receſſerit à Sole. Cum vero corpus Lunę non ſit ex aliqua materia denſa vt terra eſt, aut ex ea compoſita, mirum videtur cur Xenophanes adductus ſit, vt in Luna habitari dixerit, eamque locum eſſe multarum vrbium. Ego ſanè illam cauſam fuiſſe cenſeo, cur is eam ſententiam introduxerit: quia ſicut in frequentiſſimis ciuitatibus multi ſunt rerum nouarum cupidi, ita in philoſophia contingit: nonnulli enim ne nihil ſciſſe videantur, aliqua noua monſtra in philoſophiam introducunt, vt alicuius rei inuentores fuiſſe appareant. Sic etiam Nicetas Syracuſius cœlum, Solem, Lunam, Stellas, ſupera denique omnia ſtare dixit,

neque

neque quicquam ſuper terram in mundo moueri: qua circa axem ſuum verſa omnia illa contingere dicebat, quæ ſi cœlum ſtante terra moueretur. contingerent, vt teſtatur etiam Cic. in 2. quæſt. Acad. & Ptolemæus in 1. Almageſti. *Multæ* fuerunt fabulæ de Luna fictæ, quòd dormientem Endimionem in Latmo Cariæ monte adamarit, & cum eo concubuerit, vt in his ſignificauit Catullus:

Vt Triuiam furtim ſub Latmia ſaxa relegans,
Dulcis amor gyro deuocet aerio.

Sic Ouid. in ea epiſt. quam ſcribit ad Heronem Leander:

Luna mihi lumen tremulum præbebat eunti,
Vt comes in noſtras officioſa vias.
Hanc ego ſuſpiciens faueas ò candida dixi,
Et ſubeant animo Latmia ſaxa tuo.
Non ſinit Endymion te pectoris eſſe ſeueri:

Et quòd Panos amore in arietem verſi capta fuit, vt ſignificauit Virg. libro 3. Georgicorum.

Munere ſic niueo lanæ, (ſi credere dignum eſt)
Pan Deus Arcadiæ captam te Luna fefellit,
In nemora alta vocans: nec tu aſpernata vocantē.

Memoriæ prodidit Thianus Cretenſis in libro 13. Heracleæ Lunam cum Endymione dormiuiſſe in montibus apud Trachinem. Atque Nicander in rebus Aetolis montes illos vocatos fuiſſe Aſelenos ait, quia Lunæ lumine per id tempus carere conſueuerint, quo Luna dormiret cum Endymione. Scriptum reliquit Pauſanias in Eliacis, Endymionem filias quinquaginta ex ipſa Luna ſuſcepiſſe. Ac præter cæteros mares Aetolum, qui cæſo per imprudentiam Cherone Cleodori filio in Hyantim profugit, quæ poſtea ab ipſo vocata fuit Aetolia, vt teſtatur Antigonus Caryſtius in Dictionibus. Lunæ & Dionyſo mos erat ſues immolari apud Aegyptios: vt ait Herodotus in Euterpe:

τοῖσι μὰν οὖν ἄλλοισι θεοῖσι θύειν ὗς οὐδικαιεῦσι αἰγύπτιοι, σελήνῃ δὲ καὶ Διονύσῳ μούνοισι, τοῦ αὐτοῦ χρόνου, τῇ αὐτῇ πανσελήνῳ τοὺς ὗς θύσαντες, πατέονται τῶν κρεῶν.

Cæteris quidem Dijs ſues immolare nefas eſſe putāt Aegyptij. at Soli Luna & Dionyſo eodem tempore, in ipſo plenilunio ſcilicet ſues mactantes, carnes conculcant pedibus: quo in loco ritus multiplex ſacrorum, in quibus ſues immolabantur apud Aegyptios, oſtendit Herodotus. Erat tamen conſuetudo apud alias nationes, vt nulli Deorum, niſi Cereri, ſus immolaretur: cùm Lunæ cùm haberet cornua, taurus mactaretur, vt ait Lactantius in libro de falſa religione.

AC de his quæ fabuloſe de Luna dicta fuerunt, ſatis dictum eſt: nunc ex illis ſententiam ſapientum explanemus. Hæc filia fuiſſe Hyperionis, quoniam ſuper nos aſſiduo & celerrimo motu conuoluantur ſuperna corpora dicta fuit. Alii non ab etymologia nominis, ſed ab Hyperione viro rem deductam arbitrati sūt, quia primus Hyperion aſtrorum motus obſeruauerit: qui etiam pater aſtrorum vocatus fuit, & Lunæ, Solisq́; præcipuè. quod ita Homerus videtur ſignificaſſe in 1. Odyſſ.

αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο
Νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς ὑπερίονος ἠελίοιο
ἤσθιον.

Stultitia periere ſua, quod cædere adorti,
Quod ſolis mactare boues Hyperionis auſi:

Cùm lumen à Sole accipiat, Solis filia dicta eſt. At eadem ſoror. quòd ex Hyperione cum Sole nata creditur, vel quod eodem tempore nata ſit ab eodem parente creatore rerum omnium Deo, vel quòd illi Sol tanquam ſorori lumen impertiat, vel quòd fraternè tempora inter ſe diuiſerint, cum Luna nocti, Sol diei moderetur. nam cùm Sol per ſe ſit lucidus, Luna nullum habet proprium lumen, ſed tanquam ſpeculum corpus diaphanes exiſtens receptum à Sole lumen ad terram tranſmittit. Dicta eſt in curru vehi, propter celeritatem, quam ſine vehiculo vulgus intelligere non poterat, quod etiam attinet non mediocriter ad orationem poeticè exornandam. Quòd veſtes indueret variorum colorum, id excogitatum fuit ad explicandas multiplices mutationes; quòdque in Oceano lauaretur, dictum eſt ad opinionem vulgi, cum tantundem vndique diſtet à terra & ab aquis. Illud ſanè ridiculum eſt fuiſſe aliquod tempus, cùm Luna non eſſet. neque tamen vllum vel architectum, vel ferramenta proferri, vnde Luna fabricari cœperit. Ad exprimendam Lunæ naturam ſiue ingenium multorū mortalium, qui mutantur in horas, fabulati ſunt antiqui Lunā orauiſſe matrē vti ſibi aptam tunicam contexeret, quæ reſpondit nulla ratione iſtud fieri poſſe, cùm nunc plena ſit, nunc in cornua curuata, nunc vtrinque gibba; quare modò creſcenti tunica difrumperetur modò decideret è gracili corpore. Fuit eadem Lucina dicta, quia Luna per incrementum humorum ſemiplena faciliorem reddit nixum, atque partum euocat in lucem. quamobrem ſcitè ait Timotheus.

Διὰ κυάνεον πόλον ἄστρων,
Διά τ' ὠκυτόκοιο σελάνας.
Per & ceruleum polum aſtrorum,

Per

Digitized by Google

Per & citiparę lunæ.

Huic filiam natam eſſe memorant antiqui Erſam nomine quam è Ioue conceperit ſic.n. ros dicitur à Græcis, qui pro Lunæ potentia va natur vndæ non inſuauiter ſcripſit Alcman:

οἷα Διὸς θυγάτηρ ἔρσα τρέφει, ἠτε σελάνας.

Ros Iouis & lunæ vt ſoboles gratiſſima nutrit.

Hæc eadem mas & fœmina putata eſt, quia humorem & nutrimentum præbent animantibus, & quia maris vice nocturnum prębeat calorem, quo plurima ad putredinem & ad generationem adiuuantur: vt ait Ptolomęus in magna compoſitione. quare illi ſacrificabatur à maribus veſte muliebri: à mulieribus virili indutis vt ſcripſit Philochorus. Deinde ſagittas Lunę tribuerunt antiqui vel propter radios, quos ad corruptionem demittit, vel propter dolores parientium: cùm illi non valdè ſint diſſimiles doloribus vulnerum, acerbitatem eorum exprimẽtes. Hanc idcirco parturientes ad leuandos dolores inuocabant, vt infantes faciliùs in lucem ederentur, Lucinam nominantes: atque cùm vna eſſet, varia nomina pro variis facultatibus ſortiebatur. Credita eſt plurimum conferre veneficiis, quoniam multę ſunt admirabiles planetarum vires certo quodam ordine collocatorum. Nam alia vis eſt oppoſitorum, alia coniunctorum, alia in regionibus aliis exiſtentium planetarum, cùm per tertiam vel quartam vel ſextam partem circuli diſtiterint. Neque hoc mirum videbitur ſi quis cognouerit Mercurium Triſmegiſtum in ſtatuas certo ordine collocatas certis magnitudinum rationibus ſeruatis dęmones ſolitum accire, ita vt illæ mox loquerentur. At quoniam eadem eſt etiam Diana vocata, nunc de Diana verba faciamus.

De Diana. Cap. XVIII.

Cvm eadem Luna ſit, & Hecate, & Diana, tamen non omnes hæ vires, quę per has intelliguntur, vno nomine dicuntur, etſi ab vno fonte manant. Cùm enim Hecate nunc Iouis, nunc Ariſtęi, nunc Tartari, nunc Perſę filia dicatur: Luna modò Hyperionis, modò Pallantis quòd illa ſit fatorum vis à Deo proficiſcens, vt diximus; hæc velociſſimus ſit planeta, cuius multiplex eſt potentia in rebus inferioribus, quæ quoniam maximè remouetur à vi primi motus, maximè ſua natura vtitur. Hanc eandem eſſe Hecaten patefecit Callimachus in hymno in Dianam, qui illam Pheræam nominauit, cuiatẽ fuiſſe Hecaten conſtat, vt eſt in his:

Πότνια μουνυχίη, λιμενόσκοπε, χαῖρε φεραία.

Salue Munychia, & portus tutela, Theręa.

Hanc filiam fuiſſe Latonæ Cœique Titani conſtat, quam Nicander in Theriacis ita Titanidem nominauit:

τὸν δὲ χαλαζήεντα κόρη τιτηνὶς ἀνῆκε
Σκορπίον ἐκ κέντροιο τεθηγμένον, ἦμος ἐπέχρα
Βοιωτῷ τεύχουσα κακὸν μόρον ὠρίωνι.

Grandine ſignatum Titanis at inde puella
Scorpion immiſit, qui cuſpide ſurgat acuta
Bęoto meditata necem vt fuit Orioni.

Alii ex Ioue & Latona natam eſſe dixerunt, de qua ita ſcripſit Cicero in tertio de natura Deorum: Dianæ item plures: Prima Iouis & Proſerpinę, quæ pinatum Cupidinem genuiſſę dicitur: Secunda notior, quam Ioue tertio & Latona natam accepimus: Tertiæ pater Vpis traditur, Glauce mater: eam Græci ſępe Vpim paterno nomine appellaut. Inter has omnes Iouis filia celeberrima fuit, quare omnia cętera rum illi vni tribuuntur à poetis. Hanc Deliã nominarunt, quia nata ſit in Delo. ſic enim vocauit Ouid. in Phædræ epiſt. ad Hippolytum:

Iam mihi prima Dea eſt, arcu præſignis adunco
Delia, iudicium ſubſequar ipſa tuum.

Hanc non ſolum Iouis filiam, ſed etiam χθονίαν vocauit Orpheus in hymnis ſiue terreſtrẽ, vt dictum eſt de Hecate. Hanc eandem Lunam eſſe demonſtrauit in his Virgilius lib. 9.

Suſpiciens altam lunam ſic voce precatur.
Tu Dea, tu præſens noſtro ſuccurre labori
Aſtrorum decus, & nemorum, Latonia cuſtos.

Sic Ouid. lib. 15. Metamorph.

Nec par, aut eadem nocturna forma Dianæ
Eſſe poteſt vnquam. ſemperq́ hodierna ſequente,
Si creſcit, minor; eſt maior, ſi contrahit orbem.

Sic Cicero in ſecundo de natura Deorum: Dianam autem & Lunam eandem eſſe putant. Hæc cùm nata eſſet ante Apollinem, at eodem tamen partu: obſtetricis munere poſtea apud matrem eſſe functa naſcente Apolline. Quod autem illa quæ Iouis & Latonę filia fuit, fuerit celeberrima, patet vel ex eo hymno Homeri, qui ita ſe habet in Apollinem;

χαῖρε μάκαιρ' ὦ λητοῖ, ἐπεὶ τέκες, ἀγλαὰ τέκνα
ἀπόλλωνά τ' ἄνακτα, καὶ ἄρτεμιν ἰοχέαιραν.
τὴν μὲν ἐν ὀρτυγίῃ, τὸν δὲ κραναῇ ἐνὶ δήλῳ.

Salue Latona: vt peperiſti pignora clara.
Venatrix Diana tua eſt, & clarus Apollo.
Edita in Ortygia hæc, in Delo eſt ortus Apollo.

Et Cornelius Tacitus in lib. 3. Primi omnium Epheſii adiere memorantes, non vt vulgus crederet, Dianam atque Apollinem in Delo genitos eſſe; apud ſe Cenchrium amnem, lucum Ortygiam, vbi Latonam partu grauidam, &

oleæ

Digitized by Google

oleæ quę tum etiam manat adnixam, edidiſſe ea numina Deorumque monitu ſacratum nemus, atque ipſum illic Apollinem poſt interfectos Cyclopas Iouis irã vitauiſſe. Hanc Cereris & Dionyſi & ipſã & Apollinem fuiſſe filios ſcribit Herod. ex Aegyptiorum ſententia, ac Latona fertur illorum fuiſſe nutrix, vt patet in his;

Ἀπόλλωνα δὲ καὶ ἄρτεμιν Διονύσου καὶ ἴσιος λέγουσιν εἶναι παῖδας, λητὼ δὲ τροφὸν αὐτοῖσι καὶ σώτειραν γενέσθαι. *Apollinem vero & Dianam Dionyſi & Iſidis filios eſſe inquiunt: at Latonam eorum nutricem & ſeruatricem fuiſſe aſſerunt:* quam opinionem ſecutum poſtea Aeſchylum inquit Herodotus Dianam Cereris filiam appellaſſe, cùm Ceres dicta ſit Iſis ab Aegyptijs, vt teſtatur Pauſanias, in Arcadicis. Alij Cœi Titanis & Phœbes filiam putarunt. Cùm mares omnes Diana auerſaretur, quia viderat quæ paſſa erat mater, cùm obſtetricata eſt, impetrauit à patre Ioue vt perpetuam virginitatem ſeruare poſſet, vt apparet ex his Callimachi carminibus:

Δός μοι παρθενίην αἰώνιον ἄππα φυλάσσειν.
Da mihi perpetuò vt ſim virgo, da pater alme.

Arcus prętereà & ſagittas & puellas ſocias ſexaginta Oceaninas, & alias viginti, quę illi arcus cothurnosque & canes curarent Iupiter poſtulanti tribuit; deditque venationibus præeſſe, & viis, & portubus. quod patet ex his apud Callimachum:

καὶ μὲν ἀγυιαῖς
Ἔσσῃ καὶ λιμένεσσιν ἐπίσκοπος.
Nam præfecta vijs & portubus ipſa fereris.

Quę quoniam venationibus delectaretur, Dictynna vocata fuit à retibus: nam δίκτυον rete eſt apud Græcos. Sic enim illam nominari inquit à nymphis Callimachus in lauacrum Dianę & Ouidius lib. 2. mutationum.

Ecce ſuo comitata choro Dictynna per altum
Mænalon ingrediens, & cæde ſuperba ferarum,
Aſpicit hanc.

Cuius etiam cognomen fuit ἰοχέαιρα apud Græcos, quia ſagittis delectaretur quibus inſectaretur feras, vt eam nominauit Heſiodus in Theog.

Λητὼ δ' Ἀπόλλωνα, καὶ Ἄρτεμιν ἰοχέαιραν,
ἱμερόεντα γόνον περὶ πάντων οὐρανιώνων,
Γείνατ' ἄρ', αἰγιόχοιο Διὸς φιλότητι μιγεῖσα.
Naſcitur hinc Phœbus, gaudensq; Diana ſagittis
Pignora Latonæ. peperit clariſſima Diuûm
Hæc Latona Ioui magno coniuncta in amore.

Fabulantur hanc per imprudentiam venando, Cenchriam Pirenes nymphę filium interemiſſe; quare cum Pirene eum lugeret, tantam vim lacrymarum profudiſſe, vt in fontem ſui nominis ſit conuerſa. Cur venationibus præfe-

ſta credita ſit Diana, cauſa huiuſmodi ab antiquis memoratur: Nympha quędam Britomartis, vel (vt alii maluerunt) Britimartys, cùm venaretur, in quædam retia cecidit vnde cum ſe explicare non poſſet fera superueniente pręcipuè, Dianæ ſacellum vouit ſi incolumis euaderet, quod poſtea erexit, & Dianæ Dictynnæ ab iis retibus nominauit. vnde dicta eſt poſtea venantibus præfecta Dea, vt ſcripſit Dicæarchus, & Ariſtophanis enarrator. Alij tamen maluerunt Dianam ipſam venationibus pręfectam fuiſſe; quòd venationibus mirum in modum delectaretur, quare eius imaginis ſemper arcus adhiberi ſolitus fuit, vt ſcripſit Melanthus in libro de imaginibus Deorum alij dicunt Britomartim Iouis & Charmes filiā chariſſimam fuiſſe Dianę ob venandi ſtudium, quæ cum Minoem inſequentem fugeret, prę amore ſe in mare deiecit in retia, quæ ad capiendos piſces erant in mare demiſſa, & à Diana in Deorum numerum delatam. Dictynnę & Alpheiæ nomine culta eſt ab Aeginetis & à Cretenſibus, vt ait Apollodorus Cyrenaicus in libro de Diis. Hæc eadem Dea choris, & muſicis inſtrumentis delectari ſolita creditur, vt ait Hom. in hymno in Venerem:

οὐδέποτ' ἀρτέμιδα χρυσηλάκατον κελαδεινὴν
δάμναται ἐν φιλότητι φιλομμειδὴς ἀφροδίτη.
καὶ γὰρ τῇ ἅδε τόξα, καὶ οὔρεσι θῆρας ἐναίρειν,
φόρμιγγές τε χοροί τε διαπρύσιοί τ' ὀλολυγαὶ,
ἄλσεά τε σκιόεντα δικαίων τε πτόλις ἀνδρῶν.

Diana haud potuit mentem peruincere amore
Alma Venus. quam circunſtant riſuſq; iociq;.
Huic arcus placuere, feras & cadere ſyluis.
Huic cithara atq; chori clamor cōcinnus; & vrbes
Iuſtorum huic hominum, vmbroſa ſuper omnia ſylua.

Cum virginitatem perpetuam ſeruare, vijs ac

portubus.

portubus preſſe, à tot nymphis ſocijs obſeruari impetraſſet à Ioue, in ſyluis perpetuò fere degebat, vt marium conſuetudinem deuitaret, quare & venatrix dicta eſt, & nemorum atque montium cuſtos exiſtimata eſt; vt ait Horat. lib. 3. Carminum:

Montium cuſtos nemorumq; virgo,
Quæ laborantes vtero puellas
Ter vocata audis, adimisq; letho
—— Diua triformis.

Et Virg. lib. 11.

Alma tibi hanc nemorum cultrix Latonia virgo.

Præfecta fuit prætereà parturiētibus, vt intelligeret quantum malorum cumulum deuitaſſet, cum virginitatem expetiuit: vt licet ex his Callimachi verſibus intelligere, vbi ſe nunquam in vrbem adituram dicit, niſi cùm à parturientibus vocabitur:

—— πόλεσιν δ' ἐπιμίξομαι ἀνδρῶν
μοῦνον ὅτ' ὀξείῃσιν ὑπ' ὠδίνεσσι γυναῖκες
τειρόμεναι καλέωσι βοηθόον.

Vrbes accedam ſolum, ac ſub tecta virorum,
Preſſa dolore graui niſi cum me fœmina partus
Auxilio arceſſet.

Multiplex denique officium fuit Dianę, quippe cum virgines pertæſę iam virginitatis, vt eius Deæ, cuius hactenus in tutela fuiſſent, iram deuitarent, conſueuerint in caniſtris ſacrificia ad Deæ templum deportare, eius numinis, veniam poſtulantes, quod à Græcis κανηφορεῖν dicebatur. neq; eos caniſtros, niſi illæ ferebant, quæ ad nubilem ętatem perueniſſent, de qua conſuetudine meminit Theocritus in Pharmaceutria. Deinde cū ita vterus excreuiſſet grauidis puellis, vt ſueta zona vti amplius non poſſent, eam zonam mos fuit in templo Dianæ λυσιζώνης cognomento zonam ſoluentis ſcilicet, quod fuit apud Athenienſes, deponere, quare poſtea dictum eſt zonam ſoluere, pro eo quod eſt grauidam fieri, quod patet ex his carminibus Apollonij lib. 1.

μίτρην πρῶτον ἔλυσα καὶ ὕστατον, ἔξοχα γάρ μοι
εἰλείθυια θεὰ πολέος ἐμέγηρε τόκοιο.

Prima ſoluta mihi eſt poſtremaq; zona, quod ipſa
Inuidit multos natos Lucina miſellę.

Eam vero dicandæ zonæ conſuetudinem, vt Veneri coronas ob nuptias. ita ſignificauit Agathias in his carminibus:

τῇ Παφίῃ στεφάνους, τῇ Παλλάδι τὴν πλοκαμῖδα,
Ἀρτέμιδι ζώνην ἄνθετο Καλλιρόη,
εὕρετο γὰρ μνηστῆρα, τὸν ἤθελε, καὶ λάχεν ἥβην
σώφρονα, καὶ τεκέων ἄρσεν ἔτικτε γένος.

Mineruæ crines poſuit. Veneriq; corollas,
Dianæ zonam candida Callirhoe.
Nacta procum fuit hac. quem tota mente petebat,
Atque maris mater facta fuit generis.

Cum igitur obſtetricis munere fungeretur, dicta eſt à Græcis εἰλείθυια, à Latinis, Lucina, quia naſcentes omnia in lucem euocaret. Cum verò venatum exiret, quo cultu corporis vteretur, expreſſum eſt in illo Epigrammate:

Ἄρτεμι, ποῦ τοι τόξα παρ' αὐχένι τε φαρέτρη.
Ποῦ δ' ἡ λυκαστείων ἐνδρομὶς ἀρβυλίδων;
Πόρπη τε χρυσοῖο τετυγμένη ἠδ' ἡ πρὸς ἄκρην
ἰγνύην, φοίνιξ πέπλος ἑλισσόμενος;
κεῖνα μὲν εἰς ἄγρην ὁπλίζομαι. εἰς δ' ἐ θυηλὰς
εἶμ' αὔτως, ἱρὰν ἀντομένη θυέων.

Arcus vbi Diana iacet, vel plena pharetra?
Aut vbi Cretenſis Endromis arbylidis?
Fibulaq; ex auro, fucataq; murice veſtis,
Quæ ſolita eſt ſummi poplitis ora tegi?
Arma ea ſunt prædæ: ſed cū mihi ſacra parantur,
Vt cernis, læta ad pocula inermis eo.

Huic Deę currum aureum à ceruabus candidis tractum tribuerunt antiqui, vt ait in his Callimachus:

Ἄρτεμι παρθενίη τιτυοκτόνε, χρύσεα μέν τοι
ἔντεα, καὶ ζώνη, χρύσεον δ' ἐζεύξαο δίφρον.
ἐν δ' ἐβάλευ χρύσεια θεὰ κεμάδεσσι χαλινά.

Aurea nam domitrix Tityi ſunt arma Dianæ
Cūcta tibi, & zona & iuga quæ ceruicibus aurea
Ceruarum imponis currum cum ducis ad aureū.

Credita eſt Diana fuiſſe piſcatoribus etiam præfecta, ſicut teſtatur in his Apollonidas:

τρίγλαν ἀπ' ἀνθρακιῆς, καὶ φυλίδα σοὶ λιμενῖτιν
Ἄρτεμι δωρεῦμαι θῆρις ὁ δικτυβόλος.
καὶ ζωρὸν κεράσας ἰσοχειλέα, καὶ τρύφος ἄρτου
αὖον ἐπιθραύσας, τὴν πενιχρὴν θυσίην.
Ἀνθ' ὧν μοι πλησθέντα δίδου θηράμασιν αἰεὶ
δίκτυα, σοὶ δ' ἔδοται πάντα μάχαιρα λίνα.

E pruna dono triglamq; apuamq; Diana
Piſcator Theris hanc tibi litoream.
Pocula plena mero ſpumantia ſiccaq; fruſta
Vrſi: læta cape è paupere ſacra manu.
Pro quibus alma mihi da prædæ plena videre
Retia: ſunt etenim retia ſacra tibi.

Memorię prodidit Pauſanias alatam fuiſſe Dianæ effigiem apud Eleos, quæ dextra pardū ſiniſtra leonem porrigeret.

Ignifera prætereà ſiue Lucifera Dea vocatur ab Euripide in Iphigenia in Tauris: qui eandem putauit eſſe & Lunam, vt diximus. Illam facultatem idcirco Dianæ tribuit Callimachus, vt grauiſſimis afficiat calamitatibus quos libuerit, vt eſt in his:

Digitized by Google

Σχέτλιοι, οἷς τύνη χαλεπὴν ἐμμάξεαι ὀργήν.
κτήνεά σφιν λοιμὸς καταβόσκεται ἔργα δὲ πάχνη.
κείρονται δὲ, γέροντες ἐφ' υἱάσιν· αἱ δὲ γυναῖκες
ἢ βληταὶ θνήσκουσι λεχωίδες.

O miſeri, quibus ipſa grauem tu concipis iram.
Nam morbus depaſcit oues, ſegetemq́; pruina,
Orbanturq́; ſenes natis, & fœmina abortum
Mox pariunt.

Nam horum omnium facultas eſt Lunæ conceſſa. Scriptum reliquit Plutarchus in vita Arati, Dianę imaginem admirabilem quandam fuiſſe apud Pellenenſes: quæ cæteris quidem temporibus neglecta iacebat, at vbi à ſacerdote efferretur, neminem quidem reſpiciebat, ſed omnium refugiebat intuitum in faciem. Illius enim aſpectus nō hominibus ſolum, quos dementes faciebat, erat formidabilis ac grauis: ſed etiā arbores vel faciebat infęcundas, vel fructus deiiciebat, quacunq; lata fuiſſet. Et Strabo lib. 12. Caſtabalim fanū fuiſſe Dianę Perſicę ſcribit, vbi ſacrę mulieres illęſis pedibus ſuper prunas ambularent. Legem fuiſſe in Tauris ſcribit Herodotus in Melpomene, vt omnes Greci, qui naufragi eò appuliſſent, virgini Dianæ immolarentur, vel (vt alii maluerunt) pręcipites ę quodam ſublimi loco deiicerentur. Alii id moris fuiſſe inquiunt vt caput eorum percuteretur, qui cū eſſent mortui, eorum capita in crucem tollebantur, quę alii tamen humari putarunt. Fuerunt qui putarint Tauricam illam Dianam Iphigeniam fuiſſe Agamemnonis filiam, de qua Diana talis refertur fabula à Pauſania in poſterioribus Eliacis. Fama eſt quòd Alpheus amore Dianę captus; vbi neque gratia, neque precibus ſe quidquam ad nuptias proficere intelligeret, ſit ad vim conuerſus: at illa fugiendo inſequentem Alpheum vſque ad Letrinos ad nocturnos choros protraxit, vbi intereſſe Nympharū luſibus conſueuerat. Ibi Dea ſibi ſuiſque ſociis pa

cœno

Cœno obleuit, quam cùm dignoſcere non poſſet Alpheus eluſus abiit: tum Letrini Dianæ Alpheiæ templum dicarunt. Huic Deæ mos erat boues immolare, quare apud perſas Perſicę Dianæ in traiiciendo Euphrate ſcribit Plutarchus in *Lucullo* obuias fuiſſe boues, quæ incuſtoditæ per regionem vagabantur lampadem Deæ notã habentes impreſſam. Quamuis Horat. Verrem illi mactari dicit in his:

Imminens villa tua pinus eſto:
Quam per exactos ego latus annos,
Verris obliquum meditantis ictum
——*Sanguine donem.*

Alii dicunt omnium quæ naſcerentur è terra primitias huic Deæ offerri ſolitas, vt apparet ex his verſibus Euripidis;

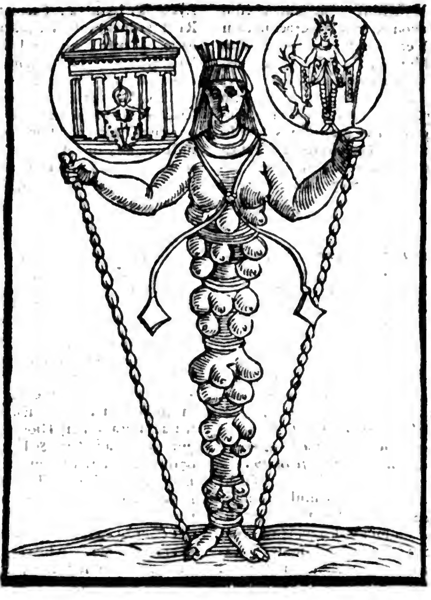
—— ὅτι γὰρ ἐνιαυτὸς τέκοι
κάλλιστον, ηὔξω φωσφόρῳ θύσειν θεᾷ.
Ego quod annus optimum produxerit,
Vouï immolare Lucifera certe Dea.

Sic cùm ab Oeneo neglecta fuiſſet, qui primitias Diis cæteris agreſtibus obtulerat, illa aprum Calydonium eximiæ magnitudinis excitauit ob indignationem, qui vniuerſum agrum Oenei infeſtaret, quod expreſſit Ouidius in lib. 8. mutationum:

Huius opem Calydon, quãuis Meleagron haberet,
Sollicita ſupplex petijt prece. cauſa petendi
Sus erat infeſta famulus, vindexq́; Diana.
Oenea namq́; ferunt plenis ſucceſſibus anni
Primitias frugum Cereri, ſua vina Lyęo,
Palladios flaua latices libaſſe Mineruæ.
Captus ab agricolis ſuperos peruenit ad omnes
Ambitioſus honor: ſolas ſine thure relictas
Præteritas ceſſaſſe ferunt Latoidos aras.

Fuit conſuetudo vt candida ceruа Dianę mactaretur, quæ ſibi grata victima credita eſt, quòd eam pro Iphigenia ſubſtituerit. quare inquit Ouidius:

Candida quę ſemel eſt pro virgine cæſa Diana.

Nunc

Nunc quoq; pro nulla virgine cerua cadit.

Mos fuit apud Plateenſes antequam nuptias celebrarent Dianam cognomento Eucliam placare ſacrificiis, quod cùm eſſet virgo, putaretur habere odio matrimonia, de qua conſuetudine meminit Plutarchus in Ariſtide.

Habuit celeberrimum omnium templorum & auguſtiſſimum Epheſium, quod totius Aſiæ ſtudio ducentis & viginti annis architecto Cherſiphrone fuerat ędificatum, cuius erat longitudo pedum quadringentorum & quinque ac viginti, latitudo ducentorum & viginti, in quo fuerant centum & viginti ſeptem columnæ a totidem Regibus erectæ admirabilis longitudinis ac pulchritudinis: nam ad ſexaginta pedum menſuram accedebant, quarum triginta ſex fuerunt incredibili artificio & magnificè cęlatæ, cùm aptis tanto artificio columnarum epiſtyliis. Aderant & picturæ mirificæ, & pulcherrimæ ſtatuæ magnificentiæ eius templi conuenientes. quę omnia ab Heroſtrato viro Epheſio incenſa fuerunt vt hac ratione, cùm ingenii pręſtantia non poſſet, ſibi perpetuitatem nominis compararet. Illud autem incendium accidit circiter Idus Sextilis, quo die natus eſt Alexander Macedo cognomento Magnus, vt ait Plutarchus in eius vita. Ne potiretur autem Heroſtratus re per tantum ſcelus optata, ſanxerunt Epheſii propoſitis grauiſſimis ſuppliciis ne quis in poſterum Heroſtratum nominaret. Atque huius magnificentiſſimi templi ſublimitatem & mirabilitatem præclarè expreſſit poeta in illo epigrammate, quòd etiam ipſum templum Partheneonem vocauit, ſiue virginum thalamum:

τὶς ποχ' ἀπ' οὐλύμποιο μετάγαγε παρθε-
  νεῶνα,
 τὸν πάρος οὐρανίοις ἐμβεβαῶτα δόμοις;
Ἐ'ς πόλιν ἀνδρόκλοιο θοῶν βασίλειαν ἰώνων,
 τὰν δορὶ καὶ μούσαις αἰπυτάταν ἔφεσον;
ἢ ῥὰ σὺ φιλαμένα τιτυοκτόνε μέσσον ὀλύμπω
 τὰν τροφὸν, ἐνταυθοῖ τὸν σὸν ἔθευ θάλαμον:

Quis tulit è cælo ſublimem partheneonem,
 Qui fuerat ſuperis cognitus ante Deis?
Mania vbi Androchli, Imperiumq; exiſtit Ionũ,
 In claram Muſis, militiaq; Epheſum?
An quia grata magis cælo tibi terra ſit altrix,
 Diana hic thalamum percupis eſſe tuum.

Scriptum reliquit Strabo in lib. 14. quòd cũ illud templum, quod affabre & multo artificio à Cheriſiphrone extructum fuerat, conflagraſſet, aliud Epheſii non minùs magnificum conſtruxerunt refectis prioribus columnis, detractis mulieribus aureis ornamentis; multiſque opibus & publicè & priuatim vndique in vnum collatis. Hanc inuocare conſueuerunt, cum fierent ſacrificia veneficæ, vt eſt in libro Epodon apud Horatium in his:

—— *O rebus meis*
Non infideles arbitræ
Nox, & Diana, quæ ſilentium regis,
 Arcana cum fiunt ſacra.

Multa cognomina ſortita eſt Diana, à locis in quibus culta eſt, ab iis qui templa dicarunt, ab euentu rerum, ſicut de Diis cęteris dictum eſt. Vt Tauropola ſiue Taurica, Perſica, Munthia, Pergæa, Epheſia, Epione, Forenſis, Orthoſia, Iſtria, Hegemache, Iſora, Limnæa, Lycea, Lucifera, Patroa, Pheræa, Propylęa, Leucophryne, Orthia, Suadela, Soſpita, Saronis, Salaminia, Hegemona, Hemereſia, Calliſta, Cnacalyſia, Agrotera, Elaphiæa, Condyleatis, Alpheia, Hymnia, Agreſtis, Pyronia, Laphria, Euclea, Stymphalia, Triclaria, Sciaditis, Philomirax, Chryſelacate, Sacrificula, Cordace, Lyceatis, Lymnea, Iaculatrix, Venatrix. Rurſus illius, varia vſurparunt nomina variæ nationes: nam Cretenſes Dictynnam, Thraces Vpim, Arcades Orthoſiam, parturientes Lucinam tantum vocarunt.

ATQVE tot de Diana dicta ſufficiant, nunc ſenſa horum explicemus. Latonæ & Iouis filia putatur Diana, ac Phœbi ſoror. Quid ita? quia Latona, quam Plato in Cratylo à manſuetudine nominatam dicit. poteſt etiam à λανθάνω quod latere ſignificat, deduci, quia è tenebris Apollo & Diana nati ſunt, è confuſa ſcilicet rerum natura. Horum pater fuit Iupiter qui ex illa materia euocauit: Deus ſcilicet omnium parens & moderator, vt diximus. Alij ad mores hoc referentes, Latonam iniuriarum obliuionem putarunt, vt ſenſit idem Plato. Alij quoniam illi, quibus eſt Lunæ temperamentum, ſunt obliuioſi, quibus humidum eſt cerebrum ſcilicet magnopere. Hanc virginem dixerunt, quod Veneris vſus plurimum obſit huiuſmodi hominibus, cùm illorum natura venationibus, aliiſque exercitationibus naturalem calorem adiuuantibus maximè conſeruetur ac vigeat. Alij Dionyſi & Cereris filiam putarunt, alij Cœi & Phœbes: cùm tamen omnes ad Lunę naturam reſpicerent, ſcirentq; Dionyſum ac Cœum Titanem Solem eſſe: Cererem nunc terram vocari, nunc craſſiora corpora, cuiuſmodi Lunę corpus apparet. Atque cùm Luna lumine luceat alieno, iure Solis & craſſioris materiæ filia eſſe dicitur. Dicta eſt viarum & montium eſſe cuſtos, quoniam viatoribus

toribus & venantibus lumen præbeat per noctem, quare etiam Lucifera vocata eſt. Hęc eadem confert parturientibus, quia ob humoris copiam faciliùs partus oriuntur, & cùm maximè viget, *in plenilunio* ſcilicet faciliùs: Inde ſagittas etiam illi tribuerunt antiqui ob dolorum grauitatem. Et quoniam humectandis rebus accommodata eſt eius natura, neque vlla peſtilentia ſine humoris copia exoriri poteſt, hãc iure peſtilẽtiæ authorem dixit eſſe Callimachus: cui pinus meritò dicatur, quia Lunæ temperamentum illa arbos obtineat. Illius velocitatem admirati antiqui alatam eſſe finxerunt, & in curru à ceruabus candidis velociſſimis trahi, quia color albus Lunæ præcipuè tribuitur: qua de cauſa argentum inter metalla eſt illi conſecratum. At dicatur iam de campis Elyſijs.

De campis Elyſijs. CAP. XIX.

ATQVI quoniam ſuperiùs locuti ſumus, de omnibus monſtris quibus impiorũ animæ torquendæ traderentur: nunc reliquum, eſt vt quæ præmia illis qui ſanctè pieque vixiſſent, proponerentur, breuiter explicemus. Ita enim homines ad probitatem denique adduci poterant, ſi & in puniendis peccatis non negligens Deum fuiſſe monſtraretur: & in eos qui præſtantes viri fuiſſent, atque optimè de patria, vel de viris bonis, vel de vniuerſo hominum genere meriti eſſent, nõ illiberalis: cùm minimè ęquam rationem ignaui & ſcelerati, atque viri boni poſt mortem ſortirentur. Pro ſcelerum igitur grauitate vbi tamdiu pœnas dediſſent animæ, vt eſſent ab omni humana colluuie & contagione corporis expurgatę, tunc in Elyſios campos tranſmittebantur, ſi modò illa fuiſſent peccata, quæ aliqua ratione poſſent expurgari. idcirco Virgilius de antiquorum ſententia ita ſcripſit lib. 8.

Ergo exercentur pœnis, veterumq́; malorum
Supplicia expendunt: aliæ panduntur inanes
Suſpenſa ad ventos: alijs ſub gurgite vaſto
Infectum eluitur ſcelus, aut exuritur igni.
Quiſq́; ſuos patimur manes: exinde per amplum
Mittimur Elyſium, & pauci læta arua tenemus.

Sed antequàm ad cætera pergamus, videbimur operæ precium facturi ſi perquiramus vbi fuiſſe dicantur campi Elyſii, quoniam apud inferos non eſſe videbantur, cùm purgatæ animæ eò tranſmitterentur. Alii igitur campos Elyſios eſſe circa aplanes ſphæram tradiderunt, vnde animæ ab antiquiſſimis per tria elementa deſcendere putabantur. Alij circa lunarem globum, vbi purior eſt aer, alii in medio inferorum, alii in Hiſpaniis, & in inſulis fortunatis. Iſacius non procul à columnis Herculis, vbi Gades eſt inſula, quæ priùs Cotinuſa dicebatur, fluuiusque Bœtis campos Elyſios eſſe ſenſit: vbi dies non paulatim, ſed repentè tanquam fulgur decidit, quòd fit in extrema parte, & in margine Europæ. ibi enim fuerunt inſulæ beatorum, & in illis regionibus, quæ mari Libyco dominãtur. Fuerũt ſanè Herculis columnæ, quarũ altera Alybe, altera Abena dicta eſt, in occidẽte ab ipſo Hercule ex ęre extructę: in quibus ſcriptum fuerat non eſſe vlterius progrediendum: quoniam nullum littus poſt illas columnas inuenire liceret, vt ipſe credidit, quia ampliſſimum & infinitum propè ſpacium Oceani nauigandum relinqueretur. At Caroli Quinti eius nominis Romanorum Imperatoris iuſſu vel alterius nauigatum eſt, multaque fertiliſſima loca eaque tota Europa non minoris ambitus inuenta, in quibus more ferarum adhuc, ſicut ante Orphei tempora, homines viuebant. Non defuerunt tamen, qui non columnas, ſed montes fuiſſe arbitrati ſint columnas Herculis: quorum alter in extrema Europæ à ſiniſtra, alter in extrema Africæ parte à dextra ex Oceano redeuntibus ſeſe offerebant; qui cùm eſſent altiſſimi, illis qui mare mediterraneum ingrederentur, columnis perſimiles è longinquo apparebant. Scriptum reliquit Clearchus Solenſis has beatorum inſulas fuiſſe iuxta Herculis Briarei colũnas, ad quas in Gades & Tyrius & Græcus poſtea Hercules acceſſit. Plutarchus Sertorium inquit in extremam Iberiæ orã haud multum ſuper Betæ fluuii oſtia ad Gades tranſuectum, vbi Bæres in mare Atlanticum ingreditur, profectum eſſe: quo in loco obuios habuit quoſdam ex inſulis beatorum redeuntes. Hi duas eſſe paruas inſulas referebant mari inter ſe diuiſas, atq; vẽtos ibi plurimũ ſuaues & odoriferos leniter ſpirare, tanquam per incredibilem florum varietatem & amœnitatẽ tranſeuntes. Nam qualis odor eſt multis roſis, violis, hyacinthis, liliis, narciſſis, myrtetis, lauris, cypariſſis, talis aſpirantium ventorum eſt ſuauitas. Hic in ſyluis motorum ſenſim foliorum iucundiſſimi ſunt ſuſurri. Solum verò ita eſt pingue, vt non ſolum facilè arari & plantari poſſit, ſed etiam plurima ſponte producat ſua ſine humana diligentia, ibique multam & ſine moleſtia hominum copiam alere poteſt: nam ter quotannis fructum producit. Hic ſemper eſt ver, neque vllus ventus pręter Zephyrũ aſpirare ſolet, locusque ipſe omnibus florum gene-

Digitized by Google

generibus & manſuetis plantis veſtitur. Ac viñeę fructum ferunt ſingulis menſibus. Aer ſincerus & temperatus, qui nullam propè patitur mutationem temporum: nam Aquilo, & alii acerrimi venti prius per inania ſpacia defatigantur, quam eò ad eas inſulas peruenire poſſint, ac deficiunt. Qui verò perueniunt Zephyri & Argeſtæ placidiſſimos imbres aliquando excitant; nam locus imbribus plerumque non indiget, cùm ipſo aeris humore ac bonitate omnia & animalia & plantas ferè ſuſtentare poſſit. Eſſe dicuntur ibidem mirifici variarum auicularum cantus huc illuc ad ramos domeſticarum arborum volitantium: ibi cantilenæ ſuauiſſimæ exaudiuntur, chorosque ducunt virgines cum pueris, quibus peritiſſimi cantores cum muſicis inſtrumentis accinũt; quales fuiſſe dicuntur Arion Methymnæus, Eunomus Locrus, Steſichorus Himeræus, & Teius Anacreõ. Epulæ, quę ibi naſcuntur, ſaluberrimæ ſunt, nullisque noxiis ſuccis refertæ: neque ibi ſenectus, neque ægritudo, neque vlla ſentitur mentis perturbatio. Non auri, non diuitiarum cupiditas, non magiſtratuum ambitio mentes hominum infeſtat: omnes priuatam vitam rebus neceſſariis contentam publicæ ſeruituti anteponunt: nam multis velle imperare, multis ſeruire ibi exiſtimatur. Nam cùm ſit pratum pulcherrimum, circa illud nemus eſt omni arborum fructiferarum genere conſitum: ibi fiunt conuiuia, ac nemus vmbram facit diſcumbentibus in campo Elyſio; quibus flores plurimi ſubſternuntur: miniſtrant viris puellę formoſiſſimæ, atque illis rurſus pulcherrimi adoleſcentes, mutuis ſe poculis inuitantes. Tanta denique loci eius tranquillitas & aeris temperies in inſulis fortunatis eſſe credita eſt, vt nullus neque aptior locus, neque accommodatior videretur, in quo virorum bonorum animæ poſt mortem habitarent, aut vbi campi Elyſii collocarentur: quare ibi alium mundum eſſe dixerunt, alium Solem, non hunc aliquando moleſtum, alium ęthera, alia ſidera, vt ſcripſit Plato in Gorgia, & & Virg. in lib. 6.

Deuenere locos latos, & amæna vireta,
Fortunatorum nemorum, ſedesq; beatas.
Largior hic campos æther & lumine veſtit
Purpureo, ſolemq; ſuum ſua ſydera norunt.

Fuerunt nonnulli qui Thebanorum agrum tantum habere fœlicitatis crediderint, quãtum de campis Elyſiis antiqui diuulgarunt, illo epigrammate decepti, in quo hi ſunt verſus:

Αἳ δ' εἰσὶ μακάρων νῆσοι τόθι περ τὸν ἄριστον
Ζῆνα θεῶν βασιλῆα ῥέη τέκε τῷδ' ἐνὶ χώρῳ.

Inſulæ ibi fortunatæ ſunt Regem vbi Diuum
Alma Iouem peperit Rhea.

Non enim inſula fuit, vt diximus, ager Thebanus, quem & id epigramma, & Lycophron poſtea ita beatorum inſulas nominauit. vbi loquitur de Saturno:

τύμβος γίγας Κένταυρος ὁ μόρφων σπορᾶς,
Νήσοις μακάρων δ' ἐγκατοικήσεις μέγας.
Seuum ſepulchrum filiorum qui fuit.
Magnus beatorumq; habebis inſulas.

Atqui cùm Thebanus ager neque inſula quidem fuerit omnino, quo pacto beatorum inſula eſſe potuit? aptiùs igitur crederetur Homero, qui ſcripſit in lib. 4. Odyſſeæ iuxta Britanniam non procul ab Herculis columnis, & in Gaditana regione beatorum eſſe inſulas, & campos Elyſios:

ἀλλά τ' ἐς Ἠλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης
ἀθάνατοι πέμψουσιν, ὅθι ξανθὸς Ῥαδάμανθυς
τῇ περ ῥηΐστη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν.
οὐ νιφετὸς, οὔτ' ἂρ χειμὼν πολὺς, οὔτε ποτ' ὄμβρος.
ἀλλ' αἰεὶ ζεφύροιο λιγυπνείοντος ἀήτας
Ὠκεανὸς ἀνίησιν ἀναψύχειν ἀνθρώπους.
Te vero Elyſium ad campum, vel ad vltima terrę
Cœleſtes mittẽt flauẽs vbi nunc Rhadamãthus.
Victus vbi facilis, non nix, non frigora & imbres.
Striduli ſed ſemper Zephyrorum ſibilat aura,
Quam placidam Oceanus mittit per amœna vireta.

Tibullus propterea poetica quadam ſuauitate vniuerſas camporum Elyſiorum voluptates paucis carminibus ſummatim complexus eſt ita in primo libro:

Sed me, quòd facilis tenero ſum ſemper amori,
Ipſa Venus campos ducet in Elyſios.
Hic choreæ, cantusq; vigent: paſſimq; vagantes
Dulce ſonant tenui gutture carmen aues.
Fert caſiam non culta ſeges: totosq; per agros
Floret odoratis terra benigna roſis.
Ac iuuenum ſeries teneris immiſta puellis
Ludit: & aſſiduè prælia miſcet Amor.

Atque cum fortunatæ inſulæ, campique Elyſii in ea parte Britanniæ de communi omnium, propè præſtantiorum ſcriptorum ſententia, quæ eſt inter occidentem Britanniam & Thulen ad ortum Solis, dicerentur: piſcatores quidam fuiſſe in littore maris Oceani narrantur iuxta hanc Britanniam inſulam: qui ab aliis rebus omnibus & tributis eſſent immunes, quia defunctorum animas ad ſe euntes eo traiicerent, vt aiunt. Hi homines per Noctem domi ſuę dormientes voces audiebant, quibus vocarentur, & ſtrepitum ſentiebant circa fores: ſurgentes autem lembos quoſdam non ſuos via-

toribus

toribus plenos inueniebant, quos ingreſſi citiſſime in Britanniam remigantes perueniebāt, quo vix per totam noctem aptiſſimis vſi ventis in ſuis nauiculis nauigantes poſſent peruenire. eo igitur adeuntes educebant quos ferrent viatores neſcientes, neminemque videntes. voces illos excipientium audiebant, qui ſingulos nomine & tributim & ex affinitate, atteque appellabant, illosque pariter reſpondentes exaudiebant. Deinde ex eo loco citiſſime domum redeuntes lembos leniores factos ſentiebant, quam cum illos ferebant. Huic rei addiderunt ſcriptores C. Iulium Cæſarem, cui multa feliciſſimè ſucceſſerunt, in has inſulas cum triremi, in qua centum erant milites, appuliſſe: atque loci amœnitate captum habitare decreuiſſe: ſed inuitum ab iis qui erant in inſula fuiſſe depulſum. Scriptum reliquit in ſecundo libro verarum hiſtoriarum Lucianus, homines qui ibi ſunt, neque carnem, neque oſſa, neque quidquam quod tangenti reſiſtat, habere: ſed ſolam eſſe corporis formam; & animas quaſdam corpori ſimilimo velamine coopertas, quæ moueantur, intelligant, vocem emittant, ac cætera omnia faciant quæ viuentes ſolent, cum nulla tamen temporis diuturnitate ſeneſcant, ſed ſemper eandem ętatem, eandemque vigorem retineant: atque quales ſunt ipſi homines, talia ſint omnium fructuum genera, quibus veſci dicuntur. Neque id admirabile videbitur illis, quibus fide digna videbuntur ea quę ſcripta ſunt ab Arriano in Libyca nauigatione. Hannonis Imperatoris Carthaginenſium, qui nauigauit vltra columnas Herculis, quam etiam nauigationem diligentiſſime deſcriptam in templo Saturni depoſitam fuiſſe conſtat. Scriptum autem fuit ibi Hannonem in magnum ſinum, qui Cornu Veſperis dicebatur, vt intellexit ex interpretibus, perueniſſe: in quo ſinu inſula erat permagna, in qua ſtagnum mari ſimile. Erat in eo inſula, in quam exeuntes per diem quidem nihil, niſi ſyluam denſam, videbant: at per noctem multi ignes accenſi erant, & tibiarum ſoni exaudiebantur, cymbalorumque & tympanorum ſtrepitus erat permultus. Sic autem ſcribit Arrianus: ἐνδὲ ταύτῃ νῆσος ἑτέρα, εἰς ἣν ἀποβάντες ἡμέρας μὲν ὀυδὲν ἀφεωρῶμεν ὅτι μὴ ὕλην νυκτὸς δὲ πυράτε πολλὰ καιόμενα, καὶ φωνὴν αὐλῶν ἠκούομεν κυμβάλλωντε καὶ τυμπάνων πάταγον, καὶ κραυγὴν μυρίαν, φόβος ἐνέλαβεν ἡμᾶς. *In hac autem alia erat inſula, in quam exeuntes die quidem, niſi ſyluam, nihil videbamus. at per noctem multi erant ignes accenſi, ſonumq; tibiarum audiebamus, & cymbalorum tympanorumq; ſtrepitum, clamoremq; immenſum. tunc autem timor nos inuaſit.* Territus igitur Hanno, & qui cum ipſo erant, locum fugientes reliquerunt. Neque audiendi ſunt illi qui nullos eſſe inferos tradiderunt, quàm opinionem ſecutus eſt Pauſanias in Laconicis, Cic. pro Cluentio, & Iuuenalis, qui de illorum ſententia ita ſcripſit:

Eſſe aliquos manes, & ſubterranea regna
Et contum; & ſtygio ranas in gurgite nigras,
Atque vna tranſire vadum tot millia cymba,
Nec pueri credunt, niſi qui nondum ære lauãtur.

Et Lucretius lib. 4.

Cerberus, & Furiæ iam vero, & lucis egenus
Tartarus horriſicos eructans faucibus æſtus,
Hæc neque ſunt vſquam, nec poſſunt eſſe profectò.
Sed metus in vita pœnarum pro malefactis
Eſt inſignibus inſignis, ſcelerumq; luela
Carcer, & horribilis de ſaxo iactus eorum,
Verbera, carnifices robur pix lamina tæda.

Nam tametſi non illa ſunt ad vnguem quæ de iis traduntur, tamen aliqua ratione puniri ſcelera impiorum neceſſe eſt: quia niſi improbis ſupplicia, & viris bonis præmia propoſita ſint, qui locus erit iuſtitiæ? aut quid reliquū erit in vita mortalium, quod nos ad probitatem adhortetur? aut quæ præmia magis ſunt, alliciendę ad honeſtatem multitudini accommodata, quàm illa quæ per ſenſus capiuntur? aut enim Dei optimi iuſtitiam nullam eſſe neceſſe eſt, quod vel dictu nefarium eſt: aut cùm ſolus is id facere poſſit, in omnes ſceleratos, animaduertat oportet, & viris bonis pro rebus pręclare geſtis præmia impartiat. Nullus autem facilior modus eſt, neque verior quàm vt à malignis dęmonibus tanquam crudeliſſimis terroribus improbi torqueantur. Cùm enim vera non eſſe dicantur ea quæ pertinent ad ſupplicia apud inferos: neque illa vera ſunt, quę ſpectant ad ſuauitatem ciborum & reliquarum voluptatum, vt in his ſcripſit Theognis:

ὀυδεὶς ἀνθρώπων, ὃν ἐπειποτε γαῖα καλύψει
ἔς τ' ἔρεβος καταβῇ, δῶμάτε περσεφόνης,
τέρπεται ὄυτε λύρης, ὄυτ' αὐλητῆρος ἀκούων.
ὄυτε Διωνύσου δῶρ' ἐσαειράμενος.

Non vllus, quem terra tegat poſt funera: quique
Iuerit ad Ditis, Perſephonesq; domum
Mox cithara, ſonituq; tubæ lætatur: & illum
Non mulcent Bacchi dulcia dona Dei.

Sed quoniam mors eſt certus terminus creditus vitę cuiuſque ſtatutus pro viribus temperamenti, non ſolum illa eſt cauſa vt viri boni commoda multa poſt vitam ſortiantur. ſed

Digitized by Google

etiam mala multa deuitentur pręſentis vitę, vt hos luſimus his Græcis carminibus:

Τίπτε θεῶν δώροις θνητοὶ χαλεπαίνομεν ἄνδρες
τῷ θανάτῳ; δρεπάνῳ πάντα τὰ μὲν μογερά.
οὗτος μὲν φοβερῶν θραύει καὶ σκληρὰ τυράννων
Δεσμά, κρατεῖ πάντων ῥεῖα θεὸς φιλόφρων.
καὶ γναμπτοῖσιν ὑποσπασθέντ' ὀνύχεσσι λεόντων
οὗτο ζῶα σάοι, καὶ κεράεσσι βοῶν.
οὗτος καὶ διεροὺς δήμους κήτεσιν ὑφαιρεῖ:
οὗτος ἐλευθεροῖ τὰ πτερόεντα γένη.
οὐδὲ μὲν οὐδὲ σοφοὺς ποιητάς γ' ὕστατον ἦμαρ
Δηλαίνει, καὶ χθὼν σώματ' ἔχησι μόνα.
Σώματ' ἄρ' ἐστὶ πίθοι, ψυχάων τ' ἔργματα θείων,
αἷς ζωὴ θάνατος, καὶ μόρος ἐστὶ βίος.
εὐδία, ἠνεμίη τε πέλει, καὶ πορθμὸς ἄαπτος
τοῖς ἀνέμοις θάνατος, κοὐδὲν ἔνεστι βαρύ:
οὗτος ἐν ἐσθῇ ῥίξεν' οὐρανῷ Ἡρακλῆα.
οὗτος λαμπρύνει καὶ καλὰ τέκνα Διός.
οὐ θεὸς ἠελίου ποτ' ἐς αὐγὰς κηδομένας περ
Πέμπε φίλας ψυχὰς ἐς κακὰ τῶν νεκύων.
Εἰς πόνον, εἴς τε νόσους, καὶ οἰζύας ἠδ' ὀδυνάων
Παντοδαπῶν πέλαγος, ἄθλιον ἄθλον ὅλως.
εἴπατε δή τ' ἀνθρωπίσκων ἀμενηνὰ κάρηνα.
τίπτε βροτῶν βίος; οὐ καλὸν ἄθυρμα τύχης;
κάλλος ἐπεὶ μογερὸν γῆρας ἠὲ νόσος ἐμαραίνει.
οὐδὲ χρόνον πολλόν γ' ἔμπεδόν ἐστ' ἄφενος.
καὶ σθένος ἢ πεδανὸν γηράσκει καὶ κλέος, οὐδεὶς
Πρὶν θάνατόν γ' ἐλθεῖν ὄλβιός ἐστι τέλος.

Quæ carmina ita ſunt à Laurentio Gottio in Latinam linguam conuerſa, quem pręcipuum inter amicos propter ſingularem morum bonitatem, modeſtiam, ſtudium literarum, iudicium & habeo & vnicè amo.

Cur grauiter ferimus ſuperorum munere mortem
Conceſſam? falce hac cuncta odioſa ſecat.
Vna tyrannorum firmiſſima vincula fregit.
Omnia cognouit vincere rite Dea.
Vnguibus hæc ſeruat duris ſubſtrata leonum
Corpora, & à ſæuis cornibus vna boum.
Hæc madidas gentes ceto ſubtraxit, aueſq́;
Liberat è caueis, carceribuſq́; feras.
Sed neq́; diuinis nocuit ſuprema poetis
Lux, quorum tellus corpora ſola tegit.
Corpora ſunt animis ergaſtula, vaſaq́; diuis:
Vita quibus mors eſt, mors quoq́; vita quibus.
Mors ſtatio, quam nec venti, nec nubila cœli
Concutiunt, tuta eſt: nil graue habere ſolet,
Hac duce & Alcides clara inter ſydera fulget
Hæc illuſtrauit pignora bina Iouis.
Defunctas animas vel amatas ſolis in auras
In mala non patitur rurſus adire Deus.
In morbos, curaſq́; graues, certamina prorſus
Triſtia, in ærumnas, eſt vbi vbiq́; dolor:
Dicite mortales, niſi vanum ſortis habendum
Ludicrum vita eſt noſtra, quid eſſe feram?
Abſtulit aut morbus formā, aut moroſa ſenectus;
Ipſarum haud vſus ſit diuturnus opum.
Gloria ſit ſenior, vireſq́;, ac nemo beatus
Supremum rectè dicitur ante diem.

Accedebat ad cęteras voluptates, quas viris bonis tribuebant antiqui in campis Elyſiis, quod vel mortui delectabantur iiſdem ſtudiis & exercebantur, quę magis viuentibus placuiſſet. Ita vulgus ſuauiſſimorum conuiuiorum ſpe poſt mortem, multa ſcelera deuitabat. Sic Homerus in lib. λ. Odyſſeæ idolum Achillis inquit minitabundum ſagittas feris intentare. Atque Virgilius rem totam pluribus verbis expreſſit, & quemdamodum eadem in campis Eliſiis exercerentur, quibus delactabantur viuentes ſinguli, in his:

Pars in gramineis exercent membra palæſtris:
Contendunt ludo, & fulua luctantur arena.
Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicūt:
Necnon Threicius longa cum veſte ſacerdos
Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum,
Iamq́; eadem digitis, iam pectine pulſat eburno.

Ac deinde paucis interpoſitis:

Arma procul, curruſq́; virum miratur inanes,
Stant terra defixę haſtæ: paſſimq́; ſoluti
Per campos paſcuntur equi: quę gratia currum,
Armorumq́; fuit viuis, quæ cura nitentes
Paſcere equos, eadem ſequitur tellure repoſtos.

Propterea cùm Philoſophis optimis hominibus ſummam fœlicitatem excogitare niterentur antiqui: nullam maiorem illis oblectationem inuenerunt, quàm varietatis inueſtigationem, & quàm illud quòd ſcriptum reliquit Cic. in lib. 5. de Fin. his verbis: Ac veteres quidem philoſophi in beatorum inſulis fingunt, qualis natura ſit vita ſapientum, quos cura omni liberatos nullum neceſſarium vitę cultum, aut paratum requirentes nihil aliud eſſe acturos putarunt niſi vt omne tempus inquirendo ac diſcendo in naturæ inueſtigatione conſumāt.

ATQVE de campis Elyſiis tot à nobis dicta ſint. Quid ſignificare voluerint antiqui per hos campos Elyſios manifeſtum eſſe arbitror. Nam vbi vitæ noſtræ ratio diligenter examinata fuerit, ſi ſanctè pièque vixerimus, incredibilis lætitia ſub extremum vitę diem mentes noſtras capit, ſicuti mœrore afficimur ob multorum ſcelerum recordationem, & ad eos inferorum fluuios traiicimur intrepidi, omniaque mōſtra horrenda & terribilia præterimus, quę quidem lætitia quantum valere debet ad homines

Digitized by Google

nes ad probitatem adhortandos, nulla orationis copia explicari poteſt. Hęc ea ſunt quæ apud inferos vel bona, vel mala ab antiquis proponebantur, cùm ſimplex & magis vera ratio à ſummæ veritatis autore Chriſto propoſita ſit, ignis ſempiternus improbis ſcilicet, ac viris bonis inexplicabilis bonorum cumulus. At nunc de Lethe fluuio dicamus.

De Lethe fluuio. CAP. XX.

POST huiuſmodi vitæ examinatę diligenter conſiderationem exoritur paulatim omnium rerum obliuio, ſenſusq́ue amittuntur, neque vlla eſt amplius rerum pręteritarum recordatio: quare effectum eſt vt antiqui ſcriptores multa de Lethe fluuio commenti ſint. Verum nos pauca prius ad hanc rem pertinentia inueſtigemus, deinde quid de Lethe ſenſerint antiqui explicemus. Fuerunt quatuor fluuii Lethæi tantum, qui ad Magneſiam non procul à Mæandro, qui ad Cortynem vrbem Cretæ, qui ad Triccan vrbem Theſſaliæ vbi natus eſt Aeſculapius, & qui in Libya Heſperię. Illa fuit Pythagoræ, & nonnullorum philoſophorum opinio, non ſolùm quòd animę immortales exiſtant, verum etiam ſempiternæ fuerint antequã in animalium corpora peruenirent. Huiuſce ſententię his ſimiles rationes afferebant: nam ſi immortalis exiſtet anima, & ex aliquo naſcatur vel ex immortali, vel è mortali neceſſario naſcetur. Ex mortali non orietur, quia ſic omnia fieri poſſent immortalia: neque ſempiternum quidquam in natura mortali rei commiſtum eſt ſuopte ingenio, niſi à Deo miſceatur aliquando ſecernendum. Neque rurſus ex immortali, quod illud quod tale eſt, nihil à ſe gignit. Atqui cum immortales animę exiſtant, multaq́ue tamen & naſcantur animalia, illud contingere putabant, quia circuitum animæ intra duodecim annorum millia peragant, per omnesq́ue ſphæras & choros dæmonũ ac Deorum diſcurrant, quod Plato in Phędone, Gorgia, Phędro, & aliis in locis variis modis ſcripſit. Eſt autem per duodenarium numerum intelligendus numerus mundanarum ſphærarum apud antiquos, qui ſupra quatuor elementorum globos octo cœlos eſſe putarunt, per quos animæ à corporibus ſolutę, ſatisq́ue purgatæ permeare, & circumuolui putabantur, donec ſuos circulos perfectè abſoluerent. tunc autem Deo ita iubente putabantur in corpora pro prioris vitę rebus geſtis demitti. Nonnulli tamen crediderunt annum magnum, quo ſpacio anima hominis ſuum circuitum expleret, & in idem reuerteretur, duodecim horum annorum millibus cõprehendi: cùm annus mundi magnus tribus annis huiuſmodi abſoluatur: nam & ipſa mundi anima per motum firmamenti eo ſpacio ſuum circuitum abſoluit, quod efficitur intra triginta & ſex millia noſtrorum annorum. ſi quis.n. firmamentum aut aplanes quæ vocatur ſphæram, proprio motu contra motum diurnum cœli centeſimo quoque anno per gradum vnum ferè ſecundum ſucceſſionem ſignorum procedere intellexerit, numerorumq́ue annorum collegerit, is facilè magnum annum mundi ex ambitu ipſius firmamenti intelligit. Hæc res quoniam ab imperitorum multitudine intelligi non poterat, excogitarunt per multa poetæ ad vtiliter adducendam multitudinem quibus illam in hac ſententia confirmarent, quòd immortalis anima exiſtat, vt ipſe aliquando melioris vitę, & præſentes calamitates æquo animo fortique præferret, & nec nimium rebus proſperis tolleretur, cùm ſciret omnibus reddendam eſſe anteactę vitæ rationem: & quam maximè ſe ad integritatem innocentiamq́ue compararet, cùm iucundiſſima præmia harum virtutum poſt mortem à Deo eſſet relatura. Finxerunt igitur poſt diuturnas voluptates Lethen eſſe fluuium apud inferos, qui obliuionem ſignificet, cuius aquam ſi quis bibiſſet. illi continuò rerum omnium pręteritarum obliuio exoriebatur. Nam nulla ratio faciliùs eam dubitationem diluere poterat, cur quæ per tot annorum millia tam admirabilia animæ vidiſſent nullo pacto prorſus recordarentur. Hic igitur fluuius Deus ſuauiſſimus & Somno ſimillimus ab Euripide putatur: quando Oreſtes eum ab inſania aliquantulum conquieuiſſet, vtriſque gratias egit Somno & Lethæ, ſiue Obliuioni hoc pacto:

Ὦ φίλον ὕπνου θέλγητρον, ἐπίκουρον νόσου
Ὡς ἡδύ μοι προσῆλθες ἐν δέοντί γε.
Ὦ πότνια λήθη τῶν κακῶν, ὡς εἶ σοφὴ.
καὶ τοῖσι δυστυχοῦσιν εὐκταία θεός.

Gratum leuamen Somnule ęgritudinis
Quam ſuauis aduenisti, & opportunus huc.
Et tu malorum Obliuio quam dulcis es,
Optabilis viris miſellis & Dea.

Solus ex omnibus hominibus dictus eſt Aethalides rerum præteritarum memoriam non prorſus depoſuiſſe, vt ſcriptum reliquit Apollonius in primo Argonauticorum.

— οὐδ' ἔτι νῦν περ ἀποιχομένου ἀχέροντος.
Δίνας ἀπροφάτους ψυχὴν ἐπιδέδρομε λήθη

—— nondum illum ex Acheronte profectũ
Vorticibus rapidis Lethe perfuderat vnda.

Hunc enim munus illud à patre Mercurio obtinuiſſe inquiunt, vt aliquando eſſet apud ſuperos, aliquando apud inferos. Hunc aiunt Pythagorici, cùm anima ſit immortalis, primùm Troianis temporibus reuixiſſe, atque fuiſſe Euphorbum Troianum Panthi filium, deinde Pyrrhum Cretenſem, poſtea quendam Eleum, mox Pythagoram: quam rem planè expreſſit Ouidius in decimoquinto libro Mutationum:

O genus attonitum gelida formidine mortis,
Quid Styga, quid tenebras, & nomina vana timetis
Materiem vatum, vaſtiq; pericula mundi?
Corpora ſiue rogus flamma, ſeu tabe vetuſtas
Abſtulerit, mala poſſe pati non vlla putetis.
Morte carent animæ, ſemperq; priore relicta
Sede nouis domibus viuuntq; habitantq; receptę.
Ipſe ego (nam memini) Troiani tempore belli
Panthoides Euphorbus eram.

Plato præterea in Menone non ſolum animas eſſe immortales commemorat, ſed poſtquam certum temporis ſpatium, & quædam munia abſoluerint, à Proſerpina in hominum corpora remitti, ſic enim ſcribit: φασὶ γὰρ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατον, καὶ τότε μὲν τελευτᾶν, ὃ δὴ ἀποθνήσκειν καλοῦσι, τότε δὲ πάλιν γενέσθαι, ἀπόλλυσθαι δ' οὐδέποτε. δεῖν δὲ διὰ ταῦτα, ὡς ὁσιώτατα διαβιῶναι τὸν βίον· οἷσι γὰρ ἂν περσεφόνα ποινὰν παλαιοῦ πένθεος δέξεται, εἰς τὸν ὕπερθεν ἅλιον κείνων ἐννάτῳ ἔτει ἀνδιδοῖ ψυχὰν πάλιν ἐκ τᾶν βασιλῆες ἀγαυοὶ, καὶ σθένει κραιπνοὶ, σοφίᾳ τε μέγιστοι ἄνδρες αὔξονται. ἐς δὲ τὸν λοιπὸν χρόνον ἥρωες ἁγνοὶ πρὸς ἀνθρώπων καλεῦνται. *Aiunt enim homini animam immortalem eſſe, ac tunc quidem decidere, cum mori appellatur: atque iterum redire, interire vero & extingui nunquam, quare vita eſt quam ſanctiſſime tranſigenda. Qui enim Proſerpina pœnas antiquæ miſeria iam dederint, eorum animas illa rurſus ad ſupernum ſolem tranſmittit nono anno, atq; reges fiunt gloria, potentia, ſapientiaq; praſtantiſſimi, atq; iſti in numerum Deorum aut Heroum capiuntur.* Phyſici duos tropicos ſigniferum circulum ſecantes portas duas eſſe putarunt, per quas animæ, è cęlo in terras ferantur, & aſcendant. Cancer hominum porta putatur: Capricornus Deorum, quia per illum ad immortalitatem aſcendant. hinc Pythagoras à lacteo circulo Dijs imperium incipere credidit, quòd animę inde lapſæ à ſuperis receſſerint, inde in corpora lapſuræ. Hæc quamdiu in Cancro ſunt, nondum à ſuperis receſſiſſe creduntur, at ad Leonem profectæ vitę exordium auſpicari, cùm in corpora defluant. Plato in Phædone noua ebrietate trepidantem animam in corpus fluere ait, atque potum materiæ circumfuſæ alluuionem intelligit: nam ſicut obliuio comes eſt ebrietatis, ita huiuſce alluuionis materiæ. Dicitur igitur Lethe obliuio, quoniam animæ in corpora lapſuræ originis diuinæ, fontiſque, ac dignitatis, ſuę ſingulæ obliuiſcuntur. Cùm ad inferos igitur animæ deſcenderint, diuque fuerint in campis Elyſijs, vt ad communiorem opinionẽ reuertamus, antequam ad ſupernum Solem tranſmittantur, dicuntur aquam fluminis Lethes bibere, vt omnium præteritorum obliuiſcantur vt ait Virgilius in ſexto:

—— animę, quibus altera fato
Corpora debentur, Lethæi ad fluminis vndam
Securos latices, & longa obliuia potant.

Bibebatur autem duplici de cauſa aqua Lethæi fluminis, tum vt obliuiſcerentur animæ illarum deliciarum quibus fruebantur in campis Elyſiis, tum etiam fierent immemores earum moleſtiarum, quas antea in vita pertuliſſent: quarum rerum ſi perduraſſet memoria, nemo reperiretur qui vellet reuiuiſcere, aut qui cùm primum poſſet, non vel ſibi ipſe manus inferret. Sed alterum Deos iubere dicebant, alterum quo minùs fiat repugnat natura. Quis enim eorum qui mortui ſunt, vellet, ſi poſſit, in hanc vitam moleſtiarum plenam redire, in tot animi perturbationes, corporiſque incommoda, niſi grauiſſimis ſupplicijs apud inferos vigeatur? nam quanto diuturnior eſt hominũ vita tanto fit maior incommodorum cumulus. ſunt filiorum vel amicorum vel propinquorũ mortes, facultatum iacturę, honorum repulſæ, infamia, morbi, vulnera, diſcordię, lites, quę tanto plura videre neceſſe eſt, quanto diutius vixerimus. Duo igitur erant neceſſaria, alterum vt purgarentur animæ antequam in Elyſios campos peruenirent, alterum vt poſt longiſſimum temporis ſpacium epota aqua Lethæa omnium præteritorum obliuiſcerentur. quare dictum eſt.

—— exinde per amplum
Mittimur Elyſium, & pauci læta arua tenemus.
Donec longa dies perfecto temporis orbe
Concretam exemit labem, purumq; reliquit
Aetherium ſenſum atq; aurai ſimplicis ignem.
Has omnes, vbi mille rotas voluere per annos,
Lethæum ad fluuium Deus euocat agmine magno:
Scilicet immemores ſupera vt conuexa reuiſant,

Rurſus

Digitized by Google

Rurſus & incipiant in corpora velle reuerti.

Quis enim, vti dicebam, in hanc plenam miſeriarum vitam, niſi & antiquarum miſeriarum prius fiat immemor, & voluntati Deorũ ac neceſſitati parere cogatur? nulla eſt adeo fœlix hominum conditio, quam non multo plura incommoda infeſtent, quàm bona conſolentur, quamuis parum firmis & ſub frigidis rationibus contra hanc ſententiam ſcripſit Euripides in Supplicibus;

—— ἔλεξε γάρ τις ὡς τὰ χείρονα
Πλείω βροτοῖσιν ἐστὶν τῶν ἀμεινόνων.
Ἐγὼ δὲ τούτοις ἀντίαν γνώμην ἔχω,
Πλείω τὰ χρηστὰ τῶν κακῶν εἶναι βροτοῖς.
Εἰ μὴ γὰρ ἦν τόδ', οὐκ ἂν ἦμεν ἐν φάει.

Quidam vir olim protulit mortalibus
Mala eſſe plura, quam bona adſint. aſt ego
Diuerſa longe ſentio: viris bona
Puto eſſe multo plura, quam ſint ijs mala.
Quod ni ſit, haud ſolem liceret cernere.

Hęc enim ratio mihi valde videtur abſurda, quia non eſt tanquam frigoris & caloris, quorum ſymmetria omnino neceſſaria eſt viuentibus corporibus, calamitatum, & moleſtiarum, & incommodorum, natura: nam tametſi iactura filiorum, aut chariſſimorum, aut facultatum, aut dignitatis, rerumque huiuſmodi euentus animum perturbant, tamen non neceſſariò interimunt: niſi fortè hæc non eſſe mala, aut rarò contingere, inquiat Euripides. Plura enim horum contingunt nonnullis quã bona in vniuerſa vita, ad quæ iterum ſubeunda nullæ animæ omnino adduci poſſent, niſi fluminis Lethæi plenę, ac propè ebrię. Fuerunt igitur hæc partim ad perſuadendum multitudini animas pro meritis in corpora denuo redire conficta: partim etiam declarant morituri iam hominis conditionem, vt illi ſanctiùs viuant: cùm ſenſus animique vigor paulatim poſt vitæ præteritæ conſiderationem deficit, omnesque ceſſant corporis actiones, atque illud demum extinguitur.

Finis Libri Tertij.

NATA-

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIÆ

LIBER QVARTVS.

Cur Lucinam parturientibus præfectam antiqui putarint.

EXISTIMO me in ſuperioribus libris oſtendiſſe partim animorum affectus & cogitationes, quę in mortuorum animis naſcerentur, partim vires elementorum, cœleſtiumque corporum, quæ transfunderentur in hæc inferiora corpora, diuinis nominibus fuiſſe ab antiquis appellatas, & diuinis etiam honoribus cultas. Sed quoniam eo ſcribendo perducti ſumus, vt res interire, & iterum poſt quoddam annorum ſpacium reuiuiſcere, & animas eaſdem in alia corpora transmitti diceremus; quæ res ſub Lucinæ tutelam primùm concidebant, videntur rationes illæ inueſtigandæ, quibus adducti ſunt ſapientes, vt ſibi perſuaderent Lucinam pręeſſe parturientibus. Hac in re illud horum omnium debet eſſe fundamentum, quod ſuperius dictum fuit: quòd Gręci, id quod ceperunt ab Aegyptiis, Solem, Lunam, cęteraque ſydera, quorum vires ac moderationes temporum apud nos eſſent conſpicuæ, Deos putarunt: quos ſuffimentis, & cantilenis, & cæſarum victimarum nidoribus placarunt, cùm res poſtularet. Cùm Lunam igitur plurimum conferre parturientibus arbitrarentur, illam alij à luce, alij à circumuoluendo nuncuparunt. Alię ſimiliter rationes ſunt à rerum naturalium peritis traditæ, alię ab aſtronomis. Atqui Luna à rerum naturalium peritis partubus pręeſſe credita eſt: quia illius ope propter vim propriam humoris fœtus adiuuetur, cùm illius beneficio is in vtero intumeſcat: ad quam rem & Solis & Lunæ ratio præcipuè conferre putatur. Nam manifeſtum eſſe arbitror omnibus vel mediocriter eruditis, quod Lunæ beneficio augentur humores, cuius vis in multis eſt conſpicua, ſed in conchyliorum genere præcipuè, quæ cùm Lunæ lumine augentur & decreſcunt Huc accedit quòd parturiendi tempore plurimus humor ſero perſimilis in membranis cum fœtu continetur in vtero; quare & vterus inſurgit ad expellendum cum fœtu humorem: cui rei cum moderatur humorum ſit Lunæ planeta plurimum conferre putatur, & idcirco Luna parturientibus præeſſe credita eſt. Qui verò ex aſtrorum potentia omnia humana pendere cenſuerunt, has omnes cauſas ad aſtronomicas rationes retulerunt: nam ſenſerunt homines rerum cœleſtium periti, quod ſeptimo menſe fœtus perficiatur & abſoluatur, qui menſis dicatus eſt Lunæ: quare iure optimo Luna præeſt parturientibus. Atque huiuſce rei talis eſt ratio & ordo. Primus menſis eſt Saturni, qui ſuo frigore ac ſiccitate facit vt ſemen, quod fluebat aquæ ſimile, denſetur & conſiſtat. Deinde ſequenti menſe Iupiter ſuo calore & humore nutrit quibus indiget viribus vt augeatur & dilatetur; quippe cùm ſuperioris planetæ natura formationem lineamentorum impediret ſi perduraret diutius. Tertiò deinde menſe Marti cura iſta committitur, qui per naturalem ſuum calorem humores ſuperuacaneos exſiccat, fœtumque calefacit, & motum in illo procreat. eſt enim calida vis & ſicca maximè ad motum propenſa. Hunc eundem fœtum excipit mox Sol aſtrorum omnium & mundi princeps ac moderator, qui & vigorem plurimum adhibet & non mediocriter confert ad vitam. Huic ſuccedit Venus Martis Soliſque calorem & ſiccitatem ſuis his aduerſariis viribus temperans, multoque magis auget fętum, & illius membra ad figuram homini conuenientem perducit. Negocium ipſum mox in manus tradere Mercurio putatur, qui ſuperuacaneum quodque exſiccando temperiem & ipſe inducit: vniuerſaſque corporis partes etiam magis diſtinguit, & clariorē formam exprimit. At ſeptimus menſis Lunæ tribuitur, quæ ita fœtum ſuo humore nutrit, vt perfectus cōpletusq́. ſit: poſſitq́. vel ſi tunc ex vtero exeat viuere. Qđ ſi humoris copia adhuc ſuperat, & reſpiratio nondum ſit pręualida, quā ꝑ vmbilicū capit infans, ita vt oris reſpiratione

Digitized by Google

non magnopere indigeat, natura optima horum alimentorum cellaria & moderatrix in nonum menſem partum protogat: at ſi inops ſit humorum, & non ampliùs ſatis magna aeris copia per vmbilicum trahatur, ac ſi vterus tractabilis mollisque ſit, qualis eſſe ſolet ferè puerperarum, tunc ſeptimo menſe partus in lucem prodit & viuit. Quamobrem ſiue ad planetarum vires, ſiue ad phyſicas rationes quis reſpexerit, omnino Lunæ humor plurimum ad emittendos fœtus adiuuabit. Sed quoniam explicauimus quibus cauſis commoti antiqui Lucinæ tantum tribuerunt, nunc reliquum eſt, vt quæ de Lucina ab iis dicta fuerint, percurramus.

De Lucina. Cap. I.

LVCINAM filiam fuiſſe Iouis & Latonæ, ſororemque Phœbi, iam dictum eſt ſuperiùs cùm de Diana loqueremur. Atqui cùm reipſa vna eademque ſit Diana Lucina, Hecate, Luna, quamuis varia ſunt nomina, & res varię, in quibus illæ ſuas vires exercent, tamen varii parentes earum ſiue Dearum, ſiue facultatum, ſiue eorum nominum, fuiſſe traduntur. Cùm enim Luna filia eſſe Thie, & Hyperionis. Diana Iouis, & Latonæ, Hecatæ vel Iouis vel Ariſtæi, & Noctis vel Aſteriæ: ita Lucina Iouis filia fuiſſe dicitur, vt apparet in hymno Callimachi in Dianam, Iunonemque habuit matrem, vt memoriæ prodidit Pauſanias in Atticis, qui illam in Gnoſio agro apud Amniſum fluuium ex opinione Cretenſium natam eſſe ſcribit. Qui Latonę filiam eſſe dixerunt, hanc in Ortygia natam eſſe inquiunt, atque ſtatim natam obſtetricis munere functam eſſe apud matrem, cùm mox Apollinem eſſet paritura vt dictum eſt ſuperiùs. Pauſanias tamen in Atticis Lucinam ait in Delum ex Hyperboreis aduentaſſe, vt parturienti Latonæ adeſſet obſtetrix. Hæc varia habuit nomina: nam Ilithyia in encomio Ptolemęi vocata eſt à Theocrito, quam Lyſizonam appellat ſiue ſoluentem zonam. Solebant enim antiqui, ſed Græci inprimis, vſurpare zonam ſoluere, pro eo quod eſt rem cùm viro habere, quia prægnantes mulieres priorem zonam geſtare non ampliùs poſſent, quam ſoluere cogebantur cùm ob ventris amplitudinem tum ob moleſtiam, quam affert grauidis zona ad reſpirandum quare cùm venirent ſub tutelam Lucinæ, zonam ſoluebant. Sic autem ea ſunt Theocriti:

Ἔνθα γὰρ εἰλείθυιαν ἐβώσατο λυσίζωνον
Ἀντιγόνας θυγάτηρ βεβαρυμένα ὠδίνεσσιν.
Hic Lyſizonam Lucinam nata vocauit
Antigones, triſti partus oppreſſa dolore.

Nam & Horatius in ſecularibus carminibus multis nominibus vocatam fuiſſe innuit in his:

Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithia, tuere matres:
Siue tu Lucina probas vocari:
Seu Genitalis.

Tāta fuit Lucinæ reuerentia apud antiquos, vt non ſolùm præeſſe parturientibus credita ſit cùm inuocaretur, illiſque opem ferre: verùm etiam tanquam cuſtodijs, cui ortus & vitæ ſalutiſque humanæ initia deberentur, illius imago ante fores domorum ponebatur, quare ita hymnum ſcripſit Orpheus in eius laudem, quam Prothyręam nominauit:

κλῦθί μοι, ὦ πολύσεμνε θεὰ πολυώνυμε δαῖμον
ὠδίνων ἐπαρωγὲ, λεχῶν ἡδεῖα πρόσοψι
θηλειῶν σώτειρα, μόνη φιλόπαις ἀγανόφρον,
ὠκυλόχεια, παροῦσα νέαις θνητῶν, προθυραία.
Audi me veneranda Dea, cui nomina multa.
Pregnantum adiutrix, parientum dulce leuamē.
Sola puellarum ſeruatrix, ſolaq; prudens.
Auxilium velox teneris Prothyræa puellis.

Atque paulo poſt eandem eſſe & Dianam, Ilithyam & Prothyręam apertè demonſtrat in his:

μούνην γάρ σε καλοῦσι λεχοὶ, ψυχῆς ἀνάπαυμα.
Ἐν γάρ τοι τοκετῶν λυσιπήμονές εἰσιν ἀνῖαι.
Ἄρτεμις, εἰλείθυα, καὶ ἡ σεμνὴ προθυραία.
Solam animi requiem te clamant parturientes.
Sola potes diros partus placare dolores.
Diana, Ilithya grauis, ſimul & Prothyrea.

Credita eſt autem fuiſſe à Parcis parturientibus præfecta, quoniam neque cùm illam mater geſtaret in vtero, neque cùm pareret, vllos dolores ſenſit, vt in his ait Callimachus:

—— ἦ σί με μοῖραι
γεινομένην τὸ πρῶτον ἐπεκλήρωσαν ἀρήγειν.
ὅττι με καὶ τίκτουσα, καὶ οὐκ ἤλγησε φέρουσα
μήτηρ, ἀλλ' ἀμογητὶ φίλων ἀπεθήκατο κόλπων.

—— *hiſce leuare*
Vix bene me natam Parcæ ſtatuere dolores.
Quod me cum pareret, vel cum geſtaret in aluo
Mater non vnquam doluit, ſine læta dolore
Depoſuit quod ventris onus.

Mos fuit apud antiquos vt Lucinam ipſam dictamo coronarent, quoniam id plurimum conferre videretur ad facilitatem pariendi: quā conſuetudinem poſſumus vel ex hoc carmine Euphorionis colligere, vbi loquitur de Lucina:

στεψαμένη δ' ἀλέοισι συνήντετο δικτάμοισι
Obuia dictamis teneris redimita fit illa.

Neque

Neque hominibus ſolùm præeſſe parturientibus hæc Dea putabatur, ſed etiam brutis, & plantis: quoniam his omnibus Lunę humor vel naſcentibus vel parientibus confert. quare ita Virg. inquit de bobus:

Aetas Lucinam, iuſtoſq; pati Hymenaeos,
Deſinit ante decem, poſt quatuor incipit annos.

Effingebatur imago Lucinæ, cuiuſmodi fuit illa apud Aegienſes, quę alteram manum vacuam porrigebat, altera gerebat facem: ita enim & infantem ſuſceptura videbatur, in lucemque eductura; & dolores, quos inflammatio totius corporis conſequitur, ſignificare. At mihi magis huic loco conuenire illud Theophraſti videtur, quod ſcriptum eſt in ſecundo de cauſis plantarum, exuri maximè vires naturæ fœcunditate fœtuum tum in animalibus, tum etiam in plantis. quare fax Lucinę meritò aſſignabatur: nam quæ minùs fœcunda sũt in ſingulis generibus, illa magis ſunt diuturna. Scripſit in hanc hymnum quendam Lycius Delius, vt diximus, cùm loqueremur de Parcis: qui illam Eulinum, quaſi lanificam appellauit: quam fati ſororem eſſe credidit, vt eſt apud Pauſaniam in Arcadicis. Maxima religione apud Eleos præcipuè colebatur Lucina. cuius ope victoriam Elei ex Arcadibus reportarunt. Nam cùm Arcades Eleorum agrum hoſtiliter inuaſiſſent, omniaque incurſionibus popularentur, in aciem aduerſus illos prodierunt Elei. Tum fama eſt mulierem, quæ puero mammam præberet, ad Eleorum duces acceſſiſſe, quæ ſe puerum illum peperiſſe diceret, hortataq; eſt vt eum eius belli ſocium ſibi aſciſcerent, quòd ipſa ita fuiſſet per ſomnum admonita. Tum qui ſummę rei præerant inter Eleos fidem mulieri præſtantes puerum nudum ante ſigna locandum curarunt: deinde cùm facerent impreſſionem in hoſtes, puer is in ſerpentem vertitur in conſpectu omnium. Eo prodigio territi Arcades in fugam vertuntur, atque Elei quo in loco ſub terram ingreſſus eſt ſerpens vbique victoriam ſunt adepti, templum illi puero erexerunt, quem Soſipolim, ſiue vrbis ſeruatorem appellarunt: ibidemque ſunt Lucinæ ſolemnes honores decreti, quòd illam puerum illum peperiſſe & attuliſſe Elei interpretati ſunt. Annua ſacerdos ibi eligi ſolita fuit quę Lucinæ ſacrificaret, ad quam omnibus erat aditus. Ad Soſipolim verò nemini accedere licebat, niſi vetulæ ſacerdoti. quam etiam certo ritu ornatam eſſe oportebat: nam & capite & facie velata candido textili ad illius ſimulachrũ accedebat. In templo Lucinæ tum virgines tum etiam nuptę remanentes hymnum Soſipolim decantabant, atque quoduis odorum genus adolebant, cum vinum ex illis ſacrificijs omnino exularet. Culta eſt apud Hermionenſes etiam præcipuo quodam honore Lucina, quam ſumma religione & hoſtiis & odoribus, & donis quam plurimis decorabant: neque illius ſignum cuipiam, niſi illis mulierculis quæ rem ſacram facerent, conſpicere fas erat, vt ait Pauſanias in Corinthiacis.

HAEC illa ſunt ferè omnia quæ de Lucina dicta ſunt ab antiquis, quæ ex ijs quę dicta ſunt ſuperiùs, manifeſta eſſe cenſeo: niſi illud fortaſſe nõ pateat cur Iunonis aut Iouis filia eſſe dicatur. Explicatum fuit ſuperiùs Lucinam eſſe Lunam, humoreſque ab ipſa Luna aliquando augeri quod cùm fiat per aera, quem modò Iunonem, modò Iouem appellari oſtendimus; iure Lucina, ſiue vis illa, quæ agit per aera in inferiora corpora, Iunonis filia dicta eſt, vocata fuit Luna Lucina, quia luceat per noctem, vel quia lucem præbeat fœtibus, qui nati ante ſeptimum Lunę menſem hac Solis luce perfrui minimè poſſunt, vel quia maturos fœtus in lucem ex vtero educet. Dicitur eadem à Gręcis Ilithya, quia præſto ſit parturientibus. reliqua nomina, quę illi tribuuntur, ſunt à contingentibus rebus à poetis ficta, & illi tributa. Nunc de Penatibus dicendum eſt.

De Penatibus. Cap. II.

IAM verò ſtatim natos infantes, vbi Lucina ſuum munus expleuiſſet, Penates Dii ſuſcipiebant, vt fuit opinio antiquorum: qui Penates qui eſſent aut quod eſſet illorum munus, videtur eſſe inueſtigandum. Fuerunt igitur nonnulli qui Penates Deos eſſe putarunt illos per quos ſpiramus, per quos cognoſcimus, per quos viuimus, per quos Solem intuemur: Iouem ſcilicet, & Iunonem, & Mineruam, & Veſtam: hanc etiam ſiquidem nonnulli addiderunt. Nam Iouem æthera medium, Iunonem aera imum, Mineruam ſummam ętheris partem quæ vis eſt diuina intelligentię, Veſta terram eſſe dixerunt. Hos & Deos patrios & familiares & ciuitatum pręſides & priuatarum domorum cuſtodes nominarunt & crediderũt, vt in his ſignificare videtur Cicero in oratione pro domo ſua: Voſque qui maximè me repetiſtis, atque reuocaſtis, quorum de ſedibus hęc mihi propoſita eſt contentio, patrij Penates, familiareſq; qui huic vrbi & reipublicæ præſides eſtis. Sic & Halicarn. in primo antiquitatum:

Digitized by Google

τοὺς δὲ θεοὺς τούτους ῥωμαῖοι μὲν πενάτας καλοῦσιν, οἱ δ' ἐξερμηνεύοντες εἰς τὴν ἑλλάδα γλῶσσαν τ' οὔνομα, οἱ μὲν πατρῴους ἀποφαίνουσιν, οἱ δὲ γενεθλίους, οἱ δὲ κτησίους, ἄλλοι δὲ ἑρκίους, οἱ δὲ μυχίους. Deos autem hos Romani Penates vocant: atque nonnulli in Grȩcam linguã transferentes, genitales interpretati ſunt: alij vocant Deos patrios, alij domeſticos ac familiares, alij poſſeſſionum præſides, alij arcanos. At verò cur erant hi patrij, ac non potius communes omnium ciuitatum & domorum? Quoniam non modò ſingulas ciuitates, ſed etiam ſingulas domos, atque adeò ſingulos homines & animalia & plantas certos ac peculiares habere Deos crediderunt, quorum eſſent illi tutelares. Idem propè ſenſiſſe videtur Cicero, vbi ita ſcribit in ſecundo de Natura Deorum: nam Veſtæ nomen à Græcis: ea eſt enim quæ ab illis *ἑστία* dicitur. Vis autem eius ad aras & focos pertinet. itaque in ea Dea, quæ eſt rerum cuſtos intimarum, omnis & præcatio, & ſacrificatio extrema eſt. Nec longè abſunt ab hac vi Dii Penates, ſiue à penu ducto nomine, (eſt enim omne quo veſcuntur homines penus) ſiue ab eo quòd penitus inſident; ex quo etiam Penetrales à Poetis vocantur. Erant igitur Penates Dii familiares, quibus vinum & thus in ſacris offerebatur, penes quos nos nati eſſemus qui ſuperiùs commemorati eſſe putabantur.

Alii tamen voluerunt Penates eſſe Apollinem & Neptunum, qui Troiana mœnia extruxere, & Veſtam: qui eximia religione apud Samothraces ſculpti colebantur: mox à Dardano in Phrygiam, & è Phrygia in Italiam ab Aenea fuerunt delati: quam rem expreſſit Virgilius libro ſecundo vbi Hector Aeneȩ Penates Deos ita commendat:

Sacra, ſuosq́; tibi commendat Troia Penates.
Hos cape fatorum comites, his mœnia quære:
Magna pererrato ſtatues quæ deniq́; ponto.
Sic ait: & manibus vittas, Veſtamq́; potentem,
Aeternumq́; effert adytis penetralibus ignem.

Hæc ſi quis rectè conſiderat nihil aliud eſſe Penates Deos exiſtimabit, quam elementa ipſa penes quȩ nati ſumus. Qui enim Apollinem & Neptunum Penates putarunt; nonne duo generationis principia Deorum nomine appellarunt cùm ex humore tanquam materia, & è calore tanquam artifice ad formam euocante, omnia naſcantur? humor enim fœminæ, calor maris vice fungitur in rebus naturæ. His meritò Veſtam comitem addiderunt, tanquam condenſandi corporis, quod gignitur, fundamentum. Quod idem ſenſiſſe videntur illi qui corporis generationem elementis concedunt, & animi vim de cœlo deducunt, vt illi ſuperiores, qui Iouem, Iunonem, Mineruam ac Veſtam cẽſuerũt. Finxerunt nonnulli adoleſcentes duos eſſe Penates, qui ſedentes pilam vtrinque tenerent: quid quidem nihil aliud eſſe putabant, quam propriã ſingulorum fortunam atque euentus, cùm penes nos naſcerentur. Hos Penates vocarunt & magnos Deos, & bonos, & potentes quòd penes illos vniuerſam humanæ vitæ moderationem, ſingulorumq́ue eſſe arbitrarentur. Horum Deorum imagines quæ forent apud ciuitatum principes aut apud Reges, rerum vniuerſarum ciuitatum tutelam credebantur habere: atque quæ forent apud priuatos, priuatarum domorum: quippe cùm omnia ſerie quadam fatorum gubernari & ſeruari crederentur: quam etiam Genium nominarunt, quare nunc dicamus de Genio.

De Genio. Cap. III.

ENIMVERO Genius Iouis & Terræ filius fuiſſe dicitur, vt aſſerit Pauſanias in Achaicis. Hic ſine fœminæ congreſſu è ſemine Iouis in terram per ſomnum profuſo natus eſſe dicitur, figura quidem humana, ſed ambiguo ſexu quem poſtea Agdiſten appellarunt. Huic cùm ſacra fierent ab antiquis flores complures humi ſpargebantur, vinumq́ue illi in pateris offerebatur, vt innuit Horatius in ſecundo Epiſtolarum:

Tellurem porco, Syluanum lacte piabunt,
Floribus & vino Genium memorem breuis æui.

Inter arbores fuit platanus dicata Genio: atque crediderunt ſingulos homines, ſtatim atque nati fuiſſent, dæmones duos habere, alterũ malum alterum bonum, quorum nos ſub tutela eſſemus, quos ambos Genios vocarunt, & putarunt nobiſcum eſſe natos. Eius formam deſcripſit Pauſanias in prioribus Eliacis, atque ait quo tempore vnus ex Vlyſſis ſociis, Temeſſenſibus cȩſus fuit, illos iuſſos fuiſſe per aſſiduas patriȩ calamitates vnam è virginibus, quȩ eſſet formoſiſſima, vouere quotãnis manibus eius ſocii Vlyſſis. cùm verò Euthymus ille, qui ſeptuageſimam quintam olympiadem pugillatu vicerat, eò acceſſiſſet, ac poſtulans in templum fuiſſet admiſſus puellæ miſericordia ductus, & eius amore prȩterea inflammatus, quæ ſeſe illi nuptui conceſſum iri promiſerat ſi eius virtute liberata fuiſſet ac euaſiſſet periculum: fertur ſumptis armis cùm Genio eius ſocii Vlyſſis cæſi, qui tunc illi apparuit, dimicaſſe. at Genius

V denique

Digitized by Google

denique victus non ſolùm extra mœnia Temeſſenſium, ſed etiam extra Temeſſenſium agrum profugiſſe dicitur, tandemque ſe in mare demerſiſſe dicitur is fuiſſe colore vehementer atro, reliqua forma magnopere formidabili, ac pelle lupina, vt aiunt, apparebat amictus.

DICTVS eſt aũt Genius, vt placuit Latinis, à gignendo, vel quia nobiſcũ gignatur vel quia illi procreandorum cura diuinitus cõmiſſa putaretur Hic creditur nobis clã nũc ſuadẽs, nũc diſſuadẽs, vniuerſam vitam noſtrã gubernare, eſſeque mentis & voluntatis noſtræ propè moderatorem. Nam exiſtimantur Genii dæmones rerum quas voluerint nobis perſuadere, ſpectra & imagines ſibi tanquam in ſpeculo imprimere, quod illis facilimum ſit. In quæ ſpectra cùm anima noſtra clam reſpexerit, illa ſibi veniunt in mentem, quæ ſi ratione perpendantur, tum recta fit animi deliberatio. At ſi quis poſt habita ratione malorum, ſpectrorum & viſorum ductu feratur, illa in multos errores incurrat neceſſe eſt ſi ſpectra fuerint, præcipuè à malignis dæmonibus oblata. Ita multi fiunt ſupra modum libidinoſi, aut crudeles aut auari, quæ omnia ad Genium referuntur. Inde factum eſt vt ita Socraticus crediderit Euclides, & Plato de Socratis dæmone conſultore mentionem fecerit ſæpius. Quod verò Genius dæmon fuerit, teſtatur Plutarchus, qui illum Bruto per noctem apparuiſſe ſcribit ita in eius vita: ὁ δὲ συλλογιζόμενός τι καὶ σκοπῶν πρὸς ἑαυτὸν, ἔδοξεν αἰσθέσθαί τινος εἰσιόντος. ἀποβλέψας δὲ πρὸς τὴν εἴσοδον, ὁρᾷ δεινὴν, καὶ ἀλλόκοτον ὄψιν ἐκφύλου σώματος καὶ φοβεροῦ σιωπῇ παρεστῶτος αὐτῷ. τολμήσας δὲ ἐρέσθαι, τίς ποτ' ὢν εἶπεν ἀνθρώπων ἢ θεῶν ἢ τί βουλόμενος ἥκεις ὡς ἡμᾶς; ὑποφθέγγεται δὴ αὐτῷ τὸ φάσμα, ὁ σὸς ὦ Βροῦτε δαίμων κακός· ὄψει δέ με περὶ Φιλίππους· καὶ ὁ Βροῦτος οὐ διαταραχθεὶς, ὄψομαι εἶπεν. ἀφανισθέντος δ' αὐτοῦ, τοὺς παῖδας ἐκάλει, μήτε ἀκοῦσαι τινὰ φωνὴν μήτ' ἰδεῖν ὄψιν φασκόντων. *Is igitur cum quidam ſecum ratiocinaretur, viſus eſt ſibi ingredientem quendam ad ſe perſpexiſſe: quare oculis ad ingreßum conuerſis monſtroſam quandam & horrendam formam aſpexit, que ſilentio ſibi poſtea aſtitit. Hanc interrogare auſus eſt Brutus, & quis inquit hominum es, aut Deorum? aut quid tibi vis? cur ad nos veniſti? ad qua ſubmurmurans illa forma tuus ſum inquit ò Brute malus Genius, me videbis poſtea in Philippis. Tum Brutus minime exterritus, videbo reſpondit. Cum vero is dæmon euanuiſſet, pueros ad ſe intro vocauit Brutus, qui nullam neq; vocem ſe audiuiſſe, neq; quidquam vidiſſe reſponderunt.* Alij igitur crediderunt

clemen-

elementorum ſymmetriam, quæ corpora humana ac viuentia omnia conſeruaret, Genii nomine fuiſſe vocatam. Alii occultam vim planetarum, qua ad ſingulas res gerendas impellimur. Nam dæmones illi primùm Geruli deinde Genii vocati ſunt. Neque verò homines ſolùm Genios habere credebantur, ſed etiam plantæ, & ædificia, & loca, vt his ait Virg. lib. 7.

Sic deinde effatus, frondenti tempora ramo
Implicat: & Geniumq́; loci, primamq́; Deorum
Tellurem, Nymphasq́; & adhuc ignota precatur
Flumina.

Sed quoniam ſymmetria elementorum mores pro ſua bonitate in nobis imprimit, quod etiã putatur vis ſiderum efficere, illud mutto Genio facimus. quod ab alia externa neceſſitate, & non ſponte facimus. Defraudamusque Genium, vel illi indulgemus, cùm iucunda voluntati noſtrę ſubtrahimus, vel concedimus. Dixerunt Genio frontem præcipuè eſſe dicatam, quoniam illa pars plerunque indicio eſt an inuiti, vel ſponte quid faciamus: & an læti ſimus, vel triſtes. Ac de Genio ſatis, nunc dicamus de Laribus.

De Laribus. CAP. IV.

AT Laribus diuerſa à Penatibus & à Geniis origo fuiſſe traditur: nam fama eſt è furtiuo Mercurii Laræque Almonis filię concubitu Lares geminos fuiſſe genitos: quia cùm Lara Iouis adulteria Iunoni indicaſſet, Iupiter iratus illi linguam pręcidit & ad infernam paludem relegauit; quam cùm Iouis mandato eò deduceret Mercurius, in itinere compreſſit, ex

V 2 quo

quo nati creduntur ii dæmones, qui Lares ſunt vocati. Id ſignificauit Ouid. libro 2. Faſtorum in his:

Iupiter intumuit: quaq; eſt non vſa modeſtè,
Eripit huic linguam. Mercuriumq; vocat.
Duc hanc ad manes (locus ille ſilentibus aptus)
Nympha, ſed inferna Nympha paludis, erit.
Iuſſa Iouis fiunt. accepit lucus euntes.
Dicitur illa duci tum placuiſſe Deo.
Vim parat hic, vultu pro verbis illa precatur.
Et fruſtra muto nititur ore loqui.
Fitq; grauis, geminosq; parit, qui compita ſeruãt,
Et vigilant noſtra ſemper in æde Lares.

Hanc Laram, ſiue vt aliis dixerunt; Larundam, nonnulli Maniam etiam appellarunt: cui vna cum Laribus compitalia ex oraculi reſpõſo ſacra fiebant: atque pueri apud Romanos pro familiarum ſalute immolabantur. Nam credita eſt Mania ſi qua pericula familiis imminerent ea depellere cùm fuiſſet expiata: ſequentibus poſtea temporibus apud eoſdem Romanos alliorum, papauerumque capitibus pro pueris immutato ritu ſacrificatum fuit. Credebantur ab antiquis hi dæmones curam habere cõpitorum & ciuitatum, vt patuit è ſuperioribus carminibus Ouid. Erant his dæmonibus canes prętereà, veluti etiam Dianæ, dicati, quia communes familiarum cuſtodes putabantur: quibus etiam focus erat conſecratus; exiſtimabanturque tanquam penates domorum curam habere, quos etiam eſſe penates quidam crediderunt. quare effectum vt Laris nomine focum & vniuerſam domum vocauerint. Alij agrorum cuſtodes eſſe Lares cenſuerunt, vt ait Tibullus in 1. libro Elegiarum.

Vos quoq; felicis quondam, nunc pauperis horti
Cuſtodes, fertis munera veſtra Lares.

Et quoniam penates eſſe Lares putabantur, quæcunque de penatibus dicta ſunt, Laribus etiam conuenire ſunt putanda. Erat prætereà conſuetudo, vti Laribus vinum & thuris odor offerretur, exornarenturque variis florum coronis: quibus Diis etiam aliquando offerebantur ſoluti flores & primitiæ frugum. Nunc autem de Pallade verba faciamus.

De Pallade. CAP. V.

EXISTIMO ſanè nos rem minimè abſurdam eſſe facturos, ſi poſt eorum Deorum explicationem, qui natos infantes excipere putabantur, Deos illos expoſuerimus, qui pueros erudiẽdos iis artibus excipiebãt, ad quas Genius ipſe credebatur impellere: illis interim fabuloſis ac ridiculis Diis, Deabusque prætermiſſis, qui variis temporibus à variis ſuperſtitionibus fuerunt introducti, vt Edulia, Potica, Cuba ſiue Cunina, & reliquis Diis huiuſcemodi autoritatis. Et quoniam Pallas ſapientiæ pręfecta putabatur, quæ rebus omnibus magis humanæ vitæ eſt neceſſaria, eaque non inutilis Dea formandis credita eſt adoleſcentum ingeniis, de hac primùm verba faciamus. Scriptum reliquit Pauſanias in Atticis Mineruam Neptuni & Tritonidis Africæ paludis filiam fuiſſe, quę Gygis tẽporibus floruit, de qua ſic Herodotus in Melpomene: τὴν δὲ ἀθηναίην φασὶ ποσειδέωνος εἶναι θυγατέρα, καὶ τῆς τριτωνίδος λίμνης. *Mineruam inquiunt Neptuni fuiſſe filiã & Tritonidis paludis*: cui fabulę faciunt fidem quod per eius natalem diem virgines certare inter ſe ludicris ſolebant apud eam paludem natalem Mineruę celebrantes. eſt enim eadem & Pallas. Fuerunt tamen qui è Iouis cerebro armatam Mineruam natam fuiſſe memorię prodiderunt, vt ſcripſit Apollonius lib. 4. Argonaut. in his.

ἥρωσσαι λιβύης τιμήοροι, αἵ ποτ' ἀθήνην
ἦμος ὅτ' ἐκ πατρὸς κεφαλῆς θόρε παμφαίνουσα
Ἀντίμεναι τρίτωνος ἐφ' ὕδασι χυτλώσαντο.
Egregia Libya Heroina, Pallada quondam,
Cum patris è capite exiliit clariſſima paruam
Lauerunt Tritonis aquæ, fortiesq; puella.

Atqui primus omnium Steſichorus Mineruam è Iouis capite natam fuiſſe dixit: quem ſecutus eſt Apollonius: & acerrimus deriſor humanę dementię Lucianus in dialogis Deorum Iouem parturientem introducit, & Vulcanum cum acutiſſima & pręualida ſecuri, vt ſibi caput diuidat, quod erat ſibi pro caſtris: nam ex illo in duas partes diuiſo armatam virginem erupiſſe inquit. neque Ioui vt cęteris Parturientibus, Lucina aut obſtetricum muliercularum turba aſtabat, cùm nata ſit Minerua ſine matre qua de cauſa illi fuit ſeptenarius numerus conſecratus à Pythagoricis. Illud autem idcirco contigiſſe memorat, quia Iupiter, cum Iunonem ſterilem eſſe videret: grauiterque ferret orbitatem cerebrum ſibi percuſſit, vt aliquem filium procrearet, vnde nata eſt Pallas. At Hom. lib. 4. Iliad. non à Tritonide palude, ſed ab oppido Bęotię Alalcomenio Alalcomeniam nominauit, quod apud id natam fuiſſe Mineruam dicerent Alalcomenii, vt ait Strabo libro 9. qui poſtea libro decimoquarto ſcriptum reliquit in Inſula Rhodiorum aurum pluiſſe cùm Minerua è capite Iouis nata eſt. Apollodorus inquit libro 2. Bibliothecæ, Perſen & Aſtræum, & Palladẽ fuiſſe Crii & Euribię filios.

Digitized by Google

Qui tamen videtur libro 3. diuerſas Mineruam & Palladem crediſſe, cùm ita ſcribat : φασὶ γεννηθεῖσαν τὴν ἀθηνᾶν, παρὰ τρίτωνι τρέφεσθαι, ᾧ θυγάτηρ ἦν παλλάς. ἀμφοτέρας δὲ ἀσκούσας τὰ κατὰ πόλεμον, εἰς φιλονεικίαν προσελθεῖν. *Fama eſt natam Mineruam apud Tritonem educatam fuiſſe, cui filia erat Pallas : atque ambas cum res bellicas exercerent, in contentionem veniſſe :* verum cum Pallas Mineruam eſſet vulneratura, Iouem veritum illi ægidem obieciſſe. Tum territa Pallas reſpexit ad ægidem quo tempore à Minerua vulnerata obiit: quod ægrè ferens Minerua eius effigiem effinxit, thoracique ac pectori ſuo ægidem, quã timuerat, iniunxi : quod Palladium poſtea ſequentibus temporibus fuit ad Troianos deiatum. Nam vt ait Apollodorus Pallas Tritonis filia fuit ac Minerua alumna. Alii dicunt, inter quos Athenodorus fuit Byzantius, Theridem in varias formas verſam denique cõpreſſã à Ioue fuiſſe: quæ cũ eſſet grauida, audiens Iupiter fore vt ex ea naſceretur, qui cęli imperio potiretur, illam abſorbuit: quare ipſe grauidus factus apud amnẽ Tritonem peperit. At verò ridiculum videtur, quòd modò è Ioue, modò è Tritonide palude, modò è Cranao, vt ſenſit Zezes, nata ſit. Verùm illud accidit, quia plures fuerunt Mineruę, de quibus ita Cicero in tertio de Natura Deorum : Minerua prima, quam Apollinis matrem ſupra diximus : Secunda orta Nilo quam Aegyptij Saitę colunt. Tertia illa, quam Ioue generatam ſupra diximus : Quarta Ioue nata & Coryphe Oceani filia, quam Arcades Coriam nominant, & quadrigarum inuentricem ferunt : Quinta Pallantis, quæ patrem dicitur intereміſſe, virginitatem ſuam violare conantem, cui pinnarum talaria affingunt. Atqui harum Mineruarum omnium facinora ad vnam Iouis filiam tertiam referuntur, ſicuti de Ioue & reliquis Diis dictum fuit. Ferunt natam Mineruam à Dœdale nutrice educatam fuiſſe, muliere ſanè ingenioſa, & ad omnia præclara opera prompta, quæ illam in teneris annis omnibus artibus ingenuis erudiit, vt ſcriptum reliquit Poſidonius in libro de Diis & Heroibus, Callimachus in hymno in lauacra Palladis, non ſolùm eandem Palladem & Mineruam eſſe cenſuit, verùm etiam oſtendit, quidquid Mineruæ collibuerit, idem Iouis nutu comprobari, in his :

Ὣς ἐσαμένα κατένευσε, τὸ δ' ἐντελὲς ᾧκ' ἐπινεύσῃ
Παλλάς, ἐπεὶ μώνᾳ Ζεὺς τόγε θυγατέρων
Δῶκεν ἀθηναίᾳ πατρῷα πάντα φέρεσθαι.

Annuit his dictis Pallas, quódq; annuit illa
Perficitur. Natæ Iupiter hæc tribuit

Ipſe

Ipſi Mineruæ vni, quæ ſunt patris omnia ferre.

Sic etiam Herodotus in Melpomene cum Mineruam Neptuni & Tritonidis paludis filiam nominaſſet, eandem Iouis filiam aſcititiam rurſus vocauit, vt eſt in his: καὶ μιν μεμφθεῖσαν τῷ πατρὶ, δοῦναι ἑωυτὴν τῷ Διὶ, τὸν δὲ Δία ἑωυτοῦ μιν ποιήσασθαι θυγατέρα. *Atque illam quadam de cauſa ſuccenſuiſſe patri, ſeq; ipſam Ioui tradidiſſe: Iouemq; ſuam ipſius aſciuiſſe filiam,* quare ita inquit Homerus:

Διὸς θυγάτηρ κυδίστη τριτογένεια.

Iouis filia glorioſa Tritonia.

Neque Homerus, aut reliqui poetæ illã Tritoniam appellarunt, quia ſit è palude genita: quod quidem foret ridiculum: ſed quia vel à Tritone educata ſit, vel quia apud amnem eius nominis ſit nata, cùm ibi primùm apparuerit vbi circa Tritonidis oram gentes Machlyes & Auſes habitaſſe dicebantur; quorum virgines in turmas diuiſæ, ſe inuicem per Mineruæ ſolemnia fuſtibus & lapidibus cædebant. Harum ſi qua acceptis vulneribus obiiſſet, illam dicebant non fuiſſe virginem: quæ verò conſtantiſſima omnium fuiſſet, pluraque ac maiora vulnera pertuliſſet, illa cum Græco armorum apparatu, ciſtaque Corinthia in curru circa paludem cum magno ſuarum virginum plauſu & lætitia circumferebatur, donumque quam lætiſſima deducebatur, vt ſcripſit Herodotus in Melpomene. Alij Itonij potius filiam fuiſſe crediderunt, & in Deorum numerum relatam, quia bellicoſiſſima extiterit, vt in his ait Iſacius: ὅθεν αὐτὴν ἐθεοποίησαν Ἕλληνες, καθάπερ καὶ τὴν πολεμικωτάτην Ἀθηνᾶν Ἰτωνίου μὲν ὑπάρχουσαν θυγατέρα. *Vnde ipſam in Deorum numerum Græci retulerunt, tanquam bellicoſiſſimam Mineruam quæ fuit Itonij filia.* Fuerunt qui Pallantis filiam fuiſſe dixerint, vt dictum fuit, atque Mineruam primum fuiſſe vocatam: deinde Palladem, quia Pallãtem patrem ſuum alatum ſibi vim inferre, ac virginitatem rapere conantem obtruncarit: cuius pellem in ægidem compoſuerit, alaſque ſibi talaribus adiunxerit, vt ait in his idem Iſacius. ἡ Πάλλαντα τὸν ἴδιον πατέρα πτερωτὸν ὑπάρχοντα, καὶ βιάζοντα ταύτην, ὡς θέλοντα συγγενέσθαι, ἡ τὴν παρθενίαν τιμῶσα τοῦτον ἀνεῖλε, καὶ τὸ δέρμα αὐτοῦ ὡς αἰγίδα περιεβάλλετο, καὶ τὰ πτερὰ τούτου τοῖς ποσὶ ταύτης προσήρμοσεν. *Vel Pallantem patrem ſuum alatum ipſamq; violantem, vt volentem cum illa concubere quę virginitatem plurimi faciens ipſum cecidit eiuſq; pellem vt ægidem geſtabat, atque alas ſuis pedibus accommodauit.* Quare illam Græci in Deorum numerum retulerunt, cum tam præclarum ſuę conſtantiæ ac temperantiæ argumentum edidiſſet, & Iodamam præterea ipſam impedire conatam interemiſſet. quare de illa ita ſcriptum fuit à Simonide Cęo in 2 Genealogiarum.

—— ὑψηλῶν ὀρέων

Πηλιάδες κορυφῇσιν ἐθάμβεον εἰσορόωσαι,
ἔργον Ἀθηναίης Ἰτωνίδος, ἠδὲ καὶ αὐτοὺς
ἥρωας χείρεσσιν ἐπικραδάοντας ἐρετμά.

Peliades tremuere videntes montibus altis
Palladis Itonidos factum, vel protinus ipſos
Spumoſa heroas ferientes æquora remis.

Alij Palladem nominatam fuiſſe maluerunt, quia cùm aduerſus Gigantes pro Ioue pugnaſſet, vt ait Callimachus in lauacra Palladis:

οὐδ' ὅκα δὴ λύθρῳ πεπαλαγμένα πάντα φέροισα
τεύχεα τῶν ἀδίκων ἦνθ' ἀπὸ γηγενέων.

Non armis quando permulta cæde cruentis
Venit ab iniuſtis horrida terrigenis.

Pallantem Gigantem iaculo interfecerit, vt ait idem Iſacius. Alij vocatam fuiſſe Palladem putarunt à iaculis mittendis, cùm bellicoſa ſit Dea: alij, quia cor palpitans Dionyſi ad Iouem detulerit. Nam Dionyſus Iouis, & Proſerpinæ filius fruſtatim à Titanibus fuit diſcerptus, cuius cor attulit ad Iouem Minerua, vt traditũ eſt in fabulis. Huic Deæ cùm armata dicatur è capite Iouis exiluiſſe, mox arma & currum tribuerunt, vt teſtatur Horat. in primo carminum:

Iam galeam Pallas & ægida.
Curruſq; & rabiem parat.

Et in his carminibus Steſichorus:

Παλλάδα περσέπολιν κλήζω, πολεμαδόκον ἁγνάν,
Παῖδα Διὸς μεγάλου, δαμνοπωλον.

Pallada bellorum ſtudijs cantamus amicam.
E Ioue progenitam magno, quæ deſtruit vrbes.

Callimachus iam tum illi currum fuiſſe, cũ pugnauit aduerſus Gigantes, ait, & equos multo ſanguine multaque cæde conſperſos: quia pugnabant antiqui è falcatis curribus. Hi igitur equi fuerunt à Pallade è bello redeunte in vndis Oceani loti, vt eſt in his:

Ἀλλὰ πολὺ πράτιστον ὑφ' ἅρματος αὐχένας ἵππων
λυσαμένα παγαῖς ἔκλυσεν ὠκεανῷ.

Sed prius illa iugis fumantia ſoluit equorum
Colla, lauans altis fluctibus Oceani.

Mirificum fuiſſe huiuſce Deæ clypeum, miroque artificio extructum inquiunt, cuius formam ita deſcribit Virgilius libro octauo:

Aegidaq; horrificam turbatæ Palladis arma,

Certatim,

Certatim, ſquamis ſerpentum, aureoq́; polibant.
Connexosq́; angues, ipſamq́; in pectore Diuæ
Gorgona deſecto vertentem lumina collo.

Nam vbi illud ſcutum concuteret, mirificum terrorem illis incutiebat, aut contra quos in bellum prodibat Dictus eſt is clypeus, ideo Aegis quod ita vocaretur antè ſcutum Iouis, quia è pelle capræ factum fuerat: nam poſtea obtinuit conſuetudo vt omnium Deorum ſcuta ægides vocarentur, quippe cùm Herculis ſcutum ægidem etiam vocauerit Heſiodus in deſcriptione ipſius ſcuti. Fuerunt qui dixerint Palladem fuiſſe belli inuentricem, quod teſtatur Cicero in tertio de natura Deorum hoc pacto: Liberum alterum patre Cœlo, qui genuiſſe Mineruam dicitur quam principem & inuentricem belli ferunt. quam etiam Virgil. lib. 11. præſidem belli nominauit:

Armipotens. belli præſes Tritonia virgo.

Nam & Arion Methymnæus omnibus mortalibus prior Orthria carmina in Palladem cópoſuit & cantauit, quorum is erat rhythmus, vt eo animi hominum mirum in modum ad bellum inflammarentur, quibus poſtea modulis vſi ſunt in caſtris Methymnæi. Hæc Dea ſemper virgo fuiſſe creditur, vt Diana, & Veſta, quas omnes Homerus in hymno in Venerem commemorauit. Ac ita de Mineruæ officio, virginitate & inuentis:

τριοσὰς δ' ὐ δύναται πεπιθεῖν φρένας, οὐδ' ἀπατῆσαι.
κούρην τ' αἰγιόχοιο Διὸς γλαυκώπιδ' ἀθήνην.
οὐ γάρ οἱ εὔαδεν ἔργα πολυχρύσου ἀφροδίτης.
Ἀλλ' ἄρα οἱ πόλεμοί τε ἅδον, καὶ ἔργον ἄρηος.
ὑσμῖναί τε, μάχαι τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' ἀλεγύνειν.
Πρώτη τέκτονας ἄνδρας ἐπιχθονίους ἐδίδαξε
Ποιῆσαι σάτιρα, καὶ ἅρματα ποικίλα χαλκῷ.
ἡ δέ τε παρθενικὰς ἁπαλόχροας ἐν μεγάροισιν
Ἀγλαὰ ἔργ' ἐδίδαξεν, ἐπὶ φρεσὶ θεῖσα ἑκάστῃ.
Sed tribus haud potuit ſuadere aut fallere mẽtes,
E Ioue prognatę, cui lumina glauca. Mineruæ.
Aurea non illi Veneris ſunt munera cordi.
Fralia ſed placuere. feri ſed munera Martis:
Sed cædes. ſed bella. ſed & certamina, pugnæ.
Prima viros docuit currus: orbesq́; rotarum
Suppoſuiſſe: ligent quas partes robora ferri.
Virginibusq́; eadem monſtrauit prima domi quæ
Munera conueniant, animisq́; impreſſa notauit.

Hæc prima ędificandi viā inueniſſe dicitur, ſi vt teſtatur Lucianus in Hermotimo: φησὶ γὰρ ὁ μῦθος ἐρίσαι ἀθηνᾶν καὶ ποσειδῶνα καὶ ἥφαιστον εὐτεχνίας πέρι, καὶ τὸν μὲν ποσειδῶ ταῦρόν τινα ἀναπλάσαι, τὴν ἀθηνᾶν δὲ οἰκίαν ἐπινοῆσαι. *Inquit enim fabula Palladem Neptunum ac Vulcanum de artificio contendiſſe: atque Neptunum taurum fabricaſſe. Palladem excogitaſſe domum;* eiuſdem inuentum eſt colus, vt ait Teocritus Aegloga trigeſimaquarta, & Virgilius

gilius libro ſeptimo.

—— non illa colo, calathiſue Minerua
Fœmineas aſſueta manus.

Hæc eadem tibiarum vſum & muſicam excogitauit, hæc acu pingere, telam texere, omne lanificium, leges, claſſicaque adinuenit: quorum inuentorum mentionem fecit Ouid. lib. 6. Mutationum, & ita lib. 3. Faſtorum:

Pallade placata lanam mollire puellæ
Diſcant: & plenas exonerare colos.
Illa etiam ſtantes radio percurrere telas
Erudit: & rarum pectine denſat opus.
Hanc cole qui maculas læſis de veſtibus aufers.
Hanc cole velleribus quiſquis ahena paras.
Nec quiſquam inuita faciet bene vincula plantæ
Pallade: ſit Tychio doctior ille licet.

Cultum præterea & plantationem oleæ inuenit, & fructus expreſſionem, cùm planta quidẽ antè naſceretur, ſed ignota inter cæteras arbores. nam vt teſtatur Herod. in Terpſichore, quibuſdam temporibus aqud neminem, niſi apud Athenienſes, oliua inueniebatur. Atq; cũ Epidaurii ex oraculo Apollinis Delphici ſtatuas erigere Damiæ & Auxiſiæ iuberẽtur, per cũctati ſunt æreas ne an lapideas erigerẽt. Cũ reſpõdiſſet Pythia ex oliua domeſtica, ad Athenienſes confugerunt. ἐδέοντο ὦν οἱ ἐπιδαύριοι ἀθηναίους ἐλαίην σφι δοῦναι ταμέεσθαι, ἱρωτάτας δὴ κείνας νομίζοντες εἶναι. λέγεται δὲ ὡς ἐλαῖαι ἦσαν ἄλλοθι γῆς οὐδαμοῦ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἢ ἀθήνῃσι. *Rogarunt igitur Athenienſes Epidaurij, vt ſibi oliuam cædere permitterent, cum maxime ſacras illas arbitrarentur. Ferunt enim quod per id tempus nullibi, niſi apud Athenienſes, erant oliuæ.* quare etiam annua ſacrificia mittere Athenas pro cæſis oliuis Epidaurii pepigerunt. Cum verò oliuæ fructus ad omnes artes ſit accommodatus, oleum ſcilicet, omnes denique artes Mineruа inueniſſe creditur. Nam profectò nulla eſt ferè ars, quæ non olei beneficio vtatur, aut aliqua ex parte adiuuetur; ſicuti etiam ignis munere. quare non iniuria ſenſit Aeſchylus, vt antiquorum ſcriptorum plerique, Prometheum omnes artes excogitaſſe quòd ignem de cœlo ad mortales detulit, vt ſuo loco apertiùs à nobis & opportuniùs explicabitur, cùm pertractabimus illa quę fabuloſe dicta ſunt à maioribus de ipſo Prometheo. Fama eſt adeò virginitatis fuiſſe ſtudioſam Mineruam, vt cùm fortè ſe lauans in fonte Heliconidis Hippocrenes conſpecta fuiſſet à Tireſia, illum cęcum fecerit quoniam periniquum ſibi videbatur, quod mortalis aliquis gloriari poſſet ſe nudam lauantem quę Mineruam vidiſſe. verumtamen Chariclo Tireſiæ mater ab eadem poſtea impetrauit, vt pro lumine corporis, mentis ſplendorem & artem diuinandi ab ipſa Minerua Tireſias obtineret, vt patet ex hymno Callimachi in lauacra Palladis.

Digitized by Google

Palladis. Quare illud non ſatis conſideratè dictum eſt à poetis, quod Paris nudam Palladem cum reliquis deabus iudicarit. Nec defuerit qui illam *propè violatam* fuiſſe inquiant à Vulcano, *cùm ad illum* acceſſit petens, vt ſibi arma *fabricaret*, vt ſcribit Apollodorus lib. 3. Nam *Vulcanum* abſente Venere conſtuprandæ Mineruæ cupido inceſſit: quæ cùm reluctaretur, neque *virum* vllo modò pati vellet, fertur Vulcanus *ſemen* in eius femur denique effudiſſe, quod ab ea lana deterſum & in terram deiectum fuit, è quo natus eſt Erichthonius, qui & contentionis & terræ nomen continet, qui Pandraſi Cecropis filiabus in ciſta ſeruandus traditus fuit: quæ poſtea in furorem actę, quia contra Deæ mandatum ciſtam aperuiſſent, ſe ex arce ſumma præcipitarunt: vel vt aliis magis placuit, à ſerpente in ciſta cùm Erichthonio latente fuerunt interemptæ. Neque prętermittenda eſſe illa ſanè hoc loco cenſuerim, quę mirifica de vi Palladii ab antiquis ſcriptoribus memoriæ prodita fuerunt; appellata ſunt Palladia, vt dicere ſolebat Pherecydes, omnes imagines quę manibus non eſſent factæ, & omnes quæ forentè cœlo in terram deiectæ, cuiuſmodi fuiſſe dicitur illud Mineruæ celeberrimum Palladium. Id enim fuiſſe trium cubitorum fertur, & è cœlo in Peſſinuntem Phrygias ciuitatem, quæ ab eo caſu nomen obtinuit vt Dio putauit & Diodorus, delapſum. Quanquam non defuerunt hiſtorici qui ab alio caſu circa Ganymedem raptum, cùm multi ibi in bello cecidiſſent, quo tempore Ilus frater Ganymedis aduerſus Tantalum, quem rapuiſſe Ganymedem putabat, dimicaret, ita vocatum fuiſſe crediderint. Ioannes Antiochus Palladium illud non quidem de cœlo cecidiſſe ſcribit, ſed ab Aſio quodam philoſopho, ad cuius gratiam vocata ſit Aſia mundi pars, ac mathematico per optimum horoſcopum fabrefactum: ita vt illa ciuitas eſſet inexpugnabilis, in qua illud Palladium inuiolatum ſeruaretur: quod etiam largitus eſt Troianis. At Apollodorus ſcriptum reliquit lib. 3. quod vbi Ilus Ilium condidit diſcolorem bouem ſecutus, Deos precatus eſt, vt aliquod ſibi ſignum appareret, atque tunc decidit Palladium trium cubitorum, quod ſponte ambulare videbatur dextra haſtam tenens, ac ſiniſtra manu colum & fuſum. Huic Ilo poſtea reſponſum fuit ab oraculo tamdiu ciuitatem Troiæ incolumen futuram, quamdiu inuiolatum illud Palladium in vrbe ſeruaretur. Quidam addiderunt difficultatibus capiendę Troiæ ſagittas Herculis, q̄ dono datæ fuerant Philoctetę, cui moriens Hercules in OEta monte inter Theſſaliam & Macedoniam mandauit ne cui corporis ſui reliquias indicaret, atque illud factum iuramento affirmari voluit, cùm donauit illi ſagittas. Sed cùm poſtmodo Delphicum oraculum Græcos monuiſſet Troiam ſine ſagittis Herculis capi non poſſe, aut ſine reliquiis corporis, inuentus eſt Philoctetes, & de Hercule interrogatus negauit ſe quidquam ſcire. Sed cùm maximè cogeretur, ne iuſiurandum violaret, tacuit quidem, ſed pede locum oſtendit. Fuerunt tamen nonnulli qui non ſemper virginem fuiſſe Mineruam crediderint, quippe cùm Pauſanias in Atticis Hygiam Mineruæ & Aeſculapii filiam fuiſſe ſcribat. Atque Minerua ipſa Hygia ſiue ſalubris cognomento fuit appellata. Sic & Laphria & Mamerſa apud Athenienſes, vt meminit Lycophron in his.

—— οἱ δὲ λαφρίας
οἶκοι μαμέρσας ἠθαλομένοι φλογὶ :
—— *atq; Laphria*
Domus Mamerſæ exuſta flammis horridis.

Vocata eſt fortaſſe Laphria quoniam ſpolia quæ de captiuis hoſtibus reportantur, Laphyra dicuntur: & rurſus Pyletis, quoniam pingebatur ab antiquis in portis ciuitatum, quam etiam in priuatarum domorum foribus collocabant, tanquam Martem in ſuburbanis. Hanc nominauit Budiam & Aethyiam Lycophron, quia arantes & nauigantes protegere & ſeruare putabantur. Dicta eſt & Iconia à ciuitate Bœotiæ, vt ait Apollonii enarrator. Fuit eadem Iſmenia & Accæa apud Thebanos, vel vt putarunt alii Alalcomenia, & Cadmea culta eſt & Tritonia, & Telchinia, & Polias, & Machinatrix, Pronœa, Zoſteria, Panadæis, Halea, Ergana, Cydonia, Coria, Hippoletis, Pania, Tithrone, Soſpita, Ergare, Ophthalamis, Alea, Axiopœna, Narcæa, Ciſſæa, Promachorma, Saitis, Poliuchos, Chalciœcos, Equeſtris, Apaturia, Cypariſſia, Frænatrix, Ambulia, Hoſpitalis, Perſpicax, Pæoniæ, Scirias, Sunias, atq; multa denique fuerunt illi variis de cauſis iniuncta cognomina. Celebrabantur Lampadophoria in huius honorem Deæ, vt alibi dicemus, cui taurus candidus aliquando, aut indomita iuuenca immolari conſueuit ab antiquis, vt teſtatur Ouid. lib. 4. Metamorph.

Diis tribus ille focos totidem de ceſpite ponit,
Lęuum Mercurio, dextrum tibi bellica virgo,
Ara Iouis media eſt, mactatur vacca Mineruæ,
Alipedi vitulus, taurus tibi ſumme Deorum.

Atque tot de iis quæ fabuloſè dicta fuerunt de Minerua, dicta ſufficiant.

X NVNC

Digitized by Google

NVNC reliquum eſt, vt quid per hæc fabuloſa ſignificare voluerint antiqui, perquiramus. Quid aliud ſignificat Palladem fuiſſe Neptuni & Tritonidis paludis filiam, quam ſapientiã ex illis perturbationibus naſci quas homines in vita & in mari præcipuè experiuntur, aut quis neſciat vitam noſtram multis calamitatibus aſſiduè, quaſi Neptuni tempeſtatibus exagitari: nam qui maris eſt ignarus, vt ego quidem cenſeo, malorum eſt ignarus. Ex importunis igitur vitæ perturbationibus, & è cœno tenebrarum mentis & inſcitiæ naſcitur ſapientia: quæ quoniam res eſt diuina & Dei munus, dicitur à nonnullis meritò Minerua è Iouis capite fuiſſe nata, quando memoriæ & ſapientiæ ſedes eſt caput, in quo diuinum eſt & incredibile Dei & naturę opificium. Dicta eſt rurſus Iouis filia quia ſapientia & peritia naſcitur regibus ex aſſidua exercitatione ac varietate negociorum. Nata eſt armata, quod nunquam inermis eſt animus ſapientis ad euentus fortunę vel conſilio, vel patientia ſuperandos. Hanc Deam populatricem ciuitatum appellarunt, quia plurimum poſſit ſapientia & conſilium in rebus bellicis ad euertendam conſceleratorum improbitatem, cùm graue ſi ſapientem hominem hoſtem habere. nam & Homerus non Aiacem aut Achillem populatores vrbium appellauit ob ferocitatem ſed Vlyſſem ob ſapientiam. Hæc nata eſſe dicitur ſine matre, quia perrara eſt in fœminis ſapientia Nec me latet ſanè illam dictam fuiſſe ab Aegyptiis ſibi perpetuam virginitatem indixiſſe, quia prĕſtiterit temperantiã quæ cùm eſſet ingenioſa, multas artes inuenit, & inprimis ſtudioſa fuit rei bellicę, cùm robore & fortitudine præſtaret. confecit & alias res memorabiles, & Aegida feram vocatam monſtrum propè inexpugnabile obtruncauit. illud cùm è terra genitum eſſet, immenſam flammam ex ore proflabat primumque apparuit in Phrygia, quam combuſſit, vnde Phrygia diutiſſimè vocata fuit vſta. Inde acceſſit ad loca monti Tauro proxima omneſque ſyluas ad Indiam vſque in cineres conuertit, atque cùm ad mare deſcendiſſet apud Phœnicas, concremauit ſyluas ad montem Libanum, per Aegyptumque in Libyam penetrauit, ac demum in nemora Ceraunia, qua regione concremata, hominibuſque vel extinctis vel fugatis è patria ob metum, Palladem inquiunt prudentia & robore præſtantem monſtrum interemiſſe, eiuſque pellem ſuo pectori geſtamẽ adaptaſſe, partim ad propulſanda pericula partim etiam vt glorioſum monumentum rerum geſtarum. At terra mater monſtri dicitur irata peperiſſe Gigantes Diis aduerſarios, quos Iupiter adiuuantibus Pallade & Dionyſo vna cùm Diis aliis debellauit. Vocata fuit Tritonia, vt ſenſit Calliſthenes, quia tertiò die Lunæ nata fuerit, cuiuſce rei facit argumentum quia apud Athenienſes is dies conſecratus eſt Palladi. Ab hoc magnopere diſſentiunt qui Trito caput dici apud gentes Ponticas exiſtimarunt, cùm cranium in tres partes findatur. alii Lunam ita dici crediderunt, quia tertio die à coniunctione apparere ſoleat: quamuis eodem die aliquando nonnullis cauſſis cumulatis & vetus & noua prodeat. Nec defuerunt qui animam eſſe arbitrarentur, quæ ſic vocetur, cuius tres sũt vires, ratiocinandi, cupiendique & qua ira concitetur. Alii aera eſſe maluerunt, qui tribus tẽporibus maximè immutatur & generatur, vere, æſtate, hyeme: cùm annus fuerit in hæc tria tempora diuiſus. Hanc marem & fœminam eſſe inquit Oorpheus in hymnis: Ἄρσην μὲν καὶ θῆλυς ἔφυς: *fœmina maſque eadem es*. quoniam ſapientis eſt & cedere tempori, & vti opportunitatibus. Præclare ſane fictum eſt ab antiquis Iouem ſuas vires vni Mineruę impertiuiſſe, quia Deum maximè amat ſapientem virum, neque vlla eſſe poteſt ſapientia quę à Deo diſſideat, quę eadem cauſa eſt, cur fuerit à Ioue pro filia aſcita. Aegyptii hanc Iouis fuiſſe filiã & ſemper virginem tradiderunt, cùm aer ſit natura incorruptibilis, ſupremumque locum habeat, vnde à capite Iouis nata dicitur. at Tritonidem. quia ter mutat naturam quotannis, ęſtate, verè, hyeme. Demonſtrauit hæc præterea in bello Giganteo omnem vim humanam quæ aduerſus Deum inſurgeret omnem temeritatem, omnemque arrogantiam eſſe vanam, cùm nonnullos ex iis nullo propè negocio trucidarit. Sed quoniam in bellis gerendis prĕcipuè neceſſaria eſt ſapientia, hæc bellis præfecta eſt, cui ſcutum perlucidum, & multis anguibus circumtectum tribuitur. At enim quæ natura eſt anguium? vt acutiſſimè cernant, vnde etiam nomen à Græcis obtinuerunt. Nam niſi vigilantia & prudentia rebus vel longè proſpiciendis Imperatorem caſtrorum decorauerit, quis non videat ſæpius hoſtium inſidias aut impetus repentinos à caſtris arceri non poſſe? quibus omnibus periculis caſtrorum & ciuitatum proſpicit rerum omnium moderatrix & Deo amica ſapientia. Eius ſcutum quod præ ſe ferret, clariſſimum & cryſtallinum effingitur? quoniam ſapientis veritatem, & omnem vitæ rationem omnibus conſpicuam eſſe, maximum eſt aduerſus fortunæ iniurias propugnaculum, & inad-

uerſa

aduerſis rebus conſolatio. Huic Deæ noctuam ſacram auem eſſe voluerunt, quia vbique videat ſapientia, & illa etiam diiudicet, quæ cæteris obſcura videantur; cui gratus eſt draco eadem de cauſa at cornicem ob garrulitatem auerſatur. Datur illi criſta & galea: quia non ſolis viribus viri conueniat, ſed etiam vrbanitate & moderatione quadam in rebus omnibus cùm ornamento. Cuſpis verò tribuitur propter neceſſarium acumen ingenii: nam qui craſſo ingenio eſt ab ipſa natura præditus, neque munus Dei clariſſimũ acceperit iudicium, hunc vel decem Mineruæ expolire nunquam poterunt. Inſidebat caſſidi huiuſce Deę gallus gallinaceus, vt ait Pauſanias in prioribus Eliacis, quia pugnax ſit id animal, vel potiùs, vt ego arbitror, quia pręſcia ſit futurorũ temporũ illa auis & vigilantiſſima. Hæc amica Muſarum & ſemper virgo exiſtimata eſt quoniam voluptates omnes grauiſſimæ ſunt ſapientiæ aduerſarię, ac Venus præcipuè, quæ memoriã, bonitatemq́ue ingenii maximè debilitat. Neque aduerſus hanc inſurgere quiſquam audet, cùm faciem horrendam Gorgonis geſtaret in pectore, quę viperas habebat pro capillis, quoniam maximè formidabilis eſt ſceleratis hominibus vir ſapiens, & vigilans, & moderatus, & in rebus agendis prouidus. Hanc vnam ex omnibus Dijs proximum Ioui locum tenere putarunt poetæ. quare ita ſcribit Horatius:

Proximos illi tamen occupauit
Pallas honores

Eſt enim vir ſapiens Deo ſimilis tum ob rerũ humanarum contemptum, quas longo interuallo ſub ſe relinquit, tum etiam ob potentiam, & in negociis tranſigendis fœlicitatem. Tanta eſt enim ipſius ſapientię præſtantia, & ſplendor, vt Pallas artes propè vniuerſas excogitaſſe dicatur. Hæc oleam inueniſſe etiam dicitur, quoniam diſciplinæ & præſtantes omnes artifices oleo & lucubrationibus egeant. Tireſiam idcirco cęcum feciſſe dicitur, quòd ipſam nudam vidiſſet, quia qui dulciſſimum ſapientiæ fructum guſtauerit, aut lumen eius perceperit, ad res cæteras cæcus lubens efficitur: vel, vt alij maluerunt, quia cùm diuinam ſapientiam inſpicimus nos cæcos eſſe & nihil ſcire omnino cognoſcimus. At ſi poſtea diuina ope adiuuante res inſpiciamus, tunc, quod demptum fuerat corpori, mentis, oculorum, & animi incredibile acumen recuperamus, resq́ue futuras ſapienter prædicimus. Neque videntur rem altiùs conſideraſſe qui Paridem nudas inquiunt has Deas indicaſſe, Venerẽ, Iunonẽ, Palladẽ: quia ſi diuinæ ſapientiæ ſuauitatem ſemel percepiſſet, eamq́ue paulò diligentiùs fuiſſet intuitus, omnes voluptates corporis nedum immundæ libidinis, omnemq́ue humanam potentiam pedibus conculcaſſet. Nam illas indutas iudicauit, cùm non bene cognouiſſet, & donis potiùs, quàm conſcientia commotus. Credita eſt portis ciuitatum, priuatarumq́ue domorum præfecta, vt ait Aeſchilus in Eumenidibus:

καὶ κλῇδας οἶδα δωμάτων μόνη θεῶν
Claues domorum ſola Dijs ex omnibus
Noui.

Quia ſapientia omnibus & ciuitatibus, & priuatis domibus moderatur: cùm illa ſola ciuitas vel domus diu incolumis eſſe poſſit, quę Mineruæ legibus obtemperarit, modeſtię ſcilicet, & parſimoniæ, & temperantię cum Martis opus ſit Pernoctare extra ciuitatem, vrbesq́ue ab hoſtibus defendere. Nam domi leges, & conſilium in rebus deliberandis, foris induſtria & robore opus eſt, non ſegniter iis quæ deliberata ſunt & citò peragendis. Erit igitur tam diu ciuitas incolumis & inexpugnabilis ab hoſtibus, quamdiu inuiolatum in ea Palladium ſeruabitur. Quid hoc ſignificabat Dii boni? an adeò ſtupidi ſunt homines, vt neſciant neque lapideam, neque ligneam, neque æneam ſtatuam per hęc rectè ſignificari? an credendum eſt ſtatuarios eſſe in cœlo, è quorum officinis, vt primùm abſolutæ ſunt ſtatuæ, ad nos aufugiant? quid hoc eſt monſtri Dij boni? Quis non intelligit mirificam quandã ſapientiã hac ſub fabula occultari? Nam ciuitas illa, in qua religio, ac Deorum metus parui fiat, in qua ſapientia deſit in rebus publicis adminiſtrandis, in qua iuſtitia nulla ſit, in qua non viri boni, ſed opulenti & gratioſi ſummæ rerum præficiantur, diutius conſiſtere non poteſt. Aſt vbi ſapienter omnia gubernantur, neque vlli impunè ſit iniuria. tunc inuiolatum perſiſtit Palladium, neq; vlla vis eſt humana, quæ ciuitatem illam vel poſſit vel cupiat euertere Illud videtur ſignificaſſe Aeſchylus in Perſis in eo carmine:

θεοὶ πόλιν σῴζουσι Παλλάδος θεᾶς.
Vrbem Dei Deæ tuentur Palladis.

Quòd ſi Paris vel res alienas per iniuriam non attigiſſet, vel ſi Priamus malè ablatas reddidiſſet, & eandem rationem ſecuti fuiſſent poſteri, nunc etiam ſtaret ampliſſimum Troianorum Imperium. Dicitur Palladium è cœlo delapſum, quia res diuina ſit ſapientia, cuius initium eſt timor Dei; atq; omnis humana ſapientia originem habet à Deo, quare Palladium de cœlo cecidit. Hęc neceſſaria eſt rerum eo omnibus

hæc nauigantibus, hæc artes exercentibus, cùm omnia ſapientiæ pareant: quod ea Mineruæ cognomina ſignificarunt. Non defuerunt tamen qui Mineruam eſſe crediderunt vim Solis, quæ mentibus humanis ſapientiam infundat, cui multos angues tribuerunt ob flexum Solis curſum in ſignifero circulo. Splendorem clypei clariſſimam Solis naturam putarunt. Gorgonis caput in pectore geſtabat, quia nemo cõtra Solis claritatem aut contra ſapientiam aciem oculorũ intendere impune poteſt. Hæc nata eſt è Iouis capite, è ſumma ſcilicet ætheris parte, quæ puriſſima eſt, pareſq; ſibi vires Iupiter impertiuit, quoniam poſt Deum ipſum omnium agentium in res humanas vis Solis potentiſſima eſt, quæ facit vt aliæ res intereant, aliæ oriantur, ſemperque mouetur præſentium rerum viciſſitudo. Atque de Pallade ſatis, nunc de Prometheo dicamus.

De Prometheo. CAP. VI.

ATQVI Prometheum multarum artium inuentorem omnes conſentiunt Iapeti fuiſſe filium, ſed de matre magna eſt controuerſia, ſiquidem, vt alijs placuit, Aſiæ Nymphæ filius fuit: alii ex Aſope, alii ex Themide natum eſſe putarunt. Heſiodus in Theogonia Clymenes & Iapeti filium fuiſſe ſcribit in his:

κούρην δ' ἰαπετὸς καλλίσφυρον ὠκεανίνην
ἠγάγετο κλυμένην, καὶ ὁ μὲν λέχος εἰσανέβαινεν
ἡ δὲ οἱ ἄτλαντα κρατερόφρονα γείνατο παῖδα
τίκτε δ' ὑπερκύδαντα μενοίτιον ἠδὲ προμη-
θέα.
Ποικίλον αἰολομῆτιν, ἁμαρτινοόντ' ἐπιμηθέα.
Iapetus Clymenen duxit dehinc Oceaninen
Perpulchram, ſimul hiq; thorum preſſere iugalē.
Mox Atlanta parit prudentem, deinde Menœti
Te genuit, pariterq; Promethea callida cui mens
Hinc Epimetheus exoritur, quem fallere promptum eſt.

Fuit autem Iapetus vnus è Titanibus qui aduerſus Iouem arma ſumpſerunt, qui ante bellum Giganteum filiam habuit Anchialen, à qua nominata eſt vrbs Ciliciæ, de quo ita Virg. in primo Georg.

—— tum partu terra nefando
Cœumq;, Iapetumq; creat, ſeuumq; Typhœa.

Quare cùm herbas quas colligebat Medea, recenſeret Apollonius, & inter illas quandam, cuius vires prior obſeruarat Prometheus vel (vt alii maluerunt) rem fabuloſè explicantes, ex ipſo Prometheo natam nominaret, illam Titanidem vocauit ita in libro tertio:

μυκηθμῷ, ὑπένερθεν ἐρεμνὴ σείετο γαῖα,
ῥίζης τεμνομένης τιτηνίδος ἔστενε δ' αὐτὸς
ἰαπετοῖο πάϊς ὀδύνῃ πέρι θυμὸν ἀλύων.
Terribili tremuit mugitu terra ſub ipſa
Radice inciſa Titanide. at ipſe dolore
Filius Iapeti gemuit, tenuitq; querelas.

Hic habuit vxorem Aſiam, vt inquit Herod. in Melpomene, & præterea Heſionem, & Axiotheam, vt Iſacius meminit. Habuit ſororem Ephyram, fratrem Epimetheum, Buphagum Menœtium, Atlantem, & alios complures: nam ad triginta fratres fuiſſe dicuntur. filium habuit Deucalionem, de quo ita Apollon. lib. 3.

—— ἔνθα προμηθεὺς
ἰαπετονίδης ἀγαθὸν τέκε δευκαλίωνα.
ὃς πρῶτος ποίησε πόλεις, καὶ ἐδείματο νηοὺς
Ἀθανάτοις.
—— Hic ipſe Prometheus
Filius Iapeti genuit mox Deucalionem
Primus templa Deis, primus qui condidit vrbes.

Habuit filius præterea Lycum & Chimæreum è Celæno, Hellenem è Pyrrha, à quo dicti ſunt Greci. Suſcepit ex alia nympha etiam Theben, quæ nomen dedit Thebanę vrbi, ſicut eius ſoror Aegina Aeginæ. Hic fertur homines primùm è luto finxiſſe, & vniuerſi generis hominum fuiſſe parens, vel potiùs artifex. quod ita teſtatur Ouid. in lib. 1. maioris operis:

Siue recens tellus, ſeductaq; nuper ab alto
Aethere cognati retinebat ſemina cœli.
Quam ſatus Iapeto miſtam fluuialibus vndis
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.

Et Antipater in hiſce carminibus:

Ἀδάμαλις δοκέω μυκήσεται, ἦ ῥα προμηθεὺς
οὐχὶ μόνος πλάττεις ἔμπνοα, καὶ σὺ μύρων.
Mugiet ipſa puto bos olim. haud ergo Prometheus
Effinxit ſolus viuu, ſed inde Myro.

Nam fama eſt Prometheum cùm hominem fingeret portiones captas è ſingulis elemẽtis ſuo operi admiſcuiſſe: atque pro ipſorum elementorum temperamentis non ſolùm vires ſingulis corporibus addidiſſe, ſed etiam motus amicorum & mores. Qui verò etiam magis fabuloſè rẽ aggreſſi ſunt explicare, dixerunt timorẽ leporis, aſtutiam vulpis pauonis ambitionem, tigridum feritatem, leonum iracundiam & magnitudinem animi fuiſſe hominibus ab ipſo Prometheo iniunctas: quod ita ſignificauit Horatius primo Carminum:

Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam vndiq;
Deſectam: & inſani leonis
Vim ſtomacho appoſuiſſe noſtro.

Nam memoriç prodidit in Phocaicis Pauſanias

nias non procul à Paropenſibus apud torrentem quendam ſaxa fuiſſe ingentia, reliquias credidas eius luti, è quo Prometheus vniuerſum genus hominum finxit. Hunc poetica quadam cùm ſuauitate reprehendit Propertius in lib. 3. quia cùm plurimum operæ in corpore hominum rectè formando conſumpſiſſet, mentem neglexerit, in qua ſcitè & optimè formanda totum ſtudium erat adhibendum: ſic enim inquit:

O prima infelix fingenti terra Prometheo
Ille parum cauti pectoris egit opus:
Corpora diſponens, mentem non vidit in arte:
Recta animi primum debuit eſſe via.

Dicitur Prometheus aliquando duos tauros Ioui immolaſſe, atque eorum carnes ab oſſibus diuiſiſſe: tum in alteram pellium carnes, in alteram oſſa incluſiſſe, deinde Ioui dediſſe optionem vtrum mallet taurum eligendi. Iupiter capta optione cùm dolos eius viri grauiter ferret, vt iuſtam opportunitatem vltionis nactus videretur, oſſa elegit, atque illà fraude iratus ignem mortalibus eripuit, vt teſtatur his verbis Heſiodus in Theogonia:

τῷ μὲν γὰρ σάρκας τε καὶ ἔγκατα πίονα δημῷ
Ἐν ῥινῷ κατέθηκε καλύψας γαστρὶ βοείῃ.
τῷ δ' αὖτ' ὀστέα λευκὰ βοὸς δολίῃ ἐπὶ τέχνῃ
εὐθετίσας κατέθηκε, καλύψας ἀργέτι δημῷ.
Δὴ τότε μιν προσέειπε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
Ἰαπετιονίδη πάντων ἀριδείκετ' ἀνάκτων
ὦ πέπον, ὡς ἑτεροζήλως διεδάσσαο μοίρας;

Pelle ſub hac bubula carnes, & pinguia cuncta
Viſcera compoſuit, rectéq́; ligauit in vnum.
Altera repleta eſt, quæ condidit arte doloſa,
Oſſibus, iiſq́; adipis tectis candore ſuperne.
Talia deinde refert hominum pater atq́; Deorum:
Iapetoniade cunctorum maxime Regum
Stulte, quid has partes componis ita arte doloſa?

Cum verò iratus Iupiter illa de cauſa ignem hominibus rapuiſſet, fertur Prometheus Mineruæ auxilio aſcendiſſe in cœlum, ibique ferula ad currum Solis admota ignem rurſus in terras detuliſſe, quod inquit Horatius in primo carminum:

Audax Iapeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit.
Poſt ignem ætheria domo
Subductum.

Id cùm reſciuiſſet Iupiter, Vulcano imperauit vt fœminam è luto componeret, quę cùm aſtutiſſima eſſet, & omnibus artibus à Diis donata, vocata fuit Pandora. Neque ante illam extitiſſe fœmineum ſexum crediderunt, vt te-
ſtatur Pauſanias in Atticis. Hanc fabulantur miſſam fuiſſe à Ioue ad Prometheum cùm omnibus malis in vaſculo incluſis: quod munus cùm ſpreuiſſet Prometheus, illa ad Epimetheum cõtendit, qui dempto vaſculi operculo omnia mala euolare ſentiens, vix vltimam & in imo reſidẽtem ſpem occluſit, cùm qua vas illud ſeruauit. Cùm verò Prometheus Iouis munus reieciſſet, quod inſidias formidaret, dicitur à Mercurio Iouis iuſſu ad Caucaſum montem adductus, & in ſpelunca, quæ erat apud Paropamiſſadas, vinctus, vt teſtatur Strabo libro decimoquinto, ne tantum furtum videretur impune contra Iouis voluntatem commiſiſſe: dicunt prætereà huic additam fuiſſe aquilam, Thyphonis filiam, vt ait libro ſecundo hiſtoriarum Pherecides, & Echidnæ Phorbantis, quæ iecur illius aſſidue renaſcens laniaret ac deglutiret, vt ait Apollonius libro ſecundo.

καὶ δὴ καυκασίων ὀρέων ἀνέτελλον ἐρίπναι
ἠλίβατοι, τόθι γυῖα περὶ στυφελοῖσι πάγοισιν
ἰλλόμενος χαλκέῃσιν ἀλυκτοπέδῃσι προμηθεὺς
Αἰετὸν ἥπατι φέρβε παλιμπετὲς ἀίσσοντα.

Exoriebantur rupes, & grandia montis
Culmina Caucaſij, vinclis vbi mẽbra Prometheus
Praduris, ferroq́; miſer iacet ipſe ligatus,
Sæpius atq́; aquilam redeuntem pectore paſcit.

Erat enim columnæ alligatus, neque vllo pacto ſe mouere poterat: cui quantum iecinoris per diem ab aquila conſumebatur, tantundem per noctem excreſcebat, ne vnquam doloris materia deficeret, vt ait Heſiodus in Theogonia:

Δῆσε δ' ἀλυκτοπέδῃσι προμηθέα ποικιλόβουλον
Δεσμοῖς ἀργαλέοισι μέσον διὰ κίον' ἐλάσσας.
καὶ οἱ ἐπ' αἰετὸν ὦρσε τανύπτερον; αὐτὰρ ὅγ' ἧπαρ
ἤσθιεν ἀθάνατον, τὸ δ' ἀέξετο ἶσον ἁπάντῃ
νυκτὸς, ὅσον πρόπαν ἦμαρ ἔδοι τανυσίπτερος ὄρνις.

Implicat Indomitis, nectitq́; Promethea vinclis:
Aſtrictumq́; columna tenet medium, fera ſemper
Paſcitur immortale iecur Iouis ales: at illud
Deficit haud vnquam: nam quantum luce volucris
Carpſerit, huic miſero tantum nox vda reponit.

Duris autem Samius ſcriptum reliquit non ob ignem raptum, ſed quia Palladem amauerit, Prometheum coniectum fuiſſe in vincula, & ita excruciatum: cuiuſce rei facit argumentum, quia ad montem Caucaſum habitantes populi ſoli Ioui & Mineruæ non ſacrificabant, vt illius ſupplicij autoribus, cùm eximiè colerent Herculem, qui Prometheum è vinculis liberaſſet.

Digitized by Google

raſſet. Fabulam quandam attigit Nicander in Theriacis, quæ apud antiquos circumferebatur, quòd ingrati homines, ad quos ignem Prometheus detulerat, furtum Promethei Ioui indicarunt, pro qua accuſatione præmium perpetuam iuuentutem à Ioue impetrarunt. Hanc igitur cùm ſuo aſello clitellario impoſuiſſent redeuntes, aſinusque graui ſiti in itinere laboraret, ad fontem quendam peruenit, vbi ſerpens ne ad aquam accederet, prohibuit, niſi prius peracto precio. Tũ verò pactus eſt aſinus ſe quodcunque haberet eſſe daturum, ne ſiti periret. inde ſenectutem exeunt quotannis ſerpentes, ac fiunt iuuenes. Sic fabulam deſcribit Nicander:

Ὠγύγιος δ' ἄρα μῦθος ἐν αἰζηοῖσι φορεῖται,
Ὡς ὁπότ' οὐρανὸν ἔσχε κρόνου πρεσβύτατος υἱὸς,
Νειμάμενος κασίεσιν ἑκὰς περικυδέας ἀρχὰς
Ἰδμοσύνῃ νεότητα γέρας πόρεν ἡμερίοισι
κυδαίνων. δὴ γάρ ῥ' ἀπυρὸς ληΐστορ' ἔνιπτον,
ἄφρονες, οὐ μὲν τῆς δὲ κακοφραδίης ἀπόναντο.
Νωθεῖ γὰρ κάμνοντες ἀμορβεύοντο λεπάργῳ
Δῶρα, πολύσκαρθμος δὲ κεκαυμένος αὐχένα δίψῃ
ῥώετο γωλειοῖσι δ' ἰδὼν ὁλκήρεα θῆρα
οὐλοὸν ἐλλιτάνευε κακῇ ἐπαλαλκέμεν ἄτῃ
Σαίνων. αὐτὰρ ὁ βρῖθος ὅ δὴ ῥ' ἀνεδέξατο νώτοις,
ᾔτεεν ἄφρονα δῶρον, ὁ δ' οὐκ ἀπανήνατο χρειῷ.
Fabula per iuuenes celeberrima oberrat, vt olim
Fratribus imperia diuiſit maximus auo
Vnus natorum Saturni. præmia honoriſq;
Indicium cœpere domeſtica turba iuuentam,
Mortales pretioſa Deum ſed munera poſthac
Dementes carpſere: nihil iuuere querela.
Nam tardi dorſo impoſuerunt pondus aſelli
Dona Dei: cui ſicca ſiti præcordia vbi eſſent
Ad fontem properat, prægrandem hic repperit anguem:
Quem ſupplex orauit opem ſibi ferre: ſed ille
Quod geſtet precium lymphæ, pondusq; petiuit,
Ille ſiti preſſus facile annuit iſta petenti.

Quare meritò Prometheus de hominibus ingratis queritur, vt ſcripſit Iulianus poeta in eo epigrammate:

τέχνης πυρσὸν ὄπασσα φερέσβιον, ἐκ δ' ἄρα τέχνης,
καὶ πυρὸς, ἀλλήκτου πήματος ὄψιν ἔχω.
ὦ μερόπων ἀχάριστον ἀεὶ γένος, εἴγε Προμηθεὺς
ἀντ' εὐεργεσίης ταῦθ' ὑπὸ χαλκοτύπων.
Lumina ſunt artis nobis inuenta: ſed ignis,
Atq; repertori grandia damna ferunt.
Ingratum genus eſt hominum, ſi pœna Prometheo
Tanta reperteri, pro meritiſq; dolor.

Nam ſi qui beneficium acceperant non tales fuiſſent, quales diximus, quo pacto ingrati poſſent appellari? Scripſit tamen Pauſanias in rebus Corinthiorum, non Promethei, ſed Phoronei cuiuſdam ignem fuiſſe inuentum: quare apud Corinthios templum fuit Apollinis Lycii, in quo ſtatua erat Phoronei ignem accendentis. Torquebatur Prometheus ab aquila illa in Scythiam ſupra Caucaſum montem deportatus, vt ait Lucianus in Prometheo, & in dialogo de ſacrificiis. At Menander ſuauiſſimus poeta meritò torqueri Prometheum inquit, non quia ignem, ſed quia multo grauius malum, quia fœminam ſcilicet omnium humanarum calamitatum autorem, & ſceleſtum omnino animalis genus inuenerit, vt eſt in his:

εἶτ' οὐ δικαίως προσπεπατταλευμένον
Γράφουσι τὸν Προμηθέα πρὸς ταῖς πέτραις
καὶ γίνετ' αὐτῷ λαμπάς, ἄλλο δ' οὐδὲ ἓν
Ἀγαθὸν ὃ μισεῖν οἶμαι ἅπαντας τοὺς θεοὺς,
Γυναῖκας ἔπλασεν ὦ πολυτίμητοι θεοί,
Γένος μιαρόν.
Ergo immerentem dictitant Prometheum
Pendere fixum Caucaſi de rupibus?
Repertus ignis huic, aliud nihil boni.
Sed quod Deos odiſſe cunctos credidi,
Inuenit idem fœminas. ò Dij boni
Genus nefandum.

Huic ipſo Prometheo ara fuit in Academia cum Vulcano & Pallade communis, vt ait Sophoclis enarrator: fuit que, vt ſcripſit Lyſimachides, Vulcano multo antiquior Prometheus, cuius ſtatua cum ſceptro in dextra manu erigebatur. Scriptum eſt à Pauſania in Atticis non ſolũ aram illi fuiſſe erectam in Academia, ſed etiam Lampadiſerorum curſus certamen inde incepiſſe, qui in vrbem accenſas faces deferentes decurrebant: in quo certamine ſtudebant vt accenſæ faces ſeruarentur. Nam cuius fax extincta fuiſſet, is victoriam ſuccedenti concedebat, atq; hic eodem modo ſequenti ſi ſua extingueretur, & reliqui eodem ordine. Quòd ſi nemo accenſam facem tuliſſet, palma in medio relinquebatur. Atque hæc fiebant in honorem Promethei, quòd is omnium artium fontem & autorem ignem putabatur inueniſſe, vt ait Aeſchylus in eius nominis Tragœdia:

ναρθηκοπλήρωτον δὲ θηρῶμαι πυρὸς
Πηγὴν κλοπαίαν, ἣ διδάσκαλος τέχνης
Πάσης βροτοῖς πέφυκε, καὶ μέγας πόρος.
Artis magiſtrum ignem (fuit namq; is viris
Magnum iuuamen, pluribus perutile)
Inuenit.

Sed

Digitized by Google

Sed non ſolam inuentionem ignis Prometheo tribuunt, verùm etiam medicinæ, pharmacorūque miſtiones, & leges diuinationum, & ſomniorum interpretationes: primusq́; Prometheus inueniſſe auguria, quamuis alij ea quæ ſunt auium à Cara rege Cariæ primùm inuenta fuiſſe putarunt, & obſeruaſſe auium volatus, eorumque qualitates: & quarum eſſent auium, & quid ſignificarent. Inuenit idem extorum obſeruationes, & colores, & ſitus, & quibus victimis, & quo ritu mactatis Dij ſinguli lætarētur: idemque fulgura, & ſigna de cœlo notauit, inuenitque metallorum vſum, & omnium denique artium eſt inuentor, vt ipſe de ſeipſo apud Aeſchylum teſtatur: cuius carmina, etſi plura ſunt tamen ob mirificam argumenti ſuauitatem huc aſcribenda putaui:

τὰ λοιπά μου κλύουσα θαυμάσῃ πλέον.
οἵας τέχνας τε, καὶ δόλους ἐμησάμην.
τὸ μὲν μέγιστον, εἴτις εἰς νόσον πέσοι,
οὐκ ἦν ἀλέξημ' οὐδὲν, οὐδὲ βρώσιμον,
οὐ χριστὸν, οὐδὲ πιστὸν ἀλλὰ φαρμάκων
χρείᾳ, κατεσκέλλοντο πρὶν ἐγὼ σφίσιν
ἔδειξα κράσεις ἠπίων ἀκεσμάτων,
αἷς τὰς ἁπάσας ἐξαμείβονται νόσους.
τρόπους δὲ πολλοὺς μαντικῆς ἐστοίχισα.
κἄκρινα πρῶτος ἐξ ὀνειράτων ἃ χρὴ
ὕπαρ γενέσθαι, κληδόνας τε δυσκρίτους
Ἐγνώρισ' αὐτοῖς ἐνοδίους τε συμβόλους,
Γαμψωνύχων τε πτῆσιν οἰωνῶν σκεθρῶς
Διώρισ', οἵτινές τε δεξιοὶ φύσιν,
Εὐωνύμους τε, καὶ δίαιταν ἥντινα
Ἔχουσ' ἕκαστοι, καὶ πρὸς ἀλλήλους τίνες,
ἔχθραι τε καὶ στέργηθρα, καὶ συνεδρίαι.
Σπλάγχνων τε λειότητα καὶ χροιὰν τίνα
Ἔχοντ' ἂν εἴη δαίμοσι πρὸς ἡδονὴν.
χολῆς, λοβοῦ τε ποικίλην εὐμορφίαν,
κνίσσῃ τε κῶλα συγκαλυπτά, καὶ μακρὰν
ὀσφὺν πυρώσας δυστέκμαρτον εἰς τέχνην.
Ὥδωσα θνητούς, καὶ φλογωπὰ σήματα.
ἐξωμμάτωσα πρόσθεν ὄντ' ἐπάργεμα.
τοιαῦτα μὲν δὴ ταῦτα. ἔνερθε δὲ χθονὸς
κεκρυμμέν' ἀνθρώποισιν ὠφελήματα,
χαλκὸν, σίδηρον, ἄργυρον, χρυσόν δὲ τίς
φήσειεν ἂν πάροιθεν ἐξευρεῖν ἐμοῦ;
οὐδεὶς, σαφ' οἶδα μὴ μάτην φλῦσαι θέλων.
βραχεῖ δὲ μύθῳ, πάντα συλλήβδην μάθε
Πᾶσαι τέχναι βροτοῖσιν ἐκ Προμηθέως.

Miraberis mage audiens at cætera.
Artes reperta quæ mihi ſunt, aut doli.
Illudq́ primum, ſiquis ægritudinem
Senſiſſet, vllum non erat remedium.
Nulla vnctio, nullum fuit potabile
Hu pharmacum, arebant prius quam ipſis ego
Commiſtiones pharmacorum protuli,
Omnes quibus leuantur ægritudines.
Modosq́ multos vaticinandi repperi.
Quæ ſint putanda vera dixi ſomnia,
Quæ ſint viarum ſigna, quæ ſint omina.
Tum diligenter qui volatus dexteri
Sint, quæ ſiniſtra nominentur alites:
Quis ſingulorum victus, & benignitas
Inter ſe, odiumve. primus ipſe comperi.
Tum qualia exta ſint, colores qui Deis
Grati magis videntur immortalibus.
Bili decora forma, quæ fibriuè ſit.
Oſtendi ego quo ſacra ritu conuenit
Imponere aris, vrere atque victimas.
Artemq́ feci ex his ego mortalibus.
Hæc nota feci, quæ fuere incognita.
Hæc ſic habent, quid proferam quot commoda
Educta per me ſunt humi latentia?
Ferrum, vel argentum, vel aurum, vel quis as,
Ni mentiatur, repperit? quis me prior?
Nemo profecto, ni velit mentirier,
Vt cuncta dicam, pluribus ne te morer,
Artes repertæ quæque ſunt Promethei.

Memoriæ prodidit Pauſanias in prioribus Eliacis inter cętera Herculis facinora illud quoque cenſeri, quòd aquilam ſagitta transfixerit, Prometheumque è vinculis exemerit: quod teſtatus eſt Pherecydes in libro decimo de nuptijs Iunonis, qui à Sole Herculem poculum accepiſſe ſcribit, ac in eo nauigaſſe per Oceanum, qui eſt extra terras, cùm ad aurea mala Heſperidum contenderet: à quo etiam Prometheo, poſtquam fuit è vinculis liberatus, viam didicit eò tendentem. Lucianus verò in Dialogis Deorum Prometheum à Ioue ſolutum fuiſſe ſcribit, quoniam illi vaticinatus eſſet, quòd ſi rem cum Nerine nympha haberet, futurum erat vt filius naſceretur, à quo eadem Iupiter pateretur, quæ ab ipſo paſſus fuerat Saturnus. Fuerunt Lycus & Chimæreus Promethei filij, quos ille è Cæleno Atlantis filia ſuſcepit, quibus alij Horæum & Alcimenen adiunxerunt.

ATQVE hactenus fabuloſa dicta ſint de Prometheo: nunc quid illa ſignificent, explicemus. Eſt autem Prometheus, vt ſenſit Zezes, mens, quæ res futuras multo ante præuidet: ſicut Epimetheus cognitio quam acquirimus poſt rerum euentus, cuius filia eſt Pœnitentia. Orpheus tamen in hymno in Saturnum. Prometheum tempus eſſe, ſiue Saturnum putauit, cùm ita inquiat:

ῥέας πόσι, σεμνὲ Προμηθεῦ.
Rheæ coniux alme Prometheu.

Eſt enim tempus rerum omnium & artium

magi-

magiſter & inuentor, vt dictum eſt de Prometheo. Dicitur fuiſſe filius Iapeti, qui nihil aliud eſt, vt ſenſit Proculus, niſi cellerrimus motus cœli, & huius vniuerſi: qui vocatus eſt Iapetus apud Græcos ἀπὸ τοῦ ἵεσθαι καὶ πέτεσθαι. *a motu ſcilicet & volatu*, cùm Prometheus igitur ex Iapeto matre Themide oriatur, erit optimus affectus in animis noſtris, qui ex impreſſione cœlorum nobis naſcitur mater iuſtitia atque æquitas, è quibus bona conſilia & prudentia tum in rebus priuatis. tum etiam in publicis adminiſtrandis, & rerum humanę vitæ neceſſariarum inuentiones exſurgunt. Nam niſi ſit ratio in nobis Prometheus diuinitus immiſſa, & ex æquitate iuſtitiaque exorta, ac quaſi rerum futurarum præcognitio, quo pacto erit Prometheus, aut quo eorum parentum filius? Alii Clymenen matrem Promethei putarunt, quoniam æquitas omnes ad ſe aduocet vel quia ab omnibus audiatur, qua etiam de cauſa Clymenus dictus eſt Pluto. Qui aliarum filium putarunt, in eandem ſententiam ſenſim delabuntur. Quòd Prometheus hominem finxerit, cui ſingulorum animalium particulas adiunxerit, quid aliud ſignificat, quam prudentiam multas mutationes animis noſtris imprimere? alii rem hanc ad hiſtoriam magis tranſtulerunt: dicuntque illos è Græcis ſapientibus, qui mundum aliquando cœpiſſe putarunt, humanæ vitæ initia per hanc fabulam explicaſſe. Nam cùm primum aer & aqua & ignis feceſſerunt inuicem, terraque limoſa ac tenera adhuc illis omnibus ſubſtitit, membranas quaſdam ex ipſa terra natas autumant, ex quibus per diem à Sole calefactis, Lunæque humoribus nutritis, varia animalium genera pulularunt. Ex his igitur poſt incrementum diruptis putantur homines exiſſe. Verùm terra poſtea calore Solis paulatim exſiccata, ceſſauit & ipſa è terra generatio, & animalia ex mutuo cõgreſſu, cõiunctioneq; ſunt orta. Tunc vero homines ſimplices neque arandi viã neque artem vllam ſciebant: neque morbos eſſe aut mortem opinabantur, ſed in terrã collapſi ignari quid ſibi accidiſſet, expirabãt: viuebantq; ferarũ more agreſtiũ arborũ fructibus aut oleribus veſcentes, undiq; aduerſus feras nudis manibus pugnabant. Hi cũ nullam omnino futuri tẽporis haberẽt rationem, nullis fructibus in hyemem reſeruatis inedia per hyemem multi eorum abſumebantur. At experientia paulatim neceſſitateque magiſtra & cauatas arbores ingreſſi ſunt, & ſpeluncarum beneficio ab aeris iniuria protegebantur quod genus vitæ degebãt omnium fraudum & ignis expers: neque quid eſſent leges, quid Reges, quid furta, quid cædes quid militia cognorant. Verùm cum diuturna incommoda illos prudentiores feciſſent (nihil enim facit magis ingenioſos, quam pericula & difficultates) dictus eſt Prometheus ſiue prudentia ignem inueniſſe, & per illum poſtea omnes artes, quibus humana vita excolitur. Nulla enim prope eſt ars quæ igne non egeat, Quòd vero Prometheus homines ad vrbaniorem vitam è ſyluis euocauerit, iiſque domos extruxerit, quòd illorum linguam formauerit, quod illos rationes ſyderum docuerit, quod literarum compoſitionem inuenerit, ipſe teſtatur ita apud Aeſchylum:

οἳ πρῶτα μὲν βλέποντες ἔβλεπον μάτην
κλύοντες οὐκ ἤκουον. ἀλλ' ὀνειράτων,
Ἀλίγκιοι μορφαῖσι, τὸν μακρὸν χρόνον
ἔφυρον εἰκῆ πάντα, κοὔτε πλινθυφεῖς
Δόμους προσήλους ἦσαν, οὐ ξυλουργίαν.
κατώρυχες δ' ἔναιον ὥς' ἀείσυμοι
μύρμηκες ἄντρων ἐν μυχοῖς ἀνηλέοις,
ἦν δ' οὐδὲν αὐτοῖς οὔτε χείματος τέκμαρ,
οὔτ' ἀνθεμώδους ἦρος, οὔτε καρπίμου
θέρους βέβαιον. ἀλλ' ἄτερ γνώμης τὸ πᾶν
ἔπρασσον. ἔστε δή σφιν ἀντολὰς ἐγὼ
ἄστρων ἔδειξα, τάς τε δυσκρίτους δύσεις:
καὶ μὴν ἀριθμὸν ἔξοχον σοφισμάτων
ἐξεῦρον αὐτοῖς, γραμμάτων τε συνθέσεις.
μνήμην δ' ἁπάντων μεσομήτορ' ἐργάτιν.
κἄζευξα πρῶτος ἐν ζυγοῖσι κνώδαλα,
ζεύγλαισι δουλεύοντα σώμασιθ', ὅπως
θνητοῖς, μεγίστων διάδοχοι μοχθημάτων,
γένωνθ', ὑφ' ἅρματ' ἤγαγον φιληνίους
ἵππους ἄγαλμα τῆς ὑπερπλούτου χλιδῆς.
θαλασσόπλαγκτα δ' οὔτις ἄλλος, ἀντ' ἐμοῦ
λινόπτερ' εὗρε ναυτίλων ὀχήματα.
τοιαῦτα μηχανήματ' ἐξευρὼν τάλας.

Videre fruſtra qui videbant antea.
Nec audiebant audientes. ſomniis
Simillimi turpare cuncta nouerant
Stultè, indecorè, nec domos effingere,
Dolare ligna nec ſciebant arborum.
Formicæ vt antra nam colebant concaua:
Vmbroſa, luce ſolis & carentia.
Non vlla cogitatio nec frigoris,
Nec floridi veris fuit, nec vtilis
Aeſtatis illis. aſt agebant omnia
Vt ſors ferebat: donec ipſe repperi
Signorum obitus ortusq; qui mortalibus
Sint vtiles: & multitudinem artium
His repperi componere inde literas.
Matremq; Muſarum auxi ego Memoriam,
Perutilem cunctis, ego iunxi prior
Iugo feroces belluas, quæ pro viris

Ferrent

Digitized by Google

Terrent labores. additi ſunt curribus
Equi trahentes, quos habena flecterent.
Liniuola inde nauita vehicula
Inueni ego prior freto currentia.
Inuenta ſunt mihi miſello hæc omnia.

Fabulati inde ſunt antiqui, quod Iupiter ob ignis inuentionem iratus Prometheo omnia malorum genera demiſit hominibus: quia nullum eſt malum quod non ex voluptuaria vita, quæ multas artes habet miniſtras, proueniat. Nam vna cum artibus ipſis & Reges exorti ſunt, & latrocinia, & bella, & ſolicitudines animorum eruperunt, & omnia illa denique, quibus humana vita vndique vexatur. Dicunt prętereà Ioui Prometheum carnes in alteram pellem incluſas, in alteram oſſa obtuliſſe: quia cum voluptatibus & deliciis non ſolum legum & æquitatis ob ſpem commodorum, ſed etiam Deorum immortalium contemptus in genus humanum irrumpit. Quis enim verè gloriari poteſt, aut certè quam pauci ſunt qui magis ſint ſoliciti de vero & legitimo Dei cultu, quam de bonitate prædiorum, aut numero pecuniarum. Hæc vna contentio multas fecit hæreſes: atque ſi auaritia & ſpes diuitiarum priuatorumque commodorum de medio tollatur, collabentur omnes hæreſes faciliimè, eritq; omnibus gentibus vnus ritus, vnus Deus, vnus paſtor, vnum ouile. Verſi ob has fallacias ſub forma religionis latentes & bella inteſtina, & cædes & calamitates è cœlo, & perpetuæ animorum curæ oriuntur, & orientur in poſterum, donec hæ auaritiæ radices in animis hominum inſidebunt. Nam certè quidem omnes qui diſſident à Chriſti legibus, & à ſanctis Romanæ Eccleſiæ dogmatibus, pręter illud quod viri boni eſſe non poſſunt: tum id fateantur neceſſe eſt (ſi modo verum fateri velint) ſed vel auaritia, vel ambitione vel odio quodam proprio, vel inſcitia veritatis ductos, ab Eccleſia Romana, hoc eſt, à Spiritu ſancto & ab omnium bonorum cœtu deſciuiſſe: nō quod ita ſentiant horum nos temeritatem & dementiam aliquando ita reprehendimus in quibuſdā carminibus, quæ miſimus ad clariſſimum virum Valerium Faenzum hæreticæ prauitatis Quæſitorem prudentiſſimum apud Venetos & ob ſingulares animi ſui dotes Romano Pontifici gratiſſimum. Sic enim quædam ex illis carminibus ſe habent:

Improba Lutheri ſoboles, quæ dogmata Chriſti,
Iuraq; naturæ pariter contemnis, & æquum.
Quæ tua ferre putas cœleſtia numina mente
Delicta, erroresq; ? modo nos turpia quæq;
Autore ac cogente Deo facere inquis: eundem
Et modo ſegnitie captum facis. ac nihil illum
Humanum curare putas. delira vagaris
Huc illuc, certaq; nihil ratione, modoue
Conaris: de Dijs plena inter pocula quæris,
Fortunaq; regi credis moderamine cuncta.
Sic etenim ſentis, ſic & fateare neceſſe eſt.
Eſſe Deo ſi forte putas mortalia curæ,
Reſpicere & res humanas: hæc accipe paucis.
Vna fides, vna eſt pietas, eſt vna colendi
Rite Deum ratio: dementia cætera cuncta eſt.
Quòd ſi noſtra videt ſummi clementia patris
Pectora, ſi exauditq; preces diuina poteſtas:
Quo magis illa mouet mortalia tempore corda
Apte, quam populus cum ſacris rite peractis
Inſpirare Deum delectis patribus orat
Quas ſtatuant leges Chriſti cultoribus: & quæ
Lætetur ritu magis. Hac ſententia cunctis
Quæ placuit, latam diuino numine remur.
Adde quòd æterni patris, ſine labe, carensq;
Sordibus humanis, natus de virginis aluo,
Filius, has leges primus tulit: vtq; colendus
Sit pater omnipotens docuit. quia legibus orbem
Viuendi recte inſtituit: ſcelerumq; profundas
Radices tetigit, ſubijt ſub Rege nefando
Dira ſupplicium mortis. prior edidit aras
Eſſe nefas poſthac taurorum ſanguine tingi,
Atque alios ritus idem mox protulit, illis
Nunc colimus ſanctum numen. namq; edidit eſſe
Cuncta Deo curæ mortalia, nullus auarus,
Nullus credulis potuit quem fallere, nullus
Impius: huic notæ fraudes ſub vulpe latentes.
Nunc quoque Pontifices oderunt impia ſanctos
Secula, quod leges curent ſeruarier illas:
Nec mirum: ſemper probitas inuiſa figuris
Mille fuit ſcelerum, circunſtant plurima namq;.
Eſt vna, & ſimilis ſemper ſibi viuida virtus.
Quos iuuat ebrietas & crapula, ſobrius illis
Diſplicet. inſanumq; vocant, ſolatia vitæ
Qui non guſtarit. Quos vexat dira libido,
Quos Veneris ſtimulus, quos immoderatus habēdi
Vrget amor, ſtupidum dicunt, qui temperet iſtis.
Sobrius at contra tutus cum ſana podagra
Articulos tumidos fecit, capitisq; dolores
Infeſtant, tanquam nautas è littore ridet,
Qui ſe conſulto turbantibus æquora ventis
Crediderint, quorum prædixit ſibilus auras.
An quia diuitijs & nobilitate parentum
Te Latio præſtare putas, populisq; Latinis
Idcirco Chriſti leges audire recuſas
Vt magis obſcæna venientes gentis ab ore;
Fabula nobilitas maiorum & nomina picta.
Denique nobilitas ſola eſt, atque vnica virtus.
Quid cum diuitijs & nobilitate parentum
Legibus eſt ſanctis, & veræ religioni?

Y *Scilicet*

Digitized by Google

Scilicet auratis donantur lancibus aræ
Munera grata magis ſuperis, iucundaq́; : quàm ſi
Fictilibus puris veniant de paupere tecto.
O vanas hominum mentes, ò pectora multo
Plena mero, quando cœleſtia numina auara
Creditis: & pro opibus voces audire precantum.
Omnibus eſt idem Deus eſt pater omnibus idem.
Siue decem vertas ſaxoſa iugera terræ,
Seu iuga mille boum tibi ſudent pondere aratri,
Tantundem referes. nec gurges cuncta vorabis.
Munera grata Deo credas, quæ pectore caſto,
Quæ manibus ſint lata pijs tolle ambitionem,
Tolle & auaritiam quæ Dijs inuiſa beatis,
Cuncta regi dices diuino numine rectè.
Quod ſi perſiſtes in eadem mentis iniquæ
Stultitia, vt rectè viuendi ſpernere leges
Libertas ſit viſa tibi: nec iura. nec æquum
Eſſe putes, niſi quod libeat, ſi deniq́; Chriſti
Dogmata, Pontificis ſi ſpernas iuſſa, piumq́;
Conſilium: quanto ſpargetur ſanguine campus
Teutonicus? video ſplendentes ære cateruas,
Armorumq́; grauem ſonitum radiosq́; tremiſco.
Iſta mouente Deo loquimur, iam dira bipennis
Credite ad eſt ſterilis radicibus addita plantæ.
Dum licet, & venia locus eſt, temeraria vitæ
Crimina corrigite, & veſtras conuertite mentes
In melius, precibusq. pijs orate tonantem
Vt cladem vertat mox religionis in hoſtes,
Et donet vobis longam per ſæcula pacem.

Dicta eſt Iouis aquila iecur Promethei aſſiduè lacerare: quia prudentioribus hominibus mens ſemper ad varias cogitationes diſtrahitur. Et quoniam nullus dolus, nullumq́ue latrocinium diuturnam ſociam habere tranquillitatem conuenit, inde traditum eſt in fabulis, quòd igne inuento Iupiter omnem prioris vitæ tranquillitatem mortalibus eripuit. Creſcere per noctem tantum iocinoris ſolitum Prometheo dicitur, quantum aquila per diem deglutiuerit, quoniã natura alterna tempora quieti & animi curis cogitationibusq́ue determinauit. Alligatus colũnæ dicitur, quoniam corpori alligata eſt anima prudentiæ ſedes & domiciliũ, quod ipſum per ſe eſt tanquam ſaxeum, cùm nullam habeat cognitionem. At e par eſt rationis motus, quia nonnulli ſapientes id cogitationibus mentis ſedem eſſe crediderunt. Dicitur formaſſe Pandoram Vulcanus, quia calor & temperies apta cæli donet fertilitatem, quæ vt ait Theophraſtus in cauſis plantarum, magis quam vllus labor mortalium operatur. Sic illi omnes Diis ſua munera conceſſerunt, & Horæ ac Dei ſiue elementa dederunt ventos, pluuias, calorem, quibus ſemina aluntur. Quid verò ſignificant Lampadophoria quæ in honorem Mineruæ, Vulcanique & Promethei celebrabantur, in quibus curſores accenſis facibus currebant? nihil aliud ſanè quàm vniuerſum præſentis vitæ curſum eſſe nobis moleſtiarum atque curarum plenum, quæ vbi ceſſauerint à curſu ipſius vitæ ceſſandum eſt, & ſuccedẽtibus lampades, lites, morbi, calamitates, animorumq́ue ſolicitudines in manus tradendæ. Atque vt ſummatim colligam, ſignificare voluerunt per hæc ſapientes maximam eſſe vitæ præſentis perturbationem, auaritiam cuncta recta ſubuertere: viris bonis eſſe ſęper aduerſus difficultates pugnandum, omnem mortalium vitam eſſe curarum plenam, neque vlli ſperandam eſſe quietem dum viuimus, Hæc ſub Promethei fabula, & alia his ſimilia continebantur. Nonnulli tamen ad hiſtoriam hæc detorquenda putarunt: quippe cum Cicero etiam libro quinto Tuſculanarum Diſputationum, Prometheum, Atlantem, Cepheum ſcribat aliosq́ue nonnullos, ob rei aſtronomicæ peritiã locum fabulæ dediſſe. Sic enim inquit: Nec verò Atlas ſuſtinere cœlum, nec Prometheus affixus Caucaſo, nec ſtellatus Cepheus cum vxore genero, filia traderetur, niſi diuina cognitio nomen eorum ad errorem fabulæ traduxiſſet. At alii ad aliam hiſtoriam tranſtulerunt. Nam Herodotus memoriæ prodidit in eo libro, quem compoſuit de Vinculis Promethei, Scytharum fuiſſe. Regem Prometheum; qui, cùm ſubditis populis res victui neceſſarias ſuppeditare nõ poſſet, quod Aquila fluuius ita vocatus illius regionem inundaret, in vincula coniectus à Scythis fuit. At Hercules cũ eò diuertiſſet fluuiũq́ue detorſiſſet in mare, ita vt nõ amplius inundaret regionẽ, dictus eſt intereniſſe aquilã, & ipſũ Prometheũ è vinculis liberaſſe. Scriptũ eſt ab iis qui res Aegyptiacas mẽmoriæ prodiderũt, & à Polycharmo in rebus Lyciis atq. à Diodoro Siculo Nilum Aegypti fluuium aliquando ſub exortum canis Sirii, quo tempore per Eteſias maximè ſolet intumeſcere, aggeres diſrupiſſe, atque Aegyptum inundaſſe, & illam partem præcipuè cui imperabat Prometheus. Tanta verò facta eſſe dicitur inundatio, vt omnes ferè homines perierit. quare propius periculo fuit ne per deſperationem Prometheus ſpõte vitam cum morte commutaret. Is autem fluuius ob celeritatem & vim curſus Aquila fuit vocatus, qui intima Aegypti deuaſtabat. Fama eſt Herculem gnauum continuò obturaſſe eruptionem, fluuiumq́ue in ſuum alueum concluſiſſe, quare Græci poſtea fabulati ſunt quòd Hercules Aquilam occiderit iecur Prome-

thei

Digitized by Google

thei aſſiduè rediuiuum vorantem. Agrætas autem lib. 13. rerum Scythicarum, quia Aquila fluuius optimam atque intimam parte Scythiæ, cui imperabat Prometheus, laniaret, locum eſſe datum fabulæ ſcripſit, quòd Aquila hepate Promethei veſceretur: idque Iouis iuſſu quoniam imbres frequentes eius impetum & amplitudinem augerent. At Theophraſtus in quibuſdã commentarijs ſcriptum reliquit Prometheum dictum fuiſſe ignem ad homines è cœlo detuliſſe, quia rerum diuinarum & philoſophiæ cognitionem primus omnium mortalium hominibus oſtenderit, primuſque oculos illorum ad illa cœleſtia & ſempiterna corpora ſpeculanda erexerit: cui ſententię aſtipulantur ea quę ſcripta ſunt ab Aeſchylo: atque ſcripſit Duris Samius, quòd ita Prometheus torqueatur, quia Palladem amauerit. At nunc de Atlante dicamus.

De Atlante. Cap. VII.

DE Atlante verò quòd frater fuit Promethei, ac filius Iapeti & Clymenes, vel Aſię, vel Aſopes, vel Libyes, dictum fuit ſuperiùs. Verùm ex hac matrum varietate facilè conijcere poſſumus diuerſos fuiſſe Atlantes ac Prometheos, cùm tamen cæterorum res geſtę omnes ad eius nominis celebriorem deferantur. Habuit Atlas vxorem Pleionem Oceani filiam & Tethyos, vt patet in lib. 5. Faſt. apud Ouid.

Duxerat Oceanus quondam Titanida Thetim,
Qui terram liquidis quà patet ambit aquis.
Hinc ſata Pleione cum ſtellifero Atlante
Iungitur vt fama eſt. Pleiadesq́; parit.

Suſcepit è Pleione ſeptem filias, quas vnà cũ matre, cùm Orion per quinquennium inſecutus eſſet: vt cùm iis congrederetur illæ Deos tandem precatæ ſunt, ne vim Orionis paterentur Iupiter igitur earum precibus commotus illas inter ſidera, vt fama eſt, collocauit, quarũ nomina ita recẽſuit Aratus in Aſtronomicis;

— ἑπτάδ' ἐκεῖναι ἐπιῤῥήδην καλέονται.
ἓξ οἶαίπερ ἐοῦσαι ἐπόψιαι ὀφθαλμοῖσιν.
ἀλκυόνη, μερόπη τε κελαινώ τ', ἠλέκτρη τε,
καὶ στερόπη, καὶ ταυγέτη, καὶ πότνια μαῖα.

—— *ſeptem illæ eſſe feruntur,*
Quamuis ſint oculis hominum ſex obuia ſigna.
Alcyone, Meropeq́;, Electraq́;, diua Celano,
Taygete, Sterope, præclaro lumine Maia.

Sic & ex illis carminibus patet has fuiſſe filias Atlantis:

ταϋγέτη τ' ἐρόεσσα, καὶ ἠλέκτρη κυανῶπις.
ἀλκυόνη τε καὶ ἀστερόπη, δῖη τε κελαινώ,
Μαῖά τε καὶ μερόπη, τὰς γείνατο φαίδιμος ἄτλας.

Taygete ſuauis, nigris Electraq́; ocellis,
Alcyone, Aſterope, pariter diuina Celano,
Et Maia & Merope genuit quas ſplẽdidus Atlas.

Quas etiam, cum in capite ſint tauri ita vt duæ cornua, duæ nares, duæ oculos deſignent, alia in medio frontis, vbi pili vertuntur, collocatæ ſint, Atlantidas appellauit Virgil. in 1. Georgicorum, & Sole cum ſcorpione exoriente, in vndas cùm oppoſitæ ſint demergi inquit in his:

Ante tibi Eoæ Atlantides abſcondantur.

Fuerunt tamen nonnulli, qui duodecim fuiſſe Atlantis filias dixerint, & Hyantem fuiſſe illarum fratrem: qui cùm à ſerpente ictus obiiſſet, quinque illarum ita eius mortem defleuerunt, vt præ dolore denique mortuæ ſint. At Iupiter illarum miſertus, dicitur in Hyadas eas mutaſſe, quarum nomina hæc ſunt apud Heſiodum:

φαισύλη ἠδὲ κορωνὶς, ἐϋστέφανός τε κλέεια,
φαιώ θ' ἱμερόεσσα, καὶ εὐδώρη τανύπεπλος,
νύμφαι, ἃς ὑάδας καλέουσιν φῦλ' ἀνθρώπων.

Phæsla ſiue Coronis & hinc formoſa Cleia,
Phaoq́; Eudoreq́; implexis crinibus, auro.
Quas Nymphas Hyadas mortales nomine dicũt.

Alij Ambroſiam ſiue Coronidem nominarũt, & Eudorem, & Dionem, & Aeſilam, & Polyxo: alii Phileto, Thyenen, & Proydilen his addiderunt, quas etiam Bachi fuiſſe nutrices crediderunt, & Dodonias à Dodono Europæ filio nuncuparunt: qui etiam non ex his, ſed aliis parentibus natas arbitrãtur cum alii Erechthei, alii Cadmi filias fuiſſe putent. Quidam Calypſo etiam filiam fuiſſe putarunt Atlantis. Ac neque numerus quidem Hyadum caret controuerſia; quoniam Thales Mileſius duas tantum eſſe putauit quarum altera Borealis, altera Auſtralis nominaretur: Euripides in Tragœdia quam de Phaethonte ſcripſerat, tres: Achæus autem quatuor: at Pherecides, ſex. Quidam Hyadas putarunt nominatas, quia Dionyſum educauerint, qui Hyes dictus eſt, vt teſtatur illud Euphorionis:

ὕῃ ταυροκέρωτι Διωνύσῳ κοτέσασα.

Hyæ cornuto Dionyſo irata.

Alii à pluuio dictas putarunt, quod illarum ortus imbrem vernis diebus excitet. Nam certiſſima ſunt illa ſigna quæ ex ortu Hyadum colliguntur à nauigantibus, vti demonſtrauit Euripides in Ioue cùm ita ſcribat.

πλειὰς μὲν ἥει μεσοπόρυς δι' αἰθέρος,
ὅτε ξιφήρης ὠρίων. ὕπερθεν δὲ,

Digitized by Google

ἄρκτος ςρέφεσ' ὑραία χρυσέρη πόλῳ.
κύκλος δὲ πανσέληνος ἠκόντιζ' ἄνω
μηνὸς διχήρης, ὑ ἅδες τε ναυτίλοις
σαφέςατον σημεῖον, ἥτε φωσφόρος
ἕως διώκουσ' ἄςρα.

Pleias medium vadit ſecans per æthera,
Enſifer atque Orion. at deſuper
Poſtrema cum polo aureo vrſa voluitur.
Ac luna plena menſis medij circulum
Oppleuit. Hyades nautis clariſſimum
Signum dedere, & proferens lucem ſimul
Aurora ſtellas aſſequens.

Mentionem fecit Pauſanias in Arcadicis de Mæia Atlantis filia, quę nupſit Thegeatæ Lycaonis filio. Et Homerus de Calypſo in 1. Odyſſeę in his.

——— θεὰ δ' ἐν δώματι ναίει
ἄτλαντος θυγάτηρ ὀλοόφρονος ὅςε θαλάσσης
πάσης βένθεα οἶδεν.

——— *colit atria Diua*
Fillia prudentis Atlantis, qui alta profundi
Omnia cognouit pelagi.

Fama eſt Atlantem nationibus Heſperis imperaſſe, habuiſſeque reſponſum à Themide Parnaſia futurum eſſe, vt à quodam Iouis filio regno priuaretur, quod teſtatur Ouid. lib. 4. Metamorph.

——— *memor ille vetuſta*
Sortis erat: Themis hanc dederat Parnaſia ſortē:
Tempus Atla veniet, tua quo ſpoliabitur auro
Arbor: & hunc prædę titulū Ioue natus habebit.

Deinde cùm Perſeus abſciſſum caput Meduſæ reportaret, petijſſetque ab eo vt in hoſpitium caperetur, reiectus fuit & vi depulſus ab Atlante; quia ſemper recens in memoria illud oraculi reſponſum haberet. Huic igitur Meduſæ caput Perſeus oſtendit ita inquiens:

at quoniam parui tibi gratia noſtra eſt
Accipe munus ait: læuaq; à parte Meduſæ
Ipſe retrouerſus ſqualentia protulit ora.
Quantus erat mons factus Atlas.

Alij dixerunt, quòd Atlas homo fuit Lybicus, qui, vt faciliùs aſtrorum curſus ſpecularetur, in montem illum ſolebat aſcendere: qui poſt modò ab ipſo Atlante in propinquum mare per errorem delapſo ac mortuo Atlas fuit appellatus. Polyidus tamen dithyrambicus poeta paſtorem fuiſſe ait Atlantem, qui fuerit in montem ſui nominis à Perſeo conuerſus. Mentionem fecit de hoc monte Strabo libr. 17. quem eſſe ſcribit in Libya extra columnas Herculis procedenti ad ſiniſtram, qui fuit etiam Diris à nonnullis nominatus. Eius loci incolæ Atlantes communi nomine dicti ſunt neq. vllum propriū nomen habuerunt. Eſſe verò Atlantem montem altiſſimum ita teſtatur Herod. in Melpomene: ἔχεται δὲ τῦ ἁλὸς τέτυ, ὖρος, τῷ, ὄνομα ἄτλας, ἔςι δὲ ςενὸν καὶ κυκλοτερὲς πάντη. ὑψηλὸν δὲ ὅυτω δή τι λέγεται, ὡς τὰς κορυφὰς αὐτῦ οὐχ οἷά τε εἶναι ἰδέσθαι, ὐδέποτε γὰρ αὐτὰς ἀπολείπει νέφεα ὔτε θέρεος, ὔτε χειμῶνος. τοῦτο κίονα τῦ ὐρανῦ λέγουσιν οἱ ἐπιχώριοι εἶναι. ἐπὶ τέτε τῦ ὔρεος οἱ ἄνθρωποι ὗτοι ἐπώνυμοι ἐγένοντο. *Extat in hoc mari mons, cui nomen Atlas. Eſt autem vbique peranguſtus & teres. ita vero ſublimis eſſe dicitur, vt ad illius verticem oculi mortalium peruenire non poſſint. Neque ibi vnquam vel per æſtatem vel per hyemem nubes deeſſe conſueuerunt. Hunc incolæ cæli columnam eſſe dicunt, in quo monte habitantes homines eodem nomine quo mons vocantur.* Hi populi ſunt in extrema parte Libyæ ac Mauritanię, qui exorientem Solem conuitijs inſectabantur, quod ipſos ipſorumque regionem radijs exureret. Sic etiam Pauſanias in rebus Atticorum famam eſſe inquit, quòd mons Atlas vertice cœlum attingat, tanta eſt eius altitudo: qui ob frequentiam proceritatemque arborum, & obaquarum defluentium copiam interclusus, nemini acceſſibilis dicebatur. Huius montis ſitum ab ſublimitatem ita attigit Virg. lib. 4. Aeneid.

Oceani finem iuxta ſolemq; cadentem,
Vltimus Æthiopum locus eſt, vbi maximus Atlas
Axem humero torquet ſtellis ardentibus aptum.

Qui poeta in eo monte deſcribendo omnia hæc & hiſtoricè & fabuloſè, tanquam in deſcriptione alicuius hominis expreſſit:

Iamq; volans apicem & latera ardua cernit
Atlantis duri, cœlum qui vertice fulcit.
Atlantis, cinctum aſſidue cui nubibus atris
Piniferum caput & vento pulſatur & imbri.
Nix humeros infuſa tegit. tum flumina mento
Præcipitant ſenis, & glacie riget horrida barba.

Ab hoc monte vniuerſus Oceanus qui vel extra vel intra columnas Herculis eſt in extrema parte Mauritanię, Atlanticum mare appellatur, quod idem & rubrum dicitur, vt Herodotus teſtatur in Clio: καὶ ἡ ἔξω ςηλέων θάλασσα ἡ ἀτλαντὶς καλεομένη, καὶ ἡ ἐρυθρὴ, μία τυγχάνει ἐοῦσα. *Atque mare illud, quod extra columnas Herculis eſt. Atlanticum vocatum idem eſt quod & rubrum* quamuis ſcriptum reliquit Plato in Critia mare Atlanticum ab Atlante Neptuni filio fuiſſe vocatum. Huius finxerunt eſſe Oceanum ſocerum, at alij fratrem, quoniam mare illud Atlanticum & Oceanus multis nominibus pro differentijs locorum nominatur. Nam vt in Heſperiis regionibus Atlanticum, ita

ita apud Septentrionem Boreæ expoſitum, glaciale dicitur; alii mortuum vocarunt, quoniam Sol & tardos & imbecilios radios ſupra hoc mare tranſmittit, vbi verò prius apparet exoriens, Eoum vocatur aut Indicum. Quod ad auſtrum eſt, Aethiopicum & rubrum nominatur. Cum verò altiſſimus ſit Atlas mons ille Mauritaniæ, ita vt vertex cerni non poſſit, ac cœlum attingere ſummo vertice appareat, locus datus eſt fabulę, quod Atlas is qui regnauit in Mauritania, cœlum ſuſtineret, vt ait Aeſchylus in Prometheo, quem Oceani ita fratrem nominauit:

ὠκεανός. κ' δῆτ' ἐπεί με καὶ κασιγνήτου τύχαι
τείρουσ' ἄτλαντος, ὃς πρὸς ἑσπερίους τόπους
ἕστηκε κίον' οὐρανοῦ τε καὶ χθονὸς
ὤμοις ἐρείδων ἄχθος οὐκ εὐάγκαλον.

Ocean. Non ſic profectò torquet infortunium
Atlantis inde fratris ille pondera
Solem ad cadentem ſuſtinet prægrandia,
Cœli columnam, totius terræque onus.

Hunc montem etiam Homerus columnam nominauit in 1. Odyſſ. & vnà cum illo alium montem, qui non procul diſtat à columnis Herculis, vt eſt in his:

—— ἔχει δέ τε κίονας αὐτὸς
μακράς, αἳ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφὶς ἔχουσιν.

—— habet ille columnas
Prælongas, cœlum ac terram fulcire valentes.

Huic Heſperum quoque fratrem nonnulli addiderunt, à quò dicta ſit Heſperia, qui cùm montem fraternum aſcendiſſet ad ſidera ſpeculanda, neque amplius apparuiſſet: creditus eſt in ſtellam luciđiſſimam mutatus de ſuo nomine vocatam. Alii dixerunt Heſperum fuiſſe filium Atlantis religione, iuſtitia, humanitate præſtantem, qui a ventis repente raptus è ſupremis partibus montis, nullibique inuentus, fabulæ locum dedit, quòd in ſtellam ſui nominis ſit conuerſus. Atque hęc ea ſunt quæ de Atlante memoriæ produntur ab antiquis ſcriptoribus. Nunc quid hæc ſignificent explicemus.

ATQVE illud primùm nullo pacto fieri poteſt vt Atlas cœlum ſuſtineat, ſicuti demonſtrauit Ariſt. in 2. lib. cœli, quia ſi cœlum vt ſuſtineatur indigeat, erit graue. At non eſt tale, vt multis rationibus ibi oſtenditur ipſe prętetea Atlas prę labore aliquando deficiet, quoniam nihil cum labore eſt ſempiternum. Scriptum reliquit Zezes hiſtor. 1. quintę Chil. Atlantem Aegyptium qui multis annis Libyco Atlante fuit antiquior, dictum fuiſſe cœlum humeris ſuſtinere, quia rerum cœleſtium & aſtronomicarū primus inuentor fuerit apud Aegyptios. Atq. illa quę de Hercule Aegyptio Atlanteque dicta ſunt ab Aegyptiis, Græci ad poſteriorem & Atlantem & Herculem Alcmenæ filium transferentes fabulis accommodarunt. Dicunt enim cœlum ſuſtentandum Herculi ab Atlante parumper datum fuiſſe, quia res aſtronomicas & ſtellarum motus Hercules ab Atlante didicerit. Idcirco etiam Pleiades & Hyades filiæ Atlantis dicuntur, quod ille prior & ipſas ſtellas, & quas vires exerceant in rebus humanis obſeruarit. Refert Pauſanias in Bœoticis Poloſum vicum fuiſſe non procul à Tanagris in quo Atlas conſediſſe, & ea quæ ſunt ſub terra, reſque cœleſtes accurata diligentia inueſtigaſſe dicitur. Sunt qui dicant Atlantem primum fuiſſe qui Lunę curſum obſeruauerit: quod alii tamen tribuunt Arcadi Orchomeni filio, vnde dicta eſt Arcadia: quare Arcades ante Lunam, vel potius ante Lunæ obſeruationem (vt ego quidem iudico) gloriantur ſe natos eſſe. Alii obſeruationem Lunę Endymioni tribuunt alii Typhoni, inter quos fuit Xenagoras Philoſophus. Iſacius Libycum Atlantem primum fuiſſe ſcribit, qui aſtrorum motus, Lunæ quæ mutationes obſeruauerit, quem poſtea ſecutus eſt Thales. Alii dictum eſſe in fabulis exiſtimant, quod Atlas pedes in terra habuerit, humeros ad ortum & occaſum, caput ad meridiē quod ait Ariſt. in lib. de cauſis motuum animalium: quia indicabant mundum firma ſede indigere, circa quam volueretur: nam per eam ſedē tranſire intelligitur diameter, qui ea quæ ſupra nos ſunt, ab inferioribus diſterminat. Atlantem igitur & cœleſtium, & ſubterranearum rerum habere cognitionem putarunt hi, qui axem mūdi ta appellarunt, quod & nomen ipſum ſignificat: dicitur enim. ἄτλας à particula incrementum aliquando ſignificante & τλῆμι *perfero & ſuſtineo* quia indefeſſus ſit axis in mundi machina ſuſtinenda Columnas, eſſe Atlantis Borealem & meridianum polum quidam cenſuerunt quod ab his cardinibus mundus ſuſtineri videatur. Atlantis filiæ Hyades & Pleiades fuerunt quia poſt cœli ſiue axis ortum & ſtellæ ipſę natæ ſunt. Has ita nominatas quidam putarunt a filiabus Atlantis Libyci peritiſſimi aſtronomi, qui ad perpetuam ſui memoriam nomina ſuorum filiorum aſtris indidit, quod & alii plerique fecerunt, & Conon Ptolemæi tempore Comam vocauit Berenices. Proclus in commentariis quos in Opera & Dies Heſiodi ſcripſit omnium ſphęrarum animas, vireſque diuinas, illas eſſe ſcripſit, quæ Pleiades vocantur: vt Celæno Saturni ſit anima, Sterope ſphęrę Iouis, Merope Martis, Electra Solis, Alcyone Veneris,

Maia

Maia Mercurii, Taygete Lunæ: quarum aliç cum ſuis planetis, aliç cum aliis Diis rem habuiſſe dicuntur, quod Ouid. indicauit libro 4. Faſtorum:

Pleiades incipient humeros releuare paternos,
Quæ ſeptem dici ſex tamen eſſe ſolent.
Seu quod in amplexus ſex hinc venere Deorum
Nam Steropen Marti concubuiſſe ferunt.
Neptuno Alcyonen & te formoſa Celeno.
Maiam, atque Electram, Taygetenq́; Ioui.
Septima mortali Merope tibi Siſyphe nupſit.
Pœnitet: & facti ſola pudore latet.

Cętera multa quæ de his fabulantur antiqui prætermittenda cenſui in præſenti, quia ad hãc partem ſuſcepti negocii non attinent. Nunc de Endymione dicamus.

De Endymione. CAP. VIII.

ENDYMION autem fuit Aethlii filius & Calices. Hic vt ſcribit Pauſanias in Prioribus Eliacis, à Luna fuit amatus, ex qua filias quinquaginta ſuſcepiſſe fabulantur, cùm tamē alii tres tantum filios inquiant, Pæonem, Epeum ac Aetolum, filiam Eurydicen ex Aſterodia, vel Chromia, vel Hyperippe illum ſuſcepiſſe. Habuit filiam præterea Piſam, quæ Piſæ Olympicæ nomen dedit. Habuit Endymion filium etiam Aetolum, à quo Aetolia dicta eſt, cùm antea Hyanthis diceretur, vt ait Demaratus in primo libro de mutatis nominibus prouinciarum & locorum, quamuis alii Mortis, alii Martis eum fuiſſe filium crediderunt. Huic alium filium addidit Iſacius cùm ita ſcribat: ✠ ✠

Alii dicunt quòd Phthir fuit Endymionis filius, quidam addiderunt illi filium Eleum, quem ex Eurycyda ſuſcepit, qui imperauit Epeis, à quo poſtea vocati ſunt Elei. Hunc aiunt Iouis fuiſſe nepotem, quippe cùm Aethlius Iouis & Protogeniç fuiſſet filius, qui munus id à Ioue obtinuit, vt vitæ mortiſque ſibi eſſet arbiter, vt traditum eſt ab Heſiodo, Aceſilao, Piſandro, Pherecyde, & Nicandro in ſecundo rerum Aetolicarum, & vt ſcripſit Theopompus in Epopæis. Fertur præterea Iupiter illum in cœlum accepiſſe: quem cùm Iunonem vitiare conatus eſſet, deceptum ab idolo oblato ad inferos detruſit. Fuerunt qui dicant Endymionem fuiſſe Elidis Regem atque ob iuſtitiam in Deorum numerum relatum, mox impetraſſe à Ioue vt perpetuò dormiret; quem alij Spartanum, alij Eleum eſſe crediderunt. Fama eſt hunc in Latmo Cariç monte in antro quodam verſari ſolitum, vbi ciuitas erat Heraclea, vt ſcripſit Nicander in ſecundo Europæ. Dicunt Lunam in illud antrum venire ſolitam & cum Endymione congredi, quod ita attigit Ouid. in Epiſt. Leandri:

Non ſint Endymion te pectoris eſſe ſeueri
Fac ſubeant animo Latmia ſaxa tuo.

Cicero tamen lib. 1. Tuſculanarum diſputationum perpetuò dormientem Endymionem in Latmo Cariæ monte à Luna adamatum dicit ſola oſcula Lunæ accepiſſe, neque vnquam experrectum fuiſſe, cùm ita ſcribat: Endymion verò, ſi fabulas audire volumus, neſcio quando in Latmo obdormiuit, qui mons eſt Cariæ, nondum opinor experrectus. Num igitur eum curare cenſes, cùm Luna laboraret, à qua conſopitus putatur, vt eum dormientem oſcularetur? quod ipſum ſcripſit etiam Lucianus in dialogo Veneris & Lunæ. Theocritus fœlicem putauit Endymionem, quia ſemper dormiret, neque vllas ſentiret moleſtias, cum ita ſcribat in tertia Aeglog.

ζαλωτὸς μεν ε μὶν ὁ τὸν ἄτροπον ὕπνον ἰαύων
ε'νδυμίωνι.
Inuideo dulci ſomno, ſemperque grauato
Endymioni.

Atque tot ferè ſunt de Endymione fabuloſè ab antiquis tradita.

NVNC quę cauſa horum fingendorum fuerit, inueſtigemus. Atque primùm ſcire conuenit multa antiquos ad illuſtrium virorum perpetuam memoriam confinxiſſe, quæ poſtea fabuloſis ornamētis veſtita ad humanę vitę vtilitatem & eruditionem fuerunt informata. Sic illa quæ dicta ſunt de Endymione, ad perpetuam eius viri memoriam ab antiquis poetis fuerunt ficta. Qui verò magis hiſtoricè rem explicarunt, dicunt Endymionem dictum fuiſſe in eo monte perpetuò dormire, & à Luna amari, quia cùm dormiret per diem, per noctem, quo tempore feræ exire ſolent de ſuis latebris, ad Lunæ lumen venaretur: neque vnquam per diem videbatur. Alii dicunt primum Endymionem rerum ſublimium ſpeculationem inueniſſe, cui rei fabulæ locum dedit Luna ob tam varias luminis formas & mutationes, cùm de illa præcipuè cognoſcenda eſſet ſolicitus: qui cùm noctu his conſiderationibus eſſet intentus, ſomno non fruebatur, at dormiebat per diem. Hic prior, vt teſtatur Lucianus in Aſtrologia, Lunæ rationem mortalibus oſtendit, ſicuti Phaethon deprehendit Solis curſum: quæ cauſa extitit cur Luna illum amaſſe dicta ſit, vt teſtatur Plin. in lib. 2. Non defuerunt tamen qui Endymionem hominem ſegnem, ac ſomno deſi-

diçque

Digitized by Google

dieque deditum fuiſſe putarint, vnde in illos qui ſunt huiuſmodi conuenit id dictum, Somnus Endymionis: in illos enim conuenit, qui negligenter adeò aliquid faciunt, vt dormire videantur. Neque mirum videri debet Endymionem virum Aſtronomię peritum, & in conſiderandis ſtellarum curſibus diligentiſſimum, ab illis ſegnem & voluptarium fuiſſe creditum: cùm etiam Aeneas, quem nonnulli tantopere extollunt laudibus, vt bibax & glorioſus & iactabundus ab Apolline carpatur apud Homerum in lib. 20. Iliadis:

αἴνεια τρώων βουληφόρε. πῦ τοι ἀπειλαὶ,
τὰς, τρώων βασιλεῦσιν ὑπέσχεο οἰνοποτάζων;
Æneà, Troum ductor. quò grandia facta,
Quæ Reges inter, repletaq; pocula lætus
Pollicitus fueras?

Quę res fortè cauſa fuit cur Aeneas Veneris & Anchiſæ filius creditus ſit. Me tamen non pręterit alios fuiſſe, qui paſtorem fuiſſe Endymionem putarint, qui nocturnis paſcuis delectaretur, cùm alii paſtores clauſos greges in ſtabulis haberent: atque cùm huius greges magnopere pingueſcerent, fabulæ datus eſt locus quod Luna eius amore capta illud Endymionis gregibus donaret. Hunc mortuum eſſe & ſepultum apud ſe teſtati ſunt Elei qui inſigne ſepulchrum illi erexerunt. Nihil aliud autem per hæc ſignificatur, quàm diligentiam omnibus in rebus eſſe vtilem, cùm maximè Dei auxilium iis præcipuè præſto eſſe ſoleat, qui & ipſi non ſint deſides & illud ſuppliciter implorauerint. Nam certè quidem Deus non fauet deſidiæ. At Endymione relicto de Fortuna dicamus,

De Fortuna. Cap. IX.

De Fortuna, quæ maximè omnium Deorum in quotidianis ſermonibus nominatur, & penes quam omnes humanæ vitę mutationes omneque facultatum, & honorum, & amicitiarum, & commodorum arbitrium eſſe creditur, nihil neque certum, neque vna multorum ſcriptorum voce confirmatum habemus, niſi quòd rerum omnium ſit inconſtantiſſima, neque vllo in loco diutius poteſt conſiſtere. Homerus in hymno quodam in Cererem illam fuiſſe Oceani filiam innuit, & teſtatur Pauſanias in Meſſeniacis, quippe cùm illam etiam cum reliquis filiabus Oceani cum Proſerpina colludentibus connumerauit, quam Tychen Gręci appellant, quorum carminum hæc eſt ſententia:

Vnà omnes vario per prata comantia flore,
Candida Leucipe, Phenoq́; Electraq́; Ianthe,
Meloboſisq́; Tyche, Ocyrhoe præſignis ocellis.

Orpheus in hymno quem ſcripſit in Fortunam; illam natam fuiſſe è ſanguine ait in his:

αἵματος ἐκγεγαῶσαν, ἀπρόσμαχον εὖχος ἔχουσαν.

Sanguine prognatā. vi & inexpugnabile numen.

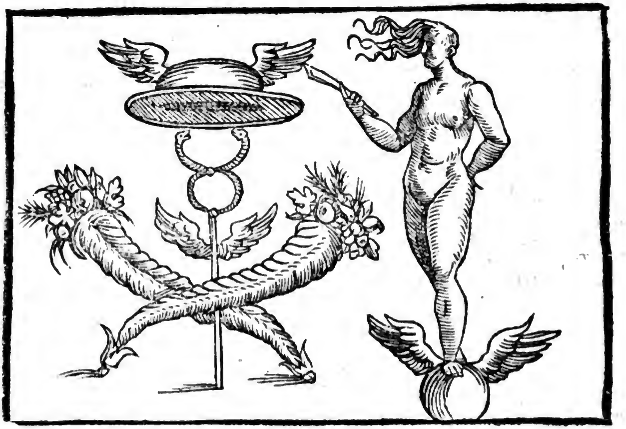
Quamuis ſcripſit quidam quod ante Homeri tempora nemo de Tyche mentionem fecit antiquior poeta; neque Heſiodus quidem, qui Deorum omnium ortus conſcripſit, de Fortuna meminit omnino. Eſt enim recens, vt ita dixerim, & Homeri inuentum, Fortuna, quam permulti ſcriptores poſt Homeri tempora nobilitarunt. Nam ſiue ante ea tempora nominata fuit, nullum nomen obtinuit: ſiue ab Homero primo certè poſt eius tempora, vires aſſumpſit. Hanc ferunt res humanas ſurſum ac deorſum ſubuertere pro ſuo arbitrio, hanc in ſingulos homines ius habere, hanc ciuitates, hāc regna, hanc amicitias euertere cùm libuerit, hanc omnia illa euerſa & iacentia erigere, opulentia, hominumque frequentia replere, & florentiſſima efficere. Quare ſi quid proſperum, ſi quid ex voto, ſi quid fœlix ex obſcuris cauſis eueniat; aut contra, ſi quid turbulentum, moleſtum, calamitoſum contingat: id totum Fortunæ tribuitur, velut ex his carminibus intueri licet, quę ſunt in Agamemnone actu apud Senecam Tragicum:

O regnorum magnis fallax
Fortuna bonis, in præcipiti
Dubioq́; nimis excelſa locas.
Nunquam placidam ſcepra quietem
Certumve ſuum tenuere diem.
Alia ex aliis cura fatigat,
Vexatq́; animos noua tempeſtas
Non ſic libycis Syrtibus æquor
Furit alternos voluere fluctus,
Non Euxini turget ab imis
Commota vadis vnda, niuali
Vicina, vbi cæruleis
Immunis aquis lucida verſat
Plauſtra bootes.
Vt præcipites Regum caſus
Fortuna rotat: metui cupiunt,
Metuiq́; timent. non nox illis
Alma receſſus præbet tutos.
Non curarum ſomnus domitor
Pectora ſoluit.

Atque vt vno verbo dicam, hæc vna rerum omnium domina fuit exiſtimata, vt ait Euripides in Hecuba:

ὅζιν,

Digitized by Google

ὦ ζεῦ, τὶ λέξω; ποτερά σ' ἀνθρώπους ὁρᾷν;
ἢ δόξαν ἄλλως τήνδε κεκτῆσθαι μάτην,
ψευδῆ δοκοῦντας δαιμόνων εἶναι γένος,
τύχην δὲ πάντα τ' ἀν βροτοῖς ἐπισκοπεῖν;
Dicam viros te Iupiter ne cerneret
An fruſtra eos inuaſit illa opinio,
Quòd vſpiam ſit forte dæmonum genus,
Fortuna cuncta cum regat mortalia?

Alii tantum vim facultatemque fortunæ tribuerunt, vt vitam omnium mortalium fortunæ ludum eſſe crediderint, ſicuti ſcriptum reliquit Palladas in his carminibus:

Παίγνιόν ἐστι τύχης μερόπων βίος, οἰκτρὸς ἀλήτης.
πλούτου καὶ πενίης μεσσόθι ῥεμβόμενος.
καὶ τοὺς μὲν κατάγουσα πάλιν σφαιρηδὸν ἀείρει.
τοὺς δ' ἀπὸ τῶν νεφελῶν εἰς ἀίδην κατάγει.
Vita hominum ludus fortunæ eſt, & miſer error.
Inter pauperiem nauigat, inter opes.
Atque pila in morem nunc hos ab ſydera tollit.
Elatos & nunc tartara ad ima iacit,

Quamuis idem poſtea Euripides factus ſanioris mentis, vel minus inſanam perſonam introducens in Electra, Fortunæ autores & moderatores Deos introduxit, illamque Deorum miniſtram:

θεοὺς μὲν ἡγοῦ πρῶτον ἠλέκτρα τύχης
ἀρχηγέτας τῆσδ', εἶτα κἀμ' ἐπαίνεσον
τὸν τῶν θεῶν τε, τῆς τύχης θ' ὑπηρέτην.
Deos putato Electra fortunæ prius
Iſtius autores fuiſſe, poſtea
Laudato Fortunæ miniſtrum me, & Deum.

Scriptum reliquit Pauſanias in Achaicis Fortunam vnam eſſe è Parcis quæ potentia cæteras ſorores antecelleret. quare & Orpheus illi vniuerſę vitæ humanę poteſtatem & adminiſtrationem ita tribuit:

ἐν σοὶ γὰρ βίοτος θνητῶν παμποίκιλός ἐστιν.
Ipſa regis variam mortalem numine vitam.

Hanc potentiſſimam & rerum omnium moderatricem ſignificauit Demoſthenes in his oratione ad epiſtolam Philippi: μεγάλη γὰρ ῥοπὴ, μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον ἡ τύχη ἐστὶ πρὸς ἅπαντα τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα. *Magnum enim quid eſt momentum rerum, vel potius totum eſt fortuna ad omnia hominum negotia.* Cum de illa mentionem feciſſet Homerus non tamen tantum autoritatis potentiæque tribuit, quantum poſterorum pleriq., quippe cum Diis cæteris propria officia conceſſiſſet. Sequentibus poſtea temporibus quidquid fieret, cuius cauſa eſſet occulta, illud Fortunæ imputari cępit, quare Plutarchus in libello de fortuna Romanorum multa cognomina ab euentu illi indita fuiſſe memorat. Illud autem ideirco contingit, quia multa fiunt fortuna ſapientię perſimilia, vt eſt apud Athenæum in carminibus Ionis quorum eſt ſententia:

Lon-

Digitized by Google

Longiſſimè à ſapientia Fors diſſidet :
Sed multa perficit tamen ſimilia.

Theognis omnium bonorum & malorum, diuitiarumq́ue & paupertatis autorem Iouem eſſe credidit, quamuis illa tam præclara Fortunę Orpheus tribuerit, quare videtur Theognis nullam eſſe Fortunam in his exiſtimaſſe :

ζεὺς, γάρ τοι τὸ τάλαντον ἐπιῤῥέπει ἄλλοτε ἄλλῳ.
ἄλλοτε μὲν πλουτεῖν, ἄλλοτε δ' οὐδὲν ἔχειν.

Iupiter huc illuc interdum pondera flectit,
Nunc dat diuitias, nunc dat habere nihil.

Quare præclare ſcriptũ eſt à Iuuenale ſtulte inter Deos collocatam fuiſſe Fortunam. Nam ſi prudentia potius, quam temeritate quadam & cęcitate mentis res humanæ gubernarentur, obliteſceret penitus è mentibus hominum fortunę nomen : fieretq́ue ſibi quisq́ue illa fortuna, quam ſibi paraſſet, neque magnopere vel de occulta potentia ſyderum, vel de Dei clementia ac prouidentia, vel de occultis naturæ cauſis quereremur cũ quis agit inconſideratè : multaq́ue propter ſuam patiatur inſcientiam, vt nos aliquando luſimus in quadam eſt piſtola his verſibus, ad clariſſimum virum Petrum Sanutum miſſa :

Aut tamen occulta via eſt prudentia, & alta: futuri
Vt ſolis ſit nota Deis ſeries : ratione
Et trahitur certa venturi temporis ordo :
Aut ſi non flectit mentes vis ætheris alti, &
Ingenium ſit cuique ſuum Fortuna: miſelli
Erramus cæci terra caligine merſi.
Nec quicquam rectum certa ratione, modoque
Conamur. velut in tenebris erramus. & ipſa
Inſcitia à nobis fatorum creditur ordo.
Deteriora capi contingit, ac optima ſordent,

Digitized by Google

Candida nigreſcunt, nigrantiaq́; alba videntur.

Sed quòd inſcitia mētibus hominum inſidet, ſæpius illi admonendi ſunt, quòd

Nullum numen abeſt, ſi ſit prudentia: ſed te
Nos facimus fortuna Deam, cœloque locamus.

Sapientiſſimè igitur Bupalus opinionem hominum ſecutus, vt eſt in Meſſeniacis Pauſaniæ, ædificandis templis fingendiſque ſimulachris ingenioſus ac ſolers, Fortunæ ſignū apud Smyrnæos omnium antiquorum primus effinxit: cuius capiti polum impoſuit, cum altera manu vocatæ Amaltheæ cornu teneret. Neque aliud Archilochus ſignificare voluit, qui manu dextra flammas, at ſiniſtra manu aquam geſtantem effinxit, niſi fortunam eandem bonorum malorum cellariam: quæque donet fœlicitatem, eandem & calamitates afferre. Nam cùm perditis, & omni flagitiorum genere contaminatis hominibus facultates plerunque obueniāt, multique viri boni ſint inopes, Fortuna cæca, & inconſiderata, & inconſtans, & ebria ac titubans dicta eſt, vt patet ex his apud Ouidium in lib. 2. de Ponto:

Paſſibus ambiguis Fortuna volubilis errat,
Et manet in nullo firma, tenaxq́; loco.

Nam malus eſt dæmon planè credita Fortuna, cui omnia hominum ſtultorum deliria ab antiquis attributa quæ ſunt, ad naturā ingeniūque brutorum propiùs accederent. Sic etiam Palladas inquit in his carminibus;

οὐ λόγον, οὐ νόμον οἶδε τύχη, μερόπων δὲ τυραννεῖ
τοῖς ἰδίοις ἀλόγως ῥεύματι συρομένη.
μᾶλλον τοῖς ἀδίκοισι ῥέπει· μισεῖ δὲ δικαίους,
ὡς ἐπιδεικνυμένη τὴν ἄλογον δύναμιν.

Improba non nouit leges Fortuna, modumue,
Sed ſemper quò fert impetus, illa ruit.
Illa odit plerunque bonos, blanditur iniquis,
Et monſtrat quæ ſint robora ſtultitiæ.

Qua de cauſa fuit exiſtimata à poetis ſuper rota quadam perpetuò circum volui, ita vt nunquam in eodem loco diutius perſiſteret, vt in eo verſu ſignificauit Tibullus in 1. Elegiarum:

Verſatur celeri Fors leuis orbe rota:

Et Ouidius ſecundo de Ponto.

Scilicet indignum iuuenum rariſſime ducis
Te fieri comitem ſtantis in orbe Deæ.

Quod ideo fictum eſt quoniam non ſolùm ea quæ bona hominum ſunt, aliàs è ſubuertuntur: verùm etiam quia conſiliorum incerta eſt ratio, cum multa ſint quæ nullo pacto præuidere poſſimus, vt nos in quadam epiſtola luſimus his verſibus: quam ad clariſſimum & integerrimum cauſidicum, ſingularisque eruditionis & integritatis virum Philippum Tertium cognomine aliquando miſimus:

Nondum onerata ratis cum ſtaret vincta ſereno
Aethere, & inſani tacitè pellacia ponti
Alliceret puppes, quoties retinacula nautas
Inuitos tenuere, ſuis vbi compedis arcta
Demeret Hippotades rapidis iam vincula ventis?
At contrà: quoties qui vincla frementibus vndis
Soluerunt, vaſtum nimbis tollentibus æquor,
Mitia pacatis ſulcarunt alta procellis?

Hanc Deam cum cæcam finxiſſent antiqui, in curru vehi ſolitam dixerunt, qui ab equis cæcis trahebatur, vt ait Ouidius in epiſtola ad Liuiā:

Fortuna arbitrijs tempus diſpenſat vbique,
Illa rapit iuuenes, corripit illa ſenes.
Quaq́; ruit, furibunda ruit: totumq́; per orbem
Fulminat: & cæcis cæca triumphat equis.

Nullus eſt omnium Deorum, qui tot conuitia, tot lamentationes, tot querelas mortaliū in ſe audiat: quam ab hominibus tanquam ſcopum contumeliarum, ne de diuina adminiſtratione tam nefariè pro ſtultitia noſtra quereremur, introductam fuiſſe iudico. Hanc cæcam, hanc ſtultam, hanc temerariam, hanc leuiſſimam, hanc amentium parentem, hanc bonorum nouercam appellarunt. Huic pro bene acceptis perraræ ſunt gratiarum actiones, at frequentiſſimæ pro calamitatibus contumeliæ & obiurgationes. Hæc eadem tantum exiſtimationis, tantumque imperium ab Homeri tēporibus accepit, vt Iupiter de cœlo ab ea propè fuerit detruſus, omnemq́; rerum adminiſtrationem & ſceptrum ipſum è manibus illa Ioui propè extorſerit, ſicut crediderunt inſulſi homines.

ATQVE vt ſummatim dicam nulla alia de cauſa excogitatum fuiſſe Fortunæ nomen ab antiquis crediderim, niſi vt hominum lamentationes à ſummi Dei cōgitatione ad inane nomen, & ad numen quod nuſquam exiſteret, diuerterent. Nam cùm quid aduerſum accidit, illud diuino conſilio euenire conſtat, cùm omnia à Deo proueniant. Quòd ſi homines omnes ſapientes eſſent, facilè cum eo viro optimo dicerent: Si bona de manu domini accepimus, quare non & mala ſuſtineamus? at quoniam pauci ſunt ſapientes, cùm pro acceptis malis doleamus, nōne præſtat de vano nomine fortunæ, quam de diuina prouidentia queri? inde fit vt quibus res è ſententia ſuccedunt, fortunati dicantur, cuiuſmodi dicebatur Timotheus ille Athenienſis, quem dormientem fingebant pictores, ac fortunam illi vrbes, tanquam piſces in retia impellentem: at de Fortuna ſatis, nunc de Apolline dicamus.

Digitized by Google

De Apolline. CAP. X.

FVIT Apollo, vt diximus. Latonæ Iouisq; filius, ſiquidem Latona à Ioue compreſſa vno partu Apollinem & Dianam peperit, vt ait Heſiodus in Theog.

λητὼ δ' ἀπόλλωνα καὶ ἄρτεμιν ἰοχέαιραν,
ἱμερόεντα γόνον περὶ πάντων οὐρανιώνων.
Γείνατ' ἄρ, αἰγιόχοιο Διὸς φιλότητι μιγεῖσα.

At Phœbum peperit, peperit Latona Dianam.
Pignora cunctorum quæ ſunt clariſſima diuum,
Cælicolum regi magno coniuncta tonanti.

Quare Apollo ita gloriatur apud Ouidium, ſe è Ioue natum eſſe:

—— mihi Delphica tellus:
Et claros, & Tenedos, Panopæaq; regia ſeruit,
Iupiter eſt genitor.

Herodotus autem in Euterpe non Iouis, at Dionyſi filios fuiſſe Apollinem & Dianam ſcribit in his; ἀπόλλωνα δὲ καὶ ἄρτεμιν, Διονύσου καὶ ἴσιος λέγουσιν εἶναι παῖδας. λητὼ δὲ τροφὸν αὐτοῖσι, καὶ σώτειραν γενέσθαι. *Apollinem ac Dianam Dionyſi, & Iſidis filios eſſe aiunt. Latonamq; illorum fuiſſe nutricem, cum illos ſeruauerit.* Nam Latona cum eſſet vna ex octo Diis Aegyptiorum, à Cerere depoſitum apud ſe Apollinem ſeruauit, cùm in inſula Plote ſiue natante ab impetu Typhonis Oſiridis filios quærentis protexiſſet. Hos filios qui Latonę atribuunt, in Delo peperiſſe dicunt, vt teſtatur Cicero in actione 3. in Verrem. Poſtridie cùm ſpoliatum fanum viderent ii, qui Delum incolebant, grauiter ferebant: eſt enim tanta apud eos eius fani religio, vt in eo loco ipſum Apollinem natum eſſe arbitrentur. Atque Homerus hymnographus in Delo palmæ arborem fuiſſe inquit,

Z 2 quæ

quę oſtendebatur, cui innixa Latona Apollinem peperit, vt eſt in his.

κεκλιμένη πρὸς μακρὸν ὄρος, καὶ κύνθιον ὄχθον.
ἀγχιτάτω φοίνικος ὑπ' ἰνωποῖο ῥεέθροισι.
In monte excelſo deflexa, in vertice Cynthi,
Inopa ad primas ripas, palmaq́; propinqua.

Et Ouidius in Epiſtola Cydippes:

Miror, & innumeris ſtructam de cornibus aram,
Et de qua pariens arbore nixa Dea eſt.

Nam Herodotus in Euterpe multas arbores palmarum in inſula Plote vocata fuiſſe ſcribit, & templum Apollinis magnificentiſſimum & aras, tergeminas & arbores tum fructiferas tum etiam ſteriles per multas. Plutarchus in vita Pelopidæ, in ciuitate Tegyra natum fuiſſe Apollinem ſcribit, ibique eſſe duos fontes, quorum alter Palma, alter Olius dicitur: montemq́ue Delum nomine, atque illa quæ de Tityo ac Pythone dicuntur, poſſunt omnia ad hunc ortum perduci. Sed vt res magis perſpicua ſit, verba Plutarchi aſcribenda duxi, *μικρὸν δὲ ὑπὸ τὰ ἕλη, νεώς ἐστιν ἀπόλλωνος τεγυραίου, καὶ μαντεῖον ἐκλελειμμένον οὐ πάνυ πολὺν χρόνον, ἀλλ' ἄχρι τῶν μηδικῶν ἤκμαζε τὴν προφητείαν, ἐχεκράτους ἔχοντος. ἐνταῦθα μυθολογοῦσι τὸν θεὸν γενέσθαι, καὶ τὸ μὲν πλησίον ὄρος, δῆλος καλεῖται, καὶ πρὸς αὐτὸ καταλήγουσιν αἱ τοῦ μέλανος καταχύσεις, ἐπίσω δὲ τοῦ ναοῦ, δύο ῥήγνυνται πηγαὶ γλυκύτητι καὶ πλήθει καὶ ψυχρότητι θαυμαστοῦ νάματος, ὧν τὸ μὲν φοίνικα, τὸ δὲ ἐλαίαν ἄχρι νῦν ὀνομάζομεν, οὐ φυτῶν μεταξὺ δυεῖν, ἀλλὰ ῥεέθρων τῆς θεᾶ λοχευθείσης.* *Nec longe hinc ſanè diſtat Apollinis Tegyrai templum & oraculum non multo iam tempore euerſum, quòd vſq; ad Medorum bellum cum præſideret ſumma rerum Echecrates vaticinijs ac reſponſis floruit. Hic fabulantur Deum natum eſſe, cui loco finitimus eſt mõs Delus nominatus, ad cuius montis radices vnda Melanis fluuij ceſſãt. Poſt ipſum templum gemini fontes ſcatent, ſuauitate aquarum, & copia, & frigore mirabiles: quorum alterum Palmam, alterum Oliuam nominant his etiam temporibus.* *Neque verum quidem eſt quòd inter duas arbores, ſed inter duo fluenta vteri pondus Dea depoſuerit.* Multos fuiſſe Apollines ſcribit Cic. libro 3. de natura Deorum his verbis: Apollinum antiquiſſimus is quem paulo ante ex Vulcano natum eſſe dixi, cuſtodem Athenarum Alter Corybantis filius natus in Creta: cuius de illa inſula cum Ioue ipſo certamen fuiſſe traditur. Tertius Ioue natus & Latona: quem ex Hyperboreis Delphos ferunt aduenisse. Quartus in Arcadia quem Arcades Nomionem appellant, quod ab eo ſe leges ferunt accepiſſe. Atque cùm tot Apollines fuerint, reliqui omnes ſilentur, omnesq́ue res aliorum geſtę ad vnum Apollinem Latonæ & Iouis filium referuntur. Hic multos filios habuiſſe dicitur è varijs mulieribus: ex Aethuſa Neptuni filia Eleutherum ſuſcepit, è Corycia nympha Lycorum, & Thyia, vel, vt aliis magis placet, è Melæne filia Cephiſſi Delphum, ex Acachallide Phylacidem, & Philandrum & Naxum, è Cyręne nympha Ariſteũ ex Euadne Iamum vatem, à quo Iamidæ, apud Piſam vaticinabantur in Olympicis pelles victimarum, in ignem iacientes, quod alii maluerunt fieri è ſectione, ſi recta fieret: Chæronem è Thero Phylantis filia, è Chryſorte Coronum, Eunocum e Cyrene, ex Atria Cleochi filia ſiue Acgea Miletũ, à quo dicta eſt vrbs, & Oaxum, à quo Oaxia, & Arabum, à quo Arabia; ex Babylonia & Garamantem, Iſmenium, & Acrephum à quo Acrephia vrbs Bœotiæ; futurus erat pater etiam è Caſtalia, niſi in fontem euanuiſſet: è Syllide nympha, Xeuxippum: ex Aſterie, Idmonem è Sinope, Syrum: è Dia Lycaonis, Dryopẽ: è Manto Mopſum: è Melia Oceani, Tænarum vatem ac diuinatorem & Iſmenium: è Calliope, Orpheum & Hymenæum & Ialemum, vt ait Aſclepiades in ſexto Tragicorũ: ex Acachallide Delphum, qui nomen dedit Delphis vmbilico totius orbis terræ. nam fabulati ſunt antiqui Iouem cùm vellet medium atque vmbilicum terræ inuenire, alteram aquilam ab oriente, alterã ab occaſu pari velocitate emiſiſſe, iuſſiſſeque illas recta & è regione conuolare quæ cum in Delphos denique conueniſſent, ibi ad ſempiternam facti memoriam aurea aquila dicata eſt. è Chione, Philammonem. amauit etiam Rhodiam virginem, quæ nomen dedit inſulæ. ſuſcepit Megareum, à quo Megara & ne ſingulis matribus ab ipſo Apolline factis numerandis diutius immorer, Linus, Philiſthenes, Iamus, Laphitus, Anius. Argeus, Ilaria, Pſyche, Philemon, Pythaeus, Garamantes, Actous, Branchus, Nomius, Eurynome, Dorus, Laodocus, Polypetes, aliique conplures dicuntur fuiſſe Apollinis filii, & Chius ex Anathippe, à quo inſula vocata fuit. amauit & Bolinam nympham, quæ fugiens eius impetum ſe in mare proximum abiecit, atque Apollinis miſeratione immortalis eſt facta non procul à Drepano promontorio. è Peneo Oceani & Tethyos, à quo ſi dictus eſt Theſſaliæ, & Creuſa natus eſt Hypſeus & Silbe, de qua Apollo filios Lapithem & Centaurum procreauit. Lapithes ducta Orſinome Phorbantem &

Peri-

Digitized by Google

Periphantem ſuſcepit, qui cùm in regnum ſucceſſiſſent omnes ſuos populos à patre nominarunt Lapithas. Fuit autem Aeſculapius omnium filiorum Apollinis celeberrimus, quem Iupiter fulmine confeciſſe dicitur, quia mortuos permedendi peritiam in vitam reuocaret. Id grauiter ferens Apollo cùm vlciſci non poſſet Iouis in ſe iniurias, omnem iræ impetum cõuertit in Cyclopas, quos quia fulmina Ioui feciſſent, ſagittis confecit. Ea re indignatus Iupiter Apollinem è cœlo relegauit. Quod ita ſcripſit in Argonauticis Orpheus:

ἄδμητος δ᾽ ἀφίκανε φεραιόθεν ὅππότε παῖδα
θητεύων, ὑπόεικε Διὸς δ᾽ ἠλεύατο μῆνιν.
ἔνεκα τοὶ κύκλωπας ἀμαιμακέτοισιν ὀϊστοῖς
ἐν φθιτοῖσιν ἔτευξ᾽ ἀσκληπιοῖο εἵνεκα λύσης.

Inde Pheris Admetus adeſt: ſeruiuit Apollo
Huic olim, cuperet vitare is cum Iouis iram.
Cyclopas quoniam confecerat ille ſagittis,
Atque neci dederat Aſclepi pignoris ergò.

Inde demiſſus ac exul errabundus mortalium calamitatibus factus eſt obnoxius, vt teſtatur Lucianus in dialogis mortuorum. Hic idem Deus propter inopiam rerum omnium victui neceſſariarum mortalis omnium miſerrimus factus operam ſuam Admeto Theſſaliæ Regi paſcendis armentis conceſſit. Vel vt alii maluerunt, datus eſt in ſeruitutem Admeto, qui, quoniam oues pauit, vocatus fuit Nomius & Agreus, de quo ita Pindarus in Pythicis:

καὶ ἀγρὲν ἀπόλλων᾽
ἀνδράσι χάρμα φίλοις,
ἄγχιστον ὀπάονα μήλων.

Et clarum Apollinem
Viris letitiam amicis
Propinquum cuſtodem ouium:

A quo magnopere dicitur fuiſſe amatus contracta poſtmodo non vulgari amicitia propter bonitatẽ ingenii & induſtriam ipſius Apollinis.

Huic

Huic eodem die natus Mercurius veſperi boues ſurripuit, vt eſt in hymno Homeri in Mercurium:

ἠῶος γεγονὼς μέσῳ ἤματι ἐγκιθάριζεν.
ἑσπέριος βοῦς κλέψεν ἑκηβόλου ἀπόλλωνος.
Editus is mane eſt cytharam pulſauit eadem
Luce, boues Phœbo celauit veſpere raptos.

Deinde cum quereretur Apollo, Mercuriũque minis terrere conaretur, vt boues per furtum raptas ſibi reſtitueret, idem Mercurius pharetram etiam ſurripuit; qua recognita coactus eſt ridere Apollo, vt ait Horat. in 1. carminum:

Te boues olim niſi reddidiſſes
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetrę
Riſit Apollo.

Cum Pindarus oues, alii boues pauiſſe Apollinem inquiant, Callimachus tamen in hymno in lauacrum Palladis equas illum pauiſſe aſſerit in his.

φοῖβον καὶ νόμιον κικλήσκομεν, ἐξ ἔτι κείνου
ἐξότ' ἐπ' ἀμφρυσῷ ζευγήτιδας ἔτρεφεν ἵππους
Dixerunt Nomium Phœbum, ex quo tempore ad vndas
Amphryſi Deus egit equas paſtum ille iugales.

Qua de cauſa habitus eſt Deus poſtea paſtorum vnà cum Pale, vt ait Virg. in Ecloga 5.

Ipſa Pales agros, atque ipſe reliquit Apollo.

Et in tertio Georgicorum:

Te quoque magna Pales, & te memorande canemus
Paſtor ab Amphryſo.

Huic lupus ſacer exiſtimatur, quia cùm infeſtũ ſit animal gregibus & armentis, Apollinis tamen armento pepercerit. Aſt ego crediderim, vt inimicum animal mactari ſolitum armentorum Deo, eadem cauſa qua ſus Cereri, & caper Baccho immolantur. Alij crediderunt ob rapacitatem ſacratum fuiſſe; quia caloris rapacitas per illum ſignificatur, ſicut coruus eidem erat ſacratus ob diuinationem pluuiarum & ſerenitatis, cùm nunc clara, nunc rauca voce vteretur pro mutationibus temporum. Arati tamen enarrator ob præſtantiſſimum oculorum acumen ſacrum Apollini perſpicaci exiſtimari cenſet. Sic enim inquit: *ὡς γὰρ ἐκεῖνος μακρόθεν ὢν ὁρᾶν δύναται. οὕτω δὴ καὶ ὁ λύκος ὀξυδερκὴς, καὶ διὰ τὸ ὀξυδερκὲς αὐτοῦ προσῳκείωσαν αὐτὸν τῷ ἀπόλλωνι.* *Vt enim ille cum procul extiterit, tamen poteſt perſpicere, ſic lupo magnum eſt aciei acumen: qui etiam quoniã eſt perſpicax Apollini ſacer putatur.* Hic idem Deus mox cum ad Eurotæ ripas in Sparta Hyacinthi pueri amore captus diſco certaret, Hyacinthum imprudens occidit, vt ait Ouidius libro Mutationum 15. atque ita Nicander in Theriacis:

ψίλωθρον, καρπόν τε φιλοθρήνου ὑακίνθου,
ὃν φοῖβος θρήνησεν, ἐπεί ῥ' ἀεκούσιος ἔκτα,
Παῖδα λαβὼν προπάροιθεν ἀμυκλαίου ποταμοῖο
πρωθήβην ὑάκινθον, ἐπεὶ σόλος ἔμπεσε κόρσης.
πέτρος ἀφαλλόμενος νέατον δ' ἤραξε κάλυμμα
Pſilothrum fructũ miſerabilis atque Hyacinthi,
Quem Phœbus luxit quod nolens forte cecidit
Inuadens puerum prima lanugine malas
Florentem gelidas Amyclas ad fluminis vndas.
Hic etenim ſaliens percuſſit tempora diſcus,
Temporis & fregit puero ſeruus opſa tenella.

Hac de cauſa profugus è Sparta ad Laomedontem dicitur Troiam confugiſſe, qui tum fortè mœnia ciuitatis extruenda curabat: ibi Apollo vnà cum Neptuno, cùm ambo rerum neceſſariarum inopia laborarent, ſuam operam pro promiſſa mercede Laomedonti locarunt lateres componentes. Non tamen tantam mercedem ceperunt, quanta ſibi promiſſa fuerat ab illo Phryge. At Ouidius non manibus Apollinis extructa fuiſſe mœnia Troiana ſcribit in epiſtola Paridis, ſed per ſonitum lyræ: quam dum tractaret, ſaxa ſe ſua ſponte ait concinnè accommodaſſe. Ita enim inquit:

Ilion aſpicies, firmataq́ turribus altis
Mœnia Apollineæ ſtructa canore lyræ.

Neque ſolùm extruendis muris Troianis cæmentum & lateres Apollo contrectauit, ſed etiã opem tulit Alcathoo in extruendis muris labyrinthi, vt teſtatur Pauſanias in Atticis ex omniũ Megarenſium opinione. Vbi etiam ſaxum oſtendebatur, ſuper quod citharam depoſuit Phœbus, cum eſſet opus aggreſſurus: quod ſaxum ſi lapide perenteretur, citharæ ſonum emittere per aliquod tempus conſueuiſſe dictum eſt. Nõ defuerunt ſanè qui dixerint Apollinem fuiſſe Arcadum Regem: qui cum ſeueriùs imperaret, pulſus fuit à ſuis ciuibus, & ex altiſſima imperii dignitate ad priuatam vitam, tanquam è cœlo in terram deiectus ad Admetum Theſſaliæ Regem confugerit: qui illi conceſſit, vt iis populis, qui circa Amphryſum fluuium habitabant, imperaret. Inde paſtor apud eum amnem Admeti fuiſſe dicitur, cùm Reges antiquitus & gubernatores ciuitatum *ποιμένες* ſiue paſtores dicerentur, ad cuſtodum pecudum ſimilitudinem: quia non minus vtilitatem ſuorum Reges antiqui procurabant, atque vel paſtores pecudum, vel patres filiorum. Inde Homerus etiam ex antiqua illa conſuetudine Reges ac

principes

principes populorũ, *ποιμένες λαῶν* vocat. Hæc igitur nominis conſuetudo cùm ab eis qui curat armenta translata ſit. poſtea locum dedit fabulę Herodotus in Euterpe omnes illos qui ab Aegyptiis *Dii* habiti ſunt, regnaſſe apud Aegyptios *oſtendit*, atque inquit eorum omnium poſtremum Orum Oſiridis, quem Apollinem Gręci vocarunt, imperaſſe, vt eſt in his: *τὸ δὲ πρότερον τῶν ἀνδρῶν τούτων θεοὺς εἶναι τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἄρχοντας, οὐκ ἐόντας ἅμα τοῖσιν ἀνθρώποισι, καὶ τούτων αἰεὶ ἕνα τὸν κρατέοντα εἶναι, ὕστατον δὲ αὐτῆς βασιλεῦσαι ὧρον τὸν ὀσίριος παῖδα, τὸν, ἀπόλλωνα ἕλληνες ὀνομάζουσι. τοῦτον καταπαύσαντα τυφῶνα, βασιλεῦσαι ὕστατον αἴγυπτον.* *Atque prius horum hominum Deos fuiſſe illos, qui regnauerant in Aegypto, qui non amplius inter mortales degerent: inter quos vnus fuerit ſemper, qui reliquos auctoritate anteiret. Poſtremus autem omnium regnauit Orus Oſiridis filius quē Gręci vocarunt Apollinē.* Eſt enim Oſiris Bacchus, vt dictum eſt. Dictus eſt Apollo, cùm boues Admeti coſtodiret, ocii pertæſus citharam inueniſſe, vt ait Pauſanias in prioribus Eliacis, cùm lyram Mercurius inuenerit, vt dicetur. Fertur idem fuiſſe muſicæ & vaticiniorum inuentor, vt eſt in primo Metamorphoſeωn Ouidii:

Iupiter eſt genitor: per me quod eritq́, fuitq́,
Eſtq́ patet: per me concordant carmina neruis.

Perutile ſanè & præclarum inuentum fuit Apollinis muſica, quę tanquam ſolatium quoddam, & ad obliuionem humanarum calamitatum remedium, quibus vita hominum vndique ſepta eſt, fuit inuenta, verum illam nunc magis effœminarunt quàm conueniebat, vt chromati cum melos adhibuerunt ad demulcendos animos: nunc magis virilem fecerunt: nunc ex his ambobus modulis fecerunt permiſtam: ſicuti requirebat rerum pręſentium ratio. Neque rudis omnino aut inurbanus habitus eſt, qui muſicæ non fuiſſet ignarus. Alius fuit muſicæ modus, cùm per numeros animi in bellum eſſent incitandi, alius modulus fuit in conuiuiis, alius inter Deorum ſacrificia. Qui enim modulos rectè cognouerit, & quibus ex numeris componantur ſinguli, ille facilè ad omnia tempora muſicam rationem accommodabit. Fuerunt hac ipſa de cauſa Muſæ in eius tutela creditæ, quarum & dux pater Apollo fuit exiſtimatus. Fabulantur Linum Amphimaro Neptuni filio & Vrania genitum fuiſſe: qui cùm omnes mortales gloria muſicę antecelleret, ab Apolline, cui ſe cantu conferebat, fuit extremo ſupplicio affectus, cui etiam parentant ante ſacra Muſarum. Fuit etiam Linus Apollinis & Terpſichores filius: vel, vt alii maluerunt, Vraniæ & Mercurii, qui fuit ab Hercule cithara occiſus, cuius diſcipuli fuiſſe memorantur Thamyras, Or-

pheus,

Digitized by Google

pheus, Hercules. Hic natus eſt Thebis vt in primo lib. diſciplinarũ ſcripſit Hermodotus Platonicus, qui cùm fuiſſet poeta præſtantiſſimus, ſcripſerat de mundi generatione, cuius in initio dixit omnia ſimul eſſe genita: atque idem ſcripſit de Lunç & Solis curſu, deque generatione animalium ſcriptum reliquit Dio in tertia cõpoſitione, Linum alium natum eſſe ex Apolline & Pſammate nympha, quam alii neptem, alii filiam fuiſſe Crotopi aſſerebant: quæ cùm ex occulto concubitu apud Nemeum fluuium peperiſſet infantem illum Linum appellauit, quod antiqua Arginorum lingua ſpurium ſignificat. Hunc Linum tamen alii ob timorem patrui canibus expoſitum ac laniatum fuiſſe memorant alii ob negligentiam paſtoris aiunt id accidiſſe, cui datus fuerat educandus: Fuit & alius Linus, qui lamentationes ac fletus carmine prior edidit elegiaco, de quo mentionem fecit Phylarchus hiſtoricus. Huic Deo ſacer creditus fuit oleaſter, quia iuxta oleam & palmã natus ſit, vt quidam putarant. ego vero crediderim, quod illa planta ſolem maximè amet, cùm in locis frigidis nõ naſcatur. Quod illi ſacer ſit, ita Theocrit in Herc. Leonicida:

χλωρίτ' ἀγριέλαιος ἀπόλλωνος νομίοιο
ἱερὸν ἁγνὸν ξεῖνε, τελοιοτάτοιο θεοῖο

Atque virens Oleaſter Apollinis ipſe ſacratus,
Ac purus, coma ſacra Deo frondeſcit adulto.

Et quoniam muſica fuit Apollinis inuentum illi conſecratas etiam cicadas, canorũ omnino animalis genus exiſtimarunt, & fidiculam piſcẽ, vt Bocam Mercurio, trigiem Hecatæ, phalaridem ſiue apuam Veneri, fuſaneos Dionyſo, & vitulum marinum: pompilum Neptuno, mullum Dianæ, vt ait Dorion in piſcibus. Hic Deus patrius & ciuitatis defenſor creditus fuit ab antiquis Athenienſibus ad cuius Dei memoriam mos fuit priſcis Athenienſibus comã nutrire, & aureas cicadas capillis adnexas geſtare, vt his verbis teſtatur Thucydides: καὶ οἱ πρεσβύτεροι αὐτοῖς τῶν εὐδαιμόνων οὐ πολὺς χρόνος ἐπειδὴ χιτῶνάς τε λινοῦς ἐπαύσαντο φοροῦντες, καὶ χρυσῶν τεττίγων ἐνέρσει κρωβύλων ἀναδούμενοι τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν. *Atque antiqui qui inter illos diuitijs [illegible]iterũt, nec longum intercedit temporis ſpatium, ex quo lineas tunicas geſtare ceſſarunt, & aurearum cicadarum corymbos è capillis capitum dependentes.* Verum rem hanc apertius pateſcit Ariſtophanis enarrator in his: ἀρχαιότατοι τῶν ἀθηναίων τέττιγας χρυσοῦς ἐν τοῖς τῶν τριχῶν πλέγμασιν εἶχον, διότι οἱ τέττιγες μουσικοὶ ὄντες, ἀνάκεινται τῷ ἀπόλλωνι, ὃς ἦν πατρῷος τῇ πόλει. *Antiquiſſimi Athenienſium aureas cicadas capillis implicitas geſtabant, quoniam cum muſicæ ſint cicadæ, ſacratæ ſunt Apollini: qui patrius eſt Deus illius ciuitatis.* Hic Deus etiam celebertimus fuit ob diuinandi artem & vaticinia, eo quæ maxime omnium Deorum ab omnibus fere gentibus in honore habebatur: cuius taberna quædam & officina reſponſorum diutiſſimè patuit in Delphis præter cætera loca. Scriptum reliquit Lucianus in dialogo de Aſtrologia, virginem quandam apud Delphos prędicendi munere functam fuiſſe: cum tamen draco eſſet ſub tripode, qui vocem emitteret. Fabulantur tamen nonnulli Apollinem vaticinandi artem à Pane didiciſſe, vt ait Apollodorus lib. 1. in his: ἀπόλλων δὲ τὴν μαντικὴν μαθὼν παρὰ τοῦ πανὸς τοῦ Διὸς καὶ θύμβρεως, ἧκεν εἰς Δελφοὺς χρησμῳδούσης τότε θέμιδος. ὡς δὲ ὁ φρουρῶν τὸ μαντεῖον πύθων ὄφις ἐκώλυεν αὐτὸν παρελθεῖν εἰς τὸ χάσμα, τοῦτον ἀνελὼν τὸ μαντεῖον παραλαμβάνει. *Apollo autem vaticinandi arte ex Iane Iouis & Thymbris Nymphæ filio percepta Delphos ſe contulit, quo tempore Themis dabat reſponſa. At vbi illum Pytho ſerpens impediret quo minus penetraret ad hiatum e caſo Apollo loco oraculi ipſe potitus eſt.* Erat enim, vt quidam antiquorum tradiderunt, tripos aureus: ſub quo ſerpens in adyto templi Apollinis Delphici, è quo loco reſponſa dabantur: atque hic tripos hac de cauſa illi dicatus fuit. Fama eſt, vt teſtatur Plutarchus in Solone, Mileſios hoſpites nonnullos à Cois piſcatoribus aliquando emiſſe retium iactum, & certa mercede conuenerunt Coi vt quidquid eo iactu cœpiſſent, id eſſe hoſpitum Mileſiorum. Aureum itaque tripodem reti annexum traxerunt: quem ferunt Helenã, cùm Troiam nauigaret, iuſſu oraculi in eo loco depoſuiſſe. Deinde cùm nata eſſet controuerſia de illo tripode inter piſcatores & Mileſios, ciuitates ambę cauſam illam publice ſuſceperunt, donec ad arma ventum eſt. Deinde cùm vtrique Pythiam conſuluiſſent, reſponſum tulerunt ſapientiſſimo omnium tripodem illum mitti oportere: tũ omnibus aſſentientibus Cois, qui pro illo antea decertauerant, tripos ad Thaletem Mileſium defertur, vt ait Laertius in eius vita: quem tamen Thales ad Biantem, vt ſe ſapientiorem remiſit: & ab eo rurſus ad alios eodem pacto tranſmiſſus, demum ad Thaletem denuò remittitur: quem ille tandem Iſmenio Apollini dicati oportere inquit. Theophraſti tamen opinio fuit, quod Bianti primùm fuerit delatus, deinde Thaleti, & ad alios deinde, mox ad Biantem denuo remiſſus Apollini Delphico

phico

phico conſecratus fuerit. Fuit autem tripos, vt eſt in lib. 4. Iliad. vas vel æneum, vel aureum, quod tribus pedibus fulciebatur, anſaſque ſiue aures haberet, quibus capiebatur, quorum vaſorum vſus erat in ſacrificijs. Horum alij ſeruabantur ab igne intacti atque τρίποδες ἀναθηματικοὶ dicebantur, oblati ſiue depoſiti tripodes ſcilicet: quorum formæ ita fecit mentionem Homerus:

καὶ τρίποδ' ὠτώεντα φέρειν.

Et tripoda auritum ferre.

Illi tripodes, qui imponebantur igni & quibus vtebantur in ſacris, dicebantur ἐμπυριβῆται, hoc eſt igni impoſiti, de quibus ita meminit idem poeta:

τῷ μὲν νικήσαντι μέγαν τρίποδ' ἐμπυριβήτην
τὸν δὲ δυωδεκάβοιον ἐνὶ σφίσι τῖον ἀχαιοὶ.

Impoſitumq́; igni victori dat tripodem, quem
Bis ſenos ſuperare boues rebantur Achiui.

Sunt qui dicant tripodes mēſas fuiſſe in Apollinis Delphici templo, ſuper quibus recumbentes Phœbades reſponſa redderent. quas etiam menſas cortinas vocarunt, à corio Pythonis ita dictas, cum eo tripos Delphicus tegeretur. Alij tamen cortinam vas eſſe crediderunt tribus effultum pedibus, in quod mergebatur Phœbas vaticinatura. Alij ſellam, quę tribus pedibus fulciretur, tripodem eſſe ſenſerunt, ſuper qua ſedens oracula daret: quod videtur teſtari Callimachus in lauacrum Dianæ:

οὔ πω μοι πυθῶνι μέλει τριποδήιος ἕδρη.

Nondum cura mihi ſedes tripodis fuit ante.

Alij vas pulueribus plenum, vt ſenſit Hellanicus. Strabo diuinum domicilium, ſpeluncam ſcilicet profundam. Memoriæ proditum

eſt a Muſæo lib. 3. Iuniperum ſpinoſam arborem conſecratam fuiſſe, cui laurus præterea dicata putabatur, quod nympham Daphnen ab Apolline amatam in hanc ferunt mutatam, cum fugeret Apollinem: quia magis Leucippo iuuene imberbi ac preualido delectaretur, ferunt Leucippum fuiſſe inuitatum cum cætero cætu virginum vt ſe lauaret in fluuio Ladone, cum eſſet indutus veſte muliebri, idque impulſu Apollinis inuidentis eius fælicitati, quod cum recuſaſſet Leucippus, fuit denique protractus, ac deprehenſus virginem ementitus à socijs Dalphnes iaculis & pugionibus confoſſus interijt, atqui laurus Apollini ſacra putabatur, non ſolùm quia Ladonis filiam ab Apolline amatam in illam arborem conuerſam eſſe fabulantur, vt teſtatur Ouidius libro primo Metamorph. ſed etiam quia naturę ipſius Apollinis conuenit, cum arbor ſit natura calida, cuius folia & fructus ſiccant & calefaciunt vehementer, vt ait Aetius in libro primo, atque magis etiam ipſe fructus. Hæc eadem cauſa fuit cur Lunæ ſimulachrum laureum ramum teneret, per quem calorem vna cum lumine illam a Sole accipere ſignificabant, vt ſenſit Ptolemeus in Almageſto. hæc vna eſt arbor, quæ fulmine minimè tangitur. quare fuit ἀλεξίκακος dicta ſiue arcens ac repellens mala. neque timet anni iniuriam, ſed ſemper frondet, neque vnquam ſenex apparet. eius odor ad vitandam peſtilentiam commodus eſt, vt ait Herodianus: atque non mediocriter confert diuinationibus, ſiquidem eius folia ſub puluinari dormientium poſita vera ſomnia gignere putantur. Huius arboris coronæ Apollinis templis appendebantur, & vates coronabantur, dicebanturque lauri foliis veſci, quòd vtilia vaticinia capientibus ſignificantes munera & ſumptus in victum reportabant, resque omnes humanæ vitæ neceſſarias, vt teſtatur Iſacius, Nicander Aetolus, is qui Alexipharmaca ſcripſit, quique Apollinis Clarij fuit ſacerdos, ſcriptum reliquit in Aemonia primum apud Tempe laurum fuiſſe inuentam, quod innuit in his:

πολλάκι δ' ἢ οἴνης ἀμιγῆ πόσιν, ἢ ἀπὸ δάφνης
τεμπίδος, ἢ δαύκοιο φέροις ἐκ καυλία κόψας.
Vel purum vitis potum fer, vel dato lauri
Aemoniæ, paſtinacamq; , aut caulia cædens:

Apollinis Iſmenia diuinatio non fiebat per reſponſa, ſed per illa animalia quæ comburebantur, ſacerdotes futura vaticinabatur, vt ait enarrator Sophoclis. Magi præterea & Scythę per lignum myricæ vaticinabantur, & per alias multas aliorum arbuſtorum virgas, quod genus vaticinij à Medis etiam ſeruari ſolitum ſcriptum fuit à Dione libro primo tertiæ compoſitionis:

ſicuti

Digitized by Google

ſicuti Iamidæ per pelles exſſarum victimarum ignibus impoſitarũ, ſi rectè inciderentur: cum alias aſtragalis ſuper menſis impoſitis Deorum vaticinari mos fuiſſet. In Lesbo præterea fieri ſolita per virgas myricæ vaticinia teſtatur vel eo cognomen ipſius Apollinis, qui inde Myricæus vocatus fuit a Lesbiis. Scriptum reliquit præterea Archeus in iis quę memorię prodidit de Archeanatide ac de bello Erythręo Apollinẽ apparuiſſe in ſomnis Archagetæ ſummo eius expeditionis Imperatori, qui ramum geſtaret myricæ: quare illam plãtam illi Deo gratam putarunt. Mutho-dorus pręterea in quodam libello quem ſcripſerat de conſuetudine, antiquiſſimam plantam eſſe myricam putaſſe videtur, qua etiam Aegyptii per pompam Iouis coronarentur. Verùm hanc ſententiam ita attigit paucis idem Nicander in Theriacis.

καὶ μυρίκης λάζοιο νέον πανακαρπέα θάμνον
μάντιν ἐνὶ ζωοῖσι γεράσμιον ᾗ ἐν ἀπόλλων
μαντοσύνας κορυφαῖος ἐθήκατο, καὶ θέμιν ἀνδρῶν.

Inde nouum fruticem ſterilis tu ſume myricæ,
Quæ vates veneranda viros eſt inter. Apollo
Iura virum huic tribuit, venturaq́; dicere clarus.

Fama eſt Democritum non ſolùm ſolita auguria intellexiſſe, ſed etiam certo nomine aues quaſdam nominare ſolitum, è quarum ſanguine commiſto anguis naſceretur, ex quo ſi quis edifſet, auium omnium intelligeret idioma. atque Melampo memorant angues quoſdam aures lambentes viſos, quare ille poſtea ſermones auium dicitur intellexiſſe, fama eſt Apollonium Thyaneum auium omnium voces intelligere ſolitum, quem aiunt aliquando paſſeres lætantes intuitum dixiſſe præſentibus non paucis, illos ſignificaſſe cœteris aſinũ collapſum, milium quod portabat, diſrupto ſacco, effudiſſe, quare eſſe vnde vberrimè paſcerentur. Illud cùm viſum eſſet miraculum audientibus, aiunt nonnullos ſtudiosè ſpectatum accurriſſe an vera eſſent, quæ nunciarentur, atque inueniſſe ſicuti ab Apollonio dictum fuerat. Hanc diuinationem Romani cùm ad libros Sibyllinos & exta Tyrrhenorum & auguria & ſigna de cœlo retuliſſent, cęteras omnes diuinationes aboleuerunt. Erant autem multi modi diuinationum apud antiquos, ſiquidẽ vel volatus auium, vel obſeruationes tripudiorum, vel auguria, quorum fuit Caras inuentor, vel intuitus auium, vel exta victimarum, vel ſigna de cœlo, vel prodigia, vel portenta, vel reſponſa Deorum, vel ſomnia, vel aſtra, vel aqua, vel ignis, vel mortui futura prædicebant ac præmonſtrabant, vel alii modi, quos omnes recenſere foret ſuperuacaneum. Nam multa horum fuerunt ab Orpheo deſcripta in Argon. vt patet ex his:

ἀμφὶ δὲ μαντείας ἐδάην πολυπείρονας ὄρμους,
θηρῶν, τ' οἰωνῶν τε, καὶ ἣ σπλάγχνων θέσις ἐστίν.
ἠδ' ὅσα θεσπίζουσιν ὀνειροπόλοισιν ἀταρπούς
ψυχαὶ ἐφημερίων, ὕπνῳ βεβολημέναι ἦτορ,
σημείων, τεράτων τε λύσεις, ἄστρων τε πορείας.

Perdidici leges multas, ac munia vatum,
Quæ volucresq́; ferasq́; docent, quo conuenit exta
Eſſe modo: quæ diuinent inſomnia mentes
Mortales vt habet ſopor, & leuis irrigat artus
Prodigiis quæ conueniat, monſtriuq́; medela,
Portentiq́; Deum, quid nobis ſydera monſtrent.

Nam & Virg. quoſdam numerauit in 3. Aeneid. hoc pacto:

Troiugena interpres Diuum, qui numina Phœbi,
Qui tripodas, Clarii lauros, qui ſydera ſentis:
Et volucrum linguas, & præpetis omina pennæ.

Non iniuria idcirco vates, rerumq́ue futurarum coniectores Apollinis filios antiqui eſſe exiſtimarunt: quippe cum Theſtor, qui fuit pater Calchantis, Apollinis & Aglaiæ filius ſit creditus: & Mopſus eiuſdem Dei, & Mantus, à quo etiam Mopſo victus Calchas diuinandi peritia præ mœrore diem ſuum obiit. Dicunt enim oraculi reſponſum datum fuiſſe Calchanti tunc eſſe ſibi pereundum, cum in vatem peritiorem incidiſſet, qui in Colophonem cùm Amphilocho, vel vt alii voluerunt cum Antilocho Perolypæte, Leonteo, aliiſq́ue quibuſdam ducibus profectus poſt euerſum Ilium incidit in Mopſum. Hi cùm ambo in contentionem veniſſent de ficu agreſti quot nam ficus haberet, reſpondit Mopſus decem millia, medimnum vnam, & ficum præterea, quam rem attigit Heſiodus his carminibus:

θαῦμά μ' ἔχει κατὰ θυμόν, ἐρινεὸς ὅσσος ὀλύνθους
οὗτος ἔχει, μικρός περ ἐών· εἴποις δ' ἂν ἀριθμόν;

Quot groſſos hæc ficus habet miror, licet illa
Parua ſit: an numerum poſſes mihi dicere eorum?

Reſpondit autem illo tacente:

Μύριοί εἰσιν ἀριθμόν, ἀτὰρ μέτρον γε μέδιμνος·
εἷς δὲ περισσεύει, τὸν ἐπενθέμεν οὐκ ἐδύναιο.
ὣς φάτο, καί σφιν ἀριθμὸς ἐτήτυμος εἴδετο μέτρου.
καὶ τότε δὴ Κάλχανθ' ὕπνος θανάτοιο κάλυψεν.

Mille quidem decies numero. menſura medimni eſt.
At ſupereſt vnus, quod non percurrere poſſes.
Sic ait, eſt numerus vere hinc compertus eorum.
Calchanti æterno clauſit mors lumina ſomno.

Illis vero collectis ita reipſa numerus, vt di-

Digitized by Google

ſum fuerat, inuentus eſt at contra interrogatus Calchas de ſue prægnante prætereunte quot geſtaret in vtero, & quando eſſet paritura, & quibus ſignis, obmutuit: dicente Mopſo decem & inter hos vnum tantum marem geſtare in vtero & eſſe cras parituram initio horæ octauæ, & marem totum nigrum, ac tres fœminas tranſuerſè albam lineam ſupra humeros habituras, è reliquis duas roſtrum album ad oculos vſque reliquas poſteriora crura ſiniſtra ab vngula ad genu vſq. Calchas, vbi res poſtridie eius diei ita eſſe fuiſſet comperta mœroris impatiens vitam finiuit: quamuis hæ diuinationes vt ait Apollonius Ataliens in libro ſecundo compoſitionis, tanquã infidæ ac plerumque vanæ relinquendę ſunt, & in primis quæ fiunt per phyſiognomiam, aſtragalos, circulos, terram, cribrum, formam, ignem peluim, aquam, manum, caſeum, ac mortuos euocatos. Sed aliquando tamen oracula veritatem expreſſerunt quæ non ſemper fallere mortales potuerunt, vt etiam veridicæ fuerunt Sibyllę. Sic enim Apollo Chriſti mortem expreſſit, & Sibylla eiuſdem miracula, quæ ante mortem erat facturus. atque Apollo quidem ſic:

θνητὸς ἔην κατὰ σάρκα, σοφὸς τερατώδεσιν ἔργοις.
ἀλλ' ὑπὸ χαλδαίων κριτῶν ὅπλοις συναλωθεὶς
Γόμφοις καὶ σκολόπεσσι πικρὴν ἀνέτλησε τελευτήν.

Namq; caro mortalis erat, diuinaq; facta,
Chaldæa ſed iudicibus per tela retentus
In ligno, clauiſq; tulit pòſt funus acerbum.

Sic autem Sibylla inquit:

——— νεκρῶν δὲ ἀνάστασις ἔσαι,
καὶ χωλῶν δρόμος ἔσ' ὠκὺς, καὶ κωφὸς ἀκούει.
καὶ τυφλοὶ βλέψασι, λαλήσουσ' οὐ λαλέοντες.

Conſurgent extinctorum mox corpora, claudis
Curſus erit velox, ſurdusq; exaudiet, atque
Proſpicient longe cæci, mutiq; loquentur.

Fuerunt autem duo Dei tantum, quorum celebrabantur reſponſa, Iupiter & Apollo; quorum ita fecit mentionem Aeſchylus in Eumenydibus:

καὶ χρησμοὺς, τοὺς ἐμοὺς τε καὶ Διὸς
ταρβεῖν κελεύω.

Oracula ipſe cum Iouis, tum dein mea
Confidere impero.

Veruntamen idem Aeſchylus teſtatur in Sacerdotibus Apollinem à Ioue prius accipere reſponſa ſolitum, deinde eadem dare petentibus, vt eſt in his carminibus:

στέλλειν ὅπως τάχιστα· ταῦτα γὰρ πατὴρ
ζεὺς ἐγκαθιεῖ λοξίᾳ.

Citiſſimè huc venire: namq; talia
Apollini pater loquenti ſuggerit.

Quamuis Diodorus Siculus à matre vaticinium, & medendi artem filium edoctum fuiſſe inquit, nam. Idem eſt Orus Aegyptiis, qui Græcis Apollo: cùm Iſis ſiue Ceres, vt quidam putarunt, multa pharmaca ad ſanitatem inuenerit, & magnam partem medicinæ empiricæ. Vocatus fuit autem Apollo ἀμοιβεὺς à Delphicis, quia cùm prius Neptunus Delphis coleretur, at Apollo in Calabria, loca mutarunt inuicem: ſic enim illum vocauit Lycophron:

τοῦ τεχνοποιοῦ δαιπέδων ἀμοιβέως.

Locum Dei mutantis, atque mœnia Condentis.

Huic Deo cygnus etiam dicatus eſt, quia diuinet ac vaticinetur quando moriturus ſit, & quaſi præ lætitia cantet, cùm proſpiciat quantus bonorum cumulus ſit in morte, vel certè quantam moleſtiarum, quę ſunt in hac miſerrima vita, frequentiam ſit relicturus: quam cauſam & cantus, & cur dicati ſunt Apollini cygni, ita ſcripſit Cicero in primo Tuſc. diſput. Itaque commemorant, vt cygni, qui non ſine cauſſa Apollini dicati ſunt ſed quod ab eo diuinationem habere videantur quia prouidentes quid in morte boni ſit, cum cantu, & voluptate moriantur. Fuit autem templorum omnium opulentiſſimum Delphici Apollinis, quippe cùm vel mile aureos lateres Crœſus ille ob inſignes diuitias celeberrimus aliquando dono miſerit, vt teſtatur Zezes hiſt. 1. vt aurea tota ara Apollini ex iis strueretur. Fuit & alius infinitus propè Regum & Imperatorum munerum numerus auguſtiſſimorum, vt videtur innuere Ouid. in Epiſt. Cydippes.

Et modo porticibus ſpatior; modo munera Regum
Miror: & in cunctis ſtantia ſigna locis.

Tribuebatur Apollini ars medendi, & ſagittarum ſcitè emittendarum peritia, quod his verbis ſignificauit Ouidius libro primo Metamorph.

Inuentum medicina meum eſt, opiferq; per orbem
Dicor: & herbarum ſubiecta potentia nobis.

Et Callimach. hymno in Apollinem.

τέχνῃ δ' ἀμφιλαφὴς οὔτις τόσον, ὅσσον Ἀπόλλων
κεῖνος ὀϊστευτὴν ἔλαχ' ἀνέρα, κεῖνος ἀοιδόν·
φοίβῳ γὰρ καὶ τόξον ἐπιτρέπεται καὶ ἀοιδή.
κείνου δὲ θριαὶ, καὶ μάντιες ἐκ δέ νυ φοίβου
ἰητροὶ δεδάασιν ἀνάκλησιν θανάτοιο.

Arte magis varius nullus, quam clarus Apollo
Sunt illi artifices cantus cure; ille ſagittas,
Ille arcus curat; pariterq; oracula, vates,
Suffragia, ex illo didicerunt funera primum
Differre,

Differre & gelida vitare pericula mortis:

Hunc Deum & aureos calceos geſtare, & omnia χρύσεα habere finxit Callimachus ex antiquorum opinione: & ſemper eſſe iuuenem, neque vnquam pubeſcere, aut lanugine prima barbæ veſtiri, vt eſt in his verſibus:

χρύσεα τῷ 'πόλλωνι, τό, τ' ἐνδυτὸν, ἥ τ' ἐπιπορπὶς,
ἥ τε λύρη, τό, τ' ἄεμμα τὸ λύκτιον, ἥ τε φαρέτρη
χρύσεα καὶ τὰ πέδιλα. πολύχρυσος γὰρ Ἀπόλλων.
καὶ τε πολυκτέανος, Πυθῶνί κε τεκμήραιο.
καὶ μὲν ἀεὶ καλὸς, καὶ ἀεὶ νέος, οὔποτε Φοίβου
θηλείαις οὐδ' ὅσσον ἐπὶ χνόος ἦλθε παρειαῖς.

Aurea ſunt Phœbo hæc: veſtiſq; & fibula in illa:
Tum lyra, tum chordæ, ex humero pendenſq; pharetra.
Calcei & ex auro vtriq; auri diues Apollo eſt.
Poſſidet is multa: quod Pytho oſtendit. & idem
Formoſus ſemper. ſemper iuuenisq; nec illi
Fœmineæ quantum nigrent lanugine malæ.

Scripſit Homerus in hymno in Apollinem, Apollinem ipſum vocatum fuiſſe Pythium, quia Typhonem ſagittis interemerit: qui Solis calore poſtea corruptus Apollini Pythio nomen dedit. Nam πύθεσθαι putreſcere ſignificat, vt eſt in his carminibus:

—— ὃ δ' ἐπηύξατο Φοῖβος Ἀπόλλων·
ἐνταυθοῖ νῦν πύθευ ἐπὶ χθονὶ βωτιανείρῃ.

—— ſic inde precatus Apollo eſt:
Putreſcas tellure iacens campoq; feraci.

Tum idem paulò poſt:

—— οἱ δ' ἄνακτα
πύθιον καλέουσιν ἐπώνυμον, οὕνεκα κεῖθι
αὐτοῦ πῦσε πέλωρ μένος ὀξέος ἠελίοιο.

—— Inde vocarunt
Pythion hunc regem cognomine, putruit illic
Quod monſtrum radijs, & claro lumine ſolis.

Fabulati ſunt antiqui hunc è terra à Iunone pugno percuſſa natum eſſe, quem ſerpentem fuiſſe crediderunt, at non Typhonem, vt ſcripſit de illo Nicander Colophonius in his:

ὡς ἄρα φωνήσασ' ἵμασε χθόνα χειρὶ παχείῃ·
κινήθη δ' ἄρα γαῖα φερέσβιος.

Sic effata grauis percuſſit robore dextra
Tellurem: motumq; ſolum eſt tum fertilis agri.

Cæſus fuit hic Python ſerpens non procul à Cephiſo flumine, qui fluit ad radices montis Parnaſi, vt ait Dionyſius in libello de ſitu orbis. Scriptum reliquit Ouid. in 1. lib. Metamorph. Pythia poſtea in honorem Apollinis fuiſſe inſtituta, quæ non à Typhone putrefacto, ſed à ſerpente fuerunt inſtituta, vt in his ſcribitur:

Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitæ ſerpentis nomine dictos.

Celebrabantur autem hi ludi vere ineunte ab omnibus Cycladum incolis, ſicuti tradidit Dionyſius in lib. de ſitu orbis in his carminibus:

Ἀρύσιαδ' Ἀπόλλωνι χοροὺς ἀνάγουσιν ἅπασαι
ἀρχομένου γλυκεροῦ νέον εἴαρος, εὖτ' ἐν ὄρεσσιν
ἀνθρώπων ἀπάνευθε κύει λιγύφωνος ἀηδών.

Inſtituere choros omnes: victoria quando
Grata fuit, cum iucundum ver incipit: & cum
Arboribus dulces nidos ſubtexit aedon.

Omnes enim inſulæ etiam, quæ fuerunt circa Delum ludos pro illa victoria inſtituerunt. Scripſit tamen Pauſanias in Corinthiacis Diomedem à Troia redeuntem cùm effugiſſet tempeſtatem, quæ Græcis ab Ilio redeuntibus immiſſa eſt, apud Trœzenios templum Apollinis Incenſoris dicauiſſe, & Pythicos ludos in eius honorem inſtituiſſe. Erat antiquiſſimus mos vt pulchrior ex omnibus hymnis qui offerrentur, in honorem Apollinis caneretur: poſtea verò cantus ad citharam fuit inſtitutus, & aulœdorum atque tibicinum certamina: & præmia ab Amphictyonibus de medio ſublata, & coronarium duntaxat fuit propoſitum: & quadrigis exceptis, omnia, quæ in Olympicis aderant athletarum ſtudia, in hæc recepta certamina. Deinde paulò poſt repudiata fuit ars aulœdorum, & ex his ludis excluſa quia iucundum quidam & triſte præ ſe ferrent, cum elegi, funebreſque lamentationes his tibiis conuenirent. Mox additus eſt equorum curſus, & armatorum deinde, mox bigæ introductæ atque variis temporibus & pullorum binorum & ſingulorum in iugum curſus, inſtituti quorum nonnullorum mentionem fecit Ouid. lib. 1. Metamorph.

Hic iuuenū quicunque manu, pedibusve, rotave
Vicerat, æſculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat.

Erat enim antiqua conſuetudo iam tum à Theſei temporibus è Creta reducis incepta, vbi ludos Deli inſtituit; vt victores palma coronarētur. Mox coronis mutatis manſit tamen conſuetudo, vt omnes victores vbicūque eſſent, palmam manibus geſtarent, vt ait Pauſ. in Arcadicis. At corona laureæ propria fuit Delphicorum præmiorum, idque eum ob perpetuum vigorem, tum quia arbor ipſa Apollini ſit dicata. Verum de his ludis alio loco pluribus fortaſſe pertractabimus. Fuerunt qui dixerint hos ludos non ob ſerpentem ab Apolline cæſum inſtitutos fuiſſe, ſed ob incolam quendam Pythus (ſic eum nominabant Delphos antiqui) ab Apolline confixum ſagittis, qui ibi extabuit. Atque per id temporis ita nominabantur ea quæ corrum-

Digitized by Google

corrumperentur, vt in Phocicis inquit Pauſ. Scriptum reliquit Ephorus, quo quidem tempore Apollo in terras deuenit, homines ſylueſtribus fructibus viuentes ac ferarum more manſueſeciſſe atque id contigiſſe in Delphis primū, mox ad Panopeam vrbem profectum crudeliſſimum & violentum tyrannum Tityum interemiſſe, audiſſeque è Parnaſiis hominibus alium eſſe tyrannum non minus hominibus infeſtum Pythonem nomine atque cognomine draconem, quem & ipſum ſagittis Apollo confecit. Atque inter pugnandum cùm Io Pæan calamitatum eſſet, quod mitte Apollo ſignificat, manſit poſtea conſuetudo vt in Pæanibus & in epiniciis, & in omni lætitia alicuius victoriç, Io Pæan conclamaretur, vt eſt illud Ouid. in 2. de Arte:

Dicite Io Paan, & Io bis dicite Paan.
Decidit in caſſes præda petita meos.

Inde Pæanes dicti ſunt hymni, qui in laudem Apollinis compoſiti canebantur: erat autem rythmus eorum; ille plerunque qui à Sophocle ſeruatur in hoc carmine in Oedipode Tyranno:

ἰήϊε Δάλιε παιάν. *Ieie Dalie Paan:*

Quamuis duos fuerunt Pæanum genera, quorum vſus erat etiam in bellis: nam horum alterum genus Marti ante bellum erat dicatum: alterum Apollini poſt victoriam. Cum cœpiſſent igitur Pæanes in Apollinem cantari, cœpit & Apollo vocari Ieius vt Eueius Bacchus. Alii igitur *ἰὴ ἀπὸ τοῦ ἰᾶσθαι*, hoc eſt à medendo, alii *ἰὲ ἀπὸ τοῦ ἱέναι* à mittendo ſcilicet dixerunt quippe cùm radii Solis cum moderato calore demiſſi vitam mortalium conſeruent, at contrà lethiferi ſunt iidem radii ſi immoderatus calor extiterit. Alii vtrumque coniunxerunt, dixeruntq́. *ἰήϊε*. Ieius deinde dictus fuit. Quod autem Pæanes vocarentur cantilenæ in Apollinem compoſitæ. declarauit id Homeri in 1. Iliadis:

οἱ δὲ, πανημέριοι μολπῇ θεὸν ἱλάσκοντο,
καλὸν ἀείδοντες παιήονα κοῦροι ἀχαιῶν.
μέλποντες ἑκάεργον· ὁ δὲ φρένα τέρπετ' ἀκούων
Phœbeas iras placabant carmine Achiui
Per totas luces pulchrum Paana canentes.
Cantantes Phœbū, huic mulcebant pectora cātus.

Fuerunt tamen, qui putarint Pçanas dictos fuiſſe non quidem *ἀπὸ τοῦ παίειν*. vel à periendo: ſed potiùs *ἀπὸ τοῦ παύειν*, quod placare ſignificat: quoniam canebantur iſtæ cantilenæ, vbi vel famem, vel peſtem ceſſare precabantur, vel aliquod imminens malum diuertere diuino implorato auxilio. Inde Aeſculapius Pçon dictus. Fuit ab Ariſtoph. in Pluto, quia morbos mitiget a ceſſare faciat:

ἀσκληπιοῦ παιῶνος εὐμενοῦς τυχών.
Aeſculapium nactus benignum quod fuit Pęonem.

Eius Dei laudes & res geſtę canebantur idcirco ad illum placandum, quod iis delectari putaretur, cùm primus iis, vt fama eſt, Iouis victoris laudes Saturno regno depulſo cecinisſet carminibus, cithara ſumpta magnificiſque veſtibus indutus. & coma mirificè ornata, vt ait in 2. Eleg. Tibullus:

Sed nitidus, pulcherq́; veni: nunc indue veſtem
Purpuream, longas nunc bene necte comas.
Qualem te memorant Saturno rege fugato
Victoris laudes tunc cecinisse Iouis.

Hic Deus eximiè colebatur in Soracte Phaliſcorum monte, cuius ſacerdotes nudis pedibus ad ſimulandam ſanctitatem prunas accenſas calcabant illęſi; ſed illud fiebat quibuſdam additis medicamentis & antidotis, quę res multitudinem hominum in ſummam admirationem & ſuperſtitionem adducebat. Id ita fuiſſe teſtatur Virg. lib. 11. in his:

Summe Deum, ſancti cuſtos Soractis Apollo
Quem primi colimus, cui pineus ardor aceruo
Paſcitur, & medium freti pietate per ignem
Cultores multa premimus veſtigia pruna.

Habuit Apollo multos locos in quibus colebatur: nam Homerus in 1. Iliad. Chryſen, Tenedon, Cyllamque ciuitates connumerauit, in quibus pręcipuè Apollo colebatur. nam vt de Ioue dictum eſt, & de Diis reliquis, vel à ciuitatibus, in quibus ſunt culti, vel ab euentu rerum, vel à conditoribus templorum cognomina obtinuerunt. vt Delphinius dictus eſt Apollo, quia Delphino ſimilis in mari aliquando Gnoſiis nautis apparuerit, ſibique aram erigi in littore iuſſerit, vt eſt in hymno Hom. in Apoll.

ὡς μὲν ἐγὼ τὸ πρῶτον ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ
εἰδόμενος δελφῖνι θοῆς ἐπὶ νηὸς ὄρουσα.
Sic mihi Delphino ſimili ſuper æquoris vndas
Cæruleas primum in nauim fuit impetus olim.

At Heliodorus Delphinum vocatum fuiſſe ſcripſit, quia in Pythone Delphinum draconem Latonæ vim inferentem ſagittis confecerit: cuius hæc ſunt carmina:

ὁππότε πετραίης ὑπὸ δειράσι παρνησσοῖο
Δελφύνην τόξοισι πελώριον ἐξενάριξεν.
Vel cum ſaxoſis Parnaſi in collibus arcu
Serpentem horrendum confecit is, atque ſagittis.

Fuerunt qui dixerint ita dictum fuiſſe, quia Caſtalium Cretenſem in coloniam Apollo deduxerit, à Delphino vectus: alii quia Delphino ſimilis nauis fuerit dux vſque ad ſinum Criſſæū, & in Phocidem, alii quia ſub forma delphini nauim conſcenderit, & vſque ad eum locum per

mare

Digitized by Google

mare deuenerit, mox exilierit illuc, vbi Delphi poſtea ſunt vocati. Verum nos has fabuloſas vanasque opiniones, & fabuloſa cognomina prætermittentes, illa tantum ſummatim percurramus, quæ cognitu neceſſaria ſunt noſtro huic ſuſcepto negocio. Colebatur hic Deus & in Mileto & apud Mæonios, ab iis cauſis, quas ſuperius recenſuimus, dictus Abæus ab vrbe Lyciæ, Acrita, Actius, Acesius, Agræus, Alexicacus, Argenetes, Agyæus, Aegyptius, Boidromius, Gerpous, Curator, Carneus, Carinus, Carnias, Carmeus, Clarius, Delius, Didymæus, Diradiotes, Epicurius, Grynæus, Hylatus, Hoiius, Iſmenius, Latous, Lemius, Loxias, Labyſtiuus, Lycius, Maleates, Nomius, Napæus, Orchieus, Paſtor, Pythius, Ptous, Phanæus, Patareus, Patrous, Plataniſtius, Parnopius, Phileſius, Præſagus, Preſtes, Phylleus, Sithalcus, Smyntheus, Spodius, Sciaſtes, Theoxenios, Thyræus, Thymbręus, Thelpuſius, Lilius, Zoſterius, aliaque complura fuerunt cognomina, quæ omnia numerare longum eſſet. Fertur hic Deus in varias formas ob amores fuiſſe mutatus in leonem, in ceruum, in accipitrem. Mos fuit illi agnos immolari, vt teſtatur Homerus lib. 4. Iliad.

εὔχεο δ' ἀπόλλωνι λυκηγενέϊ, κλυτοτόξῳ,
ἀρνῶν πρωτογόνων ῥέξειν κλειτὴν ἑκατόμβην.

Ipſe roga Lycium Phœbum, qui eſt clarus ob arcũ
Et voue agnorum tenerorum ſacra referre.

At Virgil. in lib. 5. Aeneidos taurum illi immolari ſolitum ſcribit his verſibus:

Sic fatus, meritos aris mactauit honores,
Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo.

Teſtatur Pauſanias etiam in Bœoticis Thebanos taurum Apollini immolare ſolitos, at poſtea immutatum fuiſſe morem vt bos domitus mactaretur: quòd ij qui miſſi fuerunt aliquando ad capiendum taurum cùm nimis tardi fuiſſent, & cædendæ victimæ tempus inſtaret, bos à tranſeunte plauſtro ſolutus fuerit, & pro tauro mactatus, quæ poſtea manſit conſuetudo. Memoriæ prodidit Euarthes in Fabuloſis, accipitrem fuiſſe ſacratum Apollini, vnde illud eſt Homeri:

κίρκος ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος.

Nam celer accipiter fit Phœbi nuntius ales.

Atque hæc ea ſunt ferè quæ de Apolline fabuloſè tradita ſunt ab antiquis:

NVNC quid per hæc ſenſerint, inueſtigemus. Appellarunt antiqui, vt ſæpius dictum fuit, varias vel naturæ vires, vel ſiderum, vel ſummi Dei in res humanas actiones varijs Deorum nominibus. Quid enim per Apollinem intelligebant, de quo tam multa tradita ſunt in fabulis? Declarauit id Cicer. lib. 3. de Natura Deorum; Illa autem, Balbe, quæ tu à cœlo, aſtriſque ducebas, quam longè ſerpant, non vides: Solem Deum eſſe, Lunamque; quorum alterum Apollinem Græci, alteram Dianam nuncupant. Et Plato in Cratylo, vbi nominis rationem perquirit, quæ ad quatuor facultates illius extenditur, ad muſicam, diuinationem, medicinam, peritiamque mittendarum ſagittarum, Apollinem, nunc quia non plures ſint nunc à ſoluendo, nunc à mittendo, nunc rerum ſimplicitate dictum contendit. quę Sol comeniunt omnia, ac nulli præterea. Quid enim veritatem magis aperit quam Sol, & omnem tenebrarum caliginem ex humanis rebus diſpeſcit? aut quid magis confert medicorum pharmacis? ſiquidem herbæ quæ in apricis locis naſcuntur, multo magis rei medicæ conferunt, quam in vmbra aut in humidioribus locis nutritæ. Hic eſt generationis rerum & corruptionis vnicus autor, vt in lib. de ijs ſenſit iure Ariſt. Hic longiſſimè è cœlo in terras radios ſuos minimè debilitatos iaculatur: vnde dictus eſt à poetis ἑκάεργος, *è longinquo operans* ſcilicet: & Loxias, quia obliquum habeat inceſſum ſub Ecliptica: & Phœbus à ſplendore luminis; & Delius, quia occulta manifeſtet: & ab huiuſmodi cauſis multa nomina obtinuit quæ nulli certe, niſi Soli, conuenire poſſunt. Hic peſtis & ſalutis ſolus eſt opifex, quoniam in ſymmetria caloris vniuerſa animantium vita, ſalusque continetur. Hic medius inter ceteros planetas tanquam dominus cęterorum collocatur: quoniam motus incredibilem efficere harmonię ſuauitatem crediderunt Pythagorici, quare muſicæ autor putatus eſt. Huic citharę inuentionem tribuerunt, quæ ſeptem chordis priùs muniebatur, vt ait Virgil. lib. 6.

Nec non Threicius longa cum veſte ſacerdos
Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum.

Qui chordarum numerus planetarum numero conueniebat: cùm plurium chordarum inſtrumenta muſica recentiora ſint vel Pythagorę temporibus vel Orphei. Hic Iouis & Latonæ filius fuiſſe creditur, & in Delo natus, quia poſt illam confuſam mundi, vt vocant materiam, ex qua vniuerſa quę ſunt creata creduntur, quæ λητὼ quaſi λήθω vt ait Plato, à latendo & ab inſcitia fuit vocata, ab omnium rerum opifice Deo lux prima omnium prodierit. Nam primùm Solem & Lunam duo lumina maiora in principio creauit Deus omnipotens. Nati dicuntur Apollo & Diana in Delo, quia continuò

uiuò exorta luce res cognoſci & videri poſſe cœperint, cùm priùs inconfuſa & informi materia omnia deliteſcerent. Qui Dionyſi filios putarunt eſſe, vim & actiones Solis Apollinem eſſe crediderunt, ac Dionyſum eſſe Solem ipſum, cuius filia ſit Luna, cùm a Sole patre lumen, vimque ſuam vniuerſam accipiat. Eadem ratione qua calor mediocris confertur omnibus animantibus, putatur Eſculapius, qui medendi artem callet, Apollinis eſſe filius. Huic Apollini vt mitior eſſet, peſtemque leuaret, vt à nonnullis traditum eſt, ludi Apollinares fuerunt inſtituti. cuius cùm duę ſint poteſtates nimio calore & intemperie aeris perdendi, ad eam vim placandam, Pæan in hymnis cantabatur. In imprecationibus contra Ieium vocabant ab immittendis ſagittis: at non à medendo, vt quidam putarunt. Huius filius Aeſculapius à Ioue irato fulmine percuſſus interijt: quia cùm benignitas Solis & temperies animantibus ſit ſalubris, aliquando ab inflammato aere peſtis oritur, & in morborũ grauitatem tota illa Solis clementia vertitur: quare grauior fit peſtilentia medijs temporibus, quàm per ſummos calores, aut per eximia frigora. Neque illud mirum, quando vel in malè affectis corporibus idem contigit: nam quę firmis conferũt, eadem ægrotantibus plerumque ſolent obeſſe, vel propter imbecillitatem concoquentis in ſtomacho caloris, vel quia magni refert quo naturalis potentia humorumque curſus diuertatur. Fit enim, tanquam in humanis corporibus, ita in hac rerum vniuerſitate aliquando aſtrorum quorundam concurſus: vnde concitetur aeris intemperies, ex qua naſcitur peſtilentia quæ modò fit ex abundantia, modò ex inopia nimia humoris: quam neceſſariò ſequitur annonę penuria, cùm omnia inferiora gubernentur à ſuperioribus, & illa omnia non niſi Dei ſupremi & altiſſimi nutu quidquam agant. Apollo dicitur mortem filii grauiter ferens Cyclopas Iouis miniſtros, fulminumq; artifices interemiſſe, quod nihil aliud ſignificat, niſi Solis beneficio rabiem illam vaporum, qui peſtem excitauerant, fuiſſe extinctos. Nam ex ipſis vaporibus quodammodo affectis morbos procreari conſtat; & ſalubritatem euerti: & è vaporibus fulmina Ioui confici, cum illi ſint fulminum artifices. Cum enim Aeſculapius ſit Apollinis filius medicus peritiſſimus, iſque ſit aeris optime affecti temperies, hanc temperiem eximius calor deſtruit, per quem vapores abſumuntur, neque vſquam poſſunt conſiſtere. Cum aliquid ſimile fortaſſe ſuperioribus temporibus contigiſſet, vt fabulati ſunt de Phaethonte, ita ob hanc rem datus eſt locus fabulæ, quia ob fulmine occiſum filium Apollo Cyclopas, quòd fulmina faciebãt, occiderit. E cælo igitur deſcendiſſe per id tempus putatur, quia benignior & quaſi humanior quam antea ſolis natura ſentiebatur. Id cum ita contigiſſet, cognouerunt mortales ſolem eſſe omnium rerum moderatorem: quare cum tempor illius conferat animantibus pauiſſe armenta Admeti putatur, & inter Deos agreſtes non vltimum locum ſortitus eſt.

FVERVNT nonnulli qui Phorbantem, Hyacinthum, Admetum ab Apolline amatos fuiſſe fabulati ſint, vt ait Plutarchus in Numa, quod Deus amet ſapientes, ſicuti memoriæ proditum eſt Pindarum, Archilochum, Heſiodum Dijs fuiſſe gratos. Laurus illi tum ob innatum calorem conſecrata eſt, cuius ex attritu lignorum facilè ignis eliditur, tum etiam ob diuinationem quia eius folia ſub puluinari dormientis poſita creduntur vera ſomnia gignere. Prętereà illi quibus natura Solis plurimum dominatur, (nam alii aliorum planetarum naturæ magis clàm adhæremus) multa facilius prę ſentiunt, quare diuinationem & vaticinandi peritiam Apollini tribuerunt. Huic Deo gryphes & corui ob ſimilem vim præſentiendi dicati ſunt. Huius imago ab antiquis fingebatur, quę dextra manu Gratias geſtaret, at ſiniſtra ſagittas & arcum, quia multo plura ſunt eius in humanum genus beneficia quam incommoda quę inferuntur. Hunc Deum ſemper iuuenem finxerunt, quia ſempiterna illa ſublimia corpora nullam ſentiunt ſenectutem, & quia ſemper eadem vis eſt Solis, quamuis minimè appareat nonnullis ob ſigniferi circuli obliquitatem. Capillos illi tribuerunt prælongos, ad explicandam vim radiorum, quem etiam intonſum vocauit Horatius in his carminibus:

Dianam teneræ dicite virgines,
Intonſum pueri dicite Cynthium.

Sic is poeta in his verſibus:

ὑμνείω παιᾶνα, μέγαν θεὸν ἀπόλλωνα.
ἄβροτον, ἀγλαόμορφον, ἀκερσεκόμην, ἀβροχαίτην.

Cantamus Pæana Deum, qui eſt magnus Apollo,
Perpetuum, pulchrum, intonſum, ſemperq; comantem.

Erat illi ſacer etiam accipiter propter rapacitatem & hyacinthus flos, qui dicitur fuiſſe puer Amyclęus ab Apolline & Zephyro vno tempore amatus: at enim cùm propenſior in amorem Apollinis appareret, Zephyri odium & indignationem in ſe concitauit: quare cùm Apollo

Digitized by Google

Apollo diſci iactu ſe exerceret, Zephyrus diſcum ab Apolline miſſum in pueri caput conuertit, quem cęſum Apollo in florem ſui nominis commutauit, & ex cruore colorē indidit. Huic Deo antiquiſſimis temporibus ſacram comam ephebi nutrire ſolebant, quam eo tempore deciſam Apollini dicabant & deponebant, cùm ſimiles eſſe Apollini ceſſarent: hoc eſt, cùm labra vel malæ prima lanugine veſtiebantur. Eam fuiſſe cōſuetudinē teſtatur Plutar. ita in Theſeo: ἔθους δὲ ὄντος ἔτι τότε, τοὺς μεταβαίνοντας ἐκ παίδων ἐλθόντας εἰς Δελφοὺς ἀπάρχεσθαι τῷ θεῷ τῆς κόμης. *Cum mos eſſet illis temporibus, vt qui ex ephebis exceſſerant, in Delphos venirent, atque comæ primitias Deo offerrent*: Sicut zonam Dianæ conſecrabant mulieres, cùm virginitatis pertæſum eſſet. Lucianus tamen in Dea Syria morem fuiſſe apud Syrios ſcribit, vt barbatum Apollinem fingerent cùm reliqui homines eum iuuenem & imberbem formarent. Iſtud autem ea de cauſa efficiebatur, quia imperfectam exiſtimabant illā ætatem Aſſyrii, cùm neque ad naturę ſummum acceſſiſſet, neque ob rerum præteritarum experientiam prudentia muniretur. At verò qui dicunt, quòd Pythonem ſerpentem ſagittis confecerit, cùm paruus adhuc eſſet, quid aliud ſignificant, quàm Solis naturam, & mundi nuper naſcentis? cùm enim Sol nuper natus eſſet, & poſt illum omnia ſidera, cœpit Sol vapores è terra, qui plurimi fuiſſe dicuntur, ſurſum ſuo calore attrahere: quo tempore pro natura infantium plena humoribus terra, multisque nebulis ex illis procreatis tecta, cùm recens à cæteris elementis fuiſſet diuiſa, omnia putredine plena erant, quæ ex humoris abundantia, aut certè ſine humore non contigit. Tum verò Sol ſuis radiis nouam terram aſſiduè illuſtrando, quaſi ſagittis quibus-

Digitized by Google

dam ipſam putredinem feriens, paulatim excitauit, ſaluberrimque animalibus ſedem fecit. Neque aliam rationem aut cauſam fingendarũ harum fabularum putauerim, niſi quòd modò vires elementorum, modò ſidera pro Diis colentes, ſuorum Deorum vires celebrare per has fabulas voluerunt, Nam fabulæ quę de Diis finguntur, ad rerum naturalium aut aſtronomicarum conſiderationem ſpectant: quæ de hominibus ad vitam mortalium informandam & in melius vertendam. Sed de Apolline ſatis, nunc de Aeſculapio dicatur.

De Aeſculapio. Cap. XI.

Aesculapium quidam Apollinis & nymphę Coronidis filium fuiſſe arbitrantur, ſicuti teſtatur Homerus hymnographus in his;

Ἰητῆρα νόσων Ἀσκληπιὸν ἄρχομ᾽ ἀείδειν.
υἱὸν Ἀπόλλωνος, τὸν ἐγείνατο δῖα Κορωνὶς.
Δωτίῳ ἐν πεδίῳ κούρη Φλεγύου βασιλῆος.
Morborum medicum canto, quem Diua coronis
E Phœbo peperit Phlegyæ olim filia Regis,
Dotius eſt vbi latus, agerq; Amyniq; fluenta.

Pauſanias verò in Corinthiacis memorię prodidit Phlegyam Coronidis patrem Peloponeſũ ingreſſum filiam pręgnantem ex Apolline, quod tamen ille non ſenſerat, ſecum adduxiſſe. Illa puerum in finibus Epidauriorum enixa, illum in monte expoſuit, qui ab eo euentu Titthias poſtea fuit vocatus, quamuis alii hoc in agro Thelpuſio accidiſſe memorant. Ibi capra dicitur lac infanti præbuiſſe, quam canis, à grege quem cuſtodiebat, diſcedens, obſeruabat. Hos cùm deeſſe gregi, paſtor cognouiſſet, vniuerſum paſcuum peragrans, puerum tandem & capram & canem inuenit: verumtamen cùm ignis è capite infantis emicuiſſet, diuinum quiddam ratus eius rei famam per vniuerſam regionem diuulgauit. Fama eſt hunc qui Aeſculapium ſuſceperit, filium fuiſſe nothum Arcadis, Antolaum nomine, in agro Thelpuſio expoſitum, vt ait in libro de Diis & Heroibus Cyrenaicus Apollodorus. Deinde fama diſſipata eſt, quod quiuis morbo laborantes homines ab illo Deo genito poſſent ſanari. Fuerunt qui dixerint Coronidem prægnantem cum Iſchye Elati filio concubuiſſe, quod grauiter ferens Diana illam interemit, quia fratris contumeliam perferre non poſſet. Illa poſtea cum rogo impoſita fuiſſet, Mercurius è ventre mortuæ Aeſculapium extraxit, vel Phœbus ipſe, vt teſtatur Ouid. lib. 2. Metamorph. in his;

Non tulit in cineres labi ſua Phœbus eoſdem
Semina: ſed natum flammis, vteroq; parentis
Eripuit: geminiq; tulit Chironis in antrum.

Alii dicunt non è nympha Coronide natum ſed ex ouo corniculæ: quia Coronis vtramque ſignificat, & nympham ita vocatam & corniculam, vt aſſerit Lucianus in dialogo de falſo Vate, à quo res ita commemoratur. Frater quidam ex antiquis ſacerdotibus ſerpentem per exiguum in ouum vacuum corniculæ incluſiſſe, eumque ſtudioſe obſitum in luto in loco quodam occultaſſe: mox autem extructa populum in concionem ad eum locum aduocaſſe, cùm, nunciaret omnibus palam ſe Deum eſſe oſtenſurum. Poſt concionem incognitis quibuſdam vocibus vſus Apollinem & Aeſculapium inuocauit, vt dexter ac fœlix illi ciuitati accederet. Deinde phiala aquam hauriens in profundum demerſa ouum illud vnà cœpit quod pręſentibus multis fregit, pullumq; recentem ſerpentis inueniens cunctos homines in admirationem rei induxit. Poſtea verò ſerpentem inſignis magnitudinis paucis diebus elapſis in loco ſub obſcuro oſtendens artificioſè ſe mouentem, illum ita creuiſſe aiebat, ac Deũ eſſe Aeſculapium Apollinis filium. Inde verò ſerpentes in eius tutela, ſicuti Trophonio & Hercynę dicabantur, crediti ſunt, & eius geſtamen putatus fuit baculus ſerpente inuolutus, vt ſcripſit Dercylus: atque Ouid. lib. 15. Metam. Aeſculapium, inquit aliquando fuiſſe in ſerpentem mutatum. Pauſanias autem in Meſſeniacis natum fuiſſe Aeſculapium ex Arſinoe Leucippi filia, at non è Coronide, memorat de nonnullorum ſententia: cùm tamen in Corinthiacis contendat illum Epidauri natum, & omnem eius Dei cultum ex Epidauro acceptum. Hunc natum eſſe apud Laceream ad ripas Amyri fluminis teſtatur Apollonius libro quarto hoc pacto:

χωόμενος περὶ παιδί, τὸν ἐν λιπαρῇ Λακερείῃ
δῖα Κορωνὶς ἔτικτεν ἐπὶ προχοαῖς Ἀμύροιο.
Ob natum iratus propè pinguem quem Laceream
Ad ripas Amyni peperit diuina Coronis.

Huius nutricem fuiſſe Trigonem ſcripſerunt nonnulli, ſicuti teſtatur Pauſanias in Arcadicis. quem apud Chironem Centaurum educatum fuiſſe conſtat, & ab eodem eruditum cùm adoleuiſſet, ſicuti dictum eſt ab Ouidio in his;

Geminiq; tulit Chironis in antrum.

Lactantius in lib. de Falſa Religione, Aeſculapium lacte canino nutritum, & Chironi traditum artem medendi ab ipſo Chirone doctum fuiſſe, ſcribit. Fuit Aeſculapius prius Apius vocatus

vocatus, quare cum Lycophron de illo mentionem faceret, ita inquit:

δρακὸν αἰ δ᾽ ἥσωσιν ἤπιόν γόνον
ἀστοῖς καὶ ποίμναισι προυμηθῆ μολεῖν.
Opem ferentem concinent ſatum Apio
Gregibus venire, ciuibusq́; commodum:

Scripſit Zezes chil. 10. non ſolum à Centauro Chirone Aeſculapium fuiſſe edoctum, ſed cùm Apius primum diceretur ob facilitatem & manſuetudinem, vel quia dolores ęgrotantium medicamentis deliniret (*ἤπιος* enim blandum ſignificat) mox quia Aſclen quendam Epidauri tyrannum ſanauerit, dictum fuiſſe Aeſculapium vtroque nomine coniuncto: nam *ἀσκληπιὸς* ex Aſcle & Apius componitur: ac paucis mutatis ita à Latinis fuit appellatus. Alii non Aſclen, ſed Aunem tyrannum Daunię qui ex oculis laborabat, ab illo ſanatum fuiſſe malunt qui eum nominatum fuiſſe contendunt ab artis præſtantia, quia homines mori non pateretur nam *σκέλλεσθαι* mori ſignificat, at *α* litera priuationem adiungit. Dictus eſt igitur eo nomine, quod homines non fineret morbo aut dolore abſumi: quãuis inuentionem medicinæ alii aliis inuentoribus tribuerunt, Ouid. vt diximus, Apollini illam tribuit; Pindarus in tertia Ode Pythiorum & Nemeorum Chironem Aeſculapii magiſtrum inuentorem medicinæ putauit; Aeſchylus illam omnium primum Prometheum ait inueniſſe. Homerus in lib. 4. Odyſſ. uidetur inuentionem medicinę Pæoni tribuiſſe, vt eſt in his:

ἰητρὸς δὲ ἕκαστος ἐπιστάμενος περὶ πάντων
ἀνθρώπων, ἦ γὰρ παιήονός εἰσι γενέθλης.
Eſt medicus prudens cunctis præſtantior vnus
Ille viris, cui Pæonię ſit gentis origo.

Digitized by Google

Hunc ſororem habuiſſe Eriopen ſcriptum reliquit Myrleanus Aſclepiades. Cicero multos fuiſſe Aeſculapios inquit in tertio de Natura Deorum his verbis: Aeſculapiorum primus Apollinis, quem Arcades colunt: qui ſpecillum inueniſſe, primusque vulnus obligauiſſe dicitur: Secundus ſecundi Mercurii frater: is fulmine percuſſus dicitur humatus eſſe Cynoſuris: Tertius Arſippi filius & Arſinoæ, qui primus alui Purgationem, dentisque euulſionem, vt ferunt inuenit cuius in Arcadia non longè à Luſio flumine ſepulchrum & lucus oſtenditur. Hunc lucum ſcribit Pauſanias in Corinthiacis fuiſſe montibus vndiq; præcinctum, in quo ambitu quenquam vel mori vel naſci religio fuit, ſicuti in Delo inſula. Enimuero pauca prorſus morborum remedia protulit in medium vel Aeſculapius, vel eius filij: vel quia moderatior diæta non afferebat tantam morborum varietatem; vel quia res medica nondum ſatis validum ceperat incrementum. Nam ad Troiana vſque tempora perexigua fuit medicorum peritia: quando vel Aeſculapii filii Eurypylo vulnerato farinam & tritum caſeum mulierem commiſcentem, potumque præbentem cum vino Pramnio, non reprehendunt, vt ait Plato in tertio de rep. dialogo: cùm illa omnia maximè inflammare vulnus, at non ſedare dolores vllo pacto poſſent. Fertur fuiſſe primus Herodicus palæſtræ Magiſter, vt ſcripſit Panyaſis, qui cùm eſſet valetudinarius, ſe ipſum ad certam viuendi rationem accommodauit, adhibitisque medicamentis medicæ artis dogmata inuenit, quibus & ſe, & alios poſtea diutius ſuſtentauit. Obtinuit tamen poſtea conſuetudo propter aliqua, vt arbitror, quæ fœliciter illi obuenerunt, vt peritiſſimi medici, qualis fuit Hippocrates, Aeſculapij dicti ſint: vt teſtatur Zezes decimæ Chiliadis hiſt. 349. Fabulantur præterea Hippolytum ab equis laniatum Aeſculapii arte reuixiſſe. quare fertur Iupiter iratus ob inuentam artem qua homines in vitam reuocari poſſent, repertorem artis fulmine confeciſſe, vt ait Virgil. lib. 4. in his:

Namq; ferunt fama Hippolytum, poſtquam arte nouercæ
Occiderit, patriasq; explerit ſanguine pœnas,
Turbatis diſtractus equis: ad ſydera rurſus
Aetherias & ſuperas cœli veniſſe ſub auras
Pæonijs reuocatum herbis, & amore Dianæ.
Tum pater omnipotens aliquem indignatus ab vmbris
Mortalem infernis ad lumina ſurgere vitæ,
Ipſe repertorem medicinæ talis & artis
Fulmine Phœbigenam Stygias detruſit ad vndas.

Fertur Apollo grauiter tuliſſe mortem filij, ac magnopere luxiſſe: cuius lacrymæ in electrum dicuntur fuiſſe conuerſæ, vt teſtatus eſt Apollonius in libro quarto Argonauticis his carminibus:

—— κελτοὶ δ' ἐπὶ βάξιν ἔθεντο
ὡς ἄρ' ἀπόλλωνος τάδε δάκρυα λητοΐδαο
ἐμφέρεται δίναις, ἅτε μυρία χεῦε πάροιθεν.

—— Celtæ famam fatere quòd illic
Latoidæ Phœbi lacrymæ voluuntur in imo
Flumine. quas multas in nati funere fudit.

Epione dicitur Aeſculapii fuiſſe vxor, cuius filius fuit Machaon vir, vt ferebant ea tempora, artis medicæ peritiſſimus, qui vna cum cæteris Græcis militauit ad Troiam, de quo ita meminit Homerus lib. 4. Iliad.

ταλθύβι, ὅτι τάχιςα μαχάονα δεῦρο κάλεσσον
φῶτ', ἀσκληπιοῦ υἱὸν ἀμύμονος ἰητῆρος.

Taltybi ades, celeremq; Machaona ducito nobis
Præſtantis medici natum huic Aeſclepius olim
Nam pater ipſe fuit.

Fuit etiam Podalirius Aeſculapii & Epiones filius, fraterque Machaonis, vt ait Pauſanias in Meſſeniacis: atque in Eliacis prioribus multas illi filias tribuit, inter quas Iaſo & Hygiea fuiſſe memorantur, vt ait Aratus. præterea Orpheus in hymno quodam in Aeſculapium, non filiam, ſed vxorem fuiſſe Aeſculapij cenſuit Hygieam cùm ita ſcribat:

φοίβε ἀπόλλωνος κρατερὸν θάλος, ἀγλαόμορφον,
ἐχθρὲ νόσων, ὑγίειαν ἔχων σύλλεκτρον ἀμεμφῆ.

Stirps Phœbi præclara: thori tui ſplendida conſors
Eſt Hygiea grauis morborum pulſor & hoſtis.

Celebrabantur ludi quinquennales in prædicto luco Aeſculapij, die nono poſt Iſthmios, ante Megarenſes tamen, incipiente vere, iique apud Epidaurios, penes quos natus fuiſſe dicebatur, in Aeſculapij honorem. Hunc Deum alij imberbem, alij barbatum putarunt. Lucianus in Ioue tragœdo prægrandem barbam fuiſſe Aeſculapio tradidit his verbis: ὥστε μὴ μειρακιεύῃ πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ λέγε θαρρῶν ἤδη τὰ δοκοῦντα, μὴ αἰδεσθεὶς εἰ ἀγένειος ὢν δημηγορεύσεις, καὶ ταῦτα βαθυπώγωνα καὶ εὐγένειον οὕτως υἱὸν ἔχων τὸν ἀσκληπιόν. *Quare ne te adoleſcentulum erga nos geras, ſed quæ tibi videntur, ea loquere animo intrepido: nec vereare quod imberbis concionem habeas, cum habeas filium tam ingentis ac promiſſæ barbæ Aeſculapium.* Pauſanias tamen in Corinth. imberbis Aeſculapij ſtatuam erectam apud Phliaſios fuiſſe

fuiſſe

Digitized by Google

fuiſſe inquit. Scripſit Lucianus in Icaromenippo celeberrimum templum Aeſculapij fuiſſe Pergami, ſicut Apollinis in Delphis. Ac Strabo lib. 8. fanum fuiſſe Aeſculapii inſigne ſcribit Tetrapoli, quæ ciuitas & Ionibus & Caribus habitabatur. Erat id templum multitudine ægrotantium & variis morbis laborantium plenum, & parietes pictis tabellis vbique tecti in quibus ſcripti erant morbi & nomina eorum qui ſe ab illo Deo ſanatos fuiſſe credebant, ſicut in Co inſula, & in Trica. Somniauerat enim inſulſa antiquorum multitudo, quod ſi quis ex aliquo morbo conualuiſſet, cui contigiſſet Aeſculapium inuocare, illud Aeſculapii opera factum fuiſſet, pro qua re & tabellas appendebant parietibus templorum, & alia nuncupata vota per ſoluebant, tanquam præmia illorum beneficiorum quæ diuinitus accepiſſent. Huic Deo capram immolare in ſacrificiis mos fuit à Cyrenaicis, vt ait Pauſanias, & Didymus ſcripſit lib. 3. vel quia à capra nutritus fuiſſet, vel quia ſanitati aduerſarium animal capra videatur, cùm laboret perpetua febre. Socrates tamen in Phædone Platonis ſe gallum debere Aeſculapio medico inquit, cùm gallus illi mactari cõſueuerit. Nam gallus gallinaceus etiam iſti ob vigilantiam fuit ſacratus. Habuit & hic Deus multa cognomina à locis, in quibus illi templa fuerunt dicata, vel ab aliis cauſis: vt aulonius. Medicus, Onceata, Leuctricus, Cortynius, Cotileus, Agnitas, Boonera. Nam, vt ait Cicero lib. 2. de Legibus, Aeſculapius, veluti Dii cęteri, propter beneficia quæ in genus humanum contuliſſe dicitur, fuit in Deorum numerum relatus: ſic enim inquit; Diuos, & ollos qui cœleſtes ſemper habiti, colunto: & ollos quos in cœlum merita vocauerint, Herculem, Liberum, Aeſculapium, Caſtorem, Pollucem Quirinum.

ATQVE

ATQVE hactenus ea explicata ſunt, quæ de Aeſculapio Apollinis filio fabulati ſunt antiqui: nunc eorum ſententiam ex his eliciamus. Dicitur fuiſſe Apollinis & Coronidis filius. Quid ita? aut quæ fuit Coronis Phlegyæ filia? Eſt enim Phlegyas calor Solis, vt nomen ipſum videtur ſignificare: φλέγειν enim comburere eſt. Huius filia fuit Coronis, aeris temperamentum ſcilicet, & vis illa aeris modicè humectata quæ Solis accipit ſalubrem impreſſionem. Niſi enim Solis calor aera purgat ac rariorem faciat, & niſi vis quædam humoris in ipſo aere relinquatur à calore, nulla eſſe poteſt ſalubritas. Cum igitur è calore & humore temperato illa naſcatur, inde dicta eſt Coronis quaſi ἀπό τοῦ κεραννῦσθαι. Aeſculapium inquit Pauſanias in Achaicis nihil eſſe aliud quàm aera. Cuius fuit filia Hygiæa; quæ nihil eſt aliud quã bona valetudo. Eſt quidem aeris temperies non hominibus ſolùm, ſed cunctis animalibus, atque etiam plantis ſalubris. Iure optimo igitur antiqui Apollinem Aeſculapei patrem finxerunt, atque ipſum Aeſculapium ſalubrem vim de Sole animis corporibusque mortalium ſubijcientem, hoc eſt ſanitatis artificem, quia Solis calor vniuerſis elementis dominatur. Ex ipſa igitur vi Solis aer aſſiduè mouetur & generatur: quare Aeſculapius Apollinis filius: quod quoniam fieri non poteſt niſi per quandam mixtionem ipſius aeris, idcirco mater eius fit Coronis. Ex hoc aere ita affecto naſcitur ſalubritas, quare illa dicta eſt Aeſculapii fuiſſe filia, & is ſanitatis artifex, medicinæque inuentor. Dicuntur fuiſſe multæ filiæ Aeſculapio præter prædictam, inter quas fuit etiam Iaſo, quia multa commoda proueniunt mortalibus ex aeris temperamento, inter quæ facilitas eſt conualeſcendi & medendi: nã Iaſo ἀπὸ τοῦ ἰᾶσθαι à medendo ſcilicet dicta

eſt

eſt. Hæc autem omnia Sol per anniuerſarias ſui curſus conuerſiones, viciſſitudineſque frigoris & caloris, hanc ipſam inquam & ſalubritatem, & hæc commoda hominibus impertit: quare Titane quod oppidum fuit Sicyniorum, ſignum Aeſculapii Apollinis filii ſalubritatis ſignum fuit vocatum. Fuit Aeſculapio dicatus draco cuius baculum duo amplectebantur, quia Sol, è quo ipſe naſcitur quaſi ſenectutem deponens, incipit à principio arietis vires reſumere, donec ad Cancrum perueniat, atque cùm illo multa & herbarum, & animalium genera vires reſumunt. Huc accedit vis oculorum quæ maximè Soli conuenit, quoniam δέρκειν ab aſpiciendo dicitur à Græcis, quem modò draconem, modo ſerpentem vocamus. Sol enim cui ille dicatus eſt, omnia videre exiſtimatus fuit, quæ non ſola ratio fecit vt coruus illi ſacer putetur, ſed etiam illa, quod hæc auis ſit auſpiciis accommodata. nam non ſolum artis medendi peritus fuit Aeſculapius, ſed etiam diuinandi: quę ad medendi artem tamen pertinent, quoniam non ſolum pręſentia, ſed pręterita etiam quę accide runt ęgrotantibus, & quę mox euentura ſunt, debet laborantibus medicus prædicere, quę res non mediocriter fidem medico comparat, & plurimum poſtea conferet vniuerſo negocio, vt ait Hippocrates. Hinc effectum eſt vt illi etiā gallum attribuerint ob vigilantiam, vel potius ob diligentiam erga aliquo morbo laborantes bacullus erat eius geſtamen cùm ſerpente immo luto, quia medicina ſit quaſi fulcimentum humanæ vitę ſenſim labantis; atque anguis multis remediis ſit accommodatus. Hæc ea ſunt quæ de Aeſculapio memoriæ prodita ſunt ab antiquis quæ partim phyſicè, partim hiſtoricè ſunt intelligenda. Quidquid enim de Diis finxerunt antiqui, id habuit hiſtoria tanquam ſuarum narrationum fundamentum.

NON defuerunt qui locum datum fuiſſe fabulæ de Aeſculapio tradiderint, quod mortuos ab inferis reuocaret, quia nonnullos quorum conclamata eſſet ſpes vitæ, ſanitati reſtituerit per vim medicamentorum: vnde fabulati ſunt antiqui Plutonem apud Iouem conqueſtum fuiſſe, quod ſuum imperium Aeſculapius exinaniret. Idcirco fulmine percuſſum fuiſſe à Ioue inquiunt, quod accidit paulo ante Troiana tempora. Verum de Aeſculapio ſatis, nunc de Chirone eius magiſtro dicamus.

De Chirone. Cap. XII.

CHIRONEM Aeſculapii magiſtrum alii ex aliis parentibus natum eſſe tradiderunt Ouid. lib. 6. Metamorphoſeon Saturni filium putauit, vt eſt in hoc verſu:

Vt Saturnus equo geminum Chirona creauit.

Hunc Apollonius libro primo Argonauticōn, Philyræ filium fuiſſe dixit in his:

αὐτὰρ ὅγ' ἐξ ὑπάτε ὄρεος κίεν ἄγχι θαλάσσης
χείρων φιλλυρίδης.

Ad mare deſcendit montis de parte ſuprema
Chiron Philyrides.

Nam fama eſt Saturnum Philyram Oceani filiam in inſula Philyreide compreſſiſſe, qui veritus ne à Rea ſuperueniente in adulterio deprehenderetur, ſeſe in æquum mutauit è quo concubitu natus eſt Chiron ab vmbilico ſuperiores partes corporis habens hominis, inferiores equi, vt teſtatur Apollonius lib. 2. his carminibus:

Νυκτὶ δ' ἐπιπλόμενοι φιλυρηΐδα νῆσον ἄμειβον.
ἔνθα μὲν οὐρανίδης φιλύρῃ κρόνος εὖτ' ἐν ὀλύμπῳ
τιτήνων ἤνασσεν. ὁ δὲ κρηταῖον ὑπ' ἄντρον
ζεὺς ἔτι κουρήτεσσι μετετρέφετ' ἰδαίοισιν
ῥείην ἐξαπάφων παρελέξατο, τοὺς δ' ἐνὶ λέκτροις
τέτμε θεὰ μεσσηγύς. ὁ δ' ἐξ εὐνῆς ἀνορούσας
ἔσσυτο χαιτήεντι φυὴν ἐναλίγκιος ἵππῳ.
ἡ δ' αἰδοῖ χῶρόν τε καὶ ἤθεα κεῖνα λιποῦσα
ὠκεανὶς φιλύρη, εἰς οὔρεα μακρὰ πελασγῶν
ἔνθ' ἵνα δὴ χείρωνα πελώριον, ἄλλα μὲν ἵππῳ,
ἄλλα θεῷ ἀτάλαντον ἀμοιβαίῃ τέκεν εὐνῇ.

Aequora ſulcantes adeunt Philyreida tandem.
Huc, vbi cœleſtis Saturnus, cum puer eſſet
Iupiter, Idais & nutriretur in antris
Curetes inter regeret Titanas at ipſe:
Congreſſus Philyræ eſt formoſa. Sed Rhea nullo eſt
Capta dolo in lecto hos ambos inuenit, vt ille
Diffuſis ceruice iubis hinniuit equinis.
Ipſa pudore locum, montes, colleſq́; reliquit
Oceani Philyra, ac montes pétit inde Pelaſgos.
Hic Chirona parit, cuius pars altera Diuis
Perſimilis, fit equus rurſus pars altera turpis.

Suidas tamen Chironem vnà cùm reliquis Centauris Ixionis filium fuiſſe cenſuit. Hic vxorem habuiſſe Chariclo memoratur Apollinis filiam, vel Oceani, vel Perſæ, ſicut alii maluerunt, quæ accedentibus ad littus Argonautis, in quo habitabat Chiron, vnà cùm Chirone Achillem, quem educandum & erudiendum acceperat, vt ait Pauſanias in Laconicis, ſecum attulit, vt ſcribit Apollonius in primo Argonauticorum:

σὺν καὶ οἱ παράκοιτις ἐπωλένιον φορέουσα
πηλεΐδην ἀχιλῆα, φίλῳ δειδίσκετο πατρί.

Pelidem vxor paruum portabat in vlnis

Digitized by Google

Dulce onus, id charo properans oſtendere patri.

Memoriæ prodidit Staphylus in lib. de Theſſalia, quod Chiron aſtrologiæ peritiſſimus, ac vir ſapientiſſimus fuit qui cùm vellet Peleum eſſe virum celeberrimum, Actoris, Myrmidonis filiam ad ſe aduocauit, famamque diſſipandam dixit, quod Peleus Aeaci & nymphæ Daidis filius, ac Telamonis & Phoci frater, Thetidem Ioue ita concedente vxorem eſſet ducturus, ad quas nuptias Dii cum ingentibus imbribus & tempeſtate accedent. Ea cùm dixiſſet, tempus obſeruauit, in quo multæ fierent pluuię ac venti de cœlo: quo etiam tempore Peleo Philomelam dedit atque inde fama increbuit, quod Peleus Thetidem duxerit. Quamuis ſcribit Dailochus ac Perecides, quod Peleus poſteaquam purgatus fuit à fratris Phoci cæde, quem diſco percuſſit cùm exerceretur, ab Euryto actoris filio, eius filiam Antigonem, at non Thetidem vxorem duxit. Alii dicunt Antigonem prius nupſiſſe Peleo, deinde illa mortua ductam fuiſſe Thetidem. Deinde cùm adoleuiſſet Chiron, in ſyluas abiiſſe dicitur, vireſque herbarum primus obſeruaſſe: qui etiam ob peritiam poſtea chirurgiæ, & ob leuitatem manuum in tractandis vulneribus, Chiron fuit nominatus. Eſt enim maximum peritiæ ferè argumentum in dignoſcendis chirurgis, ſi manus habeant leuiſſimas in vulneribus tractandis. Habuit Chiron è Chariclo nympha Ocyrhoen filiam, quæ ita fuit appellata, quia ad ripas fluminis celerrimi nata ſit, vt teſtatur Ouidius lib. 2. Metamorphoſeon.

Ecce venit rutilis humero protecta capillis
Filia Centauri: quam quondã nympha Chariclo
Fluminis in rapidi ripis enixa vocauit
Ocyrhoen.

Habuit & Endeidem è Philyra vxore. ſuſcepit præterea Caryclum è Piſidice nympha. Fertur idem Chiron cum primum ſe in ſyluas contuliſſet, fuiſſe à Diana venandi rationem edoctus vt nos in lib. 4. Venationum noſtrarum ſcripſimus:

Quis primus tulit iſta viris? hominumne Deûne
Ingenijs inuenta? dedit quis commoda tanta?
Delia Phillyriden primum Chirona fugaces
In ſparſos per rura greges, ſyluaq; vagantes
Armauit, fecitq; viris in commoda tanta.
Salue magne parens, venandi magne repertor,
Herbarum, citharæq; potens, taliq; perite.

Nam præter cognitionem herbarum, rerumque cœleſtium fertur Chiron mirifice fuiſſe citharæ pulſandæ peritus. qua etiam ratione nonnullos morbos ſedauit, vt ait Staphylus. Lib. 3. rerum Theſſalicarum, & Boetius in Muſica. Ab hoc Hercules aſtrologiam percepiſſe dicitur, vt ſuo loco dicemus. Cum poſtea Herculis ſagittas veneno Lernæ hydræ perlitas Chiron ſequẽtibus temporibus tractaſſet, in alterum pedem eius vnam illarum cecidiſſe affirmant: qui dolore vulneris diu diſcruciatus, cùm natus eſſet ex immortali patre, mori non poterat: quare Deos precatus eſt, vt ſibi mortalis eſſe liceret, vt teſtatus eſt Acuſilaus, & Cratinus, qui huius argumenti actum compoſuit. Id vero cùm Iouis miſericordia obtinuiſſet, inter ſidera relatus fuit vt teſtatur Hyginus in lib. de Stellis. Illud autem ita futurum eſſe vaticinata patri ſuo fuerat Ocyrhoe, vt eſt in his apud Ouid. quamuis eum mortuum fuiſſe dicat:

Tu quoq; chare pater nunc immortalis, & æuis
Omnibus vt maneas naſcendi lege creatus,
Poſſe mori cupies tum, cum cruciabere dira
Sanguine ſerpentis per ſaucia membra recepto:
Teque ex æterno patientem numina Mortis
Efficient: tripliceſq; Deæ tua fila reſoluent.

Conuerſus eſt igitur Chiron in ſignum illud cœleſte, quod nunc etiam à ſagitta illa nomen retinet, atque ita formatur vt videatur ſagittam è vulnere extractam oſtentare. Cum verò eximiè fuiſſet pius & Deorum immortalium cultor, fertur illi ara ante oculos collocata inter ſidera, qua eius religio & pietas in perpetuũ demonſtretur. At Mneſagoras non vulneratum fuiſſe, ſed longioris vitæ pertæſum cenſuit mortem à Diis immortalibus precatum fuiſſe: quare etiam Theocritus in Thalaſia illum ſenem ac longæuum nominat in his:

ἆρά γέ πω τοιόνδε φόλῳ κατὰ λάινον ἄντρον
κρητῆρ' ἡρακλῆι γέρων ἐστάσατο χείρων;
Talia nonne Pholi ſaxoſo rupium antro
Alcidæ ſtatuit longæuus pocula Chiron?

Atque hęc ea ſunt quæ de Chirone ab antiquis ſcriptoribus tradita ſunt: nunc vnde deducta fuerint, perquiramus. Dicitur Chiron Saturni & Philyræ filius, quia cum artis medendi & chirurgię peritiam inueniſſe putetur, illa cognitio è tempore & experientia nata fuerit. Eſt enim φίλη amica; πεῖρα verò experientia: quare inuentionis chirurgiæ mater φιλύρα, quaſi φιλπεῖρα dicta eſt. Nam ſi à πεῖρας dictione prima litera abiiciatur, id nomẽ exiſtet. Nam prior fuit empirica quam theorica medicina. Eius filia fuit Ocyrhoe quoniam hæc ars neceſſario viam aperit corruptis humoribus: qui quo citiùs & commodiùs defluxerint, eò citius vulnus ſanari poteſt. Atque vt ſummatim dicam vniuerſum ferè chirurgiæ negotium in-

ſcitè

ſentè eliciendis malis humoribus conſiſtit: qua in re primum eſt, vt per diætam & viuendi mõderationem quàm maximè vacuum his humoribus corpus habeamus, quod quanto magis expurgatum fuerit, quaſi faciliorem vitæ noſtræ decurſum tranſibimus: proximum vero vt male affecto corpori facilis exitus malis humoribus pateat. Fuit Chiron altera parte homo, altera equus: quia idem chirurgię beneficium non ad homines ſolum, ſed etiam ad alia animalia, & ad vſum iumentorum extenderat. Hunc ex immortalibus parentibus natum eſſe dixerunt, quia infinita prope videatur illa cognitio, quæ nunquam ſatis percepta aut abſoluta ab humanis ingeniis fuerit. Fabulati ſunt poſt longum annorum numerum a Ioue hunc impetraſſe vt aliquando mori poſſet, quia ſæpius rerum omnium ſcientiæ & cognitiones ſunt per temporum viciſſitudines immutatæ, quę cum ad ſummum exercuerunt, mox, vt res cæterę humanæ, decreſcunt & relabuntur. Dicitur inter ſidera Chiron fuiſſe relatus, non ſolũ quia hominibus de reliquis benemeritis aræ erigerentur ab antiquis, quos inter Deos, aut inter ſidera collocabant: ſed etiam quia per hęc hominum religionem & pietatem à Deo non negligi volebant oſtẽdere, vt cæteros homines ad probitatem hortarentur, cum viri boni & integri calamitates tandem Deus leniat, & pro iis magnam ac perpetuam fœlicitatem & gloriam denique largiatur. Non defuerunt tamen qui Aeſculapium paternis inuentis chirurgiam addidiſſe putarint, & radicum quarundam herbarum cognitionem, & miſtiones pharmacorum, qui eò rem medicam deduxit: vt princeps & inuentor & Deus medicinæ creditus ſit. At de Chirone ſatis nunc de Venere rerum omnium parente dicatur.

Digitized by Google

De Venere. CAP. XIII.

VENEREM illam, quam vulgus mortalium, deliciarum, voluptatumque omnium, & blanditiarum, & elegantiæ Deam eſſe putauit, natam eſſe fabulantur è Cœli genitalibus partibus à Saturno cæſis, & in mare proiectis, ſine matre, ex illa ſpuma ſcilicet, quę ex illarum iactu in ſumma aquæ parte exorta eſt. Hanc, ne furere turpiter, & iumentorum in molem libidine agitari viderentur homines, vna cũ filio Cupidine introduxerunt, & pro Diis coluerunt: quorum in poteſtate eſſe dixerunt omnia commoda ad libidinem ſpectãtia largiri. Nam ſi de medio Veneris & Cupidinis nomina tollantur: aut, ſi non Dei, ſed deſideria & impetus naturę, illi eſſe credantur, vt re ipſa sũt, quid reliquum erit niſi fœdiſſimum & turpiſſimum libidinis, effrenatæque laſciuiæ nomen? fecit igitur apud imperitos homines horum nominum creditorum Deorum inuentio, vt minus turpe facinus coitus, & animalium coniunctio putaretur. Hæc res ſane vt neceſſaria prope eſt animalibus, ita frequens & immoderatus eius vſus in multa adducit illegitima, corpusq́; & animum labefactat. quare vt honeſtior culpa libidinoſorum videatur, & currus triumphantium, & caſtra, & inſignia Veneri & Cupidini tribuerunt. Verum quod turpe eſt, cùm nullo nomine fieri honeſtum poſſit, nos libidinum furorem impuris hominibus, & immundis ſuibus ac equis relinquentes quę de Venere fabuloſa dicta ſunt ab antiquis inueſtigemus. Tibullus libro 1. Elegiarum hanc è ſpuma maris & ſanguine Cœli, vt dictum eſt, natam arbitratur in his:

Nam fuerit quicunque loquax, is ſanguine natam,
Is Venerem è rapido ſentiet eſſe mari.

Sic etiam Muſæus in Leandro:

ἀγνώσσεις ὅτι κύπρις ἀπόσπορός ἐστι θαλάσσης;
καὶ κρατέει πόντοιο, καὶ ἡμετέρων ὀδυνάων,

At neſcis Venus orta maris de ſemine quod ſit?
Imperat hæc vndis, noſtriſq́; doloribus vna.

Cum nuper nata fuiſſet Venus, hanc ex vndis maris egredientem ambabus manibus è capillis & è facie aquam marinam expreſſiſſe inquiunt: quare omnium pictorum facile princeps Apelles Cous celeberrimam illam Venerem emergentem, quæ diuinum prope opus creditum fuit, pinxit: cuius mirabilitatem & præſtantiam ita expreſſit Sidonius Antipater:

τὰν ἀναδυομέναν ἀπὸ ματέρος ἄρτι θαλάσσας
κύπριν ἀπελλείου μόχθον ὅρα γραφίδος.
ὡς χερὶ συμμάρψασα διάβροχον ὕδατι χαίταν,
ἐκθλίβει νοτερῶν ἀπὸ πλοκάμων.
αὐταὶ νῦν ἐρέουσιν, ἀθηναίη τε, καὶ ἥρη,
οὐκ ἔτι σοὶ μορφᾶς εἰς ἔριν ἐρχόμεθα.

Egreſſam nuper Venerem de marmoris vndis
Aſpice, præclari nobile Apellis opus.
Exprimit æquoream manibus de crinibus vndam.
E longis ſpumas exprimit illa comis.
Hac viſa Pallas ſic cum Iunone locuta eſt:
De forma Veneri cedere iure decet.

Fertur in concha margaritarum feraci fuiſſe concepta, in qua etiam nauigauit in Cyprum. quare cùm de formoſa muliere loqueretur Venus apud Papinium, illam dignam eſſe inquit quæ ſua eſſet ſoror, & in eadem concha nauigaret, vt patet ex his carminibus:

Hæc & cæruleis mecum conſurgere digna
Fluctibus, & noſtra potuit conſidere concha.

Hanc verò fuiſſe ab Horis educandã ſuſceptam, poſtquam in Cyprum ſuper vndis à Zephyo fuit delata, teſtatur Homerus in hymno quodam in Venerem his carminibus:

αἰδοίην χρυσοστέφανον καλὴν ἀφροδίτην
ἄσομαι, ἣ πάσης κύπρου κρήδεμνα λέλογχεν
εἰναλίης. ὅθι μιν ζεφύρου μένος ὑγρὸν ἀέντος
ἤνεικεν κατὰ κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,
ἀφρῷ ἔνι μαλακῷ. τὴν δὲ χρυσάμπυκες ὧραι
δέξαντ' ἀσπασίως, περὶ δ' ἄμβροτα εἵματα ἕσσαν.

Formoſam canto Venerem, cui tempora ſertis
Aureis cinguntur: cui Cypri terra marina
Florida paret. eam Zephyrus quo dulcis & aura
In molli ſpuma pepulit ſuper æquoris vnda.
Molliter hanc Horæ ceperunt. veſtibus illam
Diuinis texere: quibus nodantur in aurum
Crines: reticulumq́; legit capitis decus ingens.

Hic enim poeta non in concha, ſed vna cùm ſpuma delatam fuiſſe in Cyprum ſenſit. Dicta fuit poſtea ab ipſa Cyprus, & Venus Cypria vel quia in vtero ferre præbeat, quod dicunt Græci κύειν πόρει, quippe cùm Cyprus, antequam Venus eò appuliſſet, diceretur Sphecia ab habitantibus ibi populis Sphecibus vocatis, vt ſcripſit Philoſtephanus in rebus Cypriis. Deinde dicta Ceraſtia, vt inquit Xenagoras in lib. 2. de inſulis, quod illam homines habitarent, qui multos tumores, tanquam cornua quædam in capitibus habere viderentur, cùm cornua κέρατα dicta ſint à Græcis, κεραστὰ cornuti. alii voluerunt illã inſulam vocatam fuiſſe Macariam quaſi beatam ob fertilitatem. at poſtquam Venus illuc appulit, vocata fuit Cyprus.

Huic

Digitized by Google

Huic ipſi Deæ fuit concha quæ vocabatur lingua conſecrata & conchæ Cytheriacę: quia illa Venerem excitet, hę quia pertineāt ad mundum muliebrem: Scriptum reliquit Cicero lib. 2. de Nat. Deorum, ita & plures Veneres fuiſſe, & illas è diuerſis parentibus fuiſſe ortas: Venus prima Cœlo & Die nata: cuius Elide delubrū videmus. Altera, ſpuma procreata, ex qua & Mercurio Cupidinē ſecundū natū accipimus. Tertia, Ioue nata & Dione, quæ nupſit Vulcano. Sed ex ea & Marte natus Anteros dicitur. Veneres tres fuiſſe ſcripſit Pauſan. in Bœoticis; quarum vna Cœleſtis, altera Popularis, altera Apoſtrophia dicta eſt. At diuinus Plato in Conuiuio duas eſſe Veneres & duos Cupidines inquit in his: πάντες γὰρ ἴσμεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνευ ἔρωτος ἀφροδίτη, ταύτης δὲ μιᾶς μὲν οὔσης, εἷς ἂν ἦν ἔρως. ἐπεὶ δὲ δύο ἐστόν, δύο ἀνάγκη καὶ ἔρωτε εἶναι, πῶς δ᾽ οὐ δύο τὰ θεά; ἡ μέν γέ που πρεσβυτέρα, καὶ ἀμήτωρ οὐρανοῦ θυγάτηρ ἣν δὴ καὶ οὐρανίαν ἐπονομάζομεν, ἡ δὲ νεωτέρα, Διὸς καὶ Διώνης, ἣν δὴ πάνδημον καλοῦμεν. *Omnes enim ſcimus quod nulla eſt Venus ſine Cupidine: quæ ſi vna ſit, vnus erit etiam Cupido. At cum ſint duæ, binos eſſe Cupidines neceſſe eſt. At quo pacto non duæ ſint deæ? altera ſiquidem antiquior & ſine matre Cœli filia exiſtit quam cœleſtem nominamus: altera iunior Iouis & Diones quam vocamus Popularem.* At Orpheus tamen in hymnis eandem & cæleſtem, & maris filiam nominauit in his:

οὐρανία πολύυμνε, φιλομμειδὴς ἀφροδίτη,
ποντογενής, γενέτειρα θεά.

Cœleſtis: genetrixq; ſonori filia Ponti,
Lætitiæq; parens Venus.

Hanc alii nominatam fuiſſe putarunt à ſpuma, cum ἀφρὸς ſpuma ſit apud Græcos dicta alii ab Aprile menſe quod eo menſe nata fuerit, vt teſtari videtur Horat. in quarto Carminum:

Vt tamen noris quibus aduoceris
Gaudiis, idus tibi ſunt agendæ,
Qui dies menſem Veneris marinæ
Findit Aprilem.

Ferunt eam perpulchris veſtibus ornatam in cœlum ab Horis ductam poſtea fuiſſe, cuius Dii omnes dextram complexi ſunt, ac ſinguli vxorem ſibi dari ob formæ præſtantiam cupierunt, vt ait Hom. in hymn. cum igitur hanc Diones filiam eſſe dixerit Theocritus in Syracuſiis hoc pacto:

κύπρι Διωναία τὺ μὲν ἀθανάταν ἀπὸ θνατᾶν
ἀνθρώπων, ὡς μῦθος, ἐποίησας βερονίκην.

Nunquam poſſe mori mortalem tum Beronicen,
Fabula vt eſt, olim dederas Venus orta Dione:

Sic Virg. illam Iouis filiam dixit:

Olli ſubridens hominum ſator, atque Deorum,
Vultu quo cœlum, tempeſtateſq; ſerenat,
Oſcula libauit natæ: dehinc talia fatur:
Parce metu Cytherea.

At Epimenides Cretenſis Saturni & Eunomes filiam fuiſſe Venerem ita inquit:

Γήματο δ᾽ εὐνύμην θαλερὰν κρόνος ἀγκυλομήτης,
ἐκ τοῦ καλλίκομος γένετο χρυσῆ ἀφροδίτη.

Eunomen teneram Saturnus duxit, ab illa
Naſcitur alma Venus ſparſis per colla capillis.

Communior tamen ſententia fuit, quod è mari & è ſpuma nata fuerit, quodque ad Cytherum montem primum appulerit, atque inde in Cyprum, ſub cuius pedibus flores oriebantur, vnde dicta fuit Cytherea, vt teſtatur Heſiodus pluribus verbis in Theogonia. Verùm de prima Venere Cœli ac Diei filia nulla eſt propemētio apud antiquos ſcriptores: at de poſteriore nulla habita generis differētia permulta ſcripſerunt poetæ. Enimuero cum e mari nata putaretur inter ſidera vel Deos nautis ſalutares, ita numeratur ab Horatio:

Sic te diua potens Cypri,
Sic fratres Helenæ lucida ſidera,
Ventorumq; regat pater

Huius Deæ armiger Bacchus fuiſſe dicitur. Hanc primam artem meretriciam exercuiſſe & inueniſſe inquiunt, quare amantium Dea credita eſt. Numeratur hęc eadem inter Deos nuptiis præfectos, vt ait Pauſ. in Meſſeniacis, & Plut. in problematibus, qui præfectos eſſe nuptiis Iouem adultum inquit, Iunonem adultam, Venerem, & Suadelam, & Dianam. hæc eadem quia ridens, vt ait Heſiodus, nata eſt, lætitiæ omnis & riſus amica quibus amor conciliatur & delectatur, credita fuit, vt innuit in his Horatius:

Siue tu mauis Erycina ridens,
Quam Iocus circumuolat, & Cupido.

Quare effectum eſt, vt φιλομμειδὴς fuerit à poetis ſępius nominata. Atque cùm certa munia ſint Diis ſingulis, certaque officia conceſſa, meritò à Ioue reprehenditur cùm vulnerata fuiſſet in Martis officium irrumpere auſa; hortaturq; illam Iupiter matrimonia curare, vt eſt apud Homerum in libro quarto Iliadis.

ἥδε καλεσσάμενος, προσέφη χρυσῆν ἀφροδίτην.
οὔτι τέκνον ἐμὸν δέδοται πολεμήια ἔργα.
ἀλλὰ σύγ᾽ ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο.
ταῦτα δ᾽ ἄρηϊ θοῷ, καὶ ἀθήνῃ πάντα μελήσει.

Tum Venerem alloquitur, tum ſoluit talibus ora:
Filia, non ars eſt tibi bellica tradita ſed tu
Virgineas tædas, ſed tu connubia cura.

Digitized by Google

Hæc Mars, hæc teneat communia munera Pallas.

Cum his præeſſet muneribus Venus, illi meritò baltheum iniunxerunt, ſiue ceſtum diſcolorem, in quo ſuauitas, & dulcia colloquia, & beneuolentia, & blanditiæ; ſuaſiones, fraudes, veneficiaque includebantur, de quo ita ſcripſit Homerus Iliad ξ.

ἦ, καὶ ἀπὸ ςήθεσφιν ἐλύσατο κεςὸν ἱμάντα,
ποικίλον· ἔνθα δέ οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο.
ἔνθ' ἔνι μὲν φιλότης, ἐν δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαριςὺς
πάρφασις· ἥ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων.

Sic ait, & lorum ceſti de pectore ſoluit:
In quo blanditiæ plures mortalia corda
Mulcentes inerant, ſermo iucundus, amores,
Gratia, quæ mentem falſam dulcedine fucant.

Scriptum eſt ab Herodoto in Melpomene Enaries & Androgynos populos dicere ſolitos ſe per virgas ſalignas vaticinandi artem à Venere accepiſſe, vt eſt in his: οἱ δὲ ἐνάρεες οἱ ἀνδρόγυνοι, τὴν ἀφροδίτην σφίσι λέγουσι μαντικὴν δοῦναι. *Fatentur Enaries & Androgyni Venerem ſibi artem vaticinandi tradidiſſe.* Hæc Dea cùm amores blanditiaſque curaret, ita blanda fuiſſe dicitur, vt vel iuramenta eorum qui per ipſam peierasſent, rideret; vt aſſerit Tibullus in primo Elegiarum hoc pacto:

Nec iurare time: Veneris periuria venti
Irrita per terras & freta longa ferunt.

Hanc Deam finxerunt antiqui in curru vehi, quem à cygnis trahi autumarunt, vt ait Ouid. lib. 10. Metam. his verb.

Vecta leui curru medias Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum peruenerit alis:

Idem poſtea poeta lib. 15. eiuſdem operis illum à columbis trahi inquit in his;

Perq́; leues auras iunctis inuecta columbis
Littus adit Laurens.

Sappho tamen eius currum à paſſeribus ſalaciſſimis auibus trahi finxit. alii putarunt paſſeres eſſe Veneri conſecratos: quia ςρȣθοὶ vocantur, quo nomine aliquando membrum virile vocatum fuit vt teſtatus eſt Pherecydes. Hanc Deam finxerunt roſea corona inſigniri, quam de ſuo ſanguine colorem accepiſſe fabulati ſunt. Tribuerunt illi ſagittas præterea, vt ſignificauit Euripides in Medea his carminibus:

μήποτ' ὦ δέσποιν' ἐπ' ἐμοὶ
χρυσέων τε ξων ἐφίης,
ἱμέρῳ χρίσας' ἄφυκτον οἰςόν.

Numquam Regina nobis
Ab aureo arcu dimittas
Dulcedine vngens certam ſagittam.

Et Iulianus Aegyptius in his:

Αἰεὶ μὲν κυθέρεια φέρειν δέδαηκε φαρέτρην,
τόξα τε καὶ δολιχῆς ἔργον ἑκηβολίης.

Vſque Venus plenam didicit geſtare pharetram,

Atque

Digitized by Google

Atque arcus, longe ſpicula quæ feriunt.

Atque cum variæ eſſent Veneres, varii fuerunt illarum cultus, & ritus ſacrorum: nam Veneri illi quæ cœleſtis dicta eſt, vinum offerre in ſacrificiis minimè licuit, vt teſtatur Polemo in illo libro quem ſcripſit ad Timæū his verbis: ἀθηναῖοι γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις ἐπιμελεῖς ὄντες, καὶ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ὅσιοι νηφάλια μὲν ἱερὰ θύουσι, μνημοσύνῃ, μούσαις, ἠοῖ, ἡλίῳ, σελήνῃ νύμφαις, ἀφροδίτῃ οὐρανίᾳ. *Athenienſes harum rerum obſeruandarum ſtudioſi, & in ſacrificijs Deorum faciendis diligentes ac pij, Nephalia ſacra faciunt Mnemoſynæ, Muſis, Auroræ, Soli, Lunæ, Nymphis, Veneri cœleſti.* Quamuis Pythium oraculum poſtea iuſſit mel atque liquentia vina, vt dictum eſt; Nymphis offerre. vocata ſunt Nephalia illa ſacra à ſobrietate, quoniam vinum omnis propè intemperantiæ fundamentum in illis neſciretur. tum ligna quoque illa Nephalia dicta ſunt, vt ſenſit Philochorus quæ neque è genere ficuū, neque vitium eſſent neque mori quæ in ſacrificiis Deorum vterentur. Lucianus in Dialogis meretriciis videtur aliam Cœleſtem putaſſe Venerem, aliam Popularem: quam publicam vocauit, aliam Hortenſem, atque Publicæ capram candidam mactari ſignificat, Hortenſi & Cœleſti iuuencam. Alii tamen putarunt iuuencam Mineruæ mactari oportere, quod illi eſſet ſacra, vt fuit agnus Iunoni; Iſidi anſer, Veneri columba, vt ait in libro de Diis Apollodorus. Sed Strabo libro nono ſues etiam admiſſos aliquando fuiſſe ad veneris ſacrificia ſcribit, quod eius victimæ morte lætaretur ob cædem Adonis, quamuis aliquando lacte, melle, ac vino tantum litabatur. Quod alius eſſet ritus popularis Veneris, alius cœleſtis, teſtatus eſt Pauſanias in Atticis, qui etiam primū Theſeum popularis Veneris & Suadelæ cultum apud Athenienſes induxiſſe refert. Dicta eſt Venus à Latinis quod ad omnia veniat, vt ait Cicero in ſecundo de Natura Deorum: Quę autem Dea ad res omnes veniret, Venerem noſtri nominarunt. Maximam eius poteſtatem fuiſſe ſignificauit Sophocles ita in Trachiniis, cum ſemper victoriam reportet:

Μέγα τι σθένος ἁ
Κύπρις, ἐκφέρεται νίκας ἀεί.
Magnum quoddam robur
Venus, refert victorias ſemper.

Idcirco præclare Leonidas inquit in armatam Venerem fruſtra illam armari in homines cùm vel Martem ipſum bellorum Deum nuda vicerit, hoc pacto:

ἄρεος ἔντεα ταῦτα, τίνος χάριν ὦ κυθέρεια
Ἐνδέδυσαι, κενεὸν τοῦτο φέρουσα βάρος;
αὐτὸν ἄρη γυμνὴ γὰρ ἀφώπλισας. εἰ δὲ λέλειπται
καὶ θεὸς ἀνθρώποις ὅπλα μάτην ἐπάγεις.

Hæc

Hæc Martis ſunt arma. Venus cur cingeris iſtis?
Cur Cytheræa geris tam graue pondus iners?
Mars est à nuda victus: cum ceſſerit ipſe
Vel Deus, hæc fruſtra num geris arma viris?

Tantæ verò eius vires dicuntur eſſe, vt nullus propè ſit Deorum, qui Veneris imperio non ceſſerit, quæ cœlo, & terris, & omnibus elementis credita eſt dominari. quare omnia ab illa produci ſcripſit Euripid. in Coronifero Hippolyto, omniaque illius imperio parere, vt eſt in his carminibus:

κύπρις γὰρ οὐ φορητὸς, ἢν πολλὴ ῥυῇ.
ἣ τὸν μὲν εἴκονθ' ἡσυχῇ μετέρχεται.
ὃν δ' ἂν περισσὸν, καὶ φρονοῦνθ' εὕρῃ μέγα
τοῦτον λαβοῦσα, πῶς δοκεῖς καθύβρισε;
φοιτᾷ δ' ἀν' αἰθέρ' ἔστι δ' ἐν θαλασσίῳ.
κλύδωνι κύπρις· πάντα δ' ἐκ ταύτης ἔφυ.
ἥδ' ἐστὶν ἡ σπείρουσα καὶ διδοῦσ' ἔρον.
οὗ πάντες ἐσμὲν οἱ κατὰ χθόν' ἔγγονοι.
Non eſt Venus ferenda ſi multa affluat.
Cedentibus quæ ſit benigna quæ leuis.
At ſi ſuperbum reperit quem, quo putas
Tractauit illum more, quaue iniuria?
Percurrit æthera illa rurſus in maris
Vndis pererrat: inde nata cuncta ſunt.
Hæc vna Amorem ſeminauit hæc dedit,
E cuius orti ſemine omnes adſumus.

Idcirco Hom. in hymno in Venerem omnes feras, & volucres, & animalia, & omnes denique Deos illius ductu gubernari & frænari inquit in his carminibus:

μοῦσά μοι ἔννεπε ἔργα πολυχρύσου ἀφροδίτης
κύπριδος, ἥτε θεοῖσιν ἐπὶ γλυκὺν ἵμερον ὦρσε,
καί τ' ἐδαμάσσατο φῦλα καταθνητῶν ἀνθρώπων
οἰωνούς τε διιπετέας, καὶ θηρία πάντα,
ἠ μὲν ὅσ' ἤπειρος πολλὰ τρέφει, ἠδ' ὅσα πόντος.
Muſa refer Veneris formoſæ munia, Diuis
Quæ ſuperis olim teneros immiſit amores:
Quæ genus humanum domuit. pictasq́; volucres:
Atque feras omnes, quæ paſcunt æquora ponti.
Quasq́; errant campis, quæ latis fluctibus errant.

Hanc vel Ioue ipſo potentiorem eſſe ſcribit Theocritus in Europa in his verbis:

θυμὸν ἀνωίστοισιν ὑποδμηθεὶς βελέεσσι
κύπριδος ἣ μούνη δύναται καὶ ζῆνα δαμάσσαι.
Perdomitus Veneris iaculis, leuibusve ſagittis
Quæ domuiſſe Iouem valet vna, Deosq́; ſup vnos.

Hanc vnam denique mundum procreaſſe, & procreatum nutrire & conſeruare crediderunt quem nullo pacto ſine Veneris opera exiſtimarunt coagmentari potuiſſe, vt ait Orpheus:

πάντα γὰρ ἐκ σέθεν ἐστὶν, ὑποζεύξαο δέ κόσμον
καὶ κρατέεις τρισσῶν μοιρῶν, γεννᾷς δὲ τὰ πάντα
ὅσσα τ' ἐν οὐρανῷ ἐστι καὶ ἐν γαίῃ πολυκάρπῳ,
ἐν πόντῳ τε βυθῷ τε.
Omnia iunxiſti, per te ſtant pondera mundi.

Impe-

Imperitatq; tribus Partis, atque omnia gignit,
Quæ mare, quæ cœlum latè terramq; pererrant.

Fabulantur poetæ Venerem Adonis deſiderio captam fuiſſe, qui natus fuerat Rege Cinyra & *Myrrha* eius filia, qui paſtor fuit, vt teſtatur Virgilius in Gallo. Enimuero poſtea Martis inuidia ab apro immiſſo cæſus eſt, vt ait Ouidius lib. 10 Metamorph. cum iuuenis eſſet & prævalidus, plurimum Venus delectabatur, quare eius mortem grauiſſimè tulit, vt ait Theocritus in Epitaphio Adonidis, neque vllam tamen de illo ſtirpem ſuſcepit. cum Anchiſe congreſſa Aeneam peperit, quem alij dicunt libertatem à Græcis poſt captam Troiã obtinuiſſe, & facultatem quidquid vellet efferendi, qui patrem, vxorem, filium, Deos penates capiens Atho montem conſcendit, ibique vrbe condidit, quam de ſuo nomine Aeneadem appellauit. Alij dicunt Aeneam captiuum vnà cum Andromache datum fuiſſe Neoptolemo Achillis filio, & in patriam Achillis Theſſaliam deportatum, vt ſcriptum fuit his carminibus ab illo Leſche qui paruam Iliadem compoſuit.

αὐτὰρ Ἀχιλλῆος μεγαθύμου φαίδιμος υἱὸς
ἑκτορέην ἄλοχον κατάγεν κοίλας ἐπὶ νῆας.
παῖδα δ' ἑλὼν ἐκ κόλπου ἐϋπλοκάμοιο τι-
θήνης
ῥῖψε ποδὸς τεταγὼν ἀπὸ πύργου τὸν δὲ πε-
σόντα
ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος, καὶ μοῖρα κραταιή.
ἐκ δ' ἕλετ' ἀνδρομάχην ἠΰζωνον παράκοιτιν
ἕκτορος, ἥν τε οἱ αὐτῷ ἀριστῆες παναχαιῶν
δῶκαν ἔχειν ἐπίηρον ἀμειβόμενοι γέρας ἀνδρὶ
αὐτόν τ' ἀγχίσαο κλυτὸν γόνον ἱπποδάμοιο
αἰνείαν ἐν νηυσὶν ἐβήσατο ποντοπόροισιν
ἐκ πάντων δαναῶν ἀγέμεν γέρας ἔξοχον ἄλ-
λων.

Vxorem Hectoream naues deduxit in atras,

Magna-

Magnanimo ac forti quondam generatus Achille:
Atque è complexu raptum nutricis, ab alta
Turre iacit natum max Hectoris: huncq́ cadentem
Purpureum cepit lethum, nigraq́ tenebræ.
Mox capit Andromachen, fuerat namque Hectoris uxor,
Quam ſibi donarunt virtutis præmia Achiui.
Anchiſæ clarum natum domitoris equorum
Protinus in naues duxit, quæ marmora ſulcant,
Æneam, fuit egregium quod munus Achiuum.

Ex illo celebri Martis adulterio ſuſcepit Harmoniam, vt teſtatur Heſiodus in Theogonia; quam tamen alij Iouis & Electræ filiam fuiſſe putarunt, è Mercurio ſuſcepit Hermaphroditũ, vt nomen ipſum ſignificat: quod ita ait Ouid. lib. 4. Metam.

Mercurio puerum, & diua Cythereide natum
Naiades Idæis enutriuere ſub antris:
Cuius erat ſpecies, in qua materq́ paterq́
Cognoſci poſſent: nomen quoque traxit ab illis.

Concepit Erycem è Bute vt alij maluerunt, è Neptuno: quem Hercules palæſtra ſuffocauit, vt ait Iſacius. Fertur etiam Meligunis fuiſſe Veneris filia. Fama eſt præterea quòd Venus Dionyſum amauit, quo ad Indicam expeditionem militante Venus Adonidis conſuetudine fruebatur: mox coronata redeunti Dionyſo occurrens & ipſum coronauit, & rogauit, vt ſe ſequeretur, quia iam impleſſet mox in Lampſacum profecta eſt, quia ibi vellet parere, quod geſtabat in vtero. At Iuno Zelotypia capta illius vterum per dolum contrectauit, fecitque vt deformem puerum pareret, qui ingentia maxime haberet pudenda quem poſtea Priapũ nominauit, vt ait Poſidonius in libro de Heroibus & Dæmonibus. Non defuerunt qui Suadelam quoque Veneris filiã fuiſſe dixerint, quæ ſententia etiam fuit Sapphus. at Heſiodus in

Theogo-

Theogonia è congreſſu Martis & Veneris Timorem & Pallorem notos eſſe ſcribit in his:

—— αὐτὰρ Ἄρηϊ
ῥινοτόρῳ Κυθέρεια φόβον καὶ δεῖμον ἔτικτεν
—— *Marti clypeos atque arma ſecanti*
Alma Venus peperit Pallorem, vnaque Timorem.

Suſcepit Rhodum filiam præterea è Neptuno, vt ſenſit Herophilus: quam tamen Epimenides Oceani fuiſſe ſcripſit. Dicitur & Electryonem & alios quinque filios e Sole peperiſſe. At cum Vulcanum maritum haberet, nullus ex illo filius commemoratur, cum multos è varijs congreſſibus, diuerſiſque adulterijs à ſcriptoribus natos fuiſſe Veneris acceperimus. Sortita eſt autem Venus multa cognomina vel à locis vel conditoribus vel euentis rerum. nam dicta eſt Salaminia, Acidalia, Paphia, Idalia, Cytherea, Erycina, Gnydia, Cyllenia, Melanis, Migonitis, Aſcræa, Colias. Epiſtropha Euplœa, Ambologeia, Olympia Speculatrix, Pontica, & multa alia præterea quæ numerare mihi videtur ſuperuacaneum Multa fuerunt loca, in quibus eximie Venus coleretur quorum quædam ita recenſuit Ouid. lib. 10. Metamorph.

Capta viri forma non iam Cytherea curat
Littora: non alto repetit Paphon æquore cinctam,
Piſcoſamque Cnidon, grauidamque Amathunta metallis.

Et Virg. lib. 10.

Eſt Amathus, eſt celſa mihi Paphos, atque Cythera,
Idaliæque domus.

Et quoniam Venerem rerum omnium genetricem eſſe diximus ſuperiùs, non eſt mirum ſi ad exprimendam eius potentiam Canachus Sicyonius illam ex ebore & auro ita fecit, vt capite polum geſtaret, atque altera manu papauer, altera malum punicum, vt ſcripſit Eratoſthenes libro tertio. In huius Deæ ſacrificijs moris fuit vt femora victimarum, omnium, præterquam ſuum, conſecrarent, cùm alias partes Sicyonij iuniperi lignis adolerent. verùm cum torrerentur femora, cum illis folia herbæ pæderotis incendebantur, vt ait Pauſanias in Corinthiacis. Hæc Dea, veluti etiam ceteri, ſua ſacrificia prætermitti non æquo animo ferebat; quare cùm Lemnæ mulieres Veneris ſacrificia ſpreuiſſent; Deæ maximè iram in ſe concitaſſe creditæ ſunt, quod etiam non impune putantur feciſſe. Nam tantum fœtorem illis excitaſſe fœminis Dea perhibetur, vt à ſuis maritis contemnerentur. Earum mariti cùm bellũ aduerſus Thraces per id tempus ſuſcepiſſent, ſæpiusque captiuas inde abducerent, ac proprias vxores aſpernarentur, decreuerunt mulieres homines omnes per noctem iugulare: atque non id ſolum fecerunt, ſed etiam captiuas vnà cum illis trucidarunt. deinde veritæ ne cùm filij adoleuiſſent patrum iniurias vleiſcerentur, illos etiam ad vnum obtruncarunt, atque vniuerſum genus de medio ſuſtulerunt. Illud autem effectum eſt ob Veneris indignationem, quæ leniter ferre non ſolet, nec neglectum ſacrificiorum honorem obliuiſci, ſi ab aliquo patuiſſet, vt ait Euripides in Hyppolyto Coronifero in his:

Πολλὴ μὲν ἐν βροτοῖσι, κ' οὐκ ἀνώνυμος
θεὰ κέκλημαι Κύπρις, οὐρανοῦ τ' ἔσω,
ὅσοι τε πόντε, τερμόνων τ' ἀτλαντικῶν
Ναίουσιν εἴσω, φῶς ὁρῶντες ἡλίου,
τοὺς μὲν σέβοντας τ' ἀμὰ πρεσβεύω κράτη.
Σφάλλω δ' ὅσοι φρονοῦσιν εἰς ἡμᾶς μέγα.
ἔνεστι γὰρ δὴ κ' ἂν θεῶν γένει τόδε,
τιμώμενοι χαίρουσιν ἀνθρώπων ὕπο.
Inter viros permulta, non inglorià
Venus vocata ſum: poli intra circulum,
Pontumue quiſquis incolit, vel terminos
Atlanticos, ſpectatque ſolis lumina,
Si me colit, vires, decuſque prabeo.
Superbientes rurſus in me deprimo.
Hoc eſt Deis commune quod mortalium
Honoribus lætantur, & coli à viris.

Dicitur hæc Dea vnà cum Iunone & Pallade de formæ præſtantia contendentes ad Paridis iudicium veniſſe, quæ cùm iudici Helenæ adulterium ad illum corrumpendum promiſiſſet, victoriam ex illo iudicio reportauit. Veruntamen doloſum illud iudicium vniuerſo Troianorum imperio poſtea fuit calamitoſum, quoniam ſtulta ſunt omnia iniqua, ſed omnium maximè Veneris opera quæ fiunt, vt ait Euripides in Troadibus: quippe cùm non ſolum à ſpuma, ſed etiam ab inſania Veneris nomen deduci poſſit, vt eſt in his carminibus;

τὰ μωρὰ γὰρ πάντ' ἐστὶν ἀφροδίτη βροτοῖς.
καὶ τοὔνομ' ὀρθῶς ἀφροσύνης ἄρχει θεᾶς.
Mortalibus nam ſtulta cuncta ſunt Venus:
Recteque capit nomen hoc inſania.

Nam cùm animorum motus qui nos ad aliquam deformitatem morum, vitæque turpitudinem inducunt, aximmè vitandi ſunt, tum Veneris titillationes præcipuè, omnemque laſciuam conuenit aſpernari: quibus nihil neque turpius, neque minus honeſtum, neque magis calamitoſum cuiquam contingere poteſt. Nam quis ſe hominem eſſe verè audeat dicere qui ſe effrenata illa beluarum libidine in Venerem rapi patiatur? omnium ſanè voluptatum qui-

Digitized by Google

quibus homines vexantur, maxima & deterrima eſt libido rei Venereę, quę opes dilapidat, obeſt memoriæ, vim oculorum labefactat, ſtomachum frigidiorem & imbecilliorem efficit, cùm vim illam ſemen genitale ſecum auferat, qua cibus in ſtomacho concoquitur: ex quo pluruma rerum redundantium copia fit, malorumque humorum abundantia in ſtomacho procreatur. Præclatum eſt igitur illud medicorum præceptum, ſemperque ad ſeruandam ſanitatem in ore habendum: VESCI citra ſatietatem, IMPIGRVM eſſe ad laborem, VITALE ſemen conſeruare, res eſſe ſaluberrimas: Quare ſcitè dictum eſt ab eo poeta:

οἶνος, καὶ τὰ λοετρά, καὶ ἡ περὶ κύπριν ἐρωή,
ὀξυτέρην πέμπει τὴν ὁδὸν εἰς ἀΐδην
Vina, lauacra, Venus mortalia corpora frangunt:
Et citius Ditis tartara adire iubent.

Quod ſi vehemens ſit Veneris pruritus & titillatio, facilia ſunt & omnibus eiuſce rei remedia, victus moderatio inprimis: vnde præclarè illud defluxit: Sine Cerere & Baccho friget Venus. Neque id parum confert mandatum medicorum, ſecundum quod etiam ita recitauit Ouid. in lib. de remedio Amoris:

Ocia ſi tollas, periere Cupidinis arcus.

Memoriæ prodidit Plutarchus in Sympoſiacis problematis rutam quoque, quam πήγανον ἀπὸ τοῦ πήγνυσθαι vocarunt à cogendo, non mediocriter conferre ob inſitam illi à natura ſiccitatem, quam habet propter vim caloris. Nam genitale ſemen cogit & coagulat, quare etiam de illa ita ſcripſit Ouid. de remedio:

Vtilius ſumes acuentes lumina rutas.

Prodeſt lactucarum etiam vſus ad ſedandam Venerem ob naturæ frigus. Id autem ſignificare voluerunt antiqui poetæ, qui mortuum Adonim inter lactucas à Venere depoſitum fuiſſe inquiunt. Scripſit præterea Nicandri enarrator cunilæ vſum, cùm illa frigida ſit, Venerem ſedare: quare in Theſmophorijs, in quibus ſacrificiis caſtos eſſe ſacerdotes & ad eundem populum oportebat, vt ſcripſit Hegeſander, herba illa ſubſternebatur. Fuerunt etiam loca huic rei accommodata, ſicut Silemnus fluuius non procul à Pataris, vt refert Pauſanias in Achaicis, in quo viri vel fœminę lotę priſcorum amorum obliuiſcebantur & Sappho apud Ouid. ſublime eſſe locum apud Nicopolim in Leucadia inquit, è quo ſe in mare præcipitantes, amoris obliuiſcebantur. ſic enim inquit.

Conſtitit & dixit, quid nunc non ignibus æquis
Ureris? Ambracia eſt terra petenda tibi.
Phœbus ab excelſo quantum patet aſpicit æquor,
Actaum populi, Leucadiumque vocant.
Hinc ſe Deucalion Pyrrhæ ſuccenſus amore
Miſit, & illæſo corpore preſſit aquas.
Nec mora iuſſus amor fugit latiſſima merſi
Pectora: Deucalion igne leuatus erat.
Hanc legem locus ille tenet: pete protinus altam
Leucada: nec ſaxo deſiluiſſe time.

Primus omnium Phocus ex ea petra ſeſe præcipitauit vt ait Plutarchus in claris mulieribus. Hoc omnium remediorum vltimum, & non niſi furioſis hominibus adhibendum cenſuerim, vt è præcipiti loco in mare non ſine maximo periculo deſiliant. Quamuis Cicero etiam lib. 4. Diſputationum Tuſculanarum meminit de hoc loco, vt pote è quo multi ſe præcipitarunt: qui modum igitur vitio quærit, ſimiliter facit vt ſi poſſe putet eum, qui ſe Leucade præcipitauerit, ſuſtinere ſe cùm velit. Huic Deæ roſa & myrtus arbor conſecrata fuit, quoniam vtraque plãtà eximiam pręſe fert pulchritudinem: roſa inter flores ſcilicet, myrtus inter arbores, vt ait Pauſanias in poſterioribus Eliacis, & Virg. Ecloga ſeptima:

Populus Alcidæ gratiſſima, vitis Iaccho,
Formoſæ Veneri myrtus, ſua laurea Phœbo.

Non defuerunt tamen qui myrtum ſacratam eſſe Veneri putarint, quòd illa ornata Venus ſit ad iudicium de forma cum Deabus profecta atque victoriam reportarit, quod innuit Nicand. in Alexipharmacis in his:

πρὸς δέ τισοι δικτύννα τεὰς ἐχθήρατο χλῶνας
ἥρης' ἱμβρασίης μούνης στέφος οὐχ ὑπέδεκτο.
κάλλεος οὕνεκα κύπριν ὅτ' εἰς ἔριν ἠρέθησαν
ἀθάναται, κόσμησεν ἐν ἰδαίοισιν ὄρεσσι.
Præterea Dictynna tua eſt ex arbore ramos
Aſpernata, tuam nec capit Iuno coronam.
Quod Venus Idæis eſt illa in montibus olim
Compta comas, ubi de forma contentio nata eſt.

Alij ſacratam crediderunt, quia naſcatur in littore maris, vnde nata eſt Venus: alii, qui multis morbis muliebribus conueniat, non tamen ſoli Veneri ſacra putabatur, ſed etiam Dionyſo, vt Ariſtophanes teſtatur in Ranis:

ἴακχ' ὦ ἴακχε
ἐλθὲ τόνδ' ἀνὰ λειμῶνα χορεύσων
ὁσίους ἐς θιασώτας.
πολύκαρπον μὲν τινάσσων
ἀμφὶ κρατὶ σῷ βρύοντα
στέφανον μύρτων.
Iache ò Iacche
Veni per hoc pratum tripudians
Sacros ad initiantes.
Fructiferam concutiens

Cirin

Digitized by Google

Circa caput tuum virentem
Coronam myrtorum.

Huic Deę Gratię dicuntur eſſe dicatæ, quod nihil ijs ignaris facit: nam cùm pomum à Paride eſſet captura, Hymenæum, & Cupidinem, & Amores, & Gratias iuſſit aduocari, vt ait Pauſanias. Quas etiam Veneris & Liberi patris filias quidam dixerunt.

ATQVE hæc ea ferè ſunt quæ de Venere ab antiquis ſcriptoribus tradita ſunt: nunc quid ea ſignificent perquiramus. Nihil eſt autem aliud Venus, quam occultum coitus deſideriũ à natura inſitum ad procreandum, quod nos non ineptè (vt arbitror) alicubi ita expreſſimus illam amorem appellantes:

Nil amor eſt aliud Veneris quàm parua voluptas,
Quæ ſimul expleta eſt, inficit ora rubor.

Et Lucretius lib. 4.

Sic igitur Veneris qui telis accipit ictum,
Siue puer membris muliebribus hunc iaculatur,
Seu mulier toto iactans è corpore amorem:
Vnde feritur, eò tendit, geſtitq; coire,
Et iacere humorem in corpus de corpore ductum:
Namq; voluptatem præſagit multa Cupido,
Hæc Venus eſt nobis: hinc ductum nomen Amoris

Eſt autem permagnum huiuſce rei argumẽtum, quòd omnia verno aeris tempore ad procreationem excitantur: quippe cùm idem poeta Zephyri auram ſuauiſſimam Veneris nuncium appellarit, vt in his ait idem poeta:

It ver, & Venus, & Veneris prænuntius ante
Pennatus graditur zephyrus veſtigia propter.

Nata eſſe dicitur è ſpuma maris quoniam ſemen genitale animalium nihil eſt aliud, quam ſpuma ſanguinis, & ſupernatans, vt eſt in ſecundo de Generatione animalium apud Ariſt. quare locus datus, eſt fabulæ, quòd à ſpuma genita ſit: Nata eſſe dicitur ex ipſo mari propter ſalſedinem, quæ non parum confert ad fertilitatem. cuiuſce rei argumẽtum eſt copia murium, quæ naſcitur in nauigijs ſalè onuſtis ac illud ſæpe vectantibus Venerem amorum Deam credidit. Lactantius putatam, quia lena fuerit, quæ prima meretriciam artem inſtituerit. Ducuntur verò ſimilia ſimilium deſiderio, vt canes canũ, equi equarum, leænarum leones: quoniam diſſimilium formarum prorſus nulla eſt interſe coniunctio. Efficitur iſtud ipſum naturæ ductu, quæ ſpectra quædam à valde diuerſis abhorrentia indidit ſingulis animalibus, vt irritũ & inutilem coniunctionis laborem deuitent. Vt enim è magnopere differentibus arboribus ſurculos arbores non recipiunt, ita neq; marium fœminę plurimum differentium congreſſu delectantur. Nam tametſi viperæ anguillarum attritu demulcentur, canes luporum coniunctionem non omnino reſpuunt, cùm è ſimilibus propè corporibus ſimile ſemen profundatur, quod plurimum confert ad procreationem, tamen ex anguillis & auibus, aut diſſimilibus plurimum animalibus nihil naſceretur, ſi coniungantur: quare è conſimilibus omnino aut parũ differentibus fieri debet & ſolet generatio. Sunt igitur in ſingulis animalibus ſpiritus quidam ad conciliandos amores prępotentes, quibus temperies aeris pro lena eſt, atq; eorundem ſpirituum alij ad id munus tardiores ſunt, alij promptiores & magis ingenioſi: quare accidit aliquando vt mas fœminam vel non viſam amauerit, aut marem fœmina. Alii naturam ſapientiſſimam rerum harum parentem ſimilium & animorum & temperamentorum conciliatricem crediderunt, quę radios quoſdam occultos è toto corpore mitteret: quos tamen alij ex oculis manare maluerunt, atque alterius animum percutere, atque illum, qui ſit ictus, conuerſum eò vnde percuſſus fuit quandam voluptatem diuinantem, & quaſi præſentientem, ſimiliſque coniunctionem appetentem, in eius deſiderium delabi, quod deſiderium Amor; & proprio nomine Cupido appellatur. Cùm tamen eueniat aliquando vt ex altero tantùm illi radij manent, cùm ad ſcopum ob diſſimilitudinem hi peruenire non poſſint, nullam ſe facere impreſſionem ſentiunt, quare neque ita intendũtur, neque ſunt diuturni, & à ſuſcepto negocio facilè recedunt. Nihil enim natura fruſtra fieri diutius patitur. Eſt igitur Venus voluptas illa quam animus è ſimilium coniunctione futurã præſentit, quare Dea credita eſt conciliandorum animorum. Alij motum illum animorum, qui fit ab ipſa natura per aeris temperiẽ Venerem vocarunt. Quod nata ſit è ſpuma, vt diximus, illud fit, quia ex puriore ſanguinis parte genitale ſemen ſecernitur: cuius rei indicium eſt, quòd non minùs ſtomacho, & memoriæ, & aciei oculorum obeſt vſus Veneris, quam venarum inciſio. Alij natam è Ioue & Dione crediderunt, quoniam cupiditas procreandi è calore concipitur & ex illa materia, quæ eſt inferior: nam Dione corruptibilis vniuerſa materia nominari poteſt elemẽtorum. Qui cœli & Diei filiam tradiderunt, ii cum Theologis Chriſtianis cõſenſerunt, quoniam cùm Deus omnipotens cœlum & lucem & ſidera creaſſet, mox rebus omnibus imprimendi amoris ad procreãdum vim addidit: quare creatis animalibus & herbis ſtatĩ inquit, Creſcite & multiplicamini. Hęc eadem cauſa fuit

cui fuerit præfecta nuptijs. Hęc riſus amica dicta eſt, vel quia per lætitiam amor conciliatur, vel quia tum maximè vigent animalia, cùm apta ſunt generationi, quod efficit apta elementorum ſymmetria: qua etiam ratione dicta eſt vxor Vulcani. Hanc in adulterio cum Marte deprehenſam nudam ac retibus implicitam Vulcanus ridendam expoſuit, neque, vt inter homines lex Iulia de adulterijs permittit, interfecit, vel quia fieri non poterat vt Dij occiderentur, vel quia tam crudele facinus committere turpe iudicauit, parumque viro bono, nedum Deo conueniens: cùm vanam & temerariam illam eſſe hominum opinionem conaretur demonſtrare, quæ apud vulgus increbuit, quòd libidinoſæ vxoris laſciuia viri boni exiſtimatio & integritas poſſit contaminari, niſi tamē vir ad vxoris turpitudines libens volenſque cōniueat. Nemo enim alienorum peccatorum pœnas dare meritò debet. Pręclarè igitur ſtatutum fuit apud Lacedęmonios, vt adulterorum, ſi qui deprehenſi fuiſſent, pudendæ partes publice in foro per tortorem vellicarentur, deinde ad quoddam tempus ex agro Lacedæmoniorum exularent. quod fiebat ſine maritorum ignominia, vt ſcripſit Soſiphanes. Quare non inſulſe vir ſapientiſſimus Stilpo, cùm illi à Metrocle Cynico obijceretur vt opprobrium, quod ſua filia eſſet impudica; ita Metroclem arguit percunctatus num peccatum meum eſt, an filiæ? filiæ, is inquit, peccatum, at tuum infortunium. qui fieri poteſt? ait Stilpo. an non peccata ſunt lapſus? ſane. an non lapſus eorum qui lapſi ſunt, fuerunt etiam aberramēta? & hoc inquit, nonne aberramēta eorū qui aberrarunt infortunia? his verbis vir ſapiens demonſtrauit neminí eſſe crimini alterius peccata oportere. Dicitur vulnerata fuiſſe à Diomede, vt eſt apud Homerum: quoniam illi quorum in ortu Venus dominatur, facie ſunt decora, animo elato, voluptatib. dediti, at corpora debilia & rei bellicæ minime accommodata: quare cùm illa in ortu Paridis dominata fuiſſet, ita inquit Ouid. in epiſtola Helenæ.

Apta magis Veneri quam ſunt tua corpora Marti:
Bella gerant fortes: tu Pari ſemper ama.
Hectora quem laudas pro te pugnare iubeto.

Huic deæ non conuenire aliorum Deorum officia dixit Iupiter, cùm ſinguli Dij ſingulis officijs ſint præfecti, quia nulla eſt tanta potentia, q̃ per ſe ſatis valida ſit, nulliusque alterius indigeat auxilio. Hoc enim maxime faciebat ad deprimendam mortalium arrogantiam & temeritatem, cùm vel Dij ipſi non omnia poſſe, ſed mutuis auxilijs indigere, dicerentur. Quia omnia animalia ab ea domari inquiunt, & Iouem amori parere, ac Venerem mundum procreaſſe & conſeruare atq; omnia ex illius nutu pendere; viſi ſunt per hoc diuinam bonitatem, & incredibilem Dei in humanum genus amorem diuinitus ſomniaſſe. Fabulati præterea ſunt antiqui Venerem amantium periuria ridere, quia illi qui aliquo inſigni animorum motu ad has res concitantur, non ſunt ſui compotes, ſed eo affectu quò fert impetus rapiuntur. Nihil enim differt his rebus deditum iurare, ac ſi quis inſanus ſecum ratione in poſterum velle inſanire iurauerit: quippe cum vterq; horum quò fert impetus, at non quò ratio trahatur. Dixerunt præterea Veneris currum ab oloribus trahi, quia munditiæs & corporis ornatus mirifice confert ad amorem conciliandum eſt enim omnium, fere auium candidiſſima & maxime munda olor. Alij tamen ob ſalacitatem columbas ac paſſeres illius currum trahere finxerunt. Atque cum tres eſſe Veneres dicantur, diuerſi erunt & Amores ſiue Cupidines illarum filij, illa quæ Cœleſtis eſt Venus appellata ſiue Vrania purum ſignificat, & ſine corporis cupiditate, amorem, qualis eſt erga Deum & patriam & viros bonos ob aliquam virtutem, aut erga benemeritos, qui amor cœleſtis, & purus, & diuinus, cùm humana labe careat, poteſt appellari. Popularis Venus naturæ coniunctiones animalium quęrit. At Venus cognomento Apoſtraphya, dicta fuit ab Harmonia, cui etiam erexit templum; quia, cùm multa turpiter per nefarios congreſſus fieri apud barbaros animaduertiſſet, leges ad coercendas cupiditates patrum honeſtas tulerit, & de ſtupris inceſtis homines auerterit, vt nomen ipſum ſignificat. Atq; cùm cœleſtis illa Venus, non niſi ab animo temperantiſſimo procedere poſſit, meritò in eius ſacrificijs obſeruatum fuit ab antiquis ne vinum omnium deliramentorum, omniſque intemperantiæ cauſa offerretur. Illa Venus quæ popularis eſt, neq; vinum neq; temulentiam reijcit, cùm vulgi & turbulentorum motuum multitudinis Dea ſit. Hanc Venerem, cùm ex aeris temperie gignatur, omniaque animalia ad procreandum impellat, rerum omnium procreatricem dixerunt antiqui, cùm illa ſit præcipuè verni temporis benignitas: quam ita expreſſit Virgil. in 2. Georg. libro

Ver adeò frondi nemorum, ver vtile ſyluis.
Vere tument terræ, & genitalia ſemina poſcunt.
Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Coniugis in gremium lęta deſcendit, & omnes
Magnus alit magnò commixtus corpore fœtus.

Auia

Auia tum reſonant auibus virgulta canoris,
Et Venerem certis repetunt armenta diebus;
Parturit almus ager, Zephyriq; tepentibus auris
Laxant arua ſinus, ſuperat tener omnibus humor.

Nam phyſicas rationes in his complexus eſt Virgil. quibus efficitur vt eo tempore præcipuè animalia in Venerem concitentur. quam rem ita mira quadam poetica ſuauitate etiã Lucretius, cùm de Venere loquitur, complexus eſt.

Aeneadum genitrix, hominum Diuumq; voluptas
Alma Venus: cæli ſubter labentia ſigna,
Quæ mare nauigerum, quæ terras frugiferentes
Concelebras: per te quoniam genus omne animantum
Concipitur, viſitq; exortum lumina ſolis:
Te Dea, te fugiunt venti, te nubila cæli:
Aduentumq; tuo ſuaues tibi dædala tellus
Submittit flores, tibi rident æquora ponti,
Paccatumq; nitet diffuſo lumine cœlum.
Nam ſimulac ſpecies patefacta eſt verna diei,
Et reſerata viget genitabilis aura Fauoni,
Aeriæ primum volucres te Diua, tuumq;
Significant initum perculſæ corda tua vi.

At grauiſſimus & ſuauiſſimus ſcriptor Euripides multò etiam clariùs demonſtrauit rerum omnium procreationem ex elementorum eſſe ſymmetria: atque vĩm illam ſiue diuinam quæ naſcitur è motu cœleſtium corporum, ſiue naturalem vocemus quæ facit vt in hanc commiſtionem elementa ipſa deducantur, vel potiùs deducit, Venerem appellauit, quam ita de ſe dicẽtem is introducit, quemadmodũ patet ex his:

—— οὐχ ὁρᾷς ὅση θεός;
οὐδ' ἂν εἴποις, οὐδὲ μετρήσειας ἂν
ὅση πέφυκε, κἀφ' ὅσον διέρχεται.
αὕτη τρέφει σὲ κἀμὲ, καὶ πάντας βροτούς.
τεκμήριον δὲ μὴ λόγῳ μόνον μάθῃς,
ἔργῳ δὲ δείξω τὸ σθένος τὸ τῆς θεοῦ.
ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖ', ὅτι ξηρὸν πέδον
ἄκαρπον αὐχμῷ, νοτίδος ἐνδεῶς ἔχει:
ἐρᾷ δ' ὁ σεμνὸς οὐρανὸς πληρούμενος
ὄμβρου πεσεῖν ἐς γαῖαν ἀφροδίτης ὑπό.
ὅταν δὲ συμμιχθῆτον ἐς ταυτὸν δύο,
φύουσιν ἡμῖν πάντα, καὶ τρέφουσ' ἅμα.
δι' ὧν βρότειον ζῇ τε καὶ θάλλει γένος.

Non ſentis ipſe quanta ſit Venus Dea?
Nam nec referre, nec queas metirier,
Sit quanta, quantum poſſit in mortalibus:
Te nutrit ipſa, meq;, & omnes hęc viros
Conſidera: ſermone ne ſolo ſcias,
Enucleabo robur ipſe re Deæ.
Amauit imbrem terra: cum ſiccum ſolum eſt,
Non eſt ferax, ſquallore, poſcitq; humidum.
Amatq; cælum pluribus plenum imbribus
Ob hanc Deam terris deorſum cedere.
Vbi duo miſcentur iſta, vnumq; fiunt,
Naſcuntur inde cuncta quæ nos nutriunt:
Ob quæ viret, vigetq; vis mortalium.

Hanc Deam iure Adonim amaſſe dicunt, qui Adonim ſolem eſſe arbitrati ſunt: quoniam ſine vi Solis, nulla eſſet Venus. Hunc per brumam extingui dicũt, quia ceſſat eo tempore herbarũ, & rerum multarum generatio. nam cum Sol obtuſos angulos facit, minor fit eius virtus, ac frigora ſunt omnibus naturæ actionibus maximè aduerſaria. Nam cur illum mortuum inter lactucas depoſuit? propter frigus hyemis nimirũ: atq; per id tempus fiebant ſacra Adonia, cui fabulæ addiderunt per Adonia fluuium Adonim vocatum è Libano monte defluentem ſanguinolentum fluere ſolitum. Addiderunt & Gratias illi filias, quæ Cœleſti conueniunt, ob debitam omnibus bonis liberalitatem. Harum vna auerſa eſt, cùm duæ Venerem reſpiciant, quia liberalis & magnanimi eſt imitari bonos agros, quod eſt maiori menſura reddere, quam acceperit. Sorores illæ dicuntur manibus implicitis ſe tenere inuicem, virginesque eſſe & ridentes: quia nulla ſpe motos oportet dici liberales, cùm mercatores ſint potiùs qui ob aliquam ſpem benefaciunt. atq; quæ in aliquem extat beneficentia, tum demum grata eſt, quę ex hilari animo, minimeq; inuito aut renitenti procedit. traditum eſt in fabulis Venerem iudicatam à Paride fuiſſe pulchriorem Iunone ac Pallade, quia multo ſunt plures qui corporis voluptates, quàm qui animi, qui vitia, quam qui virtutem; qui turpitudinem, quam qui gloriam ſectantur. nam multi fuerunt qui dignitatem, qui gloriã, qui pręclaras gerẽdarum rerum oportunitates pro impuris voluptatibus reliquerunt, & ampliſſimas opes in eas profuderunt qui tandem facti omnium hominum infœliciſſimi propter libidinem in maximas miſerias ſunt delapſi. At verò quid ſit Venus, & quas vires illi antiqui præbuerint, & quæ de illa fabuloſe dicebantur, iam ferè explicauimus, quo in negotio ſi quid reliquũ eſt, id in cupidine eius filio pertractabitur.

De Cupidine. CAP. XIIII.

DE Cupidine verò, quibus ortus ſit parentibus, non parua dubitatio eſt apud ſcriptores: quoniam alij vnum eſſe Cupidinem. alij plures ſenſerunt. Plato in Sympoſio Phædrum inducit ita de Cupidinis origine dicentem: ὅτι μέγας θεὸς εἴη ὁ ἔρως καὶ θαυμαστὸς ἐν ἀνθρώποις τε καὶ θεοῖς, πολλαχῇ μὲν καὶ ἄλλῃ, οὐχ ἥκιστα

ἥκιστα δὲ κατὰ τὴν γένεσιν, τὸ γὰρ ἐν τοῖς πρεσβυτάτοις εἶναι τῶν θεῶν, τίμιον, ἦδ᾽ ὅς. τεκμήριον δὲ τούτου· γονεῖς γὰρ ἔρωτος οὔτ᾽ εἰσὶν, οὔτε λέγονται ὑπ᾽ οὐδενὸς, οὔτε ἰδιώτου, οὔτε ποιητοῦ. *Quod magnus Deus ſit, & hominibus Deisq́; admirabilis Cupido, id iam compertum eſt ſæpius cùm in alijs, tum in ijs quæ ad eius originem ſpectant præcipuè. Neque enim me præterit eſſe quidpiam præclarum inter antiquiſſimos Deos recenſeri. Cupidinis autem parentes neq. ſunt, neq. ab vllo vel priuatorum vel poetarum fuiſſe dicũtur.* Heſiodus in ſua Theogonia videtur Amorem ſiue Cupidinem ante omnia ex illa informi materia, quæ Chaos dicta eſt, in lucem eduxiſſe, cum ita ſcribat.

ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ᾽, αὐτὰρ ἔπειτα
γαῖα εὐρύστερνος πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
ἀθανάτων οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος ὀλύμπου.
τάρταρά τ᾽ ἠερόεντα μυχῷ χθονὸς εὐρυοδείης.
ἠδ᾽ ἔρος, ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι
λυσιμελὴς, πάντων τε θεῶν, πάντων τ᾽ ἀνθρώπων
δάμναται ἐν στήθεσι νόον, καὶ ἐπίφρονα βουλήν.

Ante Chaos natum: ſuperum firmiſſima ſedes,
Inde ſolum terra lata: tum tartara nigra
Intra adytum terræ, & feralia clauſtra baratri.
Inde ortus ſuperos inter pulcherrimus omnes
Dulce Deum, pariterq́; virum gratumq́; Cupido
Solamen, qui corda domat, mentesq́; feroces.

Nam ſtatim poſt terram natum eſſe Cupidi-

nem inquit, eumq́ue eductum ex illa informi materia. At Ariſtophanes in Auibus Noctem Zephyrium ouum peperiſſe ſcribit, è quo natus ſit Cupido, qui cum Chao miſtus omne Deorum genus ex illo excitauerit ita verò ſe habent carmina Ariſtophanis:

χάος ἦν, καὶ νὺξ, ἔρεβός τε μέλαν πρῶτον, καὶ τάρταρος εὐρύς.
γῆ δ᾽ οὐδ᾽ ἀὴρ, οὐδ᾽ οὐρανὸς ἦν, ἐρέβους δ᾽ ἐν ἀπείροσι κόλποις.
τίκτει πρώτιστον ὑπηνέμιον νὺξ ἡ μελανόπτερος ᾠόν.
ἐξ οὗ περιτελλομέναις ὥραις, ἔβλαστεν ἔρως ὁ ποθεινὸς,
στίλβων νῶτον πτερύγοιν χρυσαῖν.

Chaos erat, & nox, erebusq́; niger primũ, tum Tartarus altus,
Terra nec aer, nec cœlum erat: erebiq́; in finibus amplis
Parit prius Zephyrium nox alis nigreſcentibus ouum.
Ex hoc labentibus horis pullulauit deinde Cupido,
Splendens tergum aureis alis.

Quare & Orpheus his ſimilia de illius natiuitate tradidit, quem, vt eſt in his carminibus ante omnia natum putauit:

πρωτο-

πρωτογόνον καλέω διφυῆ, μέγαν αἰθερόπλαγκτον,
ᾠογενῆ, χρυσέοισιν ἀγαλλόμενον πτερύγεσσιν,
ταυροβόαν, γένεσιν μακάρων, θνητῶν τ' ἀνθρώπων.

Aethere labentem, geminū magnumq́ vocamus,
Qui prior eſt natus, qui ex ouo, qui nitet aureis
Alis lætatus, per quem ſuperumq́ virumq́
Eſt genus exortum tenues in luminis auras.

At idem Plato qui nullos parentes Cupidinis ſuperiùs eſſe dixit, mox fabulam quandam huiuſmodi in Sympoſio de Cupidinis ortu memorauit: fama eſt Deos aliquando natalitia Veneris celebrantes in cœlo menſis accubuiſſe: tū Porus conſilij & abundantię Deus fertur nectare paulo copioſius hauſto ebrius fuiſſe ac Peniam Deā paupertatis in horto Iouis inueniſſe, quam etiam compreſſit: ex eo igitur congreſſu Penia Cupidinem poſtea peperit, quem Veneri famulum tradiderunt, cuius nutum mandataque obſeruaret; quare poſtea creditus eſt Veneris filius. Theocritus in Hyla è Diis quidem parētibus illum natum eſſe arbitratur, at è quibus non affirmat, propter variam ac difficilimā cognitu eius originem, vt ex his patet:

οὐχ' ἁμῖν τὸν ἔρωτα μόνοις ἔτεχ' ὡς ἐδοκεῦμες
Νικία ᾧτινι τοῦτο θεῶν πόκα τέκνον ἔγεντο.

Non ſolis natus nobis eſt ipſe Cupido
Vt patet: è ſuperis quicunque fuere parentes.

Non defuerunt qui Cupidinem Saturni filiū fuiſſe dixerint, vt ſenſit Orpheus, quod ex illo carmine ſignificatur:

αὐτὰρ ἔρωτα κρόνος καὶ πνεύματα πάντ' ἐτέκνωσε.

Sunt Amor & venti Saturni è ſemine nati.

At Sappho poetria Cupidinem cœli ac terræ filium exiſtimauit, Simonides Martis & Veneris, Acuſilaus Noctis & Aetheris, Alcæus Contentionis & Zephyri. Idem Orpheus tamē omnes Amores, quos plures eſſe ſenſit, è Venere ortos ſcribit in alio hymno hoc pacto:

ὑμνέομεν σεμνὴν πολυώνυμον ἀφρογενείης,
καὶ πηγὴν μεγάλην βασίλειον, ἧς ἄπο πάντες
ἀθάνατοι πτερόεντες ἀνεβλάστησαν ἔρωτες.

Cantamus Venerisq́ genus, fontemq́ perennem,
De quo immortales nati dicuntur Amores.

Pauſanias in prioribus Eliacis Venerem dicit emergentem à Cupidine fuiſſe exceptam & à Suada coronatam. qui idem poſtea in Bœoticis Cupidinem omnium Deorum natu minimum vulgo creditum dixit, & Veneris filium. Cicero lib. 3. de Natura Deorum plures Cupidines è diuerſis parentibus facit, vt in his ſcribit: Cupido primus Mercurio & Diana prima natus dicitur: Secundus Mercurio & Venere: Ter-

Digitized by Google

[illegible]

inſignia Cupidini, illius Dei potentiam, & animorum motus ſignificantia, qualia Palladas deſcripſit in his carminibus:

[illegible] καὶ μείλιχός ἐστιν [illegible]
[illegible]
[illegible] ἐλαφῖνα καὶ ἄρ-
[illegible]
[illegible] θάλαττα ἔχει.

[illegible] & ille: nec arcus,
[illegible] ſpicula, vel pharetram:
[illegible] delphinaq; geſtat.
[illegible] alia manu.

In [illegible] fuiſſe fabulati [illegible] ac deformia, faceret [illegible] & illos beatos arbitrarentur [illegible], qui [illegible] ſe potirentur, & [illegible] denique obſtupeſcere faceret. [illegible], quæ ſcripſit Sapho in hiſce carminibus.

[illegible]

[illegible]
[illegible] miſellæ
[illegible] videnti.
[illegible] & mihi vox
[illegible] haſit.
[illegible] tacita, & repente
[illegible] calor eſt relictus.
[illegible] reſonat ſuſurrus
[illegible] in aure.
[illegible] gelidus, tremorq;
[illegible] viridis magis ſum
[illegible] retentus
[illegible] eſt vix.

T[illegible] antiqui poetæ, tan[illegible] Cupidini tribuerunt, vt om[illegible] ab Amoribus ſpoliati fuerint ſuis

ſuis inſignibus: vt Philippus quidam poeta in his luculentiſſimis carminibus expreſſit:

Συλήσαντες ὀλυμπονίδ' ὡς ὅπλοισιν ἔρωτες
  κοσμεῦντ' ἀθανάτων σῦλα φρυασσόμενοι.
φοίβου τόξα φέρουσι, Διὸς δ' ἐ κεραυνὸν, ἄρηος
  ὅπλον καὶ κυνέην, ἡρακλέυς ῥόπαλον
εἰναλίουτε θεοῦ τριβελὲς δόρυ, θύρσατε βάκχου.
  πτηνὰ πέδιλ' ἑρμοῦ λαμπάδα δ' ἀρτέμιδος,
οὐκ ἄχθος θνητοῖς εἴκειν βελέεσσιν ἐρώτων,
  δαίμονες οἷς ὅπλων κόσμον ἔδωκαν ἔχειν.

Exuuijs ſuperum læti decorantur Amores.
  Alta quibus cœli eſt iam ſpoliata domus.
Extorſere Ioui fulmen. Phœboq́; ſagittas.
  Alcidæ clauam, Marsq́; caret galea.
Mercurio deſunt talaria, faxq́; Dianæ.
  Sic Baccho thyrſus, ſic pelagoq́; tridens.
Nec mirum eſt iaculis homines quoque cedere Amorum.
  Queis ſua vel ſuperi ſceptra dedere Dei.

Cùm tanta fuerit igitur potentia Cupidinis, iure optimo illum Deorum omnium fœliciſſimum, & cui Dij omnes ſubijcerentur, appellauit ita Plato in Sympoſio: φημὶ οὖν ἐγὼ, πάντων θεῶν εὐδαιμονεστάτων ὄντων Ἔρωτα (εἰ θέμις, καὶ ἀνεμέσητον εἰπεῖν) εὐδαιμονέστατον εἶναι αὐτῶν, κάλλιστον ὄντα καὶ ἄριστον. *Ego ſanè ita ſentio, omnibus Dijs felicibus exiſtentibus, Cupidinem (ſi fas eſt, ac ſine reprehenſione licet dicere) omnibus illis eſſe feliciorē, cum & pulcherrimus ſit & optimus.* Atque in his cum duos eſſe Cupidines dixiſſet, alterum Cęleſtem alterum Vulgarem appellat: ἀναγκαῖον δὲ δὴ καὶ ἔρωτα, τὸν μὲν τῇ ἑτέρᾳ συνεργὸν πάνδημον ὀρθῶς καλεῖσθαι, τὸν δὲ οὐράνιον. *Neceſſe eſt igitur, & Cupidinem hunc quidem alterum ſequentem, & adiutorem, Vulgarem rectè vocari, hunc verò cæleſtem.* Addita fuerunt & alia inſignia præter ſuperiora, ſiquidem hunc puerum finxerunt, & cæcum, & illi comites adiunxerunt, Ebrietatem, Dolores, Inimicitias, Contentiones, & multas huiuſmodi peſtes, quas omnes recenſere moleſtum eſt, nedum experiri: quæ cùm breuiſſimè, tam elegantiſſimè in eo Maruli Epigrammate ſunt expreſſa:

Quis puer hic? Veneris. plena quæ cauſa pharetræ?
  Non bene promiſſus certa quod arma monet.
Cur ſine veſte Deus? ſimplex puer odit opertum.
  Vnde puer? pueros quod facit ille ſenes.
Quis pennas humeris dedit? inconſtantia. quare
  Nulla Deo frons eſt? ſigna inimica facit.
Quæ ſors eripuit lucem? immoderata libido.
  Cur macies? vigiles cura, doloq́; facit.

Ec Quis

rius quidem eſt Anteros, Marte & Venere tertius. Hi etſi plures extiterunt, diuerſiſque parentibus geniti, tamen ad vnum Veneris filium omnia prope quæ de Amore dicta ſunt, transferuntur. Præclare igitur Arceſilaus ſtatuarius leænam e marmore feciſſe dicitur, circa quam ludentes fecit Cupidines, quam alij e cornu bibere cogebant, alii ſoccos illi induebant, alii ſaxo alligatam fune tenebant cum multos fuiſſe Cupidines vellet ſignificare. Horum quæ vires ſint, aut quæ facultates, & qui habitus illi tribuerentur, ita patefecit Orpheus in hymnis.

κικλήσκω μέγαν ἁγνόν, ἐράσμιον, ἡδὺν ἔρωτα,
τοξαλκῆ πτερόεντα, πυρίδρομον, εὔδρομον ὁρμῇ.
συμπαίζοντα θεοῖς, ἠδὲ θνητοῖς ἀνθρώποις.
εὐπάλαμον διφυῆ, πάντων κληῖδας ἔχοντα.
αἰθέρος, οὐρανίου, πόντου, χθονὸς, ἠδ' ὅσα θνητοῖς
πνεύματα, παντογένεθλα θεὰ βόσκει χλοόκαρπος.
ἠδ' ὅσα τάρταρος εὐρὺς ἔχει, πόντος θ' ἁλίδουπος.
μοῦνος γὰρ τούτων πάντων οἴηκα κρατύνεις.

Iucundum, magnum, gratum cantamus Amorē.
Arciferum, alatum, celerem, flammiſq; potentem.
Ludentem pariter cum dijsq; viriſq; gemellum.
Tu maris, & terræ claues, tuq; ætheris alti
Sceptra tenes: tu quot ventos Dea parturit alma
Frugifera, aut pontus tumidus, vel tartarus ipſe,
Et regis, & cuncta flectis moderamine ſolus.

Pingebatur ab antiquis alatus Cupido, & cuiuſmodi illum Zeuxis pinxit Athenis pulcherrimum, roſis coronatum: nam & Cupido & victoria alati fingebantur, quam primum omnium Thaſium Aglaophontem alatam feciſſe ferunt: de quibus vt alatis, ita meminit Ariſtophanes in Auibus:

αὐτίκα νίκη πέταται πτερύγοιν χρυσαῖν καὶ νὴ Δί' ἔρωσγε.

Statim Victoria volat alis aureis, & per Iouem
Cupido ſimul.

Idcirco cum victoriæ ſimulachrum de Cœlo iactum fuiſſet, quod erectum fuerat apud Romanos in Capitolio, eiusque ſolæ alæ decidiſſent, illud prodigium fauſtum eſſe interpretatus eſt Pompeius, quòd inde auolare victoria amplius non poſſet, quare Pompeius ipſe duo hæc carmina in eum euentum conſcripſit:

ῥώμη παμβασίλεια, τεὸν κλέος οὔποτ' ὀλεῖται
Νίκη γάρ σε φυγεῖν ἄπτερος οὐ δύναται.

Romæ potens al s cur ſtat Victoria lapſis?
Vrbem ne valeat deſeruiſſe tuam.

Deinde addita ſunt non ſolum nomina, ſed inſignia Cupidini, illius Dei potentiam, & animorum motus ſignificantia, qualia Palladas deſcripſit in his carminibus:

γυμνὸς ἔρως, διὰ τοῦτο γελᾷ, καὶ μείλιχός ἐστιν,
οὐ γὰρ ἔχει τόξον καὶ πυρόεντα βέλη.
οὐδὲ μάτην παλάμαις κατέχει δελφῖνα καὶ ἄνθος.
τῇ μὲν γὰρ γαῖαν, τῇ δὲ θάλασσαν ἔχει.

Nudus Amor ridet, lætatur & ille: nec arcus,
Nec flammata gerit ſpicula, vel pharetram:
Iure quidem recto florem, delphinaq; geſtat.
Continet hac terras, hac maris alta manu.

In huius Dei facultate ſitum fuiſſe fabulati ſunt vt ea quæ turpia eſſent ac deformia, faceret videri honeſta & decora: & illos beatos arbitrarentur amantes, qui amata re potirentur, & omnes ſenſus denique obſtupeſcere faceret. cuiuſmodi ſunt ea, quæ ſcripſit Sapho in hiſce carminibus.

φαίνεταί μοι κεῖνος ἴσος θεοῖσιν
ἔμμεν' ὤνηρ, ὅστις ἐναντίος τοι
ἰζάνει, καὶ πλησίον ἀδυφώνου
σεῦ ὑπακούει
καὶ γελώσας ἱμερόεν τό μοι τὰν
καρδίαν ἐν στήθεσιν ἐπτόασεν
ὡς ἴδον σ', ὡς βρόχχον ἐμοὶ γὰρ αὐδᾶς
οὐδὲν ἔθ' ἥκει.
ἀλλὰ καμμὲν γλῶσσ' ἔαγ', ἐν δὲ λεπτὸν
αὐτίκα χρῷ πῦρ ὑποδεδρόμακεν,
ὀμμάτεσσιν δ' οὐδὲν ὄρημι, βομβεῦσ'
ἐν δ' ἀκοαί μοι.
καδ δ' ἱδρὼς ψυχρὸς χέεται, τρόμος δὲ
πᾶσαν αἱρεῖ, χλωροτέρη δὲ ποίας
ἔμμι τεθνάναι δ' ὀλίγον δέουσα
φαίνομαι ἄπνους.

Ille par Diuis ſuperis videtur
Eſſe, qui contra ſedet intuens te,
Haurit Hyblæo magis & liquore
Dulcia verba.
Dulce riſiſti mihi quod miſellæ
Corda transfixit grauiter videnti.
Spiritus preſſus fuit & mihi vox
Faucibus hæſit.
Facta tum lingua eſt tacita & repente
Paruus in membris calor eſt relictus
Lumina haud cernunt, reſonat ſuſurrus
Multus in aure.
Labitur ſudor gelidus, tremorq;
Occupat totam, viridis magis ſum
Gramine, extincta ſimili retentus
Spiritus eſt vix.

Tantam illi poteſtatem antiqui poetæ, tantumque audaciæ Cupidini tribuerunt, vt omnes Dij antiqui ab Amoribus ſpoliati fuerint ſuis

Digitized by Google

ſuis inſignibus? vt Philippus quidam poeta in his luculentiſſimis carminibus expreſſit:

Συλήσαντες ὄλυμπον ἴδ' ὡς ὅπλοισιν ἔρωτες
  κοσμεῦντ' ἀθανάτων σῦλα φρυασσόμενοι.
φοίβου τόξα φέρουσι, Διὸς δὲ κεραυνὸν, ἄρηος
  ὅπλον καὶ κυνέην, ἡρακλέους ῥόπαλον
εἰναλίου τε θεοῦ τριβελὲς δόρυ, θύρσα τε βάκχου.
  πτηνὰ πέδιλ' ἑρμοῦ λαμπάδα δ' ἀρτέμιδος,
οὐκ ἄχθος θνητοῖς εἴκειν βελέεσσιν ἐρώτων,
  δαίμονες οἷς ὅπλων κόσμον ἔδωκαν ἔχειν.

Exuuijs ſuperum læti decorantur Amores.
Alta quibus cæli eſt iam ſpoliata domus.
Extorſere Ioui fulmen, Phœboq; ſagittas.
Alcidæ clauam, Marti; caret galea.
Mercurio deſunt talaria, faxq; Dianæ.
Sic Baccho thyrſus, ſic pelagoq; tridens.
Nec mirum eſt iaculis homines quoque cedere Amorum.
Queis ſua vel ſuperi ſceptra dedere Dei.

Cùm tanta fuerit igitur potentia Cupidinis, iure optimo illum Deorum omnium fœliciſſimum, & cui Dij omnes ſubijcerentur, appellauit ita Plato in Sympoſio: φημὶ οὖν ἐγὼ, πάντων θεῶν εὐδαιμόνων ὄντων Ἔρωτα (εἰ θέμις, καὶ ἀνεμέσητον εἰπεῖν) εὐδαιμονέστατον εἶναι αὐτῶν, κάλλιστον ὄντα καὶ ἄριστον. *Ego ſanè ita ſentio, omnibus Dijs felicibus exiſtentibus, Cupidinem (ſi fas eſt, ac ſine reprehenſione licet dicere) omnibus illis eſſe feliciorē, cum & pulcherrimus ſit & optimus.* Atque in his cum duos eſſe Cupidines dixiſſet, alterum Cœleſtem alterum Vulgarem appellat: ἀναγκαῖον δὲ δὴ καὶ ἔρωτα, τὸν μὲν τῇ ἑτέρᾳ συνεργὸν πάνδημον ὀρθῶς καλεῖσθαι, τὸν δὲ οὐράνιον. *Neceſſe eſt igitur, & Cupidinem hunc quidem alterum ſequentem, & adiutorem, Vulgarem rectè vocari, hunc verò cæleſtem.* Addita fuerunt & alia inſignia præter ſuperiora, ſiquidem hunc puerum finxerunt, & cæcum, & illi comites adiunxerunt, Ebrietatem, Dolores, Inimicitias, Contentiones, & multas huiuſmodi peſtes, quas omnes recenſere moleſtum eſt, nedum experiri: quæ cùm breuiſſimè, tam elegantiſſimè in eo Maruli Epigrammate ſunt expreſſa:

Quis puer hic? Veneris. plena quæ cauſa pharetræ?
Non bene promiſſus certa quod arma mouet.
Cur ſine veſte Deus? ſimplex puer odit opertum.
Vnde puer? pueros quod facit ille ſenes.
Quis pennas humeris dedit? inconſtantia. quare
Nulla Deo frons eſt? ſigna inimica facit.
Quæ ſors eripuit lucem? immoderata libido.
Cur macies? vigiles curæ, dolorq; facit.

Digitized by Google

rius quidem eſt Anteros, Marte & Venere tertius. Hi etſi plures extiterunt, diuerſiſque parentibus geniti, tamen ad vnum Veneris filium omnia prope quæ de Amore dicta ſunt, transferuntur. Præclare igitur Arceſilaus ſtatuarius leænam e marmore feciſſe dicitur, circa quam ludentes fecit Cupidines, quam alij e cornu bibere cogebant, alii ſoccos illi induebant, alii ſaxo alligatam fune tenebant cum multos fuiſſe Cupidines vellet ſignificare. Horum quæ vires ſint, aut quæ facultates, & qui habitus illi tribuerentur, ita patefecit Orpheus in hymnis.

κικλήσκω μέγαν ἁγνὸν, ἐράσμιον, ἡδὺν ἔρωτα·
τοξαλκῆ πτερόεντα, πυρίδρομον, εὔδρομον ὁρμῇ.
συμπαίζοντα θεοῖς, ἠδὲ θνητοῖς ἀνθρώποις·
εὐπάλαμον διφυῆ, πάντων κληῖδας ἔχοντα.
αἰθέρος, οὐρανίου, πόντου, χθονὸς, ἠδ᾽ ὅσα θνητοῖς
πνεύματα, παντογένεθλα θεὰ βόσκει χλοόκαρπος.
ἠδ᾽ ὅσα τάρταρος εὐρὺς ἔχει, πόντος θ᾽ ἁλίδουπος·
μοῦνος γὰρ τούτων πάντων οἴηκα κρατύνεις.

Iucundum, magnum, gratum cantamus Amorē.
Arciferum, alatum, celerem, flammiſq; potentem.
Ludentem pariter cum dijſq; viriſq; gemellum.
Tu maris, & terræ claues, tuaq; ætheris alti
Sceptra tenes: tu quot ventos Dea parturit alma
Frugifera, aut pontus tumidus, vel tartarus ipſe,
Et regis, & cuncta flectis moderamine ſolus.

Pingebatur ab antiquis alatus Cupido, & cuiuſmodi illum Zeuxis pinxit Athenis pulcherrimum, roſis coronatum: nam & Cupido & victoria alati fingebantur, quam primum omnium Thaſium Aglaophontem alatam feciſſe ferunt: de quibus vt alatis, ita meminit Ariſtophanes in Auibus:

αὐτίκα νίκη πέτεται πτερύγοιν χρυσαῖν καὶ νὴ δί᾽ ἔρωσγε.

Statim Victoria volat alis aureis, & per Iouem Cupido ſimul.

Idcirco cum victoriæ ſimulachrum de Cœlo iactum fuiſſet, quod erectum fuerat apud Romanos in Capitolio, eiuſque ſolæ alæ decidiſſent, illud prodigium fauſtum eſſe interpretatus eſt Pompeius, quòd inde auolare victoria ampliùs non poſſet, quare Pompeius ipſe duo hæc carmina in eum euentum conſcripſit:

ῥώμη παμβασίλεια, τεὸν κλέος οὔποτ᾽ ὀλεῖται
Νίκη γάρ σε φυγεῖν ἄπτερος οὐ δύναται.

Roma potens alis cur ſtat Victoria lapſis?
Vrbem ne valeat deſeruiſſe tuam.

Deinde addita ſunt non ſolùm nomina, ſed inſignia Cupidini, illius Dei potentiam, & animorum motus ſignificantia, qualia Palladas deſcripſit in his carminibus:

γυμνὸς ἔρως, διὰ τοῦτο γελᾷ, καὶ μείλιχός ἐστιν,
οὐ γὰρ ἔχει τόξον καὶ πυρόεντα βέλη.
οὐδὲ μάτην παλάμαις κατέχει δελφῖνα καὶ ἄνθος.
τῇ μὲν γὰρ γαῖαν, τῇ δὲ, θάλατταν ἔχει.

Nudus Amor ridet, lætatur & ille: nec arcus,
Nec flammata gerit ſpicula, vel pharetram:
Iure quidem recto florem, delphinaq; geſtat.
Continet hac terras, hac maris alta manu.

In huius Dei facultate ſitum fuiſſe fabulati ſunt vt ea quæ turpia eſſent ac deformia, faceret videri honeſta & decora: & illos beatos arbitrarentur amantes, qui amata re potirentur, & omnes ſenſus denique obſtupeſcere faceret. cuiuſmodi ſunt ea, quæ ſcripſit Sapho in hiſce carminibus.

φαίνεταί μοι κῆνος ἴσος θεοῖσιν
ἔμμεν᾽ ὤνηρ, ὅστις ἐναντίος τοι
ἰζάνει, καὶ πλησίον ἁδὺ φωνού-
σας ὑπακούει
καὶ γελαίσας ἱμερόεν τό μοι τὰν
καρδίαν ἐν στήθεσιν ἐπτόασεν
ὡς ἴδον σ᾽, ὡς βρόχεον ἐμοὶ γὰρ αὔδας
οὐδὲν ἔθ᾽ ἥκει.
ἀλλὰ κὰμ μὲν γλῶσσ᾽ ἔαγ᾽, ἐν δὲ λεπτὸν
αὐτίκα χρῷ πῦρ ὑποδεδρόμακεν,
ὀμμάτεσσιν δ᾽ οὐδὲν ὄρημι, βομβεῦσιν δ᾽ ἀκοαί μοι.
κὰδ δ᾽ ἱδρὼς ψυχρὸς χέεται τρόμος δὲ
πᾶσαν αἱρεῖ, χλωροτέρη δὲ ποίας
ἐμμὶ τεθνάναι δ᾽ ὀλίγου δέουσα
φαίνομαι ἄπνους.

Ille par Diuis ſuperis videtur
Eſſe, qui contra ſedet intuens te,
Haurit Hyblæo magis & liquore
Dulcia verba.
Dulce riſiſti mihi quod miſellæ
Corda transfixit grauiter videnti.
Spiritus preſſus fuit & mihi vox
Faucibus hæſit.
Facta tum lingua eſt tacita, & repente
Paruus in membris calor eſt relictus
Lumina haud cernunt. reſonat ſuſurrus
Multus in aure.
Labitur ſudor gelidus, tremorq;
Occupat totam. viridis magis ſum
Gramine, extincta ſimili retentus
Spiritus eſt vix.

Tantam illi poteſtatem antiqui poetæ, tantumque audaciæ Cupidini tribuerunt, vt omnes Dij antiqui ab Amoribus ſpoliati fuerint

ſuis

Digitized by Google

ſuis inſignibus? vt Philippus quidam poeta in his luculentiſſimis carminibus expreſſit:

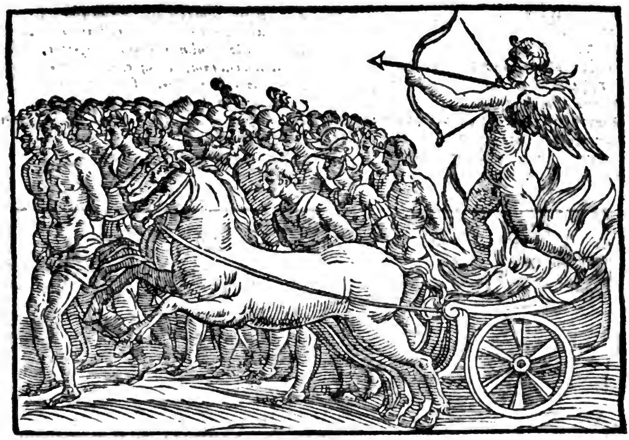
Συλήσαντες ὄλυμπον ἴδ' ὡς ὅπλοισιν ἔρωτες
  κοσμεῦντ' ἀθανάτων σῦλα φρυασσόμενοι.
φοίβου τόξα φέρουσι, Διὸς δὲ κεραυνὸν, ἄρηος
  ὅπλον καὶ κυνέην, ἡρακλέυς ῥόπαλον
εἰναλίου τε θεοῦ τριβελὲς δόρυ, θύρσα τε βάκχου.
  πτηνὰ πέδιλ' ἑρμοῦ λαμπάδα δ' ἀρτέμιδος,
οὐκ ἄχθος θνητοῖς εἴκειν βελέεσσιν ἐρώτων,
  δαίμονες οἷς ὅπλων κόσμον ἔδωκαν ἔχειν.

Exuuijs ſuperum læti decorantur Amores.
  Alta quibus cæli eſt iam ſpoliata domus.
Extorſere Ioui fulmen, Phœboq́; ſagittas,
  Alcidæ clauam, Marsq́; caret galea.
Mercurio deſunt talaria, faxq́; Dianæ,
  Sic Baccho thyrſus, ſic pelagoq́; tridens.
Nec mirum eſt iaculis homines quoque cedere Amorum,
  Queis ſua vel ſuperi ſceptra dedere Dei.

Cùm tanta fuerit igitur potentia Cupidinis, iure optimo illum Deorum omnium fœliciſſimum, & cui Dij omnes ſubijcerentur, appellauit ita Plato in Sympoſio: φημὶ οὖν ἐγώ, πάντων θεῶν εὐδαιμονεστάτων ὄντων Ἔρωτα (εἰ θέμις, καὶ ἀνεμέσητον εἰπεῖν) εὐδαιμονέστατον εἶναι αὐτῶν, κάλλιστον ὄντα καὶ ἄριστον. *Ego ſanè ita ſentio, omnibus Dijs felicibus exiſtentibus, Cupidinem (ſi fas eſt, ac ſine reprehenſione licet dicere) omnibus illis eſſe feliciorē, cum & pulcherrimus ſit & optimus.* Atque in his cum duos eſſe Cupidines dixiſſet, alterum Cęleſtem alterum Vulgarem appellat: ἀναγκαῖον δὲ δὴ καὶ ἔρωτα, τὸν μὲν τῇ ἑτέρᾳ συνεργὸν πάνδημον ὀρθῶς καλεῖσθαι, τὸν δὲ οὐράνιον. *Neceſſe eſt igitur, & Cupidinem hunc quidem alterum ſequentem, & adiutorem, Vulgarem rectè vocari, hunc verò cæleſtem.* Addita fuerunt & alia inſignia præter ſuperiora, ſiquidem hunc puerum finxerunt, & cæcum, & illi comites adiunxerunt, Ebrietatem, Dolores, Inimicitias, Contentiones, & multas huiuſmodi peſtes, quas omnes recenſere moleſtum eſt, nedum experiri: quæ cùm breuiſſimè, tam elegantiſſimè in eo Maruli Epigrammate ſunt expreſſa:

Quis puer hic? Veneris. plena quæ cauſa pharetræ?
  Non bene promiſſus certa quod arma monet.
Cur ſine veſte Deus? ſimplex puer odit opertum.
  Vnde puer? pueros quod facit ille ſenes.
Quis pennas humeris dedit? inconſtantia. quare
  Nulla Deo frons eſt? ſigna inimica facit.
Quæ ſors eripuit lucem? immoderata libido.
  Cur macies? vigiles cura, dolorq́; facit.

Quis cæcum præit? Ebrietas, Sopor, Otia, Luxus.
Qui comites? Rixa, Bella, Odium, Opprobriũ.
Qui cęlo dignati? homines quæ cauſa coegit?
Mitior autore eſt credita culpa Deo.

Hunc è crapula, deliciarumq́ue copia naſci denique tradiderũt antiqui, cùm nihil ſit, quod magis morum probitatem, vitamq́ue humanã, quàm deliciæ, labefactet. Sic enim de amoribus inquit Phocilides:

οὐκ ἀγαθὸν πλεονάζον ἔφυ θνητοῖσιν ὄνειαρ.
ἡ πολλὴ δὲ τρυφὴ πρὸς ἀμέτρους ἕλκει ἔρωτας.
Vtiliter nulli nimia eſt data copia victus,
Hoc ſtimulo in turpes homines pelluntur Amores.

Atque præclarè idcirco ſcriptum fuit à Pallada, quòd nihil magis repugnat diuinæ naturæ quàm immodica victus copia, quæ facilimè ad omnes turpitudines impellit, quippe cum humanitas, & iuſtitia, & temperantia, & omnes virtutes ſint frugalitatis ac non crapulæ aſſeclæ, vti optimè per hæc carmina docemur:

γαστέρα μισήσει θεὸς, καὶ βρώματα γαστρός.
εἵνεκα γὰρ τούτων σωφροσύνη λύεται.
Iure inuiſa Deis hec ventris vaſta vorago eſt.
Temperat à nullis turpibus illa ſibi:

Atque vt ſummatim dicam, tot inſignia, tot vires, tot ſpolia, tam ſæui comites, tam deformis occulorum cæcitas, & ætas minimè apta prudentiæ, data ſunt Cupidini ab antiquis poetis, ad exprimendam libidinis hominum inſaniam vt nihil tantopere abhorrere videatur ab ingenuo & bene inſtituto homine; quæ tamen omnia ita conuerſa ſũt ad hominum voluptates, vt etiam cum quadam animi ſuauitate recenſeatur à nonnullis. Hoc mihi perſimile ſanè graui aliquo morbo laboranti contigiſſe videtur, cui propter ſtomachum peſſimè affectum, vel in deterrimos humores pharmaca ipſa vertuntur. Hunc igitur ad deterrendos homines à turpitudine introductum, pro Deo coluit vulgus mortalium: cũ non intelligat Deum beneficientiæ, liberalitatis, temperantiæ, & omnis probitatis atque humanitatis eſſe autorem: at Cupidinem hunc vulgarem Deum bella, rixas, contentiones, dolos, iniurias, honoris facultatumq́ue iacturam habere perpetuos comites. Quare præclarè ſcripſit poeta ille in his verſ.

τίς θεὸν εἶπεν ἔρωτα; θεοῦ κακὸν οὐδὲν ὁρῶμεν
ἔργον, ὁ δ' ἀνθρώπων αἵματι μειδιάει.
οὐ θεὸν ἐν παλάμαις κατέχει ξίφος; ᾗ νύ δ' ἄπι-
τῆς θεοδηλήτου σκῦλα μιαιφονίης. (ϛα

Quis prior eſſe Deum mortalis dixit Amorem?
Sanguine lætatur, ſunt bona grata Deo.
Nonne enſem manibus præacutum ſuſtinet? ecce
Cædibus è multis quot tulit exuuias.

Idcirco Apollonius Rhodius omnium malorum fontem & originem Cupidinem putauit, quia propter laſciuiam iuſtitia contemnatur, omneſq́ue exoriantur iniuriæ, vt eſt in his lib. 4.

σχέτλιε

Digitized by Google

σχέτλι' ἔρως, μέγα πῆμα μέγα στύγος ἀνθρώποισιν.
ἐκ σέθεν οὐλόμεναί τ' ἔριδες, στοναχαί τε γόοι τε,
ἄλγεά τε.
Supplicium crudele viris, ac pœna Cupido,
E te ſunt rixa, certamina bella, querela,
Et dolor.

Quid eſt enim noſtris temporibus, quod non per ſcorta & lenones, & meritorios pueros obtineatur? multæ ſunt ciuitates, multa regna, multæ prouinciæ per hunc inſanorum & furioſorum Deum deuaſtatæ. Nam quod ciuitates arma ceperunt ob raptas mulieres? quod fœminæ patriam & parentes hoſtibus prodiderunt propter hunc furorem? quot mariti vxoribus, aut contra illæ maritis ob hunc ipſum præclarum Deum inſidias tetenderunt? quod filij à matribus fuerunt trucidati? atque vt vno verbo dicam, nihil eſt propè nefarium, impium, temerarium, Cuius cupido non ſit autor. Quare nemo ſapiens haberi iure poteſt, qui Cupidinem laudibus extollat: nemo non infœlix, qui eius cupiditatibus obſequatur. Quippe cũ talia conſilia plerumque ſuggerat ſtultis hominibus qualia Medeæ aliquando aduerſus parentes & patriam & ſeipſam in mentem intruſit, cum illa ita ſecum diceret conquerens de futuris Iaſoni periculis.

—— *τότε δ' ἄν κακὸν ἄμμι πέλοιτο.*
κεῖνος ὅτε ζωῆς ἀπαμείρεται ἐρρέτω αἰδώς.
ἐρρέτω ἀγλαΐη.
Quid mihi tunc animi cum vita exceſſerit ille?
Cede decus, diſcede pudor, procul omnis honeſtas.

Nam Cupido reipſa multorum malorum, diſcordiarumque occaſio fit imprudentibus exterarum & domeſticarum, velut oſtẽdit Sophocles in Antigone in his:

ἔρως ἀνίκατε μάχαν.
ἔρως, ὃς ἐν κτήμασι πίπτεις.
ὃς ἐν μαλακαῖς παρειαῖς
νεάνιδος ἐννυχεύεις.
φοιτᾷς δ' ὑπερπόντιος, ἔν
τ' ἀγρονόμοις αὐλαῖς.
καί σ' οὔτ' ἀθανάτων
φύξιμος οὐδείς,
οὔθ' ἁμερίων ἐπ' ἀν-
θρώπων ὁ δ' ἔχων, μέμηνεν.
σὺ καὶ δικαίων ἀδίκους
φρένας παρασπᾷς ἐπὶ λώβᾳ.
σὺ καὶ τόδε νεῖκος ἀνδρῶν
ξύναιμον ἔχεις ταράξας.
νικᾷ δ' ἐναργὴς βλεφάρων
ἵμερος εὐλέκτρου
νύμφας τῶν μεγάλων
πάρεδρος ἐν ἀρχαῖς
θεσμῶν ἄμαχος γὰρ ἐμ-
παίζει θεὸς ἀφροδίτα.
Amor inſuperabilis pugna,
Amor, qui opibus incidis:
Qui in mollibus genis
Puella pernoctas,
Incedisq́; ſuper mare, &
Per Paſtorales aulas,
Te neq́; immortalium fugerit quiquam,
Neque mortales inter
Viros. habens vero inſanit.
Tu & iuſtorum iniuſtas
Mentes facis per detrimentum.
Tu & hanc contentionem virorum
Conſanguineam contines perturbans.
Vincit palam ciliorum
Deſiderium pulchra
Nympha, magnarum aſſeſſor in imperijs
Legum, inuictus enim illudit Deus Venus.

Quamuis illud magis verum eſt, quod non malus eſt Cupido, ſed occaſio potius facinoroſis & perditis hominibus malè agendi, qui ſuopte ingenio mali ſunt vt ſcripſit Archias in his carminibus.

οὐχ ὁ ἔρως ἀδικεῖ μερόπων γένος, ἀλλ' ἀκόλαστος
ψυχαῖς ἀνθρώπων ἔστ' ἔρος ἡ πρόφασις.
Nullum Amor offendit, prauis occaſio ſed fit
Mentibus ille hominũ, quos mala multa iuuãt.

Neque enim vllus eſt animi affectus à Deo optimo inutiliter conceſſus hominibus ſed vel ad exercendas virtutes, vel ad res naturæ neceſſarias: quare vt præclarè ille inquit poeta, cùm quis modum exceſſerit in animi motibus, illiſque nimis obſequitur, ipſe ſibi fit hic Deus, cùm voluntas cuiuſque inordinata, & inconſiderata cupiditas. fiat Cupido, vt eſt in lib. 9.

—— *Dijne hunc ardorem mentibus addũt*
Euryale? an ſua cuiq́; Deus fit dira cupido?

Amoris ſedes oculus creditus eſt præcipuè, quod per eum tanquam per feneſtram animus ſpectra & imagines concipiat, & interius admittat, quibus perculſus incidit in rei ſpectatæ deſiderium. Quod ita Muſæus clariſſimè expreſſit:

κάλλος γὰρ περίπυστον ἀμωμήτοιο γυναικὸς,
ὀξύτερον μερόπεσσι πέλει πτερόεντος ὀϊστοῦ.
ὀφθαλμὸς δ' ὁδός ἐστιν. ἀπ' ὀφθαλμοῖο βολάων
ἕλκος ὀλισθαίνει καὶ ἐπὶ φρένας ἀνδρὸς ὁδεύει.
Si mulier fuerit pulcherrima forma, ſagittis
Corda virum figit velocius: eſt via ocellus.
Ex oculi ictu paulatim labitur vlcus

In mentes, illaq́ domat, ſeque imprimit altè.

ATQVE de fabuloſis ad Cupidinem ſpectantibus ſatis, nunc quid ſub his, lateat ſerij inueſtigemus. Quod omnium Deorum antiquiſſimum Cupidinem crediderint. id ſignificare viſi ſunt, quod ſenſit Empedocles, quòd res priùs inter ſe confuſas amicitia & odium inuicem diſcreuerint, cum illæ per ſe ſine his nihil gignere poſſint. Nam tametſi Thales aquam rerum omnium principium poſuit, aptiſſimam ſane gignendis rebus & accommodatam materiam, tamen nihil ex illa ſimpliciter gignitur ſine hoc artifice, ſiue amicitiam, ſiue matrem, ſiue maris vice fungentem, ſiue calorem quis appellauerit, vim diuinam ſcilicet res adortum euocantem neque illud ſanę verum eſt. quod dicitur ab eo poeta.

ἀλλ᾽ ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.
Vos aqua, vos tellus fiatis protinus omnes.

Fieri enim non poteſt vt hæc ſola ſint elementa, in quæ compoſita diſſoluantur: Vel ex his ſolis compoſita ſint omnino inutilibus, ſed diuiniore principio careant. Quid ergo nihil aliud, vt dicebam, eſſe cupidinem antiqui ſenſerunt, niſi illud quod Empedocles, vim ſimilium diuinam coire & coaleſcere cupientium, vel vt melius dicam, mentem diuinam quæ has ipſas motiones ipſi naturę inducat. Idcirco alij multos parentes, tribuerunt Cupidini: alij cùm primum illum apparuiſſe in mundo architectando putarint, ex illa informi materia natum dixerunt. Alii Veneris filium crediderunt cùm Venus ſit deſiderium, vt diximus procreandi in rebus naturalibus, quod naſcitur e ſymmetria corporum, & ex aeris temperie. Nam quod de Poro & Penia fabuloſè dicitur, quòd è tam diuerſis parentibus natus ſit Cupido, etſi poteſt ad has ipſas res accõmodari, tamẽ ad mores magis videtur ſpectare; ſiquidem auaritia non magis ex inſignibus opibus fit cum à viro parum prudenti & prope ebrio poſſidentur, quàm ex inopia, & rerum omnium penuria. Hic deinde ab vniuerſa rerum natura ob effrenatam ſingulorum appetentiam quaſi perſonatus inductus eſt. Hunc alatum finxerunt ob inconſtantiam mortalium in rebus eligendis ad melius alatus dicitur, quia diuina bonitas velociſſima conuolet ad res naturales gubernandas. Vel ſi ad animorum affectus, libidiniſque deſideria transferatur, huic Deo neque vllam leuitatem, neque vllas alas antiqui iure tradiderunt, quippe cum ſuauiſſimus poeta Eubulus illi mirificam quandam conſtantiam tribuat in Campylione ita ſcribens:

τίς ἦν ὁ γράψας πρῶτος ἀνθρώπων ἄρα
ἢ κηροπλαστήσας ἔρωθ᾽ ὑπόπτερον;
ὡς οὐδὲν ᾔδει πλὴν χελιδόνας γράφειν.
ἀλλ᾽ ἦν ἄπειρος τῶν τρόπων τοῦ θεοῦ.
ἐστὶν γὰρ οὔτε κοῦφος, οὔτε ῥάδιος
ἀπαλλαγῆναι, τῷ τρέφοντι τὴν νόσον,
βαρὺς δὲ κομιδῇ. πῶς ἂν οὖν ἔχων πτερά;
τοιοῦτο πρᾶγμα λῆρος ἦν, κἂν φῇσιν τις.
Quis omnium prior virorum pinxit, aut
Alatum amorem finxit in cera prior:
Hirundines ſolum ſciebat pingere
Non ille mores norat, aut mentem Dei.
Nec eſt enim leuis, nec eſt is, qui cito
Morbum ferentis euolet præcordijs.
Illi nec alæ ſunt, ſed hę nugę leues.

Huic ſagittas tribuerunt, ob ſupplicia quæ inſani patiuntur, cùm potiùs ob mirificam diuinę mentis celeritatem quæ per omnia transfunditur, & acutiſſimè penetrat, magis illæ conueniant. Tunc cæcum Cupidinem dixerunt ob turpitudines, quę ab hominibus dignitatis ſuæ oblitis committuntur: cùm illud potiùs ad diuinorum conſiliorum mirabilitatem ſpectet, ad quę cognoſcenda cæcum eſt & infans prorſus humanum genus, cum nulla vis humani ingenij poſſit rationem diuinæ adminiſtrationis percipere. Si cæcitas illa ab libidines hominum transferatur, quo pacto non rectiſſimè excogitata eſt? aut quo pacto non paruus infantis eſt exiſtimandus, qui neglecto conſilio rationeq́ue, & glorię ſplendore, omnium iniquitatum & turpitudinum autorem ſectetur? aut qui omiſſis rebus diuinis, & legibus naturę poſthabitis, ad impuras voluptates ſtulte feratur, quæ viſum debilitant, nonne & ſtultus & cæcus & infans eſt exiſtimandus? Idem Deus nudus fingebatur, ad explicandam turpitudinem libidinoſorum: quod tamen ad res diuiniores translatum immenſam ſummi Dei liberalitatem & munificentiam ſignificat, quia ſine fuco & fallacijs mẽs diuina prouidet rebus humanis, cùm nihil omnino inde expectet ſe commodi relaturam. Cùm igitur Cupidinem diuinitus in res humanas transfundi putarunt, meritò optimum & pulcherimum Deum eſſe dixerunt & antiquiſſimum, cum Dei benignitas ſempiterna ſit, at tunc primùm nobis cognita eſt, cùm mundum creauit, quare cum chao mixtus fuiſſe dicitur: hanc ab hominum cupiditatibus ſecernentes, cœleſtem Cupidinem appellarunt. At qui in parte animi noſtri rationis expers ſit, cur non erit potiùs furor & inſania quam Deus vocandus? nam Phocylides etiam illum Deum eſſe negauit, affectúmque humanum

nũm exiſtere aſſeruit, cùm ita inquiat:

οὐ γὰρ ἔρως θεός ἐστι, πάθος δ' ἀίδηλον ἁπάντων.

Non Deus eſt amor, at cunctorum noxia cura.

At nunc de Gratiis dicamus.

De Gratijs. Cap. XV.

GRATIAE, quę vocatę ſunt à Latinis, à Græcis Χάριτες, aliorum parentum filiæ ab aliis ſcriptoribus creditę ſunt. Heſiodus in Theogonia illas ex Eurynome Oceani filia, & è Ioue natas eſſe tradidit in his verſibus:

τρεῖς δέ οἱ εὐρυνόμη χάριτας τέκε καλλιπαρήους,
ὠκεανοῦ κούρη πολυήρατον εἶδος ἔχουσα,
ἀγλαΐην, καὶ εὐφροσύνην, θαλίην τ' ἐρατεινήν.

Tres ſibi & Eurynome Charites parit, edita magno
Oceano forma pręſtanti & corpore Nympha,
Euphroſynen, atque Aglaiã, Thaliamq́; decoram.

Orpheus verò in hymno quodam in laudem Charitum compoſito non Eurynomes, ſed Eunomiæ & Iouis filias eſſe ait in his.

δεῦτέ μοι ὦ χάριτες μεγαλώνυμοι, ἀγλαότιμοι
θυγατέρες ζηνός τε καὶ εὐνομίης βαθυκόλπου.
ἀγλαΐη τε, θάλεια, καὶ εὐφροσύνη πολύολβε,
χαρμοσύνης γενέτειραι.

Huc agite ò Charites celebres, veneranda propago:
De Ioue prognata. Eunomiáq; parentibus olim.
Aglaia, Euphroſyneq́; , Thaliaq́; ſplendida: clara
Lætitia matres.

Alij Iouis & Autonoes illas filias eſſe tradiderunt, nominaruntq́ue Paſitheam, Euphroſinem, & Aegialen. Antimachus Antiquiſſimus poeta illas Aegles & Solis filias eſſe cenſuit. Ao alij duas tantum putarunt, Clitan & Phaenam: Alij Anxo & Hegemonem, vt ait Pauſanias in Bœo-

ticis

ticis. Fuit Suadela etiam à nonnullis inter Gratias numerata. At communior tamen fuit ſententia quòd tres fuerint, vt in eo verſu teſtatur Meleager:

τρισσαὶ μὲν χάριτες, τρεῖς δὲ γλυκυπάρθενοι ὧραι.

Sunt triplices Charites, tres Horæ: caſta & vtraq;.

Iunguntur vna ferè ſemper à poetis, vt iunxit Horatius in quarto carminum:

Gratia cum Nymphis, geminiſq; ſororibus audet
—— Ducere nuda choros.

Harum vnam cæteris ſororibus iuniorem Aglaiā Vulcani aiunt fuiſſe vxorem, vt eo verſu indicatur:

ἀγλαΐαν δὲ ὁ ἥφαιστος ποίηται ἄκοιτιν.

Aglaiam facit vxorem Vulcanus at ipſam.

Omnes tamen ſcriptores Veneris aſſeclas putarunt Gratias, quoniam de habitu non parua fuit diſputatio. ſiquidem alij nudas, alij indutas fuiſſe voluerunt. Pauſ. in Bœoticis Gratias antiquitus tam à ſculptoribus, quàm à pictoribus, & à poetis cum veſtibus introductas fuiſſe teſtatur: quarum artifices Pythagoras Parius, & Bupalus, & Apelles extitere; & Socrates Sophroniſci illas indutas in veſtibulo arcis Athenienſium collocauit. His comas pulchras tribuerūt antiqui, vt in hoc carmine teſtatur Homerus in hymno in Apollinem:

αὐτὰρ ἐϋπλόκαμοι χάριτες, καὶ ἐΰφρονες ὧραι

Pulchricoma Charites, & læta protinus Horę.

Horatius præterea in libro primo carminum illas ſoluiſſe zonas inquit, cùm fruſtra zona ſine veſtimentis portari ſoleat, quæ cingulum eſt veſtium cùm inquiat:

Feruidus tecum puer & ſolutis
Gratiæ zonis, properentq; Nymphæ.

Illæ igitur cum veſtibus operirentur antiquitus, vel quia turpe eſſet aſpectu nudas mulieres ſine veſtibus conſpici, vel quia brumæ frigora formidarent, inciderunt in recentiores tanquam in latrones, à quibus ſpoliatæ ſunt: & aufugere denique ex orbe terrarum ſunt coactæ, vt præclarè inquit ille poeta:

ὤχετο μὲν πίστις μεγάλη θεὸς, ὤχετο δ' ἀνδρῶν σωφροσύνη, χάριτές τ' ὦ φίλε γῆν ἔλιπον.

Ipſa fides perijt magnus Deus, ipſa virorum
Et probitas: terram diffugiunt Charites.

Primus omnium mortalium Gratijs templū erexit Eteocles quidam Rex Orchomeniorum: nam ſæpius ad Orchomenios has lotum ire ſolitas ad fontem Acidalium dixerunt antiqui, vt teſtis eſt Strabo libro nono, atque de Gratijs hactenus fabuloſè.

DICVN-

Digitized by Google

DICVNTVR Gratiæ filiæ eſſe Iouis & Eurynomes, quod nihil aliud ſignificat, quàm fertilitatem agrorum, frugùmque abũdantiam: nam εὐρὺ latè ſignificat, at νόμος, legem, hæc nimirum agrorum vbertas non niſi pacis beneficio prouenit, quod ipſum ſignificat etiam Eunomia. vbi enim leges & æquitas dominantur, ceſſatque vis, & latrocinia, & direptiones alienarũ rerum; tunc agri ridẽt, domus lætantur, templa Deorum immortalium iucunda ſunt, omnibusque rebus ornamentum accedit. hoc tamen munus non eſt ſolius Eurynomes, aut Eunomiæ, aut Autonoes, quod nomen prudentiam ſignificat: ſed etiam Iouis. nam humanę facultates nullę ſufficiunt ad Gratiarum procreationem, cùm diuina clementia opus ſit, & aeris temperie optimè affecti. Id enim ſenſerunt illi qui Solis & Aegles Gratias filias putarunt, cùm nihil ſine diuina bonitate, Soliſque calore naſci poſſe crediderint. Eſt enim profectò Sol omnium elemẽtorum gubernator, è cuius vi radiorum vbertas agrorum & omnium rerum nitor exoritur. Sũt illæ res coniunctæ ſorores creditę, quia triplex eſt vtilitas agriculturæ, è cultu agrorũ ſcilicet, arborum, & animalium: quare illa nomina meritò data ſunt Gratijs. Eſt enim θάλεια amœna arborum pullulatio, quippe cùm θάλλειν pullulare ſignificet, vnde Thalia ducta eſt. Aglaia ſplẽdor eſt, & Euphroſyne lætitia. quæ ex agrorum cultu & vbertate dominum afficit. Hanc Aglaiam Vulcani vxorem dixerunt, quia ſplendor etiam ſit è ſingulis artibus proueniens. alij Paſitheam vnam Gratiarum pro Aglaia eſſe dixerunt, quod ad gregis aut iumentorum huc illuc curſitantium lætitiam ſpectat: nam θέειν currere ſignificat, πάντη quouis. Iſtæ dictæ ſunt beneficiorum Deæ, quoniam ſine fertilitate agrorum nemo diues, nemo munificus eſſe poteſt. Duæ illarum nos reſpiciunt, cum vna auertatur, quia multiplex eſt meſſis & terræ liberalitas, quæ tantum frugum aceruum pro exiguo ſeminum cumulo reddiderit, ſi cœli clementia patiatur. Neque placet illorum ſententia, qui dicũt pro acceptis beneficiis duplicem gratiam referri conuenire: quoniam viri boni multiplicem referunt: at mali non modò nullam, ſed iniurias plerunque pro acceptis beneficijs faceſſunt. quidam n. cum gratias referre nolunt, tum demum ſe liberos fore arbitrantur, ſi aliquam iræ ſimulationem inuenerit. atque is non vir bonus planè eſt, ſed gratiarum venditor & mercator, qui facit beneficium vt duplex referat. Has virgines putarunt, quia honeſtiſſimum eſt lucrum è rebus prædictis, neque tamẽ nudas omnino illas eſſe conceſſerim, quia nemo niſi inſanus, aut Deus optimus, & omnium pater, nulla ſpe oblata eſt munificus. nam quæ in Deo laudabilis eſt munificentia & liberalitas, illa ſtultitia eſt in homine, niſi cum prudentia fuerit coniuncta. Vocatæ poſtea ſunt Charites non ſolum illæ ſuperiores; ſed omnia quę iucunda viderentur, gratias continere, quaſi lætitiam, dicta ſunt: vt in his inquit Muſæus:

πολλαὶ δ᾽ ἐκ μελέων χάριτες ῥέον· οἱ δὲ παλαιοὶ
τρεῖς χάριτας ψεύσαντο πεφυκέναι. εἷς δέ τις ἡροῦς
ὀφθαλμὸς γελόων, ἑκατὸν χαρίτεσσι τεθήλει.

Tres charites priſci falſo dixere fluebant
Nam charites plures è membris: vnus ocellus
Ridens florebat centum, vel pluribus, Herus.

Quid igitur ſibi per gratiarum inuentionem voluerunt antiqui? homines ad pacẽ & ad probitatem hortabantur, quoniam ex his per diuinam bonitatem, quæ ſemper viris bonis eſt propenſa, omnia commoda, omnes diuitiæ, omnis tranquillitas in humanũ genus manaret atque ita homines ad ſtudium honeſtiſſimum agriculturę hortabantur. Verum cùm iniuriæ & auaritia omnia recta conſilia ſubuertiſſent, omnemque vitæ tranquillitatem, & agriculturę ſtudium prophanaſſent, has terram reliquiſſe inquiunt poetæ: quas cum ad priuata negocia quidam detorſiſſent, ſpoliarunt, nudas oſtenderunt, multiſque iniurijs affecerunt, & ridicula quædam de illis confinxerunt, quæ illis explananda relinquimus. Nunc verò dicamus de Horis.

De Horis. CAP. XVI.

DE Horarum parentibus & nominibus nulla eſt dubitatio, aut certè perexigua: cùm omnes propè ſcriptores conſentiant illas è Ioue & Themide natas eſſe, inter quos fuit Heſiodus qui in Theogonia ita ſcribit:

δεύτερον ἠγάγετο λιπαρὴν θέμιν, ἣ τέκεν ὥρας,
εὐνομίην τε, δίκην τε, καὶ εἰρήνην τεθαλυῖαν.
αἵτ᾽ ἔργ᾽ ὡραίουσι καταθνητοῖσι βροτοῖσι.

Inde Themim rurſus ducit. ſibi qua parit Horas,
Eunomiamq́, Dicenq́, Irenen deinde vigentem,
Maturare quibus curę eſt mortalia facta.

Orpheus nõ ſolum ex iiſdem parentibus, ſed etiam verno tempore natas eſſe dixit in his carminibus.

ὧραι θυγατέρες θέμιδος, καὶ ζηνὸς ἄνακτος,
εὐνομίη τε, δίκη τε, καὶ εἰρήνη πολύολβε,
εἰαριναὶ, λειμωνιάδες, πολυάνθεμοι.

Et Iouis

Digitized by Google

Et Iouis & Themidis Horæ de ſemine natę.
Eunomia. atq; Dice, atq; Irene diues & omnes
Florentes. verna. prati velamine lætę.

Pauſanias in Bœoticis non hęc, ſed alia Horarum nomina attulit longè diuerſa: vocauitq; aliam Carpo, aliam Thalloten, alterius nomen non dixit: nam καρπὸς fructum ſignificat, θάλλειν pullulare: quas idcirco ἐπικαρπίες ſiue fructiferas vocauit Aratus in his carminibus:

ἐν τοῖς, ἠέλιος φέρεται δυοκαίδεκα πάσι
πάντ' ἐνιαυτὸν ἄγων καὶ οἱ περὶ τοῦτον ἰόντι
κύκλον, ἀέξονται πᾶσαι ἐπικάρπιοι ὧραι.

Per duodena redit mundi ſol aureus aſtra,
Deducens annum, dum circlo labitur illo
Fructifera ſemper creſcunt, augentur & Horæ.

Has portas cœli ſeruare dixit Ouidius in primo Faſtorum:

Preſideo foribus cæli cum mitibus Horis.

Has & molles habere pedes, & omnium Deorum tardiſſimas, & noui ſemper aliquid afferre ita dixit Theocritus in Siracuſiis.

μυνὶ δυωδεκάτῳ μαλακαί ποδες ἄγαγον ὧραι
βάρδισαι μακάρων ὧραι φίλαι, ἀλλὰ ποθειναὶ
ἔρχονται πάντεσσι βροτοῖσιν ἀεί τι φέροισαι.

Mollibus hinc Horę pedibus venere ſecundo
Poſt decimum menſem, vt gratæ tardiſſimę at illę
Sunt superũ, ac noua ferre ſolent mortalibus vsq;.

Homerus lib. quinto Iliadis non ſolùm portas cœli ſeruare, ſed etiã nubes inducere, & ſerenum facere cùm libuerit, inquit; quippe cum apertum ſerenum cœlum nominent poetę, at clauſum tectum nubibus, ſic enim inquit:

αὐτόμαται δὲ πύλαι μύκον οὐρανοῦ, ἃς ἔχον ὧραι.
τῆς ἐπιτέτραπται μέγας οὐρανὸς οὔλυμπός τε,
ἠ μὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν νέφος, ἠδ' ἐπιθῆναι.

Sponte

Digitized by Google

Sponte fores cæli patuerunt, numine ſeruant
Quas Horæ: queis cura polus, regioq́; ſuperna eſt:
Nubila quæ pellunt, quæ inducunt nubila cælo.

Nam Horæ dictæ ſunt ἀπὸ τῦ ὠρεύω quod cuſtodire ſignificat: illæ enim & cœlum, & humanam diligentiam ſeruare dicuntur, & fauere diligentioribus ac ſtudioſis.

DICVNTVR Iouis & Themidis filię, quoniam cum hilaritas & lætitia ex agrorum fertilitate ſint Gratiæ, Horæ fructus ipſi ſunt, quas ſemper ferè poetæ vna cum Venere, at cum Gratij ſemper certe coniunxerunt. Hæ igitur iiſdem artibus quibus & Gratię naſcuntur, cum Themis ſit æquitas, vt νόμος lex. Nā & Leges, & Iuſtitia, & Pax, quę nomina ſunt Horarum, ſi latine proferantur, cultum agris inducunt: cum bella, iniuriæ, contentiones omnia populentur. Hæ igitur naſcuntur ex obſeruatione rerum diuinarum ac legum ciuilium, quoniam cum Themis ſit æquitas, in animis hominum ab ipſa natura inſita, diuinum eſt principium, vnde leges originem ceperunt tum Iupiter aëri temperiem impertit, diuina clementia viris bonis ſcilicet. nam rerum omnium abundantia comes eſt probitatis, vt annonæ penuria ſcelerum & impietatis eſt aſſecla: neque vllum ferè eſt ſpeculum illuſtrius malitiæ vel bonitatis hominum aut diuinæ in nos irę, quam temporum viciſſitudines. Id ſignificare voluerunt antiqui, cum Horas cœli portis pręeſſe dixerunt, quæ pro arbitrio & nubes inducerent, & cœlum ſerenum fa.erent, & omnibus temporibus moderarentur. atque vt ſummatim dicam, nihil aliud per hæc ſignificabant antiqui, niſi quia propter peccata veniunt aduerſa. Verum quid eſſent Horæ, & quod ſemper cum Gratijs coniunctę ſint, & cur Venerem ſequerentur, ex his manifeſtum eſſe arbitror, & quod per has propoſita rerum omnium copia, quam à Dijs immortalibus conſequemur, ad probitatem nos hortabantur, & ad Deorum cultum: de quibus hæc dicta ſufficiant.

Finis Libri Quarti.

Digitized by Google

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIÆ.

LIBER QVINTVS.

Cur Olympica, aliaq; certaminum genera fuerint inſtituta.

PRAECLARE ſanè antiqui feciſſe mihi videntur, qui cum humanam vitam viderēt multis calamitatibus, miſerijsque circũuentam, multisque incõmodis aſsiduè vexatã, per multa ad excitandos animos iacentes propè ac defeſſos ad hilaritatem excogitarent, vt à quotidianis curis aliquantulum relaxarentur, quibus tamen & cum voluptate mores informarentur, & exercerentur vires corporis, & ad religionis cultum vnà excitarentur. Nã & Comœdiæ, & tragœdiæ, & multa ludorum genera inuenta ſunt, quibus non ſolum ad corrigendos animi mores inſtituerentur, ſed etiam allicerentur homines ad corporis vires exercendas cùm quadam voluptate. Ita enim fiebat vt populus qui ſpectatum conuenerat, eruditus cum voluptate diſcederet, cum vitæ moderationem non ſine delectatione imbibiſſet. Atque cum illa fierent animi relaxandi cauſa, tum in honorē Deorum immortalium multa certamina fuerunt inſtituta, quibus & ad cultum rerum diuinarũ, & ad exercendas vires corporis homines excitarentur. Conueniebat igitur ex vniuerſa Græcia ingens ad certamina partim ſpe victoriæ, partim ſpectandi deſiderio, multitudo: vbi poſt peracta certamina de rebus ciuitatibus vtilibus, & ad ſalutem vel gloriam totius Græciæ ſpectantibus, conſultabatur. Et quoniam illa certamina ad religionem antiquorum Deorum pertinebãt, me operæ precium facturam exiſtimo, ſi quibus de cauſis, & vbi, & quando illa inſtituta fuerint, & quo pacto agerentur, explicauero. Fuerũt igitur quatuor certaminum genera, Olympia, Pithia, Nemea, Iſthmia, quę celeberrima fuerũt de qb. ſingulatim dicemus, ac primum de Olympicis.

De certaminibus Olympicis. CAP. I.

FVERVNT Olympica certamina, quibus cum voluptate ad immortalium Deorum cultum, & ad exercēdas corporis vires homines excitabantur, à Dactylis Idæis vocatis primùm inſtituta, vt fama eſt. Nam ferunt illos fuiſſe quinque qui ab Ida Cretæ monte in Elidem venerũt, vbi vnus eorum natu maximus Hercules nomine, certamen curſus per ludum fratribus propoſuit: quorũ nomina fuerunt iſta, Pęoneus, Ida, Iaſius, Epimedes: atque victorem oleaſtro coronauit: quæ arbor ab ipſo Hercule primùm fuit eò ex Hyperboreis deportata. Hercules igitur Idæus primus autor fuit certaminum Olympicorum, & cùm quinque fratres fuiſsēt, placuit quinto quoque anno, & quinque certaminum genera diuerſis modis celebrari. Quæ quod quinto quoque anno in plenilunio fierēt, ita teſtatus eſt Ariſtophanes in Pluto:

ὁ ζεὺς δήπου πένεται, κἀι τοῦτ' ἤδη φανερῶς σε
  διδάξω·

εἰ γαρ ἐπλούτει, πῶς ποιῶν αὐτὸς τὸν ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα,

ἵνα τοὺς ἕλληνας ἅπαντας ἀεὶ δι' ἔτους πέμπτου ξυναγείρει,

ἀνεκήρυττεν τῶν αθλητῶν τοὺς νικῶντας, ςεφανώσας

κοτίνου ςεφάνῳ, καίτοι χρυσῷ μᾶλλον ἐχρῆν,
  εἴπερ ἐπλούτει.

Iupiter ſanè pauper eſt: quod te palam profectò docebo,

Nam ſi diues ſit, quo pacto faciens is certamina (*Olympi*

Illic quò Græcos oẽs quinto quoque anno coegit,

Per præconem pronunciaret athletas victores, vbi coronaſſet

Oleaſtri coronã nam magis auro decuit, ſi diues is eſſet.

Fuerunt qui victis Titanibus Iouem ipſum hæc certamina inſtituiſſe putarint, in quibus Apollo

Digitized by Google

pollo Mercurium curſu ſuperauerit, cùm Mars viciſſet pugillatu: cuius rei indicium faciunt Pythicos tibiarum modos, qui ſaliētibus quinquertionibus accinebantur, quod carmen conſecratū fuit Apollini, vt memoriæ prodidit Pauſ. in prioribus Eliacis. Fuerunt varijs tpib. varii modi in certaminibus Olympicis ſeruati: nā pter homines pueri etiam, & pulli equorum, & fœminæ, & varia vehiculorum genera in hos ludos admiſſa fuerunt: & iudices in ſingula certaminum genera delecti, pro quorum arbitrio præmia darentur victoribus. Poſtea vero inſtitutum fuit vt grauioris armaturæ curſus peditum admitteretur, quod cum ad rem bellicam non inutilem fore exiſtimabant, in quo certamine primus victor declaratus eſt Demaratus Heræenſis, Quod enim armati currerent, facilè licet ex epinicijs cognoſcere. Alij ſingulos ex Idęis Dactilis ſingulos ludos inſtituiſſe putarūt, qui quòd quinque eſſent, à digitorum numero ſunt vocati. Erant autem iſta quinque ludorum genera: curſus, palæſtra, diſcus, ſaltus, ars pugilum. de quibus ita meminit in eo Epigrammate Simonides:

ἴσθμια καὶ πυθοῖ, διοφῶν ὁ φίλωνος ἐνίκα.
ἅλμα ποδωκείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην.
Iſthmia deuicit Diophon & Pythia: diſco,
Et ſaltu & pugnis, & leuitate pedum,
Atque palaſtra.

In his præmia victoribus coronæ proponebātur, atque ingens honor illis habitus eſt, vt teſtatur Xenophanes Colophonius in his carminibus:

ἀλλ' εἰ μὲν ταχύτητι ποδῶν νίκην τις ἄροιτο,
ἢ πενταθλέυων ἔνθα διὸς τέμενος,
πὰρ πίσαο ῥοῆς ἐν ὀλυμπίῃ, εἴτε παλαίων,
ἢ καὶ πυκτοσύνην ἀλγινοέσαν ἔχων
Εἴτέ τι δεινὸν ἄεθλον, ὃ, παγκράτιον καλέουσιν,
ἀστοῖσιν κ' εἴη κυδρότερος πρὸς ὄχρα
καὶ κε προεδρίην φανερὴν ἐν ἀγῶσιν ἄροιτο,
καί κε σιτεῖν δ' ἢ δημοσίων κτεάνων
ἐκ πόλεως καὶ δῶρον ὅ οἱ κειμήλιον εἴη,
εἴτε καὶ ἵπποισιν ταῦταγ' ἅπαντα λάχοι.
Quòd ſiquis leuitate pedum certamina tentet,
Pentathlum ſiquis eſt vbi ſylua Iouis,
Hic prope Piſaas vndas vbi ſurgit Olympus,
Seu grauis ars pugilum, ſiue palaſtra iuuat:
Seu graue bellum quod dicunt pancration illi,
Ciuibus ad ſummum mox venerandus erit.
Huic dabitur ſedes inter certamina prima.
Impenſa hinc illi publica victus erit.
Ex vrbe accipiet mox munera plurima, opeſq;
Atque hac vel celeri conſequeretur equo.

Scriptū reliquit Iſacius Herculem Alcmenæ filium, at non Idęum Dactylum, Olympia inſtituiſſe in honorem Iouis, vt tradiderunt in his atteſtari Pindarus in Olympicis in epinicio Theronis Agrigentini:

ἤτοι πίσα μὲν Διός
ὀλυμπιάδα δ' ἔστασεν ἡρακλέης
ἀκρόθινα πολέμου.
Nam Piſa ſane Iouis
Olympiadem ſtatuit Hercules
Praludia belli.

Ferunt enim Herculem poſt debellatum Augiam Elidis Regem, qui Solis Iphihoæ filius dicebatur, quoniam ſibi promiſſam mercedem ob fimi boum purgationem non accepiſſet, ex Elidis populationibus & præda certamen Ioui inſtituiſſe Olympio, atque illud Olympicum nominaſſe. Agebatur illud certamen quinto quoque anno, vt dictum eſt, vel vt melius dicam, quinquageſimo quoque menſe, & eo menſe, qui Parthenius fuit vocatus, aut *ἀπολλώνιος*. vt ait Pindari enarrator. Id vbi Hercules inſtituiſſet dicitur omnes volentes ad palæſtram prouocaſſe; quo nemo cum prodire auderet, fama eſt Iouem in palæſtritam cōuerſum cum Hercule fuiſſe colluctatum, cum verò pugna diu anceps fuiſſet, Iupiter, qui eſſet, ſe oſtendit, atque ita id certamen Ioui gratum fuiſſe creditum eſt. Incipiebant Olympia die Lunę decimo quinto tranſacto peractis ante ſolemnibus vt mos erat ſacrificiis, atque per dies quinque agebātur: cum ante id tempus per dies triginta exercerētur Athletæ. Scribit Strabo libro octauo Olympia certamina poſt Troiana tēpora incepiſſe, cuius rei illud facit argumentum, quòd nullā de Olympicis mentionem fecit Homerus, cùm meminerit tantum de nonnullis certaminibus funebribus. Agebantur igitur hi ludi in regione Elienſium non procul à Piſa ciuitate, & Alpheo flumine, vt teſtatur Virg. in 3. libr. Georgicorum in his:

Sin armenta magis ſtudium vitulorũ tueri:
Aut Alphea rotis prælabi flumina Piſa.

Erat propoſita victorib. corona ex oleaſtro (nam multa coronarum genera fuerunt in diuerſis temporib. & locis: neque omnes ex eadem arbore coronabantur: cum alij gramineis, alij ſalignis, alij oleaginis, alij laureis vel myrteis, vel quernis coronis, vel apio, vel palma coronarētur) vt patuit è ſuperioribus carminibus Ariſtophanis, & Plutarchus in Catone Vticenſi meminit. Nam Faonius factus ædilis, vt is ait, ſpectaculum, in theatro edidit ac certantibus non ex auro coronas propoſuit, ſed quemadmodum in Olympicis fieri ſolet, ex oleaſtro. Herodotus in Vrania Xerxem Perſarum Regem Græciam

Digitized by Google

inuaſiſſe ſcripſit, quo tempore agebãtur Olympia, qui cùm Arcadas nonnullos percunctatus eſſet, quę præmia propoſita eſſent victoribus, illique coronam ex oleaſtro reſpondiſſent, miratus eſt magnopere. Ita ſe habẽt Herodoti verba: εἷς δέ τις πρὸ πάντων ἦνε ἔρω τῶν αὐτοὺς ταῦτα. οἱ δὲ σφι ἔλεγον ὡς ὀλύμπια διάγουσιν, καὶ θεωροῖεν ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἱππικόν. ὁ δὲ ἐπείρετο ὅτι τὸ ἄεθλον εἴη σφι προκείμενον, περὶ ὅτευ ἀγωνίζονται. οἱ δ᾽ εἶπον, τῆς ἐλαίης τὸν διδόμενον στέφανον. *unus prę cęteris illos interrogauit de his: qui reſpõderunt quod agerent & ſpectarent gymnica & equeſtria certamina. Tum rurſus quæſiuit is, quod præmium illis eſſet propoſitum, de quo contenderent: qui reſponderunt coronam oleaginam, quæ dabatur.* Tum dicunt Tigranem Artabani filium ſilentium continere non potuiſſe, quin tanquam timidus, aut parum ſtrenuus miles diceret, papæ Mardoni, in quorum hominum regionem nos adduxiſti, qui non pro diuitiis ſed pro gloria decertant. Nam præter ſuperiora ludorum genera mox additi ſunt equites armati, qui curſu certarent. vt ait Pindarus in Pſaumide Camerinæo, & multa alia à primis differentia. Pro temporibus enim & negociorum contingentium opportunitatibus ludrica ſunt immutata, cum ſemper vſus fuerit optimus rerum gerendarum magiſter. Enimuero non è quouis oleaſtro tamen coronę victoribus dabantur antiquitus, ſed è vocata Calliſtephano, ut his verbis teſtatur enarrator Ariſtophanis, de Ariſtotelis ſententia: ἐν τῷ πανθείῳ ἐστὶν ἐλαία. καλεῖται δὲ καλλιστέφανος, ταύτης δὲ ἔμπαλιν τὰ φύλλα ταῖς λοιπαῖς ἐλαίαις πέφυκεν· ἀφίησί τε τοὺς πτόρθους ὥσπερ ἡ μύρτος, εἰς τοὺς στεφάνους συμμέτρους. ἀπὸ ταύτης λαβὼν ἡρακλῆς ἐφύτευσεν ὀλυμπιάσιν, ἀφ᾽ ἧς οἱ στέφανοι τοῖς ἀθληταῖς δίδονται, ἔστι δὲ αὕτη περὶ τὸν ἰλισσὸν ποταμὸν σταδίους ξ τοῦ ποταμοῦ ἀπέχουσα. περιῳκοδόμηται δὲ καὶ ζημία μεγάλη τῷ θίγοντι αὐτῆς ἐστίν, ἀπὸ ταύτης ἔθερον λαβόντες ἠλεῖοι τῶν ἀθλητῶν ἐν ὀλυμπίᾳ τοὺς στεφάνους. *Oliua quædã eſt in Pannethio, quæ vocatur Calliſtephanus, cuius folia è cõtrario ſe habent ipſa natura: atque folia cæterarum oliuarũ. Demittit ramos tanquam myrtus conficiendis coronis accommodatos. Ex hac cepit Hercules, atque in Olympicis plantauit, è qua dantur coronæ Athletis. Eſt verò ipſa circa Hiliſſum fluuium ſexaginta ſtadijs diſtans ab ipſo flumine, atque circumſepta eſt. Propoſita eſt magna pœna ſiquis illam attigerit, è qua capientes Elei Athletis coronas in Olympicis proponebant.* Hanc & ab Hercule fuiſſe ita portatam, & ea coronari in Olympicis Athletas conſueuiſſe, ita ſignificanter Pindarus in epinicio Tharonis Agrigentini.

αἰτωλὸς ἀνὴρ ὑψόθεν
ἀμφὶ κόμαισι βάλῃ γλαυ-
κόχροα κόσμον ἐλαίας, τάν ποτε
ἴστρου ἀπὸ σκιερᾶν παγᾶν ἔνεικεν
ἀμφιτρυωνιάδας
μνᾶμα τῶν ὀλυμπία κάλλιστον ἀέθλων.

Aetolus vir altè
Circa comas ponat vi-
rens ornamentum oliuæ, quam olim
Iſtri ab umbroſis fontibus tulit
Amphitryoniades,
Monumentum in Olympicis pulcherrimum certaminum.

Non erit fortaſſe iniucundum, ſi ſummatim & breuiter quantum natura rei patietur, complexi fuerimus varia certaminum genera, quæ diuerſis temporibus in numerum celebritatemque olympicam fuerunt admiſſa, quantum tamen aciem oculorum noſtrorum intendere potuimus.

PRIMA igitur olympiade Mars pugilum victor renunciatus eſt, & Apollo de curſu victoriam reportauit, pro illorum ſententia, quia hæc ipſa certamina à Dijs primum fuiſſe inſtituta tradiderũt: ĩ quib. Dij prius ſe exercuerint, atque in ipſis quinque ludorum generibus. Alij tamen maluerunt vnicum prius fuiſſe de ſtadio certamen apud Eleos, vt ait Pauſanias in rebus Meſſeniacis. Prius fuit omnium mortalium Corœbus Eleus, qui victor de curſu renunciatus eſt in Olympicis certaminibus, quæ curſus conſuetudo dicitur aliquandiu perduraſſe: quippe cùm Olympiade quarta Polycrates Meſſenius vir cętero quin minimè obſcurus olympica palma non parum fuerit nobilitatus, atque eadem ratione ſexta olympiade palma de ſtadio data eſt OEbotæ Dymæo: deinde cùm Piſæi Eleos vehementer irritaſſent, quia cupidiùs contenderent condendi Olympicos ludos authoritatem ſibi vendicare, atque exitium illius ſtruxiſſent, Elei accitis auxilijs Phidonis Argiui Tyranni cunctę Græciæ inuidioſi, ac eius pręſidiis ſubnixi ludos octaua Olympiade commiſerunt, qua victor de ſtadio declaratus eſt Agamedes Tanagręus. at ſequenti Olympiade renunciatus eſt victor de ſtadio Xenophon Meſſenius. Perdurauit ſicut inſtituta fuerat Olympicorum ludorum conſuetudo ad decimam & quartam vſque olympiadem: nam decima quarta additus eſt duplicati ſpacij curſus, qua Olympiade renunciatus eſt victor primus Hypenus Pyſæus ac ſequenti Achantus Lacon: decima octaua de-

ua deinde olympiade cùm quinquertionum ars paulatim abolita eſſet, & luctæ cæteraque ludicra tum demo fuerunt inſtaurata; quo anno præmium reportauit de quinquertio Lampidus, & de lucta Eurybatus Lacedæmonii, & de ſtadio Demaratus Heræenſis. Tertia poſt viceſimam Olympiade, qua palma tulit de ſtadio Icarus Hypereſienſis, inſtitutum fuit cæſtuum ludicrum, cuius victor declaratus eſt Onomaſtus Smyrneus: victoriã tulit de ſtadio proxima Olympiade Damon Corinthius. At vigeſima quinta curule certamen etiam inſtitutum fuit, & integræ ætatis equarum curſus, è quo certamine curru victoriã reportauit Pagondas Thebanus, quo etiam tempore fœminæ ad equeſtrem victoriam aſpirare auſæ fuerunt. Nam cum equeſtrem victoriam prima omnium mulierum Cyniſca Archidami regis filia conſecuta fuiſſet, de quadrigis vndeuiceſima olympiade, qua iterum vicit de ſtadio Chionis Lacon, qui vigeſima ſeptima quoque vicerat, & de pugillatu Xenophon Corinthius, deinde reliquæ Macedonum mulieres equos alere in certamina cœperunt: ad quod ludicrum & currus inſtitutus fuerat decima ſexta. Poſtmodo cum equi deſultorij fuiſſent prætermiſſi, qui nona Olympiade fuerant inſtituti, eadem Olympiade in certamina Olympica redierunt, qua palmã de pancratia adeptus eſt Lygdamis Syracuſanus, at equorum deſultoriorum victor declaratus eſt equa Cranonia Creuſidas. ſunt autẽ equi deſultorii, quibus cũ ephippijs exercebãtur anti qui celeriter inſilire ad vſũ bellorũ. Quarta & triceſima deinde Olympiade, quarta nimirũ ab ea qua tertiã palmã tulit Chionis Lacõ, Piſæi cõparatis vndique finitimorũ auxilijs regem ſuũ Pantaleontem ſecuti ſubmotis Eleis ipſis ludis olympicis præfuerunt, cùm etiam de ea re non leuis ambitio & controuerſia inter nonnullos Græcos fuiſſet exorta: quod accidit anno quinto, poſt quam currulem victoriam reportauit de quadrigis Myron Sycyoniorum tyrannus. triceſima ſeptima Olympiade Elei pro ſua ſententia nullos veteris memoriæ exemplo, puerorum certamina curſus & luctæ inſtituerunt, & præmia propoſuerunt qua Olympiade palmam curſus accepit Eleus Polynices, at luctæ Hippoſthenes Lacedæmonius. atque horum quinquertium poſtea receptum fuit Olympiade triceſima octaua, qua palmam tulit de puerili palæſtra & de quinquertio Eutelidas Lacedæmonius. Nam tunc luctatorum priùs, deinde quinquertionum ludicrum committebatur. at illud poſtea ita reiectum eſt, vt poſtero deinde tempore nulli pueri quinquertiones ſint admiſſi. Prima poſt quadrageſimam Olympiade, qua fuit renunciatus victor Philetas Sybaritanus, admiſſi fuerunt pueri etiam in ludum cæſtuum, cùm cæſtus nominaretur claua, quæ plumbeas quaſdam pilas loris bubulis prælongis haberet appenſas, quibus decertabatur omni induſtria, robore, arte, conſtantia de ſequenti quinquertio palmam Olympicam reportauit Gorgias Eleus, cum tertiam ante iſtud obtinuiſſet, cùm ubicines & citharœdi & aulœdi recepti fuiſſent quadrageſima octaua Olympiade, qua declaratus eſt victor de pancratio Glaucias Crotoniates, reportauit palmam de tibicinibus Sacades Argiuus, de citharœdis Cephalo Lampi filius. de aulœdis Echembrotus Arcas, quinquageſima poſtea Olympiade, qua palmam tulit de ſtadio Epitelidas Lacon, iudices de communi nonnullarum Græcarum ciuitatum conſenſu delecti res Olympicas iudicare iuſſi ſunt, idque muneris duobus iudicibus Eleis ſorte ductis, ex ipſa Eleorum ciuitate demandatum eſt, vt illis curæ eſſet quò res iuſtè apteque ſuccederet, darẽturque prẽmia, quibus legitimè & pro meritis conuenirent, qui iudices Hellanodicæ dicti ſunt, quod idem eſt ac ſi dicas iudices Græcorum, cùm antea ſoli Lacones, aut ſoli Athenienſes iudicarent, atque ille quidem binorum deſignatorum numerus ad multos annos perdurauit. Hi ſtatuerunt primùm vt curſores pueri ante Solis ortum ſuos ludos inciperẽt, qui opus eſſet illos ante meridiem omnino eſſe abſolutos. Nã cùm eſſet iam meridies, mos fuit vti quinquertiones exercerentur, & illa certamina, quæ dicebantur grauiora. Arrhachion quarta poſt hanc olympiade, qui duas alias de ſuperioribus pancratiaſtis reportauerat, victoriam eſt adeptus magna virtute: quippe cùm victis alijs aduerſarijs vnus relictus ſit, cum quo de oleaſtro certaret, ille eodem impetu pedibus Arrhachionem cinxit, & collum obſtrinxit manibus, ſed cùm Arrhachion digitum pedis illi infregiſſet, iam propè ſtrangulatus animamque efflans, corruit aduerſarius præ dolore digiti. Elei cadaueri tamen Arrhachionis palmam per præconem detulerunt. Octaua ſupra quinquageſimã olympiade palmã tulit Diognetas Crotoniates, cùm ſequenti cœperint primi athletarum omniũ ſtatuas ſuas dicare Dijs, Praxidamus Aegineta, qui cæſtibus vicit olympiade vna de ſexageſima, & Opuntius Rhexibius, qui pancratiaſta ſuperauit olympiade ſexageſima prima, at quarta poſt hanc grauis armaturæ curſus, de quo palmam tulit Demaratus Heræenſis, acceptus eſt

in

in ſtadium cum magno applauſu, quia curſus ille videretur eſſe rebus bellicis peraccommodatus, cum mos eſſet vt cum ſcutis etiam decurreretur: vicit idem Demaratus ſequenti etiam olympiade, qua Elei & Græci ſuſtulerunt curſorum ocreas & ſcutum, atque vicit de curſu equorum Cleoſthenes Epidamnius, qui non ſolùm ſuum ſed etiam equorum nomen ſtatuæ adſcripſit, cùm primus de victoribus equorum ſtatuam ſibi erigi curarit. tulit palmam curſus poſt modo Theopompus Demarati filius, & huius poſtea filius eodem nomine de quinquertio, ac de curſu puerili Lycinus Heræenſis, Epicradiuſque Mantinenſis de pugillatu, ſequenti olympiade Theagenus Thaſius de pancratio palmam tulit, cùm antea Dromeus Mantinẽſis primus fuerit, qui ſine puluere palmam ſit adeptus. conſecutus eſt idem Theagenes tres Pythicas coronas de pugillatu, nouemque Nemiacas, & de miſtis pugillatus & pãcratij certaminibus decem in Iſthmo. Renunciabãtur autem victores iudicum decreto per præconem in celeberrimo totius Græciæ conuentu cum magno ſuorum & ciuium & amicorum omniũ applauſu, atque ſeptuageſima Olympiade rheda etiam & carpentum fuit introductum ad cætera ludicra. Sequenti poſtea Cleomedi Aſtypalæenſi erepta fuit palma ab Aedilibus. quòd ille in pugillatu mẽtis impotẽs factus Iccum Epidauriũ interemiſſet. inde Cleomedes Aſtypalæam reuerſus pueros ad ſexaginta in ludo literario oppreſſit, conuulſa columna robore brachiorum ædificium fulciente: mox inſequentibus cum lapidibus Aſtypalæenſibus in Mineruæ ſacellum confugit, in arcamque ſe incluſit, qua vi recluſa nemo fuit inuentus, vt memoriæ proditum eſt à Plutarcho, & Dioxippo Corinthio in rebus patriis. Nam parum decorum videbatur iudicibus aduerſarium iam victum & proſtratũ ac ſupplicẽ occidere, quòd iam plurimũ fallaciarũ & crudelitatis in hos ludos introduci cœperat. introductum fuit deinde lata lege vt athletæ omnes, eorumque parentes, fratres, gymnaſii magiſtri, conceptis verbis ſuper execti ſuis teſtibus iurarent ſe nihil fraudis eſſe cõmiſſuros, quò minus Olympici ludi rectè legitimeque procederent: quin etiam iurabant ſe decem menſes in ludicris perdiſcendis antè conſumpſiſſe. Secunda poſt ſeptuageſimam coronatus eſt de ſtadio Tiſicrates Crotoniata, poſt quem palmam tulit Gelon Gelons, poſt quem Cæcini fluuij filius creditus Euthymus, vt ait Silenus Chius in fabuloſis hiſtoriis. idem Euthymus cæſtibus ſequenti Olympiade victus fuit à Theagene Thaſio, qui tamen Oleaginam non accepit, quia iudicatus ſit aduerſarium fraude circumueniſſe, cùm pugillatus & pancratij palmam appeteret: quin etiam vnum talentum Ioui ſacram multam Aedilium ſententia, alterum Euthymo ad luendam contumeliæ noxam iuſſus eſt pendere: quæ Olympias inſignis eſſe potuit clade illa memorabili, qua euerſę ſũt res Perſarum duce Mardonio. Sed quoniam qui virtute non poterat, virtutis inſignia aliquando & victoriam ipſam corruptis iudicibus largitione reportabat, ſtatutum fuit hac ipſa ſeptuageſima quinta Olympiade de communi omnium Græcorum ſententia, vt nouem iudices Hellonodicæ res Olympicas diligenter curarent. Illa, quæ ſecuta eſt, Olympiade Theagenes Ioui quod erat imperatum talentum diſſoluit, at cùm aduerſario enumerare recuſauiſſet, in pugillatum non deſcendit, quare & hac & altera Euthymo, pugillatus corona eſt decreta. Septuageſima ſeptima Olympiade inſtituta ſunt ſacta vt mactatis Deo victimis quinquertionum primum & curſus certamina, deinde equorum committerentur, cùm antea & homines & equi eadem die inducerentur, qua Olympiade declaratus eſt victor de pancratio Callias Athenienſis, Pancratiaſtæ ſub noctem prodibant, cùm non poſſent ante accerſiri, quia dies equiriis & quinquertio abſumebatur. enimuero non ſolùm curabant horum certaminum præfecti iudices vt omnia rationes & ſine fraude procederent, ſed etiam ne cui vel ab aduerſarijs vel à iudicibus fieret iniuria: idcirco ſolemne fuit iudicibus pronunciaturis ſententiam de certatoribus iurare ſe nullam capturos eſſe pecuniam ob rem iudicandam, ſed tamen quibus rebus adducti probarint aut improbarint non eſſe in vulgus prolaturos ex ijs autem qui fraudem commiſiſſent collecta mulctatitia pecunia in vſus templorum vertebatur. Idcirco octaua ſupra ſeptuageſimam Olympiade Phetias Aegineta de medio recedere iuſſus eſt, quòd eſſet adhuc adoleſcentulus, neque vllo pacto par aduerſario in certamine luctandi videretur, qui tamen ſequenti admiſſus omnes pueros lucta vicit. qua Olympiade decimus iudex additus eſt, cùm tres de curſu, totidem de quinquertio, reliqui de cæteris ludicris priùs iudicarent. Quinta poſt hanc carpentum & rheda in omne tempus poſterum fuit excluſum, cum vtrumque vehiculum fuiſſet in curriculum ſeptuageſima Olympiade receptum. Sexta & octogeſima palmam tulit de ſtadio OEbotas Cyrenæus, at Philes Eleus de lucta puerorum.

Digitized by Google

Nona ſupra octogeſimam Olympiade obtigit palma de puerili pugillatu Hellanico filio, de virili verò patri eius Alcæneto Lepreatæ, cum Theantus etiam filius Olympiade ſequenti victor de pugillatu ſit renunciatus, qua Tauroſthenes Aegineta à Chæmone quidem in lucta fuit proſtratus, ſed ſequenti omnes deiecit, qui in certamẽ luctæ deſcenderunt Olympiade deinde nonageſima tertia biiugorum equorum integræ ætatis curſus denuò receptus fuit in curriculum, qua vicit Euagoras Eleus. Tertia deinde victor de ſtadio euaſit Eupolemus Eleus. Ac nonageſima octaua cùm Eupolus Theſſalus vnus ex iis qui ad pugillum certamẽ conuenerant, corripuiſſet pecunia Phormionẽ Halicarnaſſenſem, Prytanim Cyzicenum, & Argetorem Arcadem, qui ſuperiore Olympiade de pugillatu victoriam fuerat adeptus, & ipſe & qui pecuniam cœperant cōdemnatus eſt, quòd primi illa corruptela ludorum religionẽ polluiſſent. Eorũ itaque mulctã exegerunt acriter Elei. Vndecenteſima Olympiade iniunctis ad currum pullis decertatum eſt, de quo coronam tulit Sybariadas Lacedæmonius. longioris curriculi victor euaſit Sotades Cretenſis, ſic.n. fuit publicè renunciatus idcirco illa, quæ conſecuta eſt, cùm accepta publicè ab Epheſiis pecunia victorẽ ſe Epheſium prodi maluiſſet, perpetui exilii condemnatus eſt à Cretenſibus. fuit enim eximię fortitudinis ac roboris Sotades, vt ait Echemenes in rebus Cretenſibus, non minùs quam Leontiſcus aut Soſtratus pancratiaſtæ, qui dicti ſunt acrochereſitæ, quod ſummas manus aduerſariorum tam fortiter apprehendebant, vt non prius dimitterent, quam eliſis digitis confectos & victos dolore intelligerent. omnium tamen athletarum maximè admirabile fuit robur Milonis Crotoniatę, qui ſex palmas Olympicas de lucta fuit adeptus, ac totidem pythicas aiunt Milonem malum punicum ita manu compreſſa tenuiſſe, vt neque qui conaretur poſſet extorquere, neque id tamẽ elideret ita peruncto ſemper diſco inſiſtebat, vt omnes, qui impetu facto detrudere ipſum conarentur haberet ludibrio. caput neruo tanquam redimiculo incingebat, deinde intercluſo ſpiritu compreſſis labiis quanta vi maximè poſſet, cùm venæ capitis plurimo intumuiſſent ſanguine, neruum diſrumpebat. vbi cubitum lateri admonuiſſet porrecta dextera ac ſublato pollice, reliquos digitos ſi iunctim intendiſſet, nemo erat tam fortis, vt vllo conatu minimum poſſet à cæteris ſeiungere. Eodem tempore in tribus duodecim Elei deſcripti ſunt, atque tribus ſingulæ ſuum dedere ludorum cognitorem. Olympiade ſequenti renunciatus eſt victor de pancratio primùm Damon Thurius, ac poſtea Pyrrhus ludis præfectus præmia tulit de equiriis. Troilus bigis equorum integræ ætatis, vicitque pullorum curru. lege poſtea ab Eleis cautum eſt poſt Pyrrhi victoriam, ne quis è præfectis ludorum equos in certamen mitteret in poſterum, de ſtadio iterum renunciatus eſt victor idem Damon Thurius. fuerunt tamen non nulli qui octauam, triceſimam, & centeſimam quartam Olympiadas vacuas memorent, vocentque anolympiadas, quod propter diſſenſiones Eleorum & Piſæorum ludicra fuerint intermiſſa. at quinta poſt centeſimam Olympiade palmam de ſtadio meruit Porus Cyrenæus. at enim cùm afflictæ fuiſſent res Eleorum poſtmodo Arcadum bello, & ii parte agri mulctati amiſſis omnibus curiis quæ in hoſtium poteſtatem venerant, quarta & centeſima Olympiade in octo: tribus redacti ſunt Elei, decretumque vt totidem Hellanodicæ eligerentur; ſed octaua ſupra centeſimam, qua de ſtadio Polycles Cyrenæus victor eſt renunciatus priſtinus numerus Aedilium decem ſcilicet vſurpatus fuit. Quarta ab hac iam agebatur olympias, cùm Callippus Athenienſis quinquertii coronam precio ab aduerſariis auertit, petita eſt mulctatum à Callippo, tum etiam ab iis qui cum Callippo conſenſiſſent, quàm Elei; per Hyperidem Athenas miſſum poſtularunt; quod niſi fieret vtebantur lege ſacra omnes Athenienſes ad olympica ludicra accedere. at Athenienſes exoratum miſerunt Eleos, quod cùm impetrari non potuiſſet, non priùs decreuerunt diſſoluere, quam reſponſum ſit ab oraculo Delphico non reſponſurum eſſe antequam Eleis ſatis fuiſſet ab iis factum. vigeſima tertia poſt centum victoriam de ſtadio accepit Idæus Cyrenæus, cùm ſequenti Ladas Aegienſis patria palmam tulerit de ſtadio, qua deletæ ſunt Græcorum virtute Gallorum acies ac penitus profligatæ, ita vt nec vnus quidem ſaluus domum redierit nam Brennus ſollicitatis animis Gallorum ad expeditionem contra Græcos ſuſcipiendam ad centum & quinquaginta millia peditum, equitum ſexaginta millia & amplius miſit. Dux certe ipſe copiarum vltrò hauſto mero poſt accepta vulnera dicitur mortem oppetiiſſe. Cùm receptæ deinde bigæ pullarum & deſultorius pullus fuiſſent, bigarum palmam tulit viceſima octaua Beliſtiche fœmina ex ora maritima Macedoniæ, & triceſima prima poſt centeſimam deſultorii pulli Tlepolemus Lycius quadrageſima

Digitized by Google

ſima poſt centeſimam Olympiade palmam adeptus eſt de pancratio & pugillatu Clitomachus patria Thebanus, qui de palæſtra & pugillatu ad Iſthmum antea tulerat,& tres palmas de pancratio Pythico. quarta ab hac olympiade puerile inſtitutum eſt pancratium, in quo vicit Phædimus Aeolenſis, ex vrbe Troade: ſed illud mox fuit ab Eleis repudiatum. ſexageſima poſt centeſimam victor de ſtadio Diodorus Sicyonius eſt declaratus. decimaquarta poſtq̃ Eleus, & poſt hunc Ariſtomenes Rhodius, & poſt hunc Protophanes Magneſius palmã tulerũt, atq. poſt hũc octaua ſupra centeſimã & ſeptuageſimam vicit, coronatuſque eſt de lucta & pancratio eodem die Strato Alexandrinus. ſecunda & nonageſima ſupra centeſimam Polyctor Damonici Elei, & Soſander Soſandri Smyrnæi filii deſcenderunt in luctæ certamen: ſed cùm Damonicus impenſius optaret filio ſuo victoriam obtingere, dictus eſt Soſandrum data pecunia impuliſſe, vt ſe facilè vinci pateretur. ſed vtrorumque parentibus mulcta indicta eſt & exacta, cùm ab illis noxa fuiſſet commiſſa. irrogata fuit mulcta Sarapioni etiam pancratiaſtæ prima poſt ducenteſimam Olympiade, qui condemnatus fuit timiditatis pridie quam pancrátium committeretur, quia metu aduerſariorum ſolum verterit, quod vni ex omnibus vndenis athletis per omnem hominum memoriam accidiſſe memorant. Vndecima poſt ducenteſimam oleaſtrum tulit Xenodamus pancratiaſta Anticyrenſis, cùm ſequenti coronatus ſit Artemidorus Trallianus. Condemnatus eſt Olympiade decima octaua poſt ducenteſimam Apollonius pugil Alexandrinus, quia ad ſtatutum diem non adijt: neque illi profuit quòd vento ad Cycladas ſe detentum cauſatus eſſet, cùm ad ſtatutũ diem conuenire oporteret, quorum nomina athletarum legitimè data fuiſſent, Heraclidi igitur coronam intacto Elei ac ſine puluere partam decreuerunt, cùm id grauiter ferret Apollonius, in Heraclidem coronam iam capientem impetum fecit, & ad ludorum præſides vſque perſecutus eſt, quæ inſania illi magni ſtetit. octaua poſt hanc condemnati ſunt pugiles deprehenſi de eadem palma inter ſe pacta pecunia ſocietatem coijſſe, quare illis mulcta eſt impoſita: ij fuerunt Didas & Garapammon qui pecuniam dedit, ambo ex Arſinoite tribu Aegypti. Olympiade verò quinta ac triceſima poſt ducenteſimam, qua Mneſibulus de curſu victor palmam tulit, duplicati ſunt cum clypeo curriculi, cùm & alias Mneſibulus Eleata curſor cæteros curſores Olympicos ſuperaſſet. Atque res Olympica ita miram varietatem diuerſis temporibus ſortita eſt, & quemadmodum res humanæ omnes ſortiuntur, quæ nunquam in eodem ſtatu diutius poſſunt conſiſtere. Veruntamen ex ijs perſpicuum eſſe poſſe cenſeo, quæ genera ludicrorum, & quibus temporibus ſingula fuerint inſtituta vel inſtaurata, & quid iudices ſpectare oporteret, & quæ præmia proponerentur victoribus. Atque de Olympicis certaminibus hæc breuiter dicta ſint, nunc de Pythijs dicatur.

De Pythijs. Cap. II.

Fvervnt & Pythia multis annis ante Iſthmia inſtituta, poſt Olympia, tamen & ea in honorem Apollinis agebantur, cœptaque ſunt eo tempore, quo Apollo latronem in Delphis ſagittis confixit, qui poſtea inſepultus ibi contabuit, quem tamen draconem quidam eſſe crediderunt, vt dictum eſt. *Alij* inſtituta dixerunt, quia cùm artem vaticinandi ſit à Pane doctus, qui ſcitè Arcadibus leges dedit, mox ad vaticinium venit, vbi Nox, deinde Themis reſponſa dabat, Pythone præſide tunc tripodis prophetici cæſo ipſe vaticiniorum locum occupauerit. Cùm cœpti eſſent igitur celebrari ludi Pythici, antiquiſſimum omnium fuit certamen, vt hymni in Apollinem cum tibiis ad citharam canerentur, & ab ipſis aulœdis. atqui varijs temporibus & hæc ipſa certamina multam varietatem ſortita ſunt: quia priùs fuit inſtitutum pancratium ſiue quinquertium, quoniam fama eſt prima Pythiade, in qua certarunt Dei, vicſſe Caſtorem ſtadio, Pollucem pugillatu, curſu Calaim, armatum Zetem, diſco Peleum, lucta Telamonem, Herculem pancratio, qui ramo lauri coronati ſunt, vbi primum Pythia ſunt ab Apolline inſtituta, vt quidam putarunt, alii tamen vocata fuiſſe Pythia crediderunt à loco Pytho nominato, alii ab interrogatione, cùm πύϑεσϑαι ſit percunctari in qua vicit Pythiade Aechmæas Parapotamius cæteros omnes pueros pugillatu, ea fuit prima, in qua homines decertarunt, vt ait Pauſanias. Altera deinde Pythiade Amphictyones, qui fuerũt his ludis præfecti ab Amphictyone Deucalionis filio nominati, vel vt alii maluerunt ab Amphictyone Heleni filio, qui hunc cõuẽtum inſtituit, ꝙ accidit quadrageſima octaua Olympiade: omnẽ artẽ aulœdorum repudiarũt, quia neſcio quid triſte & inſuaue auditu, minimeque iucundi ominis canerent. nã elegi & funebres modo magis hiſce tibiis conueniebant, quam vllum lætitiæ genus, vel ludorum feſtiuitas qui celebrabantur. inſtitutum fuit coro-

Digitized by Google

narium dũtaxat certamen vt ſubmotis præmiis relinqueretur, cùm primùm pecunia eſſet præmium victorum. Additus eſt etiam equorum curſus, qua Pythiade renunciatus eſt victor Cliſthenes Sicyoniorum tyrannus, eademque certamina indicta ſunt Athletis, quæ & in Olympia erant, lata lege vt ſoli pueri tum longiore; tum etiam repetito curſu manè certarent. nam ſicuti dictum fuit, curru etiam in Olympicis decertabatur. Octaua Pythiade lege ludorum comprehenſi qui aſſis fidibus canerent, quam coronatus fuit Agelaus Tegeates. Quadrageſima Pythiade octaua cœptum eſt certari bigis, è quo certamine victor euaſit Phocenſis Execeſtiades. Quinta poſtmodo ab illa Pythiade pullis ad currum adiunctis decertari cœptum eſt, in quo certamine cæteros omnes quadrigis ſuperauit Orphondas Thebanus. Poſtea verò ſexageſima Pythiade admiſſum eſt inter pueros pancratium, & biiuges atque iniuges pulli, ſeriùs quam ab Eleis, quo tempore victor declaratus eſt Laidas Thebanus: cum pulli poſtea etiam ſinguli fuiſſent admiſſi. ſeptima poſt hãc Pythiade bigæ receptę ſunt, & pulli ſinguli ad currum, qua ſingulari pullo Lycormas Lariſſæus, at bigis Ptolemæus Macedo victor fuit declaratus. in omnibus his certaminibus laurea corona donabatur, ſicuti patet è Pindari epinicijs, quæ corona propria fuit illorum ludorum exiſtimata. nam credebatur eſſe grata Apollini, quia fabulati ſunt amatam fuiſſe ab Apolline Ladonis filiam in illã arborem conuerſam. ſed tamen fuerunt nonnulli qui exiſtimauerint quod multo antè quam Apollo Daphnem amaret, inſtituta ſunt Pythia, & antequam laurea reperiretur, vel ex palma, vel ex æſculo coronę dabantur victoribus, vt ait Ouid. lib. 1. Metamorph. in his:

Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitæ ſerpentis nomine dictos.
His iuuenum quicunque manu pedibusve, rotave
Vicerat: æſculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat.

Nam primis Pythiorum temporibus non erat adhuc inuenta laurus, qua poſtea inuenta & locus datus eſt fabulæ, & coronæ victoribus Pythiorum ex illa confectæ. Apparet autem ex Ouidii carminibus nõ Amphictyones, neque filium Deucalionis, ſed Apollinem ipſum præ lætitia victoriæ eius certaminis, in quo Pythonem ceciderat, Pythicos ludos inſtituiſſe, atque eadem propè ludicra fuiſſe in Pythicis, quæ erant etiam in Olympicis. alij dixerunt neque palmam, neque æſculum, neque laurum præmium fuiſſe Pythiorum, ſed poma quædam Deo conſecrata victoribus donari ſolita, vt ſcripſit in libro de coronis Iſter. Verum iſtud accidit, quia & ludicra, & præmia victorum, & tempora, quibus agebantur Pythia, ſæpius immutata ſunt: nam cum nono quoque anno primùm agerentur Pythia, perducta ſunt poſtea ad quinquennium, quia tot Nymphæ dictæ ſunt Parnaſides dona Apollini, cum feram trucidaſſet, obtuliſſe. at de Pythijs ſatis nunc de Nemeis dicamus.

De Nemeis. CAP. III.

CELEBRABANTVR Nemea in ſylua quadam ita vocata, quæ fuit inter Phliuntem & Cleonas Achaię ciuitates, in Archemori Lycurgi filij honorem, quoniam in illa ſylua dicitur à ſerpente morſus interiiſſe. Alii dicunt quòd ſeptem duces Argiui opem ferentes Polynici militantes ad Thebas in Lemnum Thraciæ profecti ſiti correpti in Hypſipylen Lemniã inciderunt, quę Lycurgi ſacerdotis Iouis & Eurydices filium Opheltam ferebat. Hæc rogata tanquam perita eius regionis vt aquam oſtenderet, dux fuit illis ducibus ad fontem, relicto puero in quodam prato, quem ſerpens repertum & ſpiris circa collum conuolutus necauit. Duces eò profecti re viſa ſerpentem interemerunt, atque in triennium quodque certamen funebre inſtituerunt, certabant in illis milites aut militum filii tantũ priùs, quamuis vulgus poſtmodo fuit admiſſum. Dicitur à Theagene in rebus Aeginetis illa de cauſa è Lemno in Nemeam confugiſſe, quod ſtatutum fuerat apud Lemniades vt omne genus marium de medio tolleretur, atque cùm mares omnes fuiſſent trucidati, ſola Hypſipyle Thoantem patrem in arca ſeruauit. Illud cùm patuiſſet Lemniis, vbi argonautæ eſſent ab nauigaturi, ipſũ dimerſerunt in arca incluſũ, at Hypſipylẽ propter pietatẽ erga parentem capitis condemnarunt. Illa his auditis fugit, atque capta à piratis in itinere Lycurgo diuẽdita fuit. Euridice igitur Lycurgi vxore volente Hypſipylen interimere ob mortem filii, atq; Hypſipyle latente in quodam loco occulto hac ipſa de cauſa, Amphiaraus vaticinatus eſt, eamque indicauit Thoanti ac Euneo quærentibus filijs, quorum opera & ducum Argiuorum beneficio fuit ſeruata. Fuerunt verò eadem ludicra in his, quæ etiam in ſuperioribus inſtituta, at victores apio coronabantur, quæ funebris erat planta: idque ad perpetuam Archemori memoriam.

Digitized by Google

moriam. Alij Nemea inſtituta fuiſſe maluerunt ab Hercule, quia Nemeæum leonem ibi occiderit. alij ob Opheltam (vt diximus) quia per propriam mortem in Thebas militantibus Lacedæmonijs vaticinatus fuit: erat enim certamen epitaphium ſiue funebre, in quo milites aut militum filij ſolùm primùm certabant, quamuis & populus in id poſtea fuit admiſſus: alij non ob illum prædictum Opheltem, ſed ob Opheltẽ Creuſę & Euphetę filiũ inſtituta fuiſſe Nemea crediderunt, qui ictus fuit à dracone abſente Hypſipyle nutrice, cùm illa aquatum iuiſſet, quòd ab illa aquam Argiui petiuerant. Inſtituta verò ſunt illi Nemea ad Hypſipylæ conſolationem, quæ etiam à nigris veſtibus & lugubribus indutis iudicibus iudicabantur. Dictus poſtea fuit hic Opheltes Archemorus, quia illi mortem Amphiaraus vaticinatus eſſet à principio vitæ. nam ἀρχὴ principium μόρος mortem ſignificat. Coronabantur (vt fama eſt) antiquitus olim victores Nemeorum. ſed poſt cladem à Medis captam in honorem cæſorum apio funebri planta coronari cœptum eſt. Dicta fuerunt Nemea à bobus, quæ Argiuæ Iunoni erant conſecratæ, quæ in ea ſylua paſcebantur. Alij maluerunt Nemeam vocatam fuiſſe quandam regionem Argiuorum à bobus Iouis & Lunæ ibi paſcentibus. Alii à Danai filiabus, quũ regio fuiſſet illis in capita diſtributa. His ludis enim Argiui & Corinthii & Cleonæi homines præerãt. Lucianus in dialogo de Gymnaſiis ita mentionẽ fecit de ſingulorum horũ certaminũ præmiis: Ὀλυμπιάσι μὲν στέφανος ἐκ κοτίνου, ἰσθμοῖ δὲ ἐκ πίτυος, ἐν νεμέᾳ δὲ σελίνων πεπλεγμένος, πυθοῖ δὲ μῆλα τῶν ἱερῶν τοῦ θεοῦ. *In Olympicis quidem ex oleaſtro, in Iſthmijs è pinu. in Nemeis ex apio corona contexta, at in Pythijs mala Deo conſecrata victoribus erant propoſita.* Atque huic certaminum generi apium iure conuenire cenſebatur, quoniam ex occiſi à ſerpente pueri ſanguine apium herba nata eſſe credatur. Non defuerunt qui in honorem Archemori primùm inſtituta fuiſſe dixerint Nemea, at ab Hercule fuiſſe in melius correcta, cùm leonem Nemeæum occidiſſet qui illi poſtea Ioui conſecrauit: & poſt triennium, tempus peragẽdis, ſtatuit diem duodecimum eius menſis, qui πάνεμος à Corinthijs, ab Athenienſibus autem βοηδρομιὼν dicebatur, quia eo menſe Theſeus Amazonas debellauit atque Cretenſes demum iudices ſunt electi. at nunc de Iſthmiis dicamus:

De Iſthmijs. CAP. IIII.

SCRIPTVM reliquit Plutarchus in vita Theſei, Theſeum ipſum Iſthmia in honorẽ Neptuni ad imitationem Herculis, qui Olympia Ioui conſecrauit, inſtituiſſe: quippe cùm illa quæ in honorem Melicertæ fierent, noctu agerẽtur, & magis initiandi, quàm ſpectaculi cauſa conſtituta, viderentur: quæ inſtituta fuerunt à Siſypho Aeoli filio, vbi Melicertæ ſui propinqui cadauer agnouiſſet, Athamantiſque filium honore illo perſecutus eſt. Nõ defuerunt tñ qui in Scironis honorem Iſthmia celebrari crediderint, & ea putarint à Theſeo inuenta ad mortem ipſius Scironis expiandam. Alii ob Sinnim Procuſtem Neptuni filium à Theſeo cæſum. alij alijs de cauſis inſtituta fuiſſe Iſthmia, omnes tamen à Theſeo conſenſere. Quæ dicta ſunt Iſthmia ab Iſthmo Peloponenſi, cuius in faucibus ad Neptuni templum ibi celeberrimum quinto quoque anno celebrabantur, Archias autem poeta non in Neptuni, ſed in Palemonis honorẽ Iſthmia fieri ſolita ſcribit, in illo epigrammate:

τέσσαρες εἰσὶν ἀγῶνες ἀν' ἑλλάδα τέσσαρες ἱροὶ
οἱ δύο μὲν θνητῶν, οἱ δύο δ' ἀθανάτων.
ζηνὸς, λητοΐδαο, παλαίμονος, ἀρχεμόροιο.
ἆθλα δὲ τῶν κότινος, μῆλα, σέλινα, πίτυς.

Quatuor in Græcis certamina: quatuor illa
Sacra. duo ſuperis ſunt duo ſacra viris.
Sunt Iouis hæc, Phœbiq́; Palæmonis, Archemoriq́;.
Præmia ſunt olea, pinea, mala, apium

Nam tametſi in omnibus his certaminibus coronabantur victores coronis ſuperius commemoratis, tamen mos omnibus fuit vt vbique ſociorum palmam altera manu geſtarent redeuntes, vt ait Pauſanias in Arcadicis. ac tantus honor victoribus habebatur, tantaque erat victricium ciuitatum lætitia, vt multa millia paſſuum victores ita manibus ſuorum ciuium portarẽtur, ne omnino terram contingerent: neque ingrederẽtur per portas ciuitatum, vt reliqui homines; ſed pontes illis tumultuarii fierent ſupra mœnia ciuitatum: eorumq́; nomina in foro publico ſumptu columnis inciderentur. Primus autem fuiſſe dicitur Theſeus, qui cum veniſſet in Delum palmam victoribus propoſuerit, vt ait Plutarchus. Alii non illis de cauſis inſtituta fuiſſe illa certamina memorant, ſed ob inſepultum Melicertam cum in Iſthmum appuliſſet atque ita rem ſeſe habuiſſe memorię prodiderunt. Fuerũt Inus & Athamãtis filij Learchus & Melicerta, Athamas furore percitus Learchum cecidit, quẽ mater in lebetẽ bullientis aquæ iecit, atque ipſa quoque mente capta vertitatam Athamãtis

per

per Geraniam montem Megarenſium fugiens è petra Moluride vocata deinque cum Melicerta in mare deſiluit. Facta eſt Ino vna è Nereidibus, quæ Leucothea vocata eſt, at Melicerta Deus Palemon. Nereides tripudiantes viſæ ſunt Corinthi Regi Siſypho, qui Melicertæ corpus à delphino delatum vidit, atque iuſſerunt Iſthmia celebrari in honorem Melicertæ. Alij dixerunt cadauer Melicertæ in Iſthmum delatum tumulo & exequiis caruiſſe, quare exorta peſtilentia in Iſthmio reſpondit Deus nullum eſſe mali remedium, niſi ſi exequiæ ac funebre certamen inſtitueretur in Melicertæ honorem. Illud cum per aliquod tempus, feciſſent Corinthii, rurſus morbus inuaſit, atque reſpondit Deus oportere honorem eius herois perpetuum inſtituere, atque illi apium plantam funebrem ac ſubterraneam proponere. Statutum eſt poſtmodo vt pini coronarentur ob affinitatem plantæ cum mari. captum eſt itaque & ſepulturæ datum Melicertæ corpus apud Schœnuntiã ab Amphimacho & Donacino viris Corinthiis, vt proditum eſt memoriæ à Theſeo in rebus Corinthiis. alii dixerunt in honorem Neptuni hęc ipſa certamina conſueuiſſe celebrari at Muſæus in eo libro quẽ ſcripſit de Iſthmiis. duo certaminum genera in Iſthmio celebrari ſolita ſcribit, alterum in Neptuni alterũ in Melicertæ honorem. Fuerunt & alia ludorum genera apud Gręcos. vt apud Athenienſes Hydrophoria, Delphinium Pytheæ. fuerunt & alia alibi pręmia victoribus vt phialæ argenteæ in Sicyone in Pythiis. in Pellene vrbe Achaiæ pręmium erat veſtis Theoxeniis, vel, vt alii maluerũt, vocatis Mercurialibus in Aegina Acacia bos pręmium fuit dithyramborum poetis, qui præclariùs in Dionyſum cecinissent: quod certamen dictum fuit Amphorites: quæ, quoniam non erant valde illuſtria, raròque de his mentio fit à ſcriptoribus, ſuperioribus abundè vt arbitror explicatis, in præſenti omittemus, nunc reliqua ad inſtitutum opus pertinentia perſequamur.

De Mercurio. CAP. V.

MERCVRIVM omnium Deorum antiquorum vigilantiſſimum, ac maximè negociis implicatum, quippe quem neque per noctem quidem dormire negociorum multitudo pateretur, Iouis & Maiæ Atlantis filium fuiſſe ſcribit Heſiodus in Theogonia;

Ζηνὶ δ' ἄρ' ἀτλαντὶς μαίη τέκε φαίδιμον ἑρμῆν,
κήρυκ' ἀθανάτων, ἱερὸν λέχος εἰσαναβᾶσα.

E Ioue Mercurius, Nymphaq; Atlantide cretus,
Eſt præco ſuperum: compreſſit Iupiter illam.

Sic & Orpheus & Hom. in hymnis tradiderunt, à quibus præclarè Virg. ea capiens quæ ad genus Mercurii attinent, illum in Cellenæ Arcadiæ monte natum eſſe inquit in his:

Vobis Mercurius pater eſt, quem candida Maia
Cyllenes gel do conceptum culmine fudit.

At Pauſanias in Bœoticis non procul à Tanagris in monte vocato Corycio Mercurium natum eſſe ſcribit, quem poſtea in Arcadicis ſcripſit lotum fuiſſe in Tricrena, vbi tres erant fontes in agro Pheneatico, à nymphis accolis eius montis quare fontes illi ſumma religione colebantur, vtpote fontes Mercurio ſacrati. Hunc educatum fuiſſe in Cyllene monte præterea teſtatus eſt Didymus his verbis: *ἑρμῆς ὁ ἐν κυλλήνῳ ὄρει ἀρκαδίας ἀνατραφείς. Mercurius in Cyllenio Arcadia monte educatus.* Hunc educatum fuiſſe inquiunt ſub arbore portulaca, quæ andrachne dicta eſt à Gręcis, quare illi fuit conſecrata. Scripſit Pauſanias in Arcadicis ex antiquo Arcadum ſermone Mercurium educatum fuiſſe non procul ab Alpheo fluuio in ciuitate, quę Acaceſium vocabatur ab Acaco Lycaonis filio. Alii Iunonem lac præbuiſſe Mercurio putarunt, & per quoddam tempus apud illam nutritum fuiſſe per inſcitiam, atque cum lac Iunonis ex eius ore excidiſſet, dicitur eſſe facta via lactea, quę inde galaxia dicitur à Græcis, cùm gala lac ſit. Alii tamen maluerunt illud accidiſſe cùm Hercules lac ſugeret: alii quia tantum hauſiſſet, quantum non potuiſſet retinere. Alii maluerunt Opim iuſſam lac infanti præbere, illud in ſaxum expreſiſſe quod Saturno obtulerat, vt ſignificauit M. Manilius in his verſibus, quo in cœlum delapſo lactea via facta ſit:

Nec mihi celanda eſt fama vulgata vetuſtas,
Mollior è niueo lactis fluxiſſe liquorem
Pectore regina Diuum, cœlumq; liquore
Infeciſſe ſuo: quapropter lacteus orbis
Dicitur, & nomen cauſa deſcendit ab ipſa.

At enim plures fuerunt Mercurii, vt ait Cicero in lib. 3. de Natura Deorum in his: Mercurius vnus Cœlo patre, Die matre natus: cuius obſcœniùs excitata natura traditur, quod aſpectu Proſerpinæ commotus ſit. Alter Valentis & Phoronidis filius, is q ſub terris habetur, idem Trophonius. Tertius Ioue tertio natus, & Maia, ex quo & Penelopa Pana natum ferunt. Quartus Nilo patre, quẽ Aegyptij nefas habent nominare. Quintus, quẽ colunt Pheneatæ, qui Argum dicitur interemiſſe, ob eamque

cauſam Aegypto præfuiſſe. atque Aegyptiis leges & literas tradidiſſe. Hi etſi plures Mercurii extiterunt, tamen ad vnum Iouis & Maiæ filiũ omnes cæterorum res geſtę referuntur: de quo etiam mentionem ita fecit Ouidius in Paride, cùm illum fingeret alatum:

Conſtitit ante oculos actus velocibus alis
Atlantis magni, Pleionesq́; nepos.

Quare & nos quæ propriæ ſint ſingulorum minimè ſolliciti, aut quæ inuenta, vel quæ educationes, quia negocium ob antiquitatem eſſet omnium difficillimum, vt in cæteris fecimus, ita in hoc inſtitutum noſtrum perſequemur. ſcriptum reliquit Lucianus in Dialogo Apollinis & Vulcani, hunc inſignem fuiſſe furem nã cũ paruulus eſſet infans à Vulcano ſuſceptus, inſtrumenta fabrilia illi ſurripuit ex officina, Cupidinem eodem die natus palęſtra ſuperarit: Veneri, quæ ipſum ob victoriam complexa fuerat, cingulum furatus eſt. Ioui ſceptrum ſuſtulit, fulmen quoque ſurrepturus, niſi vim timuiſſet flammarum. Hunc Mercurium alatum finxerunt, cui gallus aſſidebat, quem in ſuaſoria Galenus antiquos inquit pictores & plaſtas iuuenum formoſum ſine fuco, ac ſine aliquo comptu, vultu hilari, atque acribus oculis formaſſe. Hunc finxerunt antiqui aurea cathena auribus hominum annexa, mortales quocunque collibuiſſet trahere ſolitum, ſicuti de Hercule dicitur. Qui quoniam præeſſet gregibus in via, qua Lechæam accedebatur apud Corinthios, æreus ſedens expreſſus eſt cum aſtante ariete. Multa porrò officia Mercurio fuerunt iniuncta, vt teſtatur Lucianus in dialogo Maiæ & Mercurij: ſiquidem Deorum cœnaculum verrere ſolitus dicitur, & ſternere

curiam

Digitized by Google

curiam Deorum, & Iouis mandata per diem circumferebat, & huc illuc curſitabat. & ante raptum Ganymedem victum Ioui ſubminiſtrabat, & per noctem mortuorum animas ad inferos deducebat, & modò palæſtris, modò concionibus illum adeſſe oportebat, ita vt nullo tempore poſſet quieſcere: quidam iniunxerunt illi etiam bellicas caduceatorum legationes, cũ fœderum & induciarum illum inuentorem fuiſſe inquiant, & ponderum ac menſurarum rerum venalium, & omnium vſuum mercaturæ ad lucrum, cùm res alienas etiam vſurparit. horum negociorum quandam partem ita attigit Virgilius in quarto Aeneidos:

Dixerat: ille patris magni parere parabat
Imperio, & primum pedibus talaria nectit
Aurea: quæ ſublimem alis ſiue æquora ſupra,
Seu terram rapido pariter cum flumine portant.
Tum virgam capit: hac animas ille euocat orco
Pallentes alias ſub triſtia tartara mittit:
Dat ſomnos, adimitq́ & lumina morte reſignat.

Huius ſimulacrum Aegyptij partim atra facie, partim aurea & clara confinxere, quia modò ad ſuperos modò ad inferos adiret.

Caduceus illi dabatur cum anguibus geminis mare ac fœmina ſcili et mutuo connexu circumuolutis & concordibus, quorum caudæ demittebantur ad capulum caducei, qui concordiæ ſecuritatem ſignificabant. Aiunt præterea hunc eodem die natum boues Admeti Regis paſcenti Apollini ſurripuiſſe, & irato eidem ob furtum, ſagittaſque in eum iaculari paranti pharetram euacuaſſe, vt ait Homerus in his:

παῖς γεγονὼς μέσῳ ἤματι ἐγκιθάριζεν.
ἑσπέριος βοῦς κλέψεν ἑκηβόλου ἀπόλλωνος.
Editur hic mane, hinc citharã pulſauit: & idem
Surripuit Phœbo vaccas mox ſole cadente.

Iſtud autem ita fictum fuit, quia Mercurij planeta, quibus dominatur in horoſcopo, homines facit ingenio quidem promptos & eloquentes, at callidos tamen & aſtutos & ad furta propenſos. Fabulantur Batto paſtori cuidam Mercurium vaccam largitum eſſe, vt taceret, qui ſolus furtum illud cognouerat. Deinde cùm hominis fidem vellet experiri mutatis veſtibus, duplici præmio pro indicando furto propoſito inconſtantiam ac perfidiã Batti cognouit, eumque in ſaxum indicem conuertit, vt ait Ouid. lib. 2. Metamorph. in his carminibus.

At ſenior postquam eſt merces geminata, ſub illis
Montibus inquit erunt: & erant ſub montibus illis.
Riſit Athlantides & me mihi perfide prodis:
Me mihi prodis? ait: periuraq́ pectora vertit
In durũ ſilicem: qui nunc quoque dicitur index.

Alij dixerunt vocem tantùm ademptam fuiſſe Batto, atque illum ad oraculum Delphicum acceſſiſſe an liberari poſſet ſciſcitaturum,

& vbi

Digitized by Google

& vbi habitaret, cui reſpondit oraculum:

βάττε πρόσθε κακῶν, τὸ δὲ δεύτερον ἐσθλὸν ἐρεύνα.
ἔρχεο, λείφ' ἄλιαν χώραν, ἤπειρον ἀμείνω.
πρῶτον πρότερον δόλον ἔκβαλε πείθει πείθων.
τερρόγνην ὁ τίνος, ἣν μισεῖ πολλὴν ἀθεμίστων.
οἷά τ' ἀνὴρ ἔρξει, τοῖον τέλος αὐτὸν ἱκάνει.
Batte malū prius, inde bonū à me Batte requiris,
Linque mari vicina, pete & longinqua locorum
Mane dolū linquens primum mea numina ſerua:
Praeduram terram ſanctè, multam odit inique,
Qualia quiſque facit, finem nanciſcitur idem.

Hunc Deum poſtea, quia ſurripuiſſet armentum, tanquam paſtorum Deum coluerunt antiqui, vt aſſerit Pauſanias in Corinthiacis, quem & greges ſeruare, & augere poſſe putabant. Quia verò alia permulta furatus eſſet, habitus eſt Deus latronum, vt ait Homerus in hymnis:

τοῦτο γὰρ οὖν καὶ ἔπειτα μετ' ἀθανάτοις γέρας ἕξεις.
ἀρχὸς φηλητέων κεκλήσεαι ἤματα πάντα.
Hunc ſuperis inter poſt hac retinebis honorem
Latronum princeps diceris tempus in omne.

Memoriæ prodidit Zezes hiſt. 202. chil. 8. Autolycum Laertę patrem, qui fuit auus Vlyſſis, omnium propè mortalium pauperrimum artem furandi à Mercurio didiciſſe, quare ditiſſimus poſtea euaſit: aiunt hunc tam peritum fuiſſe latronem, vt cùm optimum equum furatus eſſet, aſinum ſcabie corroſum pro illo reſtituerit, effeceritque vt eum recipientes minimè id ſentirent. atque cùm alteri pulcherrimam ſponſam rapuiſſet, anum edentulam, mucoſam, & laruam propè reſtituerit. atque in commutandis mercibus eandem ſeruabat rationem: nam fuerunt qui præſtigiatorum artem à Mercurio excogitatam dixerint. Hunc primùm fuiſſe inquiunt, qui lyram inuenerit, vt ait Pauſ. in Eliacis prioribus, quam etiam Apollini, cum pax inter illos poſt furtum orta eſſet, largitus eſt. vnde lyra quaſi lytra dicta fuit præmium ſcilicet pro redimendis. Erat autem teſtudo, quę *χέλυς* à Græcis vocatur, in hunc modum formata, vt ait Lucianus in dialogo Apolli. & Vul. cùm teſtitudinē mortuam ad ripas Nili inueniſſet, brachia adaptauit, ac iugum induxit, calamoſque poſtea agglutinās, & fundo ſubiecto quodam, ac nouem deinde chordas ſuper calamis, tanquam anſulis intendens, iucundum quid modulatus eſt. Alij dicunt tetrachordum prius inueniſſe, ac linum pro chordis tetendiſſe, quia chordæ nondum eſſent inuentę, quam dedit Apollini pro furto, à quo accepit caduceum. hanc ſeptem chordarum fecit Apollo ac commodans ad Panos fiſtulam Iouis & Thymbris filij. nam hic lino ſoluto & adempto chordas intendit, vnde dictus eſt linum inueniſſe.

ID verò cùm in monte Cyllene proximo feciſſet, mons Chelydorea vocatus fuit, vt ait Pauſanias in Arcadicis. Atque de hac re ita breuiter meminit Nicander in Alexipharmacis.

αὐδήεσσαν ἔθηκεν ἀναύδητόν περ ἐοῦσαν
ἑρμείης, σαρκὸς γὰρ ἀπονόσφισε χέλειον
αἰόλον, ἀγκῶνας δὲ δύω παρετείνατο πέζαις.
Muta prius fuerat, vocalem reddidit illam
Mercurius: dempta carne è teſtudine, fundo
Brachia bina locat, ſuper his chordasq́; tetendit.

Quod etiam affirmat Homerus in hymno in Mercurium eo carmine:

ἑρμῆς τοι πρώτιστα χέλυν τεκτήνατ' ἀοιδόν.
Mercurius prior ipſe chelym facit arte canoram.

Cùm lyram accepiſſet Apollo, poſt ea virgam illam Mercurio donauit, vt diximus, illam vim habentem, vt facilè pax inter quoſuis ea virga interpoſita conciliaretur. eius cùm vellet facere experimentum Mercurius, inter duos angues acerrime inter ſe dimicantes coniecit, qui repente facti ſunt amici, vnde virga Mercurii fuit poſtea geminis anguibus circumuolutis inſignita. Primus enim Mercurius tres fidium tonos, acutum, grauem, medium reperiſſe dicitur. Primus aſtrorum ac ſiderum curſus obſeruaſſe, dieſque & annum ad certum ordinem redegiſſe: cùm aſtronomiæ & philoſophię autor & religionis Thebanis ſacerdotibus extiterit, qui maximè has diſciplinas exercuerunt. vt teſtatur Strabo libro decimoſeptimo Geographiæ, & Marcus Manilius in primmo libro rerum aſtronomicarum in hiſce carminibus:

Tu princeps, autorq́; ſacri Cyllenie tanti.
Per te iam cœlum interius, iam ſydera nota.
Sublimes aperire vias, vnumq́; ſub orbem
Et per inane ſuis parentia finibus aſtra.

Atque ne plura hic aſcribam, multa ſunt carmina quibus ille poeta conatur oſtēdere vniuerſum fundamentum religionis apud Aegyptios à Mercurio priùs fuiſſe inuentum vnà cū ritibus ſacrorum, rerumque naturalium cauſis. Idcirco fortaſſe dies Lunæ quartus Mercurio fuit conſecratus, ſicut primus & ſeptimus Apollini, octauus Theſeo. Eadem de cauſa inter arcanos illos Samothracum Deos Mercurium à Mnaſea connumeratum cenſuerim, quòd aſtrorum cognitio neceſſaria ſit nauigantibus. Scripſit Apollonii enarrator ſolēnia quędam apud Samothraces celebrari ſolita, quibus ſi quis

Digitized by Google

ſi quis fuiſſet initiatus, inter turbulentiſſimas tempeſtates ſeruabatur omnino. Atque Vlyſſem initiatum in Samothracia ferunt, ſed vitta alba pro tæniis vſum fuiſſe, quippè cùm initiantes tænias purpureas circa vẽtrem innexuerint. Erat autem mos initiandi in Cabiris, atque Deorum nomina, quos nominare nefas erat, iſta fuerunt, Axioerus, Axiocerſa, Axiocerſus. Erat autem Axioerus Ceres, Axiocerſa Proſerpina, Axiocerſus Pluto, quibus quartus accedebat Caſmilus, qui erat Mercurius, vt ſcripſit Dionyſiodorus. Hic idẽ Mercurius Deorum immortalium cultus & ſacra prior inſtituit, hominesquè ad humaniorem vitam reuocauit. quare ita cecinit Horatius libro 1. Carminum:

Mercuri facunde nepos Atlantis
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formaſti, cantus & decora

More palæſtræ.

Hunc vnà cum Hercule palæſtritis præfectum eſſe crediderunt; quia cùm prudentiſſimus exiſteret, non mediocriter conferre ad palæſtram putabatur. quoniam cum viribus vbiquè coniuncta eſſe debet prudentia. quæ quoniam multa in explicatione inſomniorum requiritur, ſomnia Mercurio conſecrata creduntur, vt in his carminibus videtur teſtari Apollonius libro quarto Argonauticorum:

ἀλλ᾽ ὅτε δὴ κἀκεῖθεν ὑπεύδια πείσματ᾽ ἔλυσαν,
μνήσατ᾽ ἔπειτ᾽ Εὔφημος ὀνείρατος ἐννυχίοιο,
ἁζόμενος Μαίης υἷα κλυτόν, εἴσατο γάρ οἱ
δαιμονίη βῶλαξ ἐπιμάστιος ᾧ ἐν ἀγοστῷ
ἄρδεσθαι λευκῇσιν ὑπαὶ λιβάδεσσι γάλακτος.
Aſt vbi ſoluerunt illo de litore funem,
Nocturna in mentem veniunt inſomnia, clarum
Ille colit Maia genitum, namq; vbera viſus

Eſt

Digitized by Google

Eſt ſibi mulgere. & glebam ſtillantibus albis
E mamma guttis miſcere, & lacte rigare.

Quod etiam inquit Homerus in hymno in ipſum Mercurium compoſito:

ληιστῆρ', ἐλατῆρα βοῶν, ἡγήτορ' ὀνείρων,
νυκτὸς ὀπωπητῆρα, πυληδόκον.

Prædonem, furemq́; boum, cui ſomnia certa
Lege patent, ſeruatq́; fores, noctemq́; gubernas.

Aeſchylus in Perſis ipſum inter terreſtres Deos numerauit, quem aduocat cum inferorum Rege, & mortuorum in his.

ἀλλὰ χθόνιοι δαίμονες ἁγνοὶ
γῆ τε καὶ ἑρμῆ, βασιλεῦ τ' ἐνέρων,
πέμψατ' ἔνερθεν ψυχὴν ἐς φάος.

Terreſtres caſti dæmones,
Tellus Mercuri, & inferum
Rex, in lucem animam remittite.

Hunc ipſum Deum tricipitem vocarunt, ob triplicem poteſtatem quam habere creditus eſt. nam marinus & terreſtris & cœleſtis vocatus fuit, quod illi accidit vel propter triplices vires, quas obtinebat, naturalem ſcilicet, moralem & rationi obtemperantem facultatem: vel quia cum Hecate congreſſus tres ex illa filias ſuſcepiſſet.

Neque credebatur quis poſſe mori, niſi Mercurius animam hanc diuinitus corpori alligatam à mortali vinculo ſoluiſſet; quare ita ſcripſit Sophocles in OEdipode in Colono:

—— τῇδε γάρ μ' ἄγει
ἑρμῆς ὁ πομπὸς, ἥ τε νερτέρα θεός.

—— *hac enim Mercurius*
Dux eſt mihi ſic inferum ducit Dea.

Quamobrem & Homerus lib. ω. Odyſſ. non potuiſſe priùs procos interire inquit, quam Mercurius animas ex illorùm corporibus euocaſſet, vt patet ex his:

ἑρμῆς δὲ ψυχὰς κυλλήνιος ἐξεκαλεῖτο
ἀνδρῶν μνηστήρων, ἔχε δὲ ῥάβδον μετὰ χερσὶν
καλὴν, χρυσείην, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.

Euocat hic animas Atlantides ipſe procorum
Mercurius, manibusq́; tenet virgam: euocat orco
Hac animas, alias ſub triſtia tartara mittit,
Dat ſomnos, adimitq́;, & lumina morte reſignat.

At Ouidius Faſtorum lib. 5. hunc pacis & belli arbitrum & autorem nuncupauit in his:

Pacis & armorum ſuperis, imisq́; Deorum
Arbiter, alato qui pede carpis iter.

Scripſit Philocorus diem feſtum agi ſolitum apud Athenienſes die decimotertio Lunæ Nouembris, quo tempore Choes vocata ſolemnia celebrabantur terreſtri Mercurio conſecrata: atque morem fuiſſe, vt ex omnibus generibus ſemina, vt nomen ſignificat, in olla miſcerentur atque coquerentur ab ijs qui per diluuium fuiſſent ſeruati, qui Hydrophoria etiam aliàs agebant. At nemini tamen ex ea olla guſtare licitum erat. Credebatur hic idem Deus animas quæ ſuum tempus in Elyſiis campis expleuiſſent, Lethenque bibiſſent, in noua corpora inducere, vt diximus. Huic Deo ſacra faciebant quicunque periculo capitis fuiſſent liberati, vt ait Pauſanias in Atticis. Hic Iouis mandato Argum occidit, qui Io in vaccam verſam ſeruabat. Huic ſtatuæ pro foribus domorum ab antiquis erigebantur quia fur credebatur cœteros fures arcere, vt ait Ariſtophanes. Huius filium Pana fuiſſe ſcripſit Anytes in his:

ἑρμείαν γὰρ ἄνακτα τέκεν νεφεληγερέτα ζεύς,
αὐτὰρ ὅγ' ἑρμείας πᾶνα τὸν αἰγελάτην.

Mercurium peperit ſupremum Iupiter, ipſe
Paſtorem peperit Panaq́; Mercurius.

Suſcepit Erycem ex Aglauro Cecropis filia, ex Daira Oceani Eleuſinem, Eunum ex Alcidamea, è Philodamea Danai filia Pharim, Caicum ex Ocyrhoe, qui ſe in fluuium Zaurçum deiecit, & dedit nomen Caico Myſiæ flumini, vt ſcripſit Chryſermus Corinthius in Peloponneſiacis. Polybum è Rhihonophila, Myrtilum è Cleobula filia Aeoli, è Nympha Ladonis filia Euandrum, ex Erythea Geryonis Noracem, Cydonem ex Acacallide, ex Iſſa Nympha Prylim, Lycaonem, Cupidinem, Eudorum, Dolopem, Lares, Autolium, Erythum, Echionem, Aetalidem. Suſcepit ex Hieria Gigantem preterea, cuius filiæ Argeliç etiam mentionem fecit Pindarus in Alcimedonte. Multos prætetea ex varijs mulieribus habuit filios, ne ſingulos recenſeam. Huic Deo vitulus mactabatur, vt ait in quarto Met.

Dijs tribus ille focos totidem de ceſpite ponit.
Læuum Mercurio, dextrum tibi bellica virgo,
Ara Iouis media eſt. Mactatur vacca Mineruæ,
Alipedi vitulus, taurus tibi ſumme Deorum.

Erat illi lac & mel præterea offerri ſolitum, vt in his carminibus ſcripſit Antigonus:

εὔκολος ἑρμείας ὦ ποιμένες ἐν δὲ γάλακτι
χαίρων, καὶ δρυΐνῳ σπενδόμενος μέλιτι.

Mercurius facilis paſtores. munere lactis
Lætatur: mox & dulcia mella capit.

Scripſit Calliſtratus linguas victimarum ſolitas fuiſſe Mercurio in ſacris offerri, vt teſtatur etiam Homerus in his: γλώσσας δ' ἐν πυρὶ βάλλον, *linguas in ignes iecerunt*. Erat autem vltima pars ſacrificiorum & finis cùm linguas in ignem iacerent, quam conſuetudinem primi Megarenſes inceperunt. Nam ſcriptum reli-

quit

Digitized by Google

quit Direchidas in rebus geſtis Megarenſium Alcathoum Pelopis filium ob Chryſippi cędem exulem Megaris in aliam ciuitatem habitaturum profugiſſe: qui cum in leonem Megarenſium agrum vaſtantem incidiſſet, ad quem cædendum & alij à Megarenſium Rege miſſi fuerant, & illum ipſe cecidit, & linguam eius cæſam in peram coniecit, ac rurſus cum ea Megaram ſe contulit. Deinde cum dicerent, qui miſſi fuerant, ſe leonem occidiſſe, peram afferens eos arguit mendacij: quare cum Rex præ lætitia Dijs ſacrificaret, linguam poſtremam aræ impoſuit, atque ita manauit ad poſteros conſuetudo. Quidam tamen ſenſerunt linguam Mercurio dicatam, atque conſecrari debere, quia illam conueniat ſubditam & obtemperantem eſſe rationi ac prudentiæ. Multa cognomina ſortitus eſt Mercurius, vt Dij cæteri, nam Caduceator, Deorum nuncius, Enagonius, Dux, Propylæus, Forenſis, Polygius, Promachus, Epimelius, Chriophorus, Acaceſius, Cyllenius, Ctarus, & quia præeſſet mercaturæ, quia vendendi & emēdi rationem prior oſtendiſſet, cum multa doloſe vendantur, hunc Deum Dolium dixerunt.

ATQVE hæc de Mercurio fabuloſe dicta ſunt, nunc veritatem inueſtigemus. Fuit Mercurius homo ſingulari ingenio & ſapientia, vt commemorauit Lactantius in libro de falſa Religione: nam tres tantum numeratos fuiſſe à Mercurio triſmegiſto ſcribit, in quibus eſſet ſumma ſapientia, Vranum ſiue Cœlum, Saturnum, Mercurium. Hic enim literas inuenit, vt ait Zezes hiſto. 26. Chili. 2. multaque vitę mortalium commoda excogitauit: quare Iouis & Maiæ, cæleſtis benignitatis ſcilicet filius creditus eſt. Nam quemadmodum humanæ eſt naturæ ſemper re aliqua indigere: ita diuinæ multis bonis abundare: humanum eſt ſemper incommodis vexari, diuinum vexatis ſuccurrere: humanum ſemper à Dijs aliquid petere, diuinum largiri: humanum accipere, diuinum conferre beneficia. Hæc res fecit vt multi mortalium Iouis filij & diuini homines ſint crediti, & in Deorum immortalium numerum relati, quibus templa, altaria, ceremonias, proprios ſacerdotes antiqui inſtituerunt. Ego ſane ita cenſeo: antiquos, cum nos ad ſtudium ſapientię adhortarentur, iſta de Mercurio confinxiſſe, nam cum eloquentię & orationis quanta vis eſſet vellent oſtendere, dixerunt Mercurium eſſe nuntium Deorum & hominum, per orationem nimirum Deorum voluntas, & ſententia diuinarum legum, & recta animorum noſtrorum conſilia, quę non niſi autore Deo proueniunt, explicantur. Inde creditus eſt etiam cathenæ illi aureę annexos homines auribus quocunque libuiſſet attrahere. Hunc latronum & impoſtorum & fraudum Deum putarunt, non ſolum quia ſi eloquentia cum malo & flagitioſo ſit ingenio plurimum obeſt cæteris hominibus, verum etiam quia illorum, quibus planetæ Mercurij natura in ortu dominatur, ingenia ſunt ad furta, & ad omne aſtutiæ genus accommodata. Nam cum ſiccus & calidus ſit planeta, verſutos & eloquentes facit homines, & ad omnem calliditatem celertimos: quippe cum planeta ipſe Mercurij tot habeat motuum varietates & tergiuerſationes, quot vix omnes ſimul reliqui planetę. Nam modo procedit, modo retrocedit: modo ſublimis eſt, modo depreſſus: modo celerrimus eſt, modo ſtare videtur: ad quam varietatem motuum explicandam non amplius vt cæteris circularem motum tantum tradiderunt: verum ad oui formam, vt ſeruarentur, quę apparerent, illi tribuere coacti ſunt. Ad huius vel ſtellæ igitur velocitatem, vel ingeniorum, quibus dominatur celeritatem explicandam, illi talaria velocia & alata tribuerunt antiqui, quę illum ferrent vna cum ventis: quæ omnia non minus oratori & ſapienti, q̃ planetę ipſi conueniunt, nam acutiſſimum & oratione & ingenio ad res celerrime inueniendas & explicandas oratorem eſſe conuenit. Hic planeta reliquorum naturæ quibus adhæret ſe accommodat: quia prudentia in omni fortunæ viciſſitudine, & in omni amicitia idem facit. Hunc præfecerunt eadem cauſa palæſtrę, vt diximus. Dicitur Argum interemiſſe, qui contra Iouis voluntatem Io cuſtodiebat, quia vis illa cœleſtis & ratio, quæ eſt in nobis, quam Mercurium putarunt, omnes motus ſurgentes ex illa animæ noſtræ parte, quæ propenſior eſt ad iram, placat & componit, omnemque minus ordinatam animi cogitationē mitigat. hæc pars vbi quieſcit, Argos poteſt appellari, cum ἀργός tardus ſit ac deſes: at eadem vbi excitatur, centum habet oculos: quia ſi furorem & impetum iræ ſequamur, illiusque cupiditati obtemperemus, multa committentur aduerſus humanas leges & diuinas. hanc igitur partem trucidat Mercurius, ſiue ratio animæ noſtræ. Et quoniam ex ingenio verſuto, tanquam ex vberrimo fonte, manat omnis vbertas & copia dicendi: eloquentię Deū ipſum Mercurium crediderunt. Tribuerunt illi poteſtatem tempeſtatum, quia ſicuti Dii marini crediti ſunt maris tempeſtates placare, ita

Digitized by Google

turbulentiſſimarum ciuitatum diſcordias & contentiones vis orationis mitigare conſueuit: quæ res fecit vt linguæ Mercurio, tanquam illi Deo, qui orationis ornamenta & artificium dicendi primus inueniſſet, conſecrarentur. Nã hunc & literas, & aſtrorum curſus primum homines docuiſſe dictum eſt, & leges dediſſe, quibus homines ad humanitatem informarentur, & nomina rebus impoſuit, & inſtrumenta muſica excogitauit, & omnia quæ ad doctrinam eruditionemque ſpectant, inuenit; quod ita ſignificauit Orpheus in libro de Lapillis, qui cum homines ad ſtudia adhortaretur, ad ſpeluncam Mercurij hortatus eſt omnium bonorum & commodorum plenam.

ὃν δ' ἔχεν ἀνθρώπων πεπνυμένον ἦτορ ἀνάγει
ἐς πολυήρατον ἄντρον ἐπελθέμεν ἑρμείαο,
ἔνθ' ὅγε παντοίων ἀγαθῶν κατέθηκεν ὅμιλον.
αἶψα κεν ἀμφοτέρῃσιν ὀνείατα πολλὰ κομίζων
οἴκαδ' ἀποστείχει, προφυγὼν πολύδακρυν ὀϊζύν

At quemcunque virum ducit prudentia cordis
Mercurij ingredier ſpeluncam, plurima vbi ille
Depoſuit bona. ſtat quorum pragrandis aceruus.
Ambabus valet hic manibus ſibi ſumere, & illa
Ferre domum: valet hic vitare incõmoda cuncta.

Sola enim ſapientia rebus omnibus dominatur, quæ neque vllas cœli mutationes, neque fortunæ minas pertimuit. Hunc quoniam Deorum nuncium putarunt, non ſolum pro orationis vbertate, aut pro ſapientia, quæ voluntatem Deorum indicaret, acceperunt: ſed pro illa diuina vi, quæ diuinitus in mentes hominum infunditur, quæque res humanas omnes mirificè in ſuo ordine componit, & conſeruat. Hanc, vbi ſomnia in mentes hominum infundere opinabantur, Mercurium ſomniis præeſſe dixerunt: vbi rerum naſcentium ac morientium viciſſitudines intuebantur, idque non ſine Deorum voluntate fieri putarent, voluntatem illam ac vim diuinam, quæ ad ortum res perduceret, aut humandas, ſiue ad inferos deduceret, vocarunt Mercurium: ita vt modò ſic ratio animæ noſtræ, modò ratio & ſapientia diuinæ voluntatis, vnde anima noſtra deduxit, Mercurius appellatus. Hæc autem illi fuerunt tributa, quod primus mundum à Deo creatum, & non ſine diuina prouidentia gubernari hanc tantam diuerſarum rerum mirabilitatem poſſe conſpexiſſet: omniumque Deorum cultum inter mortales inſtituiſſet, vidiſſetque ſine Deorum nutu nullum fieri poſſe ortum aut interitum. His igitur de cauſis, quia rerum diuinarum cognitionem ad nos detuliſſet, Deorum nuncius creditus eſt. Quòd rationem ortus & interitus diuinitus fieri docuiſſet dicitur cum Plutone & cum Ioue collocutus fuiſſe, earumque legum arcana hominibus explicaſſe: quare animabus mortuorum illum ducem arbitrati ſunt, cum alias ad inferos, alias in corpora reduceret. ac de Mercurio ſatis, nunc de Pane dicamus.

De Pane. CAP. VI.

PAN vero quem paſtorum, venatorumque Deum, & vniuerſæ vitæ ruſticanæ præſidem crediderunt antiqui, cuius filius fuerit, non ſatis conſtat: quippe cùm varius eius ortus à diuerſis ſcriptoribus tradatur; ſcriptum reliquit Homerus in hymnis Pana fuiſſe Mercurii filium, & bicornem & capripedem in his:

ἀμφί μοι ἑρμείαο φίλον γόνον ἔννεπε μοῦσα,
αἰγοπόδην δικέρωτα φιλόκροτον.

Dicite Mercurij mihi prolem, dicite Muſa,
Capripedem, cantus & amicum, deinde bicornẽ.

Duris autem Samius in eo libro quem ſcripſit de Agathocle, Penelopen cum omnibus procis rem habuiſſe ſcripſit, equorum congreſſu Pana inquit natum fuiſſe. Epimenides verò poeta Pana & Arcadem geminos è congreſſu Iouis & Calliſtus natos fuiſſe ſenſit: cùm tamen Ariſtippus Pana è Ioue & Nympha OEneide procreatum fuiſſe maluerit. Alii Penelopes & Vlyſſis filium putarunt. alii ex Aethere ſiue Nereide natum inquiunt. Achæus poeta è Cœlo & Terra. nec defuerũt qui Iouis & Hybreos ſiue Iniuriæ, vt teſtatur Iſacius. Pronapis poeta in ſuo Protocoſmo natum fuiſſe Pana cum tribus ſororibus Parcis è Demogorgone ſcribit. Herodotus in Euterpe Penelopes & Mercurij filium fuiſſe ſcripſit. vt eſt in his: Πανὶ δὲ τῷ ἐκ πηνελόπης. ἐκ ταύτης γὰρ καὶ ἑρμέω λέγεται γενέσθαι ὑπὸ ἑλλήνων ὁ Πάν. *Pani vero Penelopes. Ex hac enim & Mercurio Pan natus eſſe dicitur à Græcis.* Qui Penelopes & Mercurii filium tradiderunt, illi Penelopen in Taygeto monte armenta patris Icarii cuſtodientem à Mercurio conſpectam & amatam fuiſſe inquiunt, qua cùm alio modò ſe non potiri poſſe ſperaret, in hircum pulcherrimum vertitur, cuius illa capta vel amore vel fallaciis, vt diuerſi ſenſerunt, cum illo congreſſa Pana peperit, capite cornuto, barbaque ac pedibus hircinis vt ait Homerus in hymnis. Hunc memoriæ prodidit Pauſanias in Arcadicis à Nymphis ſuſceptum & educatum, & à Sinoe nympha præcipuè, quippe cùm vel adultus cum illis aſſiduè verſari fingatur, vt eſt in hymno Homeri:

Digitized by Google

——— ὅς τ' ἀνὰ πίσεα
δενδρήεντ' ἄμυδις φοιτᾷ χοροήθεσι νύμφαις.
Cum placidis Nymphis ſyluis verſatur in altis.

Atque in his Platonis carminibus dicuntur Nymphæ fiſtulæ Panos delectatæ circa illum tripudiare, Hydriades ſcilicet ſiue aquaticæ, & Hamadryades:

σιγάτω λάσιον δρυάδων λέπας, οἵ τ' ἀπὸ πέτρας
κρουνοὶ, καὶ βληχὰ πουλυμιγὴς τοκάδων.
αὐτὸς ἐπεὶ σύριγγι μελίσδεται εὐκελάδῳ Πάν,
ὑγρὸν ἱεὶς ζευκτῶν χεῖλος ὑπὲρ καλάμων.
αἱ δὲ πέριξ θαλεροῖσι χορὸν ποσὶν ἐστήσαντο
ὑδριάδες νύμφαι, Νύμφαι ἁμαδρυάδες.

Conticeant Dryadum colles, fonteſq́; perennes.
Ipſaq́; conticeant pignora parua gregis:
Fiſtula dulce canit quia Panos, labra canoris
Humida vt illius addita ſunt calamis.
Hunc circa ſtatuere chorum molli pede Nymphæ
Hydriades, pariter Nymphæ & Hamadryades.

Hunc igitur Nympharum ducem vocarunt antiqui, vt apparet ex his carminibus Anytæ:

κρημνοβάταν δίκερον, νυμφᾶν ἡγήτορα Πᾶνα
ἀζόμεθ', ὃς πέτρινον τόνδε κέκευθε δόμον.

Montiuagum colimus cornutum Pana, ducemq́;
Nympharum: cuius ſaxea ſtructa domus.

Hunc Deum pingebant & ſculpebant facie caprina, hircique cruribus, quamuis illum non eſſe huiuſmodi cenſerent, vt ait Herod. in Euterpe: γράφουσι δὲ δὴ καὶ γλύφουσιν οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ ἀγαλματοποιοὶ τοῦ Πανὸς καθάπερ Ἕλληνες τ' ἄγαλμα, αἰγοπρόσωπον καὶ τραγοσκελέα, οὔτι τοιοῦτον νομίζοντες εἶναί μιν, ἀλλ' ὅμοιον τοῖσιν ἄλλοισι θεοῖσι. *Pingunt vero & ſculpunt pictores ac ſtatuarij, ſicuti etiam Græci, Panos imaginem: caprina facie ac hirci cruribus: non quia illum huiuſmodi eſſe arbitrantur, ſed ſi-*

ſimilem Dijs cæteris. Lucianus in dialogo Pan. & Merc. illi etiam hirci caudam ſuper natibus iniunxit præter hirci naſum & barbam. fama eſt hunc etiam fuiſſe Deorum nuntium, tanquam patrem, & greges pauiſſe, cùm amore Dryopis incaluiſſet, vt eſt apud Homerum in eo hymno:

διονθ' ἑρμείην ἐριούνιον ἔξοχον ἄλλων
ἔννεπον, ὡς ὅγε ἅπασι θεοῖς θοὸς ἄγγελός ἐςι.
καὶ ὅ γ' ἐς ἀρκαδίην πολυπίδακα μητέρα μήλων
ἐξίκετ', ἔνθα δέ οἱ τέμενος κυλλήνιον ἐςὶν
ἔνθ' ὅγε, καὶ θεὸς ὢν ψαφαρότριχα μῆλ' ἐνόμευεν
ἀνδρὶ παρὰ θνητῷ. θάλε γὰρ πόθος ὑγρὸς ἐπελθὼν
νύμφῃ εὐπλοκάμῳ δρύοπος φιλότητι μιγῆναι.
Mercurius velut ſuperorum nuntius ante
Eſſe ferebatur, ſic nuntius iſte Deorum eſt.
Arcad: amq; ouium petijt terram iſte feracem,
Eſt ſibi ſacratum nemus, & Cyllenius hic mons:
Hic Deus exiſtens ouium fit paſtor, & idem
Mortali ſeruit Dryopis calfactus amore.

Hunc altera manu fiſtulam, altera baculum incuruum geſtare ſolitum dixit Lucianus in Baccho, cui pinus inter arbores fuit conſecrata. At Theocritus non vnum, ſed plures Panes videtur putaſſe, cùm ſcribat in Amaryllide:

—— τὸ, τοι γένος ἢ σατυρίσκοις
ἐγγύθεν, ἢ πάνεσσι κακογνάμοισιν ἐρίσδει.
—— Es ſimili genere ortus
Vel Satyris, vel crura retortis Panibus ipſe.

Exiſtimarunt antiqui Pana montium eſſe Præſidem, omniaque armenta & greges, qui in montibus vagarentur, in huius eſſe tutela: quippe cùm is ab Arcadib. fuiſſet in Mænalo monte educatus. quòd verò montibus præeſſet, ita teſtatur Homerus in hymno:

ὃς πάντα λόφον νιφόεντα λέλογχε,
καὶ κορυφὰς ὀρέων, καὶ πετρήεντα κάρηνα.
Ille niuoſa iuga eſt ſortitus, ſummaq; montis
Culmina: ſaxoſos colles cuſtodit & idem.

Ea de cauſa Virgilius in primo Georg. Pana cuſtodem ouium & paſtorum præſidem appellauit in his:

Ipſe nemus linquens patrium, ſaltusq; Lycæi
Pan ouium cuſtos, tua ſi tibi Mænala curæ.

Et inde.

Fortunatus & ille deos qui nouit agreſtes,
Panaq; Syluanumq; ſenem, Nymphasq; ſorores.

Quem poſſe gregis vbera implere exiſtimarunt, dum fiſtulam inflaret, vt ſcripſit Ibicus in his:

ὄπαν φερβομένοις ἱερὰν φάτνην ἄπυε ποίμναις,
κυρτὸν ὑπὲρ χρυσέων χεῖλος ἱεὶς δονάκων.
ὄφρ' αἱ μὲν λευκοῖο βεβριθότα δῶρα γάλακτος
οὔθασιν ἐς κλυμένου πυκνὰ φέρωσι δόμον.
τοὶ δὲ καλοῖς βωμοῖσι παριστάμενος πόσις αἰγῶν
φοίνιον ἐκ λασίου ςήθεος αἷμ' ἐρύγει.
O Pan paſcendis gregibus cuſtodia fida,
Vt labra auratis addita ſunt calamis
Fiſtula dulce ſonet niuei quo munere lactis
Ad Clymeni portent vbera plena caſas.
Vir tibi caprarum ſtructam mox ſtabit ad aram;
Villoſoq; cruor deſluet è iugulo.

Fuit etiam venatorum Deus, quem maximè Arcades coluerunt: qui ſi fauiſſe putaretur venatoribus, ab illis colebatur à venatione reuerſis: at ſi fruſtra laboraſſent, ſcillas in illum conijciebant, vt teſtatur in his Theocritus in Thalyſia:

κ' ἢν μὲν ταῦθ' ἔρδοις ὦ πὰν φίλε μή τύ τι παῖδες
ἀρκαδικοὶ σκίλλαισιν ὑπὸ πλευράς τε καὶ ὤμους
τανίκα μαςίσδοιεν, ὅτε κρέα τυτθὰ παρείη.
Illud ſi facies, ſcillarum verbere crebro
Mox latus, ut humeros non percutiere reuerſis
Arcadicis, cum parua caro eſt venantibus illis.

Atque Ouidius in epiſt. Phędræ vnà cum Diana Panes & Satyros venantium ita præſides facit:

Sic tibi ſecretis agilis Dea ſaltibus adſit.
Syluaq; perdendas præbeat alta feras.
Sic faueant Satyri, montanaq; numina Panes.
Et cadat aduerſa cuſpide foſſus aper.

Fabulantur Dionyſum Iouis filium natum ex Arge nympha ex Lycto vrbe Cretæ rapta, & in Argillum montem deportata Pana cum Satyris ſibi delegiſſe in militiam, atque cùm ſubieciſſet Indiam Pan, & mox Iberiam priùs vocatam à flumine, de ſuo nomine regionem appellauiſſe Hiſpaniam. Sed quid venatorum Deum fuiſſe dicimus: ipſemet Pan fuit venator, vt ait Theocritus in Thyrſide:

τὸν πᾶνα δεδοίκαμες. ἦ γὰρ ἀπ' ἄγρας
τανίκα κεκμακὼς ἀμπαύεται ἔντι γα πικρός.
—— nam Pana timemus,
Venatu vt redijt defeſſus, fit grauis ille.

Memorię prodidit Iſacius Pana Deum Echo adamaſſe, quare eum maritum Echus appellauit Thæetetus in his carminibus:

ὑλοβάτας, φιλόδενδρος, ὀρεσαύλου πόσις ἠχοῦς,
πάνσκοπος, εὐκεράου, μηλοφύλαξ ἀγέλας.
Montiuagus, cuſtos ouium, cornutus, & Echus
Coniux, cuncta videns, lætus & arboribus.

Quam amicam nominauit Archias in his carminibus:

ἠχὼ πετρήεσσαν ὁρᾷς, φίλε πανὸς ἑταίρην
ἀντίτονον φθογγὴν ἔμπαλιν ᾀδομένην.
Echo ſaxoſam cernis, quæ Panos amica eſt.

Ingeminat

Ingeminat captos protinus illa ſonos.

Ex illa filiam Iryngem ſuſcepiſſe dicitur, quæ Medeæ dedit medicamina ad capiendum Iaſonem. Hic idem amauit poſtea Syringa Nympham, quæ in paluſtres calamos fuit conuerſa, vt ait Ouid. in 1. Metamorph.

Panaq́; cum prenſam ſibi iam Syringa putaret,
Corpore pro Nympha calamos tenuiſſe paluſtres.

Mox calamis à vento agitatis ſonumq́ue facientibus ſyringis fiſtulam ex iis fecit, vt ait Ouid. Memorant hunc ad montes vocatos Nomios, qui non procul abſunt à Lycoſura vrbe, fiſtulę modos inueniſſe, vbi Molpea fuit vicus, & templum Panos Nomii. Fuit etiam à Luna amatus, cùm in niueum arietem pulcherrimum ſe conuertiſſet; quod teſtatur Virgilius in 3. Georg.

Munere ſic niueo lactis, (ſi credere dignum eſt)
Pan Deus Arcadiæ captam te Luna fefellit.

Fama eſt hunc cum Cupidine aliquando fuiſſe colluctatum & victum, quare ſit coactus Syringam nympham amare. Dicunt præterea Cererem iratam, Neptuno de quo, vt quidam voluerunt, equum, vt vero alii, Heram peperit ab Arcadibus vocatam, indicatam Ioui à Pane fuiſſe. Nam cùm Ceres ea quæ de raptu Proſerpinæ contigerunt, audiuiſſet, aiunt ipſam Cererem ſe in ſpecum abdidiſſe ibi in Arcadia ſumptis veſtibus lugubribus, ac lucem vitaſſe: quare accidebat vt omnes terræ fructus interirent, ac peſtis homines paſſim conficeret, cum Dii omnes ad Cererem quærendam miſſi fuiſſent. Pana inter venandum ferunt ad Elaium Cererem vidiſſe ac Ioui indicaſſe, quam per Parcas Iupiter placauit, vt teſtatur Pauſanias in Arcadicis. multæ res geſtæ Panos commemorantur; nam & timorem Gallis Græcorum hoſtibus per noctem immiſiſſe dicitur, cùm Græciam Brenno duce inuaſerunt, quo illi in fugam ſunt verſi: & Athenienſibus in bello nauali opem tulit, & Medos profligauit, vt teſtatur Simonides in his carminibus.

τὸν τραγόπουν ἐμὲ πᾶνα τὸν ἀρκάδα, τὸν κατὰ μήδων,
τὸν μετ᾽ ἀθηναίων, ςήσατο μιλτιάδης.

Arcada, capripedemq́; in Medos Pana locauit
Me pro Cecropijs gloria Miltiadis.

Hic etiam Typhonem dicitur retibus implicuiſſe. Coluerunt Pana piſcatores etiam cùm in locis mari propinquis plerumq́ue verſaretur. quem etiam ἁλίπλαγκτον ſiue per mare vagantem Sophocles in Aiace appellabit. Colebatur in promontorijs præcipuè, quę mari alluebantur. Offerebatur huic Deo lac & mel in paſtorum poculis, quod ſignificauit Theocritus ita in Viatoribus.

ςασῶ γ᾽ ὀκτὼ μὲν γαυλὼς τῷ πανὶ γάλακτος,
ὀκτὼ δὲ σκαφίδας μέλιτος πλέα κηρὶ ἐχοίσας

Pani octo ſtatuam ſpumantis pocula lactis.
Totq́; ſcyphos. cum melle fauos, ceramq́; tenentes.

Quare non ritè ſacrificabant, qui tauros illi immolabant, aut qui id aureis poculis lac aut vinum offerebant, cùm vaſa ex eo metallo ſuperis ac cœleſtibus Deis, non autem terreſtribus, vel paſtorum curam habentibus conuenirent, quod ſignificauit Apollonius Smyrnæus his verſibus:

ἀγροτέρων θεόν εἰμι τίμοι χρυσέοις δεπάεσσι
σπένδετε; τῦδ᾽ ἰταλοῦ χεῖτε μέθυ βρομίου;
κ᾽ γυρὸς ταῦρον πέτρῃ προσδεῖτε τένοντας;
φείσασθ᾽, οὐ τούτοις θύμασι τερπὰ μέθα
πὰν ὁ παρωρείτης, αὐτόξυλος ἀρνεοθοίνης
εἰμὶ κ᾽ ἐγ χθονίου γλευκοπότης κύλικος.

Sum Deus agreſtis, cur his ſunt aurea ſacris
Pocula? quo vinum funditis Italicum?
Ad petram cur ſtat taurus ceruice ligatus?
Parcite: non hæc eſt victima grata mihi
Pan montanus ego ſum. ligneus, ipſaq́; veſtis
Pellicea eſt: muſtum e fictilibusq́; bibo.

ATQVE de Pane Deo quæ fabuloſè dicta ſunt ab antiquis explicauimus: nunc quid Pana eſſe putauerint, perquiramus. Lucianus in concilio Deorum Bacchum ſemihominem mitra ornatum ac ebrium ſemper ferè, effœminatum, mollem propè infantem, vinum à matutino tempore ad ſiderum vſque ortum redolentem, hunc deformium Deorum agreſtium chorum introduxiſſe ſcribit: Pana, Silenum, Satyros qui agreſtes fuerunt homines, & caprarum cuſtodes, ſaltationibus dediti, quorum corporum formæ ob deformitatem fuerunt inſignes. Dictus fuit Pan, vt alii voluerunt, quia ex omnibus procis natus ſit. at Homerus in hymnis, quia Deorum omnium mentes delectauerit cùm citharam, nuper natus ſcitè pulſaret, vt eſt in his

πᾶνα δέ μιν καλέεσκον, ὅτι φρένα πᾶσιν ἔτερψε.

Panaq́; dixerunt, quia cunctos iuuerit idem.

At Orpheus Pana vniuerſam naturam eſſe intellexit, quippe cuius elementa & cœlum ſint membra, vt patet ex his verſibus:

πᾶνα καλῶ κρατερόν, γε θεὸν, κόσμοιο τὸ σύμπαν.
οὐρανὸν, ἠδὲ θάλασσαν, ἠδὲ χθόνα παμβασίλειαν,
καὶ πῦρ ἀθάνατον. τάδε γὰρ μέλη ἐστὶ τὰ πανος.

Pana

Pana voco magnum, qui totum continet orbem,
Qui mare, qui cœlum, qui terras frugiferentes,
Aeternumq; ignem: hęc Panos ſunt omnia mēbra.

Pingebatur Pan cornibus ad cęlū vſque ꝑtenſis, Ignea facie, barba ꝓmiſſa, quę pectus tegebatur, altera manu virgā, altera ſeptē calamorum fiſtulā geſtabat: erat indutus pelle varijs maculis diſtincta, cuius mēbra inferiora erant hiſpida & horrida atque hirſuta. hinc effectum eſt vt alii naturam, alii Pana ſolem eſſe putarint, tanquam gubernatorem & moderatorem rerum omniū, quem idcirco Pana vocarunt Pana rurſus dixerunt eſſe Mercurii filium, quia cum Mercurius ſit vis diuina ac voluntas, vt diximus, quæ res ad ortum perducit, ac Pan naturalia ſimplicia corpora vniuerſa illa à diuina voluntate gubernantur: quam eandem vim cùm aliquando Iouem dicerent, Mercurium Iouis filium finxerunt. Nihil verò eſt aliud Pan, quam natura ipſa à diuina prouidentia, menteque proficiſcens ac procreata. Plato tamen in Cratylo videtur Pana orationem putaſſe, quę à Mercurio, ſiue ab animi cogitationibus, ratiocinationeque proficiſceretur: atque cum ſuperior pars eſſet Panos pulchra, & nomini perſimilis, inferior deformis, & perſimilis brutis. putauit diuinum ac verum in Diis eſſe falſum in multis hominum. Quod verò ex omnium procorum congreſſu cum Penelope natus ſit, id prorſus abhorret ab ipſa natura, quippe cùm vaſculum fœminæ, quæ ſemen genitale excipit, ſtatim claudatur, ita vt neque accipiendo neque emittendo omnino pateat, dùm ex vno viro acceperit, donec fœtum auxerit & abſoluerit. Neque poteſt vllum animal è diuerſis maribus procreari. At quoniam Pan vniuerſa corpora naturæ continet, vt nomen ſignificat, dicitur ex vniuerſis quæ exiſtunt eſſe genitus, ſiue ex omnibus conſiſtere. Qui Mercurii filium eſſe tradiderunt, Pana nuper natum in pelle leporis aiunt à Mercurio fuiſſe inuolutum, & in cęlum portatum, vt teſtatur Hom. in hymnis:

ῥίμφα δ' ἐς ἀθανάτων ἕδρας κίε παῖδα καλύψας
δέρμασιν ἐν πυκινοῖσιν ὀρεσκῴοιο λαγωοῦ.

Montani leporis veſtitum pelle Deorum
Mercurium, ſuperum in ſedes pater attulit ipſū.

Illud ſanè ſignificat nihil aliud quam rerum naturam ſtatim natam celerrimo motu agitari cœptam. Nam quis neſciat omnia quæ ſunt velociſſimo cœlorum motu circumdari? Aiunt præterea hunc à Nymphis educatū fuiſſe Thaletis Mileſii opinionem ſecuti, quia non ſolum humor rerum omnium autor creditus eſt, vt ait poeta qui Oceanū rerum omnium patrem, & matrem Tethyn appellauit; ſed etiam putatus eſt omnia conſeruare & nutrire: qui idem Pan cùm omnia poſtea complexus ſit, dux & princeps Nympharum dictus fuit. At nunc formam corporis, & cur talem illum finxerint, inquiramus. Pani cornua ad Solis imitationem tradiderunt, cum eundem Solem eſſe crederent. Alij Pardalis pelle, at non leporis indutum fuiſſe maluerunt, quam formam alii ad ſtellarum ſimilitudinem datam putarunt; alij ad terræ formam, quæ multiplicia animalium, & planetarum genera procreat, fluuiorumque & montium varietatem mirificam, mariaq; complura, cum alibi & ſterilis & arida ſit, quibus rebus tanquam maculis multiplicibus diſtinguitur. Neque aliud ſanè partes inferiores Panos hirſutæ ſignificant, quam ſyluarum & arborum frequentiam. Caprini pedes repentinos ſubterraneos motus, vel, vt alij maluerunt, terræ ſtabilitatem, atque mutationes nubium, quæ fiunt in aere, ſignificant. Quamuis alij Solis naturam per Pana ſignificari crodiderunt: quippe cum putarent pedes eſſe caprinos, quia Solis virtus in terra habet pedes, ſiue fundamentum, cum in cœlo ſit caput. Hunc generationis & corruptionis autorem ita ſignificare videtur Orpheus in eo carmine quod ſcripſit inter cæteras laudes Panos Dei:

ἀλλάσσεις δὲ φύσιν πάντων ταῖς σαῖσι προνοίαις
Nam tua naturam rerum prudentia mutat.

Facis rubra ætheris naturam, fiſtula ſeptem calamorum, modò ventorum varietatem, modò harmoniam ſeptem tonorum cœleſtium ſignificat. Huic alii falcem: alij virgam tribuerunt: qui falcem, nihil aliud eſſe putarunt, quā induſtriam naturæ in amputandis ſuperuacaneis, quòd & ad generandum & ad conſeruandum ſingula neceſſarium eſt: qui virgam, poteſtatem naturæ in rebus omnibus indicarunt; cùm illi quaſi ſceptrum tribuerint. alij cornua Pani tanquam Soli tribuentes barbam eius promiſſam. Solis ipſius lumen eſſe dixerunt: qui idcirco habebat fiſtulam, quia per calorem Solis omnes ventorum flatus oriuntur. caprinos idcirco habebat pedes, vt dictum eſt, quòd ea vis quæ in omnia corpora per Solem porrigitur, diuinis corporibus adiuuantibus in terræ elementum peruenit ac deſinit. Neque illum alium quàm Solem putarunt ij, qui montium præſidem Pana, & Paſtorum & venatorum Deum dixerunt: Sol ſiquidem animalibus omnibus plurimum confert, per quem & pabulorum vbertas fit, & penuria: quare illum in prato amœ-

Digitized by Google

amœniſſimo inter ſuauiſſimos flores fiſtula canentem inducit Homerus in his carminibus:

λιγυρῇσιν ἀγαλλόμενος φρένα μολπαῖς
ἐν μαλακῷ λειμῶνι, τόθι κρόκος, ἠδ' ὑάκινθος
εὐώδης θαλέων κατα μίσγεται ἄκριτα ποίην.
Cantibus eſt tota lætatus mente ſonoris
In molli prato, crocus illic, atq. hyacinthus
Spirat odoratus inter quam plurimus herbas.

Dicunt illum fuiſſe cum Cupidine colluctatum. ab eo victum, quia, vt diximus, amor & litigium principium fuiſſe rerum naturalium putata ſunt. Amor enim procreandi materiam excitat, & in omnes formas ad generationem effingit, quæ ita dicitur ab opifice ſu-

perata dum cum illo colluctatur. Fama eſt præterea Echo fuiſſe à Pane amatam, quippe cùm cœlorum harmoniam Echo eſſe putarent, quæ redundaret è ratione motuum. Atque ad ſeptẽ planetarum imitationem ſeptem chordarum inſtrumenta muſica prius fuerunt inuenta, quamuis Seuerinus Boethus in lib. de Muſica refellere conatur Pythagoricorum opinionem, qui cœlos harmoniam efficere cenſuerunt, cum nulla fiat ſine aere. Pan igitur omnium mortalium primus, vel Deorum potius, creditur ſeptem calamorum concinnè inter ſe connexorum fiſtulam excogitaſſe, quare ita ait Virg. Aegl. 2.

Pan primus calamos cera coniungere plures
Inſtituit.

Hæc eadem cauſa fuit cur Syringã Nympham à Pane amatam fuiſſe finxerint antiqui, quæ cum vim effugere non poſſet, in calamum fuit conuerſa. Nam cùm ad ripas Ladonis fluminis Pan aliquantulum conſtitiſſet, ventusque calamos leuiter agitaſſet, quidam perforati Harmoniam emittere, ac ſuauem ſonum deprehenſi ſunt, hos carpens Pan fiſtulam,

Digitized by Google

lam, cum illos inflaſſet, paulatim inuenit: qui calami cum nati eſſent in Ladone flumine, & ſyrinx ſiue fiſtula, quæ ſonum emittebat, vocata fuit Ladonis filia ſcilicet; quæ nihil aliud erat, quam calamus, Nam ſyrinx vel fiſtulam vel cantum fiſtulæ apud Græcos ſignificat. Teſtatur Lucret. lib. 5. calamos à vento agitatos ſibilum prius emiſiſſe, ac poſtea in locis paludoſis id à paſtoribus obſeruatum dediſſe facultatem inuentioni, vt patet ex his:

Et Zephiri caua per calamorum ſibila primum
Agreſtes docuere cauas inflare cicutas.
Inde minutatim dulces didiciſſe querelas,
Tibia quas fundit digitis pulſata canentum,
Auia per nemora, ac ſyluas, ſaltuſq; reperta
Per loca paſtorum deſerta, atq; otia dia.

Illud cum Pan paſtor primus reperiſſet, creditus eſt Deus, vt reliqui rerum multarum inuentores. Amauit etiam Lunam quia materia rerum omnium naturalium aſtrorum beneficio & Lunæ præcipue informatur, & ad procreationem properat. Ea materia cum Pan vocatur, mareque ipſum etiam intra ſe contineat, iure Pan piſcatorum etiam fuit Deus quæ omnia breuiter complexus eſt Orpheus in hymnis hoc pacto:

ἁρμονίαν κόσμοιο κρέκων φιλοπαίγμονι μολπᾷ
φαντασιῶν ἐπαρωγὲ φόβων ἔκπαγλε βροτείων.
αἰγονόμοις χαίρων ἀνὰ πίδακας, ἠδέ τε βού-
 ταις.
εὔσκοπε θηρητὴρ, ἠχοῦς φίλε σύγχορε νυμφῶν.
παντοφυὴς, γενέτωρ πάντων, πολυώνυμε δαί-
 μον.

Harmoniam mundi faciens dulcedine cantus;
Terrorumq; autor mortalibus, & moderator;
Caprarum gaudens paſtoribus atq; bubulcis.
Muſarũ dux, & venator, atq; amator & Echus,
Cunctorumq; parens idem celeberrime dæmon.

Atque totus ferè hymnus conſumitur in commemorandis iis poteſtatibus & viribus, quę tribuuntur elementis: quippe cum illud fuerit antiquorum inſtitutum vt ſub fabularũ figmentis vniuerſa naturæ conſilia & ſeriem occultarent, vna cum vitæ rectè inſtituendæ præceptis: cum tamen Deorum fabulę magis ad res naturæ: hominum, ad mores magis pertinerent ac de Pane ſatis, nunc dicatur de Satyris.

De Satyris. CAP. VII.

SATYRORVM origo quæ fuerit, aut è quibus parentibus ſint geniti, vel vbi, vel quando eſſe cęperint, vel qua de cauſa fuerint habiti ab antiquis, neque in quęquam antiquorum ſcriptorum fide dignum incidi qui explicauerit neque ipſe excogitare potui. At quæ de his mihi cognita ſunt, putaui eſſe breuiter explicanda. Horum ſententiam prætermittendam duxi, qui Fauni vel Saturni filios fuiſſe Satyros crediderunt, cum nullis certis rationibus nitantur. Plin. lib. 7. natur. hiſt. animalia Satyros eſſe ſcribit velociſſima, quę quatuor pedes haberent in ſubſolanis Indorum montibus, humana effige, ac rectè currentia. Hi manibus eſſe dicebantur aduncis, cornua habere in fronte, eſſi pars extrema ſimilis eſſet caprarum. Scriptum reliquit Pauſ. in Atticis Euphemum ex Caria in extremas Oceani partes delatum multas deſertas inſulas inueniſſe, in vnam quarum Satyridam vocatam cùm tempeſtate coactus egreſſus eſſet, incolas rufos, & caudas habere intra clunes haud multo minores equinis, reperit. Illi vbi primũ adeſſe hoſpites ſenſerunt, curreruut ad naues, nullaque emiſſa voce in mulieres, quæ erant in nauibus, impetu facto manus iniecerunt. At nautæ trepidi barbatam mulierem, quam ſecũ vehebant, expoſuerunt, in quam petulantiſſime irruentes vndique appetiuerunt. Dicebantur eſſe Satyri Bacchi ſocii, vt Sileni, ſicuti teſtatur Plato in illo epigram. in Satyrum:

εἰμὶ μὲν εὐκεράοιο φίλος θεράπων Διονύσου
 λείβω δ' ἀργυρέων ὕδατα Ναϊάδων.

Nam ſum ego cornuti gratus ſeruus Dionyſi.
 Libo pulchrarum flumina Naiadum.

Hos etiam conuiuiorum amicos appellauit Nilus in eo carm.

πάντες μὲν σάτυροι φιλοκέρτομοι.

Omnis amat Satyrus conuitia.

Dicti ſunt autem Satyri à ſalacitate, vt ait Theocriti enarrator: cùm σάθη tentigo ſit & titilatio ad Venerem. Hi cum eſſent ſeniores dicebantur Sileni, vt ait Pauſ. in Att. At Nicandri enarrator non antiquiores fuiſſe Satyros vocatos ſcribit, ſed ab antiquis Silenos dictos fuiſſe Satyros hoc pacto: οὗτοι δὲ, οἳ ἡμεῖς σατύρους λέγομεν, οἱ ἀρχαῖοι σιληνοὺς ἐκάλουν, ἀπὸ τοῦ σιλλαίνειν ἐστὶ λοιδορεῖν. *At vero quos Satyros nos appellamus, antiqui nominarunt Silenos ab eo quòd eſt Sillanin, quod conuitiari ſignificant.* Hos tamen nonnulli arbitrabantur eſſe dæmonas, ac pro Diis coluerunt, Fuit autem conſuetudo, vt illi primitias pomorum & vuarum offerrent, vt teſtatur Leonidas:

γλευκοπόταις σατύροισι, καὶ ἀμπελοφύτορι
 βάκχῳ
 ἡρώναξ, πρώτης δράγματα φυταλιῆς.
τρισσῶν οἰνοπέδων τρισσοὺς ἱερώσατο τούσδε
 ἐμπλήσας οἴνου πρωτοχύτοιο κάδους.

Heronax

Heronax Satyris, vites Bacchoq́; tuenti
Arboribus prima hac munera rapta dedit.
Vinea cum triplex produxerit, ecce ſacrauit
De primo muſto tres ſimul ille cados.

Scripſit Pomponius Mela inſulas quaſdam vltra Atlantem Mauritaniæ montem fuiſſe, in quibus per noctem lumina viderentur, cymbalorumq́ue ac tympanorum, & fiſtularum & tibiarum ſtrepitus audiretur, cum tamen nemo per diem cerneretur: quas inſulas Satyri habitare crediti ſunt. Sic ſcriptum fuiſſe inuenimus in ea nauigatione Annonis ducis Carthaginenſium, quam fecit vltra columnas Herculis in Libyę partibus, quã reuerſus Carthaginem in templo Saturni depoſuit, vt ſcripſit Arrhianus: nam præter cætera auditu admirabilia hæc etiam in illa ſcribebantur: ἄχρι ἤλθομεν εἰς μέγαν κόλπον, ὃν ἔφασαν οἱ ἑρμηνέες καλεῖσθαι ἑσπέρου κέρας. ἐν δὲ τούτῳ νῆσος ἦν ἑτέρα, εἰς ἣν ἀποβάντες ἡμέρας μὲν οὐδὲν ἀφεωρῶμεν, ὅτι μὴ ὕλην. νυκτὸς δὲ πυρά τε πολλὰ καιόμενα, καὶ φωνὴν αὐλῶν ἠκούομεν, κυμβάλων τε καὶ τυμπάνων πάταγον καὶ κραυγὴν μυρίαν φόβος οὖν ἔλαβεν ἡμᾶς. *Donec ad magnum quendam ſinum peruenimus, quem interpretes Veſperi cornu vocari dixerunt: in quo alia erat inſula, in quam egreſſi, nihil per diem, niſi ſyluã videbamus. at per noctem ignes permultos accenſos, & vocem fiſtularum audiebamus, cymbalorumque ac tympanorum incredibilem ſtrepitum, quare nos timor inuaſit.* In his enim locis magna Satyrorum multitudo habitare credebatur. Huiuſmodi monſtra cum aliquando mortalibus apparuiſſent, homines rudes & ad timorem propenſi, minime conſiderantes naturam eandem malignam & diuinam eſſe non poſſe, quicquid formidabile vel admirabile apparuiſſet pro Deo habuerunt. atque cum Satyri per ſyluas crederentur vagari, quibus armenta vel greges fierent obuij, ne his

nocerent, inter Deos paſtorum illos retulerunt: at nunc de Silenis dicamus.

De Silenis. Cap. VIII.

Atqui multi fuerunt etiam Sileni, quando Pauſanias in rebus Atticis natu maximos Satyrorum Silenos nuncupatos fuiſſe memorat. ſed vnus præcipuè inter illos ceteris antiquior memoratur. qui cuius filius fuerit, non conſtat: niſi quod in ciuitate Malea Laconum natus eſt vt ait Pauſ. & Pindarus. at Catullus in Nyſa Indiæ ciuitate natum eſſe Silenum memorat ita in Argonauticis:

At parte ex alia florens volitabat Iacchus
Cum thyrſo Satyrorum, & Nyſigenis Silenis.

Ferunt præterea Silenum Bacchum educaſſe, vt teſtatur Orpheus in hymno in Silenum hoc pacto:

κλῦθί μευ ὦ πολύσεμνε τροφὲ βάκχοιο τιθηνέ,
Σιληνῶν ὄχ᾽ ἄριςε, τετιμένε πᾶσι θεοῖσι,
καὶ θνητοῖσι βροτοῖς, ἐπὶ τριετηρίσιν ὥραις.

Hæc audi Silene pater, Dionyſi & alumne,
Optime Silene, & cunctis gratiſſime diuis,
Grate viris pariter cunctis, prædulcis & Horis

Hunc ſcribit Lucianus in concilio Deorum ſenem fuiſſe, & caluum: & ſimum & aſino plerunque vtentem, breuis ſtaturæ, corpore obeſo ac ventricoſo, auribus magnis & arrectis tremulum, baculo innitentem. at plures fuiſſe Silenos, & Dionyſum ab iis educatum, ſcripſit Nicander in Alexipharmacis:

ὡσδ᾽ ὁ ποτ᾽ ἀγριόεσσαν ὑποθλίψαντες ὀπώρην
Σιληνοὶ κεραοῖο Διωνύσοιο τιθηνοί.

Sic vbi ſylueſtres vuas preſſere, Lyæi
Sileni comites cornuti, & patris alumni.

Hunc ſemper fere ebrium fuiſſe innuit Virgil. ita Eclog. ſexta:

——— Chromis & Mnaſylus in antro
Silenum pueri ſomno videre iacentem,
Inflatum heſterno venas, vt ſemper, Iaccho.

Hunc Satyri ſemper comitabantur, vt innuit in his Ouid. in 2. de arte aman.

Ebrius ecce ſenex pando delapſus aſello,
Clamarunt Satyri ſurge age, ſurge pater.

Hic vnà cum ipſis Satyris ſemper ferè Bacchum ſequebatur, vt eſt in libro quarto Metamorph.

——— Bacchæ, Satyriq; ſequuntur,
Quiq; ſenex ferula titubantes ebrius artus
Suſtinet & pando non fortiter hæret aſello.

Fama eſt hunc Silenum à Mida vino in fontem quendam infuſo captum fuiſſe, quod vino maxime delectaretur, vt ait Pauſanias in Atticis, atque id ita ſcripſit Ouidio libro vndecimo Metamorph.

Hunc aſſueta cohors Satyri, Bacchæq; frequentãt:
At Silenus abeſt: titubantem annisq; meroq;
Ruricolæ cepere Phryges, vinctumq; coronis
Ad Regem duxere Midam.

Crediti ſunt fuiſſe mortales Sileni, quippe quorum ſepulchra apud Hebræos & Pergamenos oſtenderentur, vt ait in poſterioribus Eliacis Pauſanias. at Strabo lib. 10. Satyros Silenos, Bacchos, Tityros, dæmonas fuiſſe ſcribit: qui vt crediderunt antiqui, cæterorum Deorum eſſent miniſtri. alii memoriæ prodiderunt, quod Bacchus ætate confectos Silenos in Italia reliquit, cùm ad bellum aduerſus Tarſenſes exiturus eſſet; quibus mandauit vt vites curarent quo vini ferax efficeretur Italia, quare poſteri ſtatuas deinde Silenorum vinum in vtribus ferentes, ad perpetuam Silenorum memoriam erexerunt, vt teſtatus eſt Androtion in libro de ſacrificiis ſecundo, & Dionyſiocles. Cùm Ioui aduerſus Gigantes pugnanti operam tuliſſet Silenus, dicitur eius aſinus, quo in eo bello vſus fuerat, inter ſidera Iouis beneficio locatus, & ex altera parte præſepis conſiſtere, cuius mentionẽ fecit Aratus in his in lib. de ſignis aquarũm & ventorum:

σκέπτεο καὶ φάτνην ἡ μέν τ᾽ ὀλίγῃ ἐϊκυῖα
ἀχλύϊ βορραίη ὑπὸ καρκίνῳ ἡγηλάζει.
ἀμφὶ δέ μιν δύο λεπτὰ φαεινόμενοι φορέονται
ἀςέρες, οὔτε τι πολλὸν ἀπήοροι, οὔτε μάλ᾽ ἐγγύς.
ἀλλ᾽ ὅσσοντε μάλιςα πυγούσιον οἴεσθαι.
εἷς μὲν βορραῖος, νότῳ δ᾽ ἐπιέρχεται ἄλλος.
καὶ τοὶ μὲν καλέονται ὄνοι. μέσση δέ τε φάτνη,
ἥτε καὶ ἐξαπίνης πάσῃ Διὸς εὐδιόωντος
γίνετ᾽ ἄφαντος ὅλη τοὶ δ᾽ ἀμφοτέρωθεν ἰόντες
ἀςέρες ἀλλήλων αὐτοσχεδὸν ἰνδάλλονται
οὐκ ὀλίγῳ χειμῶνι τότε κλύζονται ἄρουραι.

Quæ carmina ita ſunt à Ruſo Auieno Latinè verſa.

Conuenit hic etiam paruum Præſepe notare:
Id nubi nomen. quæ Cancro obuoluitur alto,
Græcia docta dedit. quapropter deniq; Aſellos
Suſpice, quorum vnus ſeptem vicina Trioni
Aſtra adolet, tepidum procul alter ſpectat in Auſtrum.
In medio quod nube quaſi concreſcit adacta,
Id præſepe vocant. Porrò hoc præſepe repentè
Si ſeſe ex oculis procul auferat, ardeat autem
Congruus aeriis latè rubor ignis aſellis,
Nequaquam tenues agitabunt ſtagna procellæ.

Alter enim eorum Aſellorum eſt aſinus Sileni. at quoniam Auieni carmina parum Arati ſenten-

Digitized by Google

tentiam, vel certè ſumma cum difficultate explicare mihi videntur, parumq́ue cum Græca elegantia conuenire, ego an illa Latina facere & clariùs exprimere poſſem experiar. Eſt autem Arati ſententia, quòd nubecula quædam in Cancri oſtraco inter ſcapulas exiſtens, habet vtrinque ſtellas, quæ Aſelli, vocantur, quare illa iure dicitur Præſepe. vbi igitur illa nubes pura, & aperta videtur, futurum cœlum ſerenum ſignificat. quod etiam inquit ita Theophraſtus in libro de Signis futuræ ſerenitatis: καὶ ἡ τοῦ ὄνου φάτνη, ὅτε ἂν καθαρὰ καὶ λαμπρὰ φαίνεται, εὐδιεινόν. *& Aſini Præſepe cùm purum ſplendidumq́; apparuerit, ſignum eſt futuræ ſerenitatis*. at verſus Arati, quos Latinos facio, ita ſe habent;

Hinc Præſepe nota: nubes id parua videtur
In Boream ſurgens, vbi fulgent ſydera Cancri.
Hoc propter geminæ voluuntur lumine ſtellæ
Pertenui, nec longinqua nimis: haud tamen illæ
Coniunctæ, ſpatioq́; vlnæ diſtare videntur.
Altera ſit Boreæ propior, deuergit in Auſtrum
Altera: & hæ dicuntur Aſelli, ſeparat illas
In medio Præſepe. polo idque repentè ſereno
Ex oculis hominum vaneſcit. at hæ coeuntes
Fiunt vicinæ ſtellæ, & ſimul eſſe videntur,
Imbribus immodicis vt Iupiter arua rigabit.

Vbi igitur illa nubecula euanuerit, quam Aſini Præſepe vocauit Theophraſtus, quod quidem accidit ob condenſatum humorem, cùm illa ſit tenuis, ac debilis, illæ duæ ſtellæ videntur fieri propinquæ, atque id futuram tempeſtatem ſignificat. Illud autem fit, vt videantur congredi, quia corpus diaphanes vaporum in aquam propè verſorum radios oculorum infringit, neque patitur frequentes ad rem conſpectam peruenire, quare non poteſt deprehendi vera diſtantia. atque hæc fabuloſè de Sileno, deque eius aſino dicta ſunt.

HVNC Bacchi comitem, ſenem, ventricoſum, titubantemq́ue dixerunt, quia vinum & ebrietas cum obeſos faciat & vẽtricoſos, tum caput plerunque grauat, & titubantes facit & ad ſenectutem citiùs perducit: hęc enim omnia incommoda, & corporis turpitudines idcirco Bacchi comites finxerunt: quidam putarunt Silenum ſenem fuiſſe Bacchi alumnum, quia vinorum vetuſtas, omnes etiam prædictas turpitudines augeat. Idcirco dicebatur ab aſino vehi ſolitus, quia tardi ſunt plerunque & inutiles negocijs, qui plus potare ſolent, quam cõueniat: nam voluptates omnes parum conferunt humanæ vitæ: quippe cùm non animum ſolùm, ſed corpus etiam rebus omnibus inutile reddant, ſi plus operæ illis detur, quàm natura ipſa poſtulauerit. ad huius rei ſempiter-

Digitized by Google

nam memoriam & cohortationem antiqui eius aſinum inter ſidera collocatum fuiſſe tradiderunt. ac de Silenis ſatis, nunc de Faunis dicamus.

De Faunis. Cap. IX.

FAVNI etiam agricolarum Dei ab antiquis crediti fuerunt, qui, vel qui eſſent, vel quam haberent formam, nihil eſt omnino quod ex antiquis ſcriptoribus percipere poſſimus: niſi quòd Faunus quidem fuit Pici Latinorum Regis filius, qui regnauit in Italia, quo tempore Orpheus Liberi patris illa ſacrificia inſtituit, in quibus poſtea fuit dilaniatus. Faunum fuiſſe Pici filium ita teſtatur Virg. lib. 7.

—— Fauno Picus pater, iſque parentem
Te Saturne refert, tu ſanguinis vltimus autor.

Floruit autem Faunus Latinorum Rex, quo tempore Pandion regnauit Athenis. Hic religionem, & Deorum immortalium metum Italis gentibus introduxit, vt ait Lactantius in libro de falſa religione, cum ante illum parua omnino, aut nulla eſſet religionis in Italia cognitio. fama eſt hunc Faunum Satyrorum ac Faunorum patrem, ſororem habuiſſe Faunam, vel (vt alij maluerunt) Fatuam. Habuit filium Sterculium: qui primus agrorum ſtercorationem inuenit: & idcirco inter Deos fuit relatus. videntur mihi poetæ, quamuis nihil certum affirmare poſſim, Faunos animalia putaſſe, cum tanquam equos cornipedes illos Ouid. appellauerit ita in 2. Faſtorum:

Cornipedi Fauno caſa de more capella
Venit ad exiguas turba vocata dapes.

Tribuerunt illis cornua præterea, vt teſtatur idem in eodem libro:

Tertia poſt idus nudos aurora Lupercos
Aſpicit, & Fauni ſacra bicornis erunt.

Coronabantur pineis ramis, quòd illa arbor grata ſibi eſſe putaretur, vt teſtatur Ouid. in OEnone:

Cornigerumq́; caput pinu præcinctus acuta
Faunus in immenſis, qua tumet Ida, iugis.

Exiſtimabantur à nonnullis eſſe dæmones, qui attonitos redderent omnes obuios, eſt apud eundem in Phædra:

Nunc furor, vt Bacchi furijs Eleides acta,
Quæq́; ſub Idæo tympana colle mouent.
Aut quas ſemideæ Dryades, Fauniq́; bicornes
Numine contactas attonuere ſuo.

Hi igitur Fauni ſiue fuerunt animalia, ſiue dæmones crediti omnino pro Dijs ab agreſtibus hominibus colebantur, ſicuti teſtatur Virg. in 1. Georg. hoc pacto:

Et vos agreſtum præſentia numina Fauni.

His capra mactabatur, vt patuit è ſuperioribus carminibus Ouidij, neque ab antiquis ſcriptoribus Græcis Fauni celebrati ſunt, quia Faunus, vt diximus, in Italia regnauit, & ſolis propè Italis fuit cognitus. Hic quoniam multa ad Deorum religionem inſtituit, multaque ad agriculturam excogitauit, inter Deos relatus fuit agreſtium. At quoniam non niſi per nouas & admirabiles, aut etiam formidandas figuras Deorum metu multitudo imperitorum teneri poterat, idcirco & cornua, & cornei pedes, & terror ille Panos non diſſimilis, Faunis additus eſt. quippe cùm multa fuerint ad terrorem excogitata ab antiquis, vt qui ad cultum Deorum rationibus adduci non poſſent, rerum terribilium mirabilitate demum ad metũ cultumq́ue eorum impellerentur. At cùm non plura his de Faunis habeamus; nunc de Syluano eſt dicendum.

De Syluano. Cap. X.

OBSCVRVM ſanè & ipſius Syluani genus, vt pote agreſtis Dei, exiſtit: quippe cùm neque qui fuerũt eius parẽtes, neque è quibus, aut quo in loco natus ſit, cõſtet. Fuerunt tamen qui Fauni filiũ putarint, cũ alij Saturni maluerint, quo tẽpore in Italia latuit. vnũ ſatis conſtat Syluanum fuiſſe ſyluarum Deum paſtorumq́ue & finium agrorum, vt ait Horatius in libro Epodon in his:

Qua muneretur te Priape, & te pater
Syluane tutor finium.

Huic Deo ſacra fiebant antiquitus apud Latinos, vt paſtorum præſidi, cuius nulla eſt mentio apud Græcos, niſi apud Pelaſgos, qui in Italiam antiquitus migrarunt, vt teſtatur Virgil. lib. 8.

Syluano fama eſt veteres ſacraſſe Belaſgos
Aruorum, pecoriq́; Deo, lucumq́; diemq́;:
Qui primi fines aliquando habuere Latinos.

Offerebatur illi etiam lac, vt teſtatur Horat. in lib. 2. Epiſtolarum in hoc verſu:

Tellurem porco, Syluanum lacte piabunt.

Fama eſt Cypariſſum puerum fuiſſe à Syluano amatum quare vbi in arborem ſui nominis mutatus fuiſſet, cupreſſum manibus ſemper geſtaſſe Syluanus dictus fuit, vt teſtatur Virgil. lib. 1. Georg.

Et teneram ab radice ferens Syluane cupreſſum.

Neque plura his in mentem veniunt, quæ de Syluano fuerint ab antiquis tradita. Hic quidem

Digitized by Google

dem Deus, vt ſuperiores, excogitatus fuit, vt exiſtimarent homines nullum locum eſſe, qui carerè Deo poſſet, nihilque agi aut in agris, aut in ſyluis poſſe quod à Deo aliquo non videretur ac neque armenta, neque arbores, neque agrorum fœtus ſine diuina bonitate poſſe augeri aut ſeruari. Quamuis non defuerunt, qui Syluanum craſſiorem materiam elementorum concretorum putauerint, eumque & agrorum, & ſyluarum, & paſtorum Deum crediderint: quippe cùm inde vniuerſa animalium plantarumque ſalus pendeat. Neque nomen ipſum ab hac interpretatione valde diſſentit. Alii crediderunt Syluanum fuiſſe vitam mortalium, quæ multis calamitatibus & erroribus materiam præberet quamobrem ſapienter ad hoc alludens Palladas crapulæ & deſidiæ deditos, Syluani filiabus ſcilicet, nihil boni in vita curare inquit in his:

Συλβανὸς, δύο παῖδας ἔχων οἶνοντε καὶ ὕπνον
ὐκέτι τὰς μούσας, οὐδὲ φίλους φιλέει.
Vt vinum ac Somnum Syluanus pignora cepit.
Iam parui Muſas, parui hominesq́; facit.

At nunc de Oreadibus dicatur.

De Oreadibus. Cap. XI.

OREADES Nymphæ, quæ ita vocabantur, quia natæ eſſent in montibus, vel quia in montibus aſſiduè verſarentur, natas fuiſſe è filia Phoronei & Hecatæo teſtatur Strabo lib. 10. Homerus verò in lib. ζ. Iliad. illas nõ Hecatæi, ſed Iouis filias, & Oreſtiades eaſdem appellauit, vt patet ex his:

ἠδ' ἐπὶ σῆμ' ἔχεεν, περὶ δὲ πτελέας ἐφύτευσαν
Νύμφαι ὀρεστιάδες κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο.
Plantarunt vlmos, vbi fuſa eſt terra ſepulchro
Circa id, Oreſtiades Nymphæ Iouis inclyta proles.

Has quinque fuiſſe inquit Strabo lib. 10. quas tamen fuiſſe multas, & Dianæ venatricis comites ait Virgil. in 1. Aeneid.

Qualis in Eurotæ ripis, aut per iuga Cynthi
Exercet Diana choros: quam mille ſecutæ
Hinc atque hinc glomerantur Oreades.

Memoriæ proditum fuit à Mnaſea Patarenſi, quod hæ primæ mortales à mutuo carnium eſu diuerterunt, cùm in montibus verſantes caſtaneis & glandibus veſcerentur reuocauit in primis vna earum Meliſſa nomine, quæ fauos melle plenos reperiens in Peloponneſo cæteras nymphas ad deguſtandum adhortata eſt. is cibus cùm ſuauiſſimus fuiſſet viſus, tanto gaudio perfuſæ ſunt omnes, vt apes ipſas de Nymphę nomine meliſſas Græci appellauerint. inde effectum eſt vt & ſacris Cereris, & nuptiis intereſſent antiquitus ſacerdotes Nympharum nomine, quod illæ ad humaniorem victum ab humanis carnibus edendis auertiſſent. Hæ Nymphæ putabantur eſſe Deę montium præſides, & arborum curam habere, & aliquando ferarum, quas cum Diana inſectabantur: nullaque illis domeſticorum animalium vel paſtorum cura fuit. Ita verò antiqui religione tenebantur, vt nullum neque publicum, neque priuatum locum aliquo numine carere arbitrarentur: quippe cùm elementa ſingula, & herbas & radices, & arbores, & arborum aut terræ fructus ſuos Deos habere crediderint. Hinc Deas quæ montibus vniuerſis præeſſent, Oreades ſiue Oreſtiades nominarunt: quæ nemoribus & ſyluis, Dryadas: quæ ſingulis arboribus, Hamadryadas. Creditæ vero ſunt Dryades fuiſſe Nymphæ, quæ cum arboribus & naſcerentur & interirent, vt teſtatur Callimachus in hymno in Delum:

—— *ἐμαὶ θεαὶ εἴπατε μοῦσαι*
εἶρ' ἐτεὸν ἐγένοντο τότε δρύες ἡνίκα νύμφαι,
νύμφαι μὲν χαίρουσιν, ὅτε δρύας ὄμβρος ἀέξει.
νύμφαι δ' αὖ κλαίουσιν, ὅτε δρυσὶν οὐκ ἔτι
φύλλα.
—— *mea mihi dicite muſa,*
Num verè genitæ Nymphæ tum ſunt, vbi quercus?
Lætantur Nymphæ cum quercus irrigat imber.
Triſtantur Nymphæ Ilicibus cecidere vbi frondes.

Quę fuerint harum nomina, non conſtat: niſi quòd vnam Tithoream nominauit Pauſanias, in Phocicis, qui etiam in Arcadicis aliam vocauit Erato, & aliam Phigaliam. Has tamen fuiſſe ſeptem, quas etiam nominauit, tradidit Claudianus in laudibus Stiliconis. Scriptum reliquit Charon Lampſacenus Rhœcum quendam genere Gnidium in Nino regione Aſſyriorum pulchram quandam quercum iam propè lapſuram aliquando vidiſſe, quam cùm aggeribus firmaſſet, fecit vt diutiùs poſſet viuere. Huic Nympha, quæ cum planta erat peritura, cùm gratias egiſſet, ac referre vellet, dixit, vt quicquid vellet, à ſe peteret, quoniam fuerat eandem ætatem cum illa planta victura: hic illi reſpondit ſe eius congreſſum petere, quod illa annuit, atque ſe apem temporis nunciam miſſuram inquit. Scriptum reliquit etiam Apollonius lib. 2. Argonauticorum. Paræbij patrem, cum inſignem quercum eſſet exciſurus, Nympham vidiſſe, quæ ipſum ſupplex rogauit. vt ſibi parceret, cum vitæ ſuæ tempus in arboris ætate contineretur: cui cum ille non pauiſ-

paruiſſet, dicitur iratum numen in illum & in eius filios ſæuiſſe, vt patet in his:

ἀλλ᾽ ὅγε πατρὸς ἑοῖο κακὴν τίνεσκεν ἀμοιβήν.
ἀμπλακίης. ὁ γὰρ οἷος ἐν οὔρεσι δένδρεα τέμνων
δὴ τόθ᾽ ἀμαδρυάδος νύμφης ἀθέριζε λιτάων,
ἥ μιν ὀδυρομένη ἀδινῷ μειλίσσετο μύθῳ,
μὴ ταμέειν πρέμνον δρυὸς ἥλικος, ᾗ ἔπι πουλὺν
αἰῶνα τρίβεσκε διηνεκές· αὐτὰρ ὁ τήνγε
ἀφραδέως ἔτμηξεν ἀγηνορίῃ νεότητος.
τῷ δ᾽ ἄρα νηκερδῆ νύμφη πόρεν οἶτον ὀπίσσω
αὐτῷ καὶ τεκέεσσιν.

Stultitiaq́; ſui pœnas dedit ille parentis,
Caderet vt ſolus quercus in montibus olim
Fertur Hamadryadis Nymphæ ſpreuiſſe querelas.
Sæpius illa quidem ſupplex hunc voce rogauit,
Ne truncum quercus concideret, ipſa coæua
Quod foret, arborumq́; vireret in arbore vita.
Viribus hic fretus, fretus iuuenilibus annis
Poſternit quercum: funeſtam quam ſibi Nympha,
Pignoribusq́; ſuis fecit.

Dictæ ſunt autem Dryades, quòd in quercubus illarum ſit vita, vt ſenſit Mneſimachus: at Hamadryades quòd vna cum illis ſint genitę, vel (vt voluit Apollonii enarrator & Iſacius) quia cùm ipſis quercubus perirent. Memoriæ prodidit Charon Lampſacenus Arcadem Iouis filium & Calliſtus, vel (vt alijs magis placuit) Apollinis, obuiam habuiſſe in ſyluis cùm venaretur, vnam ex Hyamadryadibus Nymphis, quæ cùm propius eſſet periculo ne quercus à flumine conuelleretur, cùm qua nata fuerat, ac periret, rogauit ipſum Arcadem vt quercum ſeruaret: quare ille fluuium aliò diuertit, & quercum terra communiuit. At Nympha, cui nomen erat Proſpeleæ, cum illo congreſſa ob acceptum beneficium, dicitur Elatum & Aphidantem peperiſſe. Hæc vera an falſa fuerint, quis pro certo affirmare poſſit? nam ſi vana & mendacia extiterunt, vt ego fuiſſe arbitror, nulla alia de cauſa ficta ſunt, niſi propter antiquorum ſuperſtitionem, qui nihil ad homines excitandos ad metum Deorum non excogitarunt, cùm ſingulis rebus Deos adeſſe demonſtrarent. Sin credita fuerunt vt vera ab ijs qui illa in medium attulerunt, eſſet ſanè pluribus verbis de illorum ſententia diſputandum, an quiuis eſſent dæmones, vel potius plantarum illarum Genii, qui mortalibus apparuerint. Verum hęc in præſenti prætermittamus, vt altioris inueſtigationis indigentia. Nunc dicamus de Nymphis.

De Nymphis. CAP. XII.

NYMPHAS Oceani filias & Tethyos eſſe dixerunt antiqui, vti teſtatur Orpheus in hymno in Nymphas:

Νύμφαι θυγατέρες μεγαλήτορος ὠκεανοῖο.
ὑγροπόροις γαίης ὑπὸ κεύθεσιν οἰκί᾽ ἔχουσαι.

Nymphæ magnanimæ Oceani certiſſima proles,
Sub tellure domos colitis quæ humentibus antris.

Virgilius Nymphas fluuiorum matres putauit, cum ita ſcribat in libro octauo:

Nymphæ Laurentes, Nymphæ genus amnibus vnde eſt.

Has non ſolum communi nomine appellauit Nymphas Orpheus in illo hymno, ſed etiam Hamadryadas, cum inquiat:

κοῦραι ἀμαδρυάδες, φιλοπαίγμονες.

Nymphæ & Hamadriades feſtiuæ.

Id ſanè idcirco effectum eſt, quia Nympharum aliæ ſunt creditæ cœleſtes, aliæ terreſtres aliæ fluuiales, aliæ marinæ, alię ſtagnorum præſides, quam diuiſionem fecit Mneſimachus Phaſelites, & Homerus, de quadam varietate harum ita meminit in hymno in Venerem:

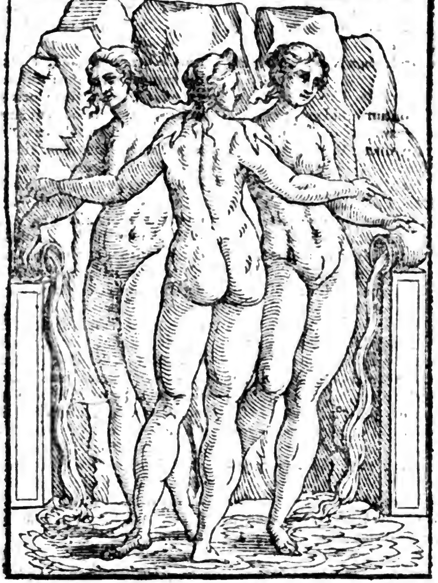
ἥτις νυμφάων, αἵτ᾽ ἄλσεα καλὰ νέμονται.
ἢ νυμφῶν, αἳ καλὸν ὄρος τόδε ναιετάουσι,
καὶ πηγὰς ποταμῶν, καὶ βήσεα ποιήεντα.

Si qua es Nympharum ſyluarum tecta colentum,
Si qua es Nympharum quę montem hunc numine ſeruant,
Aut fontes, mollive indutas gramine valles.

Terreſtres Nymphæ putatæ ſunt à nonnullis Cererem & Bacchum educaſſe. Illæ Nymphæ quæ cœleſtes putabantur, credebantur eſſe animæ ſphærarum, quas etiam Muſas vocarunt, ac vires quę inde ad nos manarent. Terreſtrium aliæ ſyluis præerant, vt Dryades: aliæ montibus, vt Oreades aut Oreſtiades: alię ſingulis arboribus, vt Hamadryades: aliæ paſcuis & floribus, vt Napeæ, nam *νάπος* ſaltus ac paſcua ſignificat. Fluuiorum præſides Naiades dicebantur, quia fluuij perpetuò fluerent *νάειν* enim fluere ſignificat. Stagnorum rurſus Deas Limniades nominarunt, cum *λίμνη* ſit ſtagnum. Quas verò fontibus præeſſe putarunt, in aquis latere crediderunt, vocarunt Ephydriades, de quibus ita ſcripſit Hermocreon:

νύμφαι ἐφυδριάδες ταῖς ἑρμοκρέων τάδε δῶρα
εἴσατο, καλλινάου πίδακος ἀντιάσας,
χαίρετε, καὶ στείβοιτ᾽ ἐρατοῖς ποσὶν ὑδατόεντα
τόνδε δόμον, καθαροῦ πιμπλάμεναι πόματος.

Munera Ephydriades vobis tulit Hermocreon, quæ

Eſt fontem nactus forte perennis aquæ,
Saluete: atque domum placidam hanc accedite aquoſam:
Hic puros latices inuenietis enim.

Nam profectò crediderunt antiqui ſi quem fontem, vel vtilem aquam excauantes reperiſſent, illud eſſe nympharum munus pro quia aqua ſacrificia offerre conſueuerunt. Aliæ marinæ putabantur, vocabanturque Nereides. Quod verò loca nonnulla forent Dijs varijs conſecrata, & qua de cauſa id fieret, teſtatus eſt Dion. Halicarn. libro primo hoc pacto: ὄρη μὲν καὶ νάπας Πανί, λειμῶνας δὲ καὶ τεθηλότα χωρία νύμφαις, ἀκτὰς δὲ καὶ νήσους πελαγίοις δαίμοσι. τῶν δ' ἄλλων, ὡς ἑκάστῳ τὶ θεῷ καὶ δαίμονι οἰκεῖον. *Montes quidem & ſaltus Pani, prata & loca virentia Nymphis, & inſulas marinis numinibus, ex cæteris locis vnicuique Deo, ſicut illius natura conuenit.* Pauſanias in Phocenſibus quandam ex Nymphis Lilæam nominat Cephiſi filiam, atque alibi de Nomia mentionem fecit indigena Arcadum Nympha atque Nymphas inquit non eſſe quidem omnino ſempiternas aut mortis expertes, ſed innumerabilem penè annorum numerum viuere, & id de antiquorum poetarum ſententia. Afflabantur vates non minus Nympharum, quam cæterorum Deorum numine quare ſcripſit Pauſanias idem in Meſſeniacis, nonnullos Nympharum numine afflatos ciuitatum ruinas prędixiſſe: quippe cum illæ diuinationum etiam putarentur autores. Lac & oleum illis offerebatur, cum ſacra fierent, vt ſcripſit Theocritus in Viatoribus in his:

στασῶ δὲ κρητῆρα μέγαν λευκοῖο γάλακτος
ταῖς νύμφαις, στασῶ δ' ἕτερον γλυκέος ἄλλον ἐλαίω.

At ſtatuam lactis magnum cratera decoris
Nymphis: mox alium pinguis ponetur oliui.

Con-

Conſueuerunt capras etiam illis immolare, vt teſtatur idem poeta in eadem Ecloga:

τὸ, κροκύλος μοι ἔδωκε τὸ ποικίλον αἰγ' ἔθυσε
ταῖς νύμφαις τὰν αἶγα.
Hanc mihi dat Crocylus cum Nymphis forte capellam
Mactaret.

His mel offerri ſolitum quidam putarunt, quia floribus delectarentur, è quibus mel conficitur: è quorum opinione Virg. illas flores colligentes ait in his:

—— tibi lilia plenis.
Ecce ferunt Nymphæ calathis, tibi candida Nais
Pallentes violas, & ſumma papauera carpens,

Alij id contigiſſe maluerunt, quòd illę Ariſtęum, quem putantur educaſſe, mellis & olei conficiendi viam docuerint. Offerebatur & vinum, vt Apollinis reſponſum declarauit apud Euſebium. atque hæc de Nymphis fabuloſè dicta ſint.

HAS Oceani filias, & fluuiorum matres eſſe crediderunt, quia vires humoris eſſe putarunt terræ & ſtirpibus inſitas, & aquę naturam quę conferret ad animalium, plantarum & fructuum procreationem, per quas omnia in lucem prodirent, vt ſenſit Orpheus in eo hymno:

κρυψίδομοι, Βάκχοιο τροφοὶ, χθόνιαι πολυγηθεῖς.
καρποτρόφοι, λειμωνιάδες, νόμιαι, πολυανθοῖ
σὺν βάκχῳ Δηοῖτε, χάριν θνητοῖσι φέρουσαι.
Nutrices Bacchi, quibus eſt occulta domus: quæ
Fructifera, & læta pratorum floribus eſtis:
Paſcitis & pecudes, & opem mortalibus ipſæ
Cum Cerere & Baccho vitam portatis alumnæ.

Sunt autem idcirco vires humoris putandę, quia non tota materia aquarum vel generationi vel nutrimento eſt accommodata, ſed quædam eius pars in illud quod naſcitur abſumitur; quędam permiſta eſt ad eius nutrimentum quod procreatur: vt in ouis conſpicitur; alia pars exit in excrementum ex ipſo naturæ opificio. Illas igitur vires, ex quibus vniuerſa generatio conſiſtit, intra aquarum naturam Nymphas antiqui appellarunt, quæ cum eſſent adhuc in vniuerſa aquarum natura Oceani filias eſſe dixerunt, quia inde primùm naſcerentur. Cum ex his viribus omnia orirentur, quæ primùm videbantur ſe in flumina diffundere, fluuiorum matres dictæ ſunt, & per hos denique vniuerſæ generationis parentes ſunt vocatæ. hinc fructiferę meritò, hinc florum feraces, hinc homines & animalia omnia nutrire, hinc Bacchi alumnæ dictæ fuerunt, & paſtorũ Deæ, & pratorum, & omnium animalium præſides. Harum Nympharum eam eſſe vim humoris, indicio eſt vel herbæ illius natura quæ Nymphęa vocatur à Dioſcoride quaſi aquatica quia plurimum gaudeat humore. Dictæ ſunt habitare ſub terra, quia dulcium aquarum origo putetur ſub terra in locis cauernoſis fieri ex aere in aquam verſo, ſicut augentur vaporibus maris conuerſis in pluuias. Et quoniam in mari fluuiis, ſtagnis, fontibus, riuiſque, & in montib. diffuſę eſſent humoris vires aptę ad generationem: idcirco omnib. his locis Nymphas præfecerunt; & cùm ſidera quoque humoribus paſci nonnulli arbitrarentur, in ſphæris quoque Nymphæ ab illis ſunt collocatę: quas paucis exceptis propriis nominibus carere paſſi ſunt. Quæ fuerit harum Nympharum natura facilè declarat ſacrificiorum genus, quę illis offerebantur: Nam ſicuti Diis cœleſtibus ignem in ſacris & figuras, & lumina, & multa ad viſum ſpectãtia adhibuerunt, ſicut aeris numinibus muſicos concentus, & odores, qui ſuauiter aera inficerent; ſic in terreſtrium & marinorum ſacris, ſiue pręfectorum Deorum aquis, illa addita ſunt, quæ ad guſtum pertinerent, & quæ eſſent ſolida: quippe cum illa craſſiorem naturam ſignificarent, vt dictum eſt. Omnium verò Deorum, vt ſummatim dicam, qualis erat natura, tales & loci, & ſacrificia, & ceremonię dicabantur, ex quibus facilè poſſent cognoſci, at de Nymphis ſatis, nunc de Baccho dicamus.

De Baccho. CAP. XIII.

BACCHVS, quem Dionyſum etiam vocarunt, è quibus parentibus ortus ſit, diuerſæ fuerunt antiquorum poetarum opiniones. Nam Orpheus in hymno in Dionyſum, Semeles illum filium dixit, & apud mare natum, hoc pacto:

ἀμφὶ Διώνυσον σεμέλης ἐρικυδέος υἱὸν
μνήσομαι, ὡς ἐφάνη παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο
Te Dionyſe pater canimus Semeleia proles,
Quem videre maris ventoſi ad littora primum.

Idem poſtea poeta in alio hymno Iouis & eiuſdem Semeles filium inquit:

κισσοκόμην Διόνυσον ἐρίβρομον ἄρχομ' ἀείδειν,
ζηνὸς καὶ σεμέλης ἐρικυδέος ἀγλαὸν υἱόν.
Comptum hedera canimus Dionyſum multa frementem:
Et Iouis & Semeles claram de ſanguine prolem.

Fuit autem mortalis Semele, & Cadmi filia,

Digitized by Google

ſa, vt ait Euripides in Bacchis:

ἥκω Διὸς παῖς τήνδε Θηβαίων χθόνα
Διόνυσος, ὃν τίκτει ποθ' ἡ κάδμου κόρη
σεμέλη λοχευθεῖσ' ἀστραποφόρῳ πυρί.
Accedo Thebas Bacchus è Saturnio
Natus Ioue & Semele puella, filia
Cadmi edidit me olim ferenti fulmina.

Fabulātur poetę Iouē Semeles præſtātiſſima forma captū, illam aliquando cōpreſſiſſe: quod cū grauiter ferret Iuno, pellicumq; numerus in dies creſceret, dicitur è cœlo deſcendiſſe, ſeque in anum mutaſſe, ac perſuaſiſſe Semelæ vt Iouē per Stygiam paludem iurare compelleret, quòd is eſſet ſibi munus, quod vellet, conceſſurus: fore enim pulcherrimum ſpectaculum ſi Iupiter cum maieſtate ad eam acceſſiſſet, dicebat: eamque tum demum ſe à Ioue compreſſam fuiſſe poſſe gloriari. cùm igitur iuraſset Iupiter ſe conceſſurum ſine nomine quidquid peteret, illa petiuit vt talis ad ſe adiret, qualis ad Iunonem accedere ſolebat. Verùm cùm ipſa eſſet mortalis, vim fulminis ſuſtinere non potuit: quare continuò, vt dicitur, in cinerem eſt conuerſa, cùm octauum iam menſem fœtus expleuiſſet. Id explicauit ita Ouid. in lib. 3. Metamorph.

— rogat illa Iouem ſine nomine munus.
Cui Deus elige ait; nullam patiere repulſam:
Quoque magis credas: Stygij quoque conſcia ſunto
Numina torrentis: timor, & Deus ille Deorū eſt.
Læta malo nimiumq; potens, perituraq; amantis
Obſequio Semele. qualem Saturnia dixit,
Te ſolet amplecti, Veneris cum fœdus initis:
Da mihi te talem. corpus mortale tumultus
Non tulit æthereos, donumq; iugalibus arſit.

Non defuerunt tamen qui inſulſam cauſam attulerint, cur Semele igne cœleſti conflagrarit: quia Iupiter ſcilicet iratus fuerit; quòd iurare per Stygiam paludem rogaretur, ac in illam fulmen contorſerit. Alij flagraſſe Semelem igne cœleſti inquiunt, quia cùm diceretur cum Ioue congreſſa, illa negauerit, quod indignè tulit Iupiter, & in eam fulmen iaculatus eſt, vt ait Euripides in Bacchis in his:

ἐκεῖνος εἶναί φησι Διόνυσον θεόν.
ἐκεῖνος ἐν μηρῷ ποτ' ἐῤῥάφη Διός.
ὃς ἐκπυροῦται λαμπάσι κεραυνίαις,
σὺν μητρὶ, Δίους ὅτι γάμους ἐψεύσατο.
Ille & refert adeſſe Dionyſum Deum.
Aſſutus ille olim femori vt Iouis fuit.
Flammis vt idem fulminis flammatus eſt
Cum matre, quæ Iouis negauit nuptias.

Alij dixerunt Semelen Ioui quidem Liberum patrem peperiſſe, ſed à Cadmo deprehenſam cum puero recens nato coniectam in arcam fuiſſe ligneam, quæ fuerit æſtu maris ad fines Oreatas (illud fuit oppidum Laconum) delata; ſed ab indigenis aperta arca inuentam fuiſſe Semelem mortuam, ſepultamque fuiſſe magnificè, at puerum educatum: vnde Oreatæ poſtea Braſiæ dicti ſunt, ſumpto nomine ab arca, cum βράσαι ſint æſtus & agitationes maris, vt ait Nicander in primo linguarum. Pingebatur Semele ab antiquis longioribus crinibus & ſupra longitudinem omnium cæterarum Dearum. Orpheus tamen in hymno quodam in Dionyſum, Iouis & Proſerpinæ filium putauit, vt eſt in eo verſu:

εὔβουλ', εὖ πολύβουλε, Διὸς, καὶ περσεφονείης.
Perſephones prudens Iouis & de ſemine nate.

Idem in alio hymno quem ſcripſit in nomen μίσης, Iſidis Aegyptiæ filium Dionyſum appellat:

σὺν σοὶ μητρὶ θεᾷ μελανηφόρῳ ἴσιδι σεμνῇ,
αἰγύπτου παρὰ χεῦμα σὺν ἀμφιπόλοισι τιθήναις.
Iſide prudenti cum diua matre, fluenta ad
Aegypti. Nymphisq; ſuis nutricibus vna.

Hunc Deum bimatrem vocarunt, non quia duas habuerit matres, ſed quòd cùm Semele mater arſiſſet, ex igne ſurreptus Iouis femori aſſutus fuerit, qui matris munere functus fuit, vt ait Ouid. in lib. 3. Metamorph.

Imperfectus adhuc infans genitricis ab aluo
Eripitur: patrioq; tener, (ſi credere dignum eſt)
Inſuitur femori, maternaq; tempora complet.

Et Marcus Manilius lib. 2. rerum aſtronomicarum:

Atq; iterum patrio naſcentem corpore Bacchum.

Orpheus in hymno in Sabazium Dionyſum inquit à Sabazio Iouis femori aſſutum fuiſſe: cùm tamen alij Sabazium fuiſſe filium Bacchi inquiant, alij Bacchum ipſum, alij alium dæmonem: de quo ita ſcribit Orpheus.

κλῦθι πάτερ κρόνου υἱὲ σαβάζιε, κύδιμε δαῖμον
ὃς βάκχον Διόνυσον, ἐρίβρομον εἰραφιώτην
μηρῷ ἐγκατέῤῥαψας, ὅπως τετελεσμένος ἔλθῃ
τμῶλον ἐς ἠγάθεον.
Audi magne pater Saturno nate Sabazi
Qui Bacchum horriſonum Dionyſum vt adultus adiret
Frondoſum Tmolum femori mira arte ſuiſti.

Vocatus fuit autem Dionyſus, quia pupugerit Iouis femur cùm natus eſſet conuitus, vt aſſerit Steſimbrotus, quamuis Ariſtodemus dictum maluerit, quia Iupiter pluuiam demiſerit, cùm natus fuit. At Nonus in Dionyſia-

Digitized by Google

cis illum vocat Dionyſum, quia Iupiter claudus eſſet cum illum aſſutum femori geſtaret, vt patet in his, & ab ipſo Ioue geſtum fuiſſe, & femori aſſutum:

—— λαβὼν μαιῆος ἑρμῆς
τὸν διόνυσον ἔθηκε πατρώην ἐπωνυμίην,
κικλήσκων διόνυσον, ἐπεὶ ποδὶ φόρτον ἀείρων
ἤιε χωλαίνων κρονίδης βεβριθότι μηρῷ.
νῆσος ὅτι γλώσσῃ συρακοσίδι χωλὸς ἀκούει,
καὶ θεὸν ἀρτιλόχευτον ἐφήμισαν εἰραφιώτην.
ὅττι μιν ἐν ὠδῖνι πατὴρ ἐῤῥάψατο μηρῷ.

—— capiens Atlantide cretus
Hinc Bacchum, patrii illum de nomine dixit
Mox Dionyſum, quod geſtans hæc pondera tanta
Poplite claudus ijt Saturnius ipſe grauato.
Namq́; Syracuſij ſoliti ſunt dicere Nyſum,
Claudum. Hic aſſutus, nuper natusq́; vocatus
Tum fuit: ipſe parens femori nanq́; aſſuit illum.

At verò Meleager non aſſutum fuiſſe femori Iouis arbitratus eſt, ſed ab ipſis Nymphis è cineribus maternis ſtatim ereptum & educatum, cùm ita ſcribat:

αἱ νύμφαι τὸν βάκχον, ὅτ' ἐκ πυρὸς ἥλαθ' ὁ κοῦρος,
νίψαν, ὑπὲρ τέφρης ἄρτι κυλιόμενον,
τοὔνεκα συν νύμφαις βρόμιος φίλος. ἢν δ' ἐνὶ εἴργῃς
μίσγεσθαι, δέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενον.
E cinere vt Bacchum Nymphæ cepere ſorores,
Membraq́; lauarunt fonte perennis aquæ.
Iunctus amicitia eſt Nymphis. Si forte repellas,
Natum de flammis experiere Deum.

A qua ſententia videntur non magnopere diſſentire & carmina illa, quę ſunt in lib. 9. Dionyſiacorum apud Demarchum, qui ſcribit Dionyſum ab Horis fuiſſe educatum, vt eſt in his:

τὸν μὲν ὑπερκύψαντα θεηγενέος τοκετοῖο
στέμματι κισσήεντι λεχωΐδες ἔστεψαν ὧραι.
Erexere illum diuino ſemine natum
Horæ: mox hedera crines cinxere corona.

At ſuauiſſimus Euripides in Bacchis Iouem ſibi femori aſſuiſse inquit his verbis:

ὅ, τε μηρῷ πυρὸς ἐξ ἀθανάτου ζεὺς
ὁ τεκὼν ἥρπασέ νιν
τάδ' ἀναβοάσας,
ἴθ' ὦ διθύραμβ' ἐμὰν
ἄρσενα τάνδε βᾶθι νηδύν.
Cum femori igni ex immortali Iupiter
Pariens arripuit eum,
Iſta ita locutus eſt:
Veni ô Dithyrambe, meum
Maſculum hunc in vterum, veni.

Fuiſſe verò Semelem apud Acheloum fluuiũ percuſſam fulmine, & à Dirce Acheloi filia ſuſceptum Dionyſum, antequam Iouis femori aſſueretur, ita idem ſignificauit:

ἀχελώου θύγατερ
πότνι', εὐπάρθενε Δίρκα.
σὺ γάρ ἐν σαῖς ποτε παγαῖς
τὸ Διὸς βρέφος ἔλαβες.
Acheloi filia
Veranda pura virgo Dirce,
Tu enim tuis fontibus
Iouis cepiſti infantulum.

Memoriæ prodidit Lucianus in Dialogis Deorum Dionyſum ſtatim natum fuiſſe deportatum à Mercurio in Nyſam Arabiæ vrbem Aegypto finitimam ad Nymphas educandum. At Orpheus in hymnis illum educatum fuiſſe in Aegypto ſignificauit in his:

αἰγύπτου παρὰ χεῦμα σὺν ἀμφιπόλοισι τιθήναις.
Flumen ad Aegypti vna cum nutricibus ipſis.

Alij Hyadas fuiſſe Bacchi nutrices putarũt, vt ait in libr. 2. de Dijs Apollodorus Cyrenaicus, & Faſt. lib. 5. Ouid. in his:

Ora micant Tauri ſeptem radiantia flammis,
Nauita quas Hyadas Graius ab imbre vocat.
Pars Bacchum nutriſſe putat: pars credidit eſſe
Tethyos has neptes, Oceaniq́; ſenis.

Pauſanias ſcribit in Achaicis, fuiſſe ſermonem Patrenſium quòd Bacchus fuerit apud ſe educatus intra Meſatim oppidum, quódque Panũ inſidijs propè fuerit circumuentus. Alij in Naxo nutritum fuiſſe inquiunt. Naxũ enim Thraces per ducentos, & amplius annos habitarunt. poſt exorta lue Cares à Lamia illuc migrarunt, quorum dux Naxius Polæmonis filius inſulam de ſuo nomine nuncupauit. hic & poſt ipſum filius Leucippus, & poſt hunc Smardius nepos Naxijs imperauit. Smardio regnante adhuc Theſeus Ariadnam è Creta adduxit, quam iuſſus eſt in ſomnis relinquere Dionyſo, cùm fabulentur Dionyſum apud ſe nutritum Naxij, quam inſulam etiam Dionyſiadem quidam nuncuparunt. nam cùm Iupiter infantem femori aſſuiſſet, tempusq́ue partui maturum aduentaſſet, illum dicitur exemiſſe in Naxo, dediſſeq́ue Philiæ & Coronidi & Clydæ nymphis educandum. At Sidonius Antipater hunc, ſicut Herculem, Thebanum fuiſſe memorat in his carminibus:

ἀμφότεροι θήβηθε, καὶ ἀμφότεροι πολεμισταὶ,
κἠκ ζηνὸς θύρσῳ δεινὸς, ὁ δὲ ῥοπάλῳ.
Ambo Thebani, metuendiq́; hoſtibus ambo
Et Iouis: hic Thyrſo, hic terribilis ropalo eſt.

Cui ſententiæ aſſenſit Ciſſuſa fons ab indigenis vocatus, in quo nutrices dicuntur infantẽ

ſu lu-

Digitized by Google

in lucem editum abluiſſe vt ait Plut. in Lyſandro. Lucianus in concilio Deorum & Bacchum fuiſſe Thebanum inquit, & matrem eius Syrophœnicem. Verum hæc locorum nutricumque differentia inde exorta eſt, quod varii fuerunt Bacchi de quibus ita ſcripſit Cicero in tertio libro de Natura Deorum; Dionyſos multos habemus: primum è Ioue & Proſerpina natum Secundum Nilo, qui Nyſam dicitur interemiſſe: Tertium Caprio patre, eumque regem Aſiæ præfuiſſe dicunt: cuius Abazea ſunt inſtituta: Quartum Ioue & Luna, cui ſacra Orphica putantur confici: Quintum Niſo natum & Thione, à quo Trieterides conſtitutæ putantur. At de nullo horum propè fit mentio à poetis, niſi de Iouis & Semeles filio. Fuerunt qui dixerunt ſtatim natum Dionyſum fuiſſe à Mercurio Iouis mandato in Eubœam ad Macrim Ariſtæi filiam portatum, quæ labra melle illi primum perunxit, eumque educandum cepit. quare nos ab Ariſtæo in Eubœa educatum fuiſſe ſcripſimus ita in 4. libr. noſtrarum Venationum:

Puppis ad Euboicas currens allabitur oras.
Fertur Ariſtæus antrum hic coluiſſe, virorum
Qui genus indocile, & viuentum more ferarum
Glandibus, & baccis, pomis ſylueſtribus, & quæ
Sylua tulit cultu nullius iuſſa coloni:
Edocuit primus teneras armenta per herbas
Paſcere: & è quercu fumis pellentibus actas
Claudere apes vacuo ſub cortice: primus oliuum
Exprimere ex olea fructu, lac cogier idem.
Nutriit hic Bacchum miro deuinctus amore,
Euboicas inter Nymphas. Dryadaſque puellas,
Aoniaſque nurus multos fœliciter annos.

Id verò cùm ſenſiſſet Iuno, quòd Macris natum è pellice educaret. Macrim ea vniuerſa Eubœa relegauit, ne pellicis filius etiam in inſula ſibi ſacra educaretur: quæ in Phæacum regionē profugit, atque in antro duas portas habente illum educauit. vt ait Apollon. in 4. Argon.

αὐτονυχὶ κούρη θαλαμήιον ἔντυον εὐνὴν
ἄντρῳ ἐν ἠγαθέῳ τόθι δή ποτε μάκρις ἔναιεν
κούρη ἀρισταίοιο μελίφρονος, ὅς ῥα μελισσέων
ἔργα πολυκμήτοιό τ' ἀνεύρατο πῖαρ ἐλαίης
κείνη δὴ πάμπρωτα διὸς νυσήιον υἷα
εὐβοίης ἔντοσθεν ἀβαντίδος ᾧ ἐνὶ κόλπῳ
Δέξατο ϗ μέλιτι ξηρὸν περὶ χεῖλος ἔδευσεν.
εὖτέ μιν ἑρμείας φέρεν ἐκ πυρός. ἔδρακε δ' ἥρη
ϗ ἑ χολωσαμένη πάσης ἐξήλασε νήσου.
ἡ δ' ἄρα φαιήκων ἱερῷ ἐνὶ τηλόθεν ἄντρῳ
νάσσατο, ϗ πόρεν ὄλβον ἀθέσφατον ἐνναέτῃσιν.

Atque thorus ſponſæ in ſacro conſternitur antro,
Macris Ariſtæi coluit quod filia: oliuum
Qui reperit, qui mella fauis liquentia preſſit
Illa ſinu primum Nyſeia pignora cepit
Euboicos intra fines, melliſque liquore
Perfudit pueri primum ſitientia labra,
Hunc vbi Mercurius de flammis ſuſtulit: è vero
Perſenſit Iuno: at Eubæâ abſiſtere iuſſit,
Aſt hæc Phæacum procul hinc habitauit in antro,
Diuitiaſque dedit grandes cultoribus agri.

Orpheus in hymno in Hippam, illam fuiſſe Bacchi nutricem ſignificauit his verbis:

ἵππαν κικλήσκω βάκχου τροφὸν, εὐάδα κούρην
Hippam cantamus forma præſtante puellam,
Nutricem Bacchi.

Qui idem tamen in hymno in Nymphas, illas Bacchi nutrices nominat, vt ſenſit etiam Homerus in hymno in Dionyſ.

ὃν τρέφον ἠΰκομοι νύμφαι παρὰ πατρὸς ἄνακτος
Δεξάμεναι κόλποισι, ϗ ἐνδυκέως ἀτίταλλον
Pulchricomæ Nymphæ quem rege à patre receptū
Nutriuere ſuis capientes ritè ſub antris.

Ouid. lib. 3. Metamorph. primum à matertera Ino educatum ſcribit. deinde Nymphis datum fuiſſe in his:

Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat, inde datum Nymphæ Nyſeides antris
Occuluere ſuis, lactiſque alimenta dedere.

Oppianus in Cynegeticis Ino, Autonoen, Agauen ſcribit fuiſſe Dionyſi nutrices, cuius ſententiam nos in libris noſtrarum Venationum ita expreſſimus:

——— huic præbuit Ino
Vbera, formidans magnam Iouis altitonantis
Vxorem. pariterque timens hac Penthea Regem,
Penthea Echionium, qui patris ſacra profanus
Orgia ſpreuit, & hinc ſoluit pro crimine pœnas.
Hunc hedera texit ramis: hunc texit Agaue,
Autonoeque ſoror.

Fabulati ſūt præterea Nymphas illas, ad quas educandum Dionyſum Mercurius in ciuitatem Nyſam detulit, fuiſſe à libero patre acceptum lactis & educationis beneficium in ſtellas mutatas, & vocatas Hyadas, vt ait Apollodorus lib. 3. Atque Arati enarrator ait vocatas fuiſſe Hyadas non à pluuia, vt crediderunt alii, ſed à Baccho, qui vocatus eſt Hyes, Memoriæ prodidit præterea Orpheus in hymno in Miſen Bacchum eundem marem ac fœminam fuiſſe creditum:

ἄρσενα ϗ θῆλυν διφυῆ.
Fœmina maſque ſimul, gemina huic natura.

Sed Ouid. 4. Metamorph. lib. hunc ſemper iuuenem eſſe contendit, cum ita ſcribat:

——— tibi enim inconſumpta iuuenta eſt.
Tu puer æternus, tu formoſiſſimus alto

Conſpiceris cœlo.

Quidam quod barbam antiquitus nutrirent, barbatum putarunt, cùm ab aliis imberbis fingeretur. alii duplicem naturam eius ſignificarunt ſiue potius ingenia duplicia bibentium, cũ alios vinum faciat hilares, alios penè furioſos. Teſtatur Iſacius Dionyſum eundem iuuenem, & ſenem fuiſſe ab antiquis exiſtimatum. quem tamen, quod eſſet imberbis, Euripides in Bacchis nominauit θηλύμορφον, ſiue vultu muliebri ac forma fœmina, & laſciuum, & inquinatorem thori, vt eſt in his carminibus:

τὸν θηλύμορφον ξένον, ὃς εἰσφέρει νόσον
καινὴν γυναιξὶ καὶ λέχη λυμαίνεται.

Cui forma fœmina hoſpitem, ægritudinem
Qui fœminis nouam tulit, inquinans thoros.

Hìc Deus cùm fuiſſet in cœlum aliquando à Ioue portatus, & antequam Iouis femori aſſueretur, illum de cęlo Iuno deiicere voluit, vt teſtatus eſt in his Euripides in Bacchis:

ἐπεί νιν ἥρπασ' ἐκ πυρὸς κεραυνίου
Ζεὺς, εἰς Ὄλυμπον βρέφος ἀνήγαγεν νέον,
Ἥρα νιν ἤθελ' ἐκβαλεῖν ἀπ' οὐρανοῦ.

Eximit illum ex igne poſtquam fulminis,
Celoq; paruum Iupiter infantem tulit.
Cęlo volebat Iuno eum depellere.

Cùm verò aliquantulum Bacchus apud Nymphas adoleuiſſet, apud quas educatus fuerat, multas res admirabiles feciſſe dicitur per Bacchas, vt eſt in his Euripidis carminibus:

ὅσαις δὲ λευκοῦ πώματος πόθος παρῆν,
ἄκροισι δακτύλοισι διαμῶσαι χθόνα,
γάλακτος ἑσμοὺς εἶχον· ἐκ δὲ κισσίνων
θυρσῶν γλυκεῖαι μέλιτος ἔσταζον ῥοαί.

Albiq; potus vt cupido ceperat,
Terram ſecantes vnguibus ſummis ſtatim
Riuos habuere lactis: atque rurſus his
Fluxere mellis dulcis alte riuuli è Tyrſis.

Admirabiles omnino erant res geſtæ ipſarum Baccharum, quippe cùm illæ vel terram virga percutientes dictæ ſunt vini riuos è terra excitaſſe, & mel, & lac, & ſuaues liquores huiuſmodi, vt eſt in his verſibus:

θύρσον δέ τις λαβοῦσ' ἔπαισεν εἰς πέτραν,
ὅθεν δροσώδης ὕδατος ἐκπηδᾷ νοτίς.
ἄλλη δὲ νάρθηκ' εἰς πέδον καθῆκε γῆς,
καὶ τῇδε κρήνην ἐξανῆκ' οἴνου θεός.

Thyrſoq; capto percutit quædam petram,
Hinc lympida vnda protinus fons exilit.
Diuerberauit vt ſolum virga altera,
Fontem meri profudit inde mox Deus.

His perſimilia ſunt illa miracula quæ puer feciſſe dicitur Dionyſus, quæ nos ita in libro Venationum quarto expreſſimus:

Hæc

[illegible] inter ferulam ludendo forte cecidit.
Et ferro lapides ictu percuſſit eodem:
Exiluit dulcis vini de vulnere riuus.
Hinc lacerauit ouis fruſtatim viſcera tabo
Inficiente ſolum, canis albentia ſetis
Membraq; iecit humi, rurſus. mirabile dictu,
Diuiſę pecudis coierunt membra repente.
Et virides herbas decerpſit pabula nota.
Iam vaga per vaſtas penetrarat plurima terras
Fama Dei. qui multa viris monſtrabat, & vrbes
Errando virtute ſua compleuerat omnes.

Fabulantur præterea Bacchum, vbi illum Iuno perſequeretur, labore feſſum itineris, ſe quieti ſub arborem quandam dediſſe, atque Amphisbænam (id enim viperæ vtrinque caput habenti nomen eſt, vt ait Nicander in Theriacis) eius tibiam momordiſſe: tum excitatum Dionyſum illam palmite vitis, qui forte propinquus adiacebat, occidiſse. Nam, vt ſenſit Demetrius Chlorus, id animal, neque ligno, neque vlla re alia, niſi ligno vitis, facile poteſt interfici. Istud illi contigiſſe aiunt, poſt vitem inuentam, cum furore à Iunone iniecto percitus orbem terrarum peragraret, cùm igitur in Aegyptum & in Syriam peruagaretur, illum primus omnium Proteus Rex Aegyptiorum fertur hoſpitio accepiſſe; mox ad Cybellã Phrygię vrbem profectus, & à Rhea expiatus ſtola ab ea ſumpta ceremonias Cybeles edoctus per Thraciam ad Indos contendit. Tum Lycurgus Rex Edonorum qui iuxta fluuium Strymonem habitabant, illum contumeliis affecit, cui Dionyſus, cùm euaſiſſet, furorem iniecit. Nam cùm pampinos vitiumque germen ſe cædere putaret, Dryantis filij crura obtruncauit. atque cùm extremas quoque ſui corporis partes abſcidiſſet, reſipuit denique atque ex oraculi reſpõſo ab Edonis ob ſterilitatem agrorum in vincula coniectus, ab equis denique pro Dionyſi voluntate laniatus fuit, vt ſcripſit Apollod. lib. 3. Fama eſt Alcithoen quoque Thebanam mulierem ægrè ferentem diuinos honores Baccho tribui, cùm magna ſit plerumque inter ciues eiuſdem ciuitatis inuidia & contemptus, cœpiſſe illas deridere, quæ iſtud facerent. quare iratus Bacchus eam in veſpertilionem mutauit, ac telas ſociarum ſimulque ridentium in hederam & vites. Dicebantur Cobali dæmones immites, & inhumani quidam, & Satyri, & Bacchæ, & Sileni ipſum comitari cum cymbalis, & ſtrepitu quocunque incederet, qui in curru à lyncibus tracto vehebatur, vt ait Ouid. lib. 4 Metamorph.

—— tu biiugum pictis inſignia frænis
Colla premis lyncum: Bacchæ, Satyriq; ſequuntur.
Quiq; ſenex ferula titubantes ebrius artus
Suſtinet.

Circa hunc lynces, & Tigres, & pantheræ eſſe conſueuerunt, vt ait idem poeta in libro tertio.

Ipſe racemiferis frontem circundatus vuis
Pampineis agitat velatam frondibus haſtam.
Quem circa tigres, ſimulacraq; inania lyncum,
Pictarumq; iacent fera corpora pantherarum.

Fuit ſocius Bacchi Luſus, à quo vocata eſt Luſitania. aiunt Bacchum truculentas feras circa ſe ſemper habere ſolitum, cum pellem etiam pardali ſemper geſtaret, vnde dicebatur Bryſæus: cuius inter comites fuit Acratus genius. atque cum Panas & Satyros comites Indicæ expeditionis habuiſſet, ſubacta India atque deuicta Iberia, vt ait Seſosthenes in rebus Ibericis, Pana locis patefecit, qui regionem de ſe Paniam vocauit, ac mox iuniores Hiſpaniam dixerunt. Nam & Virg. libr. 6. hunc inquit in curru à tigribus tracto vehi ſolitum, & pro habenis, loriſque, teneris pampinis vti, vt patet ex his:

Nec qui pampineis victor iuga flectit habenis
Liber, agens celſo Nyſe de vertice tigres.

Et Ouidius libro primo de Arte:

Iam Deus in curru, quem ſummum texerat vuis,
Tigribus adiunctis aurea lora dabat.

Conſueuit & pro ſceptro thyrſum geſtare, quæ haſta erat frõdibus vitium aut hæderæ aliquando ſuauiter ornata, & cerui pellem, quam nebrida vocabant, vt ſcripſit Euripides in Bacchis:

πρώτας δὲ θήβας τῆσδε γῆς ἑλληνίδος
ἀνωλόλυξα, νεβρίδ᾽ ἐξάψας χροὸς,
θύρσον τε δοὺς εἰς χεῖρα κίσσινον βέλος.
Thebasq; primas vrbem adiui Græciæ,
Ibi fremuiq; pelle ſumpta nebride.
Hederaq; thyrſum tradidi illo tempore.

Atque ſacrificantes ramos abiegnos geſtabãt, cum illi abies in coronas eſſet ſacrata. vti Xenophanes ait in Salib.

—— εἰς στεφάνους
ἑστᾶσι δ᾽ ἐλάται πυκιναὶ περὶ δῶμα.
—— in coronas.
Conſiſtunt abietes pulchram circa domum.

Nam hedera, & ſmilax, & abies [illegible] quercus erant arbores Baccho ſacræ quibus Thyades vtebantur in ſacris, vt eſt in his:

—— ἐπὶ δ᾽ ἔθεντο κισσίνους
στεφάνους, δρυός τε, μίλακός τ᾽ ἀνθεσφόρους.
Hedera dederunt hæc coronas crinibus,
Quercusq; ſmilacisq; onuſta floribus.

Et illud:

ὦστε-

Digitized by Google

ὦ σεμέλας τροφοὶ θῆβαι,
στεφανοῦσθε κισσῷ
βρύετε βρύετε χλοηρᾷ
σμίλακι καλλικάρπῳ
καὶ καταβακχιοῦσθε δρυὸς
ἢ ἐλάτας κλάδοισι.
O Semeles altrices Thebæ
Coronemini hederæ.
Cingite cingite virenti
Smilaci fructifera:
Atq; bacchemini quercus,
Siue abiectis cincta ramis.

Fuit illa ſacra pica ob garrulitatem ebrioſorum, & ficus folia propter memoriam Sycæ in illam arborem verſæ, & vitis ob Staphylæ caſum, quæ ambę in arbores ſui nominis mutatæ ſunt ab illo Deo, cùm συκῆ ficum, ac σαφυλὴ vitem ſignificet. Fuit illi etiam narciſci corona non ingrata ob tarditatem ingenii ebrioſorum, & draco inter reptilia fuit ſacer Libero patri, vt ait Plutarchus in problem. Sympoſiacis. Huius Dei ſacerdotes fœminæ plerunque fuerunt, quæ nunc ab inſania Menades. nunc ab impetu & furore Thyades, vel à Thya quæ prima ſacra Bacchi inſtituit, nunc ab intemperantia, morumque prauitate, Bacchę vocabantur. Dictæ ſunt & Mimallones, quia Dionyſum imitarentur: nam in montibus plerunque verſantes leones manibus ſecum adducebant, aliasque feras: deinde iis crudis veſcebantur; terramque ferulis percutientes, aut ſaxa, cum ſitirent, vinum, vel lac, vel mel ſcatere faciebant, anguesque habebant pro zonis comis implicitos.

Huius Dei Satyros, & Silenos, & Lenas, & Nymphas, & Naiades, & Tityros ſacerdotes fuiſſe inquiunt Strabo lib. 10. Dionyſii res ge-

ſtas

ſtas conſcripſit Diodorus libro 5. hiſtoriarum, Oroſius primo cùm Pegaſus Eleutharienſis primus Liberi patris religionem Athenienſibus tradiderit, vt Perimander ait in lib. 2. de ſacrificiorum ritibus apud varias gentes. Fama eſt hunc in Nyſa Arabiæ fęlici ciuitate imperaſſe, multaque humano generi vtilia inueniſſe nam præter vinum & mellis conficiendi rationem, ſacrificiorum ritus quoque inueniſſe dicitur, vt ſcripſit Ouid. in 3 Faſtorum.

Ante tuos ortus aræ ſine honore iacebant
Liber, & in gelidis herba reperta focis.

Cum hic de omnibus nationibus bene mereri ſtuderet, orbemque terrarum illa, quæ ſciebat docendo peragraret, Mercurium Triſmegiſtum vxori conſultorem, ac Herculem Aegypti pręſidem reliquiſſe dicitur, Prometheoque primum ab Hercule locum dedit. mox Buſiride Phęnicię Antęo Libyæ præfectis, ipſe coacto ex agricolis mulieribusque exercitu ad Indos, & intima Aſię loca penetrauit. Deinde Indis, qui illum aſpernabantur, & vniuerſi orientis regionibus ſubiugatis, ad primum Oceani litus in montibus Indię non procul à Gange flumio columnas duas erexit, tanquam ad vltimas hominibus peruias oras ex parte Orientis penetraſſet: de quib. columnis ita ſcripſit Dionyſius in ſitu orbis:

ἔνθά τε καὶ στῆλαι Θηβαιγενέος Διονύσου
ἑστᾶσιν πυμάτιον παρὰ ῥόον ὠκεανοῖο,
ἰνδῶν ἐσχατίοισιν ἐν οὔρεσιν ἔνθά τε γάγγης
λευκὸν ὕδωρ νυσαῖον ἐπὶ πλαταμῶνα κυλίνδει.

Hac & Thebani Dionyſi terra columnas
Monſtrat ad Oceanum, atque extremi littora ponti:
Montibus Indorum, qua vaſto gurgite Ganges
In mare ſe voluit, Nyſæam impellit & vndam.

Teſtatur & Sidonius Antipater in eo carmine columnas à Baccho in Oriente, vt in Occidente ab Hercule fuiſſe poſitas, cum inquiat:

ἀμφοῖν δὲ στῆλαι συντέρμονες, εἴκελα δ' ὅπλα.

Arma eadem ambobus ſunt termini vtrique columna.

Quod autem eò arma intulerit Dionyſus, vniuerſamque Indiam debellauerit, & vrbes orientis ſubegerit, ita innuit idem Dionyſius:

αὐτὸς δ', ὁππότε φῦλα κελαινῶν ὤλεσεν ἰνδῶν
ἠμωδῶν ὀρέων ἐπεβήσατο.

Vt genus Indorum nigrorum Marte feroci
Perdomuit, montes Emodos ſcandit.

Fabulati ſunt antiqui Sollacem Armeniæ fluuium in Araxem ſtagnum influentem dictum fuiſſe Tigrim ab ea tigre, quam conſcendens Dionyſus Iunonis conſilio furioſus traiecit, cùm maria ac terras circumiens remedium affectus quæreret. nā cum Iupiter exoratus tigrim

pro

pro lintre miſiſſet traiecturo, mox ad euentus memoriam fluuium ita vocauit: quod tamē alij à Medo eius filio & Alpheſibœæ factum fuiſſe maluerunt. Ac neque per Indiam ſolum, è qua poſt triennium redijt, ſed mox per Libyam & Hiſpanias peruagatus eſt, mulieresque choreis & ſaltationibus indulgentes multas in caſtris habuit, ob quas non minùs quàm ob armorum reiq; militaris ſcientia fuit celeber. Hic vbi Nyſam florentiſſimam ciuitatem in India condidiſſet apud Indum fluuium, ac poſtea in Diam inſulam rebus Indicis compoſitis traieciſſet, Ariadnam duxit. Hic Deus cum aliquando in Naxū nauigare iuberet nautas, atque hi in alios locos illum aſportarent, repentè hęderę per remos ſerpebant, ac nauis nulla vi remorum loca dimoueri poterat. At Hom. in hymno quodam in Bacchum à piratis Tirrhenis illam captum fuiſſe ſcribit, cùm ī littore maris peruagaretur. Illi hunc filium regis alicuius rati ſeum ligare voluerunt, ſed cùm à gubernatore reprehenderentur, illum minimè audientes & obiurgantes, non modò ligauerunt, ſed vt magno precio redimeret in ſuam patriam ipſorum captiuum aſportare conati ſunt atque ſtatim vela intumeſcentia ventis tetenderunt, tum verò.

οἶνος μὲν πρώτιστα θολὴν ἀνὰ νῆα μέλαιναν
ἡδύποτος κελάριζ' εὐώδης, ὤρνυτο δ' ἐδμή.
ἀμβροσίη. ναύτας δὲ τρόμος λάβε πάντας
ἰδόντας.
αὐτίκα δ' ἀκρότατον παρὰ ἱστίον ἐξετανύσθη
ἄμπελος ἔνθα καὶ ἔνθα κατακρεμνῶντο δὲ
πολλοὶ
βότρυες, ἀμφ' ἱστὸν δὲ μέλας εἱλίσσετο κισσὸς
ἄνθεσι τηλεθάων. χαρίεις δ' ἐπὶ καρπὸς ὀρώρει
πάντες δὲ σκαλμοὶ στεφάνους ἔχον.

Dulcia

Dulcia per nauim ſcaturiunt vina repente,
Mirus odor quorum ſurgebat, pallida membra
Concuſſit nautis timor, & reuerentia diuum:
Hinc illinc velo in ſummo concernitur altè
Vinea, quæ multos fudit frondoſa racemos
Pendentes. hedera malum texere corymbis,
Frondibus & nigris: ſcalmiq; habuere coronas.

Fuerũt qui dixerint malum & remos, & antennam in ſerpentes fuiſſe verſos, vt ſcripſit Demaratus in certaminibus Dionyſiacis. Ipſe verò Dionyſus leo factus ita omnes nautas præter ipſum gubernatorem, in fugam vertit, vt in delphinos verſi, in mare ſtatim deſiluerint. At non ſemel tantùm hoc accidiſſe dicitur, vt cum nauigaret, vites & hæderæ in nauibus repente ſint exortę, multaque alia plantarum ſibi conſecratarum genera: quippe cùm nata ſint etiam tũ, cùm puer à Nymphis in Eubœam traijceretur, vt nos luſimus in libr. 4. Venationum his verſibus:

Cum medij nauis ſulcaret tergora ponti,
Atq; ab vtroq; pari diſtarent littore tractu,
Serpere cœperunt hedera tabulata virentes,
Et ſimilax, apiumq; comis frondeſcere adultis.

Fabulati ſunt præterea Bacchum triennium apud Proſerpinam dormiuiſſe, deinde excitatum choreis indulſiſſe cum Nymphis, vt ait Orpheus in hoc hymno:

ἀμφιετῆ καλέω βάκχον, χθόνιον Διόνυσον
ἐγρόμενον κοῦρον ἅμα νύμφαις εὐπλοκάμοισιν·
ὃς παρὰ περσεφόνης ἱεροῖσι δόμοισιν ἰαύων
κοιμίζει τριετῆ χρόνον, βακχήϊον ἁγνόν·
αὐτὸς δ' ἡνίκα τὸν τριετῆ πάλι κῶμον ἐγείρει,
εἰς ὕμνον τρέπεται σὺν ἐϋζώνοισι τιθήναις.

Terreſtrẽ canimus Dionyſũ, & numina Bacchi,
Cum nymphis experrectum, quibus eſt coma pulchra:
Qui prope Perſephonen ſacris penetralibus olim
Dormiuit Bacchi tempus tres ſegniter annos.
Vt tribus exactis conuiuia læta nouantur,
Ille ſuis repetit mox cum nutricibus hymnum.

Hunc eundem Deum θεσμοφόρον, ſiue legiſlatorem, idem poeta appellauit, quia cum ab Indica expeditione in patriam poſt triennium reuertiſſet, domeſticorum, & eorum quibus regnum commiſerat, perfidiam expertus, elatos iam ſceleratorum animos inſolentia legum infregit, hoſteſque profligauit, & res imperij in meliorem ſtatum, quam antea fuerant, perduxit. Fuit Dionyſus etiam Oſiris vocatus ab Aegyptijs, vt teſtatur Herodotus in Euterpe: θεοὺς γὰρ δὴ οὐ τοὺς αὐτοὺς ἅπαντες ὁμοίως Αἰγύπτιοι σέβονται, πλὴν Ἴσιός τε καὶ Ὀσίριος, τὸν δὴ Διόνυσον εἶναι λέγουσι. *Deos autem ipſos non æquè omnes colunt Ægyptij, præter Iſidem & Oſirim, quem Dionyſum eſſe inquiunt.* Fama eſt Bacchum in eo bello quod aduerſum Iouem Titanes geſſerunt, fuiſſe ab illis diſcerptum, cuius cor palpitans ad Iouem Pallas detulit, vt ait Iſacius his verbis: Διόνυσον γὰρ, τὸν καὶ Ζαγρέα καλούμενον, υἱὸν Διὸς καὶ περσεφόνης ὑπάρχοντα, μελιδὸν οἱ τιτᾶνες ἐσπάραξαν. οὗ τὴν καρδίαν ἔτι παλλομένην ἀνήνεγκεν. *Dionyſum enim illum, qui & Zagreus, aut Sebaſis fuit vocatus, Iouis & Proſerpinæ filium Titanes membratim diſcerpſere, cuius cor adhuc palpitans attulit.* Hic cum ſepultus fuiſſet, reuixiſſe fertur integer: Hic Dionyſus qui & Oſiris vocatus fuit, multa humano generi vtilia excogitauit, vt dictum eſt. primus enim colendorum agrorum rationem Aegyptios docuit, vt teſtatur Dionyſius in libro de Situ orbis in his:

τῇ, παραναιετάουσιν ἀριπρεπέων γένος ἀνδρῶν,
οἳ, πρῶτοι βιότοιο διεστήσαντο κελεύθους·
πρῶτοι δ' ἱμερόεντος ἐπειρήσαντο ἀρότρου.
καὶ σπόρον ἰθυτάτης ὑπὲρ αὔλακος ἁπλώσαντο·
πρῶτοι δὲ γραμμῇσι πόλον διεμετρήσαντο
θυμῷ φρασσάμενοι λοξὸν δρόμον ἠελίοιο.

Ad Nili ripas habitat clariſſima gens, quæ
Humanæ vitæ ſtatuerunt iura priores:
Qui primi ſegnem ſulcarunt vomere terram:
Qui primi rectis ſparſerunt ſemina ſulcis:
Qui primi cœlum ſunt certo limite menſi,
Obliquoſq; animo ſolis cinxere meatus.

Atque Tibullus in libro Elegiarum primo ita eius inuenta percurrit:

Primus aratra manu ſolerti fecit Oſiris.
Et teneram ferro ſollicitauit humum.
Primus inexpertæ commiſit ſemina terræ,
Pomaq; non notis legit ab arboribus.
Hic docuit teneram palis adiungere vitem.
Hic viridem dura cædere falce comam.
Illi iucundos primum matura ſapores
Expreſſa incultis vua dedit pedibus.

Nam & Euripides in Bacchis omnium propè eorum quæ humano generi inuenta fuerunt, vtiliſſimum vinum putauit, cùm obliuionem omnium malorum, & ſomni autorem, & triſtitię ſolatium Bacchum inueniſſe dicat, vt ex his patet:

—— Σεμέλης γόνος
βότρυος ὑγρὸν πῶμ' ηὗρε, κεἰσηνέγκατο
θνητοῖς, ὃ παύει τοὺς ταλαιπώρους βροτοὺς
λύπης, ὅταν πλησθῶσιν ἀμπέλου ῥοῆς.
ὕπνον τε λήθην τῶν καθ' ἡμέραν κακῶν

Digitized by Google

δίδωσιν, οὐδ' ἐς' ἄλλο φάρμακον πόνων.

—— Semele ſatus.
Potum racemi repperit mortalibus
Ac protulit; mœroris ille nubila
Fugat repletis vineo liquoribus,
Somnuſq; fit mali diebus ſingulis
Obliuio: nec pharmacum malo aptius.

Cùm vinum igitur inuentum mortalibus Dionyſus excogitaſſet, mos fuit apud antiquos vt Bacchi datoris lætitiæ, quem Bonum dæmonem appellabant, poculum extremum poſt cœnam remotis menſis circumferretur: quod boni dæmonis dicebant, quia bonus Deus Dionyſus illud inueniſſet, vel quia cum moderatione ſumptus vtilis ſit & bonus potus: de quo ita meminit Ariſtophanes in Equitibus:

μὰ Δί' ἀλλ' ἄκρατον οἶνον ἀγαθοῦ δαίμονος.
Non per Iouem potum boni ſed dæmonis.

Draco fuit huic Deo propter perſpicacitatem inter reptilia dicatus, vt ait Plutar. in problematis Sympoſiacis. Memoriæ prodidit Lucianus in dialogo Iunonis & Iouis Icarium cæſum fuiſſe apud Indos, quia cum palmitem & vini faciendi rationem à Baccho didiciſſet, creditus eſt primum ab Indis venenum in conuiuio exhibuiſſe: nã Indi vino primum guſtato in inſaniã ſunt conuerſi, vt ait idem in Nigrino. Atque Plutarch. etiam in eo dialogo, in quo diſquiritur ignis ne an aqua ſit vtilior, vitem ex India in Græciam primùm portatam fuiſſe teſtatur, cùm tamen apud Thebanos primùm vitis nata eſſe dicatur, vt aſſerit Pauſanias in Bœoticis, & inde ad Indos deportata. Neque mirum eſt ſanè cæſum fuiſſe Icarium propter vinum, cùm immoderatus illius vſus non parum obſit mortalibus, ſecretaque animi aperiat, & in inſaniam

propè

Digitized by Google

propè impellat, vt ait Homerus lib. ξ. Odyſſeæ in his verſibus:

——— οἶνος γὰρ ἀνάγει
ἠλεὸς, ὅς τ᾽ ἐφέηκε πολύφρονά περ μάλ᾽ ἀεῖσαι,
καί θ᾽ ἁπαλὸν γελάσαι, καί τ᾽ ὀρχήσασθαι ἀνῆ-
κεν,
καί τι ἔπος προέηκεν, ὅπερ τ᾽ ἄῤῥητον ἄμεινον.
Pocula prudentes etiam fœcunda choreis
Indulgere iubent, cantareque voce ſonora
Pocula, quæ vtiliter tacerentur, multa profari.

Nam vbi vires corporis, mentemque vini imperium ſubegerit, multa effutire coguntur homines, vt ſcripſit in his etiam Theognis:

ἄφρονος ἀνδρὸς ὁμῶς καὶ σώφρονος οἶνος, ὅταν δὴ
πίνεθ᾽ ὑπὲρ τὸ μέτρον, κοῦφον ἔθηκε νόον.
Prudentis ſtultique viri immoderatius hauſta
Vina leuem mentem reddere ſæpe ſolent.

Sed neque hæc ſola incommoda vini vſus immodicus affert, verùm etiam corpus mirificè labefactat, vt nos ſcripſimus in noſtro libro Aucupii, quem Græcis verſibus imparibus inceptum, vbi abſolutus fuerit, mittere decreuimus ad doctiſſimum & ſapientiſſimũ RENALDVM Ferrarium Præſidem Comitiorum Pariſenſium quem Senatorem Regium non ſolum propter inſignem autoritatem diligo mirificè & obſeruo, ſed multo magis ob ſingularem eius humanitatem & ſapientiam: Nam cum Orator proximis annis fuiſſet in ſacra Tridentina ſynodo, & nuper apud illuſtriſſimum Senatum Venetum, omnes in his locis eius eruditionem ac ſapienter dicta tanquam oraculi Delphici ſunt admirati. Ita verò ſe habent carmina quædam:

οἶνος πινόμενος πολὺς, ὀργὴ, κύπρις, ἀμυδρῶς
θᾶσσον ἄγει θνητοὺς εὐθὺ καταχθονίων.
Importuna trahunt in triſtia tartara Ditis
Recta mortales ira merumque Venus.

Scriptum reliquit Pauſanias in Laconicis in monte ſupra Migonium, quem locum vocabant Laryſium, vuam maturam prius inuentam fuiſſe: quo in monte ineunte vere dies feſtos agitabant in honorem Bacchi. Non minor tamen gratia illi aſino habenda eſt, quem Naupliæ incolæ lapideum erexerunt, quia putationem vitium adinuenit, quàm Baccho, qui vires tantum oſtendit mortalibus: nam niſi vitis cultura & putatio inuenta fuiſſet, breui totum id munus erat interiturum, aut inutile futurum. Cũ igitur aſinus vitis pampinos Naupliæ abroſiſſet ſarmentorum putationem vtilem eſſe vitibus oſtendit: quippe cùm illa ſit arbor omnium cæterarum humidiſſima, pluraque gignat ligna ſuperuacanea, tanquam excrementa. Docuit Bacchus etiam mortales mercaturam & nauigationem, vt teſtari videtur Dionyſius in ſitu orbis, qui è Phœnicia, & è regione mari rubro propinqua, & nauigationem & aſtrorum cognitionem profluxiſſe ait, cùm Phœniciæ imperaret Bacchus, vt eſt in his:

τῶν δ᾽ ἀνδρῶν γενεῆς, οἳ ἐρυθραῖοι γεγάασιν,
οἳ πρῶτοι νήεσσιν ἐπειρήσαντο θαλάσσης.
πρῶτοι δ᾽ ἐμπορίης ἁλιδινέος ἐμνήσαντο.
καὶ βαθὺν οὐρανίων ἄστρων πόρον ἐφράσαντο.
Qui rubrum coluere fretum genus inde virorum,
Qui primi ſpreuere maris ventoſque minaſque:
Primi ſunt auſi merces committere ponto,
Et cœli curſus ſeruare, & ſydera mundi.

Fertur hic Deus primus omnium mortaliũ depreſſos ad ſordida quæque hominum animos ad Deorum cultum erexiſſe, vt teſtatur in his Ouid. lib. 3. Faſtorum:

Ante tuos ortus aræ ſine honore fuerunt
Liber, & in gelidis herba reperta focis:
Te memorant Gange, totoque Oriente ſubacto
Primitias magno ſepoſuiſſe Ioui.
Cinnama tu primus, captiuaque thura dediſti.
Deque triumphato viſcera toſta boue.

Hunc Deum, quem ſuperiùs ſemper iuuenem è ſententia nonnullorum ſcriptorum diximus, Elienſes barbatulum eſſe crediderunt, vt ait Pauſanias in prioribus Eliacis: qui cùm cornutus etiam fingeretur, ad huius imitationem Mimallones cornua ſuis capitibus alligare conſueuerunt, vt ait Iſacius. ac neque ſolùm cornutus, ſed etiam taurino capite ab antiquis fingebatur, vt idem teſtatur. Fuit & diuinationum Deus creditus Dionyſus, vt in his teſtatur Euripides in Bacchis:

μάντις δ᾽ ὁ δαίμων ὅδε· καὶ γὰρ βακχεύσιμον,
καὶ τὸ μανιῶδες, μαντικὴν πολλὴν ἔχει.
Deusque vates eſt: furor nam Bacchicus
Vim vaticinandi rite plurimam tenet.

Coronabantur hedera quicunque Libero patri erant initiaturi, vt ſignificauit Euripides in Bacchis, vt alij crediderunt, quia paruus Dionyſus in illa arbore fuit occultatus; vt verò alij, quia racemos vuarum imitatur, vel quia ſemper ſit viridis & iuuenis, qualis Deus ipſe fingebatur, vel quia cùm frigida ſit arbor natura, ob inſitum frigus adiumento ſit aduerſus ebrietatem. Alij ſacram Baccho putarunt, quia Ciſſus Bacchi comes inter ſaltandum incommodius cum Satyris perijt, ac Bacchi iuſſu fuit in arborem mutatus, quam Græci ciſſum, Latini hederam vocarunt. Alij ad imitationem Bacchi id factum crediderunt, quod ille, cùm eſſet puer, hedera & lauro coronatus inccederet, vt

ait Homerus in hymnis :
δὴ τότε φοιτίζεσκε καθ' ὑλήεντας ἐναύλους,
κισσῷ καὶ δάφνῃ πεπυκασμένος.
Tum quoq; paruus erat, ſyluisq; errabat in altis
Ornatus lauro atque hedera.

Atque non ſolum initiantes, ſed etiam coronæ ſacrificantium, quibus caput vinciebantur, ad illius Dei imitationem Bacchi dictæ ſunt, vt teſtatur Nicander in libro linguarum in his :
βάκχοισι κεφαλὰς περιανθέσιν ἐστέψαντο.
Tempora cinguntur bacchis florentibus illis.

Erat enim legibus ſacrificiorum ſancitum, vt coronarentur hedera quicunque Baccho initiarentur, vt ait Dionyſius in Coſmographia:
ὀρνύμεναι τελέθουσι κατὰ νόμον ἱερὰ βάκχου
στεψάμεναι κισσοῖο μελαμφύλλοιο κορύμβοις
ἐννύχιαι, παταγῆς δὲ λιγυθρόος ὄρνυται ἠχή.
Concita agunt, vt lex Baccho ſacra tēpora ramis
Deuincta nigris hederę, ac pallente corymbo
Nocturna: clamorq; ingens conſurgit ad auras.

Conſueuerunt Camaritæ, quæ natio eſt Indiæ finitima, cùm Bacchum ab Indica expeditione redeuntem humaniter accepiſſent, illum egregiè colere, cingulaque & hinnulorum pelles circa pectus habere, vt idem in his ait:
καὶ καμαριτάων φῦλον μέγα, τοί ποτε βάκχον
Ἰνδῶν ἐκ πολέμοιο δεδεγμένοι ἐξείνισσαν.
καὶ μετὰ ληνάων ἱερὸν χορὸν ἐστήσαντο,
ζώματα καὶ νεβρίδας ἐπὶ στήθεσι βαλόντες.
εὐοῖ βάκχε λέγοντες.
Et Camaritarum genus ingens, Bacchus ab Indis
Hoſpitio rediens quibus eſt acceptus, vt illi
Lenarum ſtatuere chorum, qua cingula, & vnà
Damarum pelles poſuerunt pectora circum.
Euoe Bacche frementes.

Nam Lenę vocatæ ſunt Nymphæ quæ torcularibus præerant, vt fontibus Naiades. Celebrabantur autem Bacchi ſacrificia cùm tripudijs, quare Dionyſus vocatus eſt ἐνόρχης δαίμων, ſiue tripudij Deus vt ait Lycophron:
δαίμων ἐνόρχης φιγαλεὺς φαυστήριος.
Deus tripudij, Phigaleus, Phauſterius.

Nam ὀρχεῖσθαι tripudiare ſignificat: qui idē dictus eſt Phigaleus, quod in Arcadia coleretur: & Phauſterius, quia lampades & lumina adhiberentur in huius ſacrificijs. Fuit hic Deus in numerum Deorum reliquorum relatus ob ea quæ in genus humanum contulit beneficia, ob res præclarè geſtas, ob diſcordias, & contentiones à ſe compoſitas, ob ciuitates extructas, ob leges, quas dedit ciuitatibus, vt teſtatur Horat. lib. 2. Epiſtolarum :
Romulus, & Liber pater, & cum Caſtore Pollux,
Poſt ingentia facta Deorum in templa recepti,
Dum terras, hominumque colunt genus, aſpera bella
Componunt: agros aſſignant, oppida condunt.

Agebantur huius Dei ſacra à mulieribus, vt diximus, quod illas habuiſſet ſocias in Indica expeditione: quæ dictæ ſunt Bacchæ ab inſanis clamoribus: currebat enim cum tædis & funalibus accenſis per noctem, quibus vtebantur in illis ſacrificiis, atque crinibus paſſis ita clamabant currentes : euhœ, quæ voces ſunt bene ac fœliciter precantium. Hi poſtea vocibus in vnū compoſitis Eubœus Bacchus vocari cœpit: deinde Euhyius ſiue bonus filius, quia cùm Gigantes bellum Ioui intuliſſent, in leonem verſus vnum eorum prior laniauerit ac diſcerpſerit. Ea re præclarè geſta Iupiter lætatus dicitur Dionyſum Bonum filium vocaſſe, Lucianus in Dea Syria Oſirim, ſiue Dionyſum apud Byblios Aegypti populos mortuum & humatū fuiſſe ſcribit, & anniuerſarios luctus, ritusque ſacrorum in eius honorem inſtitutos. Atqui quòd & ipſe & Hercules eandem patriam haberent diximus, & iiſdem propè armis vterentur, & quòd pariter combuſti ſunt : quod etiam declarauit ipſe Sidonius Antipater in his carminibus :
ἀμφοῖν δὲ στῆλαι συντέρμονες, εἴκελα δ' ὅπλα.
νεβρὸς, λεοντῆ, κύμβαλα δὲ, παταγή.
ἥρη δ' ἀμφοτέροις χαλεπὴ θεός. οἱ δ' ἀπὸ γαίης
ἦλθον ἐς ἀθανάτους ἐκ πυρὸς ἀμφότεροι.
Amborumq; columnę: atq; arma ſimillima vtriq;
Cymbala clamori, pellem & vterq; tulit,
Et grauis ambobus Iuno Dea: adiuit vterq;
E terra ad ſuperos, igne cremante, Deos.

Multa huius Dei ſacrificia multis in locis celebrabantur, quę & nominibus & ritibus & temporibus differebant: atque primi mortalium Phœnices Bacchi ſacra inſtituerunt, quæ poſtea Orpheus in Græciam ad Thebanos detulit, in quibus laniatus fuit. Agebatur dies feſtus apud Athenienſes, quo die Liberi patris cultum à Pegaſo Eleutherienſi ex oraculo Delphico acceperunt, quæ dicebantur Oſchophoria, vt ait Pauſanias in Atticis. Erat autem conſuetudo, vt ait enarrator Nicandri, vt pueri pampinos manibus geſtantes tributim è ſacro Dionyſi templo in ſacellum Palladis cognomento Scirrhadis cum precibus decurrerent. Celebrabantur & Trieterica in eius honorem, quia tertio anno ab Indica nauigationem reuertiſſet, quæ agebantur per brumam, vt ait Ouid. in 1. Faſtorum :
Sacra corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi,
Tertia quæ ſolito tempore bruma refert.

Ho-

Digitized by Google

Horum ſacrificiorum & tempus, & inſtrumenta, & habitum Baccharum demonſtrauit idem poeta lib. 6. Metamorph.

Tempus erat, quo ſacra ſolent trieterica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus, nox conſcia ſacri,
Nocte ſonat Rhodope tinnitibus æris acuti,
Nocte ſua eſt egreſſa domo Regina: Deiq;
Ritibus inſtruitur, furialiaq; accipit arma:
Vite caput tegitur: lateri ceruina ſiniſtro
Vellera dependent, humero leuis incubat haſta.

Nam his armis inſtructę cum vociferatione diſcurrentes crinibus paſſis diuinare, ac res futuras prædicere credebantur. Epilenęa ſacrificia, & certamen, & cantilenæ vocabantur, quę fiebant vindemiæ tempore, cùm torcular exprimendis vuis eſſet inuentum apud Acharnanes, vt ait enarrator Ariſtophanis. Nam certabant inter calcandas vuas, quis citiùs plus muſti exprimeret, & Bacchi laudes canebant inter calcandum, rogabantque vt quam ſuauiſſima muſta defluerent, cùm agerentur hæc in agris, Dionyſia ibi ſimplici nomine dicebantur. Celebrabantur Lenęa præterea in ciuitate Athenarum ineunte Vere, quo tempore vina de fæce eximebantur, tributa quæ ferebantur ab externis: quod certamen erat bibentium plerumque, Bacchumque lætitiæ autorem canentium. cuiuſmodi carmina ſunt illa Euripidis in Bacchis:

τὴν παυσίλυπον ἄμπελον δοῦναι βροτοῖς.
οἴνου δὲ μηκέτ' ὄντος, οὐκ ἔστιν κύπρις,
οὐδ' ἄλλο τερπνὸν οὐδὲν ἀνθρώποις ἔτι.
Obliuionem palmitem mali dedit:
Si vina tollas, & Venus ſtatim perit,
Nec dulce quidquam reſtat hinc mortalibus.

Fuerunt & Phallica in Dionyſi honorem inſtituta, quæ apud Athenienſes agebantur, apud quos primus Pegaſus ille Eleutherienſis Bacchi cultum inſtituit: in quibus cantabant quemadmodum Deus hic morbo Athenienſes liberauit & quemadmodum multorum bonorum author mortalibus extitit. Fama eſt enim quod Pegaſo imagines Dionyſi ex Eleutheris ciuitate Bœotiæ in Atticam regionem portante Athenienſes Deum neglexerunt, neque, vt mos erat, cum pompa acceperunt: quare Deus indignatus pudenda hominum morbo infeſtauit, qui erat illis grauiſſimus: tunc eis ab oraculo, quo pacto liberari poſſent petentibus, reſponſum datum eſt ſolum eſſe remedium malorum omnium, ſi cũ honore & pompa Deum recepiſſent: quod factum fuit. Ex ea re tum priuatim, tum publicè lignea virilia thyrſis alligantes per eam ſolemnitatem geſtabant: fuit enim Phallus vocatum membrum virile. Alii Phallum ideo conſecratum Dionyſo putarunt, quia ſit autor generationis. Agebant Athenienſes præterea Canephoria in honorem Dionyſi, quod genus erat conſuetudinis quale ſcribitur his verbis à Demarato in certaminibus Dionyſiacis: κατὰ τὴν τῶν διονυσίων ἑορτὴν παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἀθηναίοις, αἱ εὐδιτεῖς, παρθένοι τότε πρῶτον ἡβῶσαι, ἐκανηφόρουν. ἦν δὲ ἐκ χρυσοῦ καθαροῦ πεποιημένα τὰ κανᾶ, ἐφ' ὧν τὰς ἀπαρχὰς ἁπάντων τῶν καρπῶν ἐτίθεσαν. *Per feſtum Dionyſij diem, qui apud antiquos Athenienſes agebatur, virgines agiles, quæ ad pubertatem accederent, tum primum caniſtros ferebant, qui caniſtri erant ex puro auro, in quibus erant fructuum omnium primitiæ impoſita.* Quanquam non defuerunt qui non in honorem Dionyſi, ſed Dianæ, Canephoria inſtituta crediderint, cùm dicerent virgines nobiles per ea ſacra caniſtros earum rerum quas pulchriores acu laboraſſent, plenos Dianæ conſecrare ſolitas, atque ita ſignificaſſe ſe prioris vitæ virginitatiſque pertęſas, cupere exautorari, vt aſſeruit Dorotheus Sydonius, quæ ſacra celebrabantur, vt quidam voluerunt, ſub finem menſis Aprilis. Fuerunt & Apaturia Dionyſo conſecrata, quorum initium & cauſa huiuſmodi fuiſſe perhibetur à Chariclein Catena cùm bellum exortum eſſet inter Athenienſes & Bœotos, Xāthius Bœotus Thimœtem Athenienſium Imperatorem ad ſingulare certamen prouocauit, quo debellato Melāthus Meſſenius poſtea illum id imperium ſucceſſit, qui peregrinus fuit, & à Periclymene Nelei erat oriundus. His igitur ſingulari certamine dimicantibus quidam à tergo Xanthij nigra pelle capræ indutus apparuit: tunc ille iniuriam ſibi fieri inquit, cùm ad ſingulare certamen cum ſocio accederet: ac dum reſpiciens conuertitur, ab aduerſario dolo cęditur. cùm verò Dionyſus creditus ſit, quem pelle capræ indutum apparuiſſe autumant, dies feſti fuerunt in eius honorem ab Athenienſibus menſe Octobri inſtituti. Celebrabantur per hos dies Apaturia ſic dicta à decipiendo: quorum dierum primus Dorpia dicebatur, quia veſpertino tempore conuenirent in vnum locum, qui eſſent eiuſdem tribus, & vnà conuiuium pararent Secundum dixerunt Anarrhyſim, quòd eo die victimæ immolarentur: nam & Ioui tribuli, & Palladi ſacrificabant. & ἀναῤῥύω ſurſum traho ſignificat, & ſacrifico, quia immolantes victimarum iugulandarum colla ſurſum conuerterent. Tertius dies dictus fuit Cureotis, quo die iuuenes mares ac puellæ nomina dare conſueuerunt, vt in tribus aſcriberentur. Alij quar-

quartum diem addiderunt, quem vocarunt Epibdam, vt ſcriptum reliquit Paniaſis. Celebrabantur & Ambroſia vocata, qui dies erat menſe Ianuario Dionyſo ſacer, quem etiam menſem Lenæonem vocarunt, quia per id tempus vina in ciuitatem importari eſſent ſolita: ac menſem nominarunt à Dionyſo, quod is præeſſet torcularibus: vnde Lenęus etiam dictus eſt. Pithœgia verò cùm dolia relinirentur, fiebant, atque tunc omnibus præſentibus Dionyſi minus in honorē Dionyſi impartiebant, quod commune erat amicorum ſympoſium, vt ſcripſit Philochorus. Hæc eadem cùm à Romanis celebrabantur, dicta ſunt Brumalia, cùm Brumus dictus ſit Bacchus. Fuerunt & Aſcolia dicta apud Athenienſes, quæ ita fiebant, vt ait Zezes in commentariis in Heſiodum: ἐγένετο δὲ τὰ ἀσκώλια οὕτως, ἀσκοὺς πεφυσημένους καὶ πνεύματος πεπληρωμένους τιθέντες κατὰ γῆς, ἑνὶ ποδὶ ἐφαλλόμενοι, ἄνωθεν τούτων ἐφέροντο. καὶ πολλάκι κατολισθαίνοντες εἰς γῆν ἔπιπτον. τοῦτο δὲ ἐποίουν τιμῶντες τὸν Διόνυσον. ὁ γὰρ ἀσκὸς δέρμα ἐστὶ τράγου. ὁ δὲ τράγος τοὺς θαλλοὺς τῆς ἀμπέλου τρώγων, λυμαίνεται ταύτην *Fiebant autem hoc pacto Aſcolia: vtres inflatos ventoq́; plenos humi deponentes altero pede inſiliebant, atq; ſuper iis ferebantur Tum ſæpius labentes in terram decidebant. faciebant autem id in honorem Dionyſi, quoniam vter pellis eſt hirci, qui pampinos vitium comedens illis obeſt plurimum.* quem tamē vtrem quidam vino repleri ſolitum fuiſſe crediderunt, vt traditum eſt à Menandro in libro de myſteriis, atque peritior vinum habebat præmium. Eſt enim hircus animal maximè vitibus infeſtum, vt teſtantur illa carmina Eueni poetę.

κἤν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν, ὅμως δ' ἔτι καρποφορήσω.
ὅσσον ἐπισπεῖσαί σοι τράγε θυομένῳ.

Rodas me licet ad ſtripem, de palmite fundam
Dulcia mactando vina ſed hirce tibi.

Agebantur hæc ipſa ſacrificia apud Latinos etiam, quæ Aſcolia vocabantur, plurimumq́ue conferre credebantur ad vinearum fertilitatem, quorum ritum ita prędarè expreſſit Virg. lib. 2. Georgicorum:

Frigora nec tantum cana concreta pruina,
Aut grauis incumbens ſcopulis arentibus æſtus:
Quantum illi nocuere greges, duriq́; venenum
Dentis, & ad morſo ſignata in ſtripe cicatrix.
Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris
Cæditur & veteres ineunt proſcenia ludi:
Præmiaq́; ingentes pagos & compita circum
Theſeidæ poſuere atque inter pocula læti
Mollibus in pratis vnctos ſaliere per vtres:
Nec non Auſonij Troia gens miſſa coloni
Verſibus incomptis ludunt, riſuque ſoluto,
Oraq́; corticibus ſumunt horrenda cauatis.
Et te Bacche vocant per carmina lęta, tibiq́;
Oſcilla ex alta ſuſpendunt mollia pinu.
Hinc omnis largo pubeſcit vinea fœtu.
Complentur valleſq́; cauæ, ſaltuſq́; profundi.
Et quocunq́; Deus circum caput egit honeſtum,
Ergo rite ſuum Baccho dicemus honorem
Carminibus patriis, lanceſq́; & liba feremus.

Proponebantur autem præmia illis qui ſapientiùs ſuper vtres ſaltarent: deinde Bacchi ſtatua cum carminibus inconcinnè ebriorum more compoſitis in eius laudes patrio idiomate ſingularum nationum circumferebatur circa vineas quæ res plurimum ad fertilitatem conferre putabatur. atque ii qui iſta faciebant, perſonas ſumebant è corticibus arborum, & vini fæce aliquando perungebantur, ne cognoſci poſſent quia multa ridicula, multa parum decora, multa turpia & pudore plena dicebant, quæ ſine perſonis dicere omnino puduiſſet. deinde vineis luſtratis ad altare Bacchi, vnde diſceſſerant, redeūtes, ſacras victimas in lancibus offerebant, & comburebant. deinde altiſſimis arboribus imagines quaſdam modò fictiles, modò ligneas, Baccho ſacras & illi ſimiles appendebant, quas à paruitate oris dicebant oſcilla, vt longiſſime poſſent proſpicere, quia vineis conferre putabantur. His ita actis in conuiuium, & è conuiuio domum diſcedebant: quę omnia propè in ſuperioribus carminibus Virgilii continentur. Cędebantur hirci plerunque in Bacchi ſacrificiis, vt ait Euripides in Bacchis hoc modò ἀγρεύων αἷμα τραγοκτόνον: *perquirès ſanguinè cæſi hirci.* quāuis ſcribit Herodotus, in Euterpe in quadā ſolēnitate, quæ Dorpia dicebatur. Aegyptios ſingulos ante portas priuatarū domorū ſues iugulare ſolitos in honorē Bacchi. ita verò ſcribit: τῷ δὲ Διονύσῳ τῆς ἑορτῆς τῇ δορπίῃ, χοῖρον πρὸ τῶν θυρέων σφάξας ἕκαστος, διδοῖ ἀποφέρεσθαι τὸν χοῖρον αὐτῷ τῷ ἀποδομένῳ τῶν συβωτέων, τὴν δὲ ἄλλην ἀνάγουσιν ἑορτὴν τῷ Διονύσῳ οἱ αἰγύπτιοι πλὴν χοίρων, κατὰ ταυτὰ σχεδὸν πάντα ἕλλησιν, ἀντὶ δὲ φαλλῶν, ἄλλα σφίν ἐστιν ἐξευρημένα ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ, περιφορέουσι κατὰ κώμας τὰς γυναῖκας νεῦον τὸ αἰδοῖον, οὐ πολλῷ τέῳ ἔλασσον ἐὸν τοῦ ἄλλου σώματος, προηγέεται δὲ αὐλὸς, αἱ δὲ, ἕπονται ἀείδουσαι τὸν Διόνυσον. *Dionyſo die ſolemnitatis Dorpia ſuem ante fores ſinguli iugulantes reddunt ſubulco illi, qui attulerat ipſum ſuem. atque aliam ſolemnitatem ſi-*

ne

Digitized by Google

ne ſuibus in honorem Dionyſi agunt Aegyptij eodem propè ritu, quo Græci: at pro phallis res alias illi excogitarunt, imagines ſcilicet cubiti magnitudinis, quas circumferunt mulieres per agros cum virile membrum reliquo corpore non multo minus nutet. Præcedit autem, tibia, atque illæ Dionyſum cantantes ſequuntur. Cum verò multa impura facinora Orgioſum, ſacrorumq́ue Bacchanaliorum ſimulatione committerentur, Pentheus Agaues & Echionis filius Rex Thebanorum eo tempore conatus eſt pro viribus tantum turpidinis euertere: ſed cum periculoſum ſit regibus inueteratam laſciuiam & auitam aliquam intemperantiam vno die velle obliterare; cum nihil repentinum æquo animo natura patiatur, paulatimq́ue delenda ſint, quæ minimè conueniunt: proditum eſt in fabulis Bacchas in Pardales fuiſſe à Baccho mutatas & Pentheum in taurum, qui fuit ab illis vnguibus diſcerptus, vt luſimus in noſtro lib. 4. Venationum:

Deniq; Thebarum populos peruenit, & omnes
Occurrunt matres Cadmeides impius vnus
Iuuentus Pentheus: captus formidine patris
Imperat hic socijs hunc arctis nectere vinclis.
Inuaſere Deum multi, multiq; ſequentes
Percutiunt ſaxis matres, rapiuntq; coronas
Compoſitas hederæ ramis & cuncta profanant.
Tum pater immanem te fecit Penthea taurum.
Pardalis in ſpeciem matres mutauit, & illas
Vnguibus horrendis, & dentibus armat acutis.
Diſcerpſere feræ taurum, regemq; profanum,
Eſſe Dei quoniam ſic illis viſa voluntas.

Alij dixerunt illum vexaſſe contumeliis Liberum patrem & alia feciſſe, inſolenter, atque vt fœminarum occulta ſacra intueretur, arborem qua erant tranſituræ, aſcendiſſe: quod cum illæ cognouiſſent, eum diſcerpſerunt deinde ex oraculo arbori inuentæ diuini honores habiti ſunt & duo ſigna Liberi patris ſuſpenſa: vnum Lyſium, alterum Baccheum vocarunt. mox vbi templum fuit cum iis ſignis extructum. At vero Euripides in Bacchis non in pardales mutatas Bacchas facit, ſed Cadmi filias, ſororesq́ue Semeles, quæ Dionyſum educauerant, Pentheum diſcerpſiſſe ſcribit, qui etiam commemorat quas corporis partes ſingulæ abſtulerint. Alij dixerunt cæſum fuiſſe à matre & à ſororibus, quia per illis viſus ſit cùm ſacra ſperneret. Fuerunt qui dixerint Lycurgum præterea cùm ſacra Liberi patris ſpreuiſſet, cæcum factum fuiſſe è Ioue, at non à Dionyſo: quippe cùm non minùs Iupiter, quàm quiuis Deorum, ad quem illa ſacrificia pertinerent, eſſet vindex vel contemptæ vel etiam neglectæ religionis. atque de Lycurgi, ſupplicio ita ſcripſit Homerus lib. ζ. Iliad.

οὐδὲ γὰρ οὐδὲ δρύαντος υἱὸς κρατερὸς λυκόοργος
Δὴν ἦν, ὅς ῥα θεοῖσιν ἐπουρανίοισιν ἔριζεν.
ὅσποτε μαινομένοιο Διωνύσοιο τιθήνας,
σεῦε κατ' ἠγάθεον νυσήϊον αἱ δ' ἅμα πᾶσαι
Θύσθλα χαμαὶ κατέχευαν ὑπ' ἀνδροφόνοιο λυκούργου,
Θεινόμεναι βουπλῆγι Διώνυσος δὲ φοβηθεὶς
δύσεθ' ἁλὸς κατὰ κῦμα, θέτις δ' ὑποδέξατο κόλπῳ
δειδιότα, κρατερὸς γὰρ ἔχε τρόμος ἀνδρὸς ὁμοκλῇ.
τῷ μὲν ἔπειτ' ὀδύσαντο θεοὶ ῥεῖα ζώοντες
καί μιν τυφλὸν ἔθηκε κρόνου παῖς.

Nec diuturnus & ipſe Dryantis ſemine natus
Inde Licurgus erat, ſuperos vt temnere cœpit
Qui quondam, vt Bacchi altrices furor egit, inique
Collibus exagitat Nyſeis vndiq; at illæ
Fuderunt omnes fugientes ſacra, Lycurgus
Vt voluit: Bacchus perijt mare, tū Thetis ipſum
Accipit in gremium trepidantem, & multa timentem
Illum odere Dei fœlicia tempora vitæ
Degentes: cæcum fecit quem Iupiter ipſe.

Fuit autem Thraciæ Rex Lycurgus, vt ait Hor. in 2. lib. Carm.

Fas & beatæ coniugis additum.
Stellis honorem tectaq; Penthei
Diſiecta non leui ruina,
Thracis & exitium Lycurgi.

Nam fertur Bacchus, vt hic attigit Horatius, coronam quam ſua vxor geſtabat Ariadna, poſt Ariadnæ mortem ad ſempiternā eius memoriam inter ſtellas collocaſſe. quare ita ſcripſit Aratus in Aſtronomicis:

αὐτοῦ κἀκεῖνος ϛέφανος, τὸν ἀγαυὸν ἔθηκεν
σῆμ' ἔμεναι Διόνυσος ἀποιχομένης ἀριάδνης.
Atq; corona nitet, clarum inter ſydera ſignum,
Defuncta quam Bacchus ibi dedit eſſe Ariadna.

Alij dicunt Lycurgum ſibi crura amputaſſe quia vites cederet in contemptum Bacchi Diagondas Thebanus demum in nullas neque domeſticas calamitates, neque publicas incurrit, qui vt teſtatur Cicero in ſecundo de Legibus, omnia nocturna ſacrificia, propter eorum turpitudines perpetua lege ſuſtulit. Fuerunt autem res & miracula quæ contingebant in ſacrificiis illorum Deorum, quæ homines ad illorum cultum religionemque impelle-bant. Nam ſcriptum reliquit Pauſanias in Achaicis Liberi patris ſimulacrum, quod in diuiſione prædæ Troianæ Eurypylo obtigit, quod in arca

qua-

Digitized by Google

quadã includebatur, ſubito viſum mentis inopes facere ſolitum omnes qui illud vidiſſent. Neque illud ſanè paruæ fuit admirationis quod accidebat in Elide, vt ait, Pauſanias in poſterio rib. Eliacis: quod tres lagenas vacuas per diem eius feſtum tres ſacerdotes deponebant in templo præſentibus ciuibus & peregrinis, ſi qui adeſſe cuperent: mox foribus clauſis & vel à ſacerdotibus, vel ab aliis volentibus obſignatis ſuo cuiuſque annulo, poſtero die cognitis ſignis ac recluſis foribus lagenas plenas vino ſuauiſſimo inueniebant. Dicitur Staphylus Bacchi fuiſſe filius, cuius proneptibus admiranda munera largitus fuit: nam cùm Staphyli filiam Rhio compreſſiſſet Apollo, illudque Staphylus ſenſiſſet quod eſſet grauida, illam in arcam incluſit & in mare deiecit. arca in Eubœam poſtmodo delata in ſpelunca quadam Anium peperit, quẽ ita è mœrore nominauit. Hanc Apollo detulit in Delum. vt ſcripſit Semus Delius in rebus Deliacis. Hic Anius poſteà è Dorippe nympha Spermo, OEno, & Elaidẽ ſuſcepit, quibus Apollo conceſſit vt quoties optarent vel vinum vel ſemina vel oleum caperent, pro ſuorum nominum ſignificatione; quippe quod hæc ipſa nomina hoc ſignificarent. Fuerunt præterea eiuſdem Bacchi filii & Hymenæus, & Thyoneus: atque Bacchus ex Ariadna Ceranaum, Tauropolim, Euanthen, Latramym, Thoanten, OEnopionẽ ſuſcepit: Carmonem ex Alexiræa, qui venans ab apro fuit interfectus: è Chthonophyle Phliantẽ, qui fuit cum reliquis Argonautis Narcæum è Phyſcoa, qui primus honores Bacchi apud Elienſes inſtituit. Herodotus in Euterpe Apollinem, & Dianam ex Iſide & Oſiri, quem Liberum patrem eſſe diximus, natos eſſe ſcribit. Atque multa fuerunt Bacchi cognomina, vt Deorum cæterorum, quibus de cauſis dictum eſt. Nam Hedereus Bacchus dictus eſt Acharnis, quia ibi primùm hedera fuit inuenta & Cantor, quia cum Muſis verſaretur: & Seruator, Melanægis, Lyſius, Pſilaceus, Leucanius, Lampteria. Dictus eſt Dionyſus à Die inſula vna è Cycladibus, quæ & Naxos vocabatur, quæ illi poſt ductam Ariadnam conſecrata fuit, & à Nyſa ciuitate, in qua regnauit. Alij maluerunt dictum fuiſſe Dionyſum, quia mentem excitet: nam Δία mentem appellant, νύσσω, autem pungo ſignificat, vt ait Ioannes Diaconus. Bacchus à furore dictus eſt; Bromius à ſtrepitu & clamore ebrioſorum: Liber pater aut Lyæus, quod idem eſt, quia vinum liberiùs hauſtum à curis liberet, ac lætos faciat: Lenæus, à torcularibus; Nyſæus, quia ſtimulus ſit ad furorem; Dithyrambus, quia è duobus portis exierit, vel (vt alii ſentiunt) quia in antro duas portas habente fuerit educatus; Bimater, quòd cum Semele mater in vtero, Iupiter illigatum femori vſque ad iuſtum pariendi tempus geſtauerit. Fabulati ſunt antiqui Bacchum fuiſſe Iouis femori aſſutum, quia educatus ſit in ſpecu Neri montis, qui eſt apud Nyſam clariſſimam olim Indiæ ciuitatem, qui mons Neros Iouis erat conſecratus. Ignigena, quia natus ſit è matris incendio; Baſſareus, ob oppido Lydiæ Baſſara, vbi præcipua religione colebatur, vel à Baſſaride veſte talari, qua in eius ſacrificijs Baſſarides Bacchę vtebantur; Briſęus à Briſa Lesbi promontorio, in quo colebatur, vel à Briſa preſſorum vinaceorum maſſa, vel à βριμέω, quod fremere ac vociferari ſignificat; Iacchus ab ἰαχχέω clamo; Eleleus, quia furoris & bellorum ſit autor plerunque: nam vtebantur hac voce ἐλελεῦ in hymnis & pæanibus, quibus homines incitabant ad bellũ. Thyoneus à matre Semele, quæ dicta fuit etiam Θυώνη, quam grauidam furentem introduxit Aeſchylus; Euan, quod ea voce vterentur diuinitus afflati, Nyctelius, quia per noctem vociferationis eſſet autor; Euchius, qui largè fundat, vel in cyatos in conuiuijs, vel è torcularib. per vindemiam. Atque hæc ea ſunt ferè, quę de Baccho ab antiquis ſcriptoribus ſunt tradita.

CVM Thebanus fuerit Bacchus, & Penthei, Actæonis, Learchique infeliciſſimorum hominum affinis, vt ait Lucianus in Concilio Deorum, patet illum hominem mortalem & mortalium calamitatibus obnoxium fuiſſe. Quamuis Plutarchus in Pelopida & illum & Herculem ob virtutum præſtantiam patiendi facultatem depoſuiſſe ſcribit: ὡσαύτως οἱ τὸ ποιὲν τῇ γενέσει τοῦ θεοῦ συνοικειοῦσι, τὰ γὰρ πλεῖστα παραλείπω τῶν τεκμηρίων οὐ γὰρ ἐν τοῖς ἐκ μεταβολῆς ἀθανάτοις γενομένοις γεννητοῖς ὁ πάτριος λόγος τὸν θεὸν τοῦτον ἀπολείπει δαίμοσιν, ὥσπερ Ἡρακλέα καὶ Διόνυσον, ἐκ μεταβολῆς ἀρετῇ τὸ θνητὸν καὶ παθητὸν ἀποβαλόντας, ἀλλὰ τῶν ἀϊδίων καὶ ἀγεννήτων εἷς ἐστιν. εἰ δεῖ τοῖς ὑπὸ τῶν φρονιμωτάτων καὶ παλαιοτάτων λεγομένοις τεκμαίρεσθαι περὶ τῶν τηλικούτων. *Eodem pacto & ortus rationem his conuenire inquiunt: nam coniecturas plurimas relinquendas cenſui. Non enim ijs qui nati ſunt, immortalibus factis ex aliqua mutatione, lex antiquos patrius Deum hunc coniungere patitur, ſicuti Herculem & Dionyſum, qui ob virtutum ſuarum præſtantiam patiendi facultatem ac mortalitatem abiecerunt. Sed vnus eſt Apollo, quantum*

Digitized by Google

rum coniectura aſſequi poſſumus ex ijs, qui & ſempiterni & nunquam geniti, ab antiquiſſimis & ſapientiſſimis hominibus crediti ſunt. Bacchus filius Semeles fuiſſe fingitur, quia vinum filius eſt vitis: nam Semele nuncupata eſt *ἀπὸ τοῦ σείειν τὰ μέλη*, à concutiendis membris ſcilicet. vel quòd arbor ipſa maximè cæterarum arborum membra, ramos ſcilicet, mollia & ventis facilè agitanda præbeat: vel quod vitis per vinum membra hominum inflectat: ac regat. Iouis item filius dicebatur, quia innatus eſt vino calor quidam, & ab ipſa natura inſitus: neque poteſt niſi in locis calidis, aut in moderato calore ſaltem, vitis naſci. Fingitur ideo Semeles combuſtæ natus è cineribus, quia cineris natura cũ incluſum calorem intra ſe, ac neſcio quid pingue habeat, quod plurimum proſit vitibus, Alii Iouis & Proſerpinę filium Bacchum eſſe dixerũt, quòd vitis, ſicuti reliquorum omnium ferè, maximè principia terram, tanquam materiam, calorem, tanquam artificem, eſſe arbitrentur. Iouis femori aſſutus fuiſſe dicitur, quia caloris maximè cupida ſit vitis: neque ſine illo viuere poteſt, aut eſſe fructifera: quare per acriores hyemes vites complures moriuntur. Illum educaſſe Nymphæ dicuntur è matris cineribus excipientes quoniam omnium arborum vitis eſt humidiſſima, cuius fructus ſi aquam modicè ſortiatur, multo fit ſalubrior, & creſcit eodem tẽpore. Dicitur delatus in Aegyptum ob loci calorem, terræque feracitatem, cuius loci ſimilitudinem vitis requirit. Idem Deus prohibẽtium ingenio alios fecit audaciores, alios loquaces ac timidos tanquam fœminas: quare & mas & fœmina creditus eſt. Hunc Muſarum comitem cenſuerunt, quia vini calor excitet ingenium. nam & diſertos & audaces & fortes faciunt meraciores pocula, vt nos luſimus in noſtris Venationibus. vbi ſcribitur:

Bacche ferox hominum domitor, domitorq́; ferarum,
Nec ſolùm Tanaim, gentemq́; binominis Iſtri,
Biſtoniosq́; ſinus, eoa, & littora terræ.

Et quæ ſequuntur.

Idem & nudus & ſemper iuuenis habitus fuit quia patefaciat ſecreta. Comitabantur hunc Deum Cobali malefici & doloſi dæmones. inter quos Acratus principem locum obtinebat: quoniam multa ſunt, quæ ebrietatem ac immoderatum bibendi vſum conſequuntur: loquacitas ſcilicet, & temeritas. rerum domeſticarum profuſio, impudentia, inimicitiæ, multaque huiuſmodi incommoda cum clamore & ſtrepitu, quę malos dæmones, & Cobalos, & doloſos antiqui vocitarunt. Nam pleriqne mortales ſua vitia Diis ipſis attribuerunt, velut ebrius Aeſchylus ebrium Bacchum introduxit in ſcenam, vt ſcripſit Chamælon, quod tamen quidam tribuerũt Epicharmo, ſic amore capti adulterium Veneri attribuerunt atque addixerunt, milites crudelitatem bellorum Marti, reges raptum regni vel paterni Ioui. Enimuero ex ipſa ebrioſorum natura lynces & tygres & pardi & pantheræ ſectari, & eius currum trahere dicebantur: nam harum ferarum ingenium & immanitatem vinum immodicè bibentibus imprimit, furioſosque efficit. Fingebatur hic Deus hinnulorum & caprarum pellibus indutus, quorum animalium alterum effœminatam ebriorum naturam ſignificat, alterum infenſum eſt vitibus. Idcirco etiam a mulieribus ſacerdotibus plerunque colebatur, quod ebrioſorũ natura magis fœminis quam viris eſt ſimilis. Illæ thyrſis & coronis ex hedora in ſacrificiis vtebantur & ſmilacis, & abietis, & quercus, quia illæ arbores vites imitentur, ac non infeſtæ natura ſint vitibus. Quod columnas ſuæ militię terminos in Oriente Bacchus, poſuerit, id verò videtur ad hiſtoriam pertinere. ſed tamen & ad vitis peregrinationem ſpectat, quæ priùs in Aegypto nata ſit, & poſtea in Orientes regiones delata. Cur verſus ſit aliquando in leonem, manifeſtum eſſe iudico. Cur laniatus fuit à Titanibus; ac ſepultus deinde integer reuixit: hos nihil aliud quam plantationem ſignificat: nam è ſingulis propaginibus cæſis, vel ramis vitium ſub terra ſemiſepultis integræ vites fertiles oriuntur. Dormiuit triennium apud Proſerpinam Bacchus, quoniam anteid tempus cum vites non ſint feraces, dicuntur dormire apud Proſerpinam, cum vites maximè in radices creſcant. Capite fingebatur taurino & cornutus, quia obeſt immoderate bibẽtibus vel dicitur cornutus, quia prior boues iunxit, vel quia ſit vis Solis penetrans. Hunc eum tripudiis colere ſoliti ſunt antiqui ad titubantium & ebrioſorum imitationem. Alii Dionyſum Solem eſſe arbitrati ſunt vt Cererem Lunam, ſicuti teſtatur Virg. lib. 1. Georg. in his:

—— vos ò clariſſima mundi
Lumina labentem cælo quæ ducitis annum,
Liber & alma Ceres.

Et Orpheus in hymnis:

πρῶτος δὲ ἐς φάος ἦλθε, Διόνυσος δὲ ἐπεκλήθη
οὕνεκα δινεῖται κατ᾽ ἀπείρονα μακρὸν ὄλυμπον.

Primus it in lucem, ac Dionyſus dicitur idem,
Immenſum circa cœlum quòd voluitur altè.

Verùm id apertiùs carmĩe eiuſdem poetæ ſignificauit,

gnificauit, eundem eſſe ſcilicet Solem & Dionyſum:

ἥλιος, ὃν Διόνυσον ἐπίκλησιν καλέουσι.
Sol clarus, Dionyſum quem cognomine dicunt.

Et Eumolphus in Bacchicis carminibus:

ἀστροφαῆ Διόνυσον ἐν ἀκτίνεσσι πυρωπόν.
Flammiferos inter radios Dionyſus Olympi.

Cui etiam nebridis pellem geſtamen tribuerunt ob varietatem ſtellarum. Ad Solis igitur motus imitationem illum per tripudia coluerunt, ſignificantes aſſiduè vapores è terra extra hi, ſurſumque attoli, ex quibus deorſum poſtea per imbres delatos omnia genera plantarum & animalium aluntur. Hæc eadem cauſſa fuit cur Phallus in ſacrificiis Dionyſi, tanquam patris generationis, cum pompa, portaretur. Hũc è Ioue & Semele combuſta natum arbitrati ſunt, quia aſtra ignea eſſe putarunt; & ex ignis natura à Deo fabrefacta. Alii Proſerpinam matrem tribuerunt, quòd ſub terra latere putetur vt ex ea videatur oriri. Huic cętera, quæ Baccho tributa fuiſſe diximus, iniunxerunt propter vim modò caloris nimii, modò frigoris, modò ob temperiem, cùm per illum cuncta gignantur. Hunc ſepultum integrum reuiuiſcere fabulantur ob anniuerſarias caloris viciſſitudines: quippe cùm debiliſſimus aliquando exiſtens paulatim vires reſumat, dum integer & validus fiat. Aegypti tamen ſcriptores longè diuerſa pleraque à Græcis literarum monumentis tradiderunt: nam Bacchum, quem Oſirim vocarunt nutritum fuiſſe inquiunt in Nyſa vrbe fœlicis Arabiæ, qui cum eſſet Iouis filius, & à patre & à loco nomen ſortitus eſt poſtmodo apud Græcos atque Nyſa eſt vrbs, de quia ita meminit poeta:

ἔστι δέ τις Νύσης ἄβατον ὄρος ἀνθέον ὕλῃ
τηλοῦ Φοινίκης, σχεδὸν ὠκεανοῖο ῥοάων.
Altus, inacceſſus Nyſa iſt mons floridus: ille
Haud procul Oceano, Phœnicum terra remota eſt.

Dicitur vitem inueniſſe apud Nyſam, & excogitauiſſe cultum eius fructus, deinde cæteros homines docui vino vti. His addiderunt, quòd Oſiris qui regnauit poſt Vulcanum in Aegypto, decreuit rebus Aegyptijs conſtitutis orbem terrarum peragrare, ac de hominibus omnibus non modò præſẽtibus, ſed etiam poſteris bene mereri, docereque ſationem frumẽti & hordei & cultum vitium, cùm ſic fore arbitraretur, vt ceſſarent à feritate, diuinosque honores ipſe mereretur ab illis qui ad mitiorem diætam fuiſſent reuocati. illo conſilio dicitur res Aegyptias inſtituiſſe, ac ſummam rerum tradidiſſe vxori, cui cõſultorem reliquit Mercurium: ſummum imperatorem regionis vniuerſę reliquit Herculem celebrem ob vires corporis, & affinitate coniunctum: Buſirim Phœniciæ, Antæum Aethiopiæ ac Libyæ præfecit. Secum adduxit multas copias, & fratrem qui vocatus eſt Apollo à Græcis, inuentorem lauri plantæ, cùm Oſiris hederam etiam inueniſſet, quæ illi ſacra credita eſt, vt etiam Dionyſo apud Græcos. Secuti ſunt Oſirim duo filij Anubis & Macedo, qui ad oſtentandam fortitudinem inſignia in armis vſurpabant non ineptorum animalium ad audaciam. Nam Macedo in armorum inſignibus geſtabat priorem partem lupi: at Anubis pileum ad eandem formam. Secutus eſt & Pan, cuius magna erat apud Aegyptios exiſtimatio, & Triptolemus & Maro, qui cultu tam agrorum & plantæ vitis oſtentarent. Sic Oſiris iter aggreſſus decreuit crines non tondere antequam in patriam redijſſet, ex quo manſit poſtea conſuetudo, vt peregrinatores capillos nutrirent donec domum rediiſſent. His addunt ſe Satyros adiunxiſſe, cũ veniſſet in Arabiam, & choros muſicorum: inter quos nouem virgines fuerunt canendi peritæ, quæ Muſæ à Græcis ſunt vocatæ. Cæterum Oſiris primum per Aethiopiam iter fecit, deinde per Arabiam apud mare Erythræum ad Indos vſque & extremos fines continentis, vbi multas vrbes condidit, & Nyſam imprimis, vbi hederam plantauit, quod eſſet indicium eius peregrinationis, columnas que erexit vbique ad profectionis terminorum memoriam. Mox peruenit in Helleſpontum & in Europam ac Thraciam; & Lycurgum repugnantem iis quæ faceret, interemit; vbi etiam reliquit ſeneſcentem Maronem, qui Maroneam ciuitatem condidit, ac de ſuo nomine appellauit. Alterum filium Macedonem reliquit regem illius regionis, quæ ab illo Macedonia poſtmodo fuit appellata. Triptolemum reliquit in Attico ſolo, qui omnes cultum agrorum ac vinearum doceret. denique ob beneficia diuini honores illi ſunt habiti, atq; is ĩ Deorum numerum eſt relatus. Aegyptiis viſi ſunt nugari illi Grçci qui natum eſſe Bacchum Thebis dixerunt è Semele & Ioue, quod accidiſſe inquiũt, Orpheus in Aegyptũ profectus cũ myſteria perdidiciſſet quòd eſſet amicus Cadmeis, à quibus honoratus fuerat, gratificans Thebanis ea dicitur de Dionyſo confinxiſſe. vulgus autem partim ob inſcitiam, partim etiam quia vellet Deum ſuum ciuem putari, quæ ſpectant ad eius ortum facilè complexum eſt, & ad alias nationes tranſmiſit. Huic rei dicitur dediſſe occaſionem infans, qui natus eſt è filia Cadmi Semelę ex occulto coitu, quẽ dixerunt è Ioue fuiſ-

Digitized by Google

ſe conceptum: qui cum forma & ingenio præſtitiſſe poſtea viſus eſſet, Orpheus peritus rerũ omniũ Oſiridis, ritus & mores ſacrorum apud Græcos inſtituit, à quo & mythologi ſeu fabularum ſcriptores & poetæ poſtmodo argumenta ſumpſerunt; immutabilemque opinionem ad poſteros de illo conſtituerunt. aiunt non vinum ſolùm à Dionyſo inuentum fuiſſe, ſed etiam potum ex hordeo Zythum vocatum, qui parum differt odore à vino, quem docuit eas nationes, quarum regio non eſt vitium patiens. Primus omnium duxit triumphum: qui etiam cùm mitra circa caput, vſus fuiſſet, manſit poſtea conſuetudo regibus, vt ad eius imitationem diademate vterentur. Cùm verò per triennium peregrinatus eſſet, ad eius temporis memoriam Bœoti & Thraces & reliqui Græci Trieterica ſacra inſtituerunt. Quidã tamẽ ex Aegyptiis, lõgè diuerſa ab his quę hactenus dicta sũt, de ortu Dionyſi tradiderunt: aiunt enim Ammonem regem partis Lybiæ, qui Cœli filiam ac Saturni ſororem duxerat, cum viſeret regionem ad montes Ceraunios reperiſſe virginem forma egregia Amaltheam nomine cum qua congreſſus filium genuit, qui cùm poſtea forma & robore eſſet inſignis, Dionyſus fuit vocatus. Amaltheam cõſtituit reginam propinqui loci, cuius loci figura cùm eſſet cornu bouis ſimilis, dictum eſt cornu Heſperidum. ob fertilitatem verò regionis quæ multiplices domeſticorum fructuum arbores produceret, regio vocata eſt cornu Amaltheæ. Cæterum Ammon veritus Rheæ zelotypiam puerum in Niſam quandam vrbem deferri curauit longe ab iis locis diſtantem, quæ erat in quadam inſula à Tritone fluuio comprehenſa, ad præcipitem locum vbi fuerunt anguſtiæ quędam quas portas Nyſæas vocarunt. Erat ibi regio peramœna, mollibus pratis diſtincta, locuſque irriguis multis aquis lympidis ſcatentibus abundabat, omni fructiferarum arborum genere conſitus, cùm multę etiam optimæ vites ſponte naſcerentur. afflabatur locus multis amœniſſimis ac ſaluberrimis vẽtis, quare incolæ longiſſima ætate fruebantur, cùm regionis ingreſſus multis condenſis altiſque arboribus ſepiretur, & vallibus ſatis profundis, ita vt Sol non facilè poſſet penetrare, ac vix lumen ipſius Solis. ad omnes acceſſus fontes fuerunt dulcium aquarum, cùm ſemper virentes & odoriferæ arbores multæ eſſent, & ſuaues flores, & variarum auium cantus. atque vt vno verbo concludam, nihil prorſus ad abſolutam voluptatem habitantium ibi deſiderari poterat. Illuc vbi Ammon acceſſiſſet, filium alendum dicitur dediſſe Nyſæ vni filiarum Ariſtæi, cuius tutorem inſtituit ipſum Ariſtæum virum prudentia, omnique genere diſciplinarum præſtantem. at Palladem præfecit deuitandis inſidijs nouercæ, quæ paulo ante ad fluuium Tritonem è terra edita viſa Tritonia fuit appellata. Enimuero cùm Rhea poſtea virtutem & gloriam Dionyſi priuigni vbique celebrari audiuiſſet, irata eſt Ammoni, Dionyſumque omni arte procurauit capere, quod cum facere nequiuiſſet, reliquit Ammonem, & ad fratres Titanes confugit; apud Saturnumque fratrem habitare decreuit. Perſuaſit etiam Saturno vt cum cæteris bellum aduerſus Ammonem ſuſciperet, quod factitatum eſt. Ammonem inquiunt annonæ penuria laborantem in Cretam neceſſariò confugiſſe, duxiſſeq; filiam vnius Curetum tunc imperantium Cretam nomine, atque inſulam priùs Idæam nominatam ab vxore Cretam vocaſſe. Saturnus occupatis à ſe locis Ammonis, cum nimis acerbè imperare viſus eſſet, magnum odium ſubditorum in ſe concitauit, nec ita multo poſt cum magnis copijs comparatis aduerſus Nyſam & Dionyſum militauit. Dionyſus audita fuga paterna & Titanum in ſe expeditione, multos milites è Nyſa collegit, & inter hos ducentos pedites robore, beneuolentia erga ipſum, & officiis præſtãtes. his acceſſerunt collectitiæ copiæ è Lybia, & magna manus Amazonum, quæ etiam eò libẽtius aduentarunt, quòd intelligebant ſe Palladem rerum militarium ſtudioſam ſociam belli eſſe habituras. Sic marium ſummus imperator Dionyſus, fœminarum Pallas ductabat exercitum Inito prælio multis vtrinque cadentibus. Saturnus vulneratus eſt, ac victoria fuit penes Dionyſum, cuius pręclara virtus illo die pręcipuè enituit. Titanes fuga ſe ſeruarunt in loca Ammonis, quos per deditionem poſtea captos libertati reſtituit optionemque dedit an ſecum vellent militare vel abire, qui omnes ſecum militarunt, ac Dionyſum tanquam Deum ſalubrẽ coluerunt. Aiunt expeditionem aduerſos Saturnum, fuiſſe ſuſceptam militantibus vnà nobiliſſimis Nyſeis qui Sileni ſunt vocati, cùm primus qui regnauit Nyſæ, Silenus nominaretur. In itinere multa monſtra domuit, deſertaſque regiones colonis repleuit. Saturnus Dionyſi copijs auditis vrbem ſuccendit, abductaque ſecum Rhea & quibuſdam amicis per obſcuritatem noctis ex vrbe diffugit. Sed cùm in cuſtodias vbique diſtributas incidiſſent, veniſſentque in poteſtatem Dionyſi; non modo nihil inhumanum paſſi ſunt, ſed etiam vltro inuitati vt pro paterna charitate in poſterum cum ipſo vna viuerent

Digitized by Google

uerent, omnem debitam reuerentiam ob coniunctionem ſanguinis conſecuturi. Sed cùm denuo Titanes clam arma paraſſent, ab eodem victi pugna ad vnum ſunt trucidati. Hæc ab Aegyptijs & alia pleraque memoriæ prodita ſunt de Dionyſo. Quidam etiam dixerunt illum è Ioue ac Cerere natum eſſe, & diſcerptum à terrigenis & coctum, ſed à Cerere compactis membris rurſus iuuenem reuixiſſe, quæ certè omnia ſpectant ad culturam vitis & vini expreſſionem dicunt enim illud ſignificare è terra & imbre capere incrementum, vinumque ex expreſſo racemo producere, à Terrigenis iuuenem conuelli, eſt nimirum ab agricolis transplantari, cum terra ſit Ceres, quæ ramis demo dat vitam. coctionem addiderunt, quia plurimi vinum coquunt, quo pacto magis ſeruatur, vt inquit Diodorus Siculus in hiſtorijs lib. 3. Alij duplicem eius ortum tradiderunt, quia vel ante diluuium hæc planta floruerit, & cùm per diluuium Deucalionis appareret extincta, mox repullularit. alii tres fuiſſe Dionyſos aiunt variis temporibus quibus ſingulis proprias res geſtas tribuerunt: alii vnũ, qui omnia fecerit prædicta, & vinum & ficus inuenerit, quem barbatum eſſe dixerunt: atque illũ primũ fuiſſe Indum vitis & fiſcus autorem, ſecundum Iouis & Proſerpinę vel Cereris qui prior boues aratro ſubiecerit, cùm prius manib. homines terram colerent; quare etiam cornua tribuerunt eius ſtatuis. Sic autem de eius ortu breuiter Homerus ait hymnicus:

οἱ μὲν γὰρ δρακάνῳ τε οἱ δ' ἰκάρῳ ἠνεμοέσσῃ,
φασὶν οἱ δ' ἐν νάξῳ, δῖον γένος, εἰραφιῶτα.
οἱ δ' ἐπ' ἀλφειῷ ποταμῷ βαθυδινήεντι,
ἄλλοι δ' ἐν θήβαισιν ἄναξ σὲ λέγουσι γενέσθαι
ψευδόμενοι σὲ δ' ἔτικτε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
πολλὸν ἀπ' ἀνθρώπων κρύπτων λευκώλενον ἥρην.
ἔστι δέ τι νύσση ὕπατον ὄρος, ἀνθέον ὕλῃ
τηλοῦ φοινίκης, σχεδὸν αἰγύπτοιο ῥοάων.
Hi Naxum, hi Dracanumq́; ferunt. illi Icaron eſſe
Ventoſam patriam tibi magno vitiſatori:
Illi te natum eſſe Alphei ad fluminis vndam,
Aſt alij Thebis falſo dixere, ſed ipſe
Protulit in lucem te hominum ſator atque Deorũ,
Iunonemq́; latens, mortaleſq́; occuluit te.
Altus, inacceſſus Nyſa mons eſt, ibi ſylua
Non procul Ægypto eſt, procul à Phœnicibus agris.

At de Dionyſo tot dicta ſint, nunc de Cerere dicamus.

De Cerere. CAP. XIIII.

CERERE M Saturni & Opis filiam, ſororemque Plutonis, & Iouis & Iunonis fuiſſe memoriæ prodidit ita Heſiodus in Theogonia:

ῥείη δ' αὖ δμηθεῖσα κρόνῳ τέκε φαίδιμα τέκνα
ἑστίην δὴ μητρα, καὶ ἥρην χρυσοπέδιλον,
ἴφθιμόν τ' ἀΐδην, ὃς ὑπὸ χθονὶ δώματα ναίει.
Hinc Rhea progenuit Saturno pignora clara
Iunonem, & Veſtam, Cererem, queq́; imperat vmbris
Plutonem fortem, ſub terris cui domus alta eſt.

Hæc Dea cùm pulcherrima eſſet, Iupiter, qui nullum ſtuprum, nullamque turpitudinem vel domeſticam deuitauit captus fuit ſororis deſiderio, eamque compreſſit, ex quo nata eſt Proſerpina, vt teſtatur in his idem:

αὐτὰρ ὁ Δήμητρος πολυφόρβης ἐς λέχος ἦλθεν
ἣ τέκε περσεφόνην λευκώλενον. ἣν ἀϊδωνεὺς
ἥρπασεν ἧς παρὰ μητρὸς.
Diuitis ille thorum Cereris conſcendit. & inde
Edita formoſa eſt Proſerpina: quam ſibi Pluto
Surripuit de matre.

Cùm Neptunus etiam alter à fratribus eandem Cererem compreſſiſſet, filiam ſuſcepit, quam nefas erat apud Græcos nominare: quam tamen & ipſam & Cererem Heras nominantes quidam appellarunt, vt ſcriptum reliquit Pauſanias in Arcadicis. Fuerunt tamen, qui non Heram, ſed equum è Cerere natum eſſe ex eo partu dixerint: quare fabulati ſunt, quod Ceres ob equum à ſe genitum, partim ob iram in Neptunum, partim ob pudorem, nigras veſtes ſumpſit eo tempore, atque lucem Deorumque conſpectum fugiens ſe in ſpecum obſcuriſſimum abdidit.

Deinde cum oẽs terrę fructus corrũperẽtur, peſtiſque paſſim homines & animalia omnia cõficeret, Dijs omnibus Cereris latebras ignorantibus, Pan, cum per Arcadiam venando vagaretur illam vidit, ac Ioui indicauit, quo à Parcis miſſis iram deponere precantibus, placata eſt. Fuerunt tamen, qui non hac de cauſa id contigiſſe inquiant, ſed cum ea percepiſſet, quæ de raptu Proſerpinæ contigerunt. Hæc tamen non contenta fuit à duobus fratribus pollutam fuiſſe ſuam pudicitiam, ſed ſemper, vt pleræque mulieres, noua & maiora appetens, Iaſionem Iouis & Electræ filium adamauit, vt teſtatur Homerus libro quinto Odyſſeæ:

ὡς δ' ὁπότ' ἰασίωνι ἐϋπλόκαμος Δημήτηρ
ᾧ θυμῷ εἴξασα μίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ
νειῷ ἔνι τριπόλῳ. οὐδὲ δὴν ἦεν ἄπυστος

ζεὺς

Digitized by Google

Ζεὺς, ὅς μιν κατέπεφνε βαλὼν ἀργῆτι κεραυνῷ.
Sic olim dilexit vbi Ceres Iaſionem,
Ipſa ſequens animum in lecto eſt coniuncta, novalis
In terra, ter paſſa fuit qua vulnus aratri.
Non tamen ille Iouem latuit: ſed fulminis igne
Flagrantis cecidit cinerem conuerſus in atrum.

Cùm enim Iupiter filium haberet riualem illum ferre non potuit. Ex Iaſione igitur & Cerere natus eſt Plutus, vt ait enarrator Theocriti: quē cęcum immeritò finxerunt antiqui cū paupertati magis illud cōueniret: qm̄ vel ſapientiſſimi homines ſi ſint inopes, apparēt oīb. prope inſulſi, ſine cōſilio, ſine iudicio, ſine prudētia, ſine mentis acumine: cum horū omnium opinionem diuitiæ ſecum afferant. Nihil enim non ſapientiſſimum iudicatur: & aureum, quod proficiſcatur ab opulento ore. Ipſum tamen Iaſionem nonnulli non Iouis & Electræ filium fuiſſe ſenſerunt, vt putauit Iſacius, ſed Minois & Phronię: cum quo in prato dormiente congreſſa ſit Ceres, ac Plutum genuerit. Habitauit Ceres Corcyrę aliquando, quæ ita vocata fuit à Corcyra filia Aſopi ibi ſepulta, vt ſcripſit Apollonides in Europæ nauigatione, cum illam inſulā Drepanum antea nominarent, vt ſcripſit Apollonius libro quarto Argonauticorum:

ἀμφιλαφὴς πίειρα κεραυνίῃ εἰν ἁλὶ νῆσος.
ᾗ δ' ὑπὸ δὴ κεῖσθαι δρέπανον φάτις ἵλατε μοῦσαι,
οὐκ ἐθέλων ἐνέπω προτέρων ἔπος· ᾧ ἀπὸ πατρὸς
μήδεα νηλειῶς ἔταμε χρόνος οἱ δέ ἑ Δηοῦς
κλείουσι χθονίης καλαμητόμον ἔμμεναι ἅρπην
Δηὼ γὰρ κείνῃ ἐνὶ δή ποτε νάσσατο γαίῃ.
Inſula propinquis, ſtatio gratiſſima nautis,
Fluctibus alluitur, ſub qua (mihi parcite Muſæ
Non dico hæc arcana lubens) falx conditur illa
Qua ſecuit patrem Saturnus. ſunt quoque falcem
Qui dicant Cereris, qua ſueuit cædere meſſes.
Namque Ceres quōdam terris habitauit in illa.

Fuerunt

Fuerunt enim qui non à Saturni falce ſed ab illa quam Ceres à Vulcano expediuit, vt Titanes metere doceret, vocatum Drepanum putarint: vel qua ipſa meteret, vt ait Iſacius. Fuit autem Siciliæ ciuitas Drepanum non procul ab Eryce monte: atque tota Sicilia fuit Cereri conſecrata ſicuti ſcripſit actione ſexta in C. Verrem Cicero in his: Vetus eſt hæc opinio, Iudices, quæ conſtat ex antiquiſſimis Græcorum literis, atque monimentis, inſulam Siciliam totam eſſe Cereri & Liberæ conſecratã, Huius filia idcirco in Sicilia rapta fuit à Plutone & ad inferos delata, vt diximus, quæ prorſus recuperari non potuit, quoniam apud inferos mali Punici grana guſtaſſet, Celebrabantur Theſmophoria in honorem Cereris, quæ à Triptolemo primum pro accepto ſerendi munere ac frugib. in Eleuſio oppido fuerunt inſtituta.

Nam fama eſt Cererem cum per orbem terrarum filiam quærens vagaretur perueniſſe ad oppidum, & ad oppidi eiuſdem principem nomine Eleuſium, cuius vxor Hyona, vt ait Lactantius, Triptolemum pepererat: cui nutricem quærenti Ceres vltro ſe obtulit, puerumq́ue diuino lacte nutritum noctu clam ſub igne occultabat. Is cum egregiè nutriretur per noctem, pater obſeruans quo pacto id fieret, re viſa exclamauit: quare irata Ceres Eleuſium exanimauit, ac Triptolemo currum a draconibus tractum dedit, vt vniuerſos mortales ſationem frugum doceret: ſicuti teſtatur Callimachus in hymno in Cererem. Alij fabulantur Celeum à Cerere per quoddam tempus educatum fuiſſe tanquam filium: quem cum Dea vellet facere immortalem, aſſiduè ſub igne tegere ſolebat. verũ cum id diutius feciſſet, a quodam conſpecta id facere deſtitit: neque immortalem reddere curauit, ſed illum frumenti ſationem docuit, vt ait Nicandri enarrator. Ali Triptolemi patrem Celeum fuiſſe memorarunt dixeruntq́ue & patrem & filium ſationem edoctos à Cerere fuiſſe. Alii Triptolemum Oceani & Terræ aiunt fuiſſe filium, vt teſtatus eſt Muſæus quem tamen Orpheus cum Ebuleo fratre Dyſaulis filium fuiſſe credidit. Alij Cercyonem & Triptolemum fratres fuiſſe memoriæ prodiderunt. Alij dicunt Eumelum accepiſſe frugum ſationem è Triptolemo, ac Patras detuliſſe vna cum ratione condendarum vrbium, qui primum Aream ab ipſa aratione Patras vrbem nuncupauit. His addiderunt quidam Antheam Eumeli filium auſum fuiſſe dracones currui Triptolemi volucres adiungere; qui ab ijs excuſſus diem ſuum obijt, vt ait Pauſanias & Euanthes

in hi-

Digitized by Google

in hiſtorijs fabuloſis. Fuit autem mos Theſmophoriis ne vinum adhiberetur matronæque initiarentur apud Athenienſes; quæ perpetuam & incorruptam pudicitiã ſeruare decreuiſſent, quæ coronis viticeis ornabantur: atq. horum ſacrorũ ritum & conſuetudinẽ Theſmophoriorũ ita deſcripſit enarrator Theocriti de ſententia Thelyti Methymnæi ex Bacchicis carminibus, νόμος γὰρ ἦν ἀθηναίοις κατ' ἔτος τελεῖν τὰ θεσμοφόρια ταῦτα, παρθένοι γυναῖκες, καὶ τὸν βίον σεμναὶ, καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τελετῆς, τὰς νομίμους βίβλους καὶ ἱερὰς ὑπὲρ τῶν κορυφῶν αὐτῶν ἀνετίθεσαν, καὶ ὡσανεὶ λιτανεύουσαι, ἐπήρχοντο εἰς ἐλευσῖνα. *Lex enim fuit Athenienſibus vt hac Theſmophoria quotannis celebrarent virgines mulieres, & vita honeſta: quæ per ſolemnitatis diem legitimos ſacroſq́; libros ſuper vertice geſtantes, tanquam ſupplicantes Eleuſinẽ contenderent.* Hęc ſacrificia cũ priùs Eleuſini celebrarent: primus Eumolpus Deiopes & Triptolemi filius ad Athenienſes detulit: vel vt aliĳ sũt arbitrati, inter quos Aceſodorus, quĩtus ab illo Eumolpus, vt patet ex his Aceſodori verbis κατοικῆσαι δὲ τὴν ἐλευσῖνα ἱστοροῦσι, πρῶτον μὲν τοὺς αὐτόχθονας, εἶτα θρᾷκας τοὺς μὲν εὐμόλπου παραγενομένους πρὸς βοήθειαν, εἰς τὸν κατ' ἐρεχθέος πόλεμον, τινὲς δ' ἔφασι καὶ τὸν εὔμολπον εὑρεῖν τὴν μύησιν τὴν συντελουμένην κατ' ἐνιαυτὸν ἐν ἐλευσῖνι Δήμητρι καὶ κόρῃ. *Condidiſſe Eleuſinem ciuitatem memorant primum quidem indigenas, poſtea Thraces eos qui cum Eumolpo ſuppetias ferentes acceſſerunt ad id bellum, quòd aduerſus Erechtheum exarſit. Aliĳ vero dicunt Eumolpum ritum illum ſacrificiorum inueniſſe quæ quotannis apud Eleuſinos agebantur in honorem Cereris & Proſerpinæ.* Quòd verò illa fuerit conſuetudo vt idcirco Eumolpidæ ſacris Cereris initiarentur, eſſentq́ue eorum ſacrificiorum ſacerdotes, ita teſtatur Sophocles in OEdipode in Colono:

ὧν καὶ χρυσέα
κλῂς ἐπὶ γλώσσᾳ βέβακεν
προσπόλων εὐμολπιδᾶν.
Quorum & aurea
Clauis in lingua conſtitit
Sacerdotum Eumolpidarum.

Herodotus tñ in Euterpe non a Triptolemo, aut ab aliquo Græcorũ initium habuiſſe ſcribit Theſmophoria, ſed ex Aegypto ad Pelaſgas mulieres primum à Danai filiabus fuiſſe delata: καὶ τῆς Δήμητρος τελετῆς πέρι τὴν οἱ ἕλληνες θεσμοφόρια καλέουσι, καὶ ταύτης μοι πέρι εὔστομα κείσθω, πλὴν ὅσον αὐτῆς ὁσίη ἐστὶν λέγειν. αἱ Δαναοῦ θυγατέρες ἦσαν αἱ τὴν τελετὴν ταύτην ἐξ αἰγύπτου ἐξαγάγουσαι, καὶ διδάξασαι τὰς πελασγιώτιδας γυναῖκας. *Atque de Cereris ſolemnitate, quam Græci Theſmophoria nominãt mihi, fauſtũ fœlixq́; ſit omen, vt quantum fas eſt per religionem proferam. Fuerunt autem Danai filiæ, quæ hanc ſolemnitatem ex Ægypto tranſtulerunt. mulieresq́; Pelaſgas docuerunt.* Vtebantur in Sicilia in ſacrificiis Cereris non floreis quidem coronis, neque in aliis eius ſacrificiis, quia ob memoriam raptæ filiæ colligentis flores, illi fuerunt vetiti at myrteis coronis, & è ſmilace, vel narciſſo, vel croco vtebantur. vt ait enarrator Sophoclis. Cum igitur Ceres Proſerpinam quærens vniuerſum terrarum orbem perluſtraſſet, facibus ex Aetna Siciliç monte accenſis, ad illius imitationem Siculæ mulieres vel viri per noctem cum accenſis facibus vociferantes, Proſerpinamque vocantes diſcurrebant, quare Tædiferos antiſtites appellauit Strabo lib. 10. cum igitur fuiſſet à Metanira & Hippothoonte Neptuni & Alopes filio in hoſpitium per benignè accepta, Triptolemum ſationem dicitur docuiſſe, quem aliĳ Eleuſii, alii Celei, alii Oceani, alii Dyſaulis filium fuiſſe tradiderunt, vt teſtatur Pauſanias in Atticis. Crediderunt nonnulli Triptolemum & Eubuleum fratres ſationem à Cerere didiciſſe, quia illi primum filiæ raptum matri indicaſſent. Fabulantur prętereà quòd cum hoſpitio accepta fuiſſet à Metanira Ceres, illique Metanira ſacra faceret, eius filius Abas inuidit illius Deę ſacrificiis, grauiterque tulit quod mater ſua illam accepiſſet, & ſacra deridens neſcio quid parum decorum in ipſam Deam ſuſurrauit: tũc verò Dea irata miſtionem quandam, quam habebat in cratere, in illum infundens in ſtellionem dicitur Abantem conuertiſſe: quod ita teſtatur Nicander in Theriacis:

ἔνθα καὶ οὐτιδανοῖο περ ἀπεχθέα βρύγματ' ἔχουσιν
ἀσκαλάβου. τὸν μέν τ' ἐρέειφάτις οὔνεκ' ἀχαιὴ
Δημήτηρ ἔβλαψε, ὅθ' ἄψεα σίνατο παιδὸς
καλλίχορον περὶ φρεῖαρ, ὅτ' ἐν κελεοῖο θεράπναις
ἀρχαίην μετάνειρα θεὴν δείδεκτο περίφρων.
Inuiſi hic adſunt ſtridores, ſtellio vilis
Quos edit. fertur talem ſumpſiße figuram
A Cerere irata deriſo numine Diua
Infelix puer ad puteum, Metanira labore
Hoſpitio vt feſſam cepit, dum pignora quærit.

Omnino verò boues iungere, & arare Ceres docuit mortales, vt teſtatur Orpheus in hymno in Cererem Eleus:

ἡ πρώτη ζεύξασα βοῶν ἀροτῆρα τένοντα,

καὶ

Digitized by Google

καὶ βίον ἱμερόεντα βροτοῖς πολύολβον ἀνεῖσα.
Coll: boum quæ prima graui ſubiecit aratro,
Fœlicemq́ dedit victum mortalibus agris.

Fama eſt præterea quòd cum fuiſſet apud Phytalem aliquando in hoſpitio, illi gratiam referens ficum plantam largita eſt, vt ait Pauſanias in Atticis, & vt teſtantur illa carmina quæ Phytali ſepulchro inſcripta fuerant, quorum eſt ſententia:

Hic Cererem Phytalus tectis exceperat heros,
Cui primùm ſacri largita eſt ſemina pomi,
Quam ficum mortale genus vocat.

Neque verò ficum ſolum aut frugum ſationem Cereri tribuunt, ſed inuentionem omnium legnminum, præterquam fabæ: quippe cum de omnibus, à quibus comiter & liberaliter accepta fuit, dum Proſerpinam quæreret, benemereri ſtuderet, vt ſcripſit Pauſanias in Arcadicis neque ſolum ſerendi rationem mortalibus tradidit Ceres, cum inutilis fore videretur illa ſcientia, niſi quo pacto frumentum cæderetur, & excuteretur, & è paleis ſecerneretur, & frangeretur, didiciſſent ad panem conficiendum. quod illa igitur cædere & triturare docuerit, ita teſtatur Callima. in hymno in Cererem:

κάλλιον ὡς καλάμηντε καὶ ἱερὰ δράγματα πρᾶτον
ἀσταχύων ἀπέκοψε, καὶ ἐν βόας ἧκε πατῆσαι.
ἁνίκα τριπτόλεμος αγαθὰν ἐδιδάσκετο τέχναν.

Pulchrius vt calamos primùm, ſacroſq́ maniplos
Strauit ariſtarum, calcare bouesq́ coegit:
Tunc vbi Triptolemus per pulchras cōbibit artes.

Quamuis non procul à monte Taygeto Laconum in vico quodam Aleſia vocato molam primum inuentam fuiſſe, & Myletum Lelegis filium molere fruges docuiſſe nonnulli tradiderunt ſatæ fuerunt & creuerunt primæ fruges apud Cephiſſum amnem, qui per agrum Eleuſinum multo concitatiore curſu, quam in aliis locis deferebatur, in campis: quos Rarios vocarunt, vt teſtatur Pauſanias in Atticis. atque ibidem locus oſtendebatur, vbi Pluto Proſerpinam rapuit, & vbi Eleuſiniorum fœminæ primum chorum in honorem Cereris inſtituerunt non procul ab Agelaſto petra vocata ſuper qua ſedit Ceres audito caſu Proſerpinæ, cui petræ propinquus fuit locus vocatus Callichorus. Atqui raptum & labores Cereris ita paucis complexus eſt Carcinus poeta tragicus, quos pertulit quærenda filia:

λέγετι, δή ποτε μητρὸς ποτ' ἄῤῥητον κόρην
πλΰτωνα κρυφίοις ἁρπᾶσαι βουλεύμασι,
δῦναίτε γαίας εἰς μελαμφαεῖς μυχὺς,
πόθῳ δὲ μητέρ' ἠφανισμένης κόρης
μαστῆρ' ἐπελθεῖν πᾶσαν ἐν κύκλῳ χθόνα,
καὶ τὴν μὲν αἰτναίοισι σικελίας πάγοις
πυρὸς γέμουσαν ῥεύμασι δυσεμβόλοις
πᾶσαν στενάξαι πένθεσι δὲ παρθένου
σίτων ἄμοιρον διοτρεφὲς φθίνειν γένος,
ὅθεν θεὰς τιμῶσιν ἐς τἀνῦν ἔτι.

Fama eſt Cereris quondam puellam, quam nefas
Eſt nominare, Ditis è ſententia
Raptam fuiſſe, nigra terraq́ atria
Intraſſe: regiam obſitam caligine.
Mater puella at acta deſiderio
Errauit omnes quæritans terra locos:
Scatentis ignis Ætna, & inde rupibus
Matris fuiſſe cognitos pro virgine
Luctus: ciborum hac abſtinens fuit diu.
Quare Deas gentes colunt has nunc quoque.

Fuerunt tamen qui non ſolam Cererem autorem fuiſſe dixerint & inuentricem ſationis, ſed Oſirim & Iſidem etiam eius vxorem, Bacchum ſcilicet inuentionis ſocium addiderunt. nam hic cum magno exercitu & cum magno tibiarum fiſtularumque concentu orbem peragraſſe, & agriculturam mortales docuiſſe, memorantur. Alii frumentum ſua ſponte natum fuiſſe in Sicilia dicunt, quod cum à nemine colligeretur, in terram rurſus recidebat: quod cum Cecrops Athenarum Rex è quodam percepiſſet, miſit qui colligerent. & ad ſe aſportarēt. id cum Triptolemus prior cepiſſet. terramque araſſet, & id ſeuiſſet, vt quidam putarunt, ibi vbi nunc fuerint Patræ, vt arbitrati ſunt alii in agro Eleuſino, meſſemque ſuccidiſſet, commentarios poſtea de cultu agrorum ſcripſit, qui ad omnes mortales peruagati ſunt; è qua re fabula fuit conficta, quod Triptolemus orbem terrarum agrorum cultum omnibus mortalibus oſtendens peragrauit. Gnoſii autem, qui populi fuerunt Cretæ, vt ait Polyiſtor, contendebant cum Atticis hominibus frugum inuentionem primam apud ſe fuiſſe, at non in agro Athenienſi: quippe cum multa alia Cretenſes priores inuenerint. nam & acies inſtruere, & nauibus longis vti, & ſagittis eminus pugnare primi inuenerunt Cretes, & muſicos modulos ab Idæis Dactylis primi obſeruarunt è ſtrepitu ac tinnitu, æris, & literas à ſe inuentas in Latium intulerunt: quod tamen non eſt ſine multorum contentione creditum, cū multi plerumque rei eiuſdem dicantur fuiſſe inuentores, ſicut de igne ſuperius dicebamus, cuius inuentionem alii Baccho, alii Prometheo, alii Vulcano, alii fulmini, alii Pyrade Cilicis filio tribuerunt, quem aiunt primum è Silice ignem excudiſſe.

Quod

Digitized by Google

Quod autem Bacchus vna cum Cerere orbem eadem de cauſa perluſtrauerit, videtur illud eſſe argumento quòd communia ſacrificia apud Eleuſinios Baccho & Cereri agebantur, vt teſtatur Sophoclis enarrator. Fuerunt Cereri non ſolum delubra, ſed nemora etiam conſecrata: quare fabulati ſunt antiqui, quòd cùm eius nemus Eriſichthon quidam Theſſalus abſcidiſſet, illi Ceres perpetuam famem immiſit, fecitque ne vnquam poſſet cibo ſaturari: quippe cũ vel per diem aſſiduè præſentibus cibis veſceretur, vel etiam per noctem in ſomniis ſibi videretur præſentibus ſuauiſſimis veſci. Hic filiam habebat Meſtram nomine veneficiorum peritiſſimam, quam in varias animalium rerumque cæterarum formas mutatam frequenter vẽdebat, quæ paulo poſt aufugiens rurſus ad patrem priore forma recepta redibat; ita pro ſuis viribus paternæ fami opem ferebat. Fiebant etiam priuata huic Deæ ſacrificia, cui poſt meſſem primitias frugum pro frumenti prouentu offerebant, & conuiuia celebrabantur inter coniunctos, vt teſtatur Theocritus his carminibus in Cerealibus:

ἀνέρες εὐπέπλῳ Δαμάτερι δαῖτα τελεῦντι
ὄλβῳ ἀπαρχόμενοι. μάλα γάρ σφισι πίονι μέτρῳ
ἁ δαίμων εὔκριθον ἀπεπλήρωσεν ἀλωάν.
Namque viri Cereri celebrant conuiuia læta,
Primitiaſq́; ferunt, quoniam plena area frugum
Frugifera meſſes ſiccauit munere Diua.

Agebantur & Ambarualia à ſingulis agricolis, quæ luſtrationes, purgationeſque aruorum eſſe putabantur, & plurimum ad fertilitatem conferre per ea vnuſquiſque paterfamilias hoſtiam deligebat in Cereris ſacrificia, quam quernea corona circa collum poſita ornabat, eamq́; ter circa ſata ducebat, quam vniuerſa familia querneis ramis coronati, Cererisq́; laudes canẽtes cum tripudiis comitabantur: idque fiebat ineunte vere. Deinde poſt has luſtrationes mulſum & lac offerebatur, cùm alioquin vinum ſolum intereſſe Cereris ſacrificiis iure ſacrificiorum minimè poſſet. Hunc ſacrificiorum ritum vniuerſum propè monſtrauit Virgil. lib. 1. Georgicorum in his:

Cuncta tibi Cererem pubes agreſtis adoret:
Cui tu lacte fauos, & miti dilue Baccho,
Terq́; nouas circum fœlix eat hoſtia fruges,
Omnis quam chorus, & ſocij comitentur ouantes,
Et Cererem clamore vocent in tecta: neque antè
Falcem maturis quiſquam ſupponat ariſtis,
Quam Cereri torta redimitus tempora quercu
Det motus incompoſitos, & carmina dicat.

Colebatur Ceres apud Arcades Heræ nomine, cui ſacra fiebant eo ritu, vt non, ſicuti in cæteris, victimæ iugularentur, ſed quod membrũ quiſque prius apprehenderat, id præcidebat, ac Deæ offerebat, vt ait Pauſanias. Hanc eandem Deam legum inuentricem fuiſſe ſcripſit Cicero actione ſeptima in C. Verrem his verbis: A quibus initia vitæ atque victus, legum, morum, manſuetudinis, humanitatis exempla hominibus & ciuitatibus data ac diſpertita eſſe dicũtur. loquitur enim de Cerere & Proſerpina. Sic & Lucretius in libro 6. ab Athenienſibus initia frugum & legum in vniuerſos homines manaſſe ſcribit:

Prima frugiferos fœtus mortalibus ægris
Diddiderunt quondam præclaro nomine Athenæ,
Et recreauerunt vitam, legesq́; rogarunt.

Significat & ipſum Theſmophoriorum nomen præterea legum autorem Cererem extitiſſe, cum θέμις lex ſit, φέρω ferre ſignificet, quaſi enim legifera ſacra dicantur. Nam cum frumenti ſemina inuenta fuiſſent, homines, qui prius nullis legibus parebant glandibuſque cõmuni cibo veſcebantur, atque omnia habebant communia; leges rogarunt, quibus ſua pars terræ cuique fuit aſſignata: deinde leges latæ ſunt de regendis finibus, de teſtamentis, & de emptionibus, quæ primum latæ ſunt à Cerere, quia illa fuit legum ferendarum cauſa. Sic autem de illa ſcripſit Ouid. lib. 5. Metamorph.

Prima Ceres vnco glebam dimouit aratro,
Prima dedit fruges, alimentaq́; mitia terris:
Prima dedit leges. Cereris ſunt omnia munus.

Hanc Deam in curru vehi ſolitam ab anguibus tracto dixerunt poetæ, vt ait Orpheus in eo carmine:

ἅρμα δρακοντείοισιν ὑποζεύξασα χαλινόν.
Tum Dea frænatos adiunxit curribus angues.

Quem Triptolemo dicitur dediſſe, vt frumenti ſemen in varias regiones aſportaret, vt ait Ouid. lib. 5.

—— geminos Dea fertilis angues
Curribus admouit, frenisq́; coercuit iras.

Huic Deæ ſus, quia excauatis ſcrobibus fruges conuulſiſſet, meritas luit pœnas. nam Triptolemus eo cognito facinore gratam rem ſe facturum Cereri putauit, ſi animal eius inuentis infenſum immolaret: quare ſuem ipſam ad arã Cereris extraxit, frugeſque in caput conſperſit, vt apparet qua de cauſa, & mox illam Cereri mactauit, vt ait Ouid. lib. 1. Faſtorum:

Prima Ceres auida gauiſa eſt ſanguine porcæ,
Vlta ſuas merito cæde nocentis opes.

Mactabatur & aries Cereri Virenti cognomine in templo non procul ab arce Athenienſium,

Digitized by Google

ſicuti teſtatur Eupolis in his:

ἀλλ' εὐθὺ πόλεως εἶμι, θῦσαι γάρ μ' ἔδει
κριὸν χλόῃ Δήμητρι.

Sed recta ab vrbem eo, mihi quod eſt opus
Mactare arietem illic Virenti Cereri.

Sacrificabant Cereri olitores præcipuè hoc nomine die ſexta menſis Aprilis, quia per illa ſacra feracitatem hortorum impetrare ſe putabant. Huic Deæ coronas ſpiceas offerebant, quæ pro foribus templorum appendebantur, vt ait Tibullus in his:

Flaua Ceres tibi ſit noſtro de rure corona
Spicea, quæ templi pendeat ante fores.

Erant etiam papauera Cereri ſacra, vt quidã crediderunt, ob feracitatem ſeminum; vt malunt alii, quia inter ſata plerunque naſcerentur, & eundem cultum ament: alii inter quos fuit Dercylus, quia ſomnum non poſſet percipere ob filiæ moleſtiam: in quem fuit papauerum beneficio adiuta quam plantam Lucinę etiam quidam attribuerunt. Multa fuerunt huius Deæ cognomina ob rerum variarum euentus vel ob loca, in quibus colebatur. Fuit Euchloa bene virens, Erinnys, quia preces exaudiat vel quia habitet in terris; Ercynna, Panachæa, Mycaleſsina, Lepreata, Aceſidora, Legifera, Ouifera, Pelaſgis, Proſymna, Thermeſia, Præſes, Terreſtris, Sacroſancta atque hæc ea ſunt quæ de Cerere frugum autore Dea memoriæ prodita sũt ab antiquis. Hanc vocarunt Grǣci Δηὼ, quia in omnes homines fuerit diſtributa, cum nihil aliud ſit Ceres, quam frumentum, vt eſt in eo carmine:

Νύμφαι ὕδωρ, πῦρ ἥφαιστος, σῖτος Δημήτηρ.

Nymphæ aqua ſunt, frumenta Ceres, Vulcanus at ignis.

Cicero tamen in primo de natura Deorum Cererem terram eſſe ſcribit hoc pacto: idemque diſputat, æthera eſſe eum quem homines Iouem appellarent: quique aer per maria manaret, eum eſſe Neptunum: terram, eam quæ Ceres diceretur. Atque in ſecundum, etymologiam Platonis tranſtulit è Cratylo, qui Δημήτερα quaſi γῆν μητέρα vocatam fuiſſe tradit, terram matrem ſcilicet.

AT quę nunc ſub his occultata fuerint denudemus. Aegyptii ſcriptores memorię prodiderunt, Iſidem ſiue Cererem homines reuocaſſe à mutuo, eſu carnium inuento tritico & hordeo, quæ naſcebantur inter alias herbas in Aegypto; Complexi itaque inuentionem ob ſuauitatem à mutuis eſibus abſtinuerunt, quare in ſacra Iſidis pompa vaſa quędam ferebantur frumento & hordeo plena. Leges etiam tulit Iſis, quibus ab illegitimis cædibus deterrebantur, vnde dicta eſt legifera, quod prima leges inuenerit. Oſiris ac Iſis dicuntur præmia & honores illis propoſuiſſe: qui aliquid vtile humanæ vitæ excogitaſſent: ſic inuentam eſſe artem ęris & auri fundendi in Thebaide & faciendorum armorum autumant, quibus feras obtruncarent, terramque colentes proſcinderent. Ceres Saturni & Opis filia fuiſſe credebatur, cùm Saturnus ſit tempus, ac Opis terra: quippe quod crederetur ab his eſſe Ceres virtus ſatorum omnium, quã idcirco eorum parentum filiam finxerunt. nam vis illa, & vigor, qui eſt in rebus naturalibus, loco & tempore indiget. Alii qui Cererem fruges eſſe putarunt, ex Opi & Saturno natam arbitrati ſunt, quã aliarum herbarum ſemina non ita indigent, vt diuitius per totam hyemem ignaua commorentur, cùm poſſint, vel ſi per hyemem minimè fuerint ſata, ſatis vberes fructus producere. Cum vero Proſerpina filia ſit Cereris, radix herbarum ſcilicet, quam Latini ita dixerunt, quia ſerpat clam per humum, illa merito ex Ioue ſiue ex æthera benignitate & è ſemine fingitur fuiſſe nata: quorum alterutro deficiente fruſtra prouentus frugũ expectatur. Qui finxerunt Cererẽ equũ è Neptuno peperiſſe aut Heram, q̃ nominare nefas erat, illi tantam eſſe fertilitatem aquarum, & ex illa quæ fit illarum cum terra cõmiſtione, crediderunt, vt vel monſtra oriantur ob ſuperuacaneam materiæ copiã vel nominare ſingula propriis nominibus, omnium difficillimũ, propter naſcentium varietatem. Fama eſt illam aliquando in ſpecu latuiſſe cum rapta fuiſſet ad inferos Proſerpina fuiſſeq; à Pane Ioui indicata, quia iactum ſemen per aliquot dies occultatur, antequam radices agat: mox Pan, natura ipſa ſcilicet, quæ inſita eſt in ſeminibus, indicat Ioui, quia neceſſitate naturæ & ob inſitum calorem herba in lucem erumpit, & emittuntur radices. Siue igitur terram Cererem eſſe putemus, cuius filia ſit Proſerpina vel ſeges: ſiue ſemen ſit Ceres, cuius filia ſit radix omnino nata eſt Ioue patre, atque res vtroque modo poteſt intelligi: quippe cum hæc omnia in idem recidere videantur. Non defuerunt tamen qui incredibilem annonæ penutiã fuiſſe ſignificari crediderint per eam fabulam, quòd Pluto Proſerpinã rapuit ſub terras, quia ita corruptæ ſint ſementes cœli vitio & inclementia, vt penè extincta ſint frumenti ſemina in Sicilia per id tempus. Dicta eſt Ceres in curru à draconibus tracto vehi, propter obliquitatem ſigniferi circuli: nã dum Sol ſub eo percurrit, non Solum excitat ſemina è terra ſed etiam ad maturitatem

Digitized by Google

nitem perducit. Fama eſt Iaſionem Iouis & Electræ filium fuiſſe amatum à Cerere, cum quo in nouali congreſſa ſit dormiẽte. Quid hoc ſignificat? Nam cum Iupiter ſit calor ętheris aut æther, Electra diligẽtia, (etenim Sol quoque ἠλέκτωρ vocatur, quia ad opera homines excitet è lecto) patet Iaſium horum amborum filium nihil eſſe aliud quam æſtatis calorem; quem Ceres amauit, & in nouali præcipuè, quia plurimum confert ad agrorum fertilitatem vt arua quieſcant aliquando, cum terra per quietem poſtea validior, ſi aptam agricolæ diligentiã conſecuta ſit, efficiatur. Alij filium Minois iuſtiſſimi viri, & Phroniæ prudentia ſcilicet, à Cerere amatum fuiſſe putarunt, quod hæ res ocium gratiſſimum parant agricolis: cùm ſplẽdor ex iuſtitia, paceque ciuitatum plurimum rebus vniuerſis accedat. Ex his igitur naſcitur Plutus diuitiarum Deus, quoniam terræ feracitas è cœli benignitate, & ex hominum diligentia plurima fiat; quamuis tamen nonnulli, quia primus Plutus diuitias cumulauerit, illum diuitiarum Deum putarunt; cùm ante illum nemo vllam diuitiarum curam haberet, nemoque diuitias cumularet. Dicta eſt Sicilia fuiſſe Cereri conſecrata, quoniam frumenti feraciſſima ſit illa inſula. Dicitur Ceres orbem terrarum peragraſſe, quoniam propter ſigniferi obliquitatem varijs temporibus in varijs locis fit æſtas: neque Ceres niſi per æſtatem ad maturitatem poteſt peruenire. Hæc Triptolemum, cui ſemina frugum dedit, ſub igne per noctem fuit occultare ſolita, quare is mirificè nutriebatur: hoc quidem nihil aliud eſt quam ſeminis ratio. Nam cum noctes longiores æquo ſentiuntur poſt æquinoctium, ſub initium frigoris & hyemis ſcilicet, calor ſub terram paulatim includitur à circũſtante frigore, quo fit vt radices frugum mirificè augeantur, plurimoque impleantur nutrimento, quo terra ob autumni pluuias referta eſt. Idcirco cum non valde lenia ſunt frigora per hyemem, cum radices ſub terra eximiè creſcant & impleantur nutrimento, in futuram æſtatem fertiliſſimas meſſes parant, niſi quid diuinitus impedierit ad reprimendam hominum improborum ſuperbiam & petulantiã, quæ plurima cum vbertate annonæ creſcit. Inde ſcitè fictum eſt ab antiquis quòd filiam quęrens faces ex Aetna accenderit, quia ſemper cum infra eſt calor inferiores partes frugum aluntur, cùm verò ſuperius eſt idem calor, ſuperiores creſcunt. Multa ſacrificia fuerunt Cereri inſtituta ab antiquis, vel mulieri ita vocatæ inuentrici frugum verè, vel terræ ipſi: quando non ſolum ſydera, ſed etiam elementa ipſa, aut elementorum partes varijs Deorũ nominibus appellantes, tanquam Deos coluerunt, illiſque templa, aras, ſacerdotes, certas victimas, certum ceremoniarum ritum, inſtituerunt. Id verò quòd de filia Eriſichthonis dictum eſt, ita quidam interpretantur, vt Eriſichthon vir imprudens, rerumque ſuarum profuſor fuerit; quippe cum omnia ſua dilapidauerit ac ingurgitauerit: mox ob extremam rerum omnium inopiam filiam proſtituerit, quæ modò bouem, modò ouem, pecunias in concubitus mercedem accipiens, modò res alias ab amantibus extorquens, ita paternæ inopiæ ſubueniebat. Atqui nullam ego ſatis idoneam horum fingendorum cauſam in hac explicatione ineſſe video, atque aliud quidpiam illuſtrius ſub his latere iudico: cum præſertim illud Deæ ita propter contemptam eius religionem & cultum paſſus ſit. Significare voluerunt ſanè antiqui per hanc fabulam neminem qui religionem Deorum immortalium contempſerit, domeſticas calamitates deuitare poſſe; quippe cùm omnis improbitatis miſerię ſint comites. Deinde patet ex hac fabula imprudentẽ hominem neceſſe eſſe in multa ſceleta & incommoda incurrere: quippe cum Eriſichthõ etiã, vbi ſua per luxuriam & crapulam profudiſſet, poſtea victũ per ſordes domeſticas, & per turpitudinem ſibi malis artibus comparare cogeretur. Quare, vt ſummatim dicam, & pietas in Deos immortales, & in rebus agendis prudentia, & in pręſentibus bonis conſeruandis parſimonia maximè viro bono eſt neceſſaria, quod per Eriſichthonis fabulam indicabatur. At Cereris fabula, & vniuerſa quę de illa conficta ſunt, nihil aliud continebant, niſi ſationis rationem, & quo pacto frumenta creſcerent, & qua diligentia in illis colligendis vti conueniret. At de Cerere ſatis, nunc de Priapo dicamus:

De Priapo. Cap. XV.

PRIAPVS, quem hortorum Deum eſſe antiqui crediderunt, è quibus parentibus ortus fuerit, non conuenit inter ſcriptores: ſiquidem alii Naiadis Nymphę ac Dionyſi filium fuiſſe tradiderunt, vt ait Strabo lib. 13. alii non Naiadis, ſed Chiones fuiſſe dicunt. Hunc natum fuiſſe in Lampſaco, ibique ciuitatem ſui nominis condidiſſe memorant Apollonius Venerem cum Baccho congreſſam fuiſſe ſcribit: deinde cum is ad Indicam expeditionem exiuiſſet, cum Adonide ſępius congreſſa Priapum concepit. Cùm vero Dionyſus reuerteretur, illi obuiam

Nn 2 cum

Digitized by Google

cum corona proceſſit, illumque coronans ſequi quidem noluit, quia puderet, quod nupſiſſet: at in Lampſacum recedens ibi parere decreuit. Tum Iuno capta zelotypia, ſimulans ſe opem ferre, manu venefica vterum attigit, fecitque puerum deformem, & præ cęteris incredibilem membri pudendi magnitudinem habentem pareret, quem Priapum nominauit. id cùm vidiſſet Venus, noluit illum capere ob membri magnitudinem, ſed in Lampſaco vrbe maris Helleſponti reliquit. Huius deformitatem ita complexus eſt Archias in his carminibus:

Βαιὸς ἰδεῖν ὁ πρίηπος, ἐπ' αἰγιαλίτιδα ναίω.
χηλὴν αἰθυίαις οὔποτε, ἀντιβίης
φοξὸς, ἄπους· οἷόν κεν ἐρημαίῃσιν ἐπ' ἀκταῖς
ξέσσειαν μογερῶν υἱέες ἰχθυβόλων.

Littora paruus ego hic habito ſaxoſa Priapus,
Nullaq; cum mergis bella cruenta gero.
Diſtortus vultus, pes nullus: falce dolando
Piſcator talem finxerit, aut melius.

Deinde cùm adoleuiſſet, pergratuſque foret Lampſacenis mulieribus, Lampſacenorum decreto ex agro Lampſaceno exulauit. Fabulati ſunt antiqui Lotidem nympham Priapi libidinem fugientem in Loton fuiſſe mutatam. Memoriæ prodidit Euſeb. in lib. de Falſa Religione Priapum aliquando cum vno ex illis aſellis, qui Bacchum in Indicam expeditionem proficiſcentem trans quendam fluuium tranſuexere, de mēbri magnitudine decertaſſe, (fuit autem tanti id aſellorum beneficium creditum, vt illi ſint idcirco inter ſydera relati, & alteri eorum conceſſum eſt, vt loqui poſſet) qui cùm victus fuiſſet victorem ob inuidiam occidit. Manſit deinde ea conſuetudo in ſacris, vt aſinus Priapo tanquam inuiſum & inuidioſum animal immolaretur. Scripſit Ouid. lib. 1. Faſtorum per ſolēnitatem matris Deorum, ad quam omnes Dii

conuenerant,

conuenerant, poſt epulas lautiſſimas Priapum fuiſſe pudicitiæ Veſtæ inſidiatum. Nam cùm Dii cæteri luſibus indulgerent, Veſtaque in molli herba ſomnum caperet, ab aſino Sileni excitata fuit, ne vim Priapi pateretur: tum verò deterritus fuit ab inceptis Priapus, omneſque conciderunt inſidiæ, & aſinus ex eo tempore Priapo ma ctatus fuit in ſacrificiis.

Memoriæ proditum eſt ab antiquis rerum Aegyptiarum ſcriptoribus, quod Titanes inſidiã ei Oſiridi illum trucidarunt, atque partem ſuã quisque clàm è domo abſtulerunt: ſola autem pudenda in fluuium proiecerunt, cùm nemo vellet illa auferre. Iſim reſumpſiſſe membra de captis Titanibus memorant, hominemq́ue formaſſe, ac dediſſe ſacerdotibus ſepeliendum. ſolùm virile membrum non potuiſſe inueniri, quod imperatum eſt tanquam Deum coli, quòd non modò diuinos honores ita fuit conſecutum, ſed etiam cuſtodem hortorum ac vinearum & omnium fructiferarum arborum putarunt, vltoremq́ue ac vindicem faſcinantium. Fuit portus Priapi nomine prope Dardaniam, & vrbs ad mare ſita, quibus in locis eximiè Priapus colebatur. Fuerunt qui memoriæ prodiderint Priapum fuiſſe virum Lampſacenum, qui cùm haberet ingens inſtrumentum & facilè paratum plantandis ciuibus, gratiſſimus fuerit mulieribus Lampſacenis. ea cauſa poſtmodo fuiſſe dicitur, vt Lampſacenorum omnium cæterorum inuidiam in ſe conuerterit, ac demum eiectus fuerit ex ipſa inſula. At illud facinus ęgertimè ferentibus mulieribus, & pro ſe Deos precantibus, poſt cùm nonnullis interiectis temporibus Lampſacenos grauiſſimus pudendorum membrorum morbus inuaſiſſet. Dodonæum oraculũ adeuntes percunctati ſunt, an vllũ eſſet eius morbi remediũ. His reſponſum eſt morbũ non priùs ceſſaturum, quam Priapum in patriã reuocaſſent: quod cum feciſſent, templa & ſacrificia illi ſtatuerunt, Priapumq́ue hortorum Deum eſſe decreuerunt.

ATQVE tot ſunt de Priapo ab antiquis memoriæ prodita. Priapus Naiadis & Dionyſi filius dicitur, quia pro ſemine rerum naturalium capitur. Dionyſus enim Sol eſt, aut calor, at Nais humor, vt dictum eſt, è quibus ſemina concipiuntur rerum naturalium. Quidã Chiones filium putarunt, quia album ſit, & lacti vel niui ſimile rerum propè omnium ſemen: nam Græci chiona niuem vocarunt. Qui Veneris & Adonidis filium eſſe crediderunt, in idem denique relabuntur, ſoliſque differunt nominibus. Alij Priapum Bacchi ac Veneris filium fuiſſe crediderunt, quia vinum propter calorem excitet libidinem, ac Deum putarunt Lampſaci ob fertilitatẽ & bonitatem vinorum, quæ ibi naſcerentur. Illius imago ſiniſtra manu mentulam, dextra falcem tenebat, quod omnium naſcentium temporis certi & cuique conceſſi certa ſit meta, qua vitam abſcindi neceſſe eſt. Fuerunt tamen nonnulli, qui Priapum nullum eſſe alium quàm Pana putauerint. Verum vel nominis ipſius ethymologia indicat Priapum eſſe ſemen. Quod Venus ipſum ob deformitatem in Lampſaco reliquit, nihil aliud ſignificat, niſi res multas naturę eſſe neceſſarias, quas tamen ob turpitudinem natura occultauit: ſic pudenda hominum villis occultantur, & ſunt in parte corporis occultiore: ſic anum modo intra nates occuluit, modò ſub caudarum integumento locauit, modò ita fecit occultum, vt in nonnullis eum dignoſcere haud facile ſit, vt in piſcibus, modò non apparet omnino, vt in genere conchyliorum, & teſta intectorum. Nam cùm deformia ſint, & ab ipſa natura conſultò abſcondita illa membra, tum turpia ſunt illorum officia, quamuis neceſſaria. idcirco & nos aliquando rei Venereę obſcœnitatem ita breuiter expreſſimus:

Nil amor eſt aliud, Veneris quam parua voluptas,
Quę ſimul expleta eſt, inficit ora rubor.

Deformis igitur & obſcœnus Priapus iure optimo fingitur, quia turpis eſt illa naturæ actio: & quam nemo prorſus appeteret, niſi illam cæca ſuauitate natura reſperſiſſet. At nunc de Adoni dicamus.

De Adoni. CAP. XVI.

ADONIS Priapi pater Myrrhæ filius fuit & Thiantis, quę cum in furioſum patris amorem incidiſſet, clam cum eo congreſſa hunc concepit. ac patre id poſtea ſentiente Deos precata eſt, vt in aliam formam, quæ neque inter mortuos eſſet, neque inter viuos, mutaretur: quare in arborem ſui nominis fuit conuerſa, vt teſtatur Lycophron in his:

—— ὄψεται δὲ τλήμονος
Μύῤῥας ἐρυμνὸν ἄστυ, τῆς μογοστόκυς
ὠδῖνας ἐξέλυσε δενδρώδης κλάδος.
—— Myrrha cernet is
Tutam miſellę ciuitatem: nam dolor
Vt fama ramo eſt huic apertus arboris.

Ouid. lib. 10. Metamorph. non ex Thiante, ſed ex Cinyra patre, qui Rex fuit Cypriorum, Myrrham Adonim cõcepiſſe ſcribit, quod multis verſibus complexus fuit. hunc Naiades nutriuerunt

Digitized by Google

triuerunt ſuſceptum, vt eſt in his:

Reddit onus, vagitq́; puer: quem mollibus herbis
Naiades impoſitum lacrymis vnxere parentis.

Fuerunt autem duo Adones alter in Byblo ciuitate natus alter in Cypro, vt ait Iſacius, cùm tamen res amborum geſtę ad vnum Cyprium referantur, cùm igitur Myrrha in arborem mutaretur, filiumq́ue eximię pulchritudinis peperiſſet, iam tum eius amore capta eſt Venus; qui cùm adoleuiſſet monitus eſt à Venere vt feras immitiores caueret, eumq́ue venando ſequebatur, & precabatur Venus, vt ab armatis feris abſtineret, vt in his ait Ouid. lib. 10.

Per iuga, per ſyluas, dumoſaq́; ſaxa vagatur,
Nuda genu, veſtem ritu ſuccincta Dianæ.
Hortaturq́; canes: tutæq; animalia prædæ,
Aut pronos lepores, aut celſum in cornua taurũ,
Aut agitat damas: à fortibus abſtinet apris.
Raptoresq́; lupos. armatosq́; vnguibus vrſos
Vitat: & armenti ſaturatos cæde leones.
Te quoq; vt hos timeas, ſiquid prodeſſe monendo
Poſſet, Adoni monet: fortisq; fugacibus eſto
Inquit: in audaces non eſt audacia tuta.

Verumtamen cùm ille immemor mandatorum Veneris in aprum violentum poſtea irruiſſet, ab illo in femore percuſſus interiit, vt teſtatur Theocritus in Epitaphio Adonis:

κεῖται καλὸς ἄδωνις ἐπ' ὤρεσι, μηρὸν ὀδόντι
λευκῷ λευκὸν ὀδόντι τυπείς.

Dente femur niueo niueus iacet ictus Adonis
Montibus in ſummis.

Scriptum reliquit Sappho Adonim mortuum fuiſſe à Venere inter lactucas depoſitum. Fama eſt præterea Venerem pactam eſſe cum Proſerpina vt ſex menſes mortuus Adonis eſſet apud Proſerpinam, ſed ea lege ne illum Proſerpina in thorum, aut in amplexum acciperet: alios ſex menſes eſſet apud Venerem. Fuerunt tamen qui dixerint, non ipſum quidem Adonim in aprum irruiſſe, ſed ab apro impetum factum fuiſſe in Adonim, & id Martis conſilio contigiſſe. Nam cùm Mars Venerem, Venus Adonim amaret & ſequeretur, ratus eſt Mars omnes Veneris amores poſſe in ſe conuerti, ſi Adonim de medio ſuſtuliſſet: atque illi apro immiſſo cum Venus opem ferre properaret, pede à ſpina roſę vulnerato purpureum colorem roſę, cùm prius eſſet candida, datum fuiſſe fabulantur. Fuerũt Adonidi ſacra inſtituta, quæ Adonia dicta ſunt, quæ Athenis celebrabantur, de quibus meminit Ariſtophanes in Pace. In his ſacrificiis autumni fructus cuiuſuis generis adhibebantur, quæ *ἀκρόδρυα* dicitur à Græcis. conſueuerunt præterea & hordeum & triticum ſerere in locis ſub urbanis, atque eo loca in quibus hæc ſata fuiſſent, multæque eſſent fructiferæ arbores hortos Adonios appellare: quia locis huiuſmodi Adonis delectaretur. atque de iis fructibus, qui offerebantur Adonidi, ita meminit Theocritus in Adonia celebrantibus;

πὰρ μὲν οἱ ὥρια, κεῖται, ὅσα δρυὸς ἄκρα φέροντι.

Nec ſibi deſit, ait, quod rami tempore mittunt
Autumni.

Agebatur Alexandriæ præſertim Adonidis celebritas, cuius imago cum magna pompa ferebatur: qui colebatur etiam in illa vrbe Macedoniæ, quam Dium vocabant; quo cum Hercules veniſſet, multosq́ue vidiſſet euntes è ſacello, interrogauit quendam de præſentibus eò & ipſe ingreſſurus cuius eſſet Deorum illud fanum. Cùm is Adonidis dixiſſet, nihil eſt, inquit religioſum. Quid ageretur apud Aſſyrios in Adonis, declarauit Lucianus ita in Dea Syria:

λέγουσι γὰρ δὴ ὦν τὸ ἔργον τὸ εἰς ἄδωνιν ὑπὸ τοῦ συὸς, ἐν τῇ χώρῃ τῇ σφετέρῃ γενέσθαι, καὶ μνήμην τοῦ πάθεος τύπτονταί τε ἑκάστου ἔτεος καὶ θρηνέουσι, καὶ τὰ ὄργια ἐπιτελέουσι, καί σφισι μεγάλα πένθεα ἀνὰ τὴν χώρην ἵσαται, ἐπεὰν δὲ ἀποτύψωνταί τε, καὶ ἀποκλαύσωνται, πρῶτα μὲν καταγίζουσι τῷ ἀδώνιδι, ὅκως ἐόντι νέκυϊ, καὶ τῇ ἑτέρῃ ἡμέρῃ ζώειν τέμιν μυθολογέουσι, καὶ εἰς τὸν ἠέρα πέμπουσι.

Dicunt enim in ſua regione contigiſſe, vt Adonis ab apro ictus fuerit: atq; ad eius rei memoriam ſinguli quotannis ſe plectunt, & lamentantur, & diem celebrant, & magnus luctus in illa regione per id tempus exoritur, vbi vero ſe percuſſerint, & luxerint. primum Adonidi inferias perſoluunt tanquam vita defuncto: deinde altero die ipſum viuere inquiunt, & in cælum mittunt.

Fuit celeberrimum omnium fanum illud Adonidis in Cypro, in quo præclarum & multi nominis Harmoniæ monile fuit, quod tamen Eriphyles vocatum eſt, quia illo accepto hæc virum ſuum per proditionem perdiderit, vt ait Pauſanias in Bœoticis. Eſt Adonis præterea nomen fluuii, qui per Libanum defertur, dicebaturq́ue cruentus fluere quo temporę Adonia agebantur. Atque tot de Adonide memoriæ prodita ſunt ab antiquis. Fabulati ſunt matrem Adonidis in arborem ob pudorem conuerti optaſſe, quia quòd concubuiſſet cùm patre, hominum conſpectum deuitare cuperet, quod ad muliebrem cupiditatem pertinet: nam hominum fabulas magis ad mores Deorum, ad phyſicas rationes ſpectare diximus hoc autem quæ ſit flagitiorum & libidinum conſcientia declarat, quantopereq́. vel metu, vel pudore anteactorũ ſcelerũ

ſcelerati,

Digitized by Google

ſcelerati, conſcientiaque exagitentur: & qualia ſint mortalium vota, cum quid parum honeſtum à Diis impetrare contendimus. nam qui ventorum compotes facti fuerunt aliquando, tum demum intelligunt quam abſurda, vel turpia, vel damnoſa, vel iniqua & impia cupierint: quæ antequam conſequerentur ſe infœlices & miſeros exclamabant. Fuerunt qui hactenus dicta de matre Adonis ad hiſtoriam flectant, & ad matrem cuiuſdam Adonidis cùm tamen Adonim tritici ſemen eſſe ſentiant, vt teſtatur Theocriti enarrator, *λέγουσι δὲ περὶ τοῦ ἀδώνιδος, ὅτι καὶ ἀποθανὼν, ἓξ μῆνας ἐποίησεν ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς ἀφροδίτης ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς περσεφόνης, τοῦτο τὸ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστιν ἀληθῶς, ὅτι ὁ ἄδωνις, ἤγουν ὁ σῖτος σπειρόμενος ἓξ μῆνας ἐν τῇ γῇ ποιεῖ ὑπὸ τῆς σπορᾶς, καὶ ἓξ μῆνας ἔχει αὐτὸν ἡ ἀφροδίτη, τουτέστιν, ἡ εὐκρασία τοῦ ἀέρος, καὶ ἔκτοτε λαμβάνουσιν αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι. Aiunt.n. de Adonide quòd mortuus ſex menſes moratus eſt in cõplexu Veneris, quot etiã apud Proſerpinam. Hoc reipſa ita ſe habet: quod Adonis frumentum eſt ſatum, quòd ſex menſes degit ſub terra: ſex menſes illum habet Venus, aeris temperies ſcilicet, ex quo illum meſſores colligunt.* Senſit tamen Orpheus in hymno in Adonim illum eſſe Solem; cum illum rebus omnibus præbere nutrimentum, & eſſe germinandi autorem dixerit in his:

εὔβουλε, πολύμορφε τροφὴ πάντων ἀρίδηλε.
κούρη, καὶ κόρε, σὺ πᾶσι θάλος αἰὲν ἄδωνι.
σβεννύμενε, λάμπων τε καλαῖς ἐν κυκλάσιν ὥραις.

Qui cunctis alimenta refers, prudentia cuius
Plurima. qui vario lætaris nomine Adoni.
Germinum, & idem autor pariter puer atq; puella:
Extincte: atq; iterum ſplendens labentibus horis.

Finxerunt antiqui, qui Adonim Solem eſſe putarunt, illum ab apro hirſuta & aſpera fera ictum, quia aſpera fit & hirſuta hyems, per quam Solis vires paulatim deficiunt. ea res eſt omnino Veneri inimica, quoniam per aeris temperiem viget Venus, cùm frigus, vt inimicum, naturæ opus non ingrediatur. Cum Sol igitur in ſignis ſex Auſtralibus extiterit per ſigniferũ incedens, breuioreſque ſunt dies ac longiores noctes, tum dicitur Adonis apud inferos morari: cum verò ſigna Borealia longiores dies fecerint, tunc eſt apud Venerem, per quam omnis venuſtas, omniſque nitor aruis reſtruitur. ea de cauſa illum ait Orpheus modò eſſe apud ſuperos, modò apud inferos:

ὅς ποτὲ μὲν ναίεις ὑπὸ τάρταρον ἠερόεντα,
ἠδὲ πάλιν πρὸς ὄλυμπον ἄγεις δέμας ὡριόκαρπον.

Qui modo ſub terris habitas, & tartara nigra.
Frugiferumq; refers in cœlum corpus & idem.

Ita enim ſub his fabularum figmentis vniuerſas propè res naturæ antiqui declararunt, non minus ſapienter, quam Platonici aut Peripatetici: nam ſi contentiones ex Ariſtotelis libris eximantur, per breues erunt ſententiæ, quæ nunc magnis voluminibus continentur. at nunc de Sole dicamus.

De Sole. Cap. XVII.

SOLEM, quem generationis & omnium prope bonorum autorem Deo ita iubente habemus, nonnulli ita fabulis implicarunt, vt vix tandem ſe quaſi è nebula explicare aliquando poſſit. Hunc genitum eſſe plerique crediderunt: neque tamen è quibus parentibus inter ſe conſentiunt at enim de vna re eodem modo vna eſt neceſſario oratio, neque contrariæ de eadem re ſimul veræ eſſe nunquam poſſunt. nemo ſanè naſci poteſt è pluribus parentibus, vt neque ex eodem diuerſis temporibus. Heſiodus igitur in Theogonia Thiam Solis, & Lunæ & Auroræ matrem, & patrem Hyperionem fuiſſe in his ſcribit:

Θεία δ' ἠέλιόν τε μέγαν, λαμπράν τε σελήνην,
ἠῶ θ', ἣ πάντεσσιν ἐπιχθονίοισι φαείνει,
ἀθανάτοις τε θεοῖς, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,
γείναθ' ὑποδμηθεῖσα ὑπερίονος ἐν φιλότητι.

Thia parit Solem magnum, Lunamq; nitentem
Auroram quæ fert lucem mortalibus almam
Cælicolisq; Deis cunctis. Hyperionis almi
Semine concepit nanq; illos Thia decora.

At Homerus in hymno, quem ſcripſit in Solem Euryphaeſſam matrem fuiſſe Solis ſcribit, patrem verò, Terræ ac Cœli filium Hyperionem, vt patet ex his:

ἥλιον ὑμνεῖν αὖτε διὸς τέκος ἄρχεο μοῦσα
καλλιόπη φαέθοντα, τὸν εὐρυφάεσσα βοῶπις
γείνατο γαίης, παιδὶ, καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.
γῆμε γὰρ εὐρυφάεσσαν ἀγακλειτὴν ὑπερίων
αὐτοκασιγνήτην, ἣ οἱ τέκε κάλλιμα τέκνα,
ἠῶτε ῥοδόπηχυν, ἐϋπλόκαμόν τε σελήνην,
ἠέλιόντ' ἀκάμαντα.

Calliope Solem Iouis alto è ſemine nata
Nunc rurſus Phaethonta refer: quê diua creauit
Euryphaeſſa ſato Terra, Cœloq; micanti.
Frater erat, coniux Hyperion Euryphaeſſa
Mox fuit: hæc illi peperit dein pignora clara,
Auroram roſeam, & præſtanti lumine Lunam,
Perpetuoq; orbem luſtrantem lumine Solem.

Fuit

Digitized by Google

Fuit enim Hyperion Terræ,& , vt alii putarunt Cœli, vt alij Titanis filius: alius fuit Agamemnonis de quo meminit Pauſanias in Atticis qui poſtremus regnauit Megaris. Hic cum cæteris Titanibus aduerſus Iouis imperium minimè conſenſit, ſed potiùs Iouis partes ſecutus poſt victoriam currum, & coronam, & multa alia honoris inſignia,& Iouis erga ſe beneuolentiæ obtinuit. Hic cùm Titanis fuiſſet nepos, Titan & ipſe ſæpius vocatus eſt à poetis,vt teſtatur Virg.lib.4.

—— vbi primos craſtinus ortus
Extulerit Titan. radijsq́; retexerit orbem.

Fuerunt Soles plures vocati, vt ait Cicero lib.3.de natura Deorum, quare non mirum eſt ſi aliqua ſit de Solis parentibus controuerſia: nã de vno omnia propè dicuntur, quæ geſta ſunt à cęteris. Sic autem inquit Cicero: Vnus igitur eorum qui Soles dicti ſunt,è Ioue natus, nepos Aetheris fuiſſe dicitur: Alter,Hyperione. Tertius, Vulcano Nili filio, cuius vrbem Aegyptii volunt eſſe eam, quę Heliopolis appellatur, Quartus is quem heroicis temporibus Achanto Rhodi peperiſſe dicitur,auum Ialyſi,Camiri & Lindi. Quintus, qui Colchis fertur Aeetã & Circen procreauiſſe. Cùm verò Sol Deus eſſe crederetur,omniaque ſuo lumine illuſtrare, ac videre, Dei lampas dictus eſt ab Euripide ita in Medea:

—— προύννέπω δ' ἐγοι
εἴτ' ἡ πιουσα λαμπὰς ὄψεται θεοῦ.
—— nuntio tibi
Si te Dei lampas videbit craſtina.

Atque vt ſummatim dicam,poſt ipſum Deũ rerum omnium autorem ac moderatorem, Solem patrem & autorem generationis crediderũt eſſe antiqui: quippe quòd ille omnium creditorum Deorum vires vnus reipſa contineret,cùm varia nomina ipſis viribus fuiſſent indita, vt patet ex his carminibus Sapphicis à nobis olim in Latinam linguam tranſlatis:

Phœbe ſtellarum moderator alme,
Qui diem curru nitido reducis
Plaga ab Eoa, pelagiq́; Iberi
Condis in vndas.
Magne Muſarum pater atq́; ductor,
Diligens ſummi patris ò miniſter,
Grande cœlorum decus, alma præbens
Lumina mundo.
Te ferunt clarum leuibus ſagittis.
Te ferunt artis citharæ peritum:
Quaq́; mox cœli meditentur aſtra
Dicere doctum.
Grande ſyluarum decus, ipſe pingis
Floribus terram, volucresq́; vides
Per te, vbi verna placidæ tepeſcunt
Flatibus auræ.
Te ſine eneruis Venus, atq́; Amori
Decidunt alæ: veterum Deorum
Vim tenes vnus, variosq́; in vno
Nomine claudis.

Nam profectò tanta fuit ſimplicitas antiquorum, tantaque dementia,vt diuinos honores rebus humanis, & ſimulacris elementorum, aut elementorum viribus tribuerint, qui ſoli vero, ſancto, immaculato Deo debebantur. quod certè patere exiſtimo noſtros hos mythologicos libros diligentiùs intuenti,fabularumque ipſarum inuentionem, quarum declaratio apertior & vberior quòd in noſtra tempora mihi fuerit reſeruata, eſt cur Deo omnipotenti redemptori noſtro gratias immortales agam,cuius beneficio mihi conceſſum eſt has priſcorum inſulſas ambages, nihilque verò religioſum continẽtes aperire, ſed tantum figmenta eſſe demonſtrare ad res philoſophicas explicandas. Nam Solem ipſum cuncta videre cuncta audire,cuncta cognoſcere mortalia arbitrati ſunt antiqui, vt ait Aeſchylus in Prometheo:

καὶ τὸν πανόπτην κύκλον ἡλίου καλῶ.
Voco videntem cuncta ſolis circulum.

Quem tamen quidam Dei ſimulacrum in mundo eſſe cenſuerunt, tum quia cunctis ſideribus ſit fons luminis, & beneficentiæ in omnes res naturales autor, tum etiam quia ſuo curſu pręſit cæteris omnis iuſtitiæ & adminiſtrationis moderator,vt ait Plutarchus in libello de doctrina principum. Hunc in curru vehi ſolitum putarunt antiqui, vt ait Horatius in carmine Seculari:

Alme ſol curru nitido diem qui
Promis, & celas.

Huius verò currus magnificentiam & mirabilitatem deſcripſit Ouid.lib.2.Metamor.trahebatur verò ab equis quatuor, vt ait Euripides in Phœniſſis:

εἰ τὰ τέθριππά γ' ἐς ἅρματα λεύσσων ἡλίου
Si vel quadrigas ſolis & currum intuens.

Fuerunt eorum nomina ita equorum dicta ab Ouid. lib. 2. Metamorph.

Interea volucres Pyroïs, Eous, & Aethon
Solis equi, quartusq́; Phlegon hinnitibus auras
Flammiferis implent.

His quadrigis aureas habenas habẽtibus moderari putabatur, & lucis vtræque. Quæſtor vocatus eſt à Proculo Lycio, clauiumque rerum humanarum gubernator, vt patet ex his carminibus:

κλῦθι

κλῦθι πυρὸς νοεροῦ βασιλεῦ χρυσάνιε τιτὰν.
κλῦθι φάεος ταμία, ζωαρκέος ὦ ἄνα πηγῆς
αὐτὸς ἔχων κλῆιδα καὶ ὑλαίοισιν ἐνὶ κόσμοις.
Audi flammarum Titan Rex, qui aurea equorum
Lora tenes, lucis quæſtor, vitæq; orientum
Claues fontis habes, dominaris & omnibus vnus.

Hunc crediderunt antiqui currum mergere in Oceano, vt ait Virg. in 3. Georgicorum:
Tum ſol pallentes haud vnquam diſcutit vmbras:
Nec cum vectus equis altum petit æthera: nec cū
Præcipitem oceani rubro lauit æquore currum.

Quidam putarunt equos Solis lumen efflare ſolitos è naribus, quam opinionem ſecutus Virgilius, ita ſcripſit libro duodecimo Aeneidos:
Poſtera vix ſummos ſpargebat lumine montes
Orta dies, cum primum alto ſe gurgite tollunt
Solis equi, lucemq; elatis naribus efflant.

Alii non mergi quidem Solem in Oceanum crediderunt, ſed in poculo nauigare, quod & Steſichorus, & Antimachus & antiquorum plures crediderunt. Verùm dixerunt nonnulli Vulcanum thorum fabricaſſe Soli ita profundum ex auro, vt in eo per noctem, cùm ad Oceanum defeſſus diurno labore itineris perueniſſet, & dormiens nauigare poſſet ad orientem. Ibi currus illi perfecto aſtabat, quem aſcendens cœlum conſcenderet, quod faciebat quotidie. Quæ opinio apparet fuiſſe etiam Mimnermi, vt patet ex his carminibus Pumilionis:
ἠέλιος μὲν γάρ τ' ἔλαχεν πόνον ἤματα πάντα
οὐδέ ποτ' ἄμπαυσις γίνεται οὐδεμία,
ἵπποισίν τε καὶ αὐτῷ ἐπεὶ ῥοδοδάκτυλος ἠὼς
ὠκεανὸν προλιποῦσ' οὐρανὸν εἰσαναβῆ.
τὸν μὲν γὰρ διὰ κῦμα φέρει πολυήρατος εὐνὴ
κοίλη ἡφαίστου χερσὶν ἐληλαμένη.
χρυσοῦ τιμήεντος ὑπόπτερον ἄκρον ἐφ' ὕδωρ
εὕδονθ' ἁρπαλέως χώρου ἀφ' ἑσπερίδων,
Γαῖαν ἐς αἰθιόπων ἵνα οἱ θοὸν ἅρμα καὶ ἵπποι
ἑστᾶσ' ὄφρ' ἠὼς ἠριγένεια μόλῃ.
ἔνθ' ἐπέβη ἑτέρων ὀχέων ὑπερίονος υἱός.
Longa laborantem Solem lux proſpicit: illi
Noſcitur & lucis tempore nulla quies.
Nec ceſſatur equis poſtquam Pallantias orta
In mare purpureis aſtra fugauit equis.
Fluctibus at lectus fert hunc Vulcanius. illum
Vulcanus manibus fecerat ipſe ſuis,
Ex auro, celerem, pelagi per ſumma volantem.
Sopitumq; locis fertur ab Heſperidum,
Donec ad Aetiopas veniat, firmatur equorum
Currus, dum redeat Memnonis alma parens.
Tunc alios ſcandit currus Hyperione natus.

Fuerunt etiam qui putarunt vbi ad orientem Sol perueniſſet, currum illi ab Horis paratum, at non ſua ſponte aſſiſtere, cum illæ ſub iugum equos Solis veniente Aurora adducerent. Homerus libr. 4. Odyſſ. duos tantum Solis equos

Digitized by Google

numerauit. Lampum ſcilicet, & Phaethõtem, qui diem & Auroram portarent hoc pacto:

—— ἠῶδ᾽ αὖτε
ῥύσατ᾽ ἐπ᾽ ὠκεανῷ χρυσόθρονον, ἠδ᾽ ἔα ἵππους
ζεύγνυσθ᾽ ὠκύποδας φάος ἀνθρώποισι φέροντας
λάμπον καὶ φαέθονθ᾽, οἵτ᾽ ἠῶ πῶλοι ἄγουσι.

—— Auroram fluctibus inde
Rurſus ab Oceani traxit, nec paſſa iugales
Iungere equos celeres, portantes lumina rebus.
Ceruice Auroram Lampum & Phaethonta trahentes.

Alii tamen his Erythræum & Acteonem, addiderunt. Alii parua lumina in oriente quotidie coire putabant, quę ad noctem vſque perdurarent, & circumlata paulatim veſperi extinguęrentur easque flammas Solem orientem eſſe crediderunt, vt ſcripſit Epicureus philoſophus poeta. lib. 2.

Aut quia conueniunt ignes & ſemina multa
Confluere ardoris conſuerunt tempore certo:
Quæ faciunt ſolis noua ſemper lumina gigni,
Quod genus Idæis fama eſt in montibus altis
Diſperſos ignes orienti lumine cerni.

Cùm vero Sol Lunę cæteriſque ſideribus lumen impertiat, meritò ſiderum dominus & moderator fuit appellatus quem etiam quod autor ſit generationis, dum per obliquum circulum percurrit, Deum putarunt antiqui, vt ait Euripides in Oreſte:

καὶ πῶς σιωπῶ; φέγγος εἰσορᾶν θεοῦ
τόδ᾽ οὐκέθ᾽ ἡ μὶν τοῖς ταλαιπώροις μέτα.

Et qui tacebo? lumen haud nobis Dei
Licet miſellis amplius quod cernere.

Idcirco Lybiæ populi, quòd manifeſta Solis & Lunę beneficia in humanum genus intuerentur, de Diis reliquis minimè erant ſoliciti, cùm Soli & Lunæ ſacrificarent, vt ait Herodotus in Melpomene θύουσι δὲ ἡλίῳ καὶ Σελήνῃ μούνοισι τούτοισι μὲν νῦν πάντες Λίβυες θύουσι. *Sacrificant Soli & Lunæ ſolis: quibus omnes Libyæ populi ſolent immolare.* Fabulati ſunt Solem habuiſſe propria boum armenta & ouium greges, quos Horæ & Nymphę illę cuſtodiebant, quas recenſuit ita Homerus paſcere in Thrinacia libro μ. Odyſſeæ.

θρινακίην δ᾽ ἐς νῆσον ἀφίξεαι, ἔνθα δὲ πολλαὶ
βόσκοντ᾽ ἠελίοιο βόες, καὶ ἴφια μῆλα.
ἑπτὰ βοῶν ἀγέλαι, τόσα δ᾽ οἰῶν πώεα καλά.
πεντήκοντα δ᾽ ἕκαστα. γόνος δ᾽ οὐ γίνεται αὐτῶν,
οὐδέποτε φθινύθουσι. θεαὶ δ᾽ ἐπὶ ποιμένες εἰσὶν
νύμφαι ἐϋπλόκαμοι φαέθουσά τε, λαμπετίη τε,
ἃς τέκεν ἠελίῳ ὑπεριονίδῃ θεία νέαιρα.

Inſula Thrinacia eſt, quo peruenies: vbi ſolis
Permultæ paſcuntur oues, armenta boumque
Balantumque greges ſunt ſeptem, armenta boũ tot.
Quinquaginta tenent nã ſingula. naſcitur ex his
Nil, nec obit. paſcuntque Deæ præpinguibus herbis,
Formoſa Nymphæ, Phaethuſaque, Lampetieque:
Quas Hyperionidæ peperit diuina Neæra.

Hæc armenta non procul à Tænaro fuiſſe ſcribit Homerus in hymno in Apollinem. Memoriæ prodidit Herodotus in Calliope ĩ Apollonia, quæ regio eſt in ſinu maris Ionii, oues fuiſſe ſacras Solis, quę per diem ſecundum eum fluuium paſcerentur, qui è Lacmone Apolloniæ monte apud Oricum portum olim vocatum in mare defluebat: has per noctem qui diuitiis & nobilitate inter illos præſtant, ſinguli per anni ſpacium ſeruare domi ſoliti fuerunt. Paſcebantur boues etiam Deorum communes in Pieriis montibus, de quibus ita ſcripſit Homerus in hymno in Mercurium:

—— αὐτὰρ ὁ ἑρμῆς
πιερίης ἀφίκανε θέων ὄρεα σκιόεντα.
ἔνθα θεῶν μακάρων βόες ἄμβροτοι αὖλιν ἔχεσκον
βοσκόμεναι λειμῶνας ἀκηρασίους ἐρατεινούς.

—— nympha ſed Athlantide natus
Pieria montes adijt, lucoſque virentes.
Huc vbi habere boues ſolita ſtabula alta Deorũ
Aeterna: aſſuetaque iugis, pratiſque decoris.

Multi fuiſſe Solis filii commemorantur, quos è diuerſis mulieribus & nymphis ſuſcepit. Nam è Clymene genuit Phaethontem: è Meæra Lamperien & Phaetuſam & Paſiphaen: Augiam è Calypſo: è Perſeide Circen, Aloeũ: & Aeetam, & Themim ſiue Ichneam. At Eumalus Corinthius hiſtoricus poeta Aloeum & Aeetam Solis & Antiopes filios putauit, cùm ita ſcripſerit:

ἀλλ᾽ ὅτε δ᾽ αἰήτης καὶ ἀλωεὺς ἐξεγένοντο
ἠελίου τε καὶ ἀντιόπης, τότε δ᾽ ἄνδιχα χώρην
δάσατο παισὶν ἑοῖς ὑπερίονος ἀγλαὸς υἱός.
ἣν μὲν ἔναιεν ἀσωπὸς, τήνπερ δῖῳ ἀλωεῖ.
ἣν δ᾽ ἐφύρη κτεάτισσ᾽ αἰήτῃ δῶκεν ἅπασαν
αἰήτης δ᾽ ἀέκων βουνῷ παρέδωκε φυλάσσειν,
εἰσόκεν αὐτὸς ἀνὴρ εἰς ὕστερον αὖθις ἵκοιτο.

Natus vbi Aeeta eſt, ſimul & præclarus Aloeus,
Solis & Antiopes nati: hic Hyperionis alto
Sanguine progenitus pueris ſua regna duobus
Ceſſit; Aſopus & hoc diuino ceſſit Aloei,
Quod tulit. hoc Ephyreſque Aeetæ præbuit omne
Hoc Buno ſeruare lubens Aeeta reliquit:
Donec vir factus poſt tempora certa rediret.

Dicitur & Anaxibiam nympham fuiſſe inſecutus vim illaturus, quæ vbi in ſacellum Rectæ Dianæ confugiſſet in monte Vertice nomine

ectum, mox euanuit: at Sol inde ortus eſſe poſtea dicitur, quare mons fuit oriens vocatus, vt ſcripſit Ctenaro in rebus Indicis. aiunt enim Phaſim fuiſſe Solis & Ocyrhoes filium, illum qui inadulterio deprehenſam matrem occidit, atque ab Erinnybus exagitatus ſe in Arcturum fluuium Colchorum coniecit, qui Phaſis ab ipſo fuit appellatus, vt ait Heraclitus Sicyonius in tertio de Lapillis. Fuit Solis filius etiam Mauſolus, à quo vocabatur priùs fluuius Ichthyophagorum, qui poſtmodo vocatus fuit Indus. Fabulati ſunt nonnulli Venerem à Sole fuiſſe compreſſam in Rhodo inſula, Rhodum que peperiſſe, quo tempore aurum pluit, atque inde datum fuiſſe nomen inſulæ. Hanc inſulam prius habitarunt Telchines, qui (vt fabulati sūt antiqui) filij fuerunt Thalaſſæ, qui dicti ſunt cum Caphira Oceani filia Neptunum educaſſe, cùm Rhea illi tranſmiſiſſet infantem. Hi cum multa vitæ hominum vtilia inueniſſent, tum Deorum imagines primi excogitarunt, cùm etiam quędam antiqua Thelchinia vocarentur. Dicti ſunt pręterea Telchines fuiſſe præſtigiatores, qui nubes & pluuias & grandinem & niuem inducerent cùm vellent, & tanquam de Magis memoriæ proditum eſt, qui etiam proprias formas mutabant. De illa ita meminit Pindarus in Olympis.

—— τὰν ποντίαν
ὑμνέων παῖδ' ἀφροδίτας
ἀελίου τε νύμφαν ῥόδον·

—— *æquoream*
Hymno laudans filiam Veneris
Soliſq; nympham Rhodum.

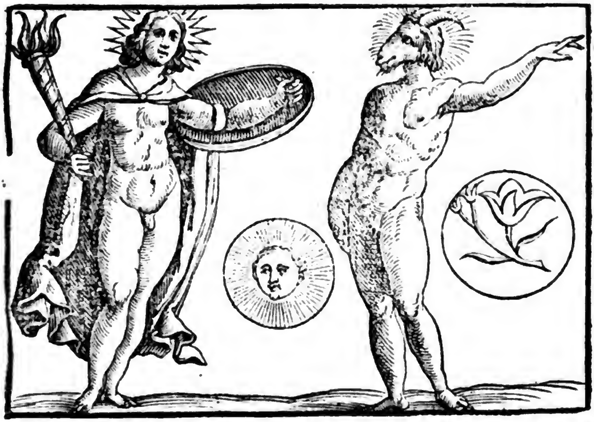
Alij Solis & Amphitrites putarunt filiam, vt ait Aſclepiades: alij Amphitrites & Neptuni; Herophilus Neptuni ac Veneris, Epimenides Oceani ac Veneris. at enim cùm Sol cum Venere congreſſus eſt, pluit auro, & roſæ multæ floruerunt, vt eſt in his:

κύπριδος ἠελίου τε ῥόδος θῆ κ' οὔνομα νήσῳ.
τρεῖς τούτων παῖδες πόλεσι τρισὶν ἡνίκα κοίτην
εἰσανάβησε θεᾶς σαγόσιν θεὸς ὕσατο χρυσοῦ.
πλεῖστα ῥόδ' ἤνθησαν φοινίκεα, καὶ κρίνα λευκά.

Inſula dicta Rhodos de ſole & Cypride nata eſt.
De tribus & natis horum tres ſunt ſimul vrbes
Cumq; Deam Deus acceſſit guttis pluit auri.
Purpureaq; roſa ſudere ac lilia flores.

Nam ῥόδον roſam ſignificat apud Græcos, eaque inſula dicta eſt poſtea Tripolis, quia tres Rhodi & Solis filij Lindus videlicet, Camirus, Ialyſus nomina vrbibus à ſe conditis ſingulatim dederunt.

Fuit Solis filius Epaphus etiam, qui Memphim cōdidit. Filius fuit eius & Macareus, Tenagus, Triopes, Ochimus, Phaethon iunior, Actis,

Cercaphus. alius Phaethon è Prote filia Nelei illi natus eſt, Aegle, Hemithea, Dioxippe, Dirce: Miletus, à quo vrbs Ioniç dicta eſt, ex Deione. Horæ, Angeronia, Sterope, Egialus, & alij complures. Atque de maribus nonnullo tum diſſentiunt ſcriptores, ſed hoc nihil attinet ad rem propoſitam dijudicare. Mos fuit vt Soli equus immolaretur, vt ait Ouid. in Faſtis. vbi etiam ſolem Hyperionem nominat:

Placat equo Perſes radijs Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda Deo.

At Homerus in libr. τ. Iliadis, Ioui & Soli aprum immolari inquit in his carminibus:

ταλθύβιος δέ μοι ὦκα κατὰ ϛρατὸν εὐρὺν ἀχαιῶν
κάπρον ἑτοιμασάτω ταμέειν Διΐ τ' ἠελίῳ τε.
At mihi Taltybius in caſtris præparet aprum,
Quem mactare Ioui par eſt, Soliq́; ſuperno.

Huic etiam ſacratus putabatur gallus gallinaceus, vt ait Pauſ. in prioribus Eliacis, quia Solis reditum cantu nunciat.

AT nunc fabuloſa ſummatim explicemus. Solem Thiæ filium illa de cauſa putarunt, quod omnia bona à diuina natura procedunt: nam Thia diuinam ſignificat. huic patrem addiderũt Hyperionem, quia per omnia corpora ſuperiora diuina prouidentia tranſmittitur. Cum igitur ὑπέριον ſupereuntem ſignificet, ſitque nomen Solis adiunctum, vt ait Homerus libr. α. Odyſſ.

οἳ κατὰ βοῦς ὑπερίονος ἠελίοιο
ἤσθιον.
Qui boues Hyperionis Solis ederunt.

Meritò Sol illius filius exiſtimabatur; ſiue ſit diuina prouidentia, ſiue ſuperna illa cœleſtia corpora, quæ perpetuis motibus agitantur, per Hyperionem intelligamus. Alij Solis ipſius naturam reſpicientes matrem Euryphaeſſam illi tribuerunt: quippe cùm εὐρὺς latus, φάος ſplendor ſit ac lumen, isque omnium aſtrorum clariſſimè & latiſſimè luceat. Dictus eſt Sol aduerſus Titanas Iouis partibus fauiſſe, quare coronam, & currum, & alia honoris inſignia eſſe conſecutus: quia viri boni, quibus eſt diuinitas ingenii, magis fauent veritati & iuſtitię, quã diuitiis per ſcelera, vel dolos, vel crudelitatem comparandis. Eſt enim ſapientiæ & æquitatis autor in ortu mortalium dominans Solis planeta: qui etiam non mediocres opes, & honores mortalibus largitur. Nam idcirco vt argentum Lunę, Marti ferrum, Saturno plumbum, Ioui electrum, Mercurio ſtannum, Veneri æs, ſic aurum Soli tribuitur. vt igitur nemo impune denique aduerſus æquitatem inſurgit, ſic nullus vir bonus infœlix diu eſſe poteſt. Hunc in curru vehi ſolitum finxerunt antiqui, quoniam non facilè percipiebant illa quæ eſſent à ſenſibus remota, niſi per ea quæ cadebant ſub ſenſum. Idcirco multæ de cœlorum motibus apud antiquos natæ ſunt controuerſiæ, cùm alii ſingulis globis cœleſtibus proprias animas tribuerent, quę illos circumuoluerent, alii vnam eſſe ſatis omnibus globis putarent, alii ſingulis ſideribus ſuas addiderint: atque alii rurſus aſſiduè cœlum circa terram conuolui ſentirent, alii cœlum conſiſtere ac terram in circulum circumferri. Atqui nomina ipſorum equorum Solis quid aliud ſignificant, niſi vel ignem vel lucem? Pyrois enim flammatus, Aethon ardens Lampus ſplendens, Phlegon vrens; quæ ficta ſunt ex illorum ſententia, qui ſtellas igneas eſſe voluerunt: Eous autem matutinus eſt, quia omnes facultates Soli attribuunt. Atque cùm Sol occidens in vndas illabi, exoriens ex vndis emergere videretur, neque facilè vulgus intelligeret, Solem vbique tantundem abeſſe à medio, illum finxerunt in lecto à Vulcano facto natare: qui cum expertectus ad littus orientis applicuiſſet, currum illi eſſe paratum ab Horis dixerunt, quæ temporum omnium miniſtræ ſunt & cellariæ. Cum verò lux Aurora ſit ante Solis ortum, iidem Solis equi dicuntur portare Auroram, Sol ſiderum dominus, & lucis, vitæque mortalium quæſtor habitus eſt, quoniam autor eſt luminis cæteris ſtellis, & pro illius curſu cuncta vigent animantia. Hic idem morborum, & ſalutis omnium, & frugum, & rerum copiæ eſt autor, & temporum moderator, & Deus habitus, ob infinita propè in omnes beneficia. Hic igitur cum ſolus tantæ ſit autoritatis inter omnia quæ videntur, perpetuoque motu agitetur, Deus ab antiquis primus fuit creditus. Huius filii nihil aliud ſunt, quam radiorum in corpora naturalia agentium vires, vt patet ex ipſorum nominum interpretatione: nam & Paſiphæ omnibus lucens, & Phaethuſa ardens & Lampetie ſplendens, & Augeas ſpendidus eſt, & Hemithea ſemidea & propè diuina, & Heliades Solis vires, & reliqua nomina ſunt his ſimilia. at de Sole ſatis, nunc dicendum eſt de Pale.

De Pale. CAP. XVIII.

PALES paſtorum Dea credita, ita vocata eſt à nonnullis, cùm tamen aliàs magna Mater, aut Veſta vocaretur. In huius honorem Palilia celebrabantur, quę ſolemnitas erat paſtorum:

rum: nam palearum accenſi acerui certo ordine in loco plano collocabantur, quos tranſiliebant paſtores ſaltando, vt ait Ouid. lib. 4. Faſtorum:

Moxq́; per ardentes ſtipulæ crepitantis aceruos
Traijcias celeri ſtrenua membra pede.

De Ariſtæo. Cap. XIX.

Aristaevs Apollinis & Cyrenes filius fuiſſe dicitur, vt teſtatur Virg. lib. 4. Georg. in his:

Mater Cyrene, mater, quæ gurgitis huius
Ima tenes: quid me præclara ſtirpe Deorum,
Si modo, quem memoras, pater eſt Thymbræus Apollo,
Inuiſum fatis genuiſti?

Apollonius autem libro ſecundo Argonauticorum commemorat etiam quo pacto Phœbus in amorem Cyrenes inciderit, cùm illa pecudes ad ripas Penei fluminis cuſtodiret in his:

κυρήνη πέρατας τις ἕλος παρα πηνειοῖο
μῆλα νέμειν προτέροισι παρ' ἀνδράσιν εὔαδε γάρ οἱ
παρθενίη καὶ λέκτρον ἀκήρατον αὐτὰρ ἀπόλλων
τήνγ' ἀνερειψάμενος ποτα μῷ ἐνὶ ποιμαίνουσαν
τηλόθεν αἱμονίης, χθονίης παρακάτθετο νύμφαις,
αἳ λιβύην ἐνέμοντο παραὶ μυρτώσιον αἶπος.
ἔνθα δ' ἀρισταῖον τέκε φοίβῳ. ὃν καλέουσιν
ἀγρέα καὶ νόμιον.

Fama eſt Cyrenen Penei ad fluminis undam
Egiſſe paſtum pecudes: æterna placebat
Virginitas, caſtusq́; thorus cui, fertur Apollo
Hanc rapuiſſe graui perculſus vulnere amoris:
Quam procul Hæmonijs portauit finibus. inter
Indigenas Libyæ nymphas: Myrtoſia iuxta
Hanc iuga depoſuit, quæ mox de ſemine Phœbi
Mater Ariſtæi facta eſt, qui dicitur Agreus,
Et Nomius.

At Cic. actione ſexta in C. Verrem, Ariſtęum Liberi patris filium fuiſſe ſcribit his verbis: Ariſtæus, qui, vt Greci ferunt, Liberi filius, inuentor olei eſſe dicitur, vna cum Libero patre, apud illos eodem erat in templo conſecratus. Ariſtæum ſcripſit in libro de Dijs Theagenes fuiſſe Cyrni Regis filium & Theramenes Nymphæ, quæ nomen dedit vni ex inſulis maris Aegæi, atque prius Battus vocatus fuit propter linguæ impedimentum. Scriptum reliquit Theocriti enarrator Ariſtęum à Nymphis fuiſſe educatum, quem & olei & mellis conficiendi rationẽ illæ docuerunt, quare horũ vtriuſq́; inuentor habitus eſt Ariſtæus, vt teſtatur Iuſtinus libro hiſtoriarum decimotertio. inuenit Ariſtæus oleum & mel in Ceo primùm. Scriptum reliquit Pindarus in Pythicis Cyrenen cum Apolline venari ſolitam ac diutiùs virginitatem ſeruaſſe; quæ vbi cum leone fuiſſet aliquando colluctata, Apollo in eius amorem incidit, illamque in Libyam deportatam compreſſit, ex quo natus eſt Ariſtæus. Pherecydes, data illi optione vt quo vellet ferretur, in Libyam portatam fuiſſe dicit, in eam ciuitatem quæ Cyrene ab ipſa poſtea nominata fuit. cùm tamen Agretas illam in Cretam primùm fuiſſe portatam ſcriptum reliquerit libro primo rerum Libycarum. fuitque Lariſſa Cyrenes ſoror, à qua vrbs nominata fuit in Theſſalia: Alii tradiderunt regnum virtutis præmium fuiſſe propoſitum ab Eurypylo, illi qui leonem populantem regionem occidiſſet, atque Cyrenen illo tempore regnum obtinuiſſe. Huius filius fuit Autuchus ex Apolline præter Ariſtæum: quibus alii Eutocũ, & Nomium, & Argæum addiderunt. Neque verò vnus tãtum fuit Ariſtæus, ſed plures: vnus Caryſti filius, alius Chæronis, alius Cœli & Terræ, hic Apollinis; qui cum Eteſias aliquando vocaſſet in Ceo (nam plures ob calorem Solis & canis æſtum moriebantur) atque illi ſtatim flare cœpiſſent, Iupiter Ariſtęus vocari cœpit, & Apollo Agreus & Nomius paſtorum & agreſtium Deus. quæ tamen cognomina ſunt etiam eius patris Apollinis. Hunc eundem omnis humanitatis autorem prodiderunt antiqui, quorum ſententiam nos ſecuti ita in noſtris Venation. lib. 4. ſcripſimus:

Puppis ad Euboicas currens allabitur oras.
Fertur Ariſtæus antrum hic coluiſſe, virorum
Qui genus indocile, & viuentum more ferarum,
Glandibus, & baccis, pomis ſylueſtribus & quæ
Sylua tulit cultu nullius iuſſa coloni,
Edocuit primus teneras armenta per herbas
Paſcere: & è quercu fumis pellentibus actas
Claudere apes vacuo ſub cortice, primus oliuum
Exprimere ex olea fructu, lac cogier idem.

Quem tamen non Bacchi quidem filium, ſed alumnum quidam fuiſſe cenſuerunt, ad quorum ſententiam alluſimus ita in noſtris Venationibus:

Nutrijt hic Bacchum miro deuinctus amore
Euboicas inter nymphas. Dryadasq́; puellas

Huius vxor fuit Autonoe, quæ fuit etiam Cadmi, è qua Actæonem filium ſuſcepit. Aiunt Ariſtæum non illum quidem Proconneſium; at ipſum Apollinis filium in taberna fullonaria interijſſe, atque à quodam qui Crotonem conte-

tenderet,

Digitized by Google

tenderet, in itinere viſum fuiſſe fabulantur. Fertur in Deorum numerum relatus fuiſſe Ariſtæus ob rerum humano generi vtilium inuentionem, ſicuti teſtatur Pauſanias in Arcadicis. fuit enim id antiquorum inſtitutum, vt diximus, vt viros bonos & ſapientes diuinis honoribus ornarent, de quibus, vt de Dijs, fabuloſæ narrationes fingebantur. Hunc eundem Ariſtęum, filium Apollinis Cyreneſque Nymphæ filiæ Hypſei, quam tamen Penei filiam quidam fuiſſe maluerunt, laſeris vſus inuentorem fuiſſe memorant. vt patet ex his: ἀριςαῖος δὲ ὁ ἀπόλλωνος καὶ κυρήνης τῆς ὑψέως πρῶτον τὴν ἐργασίαν τοῦ σιλπίου ἐξεῦρεν. ὥσπερ καὶ τοῦ μέλιτος. *Ariſtæus Apollinis & Cyrenes Hypſei filius primum laſeris vſum excogitauit, ſicut etiam mellis.* Atque vim & bonitatem ipſius laſeris ita deſcripſit Diphilus: σιλπιόεσι ῥίζα ἡδύοσμος ἐν λιβύῃ γινομένη, ἧς δύναμις ἀρτυτικὴ καὶ θεραπευτικὴ, καλλίςη δὲ ἡ κυρηναϊκὴ, οὗ καὶ τῷ καυλῷ καὶ τῇ ῥίζῃ χρῶνται. *Eſt autem laſer radix odore ſuaui, quæ naſcitur in Libya, cuius illa vis eſt vt præparet ac purget. optima vero eſt Cyrenaica, cuius vtuntur ſucco, & thyrſo & radice.* Præterea alij dicunt fuiſſe Prometheum alij Ariſtæum, qui primus omnium taurum Dijs immolauerit, cùm antea herbæ tantùm ac flores Dijs offerrentur, ſuffimentaque fierent è pretioſis odoribus, vt ſcripſit Androtion in ſacrificiis.

AT nunc cur iſta fabuloſè finxerint inquiramus. Hunc alii Phœbi, alii Dionyſi, ac Cyrenes Nymphę filium putarunt, quia Ariſtæus conſilium eſt & prudentia mortalium creditus quæ optima pars eſt in nobis, vt nomen ſignificat Sol. vero cùm omnes humores in humanis corporibus extenuet, his tanquam aliqua nebula rarioribus factis præpollet in nobis vis animæ ratione prædita, quare Sol pater eſt Ariſtęi. Hinc ad vndam Penei fluminis, vel potius Penei filiam Cyrenem Phœbus amauit & compreſſit, quia rarior facta vis illa Ariſtæum peperit: qui mox olei vſum diligentiam ſcilicet & vigilantiam in rebus mortalibus inuenit, & mellis rationem, ſuauioris ſcilicet & humanioris vitæ, monſtrauit hominibus cum illos diſperſos & ferarum more peruagantes in vnum locum deduxerit, & paſcere armenta, cuſtodireque docuerit, cùm nullam vtilitatem homines prius ex armentis perciperent. Nec me tamen prężerit fuiſſe nonnullos qui ad hiſtoriam rem deduxerint, cum dicant Ariſtæum genitum fuiſſe ab Apolline, qui Cyrenen eximiæ pulchritudinis virginem raptam in Libyam portatam compreſſit: idque fictum fuiſſe propter Theſſalorum migrationem, qui loci eius amœnitate capti, vbi Cyrene vrbs poſtea condita fuit, ibi habitare decreuerunt. ac nihil in hac hiſtoria eſt mirabilitatis, nihil cur res ꝑpetua memoria digna appareat. Enimuero per Ariſtæi fabulam nos antiqui ad prudentiam hortabantur, vt breuibus rem complectar, cum illa ſola & rebus noſtris aſſiduè ſit adiumento vt melius ſe habeant, & vitam faciat faciliorem, ſuauioremque mortalibus: quippe cum imprudentiæ multa damna, multæque in ſuauitates & moleſtiæ ſint ſocię. at nunc de Tellure dicamus.

De Tellure. CAP. XX.

TELLVS quibus parentibus orta ſit, non facilè eſt conſequi coniectura: quam alij è Litigio, alii è Dæmogorgone, nullis tamen antiquorum teſtimoniis freti, quod ego videam dixerunt. Heſiodus in Theogonia hanc ſtatim poſt Chaos natam fuiſſe ſcribit, neque tamen certos parentes illi tribuit, ita inquiens:

ταῦτά μοι ἔσπετε μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι
ἐξ ἀρχῆς, καὶ εἴπαθ' ὅτι πρῶτον γένετ' αὐτῶν.
ἤτοι μὲν πρώτιςα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
Γαῖ' εὐρύςερνος πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
ἀθανάτων.

Dicite cœleſtes primum hoc ab origine Muſæ.
Dicite quid prius illorum ſe erexit ortum,
Ante Chaos genitum. poſt lato pectore Tellus
Nata. Deum ſuperum ac cœli firmiſſima ſedes.

Hanc alii Titanis, alii Cœli vxorem eſſe putauerunt, vt ſenſit Homerus in hymno in Tellurem, quam etiam omnium matrem appellauit in eo carmine:

χαῖρε θεῶν μήτηρ, ἄλοχ' οὐρανοῦ ἀςερόεντος.
Salue magna parens diuum, ac ſtellantis Olympi
Coniux.

Herodotus tamen in Melpomene, Tellurem, quæ eximiè colebatur apud Scythas, Iouis vxorem exiſtimatam inquit in his: θεοὺς δὲ μούνους τούς δε ἱλάσκονται, ἑςίην μὲν μάλιςα, ἐπὶ δὲ Δία τε, καὶ γῆν νομίζοντες τὴν τοῦ Διὸς εἶναι γυναῖκα. *Deos ſolos hos placant. Veſtam quidem præcipuè, poſtea verò Iouem ac Tellurem: Iouis vxorem exiſtimantes.* Quamuis Heſiodus non vxorem, ſed matrem Cœli illam vocauit in his:

Γαῖα δέ τοι πρῶτον μὲν ἐγείνατο ἶσον ἑαυτῇ
οὐρανὸν ἀςερόενθ' ἵνα μιν περὶ πάντα καλύπτοι.
Alma ſibi peperit Tellus æquale ſupernè
Cœlum, quod ſtellis fulgens circumtegit illam.

Cùm

Cùm verò omnia corpora natu ralia, omniaque elementa ex ſe inuicem gignantur, quibus omnibus propè ſedes eſt Tellus, eam meritò Deorum ac hominum matrem vocarunt, vt teſtatur in his Orpheus:

Γαῖα θεὰ, μῆτερ μακάρων, θνητῶν τ' ἀνθρώπων.

Alma Deum mater Tellus, materq́; virorum.

Sic etiam Apollonius libro tertio Argonauticorum:

Γαῖα θεῶν μήτηρ, ὅσσον σθένος ἐςὶν ἐμοῖο.

Alma parens ſuperum Tellus mea robora quanta.

Fuit autem Tellus inter Deos terreſtres & inferos exiſtimata, vt ſcriptum reliquit Aeſcylus in Perſis:

ἀλλὰ χθόνιοι δαίμονες ἁγνοὶ
Γῆ τε, καὶ ἑρμῆ, βασιλεῦ τ' ἐνέρων.

Sed ò terreſtres dæmones puri
Tellus, Mercuriq́;, Rex & inferum.

Hæc regina etiam vocata fuit, vt ſcripſit Eurip. in Electra:

σύ τ' ὦ κάτω γῆς ἀνοσίως οἰκῶν πάτερ,
καὶ γῆ τ' ἄνασσα, χεῖρας ᾗ δίδωμ' ἐμάς.

Et tu pater locos profanos incolens
Telluris ac Regina Tellus cui manus Trado.

Fuit præterea multis nominibus appellata, vt ait Aeſchylus in Prometheo, quam etiam fatidicam dixit in his:

ἀλλὰ καὶ γαῖα πολλῶν ὀνομάτων, μορφὴ μία
τὸ μέλλον ᾗ κραίνοιτο προὐθεσπίκει.

Sed Tellus multorum nominum, facies vna,
Futurum quà fieret vaticinata eſt.

Memoriæ prodidit Pauſanias in Phocicis Tellurem primum Delphinis reſponſa dediſſe; atque Daphnen delegiſſe ſibi ſacerdotem: deinde ceſſiſſe illa ſedem, atque oraculorum locum dono dediſſe Themidi, quæ poſtea illum Apollini reliquit. hæc cauſa fuit etiam cur magna Dea vocaretur, vt idem ait in Atticis. Fabulantur huius fuiſſe filium Diorphum qui, vt ait Soſtratus in introductione hiſtoriç fabuloſæ, filiũ Mithræ optauit, genus fœmineum auerſatus. atque petram quandam calefaciens ex ea grauida facta poſt terminatũ tempus iuuenem ſuſcepit Diophorum nomine. ille vir factus Matrem in certamen de virtute prouocauit, atque interfectus in montem ſui nominis conſilio Deorum eſt conuerſus. Hanc etiam Cererem vocari præterea ſcripſit ita Euripides in Bacchis:

—— Δημήτηρ θεὰ
Γῆ δ' ἐςίν, ὄνομα δ', ὁπότερον βούλῃ, κάλει.

—— Ceres Dea eſt
Tellus, vtram magis libet voces licet.

Huic Deæ mos fuit apud antiquos agnam nigram immolari, vt teſtatur, Homerus libro tertio Iliadis:

ὑστετεὶ'

οἴσετε δ' ἄρν' ἕτερον λευκὸν, ἑτέρην δὲ μέλαιναν
Γῇ τε καὶ ἠελίῳ.
Ferte agnum niueum, atque agnam portabitis
atram,
Telluri ac Soli.

Horatius porco etiam rem ſacram fieri ſolitam Telluti inquit in eo carmine:

Tellurem porco, Syluanum lacte piabunt.

Cum tamen ſcribat Aeſchylus in Perſis inferias Telluri tanquã inferis offerri ſolitas. Quid ſit Tellus omnibus patet: at cur finxerint antiqui illam Titanis aut Cœli fuiſſe vxorem, illis patebit qui in illam Solem aſſiduè agere conſiderarint, illamque tanquam fœminam Solis ipſius calore ad generationem excitari, & tanquam ſemina ex omnibus elementis vim condenſatam in ſe recipere. ac de Tellure tot breuiter dicta ſint.

De Feronia. Cap. XXI.

FERONIA Dea habita neque quibus parentibus orta ſit, neque vbi, aut à quibus educata, cognoſcere omnino potui: quam tamen Deam nemoribus præfectam fuiſſe conſtat, vt teſtatur Virgilius libro ſeptimo:

—— Et viridi gaudens Feronia luco.

Celeberrimum fuit huiuſce Deæ fanum in vrbe Soracte, vt ait Strabo libro quinto, vbi eximia religione colebatur. Ibidem rem miram contingere ſolitam narrant, vt qui eius Deæ numine afflarentur, nudis pedibus ſuper prunas & profundum cinerum fauillis permiſtis ambularent illæſi: ad quod ſpectaculum magna multitudo quotannis aduen iebat. Verùm nihil aliud Feroniam, quam diuinam vim arboribus diuinitus inſitam, quæ illas & ſeruaret, & pullulare faceret, ego eſſe crediderim, qua & vigent, & florent, & fructus ad maturitatem perducunt. Nam cùm viderent antiqui nihil ſine diuina prouidentia poſſe conſiſtere, neque tamen diuinæ mentis cognitionem haberent, vires inde profectas in naturalibus corporibus inſitas pro Diis coluerunt. Horum ſimplicitatem & inſcitiam fallere omnium ſanè fuit facilimum: quare malorum dæmonum multæ ortæ ſunt fallaciç, quæ illos implicarunt: quippe cum inſcitiæ & imprudentiæ ſemper calamitates & errores ſint comites.

Finis Libri Quinti.

NATALIS

Digitized by Google

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIÆ.

LIBER SEXTVS.

Quòd æquo animo ferendum eſt, ſi quid à Deo impetrare non poſſumus.

CVm multis difficultatibus vita mortaliũ vndiq. ſit circumuẽta, nullaq. ex parte miſeriis carere ſoleat Campeggi ornatiſſime, optimum factu dixerunt antiqui, vt cũ ſuauitate orationis, rerumq. propoſitarum mirabilitate ad prudentiam, & ad tranquillitatem animorum homines allicerentur. Nam quibus rationibus aliquis ſibi vnquam perſuaſerit inutile eſſe, vel etiam pernicioſum, quod à Diis immortalibus per vota cum ſumma animi contentione ſæpiùs expetiuerit, niſi priùs conſiterit alios etiam homines res ſibi ſuis ve cariſsimis calamitoſas aliquando à Diis ipſis vix tandem impetraſſe? Quo enim animo fuiſſe Theſeus putandus eſt, cùm cognouiſſet filii crudeliſsimè laniati innocentiam? aut quę Deorum ira tantum obeſſe Semelæ potuiſſet, quantum Iouis facilitas, cùm ad illam rogatus quod habitu ad immortalem Iunonem ſolebat cum fulmine acceſſiſſet? Quę rurſus maleuolentiſſimorum vis hominum, vel quæ improborum inuidia tam crudeliter Phaethontem oppreſſiſſet, quam paterna indulgentia, & nimis facilè ab ipſo patre exauditæ filij preces? Quòd ſi Dii non tam faciles aliquando hominibus precantibus fuiſſent, multæ calamitates, multa pericula, multę cędes fuiſſent à virorum bonorum capitibus depulſæ. Vt igitur æquo animo ferremus ſi quid à Diis impetrare non poſſumus, multa excogitata, & vt ſuauiter à vulgo imbiberentur, fabulis inuoluta fuerunt. Neque enim cum quid fruſtra precamur, continuò in deſperationem eſt cadendum. quod inſulſi plerique homines fecerunt, qui cùm votorum ſuorum non fuiſſent facti compotes, vel Deos nullos eſſe dixerunt, vel res humanas non curare, vel omnia inexplicabili & certa fatorum ſerie trahi: reſque diuinas ſuæ inſcitiæ, non ingenii ſui imbecillitatem, diuinæ naturæ ſubiecerunt. Vt igitur æquo animo noſtràs preces irritas fuiſſe aliquando perferamus, Deorumque immortalium conſilium in bonam partem acciperemus, & ea quæ dicta ſunt de Phaethonte, & alia complura his ſimilia, finxerunt antiqui, quę imperitorũ multitudini aniles nugæ & res ridiculæ videntur: at ſi quis rectè conſideret vniuerſam fabularum naturam, illas ad humanam vitam in melius vertendam excogitatas fuiſſe ſentiet. At nunc de Phaethonte quæ memoriæ prodita ſunt ab antiquis, perquiramus.

De Phaethonte. CAP. I.

PHAETHON Clymenes Nymphæ & Solis filius fuiſſe dicitur, qui cùm Epapho Iouis filio non cederet, ſeque Solis filium eſſe gloriaretur, hunc falſo gloriari inquit Epaphus, vt ait Ouid. lib. 1. Metamorph.

Nunc Epaphus magni genitus de ſemine tandem
Creditur eſſe Iouis: perque vrbes iuncta parenti
Templa tenet. fuit huic animis æqualis & annis
Sole ſatus Phaethon: quem quondam magna loquentem,
Nec ſibi cedentem, Phœboq; parente ſuperbum
Non tulit Inachides: matriq; ait omnia demens,
Credis: & es tumidus genitoris imagine falſi.
Erubuit Phaethon. iramque pudore repreſſit,
Et tulit ad Clymenen Epaphi conuitia matrem.

Quæ ſcripta ſunt etiam à Zeze Chil. 4. hiſtoria 137. At Pauſanias in Atticis Cephali ſatu natum eſſe ex Aurora Phaethontem ſcribit: quod etiam teſtatur Heſiodus ita in Theogonia:

τιθωνῷ δ' ἠὼς τέκε μέμνονα χαλκοκορυστὴν,
αἰθιόπων βασιλῆα, καὶ ἠμαθίωνα ἄνακτα.
αὐτάρ τοι κεφάλῳ φυτήσατο φαίδιμον υἱὸν
ἴφθιμον φαέθοντα θεοῖς ἐπιείκελον ἄνδρα.

Memnona Tithono peperitq; Aurora nigrantum
Aethiopum Regem. Tithono hæc Emathionem.
Edidit hæc rurſus Cephalo coniuncta decorum,

Digitized by Google

Et fortem Phaethonta parem Dijs macte ſupernis.

Fabulati ſunt igitur Phaethontem Epaphi contumeliis inflammatum, vt nobilitatem ſui generis vniuerſis hominibus pateſaceret. ad Solem patrem ſuum contendiſſe, & precibus tandem impetraſſe, vt is polliceretur iurando, quidquid Phaethon popoſciſſet, ſe conceſſurum. Tum verò Phaethon rogauit, vt currum lucisque adminiſtrationem ſibi per vnum diem concederet: id cùm grauiter ferret Sol, neque tamen negare poſſet quod iurando affirmauerat multis rationibus conatur filio perſuadere, ne rem tam arduam, tamque difficilem aggrederetur, quæ multo maiorem peritiam & animi conſtantiam requireret. Verum cum nihil neque monendo, neque deterrendo, neque rogando, vt ab re tanta abſtineret, proficeret, inuitus illi currum, habenaſque equorum tradidiſſe dicitur: vt luculentiſſimè ſcripſit Ouid. lib. 2. Metamorph. & Lucianus in dialogis Deorum. Cum igitur acceptum currum ob metum Scorpionis retinere intra certam viam Phaethon ignoraſſet, effecit vt modò terrarum orbis acerbitate caloris propinquioris conflagraret, regioneſque vei ad cardines mundi inſuetum æſtum ſentirent, modoque tellus Aethiopum grauiſſimis & inſuetis frigoribus premeretur. Id cũ ſenſiſſet Iupiter, veritus ne genus animantium penitus periret, fulmine cœleſti Phaethontem de curru deiecit: qui ad ripas Eridani fluminis cecidit, vt ait Apollon. lib. 4. Argonaut.

—— ἐσδ᾽ ἔβαλον μύχατον ῥόον ἠριδανοῖο
ἔνθ᾽ ἄποτ᾽ αἰθαλόεντι τυπεὶς πρὸς στέρνα κεραυνῷ
ἠμιδαὴς φαέθων πέσεν ἅρματος ἠελίοιο
λίμνης ἐς προχοὰς πολυανθέος· ἡδ᾽ ἔτι νῦν περ
τραύματος αἰθομένοιο βαρὺν ἀνεκήκιεν ἀτμόν.

Vltima ad Eridani Minyæ venere fluenta,
Pectus quo ardenti percuſſus fulminis igne
Semiuſtus cecidit Phaethon, currumque paternum
Liquit in aerijs campis. ibi nunc quoque fluctus
Vulnus olent vſtum grauiter, fumoſque vaporant.

Et Lucret. libr. 5. inquit Solem poſt mortem filii collegiſſe equos, atque ſuetum curſum peregiſſe:

At pater omnipotens ira tum percitus acri
Magnanimum Phaethonta repenti fulminis ictu
Deturbauit equis in terram: ſolque cadenti
Obuius æternam ſuſcepit Lampada mundi.
Diſiectoſque redegit equos, iunxitque trementes.
Inde ſuum per iter recreauit cuncta gubernans.

Eſt autem in regione Celtarum locus ille, in quem cecidiſſe Phaethon dicitur: vbi ſcatent fontes Eridani ad Pyrenæos montes, ſicuti teſtatur Dionyſius in deſcriptione orbis, in his:

τοῖς δ᾽ ἐπὶ πυρηναῖον ὄρος, καὶ δώματα κελτῶν
ἀγχόθι πηγάων καλλιῤῥόου ἠριδανοῖο
ἔνθ᾽ ποτ᾽ ἐπὶ προχοῇσιν ἐρημαίην ἀνὰ νύκτα
ἡλιάδες κώκυσαν ὀδυρόμεναι φαέθοντα.

Hic Pyrenæos montes, Celtasque videbis,
Non procul Eridani diſtantes fontibus: illic
Tempore nocturno deſerta ad flumina fratrem
Heliades luxere ſuum Phaethonta cadentem.

Nam fama eſt eius ſorores, quæ commemoratæ ſunt, cùm de Sole ageremus, adeò grauiter mortem Phaethontis tuliſſe, vt aſſiduè lugentes Deorum miſericordia in populos nigras fuerint conuerſæ: vt innuit Ouid. lib. 1. de Ponto:

Vos quoque felices, quarum clamantia fratrem
Cortice velauit populus ora nouo.

Harum lachrymæ in electrum fuerunt conuerſę, vt ait idem poeta in lib. 2. Metamorph.

Inde fluunt lacrymæ: ſtillataque ſole rigeſcunt
De ramis electra nouis, quæ lucidus amnis
Excipit & nuribus mittit geſtanda Latinis.

Quamuis Artemidorus Epheſius famam fuiſſe ſcripſit apud Celtas electrum non quidem Heliadum, ſed Apollinis fuiſſe lachrymas, vbi propter Aeſculapii mortem mœſtus ad Hyperboreos contendit ob indignationem aduerſus patrem. Non defuerunt rurſus qui dixerunt iſtud ipſum contigiſſe illo tempore, quo iuſſus fuit ſeruire propter mortem Cyclopum. Quidam crediderunt dictum fuiſſe ab illo incendio Phaethontem cognomine, cùm priùs Eridanus diceretur, à quo etiam fluuius nomen obtinuit.

HAEC illa ſunt quę de Phaethonte ab antiquis fabulæ dicta fuerunt. Phaethon Solis & Clymenes filius dicebatur, quia, eſt ardor aut inflammatio, quæ è Sole proficiſcitur: nam φαέθω ardeo ſignificat. Huic Clymenem dixerunt eſſe matrem, quæ aqua eſt, & ἀπὸ τοῦ κλύειν, quod inundare ſignificat, fuit vocata. Senſit enim Anaxagoras & Heraclitus ſtellas eſſe igneas, iiſque vaporibus alii, qui per vim Solis è terra extrahuntur: nam cùm vapores illi inflammati fuerint, tum vehemẽs eſt calor, quod etiam patet per æſtiuos dies, cùm enim fiunt craſſiores terræ vapores, iique caleſiunt à Sole, quod etiam magis accidit imminentibus imbribus, tum magnus & intolerabilis propè fit æſtus. quare Phaethon Solis & Clymenes eſt filius, eorum vaporum ſcilicet ardor, qui à Sole excitantur. Alii Cephali & Auroræ filium eſſe Phaethontem putarunt, quia Cephalus & ipſe Sol aſtrorum omnium princeps eſſe creditur: naſcitur enim ardor è Solis viribus

Digitized by Google

per curſum. Fabulantur hunc currum à Sole patre impetraſſe, quia latè vagatus ſit ardor ille, multaſque inſuetas grauioribus caloribus prouincias depopulatus ſit. Ego enim ſanè per hanc fabulam eximiam aliquam ſiccitatem, aut eximium & inauditum calorem contigiſſe aliquando crediderim ob certum planetarum congreſſum Sole in extrema parte Librę ſub finem Septembris exiſtente, quare finxerunt antiqui Phaethontem, antequam ad Scorpionem accederet, eius metu decidiſſe. Finxerunt enim in ea parte præcipuè ſigniferi deliraſſe, quæ eſt vltima Libræ in Scorpionem, vbi via dicitur vſta: quæ gradus decem vtrinque continet. Cùm enim Solis curſus eo perueniſſet, neque tamen per breuitatem dierum æſtus ceſſaret, creditus eſt Solis currus viam ſuetam reliquiſſe, atque inde locus datus eſt fabulæ. Nihil fuit igitur aliud Phaethontis fabula, niſi ob nonnullarum errantium ſtellarum congreſſum ſiccitas eximia: qui dicitur ad ripas fluminis Eridani decidiſſe, quia inundationes hanc ſiccitatem plerunque conſequi ſolent, vel peſtilentia, vel terræmotus, vel annonæ penuria. Nam cùm mirus calor Solis terræque ſiccitas Galliam, & Græciam, & Italiam anno ſalutis noſtrę 1242. inuaſiſſe dicatur, tanta vis peſtilentię anno ſequenti coorta eſt, vt vix vnus è decem millibus hominum ſuperfuerit: Iſtud ipſum aliquando contigit in Aegypto, & in Aſia, poſt eximiam ſiccitatem & poſt eximias inundationes: nam duodecim vrbes vna nocte Tiberio Cæſare imperante terræ motu deuaſtatæ ſunt. Atque Anaximander ex obſeruatione ſiderum non ſolū tempeſtates, ſed etiam ſubterraneos ventos Lacedæmonijs futuros prædixit. Hunc fuiſſe deiectum fulmine à Ioue apud Eridanum fluuiū fabulantur, quia vt Orionis, ſic Eridani exortu magna vis imbrium ſæpius concitatur, quare, in Arateis verſibus illum magnas habere vires inquit Cicero, cùm ita vertit:

Hac etiam Eridanum cernes in parte locatum,
Cæli funeſtum magnis cum viribus amnem.

Id autem ita fictum eſt, quòd fulmine fuerit deiectus: quia vapores per calorem elati in ſublimi aeris parte in anguſtum à circumſtanti frigore compulſi (eſt enim illa pars aeris, vbi ceſſant radii Solis à terra remiſſi, frigidior, tonitrua, & fulgura, & fulmina emiſerunt ac detruſerunt, donec calor ille denique diſſiparetur. Ea de cauſa & Iupiter illum de curru deiiciſſe dicitur; & ſi quam rerum mortalium labantem videret, refeciſſe. nam Iupiter modò eſt calor, qui eſt vita omnium viuentium, modò ignis elementum vt comburens hic Vulcanus, modò aer, modò mens diuina; à quo aere frigidiore denique facto recreata ſunt aliquando penè exuſta & extincta ob ęſtum animantia.

Alij fabulam inde excogitatam fuiſſe dixerunt, quia primus Solis curſum obſeruarit, qui cùm mortuus eſſet, antequam artem perfectā cognouiſſet, dictus eſt fulmine fuiſſe deiectus, vt ait Lucianus in Aſtrologia. Alii maluerunt per hanc fabulam demonſtraſſe antiquos rerum maximarum adminiſtrationem, ac ſumma imperia rerum publicarum iuuenibus aut adoleſcentibus aut imperitis non eſſe concedenda: cùm in cæteros imperium ſolis prudentioribus conueniat. nam qui iuuenes Rebus publicis, imperitosve pręficiunt, ii cum maximo ſuo & pręfectorum & ſubditorum periculo ſæpe ſe erraſſe intelligunt. Fama eſt eius ſorores adeò miſerabiliter mortem Phaethontis luxiſſe, vt Deorum miſericordia fuerint in populos commutatæ. Hoc nihil aliud ſignificat, niſi ex humore & calore Solis illo eximio multa poſtea arborum plantarumque genera naſci ſolere. verumtamen vbi calor materiæ facultatem ſuperarit, non amplius eſt generationis, ſed corruptionis autor. Succus autem qui vel è corporibus animalium, vel ex arboribus extremus effluit, propter vim intimam expellentem craſſior eſt, quare electrum ex illis arboribus tum primum lachrymantibus effluxiſſe dicunt. Fuerunt qui hæc ad hiſtoriam potiùs detorqueant: nam omnes fabulæ habent aliquam hiſtoriæ partem tanquam fundamentum. Scribit Zezes hiſtor. 127. Phaethontem filium fuiſſe cuiuſdam Regis, qui cùm currum agitaret ad ripas Padi Celtarum fluuii, in flumen delapſus interierit, quem tanto eum animi mœrore luxerunt ſorores, vt ſtupidæ factę ſint, quare dicta ſunt in arbores commutatæ. Nam Plutarchus in Pyrrho poſt diluuium primum Theſprotorum & Moloſſorum Regem Phatheontem fuiſſe ſcribit. quem Lucianus in dialogo de Aſtrologia Solis idcirco filium, currumque accepiſſe credidit, quia Solis curſum primus deprehenderit. Fuerunt qui Phaethontis fabulam inde detortam eſſe dicant, quòd vaſtus cometa ſolaris natura in nonnullis locis tandem diſſolutus intolerabiles æſtus effecerit. Eſt.n.ea cometarū natura, ſiue ſit vapor circa ſidera collectus, ſiue per ſe pręlongus exiſtat, qui paulatim exuritur, ſiue alia quauis de cauſa oriatur, vt ſiccitas, & æſtus, & aquarum penuria conſequatur, quia propenſiores ſunt ad inflammationes aeris vapores, quam ad pluuiam. Quod attinet

net ad mores, deprimere nonnullorum arrogantiam per hæc voluerunt, qui nihil ſibi non tribuunt, nihilque ſe neſcire propter nobilitatem arbitrabantur: quæ arrogantia homines plerumque trahit in magnas calamitates. At nunc de Aurora dicamus.

De Aurora. Cap. II.

AVRORAM filiam fuiſſe Hyperionis ac Thię Soliſque & Lunæ ſororem, declarauit Heſiodus in Theogonia his carminibus:

Θεία δ' ἠέλιόν τε μέγαν, λαμπράν τε σελήνην
ἠῶ θ', ἣ πάντεσσιν ἐπιχθονίοισι φαείνει
ἀθανάτοις τε θεοῖς, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,
Γείναθ' ὑποδμηθεῖσ' ὑπερίονος ἐν φιλότητι.
Thia parit Solem magnum, Lunamq; nitentem,
Auroram, quæ fert lucem mortalibus almam,
Cælicolisq; Deis cunctis; Hyperionis almi
Semine concepit namque illos Thia decora.

Alii Titanis & Terræ filiam eſſe Auroram crediderunt. Hanc Solis præuiam, ſicut Auroræ præuium luciferum, dixerunt antiqui: quippe cùm Solem citò oriturum munciet mortalibus. vt ait Orpheus in hymno in Auroram:

ἀγγελίεια θεοῦ τιτᾶνος ἁγνοῦ μεγάλοιο.
Nuntia Titanis celeris, lateque nitentis.

Huic digitos roſeos tribuit Homerus propter colorem rubicundum, aut ſubrubentem, quam in aurea ſede vehi dixit hymno in Venerem:

ὡς δ' αὖ Τιθωνὸν χρυσόθρονος ἥρπασεν ἠὼς
ὑμετέρης γενεῆς ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν.
Vt veſtra de gente parem Dijs, aurea ſedes
Quam vehit, arripuit Tithonum Aurora maritũ.

Fabulati ſunt enim poetæ Auroram in curru à quadrigis rubentibus vehi ſolitam, vt teſtatur Virgil. lib. 6.

Hac vice ſermonum roſeis Aurora quadrigis
Iam medium æthereo curru traiecerat axem:

Cui tamen bigas attribuit alibi, vt eſt in his:

Aurora in roſeis fulgebat lutea bigis.

Theocritus autem nõ roſeos, ſed albos equos Auroræ appellauit in Hyla hoc pacto:

οὐδ' ὄχ' ἁ λευκίππος ἀνατρέχει ἐς Διὸς ἀώς.
Nec pullis Aurora domum Iouis vt petit albis.

Scriptum tamen reliquit Lycophron in Alexandra Auroram à Pegaſo equo vehi ſolitam, vt eſt in his:

ἠὼς μὲν αἰπὺν ἄρτι φηγίου πάγον
κραιπνοῖς ὑπερποτᾶτο πηγάσου πτεροῖς.
τιθωνὸν ἐν κοίτῃσι τῆς κέρνης πέλας.
Aurora montem Phagium aduolauerat,
Velocis altum nuper alis Pegaſi.
Cernam prope Tithonum in thoro reliquerat.

Hanc ex Oceano, tanquam Solem, & reliqua aſtra, ſurgere ſcripſit Homerus in hymno in Mercurium hoc pacto:

ἠὼς δ'

ἠδὲ δ' ἠριγένεια φόως θνητοῖσι φέρουσα
ὤρνυτ' ἀπ' ὠκεανοῖο βαθυῤῥόου.
Hinc Aurora tulit lucem mortalibus almam
Fluctibus Oceani ſurgens ſata mane profundis.

Memoriæ prodidit Pauſanias in Laconicis Auroram forma Cephali captam pulcherrimi iuuenis illum ad ſe rapuiſſe. Rapuit Orionem preterea, vt ſcripſit Homerus libro 5. Odyſſ.
ὡς μὲν ὅτ' ὠρίων' ἕλετο ῥοδοδάκτυλος ἠώς.
Sic vbi ab Aurora roſea eſt correptus Orion.

Quæ Tithonum etiam maritum ſibi rapuit, quem in Delum aſportauit, eumque dormientem in thoro conſurgens relinquebat cum Memnone filio, vt innuit Virgilius libro 4. Aeneidos:
Et iam prima nouo ſpargebat lumine terras
Tithoni croceum linquens Aurora cubile.

Hanc ex Aſtræo præterea ſcripſit ita Apollodorus libro 1. Biblioth. ventos & aſtra peperiſſe: *ἠοῦς δὲ καὶ ἀστραίου ἄνεμοι καὶ ἄστρα: Ex Aurora & Aſtræo venti & aſtra.* Nam cùm Aſtręo congreſſa, fratre Thiæ & Hyperionis filio, Argeſtem, Zephyrum, Boreamque peperit & Notũ vt in Theogonia ait Heſiodus:
ἀστραίῳ δ' ἠὼς ἀνέμους τέκε καρτεροθύμους
ἀργέστην, ζέφυρον, βορέην τε λαιψηροκέλευθον,
καὶ νότον ἐν φιλότητι θεὰ θεῷ εὐνηθεῖσα.
Aſtræo peperit ventos Aurora rapaces
Argeſtem, Zephirum, & Boream glacialibus alis,
Atque Notum coniuncta Deo Dea candida lecto.

Hanc iucundiſſimam & ſuauiſſimã non hominibus ſolum: ſed omnibus animalibus, & hominibus & plantis contingere, ſcripſit Orpheus in hymno in Auroram his verbis:
ἣ χαίρει θνητῶν μερόπων γένος, οὐδέ τις ἐστὶν
ὃς φεύγει τὴν σὴν ὄψιν καθυπέρτερον οὖσαν.
ἡνίκα τὸν γλυκὺν ὕπνον ἀπὸ βλεφάρων ἀποσείσῃς.
πᾶς δὲ βροτὸς γήθει πᾶν ἑρπετὸν, ἄλλα τε φῦλα
τετραπόδων, πτηνῶν τε, καὶ εἰναλίων πολυέθνων.
Qua gaudet mortale genus, vitare nec vllus
Conſpectum vult diua tuum. cum fluctibus exis
Excutis & ſomnum cilijs, lætantur vbiq;
Serpentumq; hominumq; genus, volucresq; feræq;,
Quæq; colunt altas ſpumoſi marmoris vndas.

HAEC illa ſunt quæ de Aurora fabuloſè prodita ſunt ab antiquis. Hanc Thiæ & Hyperionis filiam arbitrati ſunt illa de cauſa, quia diuina bonitate ita ſtatuente lux è Sole ad mortales manet. quid enim commodi habemus, quod hominibus à Deo non ſit? Hanc alii Terræ filiam & Titanis, alii nunciam Titanis vocarunt, & ex Oceano emergere crediderunt: quia nauigantibus ex vnda, aut in planitie exiſtentibus è terra exire appareat, & è luce Solis, quem antecedit. Nam oculorum acies ad certum interuallum pro facultate naturali locorum diſtãtiam metiri poteſt. at hallucinatur præterea ob imbecillitatẽ & ob molem aeris inter aciem & diſtantia corpora interiecti, quæ ſpectãtur. quare ſi quid longinquũ metiri velimus, adhibenda ſunt opticæ inſtrumenta, aut aliqua oculorum aciem adiuuãtia & coarctãtia. Efficit igitur turbidi aeris natura, & ſurgentium aſſiduè vaporum, vt candida lux Solis his interiectis, cùm tenuis illa adhuc ſit, rubicunda & roſea Aurora videatur: quare roſeum colorem, & roſeos digitos, & auream ſedem, & rubentes equos illi attribuerunt, qui iidem ſunt & Solis. Propter celeritatem motus illi currus conceſſus eſt. Hanc niueos equos habere alii dixerunt, non ad ſurgentes vapores, ſed ad ipſius lucis naturam intuentes. At nunc dicatur de Memnone.

De Memnone. CAP. III.

MEMNON fuit Auroræ Tithoniq; filius qui habuit fratrem ex iiſdem parentibus Emathionem, vt inquit Apollodorus lib. 3. & Heſiodus in Theogonia:
τιθωνῷ δ' ἠὼς τέκε μέμνονα χαλκοκορυστὴν,
αἰθιόπων βασιλῆα, καὶ ἠμαθίωνα ἄνακτα.
Aſt Aurora parit Tithono Memnona fortem,
Aethiopum Regem. Regem ſimul Emathionem.

Hunc natum eſſe Thebis teſtatur Dionyſius in ſitu orbis in his:
ἢ μὲν ὅσοι θήβην ἐρικυδέα ναιετάουσι,
θήβην ὠγυγίην ἑκατόμπυλον. ἔνθα γεγωνὸς
μέμνων ἀντέλλουσαν ἑὴν ἀσπάζεται ἠῶ.
Nam quicunq; colunt Thebas & mœnia clara,
Thebas ogygias Hecatompylas: hic vbi Memnon
Surgentem capit Auroram complexibus arctis.

Strabo libro 15. Ciſſiam matrem Memnonis vocatam fuiſſe ſcribit. Hunc Aethiopum fuiſſe Regem, & ex Aethiopia ad bellum Troianũ, vel potiùs è Suſis Perſarũ ciuitate venit, ait Pauſ. in Phocenſium rebus. nã omnes illas nationes Memnon ante bellum Troianũ debellauerat quę mediæ fuerunt vſque ad fluuiũ Choaſpem. Memoriæ prodidit Strabo lib. 16. non procul à Ptolemaica ciuitate Aegypti, in vrbe Abydo fuiſſe regia Memnonis mirificè è lapide totam extructam, & labyrinthum præterea eiuſdem operis, quem Memnonium vocarunt. Hunc ad bellum Troianum Priamo opem ferentem acceſſiſſe conſtat, qui fortiter ſingulari certamine

cum Achille commiſſo occubuit. Hic vbi fuit percuſſus, fons ſcatuit, de quo aquam ſanguineam fluere dicebant quotannis, quo die ille fuit cæſus, vt ea carmina teſtantur Calabri:

ὅστε καὶ αἱματόδης τραφερὴν ἐπινίσεται αἶαν,
ὁππότε μέμνονος ἦμαρ ἔῃ λυγρὸν ᾧ ἔνι, κεῖνος
κάτθανε.

Sanguine qui tinctus ſitientes alluit agros,
Memnonis vt lux eſt triſtis, qua concidit ille.

Ferunt illum poſt cædem apud Paltum Syriæ iuxta Badam fluuium fuiſſe ſepultum, vt ſcripſit Simonides poeta. Atque ſupra Aeſapi oſtia humatum fuiſſe teſtatur Strabo libr. 13. quare vicus qui proximus fuit, Memnonius vicus dictus eſt. Scriptum reliquit Pauſanias in Laconicis Memnonis euſem totum ex ære fuiſſe Nicomediæ cum haſta, quæ imas tantum partes & cuſpidem æreas haberet, in templo Aeſculapij depoſitum. Fuerunt qui dixerint Auroram impetraſſe à Ioue, vt cùm Memnon rogo imponeretur, verteretur in auem: quod etiam contigiſſe dicitur, vt ait Ouidius libro 13. Metamorph.

Memnonis orba mei venio, qui fortia fruſtra
Pro patruo tulit arma ſuo, primiſq́; ſub annis
Occidit à forti, ſic Dij voluiſtis, Achille.
Da precor huic aliquem ſolatia mortis honorem,
Summe Deum rector, maternaq́; vulnera leni.
Iupiter annuerat, cum Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus: nigriq́; volumina fumi
Infecere diem: veluti cum flumina natas
Exhalant nebulas, nec ſol admittitur infra.
Atra fauilla volat, glomerataq́; corpus in vnum
Denſatur, faciemq́; capit, fumiq́; colorem
Atque animum ex igni, leuitas ſua prabuit alas.

Dictæ ſunt & aliæ complures aues Memnoniæ vocatæ ex eodem rogo exilijſſe, quæ inter ſe pugnantes in rogum relapſæ pro inferijs ſe Memnoni conſecrarunt. Theocritus ipſum etiã Memnonem in auem mutatum circa rogum volaſſe, rogumq́ue luſtraſſe commemorat in epitaphio Bionis, cùm de cæde quereretur, vt eſt in his carminibus:

οὐ τόσον ἠώοισιν ἐν ἄγκεσι παῖδα τὸν ἀοῦς,
ἱπτάμενος περὶ σᾶμα κινύρετο μέμνονος ὄρνις.

Non ſic aurora natum in conuallibus imis
Memnonis eſt tumulũ luſtrans conqueſta volucris

Scriptum reliquit Lucianus in Philopſeudo miraculum illud ſtatuæ Memnonis fuiſſe celeberrimum, quippe cum ſtatua illius quæ fuit in templo Serapidis in Aegyptiis Thebis erecta, ſponte ſua, cùm radiis Solis tangeretur, ſuauem ſonum emitteret, atque neſcio quid lacrymabile ſub Solis occaſum, cùm matris aduentu lætari, triſtari diſceſſu putaretur, vt teſtatus eſt etiam Cornelius Tacit. Et Suidas in his: *τὸ δὲ ἄγαλμα τετράφθαι πρὸς ἀκτῖνα, μήπω γενειάσκον, λίθου δὲ εἶναι μέλανος, ξυμβεβηκέναι δὲ τὼ πόδε ἄμφω κατὰ τὴν ἀγαλματοποιΐαν τὴν ἐπὶ Δαιδάλου, καὶ τὰς χεῖρας ἀπερείδειν ὀρθὰς ἐπὶ τὸν θᾶκον. καθῆσθαι γὰρ ἐν ὁρμῇ τοῦ ἐπανίστασθαι τὸ σχῆμα τοῦτο, καὶ τὼ ὀφθαλμὼ οὖν, καὶ ὁπόσα τοῦ στόματος ὡς φθεγξομένου ᾄδουσι, καὶ τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἧττον θαυμάσαι φασίν. οὔπω γὰρ ἐνεργὰ φαίνεσθαι, προσβαλούσης δὲ τὸ ἄγαλμα τῆς ἀκτῖνος, τοῦτε δὲ γίγνεσθαι περὶ ἡλίου ἐπιτολάς, μὴ κατασχεῖν τὸ θαῦμα, φθέγξασθαι μὲν γὰρ παραχρῆμα τῆς ἀκτῖνος ἐλθούσης αὐτῷ ἐπὶ στόμα, φαιδροὺς δὲ ἱστάναι τοὺς ὀφθαλμοὺς δόξαι πρὸς τὸ φῶς, οἷα τῶν ἀνθρώπων, οἱ εὐήλιοι. τότε ξυνεῖναι λέγουσιν, ὅτι τῷ ἡλίῳ δοκεῖ ὑπανίστασθαι, καθάπερ οἱ τὸ κρεῖττον ὀρθοὶ θεραπεύοντες.* *Hæc autem ſtatua ad radios ſolis conuerſa eſt, impubis adhuc è nigro lapide, atq; pedes ambo facti ſunt ad Dædali artis imitationem, cum manus ſuper ſede recta firmentur. ita vero conſtituta eſt vt velle conſurgere appareat, atque oculi & quæ ſunt vocis omnia inſtrumenta videntur velle loqui. cæteris quidem temporibus minus mirabile illud videri dicunt. at radio ſtatuam attingente, quod fit oriente ſole, non poteſt non videri mirabile cum radio in os incidente ſtatua loquatur. oculi hilares apparent ad lumen tanquam hominis, qui tunc lætentur ſole. nam ſoli videtur aſſurgere tanquam ſerui benè morati domino accedenti.* Hanc ſtatuam etiam reddere reſponſa conſueuiſſe antiqui dixerunt. Fama eſt ſtatuam ipſam nigri lapidis fuiſſe, quæ ſonum illum emitteret. Scribit Strabo libro decimoſeptimo: ſe Thebas in Aegyptum aliquando contendiſſe, vbi duo altiſſimi erant coloſſi ex integris lapidibus inter ſe propinqui, quorum alterius ſuperiores partes iam corruerant ob terræmotum: huius pars illa quę reliqua erat ſuper baſe, circiter horam primam, vt inquit, ſonum emiſit haudquaquã magnum ingenti præſente multitudine. Sic enim erat artificioſè in ipſa baſe inciſa. Neque hoc erit ſanè incredibile, ſi quis quanta vis ſit ſcientiæ cognouerit, aut ſi Thebanorũ ſacerdotũ præſtãtiã in aſtronomicis philoſophicisq; rebus intellexerit. Non illi inter ſcorta immundiſſima, neque inter lurcones vino graues maiorem ætatis partem degebant: ſed quod reliquum erat temporis ab adminiſtratione ſacrificiorum, id totum in honeſtiſſimis rerum vel naturalium vel diuinarum ſtudijs contemplationibusq́ue tranſigebant.

Digitized by Google

bant. Atqui Zezes. Chil. 6. hiſtor. 64. Cippum ait vocatum fuiſſe Memnonem ab Aegyptijs,& columnam rubri varij lapidis fuiſſe, quæ ſonum illum emitteret: lętum quidem per diem, quia lætaretur matris pręſentia, at lugubrem per noctem, quia doleret illius diſceſſu. Alij ſanè ſcriptores à Zeze diſſentiunt, quia Memnonem in Ilio fuiſſe ſepultum: at non in patriam relatum crediderunt. Atque tot ſunt dicta fabuloſè de Memnone.

Memnonem Auroræ Tithoniq; filium fuiſſe dixerunt, quoniam is in orientis regionibus imperauit, quando & orientem Auroræ nomine vocarunt aliquando Latini, vt eſt id Virgil. in Libro 8.

Hinc ope barbarica, varijsq; Antonius armis
Victor ab Aurora populis.

Quod dictum fuit, quia ſub ortum Solis, & Auroræ ipſius tempore lenis aura plerunque oriatur. nam parua aura aurora dici videtur. Quod ad Troiam militauerit, quòd cęſus fuerit ab Achille quod honorificè ſepultus fuerit id totum non abhorret ab hiſtoria, Quòd verò aues ex illius rogo euolauerint, illique immortalitatem Aurora impetrauerit à Ioue, quid aliud eſt, quam antiquorum poetarum adulatio? nam illi vt propinquorum Regum gratiam aucuparentur æternam & immortalem gloriã futuram ipſorum Regum dicebant, & quæ in omnes nationes perueniret, multaque fabuloſis ornamentis. ſuauitateque orationis, tanquam horrenda pharmaca ſuauioribus rebus condiunt, ne ſimplex adulatio nauſeam auditoribus moueret. Quæ ad eius ſtatuæ mirabilitatem ſpectant, antiquorum artificum præſtantiam patefaciunt, qui & coloſſos incredibilis magnitudinis ac artificij, & columnas admirabilis tum ponderis, tum etiam inciſarum figurarum artificij, non ſolùm erexerunt, ſed etiã in longinquas regiones exportarunt. Tanta verò fuit in coniungendis lapidibus ſcientia, vt vel diligentiſſimè rimantibus nulla appareret coniunctio. quare præclarè dictum eſt in eã pitamidem, quę fuit ex Aegypto Romam comportata:

Si lapis eſt vnus, dic qua fuit arte leuatus?
Si duo, vel plures, dic vbi congeries?

Quod ad mores vitæq; inſtitutione attineat, nihil in Memnone eſſe conſpicio, quare tota ferè eſt hiſtorica explicatio. At nunc de Tithono dicamus.

De Tithono. CAP. IV.

TITHONVS, quem ob corporis elegantiam amatum fuiſſe ab Aurora inquiunt, Laomedontis fuit filius, fraterque Priami, vt fama eſt: cùm tamen diuerſæ matres horum fuiſſe memorentur. Aiunt enim matrem Priami fuiſſe Leucippen, at Tithoni alij Strymo, alij Rhœo Scamandri filiam. Inquiunt Tithonum in cœlum fuiſſe portatum cùm ab Aurora amaretur: illique à Parcis immortalitatem fuiſſe impetratam: ſed cùm oblita fuiſſet Aurora petere etiam ne ſeneſceret, Tithonus in tantam veniſſe ſenectutem dicitur, vt infantulorum more in cunis agitatus quieſceret. Verùm denique in cicadam dicitur fuiſſe conuerſus, quæ mutatis prioribus exuuijs vel ſenio confectæ non occidunt; ſed iuueneſcunt. Hanc fabulam ita attigit Horatius lib. 2. Carminum:

Longa Tithonum minuit ſenectus.

Illud autem paſſim fuiſſe creditur propter dolorem, quem audita Memnonis filii morte percepit: nam tanquam euolaturus ad videndũ filium bracchia concuſſit, quare alæ tũ primum illi natæ fuiſſe dicũtur. Id aſſerit idem poeta in lib. 1. cũ dicat illum qui immortalitatem aſſecutus fuiſſe videbatur, cuique alæ exortæ ſunt, tãdem occidiſſe: *Tithonusq; remotus in auras*. Alii tamen dicunt illum Auroram precatum fuiſſe, vt poſſet immortalitatem deponere, cùm propter ſenectutem humanis voluptatibus frui non amplius poſſet: quod cùm illa concedere non valeret, in cicadam illum vertit. Dicitur Tithonus Suſa condidiſſe ciuitatem, non procul ab amne Choaſpe Perſiæ nobiliſſimam, ac ſedẽ olim imperii Perſarum. Cum verò in cunis (vt diximus) plerunque iaceret Tithonus ob ſenectutem, in lecto tamen illum ab Aurora relinqui ſolitum ſcribit Virg. in hoc carmine:

Tithoni croceum linquens Aurora cubile.

Habuit ex Aurora Tithonus Memnonem & Emathionem filios, vt dictum eſt, à quo dicta eſt Emathia: quamuis alii dixerunt Auroram ex Aſtræo Titane ventos etiam peperiſſe: filiam verò Iodamam. Hæc ferè ſunt, quæ de Tithono dicuntur. Hanc rem qui ad hiſtoriam traducere conantur, dicunt Tithonum ex Oriẽte vxorem duxiſſe, è qua cùm prædictos ſuſcepiſſet filios, in tantam peruenit ſenectutem, vt in cunis agitaretur domi infantum more. Hinc fabulæ datus eſt locus, quod Aurora illum amauerit ob temperiem orientalium locorum: qui illum & maritum, & immortalem propè fecerunt. Quod in cicadam fuerit conuerſus quid aliud eſt, quam ſenilis garrulitas & loquacitas? cùm enim moroſi ſunt ſenes, tum glorioſi & temporis præteriti ſemper laudatores, contemtoresque præſentis, & cuiuſmodi Neſtorem fuxit

xit Homerus. Fuerunt qui ridiculam allegoriam addiderint, & quam referre propè ſine riſu non poſſum. Dicunt enim Tithonum eſſe vim diurnam, at Auroram matutinam vendendis mercibus vel agendis rebus accommmodatam, vnde vir Auroræ Tithonus putabatur. Quoniam verò multa virilia opera agũtur per diem, muliebria per noctem, vt dixerunt, ea de cauſa illa conficta creduntur à nonnullis, & quoniam venalia per diem exponuntur, dixerunt Priamum eſſe Tithoni fratrem: nam πρίαμαι emo ſignificat. At ego crediderim hanc fabulam ideo fuiſſe fictam, quod per illam nos ſapientes ad æquo animo ferendas naturæ vices ſolarentur; cum mors omnium calamitatum finis ſit Deorum beneficio hominibus conceſſa. Nam cùm immortalitatem è Diis Tithono Aurora impetraſſet, ille tamen ſupplex à Diis ipſis contendit, vt liceret ſibi mori, quia ſatius eſſe putaret ſemel interire, quam aſſiduè moleſtiis, totque naturæ difficultatibus infeſtari. At nũc de Paſiphæ dicamus,

De Paſipha. Cap. V.

Pasiphae Solis & Perſeidis filia fuiſſe dicitur vt ait Cicero libro 3. de nat. Deorum, in his: Circe autem & Paſiphæ è Perſeide Oceani filia natæ, Patre Sole, in Deorum numero nõ habebuntur? Hanc Minois vxorem fuiſſe conſtat è quo Ariadnam, q̃ à Theſeo abductam & in Naxo relictam à Libero patre vxorem ductã inquiunt, filiam peperit, vt ait Apollon lib. 3.

παρθενικὴ μινωῒς ἐΰφρονέουσ' ἀριάδνη
ἥν ῥά τε πασιφάη κούρη τέκεν ἠελίοιο.
Huius amore fuit Minoia capta Ariadna,
Paſiphę hanc peperit Solis de ſemine nata.

Fabulati ſunt Venerem, poſt indicatum ſuũ à Sole adulterium cum Marte, in vniuerſam Solis ſtirpem ſæuiſſe: quare & Ariadna à Sole oriunda ingratum & duriſſimum Theſeum experta eſt: & Paſiphæ huius mater ingenti tauri amore capta fuit, ita vt Dædali opera ſe illi ſubiecerit: de qua natus eſt Minotaurus, cuius altera pars homo erat, taurus altera, vt eſt in Ariadna apud Ouidium:

Nec tua mactaſſet nodoſo ſtipite Theſeu,
Dextera parte virum, dextera parte bouem:

Cum natum fuiſſet id monſtrum, labyrinthus extruitur cum inexplicabilibus viarum ambagibus & fallaciis, ita vt cùm quis viam egredientem, & ad exitum perducentem, ſe reperiſſe putaret, tum nouum ingreſſum, & prioribus multo difficiliorem experiretur, atque ad in illum incluſum fuit. Has tamen fallacias idem Dædalus, qui excogitauerat, vt Ariadnæ amori ſatisfaceret, aperuit: cum eo, qui Athenis nono quoque anno ob mortem Androgei mittebantur vorandi à Minotauro, vel inter labyrinthi fallacias, vt alii putarunt morituri, includerentur. Hanc rem ſatis apertè, vt arbitror, explicauit in his carminibus Virgil. Libro 6.

Hic crudelis amor tauri, ſuppoſtaq́; furto
Paſipha, miſtumq́; genus, prolesq́; biformis,
Minotaurus ineſt, Veneris monumenta nefanda.
Hic labor ille domus, & inexplicabilis error
Magnum Reginæ ſed enim miſeratus amorem
Dædalus, ipſe dolos tecti, ambagesq́; reſoluit,
Cæca regens filo veſtigia.

Habuit filium Androgeum & Ariadnã, vt ait Iſacius: quibus alii Phædram addiderunt. Fuerunt, qui dicant illam quo tempore Minos aduerſus Athenienſes militabat, rem cum Tauro militum duce clam habuiſſe, atque ex eo ſuſcepiſſe filium, quem de patris nomine Taurum appellarunt, nomenque Minois etiam addiderunt, quod Minois videretur, cum eſſet Tauri. Alii dixerunt Taurum fuiſſe Minois ducem, qui crudeliſſimus erat in omnes Athenienſes, qui eo tributi nomine mittebantur: vt teſtatur Plutarchus, in Theſeo. Alij maluerunt ex huius ducis concubitu & ex Minoe eodem partu natos eſſe geminos filios: Androgeum è Minoe, Taurum autem ex Tauro: quod tamen cum nõ pateret, palam vtriusq; parentis nomen obtinuit alter illorum. Hoc non ſolum fabuloſum eſt, ſed prorſus abhorret à veritate quoniam ſe minis recepti vas in muliere vbi ſemen auidè ſemel imbiberit, atq; hauſerit, conſtringitur: neque amplius aperitur, antequam fœtum perduxerit ad maturitatem. Fuerunt qui fabuloſam cauſam reddiderint, cur Minos adulteram vxorem ſenſerit, cum illa vel bouem ſuſtinuerit. Nam cum Minos ad bellum exiturus Iouem patrem rogaſſet vt digna tanto ſacrificio aliqua ſe victima offerret, Taurum eximiæ pulchritudinis oblatum armentis ducem præfecit, ac alium pro illo immolauit: quare ſenſit poſtea Minos ex ira Iouis ob eam fraudem amorem tauri ſuæ vxori fuiſſe immiſſum. Alij maluerunt Minoem à Cretenſibus impeditum quò minùs in regnum paternum ſuccederet, reſpondiſſe, à Dijs immortalibus ſibi dari regnum: quod niſi credant, Deus augurio id eſſe confirmaturos. Mox Neptuno claram vouit ſe quod primum apparuiſſet immolaturum. Cùm verò eximiæ pulchritudinis taurus apparuiſſet, illum dedit

paſtoribus

Digitized by Google

paſtoribus ad armēta deducendum, atque alium pro illo mactauit. quare iratus Neptunus nefarium illius tauri deſiderium vxori Minois immiſit. Scriptū reliquit Plutarchus in Cleomene, in Thalamis Meſſeniorum olim ciuitate eximium fuiſſe Paſiphæs templum & oraculum: atque Paſiphæn quidem vnam eſſe nympharum Atlantidum arbitrati ſunt: eamque non ſolis, ſed Iouis fuiſſe filiam, quę ita vocata ſit, quod omnibus ibi pateret oraculum, quaſi *παρὰ τὸ πᾶσι φαίνειν τὰ μαντεῖα*. Atq. hactenus de fabuloſis ad Paſiphæn ſpectantibus dictum ſit.

Hanc fabulam ad hiſtoriam deduxit Zezes hiſto. 19. primæ chil. qui ſcribit augurium à Neptuno immiſſum Taurum fuiſſe ducem, qui cum ingenti claſſe ſuppetias Minoi ferebat, quē tum vidiſſent Cretenſes priuſquam dimicaretur, Regem Minoem ſalutarunt. Eius Tauri viſi ſanè elegantis & ſtrenui ducis amore capta eſt Paſiphæ Minois vxor, Dædaloque conſcio & adiutore in priuata domo lignea cum illo dicitur concubuiſſe, ex quo natus eſt puer, qui & adulteri & legitimi mariti Paſiphæs nomen reportauit. Ego vero altiorem quandam & vtiliorem ſententiam ſub his latere crediderim, quoniam non hiſtoricæ ſolum narrationis cauſa fabulæ inſtituebantur, ſed vel rerum naturalium, vel morum informandorum, vt diximus. Paſiphæ Solis & Perſeidis filia, quid aliud eſt, quam anima mortalium, quæ tum plurimum ratione & conſilio pollet, cum corpus ſolis virtute materiam corporis, optime digerente, fit purius? aut quid aliud eſt Perſeis, quam ipſa materia humida, è qua corpus gignitur? Hæc ipſa anima cum Minois iuſtiſſimi atque optimi viri ſit vxor, ſi ad illegitimas voluptates declinauerit, deſciſcere à legitimo marito dicitur, & in adulteri ferociſſimi tauri complexum refugere. Vbi enim à ratione animus deſciuerit, vel ad iram, vel ad cupiditates ſe referens, tunc omnibus turpis apparet, & tauri formam recipit. Quare ſiquis fabulæ turpitudinem ſummam ineſſe arbitratur, nefariamque mulierem exiſtimat Paſiphæn, quæ tam turpes, ac tam illegitimas voluptates expetiuerit, quo pacto non turpiſſimum putauerit, ſe ipſum vel libidine, vel ira, vel alijs turpiſſimis animorum motibus cedere? concedendæ ſunt quidem corpori voluptates, quas natura neceſſariò expetit, quippe cum neque ira, neque voluptas inutiliter à Deo data ſit: ſed illæ tantum concedendæ quas Iupiter aut Neptunus conceſſerit, quod per eum taurum ſignificatur, ad corporis vires reficiendas ſcilicet, & ad propagandam ſobolem. Cuius rei vel maximum ineſt argumentum, quod vel ira ad res agendas, vel libido ad procreandum, vel reliqui animorum motus conferunt ſemper ferè cum moderatione & corpori, & negotijs: cum plurimum obeſſe ſoleant, niſi moderatio adhibeatur. Ex illegitimo vero voluptatum, harumque motionum vſu multa monſtra naſcantur neceſſe eſt, ac non ſolum Minotaurus: quæ ita homines implicant, vt qui ſemel ab æquitate declinauerit, legeſque contempſerit, difficillimè poſtea à ſceleribus coerceatur: cum mox, diuturnaque conſuetudo natura poſtea fiat aſſuetis hominibus. neque aliud ſanè labyrinthi viarum inexplicabilis circuitio ſignificare voluit, niſi illum qui ſemel illegitimis ſe dedidiſſet, ſine ſumma difficultate ſe explicare poſtea non poſſe ante extremum vitę diem, aut ſine ſummo Dædali ingenioſi admonitoris artificio. ac de Paſiphæ ita breuiter: nunc de Circe dicamus.

De Circe. CAP. VI.

CIRCE, vt ſcripſit Heſiodus in Theogonia, Solis & Perſeidis Oceani dicitur fuiſſe filia in his carminibus:

ἠελίῳ δ' ἀκάμαντι τέκε κλυτὴ ὠκεανίνη
περσηῒς, κίρκην τε, καὶ αἰήτην βασιλῆα.
Soli indefeſſo peperit Perſeis at olim
AEetam regem & Circen, clariſſima natos.

Homerus tamen in lib. x. Odyſſeę illam Solis & Perſes filiam, at non Perſeidis inquit in his carminibus:

αἰαίην δ' ἐς νῆσον ἀφικόμεθ'. ἔνθα δ' ἔναιε
κίρκη ἐϋπλόκαμος δεινὴ θεὸς αὐδήεσσα,
αὐτοκασιγνήτη ὀλοόφρονος αἰήταο.
ἄμφω δ' ἐκγεγάτην φαεσιμβρότου ἠελίοιο
μητρός τ' ἐκ πέρσης, τὴν ὠκεανὸς τέκε παῖδα.
Venimus Ææ poſthac ad littora terræ,
Hanc Circe coluiſſe grauis Dea dicitur, illa
Prudentis ſoror Æeta fuit, ortus vterq;
Semine de ſolis nitidi narratur, & illis
Oceano Perſe mater fuit edita magno.

Alii crediderunt Hecates, alii Aeetæ fuiſſe filiam, at non ſororem. Alii contra Aſteropes & Hyperionis filiam tradiderunt, ſicuti teſtatur Orpheus in Argonauticis: cuius miram fuiſſe pulchritudinem inquit, cùm ſplendoris radii ex illius capite emicarent, vt patet ex his:

κέρη ὁμογνήτε μεγαλήφρονος αἰήταο
ἠελίου θυγάτηρ. κίρκην δέ ἑ κικλήσκουσι.
μήτηρ ἀστεροπὴ, καὶ τηλεφανὴς ὑπερίων.
ἦρα θοῶς ἐπὶ νῆα κατήλυθεν. ἐκ δ' ἄρα πάντες

θάμβευν εἰσορόωντες, ἀπὸ κρατὸς γὰρ ἔθειραι
πυρσαῖς ἀκτίνεσσιν ἀλίγκιοι ἠώρηντο.
στίλβε δ' ἐκ χαλὰ πρόσωπα φλογός.
Æeta affinis, coniunctaq́; ſanguine, Solis
Filia, quam proprio dixerunt nomine Circen.
Aſteropeq́; parens, Hiperionq́; eſt auus illa
Velox occurrit naui, cuncti aſpicientes
Pertimuere viri: flammaq́; ſimillimus ardor
Crinibus auratis illi affuit, igne decora
Splendebat facies, ſuperisq́; ſimillima Diuis.

At Dionyſius Mileſius libro primo Argonauticorum ſcriptum reliquit hanc Hecates Perſei & Aeetę filiam fuiſſe: nam Perſea & Aeetam filios Solis fuiſſe inquit quorum Aeeta Cholchis & Mæoticis, at Perſeus Tauricæ regioni imperauit, duxitque vxorem quandam ex indigenis, quæ Hecate dicebatur. Fuerunt qui dixerint Perſeum è nympha quadam indigena Hecaten viraginem ſuſcepiſſe venationibus magnopere deditam, quæ prima omnium lethiferas radices inuenit, peritiſſimaque fuit conficiendorum veneuorum, ac medicamentorum, quę in hoſpitibus experiebatur: quippe cùm patrem etiam ſuum venenis ſuſtulerit. Hanc primam vim aconiti obſeruaſſe tradunt, & verbenas etiam inter veneficas herbas reperiſſe. Hanc ablegatam in Cholchorum regionem Aeetæ patruo nupſiſſe inquiunt, è quo nata eſt Circe & Medea. Verum cùm Circe facta eſſet ſenior, vel matrem ipſam, veneficiorum peritia ſuperauit: quippe quæ multa ab ipſa matre didiciſſet, pluraque ipſa experiens quotidie excogitaſſet. Dionyſiodorus illam ætate iam matura Sarmatorum regi nupſiſſe inquit quo paulò poſt venenis extincto ipſa regno ſola potita adeò crudeliter ſubiectos populos tractaſſe dicitur, vt regno pulſa cùm parua mulierum manu in Italiam fugere compulſa ſit, & in promontorio, quod ab ipſa poſtea Circæum dictum fuit, conſederit. Scriptum reliquit Herodianus libro 5. vniuerſæ hiſtoriæ Circen à patre Sole fuiſſe in Heſperiam in curru deportatam atq. in inſula iuxta Tyrrheniam in mari Siculo poſita conſediſſe, quę ab illa poſtea Circæa dicta fuit: quam ſententiam ſecutus Apollonius Rhodius ita ſcripſit in lib. 3. Argonaut.

ἤδεον γάρ ποτε πατρὸς ἐν ἅρμασιν ἠελίοιο
δινεύσας, ὅτ' ἐμεῖο κασιγνήτην ἐκόμιζεν
κίρκην ἑσπερίης εἴσω χθονὸς, ἐκ δ' ἱκόμεσθα
ἀκτὴν ἠπείρου τυρσηνίδος, ἔνθ' ἔτι νῦν περ
ναιετάει μάλα πολλὸν ἀπόπροθι κολχίδος αἴης
Eſſe puto notum curru quod ſolis in alto
Eſt ablata ſoror patris, quo tempore Circe
Heſperia acceſſit longa confinia terra,
Inque ſolum Tyrrhenorum conceſſimus, atque
Nūc quoq. lōgè habitat patrijs à Colchidis aruis.

Alij duas fuiſſe Circes memorant atque ambarum res geſtas ad vnam detulerunt. Vocata fuit Aeæa Circe ab Aeæa inſula Phaſidi fluuio propinqua in Colchica regione: quam tamen inſulam nonnulli eſſe in freto Siculo crediderunt Apollonius Rhodius libro 4. Argonauticorum Aeæam inſulam in Italia apud Tyrrhenorum agrum eſſe ſcribit in his:

καρπαλίμως δ' ἔνθεν δὲ δι' ἐξ ἁλὸς οἴδμα νέοντο
αὐσονίης ἀκτὰς τυρσηνίδας εἰσορόωντες,
ἷξον δ' αἰαίης λιμένα κλυτόν· ἐκ δ' ἄρα νηὸς
πείσματ' ἐπ' ἠιόνων σχεδόθεν βάλον. ἔνθα δὲ κίρκην
εὗρον ἁλὸς νοτίδεσσι κάρη ἐπιφαιδρύνουσαν.
Inde citò fluctus perlabitur vncta carina.
Auſonia apparent Tyrrhena litora terra:
Æææque petunt portus: de puppe rudentes
In litus iaciunt; hic Circen aſpiciunt, qua
Arte comas madidas ornabat ab æquore aprica.

Hæc ancillas quatuor dicitur habuiſſe, quarum opera in conficiendis veneficiis, & in legendis herbis herbarumque floribus vtebatur, vt ſcripſit Pauſanias in prioribus Eliacis. At Ouid. lib. 14 Metamorph. Nereidas & nymphas eo fungi officio ſcripſit his carminibus:

Nereides, nymphaq́; ſimul, qua vellera motis
Nulla trahunt digitis, nec fila ſequentia ducunt,
Gramina diſponunt: ſparſosq́; ſine ordine flores
Secernunt calathis, varijsq́; coloribus herbas.
Ipſa quod ha faciunt opus exigit, ipſa quis vſus,
Quoque ſit in folio, qua ſit concordia miſtis
Nouit & aduertens penſas examinat herbas.

Vtebatur & motacillę carne in veneficiis, ſed in amatoriis præcipuè, quam fabulantur fuiſſe Suadelæ filiam: quę cum Iouem pharmacis in ſui deſiderium attrahere conaretur, à Iunone in auem ſui nominis mutata eſt: nam iynx vocata eſt à Græcis. Hæc homines in varia brutorum genera vertere ſolita dicitur per vires collectarum herbarum: de qua ita ſcripſit Virgil. lib 7.

Hinc exaudiri gemitus, iraque leonum
Vincla recuſantium, & ſera ſub nocte rudentum:
Setigeriq́; ſues, atque in praſepibus vrſi
Sauire, ac forma magnorum vlulare luporum.
Quos hominum ex facie Dea ſaua potentibus herbis
Induerat Circe in vultus, ac terga ferarum.

Quos cibos iis daret Circe, quos in eas formas vertere cupiebat, ſignificauit Lycophron his carminibus:

Digitized by Google

ποίαν δὲ θηρόπλαστον οὐκ ἐπόψεται
Δράκαιναν ἐγκυκῶσαν ἀλφίτῳ, θρόνα,
καὶ κνῦρα χνωτόμορφον; οἱ δὲ δύσμοροι
στένοντες ἄτας ἐν συφοῖσι φορβάδες
Γίγαρτα χιλῷ συμμεμιγμένα τρυγός
καὶ στέμφυλα βρύξουσιν· ἀλλά νιν βλάβης
μῶλυ σαώσει ῥίζα, καὶ κτάρος φανείς,
νωνακριάτης τρικέφαλος φαιδρὸς θεός.
Quam non ferarum figulam intuebitur
Dracæna ſubiget vt farinis hordea.
Fatumq́; vertet in feras, miſelli at hi
Quærentur infortunium facti ſues,
Edentq́; acinos vuæ hara incluſi. ſed hunc
Radix ab ipſo ſubtrahet periculo
Vocata moly. liberabit hunc triceps
Nonacrites viſus, & Ctarus Deus.

Hæc ita ſcripſit Ouid. in lib. 14.

Nec mora: miſceri toſti iubet ordea grani,
Melláq́; vimq́; meri, cum lacte coagula paſſo:
Quique ſub hac lateant furtim dulcedine ſuccos
Adijcit. accipimus ſacra data pocula dextra.

Nam cum cibos hos illis porrexiſſet, poculo hauſto ac virga quadam tacti cum quibuſdam magicis verbis ſubito inferas vertebantur. ita Vlyſſis ſocios verſos eſſe ſcripſit Homærus in in libro x. Odyſſeæ, cùm tamen Vlyſſem verte re nequierit, qui antidotum radicem moly aduerſus veneficia à Mercurio acceperat. Sunt enim veneficiorum remedia credita, moly, ſtella marinus piſcis, lapillus Iaſpis, rhamnus, ſalix, pulicaria, aliaque multa plantarũ, lapillorum, animaliumque genera. Hęc cum Vlyſſe verſata Agrium ac Latinum peperiſſe ex eo dici tur, vt in his ait Heſiodus in Theogonia:

κίρκη δ' ἠελίε θυγάτηρ ὑπεριονίδαο
τίκτεν ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἐν φιλότητι
ἄγριον, ἠδὲ λατῖνον ἀμύμονά τε κρατερόν τε.
Filia ſolis at hinc Hyperionis edit Vlyſſi
Iuncta thoro Circe duo pignora. dicitur alter
Agrius, aſt alium priſci dixere Latinum.

Habuit Telegonum etiam filium Circe ex eodem Vlyſſe, & Auſonem à quo Auſonia dicta eſt, & Caſiphonem. verumtamen ſi ridiculum eſt, vt ait Zezes hiſt. 16. chil. 5. quod cũ Vlyſſe vnum annum verſata tres filios pepererit, quanto magis abhorret à veritate vt quinque genuerit? dicitur præterea Marſus, à quo Marſi populi vocati ſunt, & Romanus filij fuiſſe eiuſdem Circes. Memoriæ prodidit Strabo lib. 9. Circes mortuæ ſepulchrum in altera Pharmacuſarum inſularum, quæ non procul diſtant à Salamine erectum fuiſſe. Atque de Circe ſummatim hæc dicta ſunt: nunc quid per hanc ſenſerint antiqui, perquiramus.

CIRCE Solis & Perſeidis filiæ Oceani fuit filia, vel Hyperionis & Asteropes, vt alijs magis placuit, quia ex humore & calore Solis omnia naſcuntur: Dicitur enim Circe à miſcendo, quia in generatione neceſſe eſt vt hæc, quæ vocantur elementa, miſceantur, quod non niſi per motum Solis fieri poteſt. Eſt enim Perſeis vel Perſe Oceani humor, qui vel materiæ vel fœminæ vicem obtinet: Sol artifex aut mas, qui autor aſt formæ in generatione rerum naturalium: quare generatio & commiſtio illa quæ fit in generatione naturalium corporum, meritò Circe, & Solis ac filiæ Oceani filia dicta fuit. Habuit quatuor ancillas, quæ flores & herbas ad veneficia colligebant, quæ quidem ſunt quatuor elementa, omnium motuum naturam nobis pro ſuis viribus miniſtrantia. Credita eſt hęc Circe eſſe immortalis, quia perpetua ſit elementorum inter ſe generatio & corruptio. Hanc crediderunt antiqui homines in diuerſa animalium genera commutare, quoniam ex vnius corruptione, nunquam eiuſdem formæ aliud naſcitur, ſed longè ab eo diuerſum: putaruntque illam Aeęam inſulam habitaſſe, ob morbos & que relas animalium, quę paulatim deficiente vi cõpoſitorum diuerſis moleſtijs afficiuntur. nam, æ, æ, heu, heu, ſignificat. Hęc cum omnes reliquos homines in beluas commutarit, Vlyſſem tamen mutare non potuit, quia Deorum immortalium munere, quò minus id pateretur, erat communitus. Quo enim pacto diuina & immortalis exiſtens anima Dei optimi beneficio vel Solis, vel vlla vi naturę poterit corrũpi? aut quo pacto diuina ratione cõita poterit in beluã cõmutari? poſſunt id quidẽ pati animę comites, elementa ſcilicet, quæ ſunt in corpore immortali animæ annexa & coniuncta, at anima ipſa nullo pacto poteſt, cũ diuinę naturæ ſit a Deo procreata. Per hæc igitur immortalem eſſe animam, vt ego quidem ſentio, ſignificarunt: quamuis corpus & multis morbis, & corruptioni denique ſit ſubiectum. Cum verò Circe mistio ſit, vt dictum eſt, in rebus naturalibus propter motum Solis, inre tot res per veneficia di itur feciſſe, Lunam de cælo deduxiſſe, ſtetiſſe flumina, arbores ac ſegetes aliò tranſtuliſſe, quę paſſim ſcribuntur a poetis. nam cùm vapores plurimi exurgunt quis non videt Lunam aliquando vel ad medium menſem occultari, aliquando propter penuriam imbrium vel fontes ipſos areſcere, neque ex ijs flumina defluere? atque accidit propter humoris penuriam aliquando, vt ibi ſegetes nullę ſint, vbi fertiliſſimę eſſe conſueuerunt: ibique ſint vberiores, vbi nullæ fuerunt

Digitized by Google

antea, aut contrà iſtud cecidit propter humoris copiam. neque hoc ſanè vlla alia fit ratione, niſi viciſſitudine naturæ, quæ naſcitur è commiſtione elementorum, ſicut illud magis aut minus fit. Atque hæc quidem ſunt ſub hac Circes fabula ad phyſicam rationem ſpectantia continebantur, vt ego quidem ſentio, quę tamen omnia ad Chemicam ſcientiam nonnulli deducere conantur, cùm eius rei gratia, at non vel phyſicę vel morum inſtitutionis hæc ficta ab antiquis cõtendant. Sed vt hos pretermittam, tam ingenioſi fuerunt fabularum artifices antiqui, quæ à poetis celebratæ ſunt, vt non res phyſicas tantum ſub earum nonnullis complexi fuerint, ſed etiam in vniuerſam humanam vitam vtiliſſima præcepta tradiderint. Atqui multiplices fuerunt cauſæ, quibus compulſi ſunt antiqui ad fabulas confingendas: primũ quòd multa paucis verbis cõplectebantur: deinde quòd vtiles eſſent & accommodatę memorię ob artificioſam ſeriẽ hiſtorię, tũ quòd eſſent ſuaues ob delectationẽ propter mirabilitatem rerum excogitatarum: quibus accedebat quòd odioſũ videbatur humanæ, aut etiam magis ſi quid ineſſet diuinę naturæ ſua arcana cuiuis patefacere, quæ ſub fabularũ tentoriis figmentiſque deliteſcerent. Nam vt vinum in malè affectis vaſis corrumpitur, neque priſtinam tranſmittit ad bibentes ſuauitatem, ita res diuinæ aut philoſophicæ cum vulgo communicatæ corrumpuntur, cùm per tempora ad magis rudes profectę in manus tradantur. Huc accedit quod cognitio rerum maximarum cum maximo artificio ſub fabuloſis corticibus occultata ita magis integra conſeruatur, & ad poſteros tranſmittitur. nam cùm methodus ita dilligentius ſeruaretur, neque poſſet ſine multa difficultate variari, ſic faciliùs percipiebantur ea quæ de philoſophia eſſent tradita: quare etiam efficiebatur vt varia ingenia, quaſi opiparo variorum ferculorum apparatu, illa varietate rerum tenerentur. Age verò paucis ea quæ ſub hac fabula continentur ad mores informandos ſpectantia percurramus. Circe Solis & Perſeidis filiæ Oceani filia fuiſſe dicitur, quia libido ex humore & calore fit in animalibus. Hæc cùm naturalis ſit titillatio ad voluptates excitans, ſi nobis dominetur, beluarum vitia in animis noſtris imprimit, facitque cum ſiderum aſpectu, & cum illis conſpirat, quorum alia ad Venerem, & ad commeſationes, alia ad iram, crudelitatem, improbitatemque omnẽ nos alliciunt: idcirco ſi his cupiditatibus aliquis paruerit, eum fabulantur in aliquam formam beluę à Circe fuiſſe conuerſum per veneficia, cum illa vel aſtra de cœlo deducere poſſit: quoniam non ſine aliqua ſiderum vi naturalis eſt in nobis, vel ad hanc, vel ad illam turpitudinem propenſio, ad quæ facilè delabimur, niſi nobis diuina clementia opem tulerit, neque labi patiatur, quod per munus Vlyſſi à Mercurio datum intelligitur, atque in his innuit Virg. lib. 7.

Quæ ne monſtra pij paterentur talia Troes
Delati in portus, neu littora dira ſubirent,
Neptunus ventis impleuit vela ſecundis,
Atq; fugam dedit, & præter vada feruida vexit.

Pro flagitiorum igitur natura, ad quę quiſque erat propenſus, in varias animalium brutorum formas vertebatur. nam libidinoſi, ſues iracundi, leones aut vrſi fiebant: & reliqui eodem pacto. Quòd verò harum rerum cauſa fabulæ fingerentur, patefaciunt illa quę ſcripta ſunt ab Homero de Vlyſſe. nam cur eum inter Phæacum delicias inſeruit? cur in Lotophagorum regione multos ſocios illius guſtato fructu ſuauiſſimarum arborum reditus & patrię oblitos fecit? quia multi vbi deliciarum voluptatumque facultas conceditur, illam apud Euripidem Cyclopis ita clamantis ſententiam ſemper habent in animo, ſi proferre pudeat:

ἃ ἐγὼ ὅτινι θύω πλὴν ἐμοί, θεοῖσι δ' οὔ,
κ' τῇ μεγίστῃ γαστρὶ τῇδε δαιμόνων.
ὡς τὸ πιεῖν γε, καὶ φαγεῖν τοὐφ' ἡμέραν,
Ζεὺς οὗτος ἀνθρώποισι τοῖσι σώφροσι,
λυπεῖν δὲ μηδὲν αὐτόν. οἱ δὲ τοὺς νόμους
ἔθεντο, ποικίλλοντες ἀνθρώπων βίον,
κλαίειν ἄνωγα τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἐγὼ
οὐ παύσομαι δρῶν εὖ.

Non vlli oues macto, niſi mihi, haud Deis,
Et dæmoni huic ventri Deorum maximo.
Hic Iupiter, lex hic diebus ſingulis
Bibendi, edendiq; eſt viris prudentibus,
Mæroris & pellendi. at illi qui viris
Leges dedere, lugeant diu licet.
Ceſſabo nunquam ego mihi concedere
Iucunda, læta, dulcia.

Alii ſunt ad voluptates quidem difficiles, neque illis ſupra modum delectantur, qui tamen ſiquid aduerſi contigerit, continuò infringuntur, animoque ita ſunt demiſſo, vt neque inter viuos quidem ſe intereſſe ſentiant. Idcirco ſiqui ſocii Vlyſſis erepti ſunt voluptatibus, illi inter grauiſſima pericula perierunt, cùm alii à Cyclope vorati ſint, alii à Leſtrigonibus, alii à Scylla voraciſſimo monſtro abſorpti. Alii cùm neque vi deliciarum, neque periculorum magnitudine victi fuiſſent, ob auaritiam in multas difficultates ſe intruſerunt: cùm vtrem ventorum

rum

Digitized by Google

rum plenum ab Aeolo incluſorum clàm dormiente Vlyſſe ſoluiſſent. alii potiùs ambitione, quam vel auaritia, vel omnibus prædictis difficultatibus erant conſternandi, niſi Vlyſſis prudentia fuiſſent aures omnibus obturatę aduerſus Sirenum cantus. Verùm ad hæc omnia periculorum vel voluptatum genera inuictus perſtitit Vlyſſes, eximiæque conſtantiæ & fortitudinis ſuę dedit experimentum. Nihil autem horum ſuperauit ſine diuino conſilio, quia in vtraque fortuna opus eſt auxilio Deorum immortalium, cùm nulla humana ſapientia ſatis ſit ad eam rectè ferendam. Cùm nullo alio dicta eſt rem habuiſſe Circe, quia attonitorum & dementium nullus eſt vſus, cùm Vlyſſes contra mente præditus ac prudens cum illa aſſiduè verſaretur. Atque vt ſummatim dicam, per hanc fabulam ſignificare voluerunt antiqui ſapientē virum in vtraque fortuna oportere ſe moderatè gubernare, & ad omnes difficultates inuictum conſiſtere, cùm reliqua multitudo tanquam leuiſſima nauis huc illuc fluctibus deferatur, & quocunque vētorum incōſtantia impulerit: qua re mutati fuerunt in beluas Vlyſſis ſocij, cum ipſe inuictus ob ſapientiam, quæ verè eſt Dei munus, perſtiterit. Ego Vlyſſem rationis participem animæ noſtræ partem eſſe crediderim: Circen eſſe naturam: Vlyſſis ſocios animi facultates conſpirantes cum affectibus corporis, ac rationi non obtemperantes. natura igitur eſt appetentia rerum illegitimarum. nam recta lex retinaculum & frenum eſt deprauati ingenii cum deceat exiſtimare beluas, illas facultates. at ratio quę nos facit vna Deo ſimiles, inuicta aduerſus eas illecebras appetentiæ perſiſtit. At nunc dicatur de Medea.

De Medea. Cap. VII.

MEDEA verò filia fuit Aeetæ Colchorum Regis & Idyię ſicuti teſtatur Heſiodus in Theogonia in his.

αἰήτης δ' υἱὸς φαεσιμβρότου ἠελίοιο
κούρην ὠκεανοῖο τελήεντος ποταμοῖο
γῆμε, θεῶν βουλῇσιν ἰδυῖαν καλλιπάρῃον,
ἡ δέ οἱ μήδειαν εὔσφυρον ἐν φιλότητι
γείναθ' ὑποδμηθεῖσα διὰ χρυσῆν ἀφροδίτην.

Æeta uxorem duxit de ſemine clari
Prognatus ſolis, natam de ſemine magni
Oceani Idyiam pulchram: ſic fata iubebant.
Iuncta in amore parit Medeam deinde puellam
Præſtantem forma: iunxit Venus alma maritum.

Fuerunt enim Aloeus & Aeeta Solis filij & Antiopes, è quibus cùm Aeeta imperio paterno minimè contentus in Colchos profectus eſſet, Corinthi regno paterno Buno Mercurij filio interim permiſſo, Idyiam Oceani filiam in Cytæa Colchorum ciuitate duxit, è qua Medeam & Abſyrtum ſuſcepit. Alii tamen putarunt Abſyrtum maiorem natu fuiſſe Medea, quem ex Caucaſia Aſterodia Oceani & Tethyos filia Aeeta ſuceperit. inter quos fuit Epimenides, quem Abſyrtum propter formæ præſtantiam Colchi Phaëthontem cognomine appellarunt, vt ſcripſit Soſibius & Timonax in rebus Scythicis. nā Sol pater Aloeo regionem in Arcadia. at Aeetę filiis Corinthum habitandam diſtribuit, Aeeta dedit Buno regionem & vrbem ſeruandam minoribus, ſi qui poſtmodo ex ſe naſcerentur: ſin autem, Bunus ipſe regionem haberet: atque ipſe Aeeta ſeceſſit in Colchidem, vbi regnauit, vt ait Eumelus poeta hiſtoricus, vt patuit ſuperius è verſibus ipſius Eumeli, Aeeta ſorores Paſiphæn & Circen habuit, & vt putarunt alij, Calypſo, vt diximus huius genus ita Cicero attigit lib. 3. de Nat. Deorum: Quid Medeæ reſpondebis? quæ duobus auis Sole & Oceano, Aeeta patre, matre Idyia procreata eſt? Quid huius Abſyrto fratri, qui eſt apud Pacuuium Egialeus? quare & Eurip. in Medea. Solem patris Medeę patrem inquit hoc pacto:

ὄμνυ πέδον γῆς, πατέρα θ' ἥλιον πατρὸς
τοὐμοῦ.

Iura per terram, ſolemq́; qui patris pater
Mei fuit.

Euphorion & Andron Teius in nauigatione Hecates filiam fuiſſe Medeam arbitrati ſunt. at Heraclides Ponticus Neæræ vnius Nereidum filiam fuiſſe ſcripſit. Alii Eurylyten matrem Medeæ dixerunt fuiſſe, inter quos fuit Dionyſius Mileſius, quidam Angitiam ſororem Medeę addiderunt, quæ Marſos docuit remedia contra venena. Ouid. tamen in Epiſt. Helenæ Ipſææ filiam illam ſcribit, ſororemque habuiſſe Chalciopen vt eſt in his:

Non erat Æetes, ad quem deſpecta veniret,
Non Ipſæa parens Chalciopeq́; ſoror.

Apoll. lib. 3. Argonaut. Medeam vocauit ipſam etiam Aeæam, vel quia Circes artibus vteretur, vel quia pernicioſa extiterit compluribus: Fama eſt enim illā Iaſonis amore captam, patrē & patriam & regnum prodidiſſe. Nam cum Iaſon cum lectiſſima Theſſalorum manu Peliæ iuſſu in Colchos nauigaſſet ad aureum vellus capiendum, periculorum magnitudinem veritа Medea, ne ijs Iaſon obrueretur, fecit data ſibi fide quod eam vxorem duceret, vt per magicas artes vim periculorum Iaſon, nullo

negocio

negocio ſuperauerit, & aureum vellus tuto auferendum acceperit. Fuerunt qui dixerint Aeetam Medeæ patrem grauiſſimè tuliſſe Iaſonis victoriam, quare conuocato concilio per noctem conſilium de vrenda Argo naui propoſuiſſe. Illud cùm cognouiſſet Medea, dicitur per obſcuram noctem confugiſſe ad Argonautas, conſiliumque paternum de comburenda naui, & de trucidandis omnibus Argonautis pateſeciſſe: quare ſtatim illi arrepta ſecum Medea inſidiarum indice aufugerunt. Alii dixerunt Aeetam poſt ſuperata aurei velleris pericula Argonautas omnes ad lautiſſimum conuiuium inuitaſſe, illo tamen conſilio vt omnes menſæ aſſidentes clam & per dolum trucidaret. Tunc verò Medeam partim atrocitate facti commotam partim amore ac deſiderio ipſius Iaſonis captam, paternum conſilium Iaſoni aperuiſſe vbi confugiſſet ad naues. Alii ad promittendum aureum vellus illuc contendiſſe illam maluerunt. Dionyſius Mileſius ſcripſit illam aureum vellus ad nauem attuliſſe atque vna cum Argonautis vltionem patris deuitantem aufugiſſe. Antimachus lib. 3. Argonaut. Iaſonem cum Medea in nemus Martis conſecratum clam contendiſſe inquit ad aureum vellus capiendum. Mox cùm frater Abſyrtus illam inſequeretur, fertur illum comprehenſum iuxta Abſyrtides inſulas necaſſe, vt ait Strabo libro ſeptimo. Alii tamen dicunt, inter quos fuit Acuſilaus, Medeam fratrem ſecum abduxiſſe, & cùm inſtaret pater perſequens eum diſcerpſiſſe ibi, vbi vrbs poſtea condita Tomos ab ipſa ſectione vocata eſt: atque in eminenti ſcopulo manus & caput in ponto expoſuiſſe, reliqua membra in regione illa ſparſiſſe, vt patris curſum retardaret. quam ſententiam ita ſecutus eſt Ouid. in lib. 3. Triſtium.

Atque ita diuellit, diuulſaq; membra per agros
Diſſipat in multis inueniẽda locis.
Ne pater ignoret, ſcopulo preponit in alto
Pallentesq; manus, ſanguineumq; caput.
Vt genitor luctuq; nouo tardetur, & artus
Dum legit extinctos, triſte retardet iter.

Et Cic. breuiter attigit pro lege Man. Memoriæ prodidit Dionyſius Mileſius, quod ipſe Aeeta Argonautas inſecutus fuit, atque heroes in ripam fluminis exeuntes iaculis decertarunt. Aeetæ comites vbi pugnarent ex equis, Iphis Stheneli filius fraterque Euryſthei præter alios in eo certamine cecidit, at Colchis in fugã verſis Abſyrtus captus deductus eſt in nauim, vt ait Pherecydes lib. 7 quem poſtea membratim diuiſum deiecerunt. hunc tamen intra domum Aeetæ iugulatum fuiſſe quidam memorant Medeæ conſilio, ne illam poſtea perſequeretur, cũ patrem ſegniorem vtpote iam ſenem non ita formidaret. atqui maximam vim extitiſſe Medeæ memorant quippe cum magicę artis eſſet peritiſſima, vt ab Hecate edocta, vt aſſeruit Apollon. lib. 3. omniaque pharmacorum genera cognouerit, quæcunque ex terra oriuntur. Idcirco dicta fuit fluuios in ſuos fontes retorſiſſe: ſidera deduxiſſe de cœlo, & alia complura mirabilia feciſſe, quæ ita recenſuit Apollonius:

κούρη τις μεγάροισιν ἐνιτρέφετ' αἰήταο
τὴν ἑκάτη περίαλλα θεὰ δάε τεχνήσασθαι
φάρμαχ' ὅσ' ἤπειρός τε φύει καὶ νήχυτον ὕδωρ
τοῖσι καὶ ἀκαμάτοιο πυρὸς μειλίσσετ' ἀϋτμήν,
καὶ ποταμοὺς ἵστησιν ἄφαρ κελαδεινὰ ῥέοντας,
ἄστρα τε καὶ μήνης ἱερῆς ἐπέδησε κελεύθους.

Fertur in Æeta penetralibus eſſe puella:
Hanc Hecate docuit ſuper omnes pharmaca, quotquot
Vel pontus, vel terra tulit. molleſcere flammas,
Indomitosq; ignes docuit: fluuiosq; rapaces
Firmauit, quamuis properanti flumine currant,
Syderaq;, & lunę curſusq; viasq; ligauit.

Nam tantam vim fuiſſe magicæ artis tradiderunt antiqui, vt ſyluæ transferrentur, & ſegetes & mortui reuiuiſcerent, & mugirent lapides, vt ſcripſit Ouid. libro 14. Metam. de Circe, in his:

Exiluere loco (dictu mirabile) ſylue,
Ingemuitq; ſolum: vicinaq; palluit arbor,
Sparſaq; ſanguineis rubuerunt pabula guttis,
Et lapides viſi mugitus edere raucos
Et latrare canes, & humus ſerpentibus atris
Squallere, & tenues anima voliture videntur.

Et eadem recenſuit de ipſa Medea in epiſtola Hyſipyles:

Illa reluctantem curſu deducere lunam
Nititur, & tenebris abdere ſolis equos.
Illa refrenat aquas, obliquaq; flumina ſiſtit:
Illa loco ſyluas, viuaq; ſaxa mouet.

Hæc eadem vbi ſuperatis ab Iaſone periculis patrem & patriam reliquiſſet, & Iaſonem ſecuta in Lemnum applicuiſſet, Lemniadum mulierũ zelotypia capta pharmacũ quodã in Lemnum ieciſſe dicitur, quod graue odorẽ fęminis eius loci impreſſit, atque manſit poſtea illa conſuetudo diutius, ut & filijs & maritis ſtato quodã anni die Lemniades graueolentes viderentur, vt in 1. lib. rerum Lesbicarum ſcripſit Myrtillus: cum alij tamen Veneris facinus illud fuiſſe maluerint, vt ſenſit Himeræus Steſichorus. Quia illæ parum viſæ fuiſſent Venerem curare, aut diuinos honores Deæ tribuere: illa fecit vt viris ob gra-

ob grauitatem odoris eſſent inuiſæ, quos etiam per inſidias trucidarunt, deinde appellentibus ad inſulam Argonautis cum his congreſſæ ſunt. qui nati ſunt ex ipſis, in Lacedæmona mox ad parentes penetrarunt, ibique admiſſi inſidias Lacedæmonum libertati ſtruxerunt, atque capti & in cuſtodias traditi, deinde matrum aduentu muliebribus veſtibus induti è cuſtodijs & ex imminente periculo euaſerunt. Primum autem fuit Medeę crudelitatis indicium, quòd fratrē (vt diximus) diſcerpſerit: cuius membra alij humi ſparſa, alii in mari diſſipata dixerunt, vt tardior patris curſus ipſam inſequentis efficeretur iis colligēdis, oſſibus igitur Abſyrti collectis Aceta Colchos miſit, qui inſequerentur: at illi Eridanum, & Syrtides inſulas, & Sirenas prętergreſſi in Phęaciam denique ad Alcinoum Regem deuenere. cuius vxor Arete Medeam Iaſoni coniunxit, ac 12. ſeruas illi tradidit, cum ſequentes interea ceſſaſſent, quorum alij iuxta Ceraunia, alij in ſinu Illyrico, alij abſyrtides habitaturi conſediſſent Timonax libro 1. rerum Sicularum ſcriptum reliquit Iaſonem in Colchorum regione rem habuiſſe cum Medea, quā ab Aeeta patre in matrimonium acceperat: quare & intra Pontum in ea regione horti quidam oſtendebantur, qui vocati ſunt horti Iaſonij, in quem locum è naui primum egreſſus eſt, vbi erant diſci & gymnaſia, & Medeæ thalamus, in quo nuptui data eſt. At verò ſcriptum fuit à Timęo in 2. rerum Italicarum Medeam Corcyrę nupſiſſe Iaſoni, quare ad ſuam vſque ętatem morem illum perduraſſe, vt in Apollinis ſacello, quod erat ibi extructum, ſacrificaretur quotannis, in quo primum Medea ſacrificauit poſt nuptias, cùm ſacellum & aras ibi duas extruxiſſet, quæ forent illarum nuptiarum monumentum vel apud poſteros. Fuit autem illud nō procul à mari, ac proximum ciuitati, quarum ararum altera nympharum, altera Nereidū vocata fuit. Deinde Argonautę Syrtes & Sirenes, citharam pulſante Orpheo, & Scyllam & Charybdim & Cyaneas & errantes petras præteruecti in Thrinaciam denique peruenerunt, vbi Solis boues paſcebantur. mox Cretam prętemauigantes, & Aeginam, & Locridem, in Iolcum denique veniunt. Quidam addiderunt Peliam audito rumore quod omnes Argonautę periiſſent, captata opportunitate omnes qui poterant aſpirare ad regnum obtruncaſse, patrem Iaſonis Aeſonem coegiſse bibere taurinum ſanguinem quod factum eſt inter ſacrificia, fratremque Promachum puerum te tenerum iugulaſſe. aiunt Amphinomen matrem confugiſſe in domum regis, quem vbi ob perfidiam obiurgaſſet, dixiſſetque futurum vt Deo acerbiſſimas pœnas daret, gladio ſibi pectus fortiter transfixit, & periit. Iaſon vbi noctu in ſinum Theſſaliæ nauigaſſet non procul ab Iolco, vbi tamen ex vrbe conſpici non poſſet. His rebus omnibus per exploratores cognitis, auxilium optimatum, Argonautarumque in vltionem tantæ improbitatis clam expetiuit. Vbi conſuleretur, variæque propoſitæ eſſent ſententię, quòd alijs vrbs repentè inuadenda eſſe videbatur, alij cenſebant auxilia viritim domo eſſe acceſſenda, bellumque non per inſidias, ſed per apertam virtutem eſſe ſuſcipiendum, quòd non apparebat vrbs à quinquaginta & tribus heroibus tàm populoſa & ampla præſertim poſſe capi: Medea vltionem tutiorem ſibi per inſidias ac per occulta pharmaca depopoſcit. Conficit itaque idolum Dianæ concauum, in quo omnis generis pharmaca occultauit, atque ſuos capillos tot iniunctos canos fecit: faciem quoque & corpus rugarum plenum formauit, vt anus omnibus propè edentula videretur. Deinde capiens Deam paratam mirum in modum ad vulgi ſuperſtitionem, irrupit mane ciuitatem tanquam numine afflata, populumque cohortata eſt vndique ad nouum ſpectaculum concurrentem, vti Deam reuerenter exciperent, quæ propitia vrbi ac regi ex Hyperboreis aduentaſſet. Vrbe vniuerſa ad cultum & ſacrificia conuerſa in regiam Dea acceſſit: atque cum Pelias & eius filiæ crediidiſſent fœlicitatem à Dea ſibi datum iri, ipſamque Deam aduentaſſe quoniam viſa eſt Diana à draconibus vecta in aere ſuperuolaſſe multas orbis partes, vt accidunt prodigia, omnes reuerenter eam cōplexi ſunt. Deinde verò Medea ſibi iniunctum à Dea eſſe dixit, vt regē ſenectute ſpoliaret, ac iuuenem faceret: & multa alia munera quæ ad fœlicitatem & pietatem patris ſpectarēt, largiretur. cum inuſitatus ſermo Medeæ & admirabilis Peliæ viſus eſſet, fidem adhibuit, ſtatuitque vt efficeretur quidquid ea diceret, ac virgo rex ad exitum perducere volens, cum iuſſa eſſet vna ex filiabus Peliæ aquam puram afferre, continuò ait. Illa in thalamum ſe recipiens tanquam totum corpus lauatura omnes vires pharmacorum accommodauit in aptum ordinem. quare admirantibus præſentibus omnia quæ ab ea dicebantur credita fuerunt. Nam ita finxit quædam idola, vt appareret Diana per aera volans à draconibus vecta ex Hyperboreis in hoſpitium excipi à Pelia. Illud inuentum cum ſupra humanum ingenium appareret, credidit omnino Pelias, impetrauitque filiabus vti quæcunque

illa

illa mandauiſſet, ſolę exequerentur, cùm non conueniret donum Deorum per manus ſeruiles regi accipere. noćte igitur Pelia dormiente, inquit Medea opus eſſe corpus Pelię in lebete coquere. quę verba cum virgines ęgre admitterent, additum eſt experimentum ad dićtorum crudelitatem arietis in agnum eadem arte conuerſi, qui membratim cęſus fuit & coćtus cum quibuſdam herbis. Nam & reuixit & balare ac ſaltare præ lætitia viſus eſt. Res ita credita & ſenex à filiabus, ob crudelitatem factis ſurdis ad miſericordiam precesque paternas in fruſta diſſećtus, ſola Alceſtis fuit ab illo ſcelere tam fœdo incontaminata. Cùm ſenex ita trucidatus iaceret, inquit Medea non priùs eſſe coquendum quam ſacra quędam Lunæ fierent, iuſſitque vt filiæ cum accenſis lampadibus ſupra tećtum aſcenderent, quod ipſa Colchica lingua preces quaſdam ad Lunam eſſet factura. nam illud lampadum ſignum accenſarum ſupra regiam erat datum indicium, vt conuenerant Argonautæ, quod res eſſet iam perpetrata. Heroes rati id quod erat, cæſum eſſe regem, magna celeritate ad vrbem procurrunt, ſtrićtisque gladiis vrbem ingreſſi reſiſtentes cuſtodias regias obtruncant. Filiæ Peliæ cùm neque vlciſci cognitam fraudem poſſent, ad quem coquendum iam deſcenderant, neque regiam tueri, quæ armatis iam eſſet plena, captæ ſunt humaniter ab Iaſone, qui dixit ſe ſcire illas immunes eſſe à parricidio, quia ſpe fœlicitatis ac deceptæ Patrem trucidauiſſent: Acaſto Peliæ filio regnum paternum conceſſit, filiasque primariis proceribus in matrimonium dedit. Nam Amphinomen Andræmon duxit. Alceſtem Admetus, Theſſalus Euadnen rex Cariæ Phocenſium. His rebus ita tranſactis Iaſon in Iſtmum profećtus peractis ſolemnibus Argo conſecrauit Neptuno, atque in gratiam Creontis Corinthiorum regis admiſſus tantum autoritatis eſt conſecutus, vt vnà remp. gubernarit quoad vixit. His addiderunt quidam conuocatos eſſe ab Hercule Argonautas, vt fœderationem inirent inter ſe, ſi quis prælium aduerſus aliquem illorum ſuſciperet: qui vbi coniuraſſent de fœdere, ſtatuerunt in omnem euentum hunc locum ad colligendas copias eſſe accommodatum, qui erat Eleorum ad fluuium Alpheum, quem etiã Ioui Olympio conſecrarunt; vbi prius equeſtre & gymnicum certamen fuit inſtitutum, ad cuius celebritatem infinita propè multitudo nobilium confluxit. Non defuerunt tamen qui dixerunt Medeam ſimulato odio Iaſonis, quod ab eo ſperneretur, ad filias Peliæ confugiſſe, inter quos fuit Polycrates Samius, idque factum eo conſilio, partim vt cædem propinquorum Iaſonis per illas inſidias vindicaret, partim etiam vt viam Iaſoni ad regnum aperiret. aiunt non patrem quidem fallaciis Medeæ aſſenſiſſe ſed à filiabus perſuaſum eſſe, quas Aſteropeam & Autonoen nominant preter Alceſtim. Alii dicunt proprio deſiderio eſſe impulſas, vt parentem ſenem ac debilem paterentur medicamentis iuuentuti reſtitui, qui poſſet poſtea & regnũ diu retinere, & omnes iniurias propulſare. id vt crederetur, aries iugulatus dedit experimentum filiæ Peliæ. His fraudibus Medeæ mirificè credentes Peliam in fruſta diſſećtum in feruentis aquę lebetem Medeæ immittendum concedunt atque poſt multam ebullitionem ita ſolutum corpus recepere, nihil vt reliquum fuerit quod poſſet ſepulturæ mandari. quam rem ita breuiter attigit Ouid. in Medea his carminibus:

Quid referam Peliæ natas pietate nocentes
Cæſaq; virginea membra paterna manu?

Eodem tempore Iaſon Corinthi commoratus Glaucam Creontis Regis Corinthi filiam vxorem duxit, omnium beneficiorum quæ à Medea acceperat, oblitus. Id grauiter ferens Medea Glaucam poſtea & Creontem combuſſit, ac proprios filios Mormorum & Pheretem, quos ex Iaſone ſuſceperat, ferro abſumpſit, vel vt alii, maluerunt Merimnum non Mormyrum, vt alii, Mermyrum. Quamuis non defuerunt qui Medum, etiam & Erioopen filiam & Polyxenum à Iaſone ſuſceptos fuiſſe de Medea narrent. Eſt enim omnium morborum, omniumque ægritudinum grauiſſima zelotypia, omniq; furore potentior, de qua ita ſcripſit Archias:

οὐ τόσον κὠ 'θάμας ἐπεμήνατο παιδὶ λεάρχῳ
ὅσσον ὁ μηδείης θυμὸς ἐτεκνοφόνει.
ζῆλος ἐπεὶ μανίης μεῖζον κακὸν, εἰ δὲ φονεύει
μήτηρ, ἐν τίνι νῦν πίστις ἔτ' ἐστὶ τέκνων;

Non furor in miſerum egit ſic Athamanta Learchum,
Medeam in natos ſæuus vt egit amor.
Stultitia grauius ſit amor, malum & acrius: at ſi
Nulla fides matri eſt, pignora quis foueat?

Alij dixerunt peplum fuiſſe venenis infectũ à Medea ad nouam nuptam miſſum, quo ſtatim induta valido igne correpta conflagrarit, vt ait Apollod. lib. 1. Biblioth. illo autem igne correpta Glauce ſe poſtea in fontem quendam ad ardorem extinguendum coniecit, qui fons ab illa deinde vocatus eſt Glauce. Alij dixerunt ſcriniũ perexiguum cũ igne in extinćto incluſo miſſum fuiſse ad filias Creontis per paruulos Medeæ

filios

filios; quod cum illæ aperuiſſent, tanta euolauit vis ignis, vt totum palatium conflagrarit, vt teſtatur Deilochus in Cyzici euerſione. Alij putarunt id non ſcrinium fuiſse, ſed veſtem & coronam auream naphtha peruncta, quibus ab igne viſis ob ignem attractum vniuerſa regio cõflagrarit. Nam quæ naphtha vncta fuerint, ſi vel ab igne vel Sole videantur, continuò igne cõcepto omnia ſine remedio vllo comburunt, quæ vicina fuerint. Huius pharmaci cùm autor fuiſſet & inuentrix Medea, iure ignis Medeæ pharmacum illud dicitur, quod ardorem per membra epotum diffundit, ita vt nulla arte poſſit leniri de quo ita meminit Nicander in Alexipharmacis;

ἢν δὲ τὸ μηδείης κολχηΐδος ἐχθόμενον πῦρ,
κεῖνο ποτὸν δέξηται ἐφίμερον, οὐ παρὰ χείλη
δευομένου δυσάλυκτος ἰάπτεται ἔνδοθι κνηθ-
μός.

Quod ſi Medea ſumantur Colchidis ignis
Pocula ephemeria, è labris pruritus in oſſa
Cum ſudore fluit, nulla medicabilis arte.

Nam non ſolum in vngendis rebus, ſed in potu etiam occultam vim ignis includere, Medeæ fuit artificium Pharmacum hoc alii ephemeriũ vocarunt, inter quos fuit Demetrius Sceptius quia manè iuxta Tanaim fluuium tantùm apparuerint herbæ illæ, quæ illi cõponẽdo ſunt neceſſariæ, p mediũ diẽ aut auctę, veſperi areſcãt alij vocarũt Irim illam herbam, & pharmacum, alij Pharicum, alij naphtham. Nec defuerunt qui ephemerium vocatum putent; quia vnum diem præterire non poſſint qui pharmacum illud putauerit. Atqui vt ſẽſit Diphilus Siphnius folia quercus auxilium inuẽtum poſtea fuit aduerſus id pharmacum, & õn leue remedium, ſi lac bubulum biberetur, in quo illa maduerint; vel rami ſanguinariæ, vel radix cæſa in lacte elixata, vel maceratorum malorum aut cydoniorum liquor, vel myrtorum ſtypticarum vel capreolorum vitium, vel ramorum rubi, vel folia ſerpylli cocta in liquore inteſtinorum ferulæ, vel ſardianarum nucum, vel medulla ferulæ, vel læue origanum. Hæc enim hauſta cõpertum fuit non mediocre eſſe medicamentum aduerſus id pharmacum, vt ait Nicandri enarrator, qui Diphili ſententiam expreſſit. Scriptum reliquit Plutarchus in Alexandro fieri pharmacum id quo pallium coronamque Medea perunxit, è bitumine præcipuè, cuius magna copia apud Babylonios naſcitur in Ecbatanis: cuius ita eſt natura, vt ignem longinquum attrahat, mediumque aera inflammet. fama eſt apud nonnullos Mormerum ac Pheretem Medeæ filios, quod illa munera attuliſſent, fuiſſe è Corinthijs lapidibus obrutos: quorum ſepulchrum apud Odeum vocatum oſtendebatur vt ait Pauſanias in rebus Corinthiorum. Fuerunt tamen qui illos incolumes ad matrem reuertiſſe memorent, ſed Iaſonis odio, quid Glaucam duxiſſet, fuiſſe diſcerptos. Non defuerunt, qui ab his longe diuerſa ſenſerint, quorum ſententia fuit, quod Iaſon è Medea Theſſalum & Alcimenen ſuſceperit Corinthi, & multo poſt Thiſandrum. dicunt eum deinde captum amore Glaucæ filiæ Creontis, vt Medeæ forma iam euaneſcente, conatum eſſe perſuadere Medeę vt æquo animo ferret ſi illam virginem eſſe ducturus, quia affinitatem regiam ſic filijs compararet. nolens iuſſa eſt abſcedere Medea, quę diem vnum ad parandam fugam, colligendaque impedimenta popoſcit, ac per noctem mutata forma regiam ingreſſa flammis omnia abſumpſit. alij dixerunt filios Medeæ dona tuliſſe, quibus vt diximus, cõflagrauit. quoniam Iaſonẽ vlciſci nullo pacto poſſet, filios communes iugulauit, vt eo ſaltem dolore illum affligeret, quibus actis per noctem effugit Corintho Thebas ad Herculem ſponſorem ſeruandorum promiſſorũ Iaſonis. Theſſalus qui cruentas manus maternas è cęde fratrum effugerat, educatus eſt Corinthii atque in Iolcum patriam Iaſonis mox receſſit, populoſque Theſſalos de ſe, cum natus eſſet imperium, nuncupauit. Quidam dicunt Medeam Thebis Athenas profectam Aegeo peperiſſe filium Medum nomine, à quo Media fuit vocata, cùm illi regioni imperarit. Alii dicunt non ex Aegeo, ſed ex alio quodam rege Medum genuiſſe, qui cum ſapienter imperaret, meruit vt Media de ſuo nomine ad ſempiternam memoriam diceretur. Alii dixerunt Buno defuncto Corinthum Marathonis filium in regnum ſucceſſiſſe, quo etiam mortuo Corinthios Medeam ex Iolco in regnum vocaſſe. Hæc cum regnũ Iaſoni conceſſiſſet, filios ex eo peperit. quos in Iunonis fano occultabat, quia ſperaret illos ſe immortales facturam: quod cùm reſciuiſſet Iaſon, ea relicta Iolcum reuertit, deinde & ipſa permiſſo Corinthi imperio Siſypho, dicitur peregre fuiſſe profecta. Memoriæ prodidit Apollod. lib. 1. Medeam poſt crematam Creontis regiam, currum à draconibus tractum à Sole accepiſſe, & contendiſſe Athenas, ibique nupſiſſe Aegeo quæ cùm inſidias machinaretur Theſeo, Athenis aufugere coacta eſt. Quidam addiderunt filium fuiſſe natum etiam illi ex Aegeo, qui Medus diceretur, à quo vocata eſt Media, cui regnum Athenarum vt perueniret

Digitized by Google

curabat, cum Theſeo inſidias tetendiſſet; quibus patefactis coacta eſt cum filio in Ariam Aſiæ partem tunc vocata profugere. Quidam mallunt Polyxenum fuiſſe filium Medeæ & Iaſonis. Alii inquiunt Mermerum fuiſſe à leæna laniatum venando. Alii dicunt Medum & Eriopen tantum ex Iaſone Medeam concepiſſe. Deinde illam inquiunt in patriam reuerſam, paternum imperium, quod is per fraudem propinquorum amiſerat, cæſo patruo Perſæ patri reſtituiſſe: atque hoc non ſine Iaſonis auxilio feciſſe, cui fuerat reconciliata. Vbi mortua ſit, aut quo pacto, minimè conſtat: ſed Ibyci tamen & Simonidæ fuit ſententia, quod cum mortua in campos Elyſios veniſſet, Herculi nupſerit.

Nunc quid hæc ſignificent, perquiramus. Medea Aeethæ Solis & Idyię Oceani filia dicitur, quia Medea conſilium ſit, vt nomen ipſum ſignificat. Cum enim Sol ęſtatem, & hyemem deducat, ea quæ vel ad victum, ſed ad corporis tutelam ſpectant, prudenter procuranda ſunt: hæc conſideratio ſiue prudentia cùm ad ſingulos pertineat, effecit vt Idya mater ſit Medeæ: nam Idia quaſi εἰδυῖα dicitur, cognoſcens ſcilicet, quia cognitio mater ſit conſilii. Iaſon cùm medicum ſiue medicinam ſignificare poſſit ἀπὸ τοῦ ἰᾶσθαι à medendo dictus, ſecum Medeam abduxit. quid hoc ſignificat? quod qui medicinam animo ſuo ſit adhibiturus, quæ prudentia eſt, vt vir bonus, & ſanæ mentis, & prudens efficiatur, omnia reliqua parui faciet vel chariſſima. Qui enim voluptatum deſiderium, è quo natus eſt, non neglexerit, qui parũ honeſtam & effrænatam appetentiam non diſcerpſerit, ille nihil admirabile, nihilque glorioſum poteſt committere: quare dicta eſt Medea filios & fratrem diſcerpſiſſe, & patriam reliquiſſe, ad Iaſonem ſequeretur. Is igitur qui verè fuerit ſapiens, facilè ſideribus ad libidines inuitantibus dominatur, & trahentibus ad turpitudinem cupiditatibus moderatur: quare Medea, ſiue conſilium, dicta eſt Lunam & Stellas de cœlo deducere ſolita, & cupiditatum fluuios ſiſtere, & plura, quę multitudini videbantur admirabilia, facere; quæ certe reapſe nullo tempore contigerunt, vt teſtatur Ouidius in medicamine faciei:

Nec vos graminibus, nec mixto credite ſucco,
Nec tentare nocens virus amantis equæ.
Nec mediæ Marſis finduntur cantibus angues
Nec redit in fontes vnda ſupina ſuos.
Et quamuis aliquis Temeſæa remouerit æra,
Nunquam luna ſuis excutietur equis.

Nec defuerunt etiam qui Medeam artem eſſe dixerunt, Circes ſiue naturę ſororem: quoniam ars pro viribus imitatur naturam, tanto magis laudabilis, quanto magis ad ſimilitudinem accedit. harum vtriuſque Sol eſt pater, quoniam nihil ſine diuina ope rectè fieri poteſt quæ eſt animæ vis in nobis diuinitus impreſſa. nullũ n. bonũ eſt aut in rebus his, aut in nobis, ꝙ Dei liberalitati ac magnificentię nõ debeatur. Hęc eadem ignẽ, & incredibiles inuidię ardores in animis maleuolorum excitauit, fecitque vt non paruo dolore torquerentur. Neque vlla eſt ſanè prudenti viro vel ſanctior, vel tutior, vel honorificentior vindicta inimicorum, quam ſi quis iuſtum prudentemque ſe ad omnia negocia præſtiterit, rectaque animi moderatione in omnibus vſus fuerit. Quod ſi quis vel illegitimarum voluptatum, vel auaritiæ, vel crudelitatis laqueis ſe implicari patiatur, quo pacto ab eo conſilium capto curru & alatis draconibus non quàm citiſſimè auolauerit? nam cum Medea ſit Solis neptis, ſignificat prudentiam in nobis pro aeris temperie, & pro vi radiorum illius genitam: ſiquidem plurimum cõfert ad prudentiam temperamentum corporis, quòd modo ex aeris impreſſione, modò ex educatione, modò ex cibis, modò ex regionis quam habitamus natura, incrementum capit. Hæc excogitarunt antiqui cum hac mirabilitate rerum geſtarum, finxeruntque illa quæ dicta sũt de Medea, ad animi moderationem, & ad rectam inſtitutionem vitę nos adhortantes. Alii ſceleratam, & libidinoſam fœminam eſse crediderunt Medeam, quippe quæ ob furioſum Iaſonis deſiderium, immoderatamque libidinem parentes, & regnum, & patriam prodiderit, & ignotum, & fallacem, & impoſtorem, & acceptorum immemorem hominem ſequeretur. Hanc Medeam vocatam fuiſse memorant, quia omnibus artibus conata ſit Iaſonis amorem in ſe vertere. ſic enim ſcriptum eſt apud Diphilum:

——— ἡ γὰρ φαρμακοέργας
μήδειαν καλέουσιν ὅτι κατεμήσατο τέχνας.
——— *Medea vocata eſt*
Illa, veneficij quod fraudes repperit omnes.

Hęc dicta eſt ſenes nonnullos iuuentuti reſtitui ſe per herbas & ignem, quia in ſui deſideriũ vel ſenes attraxerit artificioſè, feceritque vt tam quam iuuenes imprudentes & impudentes eſſent. Hanc in omnia credulitatis laſciuiæque facinora delapſam faciunt; & idcirco paulo poſt in omnes difficultates & miſerias, & in omnium odium incurriſſe, quia nemo impurus diu fœlix eſſe poſſit, cum ſolius virtutis opus ſit fęlicitas

licitas

Digitized by Google

licitas illa quæ in rebus humanis reperiri poſſit, cùm ſcelerum omnium denique finis, & opus ſit pœnitentiæ & calamitates & miſeriæ. omnes enim improbi, infœlices. ea de cauſa Medea denique in deſperationem adducta ita ſecum præteritorum ſcelerum magnitudinem, & futura ex illis pericula ratiocinatur, vt eſt apud Senecam Tragicum:

At quo remittis? Phaſim & Colchos petam,
Patriumq́; regnum, quaque fraternus cruor
Perfudit arua, quas peti terras iubes?
Quæ maria monſtras? Pontici fauces freti?
Per quas reuexi nobiles Regum manus,
Adulterum ſecuta per Symplegades.
Paruam ne Iolcon, Theſſala an Tempe petam?
Quaſcunq́; aperui tibi vias, clauſi mihi.

Eſt enim (vt diximus) omnium difficilimùm ſceleratum hominem eſſe diu fœlicem. Sed ſiue conſilium prudentiaque Medea ſit, ſiue malefica mulier, per eius fabulam nos antiqui ad probitatem & ad integritatem inſtituere conabantur. cùm vero in patriam reuerſa fuiſſet, patriique regnum recuperaſſet, ibi honores diuinos illi inſtituerunt indigenę, quibus intereſſe hominibus iure ſacrificiorum non licebat, vt ſcripſit Staphilus, ob eas iniurias quas a Iaſone acceperat; at neque templum vllo tempore ingredi. at nunc de Iaſone dicamus.

De Iaſone. Cap. VIII.

PERNECESSARIVM mihi videtur, antequã Iaſonis res geſtas commemorem, exordiſſi eius ſtirpis altius repetere, ac recenſere quibus cauſis commotus cum lectiſſimis Græciæ heroibus ad exteros homines & longinquas nationes nauigarit, eoſque labores pertulerit, qui vel auditu ſunt non mediocriter formidabiles. Nam vix vllus præter Herculem monſtrorum omnium acerrimum domitorem: & Theſeum, qui ad eiuſdem Herculis imitationem multos latrones atque maleficos homines de medio ſuſtulit, & eadem genera ſuppliciorum, quibus hoſpites torquebant, coegit ſubire; & Vlyſſem, qui per infinita atque intolerabilia pericula & ipſe penetrauit, & multos eius ſocios in illis amiſit: vix vllus alius inuenietur, qui tantam virtutem in rebus arduis præ ſe tulerit. Ita verò ſe res habet, ſicuti Pherecides ſenſit: Tyrrho filia fuit Salmonei & Alcidices à Cretheo educata fratre Salmonei. Hanc vbi Neptunus compreſſiſſet geminos peperit filios Peliam & Neleum, quos nouerca poſtea matris in armentorum ſtabulo expoſuit. illi cum adoleuiſſent, matrem cognouerunt, matriſque nouercam in Iunonis fanum fugientem trucidarunt. Tum Neleus exorta diſſenſione cum Pelia Meſſenen contendit, ibique Pylum condidit. Nam tres fuerunt Pyli in Peloponeſo, Ad Alpheũ fluuiũ in Elide, & Triphylica, vbi fluuius Amathois, & Meſſenæ ad Coryphaſiũ. at Pelias in Theſſalia Acaſtũ, & Pelopiã, & Hippothoen, & Piſidicen, & Alceſtem ex Anaxibia Biantis filia, ſiue (vt alij maluerunt) ex Philomache Amphionis, ſuſcepit. Cretheus Aeoli filius vbi Iolcum condidiſſet, Aeſonem, Amythaonem, ac Pheretem è Tyrrho procreauit: poſt quem Cretheum Pelias Iolci impetrauit, cui reſponſum fuerat ab oraculo: quod manu cuiuſdam ab Aeolo oriundi erat interimendus. Erat autem vnus ex iis Iaſon Aeſonis filius, & Polymedæ filię Autholici Erechtheus, ſi quidem & Athamas & Salmoneus filii fuerũt Aeoli, qui Aeolus creditus fuit Iouis filius. Vt igitur omnes Aeolidas Pelias de medio tolleret voluit Iaſonem etiam vnum ex genere Aeolidarum occidere, cùm eſſet adhuc infans. Id ſentientes Iaſonis propinqui, noctem obſcuriſſimã obſeruantes, opertum, & in arca clauſum tanquam mortuum efferunt, & in antrum Chironis deportarunt, dederuntque illi educandum & erudiendum. Verùm cùm adoleuiſſet Iaſõ, à Chironeque medendi artem didiciſſet, Iaſon vocatus fuit, cùm prius Dolomedes nominaretur. Exiuit igitur cum adoleuiſſet ex illo antro, & terram arauit apud Anaurum fluuium, vt ait Apollonius in Argonauticis. Rurſus aliud reſponſum renouatum eſt Peliæ, vt ſibi caueret ab illo quem altero pede nudo conſpexiſſet. deinde ſacra Neptuno inſtituens Pelias vniuerſos ſuos ad ſacrificia conuocauit: quo etiam Iaſon cum veniret, in traijciendo Anauro fluuio alterum calceum in limo amiſit: qui ita viſus à Pelia interrogatur: Quid faceres ſi tibi reſponſum eſſet te à quopiam interfectum iri? cui reſpondit Iaſon de Iunonis conſilio, illum inquit ad aureum vellus recuperãdum mitterem. erat autem vellus aureum pellis arietis aurea qui Phrixum in Colchidem portauerat, quem ille (vt fama eſt) Ioui fugæ fauenti Phryxio cognomine immolauit, & pellem arbori cuidam in luco Martis apud Colchos ſuſpẽdit. Alii putarũt illam fuiſſe candidam: alij purpuream, vt ſenſit Simonides. At Dionyſius Mithyleneus hominem fuiſse, Phrixique: pædagogum cenſuit Arietem nomine, qui captus à Colchis eſset, & in cuſtodia aſseruaretur, atque aureus dicebatur propter doctrinę præſtantiam, & propter integritatem conſiliorum. Seruabat hanc pel-

lem, draco magnitudine nauis, quæ à quinquaginta remis agitatur qui nunquam ſomno capiebatur. Pelias igitur iuxta Iaſonis reſponſum Iaſonem ipſum vellus aureum iubet ad ſe afferre. Tum Iaſon nauim diuino Palladis conſilio fabricatam, malumque loquacem habentem, è Dodonæa quercu, conſcendit, & cum quadraginta & nouem lectiſſimis viris in Colchidem nauigauit. Scriptum reliquit Damagetus, quòd Pelias tenuibus clauis configi nauim iuſſerit, quòd tamen Argus nauis artifex minimè fecit, vt ea citiùs periret: quæ ab artifice etiam nominata fuit. Hanc primam longam nauem fuiſſe memorant, cum tamen alii primum longam nauem factam à Dauno fuiſſe dicant, cum illum Aegyptus inſequeretur, quæ Danais quoque vocata fuit. at vero illorum qui Iaſonem in Colchidem ſecuti ſunt, iſta ſunt nomina, Acaſtus, Admetus, Aethalides, Amphidamas, Amphion, Ancæus Neptuni, Argus, Argeus, Aſterius, Aſterion: Angias Solis filius, Biantus, Butes, Calais Boreæ, Calaus, Canthus, Caſtor, Cepheus, Clitius, Coronus, Echion, Erginus, Eribotes, Eurydamas, Eurytus, Eurytion, Hercules, Hylas, Iaſon, Idas, Idmon, Iphiclus Aeſonis, Iphiclus Theſtiades, Iphitus Euryti, Iphitus Phocenſis, Laocoon, Leodocus, Lynceus, Meleager, Mopſus, Nauplias, Odeus, OEnides, Oileus, Orpheus, Palæmonius, Peleus, Phalerus, Pollux, Polyphemus, Tænareus, Talaus, Telamon, Tiphys, Zetes Boreæ. horum nomina diligenter recenſuit Sophocles in actu Lemniadibus inſcripto, & Aeſchilus in Ciberis, cum tamen quidam his addiderint hos etiam loco nonnullorum: Actoridem, Actorionem, Aglaum, Amphiſtecum, Autolycum, Buphagum, Ceneum, Deileonem, Deucalionem, Euphemum, Iphim, Iphidamantem, Mænetium, Neſtorem, Philoctetem, Pharantem, Ablogium, Tydeum. Habuerunt omnino tres vates ſecum Argonautæ, Mopſum Ampycis filium, Idmonem Abantis, Amphiaraum Oilei. Fama eſt Iaſonem in Lemnum primùm applicuiſſe, mox ad Cyzicum Dolionum regem in Marſiam & Ciũ adiuiſſe deinde in Iberiam, hinc in Bebryciam, atque cùm ad Syrtem Libyæ applicuiſſet, templum ibi condidiſſe, quod Herculi poſtea fuit conſecratum, cum ibi certamina quædam celebraſſent Argonautæ, in quibus victor Hercules fuit declaratus. Deinde cum nauigare ob Syrtium naturam non poſſent, dicuntur Argonautæ nauim Argo ſupra humeros per ſpatium duodecim dierum per Libyæ deſerta comportaſſe, donec die duodecimo rurſus mare inuenientes illã deiecerunt. Incidẽtes itaq. in Eurypylũ Neptuni filiũ acceperunt pro xenio, quodcunq. ſeſe obtulit. nã glebã è terra accipiẽs dedit q̃ Euphemus & ipſe Neptuni ac Mecionas filius accepit. tum nauigio ad Theram fluctuante, è gleba diſſoluta Medea multa vaticinata eſt. non defuerunt qui poſt deiectam nauim certamen & templum inſtitutum dicant, vt ſenſit Iſacius. Deinde ad Phineum vatem peruenerunt, qui erat cæcus, qui tamen calamitatum finem fato ſibi portendi ſciebat, cùm Boreæ filij ad ipſum acceſſiſſent: nam mirificè ab Harpyis infeſtabatur. Illis denique liberatus explicat Argonautis rationem, curſum, & difficultates nauigationis: Quod primùm petræ Cyaneæ eſſent adeundæ, quas Symplegades ſiue concurrentia ſaxa quidam vocarunt, vnde ignis plurimus ſcatebat, quarum periculum emiſſa columba erat explorandum. Hinc abeundum eſſe procul à Bithynia monet, quę non multum diſtat à Boſphoro, quoniam Thraces illi, qui Salmydeſſum incolebant in omnes pręternauigantes eſſent atroces & crudeles. Tum ad Thyniadem inſulam eos venire oportere docet. hinc eſſe ad Mariandynos accedendum, & ad Acheruſiam, monteſque Paphlagonum. Prætemauigandam vrbem eſſe monet Enetorum, & Carãbim, & Halym, & Irim, Themiſcyrum, agrum Dæantem, Cappadociam, Chalybes, Tibarenos, Moſtynes, Aretiaden, Stymphalidum inſulam, Macrones, Philyres, Bechiros, Saphires, Byzeres ac Phaſim fluuium, qui per terram Circæam vocatam deflueret. Inde pręetereundam eſſe demonſtrat vrbem Cytaidem antequam ad aureum vellus accederetur: quæ loca omnia ex Iolco in Colchidem nauigantibus neceſſario erant pręterẽũda. Verùm cùm in Myſiam primùm Argonautæ veniſſent. Herculeſque ſuum remum infregiſſet, exijt vt alium è proximis ſyluis decideret, vbi relictus eſt ab Argonautis, vt quidã voluerunt ob Hylæ caſum; vt verò alii, propter imperitiam remigandi, ne omnes remos frangeret. Alii putarunt illud accidiſſe ob voracitatem Herculis, quia vererentur Argonautæ ne vniuerſam annonam breui abſumeret. Alij propter pondus, quia nauis propè demergeretur, vbi ille in alterutra parte nauis conſtitiſſet, atque inflecteretur. Alij propter inuidiam, ne per eius pręſtantiam virtutis omnis cęterorum virtus fieret obſcura, atque obrueretur. Vbi demum ſuperatis omnibus difficultatibus Iaſon in Scythiam Aegyptiorum coloniam ad Aeetam Colchorum regem perueniſſet, perbenignè à Phrixi filijs fuit acceptus, atque cum illis ad AEetam contendit.

Digitized by Google

contendit. Alij dicunt primùm benignè & comiter acceptum fuiſſe Iaſonem ab Aeeta; alij nō ſatis læto vultu. deinde cùm Iaſon aureum vellus nomine Peliæ, cuius id antea fuiſſe dicebat, & per dolum ſurreptum, repeteret, viſus eſt Aeeta æquo animo petitionem tuliſſe, vt quidā dixerunt: alii dicunt iratum Aeetam reſpondiſſe Iaſoni ſe quod peteret, tum demum conceſſurum, cùm tauro, ignem è naribus efflantes & æripedes domuiſſet, draconis cuſtodis eius velleris dentes adamantino aratro vſus ſeminaſſet, naſcentesque homines armatos ex illis dentibus cecidiſſet. Alij dixerunt ipſum Aeetam illos dentes habuiſſe à Pallade ſibi dono datos, cum alios in agro Thebano Cadmus olim ſeuiſſet. At Medea Aeetę filia Iaſonis deſiderio capta illi vnguentum dedit, quo incolumis ab igne taurorū ſeruaretur, inſtitque ſeruare, ne aduerſo vento araret, ne vis flammarum in ipſum ferretur: neque inciperet ſulcum de more arātium ab eodem fine, ſed tolleret aratrum. Quidam enim dicunt primum Aeetam boues ignriuomos iunxiſſe & arauiſſe, ac poſt diſiunctos imperaſſe Iaſoni iūgere & arare. Alii, quod Medea noctu dracone per quædam pharmaca ſopito aureum vellus ad Iaſonem detulit, vnaque fratre Abſyrro arrepto è Colchis cum Argonautis nauigauit. Quidam dicūt Iaſonem Medeæ conſilio & opera omnia illa pericula ſuperaſſe, at non accepiſſe vellus aureum à Medea. Fugit autem noctu (vti dictum eſt) cum Argo naui Iaſon è regione Colchorum, illud conſilium ſuggerente Venere, veluti teſtatur Idmon in his:

—— ὑποθῆκ' ἀφροδίτη
φευγέμεναι μεγάροιο θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν.

—— mentem Venus excitat illi
Aufugere è domibus tenebras per noctis opaca.

Alii dicūt immiſſum fuiſſe Aeetæ deſiderium à Venere, vt cum Eurylyte vxore congrederetur, quo tempore de comburenda Argonaui conſultabat, quo illi tuto poſſent aufugere, vt ſcripſit in hiſce Dionyſius in Argonautis:

δὴ τότ' ἄρ αἰήτῃ πόθον ἔμβαλε δῖ' ἀφροδίτη
εὐρυλύτης φιλότητι μιγήμεναι ἧς ἀλόχοιο.
κηδομένη φρεσὶν ᾗσιν ὅπως μετ' ἄεθλον ἰήσων
νοστήσῃ οἶκόνδε σὺν ἀγχεμάχοις ἑτάροισιν.

Excitat AEeta Venus hic in pectore flammas
Coniugem in Eurylyten, vt opus peragatur amoris.
Nam curabat vt i poſt dura pericula Iaſon
Cum ſocijs repetat patriam, dulceſq́; penates.

At verò de reditu Argonautarum permagna eſt inter ſcriptores controuerſia, quidem Herodotus in Argonauticis per idem mare illos rediiſſe ſcribit, per quod profecti ſunt in Colchos. Hecatæus autem Mileſius voluit è Phaſide ingreſſos eſſe in Oceanum, inde in Nilum, inde in mare Tyrrhenum, per quod delati ſunt in patriam Archemidorus Epheſius hos mendacium dicere inquit, quoniam Phaſis Oceanum minimè ingrediatur atqui ſcriptum fuit in primo libro de Portubus à Timageto, vt accepimus, Iſtrum è montibus Celticis ſiue Hyperboreis vocatis, ſiue Riphęis defluere, qui in mare Celticum ingrediatur eius fluminis aqua bifariam diſtribuitur, cuius altera pars in mare Euxinum altera in mare Celticum intrat: per cuius oſtium in Thyreniam Argonautæ contendentes nauigarunt Scymnus autem Delius illos per Tanaim nauigaſſe inquit in mare amplium, atque inde mare Tyrrehenum fuiſſe ingreſſos. Sed his controuerſijs de reditu Argonautarum relictis, quæ videntur non nihil delitæ parumque peritæ nauigationum, nos communiorem ſententiam probabilioremq́ue ſecuti, ita de illorum reditu breuiter dicendum cenſemus: Quod peractis omnibus, ſuperatisq́ue periculis in Colchorum regione: prius in Iſtrū deinde per illum in Adriam nauigarunt, & eò pręſertim vbi Saturnium vocabant antiqui, vbi laceratus fuit Abſyrtus: illud tam nefarium facinus cùm ægre tuliſſet Iupiter, dicitur difficiles ventos Argonautis immiſiſſe, quo demergerentur. At Iuno proſperos & ſecundos clā emiſit, qui illos in mare Sardoum vocatum detulerunt. Sirenibus deinde tranſmiſſis ad Drepanum incolumes euaſerunt, quæ poſtea Corcyra vocata fuit eo cùm applicuiſſent, inſequentes Colchi illos fere comprehenderunt, quare ad Alcinoum confugere compelluntur, Colchis Medeam ab Alcinoo repetentibus reſponſum eſt quod eò pacto eſſent recepturi, ſi Medea eſſet virgo. ſic enim futurum vt patri remitteretur. at ſi eſſet iam vxor Iaſonis, iure poſſe vxorem virum ſequi. factæ dicuntur eſſe nuptiæ illa ipſa nocte. quamobrem Colchi cùm re infecta ad Aeetam redire vererentur, decreuerunt habitare in ſinu Illyrico. At Argonautæ inde ab nauigantes Mopſo Canthoq́ue defunctis ambigui de nauigatione ac ſalute docti fuerunt à Tritone quo pacto ſeruari poſſent; atque nauim in ſtagnum Tritonidem ferentes, poſtea in Cretam nauigarunt, quo in loco cùm illi iter à Talo intercluderetur per Medeæ veneficia illo de medio ſublato peruenerunt in Aeginam, ac inde in Theſſaliam, atque ita dicuntur in patriam rediiſſe. Alii dicunt Iaſonem Medeę conſilio & ope illa omnia pericula ſuperaſſe, mox in patriam reuertiſſe, quam nauigationem

Digitized by Google

tionem duobus menſibus abſolniſſe ferunt. Erant autem Colchi Lazi etiam vocati, vt ait Iſacius, ex Aegyptiorum colonia, qui non procul ab Abiſgis ſiue Maſſagetis vocatis habitabant, dicebanturque nunc Colchi nunc Scythæ, nunc Aſiani, nunc Leucoſiri, atque iuxta Phaſim fluuium in Aſię parte incoluerunt. Eſt autem & alia Scythia Europię, quæ Meotidi & Tanai finitima eſt, interque Scythæ populos nonnulli Alanos etiam numerarunt, vbi ingreſſus eſt in Hyrcaniam & in Caſpiorum regionẽ Alii longè diuerſam cauſam cur Iaſon ad aureũ vellus miſſus ſit, retulerunt, inter quos fuit Hecatęus. Dicunt enim quod cùm Iaſon ex antro Chironis exiiſſet, & à patre, coniunctiſque affinitate cognitus fuiſſet, in conuiuium ſolemne fuit acceptus. Deinde cùm magno tumultu ad Peliam regnum ſuorum maiorum repetens contendit: Pelias ſe rediturum pollicetur, ſi priùs in Colcnidem abeat, Phrixique animam ter, vt legitimum erat, aduocet: ſe enim nocturnis terreri viſionibus inquiens ob Phrixum. Nam ſi eò acceſſeris, inquit, & iſtud feceris, ac vellus aureum attuleris, ego iam ſenior tibi iuueni regni onus concedam. quare Iaſon his legibus acceptis eò contendit, vt diximus Hæc illa ſunt, vt ſummatim dicam, quę de Iaſone memoriæ prodita ſunt ab antiquis. Pherecydes Alcimeden Phylaci filiam Iaſonis matrẽ fuiſſe ſcripſit. Herod. ait Iaſonem fuiſſe filium Polyphemæ Autolyci filię. At Andronis fuit ſententia, ꝙ Theogenete Laodici filia mater fuerit ipſius Iaſonis. Steſichorus Eteoclymenes, Demetrius Scepſius Rhœus, alii Polymedæ filium putarunt. omnes tamen Aeſonem patrem illi tribuerunt. Nauigationis difficultates, & res ab Argonautis in itinere geſtas complexus eſt Apollonius in Argonaut. & pericula & labores, qui capturo vellus aureum proponebantur, ita recenſuit breuiter Medea apud Euripidem:

ἔσωσά σ᾽, ὡς ἴσασιν ἑλλήνων ὅσοι
ταυτὸν συνεισέβησαν ἀργῷον σκάφος,
πεμφθέντα ταύρων πυρπνόων ἐπιστάτην
ζεύγλαισι, σπεροῦντα θανάσιμον γύην,
δράκοντά θ᾽, ὃς πάγχρυσον ἀμφέπων δέρας,
σπείραις ἔσωζε πολυπλόκοις ἄϋπνος ὤν,
κτείνουσ᾽, ἀνέσχον σοὶ φάος σωτήριον.
Seruatus es per me, velut ſciunt ratem
Quicunq; conſcendere tecum Argoam: vbi
Tauris iubebaris iugum ſpirantibus
Ignem impoſuiſſe: ſeminare & horridi
Dentes draconis. vellus illud aureum
Seruantis, inſomnisq;: qui circundat id
Spiris: ego occidi, tibi lucem dedi
Illam ſalubrem.

Quam rem tamen breuiùs etiam ita complexus eſt Virgil. lib. 2. Georg.

Hæc loca non tauri ſpirantes naribus ignem
Inuertere, ſatis immanis dentibus hydri:
Nec galeis denſisq; virum ſeges horruit haſtis.

Vbi hæc omnia ſuperaſſet Iaſon Medeæ conſilio, domum cùm vellere aureo reuertitur, ac Medæam ſecum abducit, quæ poſt cędem parentum Iaſonis, omnes ſuas fraudes ad vlciſcendos illos Iaſonis monitu conuertit, ſuaſitque filiabus Peliæ, vt diximus, vt patrem fruſtra querentem, iugularent, cùm ſe illum iuuenem facturam, ſicut agnum fecerat, promiſiſſet. Fuerunt qui dixerunt Iaſonem quoque ſeneſcentem ab ipſis Medea coctum iuuentuti fuiſſe reſtitutum, vt ſcripſit Pherecydes, & Simonides poeta, & Lycophron. Quod Aeſon prætereà Iaſonis pater fuit à Medea coctus, & iuuentuti reſtitutus. ita ſcripſit is poeta qui Reditus compoſuit:

αὐτίκα δ᾽ αἴσονα θῆκε φίλον κόρον ἡβώοντα,
γῆρας ἀποξύσασ᾽ εἰδυίῃσι πραπίδεσσι,
φάρμακα πολλ᾽ ἕψουσ᾽ ἐπὶ χρυσέοισι λέβησι.
Tum quoq; pubeſcens iuuenis fit protinus Aeſon.
Ipſa ſenectum ſtudio detergere nouit.
Pharmaca vbi coxit permulta lebetibus aureis.

Aeſchylus in Bacchi nutricibus, nutrices ipſas Bacchi vna cùm viris illis coctas fuiſſe inquit, & ita ab eadem iuuentuti reſtituras. Habuit Iaſon filiam Atalantam quæ Milanioni nupſit: & Apin, & Eunœum: ex Hypſipyle Thoantis Philomelum, ac Thoantem. Aiunt Argonautas viſa aue apud Colchos, quę Græcis eſſe inſueta, illam in Græciam portaſſe, atque à fluuio Colchidis phaſianum appellaſſe. Scriptum fuit à Staphylo Iaſonem Medeæ conſilio denique occidiſſe: hæc enim illi neſcio quo pacto perſuaſit, vt ſub puppe nauis Argus dormiret, quam illa ſciebat breui ſolutum iri, qua denique ſupra Iaſonem delapſa ille occiſus eſt. Fuerunt multis in locis templa Iaſoni ob ſtrenuitatem erecta, ſed apud Abderam præcipuè eximia religione collebatur, cui templum à Parmenione fuit magnifico opere, & exciſis lapidibus extructum.

HAEC illa ſunt quę prȩclarè & glorioſè ab Iaſone geſta dicuntur, quæ omnium propè poetarum prȩconiis fuerunt celebrata, cùm tamen illa nauigatio breuiſſima fuerit: neque cùm nauigationibus noſtræ tempeſtatis comparanda neque cum illis prȩcipuè quæ fiunt ab Hiſpanis in eam longinquam partem terræ nuper repertæ. Dicitur Hercules enim ad illam expeditionem

Digitized by Google

nem non perueniſſe, quia aquatum miſſum Hylam requireret, neque potuiſſet cùm cæteris heroibus nauigare. Coacti ſunt igitur ſicuti reliqui, qui viros bonos faciunt aliquando parui robore ac virtute deſtituti ſupplices fieri muliereulæ, donec vellus aureum cepiſſent, vt ait Plutarchus in Politicis, vocati ſunt Minyæ Argonautæ à Minya Martis filio vt voluit Dionyſius Thrax. alii, inter quos fuit Ariſtodemus Minyam Alei filium fuiſſe crediderunt, à quo nominati fuerint. Fuerunt etiam qui res in Iaſonis nauigatione geſtas corporum chemicorum mutationes, & aureum vellus denique poſt tot labores captum, lapidem vocatum philoſophorum eſſe arbitrentur, qui fit denique poſt tot eorum corporum mutationes. Alii Iaſonem vectum per mare Ponticum cum Argonautis ad aureum vellus in Colchicam regionem Medeamque Aeetæ filiam aſportaſſe, non poeticè dictum exiſtimarunt: ſed librum aureum vellus fuiſse dicunt, contextum ex arietũ pellibus, in quo ſcriptum erat quapacto per chemiam poſset aurum fieri, inter quos fuit Suidas. Atque vellus aureum pellem arietis, in qua contineretur auri faciendi ratio, in re vocatam fuiſse putarunt. Atqui re ipſa ridiculum eſt tauros inuentos vnquam fuiſſe, qui flammas è naribus expirarent, aut è dentibus ſeminatis non ſolum homines, ſed etiam arma illis conuenientia aliquando fuiſſe nata: aut arietem vſquam fuiſset natũ, cuius aurũ propillis tonderetur. Quis hæc vnquã viſa fuiſſe homo ſanę mentis crediderit: verum cùm ſapientes antiqui philoſophiam magnificarent, partim ne in vulgus rude manaret, partim vt ſapientiæ præcepta cum ſuauitate & rerum admirabilium admiratione imbiberentur, naturæ aut diſciplinæ ſecreta ſub varijs fabularum figmentis occultarunt, non minus quam Aegyptij ſub hieroglyphis ſcientiam, rerumque ſacrarum diſciplinã tradiderunt. Eſt enim omnibus propè inſitum vel res præſtantiſſimas, quarum facilis facultas concedatur, paruifacere: at quæ non niſi difficulter & cũ magnis laboribus acquiri poſſunt, miris laudibus extollere, & vt clariſſimas admirari in hoc vitium, qui non labatur cum vulgo, non poteſt eſſe vir mediocris iudicii. Dicitur igitur fuiſſe Iaſon filius Alcimedes & Aeſonis, vel (vt alij putarunt) Polymedæ, vel Rhius, & à centaurorum iuſtiſſimo Chirone educatus, artéq; medendi ab illo edoctus, cuius vel matris omnium nomina conſilium ſignificant. Aeſon è ſtirpe Neptuni editus, quid aliud eſt, niſi prudentia è variis negociis ac difficultatibus, quæ tanquam materia prudentię ſubijciuntur? nam ex illis, & ex conſilio exoritur ac fit prudentia. Didicit medendi artem à Chirone, vnde nomen obtinuit: nam ἴασις ars eſt medendi. Quis tamen remedium aliquando morbi datum fuiſſe ab Iaſone vlli laboranti accepit? non enim chirurgus fuit Iaſon: neque vir iuſtiſſimus & ſapientiſſimus Chiron putandus eſt potiùs corporis, quam animi curam, quæ viro bono conueniat, Iaſonem docuiſſe. Quod ſi animi curam illum docuit, quid eſt per Deos immortales quod magis viro bono conueniat, quam prudentia? Ego ſanè ita cenſeo, Iaſonem in vtraque fortuna qua animi moderatione vti conueniat à Chirone didiciſſe, quod antidorum ſit aduerſus voluptates impuras, qua animi temperantia ira placanda ſit, qua arte ſuperanda auaritia, proſternenda libido, ambitio ex animo eijcienda, cũ illa ſit omnium monſtrorum turpiſſima, vitiorumque maxima: His præceptis inſtructus Iaſon dictus eſt periculoſa & formidabilia monſtra prudenter Dijs adiuuantibus, aut certè Deorum miniſtris conſulentibus, incolumis prætériſſe, & in Colchidem profectus tauros ignivomos ac æripedes domuiſſe, quę nihil aliud quam animi pertinacia & ira putanda ſunt. Qui enim non ratione, animique coſtantia ducitur is aut leuis eſt ingenij, aut pro conſtantia pertinaciam ſequitur, & inanem arrogantiam. Hos animorum affectus, rationi, medicinæque animi ſubijcere quid aliud eſt, quàm tauros illos ignivomos vincere, & hominum cum armis è draconis dẽtibus natorum furorem à ſe depellere? aut quid aliud eſt ſpacioſum draconem Medeæ auxilio cõſopire, quam inuidiam ſapienter conſilio mentis frenare? Eſt enim ipſa Medea μῆδος conſilium, Hic eius ope aureum vellus in patriã reportauit, Deiſque dicauit, vel (vt aliis placuit) Peliæ obtulit; cùm maximè fugienda ſit auaritia, & iuſtitia complectenda. Maximè verò omnium colenda eſt Deorum immortalium religio, quod principium eſt virtutum & omnis fœlicitatis: poſtea colendi ſunt Reges ac nationum principes, quibus non ſine Dei voluntate conceſſa eſt in homines poteſtas, ſi modò ſint viri boni & iuſti. Atque vt ſummatim dicam, nauigationem Iaſonis quam quidam ad hiſtoriam, quidam ad chemicam artem detorquent, nulla alia de cauſa celebrarunt antiqui, niſi quia ſignificare voluerunt humanam vitam multis vndique difficultatibus vexari, neceſſeq; eſſe viro bono medicinam conſilij animo adhibere, vt intrepidus ad omnes motus & ad omnes fortunæ viciſſitudines perſiſtat: Neque tamen

Digitized by Google

me illud præterit alios fuiſſe, inter quos Dercylus, qui Argonautas ad vellus aureum, ſiue ad Scytharum opulentiam diripiendam nauigaſſe putarunt: (ſemper enim opes tanquam vmbra ſequitur inuidia, omniaq; bella ferè prædæ gratia reipſa, verbo iniuriæ vlciſcendæ ſuſcipiuntur.) quippè cum non procul à Caucaſo monte torrentes quidam aurum deferre dicerentur, quod tabulis perforatis ac lanoſis pellibus Scythis excipere mos fuit, vt ait Strabo lib. 2. Ad hæc loca nauigantibus à Theſſalia multi ſcopuli, multæque difficultates, ac propè inſuperabiles, vtpote imperitis adhuc nauigandi hominibus, proponerentur: quare illa tam multa formidanda finxerunt. Sed de Iaſone ſatis, nunc de Phrixo dicamus.

De Phrixo. CAP. IX.

PHRIXVS, qui aureum vellus in Cholchos dicitur tranſtuliſſe, Athamantis & Nepheles fuit filius. Cum enim Athamas Thebis imperaret, Nephelem vxorem duxit, e qua Phrixum & Hellen ſuſcepit. Deinde, neſcio qua de cauſa, Nephele dimiſſa, Ino ſecūdam vxorē cepit, de qua Clearchum, ſiue (vt alii maluerunt) Learchum, & Palæmonem ſuſcepit: quem etiam Melicertā poſtea vocarunt. Verum Ino ingenti priuigni amore capta, non aſſentiente Phrixo, omnem amorem in acerrimum odium conuertit, quod magnum ſolet eſſe plerunque nouercarum. Hanc Pindarus in hymnis Demoticam nūcupauit, Pherecydes, Themiſto, Sophocles Nephelen in actu Athamante, Hippias Gorgopiram nominauit. Huiuſmodi inſidias Phrixo & Hellæ machinatur. Torruit omnia frumenti, cæterorumque leguminum ſemina ne naſcerentur, deinde perſuadet vatibus per largitionem, vt renunciarent Athamanti fruges illa de cauſa non naſci, quia opus foret vnum de filiis Nepheles Diis immolari. Eo reſponſo accepto, ingenti neceſſitate (vt putabat) compulſus Athamas Phrixum dicitur ad aram mactaturus ſtatuiſſe, vt ait Apollodorus Grammaticus libro 1. At Nephele Phrixum & Hellen rapuit, auream que ouem à Mercurio captam illis dedit qua per aera vecti fuerunt. Cùm verò ad id freti perueniſſent, quod eſt inter Sigæum & Cherroneſum, contigit vt Helle in proximum mare deciderit, quod ab ea dictum fuit poſtea Helleſpontus, vel Athamantidis, vt ait Aeſchylus in Perſis, & Ouid. in Epiſt. Leandri:

Nunc [illegible] immodicis Athamantidos æquora canent.
Vixque manet portu tuta carina ſuo.
Hoc mare, cùm primū de virgine nomina merſa,
Quæ tenet, eſt nactum, tale fuiſſe puto.
Eſt ſatis amiſſæ locus hic infamis ab Helle:
Vtque mihi parcat, nomine crimen habet.
Inuideo Phrixo, quem per freta triſtia tutum
Aurea lanigero vellere vexit ouis.

Phrixus Helle ſorore amiſſa ob diuturnum iter ac laborem in promontorio Brixaba conquieuit, at barbari illo viſo armati adueniunt aries inclinatus vſus humana voce illum excitauit, quare aufugiens in Colchos portauit arietem. Helle poſtea à piſcatoribus capta in littore ſepulta fuit, vt ſcripſit Herodotus in Polymnia: Phrixus incolumis in Colchidem peruenit, ibique Ioui Phryxio cognomine, ſiue fugæ fauenti, immolauit, pellemque ilici in luco Martis, in eius honorem affixit: quam poſtea à dracone ſeruari ſolitam fabulati ſunt. Alii dicunt Dipſacum Phyllidis fluuii & nymphæ cuiuſdam indigenæ filium Phrixum in hoſpitium acceſſiſſe, atque Phrixum ibi arietem Ioui cognomento Laphyſtio immolaſſe. vnde manſit poſtea diu illa conſuetudo, vt vnus ex oriundis ab ipſo Phrixo quotannis prędicto Iouis ſacrificaret, vt ſcriptum eſt à Suida lib. 2. rerum Theſſalicarum. deinde Phrixus ducta Chalciope Aeetæ filia, quam Eueniam vocatam ait Pherecydes lib. 6. proprio nomine, fuiſſeque cognomina Chalciopen & Ophiuſam, ſuſcepiſſe ex illa quatuor filios dicitur. At Acuſilaus Argū Phrontim, Melanem, Cytilonum nominauit Phrixi filios, quibus quintum Peſbonem addidit Epimenides. Alii addiderunt Cytorum à quo mons dictus eſt. alii Telamonem & Augiam addiderunt, Argum, Meliam, Catim, Sorum, Phrontim, ac Hellen ex ea ſuſcepit filios quam tamen quidam non Chalciopen, ſed Iophoſſen nominatam fuiſſe contendunt. Athamas poſtea Iunonis voluntate in furorem verſus, quoniam Dionyſium è Mercurio captum tanquam puellam per quoddam tempus educaſſet, Learchum filium, quem ſuſceperat ex Ino, trucidauit: quare territa Ino cùm Melicerta in mare deſiliit. Ob illas cædes Athamas decidens ex imperio & è Bœotia profugus oraculum conſuluit, ac reſponſum cepit, vt ibi habitaret: vbi à ſylueſtribus animalibus in conuiuium acciperetur. Paulo poſt in Athamania uocata lupi illum intuentes aufugerunt, ſemeſaſque carnes ouium, quas comedebant, reliquerunt. Ibi cum habitare iuxtà oraculi reſponſum Athamas decreuiſſet, Themiſto Hypſæi filiam tertiam uxorem duxit: è qua Leucoœem,

Erythram,

Digitized by Google

Erythram, Schœnem, ac Tithonum, vel (vt alij malunt) Pæum genuit. quos tamen in Argonautis Schœneum, Erythium, Leuconem, Tithoreum vocauit Dionyſius. Alii tamen dixerunt non quidem ad aram, vt mactaretur, adductum fuiſſe Phrixum; ſed illi ad eligendam in ſacrificia pulcherrimam victimam miſſo arietem Iouis conſilio locutum fuiſſe, atque patefeciſſe omnes nouercæ inſidias, inter quos fuit Didymus. quare ille cum ſorore è patria terra, tergori arietis inſidentes, vt aries illi ſignificauerat, aufugit: ac Dijs poſtea apud fluuium Phaſim illum arietem, vt mater ſibi ſignificaret, immolauit. Alii dicũt tunc locutum fuiſſe arietem cùm Hele delapſa eſt: atque hortatum eſſe Phrixum, vt forti & intrepido eſſet animo, quod illum eſſet in terram Colchicam aſportaturus. Alij dixerunt Nephelen Deam fuiſſe, quæ ab Athamante neglecta ob mulierem in cælum euolauerit, at cum Ioue conqueſta ſqualorem agro Athamantis immiſerit, ob quem illa, quæ dicta ſunt de nouercæ inſidiis, contigerunt. Cùm in Cholchorum regionem inter conficerent Phrixus & Helle non per aera vecti, vt quidam putarunt, ſed terreſtri itinere in traiiciendo mari Abydo propinquo delapſa eſt Helle, at Phrixus in Colchidem profectus, arietem, vt alij volũt, Marti; vt alii, Mercurio immolauit: ibique cùm habitaſſet, regioni nomen dedit, quæ à Phrixo Phrygia dicta eſt. Alij fabulati ſunt arietis pellem fuiſſe ramis quercus appenſam in luco Ioui conſecratam, quam poſt modo Mercurius aureã fecit. nam & Apollonius lib. 2. Argon. illam Ioui Phryxio, id eſt fugę fauenti, dicatam fuiſſe teſtatur:

ἀτρεκέως δ' ἐχέω τι ἀκούετε καὶ πάρος αὐτοὶ
φρῖξον, ὅτις πτολίεθρον αἰήλυθεν αἰήταο,
κριὸν ἐπεμβεβαὼς, τόν ῥα χρύσειον ἔθηκεν
ἑρμείας, κῶας δὲ κ' εἰσέτι νῦν κεν ἴδοισθε
πεπτάμενον λασίοισιν ἐπὶ δρυὸς ἀκρεμόνεσσι
τὸν μὲν ἔπειτ' ἔρρεξεν ἑῇ ὑποθημοσύνῃσι
φυξίῳ ἐκ πάντων κρονίδῃ διί.

Vt puto, iampridem veſtras peruenit ad aures.
Phrixus vt AEeta regnumq́; & mœnia adiuit.
Hunc aries vexit. quem mox Cyllenius aureum
Fecit. nunc etiam ſuſpenſa eſt aurea quercu
Pellicula, interdum crepitat quæ leniter auris.
Iupiter ipſe fugæ fauit, quo Phryxius illum
Mactatum cepit ſtructis fumantibus aris.

Quamuis eam pellem iam tunc auream fuiſſe, cùm mare traijcerent, vt in Colchidem aufugerent, his carminibus ſignificauit Marcus Manlius lib. 4. Aſtronomicorum.

—— teſtis tibi laniger ipſe,
Cùm vitreum findens aurato vellere Pontum,
Orbatumq́; ſua Phrixum per fata ſorore
Phaſidos ad ripas & Colchida regna reuexit.

Deinde verò Nephele pœnas daturus Athamas ob filios, ad Iouis aram iugulandus adducitur, at ab Hercule ſeruatus fuit: quæ res argumentum fuit poſtea Sophoclis tragœdiæ Athamantis. Fabulati ſunt poſtea ad perpetuam huiuſce rei memoriam impetratum à Ioue fuiſſe precante Nephele, vt arietis ſignum inter ſidera collocaretur, quod etiam effectum eſt. Alij arbitrati ſunt nauem fuiſſe, quæ pictum arietem in prora haberet, quæ Phrixum & Hellen trans mare vexerit: verum cum Helle in mare è prora deſpiceret, in mare decidiſſe, ac periiſſe, vt ſcripſit Hellanicus. Alij cenſuerunt inter quos fuit Pherecrates, Arietem fuiſſe Phrixi alumnum, qui cùm Inus inſidias perſenſiſſet, hortatus eſt Phrixum vt ſe fuga ſeruaret. qui cùm fugiſſet in Colchidem, locus datus eſt fabulæ, quod per arietem ſeruatus fuit in Colchidem, vt ſcripſit Dionyſius in Argonauticis: quem etiam memorauit vnà cum Phrixo in Colchidem nauigaſſe. Alij locum datum eſſe fabulæ putàrunt, quia Helle cùm morbo in itinere periiſſet, in mare fuerit deiecta, vt mos eſt nauigantium: cum Phrixus incolumis in Colchidem ſit delatus. Atque tot de Phrixo ſcripta apud antiquos inueniuntur.

Hæc omnia ſanè veram continent hiſtoriam, præter modum fugæ. Nullo enim modo fieri poteſt vt aries aureum vellus haberet, aut per aera volaret, atque ita in Colchidem terram peruenerit. Sed cùm eſſet antiquorum conſuetudo, vt animalia domeſtica, non ſolum pecunijs imprimerent, ſed in omnibus propè rebus alijs pingerẽt, aut illorum nominibus pro pictis imaginibus appellarent, Phrixum & Hellen in nauigio, quod pictum aureum arietem in puppi haberet, vectos crediderim. Quidam dixerunt Phrixum & Hellen in naui quæ pictum arietem in prora haberet, nauigauiſſe, atque Hellen ægreferentem nauigationem, incumbentem lateri in mare cecidiſſe.

Alii dicunt Scytharum regem Trygonẽ generum Aeetæ fuiſſe apud Colchos, quo tempore Phrixus cum pædagogo captus eſt. puerum dono captum fuiſſe ab Aeeta, & tanquam filium educatum, cui regnum reliquit, at pædagogum Crium (quod Græce arietem ſignificat) nomine Diis mactaſſe, cuius pellem decorticati clauis in templo affixit Deæ, vt erat apud illos legitimum. Dictus eſt aureus aries: quia conſilia ſapientum putanda ſunt aurea. Alij dixe-

Digitized by Google

rant illam pellem fuiſſe ab Aeeta inauratam, & cuſtodias ſeptam, cùm accepiſſet ex oraculo ſibi tunc eſſe pereundum, cùm aduena illam abſtuliſſet: quod certe ſignificabat vbi de fuiſſet prudentia, & conſilium. Idcirco ob diligentiam, & ferocitatem inhumanitatemque cuſtodiarum dictus eſt draco in ſomnis, & boues ignẽ ex ore ſpirantes & terrigenæ homines vellus aureum cuſtodire. Non.n. leuiter recedẽdum eſt à ſapienter decretis. Illæ cuſtodię cùm accitę eſsẽt e Taurica regione, aiunt Medeam noctu ad portã clauſam profectã Taurico idiomate vsã eſſe, quare milites prompte illã aperuerunt tanquã regis filiæ. Argonautæ ſtrictis gladiis ingreſſi multos barbaros trucidarunt, reliquos è loco fugarunt pellem cœperunt. His additum eſt Aeetam collecta magna ſuorum manu cum Argonautis adhuc in littore morantibus conflixiſſe multos fuiſſe vulneratos hinc, & Iphitum fuiſſe cęſum, inde regem ipſum. Verum cùm Argonautę tantam armatorum irruentium multitudinem ſuſtinere non poſſent, dicunt à littore ſoluiſſe. Non defuerunt qui dixerint Colchos in fugam fuiſſe verſos virtute Argonautarum, ac multos illorum fuiſſe trucidatos. Atque fortunæ viciſſitudines per hanc fabulam quo pacto ferri conueniat, antiquos demonſtrare voluiſſe cenſuerim: cum mollis & muliebris ſit animi, fortunę mutationes non ſapienter ferre, aut nimiũ in arduis triſtari, aut in fœlicibus rerum ſucceſſibus nimium extolli. nam in omnia vel pericula vel fœlicitatem prudentia debet eſſe proclypeo: cùm incauti plerique magnitudine repẽtinę alicuius mutationis continuo obruantur. Lucianus tamen in Dialogo de Aſtrologia, Phrixum rerum aſtronomicarum ſcientia delectatum ſcribit, dictum fuiſſe à fabularum artificibus in cœlum ab ariete ſublatum. Ego vero hoc nihil aliud ſignificare crediderim, quam illũ qui rebus præſentibus optimè ac ſapienter vti nouerit, proxime ad Deorum immortalium naturam accedere: at ſi imprudenter, parumque honeſtè & ſuperbè abutatur, facilè eſſe ex altiſſimo dignitatis gradu delabi. quod etiam Hellen paſſam fuiſſe fabulantur. Nulla eſt.n. tam firma, neque tam conſtans hominum conditio, quin ob ſuam temeritatem & imprudentiam, ſi ita Deo placuerit, citiſſimè poſſit delabi atqui quòd ita ſit, patet vel ex ipſis nominibus. Athamas.n. non admirandum eſſe ſignificat, cùm ſit *θαυμάζεσθαι* mirari, actionẽ que illam *α* adimat: Nephele verò nebula, ex quibus naſcitur profectò rerum humanarum contemptio. nam, vt inquit is poeta:

Nil admirari, prope res eſt vna Numici,
Solaq; quæ poſſit facere, & ſeruare beatum.

Quis locus ſane meritò concedi poteſt, admirationi, cùm tota hominum vita huc illuc fluctuet, & quocunq. ventorũ impetus appulerit, eo facilè corruat? nã omnes opes & amicitiæ & imperia tandiu ſtabilia ſunt, quãdiu ſecunda fortunæ aura aſpirauerit. Siue igitur illa etiã ſit rerum cuiuſque ad fœlicitatem præſentem propenſio, ſiue Dei conſilium ob inſcitiam mortalium ita vocata, ſiue aliud quidpiam, omnino illa opus eſt viro prudenti. Hac aura aſpirante, ſeruati animi moderatione in fœlici ſucceſſu, Phrixus deuitatis nouercæ inſidiis in Colchorũ regionem peruenit, vbi non ſine auxilio Deorũ firmius imperium & tranquilliora omnia adinuenit. ac de Phrixo ſatis, nunc de Argo naui dicamus.

De Argo naui. Cap. X.

Navis illa, quę fuit poſtea inter ſidera collocata, in qua nauigarunt Argonautæ, ab Argo, qui fuit architectus, extructa eſt. dicunt ei à Pelia imperatum vt clauos pertenues affligeret, cùm tamen ille validiſſimis compegerit, quare poſtea conſilio Palladis facta fuiſſe dicta eſt. Aedificata fuit hæc nauis in quodam loco qui ab Iolco diſtabat viginti ſtadiis, quem idcirco quod nauis ibi fuiſſet compacta, *ἀπὸ τῦ πήγνυσθαι*, à compingendo ſcilicet, Pagaſas vocarunt, vt teſtatur Strabo lib. 7. & Ouidius in epiſtola Paridis Iaſonem Pagaſæum vocat, quia in ea nauigarit:

Phaſida puppe noua vexit Pagaſæus Iaſon.
Læſa nec eſt Colcha Theſſala terra manu.

Huius nauis malus è quercu Dodonęa fatidica arbore cæſus fuiſſe dicitur, qui arborem Pallas indicauit, quamobrem malum ipſum garrulam picam in his appellauit Lycophron:

εἰς τὴν λάληθρον κίσσαν ἠρματίξατο.
In garrula tranſuecta pica eſt, vt ferunt.

Et Valerius Flaccus fatidicam ratem appellauit lib. 1. Argonauticorum. Hanc nauem triginta remigum ſedes habuiſſe vtrinq. conſtat, quã Theocritus in illa vocauit *τριακοντάζυγον*, nam *ζυγὸν* tranſtrum ſignificat & ſedem nauticam, ſuper qua ſedent remiges, ita inquiens:

ὕνεκεν ἠρώησε τριακοντάζυγον ἀργώ.
Quod, iuga cui fuerant triginta, reliquerat Argo.

Diodorus Siculus libro quarto hiſtoriarum non miſſum quidem fuiſſe Iaſonem ad illa pericula tradidit: ſed ipſum glorię deſiderio ad imitationem Heroum ſuperiorum petiuiſſe ſponte à

Digitized by Google

te à Pelia vt ſibi concederet in Colchos expeditionem, quam libenter conceſſit, cùm timeret prolem fratris nullos ipſe habens filios. Nauis dicitur fuiſſe fabricata ad Pelium à quibuſdam plurimum magnitudine ac reliquo apparatu præſtans, cùm in lintribus antea homines nauigarent, paruiſque acatiis. Fama didita inuſitatæ nauigii magnitudinis multi primates propinquarum regionum cupierunt eſſe participes eius expeditionis. Iaſon elegit præſtantiores, ita vt omnes eſſent quinquaginta & quatuor. Hanc Argo nauim alii ab architecto, alii à celeritate, cùm ἀργὸς velox antiquitus diceretur, apellarũt. In itinere ceto trucidato Heſionem liberarunt, quę accepta optione manendi cum parentibus, cum ſeruatore abire maluit, ne ſecundum periculum aduentante ceto in patria experiretur. Inuadente tempeſtate. Orpheus pro omnium ſalute Diis Samothracibus initiatus eſt. Neque illud prętermittendum duxi, quòd remittente vento, duobusq; aſtris apparentibus ſuper capitibus Dioſcurorum omnes ſunt admirati, ac putarunt ipſorum Deorum conſilio omnes liberari, ex illo manſit conſuetudo vt omnes per hyemem periclitantes vota facerent Diis Samothracibus. His addũt Phineum occiſum & filios liberatos, cùm Phineus ob Ideæ nouercæ malignas accuſationes filios oculis priuaſſet. Dixerunt etiam nonnulli quòd Argo nauis tracta fuit ad fontes Tanais & ad locum quendam, cùm per alium fluuium in Oceanũ nauigare opus foret, quòd Aeeta os Ponti nauibus occupaſſet; qui ſic terram ad ſiniſtram habentes ab Vrſis ad occaſum non procul à Gadiris in mare mediterraneum peruenerunt: nam multiplicis eius nauis itineris argumenta ſunt inſulę & portus, vt Argoum & Telamonium. Soluerunt autem à littore primùm Argonautæ vere præcipiti, quo tempore Pleiades manè oriuntur, vt patet ex his verſibus eiuſdem:

ἆμος δ' ἀντέλλοντι πληιάδες ἐσχατιαὶ δὲ
ἄρνα νέον βόσκοντι, τετραμμένου εἴαρος ἤδη.
τῆμος ναυτιλίας μιμνάσκετο θεῖος ἄωτος
ἡρώων.

Pleiades vt ſurgunt, agni paſcuntur ad oras
Agrorum nuper, iam verſo tempore veris:
Tum manus Heroum funes à littore ſoluit.

Hanc nauem primam fuiſſe ferunt, quæ auſa ſit ventorum minas contemnere, & ad longinquas regiones transfretare, vt ſenſit Ouid. lib. 3. de Triſtibus:

Nam rate, quæ cura pugnacis facta Mineruæ
Per non tentatas prima cucurrit aquas.

Non defuerunt tamen qui addiderint Glaucum marinum Deum per biduum comitatum eſſe nauim, qui Herculi labores & immortalitatem vaticinatus eſt, & diuinos honores Dioſcuris. Hortatus eſt eum primùm terram attigiſſent vt ſacra Diis perſoluerent, quorum nutu bis eſſent ſeruati. quibus dictis Glaucus ſe demerſit. Argonautæ vbi ad terram applicuerunt, cui imperabat Byzantus, à quo vrbs dicta eſt Byzantium, ſtructa ara diis ſacrificarunt. deinde tranſmiſſa Propontide & Helleſponto ad Troadem peruenerunt; vbi miſſos repetitum Heſionem & promiſſos equos Iphiclum & Telamonem legatos fama eſt Laomedontem in carcerem coniecisse, Argonautiſque tetendiſſe inſidias, cuius conſilij habuit ſocios & adminiſtros omnes filios pręter Priamum, qui contendebat iuſtitiam nullis vel exteris eſſe denegandam. qui cùm non audiretur, duos enſes clàm attulit ad captiuos, inquiens, his clauibus carcerem eſſe aperiendum: illis cuſtodias obtruncarunt & ad ſocios peruenerunt. re patefacta, cognitaque iniquitate regis, itum eſt ad pugnam. commiſſo prælio Hercules Laomedontem trucidauit, vrbem cœpit, conſilii tam iniqui autores caſtigauit; Priamo ob iuſtitiam regnum conceſſit. Enimuero poſt Colchicam nauigationem cùm Argos incolumes delectos heroas in patriam reuexiſſet, fertur fuiſſe Palladi ab Iaſone conſecrata: quæ deinde, quia tot Deos ſeruaſſet, fuit inter ſidera verſo ordine collocata, ita vt prior puppis quàm prora oriatur vt in his inquit Aratus:

ἡ δὲ κυνὸς μεγάλοιο κατ' οὐρὴν ἕλκεται Ἀργὼ
πρυμνόθεν. οὐ γὰρ τῇγε κατὰ χρέος εἰσὶ κέλευθοι.
ἀλλ' ὄπιθεν φέρεται τετραμμένη, οἷα καὶ αὐταὶ.
νῆες, ὅταν δὴ ναῦται ἐπιστρέψωσι κορώνην
ὅρμον ἐπερχόμενοι, τὴν δ' αὐτίκα πᾶς ἀποκόπτει
νῆα, παλιρροθίη δὲ καθάπτεται ἠπείροιο.
ὣς ἥγε πρύμνηθεν Ἰησονὶς ἕλκεται Ἀργὼ,
καὶ τὰ μὲν ἠερίη καὶ ἀνάστερος οἶα παρ' αὐτὸν
ἱστὸν ἀπὸ πρῴρης φέρεται, τὰ δὲ πᾶσα φαεινή.

Quæ ita vertit Cicero:

At canis ad caudam ſerpens prælabitur Argo,
Conuerſam præ ſe portans cum lumine puppim:
Non aliæ naues vt in alto pandere proras
Antè ſolent, roſtro Neptunia prata ſecantes:
Sed conuerſa retro cœli ſemper loca portat.
Sicut cùm cœptant tutos conſtringere portus,
Obuertunt nauem magno cum pondere nautæ,
Aduerſamq́; trahunt optata ad litora puppim:
Sic conuerſa vetus ſuper æthera vertitur Argo,
Atque vſq; à prora ad cœlum ſine lumine malũ,

Digitized by Google

A malo ad puppim tum lumine clara videtur.

HANC nauim fuiſſe inter ſidera collocatam fabulati ſunt, cùm fuiſſet Palladis conſilio fabricata, quia cùm nullam beneficentiam ſine remuneratione Deus eſſe patiatur; tum illa præcipuè grata eſt Deo, quæ à ſapientia & conſilio proficiſcitur quæ ſine Palladis conſilio eſt beneficentia, & quaſi quodam naturæ ductu, vel quæ fortuito contingit, non eſt quidem reprehendenda: at multo magis illud & Deo gratum eſt, & magis laudabile, quod cum ratione ſuſcipitur. Cùm vellent igitur homines antiqui ad beneficentiam adhortari; rem diuinam & quę proximè ad Deorum immortalium naturam accedat, liberalitatem & munificentiam eſſe dixerunt quippe cum ad exemplum liberalitatis & animalia complura, & res ſenſu carentes, quia de Diis putarentur fuiſſe benemeritę, inter ſiderum numerum fuerint relatę, & proximè ad Deos aſcitæ. Hęc igitur cauſa fuit cur Argos dicta ſit diuinos honores conſecuta. nunc de Capra cœleſti dicamus.

De Capra Cœleſti. CAP. XI.

PRAECLARVM eſt eius quod dicebam argumentum; quia capram etiam, quod de Ioue benemerita ſit, cùm illi lac præbuerit, non ſolum inter ſidera collocarunt; ſed etiam eius pellem ad ſempiternam eius rei memoriam Iupiter geſtare ſolebat, vnde Aegiochus fuit appellatus. Quod autem illam Iupiter ob acceptũ beneficium inter ſidera retulerit, teſtatur Aratus in iis carminibus quæ ita ſunt translata à Germanico Cæſare:

——— illa putatur
Nutrix eſſe Iouis ſi verè Iupiter infans
Vbera Cretea mulſit fidiſſima capra,
Sydere quæ claro gratum teſtatur alumnum.

In his Betuleii viri alioquin doctiſſimi, non placet emendatio. Hanc Iouis nutricem alii Nympham Amaltheam nomine dixerunt. Alii mulierem putarunt fuiſſe Arcadicam, quæ Capra cognomine vocaretur, quæ cùm gemellos peperiſſet, illos alendos alii mulieribus dedit, vt nutriret Iouem: quare eius filii vtpote capræ vocati ſunt Hœdi, Hi cum lac maternum Ioui conceſſiſſent, & ipſi inter ſidera collocati in dextra Aurigæ tenentur quos Aurigæ ſidera vocauit Aratus, quorum exortu grauiſſimæ plerumque fiunt tempeſtates, vt patet ex his carminibus:

εἰδέ τοι ἡνιοχόν τε καὶ ἀστέρας ἡνιόχοιο
σκέπτεσθαι δοκέοι, καί τοι φάτις ἤλυθεν αἰγὸς
αὐτῆς ἠδ' ἐρίφων, οἵτ' ἂν ἁλὶ πορφυρέῃσι
πολλάκις ἐσκέψαντο δαιομένους ἀνθρώπους.
Si placet Aurigã, atque Aurigæ ſydera & ortus
Obſeruare tibi: fama eſt quod Capra, quod Hœdi
Illius, immergunt ſulcantes cærula ponti.
Non vlli tutum eſt Hœdis ſurgentibus æquor.

Mos erat Phliaſiis, vt eximiè Capram cœleſte ſidus colerent, cuius etiam ſignum æreum in foro magna parte auratum collocarunt, vt teſtatur Pauſanias in Corinthiacis: quod idcirco fiebat, quia plurimum Capræ ortus obeſſe vitibus putaretur. vt autem illam placarent, diuinos honores illi inſtituerunt. nam exoriente Capra vel ſiderationem patiuntur aliquæ vites, vel prorſus areſcunt. Iſtud vero fit Sole in Leonis ſigno exiſtente: tunc enim maximè infeſtantur vites ob humoris inopiam, quod etiam magis fit pro natura locorum. Cur inter ſidera Capræ ſignum relatum fuerit, iam explicauimus ſuperius, quod. Iupiter neque ingratus, neque acceptorum immemor vel aduerſus Capram quidem videri voluerit. Dicta fuit hęc capra Olenia, quoniam in vlnas Aurigæ vel Oleni filię excepta fuerit. Conſimile ratione fuit Delphinus inter ſidera collocatus, quia perſuaſerit Amphitritæ vt nuberet Neptuno: vel vt alii maluerunt, quia Arion Methymnæus ab illo fuerit ſeruatus. Enimuero quod hæc non capra, ſed mulier fuit: vel ex eo patet, quòd Amalthea Nyctei regis vxor fuerit è quo Nyctimenem peperit, vt teſtatus eſt Apollodorus Cyzicenus. At de Capra ſatis, nunc de Dodonæi ſylua dicendum.

De Dodone. CAP. XII.

FVIT celeberrimum omnium oraculorum Dodonęum, tum ob celebritatem & conuenictis eò multitudinis frequentiã tum ẽt ob glãdium copiam, quę in illa ſylua naſcebantur. nã vt teſtatur Virgilius libro primo Georg. primus fuit victus mortalium vt patet in his:

—— cum iam glandes atque arbuta ſacræ
Deficerent ſylua, & victum Dodona negaret.

Et nos in noſtris Venationibus ita luſimus:

Cum foret herba thorus primis mortalibus: antra
Frigida & arboribus intexta, palatia: potum
Proſilientis aqua riuus prælucidus vnda
Præberet: victumq́; Ioui ſacrata Moloſſo
Quercus, ſanguineoq́; rubentes cortice baccæ.

Strabo libro ſeptimo Geograph. Dodonęum oraculum à Pelaſgis conſtructum fuiſſe ſcribit: quare & Homerus libro π. Iliadis Iouem Dodonæum Pelaſgicum appellauit Scriptum reliquit

reſliquit Plutarchus in Pyrrho Deucalionem ac Pyrrham poſt diluuium veniſſe in Epirum ad oraculum Dodonæum, quod fuit in Theſprotorum Moloſſorumque regione. Erat ibi ſylua maxima, & denſiſſimis quercubus atque fagis refertiſſima, vbi eximia glandium copia naſcebatur: quare poetę Dodonam pro glandium copia vſurparunt. Dicta fuit Dodone, à Nympha Oceanitide, vel (vt maluit Hecatæus) à Dodone Iouis & Europæ filia. Fama eſt hoc in loco Pelaſgum primum omnium mortalium homines docuiſſe glandibus veſci: atque inter has illas eſſe vtiliores, quæ de ſola fago legerentur, cum antea radicibus atque herbis inutilibus, vel etiam lethiferis aliquando veſcerentur. Hic tuguria ad arcendas pluuias, & propulſandas temporum mutationum iniurias excogitauit, & tunicas è ſuillis coriis contexere docuit: cuiuſmodi per quoddam tempus in Eubœa & in Phocide homines vſi ſunt obſcuriores, vt ſcripſit Andron Teius in ſua nauigatione. Inde verò accidit, cùm quercus & fagi multæ eſſent in ſylua Dodonæa, vt Lucianus in amoribus è fago reddi oraculum ita dixerit: *αὐτὴ τάχ᾽ ἂν, ὥσπερ ἡ ἐν Δωδώνῃ φηγὸς, ἐκ τῶν ὀροδάμνων ἱερὸν ἀπορρήξασα φωνήν. Ipſa ſanè ſicut fagus illa, quæ in Dodone, ex ramis ſacram emittens vocem.* Erant autem ambigua admodum antiquorum oracula, quippe quę non niſi tranſactis negocijs plerumque intelligi poſſent, quanuis Iophon Gnoſius vir acri promptoque ingenio intelligendis oraculorum reſponſis plurima illorum oraculorum heroicis carminibus mandauit, & conatus ſit docere homines quo pacto illa commodè interpretari poſſent. Cùm tamen Homerus in lib. ξ. Odyſſeę id oraculum è quercu ita inquiat:

τὸν δ᾽ ἐς Δωδώνην φάτο βήμεναι, ὄφρα θεοῖο
ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο Διὸς βουλὴν ἐπακούσῃ.
Dodonamq́; ferunt illum mox eſſe profectum,
Conſilio Iouis è quercu captaret vt alta.

Memorię prodidit Pauſanias in Achaicis, apud Acarnanes, & Aetolos, & Epirotas, & earum regionum finitimos populos valde inclyta fama fuiſſe oraculum, quod è quercu columbę reddebant reſponſa. Nam cum duæ eſſent columbæ, diuerſorum populorum legationes vel aliquo morbo, vel ſterilitate agrorum, vel aliqua publica calamitate laborantium ad capienda reſponſa, quæ remedia forent earum calamitatum, eò confluebant, atque audiebant illarum columbarum vocem. Atqui varijs temporibus varijs modis reſponſa dabantur: nam primùm loquebantur ipſę quercus, deinde duę mulieres ſacerdotes reſponſa dare cœperunt, quarum vna Periſtera, altera Triton vocabatur: atque cùm Periſtera columbam ſignificet apud Græcos, hinc locus datus eſt fabulæ, quia duæ columbæ reſponſa redderent. Alij duas columbas re ipſa locutas fuiſſe arbitrantur, quod etiã fortaſſe accidit, cùm poteſtas eſſet tenebrarum; ac mali dæmones & hæc, & his multo magis ad mirabilia agerent: vt depreſſa tenerent populorum ingenia, ne ad diuiniora tollerentur. Nam nemo ferè eſt eorum qui viuunt, quin harum rerum miraculis, cùm loquerentur ſtatuæ & volucres, & auguria ventura prædicerent, & animalia multa ſignificarent, in eam religionem antiquorum fuiſſet irreutus. Quare hoc etiam eſt cur magis gratias Domino Deo noſtro habeamus, quòd per vnicum eius filium Chriſtum vniuerſa fallacium oraculorum multitudo profligata eſt, omneſque mali dæmones cum ſuis templis ita ſunt euerſi, vt nulla illorum iamdiu appareant veſtigia. conculcata ſunt altaria, exciſi luci, combuſti libri, quibus ſacrorum ritus continebantur, obliuioni datus eſt victimarum delectus, exploſi ſacerdotes & lenones earum fallaciarum. Neque vllus propè eſt, quin verũ, ſanctum, ac ſyncerum Dei cultum poſſit cognoſcere, niſi ſi quis pro religione ſimulata flagitiorum licentiam ſibi dari cupiat. Nam ſi de vero ac legitimo Dei cultu ſolum ſit inter homines controuerſia, ac non potiùs de proprijs ſingulorum commodis, vel intra triduum res iudicari poſſet, fieretque ſtatim vnus paſtor & vnum ouile: neque quod ridiculum eſt, miſericordia planè dignum, tot bella pro religionibus orirentur. Eſt enim verus Dei cultus in ratione, & pietate, & integritate; non in armaturis, aut in equorum cataphractorum pectoribus, aut in bellicis tormentis collocandus: neque qui plus poteſt in bello, is magis eſt religioſus: aut magis vir bonus, ſed qui probabilitatem ſui conſilij rationem afferre poterit. Quis enim animo per enſes aut nitentes galeas perſuaſerit, qui, cùm diuinus ſit, nullam vim omnino patitur? Nullum eſt tormentum bellicum neque fortius neque maioris impetus ad animum impellendum, quàm ſit ratio: qua ſola victus animus vel victricem ſequitur rationem, vel ita pudore deterretur, vt oculos attollere aduerſus victricem ſine pudore nequaquam poſſit. Verùm hæc alterius ſunt negocij, nos iam ad inſtitutum opus redeamus. Ac de Niobe dicatur.

Digitized by Google

De Niobe. Cap. XIII.

NIOBE, tanquam Tantali & Euryanaſſæ, alij Pelopis, vel (vt alii putarunt) Taygetes vnius ex Pleiadibus filiam fuiſſe narrant, multorum filiorum fuit mater: quæ cum gloriaretur ſupra modum tum ob illorum multitudinem, tum etiam ob formæ præſtantiam, auſa eſt ſe Dijs immortalibus comparare, vel etiam anteponere. Si enim gloriatur apud Ouid. lib. 6. Metamorph.

Quis furor auditos, inquit, præponere viſis
Cæleſtes? aut cur colitur Latona per aras?
Numen adhuc ſine thure meum eſt? mihi Tantalus author,
Cui licuit ſoli ſuperorum attingere menſas.
Pleiadum genitrix ſoror eſt mea: maximus Atlas
Eſt auus, æthereum qui fert ceruicibus axem.
Iupiter alter auus; ſocero quoque glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiæ, me regia Cadmi
Sub domina eſt: fidibusq́; mei commiſſa mariti
Mœnia cum populis à meq́; viroq́; reguntur.
In quamcunq́; domus aduerti lumina partem,
Immenſæ ſpectantur opes. accedit eodem
Digna Dea facies. huc natas adijce ſeptem,
Et totidem iuuenes, & mox generosq́; nurusq́;
Quærite nunc habeat quam noſtra ſuperbia cauſam.
Quoque modo audetis genitam Titanida Cæo
Latonam præferre mihi.

Athenienſis tamen Apollodorus Nioben ſcribit libro primo Bibliothecæ fuiſſe Phoronei regis Peloponneſi & Laodices filiam, cùm Tantalum alii dicerent fuiſſe eius patrem. Nonnulli hanc Zetho, alij Alalcomeneo, alii nupſiſſe Amphioni Thebano dicunt, vt eſt in libro tertio Bibliothecæ. Verùm cùm duæ fuerint Niobe, vt arbitror, de Tantali filia ſolùm ſermo eſt. De numero filiorum, quos illa Amphioni peperit, non conueniunt inter ſe ſcriptores. Herodotus duos tantum mares, ac tres fœminas Niobes fuiſſe ſcripſit, vt teſtatur idem Apollodorus. Homerus libro vltimo Iliad. ſex mares, & totidem fœminas illam habuiſſe ita inquit.

τῆπερ δώδεκα παῖδες ἐνὶ μεγάροισιν ὄλοντο
ἓξ μὲν θυγατέρες, ἓξ δ' υἱέες ἡβώοντες.
Namq́; domi periere illi bis pignora ſena.
Sex natæ. totidemq́; mares. pulcherrima pubes.

At Heſiodus decem mares ac totidem fœminas peperiſſe Nioben credidit, vt ſcripſit idem Apollodorus. Alii ſeptem mares, & totidem fœminas fuiſſe maluerunt, quæ communior eſt ſententia. Verùm illa ob filiorum præſtantiam non ſolùm auſa eſt (vt dicebatur) Latonam in contentionem fœlicitatis prouocare, ſed etiam contumelijs, & in impudicis verbis ita laceſſiuit & irritauit, vt Diana ſex filias, at Phœbus totidem filios puberes ſagittis confecerit, vt ait Plutarchus in lib. de ſuperſtitione. Occiſæ ſunt domi filiæ, at in Cithærone venantes mares ab ipſo Phœbo. aiunt Iſmenum vnum è filijs Niobes ab Apolline ictum impatientia doloris ſe in fluuium Cadmi pedem vocatum conieciſſe, qui poſt ab ipſo fuit dictus Iſmenus in Bœotia non procul a Thebis. Ouidius tamen inquit quatuordecim fuiſſe cæſos, cui ſententiæ aſſentitur etiam Antipater in his carminibus.

Ταντάλις ἅδε ποχ' ἅδε δὶς ἑπτὰ τέκνα τεκοῦσα
Γαςρὶ μιῇ φοίβῳ θῦμα, καὶ ἀρτέμιδι.
κούρα γὰρ προὔπεμψε κόραις φόνον, ἄρσεσι δ' ἄρσην.
Δισσοὶ γὰρ Δισσὰς ἔκτανον ἑβδομάδας.
ἁδε τόσας ἀγέλας μάτηρ πάρος, ἁ πάρος εὔπαις,
οὐδ' ἐφ' ἑνὶ τλάμων λείπεται γηροκόμῳ.
Μάτηρ δ' οὐχ' ὑπὸ παισὶν ὅπερ θέμις, ἀλλ' ὑπὸ ματρὸς
παῖδες ἐς ἀλγεινοὺς πάντες ἄγοντο τάφους.
Τάνταλε καὶ δὲ σὲ γλῶσσα διώλεσε, καὶ σέο κούραν
χ' ἁ μὲν ἐπετρώθη, σοὶ δ' ἐπὶ δεῖμα λίθος.
Tantalis hęc ipſa: hac bis ſeptem pignora eodem
Ventre tulit; mactat Phœbus, & alma ſoror.
Mas maribus cędem tulit atque puella puellis,
Proſtrauere duas ſic duo & hi hebdomadas.
Quæque parens fuerat quondam ditiſſima natis,
Illa ſenectuti eſt orba relicta parens.
Nec, veluti mos eſt, matrem comitata ſepulchro
Pignora ſunt: natos ſed comitata parens.
Tantale, teq; tuoq́; necauit ſanguine natam
Lingua. tibi lugens ſaxea forma timor.

Fuerunt autem nomina filiorum Niobes, vt ait Zetzes hiſtor. 141. quintę Chiliad. Sipylus, Agenor, Phædimus, Iſmenes, Eupnytus, Tantalus, Damaſichthon; filiæ Neæra, Cleodoxe, Aſtiocha, Phaeta, Pelopia, Engygæ, Chloris. At Apollodorus Minytum pro Eupnyto dixit, & filias ita nominat: Ethoſæam ſeu Theram, Cleodoxam, Aſtyochen, Phthiam, Pelopiam, Aſtycratheam, Opygiam. Ouidius tamen Alphenorem vel Ilioneum filiis Niobes adiecit. Pauſanias Argum Niobes filium memorat in rebus Corinthiacis, alii Amyclam quandam nominarunt, alii Genuam, quamuis plerique crediderint Genuam fuiſſe Axiotheæ vxoris Promethei filiam, quæ Genuæ vrbis fundamenta iecerit in littore maris Liguſtici, alii inſtauraſſe propè

Digitized by Google

propè euerſam maluerunt, Iſacius Homoloidem & Pelagum filios fuiſſe Niobes inquit, & Pelago quidem patrem Iouem tribuit; cum primam omnium mulierum inquiat Apollodorus cùm Ioue congreſſam fuiſſe, ac peperiſſe ex illo Argum. Chloris præterea fuit aliquando Melibœa vocata, quam vna cùm Amycla è fœminis ſuperfuiſſe memorant, è maribus verò Amphionem, quia illæ Latonam ſupplices vt ſibi parceret precatę ſunt, vt ait Pauſanias in Atticis. Cùm tantam filiorum copiam vno die Niobe amiſiſſet, quæ eſt rerum humanarum inconſtantia, non magis prudens fuit in ferendis aduerſitatibus, quam fuerat in fœlicitate, & rerum omnium copia. Dicitur igitur Deorum miſeratione, cùm tantam doloris magnitudinē perferre non poſſet, in ſaxum fuiſſe conuerſa, vt ſignificauit. Ouid. lib. 1. de Ponto:

Fœlicem Nioben quamuis tot funera vidit,
Quæ poſuit ſenſum ſaxea facta malis.

Et Callimachus in hymno in Apollinem:

χὠ μὲν ὁ δακρυόεις ἀναβάλλεται ἄλγεα πέτρος,
ὅς τις ἐνὶ Φρυγίῃ διερὸς λίθος ἐστήρικται
μάρμαρον ἀντὶ γυναικὸς ὀϊζυρόν τι χανούσης.

Differt petra ſuos pariter lachrymoſa dolores
Humida, quę quondam Phrygijs induruit oris:
Nunc quoq́; marmor hiat triſte & lachrymabile
quiddam.

Fama eſt Nioben viſa filiorum morte è Thebis in Siphylum contendiſſe. quare ſcripſit Pauſ. in Atticis, huius imaginem ſilicem ac præruptam crepidinem in Sipylo fuiſſe, quæ quaſi ad opticā rationē exciſa, prope exiſtenti neq. lugētis, neq. mulieris quidē formā prę ſe ferret: at procul exiſtentibus & mulier, & mœſta & lugens videretur. De illa imagine, quod eſſet in Sipylo Mygdoniæ monte, ita meminit Ouid. in Epiſt. Acontii:

Quaque ſuperba parens ſaxo per corpus oborto
Nunc quoq́; Mygdonia flebilis aſtat humo.

Facta fuit autem lapidea non repentè, cùm id à Diis popoſciſſet, ſed paulatim, vt videtur Sophocles in Antigone his verſibus ſignificaſſe:

ἤκουσα δὴ λυγροτάταν ὀλέσθαι
τὰν Φρυγίαν ξέναν
Ταντάλου, Σιπύλῳ πρὸς ἄκρῳ
τὰν κισσὸς ὡς ἀτενὴς
πετραία βλάστα δάμασεν.

Audiui mæſtiſſimam periſſe
Phrygiam hoſpitem
Tantali Sipyli in ſummo
Quam hederæ in morem peruicacis
Saxoſum germen domuit.

Quam idem poeta in ſaxeo ſepulchro lachrymari inquit in Electra, cùm ſepulchrum ſit eius corpus lapideum factum. Atque hæc de Niobe Tantali filia, omnia propè dicta ſunt. Niobe fuit Phoronei Peloponneſiaci principis, & Nymphæ Telodices, vel Laodices filia, de de qua dictū eſt ſuperiùs, atq. eadem fuit ſoror Apidis, qui cū aſperius ī Peloponeſo imperaret, à Telxione de medio fuit ſublatus: cū tamē alij nō ſororē, ſed matrē Apidis Argiuorū & Sicyoniorum regis illam fuiſſe dicant: qui regno poſtea Argiuorum Aegialeo fratri permiſſo in Aegyptum profectus, Iſidem vxorem duxit, ibiq. regnauit. Multis deinde beneficiis in homines Aegyptios collatis, multis rebus vtilibus humanæ vitæ inuentis, Serapidis nomine eximiè cultus fuit poſt mortem ab Aegyptiis, & ſub forma bouis viui eius nomen honoratum: quoniā id animal humano generi omnium cæterorum ferè ſit vtiliſſimum. Scriptum reliquit Pauſanias in Arcadicis non quouis anni tempore, ſed æſtate tantùm Niobes ſtatuam lachrymari ſolitam. Similem mutationem paſſam fuiſſe dicitur anus quædam ob iram Veneris: nam in ſaxum & ipſa fuit conuerſa. Fabulantur enim, quòd cùm Venus Diis eſſet irata, quia paſſi fuiſſent ipſam cum Marte à Vulcano in reto ligari, & idcirco in ſyluas Caucaſias ſe abdidiſſet ob pudorem, eam Dii omnes fruſtra diu quæſierunt. at anus locum indicauit vbi latebat Venus, cùm à Deo quodam fuiſſet interrogata, quare illam ita mutauit: de qua ita meminit Lycophron in hoc carmine:

καὶ πέμπελον γραῦν μαρμαρουμένην δέμας.

Anumq́; factam marmor ipſam frigidum.

Fama eſt præterea quòd cum Apollo & Diana ſuperioris Niobes filios interemiſſent, Iupiter omnes homines in lapides per nouem dies conuertit, ac decimo die priori formę reſtituens permiſit vt illi ſepelirentur.

HAEC fabuloſa ſunt quæ de Niobe paſſim circumferunt. Nunc antiquorum ſententiam ex his exprimamus. Quemadmodum per ſuperiora exempla nos antiqui ſapientes ad beneficentiam atque ad liberalitatem adhortabantur, cū & nauem, & capram cæleſtem, & multa animalia vel in cœlum inter aſtra retulerint, vel diuinis honoribus proſecuti ſint: ita per hoc exemplum ab arrogantia, temeritateque retrahentes ad proſperas fortunę viciſſitudines ęquo animo ferendas nos alliciebant. Fuit Niobe Tantali & Euryanaſſæ filia? ac Tantalus auaritia, Euryanaſſe opulentia eſt, ex his naſcitur mortalium ſuperbia, cuius & Deorum deſpicientia, & amicorum contemptus, & beneficiorum vel à Dijs

vel ab

vel ab hominibus acceptorum obliuio, aſſeclę eſſe conſueuerunt: Hæc igitur Niobe ſiue ſuperbia, ſiue temeritas putanda ſit, tantam filiorum multitudinem circa ſe circumſpicit, vt mirificè animus extollatur. nam ex altera parte diuitias, honores propè diuinos, qui diuitias habentur, ac nobilitatem maiorum: ex altera amicos complures & affines, & clientelas frequentes, & effuſam vndique ſalutantium multitudinem hęc intuetur: quare ſe inuidiam & omnes humanas facultates longo interuallo ſuperaſſe putat, ac neque Deum quidem ipſum vel fœliciorem, vel potentiorem eſſe arbitratur. vbi aliqua domus vel ciuitas in tantum ſuperbiæ creuerit, vindictam Dei & euerſionem proximam eſſe ſcito, vt per hanc fabulam admonemur. Nam vbi quis ita fuerit elatus animo tunc eum neq; filii, neque affines, neq. nobilitas, à diuina vindicta protegere poſſũt: quia nullæ tã immenſæ ſunt facultates, quas vno die diuina potentia euertere non poſſit. Vbi fortunę concuſſæ ſunt, terga vertunt affines, priores amici diffugiunt, nulla reliqua eſt clientela, ſolus incedit quem antea multi ſtipabant, à nemine ſalutatur, ſordet nobilitas ſine diuitiis ab omnibus neglecta. Ad deprimendam igitur temeritatem mortalium Nioben introduxerunt antiqui multis præclaris rebus gloriantem, quæ tanta fœlicitate elata fuerat, vt vel Deos ipſos patrifaceret, quam tamen repentè ex omni fœlicitate deiectam dixerunt. Ad has calamitates ita Niobe obſtupuiſſe dicitur, vt neque lacrymas, neque vocem, neque lamentationem vllam emiſerit de qua ita ſcripſit Cicero lib. 3. Tuſcul. diſput. & Niobe fingitur lapidea, propter ęternum credo in luctu ſilentium. Quod ſi animo non ita fuiſſet temerario, neque tantopere fœlicitate elata, in eas calamitates non incidiſſet: aut ſi contigiſſet illi reſipere poſt acceptam cladem, ſeque non perpetuò virentia germina, vt ita dicam, peperiſſe cognouiſſet, ſed quæ, vbi collibuiſſet Deo, areſcere poſſent; & diuinæ voluntati ſatisfeciſſet, & non fuiſſet in lapidem conuerſa. Eſt enim ſapienti ſemper illud ſapiens dictũ in ore habendum, quod ita dicit:

θεοῦ μὲν ἐκτὸς οὐδεὶς εὐτυχεῖ βροτῶν.
Eſt nemo felix, hoc niſi præſtet Deus.

Fuerunt qui rem ad hiſtoriam referre conati ſint, dixerintq; acerbiſſimam peſtilentiam aliquando fuiſſe in Phrygia, atq; eodem die Niobes filios omnes interiiſſe, cùm multos haberet. Atque cum peſtilentiæ autor ſit Sol & Luna, quia ex calore vaporumque copia illa naſcatur, proditum eſt in fabulis Apollinem & Dianam illos ſagittis confodiſſe, ad tantos dolores cùm obſtupuiſſet, & propè ſine ſenſu Niobe mater eorum videretur, dixerunt fabularum artifices illam fuiſſe in lapidem conuerſam. Dicti ſunt homines eo tempore in ſaxa à Ioue mutati, quia crudeles ſunt homines & inhumani ob metum in his opportunitatibus, neque vllus eſt vel affinitatis: vel amicitię firmus nodus. Verùm cũ decimo die ceſſaſſet peſtilentia, tunc ſepulturam dicuntur obtinuiſſe. at nunc de Thamyri dicamus.

De Thamyri. Cap. XIV.

Thamyris Philammonis & Arſiæ filius, vel potiùs Agriopæ nymphæ vt quidam maluerunt, genere Threicius fuiſſe creditur, cum Agriopa fuerit incola Pharnaſſi: quæ cum in vtero geſtaret, fertur Odryſas migraſſe; cum Philammon eius nuptias recuſaret, vnde Thracem poſtea Thamyrim crediderunt. fuerunt.n. Odryſę vrbs Thraciæ per id tẽpus ſanè nobilis & obulenta. Thamyris igitur vbi adoleuiſſet, forma corporis præſtantiſſimus ob animi dotes omni laudum genere floruit. atque inter cæteras eius virtutes illa etiam commemoratur, quod eius carmen ita ſonorũ, itaque concinnum fuit vt ab ipſis Muſis compoſitum videretur. Scriptum reliquit Plutarchus in lib. de Muſica hũc bellum à Titanibus aduerſus Deos geſtum tanta concinnitate orationis, tantaque modulationis ſuauitate compoſuiſſe, vt nullum poema videri poſſet pręſtantius. Sed quoniam cum præſtantia ingeniorum ſemper ferè coniuncta eſt ſuperbia, arrogantia, & penè temeritas, & cæterorum in eo genere pręſtantium contemptus, auſus eſt Thamyris vel Muſas ipſas, per quas ipſe cæteras antecelluit, contemnere, conuiciis afficere, & in certamen cantus prouocare, cum gratias potius illis pro acceptorum magnitudine agere conueniret. Hic Thamyris cum eſſet in Meſſenia, atque ex OEchalia ciuitate Doriũ verſus (illud fuit verbis nomen) proficiſceretur, Muſaſque in certamen cantus prouocaſſet, dicitur illas obuias habuiſſe: cum quibus pactus eſt, ſi viciſſet, ſe velle cum omnibus congredi; ſin victus fuiſſet, illarum arbitratu ſe pœnas ſubiturum, vt ſcripſit Myrleanus Aſclepiades, qui a Muſis victus ſtatim oculis captus fuit, & canendi ſcientia priuatus, vt teſtatur Hom. in 2. Iliad. his carminibus.

—— καὶ Δώριον ἔνθα τε μοῦσαι
ἀντόμεναι, θάμυριν τὸν θρήϊκα παῦσαν ἀοι-
δῆς,

οἰχα-

οἰχαλίηθεν ἰόντα παρ᾽ εὐρύτε οἰχαλιῆος.
στεῦτο γὰρ εὐχόμενος νικησέμεν εἴπερ ἂν αὐταὶ
μοῦσαι ἀείδοιεν κοῦραι διὸς αἰγιόχοιο.
αἱ δὲ χολωσάμεναι πηρὸν θέσαν, αὐτὰρ ἀοιδὴν
Θεσπεσίην ἀφέλοντο, καὶ ἐκλέλαθον κιθαριστύν.

—— Et Dorion, hic vbi Muſæ
Oechalia Thamyrim redeuntem carmine Thracem
Priuarunt, fuit auſus enim ſe vincere Muſas
Cantando iactare, modo ne prælia vitent:
Occurrantq́ſibi Muſæ Iouis inclyta proles.
Iratæ Muſæ cæcum fecere ſed illum:
Et cantum, citharamq́ viro rapuere ſuperbo.

Cùm verò lyram in fluuium proximum abieciſſet, effecit vt is fluuius à iacienda lyra diceretur poſtea Balyra. Pauſanias tamen in Meſſeniacis id morbo Thamyri accidiſſe ſcribit, cũ & Homero, & alijs nonnullis persimile. Thamyri ob nullum Deorum contemptum, ſed ob aliquam naturalem imbecillitatem contigerit. Prodicus verò Phocaenſis, qui carmina in Minyadem compoſuit, apud inferos ſupplicium pati Thamyrim ſcripſit, ob ſuam in Deos temeritatem & arrogantiam: quod quidem rationi magis conuenit, cum tantæ arrogantiæ pœnæ luendæ breuiſſimum ſit tempus humanæ vitæ curſus. Ob eam calamitatem oculorum ferunt ceſſaſſe Thamyrim à componendis carminibus, quare dictæ ſunt illi Muſæ cantum & citharæ peritiam ademiſſe. At quam ridicula eſt Dii boni alienarum ineptiarum derſoris Zezis explicatio, quam prodidit Chil. 7. hiſt. 108.? Inquit enim Thamyrim nobilem fuiſſe poetam, qui mundi creationem quinque millibus verſuum complexus ſit, ſed cùm eſſet ſuperbus & arrogans eiuſque ſcripta periiſſent, fabulati sũt antiqui, illum cum Muſis certaſſe, & factum cæcum ac diuinam cantilenam illi fuiſſe ademptam. Hæc explicatio fabulæ quantopere frigeat, quis non ſentit? non enim propter has ambages, & nugas aniles, fabulæ fuerunt excogitatę ab antiquis: ſed (vt dicebam) quò nos Deorum metu & reuerentia ab inani arrogantia abſterrerent eorum exemplis, qui cum arrogantes fuiſſent, pœnas ingentes ſuæ temeritatis dederunt: vt eſſemus acceptorum à Deo beneficiorum memores, vt neque nimis aduerſis deprimeremur, neque fœlicibus rebus nimis extolleremur: quorum vitiorum vtrumque & Deo minimè placet, & homine ſapiente eſt omnino indignum. Hæ cauſæ fuerunt, vt mihi quidem videntur, multo honeſtiores & probabiliores cur fabulæ huiuſmodi fingerentur, quamuis alicuius hiſtorię fundamento fulciuntur. Atqui neque Zezis quidem ridiculas interdum explicationes ipſe deriderem, cùm humanum eſſe ſciam errare aliquando & labi ac falli, niſi & ille fuiſſet vel ipſo Thamyri arrogantior atque importunior, & ne multa dicam, niſi ille vel leuiſſimos cæterorum ſcriptorum errores grauiſſimè inſectaretur, nemo enim vir bonus atque prudens debet aliorum de dignitate quidquam detrahere ſcribendo; ſed omnia ſua ſcripta conferre & aduertere ad præſentium poſterorumq́; omnium vtilitatem & inſtitutionem, qui verò maledicta, nugas, res turpes literis committunt, tales haberi iure debent, qualia ſunt eorum ſcripta; quæ certè parum reperiuntur plerumque a moribus animique conſilio diſcrepare. at nunc de Marſya dicatur.

De Marſya. Cap. XV.

Marsyas quoque Phrygius tibicen ob ſimilem huic temeritatem & petulãtiam non leue ſupplicium ſubiuit. Hic Hyagnidis fuit filius, eius qui primus omniũ mortalium leges muſicas ad laudes Deorum, quibus in ſolemnitatibus Græci vſi ſunt, accommodauit, qui Marſyas auſus eſt cum Apolline de tibiarum peritia contẽdere. Fabulati ſunt hunc magna conſuetudine cum Cybele fuiſſe coniunctum, ſed diu poſtea peruagatum in Nyſam ciuitatem ad Dionyſum, qui ibi regnabat eo tẽpore, perueniſſe: vbi cum Apolline illic inuento, qui cum ob alia multa pręclara, tum ob inuentam citharam, & artem pulſandæ citharæ magno in honore habebatur, auſus eſt contendere: cum ipſe tibias in Minerua eiectas ſuſcepiſſet vt aiunt, iiſque inflandis factus iam peritior ſibi videretur.

Apollinem igitur in certamen muſices prouocauit ea conditione, vt victor victo quodcunque libuiſſet, imperaret, vt teſtatur Pauſanias in Phocaicis. Idcirco manſit ea conſuetudo poſtea in magnæ Matris ſacrificijs, vt adeſſent illis etiam tibię, vt ait Myrleanus Aſclepiades, in eo certamine igitur cum Apollo citharam pulſaſſet, mox ore cantabat: at Marſyas tibiis inflandis tantum erat peritus, quare etiam victus pœnas dedit ſuæ temeritatis. Qui rem etiam planius explicare voluerunt addiderunt his, quòd Nyſæi iudices ſunt electi quo tempore Marſyas cõtendit cum Apolline. nam primum tibijs ita eſt vſus Marſyas vt auditus ſtupore repleretur, appareretque ob ſuauitatem longè pręſtare aduerſario, cùm iudicibus oſtentare

Digitized by Google

ſimul artem decreuiſſent, aiunt Apollinem rurſus ad citharam cantum accommodaſſe, quare vicit tibias repetitas. at ille nitebatur docere: iudices quòd præter omnem æquitatem vinceretur: quod artis, at non vocis, comparationem fieri oporteret, ad quam cithara & tibiæ ſunt referendæ. non autem res duas cum vna conferri oportere. Apollo reſpõdit quòd nihil plus æquo obtineret, quia Marſyas quod ſibi conueniret, feciſſet, cum tibias inflaſſet: oportere hanc legem igitur vtriſque imponi, vt vel ambo, vel nemo ore vteretur, ſed ſolis digitis proprium vſum oſtenderet. Iſtud certamen commiſſum fuiſſe non procul à Celænis, ſiue (vt nunc vocatur) non procul ab Apamea ciuitate iuxta lacum, inquo ad vſum tibiarum optimi calami gignuntur, ſcriptum reliquit Strabo lib. 12. ex eo lacu dicuntur manare fontes Marſyæ fluminis, cum Ouidius libro 6. Metamor. Marſyam ſcribat fuiſſe ab Apolline in fluuium mutatum. Nam fama eſt apud eundem lacum tibias Minerua fuiſſe inuentas, quas cum illa inflaret, ſeque in lacu conſpexiſſet, oriſque turpitudinem vidiſſet, & tumorem, illas abiecit, Secedite a me, inquiens, malæ corporis deprauationes, vt ait Athenæus lib. 14. Has cùm reperiſſet Marſyas, qui multo ante bella Troiana floruit, non ſolum inflauit, cæteroſq́ue illarum peritia antecelluit, ſed etiam Doricæ muſicæ poſtea, geminatumq́ue tibiarum fuit inuentor, ſicut Amphion Lydię, vt teſtatur Plutar. in lib. de Muſica, atque apud Dorion oppidum Peloponneſi hic idem auſus fuerat Muſas ad certamen cantus prouocare. Fama eſt igitur Marſyam, vbi cum Apolline decertans victus fuiſſet, de pinu arbore propinqua fuiſſe ſuſpenſum, & excoriatum vt teſtatur Nicãder in his carminibus.

πολλάκι κ̀ πίτυος γοερῶς ἀπὸ δάκρυα τμῆξαι
μαρσύου ἧχι τε φοῖβος ἀπόφλοια δύσατο γυίων

Sapius

Sæpius & lacrymas de pinu triſtis ademit
Marſya, vbi Phœbus nudauit corticẽ membra.

Illud cum apud fluuium Midam prius vocatum, contigiſſet, effecit vt fluuius poſtea Marſya diceretur, e cuius ſanguine nati ſunt Satyri, vt ſcripſit Agatharchides in rebus Phrygijs. Pœnituit tamen celeriter Apollinem tantæ acerbitatis, quare chordas citharæ infregit: quas cum Muſæ inueniſſent, meſen addiderunt, Linus lichanon, Orpheus hypaten, Thamyris parhypaten. poſtmodo cithara & tibiis in antro Dionyſi depoſitis cum Cybaleu amaret, cum hac ad Hyperboreos vſque peregrinatur. E pelle Marſyæ vteris factus fuit, quem in Celenarum ciuitate fuiſſe ſcribit Herod. in Polymnia hoc pacto: οἱ δὲ ἐπειδὴ διαβάντες τὸν ἅλυν ποταμὸν ὡμίλησαν τῇ φρυγίῃ, δι᾽ αὐτῆς πορευόμενοι, παρεγένοντο εἰς κελαινάς, ἵνα πηγαὶ ἀναδιδοῦσι μαιάνδρου ποταμοῦ, καὶ ἑτέρου οὐκ ἐλάσσονος ἢ μαιάνδρου. τῷ ὄνομα τυγχάνει ἐὸν καταῤῥήκτης, ὃς ἐκ τῆς ἀγορῆς τῆς κελαινέων ἀνατέλλων ἐς τὸν μαίανδρον ἐκδιδοῖ· ἐν τῇ καὶ ὁ τοῦ σιλήνου μαρσύεω ἀσκὸς ἐν τῇ πόλι ἀνακρέμαται· τὸν ὑπὸ φρυγῶν λόγος ἔχει ὑπὸ ἀπόλλωνος ἐκδαρέντα, ἀνακρεμασθῆναι. *Iſti poſteaquam Halym traiecerunt fluuium Phrygia, per ipſam profecti Celænas adierunt: vbi ſcatent fontes Mæandri fluuij, & alterius non minoris Mæandro, cui nomen eſt Catarrhactes. hic oritur è foro Celænorum, & in Mæandrum influit: vbi eſt etiam Sileni Marſyæ vtris in ciuitate ſuſpenſus: eſt enim ſermo Phrygum quòd is Marſia ab Apolline excoriato fuit ſuſpenſus*. Fabulati ſunt autem illum Marſyæ caſum apud fluuium Mæandrum contigiſſe, veluti atteſtari videntur illa carmina Philippi.

ἵμερον αὐλήσαντι πολυτρήτων διὰ λωτῶν
 εἶπε λιγυφθόγγῳ φοῖβος ἐπὶ γλαφύρῳ,
μαρσύη, ἐψεύσω τεὸν εὕρεμα, τοὺς γὰρ ἀθήνη
 αὐλοὺς ἐκ φρυγίης οὗτος ἐληΐσατο
εἰ δὲ σὺ τοιούτοις τόδ᾽ ἐνέπνεες, οὐκ ἂν ὕαγνις
 τὸν ἐπὶ μαιάνδρῳ κλαῦσε δύσαυλον ἔριν.

Fabula de Lotis reſonabat dulce foratis,
 Audijt hoc Phœbus, talia dicta dedit.
Marſya non hoc inuentum tibi: Palladi at iſta
 De Phrygia eſt olim fiſtula rapta Dea.
Talia ſi inſtaſſes non fleuiſſet tua fata
 Mæandri ad gelidas triſtis Hyagnis aquas.

Nam certè quidem illud veriſſimum eſt quod olim prolatum fuit ab oraculo, quòd οἷα κ᾽ ἀνὴρ ἔρξῃ, τοῖον τέλος αὐτὸν ἱκάνει.
Quali a quiſque facit, talis finis manet ipſum.

Dicitur ea de cauſa vniuerſis tibicinibus dein de iratus fuiſſe Phœbus, quem Sacadę opera pſacatum poſtea fuiſſe memorant, cùm is primus Delphis Pythium cantum cecinisſet.

QVID per hanc fabulam ſignificare voluerint antiqui manifeſtum omnibus eſſe arbitror, quoniam dictum fuit ad ſuperborum & nimis elatorum animorum deprimendam temeritatem multas fabulas fuiſſe inuentas, quibus etiam conſolandis illis, qui moleſtiarum & calamitatum cumulis obruuntur, vt licet. nam vt Deus temerarios animaduertit, ita viros bonos aliqua calamitate oppreſſos adiuuat, quod & ipſum per fabulas antiqui nobis tradiderunt. Cretheis enim Hippolyti filia Acaſti vxor cùm capta fuiſſet Pelei deſiderio, neque tamen Peleo vt ſecum congrederetur perſuadere poſſet, illũ apud Acaſtum, quia ſuam pudicitiam tentaſſet, accuſauit. Hunc Acaſtus ſecum habens ad verticem Pelei montis adduxit, atque vinctum feris laniandum reliquit, vt ſcripſit Diognetus in rebus Smyrnæis. Verùm eius innocentiæ miſertus Iupiter enſem illi per Vulcanum miſit, quo ſe à feris tueretur. deinde cùm in vrbem veniſſet paucis comitantibus, Acaſtum debellauit, & imperio ipſe potitus eſt. Vt igitur non eſt viri ſapientis aduerſus diuinam Dei voluntatem ob præſentem fœlicitatem & opulentiam inſurgere, ſic in rebus aduerſis non eſt cedendum viribus tempeſtatis, ſed in vtriſque certa animi moderatione vti conuenit. nunc de Ixione dicamus.

De Ixione. CAP. XVI.

ENIMVERO multo his ſceleratior fuit Ixion Phlegyę filius, vt ſenſit Euripides; vt Aeſchylus, Antionis; vt Pherecydes, Piſiones & Aethonis; vt verò alii, Martis & Piſidices. Hic enim Diam filiam Einei, vel (vt alij maluerunt) Deionei vxorem duxit: cùm pollicitus eſſet ſe multa munera ſocero mox eſſe daturum. nam mos erat antiquorum patribus ſponſarum munera offerre: quod in his ſignificauit Homerus.

πρῶθ᾽ ἑκατὸν βοῦς δῶκεν, ἔπειτα δὲ χίλι᾽ ὑπέστη
αἶγας ὁμοῦ καὶ ὄϊς.

Dat centum prius ille boues mille inde capellas
Et pecudes promiſit.

Deioneus igitur cùm munera ob acceptam vxorem ab Ixione flagitaret acriuſque inſtaret, coactus Ixion inuitauit ſocerum tanquam ad conuiuium, & ad illa accipienda, quod ſe æquitate mitigatum ſimularet. hunc Ixion in foueam carbonariam, quam tenuiſſimis tabulatis

ſuperius, igne interius occultato, inſtruxerat, detulit. Cùm illum ob eam cædem furor inuaſiſſet, neque vllum vel Deorum vel hominum reperiret, à quo expiaretur, quia primus is auſus eſſet in affinitate coniunctum manus inferre, Iupiter non ſolùm eius miſericordia captus illum expiaſſe dicitur, quod eum magnopere pœnituiſſet, ſed etiam in cœlum acceptum liberaliter tractaſſe, & à ſecretis conſtituiſſe. Hic igitur pro tanta Iouis in ſe liberalitate ac munificentia Iunoni ſtuprum inferre conatus eſt. quod cùm illa Ioui ſignificaſſet, non facilè credidit Iupiter, quippe cui Bellerophontis & Hippolyti caſus eſſent cogniti; ſed rem palam oculis intueri voluit. dicitur igitur nubem in Iunonis formam coegiſſe, quam Ixioni obiecit, cùm qua congreſſus Centauros ſuſcepit. ob id facinus cùm gloriaretur Ixion, paſſimque eblaterarct, ac eam, quam aduerſus Iouem commiſerat, turpitudinem tacere non poſſet, fuit è cœlo ad inferos ob ſuam loquacitatem deiectus hic rotæ ferreæ fuit alligatus, circa quam angues complures conuoluebantur, perpetuoque rotæ circumuolutæ motu agitabatur, vt nunquam poſſet quieſcere; quod ſignificauit Virgil. 1. Georg. in his:

Inuidia infœlix furias amnemq́; ſeuerum
Cocyti metuet, tortosq́; Ixionis angues,
Immanemq́; rotam.

Et Tib. lib. 1.

Illic Iunonem tentare Ixionis auſi
Verſantur celeri noxia membra rota.

Memoriæ prodidit Strabo lib. 9. Phlegyam non patrem, ſed fratrem fuiſſe Ixionis, cuius filius fuit Pirithous, & Chiron, & alii.

HAEC ſummatim ea ſunt quæ de Ixione ſcripta apud antiquos inueniuntur: nunc quæ explicatio his attribuatur, veſtigemus. Zezes grauiſſimè Pindarum ac Palæphatum philoſophum exagitat, tanquam vel ſibi domeſticā ſuppellectilem furati ſint, vel Deorum immortalium templa ſpoliarint. Pindarum quidem, quia dixerit, quod vbi Ixion cùm nube ab Ioue ſummiſſa concubuiſſet filium progenuit ſine Gratiis Hyperphialum, qui rem habuit cùm equabus Magneſiis in Pelio monte, ex quibus natum eſt genus partim matribus, partim patri ſimile. At Palæphatum, quoniam Centauros dixit appellatos filios Ixionis, quia cùm tauri agreſtes in Theſſaliam venientes fruges deuaſtarent; tum iuuenes fortes equos aſcendentes in tauros impetum fecerunt, ac ſtimulis pupugerunt: cùm verò eos agreſtes procul fuiſſent cōſpicati, exiſtimarunt ſuperna parte homines, inferiore equos eſſe, quia nemo equum ante id tempus conſcenderat, & quia tauros illos pungentes vidiſſent, Centauros appellaſſe: quæ quo pacto tantum abhorreant ab antiqua ſimplicitate, & credulitate hominum, non video. At quam abſurdam ipſe poſtea attulit expoſitionem Dii boni? Dicit enim Nubem ſeruam fuiſſe vocatam apud Pharaonem, quam Ixion pupugerit, & ex ea natum ſit Centaurorum genus, qui à pungenda Aura ſeu Nube ita ſint dicti. Quis vnquam per Deos immortales pungere in rebus Venereis vſurpauit? neque illud ſanè ſatisfacit, quod nititur in Græcorum fabulis modò Aegyptiorum, modò Chaldeorum exemplis illas comprobare: cùm multò magis etiam moribus & ſacrorum ritibus hæc ioca diſtarent inter ſe, & conſuetudine orationis, quam vel veſtium forma, vel regionum interuallo. quod ſi Aura apud Pharaonem ſerua vocabatur aut oportebat in ea regione fabulam hanc fuiſſe inuentam, aut oſtendere illam in Theſſaliam veniſſe, aut de his melius fuiſſe tacere, quam dicere illa quæ neſciuntur. Natus eſt Pirithous è Dia & Ixione, qui propter familiaritatem Centauros conuocauit ad nuptias. at tum ſacrificaſſet Diis cæteris, oblitus Martis, Deum illum habuit iratum & infenſum: inde effectum eſt vt Dei ira & vino impulſi ſint, vt manus laſciuè in mulieres Lapitharum iniicerent. vnde celeberrima illa pugna & clades exorta eſt. Quod Ixion inſidias ſocero ſtruxerit, id hiſtoricè dictum eſt; & pœnitentia deinde captus dicitur furore mentis fuiſſe correptus. Id homicidium cùm primum commiſſum fuiſſet inter coniunctos, nemo eius conſuetudinem aut amicitiam expetebat: quare de patria profugere coactus eſt: & à rege quodam (nam Ioues Reges omnes ob recentem Iouis memoriam dicebantur) per benignè acceptus expiatus fuit, & à ſecretis creatus: quare hæc narrata ſunt, vt de Ioue. Hactenus mihi conuenit cum Zeze; quia hæc ad hiſtoricam narrationem ſpectare cenſeo. Huius regis vxoris pudicitiā clam tentaſſe dicitur Ixion, quod illa grauiter ferens rem interim diſſimulans aperit marito. Is non facilè credens vxori, rem oculis tenere voluit: tum mulierculam quæ Nephelè vocabatur inſtruxit pro vxore, ac vxori mandauit, vt iuberet eum in certum locum ſtatuta hora noctis conuenire, quod cum præſtolaretur. Is igitur, vt ſtatutū fuerat veniens pro vxore regis cum ſerua rem habuit, ex qua natus eſt Imbrus is qui primus Centaurus fuit vocatus. Dicuntur nati fuiſſe præterea ex ipſo Ixione & nube Odites & Orneus.

Digitized by Google

neus & Phlegræus & Pholus & Riphæus, à quo dicti ſint montes. Poſtea verò dicti ſunt Centauri non ſolum illi qui ab Ixione originem duxerunt, ſed plerique in Theſſalia ad Pelium mõtem habitantes, quòd in taurorum morem in hoſtes impetum facerent, eſſentque propè in re militari furibundi. Hi primi equos celeres atque deſultorios, vt aiunt conſcendere, & pugnare ex equo inuenerunt. cum frena etiam ab ipſis Lapithis, & ephippia, & omnis equeſtris ſuppellex fuiſſet inuenta. Inde fabuloſè dictum eſt Ixionem: à Ioue expiatum in cœlum fuiſſe acceptum, & Iunonis tentaſſe pudicitiam, & ob eam cauſam ad inferos detruſum. Nam ob cognitam temeritatem fuit Ixion à ſecretis remotus, ex aulica familia deiectus, & miſerrimus omnium factus, cum perpetua tamen ambitione, gloriaque vexaretur. Cùm verò ex illa naſcatur inuidia neceſſariò, ideo dictus fuit ad inferos detruſus, rotæque perpetuo motu circumuolutæ inter ſerpentes alligatus: quæ narratio non parum in inuidos & ambitioſos homines conuenit, vt ait grauiſſimus autor Plutarchus in Agide & Cleomene hoc pacto:

ὐκ ἀτόπως τινὲς οὐδὲ φαύλως συγκεῖσθαι πρὸς τὸς φιλοδόξους ὑπονοοῦσι τὸν ἐπὶ τῷ ἰξίονι μῦθον, ὡς δὴ λαβόντι τὴν νεφέλην ἀντὶ τῆς ἥρας καὶ τῶν κενταύρων οὕτως γενομένων, καὶ γὰρ οὗτοι τῆς ἀρετῆς ὥσπερ εἰδώλῳ τινὶ τῇ δόξῃ συνόντες, οὐδὲν εἰλικρινὲς οὐδ' ὁμολογούμενον, ἀλλὰ νόθα καὶ μικτὰ πολλὰ πράττουσιν, ἄλλοτε ἄλλας φορὰς φερόμενοι, ζήλοις καὶ πάθεσιν ἐπακολουθοῦντες. *Non abſurdè ſanè, neque imperitè in ambitioſos Ixionis fabulam conuenire nonnulli arbitrati ſunt: quod is Nubem pro Iunone compreſſerit, atque ita natum eſſe Centaurorum genus. Nam qui gloria tanquam imagine quadam virtutis alliciuntur, illi nihil ſincerum, nihilq́; laudabile, ſed multa illegitima & abſurda agãt neceſſe eſt, multiſq́; agitationibus ferantur, cupiditatibus, & oĩbus animorũ affectibus obſequẽtes.* Illi enim qui pro virtute gloriam ex quibuſuis rebus conſectantur, aut qui pro vera ſapientia falſam amplectuntur, multa indecora faciant oportet: quare monſtro ſimiles Centauri ex nube naſcuntur, Ea quoniam nullus eorum ſtatus eſt diuturnus, qui per illegitimas artes ad honoris apicem gloriæque contenderint, idcirco remotus à ſecretis & ad inferos detruſus fuit Ixion, vbi perpetua pœna, præteritorum recordatione ſcilicet, diſcruciatur. Ego ſanè non parum præclarè hoc etiam fictum à poetis fuiſſe, neque inutiliter ad inſtitutionem vitæ cenſuerim, quod tanto grauius ſcilicet iure optimo ſupplicium eſſet Ixionis, quam cæterorum omnium qui apud inferos torquerentur: quanto maiora hic beneficia à Deo acceperat: quoniam id præclare ſcriptum eſt, quod cui plus remittitur, is plus debet. Hoc eſt, fabulam hanc ideo fuiſſe fictam, vt per hanc ſignificarent antiqui maximè omnium vitiorum inuiſam eſſe Dijs immortalibus acceptorum beneficiorum obliuionem: atque id etiam multo magis, cum quis non modò obliuiſcitur, ſed etiam iniurias infert pro beneficijs: quod ſcelus vindicem eſſe Deum denique experitur. Hoc tamen vitium cæterorum omnium ferè maximè patet, quod non ſemel experti ſunt principes plerique qui ſibi ab illis parari inſidias ſenſerunt, quos ante omnes charos habebant, & ad maximas opes, ſupremóſve honores prouexerant: ſed & nuper prope ſingulare ætatis noſtræ ornamentum ac omnium bonorum perfugium Franciſcus Medices, Sereniſſimus Magnus Dux Hetruriæ Secundus: quem & ipſum, & Carolum Sereniſſimum Archiducem Auſtriæ ex omnibus principibus noſtræ tempeſtatis ſolos, meo quidem iudicio, ob humanitatem, prudentiam, moderationem animi, magnificentiam, gloriam in omni genere virtutis, verè regios & imperare dignos auſim dicere. Ac de Ixione ſatis, nunc de Siſypho dicatur.

De Siſypho. Cap. XVII.

SISYPHVS cuius filius fuerit, non patet; quẽ tamen nonnulli Aeoli fuiſſe arbitrati ſunt, cùm illud Ouidi. & Horat. & Hom. libro ζ. Iliad. ita Aeolidem appellauerit:

Σίσυφος αἰολίδης, ὁ δ' ἄρα γλαῦκον τέκεθ' υἱόν
Siſiphus Æolides, cuius de ſemine Glaucus
Editur.

Nam Apollonii enarrator *οὐκ ἀπ' αἰόλου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν αἰόλε.* non ab Aeolo ſcilicet, ſed ab iis qui genus ducunt ab Aeolo, Siſyphum Aeolidem vocatum fuiſſe exiſtimauit. Fuerunt qui putarint Meropen vnam ex Pleiadibus illi nupſiſſe, de qua ita inquit Ouid. lib. 4. Faſtorum:

Septima mortali Merope tibi Siſiphe nupſit.

Ex qua Glaucum, qui etiam Taraxippus vocatur, qui fuit in Iſthmo in hippodromo ab equis diſcerptus, & Creontem ſuſcepit. Habuit ex aliis etiam fœminis alios filios, Therſandrum, Ornytionẽ, Almum, Metabum, Hoſmũ, Porphyrionem alioſque complures: atque Ephyram ciuitatem Peloponneſi habitauit, vt teſtatur Homerus Iliad ζ.

Digitized by Google

ἐστὶ πόλις ἐφύρη μυχῷ ἄργεος ἱπποβότοιο.
ἔνθα δὲ Σίσυφος ἔσκεν, ὃ, κέρδιστος γένετ' ἀν-
δρῶν.

Eſt Ephyre vrbs Argi vicina feracis equorum,
Siſyphus hic habitat: cuius prudentia mira eſt.

Hũc aſtutiſſimum omnium mortalium fuiſſe memorant: quippe cum Autolyci ſua tempeſtate inſignis & nobilis latronis, qui non ſolũ iurein rando, ſed etiam præſtigiis ita homines decipiebat, vt alias res pro aliis caperent, fallacias repulerit. Cùm enim greges Siſyphi, qui tunc imperabat Corinthi, Autolycus aliquando occultaſſet, illoſque mutatos reddere conaretur fruſtra id egit: quoniam his gregibus Siſyphus ſuum nomen ſub vngulis vna litera contentum inuſſerat. Id vbi vidiſſet Autolycus amicitiam contraxit cum Siſypho, atque illi Anticleam filiam in matrimonium dedit; ex quibus nata eſt filia eiuſdem nominis, quare Laertes pater Vlyſſis poſtea vxorem duxit: de qua ita Homerus meminit lib. λ. Odiſſ.

ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ μητρὸς κατατεθνηκυίης
αὐτολύκου θυγάτηρ μεγαλήτορος ἀντίκλεια,
τὴν ζωὴν κατέλειπον ἰὼν εἰς ἴλιον ἱρὸν.

Atque anima acceſſit defuncta deinde parentis
Anticlea alto Autolyci de ſemine nata.
Quam viuam liqui cum ſacra mœnia Troia
Acceſſi.

Fama eſt quod Iupiter Aeginam Aſopi filiã in locum vocatum Phliuntem portauit, vt illã comprimeret: quam cùm Aſopus quæreret, non ſolùm Siſyphus indicauit, ſed etiam compreſſam à Ioue fuiſſe dixit. At Aſopus vt cognoſceret an vera eſſent quæ dicerentur, ad illã properauit: quam rem cùm cognouiſſet Iupiter, hanc in inſulam ſui nominis vertit, & id ſupplicium Siſypho impoſuit, vt ſaxum quoddam prægrande aſſiduè ſupra montem apud inferos portaret, quod vbi ad montis verticem acceſſiſſet; ſua ſponte reuoluebatur ad radices montis, neque vlla vi retineri poterat: vt ait Pauſanias in Corinthiacis, & Homerus luculentiſſimè expreſſit lib. λ. Odiſſ.

καὶ μὴν Σίσυφον εἰσεῖδον κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα,
λᾶαν βαστάζοντα πελώριον ἀμφοτέρῃσιν.
ἤτοι ὁ μὲν σκηριπτόμενος χερσίν τε ποσίν τε
λᾶαν ἄνω ὤθεσκεν ποτὶ λόφον. ἀλλ' ὅτε μέλ-
λοι
ἄκρον ὑπερβαλέειν, τότ' ἀποστρέψασκε κρα-
ταιΐς,
αὖτις ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λᾶας ἀναι-
δὴς,
αὐτὰρ ὅγ' ἂψ ὤσασκε τιταινόμενος κατὰ δ'
ἱδρὼς
ἔρρεεν ἐκ μελέων, κονίη δ' ἐκ κρατὸς ὀρώρει.

Siſyphon hic vidi duros perferre labores,
Ambabus manibus portantem pondera ſaxi.
Hic etenim manibus nixus, pedibuſq; rotabat
Ingens ad collem ſaxum: vis magna deorſum
Sed voluebat idem, vt collem ſuperare parabat.
Rurſus & id campum deuoluebatur in imum.
Tum miſer hic rurſus repetebat pondera ſudor
Membra lauabat ei, labor eſt renouatus & idẽ.

Siſyphum mortuũ eſſe in Iſthmo & ſepultũ conſtat, vt eſt in Corinth. apud Pauſan. Non defuerunt tamen qui Siſyphum aliis de cauſis & multo probabilioribus ad inferos deiectum id pati ſupplicium arbitrati ſunt: nam quidam dixerunt, quia, cùm eſſet Deorũ à ſecretis: arcanas res Deorum diuulgaſſet, illud ſupplicium Deorum ipſorum iudicio apud inferos meruiſſe. alii inquiunt illum variis tormentorum generibus hoſpites qui ad illum acceſſiſſent, excruciare ſolitum quamobrem illi pœnæ meritò apud inferos illum fuiſſe addictum. Alii putarunt addictum fuiſſe illi ſupplicio propter perfidiam, quòd dæmonas feſelliſſet, qui dicunt eum mortuum deſcendiſſe ad inferos & Plutonem decepiſſe. nam moriturus iuſſit vxorem inſepultum cadauer eiicere, quod cum illa feciſſet, petiit à Plutone vt ad vxorem caſtigandam liceret accedere, à qua tantopere fuiſſet neglectus, quòd citò rediret. vbi Pluto illud conceſſiſſet, ad ſuperos reuerſus noluit amplius redire ad inferos; ſed à Mercurio vi detractus illi ſupplicio addictus fuiſſe dicitur.

ATQVE hæc omnia ferè illa ſunt quæ de Siſypho ab antiquis memoriæ ſunt prodita. nunc quid hęc ſignificent, inquiramus ac primum omniũ explicatum fuit ſuperius nihil magis diuinæ naturæ conuenire quam beneficentiam, & liberalitatem, & benignitatem: nihilque tam repugnare quàm crudelitatem & auaritiã quippe cum crudelibus & auaris amicus Deus eſſe non poſſit; qui per beneficentiam viris bonis fit amicus. Cum enim Deus amet beneficos quantopere odio habere putandus eſt illos, qui etiam bene de ſe meritos iniurijs afficiunt? Etenim cum à ſecretis Deorum factus fuiſſet Siſyphus, pro accepto tanto beneficio cum etiam fidem violarit, meritò grauiſſima patitur ſupplicia. Sin in hoſpites etiam crudelis extitit, meritò experitur quæ ſint crudelitatis præmia quia omne improbitatis genus vindicẽ denique habet Deum. Si quidquam rurſus in Deorum contumeliam locutus fuit, ac Deorum arcana vulgauit quominus Dii ab hominibus colerentur, nihil creditus eſt pati pręter improbitatis

ac ſce-

Digitized by Google

ac ſceleris grauitatem. Vt igitur deterrerent homines ab auaritia & à crudelitate, eosque ad liberalitatem, & humanitatem, & acceptorum recordationem adhortarentur, & ad Deorum cultum, ad ſeruandam fidem magiſtratibus,& regibus. qui nobis honorem detulerunt,hæc ficta ſunt ab antiquis. Lucretius tamen libro tertio in eos hanc fabulam conuenire ſcribit, qui magiſtratus & honores à populo expetũt cum ſumma animi contentione: neque vnquam obtinere poſſunt, vel quòd indigni habeantur,vel quòd in hoc etiam maxima vis ſit fortunę. Sic enim ait Epicureus poeta:

Siſyphus in vita quoque nobis ante oculos eſt,
Qui petere à populo faſces, ſæuaſq; ſecures
Imbibit, & ſemper victus,triſtiſq; recedit
Nam petere imperium. quod inane eſt, nec datur vnquam,
Atque in eo ſemper durum ſufferre laborem.
Hoc eſt aduerſo nixantem trudere monte
Saxum, quod tamen à ſummo iam vertice rurſũ
Voluitur,& plani raptim petit æquora campi.

Tanta verò præſtantia fuit antiquorum artificum in fabulis confingendis, vt non vnam rem tantum ſub his contineri voluerint, ſed illas in diuerſas ſententias poſſe diſtrahi vt multiplex vtilitas ex his caperetur. Per hanc ipſam fabulam igitur homines ab ambitione reuocabant, qua nihil prope eſt humano generi pernicioſius: neque enim debet ſtatim confugere ad laqueum,qui repulſam paſſus eſt,vel ſi præſtantior cæteris exiſtat ſed arbitrari multa ſtultè fieri ab imprudente multitudine, aut ab inconſideratis iudicibus cùm maxima ſit vbique inſipientium copia. ſin alicuius ſceleris ſibi conſcius extiterit, qui paſſus eſt repulſam, tum debet vniuerſæ vitæ ſuæ rationem examinare, & quod in ſe parum rectum cognouerit corrigere, ſe ad probitatem quam maximè accommodare, ſeque dignum præbere,qui cæteris hominibus imperet: quippe cum nullum imperium ſit vel fœlix vel diuturnum, vbi impuri viris bonis; ſtulti, ſapientibus,imperiti peritiſſimis, in rebus adminiſtrandis dominantur. Alii crediderunt Siſyphi ſaxum ſtudium eſse mortalium, atque collem illum ſiue montem eſse vniuerſum huiuſce vitæ curſum: verticem ad quem Siſyphus nitebatur ſaxum aduoluere, eſse tranquilitatem & animi quietem inferos eſse homines, Siſyphum animam. nam cùm anima iuxta ſententiam Pythagoricorum è cœlo diuinitus in hæc corpora miſsa fuerit, quæ omnium diuinorum arcanorum fuit conſcia nititur omnibus viribus ad fœlicitatem, vitęque tranquillitatem peruenire, quam alij in cumulandis opibus, alii in honoribus & magiſtratibus,alii in gloria & celebritate rerum geſtarum eſſe arbitrantur, alij in ſcientiarum cognitione, alij in eximia corporis forma, aut ſanitate, aut nobilitate, aut in rebus huiuſmodi: qui cum re optata potiti ſunt,rurſus in imum relabuntur, & qui ante in diuitijs comparandis erat anxius, nunc eſt in acquirendis honoribus,nunc in recuperanda valetudine ſolicitus, atque ita ſemper in aliquam relabitur perturbationem, neque ad ſummam tranquilitatem poteſt vnquam peruenire. Siſyphus igitur à Ioue ad inferos detruſus non inſulſe dictus fuit ſaxum fruſtra ad montis verticem aduoluere,cum quod ad ſummum perueniſſe videbatur, tum rurſus deuoluebatur in planitiem. Alij rem ad hiſtoriam traducunt, dicentes Siſyphum fuiſſe Teucri ſcribam, qui ante Homerum Troiana bella ſcripſerit, à quo ceperit Homerus Iliada, qui cùm arcana pateſeciſſet quædam Troianis, graue ſupplicium ſubiuit.

De Tantalo. Cap. XVIII.

TANTALVS etiam, quem apud inferos torqueri modò timore impendentis ſaxi, modò rerum victui neceſſariarum penuria dixerunt,impurus, & acceptorum beneficiorum immemor fuit. Hunc Euſebius Iouis & nymphæ Plote filiũ narrauit in ſecundo Euangelicę præparationis, cùm tamen Ioannes Diaconus & Didymus Iouis & plutus Nymphæ filium fuiſſe arbitrentur: quem Zezes hiſt. 10. chil. 5. Pluto quidem matre genitum, at patre Imolo Lydiæ rege ſcribit. Lucianus in dialogo de Dipſadibus,Aethonis filium illum fuiſſe cenſuit, vt teſtantur hęc carmina:

τοῖα παθόντ' εἶμαι καὶ Τάνταλον αἴθονος υἱὸν
μηδ' ἄμα κοιμῆσαι διψαλέην ὀδύνην.

Talia ferre puto quoque Tantalon Æthone natũ,
Qui nullo potuit fonte leuare ſitim.

Fuerunt qui dixerint Deos aliquando in hoſpitium ab hoc fuiſſe acceptos. qui cùm lautũ conuiuium illis paraſſet,Pelopem filium cęſum inter cæteras epulas appoſuit; vt alii arbitrantur,quod illum immolarat ad epularum magnificentiam, cùm omnium rerum vel cariſſimum filium illis obtuliſſet. id cùm Dii cæteri cognouiſſent, ab iis epulis abſtinuerunt, præter vnam Cererem, quæ ob raptæ filiæ dolorem penè deſipiens inconſultò humerum edit. tum Dii reliqui eius filii miſerti,eum rurſus iecerũt in lebetem ac recoctum vitę reſtituerũt,vt ſcripſit

pſit Pindarus in Olympicis in Hierone Syracuſio his verbis:

ἐπείνιν καθαροῦ λέβητος ἐξεῖλε
κλωθὼ ἐλέφαντι φαίδιμον
ὦμον κεκαδμένον.
Quod ipſum è puro lebete exemit
Clotho elephantino ſplendidum
Humero decoratum.

Nam & Lycophron bis pubeſcentem appellauit Pelopem, quia iunior reſtitutus à diis fuit, quam erat priùs, vt patet ex his:

ὃν δὴ δὶς ἡβήσαντα καὶ βαρὺν πόθον
φυγόντα ναυμέδοντος ἁρπακτήριον.
Acceſſit huic pubes decora bis, grauem
Cupidinem vitauit is Neptuniam.

Cùm verò illi deeſſet humerus, quem comederat Ceres, Dei eburneum feciſſe dicuntur: qui humerus omnium poſtea Pelopidarum ſignum fuit, vt Spartis pilum, ſicut teſtatur Iſacius. verùm quia Deorum epulas per humanam cædem Tantalus contaminaſſet, violaſſetque ius hoſpitii, cùm experiendorum Deorum cauſa filium mactaſſet, vt alii maluerunt perpetuo epularum deſiderio ad inferos detruſus addictus eſt, qui tamen præſentes lautiſſimo regioque apparatu ſemper habet epulas, neque vllo pacto illas poteſt attingere, quamuis inſatiabili fame excruciaretur. Huic impedimento quidam putarunt eſſe Furias, quo minus illas attingeret, vt ait Virg. lib 6.

—— lucent genialibus altis
Aurea fulcra thoris, epulæq; ante ora parata
Regifico luxu: Furiarum maxima iuxta
Accubat: & manibus prohibet contingere menſas,
Exurgitq; facem attollens, atque intonat ore.

At Homerus lib. λ. Odyſſ. non à Furiis terreri ait Tantalum apud inferos, ſed perpetua ſiti vexari, & in aqua eſſe perpetuò, quæ vſque ad mentum aſſurgit: ſed quoties labris attingere conatur, illa ſtatim refugit: quod ipſum faciunt varia fructuũ genera, quorum deſiderio ſemper diſcruciatur, vt eſt in his:

καὶ μὴν τάνταλον εἰσεῖδον χαλεπ' ἄλγε' ἔχοντα,
ἑςαότ' ἐν λίμνῃ, ἡδὲ προσέπλαζε γενείῳ.
στεῦτο δὲ διψάων, πιέειν δ' οὐκ εἶχεν ἑλέσθαι.
ὁσσάκι γὰρ κύψει ὁ γέρων πιέειν μενεαίνων,
τοσσάχ' ὕδωρ ἀπολέσκετ' ἀναβροχθέν. ἀμφὶ δὲ ποσσὶ
γαῖα μέλαινα φάνεσκε, καταζήνασκε δὲ δαίμων.
δένδρεα δ' ὑψιπέτηλα κατακρῆθεν χέε καρπὸν,
ὄχναι καὶ ῥοιαὶ, καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι,
συκαῖτε γλυκεραὶ, καὶ ἐλαῖαι τηλεθόωσαι.
τῶν ὁπότ' ἰθύσει ὁ γέρων ἐπὶ χερσὶ μάσασθαι
τὰς δ' ἄνεμος ῥίπτασκε ποτὶ νέφεα σκιόεντα.
Tantalon hic vidi duros perferre labores.
Namque erat in ſtagno mentum tangente, ſitiq;
Aſſidue vrgebat: potandi at nulla facultas.
Nam quoties in aquam deflectit labra, refugit
Vnda leuis toties abſorpta, ac terra videtur
Sub pedibus: rurſusq; leuem Deus euocat vndam.
Hic ſunt arborei fœtus: præſtantia mala
Punica, ſunt oleæ, ſunt ficus, pomaq; forma
Inſigni: ſenis allectant quæ cuncta palatum.
Sed quoties manibus tentat decerpere fructus,
Protinus hos ventus celeres in nubila portat.

Alii putarunt lapidem illius capiti imminere qui quoties bibere conaretur, toties illius caput percuteret: atque ſaxum Tantali ſupplicium ita eſſe ſcripſit Cic. lib. 4 Tuſc. diſput. cui miſeriç, ægritudini ſcilicet, proximus eſt is, qui appropinquans aliquod malum metuit, exanimatuſque pendet animi: quam vim ſignificantes mali, poetæ impẽdere apud inferos ſaxum Tantalo faciunt ob ſcelera, animiq ue impotentiam & ſuperbiloquentiam Euripides in Oreſte nullo in loco ob timorem poſſe Tantalum conſiſtere ſcribit, cùm ſaxum illi perpetuò immineat. quam pœnam illum pati inquit ob immoderatam linguæ petulantiam & dicacitatem, vt eſt in his:

οὐκ ἔστιν οὐδὲν δεινὸν ὧδ' εἰπεῖν ἔπος,
οὐδὲ πάθος, οὐδὲ ξυμφορὰ θεήλατος,
ἧς οὐκ ἂν ἄραιτ' ἄχθος ἀνθρώπου φύσις.
ὁ γὰρ μακάριος, κ' οὐκ ὀνειδίζω τύχας,
διὸς πεφυκὼς, ὡς λέγουσι ταντάλος,
κορυφῆς ὑπερτέλλοντα δειμαίνων πέτρον
ἀέρι ποτᾶται, καὶ τίνει ταύτην δίκην.
ὡς μὲν λέγουσιν, ὅτι θεοῖς, ἄνθρωπος ὢν
κοινῆς τραπέζης ἀξίωμ' ἔχων ἴσον,
ἀκόλαστον ἔσχε γλῶσσαν, αἰσχίστην νόσον.
Nil tam graue eſt, laborioſum tam nihil,
Ærumna nulla, vel Dei ira incommodum,
Quod non virum natura mox ſuſceperit.
Olim beatus ille (nec fortunam ei
Obiicio) natus (vt ferunt) Ioue Tantalus,
Saxum timens ſibi imminet quod vertici,
Pœnam hanc luit, quòd peruolat per aera,
Cauſa eſt, vti ferunt, quod is vir cum foret,
Menſa Deorumq; aſſideret, improba
Lingua fuit vſus: quod viro turpiſſimum eſt.

Tibullus autem in lib. 1. videtur id tantum datum fuiſſe Tantalo ſupplicium exiſtimaſſe, quòd eſſet in aqua, perpetuaque ſiti cruciaretur, vt patet in his.

Tantalus eſt illic & circum ſtagna ſed acrem
Iam iam poturo deſerit vnda ſitim.

Atque

Digitized by Google

Atq. Ouid. illud ſupplicium Tantalo irrogatum inquit ob loquacitatem, quia ſecreta Deorum mortalibus diuulgauerit, vt patet in his.

Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat
Tantalus: hoc illi garrula lingua dedit.

Alii ob raptam ab Ioue Aeginam Aſopo patri indicatam eam pœnam ſubiiſſe Tantalum fabulantur, quod alij Siſypho tribuerunt. Verum Corn. Gallus poeta præſtantiſſimus luculẽtis carminibus rem totam complexus fuit, quod ob immoderatam linguæ licentiam ſcilicet Tantalus ad inferos fuit detruſus, quod ibi perpetua fame ac ſiti premebatur, quod lingua eſt inter certos clathros viro prudenti coercenda; quæ ſi tacenda patefecerit, perpetuas calamitates loquacibus parit in poſterum. ſic enim inquit:

οὗτος ὁ πρὶν μακάρεσσι συνέστιος, οὗτος ὁ νηδὺν
πολλάκι νεκταρέου πλησάμενος στόματος,
νῦν λιβάδος θνητῆς ἱμείρεται· ἡ φθονερὴ δὲ
κρᾶσις ἀεὶ χείλευς ἐστὶ ταπεινοτέρη.
πίνε λέγει τὸ τόρευμα, καὶ ὄργια μάνθανε σιγῆς
οἱ γλώσσῃ προπετεῖς ταῦτα κολαζόμεθα.
Qui ſatur ante fuit fœlix conuiua Deorum
Nectare, qua ſuperis pocula nota Deis:
Nunc cupit humanas epulas: ſed ſemper ab ore
Vnda fugit mediis ſtat ſitibundus aquis.
Vnda bibe affatur, ac diſcito iura ſilenti.
Conuenit iſta pati lingua proterua quibus.

Alii, inter quos fuit Zezes, Didymuſque putarunt hanc pœnam irrogatam Tantalo, quia nectar & ambroſiam ſuis ęqualibus impertiuerit; vt ait Pindarus in his carminibus.

μετὰ τριῶν τέταρτον
πόνον, ἀθανάτων ὅτι κλέψαις
ἁλίκεσσι συμπόταις
νέκταρ ἀμβροσίαν τε δῶκεν.
Poſt tres quartum
Laborem immortalium quod furatus
Coætaneis conuiuis
Nectar ambroſiamq́ dedit.

Hic filium habuit Broteam, Pelopem, atque Nioben, Baſcylum, quod vxorem habuit Anthemoiſiam Lyci filiam. & de fabuloſis quidem hactenus.

TANTALVM Iouis & Plutus filium quidam dixerunt, alij Plotæ nymphæ, alij Aethonis, non ea quidem de cauſa, ſicuti putarunt quidam, quia plures fuerit Tantali: ſed quia alii alia ratione fabulam eandem interpretantur, cùm omnes tamen ad vnum atque eundem finem tendant. nam cur Iouis eſt filius? quia Tantalus vir rerum diuinarum atque naturalium peritiſſimus fuiſſe creditus eſt, quæ cognitio non contingit cuiuis, vt ſenſerunt Pythagorici, ſed illis tantum quorum animæ è Iouis ſphæra præcipuè in hæc corpora euocatę fuiſſent, aut qui Iouem haberent in ſuo horoſcopo dominantem, cuius vis vt opulentiam, ita ſapientiam ſubminiſtrat in natiuitatibus. Verùm cum illa æthera ſuperna regio ignea credita ſit ab Anaxagora & Empedocle, non fuit abſurdum Tantalum Aethonis filium exiſtimari ardentis ſcilicet & igniti ætheris. Hic accepiſſe Deos in conuiuium dicitur, atque Pelopem illis epulandum appoſuiſſe, cuius Ceres humerum comedit: quod quid aliud ſignificat, quã perpetuas calamitates, quæ ferendę ſunt hominibus bonis atque ſapientibus, dum rebus diuinis ſũt intẽti? iã vel filii, vel chariſſima ſunt relinquenda, vt diuina ſectemur. Eſt enim rerum humanarum fœlicitas ad ſceleratos multo magis, quam ad viros bonos propenſa: nam cui multa occurrant difficilia, ille vel Dei eſt exiſtimandus amicus, ſi ęquo animo ferat, vel certè breui futurus eſt, qui per hæc incommoda virorum bonorum conſtantiam & animi magnitudinem exercet. Hic cum ditiſſimus eſſet adeò rerum diuinarum cognitioni fuit intentus, vt diuitiis poſthabitis omnes voluptates corporis contempſerit: quare dictus fuit à nonnullis in maxima omnium voluptatum copia ab imminente ſaxo deterritus, quò minus illis perfrueretur. Hic nectar & ambroſiam hominibus impertiuit, quia fuit rerum cœleſtium ſuauiſſimæ atque ſubtiliſſimæ cognitionis inuentor: nam nullum nectar iucundius eſt quam Dei cognitio. Quod erat igitur ſaxum illius ceruici aſſiduè imminens? aſſiduus labor & ſtudium quod rebus cognoſcendis tribuitur, quæ animi cura cum nos reuocet à voluptatibus corporis, dicta eſt à ſtultis vna Furiarũ, eaq́ue maxima ab epulis præſentibus deterrere: abundabat enim voluptatum copia ob diuitias, at non fruebatur ob animi ſolicitudinem.

Alii tamen vt auaros ad liberalitatem reuocandos hanc fabulam detorquent, qui dicunt opulentos Iouis filios dici propter diuitias: eoſdemq́ue condemnatos perpetuę ſiti, quia nulla ſit vel in maxima copia diuitiarum ſatietas: quippe cum illarum deſiderium cum copia creſcat. quare ita inquit Horatius de quodam auaro in 1. Sermonum:

Tantalus à labris ſitiens fugientia captat
Flumina: quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur.

At Cic. vt putauit ex ſuperius recitatis, curas & timores inanes videtur putaſſe è mentibus

hominum per hanc fabulam expellendos, quod etiam ſenſit Lucret. in his carminibus:

Nec miſer impendens magnum timet aere ſaxu
Tantalus (vt perhibent) caſſa formidine torpens:
Sed magis in vita Diuum metus vrget inanis
Mortales, caſumq́, timent, quem cuique ferat ſors.

Et profectò nullus timor viro ſapienti conuenit, niſi offendendæ diuinæ bonitatis, cùm potius per Reuerentiam, ac beneuolentiam Deus vt pater & bonorum omnium autor ſit colendus, quam timendus vt horribilis & ferox. Alii putarũt linguæ procacitatem nos admoneri per hanc fabulam eſſe cohibendam, alii ad reuocandos ab omni improbitate & crudelitate homines, cum ſcelerum omnium grauiſſimus denique vindex ſit Deus. Alii crediderunt ſignificari per hanc fabulam profanis & impuris hominibus religionis arcana non eſſe detegenda: quoniam apud profanum vulgus eadem eſt harum rerum, quę etiam ciborum ratio: qui alios pro valetudine ac viribus ſtomachi nutriũt alios interimunt, aut impellunt in grauiorem morbum. Nam vt quiſque eſt vir bonus, ita in bonam partem rerum ſacrarum cognitionem accipit. nunc de Tityo dicatur.

De Tityo. Cap. XIX.

Tityvs quoque propter improbitatem, temerariamq́ue libidinem, non leue ſupplicium apud inferos pacti dictus eſt. Hic fuit Iouis & Elaræ Orchemeni filius, vt ſcripſit Apol. lib. 1. & Apollod. lib. 1. Bibliothecę. Fabulantur Latonã ab hoc de ſtupro interpellatam fuiſſe, quare ſagittis dicitur ab Apolline fuiſſe cæſus. vt in his teſtatur Apollonius Rhodius:

ἐν κ̓ ἀπόλλων φοῖβος ὀϊστεύων ἐτέτυκτο
βούπαις, ὄπω πολλὸς ἔην, ἐρύοντα καλύπτρης
μητέρα θαρσαλέως τιτυὸν μέγαν. ὅν ῥ᾽ ἐτέκεν γε
δῖ᾽ ἐλάρη, θρέψε δὲ κ̓ ἂψ ἐλοχεύσατο γαῖα.

Hic inerat Phœbus puer, ac petit ille ſagittis
Ingentem Tityum matri vim ferre parantem.
Hic Phœbi ſecurus eam iam ceperat illum
Diua Elare peperit. Tellus nutriuit alumnum.

At Euphorionis fuit opinio quòd Tityus non Latonę, ſed Dianę vim inferre conatus fuit. Scripſit prętεrea Pherecydes, quod Iupiter Elaram Orchomeni filiam compreſſit, qui cum Iunonis zelotypiam formidaret, illam prægnantem intra terram occultauit, vnde natus eſt Tityus, cuius matre mortua terra illum nutriuit, quare dictus fuit terrę alumnus. Callimachus in lauacrum Dianę non ab Apolline, ſed à Diana confoſſum Tityum fuiſſe oſtendit, cum inquiat:

ἄρτεμι παρθενίη τιτυοκτόνε.
O virgo Tityi domitrix Diana.

At Pauſan. in Laconicis ſcriptum reliquit in quodam templo poſitas fuiſſe Apollinis & Dianæ imagines à quibus vtriſque Tityus ſagittis conficeretur. Hæc autem ad Panopeum Lebadiæ locum omnia cõtigiſſe dicuntur, vt ait Strabo libro 9. Pauſan. in Phocenſibus ſepultum in agro Panopenſi fuiſſe Tityum ſcribit iuxta quẽdam torrentem, cuius ſepulchrum ad trientem, vnius ſtadii accedebat. Hunc poſt eam cladem ab Apolline & Diana acceptã deiectum fuiſſe ad inferos memorant, atque ibi proſtratum & ligatum fuiſſe vt ſe mouere nullo pacto poſſet, fuiſſeque magnitudinis admirabilis, quippe cum iugera nouem terrę eius corpus vaſtum cooperiret, vt teſtatur Tibullus in his.

Porrectusq́, nouem Tityus per iugera terra,
Aſſiduas atro viſcere paſcit aues.

Hunc à duobus vulturibus aſſiduè laniari, eiuſque iecur comedi finxerunt: quod vbi ſemel fuerit abſumptum, tum denuo reuiuiſcit, ne immortalis pœnæ argumentum ac fundamentum deficiat, vt ait Homerus libro λ. Odiſſeæ:

καὶ τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱὸν
κείμενον ἐν δαπέδῳ, ὃ δ᾽ ἐπ᾽ ἐννέα κεῖτο πέλεθρα.
γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον.
δέρτρον ἔσω δύνοντες, ὃ δ᾽ οὐκ ἀπαμύνετο χερσί.

Hic Tityum vidi terræ omniparentis alumnum
Proſtratum: tenet ille nouem nam iugera terræ.
Hinc atq. hinc vultur iecur immortale vorabat
Omentum ingreſſus, manibus non ille repellit.

Virgilius tamen libro ſexto vnum tantũ vulturem Tityo attribuit, at non vt Homerus alterum vtrinque qui iecur illius roſtro laceraret, cum ita rem totam luculenta oratione exprimat:

Necnon & Tityum terræ omniparentis alumnum
Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, roſtroq́, immanis vultur adunco
Immortale iecur tondens, fœcundaq́, pœnis
Viſcera, rimaturq́, epulis: habitatq́, ſubalto
Pectore: nec fibris requies datur vlla renatis.

Hæc ea ſunt quæ de Tityo ab antiquis ſcriptoribus memoriæ prodita ſunt: ex his veritas nunc eſt exprimenda.

STRABO lib. 9. fabulam hanc ad hiſtoriam

tranſtulit,

Digitized by Google

tranſtulit, dicitque quo tempore Apollo dictus eſt è cœlo in terras aduentaſſe, ac homines manſueſeciſſe, qui prius arborum ſyluestrium fructibus tantùm veſcebantur: Tityum tyrannum Panopeæ crudeliſſimum, hominem fuiſſe violentum, atque prorſus flagitioſum, quem Apollo ſagittis confecit: vt interemit poſtea Pythonem. Deinde vt eius exemplo cæteri ſcelerati ab omni turpitudine & crudelitate deterrerentur, dictus fuit Tityus ea pœna apud inferos crudeliſſimè torqueri Lucret. lib. 3. ad rei Venereæ cupiditatem, animique ſolicitudines hanc fabulam retorſit, cum dicat fieri non poſſe omnino multa, quæ traduntur de inferis neque Tytium, ſi par iecur vniuerſo terrarum orbi habuiſſet, perpetuum dolorem ita pati potuiſſe, ſed per hæc animi curas antiquos ſignificare voluiſſe, vt ab iis retrahamur: ita enim inquit:

Sed Tityus nobis hic eſt in amore iacentes
Quē volucres lacerāt, atque exeſt anxius angor:
Aut alia quauis ſcindunt torpedine curæ.

Alii crediderunt tantum fuiſſe creditum Tityum, quia ſignificare voluerunt antiqui nullas vires eſſe tantas, quantas vis iuſtitiæ caſtigare aut opprimere non poſſit, cùm quid vel à potentiſſimis & fortiſſimis hominibus iniquum committitur. Neque enim vllus eſt tantus armatorum numerus, nullæ tam vigiles cuſtodię, nulla tam firma præſidia, nulla coniuratio, ſi æquitate careat, quam Deus vel per imbecillos homines deprimere, & profligare non facilè poſſit. Alii tamē vultures illos Tityi præteritorum ſcelerum recordationes eſſe cenſuerunt, quæ animum aſſiduè vellicant peccantium, eumque torquent, quippe cùm vindictam Dei & animaduerſionem omnis improbitas quaſi pręſagiat, quæ paulatim ſcelera per veſtigia conſequitur. Vt igitur ad ęquitatem mortales adhortarentur, eoſque deterrerent ab omni impietate & crudelitate, ne aduerſus Deum vel homines quiſpiam improbus eſſe impunè auderet, hęc ab antiquis memorię ſunt prodita. Illę omnium fabularum pręſtantiſſimæ ſanè ſunt iudicandæ, quæ in plures corrigendorum morum vias diduci poſſunt, neque ſimplicem habent explicationem, atqui non ſolum morum rationem corrigendorum ſub his ego latere cenſeo, ſed etiam rerum naturalium quandam explicationem. Eſt igitur Tityus calamus ſegetum intelligendus, quippe quem τίτυρον vocant: verùm cum litera detracta ſit, viſum eſt hominis nomen, cùm quid ſignificaret, neſciretur. Hic Tityus Elaræ Orchomeni, & Iouis fuit filius. Quid ita? quoniam cum Orchomenus fluuius ſit Theſſaliæ, cuius filia eſt Elara Nympha, lacteus humor in ſeminibus ſcilicet: quoniam ſine fluuialibus Nymphis calamus ſegetum non poſſet naſci, cum ſit humor generationis in rebus omnibus principium. Quid Iupiter ſit, iam ſæpius dictum eſt. Hanc Nympham Iupiter compreſſit, quoniam certis temporibus genitalem temperiem atque humorem ſemina ex aere concipiunt. qua ad ortum excitantur, quod manifeſtum eſt in quibuſdam ſeminibus; quæ non, niſi ad certum tempus, virginitatem ſeruare poſſunt: quo ſpacio tranſacto vel naſcantur neceſſe eſt, vel humor ille genitalis, qui ſemina conſeruat, excitatus paulatim exhalat, donec ex anima illa ſemina relicta penitus putreſcant. cum eo tempore prægnans ſit ſemen, ex Iouéque concipiat, ſub terram demittitur, ne Iuno aſperius in ipſum ſæuiat: nam vetus frumentum ab aeris iniurias non ita commodum eſt ſementibus. Erumpit poſtea ex ipſa terra non ſemen quidem, quod iam putrefactum eſt, cùm intra terram moriatur: ſed calamus, quia Tityus eſt. hic ab ipſa terra educatur, quare vocatus eſt terræ alumnus. Hic inſurgit in cœlum, & tanquam in Latonam impetum facturus ſagittis Apollinis & Dianę conficitur ac proſternitur. Nihil hoc aliud ſignificat, quam calamum, vbi ad iuſtam longitudinem excreuerit, mox Solis & Lunæ opera ad maturitatem perduci, ita vt denique à meſſoribus proſternatur. Nam neque Luna ſola ad maturitatem perduceret, quia opus eſt calore: neque id ſolus Sol efficeret, quia ſolus calor exſiccaret, niſi humoris temperamentum adiuuaret. Inde fertur Tityi ita cæſi iecur à vulturibus comedi, quoniam inutilia ſint pani conficiendo exteriores frumēti cortices, idque quod eſt interius totum ad vſum panis conferat. Diſtenditur autem nō in nouem, ſed in multa terræ iugera, quæ omnia frugibus operiuntur. Hæc igitur fabula totam ſerendi, metendique tritici, & panis conficiendi rationem continet, quippe cùm ita ſemper Tityi iecur renaſcatur, & immortale ſit: quod ſignificat annuam agricolarum diligentiam. At nunc de Titanibus dicamus.

De Titanibus. CAP. XX.

TITANES, qui bellum aduerſus Iouem ceperunt, crebriſque fulminibus detruſi ſunt ad inferos, Terræ & Cœli filij fuiſſe dicuntur, vt ſcriptum eſt ab Aeſchylo in Prometheo his carminibus:

Digitized by Google

ἔνταυθ' ἐγὼ τὰ λῷστα βουλεύων, πιθεῖν,
τιτᾶνας, οὐρανοῦ τε καὶ χθονὸς τέκνα,
οὐκ ἠδυνήθην.

Titanibus nam conſulebam ego optime,
Parere: Cæli Terra & almæ filÿs.

Quod ſcripſit etiam Orpheus in hymnis:

Τιτῆνες γαίης τε, καὶ οὐρανοῦ ἀγλαὰ τέκνα.
Titanes cæli ac terræ clariſſima proles.

Hi Titanes bellum aduerſus Iouem ea de cauſa ſuſceperunt, quia (vt dictum eſt in Ioue) ante Saturnum Ophio & Eurinome filia Oceani, qui Titanes vocati fuerunt, Dijs imperabãt. At Saturnus Ophione poſtea debellato, cum Rhea paleſtra Eurynomen viciſſet, illis imperium extorſit. Alij tamen Titanum Saturni fratrem dixerunt, ad quem, cum maior eſſe natu Saturno, iure hæreditario imperium pertinebat: ſed tamen matre ac ſororibus precantibus impetrauit à fratre Saturnus vt ipſe imperaret, qui etiam imperauit Titanibus vt ait Apollonius lib. 2. Argonaut.

ἔνθα μὲν οὐρανίδης φιλύρῃ κρόνος εὖτ' ἐν ὀλύμπῳ
τιτήνων ἤνασσεν. (ωφ

—— imperio regeret Titanas vt olim
Hic etiam Philyra in magno Saturnus Olympo.

Ea tñ lege vt filios, ſi qui mares de ſe naſcerẽtur, occideret: ne ad illos poſt Saturnũ imperiũ deferretur ſed rediret ad Titanum. Cùm Iupiter clàm contra fœdus educatus fuiſſet, regnumque paternum occupaſſet, Titanus ac illius filii arma ſumpſere, bellumque Ioui tanquam illegitimè, & contra patrium iuſiurandum imperanti, intulerunt. Verùm cùm Iupiter fuiſſet à Themide monitus, vt pelle Amaltheæ capræ pro integumento vteretur, quod illa futura eſſet iis formidabilis, Titanas bello vicit quare cum pro euentu bellorum iuſtæ cauſſę putentur pugnandi, omnibus glorioſa Iouis victoria credita eſt. Sed antequam Iupiter bellum aduerſus Titanes adoriretur, omnes Deos iurare ſuper ara coegit, quod ſibi fidem in ferendo auxilio ſeruarent: quare Ara illa poſtea fuit inter ſidera collocata, vt ait in his Arati interpres de ſententia Eratoſthenis: *ἐρατοσθένης δέ φησι, τοῦτο τὸ θυτήριον εἶναι ἐφ' ᾧ τὸ πρῶτον οἱ θεοὶ συνωμοσίαν ἐποιήσαντο, ὅτε ἐπὶ τοὺς τιτᾶνας ἐστράτευσεν ὁ ζεύς, κυκλώπων κατασκευασάντων. inquit autem Eratoſthenes hanc Aram illam eſſe, ſuper qua primum Dei iurarunt, cum Iupiter bellum aduerſus Titanas ſuſcepit, à Cyclopibus extructa.* Dicuntur fuiſſe inter cæteros Titanes Prometheus, Crius Pallas, Anytus, & Centimanus Aegæon, qui Briareus etiam vocabatur; & Gyges, qui fuit Ponti ac terræ filius creditus, quem tamen non aduerſus Iouem bellum ſuſcepiſſe ſcripſit Ion in Dithyrambis, ſed ad cuſtodiam Iouis fuiſſe è mari à Thetide euocatum. Alii Gigantem fuiſſe, at non Titanem putarunt, qui belli aduerſus Iouem particeps fuerit, ſed poſtea per id bellum ex Eubœa in Phrygiam fugerit, vbi demum interiit, vt ſcripſit Tarthæus. Bellum id à Titanibus aduerſus Deos geſtum ſcriptum fuerat ab Eumelo antiquo poeta heroicis elegantiſſimis carminibus. Fama eſt Titanas omnium mortalium primos metendi artem à Cerere fuiſſe doctos, ſicuti ſcripſit libr. 4. Apollon. in his:

Δηὼ γὰρ κείνῃ ἐνὶ δή ποτε νάσσατο γαίῃ.
τιτῆνας δ' ἔδαεν στάχυν ὄμπνιον ἀμήσασθαι.
Namque Ceres quondã terris habitauit in illis,
Titanas docuit pingues ſuccidere ariſtas.

Cùm hi aduerſus Iouem pugnantes vulnerati fuiſſent, dicuntur ex illorum ſanguine, qui in terram defluxit; varia viperarum genera, lætiferorumque ſerpentum eſſe exorta, vt teſtatur Nicander in Theriacis hoc pacto:

ἀλλ' ἤτοι κακόεργα φαλάγγια σὺν καὶ ἀνιγρὰς
ἑρπηστάς, ἔχιάς τε, καὶ ἄχθεα μυρία γαίης
τιτήνων ἐνέπουσιν ἀφ' αἵματος.
Serpentes, pariterq́; phalangia noxia, & atrum
Vipereum genus, & quæ terra plurima monſtra
Producunt, ſunt Titanum de ſanguine nata.

Poſtea verò quàm Titanes victi fuerunt, ludi Olympici dicti ſunt in honorem Iouis ad perpetuam eius victoriæ memoriam inſtituti ab Hercule Idæo: in quibus præter cæteros Apollo Mercurium curſu ſuperauit, ac Mars vicit pugillatu: atque inde ſeruatum fuit vt tibiarum moduli ſalientibus quinquertionibus accinerentur, quod genus id carminis ſacratum eſſet Apollini, qui primus Olympicas palmas tuliſſet. Hæc pauca occurrebant, quæ de Titanibus in præſenti commemorarem. At nunc veritatem ex his eliciamus. Aegyptii memorię prodiderunt Titanas Cœli filios fuiſſe quadraginta & quinque, quos ille è variis mulieribus ſuſceperit; atque decem & ſeptem ex his è Titæa, qui cùm ſinguli proprium nomen haberẽt omnes tamen dicti ſunt à matre Titanes. mater cùm prudens & benefica fuiſſet, diuinos honores eſt ſortita, & poſt mortem terra vocata; quæ cùm filias multas habuiſſet, maiorem natu Rheam & reginam vocarunt. Hæc fratres educauit, & cùm regni ſucceſſores optarentur, data eſt in matrimonium vni ex fratribus Hyperioni, de quo duo filii ſunt ſuſcepti, mas & fœmina ſcilicet, atque hunc ob pulchritudinem

Solem,

Digitized by Google

Solem, illam Lunam appellarunt. Alii fratres veriti regnum non amplius ad ſe eſſe peruenturum, facinus ſceleris plenum excogitant Hyperionem iugulare, Solemque paruulum adhuc in Erydano fluuio ſuffocare: quod conſilium vbi è ſententia contigiſſet, Luna pręmœrore ſe de tecto precipitauit. Mater cùm illam crudelitatem ægerrimè ferret, dicitur monita fuiſſe per ſomnum à filio non eſſe lugendum, quia Titanes aptam Deorum caſtigationem aſſequerentur oportunè, atque ſe & ſororem in immortalia corpora per diuinam clementiam fuiſſe conuerſos, cùm ipſe Sol ſacer ignis vocandus ſit Sol in cœlo, at ſoror Luna: quod etiam paulò pòſt accidit, vt ait Diodorus Siculus in tertio hiſtoriarum. Pauſanias in Corinthiacis Titanem aſtronomiæ peritum fuiſſe ſcribit, quare frater Solis dictus fuit, quòd in obſeruandis anni temporibus, negociorumque omnium oportunitatibus fuit diligentiſſimus. Primus enim ex annuo Solis curſu cognouit quibus temporibus quæ ſtirpes, aut quę ſemina terræ ſint committenda: quos fructus Sol facilè augeret ac concoqueret. Hanc rerum & aſtronomicarum & agendorum negociorum rationem atque cognitionem cum mortalibus perhumaniter impertiuiſſet, dictus eſt & ipſe, & eius filii cœlum affectaſſe, Iouemque de regno deiicere voluiſſe, idque ſibi & ſuis filiis ſubiicere. tum Iupiter fulmen accepiſſe dictus eſt, & in illos contorſiſſe. Quid aliud verò ſunt fulmina, quam immiſſus à diuina bonitate ardentiſſimus ignis, ſiue ſcientiæ rerum cœleſtium deſiderium, cùm cœleſtia ſcire cupientes diuina bonitas ad ſe rapiat? neque enim ſine ope diuina, vel ſine vi ſiderum, ad cœleſtium cognitionem accendimur aut peruenimus. Eſt ſiquidem vis ignea ſanguinis iis qui ad harum rerum cognitionem ſe erigunt: quippe cùm Muſas animas ſphærarum cœleſtium arbitrentur, vt ſignificauit Virgilius libro ſecundo Georgicorum:

Me vero primum dulces ante omnia Muſæ,
Quarum ſacra fero ingenti percullus amore
Accipiant: cœliq́; vias, & ſydera monſtrent.

At quibus frigidioris ſanguinis natura extiterit, illi ad voluptates potius incitati ſunt & propenſi, quam ad vllas diſciplinas; quod paulò poſt innuit idem poeta in his:

Sin has ne poſſim naturæ accedere partes,
Frigidus obſliterit circum præcordia ſanguis:
Rura mihi, & rigui placeant in vallibus amnes.

Hunc ſanguinis calorem, totiuſque corporis temperamentum tanquam ſtimulum habemus ad res ſingulas, contra quem ſi quid conamur, vel fruſtra, vel non ſine ſumma difficultate moriuntur. Alii Saturnum eſſe Titanem crediderunt ſiue tempus, vt ſcripſit Orpheus in hymno in Sat.

ποικιλόβουλ᾽, ἀμίαντε, μεγασθενὲς, ἄλκιμε τιτάν.

Conſilio pollens, pure, ac fortiſſime Titan.

Nam cum omnia ex tempore naſci videantur tanquam mortalem facultatem ſuperatura, tū hæc cœli calore paulatim victa intercidunt, ceduntque diuinis illis ſempiternis corporibus, quibus velle repugnare, ſeque æquare videbantur. Decidunt igitur res humanę ictæ fulmine, quia vt generationis ita corruptionis artifex eſt calor. Quare per hanc fabulam ſignificarunt antiqui res humanas, quæ temporibus quibusque naſcerentur, ac tempus ipſum, quaſi illarum fratrem diuinis corporibus cedere: quorū caloris viciſſitudine omnia ad interitum & ad ortum properarent: quippe quę vbi ob imbecillitatem tandem ignem exhalarint, in cętera elementa, ex quibus compoſita fuerant, ſoluantur. Has igitur res humanas quidam Titanes, diuinas verò virtutes, Iouem, & Herculem, & variis Deorum nominibus appellarunt. cùm verò tēpus è cœlo natū ſit, & ex annuo Solis curſu resque in eo agantur & per id naſcantur, quæ generationi ſunt ſubiectæ, idcirco Titanas eſſe apud inferos, & eoſdem patres hominum, ac Deorum dixerunt, vt teſtatur Hom. in hymno in Apollinem:

κέκλυτε νῦν μοι γαῖα, καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
τιτῆνές τε θεοὶ, τοὶ ὑπὸ χθονὶ ναιετάοντες,
τάρταρον ἀμφὶ μέγαν, τῶν ἐξ ἄνδρες τε, θεοί τε

Audi nunc Tellus, & quod tegis omnia cęlum,
Titaneſq́; Dei colitis tellure ſub alta
Tartara qui tenebroſa: viri ſunt vnde, Deiq́;

Atque Orpheus in hymno in Titanes illos omnium animalium fontem appellat, quæ vbique habitant, vt eſt in his.

τιτῆνες γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀγλαὰ τέκνα.
ἡμετέρων πρόγονοι πατέρων, γαίης ὑπένερθεν
οἴκοις ταρταρίοισι μυχῷ χθονὸς ἐνναίοντες.
ἀρχαὶ, καὶ πηγαὶ πάντων θνητῶν πολυμόχθων,
εἰναλίων, πτηνῶν τε, καὶ οἳ χθόνα ναιετάουσιν.
ἐξ ὑμέων γὰρ πᾶσα πέλει γενεὰ κατὰ κόσμον.

Titanes cœli ac terræ clariſſima proles.
Noſtrorum proaui patrum: tellure ſub alta
Tartara qui colitis nigrantia fons, & origo
Cunctorum pariter mortalibus optima rebus.
Quæ mare q̄ terras habitant, quæque ætheris oras,
Namq́; viget per vos apiè natura animantum.

Alii Titanem Solem eſſe crediderunt, cuius

vxor eſſet terra: quoniam ex his omnia euidentiùs naſcantur. Quidam elementorum amutationes per hanc fabulam explicaſſe antiquos crediderunt, ac Titanes vocarunt illa elementa, quæ terreſtre quiddam & craſſum intra ſe continerent, quæ vi corporum ſuperiorum inferius aſſiduè detruduntur. Nam vapores ſemper ſurſum vi ſolis attrahuntur, qui vbi ad ſuperiora peruenerint, virtute diuinorum corporum vel ſoluuntur in puriſſima elementa, vel repelluntur inferius, quę dimicatio eſt ſempiterna. hanc verò per fabulam Titanum antiqui ſapientes illa ipſa ſignificabant. atque hæc ad phyſicam rationem. Quòd verò nemo impune aduerſus Deorum religionem ſit temerarius: iam ſæpius explicatum eſt: quare ethicam explicationem in hac fabula non inueſtigabo. at nunc dicatur de Gigantibus,

De Gigantibus. CAP. XXI.

DICVNTVR Gigantes è Terra, Cœlique ſanguine nati fuiſſe, quo tempore Saturnus pudenda patris abſcidit, vt ait Heſiodus in Theogonia his verſibus:

ὅσσαι γὰρ ῥαθάμιγγες ἀπέσσυθεν αἱματόεσσαι,
πάσας δέξατο γαῖα· περιπλομένων δ' ἐνιαυτῶν
γείνατ' ἐριννῦς κρατερὰς, μεγάλους γίγαντας.

Sanguinea quotquot gutta cecidere recepit
Terra omnes: eadem rurſus voluentibus annis
Horrendas peperit Furias, magnoſq́ Gigantes.

Et Orpheus libro octauo ſacri ſermonis:

οὓς καλέουσι γίγαντας ἐπώνυμον ἐν μακάρεσσιν
οὕνεκα γῆς ἐγένοντο, καὶ αἵματος οὐρανίοιο.

Hos ideo ſuperi cuncti dixere Gigantes,
E Terra quod ſunt nati & de ſanguine Cœli.

Hanc eandem opinionem habuit etiam Acuſilaus, vt teſtatur Apollonii enarrator. nam paulò ſuperiùs oſtendit Heſiodus Saturnum in inſidiis collocatum cùm falce per noctem pudenda patri abſcidiſſe. Alii non Saturni opera natos, ſed ſolius Terræ filios Gigantes eſſe tradiderunt, vt ſenſit Apollodorus libro primo, quos ab irata Opi ſiue terra editos fuiſſe dixerunt, quia occiſi fuiſſent Titanes, eoſquę in Deorum vltionem genitos, vt in his ſignificauit Apollonius:

ἀλλ' ὁ μὲν ἢ ὀλοοῖο τυφωέος, ἠὲ καὶ αὐτῆς
Γαίης εἶναι ἔικτο πέλωρ τέκος. οἷά πάροιθεν
χωομένη Διῒ τέκεν.

Aſt hic horribilis vt Typhęo, pignoribus vt
Terra perſimilis, quæ Telius edidit olim
Almo irata Ioui.

Homerus libro λ. Odyſſ. Neptuni & Iphimedeæ filios Gigantes exiſtimauit, qui Oſſam & Olympum montes imponere Pelio conati ſunt, vt in cœlum ad expugnandum Iouem conſcenderent. ſic enim inquit:

τὴν δὲ μετ' ἰφιμέδειαν ἀλωῆος παράκοιτιν
εἰσίδον, ἣ δὴ φάσκε ποσειδάωνι μιγῆναι.
καί ῥ' ἔτεκεν δύο παῖδε μινυνθαδίω δὲ γενέσθην
ὦτόν τ' ἀντίθεον, τηλέκλειτόν τ' ἐφιάλτην.
οὓς δὴ μηκίστους θρέψε ζείδωρος ἄρουρα.
καὶ πολὺ καλλίστους μετά γε κλυτὸν ὠρίωνα.
ἐννέωροι γὰρ τοίγε, καὶ ἐννεαπήχεες ἦσαν
εὖρος, ἀτὰρ μῆκός γε γενέσθην ἐννεόργυιοι.
οἵ ῥα καὶ ἀθανάτοισιν ἀπειλήτην ἐν ὀλύμπῳ
φυλόπιδα στήσειν πολυάϊκος πολέμοιο,
ὄσσαν ἐπ' ὀλύμπῳ μέμασαν θέμεν, αὐτὰρ ἐπ' ὄσσῃ
πήλιον εἰνοσίφυλλον, ἵν' οὐρανὸς ἀμβατὸς εἴη.

Vxor Aloei poſt hanc eſt Iphimedea
Viſa mihi: quæ Neptuno duo pignora magno
Edidit, hi parui ſunt primo tempore nati:
Otus diuinus, valde inclytus inde Ephialtes.
Nutriit hos paruos tellus pulcherrimus horum
Natus vterque fuit, poſt eximium Oriona.
Atque nouem cubitos ambo creuere nouennes
In latum: longumq́ nouem corpus fuit vlnas.
Hi ſuperis pugnamq́ grauem. bellumq́ minatè
Pragrandes montes, vt cęlum poſſet adiri,
Inuoluere, Oſſam frondoſum, mox & Olympum
Cum ſyluis ſtabuliſq́ ſuper te Pelion altum.

Iſti dicuntur non ſolum corporis magnitudine præcelluiſſe, viribusque inuictis fuiſſe, ſed etiam terribili planè aſpectu, capillis è capite promiſſis, barba prolixa, pedibusque anguineis vt ait Ouid. lib. 5. Faſt.

Terra feros partus immania monſtra Gigantes
Edidit, auſuros in Iouis ire domum.
Mille manus illis dedit: & pro cruribus angues:
Atque ait, in magnos arma mouete Deos.
Extruere hi montes ad ſydera ſumma parabant,
Et magnum bello ſollicitare Iouem:
Fulmina de cœli iaculatus Iupiter arce
Vertit in autores pondera vaſta ſuos.

Hi in Phlegræis cãpis, vel, vt alii maluerunt, ad Pallenen habitarunt, qui cum eſſent admirabili corporis proceritate & ſaxa & ignitas arbores in cęlum iaculabantur, vt teſtatur his verbis Iſacius: ἡ γῆ τὰ τῶν τιτάνων ἀγανακτοῦσα, ἐν φλέγραις, τῆς παλλήνης γεννᾷ δρακοντόποδας καὶ βαθυγενείους, καὶ βαθυχαίτας γίγαντας, οἳ, πέτρας καὶ δρῦς πεπυρακτωμένας ἠκόντιζον πρὸς τὸν οὐρανόν· ὧν πρῶτος πορφυρίων καὶ ἀλκυονεύς. *Terra res geſtas aduerſus Titanas ęgrè ferens in Phlegris Pallenes anguineis pedibus.*

Digitized by Google

bus, eximieq́ crinitos & barbatos Gigantes peperit, qui ſaxa, quercuſq́ flammatas iaculati ſũt in cœlum, quorum principes erant Porphyrio & Alcioneus. Fuerunt autem complures qui arma aduerſus Deos ſumpſerunt, quare Sophocles in Trachinijs inquit:

οὔθ' ὁ γηγενὴς στρατὸς γιγάντων.

Neque terrigenum exercitus gigantum,

Iſti cùm ſuper altiſſimos montes illos conſcendiſſent, dicuntur ſaxa ingentia in Deos iaculati, ex quibus illa quæ in mare deciderunt, factæ ſunt inſulę, vt ait Duris Samius: at illa quæ in terram ceciderunt, montes. Erat autem rumor inter Deos nullum è Gigantibus poſſe occidi, niſi quiſpiam ex mortalibus in eius belli ſocietatem fuiſſet aſſumptus: tum verò Iupiter Palladis conſilio Herculem ſocium aſciuit, qui primus omnium Alcyoneum ſagitta confoſſum interemit. Veruntamen cùm ſemper fortior reuiuiſceret, Minerua impetu facto extra orbem Lunę illum extraxit, qui ita obijt. Iupiter & Hercules Porphyrionem Iunonem violantẽ occidunt: Apollo læuum oculum, Hercules dextrum Ephialtæ ſagittis effodiunt. Hercules poſt hunc Eurytum querno telo de medio ſuſtulit. Hecate Clytium, Minerua Enceladum, ac Pallantem obtruncauit, ac poſtea Alcyoneum congreſſus ad Iſthmum Corinthiacũ interemit, cuius mira erat magnitudo. Cùm Polybotes per mare fugiens in Con inſulam peruéniſſet, inſequens hunc Neptunus partem inſulę reuulſam in illum contorſit pro telo, quæ recidens Niſyros inſula facta eſt, Mercurius Hippolytum, Diana Grationem, Mars Miamtem, Parcæ Agrium & Thoonem trucidarunt. Reliqui Iouis fulmine perierunt, vt teſtatur Apollod. lib. 1. Biblioth. Scripſit Pauſanias in Arcadicis Bathon vallem quandam fuiſſe, in qua vulgatum fuit Gigantes prælium aduerſus Deos commiſiſſe: quo in loco rem diuinam facere fulguribus, tonitruis, ac procellis mos fuit, ad eius certaminis imitationem. Alij fabulati ſunt Silenos quoque ad hoc bellum acceſſiſſe, atque Sileni aſinum magnitudinem ac molem hoſtium admiratum magna voce rudere cœpiſſe: quamobrem Gigantes aliquod inſigne ac formidabile monſtrum aduerſus ſe rati ad illud bellum aduentaſſe, continuò in fugam vertuntur ad eius rei perpetuam memoriam dicitur aſinus fuiſſe inter ſidera collocatus. Alij dixerunt in Sicilia fulmine ictum fuiſſe Typhonem, vt teſtatur Heſiodus vbi hæc carmina ſcribit.

φλὸξ δὲ κεραυνωθέντος ἀπέσσυτο τοῖο ἄνακτος
οὔρεος ἐν βήσσῃσιν ἀϊδνῆς παιπαλοέσσης.

Flammaq́; manauit de caſo fulmine rege,
Saxoſi ad montis radices vallibus imis.

Quidam Pithęcuſas, vocatas inſulas Gigantum fuiſſe putarunt. atque in Phlegræis agris id commiſſum fuiſſe prælium qui locus eſt pagus in Thracia. Alij eos natos fuiſſe ea conditione tradiderunt, vt quamdiu eſſent in eo agro, in quo nati erant, tamdiu eſſent immortales; quare Palladis conſilio ex eo agros extractos periiſſe. Alij fabulati ſunt Gigantes è Phlegra Campanię vicina pulſos ab Hercule terram ſubiiſſe, atque ex illorum cruore fontem Leucæ fœtidũ odorem habuiſſe, Phlegramque Campaniæ orã fuiſſe vocatam, quod igni, calidarumque aquarum fluxu abũdaret, totuſque Baiarum & Cumarum tractus ſulphuris & ignis naturam referentes aquas emitteret. Nam calidas ideo eſſe inquiunt, quòd vulnerum flammas abluerint, cùm ex ipſius fulminis natura ſulphur oleant. Arbitrati ſunt nonnulli tantum metum ſuperis inieciſſe Gigantum temeritatem & audaciam primo aſpectu, vt cùm primum Typhoeus apparuerit, omnes aufugerint in Aegyptum: vbi longo itinere defeſſi, ac ſpe fugæ deſtituti, ſe ſub varijs formis occultauerint, vt ait Ouid. lib. 5. Metamorph.

Bella canit ſuperum, falſoq́; in honore gigantes
Ponit: & extenuat magnorum facta Deorum.
Emiſſumq́; ima de ſede Typhoea terra
Calitibus feciſſe metum, cunctoſq́; dediſſe
Terga fuga: donec feſſos Ægyptia tellus
Ceperit, & ſeptem diſcretus in hoſtia Nilus.

Cùm verò in varia animalia ibi mutati Dii fuiſſe dicantur, illa fuit cauſa cur animalia multiplicia poſtea coluerint Aegyptii. Memorantur verò inter prædictos Gigantes Cœus & Iapetus à Virgilio Mimantem & Rhœtum nominauit Horatius. Deinde fuerunt cum his Aſius, Cinnus, Beſbicus, Almops, Echion, Pelorus, Athos, Celado, Damaſor, Palleneus, & alii complures. Aiunt Palladis conſilium præcipuè, ac vim Herculis valuiſſe plurimum in profligandis Gigantibus, & Panos, qui concham marinam pulſando in eo certamine terrorem hoſtibus eximium iniecit; deinde Bacchi qui plurimum viribus valuit. Illi igitur horum Deorum opera victi ad inferos detruſi ſunt: atque Enceladus ſub Aetna monte ſubſtratus flammis aſſiduis torquetur. Typhoeus tanta magnitudinis corporis fuiſſe dicitur, vt cùm tota Sicilia tribus promontoriis claudatur, tota ſupra eius corpus poſita ſit, cuius ſupra dextram eſt ſitus Pelorus Italiam proſpectans, ſupra læuam Pachynus, ſupra crura Lilybæus, caputque Ae-

Digitized by Google

tna grauatur,vt ait Ouid. in his :

Vaſta Giganteis ingeſta eſt inſula membris
Trinacris : & magnis ſubiectum molibus vrget,
Ætherias auſum ſperare Typhoea ſedes.
Nititur ille quidem, pugnatq́; reſurgere ſæpe,
Dextra ſed Auſonia manus eſt ſubiecta Peloro,
Læua Pachine tibi, Lilybæo crura premuntur,
Prægrauat Ætna caput.

Atque cùm omnis iniuſtitię, omniſque iniquitatis & ſceleris pœna comes eſſe conſueuerit omnino contra Gigantum, omniumque improborum temeritatem & auaritiam illa carmina ſunt Euripides in Helena, quæ ab omnibus debent non modò lingua proferri, ſed in mente diligenter ponderari, quæ ita ſe habent :

μισεῖ γὰρ ὁ θεὸς τὴν βίαν, τὰ κτητὰ δὲ
κτᾶσθαι κελεύει πάντας, οὐκ ἐς ἁρπαγάς.
ἐατέος ὁ πλοῦτος, ἄδικός τις ὤν.
κοινὸς γάρ ἐστιν οὐρανὸς πᾶσι βροτοῖς,
κ̀ γαῖ' ἐν ᾗ χρὴ δώματ' ἀναπληρουμένους
τ' ἀλλότρια μὴ ἔχειν, μηδ' ἀφαιρεῖσθαι βίᾳ.
Odit Deus vim: poſſidendaq́; imperat
Tenere iure quenque, non inferre vim.
Opes iniquæ deſerendæ : nam viris,
Commune cælum eſt omnibus, tellusq́; : vbi
Multis bonis replere poſſis atrium,
Sed ſit procul rapina, visq́; hæc auferens.

Hęc ea ſunt quę de Gigãtib' ab antiquis memoriæ prodita ſunt, quæ quid occultum contineãt inquiramus.

DICTI ſunt Gigantes Terræ & Cœli filii ex parricidio propè nati, & ex crudelitate Saturni in patrem, quia nihil propè boni ex adulterio & illegitimo congreſſu naſci conſueuit: atque illi qui ſunt craſſioris materiæ, temperati & æquitatis amici, ferè eſſe non ſolent: quare craſſiora corpora prona ſunt ad voluptates, iramque diutius ſeruant: rationi non facilè cedunt, minus ſunt ad capiendas diſciplinas accõmodata, & pro libidine, animorum impetu plerũque feruntur. Alii tamen Neptuni & Iphimedeæ filios putarunt, quoniam omnes crudeles & inhumani ac feri Neptuni dicuntur filii: quippe quorum corpora ab humorum copiam à Sole minime digeſtorum bonitatem morum neſciant; cuius radii non ſolum educandis corporibus, ſed etiam moderandis animis mortalium plurimum conferunt. Quid verò eſt aliud Iphimedea, quam pertinax & infixa in animo cupiditas, neque conſilio neque rationi cedens? nam in quibus corporibus eximiæ vires extiterunt, minimum eſt plerunque conſilii & prudentiæ; Hi igitur, vt imprudentes, & crudeles, & temerarii, qui nihil honeſtum eſſe putarent, niſi quod placuiſſet, vel Iouem ipſum velle de cœlo depellere auſi ſunt. Id ego nihil aliud eſſe crediderim, niſi imprudentes homines quibus libido & impetus animi dominatur, Deos omnes contemnere, ac pro ſuis viribus religionem euertere: cum religio ſit omni temeritati & improbitati aduerſaria. Nam ſine religione ac Deorum metu, nihil neque iuſtum, neque pium, neque ſanctum fieri poteſt. Verùm quia ſcelerum omnium comes eſt ſupplicium & pœna & miſeriæ, quia Deus eſt grauiſſimus flagitiorum vindex, illi non iniuria ab Hercule, & Pallade, & Diis cæteris profligati & acerbiſſimis ſuppliciis addicti ſunt apud inferos, cùm nemini eſſe ſcelerato impune deniq. liceat. alii dixerunt commiſſum fuiſſe illud prælium in Theſſalia propter ferocitatẽ populorum, & propter Deorum contemptum. Dicuntur ibi ſepulti fuiſſe Gigantes ob ſulphureas cauernas ignem exhalantes vbi inuentum eſt os humani cruris tantæ magnitudinis, vt triginta paria boum validorum vix poſſent plauſtro impoſitum illud dimouere, at nunc de Typhone dicatur.

De Typhone. CAP. XXII.

SED quoniam dictum eſt de Gigantibus, nonnullaque tantum de Typhone attigimus, cùm plura de illo, quam de quouis cæterorum, dicta inueniãtur, neque eadem cauſa fuit cur naſceretur, viſum eſt mihi ſeorſum eſſe de Typhone, quia ab antiquis dicatur, explicandum. Scriptum reliquit igitur Homerus in hymno in Apollinem, Iunonem ægre ferentem quòd Iupiter ſine ſe ex capite Mineruam peperiſſet, cœlum ac terrã precatam fuiſſe, omneſq́; Deos ſuperos & inferos, vt poſſet & ipſa ſine maris congreſſu parere: quæ cùm manu humum percuſſiſſet, ſequenti poſtea tempore natus eſt ex ea terra Typhon, qui dracænæ educandus traditus eſt, vt patet ex his verſibus :

ἀγχοῦ δὲ κρήνη καλλίρροος, ἔνθα δράκαιναν
κτεῖνεν ἄναξ Διὸς υἱὸς ἀπὸ κρατεροῖο βιοῖο. (λα-
ζατρεφέα μεγάλην, τέρας ἄγριον, ἣ κακὰ πολ-
ἀνθρώπους ἔρδεσκεν ἐπὶ χθονί, πολλὰ μὲν αὐ-
τούς,
πολλὰ δὲ μῆλα τανύποδ'. ἐπεὶ πέλε πῆμα
δαφοινόν.
καί ποτε δεξαμένη χρυσοθρόνου ἔτρεφεν ἥρης
Δεινόν τ' ἀργαλέον τε τυφάονα πῆμα βροτοῖσιν
ὅν ποτ' ἄρ' ἥρη ἔτικτε χολωσαμένη Διὶ πατρί,
εὖτ' ἄρα δὴ κρονίδης ἐρικυδέα γείνατ' ἀθήνην
ἐν κορυφῇ.

Illimis

Digitized by Google

Illimis prope ſons, illic maculoſa dracana
Interijt iaculo regis magno è Ioue nati,
Peſtis & atra lues mortalibus. illa virorum,
Illa fuit pecudum exitium, grauis illa ruina.
Illa aluit captum pulchra à Iunone Typhona
Difficilemq́; grauemq́; luem mortalibus agris.
Hunc irata Ioui patri Iuno edidit, olim
Quod fuit illius de vertice nata Minerua.

Heſiodus autem in Theog. Terræ ac Tartari ſiue Erebi filium fuiſſe Typhona credidit ſiue Typhoeum, vt patet in his:

αὐτὰρ ἐπεὶ τιτῆνας ἀπ' οὐρανῦ ἐξέλασε ζεὺς
ὁπλό τατον τέκε παῖδα τυφωέα γαῖ α πελώ-
ρη,
ταρτάρυ ἐν φιλότητι διὰ χρυσῆν ἀφροδίτην.

Et ne omnia hic aſcribam Heſiodi carmina; quæ omnibus ſunt in promptu, Latine ſententiam Heſiodi ita ex tempore explicabo:

Verum vbi Titanas cœlo turbaſſet ab alto
Iupiter, hinc genuit mox alma Typhoea Tellus
Poſtremum ex Erebo Veneris dulcedine capta:
Huic palma ad quauis miranda negotia duro
Robore erant, promptiq́; pedes: centum capita altis
Ex humeris. ſaui ſurgebant torua draconis
Ora ſubhinc linguis lambentia cæca triſulcis.
Igne coruſcabant cilijs ſub lumina tetris.
Denique quodq. caput flammā ſpirabat, & ignē.
Omnibus his inerant voces, variumq́; ſonabant.
Horrendumq́; dabant gemitum. ſæpe ore tonabāt,
Numinibus magnis vt ſint concurrere viſa.
Interdum ingenti tauri mugire boatu,
Interdum gemitum ſæui dare viſa leonis,
Interdumq́; canum latrantum emittere voces.
Rurſus & horrendum ſonitum ab radicibus imis
Mittebant montes vmbroſi. luce ſed illa
Denique viſa potens nimium foret iſta propago:
Atque viros, ſuperosq́; Deos viciſſet: ab alto
Ni pater omnipotens hominum ſator, atq. Deorū,

Digitized by Google

Et daret tonitrus & fulmina crebra repente.

Seditioſa eſt & (vt traditum eſt à Theodoro in bello Giganteo) contentione plena eius educatio, cum alij in Lydia, inter quos fuit Artemon hiſtoricus, alij in Phrygia educatum fuiſſe contenderint, alij in Cilicia in ſpelunca Typhonis nominata celeberrima, cùm inquiat etiam Homerus:

εἰν ἀρίμοις, ὅθι φασὶ τυφωέος ἔμμεναι εὐνάς.
Hic vbi ſunt Arimi, incunabula dicta Typhonis.

Erat autem Typhoeus admirabili corporis magnitudine, quippe qui omnium montium altior eſſet vertice vel crurum tenus: caput aſtra tangebat; altera manus ad orientem, altera ad occidentem tendebatur. Ex humeris centum capita draconum eminebant, in cruribus maximas habebat viperarum ſpiras. Corpus erat totum pennis obtectum, crines impexi, barba prolixa, oculi ignei, ignis ex ore multus feruebat.

Hunc fugientibus Dijs Iupiter inſecutus ad Caucaſum montem Syriæ fulmine ſauciauit. At ille Iouem deinde captum detinuit, cui harpe illa, quam illi ademit, manuum pedumque neruos ſecuit, & in Ciliciam impoſitum humeris tranſportauit. At Mercurius Iouem furatus reſtituit in priſtinam formam. Tũ Iupiter iterũ illum inſecutus fulmine vulnerauit apud Hæmum montem, qui ita dictus fuit à copia ſanguinis qui ibi de vulnere defluxit: mox in Siciliam illi fugienti Aetnam ſuperiniecit, vt teſtatur Euphorion. & Pindarus in Olympicis Typhonem centum capitum ſub Aetna occultari inquit in his:

ἀλλὰ κρόνου παῖ, ὃς αἴτναν ἔχεις
ἶπον ἀνεμόεσσαν ἑκατὼν
κεφαλᾶς τυφῶνος ὀμβρίμου.
Sed Saturni fili, qui Ætnam habes
Caminum ventoſum habentis centum
Capita Typhonis fortis.

Alij non à Ioue, ſed ab Apolline confoſſum fuiſſe ſagittis teſtantur. Scriptum reliquit Strabo lib. 16. Typhonem ſerpentem, vt quidam putarunt, ſed non hominem fuiſſe: qui fulminibus ictus dum latebras quæreret ad fugam, terram ſecuit longis tractibus non procul ab Oronte fluuio in agro Apamienſi in Antiochia, iuxta Seleuciam. Pindarus tamen & Homerus arbitrati ſunt Typhonem in Cilicia ſepultum fuiſſe, vt teſtatur Iſacius in commentarijs in Licophronem. Alii dixerunt Typhonem à Ioue fulmine percuſſum in Syriam, & in agrum Peluſium, qui eſt Aegypti profugiſſe, ſeque in lacum Serbonidem occultaſſe, qui è Syria Peluſium vſque protenditur cuius ſententiæ fuit Herodotus. Nam & Apollonius lib. 2. Argonaut. locum fuiſſe ſcribit ad montis Caucaſi radices, qui Typhaonia vocaretur, vbi ictum fuiſſe à Ioue Typhonem memorant in Nyſa Inſula ad Serbonidem lacum prædictum, vt eſt in his.

τοῖός μιν ὄφις περί τ' ἀμφί τ' ἔρυται
ἀθάνατος καὶ ἄυπνος ὃν αὐτὴ γαῖ' ἀνέφυσεν
καυκάσεος ἐν κνημοῖσι τυφαονίη ὅθι πέτρη.
ἔνθα τυφάονα φασὶ διὸς κρονίδαο κεραυνῷ
βλήμενον, ὁππότε οἱ στιβαρὰς ἐπορέξατο χεῖ-
ρας.
θερμὸν ἀπὸ κρατὸς στάξαι φόνον ἵκετο δ' αὔτως
οὔρεα καὶ πεδίον νυσήιον ἔνθ' ἔτι νῦν περ
κεῖται ὑποβρύχιος σερβωνίδος ὕδασι λίμνης.
Talis eum ſupra & circum conuoluitur anguis,
Eſt inſomnis ibi ſerpens, quem terra creauit
Ad iuga Caucaſia: atque Typhonia eſt vbi petra,
Fulmine ibi caſum memorant, atque igne Typhœũ
Exarſiſſe Iouis, dextram inde tetendit inermem
Ille Ioui ſupplex, ſed fruſtra. Iupiter ignes
In caput huic torſit, montes, Nyſamq́; petiuit
Ille fuga, quocunque metuq́; pedeſq́; tulere.
Nunc etiã ille latet clam ſub Sterbonidis vnda.

Et nos non iniucundis quibuſdam (vt arbitror) carminibus luſimus in quadam epiſtola, quam ad clariſſimum & grauiſſimum ſenatorẽ Venetum Michaelem Sorianum Equitem miſimus, præclarum ſanè patriæ ſuæ & omnium bonorum non mediocre ornamentum: ita verò ſe habent ea carmina:

Fons erat illimis, vitrea pellucidus vnda:
Quem non turbarant volucres non, vlla ferarũ
Vngula, non vlla delapſa ex arbore frondes;
Nec paſtor pecudes ſitientes egerat illuc:
Sed circum denſi frutices. & marginis herba
Mollis erat, ſyluis & cingebatur opacis.
Hic cecidit iaculis Phœbi maculoſa dracæna,
Peſtis & atra lues mortalibus. Illa Typhonis
Quippe altrix fuerat: Iuno hunc portarat alẽdũ,
Aduerſumq́; Iouem genuit: fraudare iugales
Ille thoros quoniam paſſus, Venerisq́; maritam
Priuauit ſocia dulcedine, vbi ipſe Mineruam
Concepit ſolus. Timuit nam pallida Iuno
Nec noua gignendis ratio foret iſta reperta
Pignoribus, nulluſq́; foret mox coniugis vſus.
Terribilis poſtquam Iunonis creuit alumnus
Anguineis pedibus, ſublimi vertice cœlum
Tangebat: corpus plumaq́; angueſq́; tegebant
Innumeri, plagas orientis dextera ſolis
Cum ſtaret, plagas tangebat laua cadentis.
Huic centum capita expirantia naribus ignem
Auſa Iouem contra, cœlumq́; inſurgere contra.

Sed

Sed pater omnipotens tonitrus & fulmina dextra
Deijcit in terras: tremuerunt murmure montes
Inſolito, mundumq́ rati compage ſoluta
Sunt ruere. At latuit tandem Serbonidis unda
Ipſe Typhon ictus flagrantis fulminis igne.
Ætnai tulit oppreſſus mox pondera montis.
Vis humana Dei ſic ſpernit robur, & iram.

Fama eſt enim iuxta Typhoniam è ſanie percuſſi Typhonis natum fuiſſe illum draconem, qui vellus aureum ſeruabat in Colchis. Quamuis Acuſilaus crediderit omnes ſerpentes è Typhonis ſanguine pullulaſſe. At Apollonius Rhodius in eo libro quem ſcripſit de ædificatione Alexandriæ, è ſanguine Meduſę, vt opportunius dicetur. Zenodorus fabulam longè ab his diuerſam tradidit de ortu ſerpentum: inquit enim fuiſſe hominem in Attica regione nomine Phalangem, qui ſororem habuit nuncupatam Arachnen, cæterùm Phalanx vbi adoleuiſſet, artē militarem à Pallade doctus fuiſſe dicitur: cùm Arachne ſoror omnia illa diligenter didiciſſet, quæ ſpectant ad telæ conficiendæ, & ad ſuendi artificium. at enim cùm Phalanx cum ſorore rem habuiſſet, fama eſt in facti turpitudine commotam eſſe Deam, tamquā grauiter facinus tuliſſe, vt ambos in ſerpentes verterit. Arachne cùm eſſet grauida ex fratre, iuſſa eſt à Pallade non ſine maximo vitæ diſcrimine parere, quare à filijs corroſa fuit; quod etiam cęteris eiuſdem generis dicitur poſtmodo accidiſſe. atque hęc ſerpentum origo à nonnullis tradita eſt. Verùm cùm Caucaſus mons arderet, is in Italiam ad Pithecuſas inſulas confugit, vt Pherecydes eſt autem Nyſa, cuius in lacu primùm occultatus fuit Typhoeus non longe ab Aegypto vt ex his carminibus Herodoti:

ἔςι δέ τις νύσῃ ὕπατον κέρας, ἀνθέον ὕλῃ,
τηλοῦ φοινίκης σχεδὸν αἰγύπτοιο ῥοάων.

Inſula Nyſa frequens ſyluis, atque vltima tellus,
Diſtans Phœnice Ægypti eſt vicina fluentis.

Typhonem alii in Phrygia, alii in Bœotia, alii in Pithecuſis humatum fuiſſe tradiderunt: atque nos aliquando his Gręcis carminibus vniuerſam vim iniuſtitię aut iniuriarum attigimus ludentes.

ἀδικία τὶ χρῆμ' ὀλοώτατον ἀνδράσιν ἐςὶν
ἣ γένος ἐξώλες ποιέεται, βρότεον.
τήνδ' ἅμα ταῖς ὀρφναῖσιν ἐριννύσι δῖα θεάων
καλλιρέεθρῳ Νὺξ δή τ' Ἀχέροντι τέκεν
εἶτα κακαὶ Πλούτου κούρην δέξαντο θύγατρες.
ὁ φθόνος ὁ τλήμων, Ευπορίατε κόρη
ὀργὴ ἔπειτα λάβεν βρέφος ὃ τρέφεν, ἠδ' ἀτίταλλεν.
ἠδ' ὑπερηφανίη μαζὸν ἑὸν πόρεν οἱ.
σπαργάνισεν δὲ κόρην στεινῶς πλεονεξί' ἄνασσα·
αὐξομένη δὲ φίλην τὴν Θρασύτητα λάβε,
Μῖσος, ἀναιδείαντε μεγαυχέα. παίγνια τούτων
ἦν οὐκ ἔννομα τῆς κύπριδος ἔργα θεᾶς,
καὶ φόνος αἱματόεις, πολὺ καὶ μένος ἁρπαγάων.
ἐζεύχθη ταύταις καὶ Προπέτεια θεά.
ὧν μετὰ δὴ σύμπαιζε κόρων πολυΐδρις ἀλαζὼν
ἀδικία, πρότερον καὶ πτερόεσσ' ἄρ' ἔφυ
ὅστε δ' οἱ αὐξομένῃ πυρὶ λαμπετόωντι ἐΐκτην
ἦν φόνος αἱμόφρων πλεῖστος ἐνὶ βλεφάροις.
ἀντὶ τριχῶν ὄφεες μὲν ἰωδέες ἀθρόοι ἦτην
καίτε δρακοντείω τὼ πόδε, γναμπτὲς ὄνυξ.
ἤθελεν οὐρανόσε πτῆναι, πάντας τ' ἀποβάλλειν
ἀθανάτους, λαμπρὰν εἶτα τυραννίδ' ἔχειν.
ἀλλὰ κεραυνωθεῖσα βέλει πυρόεντι χαμᾶζεν
ἔκπεσεν αὐτῆμαρ, καὶ πτερὰ καῦσε φλογί.
εἰμὴ δῆτα πεσόντα φίληθεν εἵλετο κόρη
ἡδονή, ἀδικίας οὔτε τὸ μνῆμ' ἂρ ἔην.
πάντα φλέγεν, καὶ πάντα τάμεν, καὶ πάντα τάραττεν
Ἀνθρώπων, ὅτε δὴ πατρίδ' ἐπ' εἰσέπεσεν.
οὔτε θεῶν μακάρων ἐμνήσθη θέριδος ἀλκῆς.
οὐ σθένος ἠδέ σθη, καὶ κλέος, οὔτε βροτοὺς.
ὥστε νέμους πολλοὺς φέρον ἄνδρες τῆς δὲ κατ' αὐτῆς.
Θώρακάστε βαρεῖς ἔνδυον, ὅπλα λάβον.
τῆς κατ' ἀνεύριστκον πολεμόκλονον ἔργον ἄρηος
καὶ τάξεις στρατιᾶς δακρυόεντα πόνον.
ἀλλ' ἔμπης προσορῶσα φόνον, πολέμουσε μάχασε,
καὶ καπνιζομένων τέφραν ἰδοῦσα δόμων,
τέρπετο. καὶ θ' ἡ σθηλύκασ' ἔχθραισε συναίμων.
ἀδικί' ἀνθρώπων πάντ' ἐπίθραυε μόνη.
αὕτη μὲν βασιλῆας ἀποῤῥίπτασκεν ἀφ' ἑδρῶν
χρυσοδέτων, τούτουσδ' εἵλετο χρησμοσύνη.
εἰμὴδ' ἀδικίας μανίαν Δυσφημί' ἐρύκοι,
πόρθησις πάντων ῥᾶσα γένοιτο βροτοῖς.
ἐς κόρακας, καὶ ὄλεθρον τὸν βαθὺν ἔκβαλε κούρη
ἀδικίαν, καὶ ἔμεν δεῖξε κακοῖο πίθον.
οὔτε μετ' ἀδικίας φιλί' ἔμπεδος, οὔτε τὶς ὄλβος.
ἠρεμία φεύγει, μήτε σέβασμα μένει.
ἀλλὰ πόνους στασιάς ἀνάγει, ταραχάσε βλάβασε
ἦχον, καὶ πόλεμον, καὶ κλονόεντα φόβον.
καὶ θορύβους, ἐνοχὰς, καὶ ἀνάγκας τοῖς περιάπτει,
καίτε κλοπὰς, ἐνοπὰς, καὶ τρόμον, ἠδὲ φυγήν.
τόσσον ἆρ ἐςὶ κακῶν ἀπὸ τίς γε διακριδὸν αὐτῶν,
ἐς' ἄποθεν μιαρᾶς ὄσσεν, ἀπ' ἀδικίας.
ὅττι θεὸς μοῦνοσδ' οἰκεῖ, τὸ πλεῖστον ἄπωθεν,
μοῦνος καὶ μάλα δὴ ὄλβιός ἐςι θεός.

Quæ carmina ita ſunt à Laurentio Gottio meo amico latinè prolata, quem ob ſingularem

Digitized by Google

bonitatem, morumque elegantiam vnicè diligo. Sed cùm ratio carminis non tam commodè iniuſtitiam patiatur, pro illa vtitur improbitate.

Improbitate magis non eſt mortalibus vlla
Res grauis: humanum deſtruit ille genus.
Hanc Acheronte ſatam peperit Nox lurida partu
Quo Furiis atra quà fluit amnis aqua.
Veſana Pluti nata cepere puellam.
Inuidia infœlix, Copia & inde ſoror.
Vbera porrexit ſiccanda Superbia, & Ira
Ipſa ſuo hanc aluit Diua verenda ſinu.
Strinxit Auaritia anguſtè regina puellam
Faſcia, & huic iuncta eſt Temeritas ſocia,
Atque pudore carens Audacia cum Scelere: horũ
Ludicra erant Paphia facta nefanda Dea,
Crudeles cædes, & vis permulta Rapina.
His Petulantia mox additur ipſa comes.
Improbitas his eſt colludere ſueta puellis
Fallax, alata quæ prius orta fuit.
Ipſa ſimillima erant ardenti lumina flammæ.
Ludebat cædes plurima & in ciliis.
Tempora lambebant denſi pro crinibus angues,
Atque vngues curui, pesq; draconis erat.
Affectare auſa eſt cœleſtia regna tonantis.
Tentauitq; volans deiicere inde Deos.
Sed percuſſa graui flagrantis fulminis igne
Labitur in terras, ala peruſta cadit.
Ac niſi delapſam cepiſſet amica Voluptas,
Nec nomen, nec vis Improbitatis erat,
Plurima vexauit, vaſtauit, multa cecidit
Illa virum. vt primum decidit in patriam.
Ac neque vitandam ſuperorum credidit iram,
Terruit haud Pudor eſt victa nec illa metu.
Contra hanc mortales ſtatuerunt iura, grauiq;
Thorace induti tela cruenta ferunt.
Iuuentus contra hanc belli lacrimabilis ordo. &
Prælia pugnacis ſanguinolenta Dei.
Sed lætata fuit certamina, prælia turbas,
Intuita, in cineres & recidiſſe domos.
Atque propinquorum eſt odiis gauiſa, feroci
Et tabie Improbitas vexat iniqua viros.
Vna ſuis reges deiecit ſedibus, vna
Præcipites illos Fortis ad ima dedit.
Ac niſi fra.. aſſet Infamia viſa parumper,
Tum ſæua improbitas omnia deſtrueret
Mittitur Improbitas ad coruos dira, trucemq;
Illam multiplicis vas patet eſſe mali.
Nulla quies nullus pudor, aut opulentia, nulla
Vincula amicitiæ cum Improbitate manent.
Sunt illi cordi lites. & iurgia. rixa,
Clamores ſtrepitus. bella, odium, opprobrium
Furtæ pauor. tremor, atque incendia, noxa, tumultus,
Et dolor infelix, cumque rapina fuga.
Denique ab ærumna tantum quis diſtat, ab pſo,
Infœlix quantum deſtitit Improbitas.
Et quoniam Deus vnus abeſt quam maximè aperte
Fœlicem ſolum dixeris eſſe Deum.

QVIDAM putarunt Typhonem regem fuiſſe Aegypti hominem inhumanum ac ferrũ, ob cuius crudelitate prope vniuerſa Aegyptus fuerit deuaſtata & euerſa: qui ita fuit vocatus è draconis crudeliſſimi natura, vel quia more draconis Aegyptum popularetur; quem, vt ait Herodotus in Euterpe, Oſiris de medio ſuſtulit. Alij Typhonem inſignem fuiſſe draconem arbitrantur, quia in animal cùm dicatur à Græcis ἀμφίβιον, quod in aquis & in terra æque viuat, fingitur modò ſub aquas, modò ſub terram occultatus, is draco ita dictus fuit, quoniam ob ſingularem vim veneni omnia combureret, faceretque vt contacta areſcerent. cùm igitur vis aeris illum vndique expelleret, neque ſatis aptam ſibi temperiem inuenire poſſet, dictus eſt Iouis metu in Aegyptum profugiſſe, vbi cùm æſtum ferre non poſſet, in lacum merſus interiit. Hic dicitur à Iunone procreatus terra percuſſa, quia tanta vis eſt aeris temperamenti aliquando, vt & magnitudine & forma admirabiles plantę & animalia inaudita oriantur. Alii hanc fabulam ad res naturæ totam retorſerunt: quippe cùm ſcribat Strabo libro quinto, vniuerſum tractum à Cumis in Siciliam vſque, & Aetnam, & Liparenſes Inſulas, & Puteolanum, Neapolitanum, Baianumque agrum, Pithecuſaſque Inſulas, quaſdam profundas & in vnum coeuntes ſub ſe ſolitas habere cauernas, quæ in Græciam quoque porrigerentur in quibus multa vis ineſſet ſulphurea. Idcirco quibuſdam temporibus cùm ventis ſpirantibus ſubterraneis, terræmotus fierent frequentes in iis locis, & flammarum, feruentiumque aquarum profluuia, ignisque exhalationes, & cineres cum fauillis longiùs emitterentur, fabulati ſunt antiqui ſerpentem illum ſiue Aegypti tyrannum perpetuo ſupplicio damnatum ſub iis locis iacere, qui quoties moueretur, ignem ac cineres eructaret, terraſque, concuteret. Aiunt præterea ſitum quendam in inſula Sicilia per terræmotus ac incendia elatum Epomeum in medio ferè inſulæ vocatum fuiſſe, qui natus ſit cùm Typhoeus humerum moueret. Alii vim ventorum non ſubterraneorum quidem, ſed è ſublimi loco ſpirantium eſſe Typhonem crediderunt, qui & orientem & occidentem plagam manibus pertingeret

& cuius

& cuius capita altiſſime vſque ad ſidera peruenirent. nam venti latiſſime vagantur, plura capita illi conceſſerunt, ob varias diuerſorum vires corpus erat pennis tectum ob celeritatem: circa crura frequentes viperarum ſpiræ propter noxiam vim aliquando ventorum: oculi ignei, flammaſque ex ore ſpirabat. propter materiam ventorum, quæ fit è ſiccis calidiſque vaporibus. Fingitur ad montem Caucaſum confugiſſe, quia in montibus venti plerumque dominantur. Alii ad primam mundi originem hoc deduxerunt, cùm dicant tantam vim ventorum & inflammationem natam ex Erebo ſiue ex Chao, mox à Ioue depreſſam, cùm: Iupiter εὐκράσια ſit ſiue commoda temperies: quam vim cœli ac mundi temperies depreſſit. cùm verò ob cauernoſa loca venti & ignes ſint ſubterranei, poſtea fabulati ſunt hunc in Sicilia Ioue fuiſſe fulmine deiectum. Alii Typhonem peſtiferam aeris malè affecti naturam ob nimiũ calorem putarunt: quippe cùm vis anima æſtatis plurimum obſit humanis corporibus, eaque imbecilliora faciat ad reliquas temporum mutationes perferendas. Mox cùm recedente Sole per ſigniferum circulum aliquando ceſſauiſſet æſtus, facta eſt magna imbrium ac tonitruum copia, cùm per calorem imbres coire nõ poſſent. tum fulmina frequentia ceciderunt, quare Iupiter fulminibus Typhonem primum in Aegyptum fugauit, & in loca calidiora ad meridiem: deinde ſub Aetnam detruſit. Quidam Typhonem hominem fuiſſe ferocem & ſtrenuum arbitrati ſunt, qui Iouem de regno collecta magna exulum & inuidorum manu conatus ſit deiicere, quare ob potentiam illi tantum corpus tribuunt. quod inflammauit nonnullos aduerſus Iouem perſuadendo, dictus fuit ignem ex ore ſpirare ſolitus, & neruos Ioui concidiſſe. Hos illi furatus eſt Mercurius, ac Ioui reddidit, quoniam Iouis oratione poſtea reconciliati ſunt animi illorum, qui à Ioue deſciuerant. Alii rurſus ad reuocandos animos ab ambitione fabulã hanc retorſerunt, qui cùm ſignificare velint illã peſſimam omnium prope vitiorum eſſe & filiam Erebi, & ignem ex ore efflare dixerunt. Hæc aduerſus Iouem inſurgit, quoniam nulla eſt religionis, nulla humanitatis, nulla iuſtitiæ cura, vbi pullulat ambitioſus furor. Quæ cùm multa habeat capita, multos modos, multas ſolicitudines, multas moleſtias eius ſignificatur. Hunc Typhonem, ſiue hanc ambitionẽ, huc illuc fugientem Iupiter tandem opprimit ac labefactat, quia etſi cupiditas aliquandiu rationi ſapientiæque reſtitit, tamen ab illa denique vincitur neque quiſpiam eſt ſapiens, quin rationi demum obtemperet, etſi cupiditate aliquantulum exagitetur. at nunc de Paride dicamus.

De Paride. Cap. XXIII.

NON imperitè ſanè, neque inutiliter, ſed ad demonſtrandum humanæ vitæ leuitatem, illa quæ de Paride Priami & Hecubæ filio tradita ſunt, quòd Palladem, & Venerem & Iunonem de forma contendentes iudicauit, memoriæ prodita ſunt ab antiquis. Atque vt rem altiùs repetam, dicunt prægnantem Hecubam ſomniaſſe ſe facem ardentis ignis, quæ vniuerſam Aſiam inflammaret, peperiſſe: cui ariolos percunctanti reſponſum fuit, futurum vt infans quem in vtero geſtabat, eſſet cauſa excidii ſuæ patriæ. quam rem ita attigit Ouidius in epiſtola Paridis ad Helenam:

Illa ſibi ingentem viſa eſt ſub imagine ſomni
Flammiferam pleno reddere ventre facem.
Territa conſurgit: metuendaq́; noctis opacæ
Viſa ſeni Priamo, vatibus ille, refert.
Arſurum Paridis vates canit Ilion igni.

Idcirco cùm natus fuiſſe infans, illum Priamus Archelao exponendum feris dedit, quem etiam expoſitum per dies quinque vrſæ lac ſuxiſſe memorant. at curauit, vt alii tradiderunt Hecuba vt à paſtoribus in Ida monte nutriretur: nec defuerunt qui dixerunt ab eodem Archelao illum vt filium fuiſſe educatum. Sed enim quis ea quæ certo Dei inſtituto decreta ſtabiliaque ſunt, euitauerit? nam & Thyeſtes è filia Pelopeia filium Aegiſthum feris exponi iuſſerat, quod eum oraculum multorum malorum autorem fore monuiſſet, ſed tamen à paſtore inuentus in ſyluis, & à capris nutritus, vnde nomen accepit, Atreum & Agamemnonem trucidauit, neque ſeruauit Troiam quod eiectus fuerit Paris, neque Saturnus Iouem deuitare potuit, quamuis ante fuerint ab oraculis moniti, ſi ita diuinitus erat ſtatutum. Hic cùm adoleuiſſet, magnam ſibi iuſtitiæ & æquitatis gloriam comparauit: atque cùm regia armenta latrones ac piratæ aliquando furati fuiſſent, eaque abigerent, illos armis inſecutus vnà cùm cæteris regis paſtoribus armenta recuperauit cæſis piratis, vnde Alexander dictus fuit, vt ipſe de ſe ipſo teſtatur in epiſtola apud Ouidium:

Penè puer cæſis abducta armenta recepi
Hoſtibus, & cauſam nominis inde tuli.

Deinde cùm in Agonalibus ludis fortiſſimus appa-

apparuiſſet, quæ per id temporis apud Romã locum agebantur, à Priamo denique cognitus fuit, & in regiam receptus. Accidiſſe verò fabulantur iis temporibus, quibus adhuc puer Paris erat inter paſtores, vt Dii omnes conuocati ad nuptias Thetidis & Pelei acceſſerint, præter Diſcordiam, quam nemo inuitaret. Id illa grauiter ferens, pomum elegantiſſimum & pulcherrimum aureum cum inſcriptione per oſtiũ immiſit, PVLCHRIOR ACCIPIAT. id ſuſcepit Mercurius ac legit, vt teſtatur Lucianus in dialogo Panopes & Galat. Tum multis Deabus id petentibus magna diſcordia & contentio orta eſt inter tres Deas cæteris his cedentibus. ac Iupiter iuſſit ad æquiſſimum, vt tum habebatur, Paridem iudicium id deferri. Scripſit Strabo lib. 13. in Antandro, qui mons vocatus Alexandriæ imminet, Deas illas à Paride fuiſſe iudicatas: cùm in Ida monte id accidiſſe ſcribat Ouidius etiam in his:

Cum Venus, & Iuno, Pallaſq́; in montibus Idæ,
Corpora iudicio ſuppoſuere meo.

Aiunt hunc ingentibus donis fuiſſe à Deabus omnibus ſolicitatum: quippe cùm Iuno Aſiæ Europæq́; imperium illi promitteret, Pallas ſe omnibus Græcis ſapientiorem facturam polliceretur, at Venus mulierum omnium pulcherrimam ſe illi conceſſuram diceret, ſi ſibi victoriam de forma adiudicaſſet. quam rem ita attigit Ouidius in epiſt. Paridis:

Tantaq́; vincendi cura eſt: ingentibus ardent
Iudicium donis ſolicitare meum.
Regna Iouis coniux, virtutem filia iactat.

Atque cętera, quæ in eadem epiſt. ſcribuntur in eam ſententiam, multa ſunt: quæ planius etiam Euripides declarauit ita in Troadibus;

ϗ παλλάδος μὲν ἦν Ἀλεξάνδρῳ δόσις
φρυξὶ ϛρατηγοῦντ᾽ ἑλλάδ᾽ ἐξανιϛάναι.
ἥρα θ᾽ ὑπέσχετ᾽ Ἀσιάδ᾽ Εὐρώπης θ᾽ ὅρυς
τυραννίδ᾽ ἕξειν εἴ σφε κρίνειεν πάρις
κύπρις δὲ τοὐμὸν εἶδος ἐκπαγλουμένη
Δώσειν ὑπέσχετ᾽ εἰ θεὰς ὑπεκδράμοι
κάλλει.

Paridiq́; Pallas munus id promiſerat
Quod dux Phrygum mox Græciam ſubegerit,
Montes at Europæ. Aſiæ & tyrannidem
Iuno ſpopondit ſi ſibi faueret is.
Mirata formam ſed Venus meam dare
Promiſit illi, ſi Deas deuinceret
Sit iudicata forma.

Accidit ferè eodẽ tempore vt celeberrima eſſet Helenæ forma in vniuerſa Græcia, quę & opibus & nobilitate generis cæteras omnes mulieres antecellere putabatur. Erat enim Tyndari OEbaliæ regis & Ledæ filia, vt putarunt non nulli: cùm alii dixerint Iouem in cygnum conuerſum Ledam compreſſiſſe, quę alterum ouũ ex illum concepit, ex quo nati ſunt poſtea Pollux & Helena ex altero ouo concepto Tyndaro nata eſt Clytemneſtra & Caſtor. Alii non è Leda, ſed è Nemeſi natam Helenam putarunt, cuius dicunt Ledam fuiſſe nutricem, ac Iouem patrem, vt ait Pauſanias in Atticis. Qui natam ex Ioue putarunt in cygnũ verſo, ad ſempiternam eius rei memoriam cygnum inter ſidera collocatum dixerunt. Cùm tantopere igitur forma præſtaret, omnes Græcarum ciuitatum principes eò ad illam in matrimonium expetendam conuenerunt: quæ quod fuerat ante à Theſeo rapta, è quo etiam enixa Argis dicitur templum Lucinæ erexiſſe, & mox repetentibus fratribus reſtituta, & quod magna inuidia videbatur in eum redundare qui illam eſſet habiturus vnuſquiſque eam ſibi contingere ſperantes in legem à Tyndaro latam iurarunt ſe pro viribus defenſuros, ſi quis illum violare, aut legitimo marito rapere conaretur, vt teſtatur Pauſanias in Laconicis. Nam non longè a Platęneto, vocato, & à Mineruæ Pareæ delubro Tyndarus dicitur procos Helenæ conuocaſſe, qui ſuper equi execti teſtibus iurarunt ſe Helenam defenſuros, atque cuſtodituros eſſe ab iniuria, ſi ab aliquo nuptię illæ violarentur poſt illud iuramen Tyndarus equum in eo loco infodit, ſicuti ſcripſit Pauſanias in Laconicis. Fuit enim antiquorum conſuetudo vt ſuper teſtibus victimarum plerumq́ue iuraretur, cùm fœdera inter aliquos percuterentur. Idcirco vbi Hercules fœdus iniit cum liberis Nelei fide vltro citroque data, ſue mactato ſuper eius teſtibus & ipſe & illi iurarunt, atque confirmarunt iuramentum inſuper factum, vt ſcripſit in Phoroneo Hecatæus. Neque hoc fiebat quouis tempore, vt ait Demoſthenes in oratione cõtra Ariſtocratẽ, cũ eſſet magnum iuſiurãdũ, & nõ quibuſuis tẽporibus ſed ſtatis dieb⁹: vt patet ex his: εἶτ᾽ οὐδὲ τὸν τυχόντα τιν᾽ ὅρκον τοῦτο ποιήσει, ἀλλ᾽ ὃν οὐδεὶς ὀμνυσιν ὑπὲρ οὐδενὸς ἄλλου: ϛὰς ἐπὶ τῶν τομίων κάπρου ϗ κριοῦ, καὶ ταύρου ϗ τούτων ἐσφαγμένων ὑφ᾽ ὧν δεῖ ϗ ἐν αἷς ἡμέραις προσῆκεν. *Poſtea neque vt contingit iuramentum hoc faciet, ſed quod nemo iurat ſuper alia re: ſtans ſuper exectis carnibus apri, vel arietis, vel tauri, vel horum iugulatorum, & in quibus conuenit diebus.* Quin etiam ſolemne fuit olympicis athletis conceptis verbis ſuper execti ſuis teſtibus antequam ludos inirent, iurare ſe nihil fraudis aut inſidiarum commiſſuros, qui quidem

Digitized by Google

dem ſues tranſacto iuramento nulli erant viui. erat enim vetitum religione, ne victimæ, ſuper quibus iuratum fuiſſet, ab hominibus ederentur. nam & Homerus teſtatur exectum illum ſuem, ſuper quo Agamemnon iurauit ſe non attigiſſe Briſeidam in mare à Talthybio fuiſſe deiectum ex antiquorum ſacrorum ritu, vt patet ex his lib. 7. Iliad.

εἰ δέ τι τῶνδ' ἐπίορκον, ἐμοὶ θεοὶ ἄλγεα δοῖεν
πολλὰ μάλ', ὅσσα διδοῦσιν ὅτις σφ' ἀλίτηται
ὀμόσσας.
ἦ, καὶ ἀπὸ στόμαχον κάπρου τάμε νηλέϊ χαλκῷ.
τὸν μὲν Ταλθύβιος πολιῆς ἁλὸς ἐς μέγα λαῖτμα
ῥῖψ' ἐπιδινήσας βόσιν ἰχθύσιν.
Si quid periuro, cœleſtia numina tradant
Quot mala ſueuerunt periuris tradere prauis.
Sic ait, & ſtomachum porci ferro inde cecidit,
Quem mox Taltybius iuſſus porricere in vndam
Eſt maris incani pergratam piſcibus eſcam.

Plutarchus in Cicerone & Publicola longè diuerſam rationẽ coniuratos ſeruaſſe inquit apud Romanos, quippe hominem trucidaſſe, omneſque coniuratos magno & horrendo iuramento adactos ſanguinem libaſſe, & exta guſtauiſſe. Aeſchylus in actu Septem ad Thebas inſcripto, demonſtrat illam fuiſſe conſuetudinem propriam coniurationum; vt omnes coniurati ſanguinem victimæ illa de cauſa cæſæ, attingerent, vt eſt in his:

ἄνδρες γὰρ ἑπτὰ θούριοι λοχαγέται,
ταυροσφαγοῦντες ἐς μελάνδετον σάκος
καὶ θιγγάνοντες χερσὶν ταυρείου φόνου,
ὡρκωμότησαν, ἢ πόλει κατασκαφὰς
θέντες λαπάξειν ἄστυ Καδμείων βίᾳ,
ἢ γῆν θανόντες τήνδε φυράσειν φόνῳ.
Ἄρην Ἐνυώ, καὶ φιλαίματον Φόβον
Centuriones ſtrenui ſeptem viri
Taurum immolarunt, inque ſcutum ſanguinem
Tauri legentes attigere dexteris,
Martemq́ iurauere, Bellonam, & ſimul
Grauem Pauorem vel cruore mox ſuo
Terram rigare, funditus vel ſternere
Vrbem ac populari vi ſati ex Agenore.

Apud antiquos fuit etiam in more poſitum, vt iurantes maſſam ferri ignitam manibus ſuſtinerent, rogarentque Deos ac precarentur vt illud iuramentum ſtabile firmumque eſſet, donec illam in aquis ſupernataret, quam mox in profundum deiiciebant, vt in his teſtatur Callimachus:

Φωκαίων μέχρις κε μένῃ μέγας εἰν ἁλὶ μύδρος.
Phoceſis donec per ſtabit in æquore maſſa.

Et Sophocles in Antigone:

ἦμεν δ' ἕτοιμοι καὶ μύδρους αἴρειν χεροῖν,
καὶ πῦρ διέρπειν, καὶ θεοὺς ὁρκωμοτεῖν.
Prompti manu tenere maſſam ferream
Eramus incenſam per ignem incedere, ac iurare.

Nam cẽlebant eos qui optimè & innocenter iurarent, illæſos & igniti ferri maſſas ſuſtinere, & ſupra ignem impune incidere. atque alius in fœderationibus, alius ĩ cõiurationib⁹, alius in iuramentis omnino ritus ſeruabatur. Deinde accidit vt Paris cum viginti triremibus legatus miſſuſque ad repetendam Heſionem, quam Telamon occiſo patre eius Lacedemone rapuerat, nauigarit: qui à Menelao in hoſpitium perbenignè acceptus eſt, cui Helenæ nuptiæ contigerant. Verùm cùm re infecta redire oporteret, ille neglecto iure hoſpitii, & Menelai amicitia, dicitur illam meretriculam Helenam cũ magna numinorum, regięque ſupellectilis copia abſtuliſſe, vt ſcripſit autor Cypriorum carminum, & Herodotus in Euterpe. Idem tamẽ in Clio non repetendam Heſionem Alexandrum nauigaſſe inquit, ſed exemplis ſuperiorum temporum inuitatum, quod Io Græcis Aegyptii, Græci Aegyptiis Europam, & Medeam Colchis impune rapuiſſent, quas repetentibus non rediderunt, eò conſulto ad rapiendam Helenam nauigaſſe; quod innuit Ouidius in his carminibus:

Nomine ceperũt Aquilonis Erechthida Thraces,
Tuta tamen bella Biſtonis ora fuit,
Phaſida puppe noua vexit Pagaſæus Iaſon,
Læſa nec eſt Colcha Theſſala terra manu:
Te quoque qui rapuit, rapuit Minoida Theſeus,
Nulla tamen Minos Cretas ad arma vocat.

Et paulò antè,

Nec venio Graias veluti ſpeculator ad vrbes,
Oppida ſunt regni diuitiora mei.
Te peto, quam pepigit lecto Venus aurea noſtro.
Te prius optaui, quàm mihi nota fores.

Sic enim fit plerunque vt impunitas peccatorum ſit pro exemplo & incitamento ad cœtera flagitia ſuſcipienda. At Diognetus in rebus Smyrnæis non legatum iuiſſe Alexandrum inquit, neque commotum fuiſſe ſuperiorum exẽplis, ſed Veneris monitu, cuius etiam conſilio Harmonidas, vel (vt placauit Andræta) Phereclus nauem illi fabricauit, illuc conceſſiſſe ſcribit: quam vbi primum Alexander vidiſſet in eius deſiderium incidiſſe memorat. Alii dixerunt raptam fuiſſe Helenam à Paride, cùm inter Bacchas in littore maris Ino ſacrificaret quam deportauit in Aegyptum, atque ibi primum cùm illa congreſſus ſit. Fama eſt igitur Paridem cum hac in Aegyptum nauigaſſe, qui ia

timebat

timebat ne ſe Menelaus cùm Lacedemoniorum claſſe inſequeretur: atque cùm eò appuliſſet, ad Canopicum Nili oſtium templum Herculis in littore inuenit, in quod ſi quis ſeruus cũ quibuſdam ceremoniis confugiſſet, à nemine violari fas erat eo in loco Alexandri facinus ſeruis ad ſacerdotes deferentibus grauiter tulerunt primum iniquitatem iniurię, qua Menelaum affecerat: deinde legatione Memphim ad Proteum de illa re miſſa, iuſſi ſunt ſerui Alexandrũ vt iniqua conatum comprehēdere, & ad Proteũ adducere. Hunc conuitiis inſectatus Proteus incolumen quidem dimiſit cùm ſociis, at vxorem Menelai, & diuitias apud ſe retinuit vſque ad Menelai aduentum, iuſſitque intra triduum Alexandrum abeſſe ex vniuerſo Aegyptiorum agro. Sunt qui dicant hunc Alexandrum nulla re ſibi ablata Troiam confugiſſe, inter quos fuit Duris Samius: alii cùm Idolo Helenæ in patriam reuertiſſe aiunt, vt ſenſit Euripides. Neque defuerunt ſanè qui Alexandrum ſtatim in patriam rectà rediiſſe memorent, legationesque Græcorum ad res repetendas miſſas neque auditas quidem fuiſſe à Troianis. Fama eſt ſemel tantum in agro Athenienſium Alexandrũ cum Helena congreſſum fuiſſe, cùm tamen Bunichus, & Corythus, & Aganus, & Idæus nati fuiſſe dicantur ex Helena & Paride. Alii dicunt in Cranae, quæ vna eſt Sporadum, Paridē congreſſum fuiſſe, quæ inſula poſtmodo Helene ab illa vocata fuit; atque cùm Paris ab inuita, & propè per vim extroſiſſet, quam iam pœnituerat maritum reliquiſſe, dicitur ex eius lacrymis nata eſſe herba Helenium vocata; quæ ſi in vino bibatur à mulieribus, creditur Venerem excitare, & inducere hilaritatem, vt ſcripſit Alexander Cornelius in rebus Phrygiis. Et quamuis virgo à Theſeo reſtituta dicatur Helena ſuis fratribus, non defuerunt qui Hermionem eius & Theſei filiam putarint, &, vt credidit Duris, Iphigeniam. Huic pręterea Nicoſtratum nonnulli, & Ephiolam, & Menelaum, filios tribuerunt.

Sed quoniam ſceleratæ vitę finis rarò fęlix eſſe conſueuit, fama eſt Helenam denique mortuo Menelao à Nicoſtrato & Megapenthe filijs è domo ob ſuperiorum vitæ turpitudinem eiectã ſeſe Rhodum ad cognatã ſuam Polixo vxorem Tlepolemi contuliſſe, quæ per id tempus illi inſulæ imperabat, verùm quia Tlepolemus adulterij Helenæ cauſa in bello Troiano occiſus fuiſſet, eã cædem mariti ſui vlciſci cupiens in Helenam ſe lauantem ancillas cum furiarum ornatu immiſit, quę illam comprehenſam, & arbori infœlici ſuſpenſam laqueo demum necarunt, vt ſcriptum fuit è Pauſania in rebus Laconicis. Sic & ipſe Alexander poſtea imbellis & pernicioſus patriæ ſuæ ciuis extitit, vt demonſtrauit Hom. lib. 3. Iliad. Hic, vt prędictum fuerat à coniectoribus; vniuerſæ Græcię arma in ſe ſuoſque ciues concitauit, hic patriam ſuam, regnumque potentiſſimum & antiquiſſimum Aſiæ, propter libidinem funditus euertit, hic denique è Lemno inſula accitus trucidatur: quæ omnia calamitatum genera ſibi prædicta fuiſſe à Nereo teſtatur Horat. lib. 1. Carminũ. Hæc partim hiſtoricè, partim fabulosè narrantur, quę de Paride memorię ſunt prodita.

HANC fabulam confictam fuiſſe de generatione rerum naturalium antiqui nōnulli ſunt commenti: nam Peliæ & Thetidis nuptiæ, quid aliud ſignificare poſſunt, quam ex aquæ terræque miſtione adiuuante calore omnia naturalia corpora procreari? Eſt enim πηλὸς cœnum, ac limus; Thetis verò aqua vt dicetur poſtea. Ad horum duorum miſtionem, tanquam ad nuptias, omnes Dii conuenerunt; quoniam nihil è ſola materia ſine artifice confici poteſt. Siue enim mortales brutorum, ſiue immortales hominum animæ ſint corporibus inſerendæ, cùm imperent omnino etiam in brutis quodammodo corporibus ex nobiliorem quodam loco quàm ſint ipſas elementa, ipſa ducere par eſt. ſiue enim ex aere ſiue ex igne, ſiue è cœleſtibus corporibus anima mortalium deducatur, ſiue ex his omnibus; ſiue ſit harmonia quędam ex æquabilitate temperamentorum, ſiue his omnibus nobilius quiddam, ad ignotum: omnino illam à Dijs omnibus concedi corporibus dixerunt, & è ſingulis cœleſtibus virtutibus proprias quaſdam vires aſſumere. inde dicti ſunt omnes Dii ad nuptias, Pelei & Thetidis conueniſſe. *Hinc* abfuit diſcordia ſola ex omnibus Dijs; quia niſi per amicitiam res conſeruari non poſſunt, quæ etiam quanto magis inter ſe conueniunt temperamenta, tanto magis vigent ac florent. Cùm verò Diſcordia, viriumque naturalium inęqualitas acceſſerit, tunc non ſolùm temperamentum perit, ſed etiam tota compoſitio labefactatur. vt enim amicitia generationis, ita diſcordia & litigium principium corruptionis eſt. Quid aliud ad naturam pertinens in his contineatur non video, quare ad mores reliqua pars ſpectat huiuſce fabulæ. Hanc eadem fortunam ciuitates, & imperia, & nationes experiuntur, quam etiam ſingula naturalia corpora; quę per diſcordiam funditus euertuntur. Eſt autem inter has tres Deas ſemper fere diſcordia, & con-

tentio,

Digitized by Google

tentio, Palladem, Iunonem, Venerem: quippe cùm moleſtum appareat ciuitatibus, id quod plerunque accidit; vt imperiti & ſtulti & peritis & ſapientibus dominentur; vt inopes opulentis, inter quos naturalis eſt prope diſcordia; vt libidinoſi & impuri viris bonis & temperantibus imperent. nam, vt res omnes hę vni adſint, vt idem ſapiens ſit ſcilicet, & temperans, & opulentus, eſt vna rerum omnium quam difficilima. quod ſi contigerit, nemo illius imperium feret inuitus. Quòd autem non vera, ſed ficta ſint quę de iudicio Paridis tradita ſunt, vel muliercula illa non credita apud Ouidium, quę ita inquit;

Credere vix equidem cæleſtia numina poſſum
Arbitrio formam ſuppoſuiſſe tuo.

Vt igitur imperatorias virtutes homines regnaturos inflammarent antiqui, hanc fabulam confinxerũt, per quam temperantem eſſe & ſapientem & fortunatum illum oportere dixerunt, qui ſit cetęris hominibus dominaturus quippe cum Paris ſpreta ſapiẽtia ac opibus per laſciuiã imperium perdiderit, quo ſine illarum Dearum ope conſeruari minimè poterat. Nam cum alii alio ſtudio magis oblectentur, illa animi appetentia Paris à quibuſdam dicta eſt. Huic Deæ illę datę ſunt iudicandæ, atque omnes dignæ, quæ vincerent, videbantur, quamuis Iuno regnum, ſapientiam Pallas, pulcherrimam mulierem Venus ad promitteret, vt victoriam ex eo certamine reportaret. Verùm quis ſanæ mentis pro potentia, magiſtratibus, honoribus, ſcortum fœdiſſimum elegerit? aut quis pro ſapientia diuiniſſimo Deorum munere libidinẽ, niſi impurus, complectatur? aut qui id fecerit, quo pacto non & ſceleratus & pernicioſus patrię ſuę ciuis alitur? quod hoſpitium nõ hic violare poterit? at cui non datũ eſt hoc iudiciũ? nemo noſtrũ eſt per Deos immortales qui Paridẽ ſuo iudicio non damnet: nemo propè rurſus eſt, qui tam turpe Paridis iudicium, non imitetur. Hac propoſita Paridis turpitudine fecerunt antiqui, vt non ipſos dementiæ condemnaremus: eſt enim Venus, quam tanti fecit Paris, nihil aliud quàm dementia, vt nomen ipſum ſignificat; ſicut teſtatur Euripides in Troadibus his verſibus:

τὰ μωρὰ γὰρ πάντ' ἐςὶν ἀφροδίτη βροτοῖς.
ϗ τ᾽ ὄνομ᾽ ὀρθῶς ἀφροσύνης ἄρχει θεᾶς.
Vbique ſtulta ſunt Venus mortalibus,
Rectèq; nomen capit à dementia.

Præclarè ſanè factum eſt ab ipſa natura vt breue tempus libidini iniunxerit nam ſi amplius ſpacium ſit voluptatibus iniunctum, crudeliſſimos, & maximè omnium beluarum furioſos homines experiremur. Ac de Paride ſatis, nunc de Actæone dicamus.

De Actæone. Cap. XXIIII.

NEque leue ſanè ſupplicium Actæonẽ ſubiiſſe memorant, quòd nudam Dianam intueri auſus ſit: tantum honorem Diis immortalibus deberi ſignificabant. Fuit hic, vt ſcripſit Zezes hiſt. 61. chil. 6. Autonoes Cadmi, & Ariſtæi filius: qui cùm mirum in modum venatione delectaretur, vtpote à Chirone educatus, vt ait Apoll. lib. 2. fertur ſuper ſaxo quodã defeſſus dormire ſolitus, quod fuit non procul à Megaris Platęam contendentibus quod etiam Actæonis ſaxum vocatum fuit. Scripſit Pauſanias in Bœoticis Actæonem in fonte illi ſaxo proximo ſe lauantem Dianam vidiſſe, quod illa moleſtè ferens, rabiem canibus Actæonis immiſit, vt illum laniarent. Eam fabulam multis verbis complexus eſt Ouidius lib. 3. Metamorph. qui non ſuper ſaxo illum dormire ſolitum ſcribit, ſed in ſpelunca quadam fonti illi propinqua. Illa de cauſa dictus eſt fuiſſe in ceruum conuerſus, & à ſuis canibus in Cithærone laniatus, quos multos aſſiduè inſeras nutriebat, vt ſignificauit Eurip. in Bacch. hoc pacto:

ὁρᾷς τὸν ἀκταίωνος ἄθλιον μόρον;
ὃν ὠμόσιτοι σκύλακες ἃς ἐθρέψατο,
Διεσπάσαντο κρείσσον' ἐν κυνηγίαις.
Num cernis Actæonis improbam necem?
Canes voraces, ille quas nutriuerat,
Nam dilaniauere optimum venatibus.

Nomina verò canum à quibus Actæon fuit laniatus, nihil aliud quam vel colores corporũ vel ſagacitatem ſignificant, quæ conuenit canibus. hæc autem ſunt: Melampus, nigros habens pedes; Ichnobates, per veſtigia ſequens; Pamphagus, omnia comedẽs; Dorcæus, perſpicax; Oribaſus, montiuagus; Nebrophonos, hinnulos occidens; Lælaps, procella; Theron, ferus; Pterelas, alatus; Agre, inquirens; Hylęus, ſyluestris; Nape, ſaltus pererrans; Pœmenis paſtorum canis; Harpyia, rapax; Ladon, hinnulo ſimilis; Dromas, curſor, Canache, fremens, Sticte, picta; Tigris, fera; Alce, robuſta; Leucon, albus, Asbolus, fuliginoſus; Lacon, reboans; Aello, procelloſus; Thus, celer; Cyprius, libidinoſus; Lyciſca, lupina; Harpalos, rapax; Melaneus, niger; Lachne, hirſuta, Labros, rapidus, Agriodos, agreſtibus viis aptus; Hylactor, latrator. Nam omnino canes quinquaginta Actęonis à nonnullis commemorantur.

tur. Alii dixerunt Actæonem ceruipelle à Diana tectum laniatum fuiſſe à canibus ad eum lacerandum incitatis, ne Semelem vxorem duceret, cuius ſententiæ fuit Steſichorus Himeræus vel (voluit Acuſilaus) qua illam compreſſit. Alii Actæonem non verſum in ceruū, neque cerui pelle tectum fuiſſe arbitrantur, ſed opinionem canibus immiſſam, vt feram putarent, quod attingit Ouid. his carmibus:

Teſtis & Actæon, quondam fera creditus illis,
Ipſe dedit lætho cum quibus ante feras.

Neque verò vnus tantum fuit Actæon, vt ego quidem cenſeo, ſed alter à canibus laniatus: alter à Bacchis diſcerptus: de quo ita ſententia extat enarratoris Apollonii Meliſſus, quia Corinthios à Phidone Argiuorum Rege, à quo euertendi erant, liberauit, & protexit, ob ſingulare beneficium inſignes honores conſecutus fuit. Accidit aliquando vt Bacchiades domum huius inuadentes filium Actæonem diſtraxerint vel repugnantibus parentibus. Cùm verò celebranda eſſent Iſthmia, Meliſſus ad aram accedēs multa imprecatus eſt Corinthiis, niſi filii ſui cædem vlciſcerentur: cùm iſta dixiſſe, ſe de propinquo præcipiti loco deiecit. At Corinthii cùm timerent magnopere ſi inultam cædem illam reliquiſſent Actæonis, tum etiam multo magis ita iubente oraculo, Bacchiades e ſua regione eiecerunt. Eodem tempore vnus Bacchaiadum Cherſocrates Corcyram extruxiſſe fertur expulſis Colchis, qui ibi habitabant, quo ſe omnes Bacchaiades receperunt. Ferunt Ariſteum ſuperioris Actæonis patrem tam grauiter tuliſſe mortem filii, vt Bœotiæ atque vniuerſæ Græciæ indignatus continuò è Græcia in Sardiniam migrauerit. Verùm cur hæc vt admirabilia, & ſempiterna memoria digna tranſmiſſa ſunt ad poſteros?

EGO ſanè ex hiſtoria ad morum informationem itum eſſe arbitror. quid enim prohibet, cùm Sol Leonem ſignum ingreſſus fuerit, Lunæ vi aucta in eodem ſigno, rabiem canibus natam eſſe per dies Caniculæ præſertim? aut canibus rabie exagitatis quę vis quæ ratio, quæ cognitio poteſt reſiſtere, quo minus vel in dominum ſæuiant? Fuerunt qui putarint Actæonis facultates per canum rabiem, aut per iratā venationum deam inſulsè diſſipatas ſignificari: quia canes non Actæonem, ſed eius opes laniauerint: quod quidem per ridiculum mihi videtur. non enim ad venationem hortari poſteros vel retrahere conſilium fuit antiquis, ſed minùs rectos mores emendare. Per hanc igitur fabulam nos ad beneficia in viros bonos conferenda adhortabantur, ac retrahebant à benemerendo de ingratis & immemoribus acceptorum hominibus: quod etiam videtur ſignificaſſe Theocritus in eo verſu:

τρέφε κύνας ὥστε φάγοντι.
nutri canes vt te edant.

Omnium ſanè beneficiorum optimum eſt illud, quod apud virum bonum & memorem & gratum collocatur: quod verò in maleficum & ingratum collatum eſt, omnino malè collatum fuit: quippe cùm improbi homines, ne parem gratiam referre cogantur, ſæpius pro acceptis beneficiis ſimultatis cauſas aucupentur, ſeque vel quauis leuiſſima de cauſa iratos fingant, vt ſic deletum appareat quidquid in eos collatum ſit. Vt prudentiores igitur eſſemus in conferendis beneficiis, ne honori facultatibus, vitæque noſtræ inſidiatores noſtris ſumptibus aleremus, rationem conferendorum beneficiorum nos antiqui docuerunt: quippe cum beneficium viro bono facere, ſit propè accipere, atque hæc nonnulla pars eſt iuſtitiæ, vt traditum eſt in officiis. Admonemur præterea per hanc fabulam, ne ſimus nimis curioſi in rebus nihil ad nos pertinentibus quoniam multis pernicioſum fuit res arcanas aliorum cognouiſſe, aut principum ciuitatum, ſummorumque virorum, aut Deorum pręcipuè, quorum vel aliqua minima ſuſpicio arcanorum conſcium facilè poteſt opprimere. atque vt ſummatim dicam, eas fabulas, quas inſulſi & imperiti pleriquε aniles nugas tantum eſſe crediderunt, ad poſteros tradiderunt antiqui, vt per illas nos à temeritate, crudelitate, arrogantia, libidine, illegitimiſque facinoribus retraherent, & ad humanitatem, prudentiam, beneficentiam, integritatem, temperantiamque adhortarentur, & vt humanam vitam denique omnem in melius informarent.

Finis Libri Sexti.

Digitized by Google

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIÆ.

LIBER SEPTIMVS.

Quàm iuſtè & vtiliter viri illuſtres gloriam ſint conſecuti.

NVLLA neque ſanctior lex, neque præclarius inſtitutum eſſe poteſt, illuſtriſſime Campeggi, quam illud quod digna virtutibus præmia, & flagitijs ſingulis ſupplicia proponit: ſiquidem æquum eſt, non ſolum vt à flagitijs retrahantur, verumetiam ad virtutem & ad præclara facinora incitentur animi mortalium, ne deſides ac ſegnes vitam hanc obſcurè tranſigant. Hæc vna res Herculem cęteroſque Heroas illuſtres ita ac labores, omniaque pericula fortiter ſubeunda impulit, vt nihil neque tam horrendum, neque tam arduum fuerit, quod labore & patientia non fuerit ſuperatum. Nam & latrones de medio ſublati, & inferi aditi, & monſtra horribilia perdomita, & crudelitas tyrannorum repreſſa atque extincta propter præmia virtutis dicūtur. eſt autem pręclarum virtutis præmiū gloria: quæ animos mortalium ad inſignia quęquæ facinora mirificè ſtimulis impellit; facitque vt difficilia & periculoſa & ardua omnia, leuia & plana & facilima videantur. Neque vlla ciuitas, nullum imperium, nulla natio denique potens ac diuturna eſſe poſſet, quæ cùm certa ſupplicia flagitioſis ſtatuerit, mox nullam habeat virorum bonorum rationem: quippe cùm illa ſola fœlix futura ſit, quæ ad bonos, honores & magiſtratus detulerit: id quæ fecerit, tanto erit cæteris ciuitatibus præſtātior ac fœlicior, quanto magis in hoc agendo fuerit ſtudioſa. Satis eius quod dico, præclarum erit argumentū Romanorum imperium ad viros bonos vel exteros ſępe delatum, atque Athenienſes etiam multos viros bonos externos ſępius ſummæ reip. pręfecerunt. At contra ciuitas illa, quæ non ſuis niſi patet ciuibus, quæ fores in perpetuum occluſit exterorum virtuti & fortitudini, quæ nulla etiam habita ratione probitatis inter ſuos ciues, ad quoſuis vel improbos magiſtratus detulerit: quæ ſceleribus pœnas, at nulla præmia virtuti, vel etiam paruas pœnas interdum improbitati, proponit: quo pacto non & ſegnis, & libidini dedita eſſe poteſt? quo pacto non ſtultorum ac ſceleſtorum hominum fiet iniquiſſima tyrannis? quo pacto non immemor acceptorum beneficiorum, aut etiam ingrata? quo pacto nō inter ſcorta conſeneſcat & marceſcat in ocio? fieri enim non poteſt vt animus hominum nihil agat, qui niſi honeſtis exercitationibus teneatur, ad turpia quęque & impura ſtudia deferatur neceſſe eſt; nam vbi fores occluſæ ſunt virtutibus, illæ neceſſariò patent vitijs & ſcelenbus, cùm aliquid omnino ſit agendum.

De Hercule. CAP. I.

NEQVE aliud ſanè quidquam Herculem omnium monſtrorum, latronum, maleficorumque hominum domitorem & euerſorem præter gloriam virtutis illuſtrauit: qui tantum nominis & glorię apud omnes homines conſecutus eſt. quantum nulla ętas vnquam delere poſſit; cuius in honorem templa, altaria, ceremoniæ, ſacerdotes fuerunt inſtituti: quod illi neque nobilitas generis, neque ſola vis corporis, neque ampliſſimum imperium, ſine ſapientia, animique magnitudine concedere poterat.

Fuit Hercules Iouis & Alcmenę filius, vt teſtatur Orpheus in Argonaut. his carminibus.

πρῶτα δὲ οἶδα βίην ἡρακλῆος θείοιο,
ὃν τέκεν ἀλκμήνη ζηνὶ κρονίωνι, μιγεῖσα
ἦμος ὅτε τριστὴν μὲν ἐλείπετο σείριος αἴγλην
ἠέλιος, δολιχὴ θ' ἐπεμαίετο πάντοθεν ὄρφνη.
Hic prius Herculeum robur mihi cernitur: olim
Hunc Alcmena Ioui peperit coniuncta ſuperno.
Cum latuit Phœbus longas tres ordine noctes
Continuas: caruitq́; die ſol, lumine ſoles.

Aiunt enim Alcmenam Thebani Amphitryonis fuiſſe vxorem, qui cùm aduerſus Teleboas Aetoliæ populos militaret, & exercitum duceret: quia ita nubenti Alcmenę promiſerat, quòd fratris eius cædem vlciſceretur, huius captus amore Iupiter ſumpta Amphitryonis forma, vt ait Plautus in Amphitryone, domum ante diem ingreſſus, illa per fraudem, ne vim inferret, potitus eſt. Nam Teleboę Taphum inſulam vnam Echinadum incoluerunt, qui priùs habitabant Acarnaniam hi cum eſſent rapaciſſimi, omnibusque infeſti, Argos profecti Electryonis patris Alcmenæ boues abegerunt. qua ex re orto prælio & ipſe Electryo & eius filij in ea pugna ceciderunt. etenim vt ſcriptum fuit ab Herodoro, qui bellum illud deſcripſit, quatuor filij ex Andromeda Perſeoque nati ſunt, Sthenelus, Meſtor, Alcæus, Electryo, qui communi imperio poſt Perſei mortem regnarunt. E Meſtore nata eſt Hippothoe, de qua & Neptuno Pterelas, de quo Teleboas & Taphus: Quidam ferunt bellum exortum inter hos fuiſſe, quia Teleboæ vi ſortem auitam ab Electryonidis repeterent, cùm illam iure aſſequi non poſſent. atque cùm ex Amphitryone pręgnans eſſet Alcmena; tamen vt ex ſe etiam conciperet, dicitur Iupiter tres noctes in vnum coniunxiſſe, quod ſpacium totũ in exprimendo Hercule abſumpſit: non enim ſat erat ſpacij nox vna tantę plantãdę arbori. Deinde cum negligẽtius exceptus fuiſſet reuerſus Amphitryo, causã percũctatus eſt ab Alcmena, audiuit priore nocte ſui ſimilem domum adiuiſſe: tum intellexit à Tireſia Iouem cum Alcmena cõcubuiſſe, vt teſtatur Athenienſis Apollod. lib. 2. Natus eſt igitur Thebis Hercules Ioue patre, matre Alcmena, vt teſtatur Hom. in hymno in Herc. hoc pacto:

ἡρακλέα Διὸς υἱὸν ἀείσομαι, ὃν μέγ' ἄριστον
Γείνατ' ἐπιχθονίων Θήβῃς ἐνὶ καλλιχόροισιν
ἀλκμήνη, μιχθεῖσα κελαινεφεῖ κρονίωνι.
Alciden canimus natum Iouis. edidit illum
Præſtantem virtute viris mortalibus: arcto
Magno Alcmena Ioui cõiuncta in amore ſuperno.

Dixerũt tamen poetę Herculem filium etiã Amphitryonis. vt ait Eurip. In Hercule inſano:

τὶς τὸν Διὸς σύλλεκτρον οὐκ οἶδε βροτῶν
ἀργεῖον ἀμφιτρύων', ὃν ἀλκαῖός ποτε
ἔτικτεν ὁ περσέως, πατέρα τόνδ' ἡρακλέος;
Cui non Iouis riualis eſt mortalium
Auditus Amphitryo, ſatus de Perſei
Alcæo & almi qui fuerit pater Herculis?

Habuit Hercules fratrem natum eodem partu Iphiclum vna nocte iuniorem, ſororem verò Laonomen, quam Polyphemo nupſiſſe memorię proditum fuit. Iphicli mirificam celeritatem pedum deſcripſit Orpheus in ſacro ſermone,

mone, & incredibilem leuitatem in his carminibus:

οὐδὲ μὲν οὐδὲ θεοὺς φεύγοις ἐκ ἔννομα ῥέζων,
οὐδ᾽ ἢν ἰφίκλοιο θοώτερος αὐδάζοιο.
ὅς τε καὶ ἀνθερίκεσσιν ἐπέτρεχεν, οὐδ᾽ ἔτι καρπὸν
σίνετ᾽ ἀπύρα γυῖα φέρων ἐπὶ λήιον ἄνον.
Non poterit fugiſſe Deos qui turpia patras.
Sit licet Iphiclo multo velocior ipſo.
Qui ſuper extremis ſegetum currebat ariſtis,
Nec ſiccos fructus ladebat pondere planta.

Scriptum reliquit Pauſan. in Bœoticis Iunonem odio pellicis Alcmenæ commotam, cum ſciret inſtare tempus propè pariendi, mulieres veneficas immiſiſſe, quæ partum impedirent. Fertur eo tempore Hiſtoris Tireſiæ filia veneficas illas aſtutia eluſiſſe nam è loco quodam vnde illę facilè audire poſſent exclamauit, Aclmenam peperiſſe: ea voce illæ deterritæ ac deceptæ, ſtatim abierunt, quare Alcmena illico enixa eſt. Alii diuerſam ab hac rationem tradiderunt, quippe qui non impeditam fuiſſe dicunt à Iunone Alcmenam quo minus pareret; ſed cum nouum menſem ageret Hercules in vtero matris, & ſeptimum Euryſteus Stheneli filius, fama eſt iuraſſe Iouem alterum horum alteri imperaturum, atque ad illum pertinere imperium, qui prior natus eodem die fuiſſet. Id cùm ſenſiſſet Iuno, ſeptimeſtrem Eurystheum ex vtero matris exire fecit. at Herculis ortum in primum diem menſis decimi vſque prorogauit, vt ait Theocr. in paruo Hercule:

ἡρακλέα δεκάμηνον ἐόντα ποχ᾽ ἁ μηδεᾶτις
ἀλκμήνα, καὶ νυκτὶ νεώτερον ἰφικλῆα.
Alciden decimo prognatum menſe, decora
Alcmena, atque vna iuniorem nocte Iphiclum:

Eumolpus autem ille qui librum de myſteriis compoſuit ſcripſit Herculem primùm quidem fuiſſe inuiſum Iunoni propter matrem pellicem, at placatam fuiſſe à Pallade, cuius etiã hortatu Iuno Herculi lac prębuerat paruulo, eumque fecerat immortalem. Huic eadem nocte, quę ſecuta eſt primum natiuitatis diem, Iuno ſub mediam noctem duos ferociſſimos angues immiſit, à quibus ictus nemine præſcio interiret; ſed Hercules dicitur ambabus manibus illos apprehenſos ita conſtrinxiſſe, vt illæſus ſtatim hos compreſſerit, vt ait Ouidius in Deianira:

Te ne ferunt geminos preſſiſſe tenaciter angues,
Cum tener in cunis iam Ioue dignus eras?

Quod etiam Theoc. planius expreſſit in paruo Herculę hoc pacto:

ἦμος δὲ στρέφεται μεσονύκτιον ἐς δύσιν ἄρκτος
ὠρίωνα κατ᾽ αὐτὸν, ὃ δ᾽ ἀμφαίνει μέγαν ὦμον,
τᾶμος ἄρ αἰνὰ πέλωρα δύω πολυμήχανος ἥρη
κυανέαις φρίσσοντας ὑπὸ σπείραισι δράκοντας
ὦρσεν.
Sub mediam noctem quãdo Vrſa illabitur vndis
Oriona prope, iſq; humerum cum protulit altum.
Ingenioſa duos immiſit Iuno chelydros.
Tergoribus nigris ſpirisq; ingentibus atros.

Deinde exequitur quo pacto Hercules ſine lacrymis & intrepidus ambos illos compreſſerit. Apollodorus tamen lib. 2. iam octo menſes natum Herculem inuſitatæ magnitudinis angues à Iunone immiſſos compreſſiſſe memorat. Alii verò inter quos fuit Pherecydes hos angues non à Iunone ſed ab Amphitryone immiſſos tradiderunt, vt experiretur vter eſſet Iouis filius, atque Iphiclem territum cum eiulatu aufugiſſe, Herculem illos comprehenſos ſuffocaſſe. Cęterum vbi Pallas ad Iunonem accedẽs perſuaſiſſet vti mammam præberet infanti, cùm puer ſupra ætatem violentius ſugeret, aiunt Iunonem indoluiſſe, ac puerũ proiecisse. Alii dicunt quod cùm Hercules lac retinere non poſſet, illud in cœlum deciderit, ac fecerit viam lacteam inde vocatam. Alii tamen, dicunt iſtud accidiſſe quo tempore lac in ſaxum expreſſit, vt iuſſa fuerat, quod obtulit Saturno: quod alii de Mercurio dixerunt, quam opinionum de via lactea varietatem ita mirificè attigit Marcus Manilius in his:

Nec mihi celanda eſt forma vulgata vetuſtas,
Mollior è niueo lactis fluxiſſe liquorem,
Pectore regina Diuum, cœlumq; liquore
Infeciſſe ſuo: quapropter lacteus orbis
Dicitur, & nomen cauſa deſcendit ab ipſa.

Deinde cum Hercules adoleuiſſet, iaculandi artem fuit à Teutaro Scytha paſtore, vt ait Iſacius, edoctus. Alii à Rhadamantho hanc artem illum didiciſſe malunt, alii ab Amphitryonis paſtoribus, alii à Chirone & Teſtiade: cum tamen Theocritus ab Euryto quodam edoctum iaculandi artem ſcribat, vt ſenſit etiam Apollodorus. A Lino Apollinis filio literas didicit vt fama eſt muſicam ab Eumolpo: luctam & artes cæteras ludicras ab Harpalyco Mercurii: & Phanopes filio: veluti ſenſit Apollodorus: ab Autolyco currus agitare, & equitandi peritiam ab ipſo Amphitryone percepit. Qui fuerint magiſtri in ſingulis facultatibus, teſtatur Theocritus in his:

γράμματα μὲν τὸν παῖδα γέρων λίνος ἐξεδίδαξεν,
υἱὸς ἀπόλλωνος μελεδωνεὺς ἄγρυπνος ἥρως.
τοξὸν δ᾽ ἐντανύσαι, καὶ ἐπίσκοπον εἶναι ὀϊστῶν
εὔρυτος

Digitized by Google

ἔυρυτος ἐκ πατέρος μεγάλαις ἀφνειὸς ἀρούραις
ἀυτὰρ ἀοιδὸν ἔθηκε, καὶ ἄμφω χεῖρας ἔπλαξε
πυξίνᾳ ἐν φόρμιγγι φιλλαμμονίδας εὔμολ-
πος.
ὅσσα δ' ἀπὸ σκελέων ἑδροστρόφοι ἀργόθεν ἄν-
δρες
ἀλλήλους σφάλλοντι παλαίσμασιν, ὅσσα τε
πύκται
δεινοὶ ἐνὶ μάντεσσιν ἅτ' εἰς γαῖαν προπεσόντες
πυγμάχοι ἐξεύροντο παλαίσματα σύμφορα
τέχνᾳ,
πάντ' ἔμαθ' ἑρμείαο διδασκόμενος παρὰ παι-
δὶ ἁρπαλύκῳ φανοπῆϊ.
Hunc Linus edocuit ſapientum ſcripta priorum
Peruigil, & claro Phœbi de ſemine natus.
Flectere at arte arcus, emittere & arte ſagittas
Edocuit diues patrijs hunc Eurytus agris.
Eumolpus vocem formauit, finxit & idem
Ad citharã digitosq; rudes, dextramq; tremendã
At quæcunque fuit membrorũ ars apta paleſtra,
Quæ ſtrauere viros. & decepere viciſſim:
Quæ foret ars pugilũ, & grauibus decernere loris,
Quæque graues pugiles reperere ex arte doloſe,
Hæc à Mercurij doctus de ſanguine creto
Harpalyco, Phanopesq;.

Fertur Linum cithara percuſſum interemiſſe, quia ab illo vapulaſſet, cuius etiam cędis cauſam dixit adhuc puer. In Aſtronomicis autem rebus magiſtrum habuit virum ſapientiſſimum ac optimum Chironem. Alii dicunt à Caſtore armatum pugnare didiciſſe. Quare omnibus ingenuis artibus à ſingulis in quauis facultate præſtantibus hominibus fuit inſtitutus. Hercules inſignis corporis magnitudine ac proceritate fuiſſe dicitur: quippe quem ſcripſerit Heraclides Ponticus quatuor cubitorum & vnius pedis longitudinis fuiſſe. Ion præterea Chius & Herodotus in OEdipode Herculem tres dentium ordines habuiſſe memorat, igneũque ſplendorem ex oculis effudiſſe, vt ait Zezes hiſt. 105. Chil 3. Hercules, cùm natus eſſet ea lege, vt Euryſtheus Stheneli & Archippes filius fraude Iunonis prior natus illi imperaret, iuſſus eſt omnia quæ vbique pericula horrenda viderentur ſubire, vniuerſumque terrarum orbem monſtris horrificis expurgare. Primum igitur omnium laborum Herculi fuiſſe memorant leonem Cithæroneum: nam cùm puer adhuc eſſet Hercules, ætatiſque ſuæ annum decimum ſextum, vel, vt alij maluerunt decimum octauum ageret, eſſetq; miſſus ab Amphitryone ad armentorum cuſtodiam, ne bis in magiſtrum peccaret, leonem interfecit, inuulnerabilem, qui (vt ferunt) de Lunę circulo deſcenderat, atque qui in ſylua Nemea vagabatur, quæ fuit inter Phliuntem & Cleonas, cùm armenta ſua laniaret. Memorię prodidit Chryſermus libro ſecundo rerum Peloponneſiacarum, Iunonem ſupplicium de Hercule ſumere volentem Lunam in auxilium acciuiſſe carminibus magicis vſam, quę citam ſpuma impleuit, è qua natus eſt hic leo. hunc Iris ingremio ſtringens in mõtem Opheltam deportauit, à quo eodem die Apæſamptus paſtor fuit dilaniatus, vt ait Demodocus in rebus Heracleæ. Erat omnino leonis illius pellis nullo ferro penetrabilis, ſicut Iuno inſtituerat, quę implacabili odio Herculem inſequebatur. In hunc Hercules multas ſagittas fruſtra coniecit, neque lęſit omnino: mox cùm ad clauam ventum eſſet, quæ multo ferro erat grauis, vt Socrates ſcripſit ad Idotheũ: vt vero ſenſit Piſander, tota erat ferrea: & illa crebris verberibus comminuitur. Deinde leonẽ nudis manibus apprehẽſũ vnguibus diſſecuit, atq. ita occiſi vnguibus pellẽ detractam inuulnerabilem pro ſcuto in poſterum geſtauit, vt teſtatur Euripid. in Hercule inſano:

σόλῄν τε θηρὸς ἀμφέβαλλες σῷ κάρᾳ
λέοντος, ᾗπερ αὐτὸς ἐξωπλίζετο.
Ferique pelle tu leonis induis
Caput, fuit geſtamen illud Herculis.

Quod factum eſt in monte exiguo Bœotiæ Teumeſſo nomine. Manſit poſtea illa conſuetudo, vt multi heroes pellibus pro ſcutis vterentur, nam & Theſeus, & Ancæus, qui fuit cùm Argonautis, & Argus, & alii complures pellibus pro ſcutis vſi ſunt, vt eſt apud Apollonium multis in locis, quod fiebat ad Herculis imitationem. Fuerunt autem tres leones ab Hercule ſuperati, Heliconius, Lesbius, Nemæus. Cùm Theſpius Rex Bœotiæ famam rerum ab Hercule iam geſtarum percepiſſet, putauit ſuis rebus optimè forè conſultum, ſi cùm quinquaginta filias haberet, totidem præſtantes robore corporis, & animi ſententia filios ex illo ſuſciperet. quare Herculem ad conuiuium inuitauit, & perbenignè, magnificeque exceptum ita demum ebrium fecit, vt omnes quinquaginta filias eadem nocte vitiarit, præter vnam quæ vt teſtatur Pauſanias in Bœoticis, perpetuum ſibi ſacerdotium potiùs indixit, Ferunt ſingulas earum mares filios peperiſſe, prẹter maioris & minoris ætatis duas, quę geminos pepererũt. Fuerunt qui dixerint ſingulas ſingulis noctibus cùm Hercule concubuiſſe, quod ſanè neque admirabile eſſet, neque prorſus incredibile, non tamen Hercule dignum: cùm quidam adeò fuerint

rint

Digitized by Google

rint in Venerem propenſi, vt vel ſeptuagies rem abſoluerint, vt ait Teophraſtus in hiſtoriis plantarum. Cùm celeberitas nominis, & virtutis Herculeæ gloria indies creſceret, quia Hercules armis à Minerua captis Creonti Thebanorum principi opem tulerat, cæſiſque Minyis & Ergino Thebanam vrbem obſidente liberauerat agrum Thebanum ab impoſito per iniuriam tributo, vt ſcribitur; eius virtutem admiratus Creon Megaram filiam in matrimonium illi conceſſit. Iſtud fecit cùm eſſet ephebus, nam miſſas ad exigẽdum tributum legationes mutilatas è regione eiecit. Petente Ergino autorem iniuriarum admiratus eſt audaciam Creon, nam erat ad deditionem propenſus: at Hercules cohortatus coætaneos ad liberandam patriam, è ſacris templis armaturam euulſit, quàm antiqui appenderant in honorem Deorum, cum omnia, arma priuata Minyæ ex vrbe ſuſtuliſſent, ne Thebani bellum renouarent. cùm Erginus cùm copiis aduentaret ab vrbem illi occurrens ad quaſdam anguſtias viarum, fecit inutilem eſſe multitudinem copiarum hoſtilium, & Erginum trucidauit, & omnes propè eius copias profligauit. deinde repente victoria vſus potitus eſt vrbe Orchomeniorum, & regiam Minyarum ſuccendit, vrbemque funditus euertit. Quare Euryſtheus ſuſpectam habens eius virtutem, illum ad ſe accerſiuit, & certamina imperauit. Cum Hercules nollet parere, Iupiter ſignificatum mittit ne mandata detrectaret, atque ex oraculo quoque Delphico intellexit eſſe voluntatem Deorum vt certamina abſolueret duodecim, imperante Euryſtheo, cum inſignis mœror illum cepiſſet, Iuno inſaniam quoque immiſſit: quare filios è Megara ſuſceptos tanquam hoſtes iugulauit: poſt cùm reſciuiſſet, à congreſſu hominum diu abſtinuit. Fama eſt igitur Herculem ante furorem, ſiue inſaniam filios Therimachum, Lamiũ Creontiadem, & Deicoontem ſuſcepiſſe è Megara, vt ait Apollod. lib. 2. alii voluerunt filios fuiſſe Herculis Oxitem, Democoontem, Temphrantem. Deinde Argos profectus eſt ad abſoluenda mandata Euryſthei. Famam autem fuiſſe inquiunt, quo tempore Hercules ad inferos deſcendit, illum fuiſſe mortuum: quare cum rediiſſet, Lycum Thebarum Regem Megaram vxorem ſuam ducere conantem interemit. Ea de cauſa ob Iunonis inuidiam ira percitus in omnes filios ſuos quos è Megera ſuſceperet, ſæuit. Dixerunt quidam octo fuiſſe Herculis & Megaræ filios, in quos ille ſæuiit, alii quatuor Herculis, at duos Iphicli, cùm illi iuniorem filiam Creon coniunxiſſet. Ex inſanientis Herculis furore compoſita eſt tragœdia ab Euripide. Cùm ſuos igitur Iphicliſque filios trucidaſſet, vel (vt alii malunt) in ignem conieciſſet, exilio ſolum vertit; deinde à Theſtio expiatus Delphos ſe contulit, ac Deum percunctatus vbinam eſſet habitaturus, Pythia Tirynthem reſpondit oportere illum proficiſci, Euryſteoque duodecim annos ſeruire, totidemque labores perſoluere, atque iis peractis demũ inter Deos immortales receptum iri. Vocatus fuit verò Hercules tum primum à Pythia, cùm antea Alcides diceretur. Tirynthem igitur migrauit, atque primum omnium quidam illi imperatum dicunt ab Euryſtheo vt Nemeæum leonem inuulnerabilem occideret. (Nam ſuperiorem Cithæroneum iidem fuiſſe, at non Nemeæum putarunt, cum è Cithærone monte primùm irruiſſet in armenta) Fabulatus eſt Anaxagoras in Luna fuiſſe latam quandam regionem, è qua hic leo Nemeæus deciderit, cum Solem etiam non minus ſtulte maſſam ferri igniti appellaret. Eſt enim non ignobilis gradus ſtultitiæ vel ſi neſcias quid dicat, tamen velle de rebus propoſitis hanc vel illam partem ſtabilire. Ille igitur fruſtra exhauſta pharetra cum claua feram inſecutus eſt, quæ cùm in ſpeluncam aufugiſſet biforem, alterum oſtium occluſit, deinde bracchiis circa collum coniectis, eo vſque aſtrictam tenuit, donec ſuffocauit, & ſupra humeros ſumptam Mycenas aſportauit. Cæterùm cùm in Lerna Argiui, Mycenæique agri hydra inſignis eſſe diceretur & magnopere formidabilis, quæ in palude lacui proxima verſabatur, quæ plura capita haberet, vt ſcripſit Camirenſis Piſander, iubetur Hercules ab Euryheo illam interficere. Verſabatur plerumque & educata fuerat ſub platano quadam ibi ampliſſima ad fontem Amymones, apud quem fuit etiam cæſa. Dicunt hanc hydram multa habuiſſe capita, ſiquidem Naucrates Erythræus ſeptem, at Zenodorus Epheſius nouem, Heraclides Ponticus quinquaginta illa fuiſſe tradidit: quæ quoties vnum eorum cædebatur, priorum numerus duplicabatur continuò, niſi quis conciſum reliquum colli thyrſum igni ſtatim combuſiſſet. Id cùm cognouiſſet Hercules, nulli diligentię aut labori pepercit in illa opprimenda. Aſſerunt eius hydrę venenum fuiſſe acutiſſimum, quippe cum ſagitta illo veneno tincta Chironem propè ſubito interemerit, vel Polemorem Centaurum, vt quidam maluerunt. Hunc aiunt vi doloris impulſum ad fluuium è Lapitho monte Arcadię defluentem accuriſſe,

vt ibi

vt ibi vulnus lauaret: vnde poſtea teter odor dicitur fluuiū ex loto vulnere diu permanſiſſe. Fuit enim hydra illa maleficum omnino & peſtiferum hominibus animal: quippe quæ campeſtria omnia impetu facto deuaſtaret, & in pecora agroſque vicinos crudeliſſimè ſæuiret. Fabulantur Iolai opera aurigæ vſum fuiſſe Herculem. nam in curru eò acceſſerat, cum ingens cancer hydræ opem tuliſſet, quem Hercules conculcauit: nam ex accenſa ſylua propinqua accenſos torres Iolaus ad Herculem attulit. Verùm crediderunt hunc laborem, quia adiutus fuiſſet Hercules ab Iolao, non fuiſſe inter duodecim ab Euryſtheo receptum. Deinde cùm cerua quædam pedes æreos haberet, atque cornua aurea apud OEnoen Dianæ ſacra, neque quiſpiam mortalium poſſet illam curſu cō prehendere, habitaretque in Mænalo monte, iubetur Hercules illam Mycenas adducere. Sed cùm neque occidere illā Hercules, vt Dianæ ſacram, neque vulnerare vellet, annum totum currendo eſt inſecutus; ſed illa denique feſſa in montem Artemiſium confugit, & ad Ladonem amnem iam iam tranatura capta eſt, & Mycenas ſuper humero deportata. Enimuero dicunt Euryſtheum adeò fuiſſe virtute Herculis perculſum, vt dolium æneum ſibi ad latibulum comparauerit, neque in vrbem Herculem admitteret, atque omnia monſtra ante portam ciuitatis exponi ſtatuit, atque per Copreum præconem omnia illa formidabilia imperauerit. Sunt etiam qui dicant Dianę Taygetæ illam ceruam fuiſſe poſtea ab Hercule conſecratam. Pręterea cùm ad cędendum aprum Erymantheum iuſſus proficiſceretur, à Pholo hoſpitio perbenignè accipitur: qui vas etiam optimi vini in honorem hoſpitis aperuit, vt à Dionyſo imperatum fuerat. tunc Centauri mirabili odore vini concitati, ad Pholum accurrentes, in Pholum impetum faciunt vinum rapturi. Centaurorum alii piceas cum radicibus euulſas pro armis habebant, alii ſaxa ingentia, alii lampades accenſas, alii magnas ſecures commiſſum eſt prælīū. opē tulit Pholo Nubes mater multum imbrem offundens, ac viam lubricā fecit. Hercules opem ferens multos trucidauit, alios in fugam vertit. Qui ceciderunt in acie Centauri inſigniores fuerunt Dupon, Thereus, Hippotion, Melanchętes, Orius, Iſoples, Daphnis, Amphion, Argius, Phrixus. Pholus tamen cæſos ob affinitatem ſepeliuit, atque ſagittæ è vulnere cuiuſdam ereptæ fortè cuſpide ictus cùm ſanari non poſſet interiit: quem Hercules magnificè ſepeliuit in monte Pholoe ab illo vocato. Eo autem tempore Phocidis ager vniuerſus ob iram Dianæ, quia OEneus illam meritis victimarum honoribus priuarat, ab apro inſignis magnitudinis vaſtabatur, qui in Erymantho monte Arcadiæ natus fuerat, quem Hercules à Centaurorum cæde profectus, vinctum ad Euryſtheum deduxit, cùm illū è quodam fruticeto propter altā niuem defeſſum extraxiſſet. poſtmodo cum Augias Rex Elidis ingens ſtabulum trium milliū boum, quod erat fimo refertiſſimū, haberet, iubet Euryſtheus Herculem hoc vno die purgare. Cū Hercules eò acceſſiſſet, pactus fuit Augias ſe decimam partem omnium animalium eſſe daturum, ſi eodem die ſtabulum illud purgaſſet: quòd id fieri non poſſe vllo pacto videbatur. Deinde cùm Augias pro purgato ſtabulo ſe mercedem daturum negaſſet promiſiſſe, ab eodem Hercule ſagittis conficitur; filiuſque Phyleus, qui Dulichium profugerat, quoniam iniquum eſſe facinus patris dixerat, in regnum patri adiuuante Hercule ſucceſſit. Fuit autem Augias *Solis filius*, vt dicebatur, vt alii putarunt *Neptuni*, vt *alii Phorbantis* & Hirmenes, vt alii Nyctei, alii Epochi, è cuius oculis radii ſolaribus ſimiles effluere dicebantur. quamuis quidam putarunt poſt abſoluta certamina duodecim Herculem bellum Augiæ intuliſſe, at non poſt factum continuò ob denegatam retentamque mercedem. Augia verò cæſo Hercules è ſpoliis Elidis certamina Ioui Olympico inſtituit, quę Olympica appellauit: quæ quinto quoque anno agebantur, ipſeque prior volentes omnes ad certamen prouocauit. Verùm neque hunc laborem Euryſtheus inter duodecim recepit, quia ſpe mercedis illum abſoluiſſet. Deinde cùm Hercules audiuiſſet iuxta Stymphalum Arcadię lacum, apud quem Iuno educata fuit, eratque celebre Dianæ templum, aues eſſe quę humanis carnibus veſcerentur, ad has cædendas iuſſus acceſſit. Fuerunt qui dixerint Stymphalides vocatas aues non à Stymphalo lacu, vel fluuio, vel palude Arcadiæ Stymphali, ſed heroe quodam Stymphalo, cuius & ipſius vxoris Aues vocatæ filiæ fuerunt, vt ſenſit Mnaſeas. Has occidit Hercules, quod ipſum hoſpitio non accepiſſent acceptis tamen Molionibus. Alii & aues has fuiſſe memorant, & non ſagittis cæſas, ſed, cùm iuberetur tantùm abigere, crepitaculorum æneorum à Pallade acceptorum ſtrepitu ab Hercule exteritas in Aretiam inſulam ex Arcadia conuolaſſe, vt ſenſit Piſander Camirenſis, & Seleucus in miſcellaneis, & Charon Lampſacenus. Has n. Ploidas vocarūt, vt ait Apoll. lib. 2. Arg.

vſſi

ἰδὲ γὰρ ἡρακλέης ὁπὲτ' ἤλυθεν ἀρκαδίηνδε,
πλωΐδας ὄρνιθας συμφαλίδας ἔσθενε λίμ-νης
ὤσασθαι τόξοισι, τὸ μέντ' ἐγὼ αὐτὸς ὄπωπα.
ἀλλ' ὅγε χαλκείην πλαταγὰν ἐνὶ χερσὶ τινάσ-σων
δού πει ἐπισκοπιῆς περιμήκεος· αἱ δ' ἐφέβοντο
τηλοῦ ἀτυζηλῷ ὑπὸ δείματι κεκληγυῖαι.
Sed neque vi Arcadiam perijt vis Herculis: arcu
Ploidas inde lacu volucres Stymphalidas vlla
Pellere vi potuit: namque hoc ego lumine vidi
Aſt idem vt manibus crotalum pulſauit in alta
Exiſtens ſpecula proſpectans, protinus illa
Cum clamore procul linquentes littus ierunt.

Nam fertur crotalum illud, quo Stymphalides volucres exterruit, à Vulcano fuiſſe factum quod Pallas eò adeunti Herculi conceſſit. Fuerunt ſanè aues, quæ Stymphalides vocarentur, in locis Arabię deſertis nihil magis quam leones aut pardi mites hominibus, ſiquidem vel ferro vel ære tecta corpora roſtris percutientes integumenta effringebant facilimè: quare poſtea inuentus fuit cortex, quo homines tecti ſi percuterentur roſtris illę defixo roſtro in illo libro tanquam viſco, aut aliqua tenaciſſima materia caperentur, vt ait Pauſan. in Arcadicis. Fuerunt autem ibibus Aegyptiis perſimiles, ſed roſtro rectiore ac validiore, corpore, multo maiore. Hæ vocatę ſunt in Arabia etiam Stymphalides ad earum formam fortaſſe, quæ aliquando in Arcadiam conuolarunt, & ab Hercule fuerunt repulſæ. Memorię prodidit Timagetas Stymphalides illas, quæ repulſæ fuerunt ab Hercule, alas & roſtra & vngues habuiſſe ferreas, quas modò σιδηροπτέρας ferreis alis ſcilicet, modò σιδηρόνυχας, hoc eſt vnguibus ferreis, modò σιδηρορίγχες roſtris ferreis nominauit. Poſt fugam Stymphalidum tauri illius domandi, & adducendi labor ſucceſſit, qui fuerat Neptuni ira in Cretenſes immiſſus, totamque Cretenſium regionem populabundus vagabatur. Nam multa animalia variis temporibus ob iram Deorum Gręciam inuaſerunt magnitudinis & ferocitatis admiranda ſicut leo Parnaſius & Nemeæus, aper Calydonius & Erymanthius & Crommyonius. Fabulantur quod cùm Minos toti mari, quod Græciam alluit, imperaret nihilo maiorem honorē Neptuno, quā Diis cæteris impartiuit: quamobrem iratus Neptunus taurum hunc ignem efflantem naribus in eius regionem immiſit. Fuerunt qui dixerint Minoem vouiſſe quod primum ſibi ſe obtuliſſet, vt diximus in Minoe, atque hunc taurum in ſua armenta ſeruaſſe: quare Neptunus illi furorem immiſit, vt omnia deuaſtaret. Alii dixerūt hunc taurum per fraudem Minois in Atticum ſolum fuiſſe deportatum, qui multos Athenienſes conculcarit, vt quemque obuium caſus tulit, atque inter cæteros Androgeum Minois filium: quem cùm ille per inſidias obtruncarū putaſſet, comparata claſſe bellum Athenienſibus intulit. Hic idem taurus vt ductus fuit ad Euryſtheum, vt qui eſſet ſacer, ab Hercule dimiſſus Marathonium agrum rurſus vexauit, quem dicunt nonnulli Dianę Marathonię fuiſſe poſtea à Theſeo mactatum. Apollod. putauit fuiſſe taurum qui trans mare portauit Europā. Deinde cùm Diomedes Thraciæ Rex Cyrenes Martiſque filius equos ferociſſimos & crudeliſſimos, ignemque ſpirantes in Tyrida oppido humanis carnibus aleret, quibus captos hoſpites laniandos exponebat, ab Euryſtheo iubetur illos adducere. tum verò Hercules ad Diomedem profectus, ipſum primùm captum ſuis equis lacerandum crudeliter expoſuit, equosq; ipſos poſt eſum Diomedem alii ab Hercule trucidatos, alii ad Euryſtheum ductos arbitrantur: quos ille cum ad Olympum montem in paſcua miſiſſet, feruntur fuiſſe à feris laniati. Neque illud cenſuerim prætermittendū, quod cum in agrum Epidauriorum veniſſet ad collē quendam iuxta viam oleā manu capiens circumduxit, quæ illam figuram accepit vt Verſilis vocaretur, eſſetque omnibus exteris admirationi, non procul à templo nominatæ Coryphææ Dianę. Imperauit illi poſtea Euryſtheus, vt Hippolytæ amazonum reginę baltheum, quem pulcherrimum eſſe audiuerat, ad ſe afferret, quem Admetæ filiæ largiretur, quem tamen nonnulli non Hippolytæ, ſed Dülycæ eſſe maluerunt: at Ibycus filiæ Briarei. Tum Hercules cum vna naui ad Amazonas traieciſſet, Mygdonem & Amycum fratres iter impedire conantes in Bebrycia, obtruncauit, ac vniuerſam Bebryciā depopulatus Lyco Dephili filio quem ſecum adduxerat, largitus eſt: qui Bebryciam poſtea Heracleam in honorem Herculis nominauit. Cum Themiſcyram Hercules applicuiſſet, Amazones comparatis copijs ad defenſionem ſe accinxerunt commiſſo pręlio illi prima ex inſignibus occurrit Procella, ſic à velocitate dicta, ſecunda Philippis, tum Prothoe, poſt Eribœa, deinde Cæleno & Eurybita & Phœbo Dianę comites, quibus omnibus cæſis Deianiram & Aſteriam & Murpeam & Tecmeſſam & Alcippen cepit. Melanippe fortiſſima prius credita imperium amiſit. Hic Hercules cæſis inſignioribus Amazonibus, reliquiſque in fugam verſis,

Digitized by Google

eam nationem penitus deleuit. deinde Hercules Hippolytam Theſeo eius expeditionis ſocio conceſſit. Idem cùm reuerteretur ad Euryſtheum, reperit Heſionem Laomedontis filiã, quam ob iram Neptuni Laomedon Deorum reſponſis illi ceto quem Neptunus immiſerat, exponere iubebatur: quam Hercules à ceto liberauit. Verùm cùm præſtantiſſimos equos ob id beneficium Laomedon Herculi promiſiſſet, neque tamen dediſſet, indignatus Hercules ob hominis fallacias Troiam aggreſſus regem obtruncauit: Heſionemque Telamoni, qui prior murum conſcenderat, largitur: conceſſitque Heſionæ vt quem vellet è captiuis emeret, atque illa fratrem Podarcim emit, qui poſtea Priamus illa de cauſa vocatus eſt. Nam fertur non ſolum Troiam nauigaſſe, ſed etiam ſubiugaſſe Amazonas, & occidiſſe, Alcyuem Telamone ſocio, cuius amicitiam ita attigit Theocritus:

αὐτῷ θ' ἡρακλῆι ϰ̀ ἀτρόμῳ τελαμῶνι,
οἳ μίαν ἀμφω ἑταῖροι ἀεὶ δαίνυντο τράπεζαν.

Alcidi magno, atque intrepido Telamoni,
Qui menſam ſocij conuiuabantur ad vnam.

Deinde Tmolum & Telegonum Protei filios: qui hoſpites lucta ſuperatos necabant, ipſe lucta ſuffocauit. idem Sarpedonem Neptuni filium contumelioſum, ferumque planè virũ interfecit ſagittis, poſt quam victoriam baltheũ Euryſtheo aſportauit. Poſtea vero iuſſit Euryſtheus, vt puniceos Geryonis Hiſpaniæ regis boues, qui hoſpites vorarent, ad ſe adduceret: quare ad illos opprimendos contendit. Dicitur Geryon Chryſaoris & Callithoes filius triplex corpus habuiſſe, canemque duorum capitum in Erythea, ac ſeptem capitum draconem ex Typhone & Echidna genitum, qui boues ipſos cuſtodiret. Habuit verò ſuæ crudelitatis miniſtrum impigrum atque diligentem Eurytionẽ. Huc profectus Hercules, Geryone, caneque Orthro, dracone & paſtore Eurytione interemptis, boues ex Oceani inſula Gadira ad Tarteſſum per id temporis celebris celeberrimam Iberiæ ciuitatem abigebat. Atque vbi Libys Alebionis frater: à quo Ligures poſtmodo vocati fuerunt, omniſque Liguria nomen obtinuit, eius iter impedire conaretur, ab Hercule occiſus fuit. at Alcyoneus Gigas cum Hercule ad Iſthmum Corinthi congreſſus. dum is boues abigeret, ſaxum maximũ iecit è mari rubro ſumptum, quo viginti & quatuor homines occidit. nam cũ tãtum ponderis vix duodecim plauſtra perferre poſſent, id Hercules claua facilè repulit, & illum occidit. ſaxũ verò iacuit in Iſthmo, vbi agebantur certamina. His igitur in locis duas columnas Hercules erexit tanquam ſuorum laborum terminos: quarum alteram Calpen, alteram Abylen vocauit, poſuitque eas in finibus Libyæ & Europæ. Neque tamen vbi hæ columnæ fuerint erectę ſatis conuenit inter ſcriptores, quoniam Dicæarchus, Eratoſthenes, Polybius, & Grecorum ſcriptorum complures ad Euripi anguſtias illas erectas dixerunt: Hiſpani verò & Aphricæ gentes apud Gades eſſe putarunt quod ſenſit etiam Dionyſius in libello de ſitu orbis in his:

ὑμεῖς δ' ἀμῖν σκολιὰς ἐνέποιτε κελεύθους,
ἀρξάμεναι στοιχηδὸν ἀφ' ἑσπερίου ὠκεανοῖο.
ἔνθα τε καὶ στῆλαι περὶ τέρμασιν ἡρακλῆος
ἑστᾶσιν. (μέγα θαῦμα) παρ' ἐσχατόωντα γάδειρα.

Obliquas narrate vias: mihi dicite Muſę
Oceani Heſperijs à gentibus incipientes.
Ad fines vbi ſunt erecta forte columna
Herculeos, (mirum) iuxta ſuprema Gadira.

Fuit enim antiqua imperatorum conſuetudo ad quę loca extrema cum exercitu vel claſſe penetraſſent, ibi aliquando ſuæ expeditionis relinquere monimentum: ſicut Bacchus columnas duas magnas erexit in oriente, Alexander Indicæ militiæ terminos aras apud extremos Indos inſtituit, atque ordinauit, ſuper quibus vota Diis immortalibus perſoluit, vt teſtatur Strabo lib. 3. Verùm cùm boues Geryonis in Libyam per Iberiam Hercules abigeret, dicuntur Dercyllus & Alebion Neptuni filii boum pulchritudine allecti, illos ſurripuiſſe, & egiſſe in Hetruriam: à quibus cùm taurus aufugiſſet, & tranaſſet in Siciliam, Italiam poſtea nominatum. Tyrrhenorum enim lingua taurus Italus dicebatur. Cùm Hercules veniſſet in Siciliam, iter fecit à Peloriade ad Erycem, cui apud mare nymphę balnea pararunt. cùm Eryx Siciliæ Rex taurum illum cepiſſet, neque repetiti Herculi reddere vellet, ad certamen ventum eſt. atque Eryx cæſtu percuſſus diem ſuum obiit. dicunt tamen quidam non cæſtu; ſed palæſtra interemptum fuiſſe Erycem Veneris & Butę filium, cùm alter boues, alter regnum victori pręmium propoſuiſſet. Hercules victor regionem conceſſit fruendam incolis, donec aliquis affinis eam repeteret; atque Doricus Lacedæmonius poſt multis ętatibus illuc veniens, atque ibi Heracleam condidit, quam Carthaginenſes ſuſpectam, vt nimis potentem deleuerunt. In Siculos etiam qui collectis multis copiis obuiã proceſſerant, ac boues rapere conabantur, impetum faciens illos Profligauit, ac multos occidit, inter quos fuerunt inſigniores Leucaſpis, Pediacrates,

Digitized by Google

crates, Buphomas; Ganatas, Cygæus, Crytidas.
Deinde boues, obtruncatis latronibus cum ma-
re Ionium traiecíſſet, ad Euryſtheum Myce-
nas deduxit, quos omnes ille Iunoni immola-
uit. Dicitur Geryon Hiſpaniæ tunc imperans
tres habuiſſe filios potentia & peritia rerum bel-
licarum inſignes, qui ſingulari conſilio & con-
cordia in protegendo regno paterno vtebantur.
Hercules aduerſus hos militaturus copias colle
git in Creta, qui populi erant bellicoſi, quippe
qui primi omnium mortalium militaria ſtipen-
dia meruerint: quam etiam inſulam ad gratiam
Cretenſium inſignibus honoribus affectus om-
nibus propè feris expurgauit, quare neque ſer-
pentum, neque luporum, aut vrſorum ſemina
ibi ſunt relicta, aut cæterarum conſimilium fe-
rarum. Fabulantur Herculem poſt ductos ad
Tarteſſum boues poculum ſuum Soli reddidiſ-
ſe: nam dicitur Hercules cùm ad boues con-
tenderet, Solis radiis nimium calefactus arcum
vel in ipſum Solem intendiſſe; quare Sol eius vi
res, & animi magnitudinem admiratus, aureum
poculum illi donauit, in quo Oceanum ad bo
ues capiendos traiecit, vt ait Pherecydes in 3.
libro hiſtoriarum. atque vbi per Oceanum naui
garet in eo poculo, Oceanus cùm vellet, facere
periculum conſtantiæ & fortitudinis Herculeæ
illi inſignem tempeſtatem immiſit qua pocu-
lum magnopere fluctuabat. Tunc iratus Her-
cules vel contra Oceanum arcum intendit,
quod Oceanus veritus eius iram placare ſtu-
duit. quamuis Theolytus in 2. lib. Horarum
illum in lebete nauigaſſe ſcribit. Fama eſt præ-
terea Iunonem, cùm nupſiſſet, multas pomos,
quæ aurea mala producerent, Ioui in dotem
dediſſe, quæ apud Heſperidas nymphas à dra-
cone peruigili cuſtodiebantur. Fuerunt He-
ſperides Heſperi fratris Atlantis filiæ, Aegle,

Arethuſa, Heſpertuſa; vel (vt aliis magis placuit) Aegle, Erethuſa, Veſta, Erythia. Draco, qui mala aurea cuſtodiebat, natus ex Typhone & Echidna eſſe dicebatur: qui centum capita habeat variiſque vtebatur vocibus Iubetur poſtea Hercules ab Euryſtheo aurea illa poma afferre, quę vbi eſſent neſciens Hercules ad Nymphas iuxta Eridanum in quadã ſpelunca habitantes contendit. Illæ docent Nereũ hac de re eſſe conſulendum, qui poſt interrogatus ab Hercule docet adeundum eſſe Prometheum, à quo quid eſſet agendum edoctus eſt, dracone ipſo interempto. Eo igitur interempto Hercules aurea mala decerpſit, & ad Euryſtheum detulit.

Alii maluerunt illum admonitum à Prometheo fuiſſe, vt Atlantem ad ea pro ſe mitteret, ac ipſe tam diu cœlum; dum rediret Atlas, ſuſtineret. Multa ſanè ſunt certamina quæ in hoc etiam itinere commiſit, à Cycno ad fluuium Echedorum ad ſingulare certamen prouocatus, qui fulmine cœleſti fuerunt dirempti. A Nereo deinde doctus fuit comprehenſo, & in multas formas mutato, vbi eſſent mala, & Heſperides. Cum è Pyrenęis montibus per illyricam regionem iter faceret, & in Libyam per ueniſſet, Antæum Terrę filium obuium habuit hominem admirandę proceritatis, quippe qui ad ſexaginta & quatuor cubitorum longitudinem accederet, in omnes peregrinos inhumanum: quos ſecum luctari cogebat, & ſuffocabat. Hic cùm Herculem ad luctam prouocaſſet; ab eo penè extinctus ter proſternitur. at erat ea virtute vt quoties Terram matrem attingeret: toties fortior reſurgeret, quod ſentiens Hercules hunc compreſſum ſublimem à terra tamdiu ſuſtinuit, quamdiu ſpiraret, donec vi Herculea brachiiſque denique ſtrictus, exſpirauerit. Quam rem ego ſanè nihil aliud ſignificare crediderim, quàm medicorum quoddam dogma, contraria ſcilicet contrariis eſſe curanda, vt nomen Antæi videtur ſignificare. quod tamen poteſt ad multas politicas transferri actiones & iudicia, & ad vtilitatem vniuerſæ humanæ vitę: cùm enim Hercules Sol exiſtat terra frigida contacta recreat, quæ nimio calore fuerint exuſta, quamobrem reuocat in vitam ipſum Antæum. ſic namque docemur calidis ægritudinibus refrigerantia medicamenta eſſe adhibenda, aut non violenta tamen, ne propter antiperiſtaſin fiat apoſtema. Neque in rebus ciuilibus eadem ratione extrema eſſe poſſe vtilia demonſtratur. Illud autem ſignificatur, quia ille attingens tantum terram ardore Solis propè extinctus reuiuiſceret: nam contrariis adiuuanda eſt & excitanda vis naturæ, at non contrariorum mole obruenda. E Libya verò in Aegyptum profectus Buſirim Neptuni Lyſianaſſæque vel Libyes filium inuenit: qui ea crudelitate in externos vtebatur, vt aduenas quotquot comprehenderet, Neptuno patri, vel (vt alii malunt) Ioui immolaret. Neque enim illud crudelitatis genus impune exerceri virtus Herculea paſſa eſt: nam cùm eaſdem inſidias quas cæteris hoſpitibus, Herculi paraſſet; & Buſiris Neptuni, & eius filius Amphidamas, & Chalbes præco aræ illius impurę miniſtri, apud quam mactare hoſpites conſueuerant, apud eandem Iouis aram, manu Herculea occubuerunt. Cùm verò Thebas ac per montes exteriores Libyę proficiſcerentur, multas feras ĩ locis deſertis ſagittis occidit. Poſtea idẽ Hercules per Arabiã iter faciens, Emathionem Tithoni filium violentum planè hominem, & in omnẽs peregrinos immanſuetum, obuium habuit, qui trucidare & ſpoliare omnes aduenas conſueuerat, quem etiam obtruncauit. Mox ad Caucaſeos montes & Hyperboreos profectus, aquilam & ipſam Typhonis & Echidnæ filiam quæ iecur Promethei vorabat, ſagittis trãsfixit, & Prometheum ſolutis vinculis oleaſtri liberauit. Cùm Acheloo, qui tauri formam ſumpſerat, in Calydone colluctatus, cornu eius fregit; pro quo redimendo Achelous Amaltheæ Harmodii filiæ cornu Herculi largitur, quod ille omnibus fructibus refertum Ioui conſecrauit. Fuerat enim illi Deianira deſponſata, quo tempore degebat in Calcydone. At conuiuium conuocatus OEnei pincernam Architelis filium pugno occidit, quia aquas, quibus pedes lauerant, per inſcitiam in manus fudiſſet, vti memoriæ proditum eſt ab Archilocho. ob illud facinus cùm Deianira è regione OEnei exulauit. Idem Semnonidis filios Paſſalum & Achemonem homines inhumanos & feros comprehendit, qui cædes, & furta, & rapinas præmia fortitudinis vocabant. Hos cùm mater reprehenderet, ac diceret, nondum in virum qui nigras habet natas, incidiſtis; ridebant, hi igitur dormienti Herculi ſacculum ſurripere conantes ab Hercule capiuntur, quos ligatis ſimul amborum pedibus humero ſuſpendit: atque alter in prioribus, alter in poſterioribus partibus geſtabatur. Cùm ſine ſubligaculo eſſet Hercules, illique eſſẽt inter ſe conuerſi, eius pudenda & nates & villos nigros videntes, matris recordati in maximum riſum ſunt conuerſi; quod cùm didiciſſet Hercules, eos liberos dimiſit. Idẽ Saurũ

trans

trans fluuium Erymanthum vocatum poſtea Sauti iugum viatoribus infeſtũ interemit. Idẽ Cacum Vulcani filium tricipitem latronem in Auentino monte oppreſſit: idem Lacinũ extremam oram Italię latrociniis infeſtantẽ trucidauit; idem Coon inſulam diripuit, regemque Eurypylum cum vniuerſa familia obtruncauit, quia exercerent cædes & latrocinia aduerſus omnes; filiamque Chalciopen cepit, è qua ſuſcepit Theſſalum filium qui nomen dedit Theſſaliæ; quamuis alij inquiant non ob latrocinia Eurypyli patris, ſed ob deſiderium Chalciopes Herculem Coon inſulam fuiſſe populatum. Idem Pyrechmum regem Eubœæ profligauit, quia per iniuriam Bœotorum regionem bello infeſtaret. Idem Albionem & Borgionem iter ſuum impedientes cùm ad Atlanticos montes properaret, de medio ſuſtulit, in quo certamine deficientibus telis cùm in diſcrimen vitę veniſſet, Iouem precatus eſt Patrem, vt ſibi tela ſuggereret: atque ſtatim frequentiſſimus imber lapideus cecidit, quò gigantes illi oppreſſi ſũt, vnde locus dictus eſt campus lapideus in Gallia Narbonenſi. Idem Cycnum ſingulari certamine apud Peneum amnem extinxit, quia is multos propoſitis ſingularis certaminis prēmiis extinxerat. Idem Gigantes, quos Iuno aduerſus ipſum educauerat, vel (vt voluit Timarchides) qui nati fuerant è ſanguine Nemei leonis, interemit, quos latrones fuiſſe in rebus Cyzicis ſcripſit Polygnotus Dicitur & cum Alcioneo congreſſus illũ in Iſthmo interemiſſe quod tamen non priùs fecit, quam illi Alcyoneus duodecim plauſtra impedimentorum per ſummam contumeliam infregiſſet, vnoque iactu ſaxi viginti & quatuor homines & nonnullos boues oppreſſiſſet, quod ſaxum poſtmodum fuit claua ab Hercule repulſum cùm in ipſum conijceretur, & Alcyoneus claua interemptus. illud ſaxum iacuit in Iſthmo inſignis magnitudinis, quod quinquaginta paria boum dimouere non poſſent, vt ſcriptum fuit à Theſeo in rebus Corinthiacis, & à Theodoro in bello Giganteo. Cæterùm compoſitis rebus Ibericis; bobuſque Geryonis abductis, fama eſt Herculem Celtarum regionem peragraſſe multos maleficos & impuros latrones obtruncantem, qui per monſtra & feras varias ſignificabantur, multis quotidie militibus in caſtra venientibus: atq. vrbem Aleſiam cõdidit populoſam & amplam, quam liberam fecit ac metropolin regionis. Deinde in Italiam accedens Alpes fecit peruias obtruncatis principibus latronum, qui viatores trucidabant ac diripiebant. Iter habuit per oram Liguſticam & per Tyrrheniam ad port[?] Herculis tùm priùs vocatum, peruenitque ad Tyberim, vbi poſtea cõdita dita fuit Roma hinc in Palatium paruam vrbem ita vocatam profectus à Potitio & Pinario primarijs ciuibus in hoſpitium eſt exceptus, quibus vaticinatus eſt fore vt ea vrbs plurimum fœlicitate & opulentia pręſtaret. Cum ad Cumeam planitiem poſtmodo veniſſet, Phlegræam vocatam ob ſcatentem ignem antiquitus, prędictos Gigantes inuenit, qui audito eius aduentu in vna caſtra conuenerant, prælioque ingenti commiſſo Diis adiuuantibus victoria fuit penes Herculem, qui multos ex hoſtibus trucidauit. Aiunt ipſum Herculem ad fines Rhegiæ Locridis perueniſſe, qui cum labore itineris defeſſus vellet quieſcere, à cicadis fuit infeſtatus: idcirco precatus eſt Iouem, vt infeſtantes cicadæ vaneſcerent. inde nullę in poſterum etiam viſę ſunt cicadæ in illa regione. Idem occidit Eurytum & Crearum Neptuni & Moliones filios: deinde duodecim Diis aras erexit, Ioui, Neptuno, Iunoni, Palladi, Mercurio, Apollini, Gratijs, Baccho, Dianę, Alpheo, Saturno, Rheæ. Alij tamen ſenſerunt tunc cæſos tantum fuiſſe ab Hercule Gigantes, cùm bellum aduerſus Iouem ſuſcepiſſent, vt ait Horat. in lib. 2. Carminum.

—— domiteſq; Herculea manu
Telluris iuuenes, vnde periculum
Fulgens contremuit domus
Saturni veteris.

Fama eſt poſt è Gigantibus victoriam Herculem ſuam clauam Mercurio cognomento Polygio cõſecraſſe, quam dicunt fuiſſe ex oleaſtro, & repullulaſſe, actiſque radicibus inſignem arborem factam fuiſſe: quot forte poſſet non mirabile videri, quippe cùm dicat Virgil. oleas vel ſiccas pullulare, in 2. Georg.

Quin & caudicibus ſectis (mirabile dictu)
Truditur è ſicco radix oleagina ligno.

Ferunt illum antequam ad inferos deſcenderet, ad OEtam acceſſiſſe, atque ex fonte bibiſſe, qui inde labebatur; ob cuius vim cùm omniũ præteritorum malorum eſſet oblitus, fontem illum Lethum nominauit, vt ait in rebus Aetolis Demophatus. Hęc omnia ſunt ab Hercule geſta antequam ad inferos deſcenderet. Enimuero non ſatis terra ad exantlandam virtutem Herculeam videbatur, quare iuſſit illum Euryſtheus ad inferos adire, & maximè horrendum inferorum canem Cerberum ad ſe adducere. Hunc fabulati ſunt quinquaginta habuiſſe capita, tria canina, reliqua & caudam draconis. Hercules igitur ſacrificiis Diis ritè peractus.

Digitized by Google

ctis. in Tænaro promontorio aurum ſubiuit, traiectoque Acheronte, & reliquis inferorum fluminibus, Theſeum ſuper ſaxo ſedentem & Pirithoum inuenit: ſed quia ſponte & conſultò Pirithous eò acceſſerat, illum ibidem reliquit; Theſeum, quia neceſſitate coactus fuerat, liberauit. Tum Menœtium Ceuthonymi filium, inferorum bubulcum, quia capturo Herculi Cerberum repugnaret, interemit: nam vbi colluctari cum illo incepiſſet, ita Menœtium Hercules obſtrinxit, vt omnia eius oſſa confregerit. Inuenit autem Cerberum in limine inferorum, qui viſo Hercule ſtatim ad ſolium regis inferorum confugit: quem pelle leonis & thorace tantum munitus Hercules cepit, quãuis nullum eſſet eius morſus remedium, cùm ſub ita vis veneni vel in oſſa continuò penetraret. Fabulantur Herculem cùm ad inferos deſcenderet, in ripa fluminis Acherontis albam populum inueniſſe, atque ex ea coronam ſibi feciſſe, vt teſtatur Olympionicus in lib. de plantis, cuius pars foliorum exterior ob inferorum locorum caliginem facta eſt nigra. manſit poſtea inde cõſuetudo vt ſacra arbor illa Herculi putaretur & in ſacrificijs Herculis coronarentur ſacrificantes ramis populeis, & (vt ſcripſit enarrator Theocriti) præmia etiam victoribus certaminum in coronas parabantur rami populei, quia multa certamina Hercules abſoluiſſet. Cerberum igitur per Trœzenem ad Euryſtheum deduxit: quem ſcripſerunt Euphorion & Herodotus per Heracleam, quam Acheruſiam vocant incolæ, adductum, atque cùm primùm lucem ſenſiſſet, vomuiſſe, ex quo vomitu natum fuit aconitum. eſt autem aconitum herbæ radix parua, ſimilis gramini cuius potus eſt amarus, atque totum os ſtypticum facit, cor mordet, ſpiritum incidit ob frigeſactum pulmonem, vẽtrem implet flatibus, crebramque percuſſionẽ excitat circa tempora, hominesque facit amentes & ſtupidos, vt ſcripſit Cyrenaicus Apollodorus. quod aconitum ita vocatum fuit, vt ait Theoph. in 2. plant. quod in aconis ſiue cotibus fuit inuentum, quas cotes alii in Heraclea, alii in Tanagra, alii in Hermione naſci dixerunt. dictum eſt aconitum pardalianches præterea & myoctonum, quia pardales & mures enecet. Fuerunt qui dixerint, Cerberum ad Euryſtheũ dictum ſtatim iuſſum fuiſſe ad inferos rurſus deduci, Herculis nonnullos labores ita breuiter conſcripſit Quintus Smyrnæus.

πρῶτα μὲν, ἐν Νεμέῃ βριαρὸν κατέπεφνε
λέοντα.
Δεύτερον, ἐν λέρνῃ πολυαύχενον ὤλεσεν ὕδρην.
τὸ τρίτον αὖτ' ἐπὶ τοῖς ἐρυμάνθιον ἔκτανε κάπρον
(ταρτον.
χρυσόκερων δ' ἔλαφον μετὰ ταῦτ' ἤγρευσε τέ-
πέμπτον δ' ὄρνιθας στυμφηλίδας ἐξεδίωξεν.
ἕκτον δ' ἀμαζονίδος κόμισε ζωστῆρα φαεινόν.
ἕβδομον αὐγείου πολλὴν κόπρον ἐξεκάθηρεν,
ὄγδοον, ἐκ κρήτης δὲ πυρίπνοον ἤλασε ταῦρον.
ἔνατον ἐκ θρῄκης Διομήδεος ἤγαγεν ἵππους.
γηρυόνου δέκατον βόας ἤγαγεν ἐξ ἐρυθείης.
κέρβερον ἑνδέκατον κύν' ἀνήγαγεν ἐξ αΐδαο.
Δωδέκατον δ' ἐκόμισσεν ἐς ἑλλάδα χρύσεα
μῆλα.
τὸ τρισκαιδέκατον, τοῖον λυγρὸν ἔσχεν ἄεθλον.
μιῇ νυχὶ πεντήκοντα ξυνελέξατο κούραις.

Quæ carmina ita fuerunt Latinè à quodam pronunciata:

Prima Cleonei tolerata ærumna leonis.
Proxima Lerneam ferro & face contudit hydrã.
Mox Erimantheum vis tertia perculit aprum.
Æripedis quarto fuit aurea cornua cerui.
Stymphalidas pepulit volucres diſcrimine quinto
Threiciam ſexto ſpoliauit Amazona baltheo.
Septima in Augiæ ſtabulis impenſa laboris.
Octaua expulſo numeratur adorea tauro.
In Diomedeis victoria nona quadrigis,
Geryone extincto decimam dat Iberia palmam,
Vndecimum mala Heſperidum diſtracta triumphum.
Cerberus extremi ſuprema eſt meta laboris.

At Quintus Smyrnæus tertium decimum addidit laborem hoc pacto:

Tertius hinc decimus labor eſt duriſſimus: vna
Quinquaginta ſimul ſtuprauit nocte puellas.

Cùm dicant quidam tot fuiſſe Herculis labores, infinitos propè fuiſſe alii crediderunt, vt teſtatur Euripid. his carminibus, in Hercule inſano:

ἔτ' ἐν γάλακτί τ' ὄντι, γοργωποὺς ὄφεις
ἐπεισέφρησε σπαργάνοισι τοῖς ἐμοῖς
ἡ τοῦ Διὸς σύλλεκτρος, ὡς ὀλοίμεθα.
ἐπεὶ δὲ σαρκὸς περιβόλαι' ἐκτησάμην
ἡβῶντα μόχθους, οὓς ἔτλην, τί δεῖ λέγειν;
ποίους ποτ' ἢ λέοντας, ἢ τρισωμάτους
τυφῶνας, ἢ γίγαντας, ἢ τετρασκελῆ
κενταυροπληθῆ πόλεμον οὐκ ἐξήνυσα;
τήν τ' ἀμφίκρανον, καὶ παλιμβλαστῆ κύνα
ὕδραν φονεύσας μυρίων τ' ἄλλων πόνων
Διῆλθον ἀγέλας, κ' εἰς νεκροὺς ἀφικόμην,
ἅδου πυλωρὸν κύνα τρίκρανον εἰς φάος
ὅπως πορεύσαιμ' ἐντολαῖς εὐρυσθέως.
Angues feroces faſcijs paruo mihi
Circumuoluto immiſit, vbi lac ſugerem,
Coniux Iouis, perirem vt horum morſibus.
Adultus vt fui, mihi quid eſt opus

Multos labores, quos tuli profarier?
Aut quos leones vicerim, tricorpores
Typhonas, aut gigantes, aut queis quatuor
Sunt crura Centaurum genus? nam bicipitem
Repullulantem hydram, canemq́ perculi.
Multis peractis hinc ego laboribus
Ad inferos iui obſitos caligine,
Canemque traxi ianitorem tartari
In lucem, vti iuſſit ſeuerè Euryſtheus:

Atque non ſolum homines malefici & latrones, aut feræ crudeliſſimæ, horrendaq́ue monſtra vim Herculeam ſenſerunt ſibi eſſe formidabilem, verum etiam fama eſt quòd cùm is ad mortuam Alceſtim veniſſet, Morte deterrita, illam marito viuam reſtituit, vt ſcripſit Eurip. in Alceſt. tragœdia. Fuerunt qui putarint Herculem, non vt mitteret Atlantem ad aurea mala capienda cœlum ſuſtinuiſſe, ſed laboris hominis miſertum, dum ille aliquantulum recrearetur. Cęterum aiunt Herculem clauam, quã ex oleaſtro ad Saronidem paludem exciderat abſolutis laboribus Mercurio cognomẽto Polygio apud Trœcenios dicaſſe, vt ſcripſit Pauſanias in rebus Corinthiacis. Habuit Hercules multorum laborum ſocium Telamonem, & Iolaum, qui etiam dicitur fuiſſe eius auriga, vt ait Pauſ. Herculis vxores multæ memorantur: ſiquidem Meliten Aegæi fluuii filiam duxit, ex qua Hyllum ſuſcepit. Ob Iolem ſibi promiſſam, vt ait Menecrates, vniuerſam OEchaliam Euryto in Eubœam fugiente debellauit: quia illi filiam Iolen denegaſſet. Habuit octo filios etiam è Megara filia Creontis, qui iuſſu Euryſthei dicuntur fuiſſe interfecti. nam in porta Electra vocata Thebana habitauit Amphitryo Thebis, & poſt Amphitryonem Hercules, vbi Thebani parentare conſueuerant, vt ait Chryſippus in rebus Thebanis, & certamina funebria celebrare, quę per totam noctem fiebant, nec priùs ceſſabant quam Sol illuxiſſet. Alii dicunt illos fuiſſe ab Hercule trucidatos, cùm tamen Lyſimachus inquiat ceſos fuiſſe dolo quorundam hoſpitum. Alii aſſerunt Lycum regem illos interemiſſe. Socrates cenſuit Augei dolo de medio fuiſſe ſublatos. Neque tamen minor eſt controuerſia de numero aut de nominibus inter antiquos ſcriptores. Nam Dionyſius in primo libro de circulis ait Deicoontem & Therimachum tantum fuiſſe: Batus in libro ſecundo hiſtoriarum Atticarum Polydorum, Patrocleum, Mecilophonum, Acinetum, Toxoclytum, Menebrontem, & Cherſibium nominauit: Euripides Ariſtodemum, Therimachum, Deicoontem: Pherecydes libro ſecundo Antimachum, Clymenum, Glaucum, Therimachum, Creontiadem appellat, quos in ignem ait ab inſano Hercule coniectos fuiſſe: Aeneas Argiuus Therimachum, Creontiadem Deicoontem, & Deionem vocat. Herodotus bis inſaniuiſſe Herculem inquit, ac primum eos interemiſſe, quo tempore non Heraclidę ſed Alcaidæ dicebantur. nam Hercules nondum ita vocabatur, ſed illud nomen obtinuit poſt ſuperata non pauca certamina Iunonis impulſu. Fama eſt Herculi nupſiſſe etiam Augen, q̃ Aleus pater cùm filio Telepho in vrna quadam poſitam in mare demerſit, quæ poſtea Palladis prouidentia ſeruata cùm vrna ad oſtia Caici euaſit; & à Teuthrante fuit excepta. Sed hanc deinde Hyllo filio Hercules conceſſit. Memoriæ proditum eſt Herculem Alcidemontis herois Arcadis filiam ad Oſtracinum montem vitiaſſe Philonen nomine, quæ ſtatim à puerperio vnà cùm puero, quem ex Hercule conceperat, feris in Proximo monte vincta fuit expoſita. his addiderunt vagientem infantem picæ vocem imitatum eſſe, ad quam cùm Hercules, qui fortè illac iter faciebat, deflexiſſet viam, puerum eſſe ratus, puellam & puerum liberauit è vinculis, ac puerum Aechmagoram nominauit, proximum fontem ad incolumitatis ſeruatiq́ue pueri & matris memoriam Ciſſam appellauit, cùm ciſſam Græci picam appellarent. Hic idem Tirynthi mœnia extruxit. Hic idem foſſam per medios campos Pheneatici agri duxit ad quinquaginta ſtadia, per quam Olbius fluuius, quem arcadum non nulli Aroanium nominabant, delaberetur innoxius, erant autem ripæ altę ad triginta pedes. Fuit deinde Hercules Omphales Lydorum Regis filiæ amore captus, quare multa viro forti indecora facere coactus eſt nam qui Buſiridem in Aegypto, qui Antæum fortiſſimum athletã in Mauritania, in Hiſpania Geryonem, in Thracia Diomedem ſuperauerat; qui leones vicerat, qui ſerpentes vel infans ſuffocauerat; qui latrones, qui homicidas, qui maleficos omnes vbique ſingulari fortitudine ſuſtulerat; quem neque tenebræ inferorum, neque multiplicia hydræ capita, neque celerrimum ac lethiferum Cerberi venenum deterruerat, neque vlla vis periculorum vel tantillum commouerat: idem inermi Omphalæ leonis pelle cõceſſa inter pediſſequas Omphales fœmineo habitu indutus ſedentariã artem exercuit, vt teſtatur Ouid. in Deianira:

Non pudet Alcide victricem mille laborum,
Raſilibus calathis impoſuiſſe manum?
Craſſaq́ robuſto deducis pollice fila.

Æquaque

Æquaque formoſa te, ſæ rependis hera.
D. ceris infœlix ſcutica tremefactus habenis
Ante pedes dominæ pertimuſſe minas.

Dum ſeruiret igitur Omphalæ, Cercopas Epheſi populos bello profligauit, qui aduenientes hoſpites ſuas vineas tanquam ſeruos fodere cogebant. Alii cauſam huiuſmodi reddunt, cur Hercules Omphalę ſeruierit. Dicunt ab Hercule Eurytum ad accipiendam Alceſtim, quam Hercules vitæ reſtituerat, profectum, non fuiſſe acceptum hoſpitio, at extra Tirynthi muros fuiſſe proiectum; cum Hercules furore eſſet captus, quare vix demum Hercules à Deiphobo luſtratus in grauem morbum incidit. Cùm ab eo liberari cuperet Hercules adiit oraculum, quod ſibi reſponſum dedit tunc liberatum iri, ſi venditus per triennium ſeruiret, ac mercedem ſeruitutis præberet Euryto, quare Omphalæ Lydię Reginæ Tmoli vxori emptus ſeruiuiſſe dicitur. Fuerunt qui dixerint eum prius ſeruiuiſſe, deinde abſoluto ſeruitutis tempore ad Troiam militaſſe. Habuit etiam Deianiram, quam cùm Acheloo colluctatus accepit, Oenei Aetoliæ Regis filiam, quæ fuerat Acheloo deſponſata. Cùm vero Aetoliæ fluuium eſſet Hercules cum Deianira tranſiturus, qui tum forte ob aſſiduos imbres maxime excreuerat: Neſſus Centaurus vltro operam ſuam obtulit traiiciendæ Deianiræ, quam cum Neſſo credidiſſet, ipſe Hercules fluuium primus intrepides traiecit. Sed cùm adhuc in prima ripa Neſſus Deianirã vitiare conaretur, ab Hercule ſagittis hydræ veneno infectis transfigitur: qui vt vel mortuus hoſtem vlciſceretur, ſuam veſtem ſanguine ac veneno illo perfuſam, ſanguinemque in vaſculum collectum ex vulnere Deianiræ tradidit: cum diceret illis vim ineſſe amatoriam, quia illa veſte ſi indutus maritus fuiſſet, optimum foret remedium aduerſus amores pellicum is fluuius cum prius Euenus diceretur, mox appellatus eſt Centaurus poſt cædem Neſſi, vt ait Euenor in libro de fluminibus. Eam veſtem ita acceptam in opportuna tempora Deianira reſeruauit. Deinde cum Hercules Oechialia ſubacta, raptaque Iole ad Cenæum Eubææ promontorium appuliſſet, aram Ioui immolaturus Erexit ob partam victoriam: miſitque Licham ſeruum qui Herculem viciſſe, & iam appropinquare nuntiaret Dianirę. Cùm verò Deianira ſuſpectos amores Ioles haberet, veſtem à Neſſo capta, tanquam antidotum aduerſus Ioles pellicis amores ad Herculem miſit. Deinde cùm pruritus immenſus, & ardor & puſtulæ per totum corpus exorirentur, Licham in fluuium Thermophylis propinquum è petra præcipitauit: ipſe tanquam igne ſacro & furore denique correptus cum tantos cruciatus perferre non poſſet, ſe in pyram montem Oeta conіecit. Aiunt Herculem conantem veſtem diſceſſam euellere, fruſta carnis ſimul auulſiſſe. Id cum cognouiſſet Deianira, ſua ipſius manu ſuſpendio vitam finiuit. Apollodorus à Pæante ſuccenſam fuiſſe ſcribit pyram, quam Hercules moriturus conſcenderat, quia ſagittas dono acceperit. Communior eſt tamen opinio, quod Philoctetes earum fuerit hæres, quia Herculem apud Dyram fluuium ſepeliuerit. Alii dicunt Deianiram non ſuſpendio, ſed Herculis claua ſe interfeciſſe, relicta filia Macaria, quam ex ipſo Hercule ſuſceperat. Scriptum reliquit Lucianus in Hermotimo vſtum fuiſſe quidquid mortale fuit Herculi, & humanam labem, vt ita dicam, in ea pyra concrematam; quod erat diuinum, in cœlum aſcendiſſe vt præclare teſtatur Byzantius Philippus his carminibus:

ὤλεσα τὸν νεμέας θῆρ' ἄπλετον ὤλεσα δ' ὕδρην.
κὴ ταῦρον κάπρου δ' ἀμφετίναξα γένυν.
ζωστῆρ' ἑλκύσας, πώλους Διομήδεος εἷλον.
χρύσεα μῆλα κλάσας γηρυόνην ἔλαβον.
αὐγείαν ἔδ' ἀνικεμὰς κ' ἔφυγεν ἔκτανον ὄρνις.
κέρβερον ἠγαγόμην, αὐτὸς ὄλυμπον ἔχω.

Dextra feram Nemeæ petiję mea: perdidat hydram,
Et taurum: malas inde cecidit apri.
Paltheus eſt captus, ſunt aurea mala relata.
Geryonisq; boues, & Diomedis equi.
Augias me non fugit, non cerua volucres.
Cerberus eductus. nunc ſed Olympus habet.

Relicti ſunt autem multi ab Hercule filii, Siquidem & Afer ille, à quo Africa vocata eſt. genitus fuit ab Hercule: & Acelus, à quo vrbs Lycię Acela fuit dicta, filius fuit Herculis & Malidis ſeruę Omphales: & Bentus, qui Benteſio poſtea Brunduſio nomen dedit, vt ſcripſit Diocles in mutatis nominibus vrbium: & Lamius & Camirus ex Iole ſuſcepti, & Lydus, à quo Mæonia Lydia dicta eſt, vt à Camiro Camirus prius vrbs Rhodos: & (vt quidam voluerunt) Lamus ex Omphale: & Hyllus è Melita Aegæi filia fluminis, quæ inſulæ & oppido in inſula nomen dedit: & Scythes, qui nomen dedit Scythię, quem ſuſcepit è muliere Semiuipera: & Hylus è Deianira: & Sardus à quo Ichnuſa Sardinia poſtmodo vocata eſt, & Olynthus, qui nomen dedit vrbi à ſe extructę. & Macaria, à qua Cyprus vocata eſt: & Hippoloche ac Bdella, vt alios multos ſilentio prætermittam:

Digitized by Google

termittam: quippe cum multas rapuerit, ad libi nem. nam Aſtydamiam occiſo patre Ormeno rapuit, è qua nouem filios ſuſcepit, & Aſtyochiam. de qua ſuſcepit, Tlepolemum: & Pyrenen in Pyrenæo monte ab ipſa vocato compreſſit, filiam Bebrycis, quæ fuit poſtmodo ibi ſepulta. Herculē vnū ex duodecim Diis Gręcię fuiſſe teſtatur Herodotus in Euterpe: ἡρακλέος δὲ περιτόνδε τὸν λόγον ἤκυσα, ὡς εἴη τῶν δυώδεκα θεῶν: *de Hercule audiui quòd vnus eſſet è duodecim Diis*. Qui etiam Dionyſum & Pana & Herculem omnium Deorum maximè recentes à Gręcis fuiſſe exiſtimatos ſcribit. Alii hunc vnum ex Idæis Dactylis fuiſſe cēſuerunt, alij primi Iouis, alii tertij filium quod ideo accidit, quia plures Hercules fuerunt, vt teſtatur Cicero libro tertio de natura Deorum hoc pacto. Quanquam, quem potiſſimum Herculem colamus, ſcire ſanè velim: plures enim tradunt nobis ii qui interiores ſcrutantur, & reconditas literas: antiquiſſimum Ioue natum, ſed antiquiſſimo item Ioue. nam Ioues quoque plures in priſcis Græcorum literis inuenimus. Ex eo igitur & Liſyto eſt is Hercules, quem concertauiſſe cum Apolline de tripode accepimus. Alter traditur Nilo natus, Aegyptius: quem aiunt Phrygias: literas conſcripſiſſe. Tertius eſt ex Idæis indigenis, cui inferias offerunt. Quartus Iouis eſt & Aſteriæ Latonæ ſororis, quem Tyrii maximè colunt, cuius Carthaginē filiam ferunt. Quintus in India, qui Belus dicitur. Sextus hic ex Alcmena, quem Iupiter genuit, ſed tertius Iupiter. Cum tot fuerint. Hercules, omnium reliquorum res geſtę vni Alcmenę filio tribuuntur.

Hunc eundem inquiunt de tripode cum Apolline decertaſſe, cui cùm Delphos veniſſet, vt ob mortem Iphiti expiaretur, Xenoclea Dei interpres reſponſum dare noluit, quod eſſet cæde pollutus. Tunc igitur Hercules ſublatum è templo tripodem aſportauit, quem cum repeteret Apollo grauis pugna fuiſſet commiſſa, niſi Latona & Diana Apollinem, Minerua Herculis iram placaſſet, vt ait Pauſ. in Phocicis. Fuerunt qui dicant Hercules ad triginta fuiſſe. Dicuntur complures fuiſſe filii, quos ex variis mulieribus Hercules ſuſceperit: quos omnes hic recenſere foret ſuperuacaneum, cum multos connumerarit Apollodorus Athenienſis libr. 2. Bibliothecæ. Poſtea verò quam inter Deos fuit receptus, illi conciliata eſt Iuno, atque Heben filiam in matrimonium dedit, quorum nuptias Plato præſtantiſſimus poeta comicus commemorauit. Memoriæ proditum eſt ab Ibyco calida lauacra inuentum fuiſſe Herculis, quibus

Digitized by Google

ille diuturno labore defeſſus plurimum vteretur, quæ ſibi à Vulcano fuerint indicata. At alij, inter quos Piſander, ea Mineruæ munus Herculi data dixerunt. Primus omnium mortalium ciuitates dicitur Hercules facere inueniſſe & inuentas additis populis adauxit, certaminaque inſtituit, cum cæteros mortales vi corporis antecelleret, vt ait Strabo lib. 8. Hunc aiunt præterea voraciſſimum fuiſſe, quippe cũ per Dryopas iter faciens, quo tempore pincerna pugno occiſo neceſſe fuit cum Deianira è regione OEnei exulare, vt diximus, filium fame infeſtante ac Licha pædagogo illum requirente in Thiodamantem inciderit, taurum Thiodamantis arantis à iugo ſolutum iugularit, & totum eodem die deglutiuerit apud Dryopas; cùm id etiam prius feciſſet, apud Litidum vrbem. Quamuis aiunt nõnulli parum cibi Herculem à Thiodamante petiuiſſe, quod cum ille negaſſet, vt ſunt multa ingenia ruſticorum, Hercules iratus alterum è bobus à iugo ſoluens Diis mactauit atque conuiuium fecit, eius iniuriam & ingluuiem & voracitatem ita expreſſit Callimachus in hymno in Dianam:

ὐ γὰρ ὅγε φρυγίῃ περ ὑπὸ δρυὶ γυῖα θεωθεὶς
παύσατ' ἀδηφαγίης. ἔτι οἱ πάρα νηδὺς ἐκείνη
τῇ ποτ' ἀροτριόωντι συνήντετο Θειοδάμαντι.
Non hic in Phrygia ſub quercu membra leuatus,
Atque Deus factus, ſit edax minus aluus at illi
Eſt eadem, taurum quæ quondam Thiodamantis
Edit, planitiem cum lati ſcinderet agri.

Quæ ſanè non minor fuit, quam illa Daphthidis, quæ eſt apud Soſibium in his:

ἦ τοσδ' ἐκείνε παῖς παρέπλαστος νόθος,
μητρὸς δ' ὁποίας ἡ τεκοῦσ' ἐπίσαται.
ἔσθει μὲν ἄρτες τρεῖς ὅλες κανθηλίες.
τῆς δὲ βραχείας ἡ μέρας, πίνει θ' ἅμα
καλὸν μετρητὴν τὸν δεκάμφορον πίθον.
Hic filius qui natus eius eſt nothus,
Cuius parentis, illa ſcit quæ hunc edidit:
Ciſtas vorat tres ille totas panium
Paruo die. mox ebibit magna merum
Simul metreta, ſeu magis decamphori.

Nam mirificam fuiſſe Herculis voracitatem vel illa nobis, poſſunt eſſe argumento, quæ ſcripta ſunt à ſuauiſſimo poeta Epicharmo in buſiride his carminibus:

πρῶτον μὲν αἴκ' ἔσθοντ' ἴδης νιν ἀποθάνοις.
βρέμει μὲν ὁ φάρυγξ ἔνδοθ', ἀραβεῖ δ' ἁγνάθος,
ψοφεῖ δ' ὁ γόμφιος, τέτριγ' ὁ κυνόδων.
σίζει δὲ ταῖς ῥίνεσι. κινεῖ δ' οὔατα.
τῶν τετραπόδων μὲν οὐδ' ἂν ἧττον.
Illum ſi edentem videris ſtrepunt genæ.
Intus ſonat guttur. ſonat maxilla. dens
Stridet caninus. ſibilant nares. mouet
Aures, ſolent armenta ſicut, haud minus.

Fama eſt Herculem in Triphyliam regionem Eleorum profectum habuiſſe controuerſiam de voracitate cum Lepreo Prygei filio, vt inquit Heſiod. in Ceycis nuptiis: atque cum vterque bouem in epulas occidiſſet, Lepreus nihilo fuit tardior aut imparatior edendo inuentus: ſed cùm poſt epulas ventum eſſet ad pugnam ob indignationẽ æmulæ virtutis, Lepreus cecidit ob vim Herculeam. Cùm verò mœſtus Thiodamas amiſſo tauro receſſiſſet, multaque fuiſſet Herculi ob illam iniuriam imprecatus, manſit poſtea ritus apud Lyndios vt bos arator cum multis dirarum imprecationibus Herculi cognomine Buthœnæ mactaretur. Poſtea verò fertur Thiodamas in vrbem Dryopum profectus Dryopas ipſos armatos in Herculem eduxiſſe, in eamque neceſſitatem compuliſſe Herculem, vt vel Deianiram armare neceſſe fuerit, quæ etiam dicitur in mamilla fuiſſe læſa atque cùm hos demum ſuperaſſet cæſo ipſo Thiodamante, rapuit eius filium Hylam in ſeruitutem vt ſcripſit Pherecydes lib. 3. Poſt verò propter latrocinia vniuerſam illam nationem ad Trachinem Theſſalicam vrbem duxit ad habitandum, & ad montem OEtam, qui montibus Phocidis eſt vicinus. Habuit ipſum Hylam inde in deliciis, ita vt nemo prope fuerit mortalium ab eo tempore, cui nomen Hylæ fuerit ignotum. nã cùm vna cum Argonautis in Colchidem nauigaret, Hylamque aquatum miſiſſet, fertur in Cium vſque excucurriſſe ad Hylam requirendum, quoniam ille poſt certum probabile temporis ſpacium non amplius redire viſus eſt. Scriptum tamen fuit ab Ephoro in lib. 5. quod Hercules ſponte manſit in Lydorum regione Omphales cauſa, Dionyſius Mitylenęus neque illum in Colchidem ſuſcepiſſe quidẽ nauigationem inquit, nedum non opem tuliſſe Iaſoni in ijs quę tractauit cum Medea. Herodotus & Herculem & alios nonnullos heroas exemit ex illorum numero qui fuerunt participes illius Colchicę expeditionis. Heſiodus in Ceycis nuptijs Herculem ipſum exiuiſſe aquatum in Magneſiam ſcripſit iuxta vocatas Aphetas, quæ ita dictæ ſunt, quòd ibi relictus fuerit. Anticlides lib. 2. rerum Deliacarum Hylam Herculis filium amiſſum fuiſſe ſcripſit, cum miſſet aquatum, neque amplius reuertiſſe. nam profecto neque mirum eſt Herculem id in Thiodamantem commiſiſſe, cum in multos fuerit iniurius, & ob negatam ſibi Iolen deuaſtarit OEchaliam,

Digitized by Google

chaliam, Hylamque catamitum tam celebrem habuerit, vt nemini Hylæ nomen ſit ignotum: cumque ebrius fieri nonnunquam conſueuerit, vt teſtatur Damagetes his carminibus:

οὗτος ὁ πανδαμάτωρ ὁ παρ᾽ ἀνδράσι δωδεκάεθλον
μελπόμενος κρατερῆς εἵνεκεν ἠνορέης,
οἰνοβαρὴς μετὰ δαῖτα, μεθυσφαλὲς ἴχνος ἑλίσσει,
Νικηθεὶς ἁπαλῷ λυσιμελεῖ βρομίῳ.

Omnia qui domuit, qui bis certamina ſena
Vicit: qui ob vires clarus in orbe ſonat:
Ebrius en titubans dubius veſtigia ponit.
Perfuſus dulci eſt ille caput Bromio.

Habuit Hercules multa cognomina, ſicut Dii cæteri. nam cùm magna culicum copia eſſet apud Teucros, iique pro voto ceſſaſſent, quod creditum fuit Herculis beneficio accidiſſe, Conopius Hercules dictus eſt, vt ait Strabo lib. 13. conopem enim culicem vocarunt. Alexicacus, quia mala depellat: Ceramyntes, quia Parcas inſectatus ſit: & Callinicus præterea, Buraicus, Rhinocoluſtes, Hippodotus, & aliis his ſimilibus nominibus vocatus fuit. Fama eſt quod Herculi antiquitus non tanquam Deo ſacra fiebant, ſed tanquam Heroi parentabant: quod cùm Phęſtius in Sicyoniam profectus animaduertiſſet, grauiterque ferret pro eximiis eius virtutibus diuinos honores illi non cenſeri, inſtituit, vt agni iugulati pernas ad aram vrerent, & partem vnam carnium, ſicuti victimarum cæterarum ſolebant, ederent, alteram Herculi tanquam Heroi parentando offerent. omnino verò agnus vtilis erat victima Herculis ſacrificiis; cùm lupos is à ſtabulis depellere putaretur, vt teſtatur Antipater his carminibus:

Εὔκολος ἑρμείας ὦ ποιμένες· ἐν δὲ γάλακτι
χαίρων, καὶ δρυΐνῳ σπενδόμενος μέλιτι
ἀλλ᾽ οὐχ ἡρακλέης· ἕνα δὲ κτίλον ἢ παχὺν ἄρνα
αἰτεῖ, καὶ πάντως ἓν θύος ἐκλέγεται.
ἀλλὰ λύκους εἴργει· τί δὲ τὸ πλέον, εἰ τὸ φυλαχθὲν
ὄλλυται, εἴτε λύκοις, εἴθ᾽ ὑπὸ τοῦ φύλακος;

Mercurius facilis paſtores munere lactis
Lætatur: mox & dulcia mella capit.
Sed non Alcides: aries vel poſcitur agnus.
Omnino pinguis victima grata Deo eſt.
Iure: lupos arcet Sed quid magis vtile ſi grex
Cuſtodis cecidit cæde, vel vngue lupi?

Erat autem vetitum fœminis iure ſacrificiorum, ne vel per Herculem iurarent, vel templum ingrederentur, vel ſacrificiis intereſſent quia ſitienti Herculi cùm boues Geryonis per Italiam duceret, reſpondit mulier ſe aquam dare non poſſe, quia fœminarum celebraretur dies, neque ex eo apparatu fas eſſe viris guſtare qui ſacrorum ritus ſeruabatur in Italia. erat autem illa ſacrorum conſuetudo, vt inter ſacrificandum Deorum laudes, & res ab iis Diis humano generi vtiliter inuentæ, vel præclarè geſtę cantarentur: cuiuſmodi eſt id apud Virg. lib. 8. Aeneid. quod recitatum eſt à nobis libro 1. cùm hymnorum antiquorum vſum explicauimus. Mirabile eſt autem illud quod ſcribitur à Corn. Tacito hoc pacto libr. 12. interea Gotarzes apud montem, cui nomen Sambulos, vota Diis loci ſuſcipiebat, præcipua religione Herculis: qui tempore ſtatuto per quietem monet ſacerdotes vt iuxta templum equos venatui paratos ſiſtant. Equi vbi pharetras ſagittis plenas accepere, per ſaltus vagi nocte demum vacuis pharetris multo cum anhelitu redeunt. rurſus Deus quas ſyluas pererrauerint nocturno viſu demonſtrat, reperiunturque fuſæ paſſim feræ. Aegyptiacarum rerum ſcriptores affirmant Aegyptii Herculis magiſtrum fuiſſe Linum, eum qui prior rhythmos & melos inuenit, maximeque in poetica facultate excelluit: eius tres diſcipuli celebres præter cæteros fuerunt, Orpheus, Thamyris, & Hercules. Aiunt Herculem ingenio paulo tardiorem cum per plagas ad diſciplinam impelleretur, cithara interemiſſe magiſtrum. Deinde grandiorem factum cùm excelleret inſigni fortitudine, diu peragraſſe, columnamque in Libya ſtatuiſſe: quę dicunt etiam bellum aduerſus Gigantes cùm Diis geſſiſſe is videtur cùm Aegyptio minimè conuenire. Nam Gigantes nati ſunt ante Troiana tempora, vel potius, vt aiunt Græci, cum prima generatione hominum, quod tempus continet quædam millia annorum: claua enim & pellis leonina cõuenit antiquiſſimo Herculi, quod illis temporibus arma nondum eſſent inuenta, atque pugnaretur lignis, & corpora protegerentur pellibus ferarum. Dictus eſt (vt aiunt) non quod per Iunonem gloriam nactus ſit, vt ſcripſit Matris, ſed quod alter alterius iunior res geſtas imitaretur, cui rei argumento eſt quod terram multis feris expurgarit, cùm vel ante Troiana tempora maxima pars terræ eſſet facta habitabilis ob cultum & frequentes ciuitates. Hæc ferè ſunt, aut non multo plura hiſque ab antiquis ſcriptoribus de Hercule cõmemorantur: quæ quoniam ſunt in ore omnium, breuiter recenſere volui, neque in rem in mentibus omnium, confirmatam, ſuperuacanea adducere teſtimonia. Cęterum Eury-

Digitized by Google

ſtheus poſt mortem Herculis ob metum coniurationis, ac memor illatarum iniuriarum, omnes Heraclidas inſecutus eſt, quos, cùm Athenas confugiſſent, mox ab Atheniẽſibus per legationes expetiuit, bellum etiam minatus niſi ſuis legationibus dederẽtur. Iolaus, qui iam mortuus fuerat, audita apud inferos tam fœda Euryſthei petitione, dicitur veniam & facultatem reuiuiſcendi in vltionem Heraclidarum à Plutone impetraſſe: quare reuiuiſcens trucidauit Euryſtheum, ac ſtatim poſtea remortuus eſt.

NVNC quid per hæc ſignificetur, breuiter inquiramus. Hercules, quem glorioſum ob Iunonis odium poſſumus interpretari, Iouis & Alcmenæ dicitur fuiſſe filius: qui ſanè nihil aliud eſt, quam probitas, & fortitudo, & virium præſtantia tum animi tum etiam corporis, quę vniuerſa vitia, ex animo depellit & profligat. Patet hoc autem ex ipſorum nominum interpretatione. dictus fuit primum Alcides, quia ἀλκὴ vim ſignificat: idemque filius Alcmenæ, quippe cum μένος etiam ſtrenuitatem ſignificet. Hercules igitur ſiue animi fortitudo, ſtrenuitatis & Iouis diuinæ ſcilicet bonitatis filius, ſibi gloriam immortalem apud vniuerſos homines comparauit; quod cum feciſſet Iunonis ſtimulo meritò & à Iunone & à gloria nomen obtinuit. Eſt enim ἥρη Iuno, at κλέος gloria. Alii nullam Iunonis mentionem fecerunt in hoc nomine explicando, cùm gloriam fuiſſe vniuerſis mortalibus Herculem dixerint, ſicut illud oraculi reſponſum ſignificauit:

ἢ μὲν γὰρ ἀνθρώποισι φέρων κλέος ἄφθιτον ἕξεις
ὦ ἡράκλης.

Gloria ſemper erit mortales inter honesq́;
Alcide tibi.

&illud;

ἡρακλῆν δέ σε φοῖβος ἐπώνυμον ἐξονομάζει
ἢ μὲν γὰρ ἀνθρώποισι φέρων κλέος ἄφθιτον ἕξεις.
Te vocat Heraclem clarus cognomine Phœbus
Quod tua perpetuum mox gloria viuet in æuum.

Alii ἀπὸ τῆς ἀρετῆς à virtute ſcilicet hoc nomen deductum crediderunt, cùm Hercules fortitudo ſit, & prudentia, & ratio quæ eſt in nobis, & conſtantia: quæ quoniam ſine diuina bonitate, optimoque animi affectu nemini contingunt, idcirco Iouis filius Hercules dictus eſt & Alcmenæ ſiue conſtantiæ. omnis enim probitas & patientia indiget in rebus aduerſis, aut in voluptatibus ſuperãdis diuina bonitate tanquã duce, qua gubernetur, cum nulla vis humana ſatis ſit per ſe potens. Illa verò quę de ortu Herculis & Euryſthei traduntur ad vim aſtrorum ſpectare ego crediderim: quod eſſe fœliciſſimorum planetarum in loco fortunato coniunctio, quæ imperium portenderet, cùm naſceretur Euryſtheus: at cùm Hercules, glorioſo quidem, ſed interueniente alio planeta, laborum & periculorum plena. cùm verò vis illa ſiderum clàm agat in nobis, noſque imbuat pro vi & natura primi aeris, quem naſcentes haurimus, datus eſt locus fabulæ, quod Iupiter iurauit, vt qui primus naſceretur alteri imperaret, & quòd Iuno cùm retardaſſet Herculem eiusque ortum in decimum menſem prorogaſſet, facit vt hic parere cogeretur, ſemperque aduerſariam Iunonem habuerit. Nam ſi quis natus fuerit ſub fœlici ſiderum horoſcopo, ita affecti aeris primum vim hauriens, ad ea propenſus eſt ad quæ vis illa ſiderum impellit: quod ſi maligna vis illa ſit & ſtellarum coniunctio, moderatione conſiliorum in melius verti poteſt. Fuit à Chirone ſemiuiro & ſemibelua eruditus, quia principem oporteat & legum & armorum vim ac tempora cognoſcere. Alii ſic interpretantur, quod Iupiter ſumpta Amphitryonis forma Herculem generauit, quoniam homo ſit tanquam inſtrumentum, at vis diuina ac ſiderum tanquam opifices ad procreationem clarorum virorum. nam neque Hercules neque quiſpiam illuſtris eſſe poteſt ſine Ioue, quoniam omnis poteſtas, omnisque præſtantia ſolo ſit à Deo. Parentum autem beneficium quia minimum eſt ſi cùm beneficiis diuinę bonitatis conferatur, ideo dictum fuit, quod Hercules eſt Iouis potiùs quam Amphitryonis filius. Primum igitur omnium periculorum fuit Herculi propoſitum geminorum anguium, cùm adhuc eſſet paruus. quid per hos angues intelligamus? æmulationem virtutis alienæ, quoniam ſubfrigida propè omnis eſt virtus, quę ad alicuius imitationẽ non contendat. Omnium laborũ igitur meritò fuit initium Herculi ab anguibus, quoniam cum puer adhuc eſſet, gloria & rebus geſtis præteritorũ Heroum ad illos virtute ſua vel imitandos vel etiam ſuperandos inflammabatur: quippe cùm omnis virtutis, omnisque nobilitatis initium ſit in teneris animis apparens æmulationis ad virtutem veſtigium. vbi quis igitur ita fuerit ad virtutem incitatus, primum omnium monſtrorum ſuperbia & ira & arrogantia & furor animi placandus eſt, qui leo eſt Nemeus, & in ſylua inſcitiæ noſtri animi paſcitur, omnesque virtutes populatur. Neque tamen poſt placatos hos animorum motus, tranquillitatem per vniuerſam vitam conſequimur, cum multæ voluptatum inſidiæ aduerſus nos inſurgant: idcirco poſt placatum leonem

Theſpil

Theſpij filię oblatæ ſunt Herculi, quas vna nocte omnes conſtupraret. Quid Minyas? aut Lycum, aut Centauros, aut apros domitos, aut equos Diomedis in hoſpites ſæuientes eſſe credamus, niſi crudelitatem & omnes illegitimos animorum motus repreſſos? Quid Theſeus eſt, aut Prometheus, aut alii complures à præſentibus malis liberati, niſi viri boni liberalitatem & beneficentiam in omnes iniquè oppreſſos conuenire? nam duæ ſunt iuſtitię partes, vna ne nos iniuriam inferamus, altera ne inferri ab alijs patiamur, ſi poſſimus, & iniquè oppreſſos ſubleuemus. Sed quoniam omnibus in negocijs pernecesſaria eſt temperantia, qua ex vno quouis ſcelere multa turpia oriri ſolent, dictus eſt Hercules hydræ capita omnia vno tempore extinxiſſe. Idem ſuæ peregrinationis terminos columnas in Iberia in extremis Gadium oris ſtatuit, quia nullus locus virtuti ſit inuius, cum virtutis gloria vel ad extremos homines habitatæ terrę perueniat. Hic idem poſt tot ſuperata pericula, poſt tot latrones de medio ſublatos, poſt purgatum horrendis monſtris orbem terrarum Omphalæ amore captus multa turpia, & primis rebus geſtis indigna commiſit. cur hęc literarum monumentis tradita ſunt? aut cur ad poſteros tranſmiſſa? vt nos commune facerent antiqui ſapientes viro bono ſemper eſſe vigilandum, qua ſi parumper oculos à virtute deflexerit atque conniueit, ab appetentia tanquam à rapidiſſimo fluuio, ad libidinem, & ad illegitimas voluptates defertur, ſuapteque natura prolabitur. Hic propter muliebres amores poſtea in crudeliſſimum mortis genus incidit, quoniã voluptatum finis eſt omnium dolor & miſeriæ. Ob præclaras virtutes primum vt Heros, deinde vt Deus poſt mortem ab hominibus cultus fuit. quod omnis virtus inuidiam in ſe concitat: qui enim virtutem ſuperare aliorum ſe non poſſe ſperant, tum demum ſe fœlices arbitrantur, ſi illam aliquantulum ſaltem dicendo obſcurarint. at vbi ceſſat eius autor virtutis, tunc etiam inuidia ceſſat inter mortales, maiorque gloria virorum bonorũ poſt mortem eniteſcit. cum igitur vel appetentia rerum ſuauium & illegitimarum, vel inuidia mortalium res geſtas cuiuſque opprimere & obſcurare poſſit, meritò dictum eſt id ab Euripide in Andromache.

χρὴ δ' ἔχοτ' εἰδὲν' ὄλβιον βροτῶν
πρὶν ἂν θανόντος τὴν τελευταίαν ἴδῃς,
ὅπως περάσας ἡμέραν ἥξει κάτω.
Nullum beatum dixeris mortalium,
Supremus ante quam dies illuxerit:
Et noueris quo pacto adiuit inferos.

Fuerunt tamen nonnulli qui res ab Hercule geſtas ad hiſtoriã retorſerint: ſicut illud eſt de Augia. Dicitur Augias Solis fuiſſe filius, tñq. habuiſſe armentũ, & tot greges, vt maxima pars agri fimo obducta ocioſa & inculta iaceret: nam quidam tradiderunt ibi ſtabulari conſueuiſſe tria millia boum, quod ſtabulum nunquam fuerat purgatum. Hercules igitur vel aliqua parte agri, vel alia quauis mercede ſibi promiſſa Alpheum fluuium in ea loca diuertit, omnemque fimi copiam deleuit. Deinde cum regio ad fœlicitatem rediiſſet, ſtabula Augię purgaſſe dictus eſt. Augias mercedem illi negauit, quia videretur nullum propè laborem ſuſtinuiſſe iis ſtabulis purgandis: nam inſulſi plerique non animi, ſed corporis viribus, & laboribus pręmia proponunt. Eodem pacto Geryonem tricorporem dixerunt, quia tres eſſent fratres vnanimes & conſentientes in omnibus vel (vt putarunt alii) quia tribus inſulis Hiſpaniæ adiacentibus imperaret, Ebuſę ſcilicet, & minori, maiorique Belearicæ. Hic cùm nauali bus, terreſtribusque copiis plurimum poſſet, dicitur habuiſſe canem bicipitem. Antæum Libycum ob peritiam loci vincere in regione non potuit, at extra patriam facilè ſuperauit. Fuerunt item qui hydram multorum capitum fratres multos concordes crediderint, quorum vno extincto multi videbantur inſurgere propter apparatus bellicos ſemper recẽtes & validiores. Quod attinet ad mala Heſperidum, & ad Atlantis laborem, dicunt Atlantem magiſtratum gerentem in quandam rerum maximarum aliquando incidiſſe difficultatem, qui Herculis ſapientiſſimi hominis conſilio rem præclare tranſegiſſet, tres oues Herculi largitus eſt: quod munus, vt ferebant ea tempora, non parum erat honorificum. cum verò *μῆλα* & oues ſint, & mala fructus apud Gręcos locus datus eſt fabulę atque ad harum fabularum cognitionem non parum pertinere illam epiſtolam putauimus, quam ſuperioribus diebus ad virum clariſſimum Senatorem Venetum Matthæum Bembum miſimus. ita verò ſe habet:

Quod redis ad Muſas à tanto pondere rerum
Quantum res patria impoſuit tibi publica lator:
Nam labor aſſiduus fertur domitare leones.
Hinc iubet alternò luci ſuccedere noctes
Natura alma parens fecundis promida rebus.
Hinc & Atlanteos humeros recreaſſe labantes
Dicitur Alcides, tenuit cum pondera mundi.
Fabula ſuſtinuit quod Atlas flammantia cœli
Aſtra: magiſtratus, & publica pondera geſſit.
Crede mihi multo eſt cunctis felicior vnus

Qui

Qui faciles ſine lite dies, ſine murmure vulgi
Præterit, haud iuſſus varias audire querelas.
Siquis in humanis rebus fœlicius optat,
Ruſticus expectet dum totus defluat amnis.
Vel nihil eſt homini fœlix, vel ſola quies eſt:
Quæ nulli ſincera tamen conceditur: ac te
Vel tua ſollicitant, vel amici incōmoda ſemper:
Vt ſi alibi excreta vellantur vomere ſylua,
Conſurgunt alibi. Sunt quos non vlla fatigat
Ambitio ſed vexat amor furioſus habendi.
Nec quidquam ſe oculis auro iucundius offert:
In quo congeſto mox credunt eſſe quietem.
Falluntur miſeri: mens eſt quæ ſola quietos,
Sola facit claros. argenti ſplendor, & auri,
Prædia, nobilitas, animo depellere curas
Non poſſunt populi aut faſces aut purpura Regū.
Nec tamen vna poteſt animum feciſſe ſerenum
Contemptrix auri mens, ambitione remota.
Hæc vbi vitaris, diſcrimina plurima vitæ
Occurrent, animumq́; trahent huc ſēper & illuc:
Si quem fugit amor nummi, ſi fugit honorum,
Blanditur ſomnus, vinum, Venerisq́; cupido.
Aut vitam infeſtat furor implacabilis iræ.
Turpe quidem vinci his animorum motibus, iræ
Principijs obſta: ſubeat te cedere nolle
Fluctibus irarum: facilis medicina reperta eſt.
Sin quacunque rapit grauis impetus, hac patiare
Deiecta ratione trahi, velut orba magiſtro
Æquora percurris pelagi ſpumantia puppis,
Quocunque arbitrium ventorum detulit: atque
Multa facis, quæ pacatum fortaſſe pigebit.
Nil aliud Scyllam eſt rabidis vitare per vndas
Succinctam canibus nil & vitare Carybdim.
Hic animi furor eſt Cyclops. qui mentis in antro
Delitet. hunc tu vince dolis, hunc ſtipite adure,
Hunc ratione doma. ſic victus denique diſcet
Quæ iura hoſpitij: quam ſit crudelibus almus
Iupiter hoſpitibus vindex nam ſicca tyrannos
Paucos fata iubent Ditis ſuccedere tectis.
Herculeus labor, & nodoſo robore claua,
Nil ſinit horrificum: vel qui Minoia Creta
Monſtra domat, fertur de Dijs & natus vterq́;
Si domites iram, vincliq́; & carcere frænes,
Inde voluptatum illecebræ, blandiq́; ſuſurri
Circumſtant: ſimul iſta tibi vitare neceſſe eſt.
Ne te ſirenum cantus, neu pocula Circes,
Inuerti faciant variarum in monſtra ferarum.
Vita hominum infœlix quod circumſepta tenetur
Hoſtibus innumeris: occumbere turpiter aut eſt
Cuique opus, aut magnam referet victoria laudē.
Barbaricis quid enim deuictis proderit armis
Qua ſol conſurgit, vel Iberis conditur vndis,
Imperio regere: æternum ſi pectore bellum
Victorem infeſtet? captiuum blanda voluptas
Si trahat hunc, nullam meruit victoria laudem:
Otia ſolus aget, tranquillaq́; tempora vitæ,
Vincere qui norit ſurgentia pectore monſtra:
Ex animo curas & propulſarit inanes.
Fortè magiſtratus tranſacto tempore ducis
Ocia priuatus: priuatum munera poſſunt
Pieridum mulcere domeſtica fortè requirit
Res domini curam: curam concede parumper.
Denique ſi ceſſat cui rerum publica cura,
Ille magiſtratus in ſeſe exerceat, & quæ
Tempore præterito tranſegit, ponderet acta
Omnia ſi rectè, niueam Dijs immolet agnam.
Hic valet intrepidus cœlum, ſedesq́; Deorum
Suſpicere: implacidis hic ſe committere ventis.
Fortunæ furias & ineuitabile fulmen
Alma Iouis temnit virtus ſibi conſcia recti.

Verum vt, ad mala Heſperidum redeamus, quidam dixerunt à nymphis Herculi fuiſſe donata, cùm draconem cuſtodem cecidiſſet, quia Draco paſtor fuerit violentus planè homo, & immitis aduerſus omnes. Huius oues malà dicta ſunt aurea, cum eſſent oues aurei coloris. Cur poſt omnes victorias, poſt tot terræ, mariſq́ue labores, poſt ſuperatos tot Latrones, tot maleficos, tot violentos hoſpites, ipſe Lydorum reginę tam turpiter ſeruiſſe dicitur? quia magis periculoſum eſt ne voluptatibus, quàm difficultatibus, plerumque vincamur: magiſq́ue glorioſum eſt ſeipſum vincere, & animi impetus refrænare, quàm vniuerſum terrarum orbem ſibi ſubiicere. Neque quiſquam vir bonus planè dici poteſt, niſi qui per ſummam innocentiam, vitęque integritatem ſuos dies vſque ad extremum tranſegerit. Alii nihil aliud eſſe Herculem, quam Solem crediderunt, qui propter imagines Zodiaci, duodecim labores abſoluiſſe dicitur: cuiuſce rei illud argumentum faciunt, quia Geryon filius Callirhoes & Chryſaoris, ſiue Pegaſi filius, ipſa eſt hyems. huius boues Sol ab Oceàni extremis partibus inhabitatas terras adigit, quia tonitrua & fulgura & fulmina ex humoris exhalatione naſcuntur, & ex Oceano præſertim. Dictus eſt enim Geryon ἀπὸ τοῦ γηρύειν, quod fremere ſignificat, quod proprium eſt hyemis. Cùm vero Sol omnia accedens p̃ ſigniferum ad ortum excitet, ac pubeſcere faciat, idcirco Heben illi vxorem à Iunone ab aeris temperamento ſcilicet datam fuiſſe dicunt. Alii crediderunt per Geryonis fabulam, qui multa crura & pleraſq́ue manus ac oculos haberet, quæ unico conſilio gubernarentur, concordiam ciuium ſignificari quæ inexpugnabilis propè efficitur, vbi omnes iuſtis animis in vnum conſpirarint, velut ait Plutarchus

Digitized by Google

in Politicis. Atque vt ſummatim colligam, illa quæ tradita ſunt de Hercule non ſolum ad Solis naturam, ſed etiam ad humanę vitæ inſtitutionem, tradita ſunt: quippe cum fruſtra alioquin laudes Herculis commemorarentur, cum illa monſtra, quæ dicuntur ab illo fuiſſe domita, neque ita eſse potuerint; neque ſi fuiſſent, nobis obeſſent, vt ait Lucret. lib. 5. in his:

Quid Nemeaus enim nobis nunc magnus hiatus
Ille leonis obeſſet, & horrens Arcadicus ſus?
Denique quid Creta taurus, Lerneaq́; peſtis,
Hydra venenatis poſſet vallata colubris?
Quidve tripectora tergemini vis Geryonai?
Quid Diomedis equi ſpirantes naribus ignem,
Thracem, Biſtoniasq́; plagas, atque Iſmara pp.
Tantopere officerent nobis? vnciq́; timenda
Vnguibus Arcadia volucres Stymphala colentes?
Aureaq́; Heſperidum ſeruans fulgentia mala
Aſper, acerba tuens immani corpore ſerpens
Arboris amplexus ſtirpem: quid denique obeſſet,
Oceani propter littus, pelag'q́; ſonora,
Quo neque noſter adit quiſquam, nec barbarus audet?

Quod ſi quis ea quę dicta ſunt à nobis hactenus, diligentius conſideranit, patebit profectò tum ad mores & ad vitam hominum rectè inſtituendam: tum etiam ad Solem, illa quæ narrantur de Hercule, ſpectare. Ac de Hercule ſatis, nunc de Acheloo dicamus.

De Acheloo. Cap. II.

ACHELOVS Aetoliæ Rex fuiſſe dicitur qui in Thoante fluuio vocato, vt ait Strabo libro decimo è Pindo monte orto, Aetoliam que ab Acarnania diſterminante, & in ſinum defluēte Maliacum, merſus, fluuio nomen dedit: q fluuius ab ipſo rege poſtea fuit Achelous nuncupatus. Plutarchus in libello de fluminibus Theſtium à Theſtio Martis & Piſidices filio vocatum fuiſſe fluuium ſcribit: qui Achelous poſtmodum ab Acheloo filio Oceani & nymphæ Naidis ibi merſo fuit vocatus. Hic fluuius in mare Echinadum inſularum influit, vt teſtatur Herodotus in Euterpe: quarum dimidium propè continentem fecit. Alcęus Oceani & Terræ filium eſſe ſenſit, at Hecatæus Solis & terrę. Nymphis in primo Heracleæ Theridis & Terræ. Fabulantur hunc fluuium Deianiram Oenei Aetolorum regis filiam in matrimonium popoſciſſe, quę etiam ſibi fuerat promiſſa: verum cùm Hercules in agrum Calydonium profectus eſſet, ipſe quoq; in matrimonium popoſcit Deianiram, quæ ſibi quoque promiſſa eſt. Oportuit igitur certamine diffiniri vtri horum Deianira cederet, quare Achelous ſumpta tauri forma in Herculem impetum fecit: Hercules huic cornu manibus apprehenſum defregit, qui cum prę dolore ceſſiſſet Herculi ſuum cornu dextrum ab eo repetiuit, proquo Amaltheæ Harmonii filiæ, vti ſcripſit Alcinuus in rebus Siculis, cornu largitus eſt: quod ita attigit Ouid in Deianira:

Cornua flens legit rapidis Achelous in vndis,
Truncaq́; limoſa tempora merſit aqua.

Fuit Amalthea capra quę Iouem lacte nutriuit poſtquam illum Rhea clam Adraſtę & Iſdę vt ſcripſit Hermogenes in lib. de Phrygia, nutriendum dedit. Huius caprę alterum cornu Iupiter adultus officii præmium nutricibus dedit, vbi capram inter ſidera collocaſſet: cui illam adiecit facultatem, vt ait Xanthus in rebus Aetolis: vt quidquid ab eo optaretur, qui illud haberet, ſiue potus, ſiue cibus, continuò naſceretur. Alii non capram, ſed Hemonii Aetolorum Regis filiam Amaltheam, quę cornu nō capræ, ſed tauri habuerit, fuiſſe ſenſerunt, quod vim illam habuerit, vt ſcripſit Pherecydes. Neque mirum eſt taurum Acheloum factum fuiſſe, vbi pugnaturus eſſet cum Hercule, quando Deianiram petens uel multas formas ſumpſiſſe dicitur, vt teſtatur Sophocles in Trachiniis:

μνηστὴρ γὰρ ἦν μοι ποταμὸς, ἀχελῷον λέγω.
ὅς μ' ἐν τρισὶ μορφαῖσιν ἐξῄτει πατρὸς,
φοιτῶν ἐναργὴς ταῦρος, ἄλλοτ' αἰόλος
δράκων ἑλικτὸς. ἄλλοτ' ἀνδρείῳ τύπῳ.
βούκρανος, ἐκ δὲ δασκίου γενειάδος,
κρουνοὶ διερραίνοντο κρηναίου ποτοῦ.

Flumen fuit procus mihi, Acheloum fero.
Formis tribus qui me petiuit à patre.
Taurus, deinde pluribus ventrem notis
Pictus draco: vir inde cui caput bouis.
Mento fluebant riuuli potabilis
Vnda nitentis, fontibus ſimillimi.

Fuit enim poetarum conſuetudo, vt fluuios tauris ſimiles effingerent, quoniam cum impetu irrumpentes tauris ſimilem edāt mugitum: vel, vt Hellanicus ſenſit, quia terram ſulcare tanquam boues apparent: vel, vt aliis placuit, quia circa ripas fluminum tauri mugire ob vberiora paſcua audiantur. Memoriæ prodidit Sappho primum Acheloum vini miſtionem præterea inueniſſe: quare ita ait Virg. lib. 1. Georg.

Poculaq́; inuentis Acheloia miſcuit vuis

Atque antiquorum fuit idcirco conſuetudo, vt aquas omnes quæ vini miſtionibus eſſent aptæ, Acheloi nomine vocarent: quare Achæus Satyros introducit ægrè ferentes potum aquoſum

Digitized by Google

ſum in Aethone Satyrico, atque ita aquas Acheloum nominantes.

μῶν ἀχελῷος ἦν κεκραμένος πολὺς;
ἀλλ' ὐδὲ λῆξαι τοῦδε τῷ γένει θέμις.
καλῶς μὲν οὖν ἄγειν σκυθιστὶ πιεῖν.
An miſtus Achelous fuit non plurimus?
Ceſſare ſtirpi cuius haud quaquam licet.
Certè bibiſſe more præſtaret Scythæ.

AC de Acheloo iſta fabuloſa memoriæ sũt tradita. Achelous Oceani vel Thetidis filius, vel Solis fuit & Terræ, quia omnes fluuii ex Oceano naſcuntur, & ex fontibus, locisque ſub terra cauernoſis. Quas vxores Achelous habuerit, non conſtat: cùm tamen Callirhoen & Caſtaliam filias habuerit, vt teſtatus eſt Panyaſis, ac Sirenas, quæ Iunonis ſuaſu Muſas in certamen cantus prouocarunt: quibus victis Muſæ pinnas ex alis conuulſerunt, ſibique coronas fecerunt vt ait Pauſanias in Bœoticis. Habuit filiam etiam Dircen, quæ in fontem conuerſa fuit, in quo Bacchus recens natus lotus fuit, vt ait Euripides in Bacchis;

ἀχελώου θύγατερ
πότνι', εὐπάρθενε Δίρκα
σὺ γάρ ἐν ταῖς ποτὲ παγαῖς
τὸ Διὸς βρέφος ἔλαβες.
O Acheloi filia
Verenda virgo Dirce
Olim tuis nam fontibus
Iouis cepiſti filium.

CVM igitur mutua ſit elementorum inter ſe viciſſitudo mutationis, ſolisque radii ex oceano & terræ ſuprema parte vapores excitent, inde niues, & grandines, & imbres gignuntur, vt ait Ariſt. in Meteorologicis, ex quibus fit incrementum fluminibus: quare filius Oceani dictus eſt. Terra eius mater dicta eſt, vel quòd ea in aquam, vt in propinquum elementum ſoluatur, vel quia ex incluſo aere in ipſa terra naſcantur fluuii, cum in aquam mutatur. Alii crediderunt vim eſſe optimarum aquarũ Acheloum, ſicuti teſtatur in ponderibus Aſiæ Ephorus: *ἢ τοὺς ἐκ Δωδώνης χρησμοὺς. σχεδὸν γὰρ ἐφ' ἅπασιν αὐτοῖς προστάττειν ὁ θεὸς εἴωθεν ἀχελώῳ θύειν, ὥστε πολλοὺς νομίζοντας οὐ τὸν ποταμὸν τὸν διὰ τῆς ἀκαρνανίας ῥέοντα, ἀλλὰ τὸ σύνολον ὕδωρ ἀχελῷον ὑπὸ τοῦ χρησμοῦ καλεῖσθαι. vel oracula Dodonæa. nam in omnibus ferè reſponſis iubere ſolitus eſt Deus ſacrificari Acheloo, quare permulti in eam opinionem inciderũt, vt non fluuium per Acarnaniam defluentem, ſed vniuerſam vim aquarum Acheloi nomine ab oraculo vocari crediderint.* Erat enim illa ſacrificantium conſuetudo, vt in omnibus ſacrificiis aquam illam, quæ ſacris adhiberetur, nominarent Acheloum, quod teſtatur paulo poſt idem Ephorus: *μάλιστα γὰρ τὸ ὕδωρ ἀχελῷον προσαγορεύομεν ἐν τοῖς ὅρκοις, καὶ ἐν ταῖς εὐχαῖς, καὶ ἐν ταῖς θυσίαις. Maxime verò inter iurandum, & in precationibus & in ſacrificiis aquam Acheloum nominare conſueuimus.* Eſt enim ſuauiſſima & ſaluberrima Acheloi aqua credita, qui fluuius eſt Acarnaniæ, & in mare apud inſulas Echidnades vocatas ingreditur, vt ait in his Herod. in Euterpe: *καὶ ἐχῖνάς τε ἀχελῷος, ὃς ῥέων διὰ ἀκαρνανίας καὶ ἐξιεὶς ἐς τὴν θάλασσαν, τῶν ἐχινάδων νήσων, τὰς ἡμισέας ἤδη ἤπειρον πεποίηκεν. atque Achelous præter ista, qui fluuius per Acarnaniam delabens in mare inſularum Echidnadum intrat, earumq́ dimidium iam continentem fecit:* atque in hanc ſententiam de Acheloo ſcripſit Strab. lib. 10. Geographiæ, quod latus auſtrale Acarnanicum & Aetolicum ipſo mari perfunditur, quod ſinum efficit Corinthiacum, in quem Achelous influit qui ſuperioribus temporibus Thoas appellabatur, at poſtea dictus eſt Achelous, vt ſcripſit Plutarchus in libro de fluminibus ac montibus. Cur tauri formam ſumpſerit, diximus. Factus eſt Draco idem, quia ſinuoſo curſu deferuntur flumina. cùm idem aſſiduis aliquando imbribus non augeatur ac placidus ſit, humana forma fingitur: at ob ſonitum, taurino capite. Hercules, vt ait Strabo libr. 10. OEneo affinitate coniunctus, & in omnes mortales beneficus fluuium temere & cùm impetu regionem infeſtantem aggeribus & aquæ ductibus coercuit & extenuauit: eamque aquam in multos riuulos diductam quæ prius regionem lauabat, vtiliſſimam reddidit. Inde dictus eſt illi fluuio taurinum cornu defregiſſe, & pro illo cornu abundantiæ rerum omnium accepiſſe. Fluuius igitur paulatim exſiccatus eo pacto fabulæ locum dedit, quæ in honorem Herculis ficta eſt. Quid aliud ſub hac fabula contineatur, præter hiſtoriam, non reperio, niſi quod per prudentiam omnia vel maximè noxia efficiuntur vtilia: cùm præſertim iſtud Herculeæ prudentiæ quoddam fuit è muneribus, cuius iam ſententia fuit explicata. at nunc de apro Calydonio:

De apro Calydonio. Cap. III.

SED quoniam nemo propè eſt antiquorum poetarum quin aprum Calydonium celebrauerit, nos etiam breuiter quæ de illo memoriæ prodita ſunt, percurramus. Fabulantur itaque

OEneum Aetolorum regem, Calydoniæque imperantem, primitias tum frugum, tum etiã domeſticorum animalium Dianæ offerre ſolitum: qui cum ſumptui parcere decreuiſſet, Dianam ſolitis primitiis defraudauit. at Soſiphanes in Meleagro memoriæ prodidit OEneum, Diis omnibus ſolitum primitias ferre ob eximiam ſuæ regionis fertilitatem, verum aliquando Dianæ honores prætermiſiſſe. Illa igitur ob neglectum honorem indignata, aprum inſignis magnitudinis ac feritatis, qui in OEta monte verſabatur, in Calydonium agrum immiſit, qui vniuerſam regionem deuaſtaret; quod ita breuiter complexus eſt Ouid. lib. 8. Metamorph.

Sus erat infeſta famulus, vindexq́; Dianæ.
Oenea namque ferunt plenis ſucceſſibus anni
Primitias frugum Cereri, ſua vina Lyæo,
Palladios flaua latitis libaſſe Mineruæ.
Captus ab agricolis ſuperos peruenit ad omnes
Ambitioſus honor. ſolas ſine thure relictas
Præteritas ceſſaſſe ferunt Latoidos aras.
Tangit & ira Deos.

Atque inter cætera damna quę illi regioni inferebat, cultiſſimam OEnei vineam, quam Ancęus Neptuni & Aſtypaleę nymphæ filius multa diligentia plantauerat, populabatur: in qua educanda & ipſe OEneus non mediocriter inſudauerat, vt ait Homerus Iliad. 1.

καὶ γὰρ τοῖσι κακὸν χρυσόθρονος Ἄρτεμις ὦρσε
χωσαμένη, ὅ οἱ ἔτι θαλύσια γουνῷ ἀλωῆς
οἰνεὺς ῥέξ' ἄλλοι δὲ θεοὶ δαίνυντ' ἑκατόμβας.
οἴῃ δ' οὐκ ἔρρεξε διὸς κούρῃ μεγάλοιο
ἢ λάθετ', ἢ οὐκ ἐνόησεν, ἀάσατο δὲ μέγα θυμῷ
ἣ δὲ χολωσαμένη δῖον γένος ἰοχέαιρα,
ὦρσεν ἐπὶ χλούνην σῦν ἄγριον ἀργιόδοντα,
ὃς κακὰ πόλλ' ἔρδεσκεν ἔθων οἰνῆος ἀλωὴν
πολλὰ δ' ὅγε προθέλυμνα. χαμαὶ βάλε δένδρεα μακρὰ
αὐτῇσι ῥίζῃσι, καὶ αὐτοῖς ἄνθεσι μήλων.
Suſcitat hic irata malum Diana. quod illi
Cum ſuperos olim ad conuiuia læta vocaſſent,
Oeneus, hanc vnam merito priuauit honore
Siue oblitus enim, ſeu neſcijt. hud tulit æqua
Mente, Iouis fore præteritam de ſemine natam.
Tunc irata Iouis proles Diana ferocem
In vites immiſit aprum, qui plurima fecit
Triſtia qui plantas radicibus eruit imis.
Æquauitque ſolo pomos cum floribus ipſis.

Memoriæ proditum eſt Ancęum fuiſſe ſeruis aſperum & immitem, dum eã vineam plantaret; quare vnus ex iis dominum eius vineæ non guſtaturum eſſe fructum inquit: at Ancęus, vbi fructus ad maturitatem peruenit, ſeruum deridebat, iuſſitque ſibi vinum miſcere: qui, vbi poculum eſſet ori admoturus, illi falſum fuiſſe eius ſermonem obiecit. cui ſeruus reſpondit;

πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος, καὶ χείλεος ἄκρου.
Multa cadunt inter calicem, ſupremaq́; labra.

Cùm hæc ita dicerentur, Ancæo plenum poculum tenenti accurrit quidam nuncians ab ingenti apro vineam totã deuaſtari. tunc Ancæus depoſito poculo, arreptaq́; ſecuri in illum aprũ irruit, à quo vulneratus crus, vt ſenſit Pherecydes interiit. Pauſanias tamen in Arcadicis non ſolum Ancæum in aprum irruiſſe, ſed cum opẽ ferret Meleagro OEnei filio, ab illa belua cæſum fuiſſe memoriæ prodidit: quem in ventre vulneratum ait Ouidius. Poſtea robuſtiſſimi venatores ex vniuerſa Aetolia ad hunc aprum cædendum conuenerunt. nam ad Meleagrum venit Iaſon, Theſeus & Pirithous, Lynceus, Idas, Cæneus, Leucippus, Acaſtus, Ampycides, OEclides, Telamon, Phyleus, Eurytion, Lelex, Echion, Hylæus, Hippaſus, Neſtor, Panopeus, Pollux, Iolaus, Atalanta, Peleus, Prothous, Cometes. At enim multi mortales in ea pugna ceciderunt dentibus eius apri crudeliter laniati. Scripſit Ouidius lib. 8. hunc fuiſſe à Meleagro in armo cæſum venabulo, cum tamen Iſacius ab eodem Meleagro defixum in fronte fuiſſe venabulum dicat, prioremq́ue omnibus Atalantam Iaſonis, at non Schœnei filiã ſagitta aprum percuſſiſſe dicat, vt eſt in hiſt. 102. chil. 7. apud Zezem. Quantæ fuerit magnitudinis hic aper vel ex eo patet, quod vnus eius dens in hortis Cæſaris fuiſſe dicitur in templo Liberi patris, haud minor vnius pedis & quadrantis menſura. Ferunt enim multas immanes beluas in hominum improborum perniciẽ variis temporibus fuiſſe à Diis excitatas, vt Erymantium etiam & Crommyonium apros, & taurum in Cretenſes, quia cùm Minos latè mari totam Græciam alluenti imperaret, nihilo maiorem Neptuno quàm Diis cæteris honorẽ tribuiſſet.

HAEC idcirco celebrata ſunt à poetis, vt nullum Deorum cultũ impune negligi à mortalibus ſciretur: ſed omnia quęcunque grauia contingunt, ſiue ſterilitas ſit agrorum, ſiue animalium peſtilentia, ſiue immanitas monſtrorũ, vel propter neglectam religionem, vel propter hominum improbitatem, conſilio & prouidentia Dei contingere: quamuis ita occultæ aliquando ſunt cauſæ, vt videantur naturæ ductu potius, aut congreſſu aſtrorum, aut vario Solis motu, quam Dei voluntate & conſilio contingere. Nihil fit enim horum ſine diuina voluntate, inde fit aliquando, vt quæ minentur

ſidera, ob Dei bonitatem euaneſcant; at quæ non fuerant antè viſa & præcognita, nos repentè inuadant: cum omnia & iuſtè, & conſultò, & certo Dei iudicio fiant. Atque vt ſummatim dicam, nihil aliud per hæc ſignificare voluerũt niſi quod propter peccata veniunt aduerſa: colendam ſcilicet Deorum immortalium eſſe religionem, quam nemo ſine calamitatibus & impunè neq exerit. at nunc de Centauris dicamus.

De Centauris. CAP. IIII.

ILLA quæ de Ixione ſuperius explicata fuerunt, nos breuiores facient in Centaurorum explicatione. Dicuntur Centauri Nubis & Ixionis fuiſſe filii: qui nati ſunt ex illa nube, quam Ixion pro Iunone compreſſit. Hi dicti ſunt in Pelio monte à nymphis educati fuiſſe, qui adulti cum equabus coniuncti genuerũt Hippocentauros. Dicti ſunt autem Centauri, quaſi Centuri, cum *κεντάω* pungo ſignificet: quoniam primi hi omnium mortalium pugnare ex equis inuenerunt: apud quos Pelethronius frœnum & calcaria reperit, quibus tardiores aut celeriores equi ſanarentur aut impellerẽtur. Hi Theſſaliæ populi fuerunt Pelii montis accolę, agreſtes planè & implacidi & contumelioſi in omnes viri. Grauis pugna inter hos & Lapithas, qui dicti ſunt ita ab Apollinis & Stilbes Nymphæ filio Lapitha, vt ait Poſidonius, aliquando exorta eſt: nam cùm Pirithous Deidamiam, vel (vt alii maluerunt) Hippodamiam Byſti filiam ducens nuptias celebraret, quod affines eſſent Centauri Deidamiæ, illos etiam ad conuiuium conuocauit. Iſti igitur ſimul ac vino incaluerunt, & ipſam ſponſam, & reliquas Lapitharum vxores petulantiùs attrectare, & violare denique conati ſunt. Id Lapithis non ferentibus grauis pugna in ipſa regia committitur, multique ex Centauris in ea ceciderunt, Theſeo pręſertim adiuuante Pirithoum, vt patet in Scuto Heſiodi his carminibus:

ἐνδ' ἦν ὑσμίνη λαπιθάων αἰχμητάων
και έατ' αμφὶ ἄνακτα, δρύαντά τε περίθοόντε
ὁπλέατ', ἐξάδιόντε φάληρόντε, πρόλοχόντε.
μόψοντ' αμπυκίδην τιταρήσιον, ὄζον ἄρηος.
θησέατ' αἰγεΐδην ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν
ἀργύρεοι. χρύσεια περὶ χροὶ τεύχε' ἔχοντες.
κένταυροι δ' ἑτέρωθεν ἐναντίοι ἠγερέθοντο.

Hic inerant Lapitha pugnax genus, inclyta pubes.
Canea, Pirithoumq́ Dryantaq́ & Hoplea circum
Pugnantes: circa Prolochum, Exadium, atque
Phalerum.
Mopſumq́ Ampyciden Titareſion. hic quoque Theſeus
Ægides aderat ſimilis Dijs ille ſupernis,
Aurea tela viris aderant, argentea membra.
Parte alia ſtabant Centauri deinde frequentes.

Fuit autem poculis primum, & menſis, & ſacris vaſis pugna commiſſa, vt ait Valerius Flaccus in 1. Argonaut.

Parte alia Pholos, multoq́ inſanus iaccho
Rhœcus, & Athracia ſubitę de virgine pugnę:
Crateres, menſaq́ volant, araq́ Deorum.

At extremum verò victoria penes Lapithas fuit ac Centauri in fugam verſi de ſuis finibus pelluntur, qui fuga ſe ſeruarunt in Pholoem Arcadiæ; vt videtur teſtari Orpheus in Argonauticis:

ὃς δ' ἄρ ἄειδε μάχην κενταύρων ὀβριμοθύμων
οὓς λαπίθαι κατέπεφνον ἀτασθαλίης ἕνεκα
σφῶν.

Centauros cecinit, gens vtque aſperrima bello:
Stultitia pęnas Lapithis tamen inde dedere.

Victi igitur à Lapithis Centauri nouas ſedes ſibi quærere coacti ſunt, & in regionem Perrhæborum profecti, pulſis prioribus illius loci colonis ibi habitarunt, vt ait Strabo libr. 9. Fuerunt hæc inſigniorum Centaurorum nomina, qui in ea pugna fuiſſe dicuntur: Abas, Arius, Aphidas, ſtylus, Amycus, Antimachus, Apheus, Amidas, Asbolus, Abryus, Arctus, Bromus, Bianor, Bretus, Brauenor, Cæneus, Chiron, Cyllarus, Gronius, Criton, Craneus, Dictys, Danis, Dyneus, Dryalus, Dorpus, Dorylus, Demoleon, Elops, Erigippus, Eurytus, Eurynomus, Emmachius, Euopion. Grynæus, Gripheus, Herlinus, Hippaſus, Hylas Helinus, Harpagus, Harmandio, Imbreus, Iphinous, Latreus, Lycetus, Lycus, Lycidas, Lycochthon, Monychus, Mimas, Mermerus, Medon, Meneleus, Neſſus, Nedon, Nycton, Odites, Oeclus, Ornetus, Pholus, Perimedes, Piſenor, Picagmus, Phlegræus, Petræus, Pyretus, Praxion, Pæantor, Rhœcus, Riphetus, Ripheus, Thaumas, Thereus, Thonius, Teleboas, Stipalus, Theroctonus, Silanthus, Theramon, Thurius. è Lapithis verò nonnullos recenſuit Heſiod. in Clypeo. His addiderunt quidam Batum, at non illum tamen qui vrbi nomen dedit Mercurii, vel (vt alii maluerunt) Neptuni filium. quamuis Centaurorum nonnulli, quia durum eſſe & agreſte genus erga omnes exteros, vim Herculis ſenſerunt, vt dictum fuit: ſiquidem hi ſagittis veneno hydrę infectis vulnera ſi ſe lauantes, Anigeri fluminis aquam infeciſſe dicuntur, ita vt vnda illa ter extremum

rimum

Digitized by Google

ſimum odorem diu ſeruauerit, & piſces qui in eo flumine naſcerentur, eſui eſſent inutiles. At Antimachus in Centauromachia illos ab Hercule pulſos è Theſſalia in inſulas Sirenum confugiſſe ſcripſit, vbi cantibus illarum delectati omnes in apertam perniciem fuerunt attracti deinde vbi Neſſus, & alii Centauri ſepulti fuiſſent, ex iis vulneribus non procul à Calydone in colle, qui Taphoſſus fuit nuncupatus, grauiſſimus odor ad montis radicem ſuffundebatur, ac tabo ſimile quiddam manabat, vt ait Strabo libr 9. Quę de Centaurorum forma dicuntur, illa fabuloſa ſunt omnino, vt quæ de illorum ortu. Alii igitur Ixionis filium Chironem fuiſſe tradiderunt, à quo originem duxerint Centauri. Alii Saturnum cùm Philyra Oceani filia congreſſum inquiunt cum imperaret Titanibus, mox cùm ipſos Rhea deprehendiſſet, Saturnus ob pudorem ſe in equum vertit, vnde Chiron natus dicitur hippocentaurus, omniumque Centaurorum iuſtiſſimus, & ſapientiſſimus: qui fuit Iaſonis & Achillis pædagogus. *Illa* igitur cauſa fuiſſe dicitur, cur Centauri geminā formam ſortiti fuerint, equinam ſcilicet à patre, humanam à matre. Quidam igitur putarunt inferiorem patrem ad collum vſque formam fuiſſe equinam, & ab equino ventre pro collo ventrem & formam hominis conſurgere, totamque conſpici ſuperiorem partem, ita vt equitantis hominis forma in faciem intuentibus videretur. Quidam putarunt poſteriores tantum pedes fuiſſe equinos, at priores humanos, vt ait Pauſanias in Eliacis prioribus. At Lucr. li. 5. neq; hęc, neq; illa forma eſſe potuiſſe Centauros oīno contendit, non ſolū quod duæ formæ tam diuerſæ ſimul eſſe non poſſint, cùm altera vigere incipiat, cum altera ſeneſcit ac fit inualida, verùm etiam quod omnia è certis ſeminibus oriri neceſſe ſit, atque in omnibus vnam naturam excellere cùm duæ formæ diuerſæ, pareſque viribus ſimul eſſe non poſſint; quare ita inquit:

Sed neque Centauri fuerant, nec tempore in vllo
Eſſe queunt duplici natura, & corpore bino.
Ex alienigenis membris compacta poteſtas.
Hinc illinc par vis vt non par eſſe potis ſit.

Cum Hercules benigne à Chirone aliquando fuiſſet hoſpitio acceptus, Chiron breuitatem ſagittarum Herculis admiratus eas contrectauit, quarum vna dicitur in pedem Chironis decidiſſe; quare ille dictus eſt ex eo vulnere fuiſſe mortuus, & ob eximiam iuſtitiam, Deorumque cultum inter ſidera relatus; Achæus verò, & Eraſiſtratus non interiiſſe Chironem ex illo vulnere inquiunt, ſed centaurea herba, quam centaureum etiam vocant, vulneri adhibita ſanatum fuiſſe: quæ ab ipſo poſtea, vt inuentore vſus eius herbæ, fuit appellata, de qua ita meminit Virg. lib. 4. Georg. quam centaureum vocauit:

Cecropiumq́; thymum, & grauèolentia centaurea.

Et Lucret. lib. 2.

At contra tetra abſynthi natura, feriq;
Centauri, fœdo pertorquent ora ſapore.

Eſt enim & amara, & grauiter olens illa herba. Nam prima & ſimplicior antiquorum medicina fuerunt radices herbarum, vt in his ſignificauit Homerus quibus pleriqque morbi curabantur:

—— ἐπὶ δὲ ῥίζαν βάλε πικρὴν
χερσὶ διατρίψας.

—— *radicem iniecit acerbam*
Conterendens manibus.

Quod ſi Centaurorum forma omnino in rebus humanis eſſe non poteſt, quę cauſa antiquos compulit ad hæc ita fabuloſe confingenda?

PATVIT (vt arbitror) ex rebus Centaurorū geſtis quid per hæc ſignificare voluerūt. Nā in tam prodigioſa corporis forma, quę humanitas, quæ iuſtitia, quę tēperantia, quæ pietas eſſe potuit? aut qui dimidium ſui belua teterrima extiterit, quo pacto non in maximas difficultates ob ſua flagitia illabatur, patriamque & facultates per ſummam turpitudinem relinquere cogatur? Verùm quoniam ſuus eſt virtuti vniuſcuiuſque locus poteſtque vel in turpi forma aliquando ineſſe virtus, idcirco ob æquitatem eximiam Chiron fuit inter ſidera receptus. Per hęc igitur quæ dicta ſunt de Centauris, ſignificare voluerunt antiqui, vino non eſſe immoderatè indulgendum, neque cedendum cupiditatibus, neque manus in res alienas per vim iniiciendas, ſed temperantia & iuſtitia in omnibus vti conuenire: cauendoſque eſſe illos qui turpiſſimo ſunt corpore. quoniam mores plerumque corpori ſunt ſimiles. At contra illum eſſe finem omnium improborum, vt patriam facultates, penates, liberos, vxores relinquere cogantur, & extorres aliam patriam ſibi per inopiam quærant. Nec me præterit quoſdam fuiſſe, qui primos Centauros equitare inquiant inueniſſe. At nunc de Cygno dicamus.

De Cygno. CAP. V.

AT verò de Cygno diuerſæ fuerunt antiquorum ſcriptorum ſententiæ, quod cū alii aliorum parentum filium, & alia de cauſa in auem ſui nominis mutatum fuiſſe, tradiderunt.

Digitized by Google

runt. Nam Cygnus ille qui fuerit ab Hercule occiſus, & in auem ſui nominis dicitur poſtea mutatus, fertur fuiſſe Martis & Cleobulinæ filius, vt traditum eſt à Poſidonio in lib. de Dijs & heroibus. Fama eſt hunc Cygnum Martis filium idcirco fuiſſe ab Hercule trucidatum, quoniam ille in Theſſaliam accedentes aduenas interimeret, cùm eſſet templum patri erecturus è capitibus cæſorum à ſe hominum. Fuit & Cygnus Apollinis filius ab Achille cæſus cũ militaret ad Troiam, de quo ita ſcripſit Iſacius: ἀχιλλεὺς δὲ ἐπιστρατεύσας τῇ τρόιῃ, ἀνεῖλε τὸν κύκνον καὶ τένην τὸν λόγῳ υἱὸν κύκνου, ἔργῳ δὲ ἀπόλλωνος. *Achilles cum ad Troiam militaret Cygnum ac Tenem interemit verbo quidem Cygni filium, at reipſa filium Apollinis.* Fertur trucidatus fuiſſe ab Achille ad Troiam & ab aliis creditus Cygni filius, cùm eſſet Apollinis, vt patuit quoniam opem ferens Troianis cum longis nauibus anguſtias maris Troiani occluſiſſet, impediretque Græcos, neque illos deſcendere pateretur, quem tamen plerique fuiſſe Neptuni filium exiſtimarunt. Silemus autem in fabuloſis hiſtoriis Diomedis ſocios in illas aues, tanquam ſorores Meleagri in melegrides, mutatos fuiſſe ſcripſit: quę res ita ſe habuit Cùm Diomedes Tydei ac Deiphyles filius in patriam poſt bellum Troianum rediiſſet, fertur in vltionem eius vulneris quod Marti & Veneri Diis intulerat, eius vxor Aegialia exagitata fuiſſe incredibili deſiderio, atque furioſo propè quodam amore Comatæ filii Stheneli, vel (vt aliis magis placuit) Cyllabari. Idcirco cùm domum rediiſſet ita illo detentam vxorem reperit, vt parum abfuerit, quin ab ipſa Aegialia fuerit trucidatus, cùm vix ſeruaſſet ad aram Iunonis Argiuę. Poſtmodo de ſtatu rerum præſentium decidens, ac deſperatione captus, ad populos vocatos Daunios in Italiam commigrauit, quibus per illud tempus Daunus rex imperabat. Cùm fortè tunc accidiſſet, vt Daunus ab hoſtibus obſideretur, audita Diomedis virtute ac fortitudine, eiuſque in Italia aduentu, miſit rogatum ipſum Diomedem vt ſibi opem ferret in ea rerum difficultate, promiſſit etiam ſe partem ſuæ regionis ad habitandum eſſe daturum ad remunerationem tanti beneficii. Ille vbi auxiliatum Dauniis iuiſſet, victoriamque illis peperiſſet, vrbem poſtea vocatam Argyrippam condidit, quam ſibi eſſe regiam ſtatuit. Nam cùm Daunus vellet videri tanti accepti beneficii minimè oblitus, propoſuit Diomedi conceſſitque optionem, vtrum mallet eligendi vel totam regionem hoſtis, quam cepiſſet cùm neutrum horum voluiſſet eligere Diomedes, cuperetque Daunus aliquo condigno munere ſatis Diomedis in ſe beneficientię facere, Althænum Diomedis fratrem nothum iudicem ſtatuit at enim Althænus cùm fuiſſet captus amore Euippe filię Dauni, velletque Dauno gratificari, regionem Dauno adiudicauit, iuſſitque prædam dari Diomedi. fertur illo iudicio indignatus Diomedes Deos rogaſſe, vt neque ſemina vtiliter terræ concrederentur, neque illa fructum ferret, niſi aliquis è ſuis cognatis aut ciuib. ibi ſeminaſſet. Poſtea verò cùm iſtud ipſum contigiſſet, neque terra vllos fructus ferret, & ſi qui naſcerentur, per malignitatem aeris vel deciderent è plantis, vel ad maturitatem non peruenirent; animalia paſſim perirent, ac ſi qua ferrent in vtero facerent abortum: dicitur Daunus miſiſſe ſciſcitatum oraculum, quænam eſſet tantæ Deorum indignationis cauſa, aut quid in Deos eſſet commiſſum, ex quo tot incommoda, totque calamitates Dauni regionem inuaſiſſent. Cùm reſpondiſſet oraculum iſtud partim ex imprecatione Diomedis contigiſſe, partim etiam ex ira Deorum, & præſertim Veneris quæ vel ipſum fratrem in Diomedem per amorem Euippe incitaſſet, Daunus in pręſenti rem diſſimulat, atque conſilium prorogat in opportunum tempus. Nec ita multis ſanè diebus interiectis Daunus Diomedi inſidias parat, & tanquam Diis inuiſum atque inimicum repente trucidat. Græci Diomedis ſocii qui fuerant illum in Italiam ſecuti, viſa ſui ducis morte tam fœda tamque miſerabili, illum magnopere lugere cœperunt, atque ſtridulè conquerentes dicuntur omnes Deorum miſericordia in cygnos aues canoras fuiſſe conuerſi, quod accidit in inſula Diomedea vocata è regione Gargani. Alii dicunt non in cygnos quidem fuiſſe mutatos, ſed in aues cygnis ſimillimas, quæ dictæ ſunt poſtmodo inſulam vocatam Diomedeam habitaſſe de nomine ipſius Diomedis. Eſt autem illa inſula iuxta ſinum Ionium Adriaticumque poſita, vt ſcripſit Agatharchides in rebus Europicis & Callimachus in libro de conditis inſulis, & habitatis vrbibus, & de illarum nominibus. Nam Iapyges Apuli cùm populi eſſent iuxta ſinum Ionium, alij horum dicti ſunt Peceutij, alij Diculi, qui poſtea Daunii & Tarentini vocati fuerunt. Fuit.n. regio Dauniorum in Apulia, quæ poſtea tota Iapygia ab Iapyge Dędali filio hinc Salatia, hic Calabria vocata fuit atq. Apulia dicta eſt ab vrbe Diomedis Argyrippa, quæ ſequentibus tēporibus Apulis nominata fuit. His addidit pręterea.

terea Timæus Siculus in rebus patris, & Alcimus, omnes Diomedis ſtatuas, quas in illa regione ex iis ſaxis paſſim ſibi erexerat, quæ ſecum è Troianis ruinis in naui aduexerat fuiſſe in mare contumelioſè deiectas. nam memoriæ proditum fuit ab illis Siculis ſcriptoribus, Diomedē cũ aureũ ſcutũ Glauci haberet, Colchicũ draconem interemiſſe, qui Phæaciam regionem deuaſtauerat, vbi primùm in Italiam aduentaret. ea re inſignem honorem adeptus Diomedes per multas ſibi ſtatuas ad perpetuã præclari facinoris memoriam erigendas curauit, quę è ſaxis Troianis (vti diximus) exciſæ fuerũt. quæ ſtatuę vnà cùm ipſo Diomede cæſo in mare à Dauno fuerũt deiectæ. Scriptũ reliquit Pauſ. in Atticis rebus Cygnum fuiſſe regem illorum Ligurum, qui habitarunt in Gallia tranſpadana laude muſicę artis & cognitionis clarum: qui vbi mortuus eſſet, dicitur ab Apolline in auem ſui nominis mutatus. Alii dixerunt ducē Ligurũ Cygnũ nomine miro amore Phęthõtem proſecutum fuiſſe, qui poſt eius caſum tam aſſiduè flebat atque eiulabat, vt Deorum miſericordia in auem ſui nominis ſit mutatus. atque cùm eſſet muſicæ artis peritus, creditur poſt mortem Apollini muſicorum Deo eſſe conſecratus. Lucianus in eo dialogo qui Cygnus inſcribitur, aſſeſſores fuiſſe Apollinis cygnos commemorat & amicos homines muſicæ peritos, qui cum mortui eſſent, fuerunt in aues ſui nominis mutati ab eodem.

HAEC ea ſunt quę de Cygnis fabuloſè memoriæ prodita ſunt ab antiquis ſcriptoribus: quæ ſi diligentiùs conſiderentur, partim nos admonent nullam eſſe turpitudinem, nullamque arrogantiam, quæ Deum non habeat vindicem & vltorem: partim etiam ad inſigniorum hominum laudem fuerunt excogitata. nam cùm Diomedes vel Deos ipſos vulneraſſet, iuſtam Deorum vindictam omnino aufugere non potuit. quia tam fœlici rerum ſucceſſu elatus fuerat, vt neque Diis quidem pepercerit; in ipſa rerum fœlicitate, quos magis vt autores omnis humanæ fœlicitatis impenſiusque venerari atque obſeruare decebat. Eius ſocii dicuntur in aues fuiſſe mutati, quòd omnis infœlicitas & miſeria alas iniungit prioribus amicis ad fugam. Facti ſunt cygnis ſimiles, vt alii voluerunt, aut ipſi cygni, dum lugubres ac miſerabiles voces emitterent, quoniam neque tutum eſt, neque ſapiens neq. valde pium illorum ſceleratorum calamitates lugere, qui diuino conſilio, diuinaque prouidẽtia propter illatas vel in ipſos Deos iniurias illas calamitates patiantur, cum illud ſcire poſſumus. Fiunt enim brutis ſimiles iĩ qui neque motibus animorum moderari aliqua ſaltem ex parte poſſunt, neque æquo animo ferre nitantur illud, quod diuinitus ſtatutum nulla ratione mutari poſſit. Hæc res iure optimo fecit, vt ſocij Diomedis in aues Diomedeas vocatas, dicantur fuiſſe conuerſi. Alii dixerunt Cygnum illum ab Achille cęſum cũ ad Troiam militaret, in auem ſui nominis fuiſſe conuerſum, non quidem reipſa (nullum enim fuit tempus quo homines in plantas, aues, piſces aut, aut ſaxa mutarentur) ſed ad conſolationem ſuorum illud fuiſſe à poetis confictum. nam fuit vna multarum fabularum excogitatarum ratio aliquando aſſentatio poetarum nimirum, qui nihil ſibi non licere arbitrati ſunt, modò principum ſuę ętatis gratiam per ſua figmenta aucuparentur. Sic homines ſæpius in Deorum numerum poſt mortem ſunt intruſi, quibus templa, altaria, ſacerdotes, ceremoniæ, ac proprij ritus ſacrorum fuerunt inſtituti, multique in varia corpora animalium per ſuauitatem orationis cum mirifica legentiũ voluptate peruenerunt. Habet enim illud ſuauitatis poetice, vt illa quæ in ſoluta liberaque oratione ridicula viderentur & vana & mendacia. ipſa non ſolùm probabilia & ſimilima veris efficiat, ſed etiam cum incredibili auditorum voluptate & admiratione ita imprimat in animis, vt non facilè deleantur. Iſtud fit propter metri naturam ac varietatẽ rerum, quas licet poetis in ſua ſcripta aſcicere, cum reliqua ſcriptorum genera ad finem ſuſcepti negocii properare ſoleant, priùs quam aliquid exterum admiſceatur. nam cum liceat poetæ aliquando vel ad minima queq; deſcribenda peruenire, illud certè non permiſſum eſt facilè cæteris ſcriptoribus, niſi maxima de cauſa, & cùm res ipſa neceſſariò poſtulaſse appareat. Quod verò Cygnum Ligurum regem eorum qui habitarunt in Gallia tranſpadana, in illam auem mutatum fuiſse ab Apolline memorarunt, id certè ſignificare voluerunt poetę, optimarum artium expertes eſse principes homines non oportere, vel eſſe prorſus ignaros, quæ liberales vocantur, cùm & animum ad regias virtutes & ad optimã rerum pręſentium adminiſtrationem, & ad futurorum prudentiam mirabiliter effingant, & ad rerum vel ſecundarum vel aduerſarum euentum ęquo animo præferendum. Itud à muſicę ſcientia primum inchoandum eſſe cenſuerim, ſed non ab illa fabularum & combibonũ garrulitate aut vociferatione; quoniam ea vis eſt illius, vt animum, moreſq; parũ aptos prius

com-

componat, deinde præparet compoſitũ ad omnes rectas diſciplinas facilè, imbibendas. Alij dixerunt poetas ad vinentiũ coniunctorũ Cygni ipſius regis gratiam illum immortalibus laudibus extuliſſe ob peritiam muſicæ facultatis, quẽ & gratum Dijs hominem fuiſſe dixerunt, & poſt mortem etiam vixiſſe, atque in auem pulcherrimam. Apolliniq. dicatam mutatum, quæ vel mortem ipſam cum cantu exciperet, quia ſe Deo amicam eſſe ſentiat, & ad meliorem vitam ſit tranſitura. Nam cùm mors communis ſit omnibus animantibus, neque vlla ſit differentia ſanguinis, facultatum bonorum, niſi quis vi laudis ac virtutis, communem omnibus vitæ metam perpetuitate nominis ſuperauerit, vel nihil eſt magnopere expetendum in rebus humanis, vel ſola gloria, quæ per bonitatem morum, ſanctitatem, fidem, pietatem, integritatem, innocentiam ac beneficentiam latè extenditur. fit etiam hoc ipſum per diſciplinarum liberaliũque artium præſtantiam cognitionis, qui honor in animis poſterorum diutiſſimè conſeruatur. nam cùm fieri omnino non poſſit vt nihil agamus, quid aptius præclaris ingenijs relictum eſt in quo ſe exerceant, cum quid datur ocii, quàm in cognoſcendis rebus geſtis præteritorum temporum, & delitiis quibus ſe ſuoſque perdiderunt ſummis rebus præfecti, aut quibus virtutibus hæc omnino ab iiſdem ſapienter ſunt conſeruata? eſt illud præterea ſtudium honeſtiſſimum omnium ac vtiliſſimum, & cæteris omnibus occupationibus præferendum, quo aliquis ſeipſum ad vitam quàm honeſtiſſimè cum virtute tranſigendam informet. Atque de Cygno ſatis, nunc dicatur de Harpyis.

De Harpyis. Cap. VI.

HARPYIÆ, quæ Stymphalides aues etiam vocatæ fuerunt, filię fuiſſe dicuntur Thaumantis & Electræ Oceani filiæ, ac ſorores Iridis, vt ſcripſit Heſiod. in Theogonia in his verſib.

Θαύμας δ' ὠκεανοῖο βαθυῤῥείταο θύγατρα
ἠγάγετ' ἠλέκτρην, ἣδ' ὠκεῖαν τέκεν ἶριν,
ἠϋκόμους θ' ἁρπυίας, ἀελλώτ' ὠκυπέτην τε.
Oceano natam Thaumas qui littora pulſat
Vxorem Electram duxit, mox edidit Irim
Illa viro, HarpyiasÆlloq;, Ocypeteq;.

Acuſilaus Neptuni ac Terræ filias fuiſſe credidit: Soſibius Eraſiam & Harpyiam memoriæ prodidit fuiſſe Phinei filias: quæ, vt patet ex ſuperioribus Heſiodi carminibus, tres fuerunt, Iris, Aello, Ocypete. Quidam Celenopro Iride ſubrogarunt. Aſius, Alopen, Acheloen, & Ocypeten nominauit, vt etiam Hyginus. Steſichorus Thyellam addidit: Aſclepiades Ocythoen, Achæus Ocypoden. Has proditum eſt memoriæ ab Iſacio in Thracia habitare ſolitas, aureſque vrſorum corpora vulturum, faciem virginum habuiſſe, fuiſſeque alatas, & humanis brachiis ac pedibus, ſed vnguibus monſtroſis: quæ omnia propè ita deſcripſit Vig. lib. 3. Aeneidos:

Triſtius haud illis monſtrum, nec ſæuior vlla
Peſtis, & ira Deum ſtygijs ſeſe extulit vndis.
Virginei volucrum vultus. fœdiſſima ventris
Proluuies vncaq; manus, & pallida ſemper
Ora fame.

Has ad epulas aduolantes facit, & volucres idem poeta nominauit. Has igitur Iouis canes fuiſſe memorant poetæ, ac rapaces dæmones: quæ ad dirum Phinei ſupplicium fuerint immiſſæ. Nam ſcripſerunt antiqui Phineum in Bithynia iuxta fluuium Salmydeſſum Thraciæ habitare ſolitum, Agenoris & Caſſiopeæ filium, vel (vt quibuſdam magis placuit) Agenoris & Phœnicis; vt Apollodoro, Neptuni: quem tamen in Paphlagonia regnaſſe omnes narrant. Hunc aiunt nonnulli cùm optio ſibi data eſſet, vt vel cęcus diutiſſimè viueret, vel poſt certum tempus moreretur: cæcum conſultò à Sole factum fuiſſe, & ab Agenoris temporibus vſque ad Argonautum nauigationem vixiſſe. Alii, quorum ſententiæ accedit Sophocles, Cleopatram vxorem fuiſſe narrant Boreæ & Orithiæ filiã, è qua Phineus duos filios Crambim ac Orythũ ſuſceperit, vel (vt alii maluerunt) Parthænium & Crambim. Poſtea repudiata Cleopatra Idæã Dardani Scytharum Regis duxit: tum adoleſcentes illi accuſati ſunt, quòd ſtuprum nouercæ obtuliſſent, & à patre comprehenſi ob id facinus capitis damnati, tandem ab Argonautis cognita illorum innocentia, & quæ inter ipſos intercedebat, affinitate multis barbarorum cæſis, & ipſo èt Rege obtruncato in eo certamine, liberantur. Non defuerunt qui ob eã accuſationem oculis captos fuiſſe adoleſcentes inquiant: quare indignatus Neptunus ob eam crudelitatem illũ etiam cæcum fecit, & Harpyias immiſit. Alii, inter quos Philochorus, hos Thynum & Mariandynũ vocarunt. Alii hos non è Cleopatra, neq. ex Idæa Dardania filia, ſed è quadã pellice Scythica natos fuiſſe autumarunt. Id cùm feciſſet Phineus, dicitur eo ſupplicio à Ioue affectus vt oculis careret, & perpetua fame diſcruciaretur cui tamen cum paratæ forent epulæ, neque illas comedere tunc quidem licebat, quoniam Iupiter ſuos canes Harpyias ſcilicet ad eum miſerat, quæ vel ex ore comedentis cibum eriperent Acu

ſilaus

Digitized by Google

ſilaus Arginus, quia cùm vates eſſet, Iouis ac Deorum arcana mortalibus pateſeciſſet, his ſuppliciis addictum ſcripſit, ad quem profecti Argonautæ perbenignæ accepti, pro præmio monſtrati itineris in Colchidem, & pro liberalitate hoſpitali alatos Boreæ filios cum ſagittis miſerunt; qui Harpyias à menſa Phinei depellerent: quas è regione fugientes, cùm ad Plotas vſque vocatas inſulas, quas alii Echinadas vocarunt, inſecuti fuiſſent: atque inde ad Argonautas iterum reuertiſſent, quod illæ iuraſſent ſe non amplius Phineum infeſtaturas, illę inſulę dictæ ſunt Strophades: quæ omnia explicata ſunt ab Apollon. libr. 2. Argon. cùm hæc inquiat:

ἔνθα δ' ἐπάκτιον οἶκον Ἀγηνορίδης ἔχε Φινεύς.
ὃς περὶ δὴ πάντων ὀλεώτατα πήματ' ἀνέτλη
εἵνεκα μαντοσύνης, τήν οἱ πάρος ἐγγυάλιξε
Λητοΐδης, οὐδ' ὅσσον ὀπίζετο καὶ Διὸς αὐτοῦ,
χρείων ἀτρεκέως ἱερὸν νόον ἀνθρώποισι.
τῷ καί οἱ γῆρας μὲν ἐπὶ δηναιὸν ἴαλλεν
ἐκ δ' ἕλετ' ὀφθαλμῶν γλυκερὸν φάος, οὐδὲ γάνυσθαι
εἴα ἀπειρεσίοισιν ὀνείασιν, ὅσσα τ' οἱ αἰεὶ
θέσφατα πευθόμενοι περιναιέται οἴκαδ' ἄγειρον.

Hic & Agenorides habitabat littora Phineus,
Ærumnas paſſus mortales eſt ſuper omnes.
Quod diuinaret. namque artem præbuit illi
Latoides: quare ille Iouis vel numina ſummi
Spernebat: mentemq́; Deum mortalibus idem
Vaticinans nudauit. eum grauis inde ſenectus
Inuaſit: primum eſt oculorum lumine captus.
Inde frui dapibus vetitum eſt: quas plurima ſemper
Turba colonorum illius portabat in ædes.

Deinde carmina quæ ſequuntur, omnia propè illa narrant quæ diximus de Phineo. Reuerſi ſunt autem Boreadæ, & ab inſequendis Harpyis deſtiterunt Iride illos reuocante; vel vt aliis placuit, Iouis mandato. Cæterùm illam fuiſſe conditionem Boreadum memorant, vt niſi Harpyas conſequerentur, ſibi eſſet pereundum, atque hi cæſas Harpyias à Boreadibus narrant: quarum altera in Peloponneſum volauit, & in Tigrem fluuium decidit, qui ab ea dictus eſt Harpys, vt ait Apollodor. libr. 1. Panyaſis tamen non ſtrictis gladiis à Boreadibus depulſas, ſed ſagittis cæſas eſſe arbitratus eſt, priuſquam Boreadæ reuocarentur. Quod autem canes Iouis vocatæ ſint, patet ex his carminibus Apollonii lib. 2.

οὐ θέμις ὦ υἱῆες Βορέω ξιφέεσιν ἐλάσαι
ἁρπυίας μεγάλοιο Διὸς κύνας.

Non eſt fas Borea nati depellere ferro
Inde canes Iouis Harpyias magni.

Has ipſas Harpyias quidam putarunt fuiſſe ab Hercule poſtea pulſas ex Arcadia, cũ Stymphalum oppidum iuxta Eraſinum fluuium popularentur, æreі crepitaculi tinnitu, vt dictum fuit. Hac ſcripſit Chæremon ſub quodam ſpecu in Creta tandem ſe abdidiſſe, vnde nunquam poſtea euolauerint. Atque hæc ea ſunt quę de Harpyis memorię prodita ſunt ab antiquis.

DICTAE ſunt Harpyię ab ἁρπάζω, quod omnia ſecum raperent, quanquam quæ relinquebant, ita tetro & fœtido excremento inquinabant, vt fœtor omnino perferri non poſſet. Atque cùm fluuiorum, fontium, imbriumque natura per Naiades, & reliquas Nymphas ſignificabatur, aer ſuperior & vis ignea per Iouem, aqua per Neptunum, inferior aer per Iunonem, per Veſtam terra: ſic per Harpyias vis & natura ventorum ſignificata eſt ab antiquis: qui (vt dictum eſt ſæpius) ſub his fabularum figmentis vniuerſa naturalis philoſophiæ, & morum præcepta tradiderunt, vtilitatem cum ſua ui tate commiſcentes. Atque vel ipſarum Harpyiarum ortus demõſtrat vires eſſe ventorum: qui enim putarunt filias fuiſſe Thaumantis & Electræ, quid aliud has eſſe ſenſerunt, quam admirabilem ventorum naturam, qui è ſupernatante & puriore Oceani aqua per Solis radios extolluntur? Huic rei vel illud eſt argumento, quod Iridem ventorum ſororem putarunt, quæ in imbribus, & nubibus certo ordine collocatis apparet; neque ſine imbribus fieri poteſt: quo tempore etiam venti vel dominantur, vel iam anteceſſerunt. Nomina præterea ſingularum Harpyiarum ventorum impetum vel celeritatem, vel aſpectum ſignificant: nam Ocypete celeriter eſt volans, Aello procella, Celæno obſcuritas nubium, quæ ventis impelluntur. illud etiam indicabat forma Harpyiarum, quæ fingebantur alatæ & fœminæ ob leuitatem duplicem ac celeritatem, cùm neque Boreadæ quidem illas comprehendere potuerint, vt iure de illis dici queat.

Quid leuius fumo? flamen. quid flamine? ventus.
Quid vento? mulier. quid muliere? nihil.

Qui Iridem vocarunt tertiam Harpyiam, in idem reciderunt: nihil eſt enim horum a vi ventorum ſemotum. Quid ergo? ſignificare voluerunt per hæc ventos è ſuperna vi aquarum è puriore parte ſcilicet gigni: aut ex ea aqua quæ eſt cum terra commiſta ſuperius, quę in vapore extenuata in ſublime tollitur: qui vapores poſtea modò in pluuias condenſantur, modò in ventos extenuantur. Neque abhorret præ-

Digitized by Google

terea à ciuili inſtitutione hæc fabula, quippe cùm declaret rapacitatem & auaritiam hominum tanquam grauiſſimum ſupplicium Deorum conſilio mortalibus immiſſam fuiſſe. Nam cur oculis captus eſt Phineus? quia non videbat humanam conditionem vitæ intra anguſtiſſimos terminos includi, paucisq́ue eſſe contentam, atque ob eam rem perpetua fame diſcruciabatur: neque poterat præſentibus epulis veſci, cum non pateretur illud habendi deſiderium, vt præſentibus bonis perfrueretur, ſed vt fieret tantum locupletior. Id vulturum corpus, id vncæ manus, id ora ſemper fame pallentia ſignificabant, id reliqua corporis forma, quæ ex animo auari hominis ad vnguem expreſſa eſt. Quidam per Harpyias furtorum naturam ſignificare voluerunt, quæ virgines ideo putatæ ſunt, quia ſterilia ſunt Dijs ita volentibus & breui dilabuntur bona per rapinam furtumq́ue parta: quare & famelicæ, & alatæ, & immundæ dictæ ſunt. At nunc de Heſperidibus.

De Heſperidibus. Cap. VII.

HESPERIDES autem Heſperi Atlantis fratris filiæ fuerunt, quas tamen Eubulus Atlantis, non Heſperi fuiſſe credidit: Cherecrates Phorci & Cetus. Nomina fuerunt illarum Aegle, Arethuſa, Heſpertuſa, vt diximus in Hercule. Hæ hortos habuerunt non procul à Lixo oppido Mauritaniæ, extrema parte Aethiopiæ, ad occidentem, vbi loca fuerunt à Sole exuſta, arenisq́ue obducta, & ob ſerpentum frequentiam infeſta; neque multum à Meroe, & à Mari rubro diſtantia ibi anguis eſſe dicebatur, qui aurea mala cuſtodiret ne ab vllo ea peterētur: quem ſerpentem curabat Heſperidum ſacerdos, vt apparet ex his carminibus Virg. lib. 4.

Oceani finem iuxta, ſolemq́; cadentem,
Vltimus Æthiopū locus eſt vbi maximus Atlas
Axem humero torquet ſtellis ardentibus aptum.
Hinc mihi Maſſylę gentis monſtrata ſacerdos
Heſperidum templi cuſtos, epulasq́; draconi
Quæ dabat, & ſacros ſeruabat in arbore fructus.

Nam vbi Atlas cœlum ſuſtinere dicebatur, ibi in extrema ora terræ habitabant Heſperides, vt ſignificauit Dionyſius in libro de ſitu orbis in his:

ἀτλας δ' οὐρανὸν εὐρὺν ἔχει κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης,
πείρασιν ἐν γαίης πρόπαρ ἑσπερίδων λιγυφώνων
ἑστηὼς, κεφαλῇ τε καὶ ἀκαμάτοισι χέρεσσι.

Suſtinet hic Atlas cœlum, ſic fata iubebant,
Vltimus Heſperidum locus eſt in margine terræ,
Hic capite & manibus fert vaſti pondera mūdi.

Hunc hortum fama eſt Atlantem montibus vndique cinxiſſe, quia Themis illi reſponderat futurum eſſe vt Iouis filius eò aliquando accederet, & aurea mala caperet. Hæc mala Agrætas in rebus Libycis oues fuiſſe ſenſit, quæ aureę nominarentur, quæ cùm inhumanum & agreſtem paſtorem haberent, dictæ ſunt à dracone cuſtodiri at Pherecides lib. 10. vbi nuptias Iunonis commemorauit, terram Oceano proximam in occidente aurei coloris poma tuliſſe inquit, pomosq́ue aurei coloris fructus ferentes. quam ſententiam ita ſecutus eſt Lucanus.

Abſtulit arboribus precium, nemoriq́; laborem
Alcides: paſſusq́; inopes ſine pondere ramos,
Retulit Argolico fulgentia poma tyranno.

Draco, qui poma ipſa ſeruabat, Typhonis & Echidnæ filius: Ladon vocabatur, vt teſtatur Apollonius lib. 4.

πλαζόμενοι ἷξον δ' ἱερὸν πέδον, ᾧ ἔνι λάδων
εἰσέτι που χθιζὸν παγχρύσεα ῥύετο μῆλα,
χώρῳ ἐν ἄτλαντος χθόνιος ὄφις, ἀμφὶ δὲ νύμφαι
ἑσπερίδες ποίπνυον ἐφίμερον ἀείδουσαι.
Δὴ τότε γ' ἤδη κεῖνος ὑφ' ἡρακλῆϊ δαϊχθεὶς
μήλειον βέβλητο ποτὶ στύπος.

Errantesq́; locum ſacrum Venere, vbi Ladon
Aurea ſeruabat flauentia mala decora.
Anguis terrigena, hic vbi cælo attollitur Atlas.
Illum curabant nymphæ predulce canentes
Heſperides: truncum amplexus ſed ab Hercule
Is fuit. . . . caſus

Cùm eſſet etiam Ladon fluuius Arcadiæ, cuius filia fuit Merope vxor Aſopi Thebani fluminis, è qua Thebe nympha vrbi nomen dedit. Hunc ſerpentem è terra natum fuiſſe teſtatur Pauſ. at non è Typhone & Echidna, vt ait Apol. enarrator. quem capita centum habere putarunt. Fama eſt Herculem cum ad hæc aurea mala mitteretur ab Euryſtheo, diu ambiguum conſtitiſſe, quia vbi eſſent, neſciret; atque ad nymphas Iouis & Themidis in ſpelunca apud Eridanum fluuium habitantes contendiſſe, vt ab iis ſciſcitaretur vbi poſſet mala aurea Heſperidum reperire: quæ ad Nereum illum miſerunt, vt dictum fuit ſuperius. Fabulantur etiam Atalantam Schœnei filiam tribus malis Heſperidum captam fuiſſe, quæ Venus dederat Hippomeni: cùm nuptiæ eius victori, at mors victis proponeretur: quare non ſolum Hercules malis Heſperidum potitus fuit. nam quòd Atalanta pomis capta fuerit, ita Theocritus ait in Amaryllide:

ἱππο-

Digitized by Google

ἱππομένης ὃκα δὴ τὰν πάρθενον ἤθελε γᾶμαι
μᾶλ᾽ ἐν χερσὶν ἑλὼν δρόμον ἄνυεν ὡδ᾽ ἀτα-
λάντα
ὡς ἴδεν, ὡς ἐμάνη, ὡς ἐς βαθὺν ἅλλετ᾽ ἔρωτα.
Virginis Hippomenes thalamos vbi fortè petiuit,
Mala tenens manibus currebat: vt hæc Atalanta
Vidit, vti perijt, magno correpta vt amore eſt.

HAEC ea ſunt quę de Heſperidibus fabuloſè memorata ſunt ab antiquis; nunc quid ſignificent, perquiramus. Verum res vt ad hiſtoriam referatur, ita ſe breuiter habuiſſe dicitur: Fuerunt duo fratres gloria celebres Heſperus & Atlas, qui habebant oues pulchritudine egregias & flauas & colore aureo. Heſperus cum filiam ſuſcepiſſet Heſperidam nomine illam fratri in matrimoniũ coniunxit, à qua regio vocata eſt Heſperitis. ex hac Atlas ſuſcepit ſex filias, quę vocatę ſunt Atlantides, & à matre Heſperides. Harum formæ deſiderio ob celebritatem captus Buſiris latrones & piratas miſit qui eas raperent, & ad ſe aſportarent, quo tempore Hercules aduerſus Antæum pugnauit. Prędones in quodam horto ludentes puellas rapuerunt, nauique impoſitas auexerunt. Hercules vbi fortè pranderent prędones in littore, percepta re de virginibus, latrones ad vnũ interemit, ac filias patri reddidit; pro quo beneficio & oues pulcherrimas dono accepit & alia multa ab Atlante & aſtronomiæ cognitionem: quam vbi ad Græcos tranſtuliſſet ſphęrę cognitionem nimirum, dictus eſt cœlum pro Atlante humero ſuſtinuiſſe. Heſperides igitur (vt alii volunt) Heſperi filiæ fuerunt, vt alii, Atlantis: quę ſidera ſunt earum pater cœlum, aut veſpertinum tempus fuit, quod quaſi frater eſt cœli Dictę ſunt habere hortos in occidente, in quibus eſſent mala aurea, quoniam ſtellarum natura eſt vt tanquam aurum ſplendeant, & rotunda appareant: atque ea non niſi in occidente naſci ſolita ſunt, quia Sole occidente ſtellæ apparent, cùm lumine Solis per diem occultentur. At quis eſt draco qui hæc mala ſeruabat, atque hortum ambibat? ſigniferum circulum nonnulli ſunt arbitrati. Fuerunt tamen qui mala Heſperidum oues eſſe in occidente dixerint in inſula, quę perpetuo flumine circumdabatur in ſerpentis modum ſinuoſo & reflexo.

Alii cum mala Heſperidum putarint fuiſſe ſtellas, ſerpentem illum eſſe crediderunt lineam obliquã, quę nos & aſtra ipſa intra ſe continet, quęque horizon ſiue determinans linea appellatur. ea cùm obliqua ſit omnibus hominibus pręterquam habitantibus ſub ea linea, in qua dies noctibus pares efficiuntur, meritò ſerpens ac draco ab artificibus fabularum atque hiſtoriarum fuit appellata. Qui fluuium inſulam ambientem anguem eſſe dixerunt, ii Herculem inquiunt ad inſulam obſeruatis opportunitatibus traieciſſe ac remeaſſe, cùm fluuius is factus fuiſſet peruius ob ſiccitatem, atque inde captas oues in Græciam duxiſſe. qui verò ſtellas fuiſſe mala illa dixerunt, rerum aſtronomicarum peritiam ab Hercule in Græciam latam putarunt. Atque vt ſummatim colligam ſententiam huiuſce figmenti, tanquam ſerpentes illi ſeruant aurea poma, qui ob auaritiam neque dormire quidem tuto poſſunt. quare præclarè dictum eſt à ſapientibus, diuitias tanquam lapidem indicem animi cuiuſquam eſſe datas hominibus, quę viris bonis & prudentibus facultates eſſent, & quaſi oportunitates ad res præclarè gerendas, ad patriæ, ad ſui ipſorum, ad amicorum, ad bonorum commoda conceſſæ: at imprudentibus & malis quaſi ſupplicium, cum augeant deſiderium ipſum etiam accumulandi, quod vel ex ipſarum diuitiarum vſu quantopere quiſque ſit vir bonus, & Dei amicus, poſſet dignoſcere. at nunc de Atalanta dicamus.

De Atalanta. Cap. VIII.

DE Atalanta Schœnei filia, quæ corporis viribus, & celeritate pedum non ſolum fœminas, ſed etiam homines anteibat, hęc pauca habemus memorię digna, quod venationibus mirificè delectabatur, quæ etiam inter venandum cùm apud Stethęum Aeſculapii fanum ſiti laboraret, dicitur ſaxum cuſpide percuſſiſſe, atque frigidiſſimæ aquæ è ſaxo prorumpentem fontem eliciuiſſe, quodque illa prior ſagitta aprum Calydonium percuſſit, vt ait Iſacius. Huic cùm pellis apri pro inſigni victoriæ data fuiſſet à Meleagro, mox ab ægrè ferẽtibus viris gloriam victoriæ à fœmina ſibi fuiſſe præreptã pellis exorta fuit per auunculos Meleagri, qui bus ab ipſo Meleagro cęſis propter illatam iniuriam, vniuerſa vis vltionis conuerſa eſt demum in Meleagrum. nam cùm eſſet cùm tiſione quodam reſeruato à matre, & extincto victurus, cùm quo exuſto mori opus eſſet, mox illo in ignem coniecto per maternam indignationem periit Meleager. Memoratur item quod victa fuerit ab Hippomene curſu, dum malis tribus Heſperidum colligendis retardata fuiſſet. Quam rem teſtatur ſic Arabius:

ἕδνα γάμων προΐπτες, ἢ ἀμβολίην ταχυτῆτος
τοῦτο γέρας κόρη χρύσεον Ἱππόμενες;

Digitized by Google

ἀμφω μῆλον ἄνυσσεν, ἐπεὶ καὶ παρθένον ὁρμῆς
εἶργεν, καὶ ζυγίης σύμβολον ἦν παφίης.

Num dotem, magis an tardandi præmia curſus
Aurea ab Hippomene mala puella capit.
Malum vtrumque facit. tardauit namque puellã
A curſu, & nodos nexuit in Veneris.

Nam fuit multorum antiquorum mos, vti nuptias virtute comparandas præſtantium mulierum proponerent. Sic Antęus rex Libyę filiam Alceim, vel (vt alii maluerunt) Barcen victori curſus propoſuit. Sic Danaus filias, ſic Piſander Camirenſis ſorores, vt ait Pherecydes ſic Hippodamiam propoſitam ferunt. Ad quod in templo magnæ Matris moræ impatiens nulla habita Deæ reuerentia cum Hippomene victore concubuit, Hippomenes in leonem, ipſa in leænam conuerſa eſt.

AT cur hęc celebrata & memorię prodita ſunt? quia ſignificare voluerunt nihil aliud eſſe Atalantam, quam voluptatem: atque illum inſanire, qui per ſummum capitis diſcrimen ac periculum illam expetat: quippe cùm morbi & pudor, & facultatum iactura, & vitę non pauca pericula, voluptatum ſint comites: ad quas ſine his peruenire nunquam conceditur. Qui igitur per ſumma pericula voluptatem expetiuerit nulla habita vel Deorum immortalium vel ſanctiſſimarum legum reuerentia, quo pacto poterit humanam animi formã retinere, ac non in teterrimam beluam conuerti? vt igitur voluptates periculorum plenas deuitaremus, vt Deorum immortalium religionem coleremus, vt eorum loca ſacra ne contemneremus, hæc ipſa literarum monumentis ſunt tradita ab antiquis: qui nihil non vtile, plurimumque ad humanæ vitæ informationem pertinens ad nos tranſmiſerunt, ſi quis rectè conſiderauerit cùm omnia contra huius ætatis ſcripta ab imperitis plerìſque in lucem tradita, plena ſint laſciuiæ, auaritiæ, adulationis: nihilque minus curent, quam vt viros bonos ac temperantes legentes efficiant. Fuit alia Atalanta Iaſonis filia. quam vxorem duxit Milanio, at iſta de filia Schœnei memorię produntur, quæ fuit admodum libidini, & omni laſciuiæ dedita atque in Mænalo monte Arcadiæ verſabatur: ac de Atalanta ſatis, nunc dicamus de Theſeo.

De Theſeo. CAP. IX.

THESEVS Neptuni & Aethræ filius fuiſſe dicitur, vt traditum eſt in fabulis: quem tamen Plutarchus in eius vita non Neptuni, ſed Aegei fuiſſe ſcripſit, cui ſententiæ aſſenſit Ouidius etiam in his:

Nec pater eſt Ægeus, nec tu Pitheidos Æthræ
Filius: autores ſaxa fretumq; tui.

Fama eſt hunc aliquando cum puer eſſet adhuc, quo tempore Hercules Trœzenem ad Pittheum venit, leonis pellem quam geſtabat Hercules vidiſſe, atque ſecurim è manu ſerui cuiuſdam extorſiſſe illam beluam cęſurus, quia leonem eſſe putaſſet, cùm reliqui Trœzeniorum pueri viſa illa pelle aufugiſſent. Hic poſtea cùm adoleuiſſet, Herculis virtutem ac fortitudinem imitatus, multos latrones & maleficos homines vbique ſuſtulit, orbem terrarum peruagatus, & Scironem qui in monte non procul ab Athenis intra Megara & Iſthmum, multos mortales è præcipiti loco deiecit, idque mortis genus experiri coegit, quo viatores ipſa interimebat. Alii tamen dixerunt inter quos fuit Soſicrates, quod aduenis pedes lauandos protendebat, ac lauantes ex altiſſimo loco in mare deturbabat. Idem Theſeus Cercyonem in Eleuſine palęſtra ſuffocauit, ſicut is ſolebat peregrinos: idẽ apud Cephiſum amnem latronem Polypemonem cognomine Sinnin, ac Procruſten habitantem in loco vocato Corydallo Atticæ, pinus ad terram vi deflectentem, & alligatos illis hoſpites arboribus in ſuum locum cæſis retinaculis reuertentibus crudeliſſimè laniantem ac diſcerpentem, interemit: Idem Peripheten Epidauri Vulcano natum ænea claua in pugna vtentem, trucidauit, alioſque latrones varia crudelitatis genera in hoſpites exercentes obtruncauit, vt teſtatur Plutarchus & Strabo lib. 9. Hic tantæ virtutis fuiſſe dicitur, vt multis viris fortibus fuerit auxilio in præclaris facinoribus obeundis. Et ad opprimendum aprum Calydonium conuenit, & Adraſto opem tulit in recuperandis cæſorum ad Thebas cadaueribus, atque cum Pirithoo Centauros debellauit, & ad inferos poſtea deſcendit, vnde fuit (vt diximus) ab Hercule liberatus. Fama eſt quod cum gloria Theſeus, nominiſque virtutum ſuarum celebritate fidem propè omnem ſuperaret, antequam Pirithoum ſibi conciliaret; Pirithous volens eius virtutem experiri, boues illius è Marathone abegit: tum iniuria hoſtis motus Theſeus illum è veſtigio perſecutus eſt. Pirithous nihil territus eius aduentu, illi inſequenti etiam intrepidus fit obuius. Theſeus eius magnitudinem animi, atque corporis præſtantiam admiratus, in colloquium venit: quare coorta eſt inter illos amicitia. Iniuit autem Theſeus ſocietatem cum Pirithoo in loco quodam Atticæ

Digitized by Google

non procul à Serapidis templo, vt ait in Atticis Pauſanias. Hic ante Pirithoi ſocietatem cum eſſet adhuc adoleſcens, in Cretam cum iis nauigare voluit, & vnus eſſe ex illis, qui quotannis pro morte Androgei ad Minoem Cretæ regem tributi nomine mittebantur; quos dicebant in labyrinthum incluſos à Minotauro vorari. Fabulantur Aſterium ſiue Minotaurum corpus totum habuiſſe hominis, at caput bouis. hic erat in labyrintho loco ampliſſimo & inextricabili viarum multarum ambage, qui factus fuerat ad Aegyptii illius labyrinthi formam, qui fuit apud vocatã ciuitatẽ Crocodilorũ: cuius operis magnificentiã ita deſcripſit Herod. in Euterpe: εἰ γάρ τις τὰ ἐξ ἑλλήνων τείχεά τε καὶ ἔργων ἀπόδεξιν συλλογίσαιτο, ἐλάσσονος πόνου τε ἂν καὶ δαπάνης φανείη ἐόντα τοῦ λαβυρίνθου τούτου· καίτοι ἀξιόλογός γε καὶ ὁ ἐν ἐφέσῳ ἐστὶ νηὸς, καὶ ὁ ἐν Σάμῳ. ἦσαν μὲν οὖν καὶ αἱ πυραμίδες λόγου μέζονες, καὶ πολλῶν ἑκάστη αὐτέων ἑλληνικῶν ἔργων καὶ μεγίστων ἀνταξίη. ὁ δὲ δὴ λαβύρινθος καὶ τὰς πυραμίδας ὑπερβάλλει. τοῦ γὰρ δυώδεκα μέν εἰσιν αὐλαὶ κατάστεγοι, ἀντίπυλοι ἀλλήλῃσιν, ἓξ μὲν πρὸς βορέην, ἓξ δὲ πρὸς νότον τετραμμέναι συνεχέες. τοῖχος δὲ ἔξωθεν ὁ αὐτός σφέας περιέργει. οἰκήματα δ' ἔνεστι διπλᾶ, τὰ μὲν ὑπόγαια, τὰ δὲ μετέωρα ἐπ' ἐκείνοισι τρισχίλια, ἀριθμὸν πεντακοσίων καὶ χιλίων ἑκάτερα. *Quare ſi quis ampliſſimos tauros, & ædificia Græcorum conſideret, multo inferiora & opera, & ſumptus magnificentia hoc labyrintho apparebunt. Eſt ſane percelebre & magnificum templum illud Epheſium & Samium atque Pyramides fidem prope ſuperant, quarũ vnaquaque cum multis Græcorum ædificijs poſſet comparari. At labyrinthus ipſas etiam pyramides operum mirabilitate ſuperat, longoq; interuallo relinquit. Huius ſiquidem duodecim ſunt aulæ tecto cooperta, portas habentes inuicem oppoſitas, quarum ſex in Boream ſpectant ordine conuerſa, ſex Notum reſpiciunt vnus eſt murus exterior, qui illas intra ſe continet. Domicilia ſunt interius duplicia: alia quidem ſubterranea, alia ſublimia & ſub illis numero ad tria millia: atque vtraque ad numerum mille & quingentorum accedebant.* Ad huius imitationem labyrinthum excogitauit Dædalus in Creta, in quem includebantur iuuenes tributi nomine ad Minoem miſſi, qui à Minotauro vorari putabantur. Verum cùm Theſeus eò nauigaſſet, ab Ariadna Minois filia Dædali inuentione edoctus fuit, quo pacto cæſo Minotauro ab inextricabili viarum errore ſe expediret, & ad ingreſſum reuerteretur, vbi filum annexuerat. Hic igitur capta ſecum Ariadna ſalutis ſuæ artifice in Naxon inſulam defertur, vbi à Baccho admonitus fuit, vt Ariadnam relinqueret: qui timore diuino perculſus dum illam profundiſſimo ſomno immerſam vidiſſet, vela in ventos explicauit, & ex inſula profugit: quam poſtea duxit Bacchus, & ex ea Thoantem, Oenopionem, Staphylum, Euanthem, Latramyn, Tauropolim ſuſcepit. Memoriæ prodidit Theopompus, Minoem, cùm Theſeum reliquamque iuuentum Athenienſium manum accepiſſet. PeribϾæ amore captum fuiſſe; cuius libidini cùm Theſeus aduerſaretur, ita commotus Minos & alias multas contumelias dixit in Theſeum, & illum Neptuni negauit eſſe filium. Hic addidit præterea quod non poſſet eam gemmam quam geſtabat, ſi in mare abieciſſet, ſibi reſtituere Deinde cùm ea dixiſſet, gemmam in profundiſſimũ gurgitem maris abiecit. Quod tempore memorant Theſeum cùm illa gemma, & corona quadam ab Amphitrite dono accepta emerſiſſe: quam coronam ad perpetuam eius facinoris memoriam inter ſidera relatam à Neptuno fuiſſe inquiunt. Plutarchus tamen in Theſei vita illum filium Aegei fuiſſe ſcripſit, eius qui mari Aegeo nomen dedit: quamuis Nicocrates Cyprius ab inſula Caprarum vocata: Conon ἀπὸ τῆς αἰγὸς περκαρίας, à capra Percania ſcilicet nominatum putauit: Nicoſtratus à Caryſtia, quæ fuit etiam Aegea nominata. Atque cùm prius in pagos diſperſi eſſent homines Athenienſes, ipſe Theſeus dictus eſt illos in vna mœnia incluſiſſe, legeſque dediſſe, & popularem adminiſtrationem ibi inſtituiſſe, quæ vſque ad ea tempora perdurauit, quibus Piſiſtratus oppreſſa republica tyrannidem inuaſit. Fama eſt Amazonas bellicoſas fœminas in Græciam aliquando cùm armis hoſtiliter irrupiſſe: atque in agrum Athenienſem præcipuè impreſſionem feciſſe; quibus addiderunt Antiopen ipſarum Amazonum reginam, vel, vt alii maluerunt, Hippolyten, fuiſſe à Theſeo ſuperatam cùm illi Scythæ opem tuliſſent. Nam illę collectis multis viribus per Thraciam ad Cimmerium Boſporum penetrarunt, multamque Europæ partem peruagatę caſtra poſuerunt denique in loco Amazonio ab illis vocato, qui fuit agri Athenienſis. Theſeus collectis ſatis validis viribus vrbanis ſecum habens vxorem ſuam Antiopen, de qua ſuſcepit Hippolitum filium: cõmiſit prælium collatis ſignis. atque cum victoria penes ipſum poſt diuturnam pugnam fuiſſet alias ex Amazonibus obtruncauit, alias coegit ex agro Athenienſi fuga excedere. Fama eſt

Digitized by Google

Theſeum fuiſſe inuentorem palæſtræ, vt ait Pauſanias in Atticis, artemque palæſtritarum perfeciſſe: Cùm antea corporis magnitudine tantum ac robore luctarentur, arte prorſus ignorata. Theſeus multas mulieres rapuiſſe dicitur: nam Antiopen rapuit, & Phædram abducturus, veritus ne qui filii naſcerētur ex ea aut Hippolyto, illis Hippolytus dominaretur, Hippolytum, ad Pittheum dicitur amandaſſe. Illud autem fecit, tum vt apud illum educaretur, tum etiam vt in eius regnum Hippolytus ſuccederet. Mox Pallante atque eius filiis cæſis, quia res nouas molirentur, Trœzenem proficiſcitur, vt ſe de cæde purgaret: quo tempore primum vbi Hippolytus Phędræ viſus fuiſſet ac in eius deſiderium illa incidiſſet, hęc poſtea contigerunt, quę memoriæ prodita ſunt de Hippolyto. Poſtmodum Aphidnę Helenam raptam ferunt, quæ ciuitas poſtea à Caſtore & Polluce Theſeum inſequentibus euerſa eſt, & Helena recepta, vt ait Strabo libro nono, quo tempore Theſeus ætatis ſuę annum quinquageſimum agebat. Cùm verò Helena in Lacedæmonem à Theſprotis, quo cùm Theſeo & Pirithoo iuerat, ſe recepiſſet, è Theſeo grauida Argis enixa eſt, vbi templum magnificum Lucinæ erexit, vt ait Eraſiſtratus, & Pauſanias in Corinthiacis: quamuis Ouidius in Epiſtola Helenę dicat illi virginitatem à Theſeo minime ereptam in his carminibus:

An quia vim nobis Neptunius attulit heros,
Rapta ſemel videor bis quoque poſſe rapi?
Crimen erat noſtrum, ſi delinita fuiſſem:
Cum ſim rapta meum nil niſi nolle fuit.
Non tamen ex facto fructum tulit ille petitum.
Excepto redij paſſa timore nihil:
Oſcula luctando tantummodo pauca proteruus
Abſtulit: vlterius nil habet ille mei.

Habuit filios Demophoontem & Acamantē, de quibus ita meminit Euripides in Heraclidis:

ἐσθλοῦ πατρὸς παῖς Δημοφῶν ὁ Θησέως,
ἀκάμας τ' ἀδελφὸς, τῶνδ' ἐπήκοοι λόγων.
Eſt Demophon bono patre natus Theſeo,
Acamasq; frater verba qui noſtra audiunt.

Narrant Theſeo iactis ſortibus Helenam cōtigiſſe, ea tamen conditione vt priùs iurarent vt, vtri illa eueniret, is operam ſuam concederet alteri dum mulierem ſibi raperet. Fabulantur igitur hos audita eximia forma Proſerpinæ ad inferos deſcendiſſe, atque diuturno labore itineris feſſos ſuper ſaxo quodam conſediſſe apud inferos, vnde poſtea ſurgere non potuerunt, donec ab Hercule ad Cerberum educendum eò profecto liberatus fuit Theſeus. Alii dicunt Theſeum cùm Pirithoo veniſſe in Theſprotidem, qui nimia vxoris cupiditate arma ſumpſerat, atque commiſſo prælio cum Theſprotorum rege magna parte exercitus amiſſa, coniectum fuiſſe in vincula ad Cichyrum ille poſtea Lycomedis iuſſu à Scyriis perbenignè exceptus in Scyro inſula per inſidias dicitur fuiſſe obtruncatus. ad cuius mortis vltionem Cimon Scyron vrbem deleuit, & oſſa Theſei Athenas reportauit. Hęc pauca de Theſeo, quæ apud omnes poetas decantantur, quæque fabuloſis narrationibus magis, quam veris hiſtoriis ſunt ſimilia ex illis multis quæ de illo traduntur, colligere volui. Dictus eſt Theſeus Neptuni fuiſſe filius, quia viros fortes, qui humanarum virium facultatem ſuperare viderentur, aut quibus res maritimæ fœliciter ſucceſſiſſent, Neptuni filios antiqui vocarent, cū nullum Deum uel promptiorem uel ferociorē Neptuno haberent, in quem referrent. Huius celebritas nominis apud multos ſcriptores claruit, quoniam ad Herculi imitationem per multa ſuæ uirtutis exempla ubiq; maleficis delēdis hominibus dedit, crudeliſſimisq; tyrannis & latronibus trucidandis. Fieri enim non poteſt, ut quæ præclarè cùm uirtute geſta ſūnt, meritis, laudibus, & honorificis ſcriptorum præconiis careant: quæ plurimum conferunt & impellunt ad clarorum uirorum imitationē. Nam ſi taceantur inſignium uirorum res geſtę, ibi pro uirtute deſidiam & ignauiam dominari neceſſe eſt. Cur labyrinthi forma, & inexplicabiles uiarum ambages, aut cur tot de Minotauro uerba audiuntur? num poſteris etiam labyrinthi terrorem in animis imprimere uoluerunt antiqui, qui nihil niſi ad utilitatem mortalium, & ad humanæ uitæ inſtitutionem ſcripſerunt?

NIHIL aliud ſignificare uoluerant per illum labyrinthum, niſi perplexam eſſe, multiſque difficultatibus implicatam uitam hominū, cùm ex aliis aliæ ſemper grauiores oriantur: è quibus nemo, ſe niſi per ſingularem prudentiam & fortitudinem, explicare poteſt. Verùm neque illud ſolùm in priuatam uitam cadit, ſed multo magis in magiſtratus & in auaritiam, & in ambitionem hominum, quæ omnia mirificis difficultatibus ſunt implicita. Nam ſi viri boni & prudentes potiùs quam ambitioſi ſūmę rerū præfuiſſēt, omnes difficultates propè, quibus humana vita vexatur, delerentur: quoniam nihil eſt adeò formidabile, aut arduum, aut laborioſum, quod virtute non ſuperetur.

Hæc

Hęc vna cauſa fuit cur tot de Theſeo apud omnes ſcriptores audiantur: neque enim potuit ſine Dędali arte ſe Theſeus explicare, ſiue ſine diuinitate quadam & præſtantia ingenii. Verùm quia difficilius eſt voluptatem quam difficultatum certamen: atque multi ſuperatis omnibus horrificis monſtris, & grauiſſimis periculis poſtea voluptatibus ita fuerunt irretiti, vt in ſummum capitis diſcrimen peruenerint: idcirco multas mulieres à Theſeo raptas, & eum in grauiſſimas ærumnas propter mulieres denique incidiſſe, fabulantur: cùm vix fratrum Helenæ impetum euaſiſſet, & à Centauris propè fuerit oppreſſus, & ad inferos deſcendens inde redire, niſi adiutore Hercule, non potuerit. Nam cum firmitate neruorum, corporiſque fortitudine eximia aliquando & effrænata libido eſſe conſueuit, quę temperantia & quadam animi moderatione indiget. Hanc tamen fabulam ad hiſtoriam nonnulli perducere conantur, vt teſtatur Zezes hiſt. 51. chil. 2. & Plut. in Theſei vita: qui Proſerpinam illam filiam Moloſſorum regis Plutonis fuiſſe inquit, vxorem Cererem, Cerberum acerrimum canem cuius regis filiam rapere Theſeus ac Pirithous parantes deprehenſi ſunt. Tum Pirithous ab eo cane laniatus interiit, Theſeus, in vincula coniectus ſequentibus temporibus ab Hercule eò accedente liberatur. Pauſ. in Atticis non per dolum inquit ad Plutonem Theſprotorum regem hos veniſſe, ac filiam rapere voluiſſe, ſed Pirithoum nimia vxoris cupiditate impulſum arma cepiſſe, tum exercitus magna parte amiſſa, cecidiſſe in pugna Pirithoum, ac Theſeum captum in vincula ad Cithyrum coniectum, quem finem omnes propè illegitimæ libidines ſortiuntur. At nunc dicatur de Tereo.

De Tereo. Cap. X.

TEREVS, Martis & Nymphæ Biſtonidis filius, grauiſſimum & ipſe ſupplicium ſubiuit ob immoderatam libidinem: quippe cũ non à patria ſolum profugere coactus ſit, ſed etiam humanam figuram in formam auis commutauerit. Hic Pandionis Athenarum regis & Zeuxippes filiam Prognen vxorem duxit, cùm ipſe Thraciæ & Phocidi imperaret. Nam vbi Athenæ conditæ fuerunt, primus omnium regnauit Actæus, huic ſucceſſit Cecrops, qui filiam Actæi habuit in matrimonio, atque ex illa Herſen, Pandroſum, & Aglaurum, filium verò marem Eriſichthonem ſuſcepit: deinde Eriſichthone mortuo ante patrem regnum deuolutum eſt ad Cecropem, hinc ad Cranaum, poſt hunc ad Erichthonium, à quo ad Pandionem regnum peruenit. Fama igitur diu inualuit apud Phocenſes, vt in eorum rebus ſcripſit Pauſan. Philomelam in auem ſui nominis, apud ipſos ob Therei timorem fuiſſe mutatam. Res autem ita ſe habuit vt teſtatus eſt Ouid. libr. 6. Metamorp. Fertur Tereus aſſiduis; propè præcibus Prognens impulſus ad ſocerum Pandionem aliquando contendiſſe, illumque rogaſſe vt ſecum Philomelam ad viſendam ſororem mitteret: quod cùm facilè à Pandione impetraſſet, vtpote qui virum bonum & temperantem generum ſuum arbitraretur; tum ferunt in itinere Tereum cùm à Parnaſi vrbem Daulidem aduenisſet, in amorem Philomelæ incidiſſe, quam per vim demum vitiauit, cum illa libidini Terei diutius reluctaretur. Enimuero ne illa poſtea tam turpe facinus, & impurum ſorori, vel alteri cuipiam indicaret, illi linguam præcidit, ac mortuam eſſe in itinere ſorori Progne nunciauit: Deinde Philomela rem clàm per nuncio ſuo ſanguine ſcriptam ad ſororem miſit, vel potiùs, vt ſenſit Nicocrates acu pictam ad illam clàm deferendam curauit. Id ægrè ferens Progne, facinuſque tam atrox non impune commiſſum eſſe oportere rata, filium Ityn quem vnicum habebat Tereus, coctum epulandum patri appoſuit. Deinde cum Tereus, Ityn aduocaret, extremas corporis partes Progne Tereo oſtendit, eumque à patre eſum fuiſſe demonſtrauit. Iis conſpectis Tereus ad ſtringendum enſem accurrit, vt cædem filii vlciſceretur: quare Deorum conſilio Progne in luſciniam conuerſa eſt, vt celerior ad fugam efficeretur: hanc ſequens Tereus fit vpupa, quam, cùm eſſet tardior, aſſequi non potuit. Philomela verſa eſt in hirundinem, & Itys in phaſianum. quæ omnia in Thracia iuxta Daulum oppidum contigerunt, vt ait Strabo libro 9. Hanc fabulam breuiter explicauit Virgil. ita in Sileno:

Aut vt mutatos Terei narrauerit artus.
Quas illi Philomela dapes, quę dona pararit.
Quo curſu deſerta petiuerit. & quibus ante
Infœlix ſua tecta ſuperuolitauerit alis:

Quamuis poetico more Philomelam hic dixit, pro Progne. Inde dicta eſt Aedon, ſiue Philomela, ſiue Luſcinia eadem Progne, Ityn aſſiduis lamentationibus aduocare, & querulas cantilenas in ſyluis effundere, vt ait Hom. libr. 7. Odyſſ. in his:

ὡς δ' ὅτε πανδαρέη κούρη χλωρηὶς ἀηδὼν
καλὸν ἀείδῃσιν ἔαρος νέον ἱσταμένοιο.

Aet-

Digitized by Google

Δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσιν.
ἥτε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνὴν,
παῖδ᾽ ὀλοφυρομένη ἴτυλον φίλον.
Sic canit, vt vernis arrident floribus arua,
Et primi ſurgunt Zephyri, Pandione nata:
Conſidens ramis florentibus arboris altę.
Mille modis varians vocem, cum ſylua querelis
Perſonat: & flet Itym dilectum.

Inde verò effectum eſt, vt querulam auem Iouis nuuciam vocauerit eam Sophocles in Electra, cùm veris nuncia ſit, & caloris moderati aduenientis: ſic enim inquit:

νήπιος, ὅστις τῶν οἰκτρῶς
οἰχομένων γονέων ἐπιλάθεται.
ἀλλ᾽ ἐμέ γ᾽ ἁ στονόεσσ᾽ ἄραρε φρένας
ἃ, ἴτυν αἰὲν ἴτυν γ᾽ ὀλοφύρεται
ὄρνις ἀτυζομένα Διὸς ἄγγελος.
Demens, qui miſerabiliter
Parentum extinctorum obliuiſcitur.
Sed mihi flebilis concuſſit mentem,
Quæ Itym ſemper Itim quæritur
Auis querula Iouis nuntia.

HAEC ea ſunt quæ de Tereo, eiuſque vxore ac filio fabuloſè tradita ſunt ab antiquis quæ nulla ex parte omnino vera eſſe poſſunt, ſed vt pleraque fieri conſueruut ad hominum vtilitatem conficta. Neque enim naturæ lex patitur, neque dicentibus animus hominis aſſentitur, quod homo aliquis repente in tam diuerſam à ſe formam commutetur. Quod Tereus Thraciæ & illis locis, qui fuerunt à Daulide ſupra Chæroneam, imperarit, quod Prognem Pandionis & Zeuxippes filiam vxorem duxerit, quod ex illa Itym ſuſceperit, quod vim etiam Philomelæ intulerit, id non diſſentit adhuc à veritate; & quod in eius iniurię ſceleriſque vltionem Progne filium ceciderit, ac patri epulandum dederit. Quid eſt enim horum quod fieri non poterit? at quod omnes hi in aues verſi euolauerint, illud prorſum fabuloſum eſt: quippe cum Terei ſepulcrum non procul à ſcopulo, qui Mergi fuit vocatus, ſiue Aethiæ Mineruæ, erectum fuerit in agro Athenienſi, vt ait Pauſanias in Atticis. Enimuero, quia illę mulieres poſt eam cædem Athenas ad patrem celerrimè confugerint, idcirco finxerunt poetę illas ob mœrorem & luctum eorum quæ geſſerant ac paſſę fuerant, in aues fuiſſe mutatas. Deinde cùm vpupa per id tempus primùm Daulide viſa fuerit, fabulati ſunt Tereum in eam auem fuiſſe conuerſum: cùm mulierum altera hirundo, altera luſcinia facta dicatur, quia vtraque auis edat cantus ac voces miſerabiles & lugubres. Eſt enim ea vis ſonorum, vt qui etiam nullam vocem referant, tamen nunc ad hilaritatem, nunc ad triſtitiam animi nos impellant; quoniam anima hominum ex numeris compoſita, vt ſenſerunt Pythagorici, facilimè ſonum harmoniæ perſentit, & vocibus ac ſonis etiam nihil ſignificantibus, ſed ad quandam rationem numerorum ſpectantibus, quaſi titillatione quadam celerrimè ad vtrumque motum irritatur. Hæc ipſa ratio numerorum plurimum confert etiam in oratoria facultate, quoniam non ſolum ſententia, ſed etiam ſono vocis tardiores animi impelluntur, aut cõcitati plus æquo refręnantur. Sic etiam poetæ per carminum harmoniam animos militum inflammaſſe in bellum antiquitus dicuntur, & multa inſtrumenta muſica inuenta ſunt in caſtris, quorum ſtrepitu milites ad pugnam incitarentur. Verùm quod attinet ad mores, per hanc fabulam ſignificare voluerunt antiqui id quod paulò antè dicebam: magis formidandas eſſe viro bono ac prudenti voluptatum titillationes, quam hoſtium minas. Quippe cùm nulla ſit ciuitas tam fœlix, nullum tam potens regnum, nulla tanta tamque arcta vel naturæ, vel amicitiæ coniunctio, nulla tam firma præſidia, quæ libido & intemperantia non poſſit infringere: omnium ſiquidem libidinum, omniſque laſciuię cædes, ærumnę, exilia, egeſtas, præſentiumque bonorum iacturę ſunt comites. At nunc de Meduſa dicamus.

De Meduſa. CAP. XI.

MEDVSA etiam ob libidinem & Veneris immoderatum deſiderium acerbiſſimam Deorum iram in ſe conuertit: cùm vel in templo Mineruæ Neptunum paſſa ſit. Fuerunt complures hoc nomine vocatę mulieres: nam & vna ex filiabus Priami, & vna ex Stheneli ac Nicippes Meduſa vocata eſt, at ea quę celebratur à poetis, vt ait Pauſ. in Corinthiacis, filia Phorbi fuiſſe dicitur, cuius quę fuerit mater, nõ conſtat; cùm quidam marini cuiuſdam monſtri filiam fuiſſe inquiant. Propter violatum igitur templum, cum piaculum ibi immiſſum fuiſſet, irata Dea, ne tantum ſcelus inultum eſſet, comam primum, propter cuius pulchritudinem Neptuno placuerat, in ſerpentes conuertit: deinde dedit illi hanc vim, vt quicunque illam aſpicerent, fierent lapides: quod innuit Ouid. lib. I. de Ponto:

Ipſa Meduſa oculis veniat licet obuia noſtris:
Amittet vires protinus ipſa ſuas.

Deinde

Digitized by Google

Deinde cum multo homines in lapides verteret, & ingenti clade populos iuxta Tritonidem paludem habitantes afficeret, Deorum miſericordia Perſeus Iouis Danaesque filius ad eam obtruncandam mittitur: vel potiùs, vt quidam maluerunt, à Polydecte Seriphorum rege miſſus eò ad obtruncandum Meduſæ caput contendit. Ille acceptis à Mercurio talaribus & falcato enſe, à Pallade ſcuto, vnico ictu caput eius amputauit, quod poſtea geſtauit Pallas ſuo ſcuto affixum. Dionyſiocles Andromedam ceto expoſitam à Perſeo liberatam fuiſſe ſcribit, cùm is oſtenſo capite Meduſę cetum in lapidem vertiſſet. At Iſacius non eam fuiſſe cauſam Meduſeæ calamitatis commemorat, ſed Meduſam inquit fuiſſe Piſidę omnium mulierum ſuæ ætatis pulcherrimam, quę cùm magnopere capillorum pulchritudine præſertim gloriaretur, ſeſe vel Pallade pulchriorem affirmabat, & auſa eſt de forma vel cum Dea contendere. Eam arrogantiam & imprudentiam Dea grauiter ferens, priùs crines, quibus maximè gloriabatur, in turpiſſimos, maximeque formidabiles angues conuertit, deinde ita ab eius formæ intuitu omnes mortales auertit, vti qui ſpectare illam in poſterum auſus eſſet, fieret ſaxeus. cũ verò multi illam calamitatem ſubirent, Pallas mortalium calamitatum miſerta, Perſeum ad illam miſit, Gorgonemque mõſtrauit in pictura Sami, vbi ciuitas fuit, ex illa re Dicterium vocata. Verùm ad Perſeum redeam, qui ſuperiùs miſſus fuerat Deorum miſericordia ad illam obtruncandam, quia multos homines in ſaxa conuerteret, Perſeus primum ad Pephredo & Enyo Phorcidas vocatas acceſſit, quę vetulę erant à natiuitate, & Gorgonum ſorores. Ab illis igitur vnicum oculum, quo illę viciſſim vtebantur, & vnicum dentem mutuo accipit: neque prius illis reddidit, quam ad Nymphas ipſum deduxiſſent: tum acceptis calceis volucribus Nympharum, & pera ſiue ſaculo, galeaque Plutonis, & adamantina falce Mercurii, & ſpeculo Palladis, volans ad Tarteſſum ciuitatẽ Iberię ad ipſas Gorgones peruenit: quæ capita habebant ſerpentibus implicita ſquamoſis, dentes quanti ſunt magnorum aprorum, manus ferreas, & alas, quibus volabant. Sic igitur ad has volauit Perſeus, quas dormientes inuenit: atque Meduſæ caput in ſpeculo auerſus intuens Pallade manum dirigente amputauit. Ex capite Meduſæ deſecto Pegaſus alatus equus repentè proſiliit. tum grauiter ferentes reliquæ ſorores Stheno & Euryale ac lugentes ſibilum è multitudine anguium ingentem emittebant, vnde Pallas legem tibiarum multorum capitũ vocatam antiquitus excogitauit. at Perſeus caput amputatum in peram coniectum ſuper humero à tergo ferens geſtauit ad Palladem. ſic autem illius formam deſcripſit Heſiodus in Scuto:

ἔνθ' ἦν ἠΰκόμου Δανάης τέκος ἱππότα Περσεύς.
οὔτ' ἄρ ἐπιψαύων σάκεος ποσὶν, οὔθ' ἑκὰς αὐτοῦ.
θαῦμα μέγα φράσασθ' ἐπεὶ οὐδαμῇ ἐστήρικτο
τὼς γάρ μιν παλάμαις τεῦξε κλυτὸς ἀμφιγυήεις,
χρύσεον ἀμφὶ δὲ ποσσὶν ἔχε πτερόεντα πέδιλα
ὤμοισιν δέ μιν ἀμφὶ μελάνδετον ἄορ ἔκειτο.
χάλκεον ἐκ τελαμῶνος, ὁ δ' ὥστε νόημα πετᾶτο.
πᾶν δὲ μετάφρενον εἶχε κάρη δεινοῖο πελώρου
γοργοῦς. ἀμφὶ δέ μιν κίβυσις θέε, θαῦμα ἰδέσθαι
ἀργυρέη, θύσανοι δὲ κατῃωρεῦντο φαεινοὶ,
χρύσειοι, δεινὴ δὲ περὶ κροτάφοισιν ἄνακτος
κεῖτ' Ἄϊδος κυνέη νυκτὸς ζόφον αἰνὸν ἔχουσα.
αὐτὸς δὲ σπεύδοντι καὶ ἐρρίγοντι ἐοικὼς
περσεὺς Δαναΐδης ἐτιταίνετο. ταὶ δὲ μετ' αὐτὸν
γοργόνες ἄπλητοί τε καὶ οὐ φαταὶ ἐρρώοντο.

Hic aderat Danaes proles clariſſima Perſeus.
Nec tangebat enim ſcutum pede: nec procul idem
Diſtabat nuſquam ſtabat, mirabile dictu.
Sic Deus ignipotens ex auro fecerat illum.
Huic alata pedes imos talaria nectunt.
Ferreus aſt humeris loco ſuſpenditur altis
Enſis: & ille animo velocior aera tranſit.
Gorgonis horribilis monſtri cui terga grauantur.
Pondere: circum ex argento, mirabile viſu,
Sacculus hoc habuit claudebat fimbria veſtem.
Aurea, Plutonis galea caput ipſe tegebat
Obſcura, ſteterat nox illam plurima circum.
Filius at Danaes Perſeus mira arte timenti
Factus erat ſimilis, properantiq́; : horrida monſtra
Gorgones à tergo ſimilesq́; ſequentibus illum.

E ſanguine igitur Meduſæ de collo deſfluente natus eſt vocatus Chryſaor, & Pegaſus, & è guttis deſtillantibus ex ipſo capite, varia ſerpentum genera, vt ſcripſit Apollonius Rhodius in ędificatione Alexandrię. at Zenodorus Theophilus in libr. 2. hiſtoriarum duos fratres fuiſſe in Attica ſcripſit, Phalãger marem & Arachnen fœminam. cæterum Phalanx rem bellicam à Pallade didicit, Arachne telam texere. hi cùm rem habuiſſent inuicem, tantæ turpitudinis odio commota Dea hos dicitur in ſerpentes cõuertiſſe, cum tamen Acuſilaus è Typhonis ſanguine illos natos fuiſſe tradiderit. Id caput ſuo clypeo

clypeo Pallas affixit, & geſtare conſueuit, vt teſtatur Euripides in Rheſo hoc pacto:

—— γοργὼ δ' ὡς ἀπ' αἰγίδος θεᾶς,
χαλκῆ μετώποις ἱππικοῖσι πρόσδετος,
πολλοῖσι σὺν κώδωσιν ἐκτύπει φόβον.

Gorgo Dea eſt ab Ægide
Ex ære equinis eſt ligata frontibus:
Multis timorem perſonat tinnitibus.

Hæc ea ſunt quę de Meduſa memorantur fabuloſè, quæ cùm ſola mortalis eſſet è Gorgonibus, occiſa eſt: nunc cur hęc ſint ficta, inquiramus. Pauſ. in Corinthiacis cędem Meduſæ ad hiſtoriam traduxit, vbi inquit eam fuiſſe filiam Phorbi, quę mortuo patre regnum ab illo acceperit eorum populorum qui ad Tritonidem paludem accolunt, ſolitamque in venationes & pugnas cum iis populis quibus imperabat, exire. Verùm cùm lectiſſimis Perſei copiis, quas ille ductabat ex Peloponeſo, obuia fuiſſet, in acie noctu per inſidias in caſtris trucidata eſt, cuius vel mortuę pulchritudinē admiratus Perſeus, vt omnibus eſſet ſpectaculo, pręciſum caput in Græciam portauit, quo viſo homines admirati dicti ſunt in lapides conuerti. Non defuerunt tamen qui in Aphrica beſtias eſſe admirabilis & inuſitatæ formę inquiant, & inter illas feros homines: atque Meduſam vnam ex illis fuiſſe, quæ procul à ſuis gregibus aberrans ad paludem Tritonidem peruenerit, quę illius accolas graui clade affecerit, donec à Perſeo adiuuante Minerua, quia homines eius loci ſacri Mineruæ putabantur, occiſa fuit. At enim nihil horum quę hactenus dicta ſunt, dignum eſſe videbatur, quod tranſmitteretur ad poſteros, niſi quæpiam pręclarior & vtilior ſubeſſet ſententia.

QVID ergo eſt? cum pulcherrima eſſe diceretur omnium mulierum Meduſa, quid prohibet illam voluptatem aut libidinem cenſeri? eſt enim vis illa voluptatum, vt & Deorū cultus & omnis humanitatis, & officii, omniſque vtilitatis nos obliuiſci cogat, ſi illarum arbitrio nos dedamus: quare cùm homines inutiles rebus cęteris efficiantur, præclarè dicti ſunt in lapides ſoliti conuerti. Alii ſuperbiæ & arrogantiæ & temeritati vim Meduſę attribuerunt: quare duplex eſt de illa ſententia, quod ob libidinem Deæ templum profanauit ſcilicet, & quod de pulchritudine capillorum auſa ſit cùm Dea contendere. nam qui ſuperbia & petulantia nimis efferuntur, illi nullam neque hominum, neque Deorum habent rationem: illi cùm cęteris omnibus, tum ſibi maximè fiunt inutiles & in lapides conuertuntur: quare & ſuperbię & libidini vis tribuitur. admonemur igitur per hanc fabulam vt libidinē fugiamus, cùm illa ſit & Diis inuiſa, & nobis iniucunda denique: vt ſuperbia ne nimis efferamur, quoniam omnis temeritatis vindex eſt Deus: vt quæcunque bona habemus, à Deo eſſe putemus, qui omnium bonorum ſolus eſt autor & largitor. quare ſi quis ob illa quæ à Deo acceperit, vel nimis glorietur, vel etiam Deum contemnat, id totum quod à Deo habuit, auferetur ab eo, & tantum malorum cumulum, quantus erat priſtinorum bonorum, accipiet. Sic enim cùm prius omnium oculos Meduſa in ſe conuerteret ob inſignem corporis & capillorum pulchritudinem, ſiue (vt verius dicam) ob priſtinam fœlicitatem, poſtquam coma in angues conuerſa eſt, omnes ab illa oculos auertebant. nam cùm fortunæ vis & aura benigna aſpirauerit, magna circumſtat vndique amicorum & coniunctorum copia: at ſi Deus fortunæ curſum auerterit, omnes & amici & coniuncti celeriter auolant, multique qui intimi antea fuerant, cùm nobis occurrunt, oculos auertunt. Ad hęc igitur vitia reprimenda confictam fuiſſe ab antiquis Meduſæ fabulam ego crediderim, at non ob eam cauſam, quæ ſuperius dicta eſt. Quod autem dixerunt Deam ab eius intuitu homines diuertiſſe, id certè ad voluptatē ſpectat cùm nihil nos poſſit æque ab illa deterrere, quam ſupplicia & dolores quæ ab illa proueniunt. ſed tamen tam propenſi ſunt homines ſuopte ingenio vel ad propoſitas calamitates, modò cùm aliqua voluptate commiſceātur, vt arcere omnino non poſſint, idcirco neceſſarium fuit ſapientis Palladis Deæ auxilium, quæ Perſeum Iouis filium ad illam obtruncandam miſerit. nam niſi diuinitus pręceptis inſtruamur, nobiſque Deus auxilio ſit, vix vlla ratione à voluptatum illecebris temperare poſſumus. Dicta eſt Pallas illud caput ſuo pectori affixiſſe, quod factum eſt vt oſtenderetur quanto terrori eſſe hoſtibus ſapientia iure debeat, & vt demonſtrarent tantam vim eſſe ſapientię vt homines perfundat tanta animi ſuauitate, vt vel adhæc fortunæ ludicra, quę nos bona vocare conſueuimus, prorſus obſtupeſcere faciat: cùm ſaxa ſint & ligna ad aurum, ſi cum ſapientiæ diuinitate, mirabilitateque conferantur. nam illud præcipuum eſt ſapientię munus, quod nobis oſtendit ſtultum eſſe aliquid firmitatis in rebus fluxis & leuibus putare ineſſe. at nunc de Gorgonibus dicatur.

De

De Gorgonibus. CAP. XII.

GORGONVM verò duplex eſt ordo, cùm omnes ſint natę ex iiſdem parentibus, qui bus etiam Meduſa, è Phorco ſcilicet & Ceto. Alię verò earum cùm canæ natæ fuerint, Grææ vocatæ fuerunt: de quibus ita ſcripſit Heſiodus in Theogonia:

φόρκυϊ δ' αὖ κητὼ γραίας τέκε καλλιπαρήους,
ἐκ γενετῆς πολιάς, τὰς δὴ γραίας καλέουσιν,
ἀθάνατοί τε θεοί, χαμαὶ ἐρχόμενοί τ' ἄνθρωποι
πεφρηδώ τ' εὔπεπλον, ἐνυώ τε κροκόπεπλον.

Tum Phorco, Cetoq́; ſata ſunt nomina Grææ,
Canitieſq́; comas naſcentibus occupat illis:
Quare ſic homines illas, ſuperiq́; vocarunt.
Pephrado bene picta genas, bene compta & Enyo.

Hæ igitur habitarunt in Scythia, vnumque oculum & unum dentem communem habuerunt, quo vterentur, vbi domo exirent: quem domi in vaſculo quodam reponebant: quod videtur ſignificaſſe ita Aeſchylus in Prometheo:

πόντον περῶσα φλοισβοῦντ' ἂν ἐξίκῃ
πρὸς γοργόνεια πεδία κισθήνης, ἵνα
αἱ φορκίδες ναίουσι δηναιαὶ κόραι
τρεῖς κυκνόμορφοι κοινὸν ὄμμ' ἐκτημέναι,
μονόδοντες, ἃς οὔθ' ἥλιος προσδέρκεται
ἀκτῖσιν, οὔθ' ἡ νύκτερος μήνη ποτέ.

Pontum ſonorum tranſiens vt veneris
Ad Gorgonæos terminos Scytharum, vbi
Sunt Phorcides graues puellæ tres: quibus
Cygni color, ſoluſq́; oculus mox ſufficit.
Communis idem eſt omnibus dens: omnibus
Satq́; is. nec vnquam has intuetur lumine
Phœbus diurno, luna numquam reſpicit.

Quamuis Lamias has Latini appellarunt: ſcripſit tamen Duris lib. 2. rerum Libycarum Lamiam vnam tantum fuiſſe, quæ mulier fuerit forma præſtantiſſima, quam cum Iupiter compreſſiſſet, fecit Iuno vt interirent quę ex eà naſcerentur. illam igitur ferunt ob dolorem non ſolum deformem fuiſſe factam, ſed etiam ob ſuorum filiorum deſiderium, aliorumque inuidiam in cunis infantes vorare ſolitam: quæ dicta eſt Lamia à gutturis amplitudine. Pauſanias tamen in Phocicis Lamiam ſcribit Neptuni filiam, & primam omnium mulierum fuiſſe vaticinatam, quæ Sibylla dicta eſt ab Aphris. Has tamen Athenienſis Apollod. lib. 2. non iiſdē nominibus appellauit, ſed Pemphrado, Erito, Dino. Melanthes in lib. de myſterijs Iæno addidit ijs quę numerantur ab Aeſchylo & Heſio do. His oculum & dentem communem rapuit Perſeus cùm ad cædendam Meduſam proficiſceretur, vt ait Simonides in Perſeo, quos tamdiu retinuit, quamdiu illæ Nymphas, quæ alatos calceos haberent, indicaſſent. Harum Gręarum Gorgones tres ſorores dictæ fuerunt, quę, vt ait Apollod. libr. 2. ſquamoſarum anguium ſpiris obſita capita haberent, dentes tantos, quā ti ſunt ingentium aprorum, manus æreas, alaſque au reas. Hæ in extremis Iberiæ partibus ad occidentem ab Heſperidibus haud procul diſtantes habitare dictæ ſunt, vt in his verſibus teſtatur Heſiodus.

γοργούς θ', αἳ ναίουσι πέρην κλυτοῦ ὠκεανοῖο,
ἐσχατιῇ πρὸς νυκτὸς, ἵν' ἑσπερίδες λιγύφωνοι
σθενώ τ', εὐρυάλη τε, μέδουσά τε λυγρὰ παθοῦσα·
ἡ μὲν ἔην θνητή, αἱ δ' ἀθάνατοι καὶ ἀγήρως
αἱ δύο, τῇ δὲ μιῇ παρελέξατο κυανοχαίτης.

Gorgonas Oceani parit hinc extrema colentes:
Sunt vbi & Heſperides habitātes noctis ad horas,
Euryale, Sthenoq́;, Meduſaq́; triſtia paſſa.
Hac mortalis erat: nec mors, nec cana ſenectus
Illas infeſtare valet. compreſſa Meduſa eſt
A patre qui magno regit æquora lata tridente.

Zez. hiſt. 22. Chil. 5. Gorgonibus oculum Grææarum falsò attribuit: fieri enim non poteſt vt Perſeus oculum ceperit à Gorgonibus, illumq́; tamdiu retinuerit, quamdiu Gorgones ſibi indicarentur Menander in lib. de Myſterijs Scyllam etiam memorat inter Gorgones à non nullis numeratam fuiſſe. Hæ in Dorcadibus inſulis in mari AEthiopico habitarunt, quas inſulas nonnulli Gorgadas vocarunt, vnde dictæ ſunt Gorgones. Memoriæ prodidit Nimphodor. lib. 3. hiſtor. & Theopompus lib. 27. Gorgones dictas fuiſſe à nonnullis non ſquamoſarū anguium ſpiris capita habuiſſe implicita, ſed ipſa capita fuiſſe draconum ſquamoſorum, denteſq́; in morem aprorum habuiſſe, ac oculum, ſingu las manus ferreas, alaſq́; quibus volarent. His erant pro zonis geminæ viperæ inter ſe connexæ, vt teſtatus eſt Polemo in libro ad Adæum & Antigonum. Conſueuerunt præterea omnes illos in lapides conuertere, a quibus aſpicerentur, vt in his ſignificauit AEſchylus:

πέλας δ' ἀδελφαὶ τῶνδε τρεῖς κατάπτεροι
δρακοντόμαλλοι γοργόνες βροτοστυγεῖς.
ἃς θνητὸς οὐδεὶς εἰσιδὼν ἕξει πνοάς.

Sunt tres ſorores his volucres non procul,
Serpentibus diriſq́; compta Gorgones.
Quas intuens nemo diu ſpirauerit.

Nam cum Perſeus Meduſam obtruncaſſet, tanquam illum deglutire cuperent, conuolarunt: ſed cum cerni Perſeus ob galeā Plutonis minime poſſet, illę ab inſtituto itinere receſſerunt. Neque plura his ſane de Gorgonibus me legiſſe memini. Scriptum reliquit Alexander

Digitized by Google

Myndius in eo lib. quem ſcripſit de iumentis, Nomades animal quoddam in Libya Gorgonem ſolitos appellare, agreſtibus ouibus perſimile. quod tamē nonnulli vitulo marino potius eſſe ſimile putarunt. eius animalis eā vim dictus eſt habere ſpiritus, vt omnia animalia quæ ſibi obuia fierent, interimeret, comamq; habere illud animal è fronte ad oculos demiſſam, q̃ vbi concutiens & caput, vix tandem ob grauitatem aſpexiſſet, eos perimebat qui viſi fuiſſent: cum alii inquiant non è ſpiritu, ſed aſpectu, oculorumque radiis id accidere. Teſtatur libr. 5. Athenæus multos Marii milites, cum aduerſus Iugurtham militarent, hoc animal ſyluestrem ouem eſſe putantes inſecutos fuiſſe, ac ſtatim concidiſſe mortuos, quoniam inſequentium ſtrepitum id animal timens comam, quæ oculos tegit concuſſiſſet. Has Gorgones ſiue fœminæ fuerint, ſiue monſtra horrenda poetę ad inferos ad vlciſcendos ſceleratos poſtea detruſerunt: ſicuti, & alia aminalia, quæ crudeliſſima vbique reperta ſunt, vt indicant ea Virgil.

Centauri in foribus ſtabulant, Scyllaq; biformes,
Et centum geminus Briareus, ac bellua Lerna
Horrendum ſtridens, flammiſq; armata Chimæra
Gorgones, Harpyiaq; & forma tricorporis vmbra.

FVERVNT qui Græas Phorci & marini monſtri filias nihil aliud eſſe arbitrarentur, quam cognitionem, & prudentiam filiam quæ per experientiam acquiritur. Has vnicum oculum habere dixerunt, quo vtebantur cùm exirent domo, quia non tantum intra domeſticos parietes deſidentibus, quantum in publicū prodeuntibus, & vbi ſunt difficultates, neceſſaria eſt prudentia. Alii curioſorum ingenia per hæc inquiunt reprehendi, qui ad res ſuas domeſticas cæcutiunt, cùm in alienas acutiſſime cernant. Hæ igitur Grææ iure optimo & ſeniores natæ, & ex marinis monſtris dictæ ſunt, & in locis, qui neque Solis, neque Lunæ lumine illuſtrarentur, habitare: quoniam in rebus claris & apertis nulla neceſſaria eſt exquiſita prudentia. Huius prudentiæ ſiue Grææarum, ſorores ſunt Gorgones, quas alii voluptates, alii pericula humanę vitæ eſſe putarunt, à quibus vtriſque ſine Grææarum conſilio nemo ſe rectè expedierit. Nam vt ratio ita cupiditas ex eodem fonte atque ex ipſo animo naſcuntur, Dictus eſt idcirco etiam Perſeus non ſine Palladis auxilio ac oculo Grǣarum Plutoniſque galea, & enſe Mercurii illas ſuperaſſe, & incolumis euaſiſſe, quoniam in omnibus rebus arduis ac difficilibus opus eſt ſapientia primum, & animi perſpicientia & ſubtilitate, atque adeo acumine ingenii, ſine quibus nihil glorioſum tranſigi poteſt: atque his diuitię etiam non nihil afferunt commodi. Quid igitur per hæc ſignificabant antiqui? vt rem ſummatim colligam, idem erat ac ſi dicerent: quod vita humana multis voluptatibus circumuenta eſt, quæ nos in perniciem & perpetuas ærumnas trahent: cùm ſit animaduertendum ne nos tanquam ſtupidos ab his adduci patiamur. Et quoniam ex altera parte multa nos circumſtant pericula, cauendum ne cedamus, ſed forti animo illa ſuperanda: in quibus vtriſque vti conuenit prudentia noſtra, & diuinum implorare auxilium, quod nemini ſincero animo petenti deeſſe conſueuit. Hoc ſi fecerimus, incolumes ex omnibus vel grauiſſimis periculis euademus, neque à pernicioſis voluptatibus capiemur. Id qui fecerit, erit Perſeus Iouis filius, Deo gratus ſcilicet & amicus. Quidam ſenſerunt multas bellicoſas fœminas fuiſſe in finibus Libyæ occaſum verſus, ſed inprimis Gorgonum genus, in quas Perſeus militauit, quæ virginitatem ſeruantes miræ ſtrenuitatis per quoddam tempus militare tenebantur. peractis militiæ annis ad fœtum verti poterant, quibus viri parebant ac domos ſeruabant, & res domeſticas. hæ habitarunt ad Tritonidem ſtagnum ad occaſum apud Oceanum in Aethiopia, quę debellatæ fuiſſe à Perſeo Iouis filio dicuntur quo tempore Meduſa illis imperabat, penituſq. deletę ſunt ab Hercule, quo tempore poſuit columnam in Libya. Tritonis autem ſtagnum dicitur terręmotibus & Oceani irruptionibus euanuiſſe. Ifacius tamen fabulam hanc ad res naturę deducere conatur, dicitque Gorgones eſſe maris filias, quoniam dictę ſunt à fremitu maris, aquas ſcilicet. At has Perſeus, ſiue Sol, Iouis filius, nempe mentis diuinæ miniſter, Mineruæ conſilio accedit: cùm omnes naturæ actiones fiant pro diuina ſapientia neque fruſtra, neque inutiliter. ob motus celeritatem hic habuiſſe dicitur Nympharum volucres calceos: cùm in omnia vis eius penetret, falcem cepit à Mercurio: at cùm ita humores quos attrahit extenuet vt à nemine videri poſſint, galeam habuiſſe dicitur Plutonis. Occidit igitur Meduſam, quæ erat mortalis, quoniam ſolam aquam maris ſubtiliorem ac ſupernatantem extenuat, cùm reliquę aquæ ſubſideant. Dicti ſunt in lapides conuerti, qui Meduſam vidiſſent, quoniam admirabilis eſt ſapientia Dei: atque attonitus propè ob admirationem conſiſteret, ſi quis intueri rectè poſſet Solis vim & actionem, ac virtutes naturę. Atque hæc ipſa fabula ad vitæ humanę inſtitu-

Digitized by Google

ſtitutionem, vt dictum eſt, vniuerſa transferri poteſt. At verò hunc de Sirenibus eſt dicẽdũ.

De Sirenibus. CAP. XIII.

SIRENES & ipſæ periculoſa hominibus monſtra propter cantus ſuauitatem, dictę ſunt ita cantilenis nauigantes homines demulcere, vt in profundiſſimum ſomnum inducerent: quos poſtea ita ſopitos in mare deijciebant ac necabant: excogitabant enim ex omnibus cantilenis, quas pro cuiuſque ingenio iucundiores fore putabant. Has igitur finxerunt antiqui Acheloi fluminis, qui Aetoliam ab Acarnania diſterminat, Nicopolimque ciuitatem, quam Cæſar poſt victum Antonium ad victoriæ eius memoriam ſempiternam erexit, alluit, & Terpſichores fuiſſe filias. Nicander lib. 3. Mutatorum Melpomenen Sirenum matrem fuiſſe ſcribit, alii Steropen, alij Calliopen. Has tres fuiſſe memorant, quæ Muſas aliquando in certamen cantus prouocare Iunonis ſuaſu auſę ſunt: quare cum priùs eſſent alatæ Sirenes, Muſæ alas victis euulſerunt, coronaſque ex illis factas ſuis capitibus impoſuerunt: quod factum eſt in Creta iuxta ciuitatem illa de cauſa vocatam Apteram, vt ait Crobylus lib. 1. Illa de cauſa vt dictum eſt, poſtea alatis capitibus Muſæ fuiſſe putabantur pręter vnam, quæ erat illarum mater. Hæ igitur iuxta Pelorum Siciliæ promontorium priùs, vel (vt alijs magis placuit) in inſulis Sirenuſis habitarunt: quæ ſunt in extrema parte Italiæ, vt ſenſit Strabo lib. primo, qui Sirenuſas inſulas etiam fuiſſe inquit lib. 5. ſaxoſas ac deſertas, non procul à Capreis, Hę dictæ ſunt inferiorẽ corporis partẽ habuiſſe volucrum auium, at ſuperiorem ad humanam formam effictam, vt ſenſit Theopompus in Callæſchro, & Iſacius. Idcirco monſtra illas vocauit Ouid. lib. 3. artis amandi:

Monſtra maris Sirenes erant, quæ voce canora
Quaslibet admiſſas detinuere rates.

Nomina verò illarum fuerunt iſta, Aglaope, Piſinoe, Thexiopia: vt voluit Chęrilus Thelxiope, Molpe, Aglaophonos. Clearchus verò Solenſis, in Amatorijs, lib. 3. vnam illarum Leucoſiam nominat, aliam Ligeam, tertiam Parthenopen: quare ait Strabo etiam lib. 1. Geogr. nobiliſſimam Italię ciuitatẽ Neapolim dictam fuiſſe Parthenopen de nomine vnius Sirenum quæ in iis locis mortua eſt. Eam vero ciuitatem Phalaris Siciliæ Tyrannus inſtauraſſe fertur per bella prope euerſam, ac nouam ciuitatem nominaſſe, ſiue Neapolim, cùm tamen

Digitized by Google

Diodorus Siculus & Oppianus illam ab Hercule conditam fuiſſe, & ita appellatam arbitrati ſunt, idem Strabo libr. 6. memoriæ prodidit Leucoſiam inſulam nomen item obtinuiſſe ab altera Sirene, quę ibi ſe in profundum abiecerit, ac interierit. Fabulantur vnam harum voce, alteram tibiis, tertiam cum cithara vel lyra canere ſolitam, vt variæ illecebræ pro ſingulorum ingenio adeſſent, vt patet ex his carminibus:

Quod tuba, quod litui, quod cornua rauca queruntur,
Quodq. foraminibus tibia mille ſonat.
Quodq. leues calami quod ſuauis cantat Aëdon.
Quod lyra, quod cithara quod moribūdus olor.

Mirabilis profectò eſſe dicebatur harum Sirenum ſuauitas cantus, quando vel in apertam perniciem homines trahebant, efficiebantque vt ſui ipſorum obliti in manifeſtam cædem ſe trahi paterentur. Idcirco cum Minyæ per ea loco nauigarent Ancęo nauem gubernante, ſe citharam ſumpſiſſe ſcribit Orpheus in Argonauticis: ſuoque cantu Sirenum cantum retudiſſe: qui cum Deorum certamina caneret, minimè auditæ fuerunt cantilenę Sirenum, vt eſt in his:

ἔνθάδ' ἐφεζόμεναι λιγυρὴν ὄπα γηρύουσι
χῶραι, ἀτασῆτες δὲ βροτῶν θέλγουσιν ἀκκὰς.
Δὴ τότ' ἄν μινύαισιν ἐφῶνδ' ἀνεπύσις ἀοιδῆς
σειρήνων οὐδ' ἔσφι παραπλώεσθαι ἔμελλον
φθογγὴν κλομένην, χερσὶ δ' ἐοὶ ἦκαν ἐρετμά.

Hic cantus dulci modulantur voce puellæ,
Atque viros mulcent, ratibus qui marmora ſulcant.
Ceperat hic cantus Minyas mulcere, nec vllus
Prateriturus erat Sirenum triſtia fata
Iam manibus remi exciderāt. ſtetit vncta carina.

Illę poſtea deſperatione captæ, mutæque factæ in mare muſica inſtrumenta abiecerunt, vt teſtatur idem poeta in his:

Δὴ τότε φορμίζοντος ἀπὸ σκοπιῆς νιφόεντος
σειρῆνες θάμβησαν, ἐὴν δ' ἄμπαυσαν ἀοιδὴν
χαὶ ῥ' ἡ μὲν λωτοὺς, ἡ δ' αὖ χέλυν ἔκβαλε χειρῶν.

Dum citharam pulſat ſcopulo ſublimis ab alto,
Sirenes trepidæ cantum tenuere ſonorum,
Altera deinde chelym è manibus iacit, altera lotos.

Quæ omnia Apollonius ita declarauit lib. 4. Argonaut. vbi inquit Orpheum cantare aggreſſum, omnem Sirenum vocem ſuperaſſe;

—— αἶψα δὲ νῆσον
καλὴν ἀνθεμόεσσαν ἐσέδρακον ἔνθα λίγειαι
σειρῆνες σίνοντ' ἀχελωΐδες ἡδείησι
θέλγουσαι μολπῇσιν ὅτις παρὰ πεῖσμα βάλοιτο
τὰς μὲν ἄρ' εὐειδὴς ἀχελωΐῳ εὐνηθεῖσα
γείνατο τερψιχόρη μουσέων μία, καί ποτε Δηοῦς
θυγατέρ' ἰφθίμην ἀδμῆτ' ἔτι πορσύνεσκον
ἄμμιγα μελπόμεναι. τότε δ' ἄλλο μὲν οἰωνοῖσιν,
ἄλλο δὲ παρθενικῇς ἐναλίγκιαι ἔσκον ἰδέσθαι.
αἰεὶ δ' εὐόρμου δεδοκημέναι ἐκ περιωπῆς
ἦ θαμὰ δὴ πολέων μελιηδέα νόστον ἕλοντο
τηκεδόνι φθινύθουσαι. ἀπηλεγέως δ' ἄρα καὶ τοῖς
ἵεσαν ἐκ στομάτων ὄπα λείριον. οἱ δ' ἀπὸ νηὸς
ἤδη πείσματ' ἔμελλον ἐπ' ἠϊόνεσσι βαλέσθαι.
εἰ μὴ ἄρ' οἰάγροιο πάϊς θρηΐκιος Ὀρφεὺς
βιστονίην ἐνὶ χερσὶν ἑαῖς φόρμιγγα τανύσσας
κραιπνὸν εὐτροχάλοιο μέλος κανάχησεν ἀοιδῆς,
ὄφρ' ἄμυδις κλονέοντος ἐπιβρομέωνται ἀκουαὶ
κρεγμῷ· παρθενικὴν δ' ἐνοπὴν ἐβιήσατο φόρμιγξ.

—— eſt inſula protinus illis
Fertilis aſpectu & florens: coluere canora
Sirenes illam proles Acheloia, quarum
Dira lues cantus mortalibus extitit illis,
Qui mare ſulcantes iacere ad littora funes.
Olim Terpſichore has Acheloo in luminis auras
Edidit. illa vna eſt Muſarum. tum quoque natā
Cantabant Cereris formoſam: tum quoque earum
Altera pars virgo fuit, altera rurſus & ales.
E ſpecula ſemper ſpectabant aduenientes,
In patriam reditu multi caruere per illas,
Fundere & his dulcem vocem capere, rudentes
E puppi fuerant iacturi ad littora: clarus
Filius Oeagri niſi mox & Thracius Orpheus
Biſtoniā manibus citharam ſumpſiſſet. & aures
Sublimi cantu. cantu reuocaſſet ab illo:
Virgineamq́, chelys vocem ſuperaſſet acuta.

Erat illa Sirenum aſtutia, vt quibus rebus maximè quiſque audiendis delectaretur, eas præcipuè canerent: vtpote ad captandos ambitioſos & gloriæ cupidos, res eorū geſtas, ad demulcendos libidinoſos, res amatorias canebant: erantque mirificè omnium præteritorum negociorum memores. quare ita inquiunt apud Hom. lib. μ. Odyſſ.

Δεῦρ' ἄγ' ἰὼν πολύαιν' ὀδυσσεῦ μέγα κῦδος ἀχαιῶν
νῆα κατάστησον ἵνα νωϊτέρην ὄπ' ἀκούσῃς.
οὐ γάρ πώ τις τῇδε παρήλασε νηῒ μελαίνῃ,
πρὶν ἡμέων μελίγηρυν ἀπὸ στομάτων ὄπ' ἀκοῦσαι.
ἀλλ' ὅγε τερψάμενος νεῖται καὶ πλείονα εἰδώς.
ἴδμεν γάρ τοι πάνθ' ὅσ' ἐνὶ τροίῃ εὐρείῃ
ἀργεῖοι τρῶές τε θεῶν ἰότητι μόγησαν.
ἴδμεν δ' ὅσσα γένηται ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ.

Huc agè flecte ratem Graiorum gloria Vlyſſes.
Flecte ratem celerem, noſtras & percipe voces.
Nullus enim nigram tranſegit nauita puppim,

Quin

Digitized by Google

Quin noſtras voces audiuerit. inde receſſit
Doctior, & cantu mox delectatus eodem.
Scimus enim Graij fuerint qua Pergama circum
Conſilio ſuperum, & qua Troes funera paſſi.
Denique cuncta patent nobis mortalia facta.

Atque quoniam multi, cùm eò applicuiſſent, ſuauitate cantus irretiti recedere non poterant, ſed moriebantur inhumati in deſertis inſulis, quæ mortuorum oſſibus latè albebant, opus erat multa & prudentia & animi contentione ad illa pericula deuitanda. Idcirco docetur Vlyſſes à Circe Solis filia quo pacto hæc tranſeunda ſint; atque Vlyſſes aures cera nautis obturauit, vbi eò accedendum erat, ſeque arctiſſimis vinculis malo alligari iuſſit, neque ſi rogaſſet quidem, voluit ſolui, cùm minimè audientes etiam rogaret, ſic igitur monet illum Circe:

σειρῆνας μὲν πρῶτον ἀφίξεαι, αἵ ῥά τε πάντας
ἀνθρώπους θέλγουσιν, ὅτις σφέας εἰσαφίκηται.
ὅστις ἀϊδρίῃ πελάσει, καὶ φθόγγον ἀκούσει
σειρήνων, τῷ δ' οὔτι γυνὴ καὶ νήπια τέκνα
οἴκαδε νοστήσαντι παρίσταται, οὐδὲ γάνυνται.
ἀλλά τε σειρῆνες λιγυρῇ θέλγουσιν ἀοιδῇ
ἥμεναι ἐν λειμῶνι. πολὺς δ' ἀμφ' ὀστεόφιν θὶς
ἀνδρῶν πυθομένων, περὶ δὲ ῥινοὶ μινύθουσιν.
ἀλλὰ παρὲξ ἐλάαν, ἐπὶ δ' οὔατ' ἀλεῖψαι ἑταίρων
κηρὸν δεψήσας μελιηδέα, μήτις ἀκούσῃ
τῶν ἄλλων, ἀτὰρ αὐτὸς ἀκουέμεν αἴκ' ἐθέλησθα
δησάντων σ' ἐν νηὶ θοῇ χεῖράς τε πόδας τε
ὀρθὸν ἐν ἱστοπέδῃ, ἐκ δ' αὐτοῦ πείρατ' ἀνήφθω.

Sirenas primum aduenies, qua carmine cunctos
Mortales mulcent, ſi quiſquam acceſſerit illuc.
Sirenum terris quicunque improuidus hæſit,
Non illi pendent dulces circum oſcula nati,
Non vxor reduci. conuiuia nulla parantur.
Sirenum cantus delectant. florido at illa
In prato reſident, quod multorum oſſibus albet
Extinctorũ hominum. poſtquam perueneris illuc
Tum moneo nauem curuis impellere remis.
Obtura ceris ſociorum mollibus aures,
Ne quis Sirenum voces exaudiat. ipſe
Si cupis audire has, vincire manusq́ pedesq́
Præcipio; ad malũ & firmiſſima vincula nectãt.

Erat enim tota ferè illa ora alba propter inſepultorum oſſa, quod etiam ait Virgil. lib. 5.

Iamque adeo ſcopulos Sirenum aduecta ſubibat,
Difficiles quondam, multorumq́ oſſibus albos.

Et Leſches in parua Iliade;

σειρήνων μετέπειτ' ἐσαφίξεαι ἁλμυρὸν ὕδωρ.
σειρήνων γλυκερῇσιν ἀοιδαῖς δηλήσαντο
ταὶ πλείστους ναύτας, ὧν πύθεται ὀστέα λευκά.

Sirenum poſt aduenies ad ſalſa profunda.
Sirenum, dulcis cantus quarum extitit illis
Dira lues nautis, quorum terra oſſibus albet.

At enim cum Vlyſſes illarum fallacias obturatis auribus ſociorum, ipſeque malo alligatus feſelliſſet, fama eſt ipſas Sirenes ſe in mare præcipitaſſe, neque ampliùs poſtea auditas vt illa carmina ſignificant:

Sanguine Siſyphio generatus magnus Vlyſſes
Hac tutos ſola præſtitit arte ſuos.
Illeuit cera ſociorum callidus aures,
Atque ſuas vinclis præbuit ipſe manus.
Tranſiluit ſcopulos, & inhoſpita littora claſſis.
Illa præcipites deſiluere freto.

Cùm verò ſe in mare præcipitaſſent, ſiue illud Orphei, ſiue Vlyſſis arte factum eſt, dicuntur in ſaxa fuiſſe conuerſæ. ſicuti teſtatur Orpheus in Argon.

δεινὰ δ' ἀνεστονάχησαν ἐπεὶ πότμος ἦιε λυγρὸς
μοιρίδιε θανάτοιο, σφέας δ' ἀπὸ ῥωγάδος ἄκρης
ἐς βυθὸν δίσκευαν ἁλιρρόθιοιο θαλάσσης.
πέτραις δ' ἠλλάξαντο δέμας, μορφήν θ' ὑπέροπλον.

Sunt grauiter queſtæ vt ſenſerunt fata Deorum
Aduentaſſe ſibi, ſummaq́ crepidine ſaxi
Præcipites ſaliere maris ſpumantis in vndas.
Protinus in duras vertuntur corpora cautes.

Atque cùm illud accidiſſet vt victæ ſint non procul à littore Cretæ vrbs è regione vocata fuit Aptera, quod alæ ibi deiectæ ſint. Atque tot de Sirenibus fabuloſè dicta ſunt ab antiquis.

NVNC quid per has ſignificarint, inquiramus, Atque illud primùm ridiculum videtur, fuiſſe vnquam aliqua animalia, quæ fuerint è duabus tam diuerſis formis compoſita, vt altera pars eſſet piſcis, altera hominis, cum neutrum horum animalium in aquis & in ſicco viuat nec me latet quod quidam crediderunt in generatione mundi, cum diuiſa fuerunt à ſummo opifice inter ſe elementa, oĩa animalia primum ſponte nata eſſe, atque ea quæ plurimum haberent caloris, ad ſuperiora lata factas eſſe volucres: quę multum haberent terreſtem miſtionem, in numero reptilium atque terreſtrium animalium conſtitiſſe, terramq́ue inhabitaſſe: at quæ aquoſæ naturę accederent, mare & aquas inhabitaſſe, vocataque eſſe natantia. Sed enim cùm terra poſtmodo calore Solis ſiccata condenſataque fuiſſet, ceſſauiſſe hanc generationem, & ex mutuo congreſſu animalia fuiſſe orta, vt ſenſit Anaxagoras phyſicus, cuius auditor Euripides ita ſcripſit in Melanippe:

ὡς

ὡς οὐρανός τε γαῖα τ' ἦν μορφὴ μία
ἐπεὶ δ' ἐχωρίσθησαν ἀλλήλων δίχα,
τίκτουσι πάντα, κ' ἀνέδωκαν εἰς φάος,
δένδρη, πετεινὰ, θῆρας, οὕς θ' ἅλμη τρέφει.
γένος τε θνητῶν καὶ θεῶν, οἵτ' οὐρανὸν
ἐυρόντες ἦλθον, πολλὰ, καλὰ, χρήσιμα.
Vt una forma terra, cœloq; affluit.
Seiuncta cum fuere primum at inuicem,
Solis tulere cuncta clara in lumina,
Feras, volucres, arbores, prolem maris,
Viros, Deosq; queis cælum fuit
Quod protulere multa pulchra, commoda.

Scribit Archippus in libr. 5. de Piſcibus, loca quædam marina in anguſtias quaſdam præruptorum montium contracta fuiſſe, in quas illi ſi fluctus ſonum cùm ſuauitate & harmonia emittentes nauigantes allicerent ad viſendum: quo cum appuliſſent vndarum impetu delati abſorbebantur vnde locus datus eſt fabulę. At Dorion in libro de Piſcibus formoſas quaſdam meretriculas fuiſſe Sirenas ſcribit in littore habitantes, quæ ſuauitate harmoniæ ad ſe nauigantes allicerent, & allectos tamdiu retinerent, quamdiu ad ſummam inopiam neglecta rerum vtilium cura redigerentur. quare dicti ſunt omnes naufragium pati, qui ad Sirenes acceſſiſſent. dictæ ſunt enim Sirenes quaſi cathenæ, quia allectos vincirent in amore. Non defuerũt qui Sirenes aues fuiſſe indicas putarint, quæ allectos nauigantes ad littora cantus ſuauitate ſopitos poſtea laniarent, ac deglutirent. Horatius lib. 2. Sermonum, non ſaxa, neque meretrices neque aues Indiæ, ſed deſidiam, & turpiſſimã propè omnium ignauiam Sirenes eſſe ſcribit, quæ omnes ad ſe alliciant, & in perniciem denique adducant, cum inquiant:

Contemnere miſer: vitanda eſt improba Siren
Deſidia.

Ego ſanè Sirenum cantus ac Sirenes ipſas nihil aliud eſſe crediderim, quam voluptates, & earum titillationes, quæ dicuntur vnius Muſarum, & Acheloi filiæ, cùm taurino patre, & ad voluptates propenſo natæ ſint; Muſaque ſit ſuauitas illa, quæ nos ad eas allicit. Hæ nos in perniciem denique inducunt, qui ex ea parte animæ oriuntur quę caret ratione, & ἄλογος vocatur. hæ ad exprimendam mortalium naturam partim beluę, partim virgines videbantur: quia monſtro propè ſimilis eſt is qui non rationi & conſilio, ſed cupiditati paret cùm altera pars illius homo ſit, altera belua. cùm enim vis animæ noſtrę alia ſit compos rationis, alia ratione careat, quo pacto non habet quiſque intra ſe incluſas & latentes Sirenes? aut qui nihil habeat, niſi formam corporis, cum homine commune nullaque ratione vtatur, ſed huc illuc feratur pro animi impetu, quocunque libido & appetentia & cupiditas tulerit: quo pacto is non habet intra ſe Sirenem, vel ipſe potiùs monſtrum teterrimum efficitur? cùm verò alii rebus aliis facilius capiantur neque omnes aut libidinis ſtimulis agitentur, aut ambitione, aut auaritia: illæ rerum omnium cognitionem ſe tenere gloriabantur, ſingulosque gratis cantilenis demulcebant. Teſtantur vel illarum nomina nihil aliud fuiſſe Sirenes quàm motus animi. quid enim eſt Piſinoe? an non vis menti facile ſuadens πείθειν enim ſuadere, νόος mens eſt. At verò Aglaope ſuauis eſt aſpectu Thelxiope vel ſolo aſpectu delectat, cũ θέλγειν delectare ſignificet: & Thelxinoe mentem demulcet, & iucunda vox eſt Aglaophoni, & ſonora Ligeæ, & candida eſt Leucoſia, & virginis faciem habet Parthenope: quę omnia nomina facilè vel ad impetus animi, vel ad libidinoſa ſcorta poſſunt accomodari. Si quis igitur calamitates complures, & ærumnas multas deuitare voluerit, is ad voluptates illegitimas, & ad turpia humanæ vitæ lenocinia ad Vlyſſis exemplum aures obturet opus eſt, aut Orphei, reliquorumque ſapientum virorum monitis pareat eoſque ſolos audiat. quod ſi quis ad ipſarum Sirenum cantum tamen apertas aures habuerit, ſuopteque ingenio vitam ſuam gubernarit, is ſe rationi alliget oportet, vt malo nauis ſe alligauit Vlyſſes cum incredibili ac pene diuina prudentia opus ſit, cùm quis fuerit ſemel à Sirenibus delectatus, vt poſſit inde incolumis recedere. Conuenit igitur vt Orpheus, aut vir aliquis ſapiens & amicus, Sirenum voces ſapientiſſimis & fideliſſimis conſiliis vincat, niſi perniciosarum voluptatum illecebris in miſerias trahi malimus. Alii verò Sirenes eſſe adulatorum voces crediderunt, qua peſte nulla neque ſuauior, neque ſceleratior principes aut ambitioſos homines inuadit. Illæ in profundiſſimum ſomnum principes inducunt, quia tanquam dormientes, eorum plerique quid differat amicus ab adulatore non vident & quoniam ſuauior eſt auribus adulatoris quàm amici oratio, quę iucundiora ſunt libentius admittunt. at contrà adulatores cognito ingenio principis, illi qui iucundiores futuri ſint ſermones excogitant, & num rerum geſtarum gloria, vel congerendis opibus, vel ſcortis, vel aliis huiuſmodi rebus delectetur, eiuſque ſtudium mirificis laudibus extollunt. Quæ oratio cùm grata ſit audienti, Sirenes vnius Muſarum

Digitized by Google

rum filię dictæ ſunt. at illæ denique in perniciem trahebant auditores: quoniam vbi adulationi locus eſt, nullus amicitiæ, nullus ſinceritati, nullus iuſtitię paret: quippe cum is qui magis aliis quam ſibi ipſi de ſe credat, ad ſuauitatem loquentibus, ad omnem vel ſuam vel ſuorum ſalutem & fœlicitatem conniueat, minimeque diligens in rebus agendis efficiatur, opus eſt. Hæc vna cauſa eſt cur tam frequenter mutati ſint principes regionum in Italia, neque idem regnius fuerit diutius eiuſdem regionis, cum nihil neque firmius ſit, neque ſtabilius eo regno, quod à ſapiente principe gubernetur. Qui enim neque Deum neque homines per iniuriam offenderit, quo pacto calamitates patietur, cùm vix illi principes euerti poſſint, qui ſunt facinoroſi? aut quo pacto princeps qui à ſe adulatores reijciat, vir non bonus, & prudens, & ſapiens eſſe poterit? at de Sirenibus ſatis, nunc de Orpheo dicamus.

De Orpheo. CAP. XIIII.

FVIT Orpheus, vt ſenſit Myrleanus Aſclepiades, Apollinis & Calliopes vnius Muſarum filius. nam quamuis diuerſæ fuerunt variorum ſcriptorum de illius parentibus ſententiæ, tamen Myrleani ſententiam ſecutus Virg. ita ſcripſit in Pollione:

Nō me carminibus vincet nec Thracius Orpheus,
Nec Linus. huic mater quamuis, atque huic pater adſit,
Orphei Calliope, Lino formoſus Apollo.

Atque Menæchmus illum Apollinis filium fuiſſe tradidit, cum nullam fecerit de matre mentionem, vt eſt in his carminibus:

πιέρες αἰνοπαθεῖς συγγὴν ἀποτίσετε λώβαν
ὄρφε' ἀποκτείναντες ἀπόλλωνος φίλον υἱόν.
Pieres immites pœnas certe inde luetis,
Quod caſus vobis eſt natus Apollinis Orpheus.

Apollonius verò lib. 1. Argonaut. OEagri & Calliopes filium tradidit fuiſſe his verſibus:

πρῶτα νῦν ὀρφῆος μνησώμεθα, τόν ῥά ποτ' αὐτὴ
καλλιόπη θρήϊκι φατίζεται εὐνηθεῖσα
οἰάγρῳ σκοπιῆς πιμπληΐδος ἄγχι τεκέσθαι.
Atque alios inter peperit cantabimus Orphea.
Calliope Oeagro peperit Pympleidos illum
Non longinqua iugis, lecto coniuncta iugali.

Alii OEagri & Polymniæ, alii Menippes, alii Thamyridis filium fuiſſe voluerunt, atque Ialemum & Hymenæum huius fratres fuiſſe conſtat. Hunc tanta canendi peritia excelluiſſe inquiunt, vt fluuii ad eius cantum firmarentur, aues aduolarent, feræ properarent, ſyluæ, & ſaxa, & venti, & omnium vel ſenſu carentium genera accurrerent, vt ait Horatius libro primo Carminum:

Aut in vmbroſis Heliconis oris,
Aut ſuper Pindo, gelidove in Hæmo
Vnde vocalem temere inſecutæ
Orphea ſyluæ.
Arte materna rapidos morantem
Fluminum curſus, celereſq; ventos.
Blandum & auritas fidibus canoris
Ducere ſyluas.

De quo ita ſcripſit etiam Apollonius lib. 1. Argonaut.

αὐτὰρ τόνγ' ἐνέπουσιν ἀτειρέας οὔρεσι πέτρας
θέλξαι ἀοιδάων ἐνοπῇ ποταμῶν τε ῥέεθρα·
φηγοὶ δ' ἀγριάδες κείνης ἔτι σήματα μολπῆς
ἀκτῆς θρηϊκίης ζώνης ἔπι τηλεθόωσαι
ἑξείης στιχόωσιν ἐπήτριμοι, ἃς ὅγ' ἐπιπρὸ
θελγομένας φόρμιγγι κατήγαγε πιερίηθεν.
Hunc referunt duros lapides & flumina cantu
Detinuiſſe ſua captos dulcedine vocis.
Sylueſtres fagos intra confinia terræ
Threiciæ, quæ nunc frondent, veſtigia cantus
Illius eſſe ferunt, quas ſecum adduxerat Orpheus
Vertice Pierio cithara dulcedine, & artis.

Et quamuis multi fuerunt Orphei, vt teſtatur Suidas, omnia tamen cęterorum facinora ad vetuſtiſſimum Thracem OEagri filium referuntur, qui, vt ait Zezes hiſt. 399. chil. 12. fuit Herculis coætaneus, ac floruit annis centum ante bellum Troianum. Hic primus omnium apud Græcos de aſtrologia ſcripſit, quod ita ait Lucianus in Dialo de Aſtrol. ἕλληνες δὲ, οὔτε παρ' αἰθιόπων, οὔτε παρ' αἰγυπτίων ἀστρολογίης πέρι οὐδὲν ἤκουσαν, ἀλλὰ σφίσιν ὀρφεὺς ὁ οἰάγρου καὶ καλλιόπης πρῶτος τάδε ἀπηγήσατο. *At Græci nihil vel ex Æthiopibus vel ex Ægyptijs de aſtrologia audiuerunt, ſed illis Orpheus Calliopes & Oeagri filius hæc prior explicauit.* Hic idem prior omnibus Bacchi ſacra in Græciam introduxit, primuſque in monte Bœotiæ Thebis, vbi Liber pater natus eſt, ſacra illa quæ Orphica vocata fuerunt, in quibus ipſe poſtea fuit laceratus, inſtituit: vt ait Lactantius de falſa religione. Hic multa humanę politicęq; vitę vtilia inuenit, vt ait Pauſ. in Bœoticis: nam & Deorum initia, & vniuerſam Theologiam primus aperuit, & nefariorum facinorum expiationes excogitauit, & quibus ritibus iratorum Deorum mentes placarentur tradidit, & multa morborum remedia adinuenit, vt ipſe de ſe ipſo teſtatur in Argonaut.

θυμὸς ἐποτρύνει λέξαι τάπερ οὔποτε πρόσθεν
ἔφρασ', ὅταν βάκχοιο καὶ ἀπόλλωνος ἄνακτος
κέντρῳ

Digitized by Google

κέντρῳ ἐλαυνόμενος φρικώδεα κῆλ' ἐπίφασκον.
θνητοῖς ἀνθρώποισιν ἄνη, μετὰ δ' ὄρκια μύσταις
Dicere fert animus quæ nunquam tempore lapſo
Dixi: cum Bacchi, cum regis Apollinis actus
Sum ſtimulo, horrenda vt narrarem ſpicula : & idem
Fœdera cum ſuperis mortalibus, atque medelas.

Hic idem ſcripſit de elementorum inter ſe generatione mutua de vi amoris in rebus naturalibus, de Gigantibus cum Ioue pugnantibus de raptu, & luctu Proſerpinæ, de Cereris erroribus, de laboribus Herculis, de Idæorum, & Corybantum ſacrorum ritibus, de lapillis, de occultis oraculorum reſponſis, de Veneris & Mineruæ ſacrificiis, de luctu Aegyptiorum Oſiridis cauſa, & de illorum luſtrationibus, de vaticiniis, de obſeruationibus auſpiciorum, de ſitu fibrarum, de ſomniorum interpretatione, de ſignis ac prodigiis, deque illorum expiationibus, de expiatione inferorum, de ratione & motu aſtrorum, quo pacto Dii irati placari poſſint: de quibus omnibus ſe ſcripſiſſe teſtatur in initio ſuorum Argonauticorum. Fuit vir planè ſapientiſſimus Lini auditor, & vt illa ætas ferebat, diuinarum rerum peritiſſimus. Qui quantæ ſapientię fuerit, facile ex his carminibus, quæ ſcripſit in libro de lapillis, cognoſcere licet :

ἔνδ' ἔχεν ἀνθρώπων πεπνυμένον ἦτορ ἀνάγει
ἶνα τὰ πλεῖστα παρεικὼς, εἴπω τάδε τελευτᾷ.

Et paulò poſt,

ἴδμεναι αἴκε θέλησι, δαήσεται ὅσσά τε φῶτες
κρυπτάδια σφετέρῃσιν ἐνὶ φρεσὶ μηχανόωνται,
ὅσσά τε κεκλήγασι μετὰ σφισὶν ἱεροφοῖται.
ἀνθρώποις ἄφρασον ἰαχχάζοντες ἀοιδὴν,
οἰωνοὶ μεγάλοιο διὸς κραιπνοὶ ὑποφῆται.
ῥοίζοντε σῆσαι χαμαὶ ἐρχομένοιο δράκοντος,
εἴσεται, ἠδ' ὄφειον ἰὸν σβέσαι ἑρπηστήρων.
At quemcunque virum ducit prudentia cordis,
(Cætera vt omittā, quæ plurima maxima dicā)
Scire cupit ſi forte, ſciet quæcunque volutant
Pectoribus tacitis mortales quæque volucres
Inter ſe ſtridunt cœli per ſumma volantes,
Infandum vt crocitant cantum mortalibus vllis,
Significantq́ Iouis mentem, gens nuntia fati.
Is ſerpentis humi neſcet firmare draconis
Sibila, ſerpentumq́ ſciet ſuperare venena.

Non defuerunt qui Orpheum & Amphionem magos Aegyptios fuiſſe arbitrati ſint, vt ait Pauſ. in poſt. Eliacis. Fama eſt hunc vxorem habuiſſe Eurydicen, cuius amore cum flagraret Ariſtæus, eamque inſequeretur, vt captæ vim inferret, illa per loca deuia fugiens à ſerpente in herba latente icta interiit. Tum fama eſt Orpheum ſumpta cithara ad inferos deſcendiſſe, atque cùm mirificam quandam lamentationem ceciniſſet, lacrimas inferis excitaſſe, vt ait M. Manlius in quinto rerum aſtronomicarum:

Hac ſurgente lyra teſtudinis enatat vndis.
Forma per hæredem tantum prolata tonantis.
Qua quōdam ſonitumq́ ferens Oeagrius Orpheus
Et ſenſum ſcopulis, & ſyluis addidit aures,
Et Diti lacrymas, & morti denique finem.

Plutone deinde placato ac Proſerpina ſeueriſſimis mortuorum regibus cantus ſuauitate non ſolum obtinuiſſe, vt ipſe poſt viſam Eurydicen in lucem rediret, ſed etiam vt ipſam Eurydicen ſecum abduceret: ea tamen conditione ne priùs reſpiceret, quam ad ſuperos perueniſſet, vt ait Ouid. lib. 10. & Virgil. lib. 4. Georg. Veruntamen cum amoris impatiens illam contra leges inferorum reſpexiſſet, antequam exiſſet in lucem, illam amiſit. Deinde, qui per Tænarum ad inferos deſcendiſſet, & deſcenſu ad inferos, de iis quæ vidiſſet apud inferos ſcripſit. vt ipſe teſtatur in his in Argonauticis :

ἄλλα δέ σοι κατέλεξ' ἅπερ εἴσιδον ἠδ' ἐνόησα
ταίναρον ἡνίκ' ἔβην σκοτίην ὁδὸν ἄϊδος εἴσω,
ἡμετέρῃ πίσυνος κιθάρῃ, δι' ἔρωτ' ἀλόχοιο.
Cætera narraui quæ vidi vt Tænara adiui,
Vmbroſas Ditiſq́ domos & triſtia regna:
Confiſus cithara, vxoriſq́ coactus amore.

Hunc inquiunt cum ad inferos deſcendiſſet, ibi Deorum omnium laudes ceciniſſe, præter q̄ Liberi patris, quā per obliuionē prætermiſit: quare iratus Dionyſus furorē ſuis Bacchis immiſit, à quibus apud Hebrū fluuiū fuit diſcerptus, mēbraq́ eius per agros ſparſa, vt à canibus vorarentur: ſed tamen à Muſis dicuntur fuiſſe collecta, & in Dio Macedoniæ loco ſepulta, quia ſupra cæteros Apollinem laudibus mirificis exornaſſet. Alii dixerunt à Ioue fuiſſe perculſum fulmine in Thracia, ſicuti teſtatur Leonidas in his verſibus :

θρήϊκα χρυσολύρην τῇδ' ὀρφέα μοῦσαι ἔθαψαν
ὃν κτάνεν ὑψιμέδων ζεὺς ψολόεντι βέλει.
Conditus à Muſis tumulo hoc eſt Thracius Orpheus.
Fulmine flagranti Iupiter vſſit eum:

Fertur eius caput in Hebrum deiectum cùm lyra vi fluminis in Leſbum delatum fuiſſe, atq; ibi ſepultum: lyram autem inter ſidera relatam, & à ſingulis Muſis, quarum laudes eximiè cecinerat, nouem inſignibus ſtellis inſignitam. Alii memorant illum poſt mortem Eurydices

dices

Digitized by Google

dices cæterarum mulierum coniugium ſpreuiſſe, multisque perſuaſiſſe hominibus malum ingens eſſe fœminam, ſiue mala ſit, ſiue bona: quare cùm multi abſtinerent à nuptiis fœminarum, ab illis per ſimulata Liberi patris ſacrificia fuit diſcerptus, vt ſenſit Apollodorus Cyrenaicus in libro de Diis. Alii turpiſſimam cauſſam tradiderunt, quam ita attigit Ouidius:

Ille etiam Thracum populis fuit autor amores
In teneros vertiſſe mares.

Pauſ. in Bœoticis indignatas ait Thracum fœminas, quod ob cantus ſuauitatem multos viros ſecum, abduceret: quæ cùm liberius metum hauſiſſent, illum diſcerpſere. At Gelous Apollodorus in Philadelphis iudicem Calliopen electam fuiſſe inquit à Ioue, contendentibus Venere & Proſerpina de Adonide: quæ cùm Adonidem communem adiudicaſſet, Venus indignata mulieres in Orpheum Calliopes filium concitauit. Alii dicunt ita Venerem vertiſſe amorem omnium mulierum in Orpheum, vt ab illis raptim captus, dũ inter ſe contenderent de Orpheo, fuerit laniatus. Agatarchides Gnidius lib. 22. rerum Aſiaticarum Orpheũ ſcripſit mortua Eurydice ad Aorrhum veniſſe in Theſprotidem, vbi peruetus erat oraculum euocandarum animarum: ibi cum Eurydicen ſibi adeſſe putaſſet, ſeque deceptum comperiſſet ſibi mortem conſciuiſſe. Inde ſcripſit Pauſanias, luſcinias quæ forent circa ſepulchrum Orphei in Thracia, cantum emittere cæteris omnibus ſuauiorem. Alii putarunt Orpheum fulmine ictum concidiſſe, quod arcana initiorum pro fanis & rudibus diuulgaſſet. Aiunt Methonem huius fuiſſe filium, qui habitauit in Thracia, & vrbem ibi conditam de ſuo nomine appellauit, vt ait Plutarchus in problematis. Alii vitæ pertæſum poſt mortem Eurydices ſibi manus intuliſſe inquiunt præ mœrore. Qui laniatum à mulieribus fuiſſe tradiderunt, addunt amnem Heliconem qui Baphyra apud Diatas vocatus fuit, ex eo tempore ſe ſub terras occultaſſe, quo mulieres Orpheum occiderunt, ne illius ſanguine pollutis fœminis aquas ad expiationes ſuppeditaret: quem ſepultum ad Pieriam ſcribit Apollodorus libro primo. Dicuntur Muſæ grauiter tuliſſe eius mortem, ſed inprimis Mnemoſyne & Calliope, vt ait Antipater in his carminibus:

οὐκ ἔτι θελγομένας ὀρφεῦ δρύας, οὐκ ἔτι πέτρας
ἄξεις, οὐ θηρῶν αὐτονόμους ἀγέλας.
οὐκ ἔτι κοιμάσεις ἀνέμων βρόμον, οὐχὶ χάλαζαν
οὐ νιφετῶν συρμοὺς, οὐ παταγεῦσαν ἅλα.
ὤλεο γὰρ, σὲ δὲ πολλὰ κατωδύραντο θύγατρες
μναμοσύνας, μάτηρ δ᾽ ἔξοχα καλλιόπη.
τί φθιμένοις στοναχεῦμεν ἐφ᾽ υἱάσιν, ἁνίκ᾽ ἀλαλκεῖν
τῶν παίδων ἀΐδην οὐδὲ θεοῖς δύναμις.

Non quercus, non ſaxa trahes dulcedine cantus
Orpheu, non poteris detinuiſſe feras.
Non vẽtosq́; niuesq́; domabis, grandinis aut vim.
Non mare vt inſanis littora pulſat aquis.
Mortuus es. nata lacrymis luxere profuſis
Mnemoſynes. luxit Calliopeq́; parens.
Sed cur lugemus natos? nam Ditis auari
In natos ſuperum ferrea iura manent.

Hæc ea ſunt quę de Orpheo memoriæ ſunt prodita ab antiquis: nunc cur ficta ſint, explicemus. Orpheus Apollinis & Calliopes filius fuiſſe dicitur vel Polymniæ, quoniam vir fuit artis dicendi & metro præcipuè pręſtantiſſimus atque omnes viri boni Deorum filii dicti fuerunt, quod animæ inſignium virorum ex aliqua ſphætarum & è Sole præcipuè in hæc corpora deſcendiſſe putarentur. Hic idem cum in rudes adhuc mortales incidiſſet, qui ſine vllo morum delectu, & ſine legibus viuerent, ferarũ quæ ritu per agros nullis conditis tectis vagarẽtur, tantum dicendo & orationis ſuauitate valuit, vt ad manſuetius vitę genus homines traduxerit, illos in vnum locum conuocarit, ciuitates condere docuerit, legibusque ciuitatum obtemperare, matrimoniorum fœdera ſeruare; quod fuit antiquorum poetarum munus creditum, & eſt re ipſa ſicut ait Horat in arte poet.

Syluestres homines ſacer interpresq́; Deorum
Cadibus, & victu fœdo deterruit Orpheus.
Dictus ob hoc lenire tigres, rapidosq́; leones.
Dictus & Amphion Thebanæ conditor vrbis
Saxa mouere ſono teſtudinis, & prece blanda
Ducere quo vellet. fuit hæc ſapientia quondam,
Publica priuatis ſecernere, ſacra profanis.
Concubitu prohibere vago. dare iura maritis.
Oppida moliri leges incidere ligno.

Hic vſus eſt ſeptem chordarum prior inſtrumento muſico, ad ſeptem planetarum imitationem ac rationem, vel longitudinis, vel intenſionis, vel magnitudinis, vt dictum fuit. Sapiens omnino erat antiquorum illud poetarum genus; non autem, vt ferunt noſtra tempora, in ſola verborum menſura & metro putabatur vniuerſum poeticæ facultatis artificium conſiſtere. neque adulantes principibus hominibus, vt aliquod munuſculum aucuparentur, quidquid in mentem veniebat, effutiebant, ſed ea erant carmina poetarum, vt pro ſanctiſſimis legibus haberen-

berentur; ſæpiuſque ciuitates de re aliqua contendentes tanquam grauiſſimi iudicis ſententia alicuius poetæ carmine vſę fuerunt. Hic tanta vi dicendi fuiſſe dicitur, vt conſternatos animos mortalium, & ob aliquam præſentem calamitatem in deſperationem lapſos, erexerit, & in priorem ſtatum reduxerit, atque ad tranquillitatem reuocarit. Hoc qui facere poſſit, cæteris hominibus præſtantior eſt iudicandus: non qui ſibi ſoli viuat, &, vt congeſtis opibus ſolus, ita ſapientiæ bonis perfruatur, cæteris hominibus prorſus inutilis, tanquam nuſquam eſſet natus. Hic igitur placatis inferis, animi perturbationibus ſcilicet, Eurydicen in lucem adducere conatus eſt, quæ, vt nomen ipſum ſignificat, nihil aliud eſt quam iuſtitia & æquitas. Fuit rurſus ad inferos illa retracta ob nimium Orphei amorem, quia neque iuſtitiæ quidem opus eſt nimis eſſe cupidum, cum perturbationes animi placentur ratione: atque ſi quis paulo fuerit in hac re negligentior aut magis cupidus, tanquam ab aliqua vi externa repellitur, & eodem relabitur. Semper igitur viro bono vigilare conuenit neque nimis cedere vel honeſtis cupiditatibus, quæ in grauiſſimas animi perturbationes inducunt. Quòd ſi quis tamen cupiditatibus ceſſerit, ille poſtea vel in maximas calamitates illabetur, vel in miſerrimum mortis genus incidet. Vt igitur moderationem animi affectibus adhibeamus, neque quidquam nimis ex animo optare vtile eſſe intelligamus, hæc ab antiquis de Orpheo memoriæ prodita fuerunt. Alii tamen fabulam hanc Eurydices ita explicarunt, vt illam animam eſſe dicant, quæ Orpheo ſiue corpori nupſerit. atque eius amore capitur Ariſtæus, quod eſt vere bonum intelligendum. Iſta per herbas ac flores ab eo fugit, & à ſerpente latente inter hos flores necatur, deſcenditque ad inferos, vnde reuocatur per ſonum lyræ, ea nimirum conditione, atque hiſce monitionibus vt facilè poſſit à corpore perdi, niſi rationi, legique pareat. Ac de Orpheo ſatis, nunc de Muſis dicamus.

De Muſis. Cap. XV.

MVSAE, quæ poetarum præſides, omniumque cantilenarum autores fuiſſe putabantur, vna cum Saturno natæ è Cœlo fuiſſe creditæ ſunt, ſicuti ſenſit Muſæus, & complures antiquorum; at à recentioribus Iouis & Mnemoſynes filiæ dictæ ſunt, vt teſtatur Orpheus in hymno in Muſas hoc pacto:

μνημοσύνης καὶ Ζηνὸς ἐριγδούποιο θύγατρες
μοῦσαι πιερίδες, μεγαλώνυμοι, ἀγλαόφωνοι.
Mnemoſyneſq; Iouiſq; ſatas de ſemine canto
Pieridas Muſas præclara numina fama.

Et Heſiodus in Theogonia:

μνημοσύνης δ᾽ ἐξαῦθις ἐράσσατο καλλικόμοιο,
ἐξ ἧς αἱ μοῦσαι χρυσάμπυκες ἐξεγένοντο,
ἐννέα τῇσιν ἄδον θαλίαι, καὶ τέρψις ἀοιδῆς.
Mnemoſynen pulchram dilexit Iupiter ex qua
Inde nouem Muſæ claræ naſcuntur: & illis
Sunt ſemper cantus cordi, & conuiuia læta.

Cic. lib. 3. de Nat. Deor. ex altero Ioue natas eſſe quatuor Muſas ſcribit, Thelxiopen, Mnemen, Aœden, Meleten: è tertio Ioue nouem & ex Mnemoſyne: è tertio item Ioue Pierias & ex Antiopa, prioribus pares numero. quæ ordines etſi tres fuerunt, tamē Iouis & Mnemoſynes omnes filiæ dicuntur: atq; natæ ſunt in Pierio mōte: vt ait Zez. hiſt. 90. chil. 6. ſcribit Pauſ. in Bœoticis primos omniū Aloei filios tres Muſas ſānxiſſe coli religione oportere, Meleten, Mnemen, Aœden; mox Pierum Macedonem cum Theſpias veniſſet, inſtituiſſe vt nouem Muſæ his ipſis nominibus, quibus in hanc vſque diē vocatę ſunt, colerentur. At Ariſtocles in libro de Choris tertio filias nouem Piero fuiſſe ſcribit, quas ille de nominibus Muſarum appellauerit, ex quibus nati ſunt illi qui Muſarum filii dicti ſunt Græcis, Mimnermus verò Cœli filias fuiſſe Muſas credidit, Iouęque fuiſſe antiquiores: cùm aliæ etiam minores natu è Ioue fuerint. Scriptum reliquit Euphranor in libro de Tibicinibus Euphemen nutricem fuiſſe Muſarum. Alii Mnemonis & Theſpiæ filias putarunt. Fuerunt apud Theſpienſes Muſarum ludi, qui Muſea dicti ſunt: in quibus proponebantur cantilenarum & harmonię præmia victoribus. Has Deas fuiſſe ſacrorum conuiuiorum, quæ fiunt per luſtrationes, & ſolemnitatum, & omnis lętitię pręſides, ſignificauit Orpheus ita in hymnis:

αἳ τελετὰς θνητοῖς ἀνεδείξατε μυστιπολεύτοις.
Rite viris, quæ oſtendiſtis conuiuia ſacra.

Et alibi ſcriptum eſt:

οὐδέ τι λήγονται μουσέων βροτοὶ, αἱ γὰρ ἔασι
κοίρανοι, αἶσι μέμηλε χορὸς, θαλίαι τ᾽ ἐρατειναὶ
οἶτε γάμοι καὶ τ᾽ ὀρχήσεις, ἢ κύπριδος ἔργα.
Non linquant Muſas mortales tempora: ita
Quæ moderantur: eis chorus, & conuiuia læta
Sunt curæ, grataq; virum ſunt nuptiæ, amores.

Eædem & carminum & muſicæ inuentrices fuerunt, & totius ſapientiæ moderatrices, ſicuti teſtatur idem Orpheus:

κλῖτε θεοὶ σοφίης ἱερῆς οἴακας ἔχοντες.

Temo-

Digitized by Google

Temonem ſacræ ſophiæ hac audite tenentes.

Plutarchus tamen in libello de Muſica ex Heraclidæ ſententia non Muſis, ſed variis hominibus carminum inuentionem conceſſit; qui primam citharæ inuentionem Amphioni Iouis & Antiopes filio, eiuſque poeſin tribuit, vtpote qui à patre doctus fuerit: Linumque ait Eubœenſem primum lamentationes & fletus carmine edidiſſe, ſicut hymnos Anthedonium Anthen, Philammonemque Delphicum canticos de ortu Apollinis, & Dianæ, & Latonę. Demetrius Byzantius libr. 3. poematis non Muſis, aut muſarum filiis, ſed ipſi Apollini harum rerum inuentionem tribuit: quippe quem dicit & tibiam, & citharam, & fidium cantus inueniſſe cuius rei adducit argũ, ꝙ inter Apollinis ſacrificia hymni canebantur cum tibiis: cuius ẽt ſignum in Delo fuit antiquitus illo habitu vt dextra arcum, ſiniſtra Gratias teneret: tum Gratiarum alia tibias, alia lyram, alia fiſtulam ori Apollinis admouebat, vt ait Pauſanias. Challimachus tamen in quodam epigrammate, non ſolum Muſas poeticam facultatem, ſed omnia ſcriptorum diſciplinarumque genera inueniſſe ſcribit, ſed quid vnaquæque inuenerit, ita patefecit:

καλλιόπη σοφίην ἡρωίδος εὗρεν ἀοιδῆς.
κλειὼ, καλλιχόρυ κιθάρης μελιηδέα μολπήν.
εὐτέρπη τραγικοῖο χορῦ πολυηχέα φωνήν.
μελπομένη θνητοῖσι μελίφρονα βάρβιτον ηὗρε.
τερψιχόρη χαρίεσσα, πόρεν τεχνήμονας αὐλούς.
ὕμνους ἀθανάτων ἐρατὼ πολυτερπέας εὗρεν.
ἁρμονίην πάντεσσι πολύμνια δῶκεν ἀοιδῆς.
ὐρανίη πόλον εὗρε καὶ οὐρανίων χορὸν ἄστρων.
κωμικὸν εὗρε θάλεια βίοντε καὶ ἤθεα κεδνά.

Calliope reperit ſapientes prouida cantus
Heroum Clio citharam clariſſima vocem
Mimorum Euterpe tragicis lætata querelis:
Melpomene dulcem mortalibus attulit ipſa
Barbiton. at ſuauis tibi tradita tibia fertur
Terpſichore. Diuũmq; Erato mox protulit hymnos.
Harmoniam cunctisq; Polymnia cantibus addit.
Vranie cæli motus atque aſtra notauit.
Comica vita tibi eſt moresq; Thalia reperti.

Hæ Deæ magnum ſunt in aduerſitatibus ſolatium, & non leues illecebræ ad res honorificas: cùm ab illegitimis voluptatibus, & ab omni libidine nos reuocent, vt ait Theocritus in Cyclope:

οὐδὲν ποττὸν ἔρωτα πεφύκει φάρμακον ἄλλο
νικία, οὔτ' ἔγχριστον ἐμοὶ δοκεῖ οὐδ' ἐπίπαστον,
ἢ ταὶ πιερίδες κοῦφον δέ τι τοῦτο καὶ ἁδὺ
γείνεται ἀνθρώποις.

Nulla magis flammas medicina repellit amoris,
Non quæ potatur, quæ vngantur vulnera, q̃ vis
Pieridum leuis hæc & dulcis quippe medela
Munere conceſſa eſt ſuperum mortalibus ægris.

Harum munus ſunt militum animos per car

berentur; ſæpiuſque ciuitates de re aliqua contendentes tanquam grauiſſimi iudicis ſententia alicuius poetæ carmine vſę fuerunt. Hic tanta vi dicendi fuiſſe dicitur, vt conſternatos animos mortalium, & ob aliquam præſentem calamitatem in deſperationem lapſos, erexerit, & in priorem ſtatum reduxerit, atque ad tranquillitatem reuocarit. Hoc qui facere poſſit, cæteris hominibus præſtantior eſt iudicandus: non qui ſibi ſoli viuat, &, vt congeſtis opibus ſolus, ita ſapientiæ bonis perfruatur, cæteris hominibus prorſus inutilis, tanquam nuſquam eſſet natus. Hic igitur placatis inferis, animi perturbationibus ſcilicet, Eurydicen in lucem adducere conatus eſt, quæ, vt nomen ipſum ſignificat, nihil aliud eſt quam iuſtitia & equitas. Fuit rurſus ad inferos illa retracta ob nimium Orphei amorem, quia neque iuſtitiæ quidem opus eſt nimis eſſe cupidum, cum perturbationes animi placentur ratione: atque ſi quis paulo fuerit in hac re negligentior aut magis cupidus, tanquam ab aliqua vi externa repellitur, & eodem relabitur. Semper igitur viro bono vigilare conuenit neque nimis cedere vel honeſtis cupiditatibus, quæ in grauiſſimas animi perturbationes inducunt. Quòd ſi quis tamen cupiditatibus ceſſerit, ille poſtea vel in maximas calamitates illabetur, vel in miſerrimum mortis genus incidet. Vt igitur moderationem animi affectibus adhibeamus, neque quidquam nimis ex animo optare vtile eſſe intelligamus, hæc ab antiquis de Orpheo memoriæ prodita fuerunt. Alii tamen fabulam hanc Eurydices ita explicarunt, vt illam animam eſſe dicant, quæ Orpheo ſiue corpori nupſerit. atque eius amore capitur Ariſtæus, quod eſt vere bonum intelligendum. Iſta per herbas ac flores ab eo fugit, & à ſerpente latente inter hos flores necatur, deſcenditque ad inferos, vnde reuocatur per ſonum lyræ, ea nimirum conditione, atque hiſce monitionibus vt facilè poſsit à corpore perdi, niſi rationi, legique paret. Ac de Orpheo ſatis, nunc de Muſis dicamus.

De Muſis. Cap. XV.

Mvsae, quæ poetarum præſides, omniumque cantilenarum autores fuiſſe putabantur, vna cum Saturno natæ è Cœlo fuiſſe creditæ ſunt, ſicuti ſenſit Muſæus, & complures antiquorum; at à recentioribus Iouis & Mnemoſynes filiæ dictæ ſunt, vt teſtatur Orpheus in hymno in Muſas hoc pacto:

μνημοσύνης καὶ ζηνὸς ἐριγδούποιο θύγατρες
μοῦσαι πιερίδες μεγαλώνυμοι, ἀγλαόφωνοι.
Mnemoſynesq́ Iouisq́ ſatæ de ſemine cantu
Pieridas Muſas præclara numina fama.

Et Heſiodus in Theogonia:

μνημοσύνης δ' ἐξ αὖθις ἐράσσατο καλλικόμοιο.
ἐξ ἧς αἱ μοῦσαι χρυσάμπυκες ἐξεγένοντο,
ἐννέα τῇσιν ἅδον θαλίαι, καὶ τέρψις ἀοιδῆς.
Mnemoſynen pulchram dilexit Iupiter. ex qua
Inde nouem Muſæ claræ naſcuntur: & illis
Sunt ſemper cantus cordi, & conuiuia læta.

Cic. lib. 3. de Nat. Deor. ex altero Ioue natas eſſe quatuor Muſas ſcribit, Thelxiopen, Mnemen, Aœden, Meleten: è tertio Ioue nouem & ex Mnemoſyne: è tertio item Ioue Pierias & ex Antiopa, prioribus pares numero. qui ordines etſi tres fuerunt, tamē Iouis & Mnemoſynes omnes filiæ dicuntur: atq. natæ ſunt in Pierio mōte: vt ait Zez. hiſt. 90. chil. 6. ſcribit Pauſ. in Bœoticis primos omniū Aloei filios tres Muſas ſāxiſſe coli religione oportere, Meleten, Mnemen, Aœden: mox Pierum Macedonem cum Theſpias veniſſet, inſtituiſſe vt nouem Muſæ his ipſis nominibus; quibus in hanc vſque diē vocatę ſunt, colerentur. At Ariſtocles in libro de Choris tertio filias nouem Piero fuiſſe ſcribit, quas ille de nominibus Muſarum appellauerit, ex quibus nati ſunt illi qui Muſarum filii dicti ſunt Græcis. Mimnermus verò Cœli filias fuiſſe Muſas credidit, Iouéque fuiſſe antiquiores: cùm aliæ etiam minores natu è Ioue fuerit. Scriptum reliquit Euphranor in libro de Tibicinibus Euphemen nutricem fuiſſe Muſarum. Alii Mennonis & Theſpiæ filias putarunt. Fuerunt apud Theſpienſes Muſarum ludi, qui Muſea dicti ſunt: in quibus proponebantur cantilenarum & harmonię præmia victoribus. Has Deas fuiſſe ſacrorum conuiuiorum, quæ fiunt per luſtrationes, & ſolemnitatum, & omnis lętitię pręſides, ſignificauit Orpheus ita in hymnis:

αἳ τελετὰς θνητοῖς ἀνεδείξατε μυστοπολεύτοις.
Rite viris, quæ oſtendiſtis conuiuia ſacra.

Et alibi ſcriptum eſt:

οὐδέτι λήγονται μουσέων βροτοὶ αἳ γὰρ ἔασι
κοίρανοι, αἷσι μέμηλε χορὸς, θαλίαι τ' ἐρατειναὶ
εἵτε γάμοι καί τ' ὀρχήσεις, καὶ κύπριδος ἔργα.
Non linquant Muſas mortales tempora: nã ita
Quæ moderantur: eis chorus, & conuiuia læta
Sunt curæ, grataq́, virum ſunt nuptiæ, amores.

Eædem & carminum & muſicæ inuentrices fuerunt, & totius ſapientiæ moderatrices, ſicuti teſtatur idem Orpheus:

κλῦτε θεαὶ σοφίης ἱερῆς οἴακας ἔχοντες.

Temonem ſacræ ſophiæ hæc audite tenentes.

Plutarchus tamen in libello de Muſica ex Heraclidæ ſententia non Muſis, ſed variis hominibus carminum inuentionem conceſſit: qui primam citharæ inuentionem Amphioni Iouis & Antiopes filio, eiuſque poeſin tribuit, vtpote qui à patre doctus fuerit: Linumque ait Eubœenſem primum lamentationes & fletus carmine edidiſſe, ſicut hymnos Anthedonium Anthen, Philammonemque Delphicum canticos de ortu Apollinis, & Dianæ, & Latonę. Demetrius Byzantius lib. 3. poematis non Muſis, aut muſarum filiis, ſed ipſi Apollini harum rerum inuentionem tribuit: quippe quem dicat & tibiam, & citharam, & fidium cantus inueniſſe cuius rei adducit argũ, ꝙ inter Apollinis ſacrificia hymni canebantur cum tibiis: cuius ēt ſignum in Delo fuit antiquitus illo habitu vt dextra arcum, ſiniſtra Gratias teneret: tum Gratiarum alia tibias, alia lyram, alia fiſtulam ori Apollinis admouebat, vt ait Pauſanias. Challimachus tamen in quodam epigrammate, non ſolum Muſas poeticam facultatem, ſed omnia ſcriptorum diſciplinarumque genera inueniſſe ſcribit, ſed quid vnaquæque inuenerit, ita patefecit:

καλλιόπη σοφίην ἡρωΐδος εὗρεν ἀοιδῆς.
κλειὼ, καλλιχόρου κιθάρης μελιηδέα μολπήν.
εὐτέρπη τραγικοῖο χοροῦ πολυηχέα φωνήν.
μελπομένη θνητοῖσι μελίφρονα βάρβιτον ηὗρε.
τερψιχόρη χαρίεσσα, πόρεν τεχνήμονας αὐλούς.
ὕμνους ἀθανάτων ἐρατὼ πολυτερπέας εὗρεν.
ἁρμονίην πάσῃσι πολύμνια δῶκεν ἀοιδῆς.
οὐρανίη πόλον εὗρε καὶ οὐρανίων χορὸν ἄστρων.
κωμικὸν εὗρε θάλεια βίοντε καὶ ἤθεα κεδνά.

Calliope reperit ſapientes prouida cantus
Heroum Clio citharam clariſſima. vocem
Mimorum Euterpe tragicis lætata querelis:
Melpomene dulcem mortalibus attulit ipſa
Barbiton. at ſuauis tibi tradita tibia fertur
Terpſichore. Diuinoſq; Erato mox protulit hymnos.
Harmoniam cunctiſq; Polymnia cantibus addit.
Vranie cæli motus atque aſtra notauit.
Comica vita tibi eſt moreſq; Thalia reperti.

Hæ Deæ magnum ſunt in aduerſitatibus ſolatium, & non leues illecebræ ad res honorificas: cùm ab illegitimis voluptatibus, & ab omni libidine nos reuocent, vt ait Theocritus in Cyclope:

οὐδὲν ποττὸν ἔρωτα πεφύκει φάρμακον ἄλλο
νικία, οὔτ' ἔγχριστον ἐμοὶ δοκεῖ οὔδ' ἐπίπαστον,
ἢ ταὶ πιερίδες κοῦφον δέ τι τοῦτο καὶ ἁδὺ
γείνεται ἀνθρώποις.

Nulla magis flammas medicina repellit amoris,
Non quæ potatur, quæ vnguntur vulnera, q̃ vis
Pieridum leuis hæc & dulcis quippe medela
Munere conceſſa eſt ſuperum mortalibus agris.

Harum munus fuit militum animos per car

Digitized by Google

mina inflammare in bellum, harum viros bonos in calamitatibus conſolari, harum præclara facinora & res geſtas decantare, vt eorum imitatione cæteri mortales ad virtutem incitarentur, quippe cum illæ cantilenæ eſſent in antiquorum conuiuiis, vt patet in libello de Muſica apud Plutarchum. Nam Homerus etiam conuenire exiſtimauit, vt heroum animi ſeueris & decoris cantibus acuerentur, vt ſæpius reuocatis in memoriam præclaris virorum illuſtriũ rebus geſtis mox inſtructi & accenſi cum hoſtibus dimicarent. fuit enim cantorum & poetarum antiquorum inſtitutum, vt ſe non ſolùm moderatores animorum, ſed etiam morum magiſtros cum ſuauitate profiterentur. nam Græcæ ciuitates liberis ab initio prima adoleſcentiæ rudimenta poeticæ tradiderunt, non illi quidem nudæ, nec ſpoliatę omnino voluptate, ſed caſtæ tamen, & moderatæ. Ex illa igitur muſici cantus & lyræ & tibiarum modos docentes ſe & ipſorum morum magiſtros atque emendatores profitebantur, quæ à Pythagora, & à poſteris deinde Pythagoricis audiebantur. Homerus propterea cantores morum correctores appellauit, cùm ſcripſerit lib. 3. Odyſſ. cantorem cuſtodem & monitorem Clytemneſtræ relictum fuiſſe ab Agamemnone: qui mulierum laudes percurrens earum quæ maritis abſentibus temperanter & caſtè vixerunt, deſiderium quoddam honoris; & gloriæ & probitatis in eius animo impreſſit, poſtea dulcem faciens conſuetudinem à malis cogitationibus abhorrentem illius animum confirmauit, neque prius illa potitus eſt Aegiſthus, quam cantorem obtruncauit. cantabantur autem, ab antiquis vel philoſophicæ vel aſtronomicæ cãtilenæ in conuiuiis, cuiuſmodi eſt apud Virgilium cantus Iopæ in conuiuio Didonis: vel illuſtrium virorum præclara facinora ibidem cantabantur, quibus poſteri ad illorum imitationem, ad virtutem inflammarentur: vt eſt illud Homeri in libr. θ. Odyſſ.

αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος, καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
μοῦσ' ἄρ' ἀοιδὸν ἀνῆκεν ἀειδέμεναι κλέα ἀνδρῶν
Vt dapibus depulſa fames, vinoq́; refecti,
Muſa iubet canere hinc illuſtria facta virorum.

Sic etiam, vt eſt lib. ϊ. Iliad. cùm præcones Agamẽnonis, ad tentorium Achillis aduentaſſent, illum cùm cithara canentem illuſtrium virorum facinora inuenerunt, vt eſt in his:

ἀλλὰ μάλ' εὐχομένω γαιηόχῳ ἐννοσιγαίῳ.
ῥηϊδίως πεπιθεῖν μεγάλας φρένας αἰακίδαο.
μυρμιδόνων δ' ἐπί τε κλισίας, καὶ νῆας ἱκέσθην,
τὸν δ' εὗρον φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείῃ,
καλῇ δαιδαλέῃ, ἐπὶ δ' ἀργύρεος ζυγὸς ἦεν.
τὴν ἄρετ' ἐξ ἐνάρων πόλιν ἠετίωνος ὀλέσσας.
τῇ ὅγε θυμὸν ἔτερπεν ἄειδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν
Numina ſuppliciter Neptuni hi ſancta precãtur,
Mentibus Æacidæ magni ſuadere loquendo,
Myrmidonumq́; adeunt iuxta tentoria naues
Mulcentem cithara hunc mentẽ inuenere ſonora,
Pulchra ex argento, cui clara manubria: & illã
Ceperat è ſpolijs vrbs diruta vt Heetionis.
Hac animum mulcens cantabat facta virorum.

Hæc erant illa ad virtutem & ad æmulationem incitantia, quæ in conuiuiis, in publicis conuentibus, & vel inter pocula ab antiquis cantoribus canebantur: res glorioſæ geſtæ ſcilicet illuſtrium virorum, qui vel fœliciter cum hoſtibus dimicaſſent, vel fortiter in bello pro patria cecidiſſent. Canebantur aliquando cantilenę ad mundi mirabilitatem pertinentes, & ad infinitam diuinę mentis, ſummiq́ue opificis ſapientiam, aut ad aſtrorum cognitionem: cuiuſmodi ſunt illa quæ canuntur apud Apollonium libro primo Argonauticorum:

ἤειδεν δ' ὡς γαῖα καὶ οὐρανὸς, ἠδὲ θάλασσα
τὸ πρὶν ἔτ' ἀλλήλοισι μιῇ συναρηρότα μορφῇ
νείκεος ἐξ ὀλοοῖο διέκριθεν ἀμφὶς ἕκαστα.
ἠδ' ὡς ἔμπεδον αἰὲν ἐν αἰθέρι τέκμαρ ἔχουσιν
ἄστρα, σεληναίη τε, καὶ ἠελίοιο κέλευθοι.
οὔρεά θ' ὡς ἀνέτειλε, καὶ ὡς ποταμοὶ κελάδοντες
αὐτῇσι νύμφῃσι καὶ ἑρπετὰ πάντ' ἐγένοντο.
ἤειδεν δ' ὡς πρῶτον ὀφίων εὐρυνόμη τε
ὠκεανὶς νιφόεντος ἔχον κράτος οὐλύμποιο.
ὥς τε βίῃ καὶ χερσὶν, ὁ μὲν κρόνῳ εἴκαθε τιμῆς,
ἡ δὲ ῥέῃ, ἔπεσον δ' ἐνὶ κύμασιν ὠκεανοῖο.
Namque canebat vti primũ cœlum, mare, terras,
Vna fuit facies: commiſtaq́; forma viciſſim.
Singulaq́; vt fuerant mox triſti lite dirempta.
Vt ſtellis cœlum ſedes firmiſſima, luna
Qua ambages, ſoliq́; via, flexuſq́; recurui.
Vt ſunt cum Nymphis montes & flumina nata:
Serpentumq́; genus varium & genus acre ferarũ.
Vt prius Eurynomeq́; & Ophion ſemine nata
Oceani imperium tenuere niualis Olympi.
Vtque hic vi imperij Saturno ceſſit honorem:
Illa Rheę, hinc latuere maris ſub fluctibus altis.

Tanta denique fuit antiquorum cantorum modeſtia & temperantia, vt neque inter procos quidem Penelopes turpia aut laſciua canerentur: quamuis eſſent iuuenes ad omnem libidinem, omnemq́; intemperantiam maximè propenſi: ſed canebatur apud hos reditus Græcorum in patriam laborioſus ſanè ac per difficilis; ſicut patet ex his:

τοῖσι δ' ἀοιδὸς ἄειδε περίκλυτος, οἱ δὲ σιωπῇ
εἵατ' ἀκούοντες, ὁ δ' ἀχαιῶν νόστον ἄειδε (θήνη.
λυγρὸν, ὃν ἐκ τροίας ἐπετείλατο παλλὰς ἀ-

Egre.

Digitized by Google

Egregius cantor cantabat ibi, hiq́ ſilentes
Audibant: reditum cantor cantabat Achiuum
Difficilem è Troia, quem Pallas prabuit illis.

Harum igitur cantilenarum, & cantorum, & poetarum præſides Muſæ putabantur, quarum dux creditus eſt Apollo.

Has tanta ſuauitate dixerunt eſſe ſapientes, vt optimum creditæ ſint remedium aduerſus omnes voluptatum illecebras, ſicut ait Theocritus in Paſtoribus:

ὔτ' ἔαρ ἐξαπίνας γλυκερώτερον, ὔτε μελίσσαις
ἄνθεα, ὅσσον ἐμὶν μῶσαι φίλαι, ὓς γὰρ ὁρῶσαι
γαθεῦσιν, τὼς δ' ὔτι ποτῶ δαλήσατο κίρκα.

Non ita ver gratum eſt apibus, non lumina florum,
Vt mihi ſunt Muſæ. quos læta reſpiciunt hæ,
Lædere non poſſunt mox dira pocula Circes.

Eſt autem Muſarum vis prope admirabilis credita: quippe cum ob ſuauitatem orationis, rerumque & figmentorum mirabilem varietatem, multa pro ueris falſa perſuadeant: neque quidquam ſit tam tenue & imbecillum quod poetarum peritorum artificium non mirifice extollat, cum præſertim ipſę de ſeipſis dicant in Theogonia:

ἴδμεν ψεύδεα πολλὰ λέγειν ἐτύμοισιν ὁμοῖα
ἴδμεν δ' εὖτ' ἐθέλωμεν, ἀληθέα μυθήσασθαι.

Mentiri ſcimus per multa ſimillima veris.
Si libeat rurſus, ſcimus quoque vera profari.

Fabulati ſunt antiqui Muſas grauiter ferentes, quod Venus amoris ſtimulos ſibi iniunxiſſet, Adonim necaſſe eius amicum, cum aliæ aliorum mortalium deſiderio captæ fuerunt: vt Calliope OEagri, è quo peperit Orpheum & Cymothonem: Terpſichore è Stymone Rheſum ſuſcepit, Clio Linum è Magnete, atque aliæ ex aliis. Nam de laudibus venationis cantum periucundum canentes illum hiantem & imbibentem cantum detinuerunt, donec Mars Adonidis riualis in aprum verteretur, ipſumq́; Adonim percuteret, vel (vt aliis magis placuit) in Adonim aprum excitaret, à quo fuit ictus. tum ex Adonidis ſanguine nata eſt anemona rubra, cum priùs eſſet alba. cum Venus paſſis capillis ac nudis pedibus eo accurreret, roſa rubuit ob Veneris ſanguinem, quia ſpina eius pedem grauiter pupugiſſet. Fuerunt tamen nonnulli, qui Muſas ſemper caſtas fuiſſe dixerint, vt teſtatur Plato in eo epigrammate, quod eſt apud Diog. Laert.

ἁ Κύπρις Μώσαισι, κοράσια τὰν Ἀφροδίταν
τιμᾶτ', ἢ τὸν ἔρων ὔμμιν ἐφοπλίσομαι.
χ' αἱ Μῶσαι ποτὶ Κύπριν, ἄρει τὰ στώμυλα ταῦτα,
ἡμῖν δ' ὐ πέταται τῦτο τὸ παιδάριον.

Ad Muſas Venus hæc: dabo Amori tela puellæ

Digitized by Google

In vos, vel Venerem præcipio colite.
Ad Venerem Muſæ, Marti licet iſta mineris.
Ad nos non didicit iſte volare puer.

Fuerunt loca multa Muſis conſecrata, à quibus cognomina ſortitę ſunt, vt Heliconiades ab Helicone monte, quem Otus & Ephialtes illi conſecrarunt, & à Pieria & Pimpla & Libethra, Pierides, Pimplides, Libethrides, & Parnaſides & Pegaſides; quæ loca illis conſecrata fuerunt à Thracibus Bœotiæ accolis, ut ait Strabo lib. 10. quia Thraces priſcæ muſicæ operam dederunt, poeticamque harmoniam inuenerunt, quales fuerunt Ephorus, Orpheus, Thamyris, Muſæus, Eumolpus, qui quod ſcite caneret, nomen obtinuit. Fama eſt Acheloi filias cum Muſis de cantu auſas fuiſſe aliquando contendere, quare prædictum ſupplicium paſſæ ſunt. Fuerunt etiam cygni Muſarum aues nominati ob cantum, vt teſtatur Calmachus in hymno in Delum hoc pacto:

ἢ μὲν ἔφη· κύκνοι δὲ θεοῦ μέλποντες ἀοιδοὶ
μηόνιον πακτωλὸν ἐκυκλώσαντο λιπόντες
ἑβδομάκις περὶ δῆλον ἐπήεισαν δὲ λοχείῃ
μουσάων ὄρνιθες ἀοιδότατοι πετεηνῶν.
Hæc dixit. cygniq; dei prædulce canentes
Mæonium linquunt Pactolum terq; quaterq;
Mox circa Delum volitant, circaq; puellam,
Muſarum volucres, auibus mage turba canora.

Fuerunt his coronæ etiam ſacratę è variis floribus ac frondibus, & è palmis pręſertim, quibus coronabantur ac plumis.

NEC plura his ferè de Muſis tradita ſunt ab antiquis, quæ nunc breuiter explicemus. Muſas alii Mnemoſynes & Iouis, alii Antiopę & Iouis, alii Memnonis & Theſpię filias fuiſſe putarunt: quoniã Muſæ ſcientia, & optimus affectus animi ad illam imbibendã creditus eſt, qui non niſi diuinitus in nos influit, cùm omne bonum datum ſit de cœlo deſcendens à patre luminum: conſeruatur tamen & augetur memoriæ bonitate & exercitatione: quare & Iouis & Memoriæ filias Muſas dixerunt. Quid enim eſt aliud Mnemoſyne, quam memoria? Antiope rurſus exercitatio eſt vel potius æmulatio, cum quis pro viribus contendit ne ab alio ſuperetur canendi peritia. Neque aliud eſt ſane Memnon quam memoria, aut Theſpia quam diuinatio, & diuina cognitio. Id apertius etiam declarant nomina illarum Muſarum, quæ fuerunt ab Aloei filiabus cultæ: Melete ſcilicet exercitatio, Mneme memoria, Aœde cantus. Qui Muſas Cœli filias dixerunt, & Ioue antiquiores, in idem prope recidunt, niſi quod hi Iouẽ non mythice ſed hiſtorice intelligunt. Harum Muſarum nutricẽ fuiſſe Euphemen dixerunt, quoniam bonum nomen & gloria, & laus atque honor artes ac diſciplinas alunt: neque vllus ſtimulus eſt hominibus acutior ac potentior quam gloria, ad impellendum ad res honorificas. Qui Muſas tres tantum eſſe arbitrati ſunt crediderunt illas eſſe artes, per quas perueniretur ad ſapientiæ cognitionem. Communior tamen fuit opinio quod Muſæ eſſent ſphærarum animæ: Vrania ſcilicet ſtelliferi cœli, & eius ſphæræ, quæ vocatur aplanes: *Polymnia* Saturni, Terpſichore Iouis. Clio Martis, Melpomene Solis, Erato Veneris, Euterpe Mercurii, Thalia Lunę: quæ ſicuti magis recedunt à medio mundi, ita diuerſos ſonos efficiunt. Nã cũ aliæ ſphęrę tardiores ſint, aliæ velociores, aliæ medium inter hos motus ſortiantur, eadem credita fuit ſonorum eſſe differentia; ita vt ex velociſſimo & ordinato cœlorum motu, contactuque potentiſſimo & varia & ingens efficeretur melodia, vt arbitrati ſunt Pythagorici. Sunt igitur octo Muſę commemoratę, totidem ſphęrarum toni, ex quibus redundat illa quæ nona addita eſt, Calliope: quaſi bonum concentum dixerim. Hæ cùm ſint propinquę primo corpori quod mouetur, cuĩ ſedes Dei proxima creditur; dictæ ſunt circa aram Iouis tripudiare, vt ait Heſiod. in his:

καί τε περὶ κρήνην ἰοειδέα πόσσ᾽ ἁπαλοῖσιν
ὀρχεῦνται, καὶ βωμὸν ἐρισθενέος κρονίωνος.
Hæ teneris pedibus circa nam fontis ad oras
Vſque choros ducunt Iouis omnipotentis ad aram.

Cum verò varia ſint harum Muſarum ſtudia, variis quoque delectationibus capiuntur animæ mortalium, quę ex illis ſphęris, vt ſenſerunt Pythagorici, deſcenderunt. Nam qui è Luna cum magis Thaliæ naturæ ſint obnoxii, comica laſciuia & petulantia delectantur. Qui deſcenderunt è ſphæra Saturni, vel è Polymnia cùm ſicco ſint ac frigido temperamento, multa pollent rerum pręteritarum memoria: nam ingenia & corporum natura cùm natura planetarum plerumque conſentiunt, & idcirco alii aliis ſtudiis delectantur. Pro planetarum aſpectibus exempli gratia, ſi Mercurius ſit forti bonoque aſpectu eloquentiam & elegantiam præbet, & ſuauitatem orationis, & ſcientiam atque ingenium præſertim in rebus mathematicis. Idem cum Ioue, theologos & philoſophos gignere putatur. Idem ſi coniunctus ſit cùm fœlici Martis aſpectu medicos facit peritos & fortunatos, at cum malo aſpectu vel imperitos vel infœlices vel etiam fures vt creditur, quod pręcipuè contingit vbi combuſtus dicitur à Sole.

Cum

Cum Venere poetas gignit & Muſicos. Cum Luna mercatores cautos & diligentes negociatores. Cum Saturno tribuit ſcientiam ac peritiam vaticiniorum, eſtque non ſolum miſtabilis cùm natura illorum planetarum quibuſcum commiſcetur, ſed etiam adauget eorum vires. nam quanto potentiore aſpectu illos reſpexerit, tanto fœlicior eſt illorum virtutibus augendis: quippe cum creſcant, minuanturque vires cæterorum planetarum huius malignitate vel beneficentia. Sed horum planetarum vires, ac varietatem ſtudiorum ita expreſſerunt illa carmina:

Clio geſta canens tranſactis tempora reddit.
Melpomene tragico proclamat mœſta boatu.
Comica laſciuo gaudet ſermone Thalia.
Dulciloquis calamos Euterpe flatibus vrget.
Terpſichore affectus citharis mouet, imperat, auget.
Plectra gerens Erato ſaltat pede, carmine, vultu.
Carmina Calliope libris Heroica mandat.
Vrania cæli motus ſcrutatur & aſtra:
Signat cuncta manu, loquitur Polymnia geſtu.
Mentis Apollineæ vis has mouet vndique Muſas.
In medio reſidens complectitur omnia Phœbus.

Nam ſcriptum reliquit etiam Zez. hiſt. 90. chil. 6. nihil aliud eſſe Muſas quam cognitionem & animi vim illam quę intelligit: cùm Helicon Muſarum locus à vertendis foliis ſit nominatus. Has igitur non harmoniæ ſolum muſicæ vim habere arbitrati ſunt antiqui, ſed etiã componendorum morum, temperandorumq́; animorum ab immoderatis perturbationibus. Nam qui Muſicæ & poeticæ facultatis ſtudioſus ſit, is ferè libidinoſus & inhumanus eſſe nõ ſolet: cum omnia vitia otium & inſcientiam, at non diſciplinarum ſtudia, comitentur. Inde accidit vt muſicam diuinam ſcientiam crediderit Pythagoras, vt ait Strabo libr. 10. Geogr. Cum crederent igitur antiqui omnes res humanas à mente diuina, & à corporibus cœleſtibus aliquo pacto gubernari, omnem cuiuſque peritię pręſtantiam deorſum mitti tradiderunt à Sole, & à cæteris planetis; cum re ipſa ſine ope diuina vis humana debilis & imbecilla ſit ad omne opus perficiendum: quare Muſę ſępius ad ferendam opem vocantur a poetis. Illi qui Muſarum filii dicti ſunt, ea fuerunt ingeniorum ſcientięque præſtantia, vt diuinitus è cœlo demiſſi inter homines viderentur, cum nullum Veneris deſiderium alioquin cadere poſſit in corpora cœleſtia. At nunc de Dædalo dicamus.

De Dædalo. Cap. XVI.

Dædalvs, quem ingenioſum & præſtantem virum fuiſſe vel nomen ipſum ſignificat, nulla alia de cauſa fuit tot fabularum figmentis implicatus, vt vix tandem ex illis euolare potuerit, niſi vt pręclara exempla recte ſapienterq́; viuendi hominibus relinqueret. Hunc Eupalami ſiue Euphemi filium fuiſſe & Alcippę teſtatur Zez. hiſt. 19. primę chil. At Pherecydes Dædalum Erechthei viri Athenienſis, & Iphinoes filium fuiſſe ſcripſit, à quo etiam tribus Dædalidæ Athenis fuerunt vocatæ. nam Dędalus fuit è ſtirpe regia illorum qui dicti ſunt Metionidę. At Pauſanias illum fuiſſe Palamaonis filium ſcripſit in Bœoticis. Hic non magis ob artis præſtantiam, quam ob errores & caſuum varietatem celebritate nominis apud omnes gentes claruit. Dicitur ſolum vertiſſe, quia ſororis ſuæ Perdices filium Attalum, vel Acaſum, vt alii malunt, vel Telen diſcipulum, at non (vt quidam putarunt) filium Perdices, de tecto per inuidiam deiecerit: id enim cum commiſiſſet, ſciebat quibus legibus erat obnoxius, quare metu pœnarum ad Minoem Cretæ Regem confugit, quem Endæus eius diſcipulus, patria Athenienſis, ſecutus eſt. ait tamen Pauſ. in Atticis Calum nominatum fuiſſe illum, ob cuius cędem Dædalus è patria profugerit. Eſt enim illud innatum præſtantioribus ingeniis vt ſuperiores, aut etiam pares, ęquo animo perferre non poſſint, cum omnes maximè nitantur excellere. Hunc fabulantur è Minerua architecturam & vniuerſam artem ædificandi, lignaque formandi edoctum fuiſſe, quia cum in Cretam penetraſſet & ipſi Regi, & filiabus Regis, ob inſignia opera quæ fecit, mirificè gratus fuit. Hic labyrinthum ad formam illius Aegyptii labyrinthi extruxit, cum eius rationem tantum audiuiſſet. Deinde Paſiphæ factus etiam familiaris, cum illa ingenti tauri deſiderio teneretur, illudque Dædalo aperuiſſet, (nam Venus ob Solis odium, qui ſuum adulterium patefecit, in omnem Solis prolem ſæuiebat) Dędalus dicitur miro artificio ligneam vaccã excogitaſſe, in quam incluſa Paſiphę cum tauro rem habuit. At enim re poſtea comperta capitalis fraudis damnatus cum filio è vinculis elapſus, Inycum, quæ vrbs erat Siciliæ ad Regem Cocalum amiſſo filio in itinere euaſit. at enim cum Minos inſequeretur naui, ad eam Siciliæ partem applicuit primùm, vbi Minoam vrbem poſtea vocatam condidit, de qua ita meminit Grego-

Digitized by Google

rios Gemiſtus in 1. libro rerum Græcarum : *κατέπλευσε μὲν τῆς Σικελίας ἐς μίνωαν πόλιν, ἣν ἔκτισε μὲν μίνως ἐκεῖνος ὁ κρητῶν βασιλεὺς, ὅτε ἐς Σικελίαν κατὰ δαιδάλου ζήτησιν ὡρμημένος, κωκάλῳ τῷ Σικανῶν βασιλεῖ ἐπεξενώθη. Nauigauit ad eam primum Siciliæ partem, vbi condita eſt Minoa, quam Mines ædificauit ille Rex Cretenſium, quandò Dædalum quærens in Siciliam appulit, & vſus eſt perbenigno Regis Cocali hoſpitio.* Hic cum à Minoe repeteretur, neque eum Cocalus dediſſet, bellum inter Minoem & Siculos exarſit, vt ait Pauſ. in Achaicis. Cum in Siciliam veniſſet, tanto fuit in honore apud omnes Siculos, vt nullius nomen omnino per id tempus neque in Sicilia, neque in Italia magis eſſet celebre. Cum verò fugeret è Creta, fabulati ſunt antiqui Dędalum ſibi, & Icaro filio alas è cera excogitaſſe, vt iis ex imperio Minois qui latè terra mariq́ue imperabat, eo tempore euolarent. Sed cũ Dædalus & Icarò & ſibi alas humeris aptaret multis verbis filium monuit ne vel ſublimiora loca, vel mari nimis propinqua expeteret, ſed mediam quandam regionis viam ſeruaret ſeque volantem ſequeretur. Verum Icarus, quę ſunt adoleſcentum ingenia, parum ea referre ratus, neglectiſque vtilibus, paternis, ac ſalubribus admonitionibus, captus ſuauitate volandi, altiora loca expetiuit: quare aliis nimiò Solis calore liquefactis, in mare præceps decidit, quod ab eo fuit Icarium nominatum, vt ait Ouid. lib. 3. de arte am.

Icare clamabat, pennas aſpexit in vndis;
Oſſa tegit tellus, æquora nomen habent.

Andrætas tamen Tenedius in nauigatione Propontidis Icarium mare non ab Icaro Dędali filio, ſed ab vna Cycladum quæ Macris & Icarus dicebatur, nominatum fuiſſe ſcripſit. Habuit Dædalus vxorem Gortynidis filiam è quâ ſuſcepit liberos Scillidem, & Dipœnum vt ait Pauſ. in Corinthiacis: è quadam Cretenſi muliere prætereà Iapygæm, è Naucrate ſerua Icarum. Atque à Iapyge filio Dędali Iapygia dicta fuit. vt ait Strab. libr. 6. Cùm ante Dędali tempora ſine manibus, vel pedibus, vel oculis ſtatuę effingerentur ab antiquis, primus omnium mortalium Dędalus deficientes partes ſufficit: quare dictus eſt feciſſe ſimulacra, quę mouerentur, quod non etiam pedibus carerent vt indicat Eurip. in Hecuba:

εἴ μοι γένοιτο φθόγγος ἐν βραχίοσι,
καὶ χερσὶ, καὶ κόμαισι, καὶ ποδῶν βάσει,
ἢ δαιδάλου τέχναισιν ἢ θεῶν τινος.
Si ſit mihi vox, brachijs ſi robora,
Si vel manibus, comiſue, ſi in greſſu pedum,
Vel Dædali arte, vel Deum cuiuſpiam.

Sic Plato comicus in Decipiente:

τὰ δαιδάλεια πάντα κινεῖσθαι δοκεῖ,
βλέπειν τ' ἀγάλμαθ'.
Dicas moueri cuncta ſanè Dædala, &
Videre ſimulacra.

Primus enim locus formauit, & crura ac manus fecit, cum antiquiores oculos clauſos, demiſſaſque manus, ac lateribus annexas confingeret. Alii dicunt primos Rhodios ſtatuas feciſſeque (vt ait Ariſtarchus) vagarentur, atque quod prius eſſent rudes, Dionyſum apud Chios ligatum fuiſſe inquit Polemo. Non tamen ad perfectam & abſolutam artem ſculpendarum ſtatuarum ventum erat adhuc Dædali tempore quippe cum ſcribat Pauſan. in Corinthiacis Dedali opera rudia fuiſſe neque aſpectu decora, ſed quæ tamen diuinitatem quandam præ ſe ferrent. inter præclara Dædali opera ſella compactilis numerata eſt, quæ in delubro Mineruę Poliadis apud Athenienſes dicata: omneſque ligneę ſtatuę, Dedala dicebantur antiquitus. Erat & ſolemnitas quędam, quę Dedalea vocabatur, quam hac de cauſa inſtitutam fuiſſe fabulantur: Iuno aliquando Ioui irata dicitur in Eubœa perueniſſe, qua cùm placare Iupiter conaretur, ad Cithęronem, qui Platæenſibus imperabat, virum conſilio & calliditate ſanè pręſtantiſſimum peruenit. Tum Iupiter eius monitu ligneum ſimulachrum frabicauit, quod veſtibus indutum ſuper plauſtro collocauit, famamq́ue in omnes dedit, quod eſſet Platęam Aſopi filiam ducturus. Id vbi ſenſiſſet Iuno ſtatim accurrit, manuſque imagini iniecit tum lacerata veſte ſenſit ſe iucundè fuiſſe deceptam: quare facilè cum Ioue in gratiam rediit Ad huius rei memoriam lignea imago, quę Dedala vocabatur, ſeptimo quoque anno plauſtro imponebatur, & cùm pompa ad delubrum Iunonis vehebatur, vt ſcripſit Plutarch. lib. 19. hiſt. Neque tamen ex quibuſuis lignis illa imago efficiebatur, ſed hoc ritu eligebatur ad illam lignum. Lucus fuit quidam in Bœotia non procul ab Alalcomenis omnium maximus, & peruetuſtæ ibi quercus. ibant in eum lucum Platæenſes, & elixarum carnium fruſtra exponebant, quibus pręter cæteras aues maximè negocium fuit cùm coruis, quos omni conatu arcere, & à carnibus expellere nitebantur. Ex aliis verò volucribus obſeruabant, quæ carnem arripuerit, ſuper qua arbore conſederit: neque licet ex alia materia Dædala cædere, niſi ex illa arbore quæ prima ita fuerit indicata. Fertur

tur Dædalus apud Selinuntios ſpeluncam quandam tam miro artificio excogitaſſe, vnde vapor quidam ſubtilis, tantęque amœnitatis exhalaret, vt ex humanis corporibus ſudorem cum quadam ſuauitate euocaret, vnde corpora ægrotantia facilè ſanitati reſtituebantur atque præclari poſtea artifices ſtatuarum ex Attica Dædali officina, ac nobiles manarunt cōplures, inter quos non vltimum locum obtinuit Onatas Aegineta Miconis filius, vt ait Pauſanias in rebus Eliacis, & Ageladas Argiuus. Damophon Sicyonius, Arceſilaus Chius, Leochares Sidonius, Alcmenes Cyprius, vt alios prætermittam. Nam quanta inſignium opificum multitudo iiſdem ferè temporibus floruerit, & quæ ſingulorū opera memorabilia extitetint, uiſum eſt non fore ſuperuacaneum atque iniucundum, ſi quanta fieri poterit breuitate recenſeamus: ſiquidem vna eſt ars pictura, quæ non valde diſſentit à liberalibus vocatis diſciplinis. Quis enim audeat ipſam picturam omnium bonarum artium alumnam, & ſimiam (vt ita dixerim) naturę ab illis diſciplinis ſeiungere: cùm vna hæc ſit ars, quæ quaſi tacita hiſtoria res geſtas, & formas corporis, & colores multo diligentius imitetur, quam oratione exprimi poſſit, & ad poſteros in manus tradat. Hæc ars omnium optimarum artium altrici Græciæ familiaris ita plantas & animalia imitans ſuperioribus temporibus naturam attigit, ubi conſecuta fuit potentiorum ſtudia, vt vel cum ipſa natura contendere auſa ſit, cum omnem naturæ mirabilitatem in omnibus naturæ operibus mirificè exprimeret. illud cum Gręcię eſſet cognitum, meritò fuit in conſuetudine poſitum vt prima adoleſcentum nobilium rudimenta eſſent lineamenta corporum effingere, quæ cognitio autore ac ſuaſore Pamphilo vna cùm liberalibus artibus à teneris imbibebatur, ſeruis prorſus incognita & interdicta. Nam profectò tam fuit mirabilis in quibuſdam picturæ præſtantia, vt non modò lineamenta corporis, & figuras & colores exprimeret, verumetiā quantum quiſq; vixiſſet aut victurus eſſet appareret phyſiognomis, quod aſſecutus eſt inprimis Apelles, & quod magis mirum videbatur, cognoſcebantur in pictura omnes animorum motus expreſſi ab eodem artifice, cùm populum Athenienſem feciſſet ea forma vt hæc in illo omnia cognoſcerentur. Enimuero niſi cum Phyſiognomia conſentiat pictura vel ſculptura, non eſt magnopere vtilis exiſtimanda. quare totum fere artificium in capite præcipuè fingendo conſumitur, atque quod reliquum eſt magna ex parte in extremis membris. Tunc enim perfecta eſt cognitio figurarum, ſi appareat in eis phyſiognomia cū rebus geſtis conſentire. ſin autem, ſuę ſunt imagines ipſis artificibus ad cuſtodiam officinarum relinquendæ. Sunt autem iſta & inſigniorum quorundam pictorum nomina, & præſtantiora illorum opera, quę memorabilia viſa ſunt antiquis ſcriptoribus.

Androbii nobiliſſimi pictoris opus fuit præter cętera nobile exiſtimatum Danae portata à ventis per mare, quam piratæ tanquam ſtupidi apparebant admirati. Deinde mirus Hercules in OEta monte ſuper pyra impoſitus, qui cum reliquiſſet quidquid haberet humanū, cum magna lætitia, vt apparebat, à Diis in cœlum excipiebatur. & Scyllis anchoras Perſicæ claſſis pręcidens, & Stratonice & Deianira.

Agacritus diſcipulus Phidię Mineruam fecit Ironiam, & Iouem non longe à Coronea ex ære.

Ageladas Argiuus Iouem fecit Imperatorē apud Meſſenios, cuius etiam opus fuit. Hercules impuber apud Achæos, & Iupiter puerili facie ex ęre deinde quatuor equi ęnei, qui in Delphos ab Argiuis pro concepto voto miſſi fuerunt & totidem Tarentinorum.

Alcamenes ſculptor fuit inſignis, qui Veneris ſimulacrum fecit & Iunonis in via Phaleri, quæ deducebant. Athenas, & Martis armati ſignum, & aliud mirabile Veneris in vrbis regione Noctis vocata: Bacchi item ſimulacrū in templo ex ebore & auro, quod fuit iuxta theatrum: & Hecates ſignum Athenis è tribus corporibus ſimul iunctis, Epipyrgidiam vocatum: Aeſculapii ſignum Mantineæ: apud Bœotos labores Herculis ad formas Coloſſorum è lapide Pentelico.

Alciſtene quoque fœmina pinxit ſaltatorem egregium æſtimatum, quando non mares ſolum, ſed etiam fœminæ in arte pingendi claruerunt nam & Ariſtaretæ Nearchi filiæ ac diſcipulæ perpulcher memoratur fuiſſe Aeſculapius, & Lala Cyzicena perpetua virgo ingenioſa fuit exprimendis penicillo mulieribus, cū multas pinxerit, ac ſeipſam quoque egregie è ſpeculo effinxerit.

Alcmenis opus Thebanis eſt Hercules & Minerua è lapide Pentelico ſpecie Coloſſi.

Amphio Gnoſius Aceſtoris filius fecit Cyrenæis Battum in curru ſedentem cum matre Cyrene auriga, ac Libyę nympha, quæ Batto coronam imponat.

Anaxagoras item Aegineta ſignum Iouis fecit in Olympia, & Herculem ex ære cum leone Nemęęo colluctantem, eumque ſuffocantem arctiſſimo complexu.

Autermus, Miciadas, Nalas communi opera aliam Dianam fecerunt lapideam Laſiis, atque aliam Chiis, quæ pro optica ratione intuitus ſeuera ac prope irata apparet templum ingredientibus, at exeuntibus iam placata, & benigna, quorum & alia opera fuerunt è Pario lapide.

Antiphanes Argiuus Caſtores fecit in Delphis, cuius etiam opus fuit equus ęreus, & Lucina parturienti aſſiſtens.

Antiphilus autem pictor fuit non ignobilis, qui multa egregia opera fecit, ſed omnium principatum tenuit puer in ignem curuatus inflans, quo igne paululum flatu excitato tota domus videbatur aliquantulum lumen accipere per noctem. pinxit & Satyrum cum pelle pantheræ.

Apelles quoque patria Cous, peritia & gloria artis pingendi nemine inferior, pinxit celeberrimam Venerem emergentem, cuius vultum tantum ac pectos expreſſit è Phrynes formoſiſſimæ amicę aſpectu, quę ea talis videretur. Neptunaliorũ Cerealiorumq; tẽpore in omniũ Grecorum conſpectu ad mare veſtibus & comis ſolutis. fecit & eximiam Dianam. & in Epheſo Alexandrum pinxit cum Iouis fulmine & eundem triumphantem, & Bellum cum illo manibus reuinctis à tergo: & Caſtorem, Pollucem, Victoriam. Pinxit & Clytum ſuper equo properantem ad bellum, cui galeam puer porrigebat: & heroem nudum miri artificii ob expreſſas corporis partes, & equum in certamine, & Archelaum cum vxore & filia. Sed omnium eius operum præſtantiſſimus creditus fuit Antigonus thoracatus ſuper equo incendẽs pinxit & Dianã ad Homeri carmina, & menſam celebrem miro artificio excogitauit. atque cum Antigonus eſſet altero lumine orbatus, prior excogitauit rationem occultandi vitii, vt quod deeſſet corpori, picturæ deeſſe videretur: nam ſolam partem integram oſtendit, aliam in vmbram conuerſam occultauit. pinxit & quę penicillo exprimi ferè non poſſunt, fulgura & tonitrua; & Venerem Chois incohauit tantum, ſed opus mors illis inuidit. edidit volumina doctrinam picturę continentia, qui cognitus fuit Protogeni vel è tenuitate lineæ in tabula. tantæ verò præſtantię creditus eſt, vt ſoli liceret Alexandrum pingere, cum aliis eſſet vetitum.

Apollodorus patria Athenienſis, qui floruit tertia poſt nonageſimam Olympiade, pictor fuit clariſſimus miri artificii creditus eſt Aiax Iouis fulmine percuſſus, ac tantę pulchritudinis, vt nihil tale ars pingendi habuerit prçſtantius ante illa tempora, cuius etiam pulcherrimus fuit ſacerdos adorans.

Arceſilaus pinxit Leoſthenem in Piræeo apud Athenienſes, opus eximium creditum, & eius filios pręter cætera, qui Leoſthenes Macedonas duobus præliis vicit in Bœotia & Thermopylis.

Ardices patria Corinthius illud laudis iurã ſibi vendicat in arte pingendi, quod primus fuit cum Telephane Sicyonio, qui hanc artem exercuerit, qui lineis tantum figuras adumbrabant, nulloque vtebantur colore, ſed pro coloribus lineas interius ſpargebant inde effectum eſt vt alii Corinthium, alii Sicyonium inuentũ eſſe conſuerint pingere aut lineamenta inducere. Verum cum in artifices parum naturam imitarentur vt adhuc rudes pingendo, neceſſe fuit nomina illorum picturis adſcribi, quos exprimere pingendo fuiſſent conati. Quis enim neſciat nihil æque naturã imitari, quam colores ſi fuerint cùm aptis conuenientibusque lineamentis coniuncti? neceſſe eſt enim vt vtrique ad exprimendam effigiem conſpirent, ſin autẽ alterum horum defecerit, inanis propè eſt omnis labor artificum. quare plurimum ſibi deeſſe ſtatuarii fateantur oportet, qui ſola delineamenta per marmora vel metalla poſſunt imitari. plurimum igitur ſe debere fateantur oportet pictores Periphanto Corinthio, qui primus omnium colorem excogitauit, qui teſta trita colorare cœpit. alii tamen Philocli Aegyptio, alii Cleanti Corinthio inuentionem lineamentorum attribuerunt.

Ardalus egregia opera fecit duos Vulcanos, alterum in Delphis, alterum in templo Mineruę Poliadis ex ęre: quo tempore vna cùm pictoribus inſignis ſtatuariorum, & metalla in figuras hominum aut beluarum fundentium multitudo claruit. nam quamuis diuturniores ſunt figuræ, quæ funduntur aut exciduntur, quàm quæ pinguntur, neque tam facilè patiuntur temporum iniurias, eandemque rationem membrorum ſiue analogiam obtinere poſſunt quam & pictura, tamen minus habent colores quod maximum eſt naturæ ornamentum & indicium ad mores & ingenium cuiuſque dignoſcendum. fuerunt tamen quidam artifices qui pingendo, fundendo, & excidendo ſuum ingenium expreſſerint.

Argeus enim qui Iouem effinxerat ex ęre, idem inſignem Apollinem fecit ligneum; ſicuti Ar-

Digitized by Google

ti Attalus Athenienſis Herculem fecerat lapideum in Naxo, mox excidit Apollinē Lycium è ligno.

Ariſtides autem Thebanus tantæ præſtantiæ fuit pictor, vt per colores non ſolum figuras exprimeret, ſed etiam primus animorum imitatus ſit, qui pinxit pugnam Alexandri Macedonis cum Perſis, opus ſanè celebre, & miræ pulchritudinis. Pinxit & Liberum patrem cum Ariadna, quæ tabula vendita eſt ſex millibus ſeſtertiorum, mirificè apparuit animi perturbatio fœminę in ea tabula, in qua capto quodam oppido puer exprimebatur ſe volutans ac repēs ad mammas matris è vulnere morientis, quæ videbatur ſolicita de puero. pinxit & currentes quadrigas: & venatores cum præda; & ſemen cum lyra, qui apparebat puerum docere, atque ægrè ferre tarditatem ingenii, & ægrum magnopere laudatum.

Ariſtocles Cydoniates diſcipulus & filius Cleœtæ pulcherrimum Ganymedem fecit ex ære apud Eleos, qui ab aquila ad Iouem portaretur; & Herculem pugnantem pro baltheo.

Ariſtolaus Pauſię filius memorabiles pinxit Periclem, Epaminondam, Medeam, Virtutem, populum Athenienſem, Theſeum.

Ariſtomedon ſtatuas fecit æreas complures in Delphis, & Latonam præcipuè præclaram geſtantem paruulum Phœbum, & quæ ducebat manu Dianam paruam.

Ariſtonomus Aeginera Iouem fecit apud Eloes altera manu auem, altera fulmen geſtantem æreum cum corona capiti impoſita è variis floribus.

Aſcarus Ageladæ Sicyonii diſcipulus, Iouem item fecit coronatum floribus apud Eleos ex ęre, fulmenque dextra tenentem tanquam eiaculaturum. Fecit etiam Pana cum Cupidine colluctantem.

Aſclepiodori vnum tantum opus memoria dignum fuiſſe percepimus, tabulam nimirum duodecim Deorum.

Athenio Maronites egregius pictor Glauconis Corinthii diſcipulus pinxit Athenienſibus mulieres ſacra canephoria celebrantes, hoc eſt caniſtros variorum florum plenos ſuper capitibus ad templum Cereris geſtantes, fecit item Achillem ſub habitu muliebri occultatum, & ab Vlyſſe deprehenſum: fecit & mirificam tabulam Agaſonis cum equo.

Athenodorus Lacedæmonius Apollinem & Iouem fecit è marmore in Delphis.

Bathycles Magneſius ſtatuarius ſellam fecit apud Spartanos Amyclei, & Minotaurum æreum, qui viuens trahi vinctus à Theſeo, videretur. Suſtinebant illam ſellam à fronte duæ Gratiæ, & à tergo duæ Horæ, cuius in læua parte Typhon & hydra inerant, in dextra Tritones, Iupiter Taygeten, Neptunus Alcyonen portabant. inerat & Herculis pugna cùm Cygno, & Centaurorum apud Pholum, & Perſei facinus in Meduſam, & Herculis cum Turio Gigante certamen, ac Tyndari cum Eutyto Leucippi filiarum raptus. Mercurius Liberum patrem nuper natum in cœlum portabat. Peleus Achillem Chironi alendum erudiendumq; tradebat. Cephalus ob formam rapiebatur ab Aurora. Achilles pugnabat cum Memnone, Hercules Diomedem obtruncabat, & Hydrā, & canem Plutonis rapiebat, Geryonis boues abigebat, Actoris filios in ſuperiore margine trucidabat, leonem ſtrangulabat, & mox pugnabat Oreo Centauro, & cùm Acheloo luctabatur, Neſſum ad Euenum amnem interficiebat. Harmonię celebrabantur nuptię Deorum donis. Mercurius tres Deas deducebat ad iudiciū. Iuno Io in vaccā verſam intuebatur, Mineruaq́ue Vulcanum fugiebat. Bellorophontes Lycię monſtrum conficiebat. Calais & Zetes harpyias à Phineo arcebant. Theſeus & Pirithous Helenam rapiebant. Apollo & Diana ſagittis Tityum conficiebant. Admetus aprum & leonem ad currū iungebat: cum multa ineſſent pręterea cum operi Gratiæ & Dianæ Leucophrynes ſignum eſt additum.

Boethus Carthaginenſis eximium Puſionem fecit nudum inauratum apud Eleos, qui erat ad pedes Veneris è marmore, cùm Venus eſſet opus Cleonis Sicyonii. Nam permulti fuerunt artifices, qui ob vnum tantum opus egregium fuerunt celebrati: vt Timotheus cum Aeſculapii ſignum feciſſet apud Trœzenios: Theopōpus Aegineta, qui tantum fecit ex ære in Delphis: Theocles Lacedæmonius, qui quinque Heſpericas apud Eleos excidit: Polycles, qui fecit æreum Hermaphroditum: Nicodamus Mænalius, qui apud Eleos fudit Mineruam ęgide & galea munitam: Mendęus, Pæonius, qui Victoriam fecit æream apud Eleos ſuper pila: Hermion Trœzenius, qui excidit Apollinem Pythium apud Samios: Hypatodorus, qui Mineruam in vrbe Aliphera: Iphicles, qui leænam ex ęre elinguem ob Ariſtogitonem; Leocharis ob Iouem Polieum æreum in arcę Athenis: Callo Aegineta ob puerum Mamertinum æreū apud Eleos pulcherrimū, & Mineruam ligneam in arce Trœzeniorum: Calyphon

Samius ob æream Diſcordiam in templo Dianæ Epheſiæ: Eleutherius ob Bacchum è Pario lapide apud Athenienſes in tẽplo Liberi patris iuxta theatrũ: Euchir Atheniẽſis ob Mercurium marmoreum apud Pheneatas; Endæus Dædali diſcipulus ob Mineruam marmoream ſedentem in arce Athenarum: Dorychidas Lacedæmonius Dipœni diſcipulus ob Themidem marmoream apud Eleos. Epheus ob Venerem ligneam in æde Apollinis Lycii: Endius ob Mineruam Aleleam, quam fecit ex ebore.

Bryaxis celebratus fuit ob Apollinem æreum & Iunonem apud Pheneatas, qui fecit Aeſculapii quoque & Hygię ſigna apud Athenienſes, in Iouis Pulueri cognomento delubro, quod fuit ſine recto.

Bularchus is qui floruit Olympiade decima ſexta pinxit magno artificio Magnetum prœliũ quæ tabula tanti Precii habita eſt, vt pari pondere auri ſit repenſa.

Buthieus Mytonis diſcipulus puerum in ignem inflantem fudit & Argonautas, & aquilam geſtantem Ganymedem, quem Iouis iuſſu rapuerat, erat ita concinnè facta vt eum vnguibus non læderet, deinde Apollinem cum diademate.

Calamidis Agrigentini inſignia opera fuerunt apud Eleos pueri ærei dexteras tendentes & ſignum Victoriæ inuolucre ac ſine alis Athenis: Aeſculapius imberbis apud Corinthios ex auro & ebore, qui dextera fructum pineum tenebat, ac læua ſceptrum. fecit Athenis & æream leænam propter Piſiſtrati caſum, & Thebis ſignum Ammonis: apud Tanagræos Mercurium æreum arietem humero geſtantem, & Apollinem Alexicacum Athenienſibus, & Veneris ſignum ęneum.

Callimachus cacizotechnus æream quandam lucernam fecit quæ per annum arderet, neque tamen in ea oleum conſumebatur, quam depoſuit Athenis in arce Mineruæ: ac primus lapides terebrauit, fecit & Iunonem deſponſatam apud Platæenſes.

Calyphon Samius in templo Dianæ Epheſiæ pugnam pinxit Troianorum ad Græcorum naues. & inprimis Diſcordiam vultu horrendo.

Canachus Sicyonius Apollinem fecit Phileſium, & ceruam mirabili artificio. Apollinem item Didymæum Mileſiis, & Iſmenium Thebanis, & Venerem ex auro atque ebore Corinthiis. cuius tamẽ opera fuerunt rigidiora, quam vt vera imitarentur.

Cephiſodorus ille qui floruit nonageſima Olympiade Pacem fecit æream Athenienſibus quæ Plutum in ſinu geſtaret & aram Iouis, & Mineruam in portu Athenarum.

Cephiſodotus & Xenophon fecerunt Arcadibus Dianæ Soſpitæ ſimulacrum è lapide Pentelico.

Chalcoſthenes Athenienſis mirabilis & ipſe opifex fuit exiſtimatus, quamuis fictilia tantum effingeret, hoc eſt, imagines & ſtatuas è Creta, cuius etiam cauſa ob multam huiuſmodi fictilium ſtatuarum copiam locus Ceramicus nominatus fuit Athenis.

Chares Lyndius coloſſum fecit Solis apud Rhodios ſeptuaginta vlnarum miræ pulchritudinis.

Chionis opus fuit eximium in Delphis Minerua & Diana marmoreæ.

Chiriſophus Cretenſis fecit è marmore Pario apud Tegeatas ſimulacrum Apollinis auratum.

Chryſippus Solenſis præterea & Zeno Mnaſei filius, dicuntur fuiſſe omnium pictorum ſuę ætatis pingendis animalibus præſtantiſſimi, quorum alter Herculem fecit leonem Nemeęum ſuffocantem, alter expreſſit aprum Calydonium mirificè penicillo, & Heſionem ceto expoſitam mœſtam, & aues Stymphalidas.

Cimon Cleoneus, qui in corticibus pingere conſueuit, prior optimè membra diſtinxit, venaſque in corporibus expreſſit, & ſinus in veſtibus ac rugas retulit. inuenit & catagrapha vocata deſpicientes, ſuſpicientes, ſcilicet, ac reſpicientes penicillo exprimere.

Cleon Sicyonius ſtatuam fecit æream Dinolochi pueri, qui pueros omnes vicerat in Olympicis certaminibus, quod opus fuit pulcherrimum iudicatum.

Critias Epicharmum aheneum fecit opus inſigne, ſe in curſu armatorum exercentem.

Creſicles quoque ſtatuarius tantę pulchritudinis, tantique artificii muliebrem ſtatuam è Pario lapide fecit in Samo, vt eius amore incredibili captus ſit Cliſophus Selymbrianus, cum qua vbi propter frigus ac duritiem congredi non poſſet, eò vſque cupiditatis acceſſit, vt carunculam quandam prætenderit, atque omnino concubuerit, vt ait Adæus Mitylenæus in libro de ſtatuariis.

Cyclopes etiam non ignobiles ſtatuarii fuerunt, quippe quorum opus fuit leones marmorei Mycenarum portæ inſidentes, & marmoreum caput Meduſæ iuxta Cephiſum amnem.

Dædali item multa opera fuerunt nobilia, inter quæ

Digitized by Google

ter quæ ſella lecticaria, compactilis in Arce Athenarum, & Hercules Thebis apud Bœotos apud Lebadenſes. Trophonius & in Creta: lignea Minerua apud Gnoſios: Olunte Britomartis: Venus lignea apud Delios: apud Corinthios ſignum ligneum Herculis nudi: rude illud quidem, ſed tamen, vt aiunt, quod diuinum quiddam præ ſe ferret. apud Samios finxit ligneam Iunonem. erant autem hæc ligna, è quibus Solis ferè ſimulacra conficiebantur antiquitus, cedrus, lotus, quercus, cypariſſus, hedera, cilicia, ebenus.

Dædalus Sicyonius cuius fuit filius & diſcipulus Patrocles, trophęū Eleis in Alte erectum laborauit, quod partum fuit deuictis prælio Laconibus, qui etiam ſigna Pancratiaſtarum fecit, vt plerique artifices, quæ à nobis ſilentio inuoluuntur, cùm res non ſint viſę valde memoria dignæ.

Dameas Trœzenius Dianam, Neptunum, ac Lyſandrum fecit in Delphis.

Damophon Meſſenius inſignia opera fecit è marmore Pentelico, Lucinā facem præ ſe ferentē, & ſignū Hygię & Aeſculapii apud Achęos: apud Arcades Mercuriū & Venerē ligneā, ſed Veneris imi pedes, & os, & manus fuerunt è lapide: & Cererem dextra gerentem facem, quæ ſiniſtra ciſtam admoueret Heræ: Hera ciſtam & ſceptrum genibus ſuſtinebat, quæ omnia facta fuerant ex vno lapide apud Acaceſios. Fecit idem matrem Deorum è lapide Pario, & Iouem Olympium ex ebore, & apud Meſſenios Dianam Laphriam, & eandem Luciferam, ac Fortunam marmoream.

Demetrius ſtatuarius Mineruam vocatam Muſicam fecit ex ære, cuius in ſcuto dracones ita erant formati, vt vbi percuterentur, ſonum citharę perſimilem emitterent.

Dinomenis opus fuit Io, & Calliſto ænea in arce Athenarum, & Calliſto Lycaonis filia.

Dionyſius Argiuus egregius ſtatuarius apud Eleos Orpheum fecit, & Liberum patrem, & multos ex Herculis laboribus, & equum eximium cum auriga aſſiſtente.

Dipœnus & Scillis Cretenſes Dædali diſcipuli fecerunt marmoreum Mineruæ ſignum eximium in vrbe Cleone, & Caſtorem ac Pollucem apud Argiuos ex ebeno cum equis, & Anaxim, Mnaſinum, Ilairam, Phœben. hi primi fuerunt, qui apud Sicyonios exciderunt è marmore, qui cùm marmora quędam in Deos decidere cepiſſent, ac poſtea inceptum opus deſeruiſſent, fames & annonæ penuria Sicyoniorum regionem inuaſit, tum reuocati ex oraculi reſponſo finxerunt Apollinem, Dianam, Herculem, Mineruam, Ianum. atque hi primi mortalium in cędendo marmore claruerunt.

Dyllus & Amylus item communi opera fecerunt ex ęre Iouis & Aeginę ſimulacra egregia apud Delphos.

Echon quoque ille egregius pictor, qui floruit Olympiade ſeptima poſt centeſimam, miro artificio pinxit Liberum patrem, & tragœdiam atq; comœdiam, & anum quæ Semirami ex ancilla factæ reginæ lampadē præferret, nouæ nuptæ nobilis adeſſe verecundia apparebat.

Eleuthereus Bacchi ſignum fecit Athenis ex ebore, & auro.

Emilus Aegineta Horas incidit apud Eleos ſedentes in ſolijs, ad quarum pedes erant caniſtri variis floribus ac fructibus referti.

Endæus Dædali diſcipulus ſedentem fecit Mineruam è marmore Pario.

Endius Mineruam fecit Arcadibus ex ebore Alcam vocatam opus nobile.

Eubulides fecit Apollinem in Ceramico apud Athenienſes.

Eumarus patria Athenienſis prior omnium eorum qui fuerunt ante ſuam ætatem, conatus eſt figuras coloribus exprimere, cum floruit ante Cimonis Cleonei tempora. Sed vt ſunt omnia primum naſcentia rudia & planè impolita, facilè fuit illis qui ſecuti ſunt, eum ſuperare. hic Dianam pinxit nuper natam matri obſtetricem, & eandem cum Apolline in vltionem matris Pythonem ſagittis occidentem.

Euclides ſtatuarius eiuſdem patrię, Cererem & Venerem fecit, & Liberum patrem, & Lucinam è lapide Pentelico apud Achæos, & Iouem ſedentem apud Aeginetas.

Euphranor autem Iſthmius pictor fuit illis temporibus quibus pictura iam plurimum ornamentorum acceperat, atque ad ſummum peruenerat, cuius opera fuerunt duodecim Dii, & Theſeus, qui apparebat æquabilem adminiſtrationem ciuitatis præſentibus Athenienſibus conceſſiſſe. Præ ſe ferebat eadem pictura quæ erat in porticu nauatam operam Lacedęmoniis ab Athenienſibus ad Mantineā, quod erat equeſtre prælium in quo Crylli Athenienſis virtus enituit, & in Bœotio equitatu Thebanus Epaminundas præſtabat. nam equites equitibus, & equi equis imminere apparebant. fuit eiuſdē Euphranoris, & tabula Epheſi, in qua Vlyſſes boue & equo iunctis ſeminare ſal videbatur. fecit & Paridem, qui in eodem opere cogi oſcitabatur iudex Dearum, & Helenę amator, & qui Achillem

Digitized by Google

chillem occidiſſet. fecit & bonam Fortunam altera manu poculum, altera papauera & ariſtas geſtantem: & Latonam nuper genitam, & alteram, quæ Apollinem ac Dianam ſedentes ſuper brachio geſtaret. fecit & Virtutem & formam coloſſi mulieremque quandam miniſtrantem ſacrificio.

Euthycrates Lyſippi filius Herculem fecit in Delphis & Alexandrum Macedonem venatorem ex ære.

Gitiades Lacon tripodes quoſdam fecit Dianæ, & æneam Mineruam apud Lacedemonios & multos Herculis labores, & Caſtores, & Vulcanum matrem è vinculis eximentem, & Amphitriten, ac Neptunum cæteris ſuis operibus forma præſtantes.

Hermon excidit è ligno apud Trœzenios Caſtrorum ſimulacra multa elegantia membrorum.

Hermogenes Cytherius fecit Apollinem Clarium æreum, & Venerem apud Corinthios. fecit & Neptunum ęreum cum delphino ſub pedibus aquam profundentem, vt ait Alcimus in libro de ſtatuariis.

Hygion Atheniēſis, vel, vt ait Adæus in libro de ſtatuariis, Crotoniates, primus omnium mortalium marem à fœmina pingendo diſtinxit, cùm ante illum figuræ ita pingerentur imperfectę, vt neque à maribus fœminę dignoſcerentur, neque vllam haberent autoris aut membrorum elegantiam.

Hypatodorus Mineruam fecit apud Arcades è marmore cùm ob magnitudinem, tum ob opificium ſpectatu dignam.

Irene fœmina Cratini pictoris filia egregiam pinxit in Eleuſine vrbe puellam, & Calypſo iam vetulam, & Theodorum eximium pręſtigiatorem ſuæ ætatis.

Lapharis patria Phliaſius fecit Herculem apud Sicyonios. Apollinem apud Achæos, Herculem item apud Corinthios ligneum in ęde ipſius Herculis.

Learchus Rheginos Dipœni & Scilidis diſcipulus, vel (vt alii maluerunt) Dædali, fecit ſignum Iouis Chalciœci ligneum eximium apud Lacedæmonios.

Leochares fecit Eurydicen & Olympiadem ex auro & ebore, & Apollinem cognomento Patroum.

Leocharis autem pictor fuit non ignobilis, qui opus fecit eximium Iouem in Piræo in vltima porticu.

Locrus Parius Mineruam finxit mirę pulchritudinis apud Athenienſes, & Demoſthenem exilio Calauream ſecundo eiectum morientem hauſto veneno, & Pindarum, quia Athenienſes carmine laudauiſſet.

Lycius Myronis filius pinxit in Alte apud Eleos cùm Græcis barbaros in certamen congreſſuros, Agamemnonem cum Paride, Aeneam cùm Diomede, Deiphobum cùm Aiace Telamonio.

Lyſonis opus fuit apud eoſdem populos prope diuinum creditum.

Lyſippus Eleus Cupidinem fecit ęneum Theſpienſibus & Pyrrhi ſimulacrum.

Lyſippus Sicyonius permulta præclara opera fecit, ſed inter hæc Muſas apud Athenienſes, & Iouem æneum in æde Veneris, & Herculem apud Corinthios, ac Iouem apud Argiuos multa laude digna, & Socratis æream ſtatuam Athenis, quæ publico decreto erecta fuit in celeberrimo vrbis loco, vbi Athenienſes pœnitentia facti accuſatores ipſos Socratis mactauiſſent vt ait Diog. Laertius in eius vita.

Lyſiſtratus & ipſe *Sicyonius huiuſce Lyſippi frater non eſt ſilentio prætermittendus*, quoniam primus omnium mortalium fuit, qui hominum figuras è gypſo effinxerit, quod inuentum maximè fuit accommodatum ad vniuerſum fundendi artificium, cùm inde ars fuſoria plurimum facilitatis acceperit.

Medon Lacedęmonius Mineruam fecit armatam ſcuto, & haſta, & caſſide marmoream.

Menochares Pauſiæ diſcipulus pinxit Aeſculapium, & eius filiam Hygiam, & Aeglen, & Pana, & Ocnum funem tenentem, quam aſinus vorabat.

Menodorus ſtatuarius Cupidinem fecit eximium Theſpiis, & Caliſto Athenis in arce.

Miconis Athenienſis pictoris opus fuit eximium Lapitharum & Centaurorum pugna apud Athenienſes in templo, Theſei atque illos qui in Colchidem nauigarunt. in templo Caſtoris & in porticu Pœcile vocata, acies Athenienſium nimirum Theſeo Duce cùm Amazonibus congreſſuræ illius ſunt opus, & Gręci excidentes Ilium, & reges ob nefarium Aiacis cum Caſſandra facinus congregati, & captiuarum mulierum agmen, & Caſſandra, & qui aduerſus Perſas in Marathone pugnarunt, ſpectabatur par in vtraque acie pugnante alacritas, ac barbari fugientes apparebant temere ſe in paludem trudentes ob metum. erant & Phœniſſę naues & barbarorum facta cędes à Græcis, & Theſeus à littore ſoluens, & Minerua ac Hercules.

Myronis Athenienſis fuit puer ęreus in arce, & fa-

& facinus Perſei in Meduſam, & ſpectatiſſimũ opus in Helicone Liber pater erecto ſtatu, præter Erechtheum, qui fuit Athenis. fecit hic idem ligneũ Orpheum apud Aeginetas, & marmoreum Cupidinem, qui ex altera parte videbatur Hercules ex ęre egregiè fabrefactus: & ęreum diſcobulum. Neque debet hoc mirum videri quòd idem artifex in varia materia ſuũ ingeniũ exercuerit, quoniam multi fuerunt ex antiquis, qui non minus pingendo, quàm fundendo & incidendo excelluerunt: cum præſertim harum artium omnium vna ſit origo, vna ratio, vnus finis. fecit æream vaccam apud Aeginetas, quæ pręcipuam laudem artificii meruit, & Arceſilai atque Lichæ ſtatuas: & Ariſtæum Liberi patris filium, & Iouem imperatorem ſpectatiſſimum, & Apollinem eximię pulchritudinis ex ęre.

Muſus Iouem ęneũ fecit apud Eleos in templo Iouis popularis, ſeu Laœtæ, quod fuit Corinthiorum donarium.

Mys non ſolum in argento cælando, ſed etiã in cędendis ligneis imaginibus peritiſſimus, cũ ſumma omnium ſpectantium laude pugnam in arce ſculpſit in clypeo Mineruę Centaurorum & Lapitharum, quam Mineruam Phidias fecerat ex ære.

Naucydis Argiui opus fuit Hebes ſimulacrum in æde Iunonis in agro Myceneo, & apud Argiuos Hecate ex ęre.

Nicagora Sicyonia ſculptrix Herculem fecit apud Corinthios in draconem verſum, qui ex Epidauro delatus fuit Corinthum multis bigis ob eximium pondus.

Niceratus effinxit Aeſculapium & eius filiam Hygiam ex ęre.

Niceatchus nõ ignobilis pictor multa pręclara fecit, inter quę principatum obtinuit Pã cum Cupidine colluctans, qui pares propè apparebant: & Cupido item ac Venus inter Gratias. erat & Hercules ita mœſtus, vt videretur pertęſus infamiæ.

Nicias Athenienſis Nicodemis filius, qui floruit Olympiade duodecima poſt centeſimam, ita inuenit coloribus clarum & obſcurum ac lucidum referre, vt eius picturæ non pictæ ſed conſiſtere per ſe apparerent; tanta fuit in iis exprimendis præſtantia artificii, Narratur eius Bacchus mirabili fuiſſe artificio factus, & Io, & Andromeda, & Calypſo eius fuerunt ſpectatu digna. pinxit inferos Athenis ex Homeri carminibus, quod opus mirum creditum Necyẽm vocarunt: expreſſit poſtmodo penicillo Hyacinthi pulchritudinem, & tauri Marathonii ferocitatem in porticu Stoa vocata. omnium verò pictorum maxime mirabilis fuit exprimendis animalibus, ſed canibus inprimis.

Nicodemus apud Eleos fecit Herculem puerili ętate, opus mirabile creditum.

Nicomachus Ariſtodemi filius multa & ipſe fecit præclara, inter quę vt eximia commemorantur, mater Deorum in throno ſedens multa cum maieſtate, circa quam florum fructuum que mirabilitas quædam pullulabat. Dii in eadem pictura aſtabãt plerique eius voluntati obtemperaturi, vt videbantur. Proſerpina item rapta à Plutone, quæ apparebat ſub terram ingredi: Scylla marinum monſtrum: Apollo & Diana, ac Rhea ſuper dorſo leonis ſedens.

Olympioſthenes tres Muſas incidit in Helicone, ſicut Cephiſodorus.

Omphalion pictor, Niciæ Nicomedis filii diſcipulus, Aeſculapium fecit mirabilem apud Meſſenios, & Tritonem ſuper delphini dorſo per mare equitantem, & Podalirium & Machaonem, & Hygiam Aeſculapii filiam virginem formoſam, incredibilis artificii creditam quæ quandam præ ſe ferret in vultu lætitiam.

Onatas Aegineta Miconis filius ſignum Iouis incidit apud Eleos, & Herculem, quem dicarunt Thaſii, ex Attica Dædali officina inter nobiles artifices nulli ſecundus. eiuſdem opus fuit Mercurius arietem ſub alis portans, galeatus, chlamydeque indutus. hic vbi Cererem feciſſet Phigalenſibus. quantum præmij popoſcit, tantum reportauit, hoc eſt decem magna talenta, vt ait Ariſtodemus Abderites lib. 2. de ſtatuariis. Floruit eadem ætate, qua Hegias & Agelades clariſſimi ſtatuarum artefices.

Pamphilus Macedo Apelis, & Melanthii magiſter, arithmeticus & geometra non ignobilis, qui negabat artem pingendi aut ſculpendi aut cęteras huiuſmodi ſine mathematicis poſſe ſcitè tractari: fecit Victoriam Phliunte Athenienſium, Vlyſſemque penicillo eximiè expreſſit.

Panæus Phidiæ frater miro artificio pinxit pugnam Marathoniam aduerſus Perſas Athenis in porticu Pœcile voata, quo vno opere nobilitatus fuiſſet, vel ſi nihil aliud feciſſet. tanta erat eius pictarum formarum venuſtas, vt non pictæ figurę, ſed viui homines pugnare viderentur, cùm quiſque poſſet pugnantes dignoſcere. Idem Delphis templum nobiliſſimum Apollonis pinxit ſine præmio, quare ab Amphictyonibus fuit multis honoribus inſignitus, & ſenatuſconſ. factum vt publicus ſumptus fieret in eius victum vbicunque moraretur in agro ſuo.

hic

Digitized by Google

hic primus fuit qui os aperire & dentes oſtendere picturas coegit, vultumque figurarum à priſca ruditate ad iucundiorem aſpectum perduxit.

Parrhaſius Euenoris filius, patria Epheſius, prior fuiſſe dicitur qui proportiones inuenerit in figuris, addiditque capillis venuſtatem, & faciei non prius viſam elegantiam. eſt enim omnium maximè neceſſarium, vt rationes in vniuerſa picturæ, ſculpturæ, aliarumque conſimilium artium facultate ſeruentur, neque ſolum propter venuſtatem, quæ viſui iucundas figuras facit, ſed etiam quia ſit ad vnguem pro viribus naturam imitari conuenit, quę ſemper in optimè conſtitutis animalibus certam rationem membrorum ſeruare conſueuit. Præclarè igitur dicere ſolebat Pamphilus, geomentriam & arithmeticam diſciplinas eſſe picturę pernceceſſarias, quoniam omnis proportio diligentior in numeris, deinde in aliis magnitudinibus conſideratur. eius rei præclarum eſt indicium, quod ſi quis caput à capillis ad mentum, vel digitum, vel manum, vel pedem corporis permenſus fuerit poterit magnitudinem totius corporis, & ſingulorum membrorum reperire. Huius Parrhaſii eximia opera fuerunt Meleager Rhodiis, & Hercules ac Perſeus cum Plutonis galea & talaribus Mercurii volans: duæ prętęrea figuræ loricis armatorum, quarum altera currens in bello ſudare altera iam defeſſa poſitis armis anhelare videbatur. Fuerunt einſdem duæ tabulæ eximiæ, in quarum altera Achilles erat pictus & Agamemnon & Vlyſſes; in altera Caſtor & Pollux & Aeneas. pinxit hic in arce Athenarum in templo Mineruæ pugnam Centaurorum eximiè, & poſt hanc celebres illas vuas, quibus decipiebantur volucres, quamuis velamenti artifici victoriam conceſſit. pinxit & nutricem Creſſam cum infante in manibus: & Liberum patrem aſtante Virtute: & ſacerdotem cum puero habente acerram & coronam.

Paſiteles autem plaſta cum in pictura, ſculptura, & cęlatura excelluerit, plaſticen tamen omnium harum matrem appellauit.

Pauſias egregius pictor, patria Sicyonius, inter cætera eximia Cupidinem fecit, qui abiecto arcu & ſagittis lyram tenebat apud Argiuos; & Glyceram coronas è floribus facientem, bibentemque è phiala vitrea Ebrietatem.

Phidias nobilis ſtatuarius non minus fundendo, quam etiam ſculpendo valuit, quamuis fuit prius pictor, floruitque Olympiade nonageſima: huius opera multa fuiſſe mirabilia traduntur, atque inter cętera mater Deorum apud Athenienſes, & Venus è Pario lapide. fuit Apollo eius opus æreus in arce nominatus Parnopius, & Minerua ibidem ex ære, cuius in clypeo formam ſibi ſimilem inſculpſit, cùm inſcribere non eſſet licitum. fecit aliam Mineruam vocatam Lemniam præſtantiſſimam adiutore Colote, & Nemeſin cum corona in ceruos inciſa, & Victoriæ ſignum, quæ læua fraxinum, dextra phialam geſtabat, cui operi ſuum nomen inſcripſit, quæ fuit in Arce Athenarum, vt ait Hippias in libr. 2. de ſtatuariis. eius fuit & ahenea Leda, & alia lignea Minerua Area cognomento, cuius manus ſummæ è Pentelico lapide, & pedes erant apud Platæenſes. fecit & Iouem Eleis ex ebore, & Venerem ex auro & ebore, quę altero pede teſtudinem premebat: in arce Elidis Mineruam item ex auro & ebore, cuius caſſidi gallus inſidebat, & aliam rurſus Pellenenſibus, fecit in templo Olympico Iouem inſignem ex ebore, & Amazonem quandam Epheſiis æreā in templo Dianæ, & duas Mineruas: & Venerem è Pario lapide Athenis, & *Mercurium Pronaum* apud Platæenſes è marmore.

Phileſius Eretrienſis fecit apud Eleos binas boues æreas eximii operis.

Philoxenus Eretricus prælium Alexandri cum Dario pinxit, & laſciuiam, in qua tres Sileni comeſſabantur.

Piſias fecit Apollinem Athenis & Iouem conſiliarium è marmore in curia quingentorum.

Polycletus Argiuus ſtatuarius ſuum *inge*nium & ipſe in diuerſa materia exercuit. eius opera memoratu digna fuerunt iuuenis ſtrenuus apparens haſtam tenere, qui fuit inde Doryphorus nominatus & pueri taxillis ludentes; & Venus eximia apud Spartanos: & Iuno ex auro & ebore ſedens in ſolio cum corona capiti impoſita in agro Mycenæo in templo ipſius Iunonis, cui aſſiſtebant Gratiæ & Horæ, atque altera manu malum Punicum, altera ſceptrum tenebat; cui cuculus inſidebat: & Iupiter apud Argiuos è candido marmore: & ærea ſtatua fratris ſui, atque ærea Hecate. Illud tamen non eſt ſilentio prætermittendum, quòd non ſculpebantur ex auro vel argento vel ebore niſi magni Dii: cum plebei è quauis materia fierent antiquitus. Erant Dii magni magnarum gentium crediti hi: Iupiter, Neptunus, Mars, Mercurius, Vulcanus, Apollo, Iuno, Veſta, Ceres, Venus, Diana, Minerua. nam aliis fiebant è ligno ſimulacra, vel fictilia. Fecit Apollinem hic & Dianam & Latonam in vertice Orthiæ montis è candido marmore, cuius opus

fuit

fuit Liberi patris ſignum apud Megalopolitanos cothurnati, quod læua thyrſum, dextera poculum tenebat inſidebatq; aquila ſuper thyrſo. omnium vero ſuorum operum laudatiſſimus fuit regulus Artis vocatus, qui erat quaſi lex illarum proportionum, quæ ſunt ſeruandæ cęteris artificibus in omni ratione figurarum. fecit & duo ſigna ærea non maxima, ſed eximiæ tamen venuſtatis ac virginali habitu & veſtitu, quæ ſacra quædam de more virginum Atheniensium capitibus impoſita ſuſtinerent, vocabanturque Canephoræ.

Polygnotus Thaſius, Miconis filius, pinxit in Delphis Neſtorem pileo tectum & haſtam tenentem: atque penicillo mirificè expreſſit bellum Troianum, & Charontem grandem natu, & vectos in cymba parum clara ſpecie: & Epeum muros Troiæ ſolo æquantem: & Neoptolemum cædentem Troianos. fecit Cerberum opus ſanè horrendum, & Ocnum cum aſello vorante funem. fuit Ocnus vir ignauus, cuius vxor abſumebat quidquid ille acquirebat. apud Athenienſes in Dioſcurorum templo Caſtoris & Pollucis res geſtas: Diomedem ſagittas portantem Philoctetæ. Vlyſſes ſurripiẽs Palladium eius opus fuit; & Oreſtes obtruncans auxiliarios Aegiſthi apud arcem Athenienſium: & Alcibiades cum monumentis equeſtris victoriæ ad Nemeam: & Vlyſſes apud Platæenſes Pattata iam procorum cæde ferunt quidam hunc fuiſſe primum, at non Panęnum, qui os aperire & dentes oſtendere figuras docuerit, vultusque mutationes variauerit; quo inuento plurimum acceſſit ornamenti vniuerſæ arti pingendi, fuerunt tamen qui dixerint ad ætatem vſque Polygnoti & Zeuxis & Timantis non fuiſſe inuentos colores plures quatuor.

Praxias Athenienſis Calamidis Agrigenti diſcipulus elaborauit Dianæ, Latonæ, Apollinis, Muſarum, Liberi patris, Thyadum, Solis occidentis ora in Delphis: quo mortuo reliqua Androſthenes & ipſe Athenienſis abſoluit diſcipulus Eucami: Nã Phryne; cuius inſigni amore captus erat Praxiteles, facta ſibi optione vtrũ mallet eligendi huiuſce vel ſtatuæ vel Satyri in tripodibus, hanc elegit, & in Theſpiis depoſuit. atq; cum multi artifices in omnibus ſe exercuerint pingendis aut fundẽdis aut excidẽdis, tamẽ nõ omnes in omnibus excelluerunt, ſed in quibusdã præcipuè. fuit enim Phidias exprimẽdis Diis, quam hominibus magis accommodatus. Nicias canibus, Praxiteles equis excelluit.

Praxiteles nulli propè omnium artificum qui ſua tempeſtate floruerunt, vel etiam poſteris ignotus, raptum Proſerpinę & Ebrietatem fecit æream, & Cererem ac Proſerpinam in primo vrbis ingreſſu è Phalero apud Athenienſes, & Satyrum præterea, quo maximè gloriabatur, in via quæ vocabatur Tripodes, in templo Liberi patris è lapide Pario, & Cupidinem ibidem non minoris admirationis. Harmodium præterea & Ariſtogitonem tyrannum occidentes, & duodecim Deos: Suadelam Latonamq. cum filiis ad Portam Nymphadas appellatam, & Dianam & Apollinem & Neptunum: aliam Latonam Argiuis: adoleſcentem lacertam arcu percuſſurum apud Athenienſes: Cererem & filiam & Iacchum facem præferentem apud Theſpienſes in Gnido Venerem è Pario lapide ſubridentem riſu ſimulato, vt ait Lucianus in Amoribus cum qua rem habuit Macereus Perintius, quod in Samo aiunt contigiſſe, vbi ea ſcripta ſunt etiam de Cliſopho Selymbriano ab Adæo Mitylenæo in libro de ſtatuariis. apud Anticyrenſes Dianam fecit dextera facẽ geſtantem cum pharetra pendente ex humero, cui canis a læua & ipſe æreus aſtabat. fecit & Phrynes ſtatuam ex auro ſuper columnam lapidis Pentelici vt ait Alcetas in ſecundo libro depoſitorum in Delphis. apud Eleos Mercurius eius opus fuit Bacchum infantem geſtans, apud quos fecit etiam communi opera cum Cleone Sicyonio Venerem ex ære mirabili artificio. fuit Cleon diſcipulus eius Antiphanis qui didicerat à Pericleto diſcipulo Polycleti Argiui. fecit Athenis ſignum Dianæ Brauroniæ, & conſultricis Deę ſimulacrum, & Thyadas & Caryatidas. & Mantineam Iunonem ſedentem in ſolio, cui Hebe & Minerua aſſiſtebant: apud Platæenſes Iunonem adultam, & Rheam ſaxũ faſciis inuolutum pro puero ad Saturnum deferentem: apud Platæenſes Iunonem è Pentelico lapide, vbi Callimachus aliam fecit: apud Theſpienſes Venerem pulcherrimam de Phryne inauratam: aliam Phrynen è marmore apud Athenienſes Bellonam fecit, Triptolemum, & bonam Fortunam, & Cupidinem marmoreum depromptum è Glycerio, quæ formoſiſſima fuit amica, non minùs quàm Phryne, aut Thais, aut Leontium, aut Hippe, aut quæuis nobilis amicarum.

Protogenes patria Caunius nobiliſſimus fuit pictor, qui cum multa eximia opera feciſſet, principatum tamen Ialyſo illi celebri tribuere ſolitus eſt, in quo nondum perfecto ſeptem annos Rhodi pingendo abſumpſit: & cani illi pulcherrimo anhelanti exprimenda ſpuma ex orę

manante diutius laborauit. expreſſit penicillo Marſyam victum & exanimum prope propter mœrorem & Niobem ſpectantem filiorum cedem quam ex ipſo vultu licebat cognoſcere prope ſtupidam factam. Tantæ fuit exiſtimationis, vt cum Demetrius vrbem Rhodon capere poſſet ex ea parte qua erat Ialyſus ignis opera, maluerit vrbi parcere, quam Ialyſum igni deuaſtare. pinxit Satyrum eximium incumbentem columnę cum coturnice columnæ inſidente viuæ prorſus ſimili: & Patalum Hemionida. Cydippem, Tlepolemum, Antigonum, matrem Ariſtotelis. fecit etiam ſigna ex ęre. pinxit & latores legum Athenienſibus.

Pythagoras Parius Gratias venuſtiſſimis faciebus pinxit apud Pergamenos, opus inſigne.

Pythagoras Rheginus primus omnium ære expreſſit venas, neruos, capillos, & alia complura, idque multo artificioſius totum fecit inuentum, quam fuerat ante ſuam ætatem qui fecit etiam præter cætera multa pancratiaſtarum ſimulacra, qui artem didicit à Clearcho Rhegino, qui ab Euchero Corinthio, qui à Syadra & Charta Spartanis.

Pythodorus Thebanus Iunonem fecit ex ære Coronæ Sirenas manu præferentem.

Rhœcus ac Theodorus Samii primi fuerunt qui plaſtices artis artificium in Samo inuenerunt. fecit & alia ſigna in Dianæ Epheſiæ templo, & fœminam quam Epheſii Noctem appellabant perobſcuram.

Scopas Parius Venerem popularem ex ære fecit in Elide capro inſidentem, & multa alia ſigna in variis locis, ſed præſertim in Ionia & Caria. fecit apud Athenienſes Amorem, Cupidinem, Appetentiam: apud Corinthios Herculem & Hecaten ſigna marmorea. fecit Venerem è marmore, quę noctu ridere videretur ob voluptates venereas, ac furta nocturna, & Phaethontem, & Veſtam ſedentem cum duabus miniſtris, & Thetidem cùm Achille ac Nymphis quæ inſiderent delphinis, Tritonibus, & Phorco. fecit Cnidiis Bacchum & Mineruam: Arcadibus Aeſculapium impuberem, & Hygieam è Pentelico marmore: & Platęenſibus marmoream Mineruam Pronaum.

Simonis pictoris Aeginetę opus fuit apud Eleos equus & aſſiſtens auriga, & labores Herculis.

Socrates Sophroniſci filius incidit apud Athenienſes è marmore in veſtibulo arcis Gratias & Mercurium. pinxit etiam Hygiam filiam Aeſculapii, & Aeglen Panacea quoque & Iaſo & piger ſpartum torquens, quod aſinus rodebat erant eius picturæ.

Strõgylio parum erat aptus exprimendis in marmore humanis corporibus, cum boues & equos optimè exprimeret. ſolam Dianam ſoſpitam fecit Athenis tolerabilem.

Tauriſcus non ignobilis pictor præter alia egregia pinxit diſcobulum, in quo & muſculi in dorſo & vis brachii, & omnis habitus corporis totis viribus in altum iacere conantis mirificè apparebat: & Paniſcum, & Blytemneſtram, & polynicem, repetentem regnum, & Capaneum.

Tectæus & Angiliò magiſtri Callonis, ac Sicilidis & Dipœni diſcipuli, ſimulachrum fecerunt marmoreum eximium in Delo Apollinis Delii.

Teletas & Ariſton communi opera fecerunt apud Eleos æreum Iouis coloſſum duodeuiginti pedum, opus eximium creditum.

Theocoſmus ciuis Athenienſis Iouem fecit adiutore Phidia è marmore, cuius capiti Horæ & Parcæ inſidebant cuius os ex auro, & ebore conſtabat. reliqua è gypſo & fictili materia.

Theodorus Samius mirabilis fuit in arte ſua, ſiquidem ferrum fundere ac ſigna facere ex eo primus inuenit. non tamen multos æmulos habuit propter difficultatem metalli, quod non potuit ſequentibus temporibus in ſtatuas commodè fundi, quare neceſſe fuit ab illo fuiſſe aliquo ignoto medicamento purificatum.

Theopropus Aegineta Taurum ex ære in ſignum fecit Corcyręis.

Thraſymedes Parius Arignoti filius Aeſculapium inſignem fecit ex auro & ebore ſedentem, tenentemque ſcipionem, qui altera manu caput premeret draconis, cane ad pedes decumbente.

Thimeneus Muſęum pinxit penicillo in arce Athenarum, qui Boreæ dono volare apparebat: & palæſtritem, & puerum hydrias portantem.

Thylatus & Oretus & eorũ filij apud Eleos ſignum illud Iouis fecerunt, quod fuit poſtea in Olympiam deportatum.

Thymilus Amorem fecit Libero patri aſſiſtentem apud Athenienſes è marmore candido in via Tripodibus, & Satyrum puerum poculum porrigentem.

Timanthes Iphigeniam altari aſtantem pinxit, multoſque męſtos circa illam; ſed omnes reliquos mœrore ſuperare Menelaus patruus videbatur. Cùm verò patris dolorem ſe non poſ-

& penicillo exprimere arbitraretur eximius artifex, quod iam quidquid poſſet in patruo expreſſiſſet, velamento veſtis paternum os occultauit. Pinxit idem Polyphemum cum Satyris in parua tabula, & iudicium armorum in Aiace, qua tabula iudicatus eſt ſuperaſſe Parrhaſium Sami. fecit Cyclopem dormientem, & ad oſtentandam magnitudinem Satyros qui thyrſo eius pollicem metirentur.

Timocles & Timarchidas Athenienſes fecerunt Aeſculapium marmoreum imberbem Eleteæ.

Timomachus Byzantius eximius pictor præter Arionem à delphinis vectum citharam pulſantem, fecit Aiacem & Medeam & Oreſtem & Iphigeniam in Tauris, quę vultu mœſto ac pudibundo æſtuans aræ veſtes componeret vt caderet decorè. fecit & Gorgonem, in qua ars præcipuè enituit. fecit & Athenienſes ſedentes & alios concionantes. & præſtantiſſimum opus fuit Gorgon.

Tiſagoras conſcius artificii Theodori Samii, vt apparuit, fecit apud Delphos è ferro Herculem pugnantem cum hydra & alia ſigna ferrea multa laudabilia, quamuis ars eſſet difficilima, fecit Pergami alterum caput ferreum leonis, alterum apri.

Xenophon & Eubii Thebanorum opus fuit Hercules Promachus è candido lapide apud Bœotos.

Xenophilus Aeſculapium fecit apud Argiuos è candido lapide, cui Strato adiunxit bonam valetudinem, & Neptunum apud Anticyrenſes, ea forma vt manu femori admota altero, pede ſupra Delphinum aſcenderet, altera geſtaret tridentem.

Xenophon Athenienſis Fortunæ ſignum fecit ferentis Plutum, quod opus cùm imperfectum relinquens deceſſiſſet, Calliſthonicus Thebanus ciuis os & manus, & quędam alia ſuffecit.

Zeuxis Heracleota pictor clariſſimus tam amplas diuitias per ſuam artem ſibi comparauit, vt auſus ſit veſtem aureis literis nomen ſuũ continentem geſtare ad ludos Olympicos, huiuſce mirum opus fuit Penelopes pictura, quam ita pinxit, vt pręter eximiam pulchritudinem, ſtudium etiam continentiæ & pudicitię, atque omnes mores qui in honeſtiſſima matrona eſſe ſolent, referrentur in ea pictura, & quaſi elucerent, pinxit Marſyam ligatum, & vuas, ad quas aues aduolabant cum puero illas geſtante. fecit Agrigentinis Herculem vtraque manu angues ſuffocantem præſentibus Amphitryone & Alcmena, in qua pictura metus quidam exprimebatur parentum. Pinxit Iouem in throno cũ eximia quadam maieſtate Diis cæteris aſſiſtentibus: & opus Helenam vocatum, quod è quinque præſtantiſſimis virginibus delectis Crotoniatarum confecit, obſeruatis partibus, quæ viſæ ſunt præſtantiores in ſingulis. Pinxit Atalantam & Pana paſtorum Deum, quem largitus eſt poſtmodum Archelao. nam poſt partas inſignes opes, quia cenſeret, ſua opera condigno precio emi non poſſe, cepit ea elargiri, pinxit Athenis in templo Veneris pulcherrimum Cupidinem roſis coronatum, & egregium Centaurum. Et ne memorandis artificibus aut illorum operibus tempus abſumam quæ poſſent magnum volumen implere, multi alii pictores & ſtatuarii fuerunt præter prædictos, inter quos celebres erant:

Alypus Corcyręus, Andreas Argiuus, Andreas Denedius, Antiphilus Naxius, Antiphilus Corinthius, Aſterion Athenienſis: Callicles Megarenſis, Calynthus Crotoniata, Cantharus Sicyonius, Chœrilus Olynthius, Chryſothemis Cyprius, Cleœta Smyrneus, Cleon Arcadius, Dędalus Corinthius, Dætondas Cephalenius, Daippus Megarenſis, Dontas Lacedæmonius, Dionyſiocles Mileſius: Eutelidas Argiuus, Eutychus Chius: Glaucias Aegineta, Gratianus Spartanus: Hermocrates Samius, Hippias Eleus: Lyſippus Chius, Lyſus Macedo: Megacles Meſſenius, Micon Syracuſanus: Naucydes Smyrnæus, Nicodemus Aegineta, Nicodemus Zacynthius: Olympus Cous: Pantias Chius, Patrocles Crotoniata, Patrocles Sicyonius, Philotimus Aegineta, Polychus Aegineta, Polycles Athenienſis, Polydamas Scotuſſenſis, Protheus Arcas, Ptolichus Aegineta, Ptolichus Corcyreus, Pyrilampes Meſſenius, Pyrilampes Sicyonius: Silanion Athenienſis, Soidas Naupactius, Somis Abderita, Stadieus Athenieñſis, Sthenis Olynthius, Stomius Megarenſis: Theocles Crotoniata, Theocoſmus Liparenſis, Theomneſtus Sardianus, Tiſander Macedo. Habuit filium Dędalus Iapygem, à quo dicta eſt Iapygia: & vrbs Lycię vocata eſt Dædala, è Dædalo ibi poſtea ſepulto. primus fuit Dædalus qui alciam, perpendiculum, & glutinum lithocollam, ac terebram inuenit, atque cùm Calus eius diſcipulus rotam figulinam prior excogitaſſet & ſerram ad aſperitatem malæ ſerpentinæ, quæ paruum lapidem corroſiſſet & ferrum, inuidens Dædalus, ne gloriam magiſtri ſuffocaret, eum per dolum interemit. Sed ſatis de his artificibus, nunc ad ea quæ fabuloſè

Digitized by Google

de Dædalo dicta ſunt, accedamus, illa perquirentes.

HAEC ferè illa ſunt omnia: quę de Dædalo celebrata ſunt, quorum ſententiam nunc perquiramus. Quod artifex ingenioſus fuerit Dædalus, ſororiſque filium Attalum vel Telen vel Calum, qui figuli rotam & ſerram ad imitationem dentium ſerpentis, quæ paruulam tabellam corroſerat, intuit, interemerit, ea de cauſa ſolum verterit, & in Cretam profugerit, vbi familiaris Minois & Paſiphæs factus ſit, hiſtoricè quidem, at non fabuloſè narratum eſt. Quòd etiam Paſiphæ cum Tauro congreſſa ſit illud hiſtoricè dictum eſt, vt explicauimus. atq. cùm adulterii non ſolum conſcius, ſed etiam adiutor Dędalus fuiſſet, quod fuit à Minoe in vincula coniectus vna cum filio Icaro. Hi carceribus recluſis paruas nauiculas nacti cum nonnullis, qui odio habebant nimis ſeueram Minois adminiſtrationem, velis in ventos explicatis, remorumq. vtrinque validè impellentium beneficio, fugam arripuerunt. Dędaluſque in Siciliam peruenit, at Icarus ob impetitiam naucleri in ſcopulum impegit, & naufragium fecit, ac periit. Dictus eſt autem Dædalus alas excogitaſſę, qui cum illum claſſis Minois inſequeretur, ipſe primus velificationem inuenit, ac ventum ſecundum in puppim nactus Minois claſſem anteuertit, quæ remis tantum vtebatur vt ait Pauſanias in Bœoticis. Arbitrati ſunt nonnulli præterea dictam fuiſſe Paſiphaen in amorem tauri incidiſſe quia cum ex Dædalo de tauro inter aſtra collocato, deque vniuerſa re aſtronomica audiuiſſet, in aſtronomiæ amorem inciderit, vt ait Lucianus in dialogo de Aſtrologia. Cur verò Minos poſtea illum inſecutus ſit, aliā afferunt rationem. Atque hæc quidem hiſtoricè à diuerſis ſcriptoribus de Dędalo memorantur. Nunc quod ad mores pertinet, conſideremus. Omnium malorum, omniumque calamitatum ſanè fundamentum eſt iniuſtitia. nam quia Calum Dędalus è turri per inuidiam pręcipitauit, in multos labores & ipſe incidit, qui neque regiam quidem amicitiam firmam eſſe aut tutam ſceleratis hominibus expertus eſt. Quæ poteſt enim eſſe ingenii præſtantia, quæ non miſerrima ſit, cum fuerit cum improbitate & turpitudine coniuncta? cùm igitur ad ſumma contenderet Dædalus, ſummorumque hominum amicitias expeteret. illud ipſe expertus eſt, quod filio perſuadere conabatur; mediocritatem tutiùs exoptari: cùm ſummæ cuiuſque fortunæ vel ſumma ſceleta, vel ſummæ calamitates ſoleant eſſe coniunctę. Hæc ipſa ratio efficit cùm in Siciliam volaturus alas Icaro accommodaret, vt illum admonuerit media ſemper eſſe expetenda: quare inter volandum etiam neque nimis Solem eſſe accedendum ob ingentem calorem, neque nimis ad mare; ne fierent alæ, quam oporteret, ob quam grauiores, aut ob frigus duriores. Sic Igitur eum monet apud Ouidium libr. 2. de arte:

Me pennis ſectare datis: ego praeuius ibo.
Sic tibi cura ſequi: me duce tutus eris.
Nam ſiue æthereas vicino Sole per auras
Ibimus, impatiens cera caloris erit.
Siue humiles propiore freto iactabimus alas,
Mobilis æquoreis penna madeſcet aquis.
Inter vtrunque vola: ventos quoque nate caueto.
Quaque vocant aura vela ſecunda dato.

Quæ præcepta ſiquis diligentiùs conſideret, ſanè parum pertinent ad nauigationem; ad plurimum ad inſtitutionem humanę vitæ, ſiquidem multo grauior eſt fortunatorum caſus, quam eorum qui diu infœliciter egerunt, omniſque fœlicitatis moleſta eſt iactura illis quibus aduerſa fortuna ſpirare cœperit. Neque alia de cauſa hęc celebrata ſunt à poetis, niſi vt demonſtrarent diuitiarum & rerum omnium excellentiam nemini eſſe tutam: optimamque eſſe mediocritatem, quæ neque inuidiam ſecum trahat plurimorum, neque tamen contemnatur quod patitur infima hominum conditio. Atque Lucianus in aſtrologia iuuentutis calorem & inſcitiam per hęc demonſtrari aſſerit, cum non illa diſquirantur, ab illa ætate, quæ conueniant, ſed vel ad cœlum animo tollatur ab arte aberrans, & à iudicio recto pręceps in mare decidit. At nunc de Pelope dicatur.

De Pelope. CAP. XVII.

PELOPS ille, cuius humerum Ceres comedit, Taygetes & Tantali filius fuiſſe dicitur, vt teſtatur Euripides in Oreſte vbi loquitur de Tantalo:

ὗτος φυτεύει πέλοπα, τοῦδ' ἀτρεὺς ἔφυ.
Ab hoc Pelops eſt editus Atrei pater.

Pelopem alii patria fuiſſe Lydum, alii Paphlagonium memorant, verum quæcunque patria illi fuit, huiuſmodi de illo res narrantur. OEnomaus Rex Elidis ac Piſæ, cum percepiſſet ex oraculo futurum eſſe, vt à genero interficeretur, filiamque haberet eximiæ pulchritudinis ex Eurythoe Hippodamiam omnibus artibus conatus eſt homines ab eius coniugio deterrere. Atque currule certamen propoſuit Hippodamiæ petentibus procis, ea lege: vt qui victus

fuiſſet

fuiſſet, trucidaretur: qui verò victor extitiſſet, Hippodamię matrimonium obtineret. Marmacem primum procorum per capitis periculum veniſſe ad petendam Hippodamiam memorant, ad cuius tumulum mactatæ ſunt Parthenia & Eripha vocatę equæ, & humatæ, OEnomai iuſſu. ac poſt illum hos ordine fuiſſe ab OEnomao cæſos procos: Alcethoam, Euryalum. Eurymachum, Crotalum, Acritam, Porthaonem, Capetem, Lycurgum, Chalcodontem, Laſium, Tricolonum, Ariſtomachum, Priantem, Cronium, Aeolium, & poſtremum Eurythrum: quibus omnibus victor Pelops quotannis poſtea, quamdiu regnauit, parentare conſueuit. Alii tamen illud factum fuiſſe à patre maluerunt, qui filiam amaret, quem nemini volebat concedere, quare illa de oraculo dicitur finxiſſe. Fama eſt OEnomaum quoties curule certamen, procis filiæ proponeret. Areo Ioui rem diuinam facere conſueuiſſe. Amabatur eadem à Myrtilo Mercurii & Cleobules filio; vel, vt alii voluerunt, Phaethuſę, vt alii, Manthus: qui auriga erat patris ipſius Hippodamiæ. Inter cæteros igitur procos & Myrtilus erat poſt cædes tredecim aliorum; quorum hæc nomina ſcripta ſunt ab Epimenide: Merminus, Hippoſtratus, Aeolopeus, Piras, Acarnan, Hippomedon, Alcathous, Chalcon, Laſius, Scopelus, Lycurgus, Acrocomus, Crocalus, Eurymachus, Euryalus: cùm à cæteris quibuſdam ex his ſubtractis Aeolus & Tricoronus fuerint ſubrogati, neque ſimplex ſit de his opinio, quòd alii Ariſtomachum, & Hippothoum, Eurylochũ, Automedontem, Pelagontem, Cyriaruntem, Pelopem, Opuntium nominarunt. erat autem ex illorum craneis Marti templum extructurus. Cecidit in illis certaminibus etiam Cranon, in cuius honorem Theſſali vrbem Ephyram priùs nominatam mox Cranonem appellarunt, vt ait Nicephorus. Cum forma præſtantem Pelopem Hippodamia vidiſſet, in eius amorem incidit, atque clam egit cum Myrtilo vt victoriam aduerſus patrem Pelopi concederet. Tum Myrtilus clauos modiolis rotarum non immiſit, quare fecit vt OEnomaus à Pelope vinceretur, ac cæderetur labentibus rotis. Alii dicunt OEnomaum ſuperatum fuiſſe à Pelope, quia Myrtilus cereos clauos modiolis infixerit. Concedebat enim OEnomaus procis vt Hippodamiam in ſuis curribus haberent, atque curſus initium à fluuio Clade, finem Iſthmum Corinthiacum eſſe voluit: ipſeque cum haſta a tergo currens in curru ſequebatur, qui ab equis velociſſimis Pſilla & Harpinna trahebatur. ſic igitur comprehenſos procos ipſe OEnomaus haſta à tergo transfigebat. Tunc itaq. dolis Myrtili victus à Pelope Oenomaus, cùm moreretur, imprecatus eſt Myrtilo vt à Pelope occideretur, quod etiam poſtea contigit. Nam cum Pelops aſportaret Hippodamiam, eaque ſitim pateretur in itinere, ſeceſſit parumper de via Pelops ad aquam hauriendam: hanc primam ſatis aptam occaſionem ratus Myrtylus abſente Pelope Hippodamiam vitiare conatus eſt. Tunc Hyppodamia reuerſo Pelopi Myrtilum accuſauit, quem Pelops apud Gerǫſtum promontorium in mare detruſit, quod mare ab eo poſtea Myrtoum dictum fuit, vt ſignificauit Euripides in Oreſte. at Iſtrus lib. 12. rerum Atticarum virum bellicoſum fuiſſe Myrtilum ſcripſit, qui ob promiſſam ſibi, & poſtea non conceſſam Hippodamiam, cum Pelope certauerit, à quo tamen victus fuerit. Poſt Myrtili cædem à Vulcano expiatum fuiſſe memorant ipſum Pelopem, qui cùm ad mare acceſſiſſet, Piſamq; OEnomai regiam & Apiam Pelaſgiam dictam accepiſſet, Peloponneſum, hoc eſt Pelopis inſulam nominauit, quamuis ſit peninſula. Fabulantur pręterea Pelopen, vt coctus fuit, à Neptuno fuiſſe amatum. vt in his ſignificauit Pindarus:

τῦ γαιήοχος ἐράσατο ποσειδῶν
ἐπείνιν καθαρῶ λέβητος, ἐξῆκε κλωθὼ
ἐλέφαντι φαίδιμον ὦμον κεκαδμένον.
Quem terram amplexus amauit Neptunus
Vt ipſum è puro lebete exemit Clotho,
Ebore clarum humerum condecoratum.

Scripſit Pauſ. in prioribus Eliacis, non duos tantum, ſed quatuor fuiſſe equos OEnomai. Memorię prodidit Xanthus in rebus Lydiæ, & Herodotus in iis quę ſcripſit de Perſeo & Andromeda quatuor illos OEnomai equos Pſillã Harpinnam, Ocyon, Aoratum fuiſſe nominatos: ac promiſſum fuiſſe Myrtilo doli præmiũ iureiurando à Pelope, vt prima nocte Myrtilus eſſet cum Hippodamia; quod poteſta cum ille repoſceret, fertur è naui in mare à Pelope deiectus, veluti teſtatur etiam Pauſan. in Arcadicis. Cum eius corpus æſtu maris eiectum ad Pheneatas applicuiſſet, ſepultum fuit honorificè, & annua ſacrificia illi inſtituta: quamuis Myrteo mari non à Myrtilo, ſed à Myrtone puella ibi ſubmerſa nomen inditum fuiſſe teſtatur Duris Samius. Memorię proditum eſt à Theſeo in rebus Corinthiacis & à Pauſ. in iiſdem, currum Pelopis depoſitum fuiſſe apud Corinthios in templo Anactorum, qui penderet de tholo, cũ Pelops tam cultus ſit præcipuo honore pre cæteris

teris heroibus apud Eleos, quam Iupiter præ diis cæteris. Dicitur Pelops filios habuiſſe Cleonem, à qua vrbs dicta eſt. Letreum, Alcathoum, Lyſidicen, Plyſtheuem ac Thyeſtem. Alii dixerunt Pittheum & Chryſippum & Diãtem & Hippalemum fuiſſe filios. Sed è quibus mulieribus non conſtat: & Argæum quendam at non eum quidam, qui ab Hercule primus combuſtus, dedit in manus conſuetudinem ad poſteros comburendorum cadauerum: & Corinthum, à quo vrbs Ephyre inſtaurata ſit, quamuis alii Ioui, alii Oreſti, alii aliis Corinthiis id attribuunt. Quòd verò Neptunus Pelopem amauerit vbi exemptus fuiſſet è lebere, nonnulli referunt ad hiſtoriam, dicuntque illud dictum idcirco fuiſſe, quia Pelops antequam ad ad incrementum naturalis caloris perueniſſet, naturaque ſuperuacaneos humores concoqueret, fuiſſet valetudinarius. at cum veniſſet ad pubertatem, dictus eſt amatus fuiſſe à Neptuno: cuius filii & amici viri bellicoſi ac ſtrenui homines fuerunt. Neque hoc diſſentit ſanè à phyſica ratione, quando ſcriptum eſt ab Ariſt. in hiſtoriis animalium, multos ad pubertatem vſque fuiſſe valetudinarios, qui emiſſo ſemine ſani facti ſunt, aut contra. Pelopem ſepultum fuiſſe Letrinæ, quæ ciuitas fuit Elidis vti ſcripſit Iſacius: atque Troia omninò capi non poterat, vt prædixit oraculum, antequam Neoptolemus Achillis filius, & os Pelopis, & arcus Herculis, quem habebat Philoctetes, huc portaretur. Illud os vbi in Græciam poſt captum Ilium reportaretur ad Eubœam naufragio facto periit, quod multos poſt annos captum fuit à quodam piſcatore, qui admiratus magnitudinem conſuluit oraculum cuius eſſet cognitum os Pelopis in littore humauit. atque poſt iuſſis Eleis ad ſedandam peſtilentiam illud requirere cùm attuliſſent multa munera, publicè illud acceperunt. Neque plura ferè his de Pelope memoriæ prodita ſunt.

SED cur hęc de Pelope & Hippodamia, quæ non diſſentiunt ab hiſtorica narratione, recepta ſunt à poetis, & celebrata? Quia nihil aliud eſt humana vita niſi ſimilis huic certamini contentio: quippe cùm pericula, calamitateſque ſint ſubeundæ, & fortiter cum voluptatibus pugnandum, à quibus ſi vincamur, in perniciem prorſus ducimur: at ſi victores ipſi extiterimus, viri fortes & cõſtãtes habebimus, fortitudinemque tanquã Hippodamiã ſemper cõtubernalẽ hebebimus per vniuerſam vitã: cùm in naturã propè vertatur conſuetudo quod autẽ pronum ſit ac velox ingenium ſiue natura mortalium ad voluptates, teſtantur ipſa equorum nomina: cùm Harpinna rapacem ſignificet, Ocys & Pſilla veloces ſint, Aoratus autem videri non poſſit. cùm igitur vellent oſtendere plenam contentionis, plenam miſeriarum, plenam periculorum vitam eſſe mortalium, ſemper voluptatibus iniunxerunt pericula, cum omnes denique calamitoſę exiſtant. Atque vt nos ab illis retraherent, & vt viri boni efficeremur pro viribus, demonſtrarunt quæ ſupplicia proponantur iis qui victi fuerint à voluptatibus. Hæc vna cauſa extitit, cur hæc memoriæ prodita ſunt, & à poetis celebrata. At nunc de Perſeo dicamus.

De Perſeo. CAP. XVIII.

PERSIMILIS OEnomai fuit cauſa, quæ Acriſium Danaes patrem & auum Perſei compulit, vt nemini filiam in matrimonium concederet: quippe is reſponſum acceperat futurum eſſe vt à nepote. qui naſceretur è filio Danae, occideretur: fuit enim Danae Perſei mater Acriſii Arginorum regis & Eurydices & Eurotei, vel, vt aliis magis placuit, Lacedæmonis filia, quæ cùm nata eſſet, Acriſius adiuit oraculũ, vt an marem aliquẽ filium poſtea habiturus eſſet, ſciſcitaretur. Tum reſpondit oraculum, nullum quidem marem habiturum, ſed fore vt naſceretur nepos è filia, à quo ipſe occidatur; vt ſcripſit Pherecydes in lib. 1. & 12. hiſt. tum iſte domum reuerſus aheneum thalamum in aula domeſtica ſubterraneum extruxit, vt ait Soph. in Antigone, in quem Danaen cum nutrice incluſit, cuſtodiaſque adhibuit, ne filius vllus ex ea naſceretur, vt ſcripſit Pauſanias in Corinthiacis, & Horat. lib. 3. Carminum:

Incluſam Danaen turris ahenea
Robuſtaq́; fores, & vigilum canum
Triſtes excubiæ munierant ſatis
Nocturnis ab adulteris:
Si non Acriſium virginis abditæ
Cuſtodem pauidum Iupiter, & Venus
Riſiſſent. fore enim tutum iter & patens
Conuerſo in precium Deo.
Aurum per medios ire ſatellites
Et perrumpere amat ſaxa potentius
Ictu fulmineo.

Huius igitur inamorem cum Iupiter incidiſſet, auro ſimilis dicitur è tholo defluxiſſe quod cum illa in ſinum cepiſſet, Iupiter quis eſſet ſe patefecit, ac illam compreſſit, ex quo natus eſt Perſeus. Fuerunt qui dixerunt Danaen

præ-

Digitized by Google

prægnantem à patre fuiſſe cognitam ſed expectatam vt pareret: alii clam peperiſſe maluerūt, & puerum triennium abſoluiſſe, prius quam Acriſius id preſentiret tum ad Haram Hercei Iouis Danaen à patre fuiſſe adductam, & interrogatam ex quo peperiſſet: cumque illa è Ioue diceret, minimè creditam cæſa prius nutrice in arcam ligneam incluſam fuiſſe, & in mare deiectam, vt teſtatur Apoll. lib. 4. Argonaut.

οἷα δὴ καὶ Δανάη πόντῳ ἔνι πήματ' ἀνέτλη
πατρὸς ἀτασθαλίῃσι.

Qualia vel Danaen patris dementia ponto
Ferre coegit.

Deinde cum ad inſulam Seriphum arca applicuiſſet, quæ vna eſt è Cycladibus vbi Polydectes Androthoes & Periſthenes eius qui fuit Damaſtoris, qui Nauplii, qui Neptuni, filius imperabat: vel, vt alii maluerunt. Neptuni filius & Cerebiæ, vel Amæmones, à Dictye fratre Regis, qui ibi forte piſcabatur, hæc arca rete extrahitur, quem Danae rogauit vt arcam aperiret: quam cum ille recluſiſſet, didiciſſetque quinam eſſent, domum deduxit, & vt affinitate coniunctos, apud ſe perhumaniter habuit, vt ait Strabo libr. 10. Sequentibus poſtea temporibus Polydectes vim Danae inferre conatus eſt, quod cum ob Perſeum non poſſet, finxit ſe velle dotem in nuptias Hippodamiæ OEnomai filiæ parare, munuſque Perſeo impoſuit vt ad ſe Meduſæ caput, quod Hippodamiæ largiretur, afferret. Ille igitur acceptis iis, de quibus dictum eſt in Meduſa, eo contendit. Fama eſt Stheno & Euryalen Meduſæ ſorores homicidam inſectantes ad Argium perueniſſe, collem ita dictum ab occultato Argo; quæ vbi ſperarent ſe illum eſſe comprehenſuras, ob ingentem lætitiam inſignem mugitum ediderunt, vnde locus & vrbs vocata eſt Mycera. Fama eſt Acriſium deinde, vt ait idem Pherecydes; nulla diligentia fati neceſſitatem, & oraculi reſponſum, deuitare potuiſſe: quippe cum relato in Seriphum capite Meduſæ, Polydectes, omneſque eius in ſaxa fuerint conuerſi, ac Perſeus relicto Dictye, qui in Seripho imperaret: cum magna Cyclopum manu & Danae, & Andromeda ad Argiuorum ciuitatem contendit. Nam fama eſt Andromedam filiam fuiſſe Cephei & Caſſiopes: quæ à Nereidibus ſcopulo fuit alligata, vt à ceto voraretur, quia Caſſiope illarum iram in ſe concitauerat: cum filiam vel Nereidas forma antecellere gloriaretur. Hæc igitur oſtenſo capite Meduſæ ac virtute Perſei iter illuc facientis liberata fuit, quem etiam poſtea ſecuta eſt, vt ait Creſias in Perſeide. cùm Perſeus igitur Argos veniſſet, non inuenit Acriſium quoniam ob timorem Lariſſam, quæ Pelaſgorum fuit ciuitas, confugerat. Relicta igitur ibi Danae apud matrem Eurydicen, cum Cyclopibus, & Andromeda, ipſe Lariſſam contendit, vbi recognouit Acriſium, illiqúe perſuaſit vt Agros ſecum rediret. Verùm antequam Lariſſa diſcederent, certamen celebrari contigit in illa ciuitate, ad quod certamen & ipſe Perſeus deſcendit atque diſcum capiens illum emittere incepit. nondum enim inuentum fuerat pẽtathlum, ſed ſingula certamina ſeorſum abſoluebant. Diſcus igitur in pedem Acriſii reuolutus illum vulneraſſe dicitur, ex quo vulnere interiit, cuius ſepulcrum ante portas ciuitatis Perſeus & Lariſſæi magnificè extruxerunt. Pauſ. tamen in Corinthiacis non à diſco connoluto, ſed impetu illius iacti ad amnem Peneum percuſſum fuiſſe Acriſium ſcribit, cum Perſeus iuuenti à ſediſci gloria elatus artẽ in conuentu hominum oſtenderet. Theſeus in rebus Corinthiacis memoriæ prodidit Perſeum Argos reuerſum cùm parricidium magnæ ſibi infamiæ duceret eſſe, petiiſſe à Prœto vt regnum commutaret, qua re impetrata vrbem condidit, quam Mycenas nominauit ab inuẽto capulo enſis in excauandis fundamentis, cum Mycetem capulum inquilini vocarent. quod tamen à fungo ibi repentè nato accidiſſe quidam maluerunt, alii ab Inachi filia Mycene. Duxit Andromedam ex India, vt ait Herod. in Polymnia, è qua cepit filium Perſeum, quem apud auum reliquit, quia nullum is marem filium habebat fuit eius filia Erythra etiam, à qua mare Erythræum vocatum eſt, quam habuit antequam Tarſum Ciliciæ vrbem conderet, quam tamen quidam à Sardanapalo fuiſſe extructam maluerunt. Suſcepit etiam Gorgophonem filiam, vt ait in Corinth. Pauſ. quæ prima fuit omnium mulierum, quæ ad ſecundas nuptias tranſierit cum mortuo Periere Aeoli filio OEbalo nupſerit, cum eſſet prius mos fœminarum mortuo primo viro vt à ſecundis nuptiis abſtinerent. Alcæus præterea & Electryon & Sthenelus fuiſſe filii Perſei memorantur ex Andromeda, vt ſcripſit Herodotus in hiſtoriis, quibus Meſtorem etiam addidit, alii præterea his filium tribuerunt illum Erythrum, qui imperauit mari Erythræo, & in illis regionibus ſepultus nomen dedit mari, vt teſtatus eſt Arianus lib. 8. rerum geſtarum ab Alexandro. Hæc ſunt quæ memoriæ prodita fuerunt de Perſeo, præter illa quæ dicta fuerunt ſuperius. Sepultus fuit Perſeus in via, qua Mycenis Argis iter fuit ad Iquum, cui honores

Digitized by Google

honores diuini vt Heroi ſunt habiti.

NVNC quid iſta ſignificent, perquiramus. Quod Danae incluſa ita fuerit, & Iupiter in aurum verſus illam vitiarit, nihil aliud ſignificat, quam largitionibus cuncta patere & ab auaritia nihil eſſe tutum. Quod his carminibus ſignificauit Paulus Silentiarius:

χρύσεος ἀψαύστοιο διέτμαγεν ἅμμα κορείας
ζεὺς, διαδὺς Δανάας χαλκελάτους θαλάμους
φαμὶ λέγειν τὸν μῦθον ἐγὼ τάδε χάλκεα νικᾷ
δάπεδα, καὶ δεσμοὺς χρυσὸς ὁ πανδαμάτωρ.
χρυσὸς ὅλους ῥυτῆρας ὅλας κληῖδας ἐλέγχει.
χρυσὸς ἐπιγνάμπτει τὰς σοβαροβλεφάρους.
καὶ Δανάας ἐλύγωσεν ὅδε φρένας μή τις ἐραστὰς
λισσέσθω παφίαν ἀργύριον παρέχων.

Aureus in cacas penetrauit denique rimas,
Et Danaes duros Iupiter in Thalamos.
Fabula ſic inquit me iudice, ferrea clauſtra
Aurum perrumpit, duraq; vincla domat.
Aurum omnes vectes infregit, & arguit artem
Clauis, & inflexit torua ſupercilia.
Sic Danae deuicta fuit non vllus amator
Aurum cui fuerit, ſupplicet hinc Veneri.

Nulla fuit enim ætas, vbi diuitię in cognitionem hominum irrepſerunt, in qua non maxima auri maieſtas fuerit, cui & honeſtatis leges oẽs, & omnia humanitatis iura, & Dei religio ſæpius ſeruire coacta eſt: cùm infinitus ſit numerus eorum qui magis aurum, quam verum Deum colant, curent, ament, venerentur re ipſa quamuis verbo ſecus profiteantur, & in ampliſſimis ciuitatibus præſertim, vbi magis regnat auarititia, ambitio, & omnis immoderata licentia quod expoſita fuerit in arca, ad hiſtoriam ſpectat. quod Perſeus illa egerit, quæ de ipſo ſuperius dicta ſunt, id totum fabuloſum: eſt enim Perſeus ratio animæ noſtræ & prudentia. Atqui Meduſa cum eſſet vel meretrix, vel naturalis libido & voluptas, quæ homines in ſaxa conuerteret: hæc cæditur à Perſeo, & caput eius Palladi datur, quod affligitur clypeo: nihil hoc aliud ſignificat, quam vim eandem eſſe ſapientiæ, & libidinis, neque minus eſſe voluptatis in rebus præclaris, quam in libidine: ſed ad hanc cognitionem tanquam lena vtimur ratione, quare Perſeus ablatum Meduſæ caput illud Palladi aſportauit. at de Meduſa diligentius alibi explicatum eſt. Ille impedimento fuit Polydectæ, quoniam ratio non ſolum aduerſus voluptatem inſurgit, ſed etiam aliis pro viribus opitulatur. Neque enim vir bonus eſt ſolum plane, aut iuſtus, qui nihil ipſe iniquum faciat, ſed etiam qui pro viribus aliis eſt impedimento, ne quid faciant iniquum. Hic fingitur Deorum ope Gorgonum impetum euaſiſſe, Meduſamque obtruncaſſe, quam neque intueri quidem vlli licebat: quia omnis humana prudentia per ſe debilis eſt ſine Dei auxilio; ſine quo voluptatum illecebras effingere non ſatis poſſumus. eſt enim & hoc ipſum, eſſe virum bonum, Dei munus. Alii dixerunt Perſeum Iouis filium Gorgonem interemiſſe, quare ad cœlum ſublimis poſtea euolauerit, hiſtoricè eſſe intelligendum, cùm is tyrannum Cretę, vel (vt alii maluerunt) Arcadiæ, vt vero alii, Athenarum patriæ ſuæ interfecerit ex quo facinore fuit laudibus, vt aiunt, ad cœlum elatus, vel quod magis rationi conuenit, lętitiæ rerum è ſententia geſtarum. Alii animæ immortalitatem per hæc ſignificari intelligunt, cum illa faciat generationem & corruptionem per motum aſſiduum, at ipſa victrix, tamen rerum inferorum terreſtri hoc pondere ſoluta in cœlum denique euolet. Neque licet tutò cuipiam voluptates intueri, quoniam ſi quis illegitimis voluptatibus, conſiderandis diutius immoretur, haud difficile eſt illum irretitum ab iis captiuũ trahi. Chares tamen Mitylenæus libro ſecundo hiſtoriarum Danaen ſcripſit non à Ioue, ſed à Prœto patruo fuiſſe compreſſam; è quo natus eſt Perſeus: poſtea Pilumno Apulorum Regi nupſiſſe, cui Daunum peperit. Verum quia nihil hæc pertinent ad vitę inſtitutionem, in præſenti prætermittantur.

Finis Libri Septimi.

NATA-

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIÆ.

LIBER OCTAVVS.

Quàm ſapienter Deorum multitudo antiquorum ad vnum Deum referatur.

ADMIRABILIS profectò fuit, ac propè diuina maiorum noſtrorum ſapientia, ornatiſſime Campeggi, qui primi religionem & Deorum immortaliũ metum inter homines introduxerunt; non ſolum quia nulla ciuitas, nullus hominum cœtus, nulla domus ſine religione diutius poteſt conſiſtere: ſed etiam quia per hanc multiplicem fabularum varietatem nullam mundi partem, nullumque locum eſſe demonſtrarunt, qui diuina Deorum præſentia vacare poſſit. Nam quanquam Chriſtianæ veritatis participes eſſe non potuerunt, quia nondum ſummum veritatis lumen Chriſtus veræ religionis præcepta tradiderat, tamen pro ſuis viribus, & quantum acie humani ingenii proſpicere potuerunt, demonſtrare conabantur neminem clam vllum facinus vel turpe vel honorificum ſuſcipere poſſe, quod non continuò a Diis obſeruaretur. Atque hos res humanas curare demonſtrabant, cum ritus ſacrorum, & ceremonias, & preces, & proprium ſingulorum cultum, vel ad placandos, vel ad aliquid petendum, inſtituiſſent. Illud enim fuit eorum qui fabulas excogitarunt, conſilium, vt Deum cuncta videre, cunctaque audire oſtenderent: quos ego vel Pythagora, vel Socrate, vel omnibus illis, qui poſtea vocati ſunt philoſophi, multò ſapientiores fuiſſe iudico. Nam etſi non erat perfecta illa religio antiquorum, neque prorſus ad probitatem inſtructa, tamen id vitio dare non conuenit, quoniam nihil perfectum & planè abſolutum naſci ſolet. Illi igitur, vt nullam mundi partem nullumque locum vel priuatum vel publicum Deo vacuum eſſe monſtrarent, ne quis ſceleratus arbitraretur ſe Deos latere poſſe, & nauigantium, & agricolarum, & militantium, & paſtorum, & venatorum, & quiduis aliud facientium Deos proprios eſſe dixerunt: quia vulgus & imperitia multitudo percipere non poterat, quo pacto fieri poſſet cùm vnus ſit Deus, vt is omnia videret eodem tempore, quæ fiunt vbique & dicuntur in infinito propè hominum numero. Vulgus enim pro ſuo ingenio plerumque diuinam naturam metitur, & quę nimis admirabilia ſibi videntur, quamuis à diuina natura non abhorreant, repellit ac pro falſis habet, quia tanquam malè affectus ſtomachus validiora admittere non poteſt. Hęc ipſa cauſa fecit, vt arbitror, vt tantam Deorum multitudinem introduxerint antiqui, cum Deum vbique eſſe, omniaque illius nutu gubernari demonſtrare conarentur, cui pro negociorum varietate diuerſa nomina tribuerunt. Nam vim diuinam cœlum, & vniuerſas mundi partes ſuperiores, gubernantem, Iouem Deorum patrem appellarunt: cuius vim eam, quæ ſub terris eſſet, vocarunt Plutonem, atque illum Iouis fratrem nominarunt. Cùm verò in aquis eadem vis conſiderabatur, quas diuina prouidentia omnino carere non putabant, Neptunum dixerunt, atque hunc ipſum etiam crediderunt Iouis eſſe fratrem: cum per aera penetraret, rurſus vim ipſam diuinam nuncuparunt Iunonem, eamque cenſuerunt eſſe ſororem Iouis. Atque omnes vires denique per ipſa elementa diffuſas à ſuperioribus & originem ducere, & pendere arbitrati ſunt, quas omnes quaſi ab vno fonte in multos riuulos & naturam earum explicantes diduxerunt. Atque vt ſummatim dicam, ſi rem diligentius inueſtigemus, omnes propè antiquorum Deos vel Iouis fratres, vel filios, vel nepotes, vel aliqua affinitate coniunctos, inueniemus. Ex quo patet nihil aliud ſignificare voluiſſe antiquos, quam vnum eſſe Deum,

Digitized by Google

vnum ſerum omnium gubernatorem, cuius vis eſſet in omnes res diffuſa, qui vnus cuncta videret, & audiret, & regeret. Verum ad inſtitutum opus iam accedamus: & de Oceano primò tranſigamus.

De Oceano. Cap. I.

OCEANVS, qui fluuiorum & animantium omnium, & Deorum pater vocatus eſt ab antiquis, Cœli & Veſtę, quam terram nonnulli vocarunt, filius fuiſſe dicitur: vt teſtatur Heſiod. in Theog. vbi Terræ filios ita commemorat:

γαῖα δέ τοι πρῶτον μὲν ἐγείνατο ἶσον ἑαυτῇ
οὐρανὸν ἀστερόενθ᾽, ἵνα μιν περὶ πάντα καλύπτῃ
ὄφρ᾽ εἴη μακάρεσσι θεοῖς ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί.
γείνατο δ᾽ οὔρεα μακρὰ θεῶν χαρίεντας ἐναύλους
νυμφέων. αἳ ναίουσιν ἀν᾽ οὔρεα βησσήεντα.
ἡ δὲ καὶ ἀτρύγετον πέλαγος τέκεν οἴδματι θῦον
πόντον ἄτερ φιλότητος ἐφιμέρου, αὐτὰρ ἔπειτα
οὐρανῷ εὐνηθεῖσα τέκ᾽ ὠκεανὸν βαθυδίνην.

Terra ſibi par ſtellatum cælum alma creauit,
Quod complectatur lato velamine totam:
Et foret hinc ſuperis ſedes firmiſſima Diuis.
Inde ſati montes ſtatio gratiſſima Nymphis,
Quæ ſyluas habitare ſolent in montibus ipſis
Hæc eadem peperit ventoſi marmora ponti,
Non vlli coniuncta mari, ſed & inde creauit
Oceanum Cœlo coniuncta in amore profundum.

Apud hos educatam fuiſſe Iunonem teſtatur Hom. lib. ξ. Iliad.

εἶμι γὰρ ὀψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης,
ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα τηθύν.
οἵ μ᾽ ἐν σφοῖσι δόμοισιν ἔυ τρέφον, ἠδ᾽ ἀτίταλ-
λον.

Oceanum viſura peto namque vltima terræ.
Vnde genus ſuperis adeo Thetymq́; parentem:
Qui me aluere ſuis domibus feliciter olim.

Ab hoc ipſo Oceano videtur putaſſe Orpheus & antiquorum Deos, & res omnes initium ſumpſiſſe: quippe cùm omnia priuſquam oriantur, aut intercidant, indigeant humore ſine quo nihil neque corrumpi poteſt, neque gigni, vt ſenſit Thales. Sic autem ſcribit Orpheus in hymnis:

ὠκεανὸν καλέω πατέρ᾽ ἄφθιτον αἰὲν ἐόντα
ἀθανάτων τε θεῶν γένεσιν, θνητῶν τ᾽ ἀνθρώπων,
ὃς περικυμαίνει γαίης περὶ τέρμονα κύκλον.
ἐξ οὗπερ πάντες ποταμοὶ, καὶ πᾶσα θάλασσα.

Oceanumq́; voco patrem Tethymq́; parentem,
Vnde ortus ſuperis, vnde & mortalibus ortus.
Qui late terram ſpumoſis fluctibus ambit.
E quo ſunt maris, & fluuiorum ſemina primum.

Huic tauri caput eſſe conſuerunt antiqui, quare illum ita ταυρόκρανον appellauit Euripides in Oreſte:

ὠκεανὸς ὃν
ταυρόκρανος ἀγκάλαις
ἑλίσσων κυκλεῖ χθόνα,

Oceanus quem
Tauriceps vlnis
Se flectens ambit terram.

Scriptum reliquit Aeſchylus Oceanum amiciſſimum fuiſſe Prometheo in his:

οὐ γάρ ποτε φὴς, ὡς ὠκεανοῦ φίλος
ἐστὶ βεβαιότερός σοι.

Non recte amicum firmiorem dixeris
Oceano tibi.

Memoriæ prodidit Iſacius præter Tethym duas fuiſſe vxores Oceano, Parthenopem & Pampholygem; atque Aſiam & Libyam ſuſcepit filias è Pampholyge, ex Parthenope Europam & Thracen, vnde nomina regionibus poſtea fuerunt data. Dicuntur fuiſſe ab Oceano genitæ præterea Philyra, Callirhoe, Perſeis, Xanthe, Daira, Ephyre, Leucippe, Melobοſis, Ianthe, Electra, Phœno, Tyche, Ocyroe, Eurynome, Aethra, Pleione, Clymene, Doris, Triton. Et ne ſingulis commemorandis ſim longior, tria millia filiorum fuiſſe Oceano dicuntur, vt in his ait Heſiodus in Theogonia:

αὗται δ᾽ ὠκεανοῦ καὶ τηθύος ἐξεγένοντο
πρεσβύταται κοῦραι, πολλαί γε μέν εἰσι καὶ ἄλλαι
τρὶς γὰρ χίλιαί εἰσι τανύσφυροι ὠκεανῖναι,
αἵ ῥα πολυσπερέες γαῖαν καὶ βένθεα λίμνης
πάντῃ ὁμῶς ἐφέπουσι θεάων ἀγλαὰ τέκνα.

Hæ ſunt Oceani & de ſemine Tethyos ortæ,
Priſca quidē ſoboles magna eſt & cætera turba.
Sunt etenim ter mille puellæ Oceaninæ,
Quæ terras habitant, ſtagnorumq́; alta profunda,
In varijs diſperſa locis gens, pignora Diuum.

Cùm verò in perpetuo curſu & Oceanus & fluuii ex eo nati exiſtant, θεῖον γένος, quaſi non diuinum, ſed decurrens genus, dicti ſunt: eadē ſanè ratione, qua Sol & Luna & aſtra aſſiduè currentia Dii fuerunt nominata. Sic autem inquit Theocritus in Bubulcis:

ἄγκεα καὶ ποταμοὶ θεῖον γένος, αἴ τι Μενάλκας
πήποχ᾽ ὁ συρικτὰς προσφιλὲς ᾆσε μέλος.

Decurrens genus ô fluuij, valleſq́; Menalcas
Si quando vobis dulce melos cecinit.

Dicti enim ſunt fluuii θεῖον γένος, non quia peculiarem in ſe habeant diuinitatem magis, quam reliquæ mundi partes, quia omnium propè naturalium corporum maximè aquarū, & inter has fluuiorum motus ſit conſpicuus. Nam cùm venerit in dubium nonnullis cœlo-

rum

Digitized by Google

rum motus qui non cœlos, ſed terram moueri arbitrabantur, vt aſſerit Prolemęus & Ariſtotel. libr. 3. cœli, neminem ac fluuii etiam moueantur, & vniuerſa aquarum moles, apparet rectè dubitare potuiſſe. Eſt enim non minùs Oceani, quam fluuiorum perpetuus motus, cùm modò affluat, modò refluat; quod fieri ad Lunæ curſum nonnulli arbitrantur. ita vt cùm Luna aſcendit ab Oceano donec ad medium cœli veniat, affluant aquæ, refluantque cùm deſcendit. Atque hic motus non ſemper ſibi eſt ſimilis. magis enim refluit in pleniluniis cum in nouilunio vix ſentiatur, & cùm cœlum ſerenum fuerit. motus etiam augetur, ita vt humiliores aquæ relinquantur. Ad hanc rem nonnihil conferunt etiam coniunctiones & oppoſitiones reliquorum planetarum, & quibuſdam anni temporibus in etiã magis fit, maiorq́; varietas in his moribus exiſtit, quippe cũ circa tropicũ ęſtiuũ augeatur acceſſus, & receſſus, minorq́ue fiat ad tempus vſque æquinoctii, ac rurſus creſcat ad hybernum tropicum, & ab eo ad vernum ęquinoctium minuatur. Augetur iſtud etiam vi eorum ſignorum, in quibus Luna fuerit in ſuis mutationibus. nam in placidioribus æqualiores fiunt motus, in vehementioribus magis inęquales, quod etiam vis imbrium auget, ac impetus ventorum. Hæc tanta cauſarum varietas fecit, vt nulla certa ratio horum motuum aquarum afferri vel à peritiſſimis nauigantibus poſſit. Eſt autem Oceanus vniuerſa illa aquarum moles quæ terram vndique circundat: nam quocunque ad extremas terræ oras quis acceſſerit, mare illi latiſſimum occurrit, quod ab Oriente quidem Eoum aut Indicum appellatur, ab occidente Atlanticum, vbi Hiſpaniam Mauritaniamq́ue diſterminat. Ad Septentrionem & ad oppoſitam huic regionem mare Ponticum & glaciale nuncupatur, & rubrum aut Aethiopicum. Multi ſanè nauigiis ad extremam oram Oceani penetrare conati ſunt, multorumque dierũ iter fecerunt, ſed illis priùs annona & res victui neceſſariæ defecerunt, quàm aquarum ſpacium, & nauigabilis planities, vt teſtatur Strabo, & Rhianus in nauigatione Hannonis Chartaginenſis.

AT nunc quæramus, cur hæc de Oceano ficta ſint. Oceanum Cœli & Terræ filium crediderunt, quoniam ex informi materia cum priùs natus fuiſſet amor, iſque vniuerſam molem miſcuiſſet, natum eſt Cœlum, & Mare, & Terra, & omne Deorum genus pullulauit, vt ait Ariſtophanes in Auibus:

πρότερον δ' οὐκ ἦν γένος ἀθανάτων, πρὶν ἔρως ſυνέμιξεν ἅπαντα.

ξυμμιγνυμένων δ' ἑτέρων ἑτέροις, γένετ' οὐρανὸς, ὠκεανός τε,

ϰ γῆ, πρὶν τῶν τε θεῶν μακάρων γένος ἄφθιτον.
Ante non erat genus immortalium, ante quàm
Amor commiſcuiſſet omnia.
Commiſtis verò alijs alijs, natum eſt Cælum, Oceanusq́;,
Et Terra, omniumq́; Deorum beatorum genus æternum.

Patet igitur ex his Oceanum poſt Cœlum natum fuiſſe. Nam cùm ſummus opifex Deus in hoc mundo architectando dixiſſet, Fiat lux, continuo lucis inſtrumenta, cœli ſcilicet, planetarumque corpora nata ſunt: quarè prius natum eſt cœlum, deinde Deus ſecreuit vniuerſam aquarum naturam ab aquis, quæ ſuper cœlo ſunt, & in vnum locum à terra iuſſit ſecedere. Hac igitur ratione amor, quæ diuina eſt bonitas, cuncta commiſcuit, & ad generationem excitauit, vnde Oceanus natus eſt è Cœlo, & Terra. Apud Oceanum dicitur fuiſſe Iuno educata, quod aqua in aere proximum, cum rarior fit, ſoluitur, atque aer denſior factus ad alumnum Oceanum deſcendit in aquam verſus, vt eſt elementorum inter ſe generatio. Hunc eundem Oceanum tradidit Orpheus, & omnes antiquorum theologi principium ortus Diis & rebus extitiſſe, quia, vt ſenſit Thales, nihil ſine humectatione naſcitur aut putreſcit, atque omnes elementorum qualitates, quas Deorum nominibus appellarunt, ex humore naſcuntur. Taurinum autem caput Oceano tribuerunt antiqui propter vim ventorum, à quibus excitatur & impellitur, vel quia tauris ſimilem fremitum emittat, vel quia tanquam taurus furibundus in litora feratur, cuiuſmodi finguntur eſſe etiam fluuii. Fabulati ſunt propterea Oceanum fuiſſe amiciſſimum Prometheo, quoniam nauigantibus per Oceanum maxima prudentia & peritia opus ſit, non ſolum vt ſiderum ductu, quo cupiunt perueniāt; ſed etiam peritia opus eſt in obſeruandis & deuitandis ſcopulis in multo antè cognoſcendis tempeſtatibus ac ventorum ſignis, & in omnibus denique vitandis, quæ poſſunt nauigantes in ſummum diſcrimen inducere: quæ eadem etſi vtilia ſunt in mari mediterraneo, non tamen tantopere videntur neceſſaria. Huius vxorem fuiſſe Tethyn dixerunt, de qua paulò poſt dicetur. Oceani filii tam multi & filiæ fuiſſe dicūtur, quia ex vaporibus, qui calore Solis ſublimes tolluntur gignūtur fluuiorum aquæ & fontes, vt putarunt antiquorum nonnulli. nam etſi voluit Ariſtot. fontes, ex aere in locis cauernoſis in aquam verſo procreari, tamen ſi diuinius ſiccitas cœli extiterit, neque fiant imbres vel penitus areſcere flumina & fontes, vel ad tenuiſſimum curſum deduci videmus; quare etſi non tota, maior tamen pars fluuiorum & fontium ita procreatur, vt apparet. Inter filios Oceani Tyche connumeratur, quæ fortuna eſt quia fortunatos eſſe oportet nauigantes, & omnes illos qui ſe ventorum fidei committunt atque vt ſummatim dicam, per Oceanum fabuloſum rerum naturalium generationem, & neceſſariam eſſe nauigantibus prudentiam ſignificarunt. At nunc de Tethye dicamus.

De Tethye & Thetide. Cap. II.

Tethys, quę vxor fuit Oceani, Terræ & Cœli filia & ipſa fuit, vt ait Heſiodus in Theog.

οὐρανῷ εὐνηθεῖσα τέκ' ὠκεανὸν βαθυδίνην.
κοῖόν τε, ῥεῖάν τε, θέμιν τε, μνημοσύνην τε,
θείαν τε κρεῖόν θ' ὑπερίονά τ' ἰαπετόν τε
φοίβην τε χρυσοστέφανον τηθύν τ' ἐρατεινήν.
Oceanum Cælo peperit, cui vaſta profunda,
Et ſimul Iapetum, Cæumq́; Rheamq́; Themimq́;,
Mnemoſynen, Thiam, Criumq́;, Hyperiona,
Tethym
Formoſam, Phœbenq́; comæ eſt cui cincta corona.

Hanc dearum matrem appellarunt, cùm pater illarum eſſet Oceanus. Thetis verò quę priore aſpirata & breui legitur, Chironis filia fuit, vt ait Epicharmus in Hebes nuptiis:

μόγις κόρα χείρωνος ἂν ἀλεύατο
Θέτις δραμοῦσα.
Puella vix Chironis horum fugerat
Currens Thetis.

At Homerus tamen in hymno in Apollinem Nerei filiam fuiſſe ſignificauit in his.

ἀλλά ἑ νηρῆος θυγάτηρ θέτις ἀργυρόπεζα
Δέξατο.
Candida ſed cepit mox illum filia Nerei.

Quod etiam teſtatus eſt Anaxandrides Rhodius, vbi Thetim de ipſa loquentem introducit in his carminibus;

ἐν τοῖσι μὲν ἁλίαισιν οὐκ ἀνώνυμον
θέτιν θύγατρα Νηρέος καλοῦσί με.
Deas marinas inter haud in gloriam
Thetim vocarunt Nerei me filiam.

Et Euripides in Iphig. in Aulide:

μὰ τὸν δὶ ὑγρῶν κυμάτων τεθραμμένον
νηρέα φυτουργὸν θέτιδος, ἥ μ' ἐγείνατο,
At non per vndis educatum Nereum
Thetidis patrem, cuiusq́; ego ſum filius.

Hæc fuit vxor Pelei, atque dicta eſt omnium mulierum fuiſſe forma præſtantiſſima, de cuius nuptiis Thetidis ita ſcribit Apollodorus,

Δία

Δία καὶ Ποσειδῶνα μόνους φασὶν ἐρίσαι περὶ γάμου τῆς Θέτιδος, Θέτιν δὲ ὡς τραφεῖσαν ὑφ' Ἥρας μὴ θέλειν τῷ Διῒ συνελθεῖν, ὅθεν ὀργισθέντα τὸν Δία, θνητῷ συζεῦξαι αὐτήν. *Inquiunt enim Iouem ac Neptunum ſolos de nuptijs contendiſſe. At Thetim noluiſſe congredi cum Ioue, quia fuiſſet à Iunone educata, quamobrem iratus Iupiter, illam mortali dedit in matrimonium*: vt eſt lib. 11. Metamorph. apud Ouid. Alii dixerunt Apollinem vna cum Ioue, & Neptuno de illius nuptiis contendiſſe, ſed omnes fuiſſe à Prometheo, vel (vt aliis magis placuit) à Themide deterritos; quòd ex illa filius preſtantior eſſet oriturus. Alii dixerunt Thetidem ægrè tuliſſe quòd vna ex Deabus marinis eſſet futura hominis vxor, quare eius nuptias deuitans in varias formas mutabatur, de qua ita ſcripſit Homerus:

ἐκ μέν μ' ἀλλάων ἁλιάων ἀνδρὶ δάμασσεν.
Vnam me æquoreis è nymphis habere cunctis
Mortali voluit.

Nam quamuis in ignem & in leonem tanquã Proteus verteretur, nulla neque vi flammarum tamen, neque vnguium aut dentium feritate potuit à nuptiis illum deterrere. Scriptum reliquit Iſacius Peleum Chironis conſilio Thetim compreſſiſſe cùm in varias formas mutaretur, atque in ſepiam denique fuiſſet conuerſa. id cùm in loco Theſſaliç Magneſiæ accidiſſet, locus ipſe Sepias dictus fuit, vt ait Zez. hiſt. 46. chil. 2. Alii tamen dicunt Thetidem vxorem Pelei fuiſſe non coactam, neque ſub variis formis deludentem compreſſam, ſed ſponte ſe in eius matrimonium conceſſiſſe, vt ſcripſit Pythenetus in primo rerum Aeginetarum. Celebratæ ſunt autem Pelei & Thetidis nuptiæ in Pelio monte, ad quas omnes Dii preter Diſcordiam conuenerunt, quę pomum aureum in locum nuptiarum iniecit, ἡ καλὴ λαβέτω. Contulerunt huic omnes Dei munera: Pluto ſmaragdum inſignem, Neptunus equos Xanthum & Balliam, Vulcanus cultrum, & Dii cæteri alia. Nam ita mos fuit antiquorum, vt cum donis ad nuptias conuenirent. Sequentibus poſtea temporibus & alios filios & Achillem Thethis Peleo genuit: quos cùm ſub igne per noctem occultaret, vt quod mortale eſſet abſumeretur, mortui ſunt. Achilles verò ambroſia per diem inunctus, & ſub igne per noctem occultatus dicitur aliquantulum perduraſſe, donec re à Peleo deprehenſa Thetis irata ſe in numerum Nereidum receperit. Atque eo tempore Achilles vocatus fuit Pyriſous, tanquam ab igne ſeruatus, & Chironi educandus datus fuit, & poſtea Achilles ob eam cauſam, quod exuſto labro careret dictus, vt ait in his Agameſtor in Thetidis epithalamio:

παιδὶ δ' τῷ δ' ὄνομα θῆκε πυρίσοον· ἀλλ' ἀχιλῆα
πηλεὺς κίκλησκε χείλεος εἵνεκά μιν,
κείμενον εἰνὶ κόνει σποδιῇ ἐπὶ πῦρ ἀπάμερσε,
χείλεος αἰθομένῳ ἀπροφάτως ἑτέρου.
Additur huic nomen Pyriſous. ipſe at Achillem
De labri Peleus nomine dixit eum:
Sub cinere exuſſit puero quia pruna iacenti
Vnum de labris, hinc quoque nomen habet.

Fuerunt qui dixerunt Thetidem non ſub flamma ſolitam eſſe occulare filios è Peleo ſuſceptos, ſed in lebetem aquæ bullientis iacere, vt experiretur an mortales geniti eſſent. atque hęc de Thetide filia Nerei. Tethis Oceani vxor ſororque Titani Ephyren peperit. quæ nupſit poſtea Epimetheo, & Pleionen Atlantis vxorem de qua ſic ait. Ouid. lib. 5. Faſt.

Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethym,
Qui terram liquidis qua patet, ambit aquis.
Hinc ſata Pleione cum cœlifero Atlante
Iungitur vt fama eſt, Pleiadaſq; parit.

Memorantur præterea multæ Oceani & Tethyos filię, Acaſte, Admete, Aſia, quę Aſię nomen dedit, Clymene, Idyia, Ephyre, Eudora, Eurynome, Ianira, Liriope, Meloboſis, Metis, Plexame, Prymno, Rhodia Thea, Tohe, Tyche, Xanthe, Zeuxo, Clytiæ, quę ab Apolline amabatur. Ea cùm furtum Apollinis Leucothoes patri Orchamo indicaſſet ob zelotypiam relicta ab Apolline, amoris impatiens cibo potuque abſtinens, quia ſpectaret quacunque incideret Apollo, Deorum miſericordia in Heliotropium herbam demum conuerſa eſt.

VERVM ſiue Thetidem nominemus, ſiue Thetim, vtraque Dea fuit marina, & Tethys putanda eſt ipſa aquæ moles, quæ ad generationem coaluerit: Thetis verò aquæ elementum vt patet ex Pollione Virgilii:

Pauca tamen ſuberunt priſcæ veſtigia fraudis,
Quæ tentare Thetim ratibus, quæ cingere muris
Oppida.

Nam niſi ſit Oceanus vniuerſa aqua, ac materia Tethys ad generationem concreta, ridiculum ſane erit mare etiam vxorem habere. cum igitur ea materia, ex qua cuncta gignũtur, coaluerit, illa Deorum & animalium omnium mater dicta eſt. Quod attinet ad nuptias Pelei, ſcriptum reliquit Staphylus in libro de Theſſalia Chironem rerum aſtronomicarum peritiſſimũ voluiſſe Peleum illuſtrare, quare tempus obſeruauit, quo futuri eſſent magni imbres, atque famam in homines diſſipauit, quòd Ioue con-

cedente

Digitized by Google

cedente Peleus Thetim eſſet vxorem ducturus ad quas nuptias Dii cum pluuia & magna hyeme forent venturi. cùm tempus igitur huiuſmodi aduentaſſet, Peleus duxit Philomelam Actoris Myrmidonis filiam, ſed tamen de Thetide inualuit. Alii per hæc libidinoſorum furorem notarunt, qui omnes vias inquirunt, quibus mulieres alliciant, neque timent muliebres fallacias, cum neglecta honoris, facultatum, ſalutis cura, illud ſolum ſpectent, vt libidinem expleant. ſed cùm inter mortalem & immortalem ſuapte natura paruum ſit commercium, non ſunt diuturnæ nuptiæ, neque illorum ſalus, qui voluptatem tanquam bonum ſimpliciter affectant. Nam profectò decet virum ſapientem tanquam peritum nauclerum, non tantum vti præſenti vento, aut præſenti forma, ſed etiam futura longè proſpicere. Verùm de his alibi copioſius dictum ſit. hæc de Thetide ſufficiant: ac nunc de Tritone dicamus.

De Tritone. Cap. III.

TRITON Deus marinus, quorum filius fuerit, non conuenit inter ſcriptores. Heſiodus Neptuni & Amphitrites illum filium fuiſſe dicit in Theogonia in his:

ἐκ δ' ἀμφιτρίτης, καὶ ἐρικτύπου ἐννοσιγαίου
τρίτων εὐρυβίης γένετο μέγας, ὅστε θαλάσσης
πυθμέν' ἔχων, παρὰ μητρὶ φίλῃ καὶ πατρὶ ἄ-
νακτι
ναίει χρύσεα δῶ, δεινὸς θεός.
Inde Amphitrite Neptunoq́; editus ipſe
Eſt Triton Deus inſignis, qui vaſta profunda
Cum patre & cum matre colit; quique aurea
tecta
Incolit eximius Deus.

Aceſander verò Eurypylum & Tritonem filios fuiſſe Neptuni & Celænus ſcriptum reliquit, ac Steropen Solis filiam nupſiſſe Eurypylo, cui genuit Leuconem & Leucippum. At Numenius in libro de Piſcationibus Oceani & Tethyos filium Tritonem fuiſſe inquit. Lycophron Nerei filium putauit, vt patet in iis carminibus, in quibus inquit poculum donatum fuiſſe Tritoni à Medea, quoniam is Argonautas regerit, cùm in Syrtes incidiſſent:

κλασθὲν πέτευρον νερτέρων κειμήλιον
αὐσινδα κινύφειος ἣν τέγγων ῥόος
νοτμοῖς λιπαίνει, τῷδε νηρέως γόνῳ
τρίτωνι, κολχὶς ὤπασεν δ' αἰνὸς γυνὴ
χρυσῷ πλατὺν κρατῆρα κεκροτημένον.
Fractum lacunar inferorum magna opes.
Auſinda, cinnypheus hanc fluctus rigans
Facundat arua, Nerei proli hic dedit
Thitoni Colchis poculum olim fœmina
Dono, quod auro erat probè multo illitum.

Fuit autem Triton Oceani ac Neptuni buccinator & tubicen, vt teſtatur Ouid. lib. 1. Metamorp. in his, vbi etiam formam ipſius buccinæ deſcribit:

Cæruleum Tritona vocat, conchaq́; ſonanti
Inſpirare iubet, fluctuſq́; & flumina ſigno
Iam reuocare dato, caua buccina ſumitur illi
Tortilis in latum quæ turbine creſcit ab imo:
Buccina, quæ medio concepit vbi aera ponto
Littora voce replet ſub vtroque iacentia phœbo.

Huius ſuprema pars corporis vſque ad vmbilicum fuit hominis, at inferior vſque ad caudam delphini, duos pedes priores equinos habuiſſe dicitur; caudamque duplicem in Lunæ formam, vt ſignificauit Apollonius lib. 4. Argonaut. in his:

—— δέμας δέ οἱ ἐξ ὑπάτοιο
κράατος ἀμφίτε νῶτα καὶ ἰξύας εἰς ἐπὶ νηδὺν
ἀντικρὺ μακάρεσσι φυὴν ἔκπαγλον ἔικτο
αὐτὰρ ὑπαὶ λαγόνων δικραίρα οἱ ἔνθα καὶ ἔνθα
κήτεος ὁλκαίη μηκύνετο, κόπτε δ' ἀκάνθαις
ἄκρον ὕδωρ, αἵτε σκολιοῖς ἐπὶ νειόθι κέντροις
μήνης, ὡς κεραέσσιν ἐειδόμεναι διχόωντο.
Par fuerat forma ſuperis humeroſq́; caputq́;,
Et latera, & partes ſupremas corporis omnes.
Inferius ſed enim cauda hic pendebat & illinc
Immanis ceti. tum ſpinis verberat alti
Terga freti, hæ lunæ ſimiles curuantur in orbem.

Hanc eandem formam Tritonis ita expreſſit Virgil. lib. 10.

Hunc vehit immanis Triton, & cærula concha
Exterrens freta. cui laterum tenus hiſpida nanti
Frons hominem prafert, in priſtim deſinit aluus.
Spumea ſemifero ſub pectore murmurat vnda.

Fabulati ſunt hunc in curru ab equis cœruleis tracto vehi ſolitum, vt ait Ouid. in epiſt. Didus:

Iam venti ponent, ſtrataq́; æqualiter vnda,
Cœruleis Triton per mare curret equis.

Inquiunt huic humeros fuiſſe colore purpureo, & quaſi colore mortuæ triglæ perfundumtur: de quo ita ait Ouid. lib. 1.

—— ſupraq́; profundum
Extantem, atque humeros natiuo murice tectum
Cæruleum tritona vocat.

Tritonem humanam vocem habuiſſe dicunt, vt teſtatur Paul. in Arcad. Fabulantur hunc inuentam à ſe concham ad id bellum attuliſſe, quod ſuſceptum eſt aduerſus Gigantes, quam cum inflaſſet, & inauditum ſonum edidiſſet, illi immanem aliquam beluam ac formidabilem

rati

rati ſe in fugam verterunt; quare victoriam facilem Diis conceſſerunt. De Tritia Tritonis filia meminit Pauſan. in Achaicis. quę cùm eſſet virgo, fuit ſacerdos Mineruæ, ſed poſtea à Marte compreſſa Melanippum peperit. Idem teſtatur in Bœoticis Tritonem ſolitum fuiſſe quæcunque pecora ad mare agerentur apud Tanagręos adoriri, qui etiam leniora nauigia inuadebat. Ad hunc placandum cùm Tanagræi vini craterem expoſuiſſent, ille odore allectus vinum hauſit; mox de tumulo littoris in ſomnum verſus præceps decidit, cui Tanagræus quidam humo ſecuri caput amputauit: quem tamen à Baccho cæſum nonnulli crediderunt. Qui diligentius Tritonum figuram exprimere conati ſunt, illi Tritonum capillos apio paluſtri ſimiles eſſe dixerunt, cum reliquum corpus exiguis ſquamis integeretur, duritiæ limæ perſimili. Branchias habuit paulo inferiores auribus nareſque hominis, cum rictus tamen oris eſſet paulo latior: denteſque pantherarum dentibus perſimiles, oculi ſubglauci, manus & vngues & digiti ſimiles erant teſtæ conchyliorum; tum pinnæ ſub ventre & ſub pectore, ſicut viſuntur in delphinis, vt ſcriptum eſt à Soſtrato libro tertio animalium. Dictus eſt Triton etiam Neptunus, ſiue mare, vt ait Lycophron, qui etiam cętum, in cuius ventre Hercules triduum fuit, Tritonis canem in his appellat, & leonem Herculem;

τριεσπέρυ λέοντος, ὅνποτε γνάθοις
τρίτωνος ἠμάλαψε κάρχαρος κύων.
Triumq́ noctium leonem, quem canis
Tritonis olim deglutiuit improbus.

Nam cùm Hercules Laomedontis largitionibus impulſus Heſionem regiè ornatam, cętoque expoſitam Laomedontis ipſius filiam vellet ab illo periculo liberare, fertur aggerem, vt alii malunt, murum repentinum excitaſſe, atque ad anguſtias eius aggeris armatus conſtitiſſe. Vbi verò cętus acceſſiſſet hians in eius os Hercules irruit, vbi cùm per triduum fuiſſet, cęto diſrupto exiit omnibus amiſſis capillis capitis, vt ſcriptum reliquit Andręas Tenedius in nauigatione Propontidis. Quam quidem fabulam nihil aliud ſignificaſſe puto, niſi futurum, vt traditum eſt à ſapientibus, Chriſtianam viuendi rationem omnem priſtinam malitiam, diſrupturam: cum multa tradita ſint de Hercule, quę ad prædicendam Chriſti fortiſſimam & omnibus ſaluberrimam vitam ſpectare appareant. Vocatus fuit Triton Nilus Aegyptius fluuius, quod in eo Triton mortuus apparuit vt quidam putarunt, qui cum Deus eſſe putaretur ab antiquis, tamen vim mortis effugere non potuit, ſicuti filii reliquorum creditorum, Deorum, vt nos luſimus his Græcis carminibus:

φεῦ, φεῦ, πῶς φεύγοι μερόπων γένος, ἄφθιτα ουδὲν.
πάντα δαμᾷ δρεπάνῳ ὀξεῖ γὰρ θάνατος.
κὴ φομέει τοῦτο τοῖς ἔντεσιν οὐδὲν ἄτρωτον
Δέρμα, κρατεῖ πάντων ῥεῖα θεὸς φοβερός.
οὐ δύναται γναμπτοῖσι λέων ὀνύχεσσιν ἀμύνειν
οἷς τέκνοισι μόρον κ᾽ οὐ κεράεσσι βόες.
πῶς λεπιδωτὰ γένη κρύπτοιεν ἀν ἁλμυρὰ πόντου
βένθεα, πῶς φεύγοι τὰ πτερόεντα θεόν;
οὐδὲ φυτοῖς δύναται γῆ μήτηρ σῦψιν ἀλάλκειν,
οὐ ζώοισι μόρον πολλὰ χαριζομένη.
ὤλετ᾽ ἀριστοτέλης φύσει πολὺ φίλτατος ἀνδρῶν
ὤλετο, τῆς σοφίης οὐκ ἔτ᾽ ὄνησις ἐπεί.
κάτθανε δ᾽ ἡγήτωρ ποιητῶν θεῖος ὅμηρος.
οὐκ οἶδεν σώζειν ὀρφέα καλλιόπη.
οὐδ᾽ αὖθις βασιλεὺς ἐνέρων, κὴ περσεφόνεια,
ἃς ἔλαβον ψυχὰς πέμπον ἐς ἠέλιον.
ἄμαχος οἷς θάνατος κατὰ μυρία φῦλα καμόντων
αἰὲν ἄγει, πέλεται σύνδρομος ἀΐδιος.
ὅσσ᾽ ἄρα φύλλα χαμαὶ χέεται βορέαο πεσόντος
ἔθνεα τ᾽ ὀρνίθων χείματος ἀσχαλάει,
ἀφριόεις ἄνεμος ποτὶ κύματα δῖνα κυλίνδει,
τόσσαι βᾶν ψυχαὶ πρός γε καταχθονίους.
οὐκ εὐχὰς θνητῶν, μακάρων τ᾽ αἰτήματ᾽ ἀκούει.
οὐδένα γὰρ φιλέει μήποτε δωροδόκος.
κάτθανεν ἡρακλῆς μεγάλου διὸς ἀγλαὸς υἱός.
οὐ δύναται λύειν Ἀφρογένεια φίλον.
ἄρτεμις ἱππόλυτον λείπει πολυΐστορ᾽ ἄνακτι
ἀχρὸν ὑποχθονίῳ δακρυόεσσα Διΐ.
ἄτρεπτος νόμος ἐστὶ θεᾶς. θανάτοιο γὰρ οὐδεὶς
ἔχουσ᾽ ἐπεὶ μῦνος τῆς γε θεὸς κρατέει.

Quę carmina non inſuauiter vertit Laurentius Gottius in Latinam linguam, iuuenis, multis egregiis artibus ornatus, vt dictum eſt:

Quo fugiat mortale genus? nil denique tutū eſt.
Crudelis nam mors omnia falce ſecat.
Nil durum, nil non Mortis penetrabile telis.
Omnia vi domuit Mors violenta Dea.
Cornibus haud potuit natis depellere peſtem
Bos, non horrendo feruidus vngue leo.
Squammigeras pelagi gentes quæ ſalſa profida
Celarint? volucres quæ leuis aura feras?
Non potuit plantis terra aut animalibus alma
Prodeſſe auxiliis. omnia victa cadunt.
Mortuus eſt, illum nihil & ſapientia iuuit,
Natura occidit gratus Ariſtoteles.
Occidit & vatum ductor diuinus Homerus,
Nec clarum ſeruat Orphea Calliope.

Quas

Quas animas cepit Proſerpina rurſus ad auras
Non patitur ſuperas ſolis adire Deus.
Vndique Mors animas horrenda in tartara cogit
Tranantes illuc quæ ſine lege ruunt.
Quot volucres primo triſtantur frigore læſæ,
Quot frondes gelido flante Aquilone cadunt,
Aut vndas venti ſpumoſa ad littora voluunt,
Tot defunctæ animæ tartara adima fluunt.
Non audit Mors vota virum, vel iuſſa Deorum.
Non amat hæc quẽquam munera nulla capit.
Arte Venus nulla charum reuocauit Adonim.
Et Iouis Alcidem lurida regna tenent.
Inferno regi Hippolytum Diana relinquit,
Pallentem mœrens & lacrymoſa Ioui.
Inconcuſſa Dea ſtat lex, quam nemo reflexit:
Hanc vnus potuit nam ſuperaſſe Deus.

Vocatus fuit etiam Triton Nilus Aegyptius fluuius, quia ter nomen mutauerit: nam prius Oceanus, deinde Aegyptus, tum denique Nilus vocatus eſt, vt ait idem Lycoph.

αἰγύπτιον Τρίτωνος ἕλκοντες πότον.
Ægyptium Tritonis vt potum trahit.

Vocatæ ſunt Tritones & vrbes nonnullæ Bœotiæ, Theſſaliç, Lybiæ.

ATQVE Tritones denique crediti ſunt Dei, qui preſto eſſent nauigantibus ne quis locus, aut ne quod hominum facinus diuini numinis prçſtantia carere videretur. Quod Triton Neptuni fuerit & Ampitrites, vel Neptuni & Celænus, vel Oceani & Tethyos, vel Nerei filius. nihil aliud ſignificare ſanè ego crediderim, quam monſtrum marinum fuiſſe, cum aqua omnium elementorum maximè ſit ad varia monſtrorum genera procreanda fertilis. Et quoniam facilè cadit in rerum ignotarum admirationem imperita multitudo, idcirco quod raro apparet vel diuinum quidpiam eſſe arbitratur, vel certe ſine aliqua diuina & maxima cauſa non contingere. Id cum ita ſit, non fuit difficile perſuadere mortalibus diuinum quidpiam eſſe Tritones, & Deos eſſe quorum in poteſtate eſſent nauigantes, ad quod credendum aliquando periculorum magnitudo impellebat (fiunt enim timentium animi & in periculis exiſtentium ad ſuperſtitionem perfaciles.) Et cum inter multos præcantes alicui voti compos fieri contigiſſet, illius prçconio poſtea Tritonum vt Deorum nomen fuit celebratum. Neque illud prçtermiſerim, quod apud Romanos ſuper templo Saturni Triton quidam eximiç magnitudinis fuit collocatus, qui buccinam inflabat quoties oriebatur ventus, caudamque intra terram occultabat. Per illum ſignificare tradiderunt nonnulli res geſtas ante Saturnum ſilentio fuiſſe inuolutas: at poſt imperium Saturni clariſſima hiſtoriographorum voce fuiſſe celebratas: quamuis ego occultatam veram religionem ante Chriſtum per hæc ſignificatum crediderim; at poſt Chriſti aduentum clariſſimo ſanctorum apoſtolorum præconio omnibus gentibus veram, ſanctam & ſaluberrimam legem omnibus Chriſto altiſſimo Dei filio credentibus celebratum iri. Nam alioquin inſulſum eſſe videbatur, vt ſapientes antiqui caudatos etiam Deos habuerint. At nunc de Palęmone dicamus.

De Ino & Palemone. CAP. IIII.

INo quoque cum Palæmone filio nauigantibus prçeſſe fuit exiſtimata ab antiquis, & inter Deorum marinorum numerum relata. Hęc Cadmi & Harmoniç illius, cuius carmen nuptiale Muſç cecinerunt, filia fuit, vt ait Heſiodus:

κάδμῳ δ' ἁρμονίη θυγάτηρ χρυσῆς ἀφροδίτης
ἰνὼ, καὶ Σεμέλην, καὶ ἀγαυὴν καλλιπάρηον,
αὐτονόηνθ', ἣν γῆμεν ἀρισταῖος βαθυχαίτης.
Harmonia hinc Veneris formoſa filia Cadmo
Inoq; Semelenq; & Agauen edidit: atque
Autonoen quæ nupſit Ariſtæo inde comato.

Fuit Ino poſtea Athamantis Thebanorum regis vxor, quæ, vt dictum fuit, ſingulari odio Nepheles filios, vtpote nouerca proſequebatur toſtiſque ſeminibus vnum de filiis Nepheles Diis immolari oportere per aruſpices ſignificauit. Poſtea ob Iunonis odium in omnes Thebanos, quia Bacchus ibi natus eſſet, Athamas in furorem vertitur, Learchumque filium, quem ex Ino inter cæteros ſuſceperat, obtruncauit. Tum Ino arrepto Melicerta ob Athamantis timorem in proximum mare inſiliit. Fuerunt qui dicant furorem immiſſum fuiſſe Ino. quod illius filię peperiſſent & educaſſent Dionyſum. At Nymphodorus Syracuſius in libro Aſiaticæ nauigationis non ab Athamante, ſed à furiata Ino ſæuitum eſſe ſcripſit in filios quæ, & Learchũ & Melicertã trucidauit, ac poſtea deſperatione capta in mare inſilierit ob impatientiã doloris, vt ibi ſuffocaretur. At Dorion in lib. de piſcibus Learchũ ſagitta fuiſſe ab Athamante trãſfixum ſcribit; Melicertamque ab Ino iugulatum, poſt quam rem ſe Ino in mare præcipitauit. Fuit autem alius Melicerta cognomento ob ſuauitatem carminum, cum prius Simonides vocaretur, qui & artem memoriæ primus inuenit, & longa dupliciaque elementa, tertiumque ſonum lyrę addidit, quem alii ſcripſerunt 56. alii 62. Olympiade floruiſſe. Alii dixerunt

Ino

Ino fugiſſe Athamantis impetum cum Melicerta filio, quia Learchum, quem Athamas in teremerat, in cacabum bullientis aquæ conieciſſet. At Polyzelus in rebus Rhodis Athamantem impetum feciſſe in filio Inus ſcripſit, quia per fraudes illius, cum fruges torruiſſent agricolę, mortem innocentibus Nepheles filiis paratam fuiſſe intellexiſſet, reſciuiſſetque immiſſam eſſe famem per fraudem Orchomeniis. Aufugit igitur per Geraniam Megarenſis agri mõtem, ſeque de ſaxo Moluride dicto, vt ait Pauſ. in Atticis, cum filio Melicerta, vt communior eſt ſententia in mare præcipitauit: vt patet ex his libro 4. Metam. apud Ouid.

Imminet æquoribus ſcopulus: pars ima cauatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus vndas:
Sũma rigent, frontẽq; in apertum porrigit æquor:
Occupat hunc (vires inſania fecerat) Ino,
Seque ſuper pontum multo tardata timore
Mittit, onuſq; ſuum, percuſſa recanduit vnda.

Alii fabulantur accidiſſe eo tpe vt Nereides chorũ ducerẽt in eo loco, quare dixerũt ſe in honorẽ Melicertę, vt Siſypho gratificarentur tripudiare. Non defuerunt tamen qui putarint eius corpus ad Siſyphum delatum ex Exhęnuntia, quo fuerat portatũ ab vndis, & Iſthmicos ludos tunc illi inſtitutos. At Megarenſes Inus cadauer in maritimam oram agri ſui à mari eiectum fuiſſe inquiunt, & à Cleſo Tauropolique Cleſonis filiabus ſuſceptum ſepulturæ mandatum fuiſſe. Hęc Ino vocata fuit poſtea Leucothea, & Dea maris exiſtimata, vt ait Homerus lib. 4. Odyſſ.

τὸν δὲ ἴδεν κάδμου θυγάτηρ καλλίσφυρος ἰνὼ
λευκοθέη, ἣ πρὶν μὲν ἔην βροτὸς αὐδήεσσα,
νῦν δ' ἁλὸς ἐν πελάγεσσι θεῶν ἐξέμμορε τιμῆς
Proſpicit hunc Ino formoſi filia Cadmi
Leucothea, ante fuit mortalis fœmina: ſed nu.c
Illam diuino nautæ dignantur honore.

Hæc Matuta deinde vocata fuit à Latinis, quia manè oriretur, vt ait Cic. in lib. Tuſc. diſput. in his: Ino Cadmi filia nomine Leucothea nominata à Græcis, Matuta habetur à noſtris? quæ quod aurora ſit, ita patet ex Lucret. lib. 5.

Tempore item certo roſeam Matuta per oras
Ætheris auroram defert, & lumina pandit.

Cœpta fuit dici Leucothea in quodam vico non procul ab vrbe Corone, & tunc in Deorum numerum relata, vt ait Pauſ. in Meſſeniacis. Fuit magna vis eius exiſtimata in ſeruandis nauigantibus & in mari placando, vt ait Orph. in hymnis:

λευκοθέαν καλέω καδμηίδα δαίμονα σεμνὴν.
εὐδύνατον, θρέπτειραν εὐστεφάνου Διονύσου.
κλῦθι θεὰ πόντοιο βαθυστέρνου μεδέουσα.
κύμασι τερπομένη, θνητῶν σώτειρα μεγίστη
ἐν σοὶ γὰρ νηῶν πελαγόδρομος ἄστατος ὁρμὴ.
Aduoco Leucotheam, Dea, quæ venerabilis atque
Multa potẽs: Bacchum puerum quæ nutriit olim.
Audi diua maris quæ nautas, quæ regis vndas.
Fluctibus & gaudes ſeruatrix alma virorum,
Vt tibi collibuit ſulcant tuta alta carina.

Impetratum eſt autem Veneris precibus à Neptuno vt Dea maris fieret Ino, ſicuti ſcriptum reliquit Ouid. libro 4. Metamorph.

At Venus immeritæ neptis miſerata labores
Sic patruo blandita ſuo eſt. ò numen aquarum
Proxima cui cęlo ceſſit Neptune poteſtas:
Magna quidem poſco: ſed tu miſerere meorum
Iactari quos cernis in Ionio immenſo.
Et Diis adde tuis. aliqua mihi gratia ponto eſt.
Annuit oranti Neptunus, & abſtulit illis
Quod mortale fuit, maieſtatemq; verendam
Impoſuit, nomenq; ſimul, faciemq; nouauit:
Leucotheaq; Deum cum matre Palæmona dixit.

Scripſit in Atticis Pauſ. Melicertam à delphine exceptum, fuiſſe cum cecidiſſet è ſaxo Moluride, & in Corinthiorum Iſthmum expoſitum mutato nomine Palæmona fuiſſe appellatum, atque inter cœteros honores Moluridem petram illi fuiſſe conſecratam, & Iſthmicos ludos illi à Siſypho Aeoli filio fuiſſe inſtitutos, qui tunc imperabat Corinthiis, cum eſſet Melicerta fratris filius; atque primum pinu, deinde apio ſicco victores ibi coronati ſunt. Muſæus in eo libro quem ſcripſit de Iſthmiis, duo certaminum genera celebrari ſolita in Iſthmo ſcripſit, alterum in honorem Neptuni, alterum in Melicertæ, quod etiam in honorem Neptuni Iſthmia celebrarentur, videtur atteſtari in his Apollonius libro tertio:

οἷος δ' ἴσθμιον εἶσι ποσειδάων, ἐς ἀγῶνα
ἅρμασιν ἐμβεβαώς.
Qualis adit ludos Iſthmi Neptunus vt altum
Conſcendit currum.

Habitus eſt poſtea ipſe etiam Palæmon Deus marinus, vt ait Orpheus in hymnis:

σύντροφε βάκχε χοροῖο διωνύσου πολυγηθοῦς.
κικλήσκω σὲ παλαῖμον ἐπ' εὐϊέροις τελεταῖ-
σιν,
ὃς ναίεις πόντοιο βυθοὺς βαθυκύμονας ἁγνάς.
ἐλθεῖν εὐμενέοντα, νέῳ γήθοντα προσώπῳ.
καὶ σώζειν μύστας κατά τε χθόνα, καὶ κατὰ πόντον.
ποντοπλάνοις γὰρ ἀεὶ ναυσὶν χειμῶνος ἐναργὴς
φαινόμενος σωτὴρ, μοῦνος θνητοῖς ἀναφαίνῃ
ῥυόμενος μῆνιν χαλεπὴν κατὰ πόντιον οἶδμα.
Te voco qui fluctus habitas, pontumq; Palæmon,
Cũ Baccho nutrite, veni ad tua ſacra benignus,

Et lata facie pelagi de fluctibus altis.
Cultoresq́; tuos in terris protege, & vndis.
Pontiuagis hyemem ratibus depellere ſueſti,
His quibus appares. miſeris mortalibus vnus
Namque faues, tumidiq́; refrenas æquoris iras.

Sic etiam Euripid. in Iphigenia in Tauris cuſtodem & ſeruatorem nauium Palæmonem vocauit:

ὦ ποντίας παῖ λευκοθέας, νεῶν φύλαξ
δέσποτα παλαῖμον ἵλεως ἡμῖν γενοῦ,
Fili marinæ Leucotheæ, cuſtos bone
O nauium Palæmon, eſto mi bonus.

Atque Lucianus Epigrammatum poeta fuiſſe conſuetudinem ſcribit in hiſce carminibus, vt Diis marinis, per quos ſalutem & incolumitatem nautæ fuiſſent aſſecuti è maris perturbatione, vota ſoluerent:

γλαύκῳ, καὶ νηρεῖ, καὶ ἰνοῖ, καὶ μελικέρτῃ
καὶ βυθίῳ κρονίδῃ, καὶ σαμόθραξι θεοῖς,
σωθεὶς ἐκ πελάγους λουκίλλιος ὧδε κέκαρμαι
τὰς τρίχας ἐκ κεφαλῆς. ἄλλο γὰρ οὐδὲν ἔχω.
Inoq́; Glaucoq́; & Nereo, dein Melicertæ,
Et Samothracum Dijs, æquoreoq́; Ioui,
Seruatus dicat è pelagi Lucillius vndis
Hos crines. aliud namq́; habet ille nihil.

Hic non vehebatur in curru, ſed natandi peritiſſimus habebatur, vt ait Ouidius in epiſt. Leandri:

Et iuuenem poſſim ſuperare Palæmona nando,
Miraq́; quem ſubito reddidit herba Deum.

Vocatus fuit Palæmon etiam Portunus, quē clauem dextra geſtantem finxerunt, quoniam portus ab hoſtibus tueretur. Huic infans mactari conſueuit, atque in Tenedo præcipuè diuinis honoribus colebatur. Sepultus fuit hic nauigantium Deus in Iſthmo, vt ait Pauſanias in Atticis: at Ino in ora maritimæ agri Megarenſium à Cleſo & Tauropoli Cleſonis filiabus & Lelegis neptibus, vt dictum fuit, Hæc ſunt ea quæ de Ino & Palęmone memorię prodita fuerunt ab antiquis, è quibus veritas eſt exprimenda. Quod Ino fuerit Cadmi & Harmonię filia, & Athamantis vxor, non diſſentit ab hiſtoria: & quod à patre fuerit filius ſaxo illiſus, & quòd Ino timore vel furore concita in mare ſe cum filio præcipitauit. Quòd verò ipſa & puer Melicerta fuerint in Deos conuerſi, nihil hoc habet cum veritate commune.

AT quid per hæc ſignificare voluerunt antiqui? Dictum fuit ſuperius tantam fuiſſe nonnullorum antiquorum principium ambitionē, vt aras, & ſacerdotes, & ceremonias nonnullis ſuorum maiorum tanquam Diis immortalibus inſtituerint. Sic Iſthmia Siſyphus, quæ prius in honorē Neptuni celebrabantur, in honorem ſui propinqui conuertit, quare dictus eſt

Digitized by Google

Neptunus his aquarum imperium impertiiſſe, atque inde Dii marini crediti ſunt. Nam apud Romanos etiam pro Græcorum conſuetudine funebres ludi inſtituti ſunt, qui & ipſos ſuos principes inter Deos fuiſſe relatos demum fabulantur. Nam ſicut omnium prope principum noſtræ ætatis paucis exceptis animum auaritia, vitiorum omnium ſordiſſimum, ita ambitio antiquorum mentes occupauerat. Leucothea, quæ Matuta dicta eſt à Latinis, aurora eſt: Palæmon ſiue Portunus, vis eſt tempeſtatis: nam πάλλειν agitare ſignificat, vnde Palæmon vocatus eſt. Matutæ filius dictus fuit, quia venti plerumque ab aurora ſpirare incipiunt: & quia tunc in mare incumbunt, dicuntur ſe in mare præcipitaſſe, veluti rationi magis conuenit, quia certiſſima eſt nuncia ventorum ac tempeſtatum, tanquam futuræ ſerenitatis, aurora. Hi crediti ſunt Dii nauigantium, quia venti nauigantibus vere præſunt, qui ſi benigni aſpirarint, fœlix iter contingit nauibus, & idcirco ait Virg. lib. 2. Georg.

Votaque ſeruati ſoluent in littore nautæ,
Glauco Panopeæ & Inoo Melicertæ.

Quare per hanc fabulam ſignificarunt illos ſe ventorum leuitati credere, qui per mare nauigarent. quare non eſt de diuina clementia conquerendum ſi quid aduerſi acciderit, ſed de noſtra leuitate & imprudentia. qui cum in tuto ſimus, ſponte tamen & conſulto in illa procurramus pericula. Ad placandas etiam perturbationes animorum hæc fabula accommodata eſt, & ad hortandum ad beneficentiam & liberalitatem, quippe cum ita exagitata à Iunone Ino, quia Liberum patrem liberaliter educaſſet, in tantum fœlicitatis poſtea euaſerit. Nam etſi viri boni aliquandiu pro benefactis opprimuntur, & patiuntur domeſticas calamitates, tamen nemo vir bonus diu poteſt eſſe infœlix. nam quæ tanta poteſt eſſe calamitas, quod tantum infortunium, quod diuina clementia in maiorem fœlicitatem non poſſit conuertere? confidendum igitur eſſe diuinæ bonitati, ſic antiqui tradiderunt, cùm nemo iuſtus à Deo contẽptus relinquatur, cumque tanta ſit diuina clementia vt ſpem etiam ſuperet mortalium iis adiuuandis qui iniquè miſerias patiuntur. Nunc de Glauco dicamus.

De Glauco. CAP. V.

GLAVCVS, & qui ipſe marinus Deus ex homine factus eſt, non minus abſurdum figmentum, ſuæque ἀποθεώσεως cauſſam conſecutus fuit. Hunc Anthedonis hominis cuiuſdam Bœoti filium fuiſſe ſcriptum reliquit Strabo libro nono, cum tamen illum Polybi Mercurii filii & Eubœæ filium fuiſſe ſcribat Theophraſtus lib. 5. eorum quę in ſicco degunt, & Promathidas Heracleota Phorbi & Panopeæ nymphæ filium putauit, ac patria Anthedoniũ cùm Anthedon eximia ciuitas fuerit Bœotiæ. Alii dicunt fuiſſe Nopeum Glauci patrem, quẽ dicentem de ſeipſo introduxit Thelytus Methymnæus ita in Bacchicis carminibus:

ἀνθηδὼν νύτις ἐστὶν ἐπὶ πλευρῇσι θαλάσσης
ἀντίον εὐβοίης, σχεδὸν εὐρίποιο ῥοάων
ἔνθεν ἐγὼ γένος εἰμὶ, πατὴρ δέ με γείνατο Νωπεύς.

Vrbs eſt Anthedon ſpumoſo proxima ponto
Euboicu obiecta fere, Euripique fluentis,
Eſt genus inde meum. Nopeus pater ipſe vocatur.

Hic dicitur Ariadnam ex inſula Dia rapuiſſe qui poſtea à Baccho fuit viteo vinculo ligatus, ſed deinde dimiſſus. Hic quoniam natator eſſet peritus, Pontius fuit appellatus. Epicus verò Euanthes Neptuni & Naidis filium illum fuiſſe ſcripſit in quodam hymno. Fabulantur hunc Symam Ialemis & Doridis filiam raptã in Aſiam deportaſſe: deinde amaſſe Hydnam Scyllii Scionei vrinatoris filiam. Alii dicunt hunc piſcatorem fuiſſe Anthedonium, vt eſt apud Ouid. lib. 10. Metamorph.

Ante tamen mortalis eram. ſed ſcilicet altis
Deditus æquoribus, tantum exercebar in illis.
Nam modo ducebam ducentia retia piſces,
Nunc in mole ſedens moderabar arundine linũ.

Quidam inquiunt hunc artificem fuiſſe Argo nauis, eamque gubernaſſe quo tempore Iaſon pugnauit cum Tyrrhenis, qui ſolus euaſit non vulneratus, vt ſcripſit Poſſis lib. 3. Amazonidis. Hunc alii habitaſſe in Delo ſcribunt, & cùm Deabus Nereidibus vaticinari ſolitum, Apollinemque artem vaticinandi a Glauco doctum fuiſſe, vt ait Nicãder lib. 1. Georgicorum. Fabulantur huc aliquando magnam copiam piſcium cepiſſe, qui piſcatorem fuiſſe tradiderunt, quos cum in vrbem portaret, onuſque ob nimium pondus feſſus in via depoſuiſſet, quidam ex iis piſcibus herba quadam guſtata reuixit. eam rem admiratus Glaucus, & ipſe herbam illam guſtauit, quare ſtatim immortalis eſt factus. at Ouidius lib. 13. dum piſces numeraret in littore mari proximo, vnde piſces ceperat, illud contigiſſe ſcribit, piſceſque ipſos non guſtata; ſed tacta ſolum herba in mare refugiſſe memorat, his verbis:

—— *ego primus in illo*

Ceſpite conſedi dum lina madentia ſicco.
Vtque recenſerem captiuos ordine piſces
Inſuper expoſui, quos aut in retia caſus,
Aut ſua credulitas in aduncos egerat hamos.
Res ſimilis ficta. ſed quid mihi fingere prodeſt?
Gramine contacto cœpit mea præda moueri:
Et mutare latus, terraq́; vt in æquore niti.
Dumque moror, miror q́; ſimul fugit omnis in undas
Turba ſuas, dominumq́; nouum, litusq́; relinquũt.

Id cum vidiſſet Glaucus, etiam ipſe illa herba guſtata Deus factus in mare inſiliit, vt teſtatur paulo poſt idem poeta. Alii tamen eo tempore, quo Iaſon cum Tyrrhenis pugnauit, Iouis conſilio illum in profundum mare demerſum inquiunt, ac Deum marinum factum ſoli Iaſoni apparuiſſe. Alii malunt Glaucum in Oria monte altiſſimo Aetoliæ leporem inſecutum fuiſſe, quem captum cum ad fontem detuliſſet quia propter laborem diuturnum defecerat, ille refectus proxima herba quadam guſtata conualuit: qua herba guſtata ipſe etiam Deus marinus factus eſt. Alii tędio vitæ illum ſeſe in mare pręcipitaſſe inquiunt. Fabulantur hunc interpretem fuiſſe Nerei, vt ſenſit Euripid. in Oreſte:

ἐκ δὲ κυμάτων
ὁ ναυτίλοισι μάντις ἐξήγγειλέ μοι
νηρέως προφήτης γλαῦκος, ἀψευδὴς θεός.

—— aſt è fluctibus.
Vates fretum ſulcantibus dixit mihi
Glaucus propheta Nerei verax Deus.

Sic autem Apollonius libro primo vatem Nerei illum appellauit his carminibus.

τοῖσιν δὲ γλαῦκος βρυχίης ἁλὸς ἐξεφαάνθη,
νηρῆος θείοιο πολυφράδμων ὑποφήτης.

ἴψι

Ὕψι δὲ λαχνήεντι κάρη, καὶ στήθε' ἀείρας
νειόθεν ἐκ λαγόνων στιβαρῇ ἐπορέξατο χειρὶ
νηΐυ ὁλκαίοιο, καὶ ἴαχεν ἐσσυμένοισι.
Viſus adeſt illis tunc alto ex æquore Glaucus,
Diuini vates Nerei, qui plurima nouit:
Hirſutum caput, & pectus ſumma extulit vnda:
Tum forti dextra ex imò capit ille carinam
Labentis nauis, atque hæc properantibus inſit.

Strabo verò lib. 9. non in Deum marinum, ſed in balænam comerſum fuiſſe ſcribit. Hic etſi cum Ariadna congreſſus fuiſſe ſcribitur à Thelyto Methymnæo in Bacchicis carminibus & cum Europia Mirei, & Hydna Scylli, eumq. Syma Ioſemis, nullus tamen filius ex eo genitus commemoratur. at Clearchus Solenſis lib. 7. Vitarum, aliam fabulam longè ab his diuerſam recenſuit, quam etiam recitauit Iſacius. inquit enim Glaucum Paſiphaes filium fuiſſe, qui cum murem inſequeretur, in dolium mellis cecidit, atque ibi ſuffocatus eſt. hunc vbi pater Minos quæreret, neque vſpiam inueniret, accepit reſpõſum hominem illum ſignificaturum, & filium in vitam reſtituturũ, qui dixiſſet cui rei ſimilis eſſet bos tricolor Minois, qui in agro paſcebatur. Hunc Polyidus illi fructui ſimilem eſſe dixit, quem ferret rubus. Quare Minos illum iuſſit apprehendi, & ſibi filium indicare, at Polyidus ex arte diuinandi ſuffocatum eſſe inquit in dolio mellis. cum igitur mortuus inuentus fuiſſet Glaucus, Polyidus cum illo in domum quandam includitur, vt illum vitæ reſtitueret. qui cum ſerpentem ad cadauer properantem vidiſſet, volens illum irritare vt ipſe ab eo necaretur, fortè ſerpentem interfecit. tum alius draco ad mortuum ſerpentem accedens herbam quandam attulit, qua tacta ſerpens ille reuixit. Hanc ipſam herbam captam Polyidus Glauco impoſuit, & ita in vitam reuocauit. Coegit poſtea Minos Polyidum artem quoque vaticinandi Glaucum docere, antequam in patriam ſuam Argos liberum dimitteret. Fuit etiam Glaucus alius Siſyphi filius, qui cùm equas haberet quæ carnibus humanis veſcerentur, ab iiſdem ipſe in amorem verſis, Venereiſque ſtimulis agitatis, diſcerptus fuit, vt ſignificauit Virgilius libro tertio Georg.

Et mentem Venus ipſa dedit, quo tempore Glauci
Potniades malis membra abſumpſere quadrigæ.

Id autem contigit non procul à Dirce fonte, Potniaque ciuitate, vt ait Strabo lib 9. quod inter eos ludos funebres contigiſſe vt ait Pauſa. in prioribus Eliacis, quos in patris honorẽ inſtituerat Acaſtus. Aiunt autem eo ipſo in loco terrorem equis immitti ſolitum, in quo diſcerptus fuit Glaucus ab eius genio, quare Tartaxippus cognomẽto fuit nominatus. Quamuis alii iſtud ipſum Alcathoo Parthaonis filio tribuunt, qui fuit vnus ex Hippodamiæ procis ab OEnomao occiſis, quique in eo ipſo loco humatus ſuæ iniuriæ memor ſæuiret in omnes per eum locũ equitantes: Fuit & Glaucus quidam Epicydis Spartanus virtutis & ingenii exiſtimatione clarus. Et Glaucus Chius primus omnium mortalium ferruminationem excogitauit, artemq. ferri coniungẽdi, vt ſcripſit Herodotus in Clio. Fuit alius Glaucus Caryſtius, qui duas coronas victor è Pythiis, octonas è Nemeis & Iſthmiis reportauit. cui pater fuit Demylus à Glauco marino Deo oriundus, vt ait Pauſanias in poſterioribus Eliacis.

AT nunc ex his veritatem eliciamus. fuit Glaucus vrinator peritiſſimus. quare aiunt hũc ſpectantibus Anthedoniis è portu enataſſe donec ex omnium proſpectu ſub aqua latens in locum longinquum perueniret, vnde à nemine amplius videri poſſet: ibi aliquot dies commoratus multis ſpectantibus ad certum diem natans in portum rediuit, cum diceret ſe tamdiu ſub vndis degiſſe. Accedebat ad hoc miraculum, quod hyeme, cum nihil caperent piſcatores, ad ciues ſuos quoſcunque illi piſces popoſciſſent, continuò apportabat, quos ille multum ante in hunc vſum reſeruauerat. Deinde captus à quadam belua marina cum interiiſſet, memoriæ proditum eſt illum guſtata quadam herba Deum marinum eſſe factum. Alii dixerunt Glaucum vitæ pertæſum ſe in mare præcipitaſſe: alii ob amorem Palæmonis, qui cum non amplius viſus fuerit, à belua aliqua marina fortaſſe correptus creditus eſt in Deorum marinorum numerum receſſiſſe. Verum quid habet admirabile hęc fabula, cur à poetis, ſapiẽtiſſimis hominibus celebraretur? aut quid hoc pertinet ad humanę vitæ inſtitutionem? Significare per hęc voluerunt antiqui nullam adeo depreſſam & ſordidam eſſe hominum conditionem: quam non Dei voluntas extollere, & illuſtrare facillime poſſit: cum nulla ſit hominum conditio, quam Deus reſpiciat ſine probitate, cum is innocentiam & integritatem animi tantum, at non aliud quidquam reſpiciat. Hunc cum diuinandi artis peritum finxerint, demonſtrabant nauigandi peritum hominem futuras tempeſtates multo ante præuidere. At nunc de Nereo dicamus.

De Nereo & Nereidibus. CAP. VI.

NEREVS vero fuit Ponti, ſiue Oceani & Tethyos filius creditus, vt his ait Heſiodus in Teogonia:

νηρέα τ' ἀψευδέα, καὶ ἀληθέα γείνατο πόντος
πρεσβύτατον παίδων, αὐτὰρ καλέουσι γέροντα
οὕνεκα νημερτής τε καὶ ἤπιος οὐδὲ θεμιστέων
λήθεται, ἀλλὰ δίκαια καὶ ἤπια δήνεα οἶδεν.

Nerea fatidicum, haud fallacem ſemine Ponti
Progenitum natis ſeniorem: dictus & inde eſt
Ille ſenex quòd veridicus, blandusq́, nec aequi
Oblitus nouit ſemper decernere iuſta.

Nam etiam Apollodorus lib. 1. bibliothecæ hos Ponti & non Tethyos, ſed Terræ filios connumerauit, Phorcum, Taumantem, Nereum Eurybæam, Ceto: Illum igitur & veridicum & vatem eſſe crediderunt, cum Troianas etiã calamitates Paridi nunciarit, vt ait Horatius lib. 1. Carminum in his:

Paſtor cum traheret per freta puppibus
Idæis Helenam perfidus hoſpitam,
Ingrato celeres obruit otio
Ventos vt caneret fera
Nereus fata. mala ducis aui domum
Quam multo repetet Græcia milite,
Coniurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.

Fertur hic in mari Aegæo præcipuè domum habuiſſe, vt ait Apollonius lib. 4.

ὡς ἔφατ' αὐτίκα δ' ἶρις ἀπ' ἐλύμποιο θορῦσα
τάμνε τανυσαμένη κάραπτερά, δῦ δ' ἐνὶ πόντω
αἰγαίω τόθι πέρ τε δόμοι νηρῆος ἔασιν. (τῳ

Iris ait: cœloq́, volans deſcendit ab alto
Prepetibus pennis paſſis, pontumq́, ſubiuit
Ægæum, domus hic ſublimis, & atria Nerei.

Fama eſt Herculem ad aurea mala Heſperidum ferenda miſſum, ad Nymphas, quæ in antris Eridani habitabant, adiſſe, vt ex iis audiret vbinam locorum eſſent illa mala aurea. Tum Hercules miſſus fuit ad Nereum, quem variis formis eludere conantem tamdiu detinuit, vt in priſtinam figuram redierit, remque indicarit. Hunc antiquiſſimum Deum nominauit Orpheus in Argonauticis:

νηρέα μὲν πρώτιστα καλῶ πρέσβυσον ἀπάντων.

Nerea cui priſcum genus eſt, huc ante vocamus.

Hunc mari præeſſe, & in mari habitare ſolitum, delectari choris puellarum, principiumque eſſe & finem aquarum, & omnes illius facultates denique ita complexus eſt Orpheus in hymno quodam:

ὦ κατέχων πόντου ῥίζας κυαναυγέτιδ' ἕδρην.
πεντήκοντα κόραισιν ἀγαλλόμενος κατὰ κῦμα.
καλλίσταις κούραισι χοροῖς, νηρεῦ, μεγαλώνυμε δαῖμον,
πυθμὴν μὲν πόντου, γαίης πέρας, ἀρχὴ ἁπάντων.

Fundamenta tenens ponti, cui cærula ſedes.
Quinquaginta mari in lato lætate puellis,
Formoſisq́, choris Nereu, venerabile numen.
Tu fundamen aquæ, tu terræ finis, & idem
Principium es cunctis.

Hunc ab vndis educatum & nutritum fuiſſe ſignificauit Eurip. in Iphig. in Aulide:

μᾶτον δ' ἐξ ὑγρῶν κυμάτων τεθραμμένον
νηρέα, φυτεργὸν θέτιδος, ἧμ' ἐγείνατο.

At non per vndis educatum Nereum
Thetidis patrem, cuius que ego ſum filius.

Hunc eundem patrem fuiſſe Nereidum vocatum itaidem teſtatur in eadem Tragœdia:

εἴτ' οὖν ἐπ' ἀκταῖς θάσσετον διοσκόρω.
ἢ νηρέως ἄγαλμα θ' ὃς τὸν εὐγενῆ
ἔτικτε πεντήκοντα νηρῄδων χορόν.

Nam ſeu Dioſcuri ſedent in littore,
Imago ſiue Nerei Nereidum
Qui quinquies decem chorum olim protulit.

Suſcepit filias Nereus è Doride nympha Haliam, Spio, Paſithean & Ligean. Fuerunt enim quinquaginta Nereides vocatæ Nerei & Doridis filiæ, vt ait Heſiod. his in Theog.

νηρῆος δ' ἐγένοντο μεγήριτα τέκνα θεάων
πόντῳ ἐν ἀτρυγέτῳ καὶ δωρίδος ἠϋκόμοιο,
κούρης ὠκεανοῖο τελήεντος ποταμοῖο.

Naſcuntur Nereo nam pignora clara Dearum,
Doridis & pulchræ ſpumoſis in maris vndis,
Quæ fuit Oceano fluuio lato edita quondam.

Fuit autem Doris Nerei ſoror. Has comas virides habere conſueuerunt antiqui: quare ita ait Horatius libro 3. Carminum:

Nos cantabimus inuicem
Neptunum, & virides Nereidum comas.

His aues Halcyones gratiſſimæ fuiſſe putabantur, vt ait Theocritus in Thaleſiis:

χ' ἀλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα, τάν τε θάλασσαν,
τόν τε νότον, τόν τ' εὖρον, ὃς ἔσχατα φυκία κινεῖ.
ἀλκυόνες, γλαυκαῖς νηρηΐσι, ταί τε μάλιστα
ὀρνίθων ἐφίλαθεν.

Alcyones ſternent vndas atque æquora ponti,
Atque Eurum, atque Notum, qui extremas ſuſcitat Algas.
Halcyones Nereidibus gratiſſima proles
Cunctarum volucrum.

Scriptum reliquit Orpheus in hymno quodam in Nereides, illas in vndis tripudiare, & bacchari, & tanquam lætiſſimos piſces huc illuc circa currum Tritonis præcipuè curſitare

inter

Digitized by Google

inter quę & illud eſt carmen:

τριτώνων ἐπ' ὄχοισιν ἀγαλλόμεναι περὶ νῶτα.
A tergo currus Tritonum cernere poſſes
Has geſtire ſimul.

Harum Nereidum multarum nomina ita recenſuit Homerus lib. 6. Iliadis:

κώκυσεν τ' ἄρ ἔπειτα θεαὶ δ' ἐμιν ἀμφαγέροντο
πᾶσαι, ὅσαι κατὰ βένθος ἁλὸς νηρηίδες ἦσαν.
ἔνθ' ἄρ ἔην γλαυκήτε, θαλειάτε, κυμοδόκητε,
νησαίη, σπειώτε. θόηθ' ἁλίητε βοῶπις.
κυμοθόητε, κ̀ ἀκταίη, καὶ λιμνώρεια,
καὶ μελίτη, κ̀ ἴαιρα, κ̀ ἀμφιθόη, κ̀ ἀγαυὴ,
δωτώτε, πρωθώτε, φέρουσάτε, δυναμένητε,
δεξαμένητε, κ̀ ἀμφινόμη, κ̀ καλλιάνειρα,
δωρὶς, κ̀ πανόπη, κ̀ ἀγακλειτὴ γαλάτεια,
νημερτήσε κ̀ ἀψευδὴς, καὶ καλλιάνασσα.
ἔνθα δὲ ἔην κλυμένη, ἰάνειράτε, καὶ ἰάνασσα
μαῖρα, κ̀ ὠρείθυια, εὐπλόκαμός τ' ἀμάθεια,
ἄλλαιθ' αἳ κατὰ βένθος ἁλὸς νηρηίδες ἦσαν.

Tum fundit lacrymas: hanc circū numina ponti
Conueniunt, quæ imas habitant Nereides vndas.
Hic aderant, Glauceq́; Thaliaq́; Cymodoceq́;,
Niſae, Spioq́; Thoeq́;, Halieq́; decora.
Cymothoe, Actae, Melite, cum candida Agaue,
Amphitoeq́; & Iara comis in colla refuſis.
Dotoq́; Protoq́; Pheruſaq́; Dynameneq́;
Doris, & Amphinome, Panopeq́; & Callianira,
Dexamene, Galatea, Amathiaq́; Callianaßa,
Et Clymene, atq; Ianira ſimul, pariterq́; Ianaſſa,
Mæraq́; & Orithyia genas fucata colore.
Quæque imas habitant aliæ Nereides vndas.

Verùm multo etiam plures his vocatæ ſunt Nereides, quę ad quinquaginta numerantur ab Heſiodo in Theogonia; quæ ita vocantur; Proto, Eucrate, Sao, Amphitrite, Eudore, Thetis, Galene, Glauce, Cymothoe, Spio, Thalia, Melite, Eulimene, Agaue, Paſithea, Erato, Eunice, Doto, Pheruſa, Dinamene, Neſæe, Actęa, Pro-

tomedea,

tomedea, Doris, Panope, Galatea, Hippothoe, Hipponoe, Cymodoce, Cymatolege, Cymo, Eione, Halimeda, Glauconome, Pontoporia, Liagore, Euagore, Laomedea, Polynome, Autonoe, Lyſianaſſa, Euarne, Pſamathe, Menippe, Neſo, Eupompe, Themiſto, Pronoe, Nemertes. Apollodorus verò Athen. has etiam pręter prędictas connumeranit lib. I. Glaucothoen, Nauſithoen, Haliam, Pionen, Pleſaureen, Calypſo, Cranto, Neomerim, Deianiram, Polynoen, Melien, Dionem, Iſçam, Dero, Eumolpen, Ionen, Ceto, Limnoream. Iſtæ autem omnes pulcherrimæ habebantur, quare, vt proditum eſt in fabulis, Caſſiope Cephei Regis Aethiopum vxor cùm omnes ſuę ętatis mulieres ſe forma antecellere gloriaretur, auſa eſt ſe Nereidibus etiam pręferre quamobrem illarum indignationem in ſe concitauit. Illę igitur arrogantia huius fœminæ irritatæ, temeritateque commotæ incredibilis & admirandæ magnitudinis cetum in illius regionem immiſerunt: quare poſtea iuſſa eſt ab oraculo Andromedam filiam, quam vnicam habebat, vt à ceto voraretur, ſaxo alligatam exponere. Andromeda tamen Perſei virtute liberata fuit, & eiuſdem beneficio ad perpetuum vitandæ temeritatis exemplum, Caſſiope inter ſidera relata, vt patet ex Arataæo carmine ita Latine verſo à Cicerone:

Labitur illa ſimul ignatam lacrymoſa requirens
Caſſio etia, neque ex cælo depulſa decore
Fertur nam verſo contingens vertice primum
Terras poſt humeros euerſa ſæpe refertur,
Hanc illi tribuunt pœnam Nereides almæ,
Cum quibus, vt perhibent, auſa eſt contendere forma.

Neque plura his ferè ſunt de Nereo Nereidibus memoriæ tradita. Nunc ſententiam antiquorum ex his exprimamus.

NEREVS dicitur Oceani fuiſſe & Tethyos filius, qui ſanè nihil eſt aliud, quàm conſilium & peritia in regendis nauibus, quippe cum peritia illa ex Oceano & vndis naſcatur. Hic multas parit filias, quæ ſunt inuentiones ac conſilii mutationes ad nauigationem pertinentes. hanc peritiam antiquiſſimum Nereum vocarunt, ob vetuſtatem nauigationis. Eundem vatem eſſe tradiderunt, quia efficit in ſingulis diſciplinis peritia vt multa euentura diuinemus & longè proſpiciamus. Neque peritus nauigandi quiſpiam putandus eſt, niſi qui multo ante ventorum mutationes, & ſigna tempeſtatum, tanquam ex altiſſima ſpecula prouideat. Hunc Deum in varias formas ſe vertere finxerunt antiqui, quoniam ſapientis eſt ad multas varietates, rerumque gerendarum opportunitates ſe accommodare. Ne quis igitur Deorum immortalium clementiam ſibi deeſſe arbitraretur, ſed vnumquemque ſua dementia perire, qui ſe in ſæuiſſimas maris tempeſtates intruſerit, nulla habita ratione illorum, quæ

Ipſe pater ſtatuit, quid menſtrua luna moneret,
Quo ſigno caderent Auſtri;

Hæc dicta ſunt.

IDEM eſt autem fabulam hanc confinxiſſe, vt ſummatim dicam, atque ſi dicerent antiqui: Eſto prudens in tranſigendis negociis, neque Deum incuſes vbi per imprudentiam aut temeritatem tibi pericula ipſe conflaueris, cum Deus prudenti cuique ac diligenti viro præſens ſit. Alii tamen marinam aquam Nereum vocarunt, vt eſt apud Ouidium in Deianira.

Reſpice vindicibus pacatum viribus orbem,
Qua latam Nereus cœrulus ambit humum.

Atque de Nereo ſatis dictum eſt, nunc de Phorcyne dicamus.

De Phorcyne. CAP. VII.

PHORCYN, quem Latini Phorcum etiam vocarunt, fuit & ipſe Ponti ſiue Maris, ac Terræ filius, vt teſtatur Heſiodus in Theogon.

αὖτις δ' αὖ θαύμαντα μέγαν, καὶ ἀγήνορα φόρκυν
γαίῃ μισγόμενος, καὶ κητὼ καλλιπάρῃον,
εὐρυβίην τ' ἀδάμαντος ἐνὶ φρεσὶ θυμὸν ἔχουσαν
Hinc Thaumanta parit magnum, Phorcynq́; ſuperbum
Coniunctus terræ, & pręſtanti corpore Ceto.
Eurybiamq́; ſimul, cui ſunt adamantina corda.

Varro tamen Phorcynem Thoſeæ Nymphę ac Neptuni filium fuiſſe ſcribit, qui filias habuit, præter commemoratas, ſuperius ex Ceto, Phorcidas ſcilicet & Gorgones, Thooſam, quæ cum Neptuno coniuncta Cyclopem peperit Polyphemum, de quo ita ſcribit Homer. lib. I. Odyſſ.

ἀλλὰ ποσειδάων γαιήοχος ἀσκελὲς αἰὲν
κύκλωπος κεχόλωται, ὃν ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν
ἀντίθεον πολύφημον ὅου κράτος ἐστὶ μέγιστον
πᾶσιν κυκλώπεσσι. θόωσα δέ μιν τέκε νύμφη
φόρκυνος θυγάτηρ ἁλὸς ἀτρυγέτοιο μέδοντος.
Verum Neptunus qui terram verberat vndis
Succenſet cauſa Cyclopis, quod Polyphemum
Lumine priuauit qui robore præſtitit omnes
Inter Cyclopas, peperit quem Nympha Thooſa,
Filia ſpumoſi, qui temperat æquora, Phorci.

Genuit etiam ſerpentem, qui mala Heſperidum

Digitized by Google

dum tuebatur, vt ait Heſiodus.

κητὼ δ' ὁπλότατον φόρκυνι φιλότητι μιγεῖσα.
γείνατο δεινὸν ὄφιν, ὃς ἐρεμνῆς κεύθεσι γαίης
πείρασιν ἐν μεγάλοις παγχρύσεα μῆλα φυλάσ
σει.

Poſtremum Phorco ceto coniuncta ſed edit
Serpentem magnum, qui extremis partibus orbis
Sub tellure latens ſemper mala aurea ſeruat.

Habuit etiam Scyllam filiam, vt dicemus poſtea. Nec plura fere de Phorcyne leguntur apud antiquos.

FVIT Phorcyn Ponti vel Neptuni ac Terræ filius & maris Deus, quem circularem aquarũ motũ nonnulli eſſe crediderunt, qui principiũ ab Oceano capit, & ab humore in terra exiſtẽte. Huius vxor eſſe Ceto dicitur, exhalatio .ſ. quæ calore & radijs Solis excitatur, qui humor cum per æſtatem grauiorem extenuatus tollitur, fit draco: propè enim tremula fit illa exhalatio, & obliqua, quæ per calorem Solis attollitur. Alii rem hanc ad hiſtoriam transferre maluerunt, dixeruntque Phorcynem Sardiniæ atque Corſicæ inſulis imperaſſe, qui ab Atlante nauali prælio ſuperatus, in ea pugna ſubmerſus ſit, neque vſpiam poſtea inuentus, quare creditus fuit ſe in Deorum marinorum numerum recepiſſe. Cætera verò quæ de illo fabuloſè dicuntur, in eius gratiam fuerunt ad probabilitatem priorum ficta. At nunc de Proteo.

De Proteo. Cap. VIII.

PROTEVS & ipſe maris Deus fuit, Neptuni & Phœnicæ Nymphæ filius, vt ſcriptum reliquit Zez. hiſtor. 44. Chil. 2. qui in Pharo Alexandriæ habitauit, Toroneneque ex Aegypto in Phlegram Pallenes profectus vxorem duxit. Nati ſunt illi filii è Torone Tmylus & Telegonus, de quibus meminit Euripides in in Helena. hi poſtea peregrinos crudeliter interimebant cùm adoleuiſſent, quorum ſæuitiã cùm Proteus æquo animo ferre non poſſet, impetraſſe à patre Neptuno dicitur vt in Aegyptum rurſus ferretur; cuius preces cum audiuiſſet Neptunus, è quodam Pallenes hiatu ſpeluncam ſub mari fecit, in qua illum in Aegyptum vſque ſiccum perduxit. Deinde cùm Hercules ob crudelitatem, qua in hoſpites vtebantur, Tmylum & Telegonum obtruncaſſet, cognita cæde filiorum neque lacrymas emiſit, quia nefarii eſſent homines, neque riſit quod eſſent filii, vt ſcripſit Theopompus lib. 8. rerum Græcarum. Xantippus verò ſcripſit in rebus Lydiæ Proteum Oceani & Thetyos à quibuſdam creditum fuiſſe filium. Eurip. præterea Pſamathen vxorem illum duxiſſe ſcribit de qua Theonoen, & Theolymenum marem ſuſcepit. habuit etiam Caberam, Rhetiam, & Idotheam filias, quæ Menelaum de reditu in patriam ambigentem, cum diutius in Aegypto detineretur, docuit vt recedentibus pellibus phocarum indutus vna cùm ſociis tanquam phocis ſe inter phocas dormire ſimularent, quo tempore ſub meridiem Proteus in ſiccum, exiẽs inter phocas dormire conſueuit, atque illum dormientem comprehendere, tamdiuque retinere in varias formas ſe mutantem, quamdiu in priſtinam formam redierit. nam tunc futura demum illis prædicet omnia. Dicunt enim modo in aquam, modo in ignem, modo in feras, in arbores, volucres, ſerpentes ſe vertere ſolitum vt ait Hom. lib. 4. Odyſ. vbi explicat conſilium Idotheæ, quæ carmina, cùm multa ſint, nõ aſcribam, ſed Latinè illa breuitatis cauſa pronunciabo. ſic enim Græca incipiunt:

ὣς ἔφατ', αὐτὰρ ἐγώ μιν ἀμειβόμενος προσέει
πον.
αὐτὴ νῦν φράζευ σὺ λόχον. ſic autem latinè

Dixerat. his ego ſum contra ſed talibus orſus.
Nunc ſenis inſidias diuini Diua recenſe,
Ne me prauiſum fugiat. nam vincere Diuos
Viribus humanis res eſt valde ardua. Dixi
Sic ego, ſed contra Dea ſic eſt inde locuta.
Hoſpes vera tibi dico, veriſſima noſces.
Cum medios radijs iam ſol accenderit æſtus,
Æquoreus ſolet ire ſenex in littora verax.
Hunc Zephyro iactata ſenem tegit alga marina:
Quem circum phocæ in ſpelunca e fluctibus altis
Egreſſæ capiunt placidam per membra quietem,
Spirantes ſalſas, & olentes naribus vndas.
Huc ego te ducam cum primum Aurora fugarit
Exoriens ſtellas, ſocios tres ipſe memento
Deligere è cunctis, qui præſtent mente, animoq;.
Nunc agè narrabo tibi fraudes, nunc ſenis artes.
Primum dinumerat phocas, numerumq; recurrit,
Quas omnes vt adeſſe videt, proſternitur vnà
Ipſe; ouium veluti cuſtos in montibus olim.
Hunc vbi videritis ſtratum, ſomnoq; grauatum,
Cura ſit hinc arcte duris innectere vinclis,
Et retinere Deum conantem fallere dextras,
Omnia mox fiet. ſerpens qui pectore terram
Verret, fiet rurſus aqua hic, crepitabit & ignis.

Hunc eundem Deum rerum omnium principium eſſe, & Deorum antiquiſſimum putauit Orpheus, quem & claues habere maris, & omnibus præeſſe, tanquam principium vniuerſæ naturæ dixit, vt patet ex eo hymno:

πρωτέα κικλήσκω πόντου κληῖδας ἔχοντα.

Digitized by Google

πρωτογενῆ, πάσης φύσεως ἀρχὰς ὃς ἔφηνεν.
ὕλην ἀλλάσσων ἱερὴν ἰδέαις πολυμόρφοις.
πάντιμος, πολύβουλος, ἐπιστάμενος τά τ' ἐόντα,
ὅσσά τε πρόσθεν ἔην, ὅσα τ' ἔσσεται ὕστερον αὖτις.

Geſtantem claues pelagi te maxime Proteu
Priſce voco, à quo natura primordia primum
Edita ſunt, formas in multas vertere noſti
Materiam ſacram, prudens, venerabilis, atque
Cuncta ſciens, quæ ſint fuerint, ventura trahãtur.

Hunc in curru vehi, qui à phocis traheretur, putarunt antiqui, quos equos bipedes vocauit Virgil. lib. 4. Georg.

Eſt in Carpathio Neptuni gurgite vates
Cæruleus Proteus, magnum qui piſcibus æquor,
Et iuncto bipedum curru metitur equorum.

Nec plura his ferè de Proteo tradita ſunt ab antiquis, quorum ſententiam explicemus. Proteum Neptuni ſiue Oceani filium finxerunt, quem putarunt vim eſſe aeris, qui de Stoicorum ſententia Iupiter fuit appellatus, ac per omnia pertranſiret, & vbique eſſet, vt patuit ſuperiùs, cum de Ioue loqueremur. nam aer proximè fit ex aqua in illum extenuata. Hunc naturam eſſe aeris, per quem temperatum omnia oriuntur, & vnde ſit omnibus ortus principium & plantis & animalibus videtur ſignificaſſe Hom. lib. 4. Odyſſ. in his:

ἀλλ' ἤτοι πρώτιστα λέων γένετ' ἠϋγένειος.
αὐτὰρ ἔπειτα δράκων, καὶ πάρδαλις, ἠδὲ μέγας σῦς.
Γείνετο δ' ὑγρὸν ὕδωρ καὶ δένδρεον ὑψιπέτηλον καὶ πῦρ.

Concuſſit ceruice iubas leo factus, & inde
Fit draco terribilis, modo ſus, modo pardalis ingens,
Alticoma aut arbor, nunc frigida defluit vnda,
Nunc ignis crepitat.

Nam ex eadem materia pro aeris caloriſve ratione o culta, vel arbores, vel animalia naſcũtur, vel materia ipſa conuertitur in elementa, quod antiqui ſignificarunt per tot, tamq. multiplices formarum mutationes, cùm Proteus quaſi τὸ πρῶτον ὄν, primum exiſtens ſcilicet ſit, materia enim omnis in intellectu forma prior exiſt t, formaſque, varias ſemper expetit naturæ impulſu; quamobrem in tot formas verti dictus eſt Proteus. Nam certè quidem hominem aliquẽ fuiſſe, qui ſe in tot formas verteret, putare, fatui omnino eſt hominis. at Lucianus in dialogo qui nauigiũ inſcribitur, nauigandi peritiſſimũ hominẽ videtur exiſtimaſſe, cũ ita dicat: θαυμάσιος τὴν τέχνην ὡς ἔφασκον οἱ ἐμπλέοντες, καὶ τὰ θαλάττια σοφὸς ὑπὲρ τὸν πρωτέα, *admirabili nauigandi peritia, vt dicebant, qui vna nauigarunt, & rerum maritimarum cognitione vel Proteum illum ſuperare videbatur.* Diodorus Siculus lib. 1. morem fuiſſe Regum Aegyptiorum ſcribit, vt priorem partem vel leonis in capite geſtarent. vel draconis, vel arboris, atque in ignis aliquando formam diademata inciderentur. quod geſtamen erat principatus inſigne. Inde poſtea fictum fuit, quòd Proteus ſe in varias formas commutaret. Dictus eſt fuiſſe phocarum cuſtos & paſtor, quia locis maritimis imperauerit; nam Reges & Principes populorum ποιμένας λαῶν antiqui vocarunt, hoc eſt populorum paſtores. debet enim princeps non minùs ſalutis quam etiam vtilitatis ſuorum populorum eſſe ſtudioſus qui enim de tondendo grege tantum & occidendo ſolitus eſt, non paſtor, ſed lupus & latro eſt appellandus. Sunt enim diuitię populorum quaſi obſides, quæ iacturæ metu ciues in fide retineant, atque ciuium opulentia, opulentia denique eſt principis, ſi res ita tulerit. Atque omnis ciuitas in quam opes ad paucos confluxerint, magis expoſita eſt hoſtium viribus, quia præter inuidiam & inteſtina odia, plurimum differt pugnare pro alienis, & pro ſuis facultatibus, cum omnes ſint propriæ vtilitatis pcipuè acerrimi defenſores, ſegnes aliarum, nemoque patriã ſuã eſſe exiſtimet, ĩ qua nihil habeat plus bonorũ quã exteri. Dictus eſt phocarum paſtor quoniã maritimi & natãdi periti eſsẽt eius populi. At Lucianus hiſtrionẽ fuiſſe Proteũ arbitratus eſt, de quo ita ſcribit ĩ dialogo de Saltatione: δοκεῖ γάρ μοι ὁ παλαιὸς μῦθος καὶ πρωτέα τὸν αἰγύπτιον οὐκ ἄλλο τι ἢ ὀρχηστήν τινα γενέσθαι λέγειν μιμητικὸν ἄνθρωπον, καὶ πρὸς πάντα σχηματίζεσθαι καὶ μεταβάλλεσθαι δυνάμενον, ὡς καὶ ὕδατος ὑγρότητα μιμεῖσθαι, καὶ πυρὸς ὀξύτητα ἐν τῇ τῆς κινήσεως σφοδρότητι, καὶ λέοντος ἀγριότητα, καὶ παρδάλεως θυμὸν, καὶ δένδρου δόνημα, καὶ ὅλως, ὅτι καὶ θελήσειεν. *Videtur mihi ſanè antiquus ille fabuloſus Proteus ſaltator quiſpiam aut hiſtrio fuiſſe egregius, qui ſcierit ſe in omnia formare, omniaq; imitari, ita vt aquæ humorem, & ignis acumen per motionum celeritatem imitaretur, & leonis feritatem, & iram pardalis, & arboris ſuſurrum, & omnino, quidquid illi collibuiſſet, referret.* Neque tamen ſoli Proteo hæc facultas fuit in omnia ſe conuertendi, ſed etiam Thetidi, & Meſtræ filię Eriſichthonis Aethonis Theſſali, quæ cum pater omnia ſua bona ob aſſiduam famem diuinitus immiſſam deglutiſſet. ſeſe tãdiu in varias formas vertebat, quamdiu à patre venderetur, vt eius fami ſuccurreret, deinde ad

Digitized by Google

patrem ſtatim clam redibat. Sic Periclymenus Nelei & Polymelæ filius, ac frater Neſtoris, id munus à Neptuno impetrauit, vt in omnia quę optaret, conuerti poſſet quare muſca dicitur ab Hercule Pylum, oppugnante occiſus nam in eam formam verſus indicatus fuit à Pallade. quod autem in omnia ita verteretur, ſic de illo loquens Euphorion indicauit:

σύν τε περικλύμενον νηλήϊον ἔκτανε μυῖαν.
ὅς ῥά τε πᾶσιν ἔικτο θαλάσσιος ἤΰτε πρωτεὺς.
Atque Periclymenum muſcam tunc ille cecidit.
Qui velut æquoreus Proteus, ſe vertit in omnia.

Quòd etiam planiùs explicauit Heſiodus in his:

—— περικλύμενόν τ' ἀγέρωχον
ὄλβιον, ᾧ πόρε δῶρα ποσειδάων ἐνοσίχθων
παντοῖ', ἄλλοτε μὲν γὰρ ἐν ὀρνίθεσσι φάνεσκεν
αἰετὸς, ἄλλοτε δ' αὖτε πελέσκετο θαῦμα ἰδέσθαι
μύρμηξ ἄλλοτε δ' αὖτε μελισσέων ἀγλαὰ φῦλα,
ἄλλοτε δεινὸς ὄφις καὶ ἀμείλιχος. εἶχε δὲ δῶρα
παντοῖ', οὐκ ὀνομαστά, τά μιν καὶ ἔπειτα δόλωσεν
βουλῇ ἀθηναίης.
Periclymenumq́; ſuperbum
Felicem, cui dona dedit præſtantia quondam
Neptunus. volucres inter fit namque volucris
Tum fit rurſus apis, rurſus (mirabile viſu)
Formica apparet, rurſus fit frigida ſerpens.
Munera multa habuit, quæ ſingula dicere nõ eſt,
Denique principium cadis, cauſaq́; fuerunt,
Pallas vti monuit.

Habuit etiam Empuſa hanc ipſam facultatem conuertendi ſe in quæcunque libuiſſet, de qua ita ſcripſit Ariſtophanes in Ranis:

—— καὶ μὴν ὁρῶ νὴ τὸν δία θηρίον μέγα.
ποῖόν τι, δεινὸν, παντοδαπὸν γοῦν γίνεται.
τοτὲ μὲν βοῦς, νυνὶ δ' ὀρεὺς, τοτὲ δ' αὖ γυνὴ
ὡραιοτάτη τις. ποῦ 'στι; φέρ' ἐπ' αὐτὴν ἴω.
ἀλλ' οὐκέτ' αὖ γυνή ἐστιν, ἀλλ' ἤδη κύων.
ἔμπουσα τοίνυν γ' ἐστί.
Nam maximam profectò cerno belluam.
Qualem? nouam fit cuncta, cum libet, ſtatim.
Nunc mula. nunc bos, rurſus illa fœmina
Formoſa dic vbi eſt? eamus rectà eò.
Haud fęmina eſt, ſed rurſus illa ſed canis
Empuſa certè eſt illa.

Sic etiam Epicharmus in Hebes nuptiis:

ἔμπουσα δένδρον, βοῦς, ἔχιδνα γίγνεται,
λίθος τε, μυῖα, καὶ γυνὴ δ' ὡραία τις
καὶ πάνθ' ὁπόσα λῇ, καὶ ὅσα συμφέρει.
Empuſa planta, bos fit, atque vipera,
Lapisq́;, muſca. pulchra & illa femina,
Quidquid capit, vel denique illi conferat.

ALII, inter quos fuit Antigonus Caryſtius in Dictioη. Proteum virum ſapientiſſimum fuiſſe tradiderunt, qui multa de naturali philoſophia ſcripſerit, de plantis, de lapidibus, de natura ferarum, de mutatione mutua elementorum, & quo pacto illa principia ſint omnium naſcentium, quę vt vires ſingula ſumpſerint, ita vel arbores fiunt, vel herbę, vel animalia: quare dictus fuit Proteus in illa omnia ſe vertiſſe. Hunc eundem diuinatorem arbitrabantur, quia multa ex obſeruatione ſiderum, & ea rerum præteritarum memoriæ prædiceret. Alii crediderunt per magicas artes Proteum in prædictas formas ſe mutaſſe. Ali dixerunt fuiſſe virum dicendi peritum, qui facilè poſſet in quoſuis animorum motus homines impellere, quæ prædictas formas ſumere dictus fuit. Ego Proteum virum fuiſſe prudentem, putauerim (ſi modo quis fuit) & in conciliandis conſeruandiſque amicitiis callidiſſimum, & in temperandis motibus animorum, & in moribus ad omnes euentus rerum cautè formandos, aut certè quales eſſe viros prudentes oporteat per hæc figmenta nobis antiquos demonſtraſſe. Quis enim neſciat nihil magis neceſſarium eſſe vel in adminiſtratione ciuitatum, vel quotidiana conſuetudine, quam varietatem ingenij, quæ confert plurimum ad omnes opportunitates, ac rerum viciſſitudines? oportet igitur virum prudentem, quoniam non omnes iiſdem ſtudiis delectantur aut capiuntur, per varias formas ſe in hominum amicitiam ingerere, ac variis vti rationibus in ciuitatum adminiſtrationibus, quoniam alii euentus clementiam, alii ſeueritatem iudicis requirunt. ſic eum fieri Proteum modò ignem, modò aquam intelligendum eſt, & modò fructiferam arborem, modo crudeliſſimam feram propter præmia iuſtitiæ ac ſupplicia. veruntamen non ſolum ad amicitias, & ad ciuitatum adminiſtrationes hęc fabula pertinet, ſed multo magis ad vniuerſam humanæ vitæ rationem, quippe cum neque ſemper indulgere genio conueniat, neque ſemper eadem vitæ ſeueritas retinenda ſit: ſed vtriuſque rei tempora ſunt cognoſcenda, quippe cùm nihil violentum ſit diuturnum. Nihil aliud igitur dixiſſe mihi videntur per hæc figmenta, quàm illud quod etiam dictum fuit ab oraculo, Ne quid nimis: cùm omnis omnium rerum ſalus & conſtantia in mediocritate, moderationeque ſit collocata illa verò quæ dicuntur fabuloſè de Periclymeno, de immenſo quodam auaritiæ gurgite intelligenda ſunt. nam tametſi immenſas opes domeſticas auaritia recondiderit, tamen

his minimè contenta, vel per omne fraudum inſidiarumque genus alienis facultatibus inhiat.

De Caſtore, & Polluce. CAP. IX.

CASTOREM item & Pollucem ſalutaria numina nauigantibus, ſi gemini apparerent, omnes crediderunt antiqui, atque etiam omnium nauigantium vnus ſermo mutatis tamen nominibus noſtra ætate appellauit. Fama fuit Iouem, vt de horum origine aliquid dicamus, caput deſiderio Ledæ Tyndari Regis in cygnum ſe conuertiſſe, atque illam compreſſiſſe. Nam cygnus factus ita iucundè cecinit, vt illum propter cantus ſuauitatem Leda adamauerit & contrectauerit. Deinde ab eo cygno cõpreſſa ouum peperiſſe dicitur, è quo Caſtor & Pollux & Helena nati ſunt, vt Ouidius in his innuit in epiſtolis Helenę.

Dat mihi Leda Iouem cygno decepta parentem,
Quę falſam gremio credula fouit auem.

Alii tamen deterritum ab aquila cygnum ad Ledam conuolaſſe inquiunt, atque cùm ſub ea forma Ledam decepiſſet, Iupiter cygni formam in cœlum tranſtulit, vt ait M. Manilius in primo Aſtronomicorum:

Proxima ſors cygni, quem cęlo Iupiter ipſe
Impoſuit formę precium, qua cepit amantem,
Cum Deus in niueum deſcendit verſus olorem.

Alii tamen crediderunt oua nata fuiſſe ex illo congreſſu, quorum ex altero Caſtor & Pollux, ex altero Helena nata ſit & Clytemneſtra, nonnulli Timandram addiderunt ſororem. Non defuerunt tamen qui ex vno tantũ ouo Pollucem & Helenã natos fuiſſe crediderunt: quod Leda à Ioue conceperit, cùm è Tyndaro Caſtorem & Clytemneſtram natos eſſe arbitrentur, hi igitur mortales vt ex homine concepti, illi immortales vt ex Deo crediti fuerunt. Vocati tamen ſunt omnes Tyndaridæ, & in Lacedæmone iuxta Taygetum montem Laconiæ nati, vt ait Homerus in hymnis.

κάϛορα καὶ πολυδεύκε᾽ ἀείδεο μῦσα λίγεια
τυνδαρίδας, οἳ ζηνὸς ὀλυμπίυ ἐξεγένοντο:
τὲς ὑπὸ ταϋγέτυ κορυφῆς τέκε πότνια λήδη,
λάθρῃ ὑποδμηθεῖσα κελαινεφέϊ κρονίωνι.

Caſtora Pollucemq́; mihi nunc pandite Muſæ
Tyndaridas, Iouis è celeſtis ſemine natos.
Taygeti peperit quondam hos ſub vertice Leda,
Clam coniuncta Ioui celeſtia regna tenenti.

Theocritus in Dioſcuris Caſtorem & Pollucem Iouis filios, at non Tyndari appellauit:

ὑμνέομες λήδας τε καὶ αἰγιόχυ Διὸς υἱὼ,
κάϛορα καὶ φοβερὸν πολυδεύκεα πύξ ἐρεθίζειν.

Cantamus natam de Leda & de Ioue prolem,
Caſtora Pollucemq́; timendos hoſtibus acres.

Hi cum nati fuiſſent Pephni, quæ maritima erat ciuitas inſula eiuſdem nominis Lacedæmoniorum ditionis, vt fuit Thalamatarum ſermo, & Alcman in quodam cantico ſcripſerat (quamuis magna eſſet controuerſia inter Meſſeniacos ac Lacedæmones ab vtris Caſtore eſſent oriundi, cum illos patrios Deos vtrique ſibi vendicarent) à Mercurio Pellenen nutriendi ſtatim deportati fuerunt. Deinde cum Iaſon ad aureum vellus eſſet nauigaturus, & ad eum confluerent vndique delecti iuuenes: inter cæteros acceſſit Caſtor & Pollux vt ait in libro primo Apollonius:

καὶ μὴν αἰτωλὶς κρατερὸν πολυδεύκεα λήδη,
κάϛορα τ᾽ ὠκυπόδων ὦρσεν δεδαημένον ἵππων
σπάρτηθεν, τὲς δ᾽ ἥγε δόμοις ἔνι τυνδαρέοιο
τηλυγέτες ὠδῖνι μιῇ τέκεν.

Impulit hic fortem Pollucem Ætolica Leda,
Caſtora & hinc eadem domitorem rurſus equorũ
E Sparte, partu quondam quos edidit vno
Tyndari in æde viri.

Hi multa præclara facinora in ea nauigatione ediderunt. nam cum ad Bebryciorum, Amycique Neptuni filius littus appuliſſent, Pollux aduerſus Amycum, qui omnes Argonautas prouocauerat, in pugnam producit, eumque interfecit. Amycus enim conſueuerat ita omnes peregrinos interimere, cum illos cogeret ſecũ pugnis decertare: atque tunc etiam ad Argo nauem accedens Amycus ita omnes ad pugnam inuitauit:

κέκλυθ᾽ ἁλίπλαγκτοι τάπερ ἴδμεναι ὔμμιν ἔοικεν,
ὅτινα θέσμιόν ἐϛὶν ἀφορμηθέντα νέεσθαι
ἀνδρῶν ὀθνείων, ὅσκε βέβρυξι πελάσσῃ
πρὶν χείρεσσιν ἐμῇσιν ἑὰς ἀνὰ χεῖρας ἀεῖραι.
τῷ καί μοι τὸν ἄριϛον ἀποκριδὸν οἶον ὁμίλυ
πυγμαχίῃ ϛήσασθε.

Diſcite potius agi nautæ, quę diſcere oportet.
Nulli, Bebryceios portus qui intrauerit, eſt fas
Soluere, ni expertus ſit noſtra robora dextra.
Quare agite ò proceres præſtantem robore cunctis
Mittite mi pugilem.

Theocritus autem exiſſe aquatum Pollucem ſcribit, & apud fontem Amycum inueniſſe, à quo coactus fuit pugnis decertare. Omnes tamen aſſentiuntur Amycum fuiſſe cum multis Bebrycibus à Polluce occiſum. Iidem poſt Colchicam expeditionem in patriam reuerſi, cũ Theſeus Helenam rapuiſſet, in Athenienſes ad recuperandam ſororem militarunt, tum expugnata

gnata Aphidna, captaque vrbe, & Helena recepta, omnibus Athenienſibus pepercerunt, præterquam vni Aethræ matri Theſei, quam captiuam abduxerunt. Inde vero effectum eſt vt reges & ſeruatores Dioſcuri, ob eximiam clementiam ab Athenienſibus ſint poſtea vocati. poſt recuperatam ſororem in amorem phœbes & Talayræ, filiarum Leucippi, Arſinoeſque ſororum inciderunt, quæque ipſi in Theſeo improbauerant, in alios ipſi cõmittere non dubitarunt. Zez. verò non Phœben, ſed Ilairam vocat alteram Leucippi filiarum hiſt. 48. chil. 2. quam alii Naeiram, alii Elairam vocarunt. quibus nonnulli illud etiam addiderunt è Phœbe ac Polluce natum fuiſſe poſtea Mneſibum, quem alii Mneſinoum, alii Aſineum vocarunt. è Caſtore & Ilaira natus eſt Anogon, atque, vt aliis magis placuit, Anaxis, vt aliis, Aulothus. Fuerant illæ Lynceo & Idę Apharei filiis deſponſatæ, quare earum mariti in raptores Dioſcuros ob acceptã iniuriam impetũ cum armis facientes grauem pugnam commiſerunt ad Taygeti montis radices, ac denique Caſtor à Lynceo interfectus eſt ac Lynceus poſtea ictus à Polluce columna ſaxea occubuit, de quo Pollux tropheum erexit. Futurum erat breui vt Pollux etiam acceptis ab Ida vulneribus interficeretur, niſi Iupiter Idam fulmine ob natum percuſſiſſet. vt ait in his Theocritus:

ἦ γὰρ ὅγε ςάλαν ἀφαρηΐου ἐξανέχουσαν
τύμβῳ ἀναρρήξας ταχέως μεσσάνιος ἴδας
μέλλε κασιγνήτοιο βαλεῖν σφετέροιο φονῆα.
ἀλλὰ ζεὺς ἐπάμυνε χερῶν δὲ οἱ ἔκβαλε τυκτὰν
μάρμαρον, αὐτὸν δὲ φλογέῳ συνέφλεξε κεραυνῷ.

Pars erat è tumulo nam Aphareio extra colũna,
Quam forti dextra fregit Meſſenius Idas:
Hanc fratriſq; ſui fuerat iacturus in hoſtem.
Iupiter auxilium tulit, illi marmor ab ipſa
Decuſſit dextra, & combuſſit fulminis igne.

Alii Pollucem etiam cęſum fuiſſe dixerunt: atq. cum vterq. ſe intra ventroſam quercum occultaſſet, à Lynceo mortalium omnium perſpicaciſſimo fuiſſe viſos, vt patet ex his carminibus eius Staſini qui res Cyprias carmine conſcripſit:

—— αἶψα δὲ λυγκεὺς
τηΰγετον προσέβαινε ποσὶ ταχέεσι πεποιθώς.
ἀκρότατον δ' ἀναβὰς διεδέρκετο νῆσον ἅπασαν,
ταντaλίδου πέλοπος. τάχα δ' εἴσιδεν ὄβριμος ἥρως
δεινοῖς ὀφθαλμοῖσιν ἔσω δρυὸς ἄμφω κοίλης,
κάστορά θ' ἱππόδαμον, καὶ ἀεθλοφόρον πολυδεύκεα.

—— quo tempore Lynceus
Taygeti velox aſcendit culmina montis
Luſtrauitq; oculis quidquid tenet inſula magni
Tantalidæ Pelopis, præacuto lumine vidit
Hos ambos intra ventroſa robora quercus,
Pollucem fortem, & domitorem Caſtora equorum.

Neque mirum eſt tam fortes fuiſſe Apharei filios, aut tam perſpicacem Lynceum, quando ab illo Perſeo qui Meduſam occidit, per Gorgophonem nympham originem duxerunt. quorum hæc ſeries ortus fuiſſe narratur. Fuerunt duo fratres Hyacinthus & Cynortes Cynortæ filius Perietes ex hoc & Gorphone Perſei filia Leucippus, & Icarius, & Aphareus nati ſunt. è Leucippo & Philodice Inachi filia Phæbe & Ilaira naſcuntur. Ex Icario & Peribœa Naido naſcuntur filij quinque mares, & Penelope, quæ poſtea fuit vxor Vlyſſis. ex Aphareo & Atene nympha Œbali filia, vt ſcripſit Steſichorus, vel vt aliis magis placuit, ex Arne filia, Aeoli, Lynceus & Idas naſcuntur: quare ex eodem fonte priore omnes manaſſe viſi ſunt. Didymus tamen ſolum Caſtorem viſum fuiſſe inquit à Lynceo. at Pindarus in Nemeis propter armenta abacta pugnatum fuiſſe inquit, at non propter Leucippi filias. habuerunt aurigas Rhecam & Amphiſtratum viros fortiſſimos: quorum alter Phthiotis illis qui Achaiam habitarunt: alter Laconibus, qui Heniochiam vocatam duces fuerunt, vt ait Strabo lib. 11. Dicuntur primi Dioſcuri arcus inueniſſe, & docuiſſe canes quod ſpectat ad venationem, & cæſtus certamen, vt nos lib. 2. Venationum ſcripſimus.

Quid referam Ledæ pueros? hic reperit arcus,
Et curſu domitare feras inuenit equorum.
Ille canes primus docuit veſtigia caute,
Atque feris homines crudo decernere caſtu.

Cùm cęſus fuiſſet igitur Caſtor à Lyceo, fabulantur immortalem Pollucem à patre Ioue petiiſſe, vt Caſtor immortalitatẽ aſſequeretur; quod cum obtinere non potuiſſet, impetrauit denique vt dimidium ſuæ poſſet illi impartire; quare alternis diebus ſinguli viuere dicuntur, vt eſt apud Virg. lib. 6.

Si fratrem Pollux alterna morte redemit,
Itque reditq; viam toties.

Hi crediti ſunt ab equis albis vehi ſoliti, quare ita ſcripſit Pindarus in Pythiis in Hierone:

ἔχον δ' ἀμύκλας ὄλβιοι,
πινδόθεν ὀρνύμενοι,
λευκοπώλων τυνδαριδᾶν βαθύδο-

ξοι

Digitized by Google

ξοι γείτονες.
Habitabant Amyclas diuites
à Pindo concitati
Candidos equos habentiũ Tyndarindarũ glorioſi vicini.

Poſt cædem autem Caſtoris Caſtoreum vocatum tripudium in honorem Caſtoris fuit inſtitutum, de quo meminit Pindarus in ſecunda Ode Pyth. in eo autem armati iuuenes tripudiabant. Quidam tamen dixerunt ab ipſis Dioſcuris poſt victos Gigantes id tripudium fuiſſe excogitatum, atque Palladem legem Enoplam cecinisse, inter quos fuit Ephicharmus, quam legem poſtea Lacones cum tibiis in acie inſtructi aduerſus hoſtes vſurparunt: quod tamen nonnulli à Curetibus inuentum fuiſſe inquiunt. Dixerunt enim Cretenſes non ſolùm Caſtoreum, ſed etiam Pyrrhichium melos excogitaſſe, quod quidam Pyrricho Cretenſi tribuunt, inter quos fuit Soſibius. Alii Pyrrho Achillis filio, qui armatus vſus eſt in victoria contra Eurypylum & Telephum, id attribuunt. Ariſt. primum Achillem ad pyram Patrocli Pyrrhicho vſum fuiſſe inquit. Enimuero Caſtor, & Pollux ob res præclare geſtas in Deorum numerum, ſicuti antiquorum plerique, relati fuerunt: cum mortales eſſent vt reliqui homines, vt ait Pauſ. in Arcadicis. Fama eſt hos nauigantium Deos, & omnibus nauigantibus ſalutares tali de cauſa creditos eſſe: Cum ingens tempeſtas Argonautas à Sigæo digreſſos inuaſiſſet, atque pro illorum incolumitate vota Orpheus concepiſſet, geminæ flammæ circa Caſtoris & Pollucis capita apparuerunt. Secuta eſt paulo poſt admirabilis maris tranquillitas, & clementia ventorum: quamobrem credita fuit ineſſe quædam in his iuuenibus diuinitas, & ignes illi cum poſtea nauigantibus apparerent, Caſtoris & Pollucis arbitrio apparere crediti fuerunt. Putabantur iidem ſeruare nauigantes in extremo vitæ periculo conſtitutos, vt apparet ex Idyllio Theocriti in Dioſcuros, vbi ſignum eſſe futuræ ſerenitatis inquit, apparens præſepe inter aſellos: his verſibus:

ἀλλ' ἔμπης ὑμεῖς τε καὶ ἐκ βυθοῦ ἕλκετε νᾶας
αὐτοῖσιν ναύτῃσιν οἰομένοις θανέεσθαι.
αἶψα δ' ἀπολήγοντ' ἄνεμοι, λιπαρὰ δὲ γαλήνα
ἀμπέλαγος, νεφέλαι δὲ διέδραμον ἄλλυδις ἄλλαι.
ἐκ δ' ἄρκτοι τ' ἐφάνησαν, ὄνων τ' ἀνὰ μέσσον ἀμαυρὴ
φάτνη, σημαίνοισα τὰ πρὸς πλόον εὔδια πάντα.

Vos tamen ex vndis naues ſeruatis, & ipſos
Nautas in ſummo poſitos diſcrimine vitæ.
Continuo venti ceſſant, fremitusq́; minacis
Æquoris, aufugiunt nubes, vrſæq́; niteſcunt,
Apparet præſepe ſimul tenue inter Aſellos
Significans tranquilla maris mox omnia nautis.

Hæ

Hæ flammæ cum geminæ apparent, ſalutiferæ putantur nauigantibus. at ſi vna tantum, periculoſa eſt nauigiis, & eo magis ſi terribilis illa & dira peſtis, quam nautæ vocant Helenam, ſuo aduentu geminas flammas fugauerit. Quamuis Euripides Helenam quoque cum fratribus eſſe ſalutarem nauigantibus ſcribit in Oreſte, vt eſt in his carminibus:

Ἑλένα μὲν, ἣν σὺ διολέσαι πρόθυμος ὢν
ἥμαρτες, ὀργὴν Μενέλεῳ ποιούμενος,
ἥδ' ἐστὶν, ἣν ὁρᾶτ' ἐν αἰθέρος πτυχαῖς.
σεσωσμένη τε, κ' οὐ θανοῦσα πρὸς σέθεν.
ἐγώ νιν ἐξέσωσα, κ' ἀπὸ φασγάνου
τοῦ σοῦ κελευσθεὶς ἥρπασ' ἐκ Διὸς πατρός.
Ζηνὸς γὰρ οὖσαν, ζῆν νιν ἄφθιτον χρεών,
κάστορί τε, πολυδεύκει τ' ἐν αἰθέρος πτυχαῖς
σύνθακος ἔσται ναυτίλοις σωτήριος.
Helena quidem, quam tu voluiſti perdere
Agens parum iucunda Menelao, hæc adeſt:
Hac, quam videtis in loco ſummo ætheris,
Seruata: nec tua manu illa concidit.
Seruaui ego illam ſic volente eius patre
Ioue enſis ictu de tui. nam viuere eſt
Illam neceſſe ſemper, vt ſatam Ioue.
Sic Caſtori & Polluci in æthere arduo
Salubris aſſidebit illa nauibus.

Hos ignes Horatius ſtellam appellauit libr. 1. Carminum:

Dicam & Alciden, pueroſq́; Ledæ:
Hunc equis, illum ſuperare pugnis
Nobilem, quorum ſimul alba nautis
Stella refulſit,
Defluit ſaxis agitatus humor:
Concidunt venti, fugiuntq́; nubes.
Et minax, quod ſic Dij voluere, ponto
Vnda recumbit.

Sacrificabantur his Deis agni candidi, tanquam Diis bonis, & fauſtis, & fœlicibus, vt patet ex hymno Homeri vbi poteſtatem Dioſcurorum deſcribit:

ἀμφὶ Διὸς κούρους ἑλικώπιδες ἔσπετε μοῦσαι
τυνδαρίδας, λήδης καλλισφύρου ἀγλαὰ τέκνα
κάστορά θ' ἱππόδαμον, καὶ ἀμώμητον πολυδεύκεα,
τοὺς ὑπὸ ταϋγέτου κορυφῇ ὄρεος μεγάλοιο
μιχθεῖσ' ἐν φιλότητι κελαινεφέϊ κρονίωνι,
σωτῆρας τέκε παῖδας ἐπιχθονίων ἀνθρώπων.
ὠκυπόρων τε νεῶν, ὅτε τε σπέρχωσιν ἄελλαι
χειμέριαι κατὰ πόντον ἀμείλιχον. οἱ δ' ἀπὸ νηῶν
εὐχόμενοι καλέουσι Διὸς κούρους μεγάλοιο
ἄρνεσσιν λευκοῖσιν ἐπ' ἀκρωτήρια βάντες
πρύμνης.
Tyndaridas natos magno Ioue dicite Muſæ,
Pignora quæ quondam peperit pulcherrima Leda,
Pollucem fortem, domitorem & Caſtora equorum.
Taygeti peperit Leda hos ſub vertice montis
Æthereo coniuncta Ioui, cui ſydera parent.
Hæc peperit miſeros ſeruantia pignora nautas,
Atque rates, diræ quas inuaſere procellæ
Hybernæ, vt pelagi fremit implacabilis æſtus.
Tunc etenim nautæ ſumma de puppe vocarunt
Voce Iouis pueros, niueorum & munere placant
Agnorum.

Maximè omnium Deorum culti fuerunt apud Cephalenſes Caſtor & Pollux, magniq; Dii ab illis ſunt vocati, per quos, vt alibi mulieres, ita viri apud illos & alias nonnullas nationes iurare conſueuerunt. vt teſtatur in his Theognis;

κάστορ καὶ πολύδευκες, οἳ ἐν λακεδαίμονι δίῃ
ναίετε εὐρώτα καλλιρόῳ ποταμῷ,
εἴποτε βουλεύσαιμι φίλῳ κακὸν, αὐτὸς ἔχοιμι,
εἰ δέ τι κεῖνος ἐμοὶ, δὶς τόσον αὐτὸς ἔχοι.
Pollux & Caſtor qui Eurotæ ad fluminis vndas
Accolitis. fines qui Lacedemonios.
Illa ego perpetiar. ſi quæro incommoda amico,
Is mihi ſi quærat, bis totidem ipſe ferat.

Fama eſt quod cum ludi Olympici fuiſſent ab Hercule aliquando inſtaurati, Pollux cæſtibus victor, curſu & arte pugilum Caſtor renunciati fuerunt, nam tametſi vno partu, & ex eodem ouo nati ſunt ambo, tamen varia ſtudia vtriſque fuerunt, vt ait Horat. lib. 2. Serm.

Caſtor gaudet equis, ouo prognatus eodem
Pugnis. quot capitum viuunt, totidem ſtudiorum
Millia.

Memoriæ proditum eſt in Laconicis à Pauſania non procul à Sciade Laconum loco ſepulcrum fuiſſe Caſtoris, qui vna cum Polluce infauſtè cum filiis Leucippi Sparten inuadentibus commiſſo prælio cecidit, neque tñ ante quadrageſimum annum ab eo bello inter Deos fuerunt relati. Alii non à filiis Leucippi, ſed ab aliis eos putarunt. Quid Idam fulmine ictum dixerunt, quia Caſtorem cecidiſſet; illi datam fuiſſe Polluci à Ioue optionem inquiunt, cùm illum ſolari Iupiter cuperet in morte fratris, verum mallet eligendi, immortalis ne ipſe vellet fieri an potius ſex menſes cum fratre viuere, & ſex alternè mori: tum Pollux cum fratre viuere & mori maluit. Hæc tot fabuloſe de his tradita ſunt ab antiquis, è quibus veram ſententiam exprimamus:

CASTOR & Pollux & Helena ex vno ouo nati dicuntur Ioue patre. quid hoc monſtri eſt Dii boni? fieri nullo modo ſanè potuit vt tanta multitudo eodem partu nata ſit; quippe

cùm natura numerum mammarum ſuperari omnino non patiatur: quod ſi filiorum numerus mammas ſuperauerit, illi poſtea viuere non poſſunt. Ridiculum eſt igitur & ouum natum fuiſſe muliere, & tot homines ex ouis & eodem partu, & omnes vixiſſe. Fictum fuit igitur, vt quidam voluerunt, Ledam ouum peperiſſe, quia prægnans ventrem ad oui formam rotundum haberet; vel vt alii maluerunt, quia in eadẽ pellicula ouo perſimili fœtus concreuerint. Hanc cum Ioue in cygnum conuerſo concubuiſſe inquiunt cùm Ioues reges omnes dicerentur: quam cum Rex quidam non in mollibus ſtratis & regio apparatu compreſſiſſet, ſed apud Eurotam fluuium Lacedæmoniorum, cygnorum more in locis humidis; locus datus eſt fabulæ quod Iupiter cygnus factus eam cõpreſſerit. Fuerunt filii è Pephno in Pellenen portati educandi, quod clam vt ex adulterio nati, educandi in alia loca, miſſi ſint. Quæ de rebus geſtis eorum memorantur, ab hiſtoria non diſſentiunt, niſi quod fuerit Idas fulmine percuſſus: quod & ipſum tamen hiſtoricè dictum eſſe ſcripſit Zez. hiſt. 48. chil. 2. quippe cùm Ceraunii nomen locum dederit fabulæ, cum ſuppetias tulerit Polluci. nam Græci Ceraunum fulmen appellant. Fabulati ſunt Lynceum acutiſſimè videre ſolitum illa etiam quæ eſſent ſub terra: quia metalla prior inuenerit auri, & argenti & ferri: cum enim lucernam ſub terra reliquiſſet, ac metalla efferret, creditus eſt quę forent ſub terra etiam videre. Cum pater igitur mortuos filios ſepulturę mandaſſet, vt vir aſtrologiæ peritiſſimus multitudini perſuaſit imperitorum Caſtorem & Pollucem fuiſſe inter ſidera relatos. Iſtud autem ob facilitatem ingenii & humanitatem Pollucis alii factum eſſe exiſtimarunt; nam δεῦκος muſtum eſt & omne dulce appellatum, & πολὺς multus vnde nomen eſt Pollucis apud Græcos, ob ſuauitates ingenii & in omnes clementiam dictum. Cùm ignes illi circa capita horum nauigãtium prius apparuiſſent, crediti ſunt illi ignes ab imperitis à Caſtore & Polluce mitti in tempeſtatibus ſigna nauigantibus ſalutaria. apparent autem geminæ flammæ aliquando in caſtris in ſumma parte pilorum, aut tentoriorum, aut aliquando in nauibus circa antennas, aut in sũma parte mali, aut iuxta carcheſium, quod ſignum vidẽtes nauigantes in magnã ſpẽ veniunt ſalutis & tranquillitatis futuræ. Si vna tantum flamma appareat, ſolum Caſtorem eſſe arbitrantur mortalem, quare periculum omnibus portendere: ſibinæ, ſalutares ſunt: ſi tertia accedente flamma Helenæ, illæ profugerint, illaque circa malum conſederit, certiſſima mors nauigãtibus ſignificatur, aut certiſſimum naufragium. Has geminas flammas nunc Diuos Nicolaum & Hermum nauigantes appellant: quæ quid ſint, vel quomodo appareant, magna fuit ſemper inter ſcriptores contentio. Credidit nauigantium noſtri temporis multitudo cum Diuos ſingulatim in auxilium petit eas flammas eſſe illos Diuos ad quorum nomina euanuerint. alii, qui rem altius veſtigare voluerunt, inter quos fuit Xenophanes, crediderunt ſpectra quædam propter timorem mortalium oculis ſeſe offerre, tanquam ſomnia ſenum ægrotantium, quæ à phantaſia ſubminiſtrarentur. Quid enim prohibet in magna animorum trepidatione ſenſus quoque mirificè perturbari, & prodigioſa quędam monſtra apparere? nam turbatorum ſenſuum comites ſunt plerunque horrendæ & admirabiles res viſæ. Ego ſanè nihil horum eſſe putauerim, ſed vapores quoſdam in ignes pertenues ex aere concretos, qui ſuapte natura ſumma petant malorum & antennarum: quippe cum totidem viſi ſint aliquando, quot fuerũt nauigia, at non duo tantum. nam ſi eſſent ſpectra ſolum, quæ pro ſenſuum perturbationibus apparerent, illud neceſſariò ſequeretur, vt non ſolum aliis minores, aliis maiores ignes apparerent: aliis plures, aliis pauciores, ſed etiam pro affectis corporibus & dominantibus humoribus, aliis ignes ardentes, alii armati homines & dimicantes, aliis beluæ horribiles & admirandis formis viderentur. quoniam ita laborantibus, & malè affectis corporibus hæc videntur in ſomniis, & aliquando nihilominus vigilantibus. Illi igitur ignes cùm gemini apparent, exhauſtam prope concretam tempeſtatum materiam ſignificant: cùm vnus fuerit ignis, nondum concretam: cum plures, maximam ſupereſſe copiam. Iſti ignes; ſi denſiſſimus aer & vaporibus plenus extiterit, ob frequentiam condenſatæ materiæ, fugantur ab Helena, quæ non niſi ex abundantia ingenti conſurgit vaporum. Dicti ſunt Caſtor & Pollux in Deos relati ob beneficia quę in homines contulerunt, cùm multos ſceleratos homines de medio ſuſtulerint, & in eos populos quos ſubiugauerant, ſingulari clementia ſint vſi. Quo autem pacto per hæc mores hominum corrigere conati ſunt antiqui? beneficentiam, & liberalitatem in omnes, & propinquorum præcipuè concordiam Diis gratiſſimam eſſe demonſtrarunt: quare ad has virtutes per hanc fabulam nos hortabantur. at nunc de Aeolo.

De

Digitized by Google

De Æolo. CAP. X.

AEOLVS, ventorum imperator, vel potius (vt quidam putarunt) quæſtor, Hippotæ filius fuit, vt inquit Ouidius in epiſtola Leandri:

Parce precor, facilemq́; moue moderatius auram:
Imperet Hippotades ſic tibi triſte nihil.

Sic Apollonius libro quarto Argonauticorum:

αἴολον ἱππότεω παῖδα κλυτὸν.
Æolum Hippotæ filium clarum.

Matrem Aeolo fuiſſe Meneclam Hylli Lyparenſis filiam memoriæ prodidit Euthydemus Atheníenſis in libro de Salſamentis: at Eudoxus Cnidius in libro ſecundo de ambitu terræ, Ligyã Actoris Caryſtii filiam matrem Aeoli fuiſſe maluit, quamuis dixerunt nonnulli non vnum tantum Hippotæ filium fuiſſe Aeolum vocatum eo nomine, ſed etiam filium Hellanis cuiuſdam Iouis nepotem. omnia tamen quæ dicuntur de Aeolis, ad vnum Hippotæ filium referuntur. Nec defuerunt, qui Iouis filium putauerint. Habitauit Aeolus in vna ex illis ſeptẽ inſulis q̃dẽ illius nomine dictę fuerũt Aeoliæ, atque illa Strongyle nominabatur, vt ait Strabo libro ſexto fuerunt omnes illæ inſulæ ſub imperio Aeoli, atque Strongyle dicta eſt à rotunditate, quæ Didyma etiam dicebatur. dicta eſt & Lipara pinguis, & ab igne ſcatente Thermiſſa, & Euonyme ſiniſtra, quia nauigantibus è Lipara in Siciliam ſiniſtra appareat, & ab arbuſtis Ericuſa & Phœnicuſa, & Hiera ſacra alii hanc, alii Liparam ob ſcatentiam flammatum frequentiam Vulcani officinam eſſe dixerunt. Memoriæ prodidit Callias in libro decimo eorum quæ ſcripſit ad Agathoclẽ;

ἐνταῦθα καὶ ὄροφον ὑψηλὸν, ἐφ' ὃ κρατῆρες εἰσὶ δύω, ὧν ὁ ἕτερός ἐστι τὴν περίμετρον τριστάδιος, ἐξ οὗ πολὺ φέρεται φέγγος, ὥστε ἐπὶ πολλὺν τόπον διήκειν τὸν φωτισμὸν. καὶ ἐκ τοῦ ἐκείνου μὲν χάσματος διάπυροι λίθοι μεγάλοι ἀναφέρονται. γίγνεται δὲ καθ' ὃν καιρὸν συμβαίνει τὸν ἥφαιστον ἐργάζεσθαι, ὥς λέγουσι, βρόμος τηλικοῦτος, ὥστε ἐπὶ στάδια καὶ πεντακόσια καὶ πλείω ἀκούεσθαι τὸν ἦχον οἱ δὲ ἐκ τοῦ ἐκφυσήματος μύδροι ἀναῤῥιπτούμενοι διὰ τὴν ἐκπύρωσιν πάντοτε ἰώδεις εἰσὶ, καὶ διακεκαυμένοι τὴν ὄψιν καὶ τὴν δύναμιν καθ' ἥλιον ἔχουσι. καὶ νύκτωρ μὲν πάντα τὰ περὶ τὴν ἐργασίαν τοῦ θεοῦ γιγνόμενα, καλῶς δηλοῦται. μεθ' ἡμέραν δὲ ἐκ τῆς κορυφῆς, ὅθεν ἡ φλὸξ ἀνίησιν, ὁρᾶται ὥσπερ μέλαν νέφος τὸν τόπον ὑπερκείμενον.

Fuiſſe hic in inſula ſacra vocata ſcilicet ſummitatem quandam præcelſam, in qua duo eſſent foramina ignem exhalantia alterum quorum haberet ambitum trium ſtadiorum, è quo multum luminis efferebatur, ita vt ſplendor ad multum ſpatium extenderetur. atque ex illa voragine lapides igniti inſignis magnitudinis emittebantur, tantusq́; exaudiebatur ſtrepitus, quo tẽpore Deum operari contingeret, vt aiunt, vt vel ad quingenta & plura ſtadia ſonitus exaudiretur. at vero lapides igniti, qui ab efflatu emittebantur rubiginis colore omnino ſiue violaceo erant vbique tecti propter incendium, quorum ea vis erat vt aſpectum & virtutem incenſi haberent ad ſolem. atque per noctem quidem manifeſtò apparerent illa quæ ſpectabant ad Dei opificium per diem vero in ea ſummitate, vnde flamma erumpebat, apparebat caligo quadam tanquam nigra nubes, quæ loco illi inſideret. Scriptum reliquit Pytheas in ambitu terræ conſueuiſſe antiquos rude & illaboratum ferrum ibi deponere, & mercedem ſiue enſis, ſiue ſecuris, ſiue rei alius, quam vellent, nominantes, deinde illam die craſtina accedentes ſolitos accipere. Alii eum Rhegii Italiæ imperaſſe maluerunt. Hunc Aeolum ventorum moderatorem & quæſtorem nominauit Homerus lib. α. Odyſſ.

κεῖνον γὰρ ταμίην ἀνέμων ποίησε κρονίων.
ἠ μὲν παυέμεναι, ἠδ' ὀρνύμεν' ὄν κε θέλῃσι.
Quæſtorem ſtatuit ventorum Iupiter illum,
Cum libet vt ſedet ventos, & concitet idem.

Atque vniuerſam Aeoli poteſtatem deſcripſit Virgilius libr. I. Aeneid. in his:

—— hic vaſto rex Aeolus antro,
Luctantes ventos, tempeſtatesq́; ſonoras
Imperio premit, ac vinclis, & carcere frenat.

Sic etiam Dionyſius de ſitu orbis:

τήνδε μετ' αἰόλου εἰσὶ περίδρομοι εἰν' ἁλὶ νῆσοι
αἰόλου, ἱπποτάδαο, φιλοξείνου βασιλῆος,
αἰόλου, ὅς θνητὰ μετ' ἀνδράσιν ἔλαχε δῶρα,
κοιρανίην ἀνέμων κλονεόντων θ' ἱσαμένων τε.
ἑπτὰ δέ οἱ ταίγ' εἰσὶν ἐπώνυμοι ἀνδράσι πλωταί.
Poſt hanc Æoliæ ſunt inſulæ in æquore, regis
Æoli Hippotadæ peregrini regis amici.
Æoli adeſt mirum tui diuum munere donum:
Ventorum imperium ſeu perflent ſiue quieſcant.
Sunt illi ſeptem dictæ cognomine Plotæ.

Sic enim Apollonius libro quarto:

Αἴολον ὅς' ἀνέμοις αἰθρηγενέεσσιν ἀνάσσει.
Æolus, imperitat qui ventis æthere natis.

Nam antè quam ventis Aeolus imperaret, dicta ſunt multa accidiſſe ventorum certamina, quæ vrbes frequentiſſimas ac regiones deuaſtarunt:

rint: qualia fuerunt illa, quæ tantopere mare infeſtarunt, vt Siciliam ab Italia ſeiunxerint, & cum prius nullum eſſet mare mediterraneum, vis tempeſtatis in Oceano orta per quoddam ſpacium terram diſcidit, vnde aqua per Calpē ingreſſa mare quod eſt intra terram fecit, ob depreſſam regionem, Africamque ab Europa determinauit: vt in his ait Valerius Flacus libro primo Argonauticorum:

Has nimbi, ventiq; domos, & naufraga ſeruat
Tempeſtas. hinc in terras, latumq; profundum
Eſt iter. hinc olim ſoliti miſcere polumq;
Infelixq; fretum. (neque enim tunc Æolus illis
Rector erat Libya cum rumperet aduena Calpen
Oceanus, cum flens Siculos Oenotria fines
Perderet, & medijs intrarent montibus undæ.)

Nam per Oceani tempeſtates diſruptis mōtibus qui terram includerent ab impetu Oceani in occaſum ad columnas Herculis, mare factum fuit, quod terra ibi eſſet depreſſa, ac montes facti ſunt inſulæ quis hoc planè negare auſit propter antiquitatem? Dicuntur ſex filii ac totidem filiæ fuiſſe Aeoli, inter quos Magnes, Aethlius, Iocaſtus, Canagra, Perieres, Arne, Pheræa, neque plura nomina filiorum Aeoli me legiſſe memini Hippotadæ. at aliorum Aeolorum fuerunt Macareus, Athamas, Siſyphus, Miſenus, Iphiclus, Salmoneus, Cephalus, Criteus, Alcione, Canace. Vocati ſunt autem venti Thracii, quod è Thracia ſpirare putarentur: fuit enim Dionyſophanis ſententia, quod ſpecus eſſet in Thracia, è quo erumperent venti, vnde fabulati ſunt poſtea ventorum in Thracia eſſe domicilium, vnde ait Homerus lib. ξ. Iliadis:

Βορέης καὶ ζέφυρος, τώ τε θρῄκηθεν ἄητον
Threicijs Boreas, Zephyrusq; fremebat ab oris.

Et Horatius libro primo Carminum:

Iam veris comites quæ mare temperant,
Impellunt animæ lintea Thraciæ.

Quidam tradiderunt Aeolias inſulas omnes propè eſſe pares, atque ambitum habere maiorem centum & quinquaginta ſtadiorum, quæ per tantundem ſpacium diſtarent à Sicilia. habere dictæ ſunt ſcaturigines ignium & hiatus ſubterraneos, qui illuc vſque peruenirent, ac deſertæ fuerunt per quodam tempus, donec Liparus Auſonis filius per diſſenſionem cum fratribus, illuc aduentauit cum nauibus & magna manu militum ex Italia, & Liparam à ſe dictam habitauit. Huius iam ſeneſcentis filiam inquiunt Aeolum Hippotæ filium duxiſſe Cyanen nomine, & acciuiſſe vndique colonos; quare non ſolum Lipara, ſed omnes ſunt habitatæ. quibus addiderunt, Aeolum in Deos & hoſpites benignum, in ſubditos iuſtum fuiſſe, ac rerum bellicarum non ignarum, & omnis humanæ prudentię participem: quippe qui etiam vela in vſus nauticos excogitarit. Habuit filios Xuthum, Androclum, Pheremonem, Iocaſtam, Agathyrnum, Aſtyochum, vt alii tradiderunt: qui etiam cùm prędicere ventos ſolitos eſſet è varietate efflatorum ignium, dictus eſt quæſtor ventorum, vt diximus.

TOT ſunt ea quæ de Aeolo tradita ſunt ab antiquis: nunc quæ ratio illos compulerit ad has fabulas fingendas inquiramus. Memorię igitur prodidit Iſacius Aeolum hominem fuiſſe aſtronomię peritiſſimum, & illam ſcientiam præcipuè exercuiſſe, quæ pertinet ad naturam ventorum, vt prodeſſet nauigantibus. Prędicebat igitur vel cùm Sol tauro propinquaret, exempli gratia, quæ maris futura eſſet tempeſtas, aut quæ benignitas cœli, & quo die, quave diei hora; vel quamdiu perduraret Zephyrus, ſi talis aut talis ſpiraret: aut ſi alius ventus ſub exortū canis, aut alterius ſigni cœleſtis exoriretur, aut etiam diebus criticis, quintis ſcilicet, ſeptimis, & aliis huiuſmodi ab ortu ſeruatis. Ea de cauſa effectum eſt, vt illum ventorum eſſe regem dicerent, ſicut Amaclidem, & Protoclē, & Protocreontem dixit Orpheus: hi. n. quos vellent ventos, dicebantur in vtrem includere, & emittere, quos vellent ſpirare. Scriptum reliquit Strabo libro primo, Aeolum dictum fuiſſe regem ventorum, quia per fluxum ac refluxum aquarum, cùm habitaret in locis aſperrimis & difficilimis, nauigantibus futuræ tempeſtatis ac ſurgentium ventorum ſigna multo antè prędixerit, quæ cùm ad prædictum tempus euenirent, credidit vulgus mortalium ventos eſſe in Aeoli poteſtate, quos poſſet, cum liberet, emittere. Videbatur enim admirabile quidpiam ac propè diuinum, poſſe venturas temporum mutationes multo antè pręuideri. Id tamen fieri poſſe comprobauit Thales Mileſius, vbi anni fertilitatem, & copiam oliuarum in futurum annum præuidiſſet, vt ait Diog. Laertius in eius vita. Magna eſt omnino vis ac propè diuina ſapientia non ſolum in prædicendis rebus futuris, ſed etiam iis faciendis, quę nullo humano ingenio fieri poſſe videbantur. Verumtamen cùm pauci ſint omnino ſapientes, multique haberi cupiant, cùm ſapientes malè imitentur, vel conuiciis etiam inſectentur ſapientiores, idcirco effectum eſt, vt illa falsò dicta putentur ab Empedocle, & non ſine riſu

ab

Digitized by Google

ab inſulſis audiantur, in quibus ille diuinam vim ſapientiæ ita explicauit:

παύσεις δ' ἀκαμάτων ἀνέμων μένος, οἵτ' ἐπὶ
γαῖαν
ὀρνύμενοι πνοιαῖσι καταφθινύθουσιν ἀρούρας.
καὶ πάλιν ἤν κ' ἐθέλῃσθα, παλίντιτα πνεύματ'
ἐπάξεις.
στήσεις δ' ἐξ ὄμβροιο κελαινοῦ καίριον αὐχμὸν
ἀνθρώποις, στήσεις δὲ καὶ ἐξ αὐχμοῖο θερείου.
ἄξεις δ' ἐξ Ἀΐδαο καταφθιμένου μένος ἀνδρός.
ῥεύματα δενδρεόθρεπτα, τάτ' αἰθέρια θή-
σονται.

Placabis ventos, qui terras flamine verrunt
Omnia vaſtantes, rurſus, ſi forte libebit,
Flamina conſurgent. pluuiæ pellentur ab agris
Cum fuerint nimiæ, induces & rurſus eaſdem
Si libeat, pronas ſiſtes & fluminis vndas.
Tartareis animas idem reuocabis ab vmbris.
Lucida parebit ſophiæ vis ætheris alti.

Verùm hæc narratio ad hiſtoriam pertinet. Alii qui rerum, naturalium occultas vires perſcrutantur, dicunt quòd ſi quis vtrem à pelle delphini detracta fecerit, illamque penes ſe habeat, poterit per quaſdam ceremonias obtinere vt ſpiret quicunque ventus ille voluerit, atque ſolus ille ſpirabit: vnde illa finxit Homer. de ventis ab Aeolo data Vlyſſi. Quod attinet ad mores, Aeolus eſt vir ſapiens, qui iræ moderatur pro opportunitate temporum, & præſentium negociorum quando nunc ſimulare iram, nunc diſſimulare vtiliſſimum eſt. id autem putatur ventos refrænare & emittere cum libuerit. Hæc autem varietas morum Aeolo nomen dedit. Sũt omnes ſanè affectus vtiliter hominibus ab ipſa natura conceſſi, quippe cum ita non mediocriter conferat ad corrigendos mores, ſi nimium non incaluerit, quæ ſi nulla eſſet omnium iniquitatem æquo animo aliquando ferremus, neque tã ſtudioſe damna à nobis propulſaremus. Sed omnium rerum vtilis eſt mediocritas, & omnibus adhibenda moderatio: quæ ſi nulla extiterit, tunc peſſima eſt ira omnium animi affectuum & in furorem denique conuertitur. Sic autem nos ventorum Aeoli irã expreſſimus, cui niſi in principio quis reſtiterit, mox tanquam cęcus ad multa parum decora rapitur, vt eſt in lib. 4. Ven.

—— non mulcent dulcia verba
Syluestres animos, nullusq́; admittitur illis
Orator: laxis furiæq́; vagantur habenis.
Vt grauis Æolio cum ventus proſilit antro
Totus in arua furens, & ſyluas ſternit opacas,
Flaminibus rapidis immenſus murmurat æther.
Tum neque velinolæ puppes, neque nubila cœli
Contraſtare valent, conuoluens omnia ſecum
Viribus Hippotada nullis frænatur, & illum
Non tenet imperium Regis, nil audit at vnus
Eſt cordi fragor, & ſtrages, & murmur, & ira.

Aeolium igitur Regem, ſiue rationem, oportet his motibus animorum imperare; ſiquidem qui iræ non imperauerit, ille iræ non ſine pœnitentia poſtea ſeruiat, neceſſe eſt. Deinde iſta ficta fuerunt illa etiam de cauſa ab antiquis, quia demonſtrare volebant nihil ſine diuina prudentia contingere, cum venti etiam rerum omnium leuiſſimi & maxime inconſtantes ſuum habeant moderatorem. Alii putarunt per hæc incitatos fuiſſe nauigantes ad præcipiendam naturam ventorum & tempeſtatum, cum poſſent omnes multo antè hæc ſignificare & intelligere quorum ſigna nonnulla prænia ſint tempeſtatum, qualia ſunt ea quæ ſcripſit Aratus & Theophraſtus de ſignis aquarum & ventorum. At nunc de Borea dicamus.

De Borea. Cap. XI.

Boreas autem è quibus parentibus ortus ſit, fabularum inuentores non tradiderunt, quod ego legerim, niſi quod in Thracia habuerit domicilium. Fabulati ſunt antiqui Orithyiam Erechthei Athenarum Regis filiam virginem fuiſſe forma præſtantiſſimam, quam cum Boreas colligentem flores iuxta fontem Cephiſum vidiſſet, eius amore incenſus illam rapuit & in Thraciam deportauit, veluti ſcriptum fuit à Chœrilo. Alii dixerunt apud Iliſſum celeberrimum Atticum fluuium raptã fuiſſe ludentem cùm cæteris virginibus, vt ait in Atticis Pauſ. quod etiam teſtatur Dionyſius in ſitu orbis:

νέρθε γε μὴν ἰσθμοῖο πρὸς αὐγὰς ἀττικὸν οὖ-
δας
τοῦ, διὰ θεσπεσίη φέρεται ῥόος ἰλισσοῖο.
ἔνθεν καὶ βορέης πότ' ἀνήρπασεν ὠρείθυιαν.

Cecropis eſt tellus ſupra Iſthmum ſolis ad ortum,
Iliſſus per quam diuino flumine fertur,
Vnde tulit Boreas raptam grauis Orithyiam.

Scripſit Ouid. lib. 6. Metamorph. Orithyiam fuiſſe in regionem Ciconum deportatam, & ibi celebratas nuptias Boreæ, & geminos peperiſſe filios, vt eſt in his:

Nec prius aerij curſus ſuppreſſit habenas:
Quàm Ciconum tenuit populos & mœnia raptor
Illic & gelidi coniux Actæa tyranni,
Et genetrix facta eſt partus enixa gemellos.

Simonides tamen poeta non ab Iliſſo, ſed à Briliſſo raptam fuiſſe Orithyiam putauit, & ad

Digitized by Google

petram Sarpedoniam Thraciæ deportatam, non procul ab Aemo monte. Memoriæ prodidit Herodotus in Polymnia, iuſſos fuiſſe Athenienſes ab oraculo, cum Xerxes ad deuaſtandam Græciam cum innumerabili propè claſſe traiiceret, generum Boream in auxilium vocare, qui vehemens in claſſem Perſarum irruit, ac multa nauigia ſubmerſit, quare debilitatæ fuerunt vires hoſtium. cùm verò in Thraciam Orithyiam abſtuliſſet, ibique habitaret, Thracius Boreas vocatus eſt ab Euripide Cyclope.

ὅταν δὲ βορέας χιόνα θρῄκιος χέῃ
δοραῖσι θηρῶν σῶμα περιβαλὼν ἐμόν.

Boreas vbi niuesq́; fundit Thracius.
Corpus meum tego ferarum pellibus.

Hunc in antro habitare ſolitum ſcripſit Callimach. in lauacrum Deli;

ἥμενος ὑψηλῆς κορυφῆς ἔπι θρῄκος αἵμου
θοῦρος ἄρης ἐφύλασσε σὺν ἔντεσι. τὼ δὲ οἱ ἵπποι
ἑπτάμυχον βορέαο παρὰ σπέος ηὐλίζοντο.

Threicij reſidens ſublimi vertice in Æmi,
Mars ſeruabat equos, atque arma nitentia, equiq́;
Hic ſtabulantur Boreæ frigentis ad antrum.

Boreæ filias fuiſſe ſcribit Callimachus in eodem hymno Vpim & Loxo, & Hecaergen:

πρῶταί τοι τάδ᾽ ἔνεικαν ἀπὸ ξανθῶν ἀριμασπῶν
οὖπίς τε, λοξώ τε, καὶ εὐαίων ἑκαέργη,
θυγατέρες βορέαο, καὶ ἄρσενες, οἵ τότ᾽ ἄριστοι
ἠιθέων.

Namque Arimaſpporum prima è regione tulerũt
Vpisq́;, Loxoq́;, Ecaerge annoſa rigenti
De Borea nata præſtans & robore pubes.
Inde mares.

Memoriæ proditum eſt à Cleanthe in 1. lib. de moribus, Boream rapuiſſe Chlorim quoque

Ar-

Digitized by Google

Arcturi filiam, atque illam in collem Niphatem aſportaſſe, qui poſtea Thorus Boreæ vocatus fuit, antequam diceretur Caucaſus, de qua filiam ſuſcepit Hyrpacem. Fabulantur Chionem præterea & Zetem, & Calaim natos fuiſſe ex Orithyia, qui vnà cum cęteris Argonautis in Colchos nauigarunt, de quibus ita meminit Apollonius lib. 1.

ζήτης αὖ καλαΐς τε βορήιοι υἷες ἵκοντο,
ὥς ποτ' ἐρεχθηῒς βορέῃ τέκεν ὠρείθυια
ἐσχατιῇ θρῄκης δυσχειμέρου, ἔνθ' ἄρα τήνγε
θρηΐκιος βορέης ἀνερέψατο κεκροπίηθεν
ἰλισσοῦ προπάροιθε χορῷ ἔνι δινεύουσαν.
καί μιν ἄγων ἕκαθεν σαρπηδονίην ὅθι πέτρην
κλείουσιν ποταμοῖο παρὰ ῥόον ἐργίνοιο.
λυγαίοις ἐδάμασσε περὶ νεφέεσσι καλύψας.

Zetes & Calais Borea de ſemine nati
Rurſus, Erechthei peperit quos Orithyia
Veloci Boreæ, rapuit quam Cecropis agro
Ducentem choreas Iliſſi ad fluminis vndam.
Hāc Sarpedoniam ad petram tulit inde vocatā,
Quà fluit Erginus vitrea perlucidus vnda.

Suſcepit Boreas præterea ex Orithyia Cleopatram, quæ poſtea Phineo nupta Cramben & Orythum & Hemum illi peperit, vel, vt alii maluerunt Thyrum & Maryandinum, quam Arplicen, at non Cleopatram vocarunt. Hos ſcripſit Phanodicus Boreæ filios ad Argonautas ex Hyperboreis aduſſe, at Herodotus è Daulide. Aiunt præterea celerrimos fuiſſe omnium Boreadas, facultatemque habuiſſe volandi, vt teſtatur Theognis in his.

αἰπύτερος δ' εἴης θᾶσσον ἁρπυιῶν,
καὶ παίδων βορέω, τῶν ἄφαρ εἰσὶ πόδες.

Si magis Harpyis ſis velox, vincere poſſis
Et natos Boreæ, haud pes quibus vtiliter.

Cùm veniſſent igitur cum cęteris principibus Colchicæ expeditionis ad Phineum, Harpyas à menſa Phinei profugarunt, à quibus Plotæ inſulæ Strophades vocatæ ſunt. Hi poſtea cæſi fuerunt ab Hercule in partitione munerū, quę ab Iaſone illis heroibus, qui ſecum nauigarunt, data fuerunt, vt quidam putarunt, inter quos fuit Steſimbrotus, alii quia nauem in Myſiam redire nollent ab Hercule cæſos fuiſſe maluerunt. Semus quia curſu viciſſent, per inuidiam ab Hercule cæſos tradidit. Nicander Colophonius qui Boreas ſibi tempeſtatem in Inſulam Con immiſiſſet, cum reuerterentur, ab Hercule ob iram trucidatos putauit, at non à generis Leucippi. Neque plura de Borea memorantur ab antiquis. Scripſit Heſagoras in rebus geſtis Megarenſium Aoream, qui Orithyiam rapuit, non ventum, ſed iuuenem fuiſſe Strymonis filium ita vocatum, qui cùm illam in matrimonium à parentibus impetrare non poſſet, ad rapinam ſe accinxit, raptamque in Thraciam deportauit. Quamuis alii non à Borea, ſed à populis Thracię Boreæ nomine raptam fuiſſe putarunt, vt ait Ouid. in epiſt. Paridis:

Nomine ceperunt Aquilonis Erechthida Thraces,
Tuta tamen bello Biſtonis ora fuit.

Alii deiectam fuiſſe Orithyiam è præcipiti loco in Iliſſum fluuium exiſtimarunt, quæ cū nullibi poſt inuenta ſit, locum dedit fabulæ, quod eam amatam Boreas in Thraciam aſportaſſet. Quòd Harpyias à menſa ſenis Phinei expulerint, crediderunt nonnulli Harpyiam & Eraſiam filias fuiſſe eius ſenis, quę cum parum honeſtam viuendi rationem complecterentur, paternas facultates immodicè exinanirent, domumque paternam turpiter exhaurirent. Has ambas cum filii Boreę ſecum abduxiſſent putati ſunt Phineum egeſtate fameque liberaſſe. Quid contineatur ſub hac fabula, pręter hiſtoriam, non reperio. Atque locum aliquem doctioribus etiam relinquo. At nunc de Scylla dicamus.

De Scylla & Carybdi. Cap. XII.

Scylla & Charybdis monſtra infeſta nauigantibus maximè timenda, exiſtimatæ ſunt, quæ fœminæ quondam dicuntur fuiſſe. Fuit igitur Scylla Phorcinis & Hecates filia vt ſenſit Acuſilaus: vt verò Homerus, Cratæis fuit eius mater, quæ tamen eadem eſt, vt Apollon. Acuſilaum fortaſſe ſecutus ſcripſit. lib. 4.

ἠὲ παρὰ σκύλλης στυγερὸν κευθμῶνα νέεσθαι,
σκύλλης αὐσονίης ὀλοόφρονος, ἣν τέκε φόρκυν
νυκτιπόλος θ' ἑκάτη, τήν τε κλείουσι κράταιιν.

Horrendum aut antrum Scylla concedere iuxta,
Auſonia Scylla Phorcide ſemine nata,
Noctiuageq; Hecates, qua dicitur vna Cratæis.

Chariclides verò in cathena, Phorbantis & Hecates filiam fuiſſe tradidit, Steſichorus Lamiæ, Timæus lib. 21. hiſtoriarum non è Phorcyne, ſed è Typhone natam fuiſſe aſſerit: alii è fluuio Crati. Fuerunt qui dixerint Scyllam fuiſſe olim filiam Niſi regis Megarenſium, quæ capta amore Minois, patris purpureum capillum, quo incolumi ille mori non poterat, vt reſpondit oraculum, clam abſcidit, patremque ipſum, & Niſæam ciuitatem Athenienſibus prodidit. nam cùm Athenienſes Niſi fines hoſtiliter inuaſiſſent, ceperunt nonnulla oppida ſubitis incurſionibus, ipſumque Niſum in vrbem

Ni-

Digitized by Google

Niſæam incluſerunt, & obſederunt, vt ait Pauſanias in Atticis, & Strabo lib. 8. Fama eſt igitur Minoem illam in profundum maris deturbaſſe odio proditionis, quare in monſtrum marinum verſa ſit. Alii dicant illam deſperatione captam cùm à Minoe neglecta relinqueretur poſt proditionẽ ſe in mare præcipitaſſe & Deorum ira canes additos eſſe vt illam in monſtrum verſam aſſiduè lacerarent. Fuerunt tamen qui duas fuiſſe Scyllas dixerint, alteram Phorci, alteram Niſi filiam: atque hanc poſtremam poſt cæſum capillum cùm illam pater inſequeretur, in cirim fuiſſe cõuerſam patrem in haliæetum, aues inter ſe infenſas, vt in lib. 1. Georgicorum ait Virgil.

Apparet liquido ſublimis in aere Niſus,
Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo:
Quacunque illa leuem fugiens ſecat æra pennis,
Ecce inimicus atrox magno ſtridore per auras
Inſequitur Niſus, qua ſe fert Niſus ad auras
Illa leuem fugiens raptim ſecat æthera pennis.

Pauſanias in Corinthiacis Scyllam Niſi filiã neque in auem mutatam ſcribit, neque in monſtrum marinum, quæ patrem Minoi prodidit neque à Minoe vxorem ductam, vt ſibi promiſſam fuerat, ſed ipſius Minois iuſſu in mare deiectam, quæ maris vndis, agitata ſit. donec ad Scyllæum vocatum promontorium ſit delata, vbi tamdiu inſepultum iacuit cadauer, quam diu à marinis volucribus voraretur: vnde locus datus fuit fabulæ quare ita ad illud alluſit Ouid.

Filia purpureum Niſi furata capillum
Puppe cadens nauis facta refertur auis.

Zenodotus lib. 3. Compendiorum, ſuſpenſam fuiſſe inquit, Scyllam de prora nauis, in qua vehebatur Minos, & per mare tractam donec ita interierit. Scyllam verò, quæ dicta eſt Phorci filia, prę ſtantem forma corporis mulierem fuiſſe memorant, quæ cum Neptuno concubuerit; qua re cognita pharmacum Amphitrite in fontem, in qua ſe lauere Scylla conſueuerat, iniecit, eámque in furorem actam cum ſe in mare præcipitaſſet, in monſtrum marinum conuertit, vt ſcripſit Myro Prianeus lib. 5. rerum Meſſeniacarum. Alii fabulati ſunt Scyllam rem habuiſſe cũ Glauco, quòd ægrè ferens Circe, quę illius amore tenebatur, pharmacis fontem, in quo lauari Scylla conſueuerat, infecit; quibus illa pube tenus in varias formas mutata ſit. Scylla igitur ſua deformitate territa, amiſſæque formæ deſperatione capta ſe in mare præcipitauit: quare locum dedit fabulæ, vt ait Zenodotus Cyreneus. Scyllæ formam ita deſcribit Iſacius: ἓξ μὲν κεφαλὰς ἔχων κάμπης, κυνὸς, λέοντος, γοργόνης φαλαίνης, ἀνθρώπου, ιβ πόδας. *Sex habens capita, erucæ, canis, leonis, Gorgonis, balenæ, fœminæ pedes autem duodecim.* Qui idem aliorum ſententias ſecutus, diuerſam formam illi tribuit. Alii dixerunt oculorum tenus Scyllam pulcherrimam fuiſſe mulierem, at ſex habuiſſe canum capita, reliquam corporis partem fuiſſe ſerpentum. Hom. lib. μ. Odyſſ. & capita ſex, & duodecim pedes illi fuiſſe ſcribit, & ſingula capita habuiſſe tres ordines dentium, vt eſt in his:

ἔνθα δ' ἐνὶ σκύλλη ναίει δεινὸν λελακυῖα.
τῆς ἤτοι. φωνὴ μὲν ὅση σκύλακος νεογιλλῆς
γίνεται αὐτὴ δ' αὖτε πέλωρ κακὸν οὐδέ κε τίς μιν
γηθήσειεν ἰδὼν, οὐδ' εἰ θεὸς ἀντιάσειεν.
τῆς ἤ τοι πόδες εἰσὶ δυώδεκα πάντες ἄωροι.
ἓξ δέ τέ οἱ δειραὶ περιμήκεες, ἐν δὲ ἑκάστῃ
σμερδαλέη κεφαλὴ ἐν δὲ τρίστιχοι ὀδόντες,
πυκνοὶ καὶ θαμέες, πλεῖοι μέλανος θανάτοιο.

Hoc habitat grauiter latrãs ac Scylla profundũ,
Cuius vox ſimilis catulis, monſtrumq́; verendum,
Ipſa grauis peſtis-non ſi Deus obuius illi
Quis fieret, poſſet lætari, nilq́; timere.
Namque pedes illi biſſeni, collaq́; longa
Sũt ſex huic, caput horrendũ qua ſingula mõſtrãt e
Dentibus eſt ordo triplex, illiq́; frequentes.
Et ſemper nigra mortis veſtigia ſeruant.

At Virgil. lib. 3. Aeneid. aliter eius formam deſcripſit in his:

At Scyllam cæcis cohibet ſpelunca latebris
Ora exertantem, & naues in ſaxa trahentem
Prima hominis facies, & pulchro corpore virgo
Pube tenus, poſtrema immani corpore piſtrix.
Delphinum caudas vtero commiſſa luporum.

Fabulati ſunt præterea hanc oculos igneos habuiſſe, & adeò longa colla, vt vel longinquas naues ad ſe poſſet attrahere; quare ita ſcripſit Apollon. lib. 4.

μήπως σμερδαλέοισιν ἐπαΐξασα γένυσσιν
λεκτοὺς ἡρώων δηλήσεται.

Ne forte horrendus maxillis concita lædat
Delectos heroas.

Fabulantur igitur ꝙ quicunque appuliſſent eò faciebant naufragium, hominesq́. ab iis canibus qui erant circa pudenda Scyllæ, vorabantur, vt teſtatur Virgil. in Sileno:

Quid loquar aut Scyllam Niſi? aut quam fama ſecuta eſt,
Candida ſuccinctã latrantibus inguina monſtris
Dulychias vexaſſe rates, & gurgite in alto
Ah timidos nautas canibus laceraſſe marinis?

Charybdis item voraciſſima mulier dicitur fuiſſe, quæ cum furata eſſet nonnullas boues Her-

Digitized by Google

Herculi boues Geryonis abigenti, à Ioue fulmine icta fuit, & in illud monſtrum marinum verſa. Alii tamen ab Hercule cæſam fuiſſe maluerunt, & à Ioue in monſtrum conuerſam. at Iſacius Mnaſeam Patrenſem in nauigatione ſecutus furtum hoc Scyllæ tribuit, qui illam ab Hercule cæſam fuiſſe ſcribit. patris verò Phorcynis opera poſtea in lebete ſubiectis lampadibus coctam reuixiſſe. Hæc ea ſunt ferè omnia quæ de Scylla & Charybdi, periculoſis maris Siculi ſcopulis, ab antiquis memorantur. Deſcribuntur ita illi ſcopuli ab Homero libro μ. Odyſſ.

οἱ δὲ δύω σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει
ὀξείῃ κορυφῇ. νεφέλη δέ μιν ἀμφιβέβηκε
κυανέη, τὸ μὲν οὔποτ' ἐρωεῖ, οὐδέποτ' αἴθρη
κεῖνα ἔχει κορυφὴν, οὔτ' ἐν θέρει, οὔτ' ἐν ὀπώρῃ.
οὐδέ κεν ἀμβαίη βροτὸς ἀνὴρ, οὐ καταβαίη,
οὐδ' εἴ οἱ χεῖρες γε ἐείκοσι, καὶ πόδες εἶεν.
Hi duo ſunt ſcopuli, præacuto vertice cælum
Hic adit, aſſiduè tegitur qui nubibus atris.
Nulla ſerena dies hic eſt, non tempore meſſis,
Nec quando apricis liuent in collibus vuæ.
Nec ſi viginti manibus, pedibusq́; vir vllus
Scandere nitatur, poterit; non inde redire.

Alium ſcopulum paulò inferius idem poëta ita deſcribit:

τὸν δ' ἕτερον σκόπελον χθαμαλώτερον ὄψει Ὀ-
δυσσεῦ
πλησίον ἀλλήλων, καί κεν διοϊστεύσειας.
τῷ δ' ἐν ἐρινεός ἐστι μέγας φύλλοισι τεθηλώς.
τῷ δ' ὑπὸ δῖα χάρυβδις ἀναῤῥοιβδεῖ μέλαν ὕ-
δωρ.
τρὶς μὲν γάρ τ' ἀνίησιν ἐπ' ἤματι, τρὶς δ' ἀνα-
ῤῥοιβδεῖ.
Δεινὸν μὴ σύγε κεῖθι τύχοις ὅτε ῥοιβδήσειεν.
Alter erit ſcopulus depreſſior optime Vlyſſes,
Vicini inter ſe hi. namque hos ſuperaueris arcu
Si libeat, folijsq́; viret ficulnus ibidem

Ma-

Maxima, ſub qua haurit pelagus diuina Charybdis.
Ter bibit illa die epotas terq; euomit vndas,
Obſerua ne ſorbenti ſis inde propinquus.

At Virgil. luculentiſſime rem ita expreſſit, breuiſſime libr. 3. Aeneid.

Dextrũ Scylla latus, læuũ implacata Charybdis
Obſidet, atque imò barathri ter gurgite vaſto
Sorbet, in abruptum fluctus, rurſusq; ſub auras
Erigit alternos & ſydera verberat vnda.
At Scyllam cæcis cohibet ſpelunca latebris,
Ora exertantem, & naues in ſaxa trahentem.

Strabo li. 1. vt videtur putaſſe Homerus; fluxũ maris ac refluxũ vehementem fieri circa eos ſcopulos in mari Siculo putauit, quibus in locis cũ grauiſſimus eſſet ſtrepitus propter ſaxorum concauitates, fabulati ſunt antiqui canes eſſe circa latera & inferiores partes Scyllæ, qui illam vorarent, hanc rem ita ſcribit Iſacius; ἡ σκύλλα περὶ τὸ ῥήγιον τῆς σικελίας ἐστὶν ἀκρωτήριον, ἐξέχον εἰς θάλασσαν, ὗ κάτωθεν πέτραι πολλαὶ καὶ μεγάλαι ἔχουσαι κοίλους τόπους, καὶ σπήλαια, ἐν αἷς καταμένουσι θηρία θαλάσσια. τῶν δὲ πλοίων ἐν ταῖς πέτραις ἀκοντιζομένων ἐκ τοῦ τῆς χαρύβδεως ὕδατος καὶ συγκλονουμένων τοὺς ἄνδρας ἐσθίουσιν. ἡ χάρυβδις δὲ καὶ ἡ σκύλλα πλησίον εἰσὶν, ἡ μὲν γὰρ χάρυβδις περὶ μεσσήνην ἐστὶν, ἡ δὲ σκύλλα περὶ τὸ ῥήγιον. *Scylla promontorium eſt iuxta Regium Siciliæ in mare prominens ſub quo ſunt ſaxa multa, & ingentia, quæ locos interius habent cauos, & ſpeluncas, in quibus habitant monſtra marina. vbi nauigia fuerint ijs petris ab aqua Charybdis illiſa & euerſa, tunc homines ab illis feris vorantur. Charybdis autem & Scylla vicinæ inter ſe ſunt, atque Charybdis eſt iuxta Meſſinam, Scylla iuxta Regium.* Dictæ ſunt idcirco mulieres hę fuiſſe, quod illa forma fuerit ſcopulorum, vt procul ſpectantibus mulierum formam præ ſe ferrent. nam, vt traditum eſt in opticis, pro diſtantia ſpectantium & pro ſitu rei collocatæ, multa ſunt quæ aliam atque aliam formam, vel plantę, vel animalis, vel regionis prę ſe ferant illud autem ita eſſe declarauit his verbis Apollonii Rhodii enarrator, quod etiam ſcriptum fuit ab Agatharchide libro 7. rerum Europicarum: ἀκρωτήριον δέ ἐστιν ἡ σκύλλα, ἐξέχον εἰς θάλασσαν, ὁμοίωμα καὶ πρόσωπον ἔχον γυναικός. κάτω δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου εἰσὶ πέτραι πολλαὶ καὶ μεγάλαι, ἔχουσαι κοίλους τόπους καὶ σπήλαια, ἐν οἷς θαλάσσια θηρία μένουσιν. Et ne omnia Græca hic aſcribam, ſententiam tantum ita explicabo: Scylla promontorium eſt in mare prominens, forma facieque muliebri. ſub ipſo promontorio petræ ſunt ingentes & complures, quæ locos concauos & ſpeluncas habent interius, in quibus habitant feræ marinę. Quæcunque igitur nauigia compulſa fuerint ab vndis vel à tempeſtate in Charybdim, ibidem ſubmerſa ab ipſo mari abſorbentur. at quæ ab vndis Charybdis agitata rurſus & compulſa in aſperas & latentes Scyllæ petras irruerint, quaſſantur & diſrumpuntur poſtea feræ illæ monſtraque marina multiplicia exeuntia, homines è nauibus colligentes edunt. Quidam diligentius rem explicantes maris traiectum ſeptem ſtadiorum eſſe inter Italiam, Siciliamque tradiderunt, qui πόρθμος ſiue fretum fuit appellatus. atque ex tribus Siciliæ promontoriis Lilybæo, Pachyno & Peloro. Pelorus Italiam proſpectat, ſub quo ſita fuiſſe dicitur Charybdis ex huius regione Scylla fuit in Italia ſub alto promontorio ex illa Italiæ parte in mare prominente, quod ſimilitudinem ac ſpeciem haberet mulieris. Dicta eſt Scylla à poetis habere canes, qui è lateribus, pectoreque prominerẽt & interimant nauigantes, quoniam ex inferiore loco, è concauitate ſaxorum ſcilicet, in qua latent, exeuntes, ſeque ſuperius ex eius latere extollentes, exire è pectore feręillæ videantur. fuit igitur ſcopulus, & profunditas aquarum, & forma eius ſcopuli, quæ fabulę locum dedit. Cùm Hercules iuxta hæc loca nauigaſſet, magnamque partem illarum boum quas ſecum vehebat, amiſiſſet, dictus eſt interemiſſe Charybdim, quia machinis quibuſdam locum illum expurgauit, & in poſterum nauigabilem fecit, ita vt neque Scyllæ neque Carybdis vllum ad poſteros veſtigium manſerit. dicta fuit autem Scylla ἀπὸ τοῦ σκυλᾶν, à ſpoliando ſcilicet, vel à σκύλλειν vexando: quamuis ἀπὸ τῶν σκυλάκων, à catulis, quidam putarint. at Charybdis ἀπὸ τοῦ χάσκειν ab hiando, & ῥοιβδῶ ſorbeo, nominata eſt.

EGO ſanè virtutum vitiorumque naturam ſub hac fabula contineri crediderim, quia cùm inter duo pericula nauiget is qui ex altera parte Scyllam, ex altera Charybdim habeat, ſolus denique tutus & incolumis euadit, qui neutri horum periculorum magis adhæſerit: hoc quid aliud ſignificat, quam quod ſcribitur ab Ariſtotele in Ethicis, virtutem eſſe medium duorum extremorum, quæ ambo ſunt vitanda? Vt autem vitia deuitaremus extrema, his partim fœmineas formas vt inuitantibus ad ſe, tribuerunt, partim figuras immaniſſimarum ferarum quippe cum eò accedentibus calamitates proponerent, & vitę ac facultatum iacturam, cùm canes,

nes,

Digitized by Google

nes, & varia monſtra horribilia his adiunxerint, quæ in hærentes vorarent. Nam quid aliud eſt vita mortalium, quam aſſidua inter varias moleſtias & illegitimas voluptates nauigatio? is autem vnus, qui ſanctè pieque vixerit, & qui vitia vtrobique exiſtentia deuitauerit, incolumis in patriam, quod beatarum eſt animarum poſt hanc vitam concilium, cui præeſt Deus, peruenire poterit. Sed quoniam in errores aliquando collabi omnibus facilè eſt, & pleriſque contingit, ſi quis illis ſcopulis appropinquarit, continuò eſt inde totis viribus recedendum. nemo eſt enim ex omnibus hominibus, qui non ab ipſa natura ad voluptates incitetur. Idcirco poetarum omnium præſtantiſſimus Homerus multis amiſſis inde vix ab nauigantem fecit Vlyſſem quia pauci ſunt viri fortes in periculis; & multo pauciores Prudentes, vbi ſemel voluptatum facti ſunt captiui, nec ab illis poſtea explicare ſe facilè poſſunt. Dicitur Scylla in hoc monſtrum à Circe conuerſa fuiſſe, cùm mulier eſſet pulcherrima, quod omnes qui declinant à ratione, rectorque viuendi inſtituto, brutorum animos induant. Quid enim Circen eſſe dicebamus? at non titillationem naturę ad voluptates incitantem? cùm vellent igitur demonſtrare antiqui (vt ſummatim dicam) pleniſſimam eſſe difficultatum & periculorum vitam humanam, nauigantique inter duos grauiſſimos ſcopulos ſimilimam; quę ſi parum ſapienter gubernetur, voluptatibus allecti homines in maximas miſerias incident: hæc de Scylla & Charybdi excogitarunt: quę iucundiſſimis narrationibus & fabuloſis veſtierunt, vt qui parum ſalutis ſuę alioquin eſſent ſtudioſi, ſaltem ſuauitate figmentorum ad audiendam vitæ rectè inſtituendæ rationem allicerentur. Alii crediderunt hanc fabulam ad moderationem ſumptuũ ſpectare, quippe cum incauti in fœnus incidant tanquam in Scyllęum fretum, vnde omnium facultatum vno tempore poſtea fit iactura: quod videtur innuiſſe Cicero in orat. pro Pub. Sextio. At nunc de Orione dicamus.

De Orione. Cap. XIII.

ORION ille, qui, vt traditum eſt in fabulis, fuit inter ſidera collocatus, Hyrieo Neptuni filio & Alcyone natus fuiſſe dicitur, de quo ſcriptum eſt ab Euphorione his verbis: *ὑριεὺς ὁ ποσειδῶνος καὶ ἀλκυόνης μιᾶς τῶν ἀτλαντος θυγατέρων, ᾤκει μὲν ἐν ταναγρᾳ τῆς βοιωτίας. φιλοξενότατος δέ ὤν, ὑπεδέξατό ποτε καὶ θεούς, ζεὺς δὲ καὶ ποσειδῶν καὶ ἑρμῆς ἐπιξενωθέντες αὐτῷ, καὶ τὴν φιλοφροσύνην ἀποδεξάμενοι, παρῄνεσαν αἰτεῖν ὅ, τι ἂν βούλοιτο, ὁ δὲ ἄτεκνος ὢν ᾐτήσατο παῖδα. λαβόντες οὖν οἱ θεοὶ τὴν τοῦ ἱερουργηθέντος αὐτοῖς βοὸς βύρσαν: ἀπεσπέρμηναν εἰς αὐτὴν, καὶ ἐκέλευσαν κρύψαι κατὰ γῆν, καὶ μετὰ δέκα μῆνας ἀνελέσθαι. ὧν διελθόντων ἐγένετο ὁ οὐρίων, οὕτως ἐπονομασθεὶς διὰ τὸ οὐρῆσαι ὥσπερ τοὺς θεοὺς ἔπειτα κατ' εὐφημισμὸν, ὠρίων.* *Hyrieus Neptuni & Alcyones filius, quæ vna fuit è filiabus Atlantis, aliquando in Tanagra ciuitate Bœotiæ habitauit, cum vero benignus eſſet aduerſus hoſpites, Dij quoque dicuntur in eius hoſpitium acceſſiſſe: Iupiter autem & Neptunus & Mercurius ab illo liberaliter tractati, eiuſq; benignitate delectati propoſuerunt, vt quodcunque liberet, peteret. Hic cum adhuc eſſet ſine filijs, filium popoſcit. Tum verò Dij pellem mactati bouis ſibi capientes in ipſam ſemen profuderunt, iuſſeruntq; illam ſub terram occultare, neque ante decimum menſem aperire: quibus menſibus peractis natus eſt Vrion, qui ita vocatus eſt, quod quaſi minxiſſent Dei: at vero propter deuitandam turpitudinem vocis poſtea dictus fuit Orion.* Neque enim, vt quidam arbitrati ſunt, dicitur ex vrina, ſed è ſpermate natus fuiſſe. Cum verò è ſemine trium Deorum natus dicatur, illum Lycophron tripatrem ita vocauit.

στεφηφόρον βοῦν δεινὸς ἀρταμος δράκων
ῥαίσει τριπάτρῳ φασγάνῳ κανδάονος.
Bouem coronatum grauis coquus draco
Cadet tripatris enſe olim Candaonis.

Fuit enim Candaon primùm apud Bœotos, poſtea Orion, vacatus. Iſacius non Mercurium, ſed Apollinem vna cum duobus Orionis patribus connumerauit. Atque Coloma fuit vxor Hyriei; cui pellis illa ſeruanda data fuit. Scriptum reliquit Dorion in libro de piſcibus, Orionem fuiſſe Neptuni & Brylles Minois filię, quæ ſententia fuit etiam Heſiodi. Pherecydes Neptuni & Euryales filium inquit, vt ait Apollodorus libro primo Bibliothecæ. At Zezes, qui commentarios in Heſiodum ſcripſit, Orionẽ inquit fuiſſe Hyriei & Brylles filium, q̃ Brylle fuit Minois. Quod autem venator fuerit Orion, teſtantur nomina ipſorum canum, quos ille in venationes alebat. nam niſi venator fuiſſet, nunquam probabile videretur, niſi fuiſſet inſanus, Vt Leucomelænam, Mæram, Dromim, Ciſſetam, Lampurim, Lycoctonum, Proophagum, Arctophonum, aliosque complures canes aleret, qui illius commemorantur. Huic ſororem addiderunt Candiopen. Nicandri vero enarrator Orieum, non Hyrieum vocauit

Digitized by Google

Orionis patrem. Fabulantur hunc munus à patre Neptuno impetraſſe, vt tam ſuper vndas quam ſuper terram poſſet incedere. Alii tamen tantæ fuiſſe magnitudinis ſenſerunt, vt nulla eſſet tanta profunditas è qua non humeri ſaltem extarent è mari, quam ſententiam ſecutus Virgil. ita ſcripſit libr. 10.

—— quam magnus Orion
Cum pedes incedit medij per maxima Nerei
Stagna viam ſcindens, humero ſupereminet vndas.

Qui cum poſtea in Chium ad OEnopionem veniſſet. Aeropen illius vxorem vitiare conatus eſt. Id grauiter ferens OEnopion comprehenſo Orioni oculos effodit, & mox extra ſuam regionem eiecit: qui poſtea in Lemnum profectus à Vulcano per benignè excipitur. tum Vulcanus eius miſertus Cedalionem vnum è famulis Orioni ducem viarum dedit, qui in oriẽtem ad Solem profectus ab eo ſanitati reſtitutus eſt, ac lumen recuperauit. Deinde contra OEnopionem arma ſuſcepit, quem in eius auditum aduentum ciues ſub terra occultarunt. hunc vbi non ſperaret ſe amplius poſſe inuenire Orion, in Cretam contendit, vbi venationi óperam daret. Enimuero non in Aerope ſolum vxore OEnopionis, qui fructis eſſet tentatę per vim alienarum mulierum pudicitiæ experiri voluit: quem fabulantur Pleiades Atlantis & Pleiones Oceani filias vna cum illarum matre perſecutum in Bœotia per quinquẽnium aſſiduè; quibus etiam potitus eſſet, niſi per Iouis miſericordiam, à quo precabantur auxilium, inter ſidera fuiſſent relatæ. Dianæ quoque, cùm vnà venaretur, aiũt vim inferre voluiſſe, quare illius iuſſu occiſũ fuiſſe, vt in his teſtatur Euphorion: συγκυνηγῶν δὲ οὗτος ἀρτέμιδι, ἐπεχείρισεν αὐτὴν βιάσασθαι, ὀργισθεῖσα δὲ ἡ θεὸς ἀνέδωκεν ἐκ τῆς γῆς σκορπίον, ὃς αὐτὸν πλήξας κατὰ τὸν ἀστράγαλον ἀπέκτεινε. *Cum verò vna cum Diana venaretur, illi vim inferre conatus eſt. At Dea irata ſcorpium è terra excitauit, qui illius talum percutiens interemit.* At Horatius lib. 3. Carminum illum ab ipſa Diana ob tentatam pudicitiam ſagitta cæſum fuiſſe ſcribit in his:

—— & integra
Tentator Orion Dianæ
Virginea domitus ſagitta.

Alii fabulati ſunt, inter quos fuit Diocles in lethiferis pharmacis, Orionem puerum inſigni forma fuiſſe à Diana amatum, quæ etiam illi nubere decreuerat: quippe cum Aurora etiam dicatur illum raptum ob formam in Delum aſportaſſe. Id cum Apollo grauiter ferret, fruſtraque ſororem ſæpius reprehendiſſet, nactus eſt ſatis aptam ita opportunitate Orionis occidendi. Nam cùm aduenientis Orionis caput prominens de vnda longinquum Apollo vidiſſet, propoſito pręmio artis contendit cum ſorore, quod non attingeret illud ſignum ſagittis: at illa oſtentandæ artis ſtudio accenſa ſagittam in fronte Orionis infixit, quare poſtea cognita dolore commota impetrauit à Ioue vt ille inter ſidera referretur. Corinnus autem Delius, qui Tanagræum fuiſſe inquit Orionem, multaque loca manſuefeciſſe, & venenatis animalibus expurgaſſe, hunc idcirco interijſſe memorat, quia inter venandum cum Latona Diana gloriaretur, quòd nullum animal ferum ipſum vitare poſſet: ea re Deę indignatæ dicuntur ſcorpium excitaſſe, à quo occideretur; qui ſub ſaxo quodam latuit, donec eò accederet Orion. Eſt enim ſcorpiorum conſuetudo vt ſub ſaxis lateant, ſicut Sophocles ait in captiuis:

ἐν παντὶ γάρ τε σκορπίος φρουρεῖ λίθῳ.
Saxo ſub omni deliteſcit ſcorpius.

Tum verò cùm pedes Orionis fortè ſaxo appropinquaſſet, ab eo ſcorpio ictus interijt, ac demum Dianæ miſericordia inter ſidera & ipſe & ſcorpius relati fuerunt. Quidam maluerunt occiſum fuiſſe à Diana, quia illam inuitaſſet vt diſco ſecum luderet. Alii quia vim Opi vni è virginibus, quæ Dianam ex Hyperboreis ſecutæ fuerant, inferre voluerit, à Diana confixum ſagittis exiſtimarunt, vt ait Apollodorus lib. 1. Neque verò ipſius ſolum Orionis magna fuit arrogantia, ſed etiam Side eius vxor dicitur auſa fuiſſe cum Iunone de forma contendere, quare ad inferos fuit ab illa deiecta. Scripſit Nicander in Theriacis ſcorpium immiſſum Orioni à Diana, quia peplum Dianæ etiam apprehendere, cum illã violare niteretur, auſus ſit impuris manibus, vt patet ex his:

τὸν δὲ χαλαζήεντα κόρη Τιτηνὶς ἀνῆκε
σκορπίον ἐκ κέντροιο τεθηγμένον, ἦμος ἐπέχρα
Βοιωτῷ τεύχουσα κακὸν μόρον ὠρίωνι.
ἀχράντων ὅτε χερσὶ θεῆς ἐδράξατο πέπλων,
αὐτὰρ ὅγε στιβαροῖο κατὰ σφυρὸν ἤλασεν ἴχνευς
σκορπίος ἀπροΐδης ὀλίγῳ ὑπὸ λᾶϊ λοχήσας.
Grandine ſignatum Titanis at inde puellã
Scorpion immiſit, qui cuſpide ſurgat acuta,
Bœoto vt meditata necem fuit Orioni.
Impuris auſus manibus quia prendere peplum
Ille Deæ eſt, talum percuſſit ſcorpius illi,
Sub paruo lapide occultus veſtigia propter.

Atque ſcorpij idcirco forma ad ſempiternam memoriam dicitur fuiſſe inter ſidera relata. Orionem non fuiſſe poſtea inter ſidera relatum,

ſed

ſed fictum id & excitatum fuiſſe ad alicuius gratiam, teſtatur Pauſanias in Bœoticis, qui ſepulchrum fuiſſe Orionis apud Tanagræos memoriæ prodidit. Hæc tot fabuloſe de Orione ab antiquis ſunt tradita: è quibus ſententiam illorum eliciamus.

ORION fuit Neptuni & Iouis & Apollinis filius, ex horum ſemine nimirum in pellem bouis incluſo natus. Quid hoc eſt monſtri Dii boni? an poteſt vnus eſſe multorum parentum filius? hæc in elementorum generatione vera eſſe poſſunt, cum omnia ſint in oĩb. Eſt.n. mare, in quo ſemen includitur, taurus, tũ ob fremitũ, tum etiam ob impetum, cum à ventis incitatur: atque illud manifeſtius eſt ſemen omnium elementorum, cùm manifeſtiùs aqua ob calorem Solis mutationem patiatur. Excitat igitur vis Apollinis vapores ex aqua, eoſque extenuãs non ſine quodam ſpiritu innato in aera extollit: atque quod Iupiter aer, Neptunus in aqua diffuſus ſit ſpiritus, & δύναμις ζωῶσα, patuit. Horum igitur trium Deorum viribus commiſtis, gignitur ventorum & pluuiarum & tonitruum materia, quæ Orion dicta eſt, Cùm verò ſubtilior aquę pars, quę extenuatur, ſuſupernatet, dixerunt Orionem à patre impetraſſe, vt ſuper aquas incederet. Vbi materia illa extenuata in aera dilatatur & diffunditur, dictus eſt Orion veniſſe in Chium, qui locus à fundendo nominatur: nam χέειν fundere ſignificat. At cum ibi Aeropen violare conetur extra regionem eiicitur priuatus lumine, quia neceſſe eſt eos vapores per aera pertranſire, & ad ſummam partem accedere, per quem locũ diffuſa materia primam vim ignis quodammododo labefactari ſentit. Eſt enim omnium quæ mouentur motu non naturali, vis maxima in principio, at in fine minima, cùm illa ſenſim in itinere deficiat. Excipitur Orion benigne à Vulcano, & ad Solem profectus priſtinæ ſanitati reſtitutus, inde in Chium reuertitur. Hoc ſanè nihil aliud eſt, quam circularis elementorũ & mutua inter ſe generatio & corruptio. Fabulantur hunc à Diana ſagittis cæſum, quod illam attingere auſus ſit, quia cùm vapores ad ſupremam partem aeris aſcenderint, ita vt Lunam videantur nobis aut Solem attingere, Lunę vis hos congregat, & in imbres aut ventos conuertit, & ita ſuis ſagittis cædit ac deorſum mittit, cuius Lunæ vis eſt tanquam fermentum in his rebus faciendis. Dixerunt poſtea Orionem occiſum fuiſſe & in cœleſte ſignum conuerſum quoniam ſub Orionis exortum frequentes fiunt pluuiæ, & venti & tonitrua. Hoc ſignum, quia ita formatum eſt, vt ſtricto gladio in taurum inſurgat, & propinquas Pleiades inſequatur, dictus eſt obuius factus Pleiadibus in earum amorem incidiſſe, ac illas perſecutus fuiſſe quæ quidem Pleiades dictę ſunt ἀπὸ τῦ πλειῶνος, ab anno ſcilicet, cum ſuis ortibus ęſtatis & hyemis initium ſignificent. Cum vero Orion oppoſitum habeat ſcorpionem, videtur ſemper illum fugere ex eodem hemiſphærio, quare de illo fabula conficta eſt. Atque tot breuiter ea ſunt quæ pertinent ad phyſicam rationem. Cum multa paſſum fuiſſe propter libidinem dixerint Orionem antiqui, ſignificare voluerunt nihil illegitimum non facere calamitoſum. Alii inuiſam eſſe Diis immortalibus & iniucundam omnem arrogantiam per hanc fabulam ſignificari maluerunt, cum ſoli Deo, ſi qua in re præſtiterrimus, honor & gloria pro illa præſtantia à nobis tribuenda ſit. Nam Idcirco Deorum iuſſu à ſcorpione ictus interiit Orion, quod Diis etiam præſentibus gloriaretur, quod nulla eſſet adeò immanis fera, quæ illum poſſet deuitare. At nunc de Arione dicamus.

De Arione. CAP. XIIII.

ARION patria Methymnæus, quibus ortus ſit parentibus, non conſtat, quos ego ſane obſcuriſſimos fuiſſe crediderim: quippe cum ſolus fortunæ euentus, & ars rectè pulſandæ citharę Orionem ipſum illuſtrauerint. Non nulli tamen hunc Neptuni filium ex Oncæa nympha ſatum arbitrati ſunt. Alii ex Autoloe, alii è Terra genitum maluerunt. Floruit autẽ Arion quo tempore Periander Corinthi imperauit, vt ait Herodotus in Clio. Scribit hunc Herodotus primum Corinthi apud Periandrũ tyrrannum diu fuiſſe ac poſtea cupiuiſſe in Italiam & in Siciliam nauigare, vbi cùm ingentem vim pecuniarũ meruiſſet ob artis ſuæ præſtantiam, tum rurſus optauit Corinthum redire. Hic cum eſſet Tarenti, nullis nautis ſe ſuaque committere, quam Corinthiis maluit: mercatus eſt igitur atque conuenit de naulo cum hominibus Corinthiis, quos cùm ſibi inſidias ſtruere plurimum à terra diſtantes perſenſiſſet, vt ipſo cęſo pecunia tutò potirentur, rogauit vt liceret ſaltem cygnorum more ſibi funebre carmẽ canere, hiſque pecuniam profudit, vt ea ratione experiretur, an animos illorum placare poſſet. Illi igitur his minimè perſuaſi iuſſerunt, vt vel ſe ipſum occideret, quò ſepulturam conſequeretur, vel in mare quàm citiſſimè deſiliret. At Arion ita ſpe fruſtratus, cum ſentiret

Digitized by Google

illos nulla cantus ſuauitate deliniri, vbi legem Orthiam cecinisſet, ſe cum toto apparatu, quem cantaturus ſuſceperat, in mare de prora deiecit: deinde nautæ Corinthum adierunt. Dicuntur delphines hunc in Tænarum expoſuiſſe, quos, dum ferretur, ſuauitate cantus pro mercede demulcebat. Atqui rem totam non minus luculenter expreſſit Ouid. lib. 2. Faſtorum, quam Plutarchus etiam in conuiuio, vt eſt in his carminibus:

Quod mare non nouit? qua neſcit Ariona tellus?
Carmine currentes ille tenebat aquas.
Sæpe ſequens agnam lupus eſt à voce retentus,
Sæpe auidum fugiens reſtitit agna lupum.
Sæpe canes, leporesq́; vna iacuere ſub vmbra:
Et ſtetit in ſaxo proxima cerua leæ.
Et ſine lite loquax cum Palladis alite cornix
Sedit, & accipitri iuncta columba fuit.
Cynthia ſæpe tuis fertur vocalis Arion,
Tanquam fraternis obſtupuiſſe modis.
Nomen Arionium Siculas impleuerat vrbes,
Captaq́; erat Lyricis Auſonis ora ſonis.
Inde domum repetens puppim conſcendit Arion,
Atque ita quæſitas arte ferebat opes
Forſitan infœlix ventosq́;, vndasq́; timebas.
At tibi naue tua tutius æquor erat.
Namque gubernator diſtricto conſtitit enſe,
Cæteraq́; armata conſcia turba manu.
Ille metu pauidus mortem non deprecor inquit,
Sed liceat ſumpta pauca referre lyra.
Dant veniam, ridentq́; moram, capit ille coronã,
Quæ poſſet crines Phœbe decere tuos.
Induerat Tyrio diſtinctam murice pallam.
Reddidit icta ſuos pollice chorda ſonos.
Flebilibus numeris veluti canentia dura
Traiectus penna tempora cantat olor.
Protinus in medias ornatus deſilit vndas.
Spargitur impulſa cærula puppis aqua.
Inde (fide maius) tergo delphina recurno
Se memorant oneri ſuppoſuiſſe nouo.
Ille ſedet, citharamq́; tenet, preciumq́; vehendi
Cantat, & æquoreas carmine mulcet aquas.

Arion igitur cùm eo apparatu Corinthum profectus rem totam Periandro aperuit, qui cùm priùs non credidiſſet, Arionem in cuſtodias, nautasque ad ſe aduocatos, quid audiſſent de Arione, percunctatus eſt: cùm illi dicerent eum eſſe incolumem in Italia, quodque illum Tarenti reliquiſſent, accerſitus eſt illinc Arion qualis in mare deſilierat: tum obmutuerunt nautæ, neque facinus negare quidem auſi ſunt: quare vltimo ſupplicio fuerunt affecti. Fuit eximius omnino citharœdus Arion, ac poeta nobilis dithyrambicus, nemini mortalium ſecundus eo tempore in arte rectè pulſandæ citharæ, ac neque Philoxeno quidem Cytherio, cuius nomẽ celeberrimum fuit ob hanc ipſam artem, vlla re inferior, quem cyclicos choros primum omnium inueniſſe ſcripſit Hellanicus in Cranaicis. & Dicæarchus atque Demarchus in libro de Dionyſiacis certaminibus, quamuis Antipater & Euphronius in ſuis commentariis inuentum illud Lago Hermioneo tribuerint. Fabulati ſunt præterea antiqui delphinum illum, qui ſeruauit Arionem, ad perpetuam illius beneficentiæ memoriam inter ſidera fuiſſe relatum, vt ait Ouidius ibidem:

Dij pia facta vident, aſtris delphina recepit
Iupiter, & ſtellas iuſſit habere nouem.

Alii tamen maluerunt delphinum inter ſidera fuiſſe relatum, quia Neptuno conciliarit Amphitriten, at Hermippus quia dux in honorem Apollinis fuerit Cretenſibus in Delphos. Lucianus in dialogis marinorum Deorum eam pecuniam Corinthi illum comparaſſe inquit, cum eſſet apud Periandrum: atque nauiganti ad Methymnæos in patriam, iſtud contigiſſe. Atque tot ab antiquis dicta fuerunt de Arione: quæ quod fabuloſa ſint, nemini obſcurum eſt. Nam quæ de delphinis dixerunt antiqui, quod homines ab iis ſeruati fuerint, ſomniis ſimillima ego eſſe cenſeo, quippe cùm ſit eadem ſemper animalium natura, neque tamen quiſquam ab illis ad hæc vſque tempora ſeruatus narretur à delphinis: & tamen infinitus propè eſt numerus eorum qui in mari perierunt: at cùm in mare ſe præcipitaſſet, magis probabile eſt natantem & veſtibus ſuſtentatum Arionem à nautis Tænaris fuiſſe exceptum, & in naui cui picti fuiſſent vtrinque in prora delphines, in Tænarum fuiſſe portatum: vt ſcriptum reliquit Antimenides in 1. lib. hiſt.

VERVM vt ſententiam tandẽ antiquorũ ex his exprimamus, ſignificare voluerunt per hanc fabulã, omnium ſcelerũ Deos eſſe vltores: quippe cum animalia quoque rationis expertia & vocis, ſoleant aliquando Diis ita volentibus eſſe ſceleratorum accuſatores, & innocentibus hominibus opem ferre, omneque beneficium Diis gratum contingerẽ, quod in virum bonum confertur. At de Arione ſatis, nunc de Amphione dicamus.

De Amphione. CAP. XV.

AMPHYONEM etiam citharœdum non ſolùm muſicæ artis peritia ſed etiam fortunæ inconſtantia, & calamitatum cumulus illuſtrauit.

inſtrauit. Fabulantur hunc & Zethum eius fratrem, fuiſſe Iouis & Antiopes filios: nam Antiope filia Nyctei & Androthoes à Ioue in Satyrum conuerſo compreſſa fuit, atque grauida facta Nyctei patris minis territa in Sicyonem ad Epopeum profugit, vbi cum Zethum & Amphionem peperiſſet, illos dedit in Cithæronem cuidam bubulco alendos. Nycteus grauiter ferens filiæ fugam, cum hortatus fuiſſet Lycum fratrem negocium ne negligeret, moritur at Lycus cum delecta manu militum repentino aduentu Epopeum trucidauit vrbe potitus, captiuamque abduxit Antiopen, quam Dirce vxori in cuſtodiis dedit. nec multo poſt collecta paſtorum manu, cum cognouiſſent ex alumno qui eſſent, Zethus & Amphion ipſum patruum & Dircen ceperunt & ipſi repentino aduentu, Dirceque crudeliter agreſti tauro alligatam laniari ſtudentes, laniata moniti ſunt à Mercurio vt Lycum imperare permitterent, vt ſcriptum fuit à Nicocrate in rebus Cypriis. Sic autem de illa Antiope quod odio eſſet patri, meminit Apollonius libro quarto:

ἤια μὲν ἀντιόπην εὐώπιδ' ἀμήσατο νυκτεύς.
Oderat Antiopen ſic lapſo tempore Nycteus.

Alii crediderunt Antiopen Amphionis matrem, filiam fuiſſe Aſopi, vt ſcripſit Apollonius libro 1.

ἐν δ' ἔσαν ἀντιόπης ἀσωπίδος υἷες ἐδοιὼ,
ἀμφίων καὶ ζῆθος ἀπύργωτος δ' ἔτι θήβη
κεῖτο πέλας.
Zethus & Amphion aderant duo pignora clara
Aſopi Antiopes: nondum turrita manebant
Mœnia Thebanum.

Diophanes lib. 1. Ponticarum hiſtoriarum, vbi ſcripſit de Antiope matre Aetæ, Amphionẽ & Zethum non Iouis, ſed Theoboontis filios fuiſſe inquit, quod etiam teſtatur Zez. hiſt. 13. chil. 1. Epimenides Corcyræus Amphionem ſcripſit tractandi lyræ fidibus Mercurio vſum fuiſſe magiſtro, atque adeo admirabilem fuiſſe illius cantum, vt feræ & ſaxa illum ſequerentur non minùs quam Orpheum Calliopes filium, vt ait Pauſ. in Bœoticis: nam hanc etiam lyram à Muſis primùm accepiſſe ſcriptum reliquit Antimenides lib. 1. hiſtoriarum, & Pherecydes lib. 10. At verò Dioſcorides Sicyonius ab Apolline lyram illi datam fuiſſe memorat. Hanc autem celebritatem nominis in muſicis conſecutus eſt Amphion, quod ob affinitatem cum Tantalo modulos edoctus fuit à Lydis, primusque tres chordas addidit tetrachordo à ſuperioribus muſicis inuento vt ait in lib. 1. de Muſica Ariſtocles. nam ferunt hunc neten chordam ante portam poſtea Thebanam ipſum inueniſſe, vnde portam nomen ſortita fuit. Dicuntur Zethus & Amphion antequã Thebę conderentur, exiguum Theſpienſium pagum Etreſin vocatum habitaſſe, vt teſtatur Strabo lib. 9. Enimuero cum Amphion & Zethus ſuſpectas haberent vires Phlegyarum hoſtium per id tempus, vt ait Pherecydes, Thebas muris ac turribus muniuerunt. vt eſſent tutiores ab hoſtium incurſionibus. non enim audebant ſine muris ac turribus habitare, vt ait Homerus in Odyſſeæ libro λ.

τὴν δὲ μετ' ἀντιόπην ἴδον ἀσωποῖο θύγατρα,
ἣ δὴ καὶ διὸς εὔχετ' ἐν ἀγκοίνῃσιν ἰαῦσαι.
καί ῥ' ἔτεκεν δύο παῖδ' ἀμφίονά τε ζῆθόν τε
οἳ πρῶτοι θήβης ἕδος ἔκτισαν ἑπταπύλοιο,
πύργωσάν τ' ἐπεὶ οὐ μὲν ἀπύργωτόν γ' ἐδύναντο
ναιέμεν εὐρύχορον θήβην κρατερώ περ ἐόντε.
Poſt hanc Antiope Aſopi mihi filia viſa eſt:
In Iouis amplexum quæ iactat ſe iſſe, gemellos
Et Zethum peperiſſe, ſimulq́; Amphiona clarum
Qui portis ſeptemgeminis & turribus altis
Cinxerunt Thebas. nec enim ſine turribus auſi
Incolere, inuicti quamuis hi viribus eſſent.

Fabulati ſunt igitur ſaxa ſua ſponte aſſiliiſſe, murumque extructum fuiſſe, dum Amphion lyram ſuauiter pulſaret, vt ait Horatius in arte poetica:

Dictus & Amphion Thebanæ conditor vrbis
Saxa mouere ſono teſtudinis, & prece blanda
Ducere quo vellet.

Dicitur hæc ciuitas ſeptem habuiſſe portas, quæ nominabantur: Electris, Prœtis, Neitis, Crenæa, Hypſiſta, Ogygia, Homolois. vocatæ ſunt Thebæ, vt ſenſit Zez. à patre conditorum, vel quod magis placet, à Thebe nympha filia Promethei, quæ illis fuit affinitate coniuncta, vt ſcripſit Pauſan. In Bœoticis inquiunt Thebas poſt multas infœlices dimicationes, quæ illi ciuitati contigerunt, ab Alexandro Macedoniæ rege euerſas fuiſſe, quo tempore Thebani bellum aduerſus ipſum Alexandrum in Perſas arma parantem ſuſceperunt, quæ ciuitas quoniam per cantum extructa non poterat niſi per cantum euerti, diruta eſt. Iſmenia quondam flebiles numeros cum tibia accinente, vt ſcriptum fuit à Calliſthene. verumtamen idem Alexander, qui iuſſerat Thebas ſolo æquari ad gratiam cuiuſdam athletæ, qui ter victor ab illo coronatus fuerat, inſtaurauit: quod ita ſignificauerat oraculum:

ἑρμῆς, ἀλκείδης, καὶ ἱμαντομάχος πολυδεύκης,
οἱ τρεῖς ἐβλήσαν τὰς ἀναντιστάσεις θήβην.
Alcides, Pollux; nymphaq́; Atlantide cretus.

Mox

Mox inſtaurabunt euerſis mœnia Thebis.

Aiunt primum omnium mortalium Amphionem aram dicaſſe Mercurio quod ab eo lyram accepiſſet. At quoniam fœlicitatem æquo animo perferre non minus difficile eſt, quam ad uerſos fortunæ euentus, idcirco effectum eſt, vt nimium gloriaretur Amphion ob artis præſtantiam, & in Latonam eiusque filios contumelias coniecerit: quod Dea nulla re hominib. prçſtaret, atque eius filii rudes habendi ſint & imperiti ſi ſecum conferantur, cum ipſe multo ſit peritior Apolline. Dicunt his contumeliis iratas Deas peſtilentiam [illegible] excitaſſe qua ipſe cum tota familia delectus eſt. Et Zethus, cum mater ipſa genitum ex ſe filiũ ob certam noxam peremiſſet, ægritudine animi contabuit.

DICTVS eſt Amphion Iouis & Antiopes filius, quoniam muſica exercitatione conficitur plerumque, atque omnes viri præſtantes Iouis filii ab antiquis dicti ſunt, vt explicauimus ſuperius. Hunc & Orpheum fuiſſe Aegyptios, & magorum ſcientia excelluiſſe ait Pauſ. in poſterioribus Eliacis. Aiunt hunc muſicæ fuiſſe peritum, & ſaxa ac feras, quo vellet, ducere ſolitum: quoniam per orationis ſuauitatem duros & agreſtes homines manſueſecerit, & ad extruendas ciuitates, ciuitatumque legibus obtemperandum delinierit. At idem qui cæteros ad humanitatem, manſuetudinemque reuocauerat, cum ob fœlices rerum ſucceſſus nimium factus fuiſſet inſolens, Deoſque vel ipſos paruifaceret, vltimo ſupplicio affectus eſt, cum nemo impune Deum aut Dei cultum parui faciat nedum contemnat. At nunc de Halcyonibus dicatur.

De Halcyonibus. CAP. XVI.

FVIT Halcyon Canobes & Mæoli filia, vel Aeoli vt ait Lucianus in Halcyone inſcripto dialogo, ſicuti teſtatus fuit Alexander Myndius, fuit vxor Ceycis. At Ceyx fuit rex Trachinorum qui cum mobilitate, opibus, & forma corporis excelleret, ſe vel Diis immortalibus æquare auſus eſt, & Deorum nominibus appellauit nam Ceyx ſeipſum Iouem, Halcyonen appellauit Iunonem. illam arrogantiam Iupiter grauiter ferens, Ceyci Delphos nauiganti adeò ſæuam tempeſtatem immiſit, vt Ceyx, & omnes, qui cum Ceyce nauigabant, naufragium paſſi perierint: ſicuti teſtatur Polyzelus in iis quę ſcripſit de Rhodo. Fabulantur poſtea cadauer agitatum ab vndis ad littus, & ad eam ſpeculam appulſum fuiſſe, ad quam ſæpe veniebat Halcyone proſpectura an Ceyx accederet: quo viſo illo miſerabiliter conqueſta, dicta eſt Iouis miſericordia in auem ſui nominis mutata cùm ſe è ſpecula in mare præcipitaſſet: tunc etiam Ceyx conuerſus eſt in cerylum: ſic enim mares inter illas volucres nominantur, vt ait Caryſtius Antigonus. Hoc tamen nonnulli dixerunt factum fuiſſe Luciferi & Thetidis miſericordia, at non Iouis. Hanc rem ita breuiter complexus eſt Euripides in Iphigenia in Tauris:

[illegible]
πόντιε δειράδας ἀλκυὼν,
ἔλεγον οἶτον ἀείδεις,
εὐξύνετον ξυνετοῖσι βοὰν,
ὅτι πόσιν κελαδεῖς ἀεὶ μολπαῖς.
Saxoſa ponti, qua ad iuga
Auis colis forte Halcyon:
Lugubrem reſonans luctum.
Notam prudentibus vocem
Quòd concinis tuis maritum cantibus.

Hæ aues dicuntur eſſe magnitudine *paſſeris*, vt ait Plinius, colore cyaneo, collo gracili ac procero: mareſque à fœminis vbi illi conſenuerint, geſtari ſuper alis. enimuero vbi fuiſſet Halcyon in auem conuerſa, eiuſque oua quæ continuò pepererat, in mari voluerentur, quia maxima orta fuiſſet tempeſtas, Iupiter miſertus dies quatuordecim per mediam hyemem illi conceſſit, quibus & parere per tranquillitatem maris & excludere poſſet: quos dies Halcyonios vel Halcyonidas, vt aiunt Græci, vocarũt. de his ita ſcripſit Theocritus in Cerealia celebrantibus.

χ᾽ ἀλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα, τήν τε θάλασσαν,
τόν τε νότον, τόν τ᾽ εὖρον, ὃς ἔσχατα φυκία κινεῖ,
ἀλκυόνες γλαυκαῖς νηρηΐσι ταί τε μάλιστα
ὀρνίθων ἐφίλαθεν, ὅσαις τέ περ ἐξ ἁλὸς ἄγρα.
Halcyones ſternunt ſpumantes marmoris vndas,
Atque Eurum, atque Notum, qui extremas ſuſcitat algas.
Halcyones, ſupra volucres Nereides alma
Quas dilexerunt, quibus eſt ex æquore præda.

Dictę fuerunt Halcyones quòd in mari pariant, cùm ἅλς ſit mare, ac κύειν parere. Inquiunt Halcyones circa conuerſiones Solis hybernas nidulari, nidumque mirabili ſtructura componere ad formam piſcatoriæ naſſe; tanta verò duritie, vt neque ferro, neque ſaxis pertundi poſſit; quem conficiunt ex acicularum ſpinis, quas belonas vocant, idque facere cùm primùm grauitatem vẽtris ſibi adeſſe ſenſerint. vbi

Digitized by Google

vbi abſolutus nidus perfectusque fuerit, illum in mare demittunt, vt explorent an fatiſcat ex aliqua parte: atque huic os miro artificio ad ſui corporis magnitudinem tantum relinquunt, vt ſcripſit Solenſis Clearchus in eo lib. quem ſcripſit de Torpedine piſce, & Plut. in libello de amore parentum erga filios. Dicuntur inter has aues eſſe adeò ſalaces mares, vt ſeneſcentes vel ipſo coitu moriantur, vt ſcripſit idem Clearchus in Terrore, & Iſacius in Licophronem. Neque tamen prętermittendum eſt illud, quod ſcriptum eſt ab Hegeſandro de Halcionibus in ſuis commentarijs, Halcyones fuiſſe Gigantis Alcyonei filias, quæ poſt patris mortem ſe in mare deiecerint, & ab Amphitrite ſint in aues ſui nominis conuerſæ, vt patet in his: ἀλκυονέως τοῦ γίγαντος θυγατέρες ἦσαν φθονία, ἄνθη, μεθώνη, ἀλκίππα, παλλήνη, δριμὼ, ἀστερίη, αὗται μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν ἀπὸ καναστραίας, ὅ ἐστιν ἄκρον τῆς παλλήνης ἔρριψαν αὐτὰς εἰς τὴν θάλασσαν, ἀμφιτρίτη δ' αὐτὰς ὄρνιθας ἐποίησε, καὶ ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἀλκυόνες ἐκλήθησαν. *Alcyoneo filiæ fuerunt giganti, Phthonia, Anthe, Methone, Alcippa, Palene, Drimo, Aſteria. Quæ poſt patris interitum è Canaſtræo, quod eſt Pellenes promontorium, ſeſe in mare præcipitarunt. Amphitrite vero has in aues vertit, & Alcyones de patris nomine appellauit.*

HAEC ea ſunt, quę fabuloſe de Halcyonibus memorantur ab antiquis. Quæ dicta ſunt de auibus, tanquam de natura auium illarum ſunt intelligenda: quia ſpectant ad illarum cõſuetudinem: quę de diebus Halcyoniis non valde ſunt admirabilia; quòd per ſolſtitiorum tempus nullæ prope fiant aeris mutationes. Omnia enim cùm ad ſummum peruenerint, languidiora ſunt, atque aliquantulum ceſſant: quod patet in ſagittis & lapidibus in altum aera coniectis, cùm inde alterius motus capiant initium. Ad deprimendum igitur mortalium arrogantiam dictus eſt Ceyx in eam calamitatem incidiſſe, cum tantam fœlicitatem æquo animo ferre non diutius poſſet. Nam ſæpius temerarios & potentes homines ob temeritatem Deus de priſtina fœlicitate deiecit, prudentesq; & manſuetos homines ſupra cæteros omnes extulit. Hanc igitur fabulam effinxerunt antiqui, ne nimis præſentibus opibus aut nobilitate, aut viribus aut forma corporis gloriaremur, cum omnia nobis data hęc mutuo ſint à Deo bonorum omnium autore: atque vt omnes intelligerent, nullam fœlicitatem eſſe tantam aut tam firmam, quam Deus, ſi propter peccata voluerit, non citiſſime poſſit labefactare, & funditus euertere. At nunc de Aſopo dicamus.

De Aſopo. Cap. XVI.

AT verò Aſopus amnis, cuius filiam Aeginam Iupiter rapuit, fuit Oceani & Tethyos filius, vt ſenſit Acuſilaus: alii Neptuni & Perus, vt ait Athenienſis Apollodor. lib. 3. Bibliothecæ. At Nicanor Samius in lib. 2. de fluminibus Iouis & Clymenes filium fuiſſe dixit. Seſoſthenes autem lib. 9. rerum Ibericarum Himeri & Cleodices filium fuiſſe tradidit. Pauſan. in Corinthiacis Neptuni & Cegluſæ filium fuiſſe creditum memorat. Phanodemus in rebus Atticis Salaminis & cuiuſdam Panopei. Hunc maior ſcriptorum pars patria fuiſſe Thebanum, vxoremque duxiſſe Metopen Ladonis filiam aſſerunt, de qua Pelaguntem, Iſmenumque ſuſcepit, & filias viginti; inter quas fuit Theſpia, Peroe. Thebe, quæ vrbi nomen dedit, & Combe Chalcis cognomento quæ prior æream armaturam inuenit in vrbe Eubœæ quæ ab illa Chalcis vocata eſt: Salamin, Platæa, Harpinne, Corcyra, Aegina, quę inſulis nomina dederunt, cùm altera Scheria, altera OEnone prius diceretur; Iſmene, Antiope, Aeroe, Cleone, Nemea, quam cum Iupiter deperiret, promiſit quidquid illa optaret ſe eſſe daturum, atque ea dicitur perpetuam virginitatem expetiuiſſe. Tanagra Sinope, quæ multis vrbibus vel ipſæ vel filii nomina dederunt. nam de Corcyra non modò vocata prius Scheria, deportata illuc à Neptuno, ſed etiam natus Phæax, à quo Phæacia dicta; de Sinope nõ parua eſt controuerſia, ſed tamen plerique affirmant illam raptam fuiſſe ab Apolline, & in Pontum deportatam, è quo Syrum peperit, qui Syrię nomen dedit, vt ait Philoſtephanus. At Dionyſ. in ſitu orbis à Ioue raptam fuiſſe Sinopen ita ſcripſit:

ὅς ποτ' ἀλωομένην ἀσωπίδα δέκτο σινώπην.
καί μιν ἀκηχεμένην σφετέρῃ παρενάσσατο χώρῃ
ζηνὸς ἐφημοσύνῃσιν· ὁ γὰρ φιλότητος ἐραννῆς.
ἰσχανόων, πατρὸς ἀπενόσφισεν οὐκ ἐθέλουσαν.
Errantem cepit qui Aſopida namq; Sinopen,
Quam triſtem in regione ſua ſopiuit, vt illum
Iupiter admonuit correptus amore puellæ.
Inuitam idcirco è patrijs hanc ceperat agris.

Alii tamen, inter quos fuit Andro Teius, vnam fuiſſe ex Amazonibus Sinopen tradiderunt, alii Martis & Parnaſſæ, alii Martis & Aeginæ filiam. Fuit etiam Aegina, quam Iupiter

rapuit

rapuit Aſopi filia. quam cùm ſtudioſè quæreret Aſopus, neque vſpiam inueniret, à Siſypho pacta mercede vt perennem aquam in Acrocorintho pro indicio obtineret, inuenit. Eius indicii pœnas apud inferos luere Siſyphum non nulli tradiderunt, atque Aſopum ipſum, cum Iouem inſequeretur, fulmine percuſſum fuiſſe, vt ait Callimachus. Poſidippus in libro de Diis & heroibus Theſpiam Aſopi filiam quoque fuiſſe ſcripſit, cui tria munera Apollo conceſſit vt ciuitas Bœotiæ apud montem Heliconem de eius nomine diceretur, vt virgo inter ſidera in cœlo eſſet, & vt vaticinaretur. Fuit enim Aſopus Thebanorum fluuius, qui ſuos fontes habuit in Arethyræa, Trachiniamque Scolum vocatam præter fluebat, qui cùm fulmine ictus fuiſſet, remiſſus eſt in ſua fluenta, diu poſtea carbones deuellere ſueuit: vt ait Apollod. lib. 3. Ab hoc fluuio regio vniuerſa in agro Thebano iuxta Cithæronem mõtem Aſopia vocata fuit, vt eſt apud Strab. lib. 9. Pauſan. ſcripſit in Corinthiacis Aſopum amnem in finibus Phliaſiorum ſuos ortus habuiſſe, qui per Sicyoniorum agrum lapſus in mare intrat iuxta Corinthum. Atqui cùm multi fuerint Aſopi, rationi conuenit & varias regiones, & varios ortus illis fuiſſe aſſignatos. At finxerunt antiqui Aſopum fuiſſe hominem, cui actiones iſtas tribuerunt. Alii hominem fuiſſe verè crediderunt, qui quoniam terram fortè excauans Aſopi fluuii fontes reperiſſet, obtinuit vt fluuius de ſuo nomine diceretur.

AIVNT hunc fuiſſe Iouis, vel Neptuni, vel Oceani filium, quòd ex aere in aqua verſo oriantur flumina, vt ait Ariſtot. in Meteor. vel quod mare principium eſt omnium fluuiorum. Huius filiæ multæ dicuntur, quæ ſunt vel riui, vel aquarum proprietates, quę multa nomina ſortitæ ſunt. Fabulantur illum rapta filia fuiſſe fulmine percuſſum cùm Iouẽ inſequeretur, quia ſiccitas cœli & calor iam riuos exſiccauerunt; & cum ipſe fluuius extenuatus in vapores verteretur, Iouem inſequebatur, & ob calorem prope exſiccatus fulmine dicitur percuſſus. Fuit enim maxima ſiccitas aliquando in agro Thebano & in Aegina, quare locus datus eſt fabulæ. At nunc de Deucalione dicamus.

De Deucalione. Cap. XVII.

DEVCALIONIS diluuium, & aquarum copia quæ fuerit, nemini obſcura eſt; at cur illud diluuium, ita factum ſit, pauci omnino tradiderunt, ſed nos vt in cœteris conſueuimus, hoc etiam explicemus. Fuit Deucalion Promethei filius, vt ſcripſit lib. 3. Apollonius:

—— *ἔνθα προμηθεὺς*
ἰαπετιονίδης ἀγαθὸν τέκε δευκαλίωνα.
—— *hic namque Prometheus*
Filius Iapeti clarum edit Deucalionem.

At Hom. lib. 5. Iliad. Deucalionem Minois filium fuiſſe inquit in his:

μίνως δ' αὖ τέκετ' ἀμύμονα δευκαλίωνα.
Edidit hinc Minos præclarum Deucalionem.

Herodotus verò Promethei & Clymenes filium fuiſſe ſcripſit, Heſiod. Promethei & Pandoræ, quod etiam Strabo teſtatur libro nono. Alii Minois, & Paſiphæs, alii Aſterii & Cretæ; Hi enim Minois recenſerunt; Caſtreus, Deucalion, Glaucos, Androgeus ab Apollodoro; filiæ Hecale, Xenodice, Ariadna, Phędra. Iſtud autem accidit, vt varii parentes Deucalionis dicantur fuiſſe, non ſolum quod ob antiquitatem rei diſſentiunt ſcriptores, ſed etiam quia diuerſi fuerunt Deucaliones, cum tamen omnia de Promethei filio dicantur. Hic habitauit in Cyduo Locridis, vt ait Strabo libr. 9. vbi planities fuit fertiliſſima inter Cyduum & Opuntem, vt ait Apollonius libr. 3.

ἔστι τις αἰπεινοῖσι περίδρομος οὔρεσι γαῖα,
πάμπαν εὔρρηνός τε καὶ εὔβοτος ἔνθα προμηθεὺς
ἰαπετιονίδης ἀγαθὸν τέκε δευκαλίωνα.
Eſt tellus quædam circundata montibus altis
Irrigua atque ferax herbarum. hic namque Prometheus
Filius Iapeti clarum edit Deucalionem.

Lucianus in Dea Syria Deucalionem Scytham fuiſſe inquit illum ſub quo fuit diluuiũ, his verbis; *οἱ μὲν ὦν πολλοὶ δευκαλίωνα τὸν σκύθεα τὸ ἱερὸν εἵσασθαι λέγουσι, τοῦτον δευκαλίωνα, ἐπὶ τοῦ τὸ πολλὸν ὕδωρ ἐγένετο.* *Multi ſanè Scytham Deucalionem ſacellum hoc erexiſſe inquiunt, eum inquam Deucalionem cuius tempore multa fuit inundatio.* At Pauſanias in Atticis Iouis Olympii templum fuiſſe vetuſtiſſimum Athenis ſcribit à Deucalione extructum, & ipſum Deucalionem habitaſſe Athenis; cuius etiam ſepulcrum fuit Athenis non longè ab illo templo. Hunc imperaſſe Theſſaliæ conſtat, quem etiã Regẽ ita appellauit Herod. in Clio: *ἐπὶ μὲν γὰρ δευκαλίωνος βασιλῆος, οἴκεε τὴν φθιῶτιν.* *Tempore Regis Deucalionis Phthiotim habitabat.* Hic Pyrrham habuit vxorem Pandoræ & Epimethei filiam, vt ait Proclus, de cuius nomine vocata fuit Theſſalia primùm Pyrrha, vt teſtatur in his carminibus Cretenſis Rhianus:

πύῤῥαν δή ποτε τήνγε παλαιότεροι καλέεσκον
πύῤῥης δευκαλίωνος ἀπ' ἀρχαίης ἀλόχοιο
αἱμονίηδ' ἐξαῦτις ἀφ' αἵμονος, ὅν ῥα πελασγὸς
γείνατο φέρτατον υἱὸν ὁδ' αὖ τέκε θεσσαλόναι-
μον.
τοῦ δ' ἀπὸ θεσσαλίην λαοὶ μετεφημίξαντο.
Hanc Pyrrham dixere patres de nomine Pyrrha,
Vxor priſca fuit quæ magni Deucalionis.
Æmonia eſt & rurſus ab Æmone dicta Pelaſgi,
Quem clarum genuit natum, hic at Theſſalona-
mum;
A quo Theſſalici populi ſunt inde vocati.

Dictus eſt Deucalion Hellenem, qui nomen dedit Græciæ, filium habuiſſe; & Protogeniam è Pyrrha, & Amphictyonē, & Melantho, cuius ex Neptuno filius Delphus Delphis nomen dedit, vt ſcripſit Euphorion. Atqui multi fuerunt Deucaliones, vt conſtat ex antiquorum ſcriptorum teſtimoniis: vnus Promethei & Clymenes, alius Minois & Paſiphæs, vt ait Pherecydes: alius Abantis & Aſopię, vt ſcripſit in primo rerum Arcadicarum Ariſtippus: alius Haliphronis & Iophoſſæ nymphę filius, de quo mētionem fecit Hellanicus: alius Aſterii & Cretæ Halymonis filiæ, quæ Cretę nomen putatur dediſſe, de quo mentionem fecit Apollodorus Cyzicenus: alius rurſus Promethei & Pandoræ, de quo dictum fuit, ad quem omnia propè cæterorum facta referuntur. Habuit filiam prętereà Protogeniam è Pyrrha, & Hemonem à quo Hęmonia, & Melanthiam. Memorię prodidit Andro Teius magnam ſceleratorum hominum frequentiam fuiſſe Deucalionis tempore. cum frequentes omnino eſſent homines vbique. Eſt enim illa, conſuetudo vt cum difficiliùs in magna multitudine viuatur, difficultas victus & aſtutiores, & peiores homines efficiat. Nam fames neque Deorum religionem, neque maieſtatem legum, neque autoritatem principum veretur; quare omnia ſcelerum genera per annonæ difficultatem oriuntur. Hinc naſcitur Deorum indignatio, & acerbitas bellorū qualia fuerunt Iouis conſilio & OEdipodis & Priami tempore, cum vniuerſus propè terrarum orbis iis bellis exarſerit. Inde Iouis eiuſdem conſilio grauiſſimæ exortæ ſunt peſtilentiæ ad delendas ſceleratas nationes, quare Furiæ ſolio Iouis aſſidere dictę ſunt. Eſt enim eadem ciuitatum quę corporum etiam ſingulorum hominum natura; vt cum multis malis hominibus, tanquam noxiis humoribus, repletæ fuerint, diuina ita ſtatuente prouidentia per aliquas calamitates expurgentur; cum nihil humanum in ſummo vertice diu conſiſtere poſſit, & proxima ſit ſemper peccatorum eximiæ magnitudinis diuina vltio. Quod autem maxima eſſet perditorum hominum multitudo, ita ſignificauit Ouidius libro primo Metamorph.

Occidit vna domus, ſed non domus vna perire.
Digna fuit. qua terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus iuraſſe putes.

At verò Deucalion vir bonus & pius habitus eſt, qui Deorum etiam immortalium primus templa ædificauit, & ciuitates condidit, vt ait Apollonius lib. 3.

ἰαπετιονίδης ἀγαθὸν τέκε δευκαλίωνα.
ὃς πρῶτος ποίησε πόλεις, καὶ δείματο νηοὺς
ἀθανάτοις, πρῶτος δὲ καὶ ἀνθρώπων βασίλευ-
σεν.
Filius Iapeti clarum edit Deucalionem.
Condidit hic primus vrbes ac templa Deorum
Mortales inter primus regnauit & idem.

Cùm igitur vitæ integritate & ſanctitate, & erga Deos immortales reuerentia Deucalion & Pyrrha cęteris hominibus pręſtarent, de quibus ita ſcripſit Ouidius libro primo.

Non illo melior quiſquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa reuerentior vlla Deorum.

In quadam arca, vti monitus fuerat à Prometheo, rebus neceſſariis eo comportatis ſeruati fuerunt, quam Lucianus in Timone κιβώτιον appellauit, at Andro Teius λάρνακα. vnde Parnaſſus mons, quòd illuc ſcapha illa appulerit; Larnaſſus anteà dicebatur; deinde mutata prima litera nominatus eſt Parnaſſus. Cùm terra multos dies ſub aquis latuiſſet, vt experiretur an aquæ decreuiſſent, & an longè abeſſet à terra, Deucalion columbam quandam quam ſecum habebat dicitur emiſiſſe, vt teſtatur Plutarchus in libello de induſtria animalium. Id cùm ſæpius feciſſet, eaque citiſſima eo reuolaſſet, quia non habebat vbi conſiſteret, intelligebat Deucalion aquas nondum ſatis decreuiſſe. verùm cùm auolaſſet denique, neque amplius rediiſſet; intellexit ſiccum iam alicubi eſſe terræ ſolum, & id non longè abeſſe: quare Deucalion eo cum ſcapha traiecit, quò egreſſus cum Pyrrha Themidis oraculum, quæ tūc reſponſa dabat, adiuit ſciſcitaturus quo pacto, ſi ita Diis placeret, poſſet humanum genus reparari: quod quidam apud Cephiſum amnem accidiſſe memoriæ prodiderunt. Id autem reſponſum tulerunt vt velatis capitibus oſſa matris poſt ſe iacerent, quibus diu cogitatis partim, difficilimum, cùm omnia limo obducta eſſent, partim etiam impium Deæ reſponſum viſum eſt, ſi etiam mortuorum oſſa, quæ vbi eſſent neſcirent, effodere & mouere iuberentur. At verò

Nnn in

Digitized by Google

in mentem denique Deucalioni communem omnium matrem & altricem eſſe terram, cuius oſſa iure ſaxa dici ob duritiem poſſent. ſic autem rem expreſſit Ouid. lib. 1.

Atque ita, ſi precibus, dixerunt, numina iuſtis
Victa remolleſcunt, ſi flectitur ira Deorum,
Dic Themi, qua generis damnũ reparabile noſtri
Arte ſit & merſis fer opem mitiſſima rebus.
Mota dea eſt: ſortemq́ dedit. diſcedite templo,
Et velate caput, cinctaſq́ reſoluite veſtes;
Oſſaq́ poſt tergum magna iactate parentis.
Obſtupuere diu, rupitq́ ſilentia voce
Pyrrha prior, iuſſiſq́ Deæ parere recuſat.
Detq́ ſibi veniam pauido rogat ore, pauetq́
Lædere iactatis maternas oſſibus umbras.

Nam cum illa audiuiſſet Deucalion, ſtatim poſtea ſubiunxit:

Magna parens terra eſt, lapides in corpore terræ
Oſſa reor dici. iacere hos poſt terga iubemur.

Verùm hanc rem breuiſſimè complexus eſt Iuuenalis in prima Satyra his carminibus:

Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor
Nauigio montem aſcendit, ſorteſq́ popoſcit,
Paulatimq́ anima caluerunt mollia ſaxa,
Et maribus nudas oſtendit Pyrrha puellas.

Quod ipſum ita declararunt fabulatores, cum populi lai dicti ſint à Græcis, & laus lapis, vt eſt in his:

ἐκ δὲ λίθων ἐγένοντο βροτοὶ, λαοὶ δὲ καλέοντες.

E ſaxis homines nati, Laique vocantur.

Arrianus tamen in libro ſecundo rerum Bithynicarum Deucalionem in arcem, locumq́ue eminentiorem tunc Argi confugiſſe inquit ex illo diluuio, quare poſt illam inundationem Ioui Aphesio liberatori ſcilicet aram erexiſſe, qui locus poſtea Nemea à pabulo pecudum, quæ frequentes ibi paſcebantur, fuit nominatus. Nec me præterit in eo Iouis Olympii templo, quod fuit apud Athenienſes, fuiſſe quandam voraginem ad cubiti ferè altitudinem, in quem hiatum aquas defluxiſſe memorant per Deucalionis eluuionem, in quem etiam quotannis polentã cum melle & farina triticea porricere conſueuerũt poſt illã inundationẽ, vt ait Thraſybulus in hiſtoria sũptis iis qui erant ſuperſtites Dodonã habitauit, quã regionem ita vt ab vna Oceanidum appellauit, vt ſcripſit in ſuis commentariis etiam Aceſtodorus. Memoriæ proditum eſt tamen à Pauſania in rebus Atticis Megarum Iouis & vnius Sithnidum nympharum filium in Geraniæ verticem diluuium effugiſſe, cum mons nondum illud nomen haberet. nam cum Megarus gruum interuolantium vocem ſecutus illuc aduentaſſet, quia grus γέρανος à Græcis diceretur, montem Geraniam nominauit. Hæc illa ſunt quæ de Deucalione memorantur ab antiquis: nunc cur ita ficta fuerint, inueſtigemus. Deucalion fuit vir bonus & iuſtus & pius qui ob æquitatem religionemq́ue ſuam, non ſolum Promethei ſiue prudentiæ filius fuit creditus, ſed etiam ab aquarum impetu Deo protegente ſeruatus, cum nefarii omnes vno tempore periiſſent: eſt enim initium ſapientiæ timor domini: quare fuit prudentiæ filius Deucalion cum viros bonos mergi omnino non patiatur Deus, quos fluctuare patiatur, idcirco in arca ſeruatus Deucalion & Pyrrha eam tempeſtatem euaſerunt. at cum rurſus rudes homines, & religionis cultuſq́ue Deorum ignari naſcerentur dicti ſunt lapides, qui à Deucalione ad potiorem vitam, & à Pyrrha informati fuerunt, in homines conuerſi. Hęc igitur fabula ad probitatem, & ad cultum Deorum homines adhortabatur, quæ excepta eſt, vt mihi quidem videtur è ſacris literis. At nunc de Ione dicamus.

De Ione ſiue Iſide. Cap. XVIII.

Fvit Io, quæ Iunonis zelotypia in candidam vaccam conuerſa eſt, vt ſcriptum fuit à Cecrope Argi & Iſmenes Aſopi filia; vt verò ab Aceſodoro, Neptuni & Halirrhoes, quam tamen Acuſilaus Pyrenes filiam putauit, quę fuerit Iunonis ſacerdos, vt ſcripſit Apollodorus lib. 2. bibliothecæ. communior tamen fuit ſcriptorum ſententia, quod ea fuerit Inachi fluuii filia vt ſcripſit Ouid. lib. 1. Metamorph.

Inachus vnus abeſt, imoq́ reconditus antro
Fletibus auget aquas; natamq́ miſerrimus Io
Luget vt amiſſam.

Qui Iunonis ſacerdotem fuiſſe dixerunt Ionem, illam in vaccã à Iunone conuerſam fuiſſe tradiderunt, vbi illam à Ioue vitiatã comperiſſet. tum verò iurauit Iupiter ſe minimè cum illa fuiſſe congreſſum. Hanc tamen Iuno à Ioue munus popoſcit, & Argo Areſtoris filio, vt ait Myrleanus Aſclepiades, vel Terræ, vel ſenſit Acuſilaus, ſeruandam tradidit, qui eam in monte Mycenæo ad oliuam quandam alligauit Scriptum reliquit Andrętas Tenedius in nauigatione Propontidis, Ionem non modò non fuiſſe perfunctam Iunonis ſacerdotio, vt nonnulli putarunt, ſed etiam fuiſſe quoddam ſcortum, quæ veneficiis Ionem in amorem irretire niteretur, vt eſt etiam apud enarratorem Theocriti, ad quam rem Iyngis Echus vel potiùs Suadelæ & Panos filię opera vſa fuit. Illa recognita

Digitized by Google

gnita Iynx in auem ſui nominis à Iunone fuit conuerſa, quam etiam auem vtilem eſſe veneficiis arbitrantur, quæ quoniam caudam ſemper mouet, dicta eſt à Latinis motacilla. Eſt autem auis exigua, pennaſque habet pictas, collũ longum pro corporis magnitudine, linguã exertam plerunque, frequenterque & ipſa conuertitur, & collum conuertit. Hanc capientes veneficæ mulieres cereæ rotæ annexam ſuper carbonibus cum quibuſdam execrationibus torrẽt & comburunt; at nonnullę veneficæ non totam ſed intima tantum illius ei rotæ alligant. hactenus Andtætas. Fabulantur hanc datam fuiſſe Iaſoni à Venere quo tempore nauigauit in Colchos, vt Medeam in amorem ſui poſſet allicere. Ionem igitur Iyngis artificio adductus Iupiter nebula, vt lateret, compreſſit; quod cũ ſenſiſſet Iuno, zelotypia capta eò acceſſit: at Iupiter id ſentiẽs Ionem in vaccã candidã mutauit vt omnem ſuſpicionem Iunoni leuaret hac arte. Cùm verò Iuno illam vaccam vidiſſet, donũ à Ioue poſtulauit. At veritus Iupiter ne, ſi illam negauiſſet dolus pateret, quamuis inuitus tamen largitus eſt. Cum verò diu ſub Argi cuſtodia, qui centum habebat oculos, aſſeruata fuiſſet, Iupiter tandem illius miſertus mandauit Mercurio vt raptam Ionem, vel interfecto Argo abduceret: tum Mercurius ſumpta paſtoris forma conatus eſt cum fiſtula per ſoni ſuauitatem Argum in ſomnum inducere, quem etiam virga tactum ſopiuit. deinde cum vaccam rapere vellet, Argus ab Hieface inuene inprudente fuit excitatus. cum verò rem tegere amplius Mercurius non poſſet, Argum ſaxo occidit: atque Heracem in auem ſui nominis mutauit, quę à Latinis accipiter dicitur. Illa re valde commota Iuno primum Argum in pauonem cum totidem oculis in pennis nunc etiam apparentibus, mutauit, deinde œſtrum vaccæ immiſit, quo illa grauiſſimè exagitata eſt, vt teſtatur Virgilius lib. 3. Georg.

Hoc quondam monſtro horribiles exercuit iras
Inachiæ Iuno peſtem meditata iuuencæ.

Hæc igitur furore vexata primum mare, quod ab ipſa Ionium vocatum eſt, dicitur tranaſſe; quod Theopompus tamen non ab ea, ſed ab Ionio viro Illyrico, dictum putauit, veluti Archidamus ab Ionibus ibi in traiectu maris immerſis. Poſtea verò montem Hæmum per Illyridem profecta tranſcendit, ſinumque Thracium traiecit, qui ab ea poſtea vocatus eſt Boſporus. Nam duo fuerunt Boſpori, Cimmerius & Thracius. Hæc loca fuiſſe ita ab illa nominata ſignificauit Prometheus apud Aeſchylum, vbi omnia euentura Ioni puellæ vaticinatur, inter quæ hæc etiam ſunt:

σαφῶς ἐπίσασ', ἰόνιος κληθήσεται
τῆς σῆς πορείας μνῆμα τοῖς πᾶσι βροτοῖς.
Scias aperte. Ionius vocabitur
Tua via monumentum is omnibus viris.

Et id.

ἔσαι δὲ θνητοῖς εἰσαεὶ λόγος μέγας
τῆς σῆς πορείας, βόσπορός δ' ἐπώνυμος.
Semper viros inter vigebit de tuo
Curſu loquela; & Boſporus cognomine.

In Scythiam verò profecta multa deinde Europę & Aſię maria tranauit, atq. in Aegyptum tandem peruenit, vt ait Ouidius lib. 1. Metamorph. quare cùm tot labores ſibi eſſe exantlandos Io percepiſſet antea è Prometheo, in deſperationem propè abducta eſt; quare ita ſecum inquit:

τί δῆτ' ἐμοὶ ζῆν κέρδος; ἀλλ' οὐκ ἐν τάχει
ἔρριψ' ἐμαυτὴν τῆς δ' ἀποστύφλου πέτρας;
ὅπως πέδῳ σκήψασα τῶν πάντων πόνων
ἀπηλλάγην· κρεῖσσον γὰρ εἰς ἅπαξ θανεῖν,
ἢ τὰς ἁπάσας ἡμέρας πάσχειν κακῶς.
Quid vita lucri eſt? ipſa nec citiſſimè
Hac de petra praceps iacio me per Deos?
Vt omnibus finem feram laboribus.
Multo magis ſemel iuuaret emori,
Quam viuere in dies acerbè ſingulos.

Cùm igitur veniſſet in Aegyptum ad Nili ripas, dicitur Io, priorem hominis formam recuperaſſe, vt ſignificauit Moſchus his verſibus in Europa:

—— θηεῦντο δὲ ποντοπόρον βοῦν.
ἔνθ' ἦν ζεὺς ἐπαφώμενος ἠρέμα χειρὶ θεείῃ
πόρτιος εἰναλίης, τὴν ἑπταπόρῳ παρὰ νείλῳ
ἐκ βοὸς εὐκεράοιο πάλιν μετάμειβε γυναῖκα.
Fluctiuagamq; bouem ſpectabant in maris vndis.
Iupiter hic aderat, niuea qui terga iuuenca
Tractabat dextra. ſeptem flui ad oſtia Nili
De boue cornuta facta eſt mox femina pulchra.

Atq. ſcripſit Aeſchylus in Prometheo, quod Ioue attrectante tergus huiuſce iuuencę priorem formam Io recuperauit. Scriptum reliquit Apollodorus in libro de Diis, quòd iſtud ipsũ cõtigit iuxta Iopen ciuitatẽ, quę ita vocata fuit ab ipſa Ione, cũ Argum diuina ope ſuperaſſet: ἰόπη δὲ πόλις καλεῖται, ὅτι ἐκεῖ ἡ ἰὼ τὸν ἄργον νικήσασα, γέγονεν ἄνθρωπος. *vocata fuit Iope ciuitas quòd ibi poſt Argum diuina ope ſuperatum, Io facta eſt homo.* Scripſit Apollodorus Ionem priſtina forma recuperata ad Nili fluenta Epaphum è Iouis congreſſu peperiſſe, quem Iuno Curetibus occultandum tradidit. id cum reſciuiſſet Iupiter, fertur Curetes interfeciſſe.

Digitized by Google

quo tempore Io profecta eſt in Syriam ad filiū inueſtigandum, quo inuento in Aegyptum rediit. Strabo tamen lib. 10. antrum quoddam in Eubœa fuiſſe ſcribit in littore maris Aegæi, quod vocabatur aula bouis, vbi Io dicta eſt Epaphum peperiſſe. Poſt partum igitur Dea facta fuiſſe dicitur, & ab Aegyptiis Iſidis nomine culta, & tempeſtatibus ac nauigantibus præfecta, vt teſtatur Lucianus in Dialogo Zephyri & Noti.

Hæc illa ſunt, quæ de Ione Inachi filia fabulo è dicta ſunt ab antiquis ſcriptoribus. Memoriæ prodidit Herodotus in Clio raptam fuiſſe Ionem à Phœnicibus, & in Aegyptum deportatam, quod ſcriptum fuit etiam ab Ephoro, & à Phœnicibus vulgo creditum eſt. at longè alia fuit Perſarum ſententia quippe qui putarint. quod vbi Io Argis fuit compreſſa à quodam nauclero nauis Phœniciæ, parentes verita. quia cognouiſſet ſe ferre in vtero, cum Phœnicibus lubens in Aegyptum nauigarit. Quòd autem bos facta mare tranauerit, id falſum omnino eſſe creditur, ſed datum fuiſſe fabulę locum, quia in naui, quæ priorem partem bouis pictam haberet in prora, nauigarit. cum igitur in illa naui mare illud, quod Aſiam ab Europa diſterminat, cuius in littore extructum eſt Byzantium, traieciſſet, locus dictus fuit Boſphorus, quia bos illac inceſſerit. Alii crediderunt tumultuarias naniculas ab accolis, qui vellent traicere, fuiſſe factas, quæ quoniam à bobus traherentur, locus fuerit ita appellatus. Alii maluerūt appellatum fuiſſe Boſphorum ab eo tauro, quem Rex Aegyptiorum pro Ione miſit ad Inachum. cum verò mortuus fuiſſet, hunc oſtendentes circumtulerunt, quoniam il-

lud

Digitized by Google

lud animal non erat antea notum, neque viſum in Græcia, vt ait Soſiphanes in Meleagro. cū verò apparuiſſet longè exiſtentibus ſupra vndas natans taurus ille, quod erat ſuper tabulatum ſinus ille ab inceſſu bouis, dictus fuit *Boſphorus*. Fingebatur verò Iſidis ſtatua cornuta quæ ex palmarum foliis habebat calciamenta cum luna ſit palmarum fertilitatis cauſa. Huic fœminæ victimę, vitulæ ſcilicet etiam conſecratæ ſicut ſcripſit Herodotus in Euterpe: *τὰς δὲ θηλέας οὔ σφι ἔξεστι θύειν, ἀλλὰ ἱραί εἰσι τῆς ἴσιος. τὸ γὰρ τῆς ἴσιος ἄγαλμα ἐὸν γυναικήιον, βούκερών ἐστι, καθάπερ ἕλληνες τὴν ἰοῦν γράφουσι. Fęminas illis ſacrificare non licet, quæ conſecratæ ſunt Iſidi, nam Iſidis ſtatua cum ſit muliebris, habet bouis cornua: cuiuſmodi Græci Ionem fingunt.* Inquiunt poſtea Epaphum Aegypti imperium adeptum vrbem Memphim ædificaſſe, matremque poſt mortem Iſidis nomine coli imperaſſe. atque hæc illa ſunt, quæ attinent ad hiſtoricam expoſitionem.

QVOD ad phyſicam ſpectat, Io modò

Luna dicta eſt, modo credita eſt terra. nam dicitur Io fuiſſe Argi & Iſmenes filia vel Neptuni, vel Inachi fluuii, vel aquæ omnino, quum terræ ſolum Io crederetur. nam terra procul exiſtentibus videtur paulatim ex vndis exoriri. Hanc Iupiter compreſſit in nebula, cum Iupiter nimirum æthereus calor intelligatur, per quem vapores è terra aſſiduè exſurgunt. Fabulantur Ionem in vaccam mutatam fuiſſe animal fertilitatis terræ ſtudioſum, cuius omnis induſtria ſit in colendis agris, ob vbertatem ipſius terræ, nam cum Iuno acceſſit, mitior calor ſcilicet aeris, tum Iupiter illam vaccam conceſſit, cum neque ob nimium calorem aſſiduum, vt neque

ob

ob frigus terra fiat ferax. Iuno Argo cui centum erant oculi, illam ſeruādam conceſſit, quia cælum, cui plurimæ ſunt ſtellæ tanq̃ oculi, aſſiduè terram intuetur, & ob ſuum curſum tēpora aſſiduè varians plurimum adiunat ad fertilitatem. Harum ſtellarum ſiue horum oculorū, altera pars dormit, altera vigilat, quia ſemper dimidium cœli videtur Sole illuſtrari, cùm dimidium ſtellas frequentes oſtentet: atque ſtellæ quę Solis lumine obſcurantur, dicuntur dormire. At cur Iupiter Argum occidere Mercurio imperauit? quia ratio plurimum poteſt in agricultura. Hæc vacca cæſo Argo dicitur liberata fuiſſe totumque ferè terrarum orbem peragraſſe, & omnia tranaſſe maria: quia prudentia, & induſtria agricolarum videtur aeris etiam bonitatem aut fortunæ malitiam ſuperare: cum tellus colonorum induſtria maximè fiat fertilis. Hæc ipſa ratio agriculturæ in omnes terras tradita tandem peruenit in Aegyptum, quæ tellus, quoniam ob ſuam fertilitatem ac bonitatem maximè patefaciat vim naturæ & feracitatem dicta eſt vacca primam formā ibi recuperaſſe.

Ad hos cum Iſis transfretaſſet mulier omnino formoſiſſima ſuæ ætatis, ab Api Aegyptiorum Rege vxor dicta: quam dicunt nonnulli Mercurium cæſo Argo ſene prudentiſſimo Argiuorū rege, vt ipſe imperio potiretur, pulſum è Græcia, cùm res parum fœliciter illi ſucceſſiſſent, comitatum fuiſſe. Ibi cùm Iſis agriculturam atque multas res humanæ vitæ perutiles Aegyptiis oſtendiſſet, pro Dea culta eſt, & diuini honores illi fuerunt inſtituti. Enimuero ego fabulam hanc vniuerſam ad Lunæ curſum potiùs accommodandam putauerim: quam dixerunt eſſe Inachi vel Neptuni filiam, cum Luna ſenſim humectet nocturno lumine, vt ait Ptolemęus in Almageſto. Hanc dixerunt filiam Inachi à Ioue fuiſſe compreſſam in nebula, cum Iupiter etiam Sol aliquando ſit etenim in horum planetarum coniunctionibus nubes aut nebulę plerumq; gignuntur. Mox ob accedentem Iunonem Io in vaccam mutatur, quia ſemper ferè die tertio ſaltem à coniunctione Luna exit cornuta, vaccæque cornua imitatur. Nam niſi ante diem quartum illa ſe è nubibus explicauerit, puriorique aeri obtulerit, pluuiæ aſſiduæ propè in vniuerſum menſem ſignificantur. Hanc exeuntem à coniunctione & è nubibus egreſſam excipit Iuno, & Argo ſeruandam tradit, quia illa cæteris omnibus ſtellis eſt inferior à quibus deſpicitur. Occiditur Argus Iouis iuſſu & vacca ab Argo liberatur, quia Sole lumen & vires Lunæ impartiente, illa omnium ſtellarum vires ſuperat, magiſque conſpicuæ ſunt Lunæ, quam ſtellarum omnium aliarū vires & actiones in humanis corporibus: quas exercet Luna vbi aliquantulum exercuerit. Hęc Io dicta eſt orbem terrarum peragraſſe, & modò in Scythiam, quæ regio eſt ad ſeptentrionem, modò in Aegyptum peruagata, quia cùm Luna velociſſima ſit, marique omnia ſecum trahat, tum modò ad ſeptentrionem, modò auſtrum declinat ab ecliptica. Ibi verſa eſt in Deam, quam cornutam finxerunt, cùm primam formam recuperaſſet quoniam primi omnium mortalium Aegyptii cùm oculos in cœlum ſuſtuliſſent, vidiſſentque cœlum, Solem, Lunam, aſtra perpetuo motu moueri, & plurimum rebus humanis prodeſſe, à perpetuo curſu Deos vocarunt, atque Solem & Lunam præcipuè diuinis honoribus coluerunt, vt teſtatur Euſeb. lib. 2. prep. euang. & Plat. in Cratylo. Alii fabulam hanc ad humanam vitam, moreſque mortalium exprimendos retorſerunt: dixeruntque Iouem eſſe hominum parum conſatorum animas: quæ primùm cum Ione coniunctæ in nebula, & è cœlo in hæc corpora tenebrarum plena delapſæ, in beluas vertuntur, neque cupiunt aut diuinitatem ſummi Dei, aut acceptum immortalitatem ſpeculari: Sic verò mutatę donantur Iunoni, quoniam auaritia & omnium libidinum cumulus homines inuadit, quę multo etiam plures ſunt, quam oculi Argi. Paulo poſt cum maturior ætas aduenerit, mittitur à Ioue Mercurius qui Argum occidat, quoniam ratio libidines denique refrænat, eſtq; omnium voluptatum ſatietas. Deinde œſtrus à Iunone mittitur, qui ſtimulus eſt conſcientiæ, & rerum præteritarum, ætatiſque inutiliter tranſactæ recordatio. Hæc facit vt intelligamus nos antea toto cœlo, vt aiunt, aberraſſe, & vt prudentiores facti priſtinam hominum formam reſumamus, ac Dii immortales denique per ſanctitatem vitę, & innocentiam, & iuſtitiam & humanitatem in omnes viros bonos efficiamur. Atque de Ioue ſatis, nunc de Veſta dicamus.

De Veſta. Cap. XIX.

NEQVE verò Iſis ſolùm, ſed etiam Veſta ab antiquis terra credita eſt, quam Saturni & Rheæ filiæ eſſe crediderunt antiqui, vt teſtatur Diodorus Siculus, & Orpheus in his:

ἑςία ἐυδυνάτοιο χρόνου θύγατερ βασίλεια.

Filia Saturni Veſta ô Regina potentis.

Et lib. 6. Faſtorum.

Ex

Ex ope Iunonem memorant, Cereremq; creatas
Semine Saturni. tertia Veſta fuit.

Quidam, inter quos fuit Poſidonius, in libris quibus titulus erat de Heroibus & dœmonibus, ſenſerunt duas fuiſſe Veſtas, alteram Saturni matrem, quæ vocata fuit etiam Pales, alteram filiam, quæ ſemper virgo fuit credita: Sed quoniam ad vnum nomen omnia referuntur, nulla habita nominum differentia, quid de Veſta ſenſerint antiqui, breuiter explicabimus. Dixerunt igitur Veſtam eſſe domorum omnium ſeruatricem. cui rerum omnium primitiæ offerebantur, vt teſtatur Homerus in hymno:

ἑςίη ἣ πάντων ἐν δώμασιν ὑψηλοῖσιν
ἀθανάτωντε θεῶν, χαμαὶ ἐρχομένωντ' ἀνθρώπων
ἕδρην ἀΐδιον ἔλαχες πρεσβηΐδα τιμὴν.
καλὸν ἔχϰσα γέρας καὶ τιμὴν, ϰ' γὰρ ἄτερ σϰ̃
εἰλαπίναι θνητοῖσιν ἵν' ϰ̓ πρώτῃ, πυμάτῃτε
ἑςίῃ ἀρχόμενος σπένδει μελιηδέα οἶνον.

Veſta Deumq; hominumq; domos Dea quæ colis altas,
Perpetuamq; tenes ſedem, quæ ſemper honorem:
Præmia cui data ſunt ingentia. te ſine nulli
Mortales vnquam celebrant conuiuia læti,
Ni Veſta primum libent prædulcia vina.

Nam cum Veſta Saturni filia prima domos extruere inuenisset, intra domos vbique pingebatur, quo & domos ſeruaret, & cuſtos eſſet habitantium, vt teſtatur his Poſſidonius in Heroibus & Dęmonibus: ἡ γὰρ ἑςία κρόνϰ θυγάτηρ, τὴν οἰκίαν κατὰ ἀρχὰς εὗρεν, ἣν τϰ̃ εὑρήματος ἕνεκεν ἐντὸς τῶν οἴκων ἔγραφον, ἵνα καὶ τούτϰς συνέχοι, καὶ φύλαξ εἴη τῶν ἐνοικούντων.

Veſta ſanè Saturni filia domum primum inuenit, quam etiam inuentionis cauſa intra domos pingere conſueuerant, vt & has ſeruaret. & cuſtos eſſet in illis habitantium. Fuit hac ipſa de cauſa domus etiam Veſta ſiue ἑςία vocata, vt ait Euripides in Medea:

—— ἣν ἐγὼ σέβω
μάλιςα πάντων καὶ συνεργὸν εἱλόμην
ἑκάτην, μυχοῖς ναίουσαν ἑςίας ἐμῆς.

—— *hanc ego colo*
Præ cæteris Hecaten, mihi quam ferre opem
Legi meæ Veſta colit namque intima.

Mos autem fuit in omnibus ſacrificiis vt primitiæ Veſtæ offerrentur, vt dictum eſt: cuius conſuetudinis cauſam huiuſmodi adduxit Ariſtocritus libro ſecundo: μετὰ γὰρ τὸ κωλυθῆναι τὴν τῶν τιτάνων ἀρχὴν, τὸν δία δεξάμενον τὴν βασιλείαν ἐπιτρέπειν ἑςίᾳ λαβεῖν ὅ τι βούλοιτο, τὴν δὲ, πρῶτον μὲν παρθενίαν αἰτεῖσθαι. μετὰ δὲ παρθενίαν ἀπαρχὰς θυομένων αὐτῇ νέμεσθαι πρώτῃ παρὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ μετὰ ταῦτα οὕτω νενόμισαι ἐν τοῖς ἱεροῖς τὰς ἀπαρχὰς ἁπάντων τῶν θυομένων πρώτῃ δοῦναι ἑςίῃ. *Nam poſtea quam deiecti ſunt Titanes, ac vetiti ne ſuſciperent imperium. Iupiterq; illud cepiſſet, optionem dedit Veſtæ quod vellet capiendi. Hanc primum virginitatem poſtulaſſe inquiunt, & poſt illam, vt primitiæ omnium, quæ ſacrificarentur, ſibi offerrentur ab hominibus. Ita verò poſtea ſancitum eſt in ſacris, vt primum omnium quæ ſacrificabantur, primitias Veſtæ offerrent.* Iſtud ipſum innuit etiam Ariſtoph. in Veſpis:

—— ἀλλ' ἵνα
ἀφ' ἑςίας ἀρχόμενος ἐπιτρίψω τινά.
A Veſta incipiens vt contundam quempiam.

Fingebatur Veſta eſſe mulier, quæ ſedens coronaretur, circa quam eſſent multiplicia plantarum blandientiumque animalium genera, vt inquit Hecateus Mileſius in Genealogijs. Enim uero cùm duæ eſſent Veſtæ, per antiquiorem Saturni matrem, terram: at per iuniorem, ignem purum ætheris ſignificarunt, vt teſtatur Ouid. lib. 6. Faſtorum:

Veſta eadem eſt: & terra ſubeſt vigil ignis vtriq.
Significat ſedem terra focusq; ſuam.

Cùm igitur æternus ſit ignis æthereus, iure optimo Veſta ęterna vocata fuit, vt eſt apud Horatium lib. 3. Carminum: quam Homerus etiā domos altas Deorum, & perpetuas ſedes habere dixit in hymnis. At Orpheus mediam regionem ignis perpetui in his:

ἑςία εὐδυνάτοιο κρόνου θύγατερ βασίλεια,
ἣ μέσον οἶκον ἔχεις πυρὸς ἀεννάοιο μεγίςου.

Filia Saturni Veſta ò Regina potentis,
Quæ colis ætherea medium regionis, & ignis.

Atque cum ara eſſet erecta in Prytanio, in qua perpetuus & inextinctus ignis aſſeruabatur, aram illam Pollux Veſtam appellauit in his: ἐφ' ὧν δὲ θύομεν, ἢ πῦρ ἀνακαίομεν, βωμὸς, θυμιατήριον, ἑςία, ἔνιοι γὰρ ϰ̓τως ὀνομάζουσιν, ϰ̓τω δ' ἂν κυριώτατα καλοίης τὴν ἐν πρυτανείῳ ἐφ' ἧς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον ἀνάπτεται. *Super quibus ſacrificamus aut ignem accendimus, altare, acerra, Veſta: nonnulli enim ſic appellarunt. Sic ſanè aptiſſimè illam, quæ eſt in Prytanio, vocaueris, ſuper qua ignis ille perpetuus ardere ſolet.* At Ouid. lib. 6. Faſtorum: flammam ipſam Veſtam fuiſſe appellatam ſenſit, vt patet in his:

Nec tu aliud Veſtam, quam viuam intellige flammam:
Nataque de flamma corpora nulla vides.

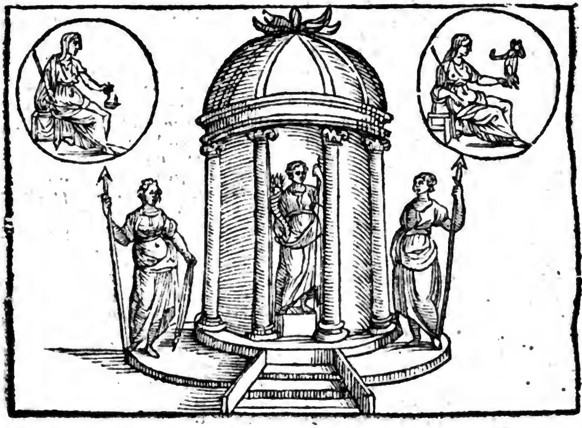
Hanc Deam ignem fuiſſe vt vel ab initio Romæ præcipua religione cultam, argumento ſūt

Digitized by Google

illa quæ ad Veſtalium perpetuam virginitatem pertinebant: quæ, cum omnibus notiſſima ſint, minimè nunc explicabo. Cum altera harum Veſtarum Saturni fuiſſe mater, meritò vocata fuit antiqua & cana, vt eſt in lib. 9. Aeneid. apud Virgilium:

Aſſaracique larem, & canæ penetralia Veſtæ.

HANC terram omnino fuiſſe teſtatur Plu-

tarch. dec. 8. Sympoſ. probl. quippe cùm inquiat menſas antiquorum fuiſſe rotundas ad ſimilitudinem terræ: quæ, cum victum nobis tanquam terra præberent vocatæ, ſunt Veſtæ. Sed illud etiam manifeſtius (vt ego quidem arbitror) declarauit Plato in Timæo, cum Deos omnes, elementa ſcilicet, ac vires cœlorum commoueri faciat, ſolamque terram in medio horum immobilem conſiſtere, vt patet ex his: ὁ μὲν δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν ὀυρανῷ ζεὺς ἐλαύνων πτηνὸν ἅρμα, πρῶτος πορεύεται διακοσμῶν πάντα καὶ ἐπιμελούμενος, τῷ δ᾽ ἕπεται στρατιὰ θεῶν καὶ δαιμόνων κατὰ δώδεκα μέρη κεκοσμημένη, μένει δὲ ἑστία ἐν θεῶν οἴκῳ μόνη. *Magnus ſanè dux in cœlo Iupiter currum agens volucrem, primus incedit omnia coordinans & curans. Hunc ſequitur Deorum dæmonumque exercitus in duodecim partes diſtributus: at Veſta ſola manet in Deorum domo.* Nam cùm Iupiter ſupremus ſit Deus, Dii dæmoneſque reliqui planetæ ſunt, & corpora cœleſtia, ac elementa, quæ intra duodecim partes ſigniferi omnia continentur. Cùm verò primum mobile corpus omnia reliqua ſecum trahat, idcirco dicti ſunt Dii ac dæmones volucrem currum ſequi, quorum eſt non paruus exercitus. At ſola ex iis qui Dii habiti ſunt, domum immobilis ſeruat Veſta, cùm illa terra ſit, vt Euripides in his ſignificauit:

καὶ γαῖα μῆτερ ἑστίαν δέ σ᾽ οἱ σοφοὶ
βροτῶν καλοῦσιν ἡμένην ἐν αἰθέρι.
Parenſque terra, quam vocant Veſtam viri
Præſtantiores conſidentem in æthere.

Nam terra ſola ex omnibus naturalibus corporibus immobilis exiſtens, in medio totius orbis ſublimis, tanquam in aere conſiſtit: neque in aliquam mundi partem magis declinat: quare inte inquit Ouid. lib. 6. Faſt.

Terra pilæ ſimilis nullo fulcimine nixa,
Aere ſubiecto tam graue pendet onus.
Ipſa volubilitas libratum ſuſtinet orbem
Quique premat partes, angulus omnis abeſt.

Cum enim tantundem vndique diſtet à cœlo, dicta eſt ſedere in æthere, & nulla re ſuffulta ſuſtineri. Huic tanquam dæmoni ſummæ parti ignis profecto in ſacrificiis litabatur odoribus. At cum antiquior Veſta terra eſſe putaretur, flores vtpote illorum feraci matri offerebantur, & far: vt eſt apud Virgil. lib. 5.

Hæc memorans, cinerem, & ſopitos ſuſcitat ignes,

Perga-

Pergameumq; larem, & canæ penetralia Veſtæ
Farre pio, & plena ſupplex veneratur acerra.

Veſtam omnino Plotinus, aliique complures animam terræ eſſe voluerunt, quæ Ceres etiam aliquando fuit nominata. Alii Veſtam eſſe crediderunt, inter quos fuerunt Platonici, οὐσίαν ſeparatarum formarum, & rerum diuinarum ſolidum fundamentum: idcirco in omnium Deorum ſacrificiis Veſtæ primitiæ offerri ab antiquis ſolebant. Credita fuit altera Veſta Saturni mater, quia cum nondum exiſteret tempus in confuſa mundi mole terra latuerit: altera filia, quia poſt cœlum & tempus elementorum corpora ſummus opifex architectatus eſt Deus. Cùm terra igitur eſſet omnium propè corporum naturalium fundamentum, meritò mater Deorum etiam fuit ab antiquis appellata, vt teſtatur Strabo lib. 10. Hanc conuiuiorum præfectam, & omnium ſacrorum primitias capere ſolitam dixerunt, quia ſine terræ muneribus, vel ſine calore è cœlo, nulla res naſci poteſt conuiuiis apta; quæ cum omnia ad ſacrificia munera producat, meritò omnium illorum primitias capere credita eſt. Atque quid Veſta ſit, & quod fuerit ab antiquis culta cùm omnia elementa elementorumque vires diuinis nominibus ab antiquis nominarentur, qui nihil Deo vacare putarunt, iam ſatis explicatum fuit. At nunc de Iride dicamus.

De Iride. Cap. XX.

IRIS fuit Thaumantis & Electræ filia, ſororque Harpyiarum, veluti teſtatus eſt Heſiodus in Theogonia in his:

θαύμας δ' ὠκεανοῖο βαθυῤῥείταο θύγατρα
ἤγαγετ' ἠλέκτρην, ἡδ' ὠκεῖαν τέκεν ἶριν,
ἠϋκόμους θ' ἁρπυίας ἀελλώτ' ὠκυπέτηντε.
Oceano natam Thaumas, qui littora pulſat
Vxorem Electram duxit, mox edidit Irim
Illa viro, Harpyiasq; & Aello Ocyperenq;.

Fuit Iris Iunonis exiſtimat diligentiſſima miniſtra, vt ait Callimachus in lauacrum Deli his carminibus:

τῇ ἰκέλη θαύμαντος ὑπὸ θρόνον ἵζετο κούρη.
κείνη δ' οὐδέποτε σφετέρης ἐπιλήθεται ἕδρης.
οὐδ' ὅτε οἱ ληθαῖον ἐπὶ πτερὸν ὕπνος ἐρείσει.
ἀλλ' αὐτοῦ μεγάλοιο ποτὶ γλωχῖνα θρόνοιο,
τυτθὸν ἀποκλίνασα καρήατα λέχριος εὕδει.
οὐδέποτε ζώνην ἀναλύεται, οὐδὲ ταχείας
ἐνδρομίδας, μή οἱ καὶ αἰφνίδιον ἔπος εἴπῃ
δεσπότις.
Subq. Throno ſedet huic ſimilis Thaumãte puella
Edita, quæ ſedem nonnunquam deſerit illam.
Non vbi lethæas ſomnus circumiacit alas.
Aſt vbi deflectens ceruicem flexa parumper
Illa throni magni fulcris accumbit inhærens.
Soluitur haud zona huic, volucris nec calceus vnquam,
Ne Dea forte ſibi tradat mandata repente.

Nam profectò Iris fungebatur eodem munere apud Iunonem quo fungi ſolitus fuit Mercurius apud Iouem, cum huius miniſtrę eſſet munus quoſcunque vellet Iuno arceſſere atque aduocare, ſicuti demonſtrauit Apollonius Rhodius lib. 4. Argonaut. cùm ita ſcribat;

ἶρι φίλη, νῦν εἴποτ' ἐμὰς ἐτελέσσας ἐφετμὰς,
εἰδ' ἄγε λαιψηροῖσι μετοιχομένη πτερύγεσσι
Δεῦρο θέτιν μοι ἄνωχθι μολεῖν ἁλὸς ἐξανιοῦσαν.
Iri veni dilecta mihi. mea iuſſa per auras,
Si optatis vnquam fauiſti ſedula noſtris,
Ad Thetidem defer. veniat cita de maris vndis.

Huic iniunctum eſt munus etiam, vt lectum Iunonis ſterneret, vt ait Theocritus in Encomio Ptolemęi;

ἐνδὲ λέχος στόρνυσιν ἰαύειν ζηνὶ καὶ ἥρῃ
χεῖρας φοιβοίσασα μύροις ἔτι παρθένος ἶρις.
Iunoni atque Ioui lectum ſubſternere virgo
Vnguentis perfuſa manus ſolet Iris odoris.

Maximè denique omnium Dearum ſeruitio, & in omnibus rebus Iridis Iuno vtebatur. quippe cum vel ab inferis reuerſam Iunonem ab Iride luſtrari faciat Ouid. lib. 4. Mutationum in his.

Læta redit Iuno: quam cęlum intrare parantem
Roratis luſtrauit aquis Thaumantias Iris.

Valerius Flaccus, tamen Iridem Iouis etiam nunciam facit in his lib. 4. Argonaut.

——— *ille Dearum*
Fletibus, & magno Phœbi commotus honore
Velocem roſeis demittit nubibus Irim.

Et Homerus 8. Iliad.

ἶριν δ' ὄτρυνε χρυσόπτερον ἀγγελέουσαν.
Auratis alis eſt Iris nuntia miſſa.

Crediderunt præterea antiqui nullam animam muliebrem poſſe ex his humanis corporibus abſolui, niſi Iridis beneficio ex his moleſtiſſimis ac blandiſſimis vinculis Iunonis iuſſu ſolueretur, ſicuti Mercurius ipſe Iouis mandato mares homines è corporeis carceribus liberare putabatur. Quare vt alia complura ſcitè ac pręclare Virgil. pro inſtitutis priſcæ Theologiæ non introducit Mercurium, ſed Iridem in lib. 4. Aeneid. Didus animam ex ipſo corpore euocantem, neque Iouis iuſſu, ſed Iunonis, cum ita inquiat:

Ergo Iris roſeis per cęlum roſcida pennis
Mille trahit varios aduerſo ſole colores,

Digitized by Google

Deuolat, & ſupra caput aſtitit: hunc ego Diti Sacrum iuſſa fero, teq́; iſto corpore ſoluo.

Nam Iridem, ſicuti Mercurium, alatam finxerunt antiqui ad exprimendam eius velocitatem.

Fuerunt etiam quidam qui illã fabulati ſint taurino capite flumina ſorbere conſueuiſſe. Neque plura his ferè memoriæ prodita eſſe de Iride ab antiquis recordamur. at nunc quid ſub his ambagibus verborum memoria dignum contineretur, inquiramus.

IRIDEM Thaumantis & Electræ filiam fuiſſe tradiderunt, quia Thaumas ſit Ponti filius. Electra verò Cœli ſiue Sol; nam id nomen ſerenitatem ſignificat: eſt enim ἥλιος Sol, αἴθριος ſerenus. naſcitur igitur Iris ex aqua & ſerenitate, & refractione radiorum ſcilicet; vt voluit Ariſtot. in meteorologicis. Sapienter ſanè dictum eſt ab antiquis quod Iris ſedeat ſub throno Iunonis, quia gignatur in parte aeris inferiore, hoc eſt infra nubes. nam illius arcus cœleſtis, quæ Iris nuncupatur, radius ſolis cauæ nubi immiſſus cauſa eſt: qui in ipſum Solem acie repulſa refringitur. Sic enim nubes arcum illum cœleſtem efficere putantur, quod in alia parte ſint tumidiores, in alia craſſiores ac denſiores quàm Solem poſſint tranſmittere, ac in alia imbecilliores quam poſſint excludere. Sic igitur per hanc ipſam inæquabilitatem cùm ipſa vmbra atque lux commiſceatur, exprimitur illa varietas mirabilis, quæ Thaumantis dicitur filia ſiue admirationis, cùm θαυμάζειν ſit admirari. nam certè quidem omnia intuemur per lineas rectas, vel reflexas, quæ aliquando refringuntur vt aiunt optici, quæ lineæ tantum corporis expertes intelliguntur ſola mente &

Digitized by Google

te & cogitatione perceptæ. videmus recta quæ ſunt in aere nullo oblato impedimento, vel poſt gemmas lucidas, vel cornu perſpicuum, ſi ſubtiliſſima ſit materia, aut cætera huiuſmodi. flectuntur remi in aqua ob materiam denſiorem: refracta videmus vti ſpecularia. Finxerunt antiqui illam eſſe Iunonis nunciam & Harpyiarum ſiue ventorum ſororem, vt diximus quoniam certiſſima ſint illa ſigna futurorum ventorum aut imbrium aut ſerenitatis, quæ Iridem ſequi conſueuerunt: quare Virgilius inter ſigna pluuiarum Iridis quoque ſigna annumerauit, cùm ita ſcripſerit de illa libr. 1. Georg. *Et bibit ingens Arcus.* & Valerius Flaccus arcum cœleſtem ſerenitatis indicem eſſe ſcripſit in lib. 1. Argonaut.

Emicuit reſerata dies, cælumq́; reſoluit
Arcus, & in ſummos redierunt nubila montes.

Conſtat enim ex humore & denſitate aeris, vti dicebam, in quam Sole incidente gignitur illa varietas colorum, cuius aeris prima pars è regione Solis ſita appareat rubicunda cùm radijs penetretur. at nigrior pars eſt quoniam obſcurior ac denſior aer non ita poteſt à Sole penetrari, ſic viror obſcurior rubicundo colore gignitur è miſtura minoris luminis maiorumque tenebrarum. Dixerunt quidam etiam per noctem fieri Iridem in nubibus ob lumẽ Lunæ, ſed hoc rarò poteſt contingere, quia non eſt diuturnũ pleniluniũ, atq. quòd lumen ipſius lumine Solis ſit multo debilius. At. n. de Iridis cauſa diſſentiunt plurimũ inter ſe ſapiẽtes: quoniã Ariſtot. totam Iridis obſeruationem ac naturam ad opticam rationem perduxit, nihilq. eſſe re ipſa neq. alicubi illos colores conſiſtere exiſtimauit: cùm tamen Metrodorus de Iride diſſerens illum euenire reipſa voluerit, ac non tantum apparentem eſſe, vbi nubes denſata fuerit aduerſus Solem. Tunc enim cùm incidat Sol in nubes ſit cyanea, ille credidit, propter miſtionem: at rubicundum illud ſit, quod opponatur directè ipſi ſplendori. quod inferius eſt, album videtur, atque hoc Solis lumen eſſe cenſuit. At enim plerique antiquorum non modo diſſentiunt de Iride, ſed & de viſu quomodo fiat, & de lineis ad viſum ſpectantibus, alii ſiquidem viſum fieri per emiſſas: alii per receptas formas ab oculis tradiderunt: alii per vtrumque. Ac rurſus alii per receptam: alii per emiſſam lucem: inter quos fuit Heliod. Lariſſæus qui ita ſcripſit in Opticis: *ὅτι μὲν οὖν προβολάς τινας ἀφ' ἡμῶν ἐπιβάλλομεν τοῖς ὁρωμένοις, δηλοῖ καὶ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν σχῆμα οὐ κοῖλον οὐδὲ πρὸς ὑποδοχὴν τινὸς πεποιημένον, ὥσπερ τὰ τῶν ἄλλων αἰσθητηρίων, ἀλλὰ σφαιροειδὲς ὑπάρχον. ὅτι δὲ τοῦτο τὸ προβαλλόμενον ἀφ' ἡμῶν φῶς ἐστιν, αἵ τ' ἀπολάμπουσαι τῶν ὀμμάτων δηλοῦσι μαρμαρυγαί, καὶ τὸ τινὰς νύκτωρ ὁρᾶν, οὐδὲν τοῦ ἔξωθεν προσδεομένους φωτός, ὥσπερ οὐ δὲ τὰ νυκτινόμα τῶν ζώων, οἷος ἐκεῖνος ὁ Τιβέριος γέγονεν ὁ Ῥωμαίων βασιλεύς, τῶν δὲ νυκτινόμων ζώων τὰ ὄμματα καὶ ἐκλάμποντα φαίνεται νύκτωρ δίκην πυρός.* *Nam ſanè quod è nobis formas quaſdam emittamus in res viſas, declarat vel ipſa forma oculorum, cum non ſit concaua, neque ſuapte natura ad aliquid excipiendum facta: ſicut eſt aliorum ſenſuum ſed circularis & rotũda. Quod autem illud quod emittitur lux eſt, indicio ſunt ſplendores ex oculis enitentes, & quod quidam noctu cernunt nulla alia externa luce indigentia, ſicuti neque animalia, quæ nocturnum victũ quærunt, qualis fuit is Romanorum imperator Tiberius. Atque oculi nocturnorum quorundam animalium emicant per noctem tanquam ignis.*

Deinde alii viſũ fieri per pyramidem ſiue conũ inquiunt, cuius cuſpis ſit in oculo baſis in re viſa, vt ſenſit Euclides in ſecunda hypotheſi rerum Opticarum. eſt autem conus pyramis rotunda, vt ait Apollonius Pergæus in lib. 1. Conorum, & Vitellio lib. 4. Opticorum. Alii iſtud fieri per triangulum, alii per quartam partem circuli arbitrati ſunt: ac rurſus viſum alii facilè terminari, ſi corpus ſolidum ſeſe cito opponat, dixerunt, aut ſi non poſſit viſus ad obiectam aliquam rem peruenire, aut ſi res viſa non conſiſtat, vt accidit in profunditatibus obſcurarum altitudinum, quarum pars ima videri non poſſit, vel vt accidit in fluminibus velociſſimis, vbi radii viſus citiſſimè deferuntur, aut etiam ſi quis in orbem citò vel diu rotetur, vertigines inde naſci inquiunt, quod etiam ſcriptum reliquit Theophr. in lib. *τῶν ἰλίγγων*, ſiue de vertiginibus. nam non modò aer in panniculis circa cerebrum patitur agitationem moleſtam per eum motum, ſed radii etiam viſus maximè exagitantur, cum non poſſint perſiſtere. Viſus præterea ſiue radii ex oculis emiſſi ſi in corpus tranſparens; ſiue quodam tenus penetrabile vel læue, quodammodo incidat, quod tamen habeat aliquam denſitatem, cùm non poſſit integer ad extremum peruenire, aut prorſus penetrare refringitur, quia non videat oppoſitam ſuperficiem ſine refractione: atque inde efficitur vt redundent imagines, ſicut fieri apparet in ſpeculis, aut in aquis habentibus obiectam ſuperficiem paulò obſcuriorem. Enimuero tanta vis eſt rerum viſarum aliquando, vt

colorem infundere videantur & luci & viſui, à quibus refringuntur radii viſus ſiue reflectuntur. Nam vt ait in Opticis idem Lariſſæus. *εἰ γὰρ ἀνίσχων ὁ ἥλιος, ἢ δυόμενος, διά τινος ἐρυθρῦ διαλάμπει νέφους. ὁρᾶν ἐστιν ἅπαντα φοινικᾶ, καὶ γῆν, καὶ θάλασσαν, καὶ ἁπλῶς ὅσα ἂν καταλάμπῃ. τούτοις δὴ παραπλήσια καὶ παρὰ τὴν ἡμετέραν ὄψιν ἐστὶ θεωρῆσαι. ὁποῖον γὰρ ἂν τύχοι τὸ τοῦ διαφανοῦς χρῶμα, τὸ ἐνόπτρου καὶ τὸ δι' αὐτοῦ φαινόμενον δόξειεν ἂν ὁρᾶν.* *Si enim ſol conſurgens vel decedens per aliquam rubram nubem enituerit, licet omnia rubra intueri, terram ac mare ſcilicet, atque omnia, vt vno verbo dicam quæ illuſtrantur. Hiſce conſimilia & per aſpectum ſolent noſtrum euenire: nam qualis color rei diaphanis ſiue tranſapparentis fuerit, talem rem ipſam per illam viſam contingit videri.* Eiuſdem enim coloris omnia apparebunt, cuius coloris fuerit ſpeculum per quod illa videbuntur. Hinc effectum eſt vt quidam reipſa colores ineſſe Iridi. at non per opticam rationem apparere crediderunt, aut per apparentes colores, qui redundent è lucidi & obſcuri miſtione ſecundum magis & minus, videtur ſenſiſſe Ariſto. in libris Meteorologicis. manifeſtum eſt autem quod vbi duæ, vel plures Irides apparuerint, futurarum pluuiarum copiam ſignificant. quare ita de illa ſcripſit Aratus in ſignis aquarum & ventorum:

ἢ διδύμη ἕζωσε διὰ μέγαν οὐρανὸν ἶρις.
Aut gemina cælum cum zona cinxerit Iris.

Nam vbi paruus fuerit humentis aeris ac vaporum concurſus, vna tantum Iris producitur at vbi multa fuerit & copioſa pluuiarum materia condenſata, poſt primam formatam Iridē altera efficitur, quæ circumſiſtat priorem, cingatque cœlum perſimili ambitu. Quòd autem illud muneris iniunctum Iri putaretur vt morientes mulieres Iunonis iuſſu à languoribus liberaret, id nihil aliud meo quidem iudicio ſignificat, quàm illud quòd à phyſicis dictum eſt, quia tempora pluuioſa & nimis humida maximè obſunt mulieribus, cùm ſicca ſupra modum viris obſint, qui ad iuſtam ætatem peruenerunt. Cùm enim in elementorum, qualitatumque ſiue temperamentorum ſymmetria vniuerſa vita animantium conſiſtat, frigida ac nimis humida tempora obſunt illis, qui vel ad caloris mediocritatem nondum peruenerunt, vel iam vergunt ad eius, inopiam, cùm ſuper uacaneos humores ob temporis & temperamenti malitiam non poſſint concoquere. Propter exceſſum etiam non Iunonis, ſed Iouis, hoc eſt nimii caloris, iuſſu finxerunt Mercurium animas virorum ad inferos comitari ac deducere. Atqui nec illud quidem prætermittendum in hoc loco duxerim, quòd fingebantur animæ mortalium ex hiſce corporibus Dearum iuſſu ſolui, nō autem ſponte ſua diſcedere. Hoc enim idcirco dictum fuit, quoniam cum prædia ac iumenta Dei ſimus, vt ita dicam, & verè diuina animalia, nata Dei iuſſu ad cultum religionis, ad perfruendum Dei liberalitate, ad cognoſcendam Dei naturam diuinam, ad orbis totius ornamentum, ad bene agendum, ad fœlicitatem per virtutes poſt mortem nobis comparandam, non licet immaturè nos ipſos interficere, quod Deo moleſtiſſimum eſt, ſed expectare Dei voluntatem. Quis enim æquo animo ferret, ſi ſua prædia arbores ac ſegetes, quas produxiſſent, de uaſtarent? aut quis non ſuccenſeret, ſi illa irata domino pertæſaque fertilitatis nihil producerent, aut ſeipſa deſtruerent? quis in ea, ſi poſſet, non acerbiſſimè animaduerteret? Debent igitur animę mortalium tamdiu detineri in his corporibus, quibus fuerunt à Deo alligatæ, quamdiu illi qui eas vinxit, ita detinere aut coercere placuerit, neque inde niſi iuſſu ipſius Dei ſoluendæ ſunt. Ac de Iride ſatis, nunc dicatur de Alpheo.

De Alpheo. Cap. XXI.

De Alpheo, quem alii hominem, alii fluuiū fuiſſe crediderunt, cuius fontes eſſent apud Aſeam pagum Arcadiæ, nihil propè certi habemus vel quis fuerit, vel quibus parentibus ſit natus, niſi quod eum alii Thermodontis & Nymphæ cuiuſdam Amymones, alii Parthenię fuiſſe filium tradunt. quidam aurigam fuiſſe Pelopis putarunt. alii cuiuſdam ducis inſignis, cuius virtus poſt Leonidam in Thermopylis eni tuerit: atque hi omnes ferè poſt mortem in fluuium ſui nominis mutatum fuiſſe memorarūt. Alii præterea fabulantur Alpheum virum fuiſſe mirifice venationibus deditum, qui aliquando in Arethuſæ venantis & ipſius amorem inciderit. illam cùm Alpheus in matrimonium poſtulaſſet, atque ea conſtantiſſimè recuſaret eius nuptias, in Ortygiam tranſmiſit non procul à Syracuſis, atque ibi in fontem ſui nominis conuerſa fuiſſe dicitur, vbi Dianam, cuius erat comes, precata fuiſſet vt nuptias illas quoquo pacto deuitare poſſet, vt teſtatur Ouid. lib. 5. ſuarum Mutationum in his carminibus:

Feſſa labore fugæ fer opem, deprehendimur inquā
Armigera Diana tua: cui ſæpe dediſti
Ferre tuos arcus, incluſaq; tela pharetra.

&c

& paulo poſt.

In latices mutor, ſed enim cognoſcit amatas
Amnis aquas: poſitoq; viri quod ſumpſerat ore
Vertitur in proprias quo ſe mihi miſceat vndas.

Illud cùm grauiſſimè tuliſſet Alpheus, Arethuſam ſcilicet in fontem ſui nominis Deæ miſericordia & nutu fuiſſe conuerſam, deſiderii amoriſque eius impatiens dicitur & ipſe Deos precatus fuiſſe, vt tantam animi moleſtiam aliqua ratione vitare poſſet: quare in fluuium ſui nominis & ipſe fuit conuerſus, qui poſt illam mutationem etiam dictus eſt vel ipſum fontem amare, quippe cum ſubter mare, vt aiunt, delapſos vel Syracuſas vſque decurrat, vbi poſt modo emergens cum Arethuſa fonte commiſceetur, vt patet ex his:

Trinacriam ſupra medio iacet inſula ponto
Ortygiam dicunt, vbi cana fluenta refundit
Alpheus, Sicula hinc Arethuſa & iungitur vnda.

Alii dixerunt Alpheum amauiſſe Dianam, eamque inſecutum fuiſſe, ad Ortygiam vſque, vbi cùm ceſſauiſſet ad templum Dianæ cognomento Alpheæ fuit erectum ad perpetuã deuitati periculi memoriam. Alii tradiderunt Alpheum vnum fuiſſe ex iis qui genus ducerent à Sole, qui cum Cercapho fratre vbi contenderet de virtute, illum interfecit, à paſtoribuſque exagitatus ſe in Nyctimum fluuium deſperatione captus præcipitauit, qui ab illo poſt modo vocatus eſt Alpheus: cuius rei teſtis eſt Agathocles Mileſius in ſecundo de fluminibus, & Agatho Samius. Fuerunt tamen nonnulli, qui ſemper fluuium, at non hominem fuiſſe Alpheum putauerint. atqui Strabo lib. 6. Geographiæ multis verbis contendit aduerſum Timæum Philoſophum ac Pindarum, fieri non poſſe vt aqua Alphei fluminis per quoſdam hiatus decurrens impermiſta cum Arethuſa denique cõmiſceatur, quoniam inquit illum os habere palam in mare irrumpens neque eſſe quidquam alueo vicinum quod illum abſorbeat. Id autem fortaſſe videri poſſet abſurdum, niſi illud & ea ex oraculo Apollinis carmina confirmarent, quod pòſt paulo dicetur & alii fluuii ingentes iſtud facere comperirentur. Nam fama eſt Nilum paludem quandam ingredi ſolitum tanquam è continente, terraque elapſum per Aethiopiam inferiorem decurriſſe in Aegyptum, atque in mare illud, quod ad Pharum eſt, erupiſſe ſic enim memorauit Nicanor Samius in lib. 1. de fluminibus & ii qui ſupra Syenen profecti ſunt ad Meroen. In Hebræorum finibus præterea fluuius ille qui Iordanis appellatus fuit, dictus eſt in Tyberiadem ſtagnum ingredi ſolitus, atque inde emergens ſubire alterum ſtagnum, quod mare mortuum nuncupatur, ac rurſus emergens per quoddam ſpacium denique in paludem abſorptus omnino euaneſcit. & Pyramus decurrens per Cataoniam habet fontes in media planitie: eſt autem foſſa ſatis ampla, per quam aqua defluit limpida delata clàm ſub terra per magnum ſpacium, ac rurſus erumpit in apertum, mox per Taurum montem penetrat ac defluit tanta profunditate & anguſtia, vt canis ibi poſſit tranſilire inde tantum cœni trahit, vt traditum ſit hoc ab oraculo:

ἔσσεται ἐσσομένοις, ὅτε πύραμος ἀργυροδίνης
ἠϊόνα προχέων ἱερὴν ἐς κύπρον ἵκηται.

Tempus erit niueis cum labens Pyramus vndis
Littora producet in Cyprum deinde ſacratam.

Et Orontes defluens è Meſopotamia mox ſub terram occultatur, tum rurſus erumpit apud Apamenen. atque ita profluit in mare Seleuciæ, vt ait Chryſippus lib. 2. rerum Scythicarum. Narrantur in Mycale monte fontes fuiſſe in Ionia cuiuſdam fluminis, quod erat Alphei perſimile: nam illud in medium mare prꝺterlapſum rurſus erumpere ſolebat propè portum in Branchidis, cui portui nomen fuit Panormo, vt ait Timagetus in lib. 2. de portubus. Melas fluuius item magnus quidem, ac ſolùs è cunctis Græciæ fluminibus à fonte nauigiorum patiens, & tanquam Nilus incrementum per ſolſtitium æſtiuum accipiens, non longè excurrẽs maxima ex parte in occultos lacus extinguitur, & exiguam ſui partem cum Cephiſo amne commiſcet, vt ait Plutarchus in vita Syllæ. Cum tanta varietas curſuum fluuiorum memoretur in variis locis, quid mirum eſt illud quoque Alpheo flumini contingere potuiſſe. cùm multi ſcriptores illud etiam affirmarint? atque Alphei fluminis hic fuiſſe ortus & curſus narratur ab antiquis, dictus eſt Alpheus fluuius non procul à Phylace Spartæ loco ſuos habere ortus, vbi caput eſt eius fluminis, qui locus Symbola fuit appellatus, qui agrum Tegeatarũ à finibus Lacedęmonum diſterminat. Sunt autem dicta Symbola, quoniam συμβάλλειν congredi conferreque ſignificat, quod in eundem ferè locum fluuius Ladon ex agro Clitoriorum, & Erymanthus è monte Erymantho defluens, & Heliſſon decurrens per agrum & per vrbem Megalopolin, & Brentheates per agrum defluens Megalopolitanorum, & Gortynius Gortynam vrbem alluens, & Phagus ex agro Melenenſi & Celadon in ipſum Alpheum illaberentur. Dictus eſt naſci è pago Aſco,

vbi

vbi & Eurota. Fuit autem ſemper credita peculiaris quędã Alphei curſus natura, vt is modo ſub terram ſeſe occultaret, modo ex occultis cauernis, vt dicebamus, in lucem erumperet, idque faceret ſępius, donec cùm Arethuſæ aqua commiſceretur, quæ res dedit locum fabulæ, quod Alpheus vel fluuius factus incredibili Arethuſæ deſiderio conflagraret. nam, vt fama eſt, cùm primùm è Phylace Symboliſque emanauit, ſe in agrum Tegeatarum abſcondit, poſtea in Aſæum erumpens cùm aqua Eurotæ communi alueo per ſpacium viginti ſtadiorum deferebatur. Tum rurſus in cuniculum quendam ingreſſi delabebatur ſub terram, donec erumperet Eurotas in agrum Laconicum: at Alpheus in fines Megalopolitanorum, vbi Arcades fontes fuerant appellati. Inde verò Piſæum agrum Olympiamque præter labens prorumpebat in nauale Eleorum ſupra Cyllenen, mareque intrabat Adriaticum. Illud autem tantis aquarum viribus agebatur, vt neque Adriaticum quidem poſſet violentum eius curſum retardare, quò minùs pelagus internatans & ſua aqua, & proprio nomine ſeruato ad Ortygiam inſulam perueniret, fontique Arethuſæ admiſceretur, vt ſcripſit Nicanor in lib. 3. de fluminibus. Tradiderunt præterea ipſam Arethuſam hunc ipſum habere curſum ſolitam, vt ſub aquis marinis lapſa nullis ſalſis aquis admiſceretur, ad cuius naturam alludens Virgil. ait in Gallo:

Sic tibi cum fluctus ſubterlabere Sicanos
Doris amara ſuam non intermiſceat vndam.

Mirificè dicta eſt eſſe accommodata aqua Alphei fluminis ad educandos oleaſtros. neque illud ſanè non incredibile eſt, quoniam varia fuit ſemper fluuiorum diuerſorum natura ad varia herbarum, animalium: arborumque genera producenda & educanda. Enimuero vt piſcium varietatem mirabilitatemque auium circa illos verſantium prætermittam, Alphei propria plãta fuit oleaſter, ſicut fluuii Acherontis peculiaris arbos populus alba eſſe dicebatur, vt Aſopus in agro Bœotorum iuncum educabat inſignis magnitudinis, vt Mæander dictus eſt fœliciſſime producere & alere myricas, vtque Galliæ Ciſalpinæ Padi alumna dicta eſt egregiè nigra populus. Credita eſt aqua fluuii Alphei fuiſſe ſacrificijs accommodatiſſima, quoniam Alpheus amnis eſſet gratiſſima Ioui. Nam cùm die decimonono Februarij cinerem è Prytaneo quotannis aruſpices deportarent. ad aram Iouis Olympii, illoque cinere aqua Alphei fluminis diluto aram Iouis obliniirent de more, fuit poſtea ſancitum legibus ſacrificiorum, ne qua aqua pręterquàm Alphei fluminis ad eum vſum introduceretur, vt ſcripſit Porphyrius in lib. 1. de ſacrificiis, quare ex eo tantum luto diutius ſeruatum fuit, vt tectorium aræ ſuperinduceretur. Iure optimo deinde introductus fuit Alpheus in illum ſacrorum vſum, quoniam vim quandam præcipuam purgando ille fluuius creditus eſt habere, vnde etiam nomen obtinuit. nam cùm eius aquæ irrigatio *maculas* purget, quas Alphos nominarunt, vt *ait Strabo* lib. 8. atque vocatus eſt Alpheus à *ſanandis* impetiginibus, cum priùs Ariger vocaretur. Hunc fluuium nonnulli pro Deo coluerunt, cui & ſtatuam & communem aram cum Diana erexerunt, quod etiam Acheloo & Cephiſo fluminibus contigit, quibus aræ fuerunt erectæ, ſicuti memoriæ proditum eſt à Pauſ. in rebus Atticis. Conſecuta fuit etiam ipſa Arethuſa poſtmodum diuinos honores vt ait Nicanor Samius in libro tertio de fluminibus; ſiquidem mos fuit Agienſium, qui populi fuerunt Achaiæ, liba ſumpta ex ara *Salutis in mare porricere*, quę ſe mittere Arethuſæ Syracuſas teſtarentur, vt ait Melanthes in libro de ſacrificijs.

HAEC illa ſunt ferè omnia quæ de Alpheo fluuio memoratu digna tradita ſunt ab antiquis ſcriptoribus atqui ſæpius explicatum fuit à nobis ſuperiùs, quòd antiqui, ſub fabularum integumentis naturæ arcana occultarunt, quodque per has ambages verborum naturam & vires elemẽtorum ac rerum omnium explicabãt, quæ illis tantùm erant manifeſta, qui facti eſſẽt horum myſteriorum participes. Præterea vt res diuinas ſe ſemper habere ante oculos vulgus arbitraretur, montes & flumina & fontes & maria partim magnos Deos eſſe tradiderunt, partim quandam continere intra ſe occultam diuinitatem, quæ poſſet humanorum factorum eſſe teſtis. Et quoniam non animi ſolùm ſed etiam corporis mundities Deo gratiſſima exiſtimanda eſt, idcirco aquam illam, quæ præcipuam vim haberet purgandi & ſacrificiis eſſe accommodatam ſanxerunt, & fluuium *ipſum*, qui huiuſmodi aquam hominibus in vſus illos ſuppeditaret. exiſtimauerunt eſſe Ioui amiciſſimum atque acceptiſſimum. Alii diuinam vim animorum noſtrorum, virtutiſque naturam per huiuſmodi fabulam explicarunt, quippe quòd ſicuti materia appetit formam, vt ſuum proprium bonum, quòd ipſa per ſe inutilis eſt & ocioſa apparet, ſic anima noſtra virtutem tanquam formam ſuam expetit. Hæc cauſa eſt cur Alpheus fingebatur ſequi Arethuſam,

Digitized by Google

ſam, cùm ἀλφὸς ſit macula, vt dictum eſt, ſiue imperfectio, & ἀρετὴ virtus à Græcis nominetur. ac de Alpheo ſatis, nunc de Inacho dicamus.

De Inacho. Cap. XXII.

Inachus autem filius fuiſſe dicitur Eurydamantis & Dorycles nymphę, cum tamen quidam Iphinoen eius matrem nominatam fuiſſe maluerint. Alij OEneum patrem Inachi fuiſſe putarunt, quare fuit OEnides ab Heſiodo in ſacro ſermone ita appellatus.

Ἴναχος οἰνείδης κρονίδη πολὺ φίλτατον ὕδωρ.
Inachus Oenides cęlo gratiſſimus amnis.

Hic primus omnium mortalium Argiuis imperaſſe dicitur, vxorem habuiſſe Antiopen, vt quidam putarunt; vt verò alii maluerunt, Colaxen; de qua Phoroneum, ac Mycalen filiã ſuſcepit, quæ fuit poſtea vxor Breſtoris, vt ſcriptum eſt à Pauſania in rebus Corinthiacis. Habuit præterea filiam Philodicem, quæ ex Leucippo Phœbam genuit & Ilairam, vt traditum eſt à Timageto Celeberrimum eſt præterea, quod Io illa quæ prius in vaccã, deinde in deam Iſidem conuerſa fuit, erat eiuſdem Inachi filia. nam fama eſt quod Inachus quo tempore Argius imperauit, fluuium Amphilochum priùs vocatum ampliore alueo locupletauit, cùm is propter repentinos imbres ſolito alueo minimè contentus ſæpe in planitiem irrumperet, ac aliquando multa Argiuorum ædificia ac ſegetes ſecum rapiens deuolueret. Cùm poſtmodum fluuium alueus caperet, neque damna Argiuis inferret, vocatus eſt Inachus de nomine beneſici principis, quem ille Iunoni conſecrauit vt ait idem Pauſanias. Neque enim conſentit rationi, quod Io fluuii potiùs quam hominis fuiſſet filia, qui ſic Inachus vocaretur. Memorię proditum eſt ab antiquis, quod Inachus fluuius ſuos ortus ac fontes habuit in monte Artemiſio ex fonte Lyrceo vocato, minimè dubios cuius dicebatur illa eſſe natura vt parua viſitata adeſſet illi aquarum copia, at facilimè per imbres ita excreſceret, vt bonam partẽ Argiuæ regionis inundaret, cùm tamen per ęſtatem eſſet propè ſiccus. Iſtam autem aquarum penuriã Inacho contigiſſe illa de cauſa fabulantur, quia Inachus cum Phoroneo, Cephiſo, & Aſterione iudex Argiuorum de regione inter Neptunum ac Iunonem contendentes delectus, regionem adiudicaſſet Iunoni. nam cùm Iuno agrum Argiuorum ad ſe pertinere, ſibique iure conſecratum cenſeri debere diceret, Neptunus eum ad ſe ſpectare propter aquarum copiam, quæ regionem inundabant, eamque faciebant fertiliſſimam, contendit. At enim cùm ab hęſitantibus diu iudicibus ſententia poſtea pro Iunone lata fuiſſet, agerque Argiuus Iunoni adiudicatus; fama eſt iratum Neptunum omnem aquarum copiam illis fluminibus iudicibus ademiſſe; quare niſi per æſtatem cœleſtibus pluuiis iuuarẽtur, omnem prorſus aquam vna cùm ſuis nominibus amiſiſſent, contra verò quo tempore ager Argiuus Iunoni fuit adiudicatus, dicitur maxima pars agri immiſſis aquis à Neptuno fuiſſe inundata, vt ita ſciretur plùsne Iuno an Neptunus regioni poſſet nocere. Sed tamen poſtea precante Iunone vt illam aquam ex argo Argiuo deduceret, vix illud denique impetratum eſt, atque Argiui in eo loco ipſo, per quem aqua refluxit, templum magnificum Neptuni cognomento Proſclyſtii ſiue, inundantis ex voto erexerunt publico ſumptu, cum ſtatua Graniani Sicyonii artificis è marmore Pentelico cum columnis viginti & octo, quarum epiſtylia erant alternè Dorici & Corinthiaci operis, vt ſcripſit Hermippus in lib 2. de magnificentia templorum & ſacris regum donariis. Hecatæus Inachum fuiſſe fluuium Amphilochorum ſcripſit è Lachmo defluentem, è quo erumperet Aeas qui fuit diuerſus ab Inacho Argolico. Dictus autem fuit Amphilochus ab Amphilocho Argiuorum rege, quem fama eſt fluuium auſtrum verſus è Lachmo fluere ſolitum Argos irrumpentem, cùm Aeas occaſum verſus illaberetur in ſinum Adriaticum. Neque tamen me præterit fuiſſe nonnullos qui Argos vrbem Amphilochium nominarint, cuiuſce rei cauſſa narratur huiuſmodi Poſt Epigonorum expeditionem aduerſus Thebanos Alcmæon fuit in Aetoliam à Diomede acceerſitus, atque Alcmæonis opera & auxiliis Diomedes Aetoliam & Acarnaniam facilè ſubiungauit. poſtea verò Diomede ab Agamemnone ad bellum Troianum accerſito, antequam Argos ciuitas extaret, manſit Alcmæon quidem in Acarnania, atque Argos ibi condidit, quam de ſui fratris nomine appellauit Amphilochium, cuius in caput fortè ſaxum deuolutum illum occidit, dum inſtaret in altera parte vrbis ædificationi. Sic vrbs Amphilochium dicta eſt vbi Amphilochus ex vulnere deceſſiſſet poſt die quarto. Huic cum Inachus ſucceſſiſſet, quia vrbs recens adhuc multis colonis non eſſet plena, non ſatis celebre nomen obtinuit, quoniam libentius homines in agris vitam degerent. At Phoroneus ipſius Inachi filius animũ adiecit ab vrbẽ locupletandam vt qui diſperſos

ſperſos in agris Argiuos, ſeorsũq; habitantes in vnius ciuitatis ius ac mœnia compulit, & aliud pręterea oppidum condidit, quod ab ipſo Phoronicum fuit vocatũ. Sed enim cùm Amphilochiũ multitudine ciuium breui fuiſſet oppletũ, opulentiſſimęq; & florentiſſimę vrbis ſatis honeſta principia accepiſſet, illi nomen mutauit, & ex Argo nepote nato è Phoronei filia ciuitatem Argos nominauit. nam cùm paulo antè mortuus fuiſſet Inachus, in Inacho fluuio de ſe nominato ſepultus fuit, cùm ſibi magnificum ſepulchrum ibi ſub aquis extruxiſſet. Neq. mirũ eſt nomina fluuiorũ & curſum ſępius fuiſſe mutatũ, quando vel ipſa aqua fluminũ aliquãdo penè defecerit, vti teſtatur Lucian. ita in Charõte, *καὶ πόλεις ὥσπερ ἄνθρωποι, καὶ τὸ παραδοξότερον, ποταμοὶ ὅλοι, ἰνάχου ὐδ᾽ὲ τάφος ἐν ἄργει ἔτι καταλείπεται. Atque vrbes tanquam homines, & quod magis eſt admirabile, vel vniuerſi fluuij euaneſcunt: Inachi enim nullum Argis extat monumentum aut veſtigium*. tanta vis eſt temporum. Sed de fabuloſis aut hiſtoricis hactenus.

EGO ſanè quid aliud per hanc fabulam vellent exprimere antiqui, non reperio, niſi vellent exprimere phyſicam fluuiorum & aeris naturam: nam quid eſt aliud Iunonem ac Neptunum de regione contendere, niſi tantum eſſe aquarum aeriſque beneficium ad fertilitatem regionis, vt vtrum maius ſit, non facilè poſſit diiudicari? Delecti ſunt fluuij iudices, quoniam iudicium illud non facilè eſt cuiquam, niſi fluminibus, qui ipſi norunt quanta ſit ſuarum aquarum bonitas, hoc eſt rerum phyſicarum peritis ingenijs. Sed vt ſunt pleræque res humanæ, quæ bonæ creduntur, hæc eadem res, quæ ſalutem & fertilitatem regionibus afferre conſueuit, ſi citra vel vltra modum ſit, omnem ſalubritatem infeſtat atque euertit. Inde effectum eſſe dicitur vt indignatus Neptunus modò regionem inundarit, modò omnem ferè aquam fluminibus ademerit. Idem eſt enim aquarum vſus regionibus; qui eſt vini hominibus ac reliquarum epularum. nam cùm vinum vtile ſit moderatum bibentibus, eius nimia copia incredibile eſt quantum obſit, tanquam intima corporis inundans ac pene ſuffocans, & vim naturalem exurens aut extinguens, quare vt fluuij ferunt per inundationes herbarum ſemina, ſi aqua ſit cum terra commiſta accedente calore, vt ſenſit Theophraſtus in 3. libr. plantarum, ſic multa morborum & ægritudinum ſemina naſcuntur per nimiam inundationem vini, ſi calor naturalis non poſſit copiam concoquere: Sed omnium difficillimum eſt diiudicare plùsne bonitas aeris, an copia bonarum aquarum conferat regionibus, quare iudices ancipites aliquandiu fuerunt. Ego tamen cenſuerim, quoniam vſus aeris tam perpetuus eſt tam vtilis, tam neceſſarius, vt ſine illo viuere neque tantillum poſſimus cuius in primis eximia bonitas ac temperies eſt requirenda, ſapientiſsimè dictum fuiſſe ab antiquis in regione Argiuorum adiudicãda præferendam fuiſſe Iunonem, quam aera eſſe ſuperiùs à nobis explicatum fuit. Atqui ſine fluminibus vel irrigatione agrorum vel ſolis imbribus cœleſtibus aut etiam roribus aliquando contenti eſſe poſſunt agri ad fertilitatem & ad ſanitatem colonorum, at ſine aeris bonitate nullum oppidũ, nulla ciuitas, nulla regio eſt habitabilis aut magnopere à ſanæ mentis hominibus expetenda. Eius rei ſunt argumentum paludes aut agri paludibus propinqui, in quibus incolumitas colonorum aut proximè habitantium non ſolet eſſe diuturna, vel ſi optimo illi prius fuerint naturali temperamento. qui illuc acceſſerint, cùm multæ quotidie fiant accolentium animalium ægritudines. Hæc ipſa cauſa fuit, vt arbitror, cur Iuno precibus à Neptuno vix impetrarit vt aquas poſt inundationes ex Argiuorum regione deduceret. nam poſt illuuiones agrorum non facile recuperatur ſalubritas regiones, & id fit præſertim ſi multa flumina in eam regionem defluxerint. at quoniam homines res diuinas pertaro ritè iudicare põt, nõ ſemel pœna ſuæ arrogantiæ deterriti ſunt ab ipſis Deorum rebus iudicandis, quibus parere tantum conuenit, & obſeruare, at non etiam iudicare; inde fabulati ſunt antiqui fluminibus iudicibus aquam fuiſſe à Neptuno ademptam. Sic Paris temerarius iudex patriæ ſuæ incendiũ & minas vniuerſæ Aſiæ adiudicauit. Sic Midas ſibi mutationem aurium tantùm, at alij per hanc temeritatem in montes, in flumina, in beluas ſunt mutati, quos longum eſſet referre. Reliqua, quæ ſunt ad fabulæ ipſius ornamenta adhibita, non ſunt omnia vtilia naturalibus ac philoſophicis rationibus, quia ſolent nonnulla ad rerum primariarum probabilitatem & exornationem confingi. Vt enim in fertiliſsimo agro fieri non poteſt nulla vt herba naſcatur inutilis, ſic in optimis pulcherrimisq; figmẽtis antiquorum non poſſunt omnia ad certam mortalium vtilitatem perduci, ſed quædam ad voluptatẽ, quædam ad probabilitatem ficta fuiſſe ſunt exiſtimanda. Quòd ſiquis putet ſe poſſe hæc ad meliorem partum perducere, melioreſq; explicationes inuenire, debet hanc vtilitatem cum po

ſteris

Digitized by Google

ſteris communicare: omnes enim ad cæterorũ quoque commoda nati ſumus, ac iubemur à Deo illud talentum exercere pro viribus, quod nobis à diuina clementia conceſſum eſt. At de Inacho ſatis, nunc dicatur de Europa.

De Europa. Cap. XXIII.

DICITVR Europa fuiſſe Agenoris Phœnicũ regis & Meliæ Nymphæ filia, quę Cadmum ac Thaſum fratres habuerit. Thaſus deinde nomen dedit illis Thaſis, qui Tyrum ad Phœniciam incoluerunt. Sorores Europæ fuerunt Electra & Taygete, & fratres præterea Cilix, à quo Cilicia: & Phœnix, à quo Phœnicia fuit dicta. Alii tamen hos è diuerſis matribus natos eſſe arbitrati ſunt. ſiquidem Cadmum Pherecydes lib. 4. hiſtoriarum ex Agenore & Argiope Nili fluuij filia natum eſſe tradidit, at è Damno filia Beli Phœnicem & Iſæam Aegypti vxorem, qui Aegypto nomen dedit, & Meliam vxorem Danai natos eſſe memorat. Europam tanta corporis præſtantia atque pulchritudine fuiſſe narrant; vt omnes ſuæ tempeſtatis mulieres facilè antecelleret. Hanc vbi Iupiter ſummopere deperiret, dicitur in candidum ac pulcherrimum taurum eſſe conuerſus atque ad littus maris deſcendiſſe, quo Europa cum ſocijs virginibus aliquando adire conſueuerat. Huius tauri miram quandam & inuſitatam pulchritudinem Europa admirata dicitur ſeorſum à ſocijs ad eum ſpectandum primum acceſſiſſe; deinde etiam liberius manibus contrectaſſe, ac denique ipſum taurum tanquam equum ludendo conſcendiſſe, à quo per dolum dicta eſt fuiſſe ſuper mare in Cretam vſque deportata, vti ſcriptum eſt ab Ouidio in tertio libro mutatorum in his:

Iamque Deus poſita fallacis imagine tauri
Se confeſſus erat, Dictaaq́ rura tenebat.

Fabulantur Ioue vbi ſeſe quis eſſet Deus priſtina forma recepta confeſſus fuiſſet, ad pręclari huiuſce facinoris memoriam ſempiternam inter ſidera tauri imaginem collocaſſe, vt ſcriptũ fuit ab Hygino in fabulis aſtrorum. Aiunt Agenorem tam grauiter caſum Europæ tuliſſe, cùm illa nullibi inueniretur, quòd raptam à piratis eſſe arbitraretur, vt accitis Cadmo & Thaſo filijs claſſem inſtruxerit, quam bifariam diuiſam illis dedit. Iuſſit Thaſum cum altera parte claſſis omnes regiones Phœniciæ finitimas, atque omnes portus diligentiſſimè inueſtigare: cum altera parte Cadmum vel ad longinquas maris Syrij terras accurrere, atque fugientes piratas comprehendere ſi qui fortè Europã auferrent: neque prius redirent: quam aſportarent Europam. Sed enim cum Thaſus nullibi illam inueniret celerrima ac diligentiſſima nauigatione vſus, nullumq́ue veſtigium omnino eius ablatæ repertum fuiſſet, dictus eſt in inſulam maris Aegæi, quam olim Platen vocarunt, aduentaſſe Thraciæ finitimam, oppidumq́ue ibi condidiſſe, quod Thaſum de ſuo nomine appellauit, à quo vniuerſa poſtmodo inſula vocata fuit Thaſus, vbi habitaret decreuit cum illis Phœnicibus, qui ipſum ſecuti fuerant in naui ad recuperandam ſororem. Cadmus item vbi fruſtra ſororis fugam & ipſe diligenter terra marique inueſtigaſſet, tandem deſperata eius ſalute vel libertate vel inuentione ad oraculum confugit vt ſciſcitaretur quonam pacto illam poſſet inuenire: aut conſilium caperet quid ſibi in illa difficultate rerum eſſet agendum. Reſponſum eſt à Deo quod ibi habitare oporteret, vt ait Muſæus in Titanographia, & Callimachus de habitatis inſulis, vbi bos ipſa quieuiſſet, quam habuiſſet ducem itineris. Europam autem ipſam non eſſe humanarum viriũ aut humani ingenij inuenire. Mox vbi bos apud Thurium fontem apparuiſſet, qui locus fuit à boue ita vocatus, cùm Phœnices Thur vaccam appellarent, id non procul à Cephiſo flumine contigit, vti bos humi decumbens conquieſceret. Cadmus igitur ibi habitaret decreuit, vrbemq́ue ibi condidit, quam Bœotiam vocauit, vt ait Nicander in libro de Europa, & Callimachus in conditis inſulis, & habitatis vrbibus & earum nominibus, & Ouid. in 3. mutationum. Cadmus vbi ſacrificia de more antiquorum Diis patrijs eius loci eſſet facturus, antequam fundamenta vrbis iaceret, quò ipſos Deos benignos in poſterum placatosq́ue haberet, iuſsit miniſtros aquam ſibi è proximo fonte afferre, quem fontem Aretiaden nominabant. Verùm cùm non procul ab eo fonte draco inſignis magnitudinis in ſpelunca quadam lateret, Martis & Veneris filius, vt quidam crediderunt, inter quos fuit Apollodorus Cyrenaicus in libro de Dijs, & Lyſimachus qui multa de Europa ſcripſit in lib. 4. rerum Thebanarum, & de Cadmo ad vrbem Thebanam profectò, dicuntur miſſi aquarum miniſtri fuiſſe ab illo dracone deuorati. Cùm fruſtra Cadmus diutiſsimè aquatum miſſos expectaſſet, atque ægerrimè ferret illorum tarditatem, dictus eſt & ipſe illuc ad fontem fuiſſe profectus, ac inuentum draconem palpitantia adhuc cruenta miniſtrorum corpora vorantem non procul

Digitized by Google

ab Homoloide tunc vocata porta Thebana occidiſſe. Illud cùm eueniſſet eo pacto, Mars, vel, vt aliis magis placuit, Pallas iuſsit Cadmum ſeminare alteram partem dentium exemptorum ex ore ſerpentis: è quibus ſatis fabulantur natos eſſe homines permultos, qui ſeſe mutuis vulneribus ingenio atque artificio Cadmi trucidarunt. Pherecydes ſcriptum reliquit libro quinto hiſtoriarum, Martem ac Palladem dimidium illorum dentium eius draconis dediſſe Cadmo, cùm dimidium reſeruatum ſit poſtea Aetæ regi Colchorum. Tunc autem Martem imperaſſe vti Cadmus eos dentes fereret, è quibus armati homines nati ſunt pugnaturi cum Cadmo in vltionem draconis Martis filii ab illo trucidati. Pallas Cadmi miſerta dicitur illum monuiſſe vt lapide clàm vnum eorum percuteret. Ille qui percuſſus fuit, cum illam iniuriam non aliunde natam eſſe arbitraretur, quam ab vno fratrum, vt ſunt homines bellicoſi ad omnem iniuriam armis vindicandam prompti, ob literata omnis humanitatis & affinitatis memoria, leuiſſimè aduerſus illum, quē putauit iniurium, irruit, illumque trucidauit, mox cæteris illam iniuſtam cædem vindicantibus, atque aliis contrà tanquam illegitimè iniurias paſſum defendentibus, omnes demum ſunt mutuis vulneribus confoſſi, atque ad vnum in illo certamine ceciderunt, præter Vdæum, Pelorem, Chthonium, Echionem, & Hyperenorem, qui ſoli quinque ſuperfuerunt ex illis multis hominibus: Cadmus poſtmodo his ſibi conciliatis opera illorum vſus eſt in multis rebus, quæ ita breuiter declarauit Apollonius Rhod. lib. 3. Argonauticorum:

—— πόρε δ' ἔσφιν ἰοῦσιν
χρείων Αἰήτης χαλεποὺς ἐς ἄεθλον ὀδόντας
Ἀονίοιο δράκοντος, ὃν ὠγυγίῃ ἐνὶ Θήβῃ
Κάδμος ὅτ' Εὐρώπην διζήμενος εἰσαφίκανε
πέφνεν, Ἀρητιάδι κρήνῃ ἐπίουρον ἐόντα.
ἔνθα καὶ ἐνάσθη πομπῇ βοὸς, ἥν οἱ Ἀπόλλων
ὤπασε μαντοσύνῃσι προηγήτειραν ὁδοῖο.

—— *venientibus illis*
Rex Æeta feros dedit in certamina dentes
Aonij ſerpentis. cum namque are cecidit
Europam quærens Cadmus, cùm mœnia Thebas
Ogygias petijt ſeruantem, vbi naſcitur vnda
Fontis Aretiadæ. ductu bouis ille quieuit
Hic primum, dedit eſſe ducem quē clarus Apollo.

Vbi hæc ita contigiſſent, ac Agenor neque filiam neque filios reduces amplius videre potuiſſet, credita eſt Europa in Deorum numerū relata, vt ait Lucianus in Dea Syria: quamobrē ad Agenoris ipſius conſolationem, vt fama eſt, Phœnices illam templis & altaribus & propriis ſacerdotibus decorarunt, ſacrumque putatum ſermonem de illa vulgarunt, quod Iupiter in taurum verſus, vt diximus, illam in Cretam abſtulerit. Præterea Sidonij nomiſmata cum fœmina tauri dorſo inſidente ac mare transfretante cuderunt in eius honorem. Memoriæ proditum fuit etiam Carneum fuiſſe Iouis & huius Europæ filium quem ab Apolline & Latona fuiſſe educatum memorarunt. Huic fratrem Leotychidem nonnulli adiunxerunt, ſororesque Hydarnum, Limeram, & Alageniam, qui omnes poſtea nomina ciuitatibus dederunt, vt ſcripſit Eudoxus in ambitu terræ. Atque illa hactenus explicata fuerunt, quę de Europa & Cadmo fabuloſè memoriæ prodita ſunt ab antiquis: nunc quid per hæc ſignificare voluerint perquiramus.

SCRIPTVM reliquit Herodotus in primo libro ſuarum hiſtoriarum, Cretenſes homines audita inſigni Europæ pulchritudine ad eam rapiendam ſuo regi contendiſſe, quorū tamen nomina ignorari inquit, vt eſt in his: μετὰ δὲ ταῦτα Ἑλλήνων τινὰς, οὐ γὰρ ἔχουσι τοὔνομα ἀπηγήσασθαι, φασὶ τῆς Φοινίκης εἰς Τύρον προσχόντας ἁρπάσαι τοῦ βασιλῆος θυγατέρα Εὐρώπην. εἴησαν δὲ ἂν οὗτοι Κρῆτες. *Poſtea verò nonnullos è Græcis, non tamen nomina proferre poſſunt, in Tyrum claſſe delatos fuiſſe memorant, atque Europam regis Phœnicię filiam rapuiſſe, fuerunt autem iſti viri Cretenſes.* Circumferuntur illa de tauro memoriæ prodita fabuloſeque conficta, quod in prora eius nauigii, quo vecta eſt Europa, taurus eſſet depictus, vti traditum eſt ab Agatharchide Cnidio in rebus Europicis. nam non ſolum in numiſmatis, ſed etiam in picturis domeſticis & in nauigiis iumentorum imagines antiqui pingere cō ſueuerunt, quare piſtricem & centaurum & chimęram naues appellauit Virg. ab illis formis animalium, quę in proris erant picta vt eſt lib. 5. & nomen pecuniæ atque peculii inde apud Latinos manauit. Ego nonnihil præterea ad animorum moderationem pertines ſub hoc huiuſce fabulæ inuolucro contineri crediderim prędter hiſtoricam explicationem quando vel ipſum Deorum regem creditum Iouem propter laſciuiam in animal turpe ſe mutaſſe tradiderunt ad poſteros. Nam ſignificare volebant nullam eſſe turpitudinem, in quam libido & affrænata quædam Veneris titillatio non impellat, niſi quis prudentia & ratione moderationem adhibeat. vnde præclarè dictum eſt ab Euripide in Medea ingens malum mortalibus eſſe

amorem.

Digitized by Google

amorem, vt eſt in hoc verſu:

φεῦ, φεῦ, βροτοῖς ἔρωτες ὡς κακὸν μέγα.
Heu, heu, viris ingens vt eſt Amor malum.

Sapientiſſimè igitur in Pythagoriſta ſcripſit Ariſtophon amorem de cœlo in terras ad homines multo Diis imprudentiores eſſe detruſum quoniam eſſet ibi autor multorum malorum, & multarum calamitatum fundamentum, cùm diſcordias & inimicitias inter Deòs ſereret, vt eſt in his:

εἶτ' οὐ δικαίως ἐσ' ἀπεψηφισμένος
ὑπὸ τῶν θεῶν τῶν δώδεκ' εἰκότως ἔρως;
ἐτάραττε κ' ἀκείνους γὰρ ἐμβάλλων στάσεις,
ὅτ' ἦν μετ' αὐτῶν. ὡς δὲ λίαν ἦν θρασὺς,
καὶ σοβαρὸς, ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὰ πτερὰ
ἵνα μὴ πέτηται πρὸς τὸν οὐρανὸν πάλιν,
Δεῦρ' αὐτὸν ἐφυγάδευσαν ὡς ἡμᾶς κάτω.
τὰς δὲ πτέρυγας ἃς εἶχε τῇ νίκῃ φορεῖν
ἔδοσαν περιφανὲς σκῦλον ἀπὸ τῶν πολεμίων.
Reiectus eſt nunquid Deorum calculis
E cætu amor decem duorumq́; ? omnia
Turbabat ille: bella liteſq́; intulit
Vbi eſſet vna, quod foret valde inſolens:
Huic arroganti alas ceciderunt Dei
Volare rurſus ne valeret ad polum.
Profugum dorſumq́; expulerunt ad viros
Alas dedere, quas habebat, poſſet vt
Exuuias referre victor ex hoſtibus.

Nam duo ſunt periculoſi maximè ſcopuli, in quos deuitandum eſt ne humana vita illabatur, ira ſcilicet, & ingens rei alicuius amor ac deſiderium, quando vterque horum affectuum poteſt quemuis, niſi moderatus exiſtat, in apertiſsimam perniciem, tanquam in duos marinos ſcopulos Scyllam & Charybdim, impellere, atque illidere. nam ſicut tanta vis eſt iræ, vt vel in res anima ſenſuque carentes excitet, & in ferrea artis inſtrumenta inflammet, ſi opus artis parum fœliciter ob imperitiam ſuccedat, & ad contumelias lapidi vel ferro vel ligno dicendas, nihil ijs ipſis rebus homines prudentiores: ſic amor facit, cùm ſit quoddam animi delirium, ſi immoderatus exiſtat, vt neque nobilitatem maiorum, neque maieſtatem imperii tantılli faciant plerique, neque intelligatur his motibus agitatos cęteris omnibus deriſum & cōtemptum iri. nam ſic virtus, & illa animi diuinitas, quæ rerum omnium precioſiſsima eſt & Deo gratiſsima, contaminatur, & conculcatur, captiuaque ab amore, quo libuerit, trahitur. Facit enim amor vt turpia, deformia, triſtia, damnoſa, lætiſſima, vtilia, pulchra, honeſta atque laudabilia videantur, quare non minùs illi qui amat, quam ebrio & inſano illud conuenit, quod eſt in Oreſte Euripidis:

Μεν' ὦ ταλαίπωρ' ἀτρέμας σοῖς ἐν δεμνίοις,
ὁρᾷς γὰρ οὐδὲν, ὡς δοκεῖς σαφ' εἰδέναι.
Iace ſilens tuo miſelle in lectulo,
Nihil vides vere, vt videris cernere.

Inde fingitur Iupiter ipſe in tantum animal laſciuum ac furibundum eſſe conuerſus, cùm vellent antiqui amoris inſolentiam & obſcœnitatem per hæc patefacere. nam omnia propè bella, deuaſtationes regnorum, euerſiones ciuitatum, incendia prouinciarum deſcripta à poetis, omniaque hominum deliria, propter laſciuos amores, & immoderatam libidinem euenerunt. Præclarè igitur ac ſapienter ſuauiſſimus poeta Euripides in Hippolyto Coronifero ita ſcripſit, vbi quot mala in humanam vitam per mulieres irrumpant, conſideraſſet:

ὦ ζεῦ, τί δὴ κίβδηλον ἀνθρώποις κακὸν
γυναῖκας εἰς φῶς ἡλίου κατῴκισας;
εἰ γὰρ βρότειον ἤθελες σπεῖραι γένος,
οὐκ ἐκ γυναικῶν χρῆν παρασχέσθαι τόδε.
ἀλλ' ἀντιθέντας σοῖσιν ἐν ναοῖς βροτοὺς
ἢ χαλκὸν, ἢ σίδηρον, ἢ χρυσοῦ βάρος,
παίδων πρίασθαι σπέρμα τοῦ τιμήματος
τῆς ἀξίας ἕκαστον ἐν δὲ δώμασι
ναίειν ἐλευθέροισι θηλειῶν ἄτερ.
O` Iupiter quid hoc mali? mortalibus
Cur protuliſti fœminas olim viris?
Virile ſeminare ſi velles genus,
Non id decebat fœminas producere.
Sed in tuis templis viros deponere
Ferrum vel æs, puri vel auri pondera,
Et filiorum ſic referre ſemina
Pro precio mox ſingulos: in ædibus
Mox liberos ſic eſſe procul à fœminis.

Et iucundus Meander in Tibicina ſiue
——— *ἀρρηφόρῳ*

οὐ γαμεῖς ἐὰν νοῦν ἔχῃς τοῦτον καταλιπὼν τὸν βίον.
γεγάμηκα γὰρ αὐτὸς, διὰ τοῦτο σοι παραινῶ μὴ γαμεῖν.
δεδογμένον τὸ πρᾶγμ' ἀνερρίφθη κύβος.
πέραινε σωθείης δὲ νῦν ἀληθινόν.
εἰς πέλαγος αὐτὸν ἐμβαλλεῖς γὰρ πραγμάτων.
οὐ Λιβυκὸν, οὐδ' Αἰγαῖον οὗ τῶν τριάκοντ' οὐκ ἀπόλλυται
τρία πλοιάρια. γήμας δ' οὐδὲ εἷς σέσωσθ' ὅλως.
Mentem ſi habes, nullam capeſſe coniugem
Vitam relinquens hanc. ego duxi prius,
Quare tibi ſuadebo ne ducas mihi
Decreta res, & iacta prorſus alea eſt.
Seruaberis ſic, perge. te credis freto
Magno negotiorum, at non illi Libyco

 Ponto,

Ponto, vel Ægæo, perire vbi ſolent
E nauibus triginta tres haud ſæpius.
Eſt nemo ſoſpes coniugem qui duxerint.

Atqui ſi res altiùs conſideretur, vereor ne omnis illa reprehenſio fęminarum in ipſos viros redundet, quia nullum malum committitur à ſolis fęminis: cùm omnium malorum ac ſcelerũ vel adiutores & ſocios, vel conſultores viros habuerint. nihil eſt igitur quod ſua dementia à viris in mulieres reiiciatur. nam fęminæ animalia imperfecta vt plerique appellant, non ſunt à perfectis viris ad omnia flagitia adiuuandæ, aut etiã impellendæ: ſed potiùs admonendæ, atque à conceptis in animo erroribus ſalubri conſilio retrahendę. habent fœminæ verecundiam quandam à natura inſitam, magis quam viri & timorem & imbecillitatem ingenii ac corporis ad res perficiendas, quibus magis ab omni turpitudine deterrentur, & ſanè faciliùs eſt mulieres, quam viros intra honeſtatis terminos coercere. oportet infęlicium muliercularum miſereri, quæ tot incommoda verè patiuntur, quot memorantur ab omnium propè poetarum ſuauiſſimo, vt mihi quidem videtur, Euripide his verſibus:

πάντων δ' ὅσ' ἐστ' ἔμψυχα, καὶ γνώμην ἔχει,
γυναῖκές ἐσμεν ἀθλιώτατον φυτόν.
ἃς πρῶτα μὲν δεῖ χρημάτων ὑπερβολῇ
πόσιν πρίασθαι, δεσπότην τε σώματος
λαβεῖν. κακοῦ γὰρ τοῦδ' ἔτ' ἄλγιον κακόν;
κἀν τῷδ' ἀγὼν μέγιστος, ἢ κακὸν λαβεῖν
ἢ χρηστόν, οὐ γὰρ εὐκλεεῖς ἀπαλλαγαὶ
γυναιξὶν. οὐδ' οἷόν τ' ἀνήνασθαι πόσιν.
εἰς καινὰ δ' ἤθη καὶ νόμους ἀφιγμένην,
δεῖ μάντιν εἶναι μὴ μαθοῦσαν οἴκοθεν,
ὅτῳ μάλιστα χρήσεται ξυνευνέτῃ.
κἂν μὲν τάδ' ἡμῖν ἐκπονουμέναισιν εὖ
πόσις ξυνοικῇ μὴ βίᾳ φέρων ζυγόν,
ζηλωτὸς αἰών. εἰ δὲ μή, θανεῖν χρεών.
ἀνὴρ δ' ὅταν τοῖς ἔνδον ἄχθηται ξυνών,
ἔξω μολὼν ἔπαυσε καρδίας χόλον,
ἢ πρὸς φίλων τιν' ἢ πρὸς ἥλικα τραπείς.
ἦμιν δ' ἀνάγκη πρὸς μίαν ψυχὴν βλέπειν.

Nos fæminæ miſerrima planta ſumus
Viuentium vel mente quæ pollent. prius
Nobis maritos eſt opus pecunia
Emiſſe grandi, perpetiq; corporis
Heros, quid infelicius dici queat?
In hoc labor fit plurimus nobis, bonos
Nanciſcier quòd à viro diſcedere
Sit turpe, nec ſpreuiſſe fęmina licet.
Leges nouas petenti, & hinc domum nouam
Illi fit eſſe vatem opus ni ſciuerit
Domi marito conuenit quali vtier.
Quod ſi maritus gaudet illis moribus,
Ferat'q; latus id iugum, dulciſſimum eſt.
Sin, emori præſtaret inde millies.
Ægrè vir ipſe cùm tulit domeſtica,
Sedauit iram cordis exiens domo
Petens amicum, vel ſodalem quempiam.
Nobis miſellis cernere hunc vnum eſt opus.

Aiunt præterea Cadmum vbi è Phœnicia in Græciam traieciſſet, vbi primum detuliſſe quarundam literarum cognitionem, cùm antea res philophicæ per fabuloſas narrationes tantùm in manus ad poſteros traderentur. Primus idem hiſtoriam ſoluta oratione ſcribere aggreſſus eſt, quod tamen quidam non Phœnici, ſed Mileſio Cadmo attribuerunt. Primus hic æroſum lapidem Cadmiam vocatum adinuenit, è quo æs coqui ac fieri cõſueuit, fecitq́. æs ipſum purius, cũ ante eius tẽpora per imperitiam artificũ ęs multa inutilia commiſta ſoleret habere. Europa poſtmodo conſecuta eſt à Ioue vt tertia pars orbis de ſuo nomine diceretur, quam ita ſitam eſſe dicunt, vt per fretum columnarum nauigantibus interius in dextera parte ſit Africa ad Nili vſque fluenta: in ſiniſtra Europa ad Tanaim vſque & Mæotidis incolas & Boryſthenes, cùm vtręque hę partes Aſia terminentur. Eſt quidem Europa tota habitabilis pręter exiguam admodum partem Tanaidis & Mæotidis plagæ finitimam, quæ ob ingentem vim frigores non commodè habitari poteſt. Thaſius poſtea Hercule Tyberium eſſe contendens, vbi ad Olympia veniſſet, ciuis ſui ſtatuam æneam decem cubitorum erigendam curauit ſuper baſi ærea, quæ ſtatua læua arcum, dextra clauam tenebat. Atque tot de Europa dicta ſint, nunc de Penelope diſſeramus.

De Penelope. CAP. XXIV.

PENELOPE fuit Icarij & Peribœæ Naidis filia, quæ prius Arnæa vocabatur, habuitq́ue quinque fratres. vt inquit Silenus Chius in fabuloſis hiſtorijs. Caunum, Phalerum, Nopſopem, Philemonem, Helorum. Fama eſt Icarium quo tẽpore geſtaret in vtero Peribœa, fuiſſe ad oraculum propter quædam viſa vbi in ſomnijs, vt ſciſcitaretur quid vxor eſſet paritura, ac reſponſum tuliſſe huiuſmodi:

αἶσχος ἔχει περίβοια, κλέος ἐν γαστρὶ γυναικῶν.

Femineum Peribœa decus, Peribœa pudorem
Fert vtero.

Illud cum audiuiſſet Icarius, neq. rectè Dei dictum percepiſſet, ratus aliquam inſignem infamiam, in ſuam familiam ex illa quæ naſceretur

tur

Digitized by Google

tur redundaturam, continuò natam Arnæam in quadam pelui expoſitam in mare deiecit, fortunęque ipſius puellæ totum negocium commiſit. Hanc puellam Arnæam nominarunt, quod eam nollent educare cum ἀρνεῖσθαι refutare & abnuere ſignificet. cæterum peluis vbi diutius miram quandam maris & ventorum tranquillitatem nacta fuiſſet, neque receſsiſſet ab eo loco, vbi primum depoſita fuerat, niſi quantum naturalis marinarum aquarum reflu xus illam ſenſim detuliſſet, dicuntur aues quædam ad eius puellæ vagitum aduolaſſe, quas Meleagridas vocant, in quas conuerſas Meleagri ſorores poſt diuturnas lacrymas ob impatientiam doloris fabulati ſunt, vbi ſtipes illi coętaneus fuiſſet in ignem coniectus. Has aues arculam ad littus appuliſſe memorant, cùm parum diſtaret à littore, ac infantem per nonnullos dies educauiſſe. Illud miraculum ab incolis eius loci deprehenſum ac Icario narratum ita miſericordia puellæ eius animum commouit adhortante & impellente pręcipuè Peribœa, vt ad mare ipſe profectus inuentā peluim cum auibus nutricibus domum detulerit. Illę igitur aues cùm penelopes per illud tempus à Græcis dicerentur, nam Penelope eſt gallinarū genus, quas nunc Indicas vocant. mox depoſito priore Arnææ nomine filiam Penelopen vocauit, vt teſtatus eſt Herodotus in iis quæ ſcripſit de Perſeo & Andromeda. poſtmodo cùm ad nubilem ætatem acceſsiſſet Penelope, tanta corporis pulchritudine, tantaque morum elegantia fuiſſe dicitur, vt mirificos amores in animis iuuenū excitaret. multi igitur è principibus Græcarum ciuitatum illam in matrimonium petiuerunt. Sed cum oraculi adhuc memor Icarius eam nemini cuperet in matrimonio collocare, niſi pręſtantiſsimo viro, qui poſſet prudentia & virtute filiæ ſuæ deſiderijs moderari, quæ hactenus omnem honeſtatem illæſam & integerrimam ſeruaſſet, propoſuit curſus certamē in via Aphetaide illa de cauſa vocata apud Lacedęmonios, non procul à Carnei Apollinis ſacello. Nam cùm ibi è carceribus proci emiſsi fuiſſent, Apheta via vocata fuit, quia ἀφιέναι ſit dimittere. In ijs ludis victorem declaratum fuiſſe Vlyſſem memorat Pauſan. in rebus Laconicis, quare illi præmium curſus (vt aiunt) promiſſum datæ ſunt Penelopes nuptię: quare Vlyſſes ſimulacrum Mineruæ dicauit, quam nominauit Celeutheam. Poſtea multis precibus ac pollicationibus fertur Icarius tentaſſe Vlyſsis animum, vt mallet apud ſe Lacedemone, quam in Ithaca habitare, ibique habere ſuetum domicilium ea ſpes vbi ipſum Icarium fefelliſſet, neque poſſet id Vliſsi vllis rationibus perſuadere, ſeſe conuertit ad expugnandum animum filię, eamque orare cepit, ne ſe in extrema ſenectute mortuam iam Peribœa in aſsiduis lacrymis, diuturnoque luctu ſolum domi deſereret: quæ preces patris irritæ fuerunt apud filiam quoque. Aiunt tamen Vlyſſem vel ſenis miſericordia commotum importunitate optionem dediſſe Penelopæ vtrum mallet eligendi, vellet ne eſſe Lacedæmone apud patrem, vel ſecum in Ithacam illo relicto concedere. at illa dicitur nihil neque patri Icario, neque Vlyſſi reſpondiſſe, ſed in curru velata facie, in quo erat perſtitiſſe. Illud vbi percepiſſet Icarius, quod maritum ſequi mallet, quod dicere puderet, per miſit vt cum viro abiret in Ithacam. Poſtea cùm Telemachum filium ex illa ſuſcepiſſet Vlyſſes, protractus fuit ad bellum Troianum, vt dictum eſt in Vlyſſe. Illo autem tempore, quo abfuit Vlyſſes ex Ithaca, dicitur Penelope integerrimè ſeruaſſe pudicitiam per viginti annos, quæ poſtquam omnes heroes è bello Troiano, euerſa & ſuccenſa iam Troia, domum rediiſſent, (nam poſt decennii bellum Troianum, decennium errauit Vlyſſes) dicitur à multis principibus propinquarum ciuitatum rurſus fuiſſe ſolicitata vt ad ſecundas nuptias tranſiret, quòd iam mortuum eſſe Vlyſſem arbitrarentur. Ad eam rem maximè illam impellebat ſumptuū domeſticorum magnitudo; quòd ex ipſius Penelopes prouentibus viuebant ſemperque illius fiebat minor res domeſtica. hoc incommodum videbatur vna illa ratione deuitatura, ſi cuipiam illorum nupſiſſet. At Penelope ſpem illorum fallebat per dolum, quibus promiſerat ſe ſtatim atque inceptam telam texuiſſet, non ampliùs Vlyſſem expectaturam ſed vnum eſſe illorum capturam maritum. Illud autem faciebat, quia cognoſcebat petulantiam & temeritatem ſuperborum iuuenum, qui niſi ita ſpe deluſi fuiſſent, vel vniuerſas Penelopes facultates breui diſſipaſſent, vel in illam violenti irruiſſent. Sed enim cum tantundem operis per noctem demoliretur, quantum per diem texuiſſet, ita illorum expectationem in aduentum vſque Vlyſſis denique protraxit, à quo domum reuerſo omnes illi proci fuerunt artificio ſè trucidati. Inquiunt præterea non procul à Ladę ſtadio vocato in agro Orchomeniorum Penelopen filium Vlyſſi, vbi reuerſus fuit à bello Troiano, peperiſſe, quem propter operam patris egregiè in illa expeditione nauatam, Ptoliporthum, hoc eſt vrbium populatorem, ſiue euer-

euerſorem, nominauit. Fuit Mantinenſium ſermo prætereà, vt ait Pauſanias in rebus Arcadicis, Penelopen fuiſſe ab Vlyſſe illo crimine damnatam exactamq́; domo, quòd procos vltro allexiſſet & inuitaſſet, qua in Spartam priùs ſe cõtulit, & nec à patre vt iam mortuo ibi accepta, nec ab affinibus, coacta fuit ſe inde recipere in Mantineam, vbi etiam illam deceſſiſſe, ſepultâque fuiſſe inquiunt non procul à Ladæ ſtadio, & à templo Dianæ. Hęc illa ſunt ferè omnia, quæ de Penelope memorantur ab antiquis. Ferunt Icarium puellam idcirco proieciſſe, quoniam credidiſſet oraculum ſignificare aliquam inſignem turpitudinem aut dedecus & infamiã mulierum illam futuram, quamuis longè diuerſa eſſet oraculi ſententia, quod dicebat illum honeſtiſſimum pudorem & verecundiam muliebrem, quæ in honeſtiſſimis matronis requiritur futuram in ea quæ naſceretur, atque gloriam futuram ingentem ſexui muliebri. Alii tamen & honeſtiſſimam mulierem fuiſſe Dido contendunt, & infamem Penelopen, quæ cum omnibus procis concubuerit, ac Pana genuerit, ſed pro ſtudiis in ſe ſcriptorum fuiſſe vel bonas, vel malas creditas, ſed tamen de Penelopes bonitate crebrior ſentẽtia inualuit, de qua ita ſcripſit Eubulus in Chryſilla;

οἰζεῦ πολυτίμητ' εἶτ' ἐγώποτε κακῶς
ἐρῶ γυναῖκας νὴ Δί' ἀπολοίμην, ἄρα
πάντων ἄριστον κτημάτων. εἰδ' ἐγίνετο
κακὴ γυνὴ μήδεια, πηνελόπεια δὲ
μέγα πρᾶγμ' ἐρεῖ τις ὡς κλυταιμνήστρα κακὴ,
ἄλκηστιν ἀντέθηκα χρηστὴν.

O Iupiter prudens, ego dicam male
De fęminis? ò per Iouem perdar prius.
Eſt omnium res optima ipſa femina.
Medea praua eſt. Penelopen ſtatim feres
Bonum quid eſſe. mox Clytemneſtra mala.
Repugnat Alceſtis.

Neque mirum eſt ſtatim natam Penelopen in eas calamitates incidiſſe, quando nemo propè ſapiens aut fortis eſt idem fortunatus eſt enim ſemper atrociſſimum certamen virtuti cum fortuna. vnde etiam Herculem & cæteros inſignis virtutis heroas ac bonos viros antiqui calamitoſos fuiſſe finxerunt & profectò calamitates ſunt donum Dei, maius fortaſſe omnibus commodis, & clariſſima oportunitatis ac facultas à Deo oblata oſtentandæ, exercendæque fortitudinis. Inde Semiramis omnium mulierum clariſſima, quas ſcimus ingenio & prudentia valuiſſe, eandem propè fortunam experta eſt, quam Penelope ab auibus educata & Danaæ cum filio in arcam ligneam incluſa atque in mare deiecta, mox à Deo ſeruata fuiſſe dicitur, cum re ipſa nemo vir bonus à Deo in rebus arduis deſeratur, qui ad ipſum mentem ſinceram conuerterit. Fuerunt multi alii, quos longum eſſet recenſere, qui infantes feris proiecti reſponſa Deorum non fefellerunt, ſed contrà ab ipſis feris educati, ac non ſolum liberati ſunt. Dicuntur propoſitæ nuptiæ Penelopes victoribus curſus pro priſca conſuetudine formoſiſſimarum mulierum, vel quòd ita pro oraculorum reſponſis procos à nuptiis quarundã mulierum deterrerent per pericula victis imminentia, vt Atalantæ & Hippodamiæ; vel quòd res egregias cenſerent non debere niſi virtuti & ſtrenuitati proponi, cùm ignauiæ & ſocordię & deſidiæ ſolę ærumnæ propoſitę ſint: cùm veriſſimum ſit illud Heſiodi dictum in operibus & diebus quòd:

αἰεὶδ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄταισι παλαίει.
Ærumnis tardus ſemper luctatur, iners'q́;.

Enimuero cùm Vlyſſem prudentiam eſſe conſtet, iure illi in matrimonium dederunt Penelopen, quam pro continentia & pudicitia celebrarunt Hęc tanta continentia fuiſſe dicitur, vt cum Troia multis vndique accitis ex Aſia auxiliis obſidionem Græcorum decẽnium tulerit, Diis quoque ipſis hinc inde rem iuuantibus, & tantundem ſpacium temporis Vlyſſes poſt bellum errarit, neque precibus. neque minis, neque importunitate procorum potuerit expugnari, ſed multa arte fefellerit. Eſt enim difficilius animum virtute & temperantia rectè munitum ad aliquam turpitudinem impellere, quàm Troiam expugnare, aut munitiſſimum oppidum in deditionem compellere, cum nullę machinæ ſint, quæ poſſint expugnare virtutem. Non enim credibile eſt virtutem Penelopes decantatam fuiſſe ab antiquis, niſi præclarũ quoddam ad virtutem exemplar vitæ Penelopes inſtitutum fuiſſet. Illa quæ tradita ſunt alibi de Penelope, quod cum omnibus procis congreſſa Pana Deum peperit, fabuloſa ſunt, plurimũque à veritate diſſidentia, cum neque multos habeant teſtes, neque rationi cõueniat vt è ſemine plurimorũ mulier poſſit concipere, quia vterus vbi concepit primum ita clauditur nihil vt egredi vel ingredi poſſit. Per illa igitur quæ de continentia Penelopes dicta ſunt, cæteras mulieres antiqui hortabantur ad temperantiam, & continentiam, & honeſtatem, vt illęſam fidem ſeruarent maritis quam promiſiſſent, ne cederent libidinoſorum blanditiis, ne cenſerent quidquam, eſſe pręclarius quam aduerſus illecebras inuictus conſiſtere. Quòd autem texenda telã

illam

Digitized by Google

illam procos deluſiſſe tradiderunt, ſignificabāt nihil eſſe periculoſius otioſa vita cùm negociantes prauæ cogitationes, illecebræque voluptatum non tam facilè capiant. eſt enim otium ſi non parens, at certè alumnus omnis libidinis, omniſque inſolentiæ. Atque tot de Penelope, nunc de Andromeda dicamus.

De Andromeda. CAP. XXV.

ANDROMEDAE exemplum demonſtrauit, quàm calamitoſum ſit eſſe affinem contemnentium Dei obſeruantiam, quam celeberrimam fecit vitæ periculum, in quòd incidit non ſua, ſed matris temeritate fœminæ arrogantiſſimæ, quæ ſeſe vel Deabus ipſis pulchritudine præſtare auſa eſt profiteri. non enim modo periculorum eſt ac difficultatum plenum eſſe coniunctos affinitate cum illis qui Dei cultum & iuſtitiam paruifaciunt, verùm etiam calamitoſum plerumque Dei contemptoribus eſſe amicos. Dicitur Andromeda fuiſſe Cephei Aethiopum regis & Caſſiopes filia, virgo ſanè egregia, & omnibus animi atque corporis dotibus, ornatiſſima, ac digna quæ è melioribus parentibus nata eſſet. ferunt enim Caſſiopen adeò forma corporis præſtitiſſe, qua cęteras omnes mulieres anteiret, vt auſa ſit vel ipſam Iunonē in contentionem & certamen de pulchritudine prouocare. Iuno tantum huiuſce mulieres temeritatem ægrè ferens, cum priùs illi patefeciſſet omnem humanam præſtantiam pulchritudinis eximiam eſſe turpitudinem, ſi cum rebus diuinis conferatur, dicitur rogaſſe Neptunum vt eius reginæ temeritatem reprimeret, ſuamq; iniuriam vleiſceretur. at Silenus Chius in fabuloſis hiſtorijs non cum Iunone illam contendiſſe inquit, ſed cum Nymphis Nereidibus. Neptunus igitur illa mulieris arrogantia commotus dictus eſt in Cephei & Caſſiopes regionem cęte tantæ magnitudinis, tamque formidabile monſtrum immiſiſſe, vt omnes agros deuaſtaret, & ædificia funditus demoliretur, à qua peſte neque ciuitates quidem erant ſatis munitæ, cùm illas etiā vaſtitate corporis & ingenii mole opprimeret ac proſterneret. tanta calamitate perculſus animoq; conſternatus Cepheus oraculū conſuluit, ſciſcitatusq; eſt qua de cauſa tantū malorū ac difficultatū eueniret, & quo pacto tāto periculo liberari poſſet. reſpōſum poſt facta ſacrificia de more conſulentiū tulit, nō prius ceſſaturā illam calamitatē, quā Caſſiopes arrogantia excitaſſet, quam vnicam filiam quam habebat, Andromedam, illi monſtro marino vorandum expoſuiſſet, quod factum eſt ad Ioppen. Cepheus illo reſponſo accepto apud vrbem Aethiopię Ioppen vocatam filiam Andromedam ferreis vinculis ligatam expoſuit. accidit per illud tempus vt Perſeus cum Meduſæ capite illac iter faceret, qui virginis innocentis miſertus eam ſoluit, atque in eodem loco vnà cum Andromeda cęte expectauit, vt ſcripſit Ariſtides & Libanius, atque aduentantis monſtri partem in ſaxum conuertit oſtenſo capite Gorgonis, partem ipſe ferro obtruncauit. Perſeus deinde ſic liberatam Andromedam inſigni virtute vxorem cepit, atque in Seriphum ſecum aſportauit. Fuerunt etiam qui dixerint Perſeum ex illa filiam Perſen nominatam ſuſcepiſſe, quam apud auum Cepheum reliquerit. Nam vbi Perſeus ſenſit ſibi inſidias parari à Phineo Cephei fratre, qui arbitraretur ſe habiturum vxorem Andromedā ſi Perſeum obtruncaſſet: Perſeus fecit vt Phineus etiam viſo Meduſæ capite continuò in ſaxum verteretur: deinde Argos cum Andromeda & Danae matre profectus ibi ad extremum vſque vitæ ſuæ diem habitauit. Hęc ſunt quę de Andromeda memoriæ prodita ſunt ab antiquis, nunc cur ita ficta fuerint, perquiramus.

SI quis diligenter perpendat quæ ſcripta sūt à nobis in hac ipſa narratione de Andromeda, nihil aliud inueniet in illis contineri, niſi antiquorum adhortationem ad pietatem & ad animi moderationem amplexandam. Nam cùm Dei præclara munera neſciret æquo animo ferre Caſſiope, auſa eſt vel cùm Deabus bonorum omniū autoribus contendere, & ſeſe vel illis propter ea bona anteferre, quæ bona per illorum liberalitatem & magnificentiam acceperat. Sed tantam hominum dementiam vel arrogantiam non impune patitur Deus iuſtus iudex omnium ſcelerum, cui ſordida ſunt omnia mortalia vel clariſſima, ſi careant bonitate & iuſtitia, audeantque cum diuinis conferri. Sic igitur vbi formam corporis Iuno Caſſiopeæ eripuiſſet, immiſit etiam illam calamitatem in regionem Aegyptiorum ſiue Aethiopum. Et quamuis pœna ſceleratorum coniunctos aliquando vexet pro flagitijs, tamen non patitur Deus viros bonos perire, quos vexari ſinit, cùm ſemper ſit innocentiæ in periculis poſitæ defenſor. Inde fabulati ſunt Andromedam in ſummo capitis periculo poſitam propter maternam temeritatem tandem Deorum immortalium beneficio Perſeum illuc diuertentium non ſolum fuiſſe liberatam, ſed etiam ad maiorem fœlicitatem prouectam, cùm calamitatem patienter toleraſſet. Non potuit ager Aethiopum, populique ſubditi vi-

ti vitare monſtri deuaſtationẽ, quo cæſo ad priſtinam fœlicitatem redierunt, quia cùm peccauerint reges aduerſus Dei cultum, non modò ipſi, ſed etiam populi ac ſubditæ illis nationes eiuſdem impietatis vel aſſeclæ vel fautores vnà cum ipſis regibus diuinitus afflictantur: cùm etiam ſemper Deus iuſtiſſimas cauſas habeat animaduerſionis propter infinita propè multorum peccata: nam nullum ſcelus relinquitur impunitum, quod ab ipſo autore per pœnitentiam non punitum fuerit. Nam vel exteræ nationes impulſu Dei in iniuſtos reges inſurgunt, vel populi aduerſus iniquos magiſtratus, vel alius magiſtratus in alium; cùm Deo commercium ſit cum ſola iuſtitia, quæ ſola etiam eſt anima ciuitatum, firmumque vinculum rerum publicarum ac regnorum omnium. Neque debet quiſquam hanc tantam, tam admirabilem fabularum varietatem antiquarum fruſtra excogitatam fuiſſe ab antiquis exiſtimare, vel in manus ad poſteros tranſmiſſam, quoniam quæ inſulſè prodeunt, breuiſſimam vitam ſortiuntur: at quæ ſapienter prodita ſunt, *illa* non facilè vi temporis infringuntur aut *debilitantur*. inde effectum eſt vt fabulæ quæ ad *corrigendos* informandosque mores hominum ſunt *confictæ*, ad hanc vſque ætatem noſtram penetrarint ſine controuerſia, cùm reliquæ philoſophandi rationes propter ciuiles diſcordias, ſiue digladiantium inter ſe philoſophantium contentiones ſint exploſæ, vel certè frequentes mutationes acceperint.

Finis Libri Octaui.

NATA-

Digitized by Google

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIÆ.

LIBER NONVS.

Quam ſapienter religionem, & ſacerdotum honores, & inferorum locum introduxerint antiqui.

SED antequã ad reliqua procedamus, cum multa ab antiquis ad vitam mortalium ſapienter gubernandam fuerint excogitata Illuſtriſſime Ioannes Baptiſta Campeggi, me operæ precium facturum eſſe arbitror ſi demonſtrauero omnem antiquorum religionem ad metum Deorum in animis hominum imprimendum fuiſſe inuentam. Nam cùm turba fœminarum, imperitorumq́ue multitudo rationes philoſophicas minime poſſent imbibere, neque per eas ad religionem, & fidem, & ſanctitatem facile inuitari, Deorum metu & timore opus fuit, quæ certè ſine fabularum, rerumq́ue admirabilium figmentis in animis hominum imprimi non poterant. Hæc igitur cauſa fuit cur fulmen Ioui & Aegidem attribuerint antiqui pro armis, & tridentem Neptuno, & ſagittas Cupidini, & faces Erynnibus vltricibus ſcelerum, & Palladi dracones, & Dijs cęteris arma diuerſa conceſſerint. Sed quoniam quæ excogitata fuerunt, rudia planè primum, & inutilia fortaſſe ad hoc efficiendum videbantur, neque obſtinatos illos homines eſſe oportebat, qui primam rudem religionem acciperent, poſtea recentiorum Deorum multitudo introducta fuit: & cum his recentiores leges, & non idem ritus ſacrorum: quippe cum antiquas leges à Dijs recentibus conculcatas fuiſſe dicat Aeſchylus in Eumenidibus. Fuerunt autem recentiores Dij crediti Iupiter in primis, qui omnia priſcorum Deorum iura, & omnes leges antiquauit: tum Hercules, & Dionyſus, & omnis illa infinita propè Deorum turba, qui ab ipſo Ioue poſtea manarunt. Poſt hos Deos etiam hominibus diuini honores ſunt habiti poſt mortem, atque illorum nonnullis vrbes etiam dicatæ: ſicuti in Cherſonneſo Eleus Proteſilao, Lebadea Bęotiæ Trophonio, templum Amphiarao in Oropia. Atque vt hominum inuenta ſibi grata eſſe Dij certiſsimis argumentis illi confirmarent, multa miracula è rebus ſibi ſacratis contingere voluerunt, quod ſtatua Liberi patris viſa ab hominibus profanis illos in inſaniam verteret, quod ſiquis neglecta religione in lucum Eumenidum apud Athenienſes ingreſſus eſſet, furore agebatur in aream Iouis Lycæi impuris ingreſſis omninò intra annum mori neceſſe fuit. cui rei & illud acceſsit miraculum, quod ſi vel homines vel belluæ illuc intrarent, nullam reddebant corporis vmbram: quod quauis & diei & anni parte fiebat. His de cauſis magna acceſsit autoritas auſpicijs, auguriis, vaticiniis, & omnibus diuinationibus, quæ ad religionem ſpectabant: quale fuit illud quod fiebat apud Achiuos ante Cereris templum: nam ſpeculum fuit pertenui funiculo ſuſpenſum, & ad aquam fontis ibi exiſtentis demiſſum: in quo ęgri peractis prius ſacrificijs de more eius loci, vel certam ſanitatem, vel certiſsimam mortem ex offerentibus ſeſe in ſpeculo imaginibus intuebantur, id verò non niſi ad comprobandam illam religionem ab impuris dæmonibus efficiebatur. atque infinita propè miracula variis in locis contigiſſe antiquæ & nuper naſcentis religionis tempore memorantur. Ita verò effectum eſt, vt magna reuerentia & ſacrificiis, ac religioni Deorum, & ſacerdotibus ipſis acceſſerit: cùm ſacerdotes è nobiliſsimis tantum familiis eligerentur, & omnibus publicis conſiliis intereſſent apud Græcos: nam tanquam Diis præſentibus, quibus nihil ignotum exiſtimare debemus, ita præſentibus ſacerdotibus, Mantibus ſcilicet apud Athenienſes, at Auguribus regi apud Lacedæmonios aſsidentibus, omnia publica proponebantur conſilia. Neque ante vel publica vel priuatã negotia magni ponderis vlla poſt conſultationem aggrediebantur, quam oraculum Delphicum, aut Ammonium, aut Dodonæum, aut aliquo pacto Deorum ipſorum voluntatem conſuluiſſent. Sic ſequenti-

bus poſtea temporibus fuit in more poſitum, deinde legibus etiam confirmatum. vt ſenatus legitimè non niſi in templis Deorum, aut in locis ſacris poſſet haberi: tanquam omnium quæ agerentur, ac dicerentur, & cõſcientiæ, æquitatisq; ſuæ teſtes Deos ipſos facerent. Poſtea verò ſapientiſſimi legum ciuilium latores ſinguli varios Deos ſuarum legum autores introduxerunt, cùm lex omnis leuis ſit & inanis habita, quæ Deorum immortalium conſenſum non haberet. Inde cepit priſca antiquorũ theologia ſtudia, menteſque hominum ad ſe allicere, quam totam tamen in corporum naturalium conſideratione Zeno & Cleanthes & Chryſippus philoſophi conſiſtere crediderunt. At non penitus à rebus diuinis, quamuis certa & legitima via eò non accedebatur; erat remota contemplatio antiquorum, neque inutilis planè erat illa inueſtigatio. Non enim animorum ſolum ingeniorumq; noſtrorum quaſi naturale quoddam pabulum inuenimus conſiderationem Deorum, rerumque diuinarum cognitionem, dum naturam Dei perſcrutamur; ſed etiã erigimur quodammodo, elatiores fieri nobis videmur, ſupera & cœleſtia cogitantes, humana, vt exigua & minima & futilia, paruifacimus; virique boni efficimur. Nam contemptis rebus humanis, affectibusque animorum & cupiditatibus conculcatis, quid reliquum eſſe poteſt in nobis improbitatis? aut quis patet his motibus inter rerum diuinarum inueſtigationem locus? Neque verò corpora ſolum naturalia pro Dijs culta fuerunt ab antiquis, vt Luna, Sol, terra, ignis, aqua, venti, qui omnes pro Dijs diuinos honores obtinuerunt, vt & Herodotus in Clio, & Plato in Cratylo teſtantur, & nos ſuperius demonſtrauimus: ſed etiam vt certa moderatione animorum noſtrorum motus temperarentur, nihilque crederetur ſine Deo auſpice & moderatore fieri ſinguli propè animorum motus pro Dijs quoque diuinis honoribus culti ſunt. nam & ara Miſericordiæ fuit apud Athenienſes: apud quos illi numini, quia magna momenta in tota hominum vita, caſuumque varietate habeat, præcipuus quidam honos habebatur. tum Pudoris, & Famæ, & Alacritatis aræ; & bonæ Valetudinis erectæ ſunt: & Somnia, Pertinacia, Gratiæ, Fraus, Miſeriæ, Querela, Amor, Dolus, Metus, Labor, Inuidentia, Fatum, Senectus, Mors, Tenebræ pro Dijs habitæ. Neceſſitatem præterea magnam Deam vocauit Callimachus in hymnis, & Fortuna rebus omnibus dominare credita, & Spem ac Timorem graues Deos ita vocauit Theog.

ἐλπὶς καὶ κύνδυνος ἐν ἀνθρώποισιν ὁμοιοι,
οὗτοι γὰρ χαλεποὶ δαίμονες ἀμφότεροι.
Speſq; Timorq; pares mortales inter, & ijdem
Infeſtant animos, numen vtrumque graue.

Nam cùm ſuperiores motus animorum diuinos eſſe ſignificarent, & Mentis, Fidei, Pietatis, Virtutis fana fuerint erecta, non ne hoc palam indicarunt, Deos omnia proſpicere, & viros bonos quam maxime ad integritatem ac beneficentiam oportere animos ſuos accommodare? Atqui cum mundum totum Deum eſſe dicerent, nihil omnino putabant diuina præſentia Deorum carere poſſe, cum multitudo rerum omnium quæ agerentur & dicerentur & cogitarentur, Deos ipſos teſtes eſſet habitura: quare nemini ſcelerato eſſe impune licuit. Neque vllus fuit ex hac tanta Deorum multitudine, cui mortalium ſapientia, probitas, iuſtitia, integritas, fides, temperantia non eſſet grata. Quare præclarè traditum eſt à ſapientibus duas eſſe vias animarum à corporibus excedẽtium. Qui enim ſe humanis vitijs contaminaſſent, ſeque totos libidinibus addixiſſent, quibus cæci ſe domeſticis turpitudinibus ac flagitijs inquinaſſẽt, vel qui fraudes inexpiabiles in adminiſtrandis rebus patriæ ſuæ concepiſſent: iis deuium quoddam iter fuiſſe ſecluſum à Deorum concilio tradiderunt, atque hi nunquam ad Deos ipſos poſtea peruenire poterant. Qui verò multa quidem, at expiabilia peccata commiſiſſent, ſordibusque humanæ fæcis fuiſſent inquinati; illis poſt certum temporis ſpacium ad Deorum concilium accedere licebat, vbi omnes illas ſordes abluiſſent: cùm nihil niſi purum & ſimplex ad Deos peruenire poſſet. Qui vero ſe integros caſtoſque ſeruaſſent per totam vitam, quibusque fuiſſet quàm minima cũ corporibus contagio, & qui in his corporibus Deorum vitam fuiſſent pro viribus imitati; his facilem patere reditum ad Deos, vnde diſceſſerant, tradiderunt antiqui. Quare cùm ſceleribus ingentia ſupplicia, virtuti magna præmia proponerentur, cumque omnium negociorum cogitationumque ſuarũ Deos teſtes habere ſingulos dicerent antiqui, poterant homines vel nolentes ad probitatem impelli pauidi & ob Deorum præſentiam demiſſi. At nunc de Vlyſſe iam dicamus.

De Vlyſſe. Cap. I.

VLysses, de quo tã multa, tamq; mirabilia ſcribũtur à poetis, & ab omniũ poetarum prīcipe Homero pcipuè, natus eſt in Bœotia, vt ſenſit Lycophron; vt verò alii, in Ithaca, parentibus

tibus Laerte & Anticlea; de qua ita meminit Homerus lib. λ. Odyſſ.

ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ μητρὸς κατατεθνηυίης
αὐτολύκου θυγατηρ μεγαλήτορος ἀντίκλεια,
τὴν ζωὴν κατέλειπον ἰὼν εἰς ἴλιον ἱρήν.
Atque anima acceſſit defuncta matris eodem.
Nata magnanimo Autolyco clara Anticlea:
Quam viuam liqui perij cum Pergama ſacra.

Silenius autem Chius ſcriptum reliquit lib. 2. fabuloſarum hiſtoriarum, Vlyſſem vocatum fuiſſe, quoniam natus ſit quo tempore Anticlea prægnans iter faceret, ad Neritumque Ithacæ montem contenderet propter difficultatem itineris nam cum magnus imber decidiſſet, illa in via lapſa cecidit ac peperit. Alii tamen ab ira populorum aduerſus Autolicum nominatum fuiſſe Vlyſſem maluerunt. Hic vbi nauigandum eſſet ad bellum Troianum cum cæteris heroibus, ſe inſanum eſſe ſimulauit ob eximium amorem, quo vxorem Penelopen Icari filiam, vt aiunt, proſequebatur. Iunctis itaque duobus inter ſe longè diuerſis animalibus littus aratro proſcindere cępit, ſalemq. pro ſeminibus ſpargere. At Palamedes eius aſtutia cognita cū aperire & retegere illius conſilium niteretur, Telemachum Vlyſſis filium infantē, quem vnicum Vlyſſes habebat, ante aratrum in ſulco depoſuit. Vlyſſes facinus conſpicatus, ne filium læderet, aratrum ſubleuauit, ac retinuit animalia. cognitum fuit eo pacto ſimulatam fuiſſe ab Vlyſſe illam inſaniam, at non verè eſſe mente captum. quare ad bellum Troianum cum cæteris heroibus claſſe neceſſariò deuectus egregiam operam Græcis in eo bello nauauit. Primum enim fuit autor vt Achilles inter filias Lycomedis virginali habitu indutus atque ita latens ad bellum protraheretur. Nam fama eſt Vlyſſem cùm audiuiſſet per exploratorem quendam Aſium nomine, Achillem ibi latere, ſumpto mercatoris habitu externi multa venalia attuliſſe ad Lycomedis filias maior ex parte muliebria inſtrumenta. inter cæteras merces, quas Vlyſſes expoſuit, erant pugiones & gladii quidam perornati. his allectus Achilles relictis muliebribus inſtrumentis ad hæc contemplanda & pertractanda ſe contulit, qua ratione differre à muliebribus ingeniis ac vir eſſe imberbis inter mulieres cognitus eſt ab Vlyſſe, quamuis ſe fœminam eſſe per muliebres veſtes mentitus eſſet deinde ſagittas Philoctetæ, quas ille ab Hercule acceperat & de Pelopis oſſibus vnum ad Troianum bellum afferri oportere docuit ſine quibus Troia capi minimè poterat, monuerat oraculum. Cinerés Laomedontis clàm è Scæa porta rapuit Palladium cæſis arcis cuſtodibus ſuſtulit. Explorator cùm Diomede miſſus Rheſo Thraciæ rege cæſo abduxit equos, antequam Xanthi aquam bibiſſent. Hæc autem omnia niſi fierent, Troia omnino erat inexpugnabilis. Poſt mortem Achillis de armis eius cum Aiace contendit, atque Vlyſſes contra fortitudinem Aiacis multa vi eloquentiæ demonſtrauit ciuitates ſapientia potius hoſtium, quam vi armorum, & firmitate corporis euerti debellarique poſſe: quare finxerunt robuſtiſſimum, Aiacem facile inſaniuiſſe, quia pleraque quamuis robuſta corpora tamen non multum valent ingenio, vel potiùs parum diſtant ab inſania. Aiax igitur huius eloquentia & rerum gloria ſapienter geſtarum victus circa diluculum ſeipſum confodit, vt ait is qui res Cyprias cōſcripſit. atque cùm paruus eſſet Vlyſſes, magnus tamen erat Aiax; ſed in proceris magniſque corporibus tenuis eſt plerumque ſapientia, vt quorum virtus latius ſit diffuſa, in paruis nimia ſæpe calliditas: quare mediocritas magis eſt laudabilis. de his igitur iure poteſt dici, quòd:

Maior in exiguo regnabat corpore virtus.
Non eſt in tanto corpore mica ſalis.

Multa ſunt denique & alia ab eodem Heroe in illo bello, quæ callidè excogitata fuiſſe commemorantur, quæ nunc omittenda duxi. atque illa tantùm percurram, quæ non ad ſubiungandam aliquam Aſię partem, quod quidem non valde glorioſum eſt cuiquam, pręſertim ſi id fiat per multas plurimorum manus: neque ad occupandum attinent imperium Troianorum, ſed ad ſeipſum, quod multo præclarius eſt, vincendum, & ad componendos animi motus, & ad mentem ſuam rationiſ prudentięque legibus ſubiiciendam, fuerunt ab antiquis memorię prodita. Capta igitur Troia cùm in patriam nauigaret Vlyſſes, ad littus Ciconū, qui fuerunt aſperrimi Thraciæ populi, tempeſtate delatus, ibique Iſmarum, quam ciuitatem Maroneam poſtea vocarunt, populatus, erat inde abnauigaturus, atque non conſulentibus amicis die poſtea irruentibus in Ciconibus cùm duodecim nauibus, quas habebat, multis è ſuis in prælio aduerſus irruentes Cicōnas deſideratis ſoluere tandem ab illo littore coactus eſt. Atque cùm magno negocio poſteà terram attigiſſet, ibi biduum commoratur, tertiaque die nauigatione proſpera vſus patriam ferè attigerat. Sed à Maleo promontorio depulſus decimo die rurſus in Aphricam magna tempeſtate delatus ad Lotophagorum regionem appulit:

Digitized by Google

lit: Ibi cùm ſocij eius locorum fructus guſtaſſent, patriæ obliti ad naues minimè reuerterũt. Inde verò fertur delatus fuiſſe in Siciliam, vbi Polyphemi antrum cum duodecim ſocijs intrauit. quem Polyphemum poſtea liberioribus poculis inuitatum, cùm in profundum ſomnum deflexum videret. qui iam ſex ſocios Vlyſſis deuoraſſet, obcæcauit: & vnicum oculum, quem is habebat, accenſo titione exuſſit. tum pellibus ouium indutus cum ſuperſtitibus ſex ſocijs ex antro inter oues mirificè clam elapſus eſt. è Sicilia deinde ad inſulam Aeoliam delatus ventos in vtrem incluſos, præter Zephyrum, omnes accepit ab Aeolo: nam is Sicilia & ab Aeolis inſulis in Ithacam nauigantibus magnopere eſt vtilis. At cùm ſociorum auaritia, qui theſaurum in vtrem incluſum credebant, recluſiſſet vtrem, reflantibus ventis acerbiſſimè ad Aeoliam inſulam denuò repellitur. Hic rurſus cùm fruſtra Aeoli munus id repeteret, repulſam paſſus, cum acerbiſſimis contumeliis tanquam Dijs inuiſus ex inſula ſic ab Aeolo repellitur.

ἔῤῥ' ἐκ νήσου θᾶσσον ἐλέγχιστε ζώντων
ἔῤῥ' ἐπεὶ ἀθανάτοισιν ἀπεχθόμενος τόδ' ἱκάνεις.

Ocyus eſto procul viuentum peſſimè: cede,
Cede procul, ſuperis inuiſus fluctibus erras.

Tum verò ad Læſtrygonas immaniſſimos Campaniæ populos, Neptuni filios creditos accedit. Atque cùm Læſtrygones humanis carnibus veſcerentur, nonnullis è ſuis amiſſis, mox ad Aeæam inſulam curſum tenuit, quo in loco Circe venefica mulier, quæque plurimum magicis artibus poſſet, Solis filia credita, habitabat. Hæc etiam nonnullos è ſocijs Vlyſſis exploratum quinam inſulam incolerent miſſos, in beluas conuertit. At hanc Vlyſſes intrepidus acceſſit ſumpto pharmaco, quod ſibi Mercurius aduerſus veneficia dederat: quam ſtricto gladio ſocios primæ formæ coegit reſtituere. cum hac poſtea annum verſatus filium ſuſcepit Telegonum & Ardeam filiam, quæ poſtea in Italiam delata vrbi Ardeæ nomen dedit, ſicuti ex Auſone ſuſcepto è Calypſo vocata fuit Auſonia. Mox ad inferos deſcendit, vt, è vate Tireſia quæ ſibi agenda forent, perdiſceret: vnde reuerſus columnam Plutoni ac Proſerpinæ conſecrauit. mox ad inſulam Sirenum delatus aures ſociorum cerã illitas obturauit, ſeque ad malum nauis alligari iuſſit, ne ſuauitate cantus victus perimeretur. Deinde Scyllam & Charybdim pertranſiens non ſine aliqua ſociorum iactura in Siciliam rurſus peruenit, vbi Solis filiæ paternos greges cuſtodiebant. Hic monuit ſocios ne Solis greges læderent, ſed ipſo dormiente fame coacti (Iamdiu enim permagnam annonæ penuriam plurimum paſsi fuerant nauigantes) plura animalia è gregibus ceciderunt: quòd ſcelus tantum omnes naufragium paſsi morte poſtea luerunt. At Vlyſſes expers eius ſceleris arrepto malo nauis nouem dies in mari fuit ab vndis & ventis agitatus: ac tandem ad Ogygiam inſulam delatus, & à Calypſone nympha in hoſpitium acceptus, ſeptem annos cum illa verſatus eſt, atque ex eius congreſſu filios etiam ſuſcepit. Inde cùm rate denique vectus fuiſſet ita Diis iubentibus, cùm non procul abeſſet à Phæacia, ratis etiam frangitur, quoniam Neptunus propter caſum Polyphemi filii grauiſsimam tempeſtatem illi immiſit. Huius miſerta Leucothoe tabulam ſubiecit, cui innixus Vlyſſes in portum Phæacum adnatauit, nudusque inter frondes arborum ibi ſe occultauit. Cum verò veſtes poſtmodò à Nauſicaa filia Alcinoi accepiſſet, Palladis opera ad Aretem Alcinoi coniugem perductus eſt, à qua nauibus & ſociis dono acceptis in Ithacam cum muneribus dormiens exponitur. Hic à Pallade excitatus ſumpto mendici habitu, vti Pallas monuerat, ad ſuos rediuit, domumque ſuam laſciuis ac ſceleratis procis expurgauit. Poſt reditum Vlyſſis à Troia longè diuerſus fuit ſermo mortalium, ſiquidem alii Penelopen illi filium peperiſſe inquiunt. qui deuicta Troia Ptoliporthus fuit appellatus ad memoriam paternæ virtutis, cum illud nomen populatorem vrbis ſignificet. Alij dixerunt ab Vlyſſe fuiſſe illo crimine damnatã, quod procos vltro inuitaſſet, ac domo eiectam priùs Spartam, deinde Mantineam illam adijſſe, vbi vitam concluſerit. Hæc autem omnia ita ſunt à poetis decantata, vt vel ſolum Homeri poema nobis poſſit eſſe teſtimonio ita ſe habere, quæ hactenus de Vlyſſe dicta ſunt. Pindarus tamen in Nemeis multò plura decantata fuiſſe ſcribit de Vlyſſe, quàm reipſa geſta fuerint, cùm poetam beneuolum & amicum ſit nactus. At alii aiunt Vlyſſem fuiſſe à Telemacho occiſum, quem ſuſceperat è Circe, qui etiam vetitus à cuſtodijs ad patrem accedere, quoſdam è cuſtodibus trucidauit, & mox patrem ipſum incognitum lancea transfixit, cui alligauerat in ſumma parte os turturis marinæ, cui frequentibus ſomniis & auguriis fuerat prędictum fore vt à filio ſibi caueret, velut ait Dictys Cretenſis lib. 7. belli Troiani.

AT nunc cur hæc ita fuerint ficta, perquiramus. Atque illud eſto primum, quod ſi quis diligentius conſideret illa quę memoriæ prodita ſunt de Vlyſſe, is intelliget vniuerſam homi-

num

num vitam in his Fabulis expreſſam fuiſſe, & preclara ſub his præcepta contineri, quæ ſpectét plurimũ ad animos noſtros in omnes fortunę euentus ad ſapientiam informandos. Quis eſt enim Vlyſſes? an non ſapientia, quæ inuicta per omnia pericula intrepidè pertranſit? aut qui ſunt Vlyſſis ſocii? non ne animorum noſtrorum motus? Cur igitur multos è ſuis ſociis in prælijs aduerſus Ciconas ad radices Iſmari montis amiſit? cur multi fuerunt à Læſtrygonibus abſumpti? cur nonnulli à Cyclope vorati? cur alii à Scylla & Charybdi grauiſſimis monſtris abſorpti? Quoniam multi vel ira vel doloribus vincuntur, vel rebus aduerſis ita infringuntur, atque conſternantur, animoque deficiunt, vt ad priorum locũ, tanquam in patriam peruenire non poſſint. Nam cùm pars animæ noſtræ altera rationi pareat, altera ad illam ſurda ſit omnino merito illos ſocios Vlyſſi iniunxerunt. Alii contra non cedunt quidem difficultatibus, aduerſus quarum molem inuicti perſiſtunt, ſed inter Phæacum delicias, aut inter fructuum Lotophagorum ſuauitatem, aut per iucundiſſima Circes pocula, aut cantus Sirenum, propriam ſalutem neglexerunt. Quare non pauciores inter delicias aut voluptates, quã inter grauiſſima pericula ſocios Vlyſſes deſiderauit. Quanta ſit autem vis voluptatum, quãque pernicioſa mortalibus, declarauit exemplum Polyphemi: quippe cum vel tanta moles Cyclopis fuerit per vini ſuauitatem oppreſſa. Cùm demonſtrarent rurſus poetæ diuinam bonitatem omnibus patere eius auxilium implorantibus, dixerunt illum ventos in vtrem incluſos ab Aeolo accepiſſe, quæ tamen neglecta ſemel, poſtea non foret ita facilis & omnibus obuia, illum ad Aeolum reuerſum repulſam paſſum fuiſſe inquiunt. Deinde oſtendunt auaritiam ſociorum Vlyſſis, qui vtrem recluſerunt, multorum & laborum & calamitatum fuiſſe originem. Ibidem quam neceſſaria ſit Imperatoris vigilantia oſtenditur, cùm neque tantillũ quidem ab adminiſtratione rerum ad commũnem omnium ſalutem pertinentium recedere liceat. Quamuis pleriſque non ad publicam ſed ad propriam vtilitatem, res publicas gubernare nunc mos eſt: qui neglecto humanitatis & æquitatis iure illud tantùm quòd ſibi conferat, legitimum eſſe arbitrantur. Deinde ſignificatum fuit per hæc viro bono neceſſariã eſſe omnino prudentiam, & rerum futurarum quaſi diuinationem quandam, & præcognitionem cùm ſciſcitatum de rebus futuris vel inferos adierit. At verò non ſufficere vires humanas ad ſuperãda pericula, vel titillationes voluptatum, ad quas obſtupeſcit humanum ingenium, facile monere poteſt Mercurii munus, quòd datum eſt Vlyſſi aduerſus omnia veneficia. Cur inter ſuauiſſimos Sirenum cantus vel aures obturari, vel ad malum alligari conuenit? quia aduerſus illegitimarum voluptatum illecebras vel ſurdos eſſe, vel rationi firmiſſimè alligatum obtemperare omnino opus eſt. Cur ſocii naui igne fulminis cœleſtis conflagrante vbi Solis greges mactauiſſent, eo Deo neglecto in mari perierunt, ac ſolus Vlyſſes euaſit? quia nemo impune denique religionem paruifacit, cum innocentes ſemper Deus protegat & adiuuet. Hic idem modò nudus & ad littus eiectus inter frondes latuit, modò auri & argenti diues multis acceptis ſociis & muneribus in patriam dormiens exponitur ob fortunę viciſſitudines quas virum ſapientem æquo animo perferre opus eſt. Hic idem ſumpto mendici habitu conſilio Palladis poſt omnes procos cæſos tranquillus in patria fuit; quoniam viri boni, & mali eundem habent ortum, & exitum vitę: omnes enim mendici & nudi naſcuntur ac moriuntur. In illo igitur habitu ſperatis denique & extinctis libidinibus voluptatumque omnium ſtimulis, qui proci ſunt animæ noſtræ, in patria in piorum locis, in Deorum concilio fœliciſſimè viuimus. Quare ſi quis vel illa monſtra, q̃ dicitur Vlyſſes experta, alicubi extitiſſe credat, vel ſi extitiſſent tã diſperſa, ad illa omnia Vlyſſem fuiſſe delatum; is nimium rerum antiquarum ſcriptoribus pro quadam ſimplicitate credit, & à veritate omnino valde delirat. Sin hæc omnia ad mores, vitamque mortalium rectè inſtituendam excogitata putet, mecum planè ſentit: cum omnia hęc ad omnes fortunæ euentus ſapienter ferendos non mediocriter pertineant. Dicta eſt Minerua Vlyſſi omnem deformitatem abſtuliſſe, vt ait Plutarchus in Synopſi, quia ſapientia omnia corporis vitia deleat. Atque de Vlyſſe ita breuiter, nunc de Oreſte dicatur.

De Oreſte. Cap. II.

ORESTES autem fuit Clytemneſtræ & eius Agamemnonis filius, qui ſummus Imperator fuit Græcorum, vbi Græci ad Troiam militarent, quem alii dicunt in conuiuio cùm domum poſt id bellum rediiſſet, alij in balneo vna cum nonnullis viris illuſtribus, per inſidias, Aegiſthi fuiſſe cæſum. Ferunt Oreſtem paruulum domi cum matre relictum fuiſſe, quo tempore Agamemnon ad bellum Troianum nauigauit,

Digitized by Google

gauit, vbi cantorem, cuſtodem & admonitorem Clytęmneſtrę reliquit. At Aegiſthus Clytęmneſtrę deſiderio captus cantóre clã per inſidias in inſula deſerta obtruncato, illa denique potitus eſt. Hic idem Aegiſthus Agamemnone patre Oreſtis cęſo filium quoque erat occiſurus, niſi is ab Electra ſorore admonitus inſidias ſibi parari ab Aegiſtho, fuga ſibi ſalutem comparaſſet. Alij dicunt Arſinoen nutricem cæſo patré rapuiſſe Oreſtem, eumque ſeruaſſe cùm eſſet trium annorum, vt inquit Herodotus in Pelopeia. Petecydes ſenſit Oreſtem à Laodamia nutrice ſubtractum fuiſſe furori crudelitatique Aegiſthi, ſed filium Laodamiæ pro Oreſthe fuiſſe ab illo trucidatum. Profugit igitur Oreſtes ad Stropium principem Phocenſium, qui ſororem Agamemnonis in matrimoniũ, vbi ad duodecim annos commoratus, cùm iam ad robuſtiorem ætatem perueniſſet, & paternæ cædis memor, & acceptæ ab Aegiſtho iniurię non oblitus, tanquam nuncius mortis Oreſtis ad Clytæmneſtram matrem admittitur: atque Electra conſcia, quæ data fuerat in matrimonium cuidam agricolæ, ne poſſent qui ex illa naſcerentur ad regnum aſpirare, matrem & Aegiſthum eodem ferro obtruncauit, in paternæ cædis vltionem. Atque hoc factum fuit in quodam ſacello Palladis, quod fuit extra vrbem, cùm adulteri pro morte Oreſtis Dijs gratias agerẽt, vt magno periculo liberati, qua de cauſa Ioui liberatori ſacrificabant. Nam cùm ſororis marito, eiuſque coniunctis armatis templi aditum Oreſtes occluſit, ipſeque ingreſſus cum paucis ſua manu ambos confodit & trucidauit. Id autem factum eſt ab Oreſte non ſine oraculi iuſſu, vt ait Eurip. in Oreſte his carminibus:

φοίβεδ' ἀδικίαν μὲν τί δεῖ κατηγορεῖν;
πείθει δ' ὀρέςην μητέρ' ἥσφ' ἐγείνατο
κτεῖναι, πρὸς οὐχ ἅπαντας εὔκλειαν φέρον.

Quid eſt opus narrare Phœbi iniuriam?
Matrem hic Oreſti ſuadet illum quæ edidit
Mactare: magnam quo refert infamiam.

Fuerunt tamen qui dixerint Oreſtem nõ fuiſſe per id tempus apud Strophium, ſed dũ exularet à patria è regno paterno eiectus, Argis primum potitum fuiſſe, deinde cùm magna Arcadum manu, Phocenſium auxilijs fretum Spartæ regnum occupaſſe, cui Lacedæmonij haudquaquam inuiti paruerunt; qui Tyndari nepotem multo digniorem putarunt, cui parerẽt, quam Nicoſtratum aut Megapenthem quos Menelaus è quadam ſerua ſuſceperat. His addiderunt Hermionen Menelai filiam nupſiſſe Oreſti, de qua natus eſt Tiſamenus, qui patri Oreſthi in regnum ſucceſſit, vt ait Pauſ. in Corinthiacis. Narrant Oreſti poſt illam cędẽ diem dictam fuiſſe apud Areopagitas, vt ſenſit Nymphodorus, ab Erinnybus vltricibus ſcelerum: vt verò Dionyſiocles, à Tyndaro patre Clytæmneſtræ: vt verò Amorgius Simonides, ab Erigone Aegiſthi & Clytęmneſtrę filia: in quo iudicio cùm par eſſet vtrinque ſuffragiorum numerus inuentus, abſolutus fuit. Eo iudicio abſolutus Oreſtès Areę Mineruę arã erexit; quam ita cognomento appellauit, quia ἀρᾶσθαι ſit precari, quod preces eius audierit. Nam eò inſectantibus Erinnybus è patria, ad id iudicium compulſus fuerat, quo tempore Demophon Athenis regnabat, cùm enim neſcio quo animi ſtimulo ob conſcientiam commiſſi facinoris vexaretur, è patria ad Meſſenam primum profugit, qui locus diſtabat ferè ſeptem ſtadiis à Megalopoli, ad quam ad vrbem vbi perueniſſet, mox Oreſtia fuit appellata, vti ſcripſit Aceſodorus lib. 2. de vrbibus. Alii dicunt Oreſten Thracię vrbem ab ipſo Oreſte conditam & appellatam fuiſſe, quę poſtea vocata fuit Adrianopolis: atq. ibi primum Furijs correptus fuit, vt ait in Arcadicis Pauſanias. Alii dicunt Oreſtem ſibi manus alterius digitum hic abroſiſſe impatientem furoris, vbi nigrę Furię ſibi obuiæ primum fuerunt, quę adeſo digito mox ſibi albę viſę ſunt, quare ad ſe ipſum redijt. Quidam apud Trœzenios diu manſiſſe tabernaculum vocatum Oreſtis tradiderunt, quod erat inſigne ædificium apud illos, in quo loco cùm parua eſſet cella ante id tempus, illum conſiſtere Trœzenij iuſſerunt antequam materni ſanguinis maculas expiationibus elueret: quò etiam in loco dum ritè expiaretur, ſolebant cum illo epulari, qui præerant illis illuſtrationibus. Manſit poſtea conſuetudo apud Trœzenios vt poſteri illorum præfectorum in eodem loco ſtatis diebus cœnitarent: eius autem expiationibus & laurum adhibitam fuiſſe, & alia luſtrationũ genera, & aquam ex Hippocrene fonte, ſcripſit Melanthes in libro primo ſacrificiorum. Habuerunt enim ipſi quoque Trœzenios Hippocrenen fontem, de quo longè alius eſt ſermo, atque de Hippocrene fonte Bœotorum. Hic in Macedoniam profectus oppidum condidit, quod vocatum fuit Argos Oreſticum, & vniuerſa regio Oreſtias, vt teſtatus eſt Strabo lib. 7. Narrant Oreſtem Athenas per id tempus veniſſe, quo Lenæa Liberi patris ſacrificia celebrabantur, quæ ſcripſit Apollodorus Antheſteria fuiſſe antiquitus appellata, quaſi florialia dixerim. Cùm igitur inter ſacrificia non admitteretur, vtpote cæ-

Digitized by Google

de matris pollutus, dicitur Pandion hoc excogitaſſe: cùm choam vini, (eſt autem illud menſuræ nomen apud Athenienſes) dari ſingulis conuiuis iuſſiſſet, imperauit ſingulis vt ſuum biberēt neque alij de ſuo cuipiam infunderent, ne ex eodem cratere biberet Oreſtes, è quo initiati eſſent, neque ex eorum vino: neque rurſus grauiter ferret, quòd ipſe ſolus ſeorſum ab alijs biberet. Atque inde Choum ſolemnitas manaſſe eo ritu credita eſt. Neque verò iſtud ipſum ſine oraculi monitu factum fuit, quod ſcripſit Euripid. in Iphigenia in Tauris:

—— πρῶτα μὲν οὐδεὶς ξένων
ἑκὼν μ' ἐδέξαθ' ὡς θεοῖς στυγούμενον
οἳ δ' ἔσχον αἰδῶ, ξένια μονοτράπεζά μοι
παρέσχον οἴκοις, ὄντες ἐν ταυτῷ στέγει.
σιγῇ δ' ἐτεκτήναντ' ἀπόφθεγκτόν μ', ὅπως
δαιτὸς γενοίμην, πώματός τ' αὐτοῦ δίχα.

—— Primumq́; nullus hoſpitum
Me cepit, inuiſum velut Deis virum.
Qui me colebant, hi mihi hoſpitalia
Parare ſoli dona, menſam vna in domo.
Silentio prabere cuncta quo forem
Nec particeps conſilij ipſe, nec poculi.

Enimuerò cùm poſtea oraculum ſciſcitatus, eſſet Oreſtes, quo pacto poſſet ab eo furore liberari, reſponſum tulit illud fieri non poſſe, niſi in Tauricam regionem Scytharum profectus Palladis ſtatuam, quam illi eximie colebant, abſtuliſſet in Græciam, ſororemq́; Iphigeniam recuperaret, & in fluuio ablueretur, qui confunderetur cum ſeptem fluminibus. Ille diu anceps peruenit in fines Rheginorum, atque in inuento ibi flumine ſeſe abluit. Mox in Siciliam Syracuſas traijciens fertur cùm è Taurica rediret, templum ibi erexiſſe, & ſimulachrum Deæ conſecraſſe, quam Faſcelitim nominarūt, quia illam imaginem intra faſcem lignorum occultauerit Oreſtes, cùm eſſet illam è Taurica exportaturus: idque priuſquam ſtatuam auferret, vbi primùm in Tauricam acceſſit. Eò igitur cùm acceſſiſſet, in vincula à paſtoribus cum Pylade coniectus (nam Pyladem Strophij Phocenſis filium, cùm quo fuit à teneris educatus, omnium profectionum, periculorumque ſocium fidiſſimum habuit) ad Thoantem regionis regem deducitur, vt de more eius gentis pro victima illi Deæ mactaretur: deinde ad Iphigeniam ad templum miſſi cum ſtatua per noctem conſcenſa nauicula omnes aufugiunt. Sed antequam inde ſoluerent, Oreſtes comam lugubrem in Tauris depoſuit, quam ſtatim poſtea detulit in Cataoniam, vt ſcriptum reliquit Phanodemus in libr. 7. rerum Atticarum, & Strab. lib. 12. Alij tamen voluerunt Oreſtem comam depoſuiſſe antequā ad iudicium Areopagitarum acceſſiſſet. Cùm verò rediiſſet Athenas, Electram ſororem Pyladæ in matrimoniū collocauit, è qua Pylades poſtea Medontem & Strophium filios ſuſcepit, vt ſcripſit Hellanicus Lesbius in 1. libro rerum Aeolicarum, & Iſacius in Lycophronem. Quidam præter Iphigeniam & Electrā ſorores illi addiderunt Chryſothemim, & Laodicen, & Iphianaſſam. Fuerunt qui non procul à Megalopoli Oreſtem ſanitati reſtitutum crediderint, in loco quem Acen vocarunt & Tonſtrinam. vbi comam totundit. Alii iſtud ipſum iuxta Gytheum ſaxum contigiſſe memorant, quod ocioſum vocarunt: ſuper quo vbi ſediſſet Oreſtes fuit ab inſania liberatus, vt ait Nymphodorus Syracuſius in περίπλῳ ſiue nauigatione, & Pauſanias in Laconicis. Alii tradiderunt illud iuxta Amanum montem contigiſſe, vnde etiam mons ipſe nomen acceperit, cùm priùs Melanthius diceretur, vt ait Plutarchus in libro de fluminibus. Nam vbi profugientes è Tauris tempeſtate delati fuerunt in partem eius regionis, quæ Seleucia dicebatur, & ad Antiochiā mōtemq́; Melanthiū, ibi tandē dicitur Oreſtes fuiſſe liberatus à furore ἀπὸ τῆς μανίας, vti ſcripſit ī ſuis hiſtoriis Thrax Eumolpus. Alii Palladis cōſilio Oreſtem Argos adiiſſe, & Erynnias placaſſe inquiunt, quare ibi eius inſaniam placatis Eumenidibus deſiiſſe. Cū igitur Athenas rediiſſet ſanitati reſtitutus, ſorore data Pyladę ſocio, Neoptolemo Achillis cæſo, Hermionen vxorē duxit, de qua ſuſcepit Tiſamenum: vel, vt ſcripſit Iſacius, ex Erigone Aegiſthi filia vxore ducta Penthilum genuit, habitauitque Arcadiæ vrbem Oreſtiam, vbi à ſerpente ictus extremum vitæ ſuæ diem concluſit: cuius ſepulchrum fuit apud Thyreates, vt ſcripſit Pauſanias in Arcadicis. Huic tanquam Deo poſtea ſolennis ritus apud Trœzenios fuit inſtitutus, vt, cùm Oreſtes in cella quadam antequam expiaretur, conſiſtere iuberetur, cū quo epulati ſunt qui luſtrationi illi præfuerunt ad eius rei ſempiternam memoriam, illorum poſteri ſtatis diebus in eodem loco cœnitarent. vbi verò defoſſa fuerunt illa piacula, laurum natā poſtea fuiſſe memorant. ſequentibus temporibus cum bellum grauiſſimum inter Tegeates atque Lacedæmonios exarſiſſet, multis cladibus affectis Lacedæmoniis reſponſum eſt ab oraculo, præſentes calamitates ceſſaturas, ſi ventos & percutientem ac repercuſſum, hominumque perniciem omnem remouentes, oſſa Oreſtis inueniſſent. Lichas igitur Lacedæmonius cùm

Digitized by Google

Tegeam perueniſſet (erant enim tunc fœderis iure omnia pacata in ciuitatibus) atque fabri ęrarii officinam eſſe ingreſſus, ibi inueniri poſſe oſſa Oreſtis in memoriam venit, quia ventos folles oraculum appellaſſet; percutientem, malleum; repercuſſum, incudem; hominum perniciem, ferrum, quo in prælíis cędendis hominibus vſi fuiſſent atque ſepulta fuiſſe poſtea Oreſtis oſſa memorant iuxta Parcarum fanum in ſepulchro Agamemnonis, vbi iuſſi ſunt Tegeatæ ab oraculo illa ſepelire, vt ait Pauſanias in Laconicis.

ATQVE hæc illa ſunt, quæ de Oreſte ab antiquis memorantur. Quod hæc ad hiſtoricam narrationem referenda ſint omnia prope, nemini dubium eſſe arbitror. at quod ita fuerit Oreſtes à furijs exagitatus ob parricidium, quod vel iuſſu oraculi commiſerat, illud ſolum nobis eſt conſiderandum. Dicunt huic viſas fuiſſe Furias, quæ ardentes faces aſſidue illius oculis obijcerent, à quibus ſemper terrore horribili afficiebatur, per quas neque diurno neque nocturno tempore quieſcere licebat. hanc animi moleſtiã, atque adeo hunc mentis furorem, conſcientiæ ſtimulos fuiſſe conſtat, quibus ſcelerum flagitiorumque ſibi conſcij homines exagitantur: cùm nihil magis animum aſſidue torqueat, quã præteritorum flagitiorum memoria, quod ita teſtatur Cicero in Oratione pro Roſcio Amerino: Nolite putare quemadmodum in fabulis ſæpenumero videtis, eos, qui aliquid impie ſcelerateque commiſerint, agitari, & perterreri Furiarum tædis ardentibus. ſua quemque fraus, & ſuus error maximè vexat: ſuum quemque ſcelus agitat amentiaque afficit, ſuæ malæ cogitationes, conſcientiæque animi terrent. Hæ ſunt impijs aſſidue domeſticęque Furiæ, quæ noctes dieſque pœnas pręteritorum peccatorum à conſceleratiſſimis hominibus repetunt. Nam cùm nihil magis quam præteritorum ſcelerum recordatio animum infeſtet, tum nihil magis hominum quieti, & tranquillitati confert, quam integritatis opinio, & nullius fraudis ſibi eſſe conſcium: quod per hanc fabulam antiqui ſignificarunt. at nunc de Chimæra dicamus.

De Chimæra. CAP. IIII.

CHIMAERA mõſtrum illud celeberrimum apud antiquos, Echidnæ ac Typhonis filia fuiſſe dicitur, vt ſcripſit Heſiodus in Deorum ortu, vbi loquitur de Echidna in his:

ἡ δὲ χίμαιραν ἔτικτε πνέουσαν ἀμαιμάκετον
πῦρ,
δεινήντε μεγάλην τε ποδώκεάτε κρατερήντε,
τῆς δ' ἦν τρεῖς κεφαλαὶ, μία μὲν χαροποῖο λέον
τος,
ἡ δὲ χιμαίρης, ἡ δ' ὄφιος κρατεροῖο δράκοντος.

πρόσ-

πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα,
δεινὸν ἀποπνείουσα πυρὸς μένος αἰθομένοιο.
Tum parit indomitas ſpirantem ex ore Chimerã
Flammas, ingentem, celerem, fortemq́ꝫ grauemq́ꝫ:
Huic tria erant capita: primum fuit acre leonis,
Aſt aliud capræ, atque aliud caput inde chelydri.
Prima leo, poſtrema draco, media inde capella,
Quæ grauiter patulis ſpirabat naribus ignem.

Fabulantur hanc Chimæram Amiſodari ſtudio fuiſſe educatam, vti ſcripſit Apollodorus lib. 2. Bibliothecæ. Hoc monſtrum trium fuiſſe diuerſarum formarum, & è ſuperioribus patuit, & Homerus ita expreſſit lib. ζ. Iliad.

πρῶτον μὲν ῥα χίμαιραν ἀμαιμακέτην ἐκέλευσε
πεφνέμεν· ἡ δ᾽ ἄρ᾽ ἔην θεῖον γένος, οὐδ᾽ ἀνθρώπων,
πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα,
δεινὸν ἀποπνείουσα πυρὸς μένος αἰθομένοιο.
Horrendam primum iubet obtruncare Chimerã,
Cui genus haud mortale fuit de ſtirpe virorum.
Prima leo: poſtrema draco, media inde capella,
Quæ grauiter patulis ſpirabat naribus ignem.

Cùm ignem igitur ex ore & naribus expiraret, fabulati ſunt Bellerophontem ad hanc occidendam miſſum fuiſſe, qui conſcendens equũ Pegaſum alatum, natum è Neptuno & Meduſa illam ſagittis transfixit, vt ſcripſit Apollodorus lib. 2. quamuis aliter alii ſentiant, vt dicetur poſtea. Hanc in Lycia habitaſſe memorant, quo etiam in loco nata eſt, neque his plura de Chimæra memoriæ prodita ſunt. Nunc veritatem inquiramus. Scriptum fuit ab Antigono Caryſtio in hiſtoricis commentarijs tres populos à Bellerophonte fuiſſe victos, quod etiam ſignificatum per triplicem Chimęræ formam fuiſſe ait Zezes hiſt. 149. chiliad. 7. Alcimus in rebus Siculis, & Syracuſius Nymphodorus Chimæram Lycię montem eſſe dixerũt, in quo ignis naſceretur. eius in ſumma parte leones dicti ſunt habitaſſe, in medio erant vberrima & amœniſſima paſcua, ad radices ſerpentes complures, quæ res locum dedit fabulæ, quod Chimæra monſtrum eſſet è tribus tam diuerſis animalibus compoſitum, cuius caput & pectus vertex ſcilicet eſſet leonis, ignemque efflaret ex ore: atque ita venter erat capræ, cauda verò draconis. Hunc locum Bellerophontes Glauci filius cùm feciſſet habitabilem, dictus eſt monſtrum illud ſagittis confeciſſe. Plutarchus in lib. de claris mulieribus Chimęram montem quendam fuiſſe ait ſonitus horrendos & incendia emittere ſolitum, quibus ager finitimus infeſtatus nec arbores nec fruges produceret. at Bellerophonte iubente reſcindi partem, quę erat planiſſima, compoſitum fuiſſe, conſopitumque ſonitum, & magnum adhibitum regioni remedium. Scriptum fuit à Theopompo libro ſeptimo rerum Philippicarum, Chimæram non ſagittis fuiſſe transfixam, ſed haſta petitam fuiſſe, quæ plumbum haberet in ſumma parte collocatum: quam partem haſtæ cum Bellerophõ in os Chimærę intruſiſſet, plumbum igne colliquefactum in ventrem Chimæræ defluxit, & illi combuſſit omnia inteſtina, quare mortua eſt. Scripſit Agatharchides Gnidius libro tertio rerum Aſiaticarum Chimæram mulierem fuiſſe Amiſodari, qui imperauit Lycium, quæ duos fratres haberet Leonem & Draconem. hi cùm Lyciæ loca incurſionibus & inſidijs opportuna cum magna manu iuuenum occupaſſent, adeuntes ea loca obtruncabant. ob concordiam igitur fratrum & ſororis corpus vnum tria habere illa capita fabulati ſunt. Hos Bellerophontes vi ſuperauit, & in ſeruitutem redegit: quare dictus eſt plumbum in os intruſiſſe quod etiam teſtatur Iſacius in Lycophronem. Nicander Colophonius fluuiorum naturam ac torrentũ præcipuè per hæc figmenta ſignificari voluit: cùm dixerit Chimæram tria habuiſſe capita, & triplicem corporis formam; primum caput fuit leonis, vltimum draconis, at medium caprę, quoniam ex hybernis imbribus, aquarumque abundantia fiunt fluuij quidam, qui dicũtur χείμαῤῥοι, per hyemem fluentes ſcilicet qui ſunt tanquam leones feroces & indomiti, omniaque obuia ſecum trahunt. cùm igitur omnia rapiant & ſtrepitum edentes quaſi rugiant, leonum primam partem habere dicti ſunt: cùm præcipuè terram quaſi vnguibus effodiant, qua iter ſunt habituri. At pars media capra eſt dicta. quoniam aqua huiuſmodi proxima quæque carpit: vltima pars eſt ſerpens quia obliquus & contortus eſt omnium fluuiorum, tanquam ſerpentum & viperarum curſus. Hoc monſtrum horrificum Bellerophontes Pegaſo inuectus, Solis calor ſcilicet interemit, quia cùm ceſſat pluuiarum copia per æſtatem, tunc exſiccantur torrentes. Nam Bellerophon & Pegaſus idem ſunt re ipſa, vis Solis ſcilicet, quæ variis nominibus appellatur: neque quidquam prohibet eundem Solem diuerſis nominibus pro variis actionibus appellari. Neque enim fieri potuit naturę ductu vt tam deforme monſtrum alicubi naſceretur, vt ait Lucretius libro quinto:

Qui fieri potuit triplici cum corpore vt vnà.

Prima leo poſtrema draco, media ipſa Chimæra,
Ore foras acrem flaret de corpore flammam?

Ego ſanè per hanc fabulam nos ab ira, turpiſſima omnium monſtrorum, reuocari crediderim: cum ira, tanquam leones furibundos faciat, quæ ex ebulliente ſanguine circa cor excitatur, oculoſque rubro colore tanquam flammis perfundit. Huius media pars eſt capra, infeſtum plantis animal, quoniam maximè infeſta eſt facultatibus ira, cùm nullam neque vtilitatis, neque honoris rationem habeat ira. vt autem ſignificarent antiqui omnium vitiorum maximè moleſtam eſſe iram, quæ pro viribus ab omnibus deuitanda eſt, neq. huic motui obnoxios eſſe amplectendos, huic monſtro partem extremam draconis attribuerunt. Non minùs enim cauendus aut fugiendus eſt is viro prudenti, qui quò tulerit vis iræ & impetus feratur, quam draconum & crudeliſſimarum viperarum conſuetudo. Sic enim refrænandam eſſe iram antiqui nobis ſignificarunt, aut futurum eſſe vt nullam hominum niſi ſtultiſſimorum amicitiam comparemus. Alii vim rhetoricæ facultatis ſub hac fabula contineri arbitrati sũt qui proœmiorum naturam aeram eſſe voluerunt, modiceque intumeſcere: medium orationis carpere & ſublimia ſectari propter neceſſaria ſapientiæ ſtudia: at extremam partem ſe tanquam anguem ad medium reflecti ſummatim repetendum, viruſque habere & acrimoniã qua excitet animos auditorum in aduerſarios. At de Chimæra ſatis: nunc de Bellerophonte dicatur.

De Bellerophonte. Cap. IV.

Dicitvr is Bellerophon qui Chimærã interemit, patria fuiſſe Corinthius; & Glauci eius filius, qui natus fuit è Siſypho, vt teſtatus eſt Dioxippus Corinthus libro ſecundo de rebus patriis, & Pauſanias in Corinthiacis, qui Bellerophon Hipponus antea dicebatur. Hic vbi Bellerum Corinthium, vel, vt maluit Phœnix Colophonius, Deliadem propriũ fratrem, vel, vt Philemon putauit Pirenen, vt verò Dorotheus Sidonius, Alcimenem, interemiſſet, non ſolùm nomen, ſed patriam etiam mutauit. Argos igitur profugus adiens à Prœto perhumaniter excipitur, & in hoſpitium capitur. Deinde paucis interiectis diebus Antea, vel, vt alii maluerũt, Stheneboea Prœti vxor incredibili amore Bellerophontis capitur: quem cùm nullis blanditiis poſſet ad adulteriũ allicere, apud Prœtum tentatæ pudicitiæ accuſauit. At Prœtus hunc ipſe quidem iure antiquæ conſuetudinis interficere noluit: quoniam fuit antiquorum conſuetudo vt neminem occiderent qui cum ediſſent, niſi iſtud accidiſſet inconſultò: ſed ad Iobatem generum ſuum in Lyciam miſit occidendum, literaſque dedit obſignatas, in quibus criminatio continebatur. Subiuit eandem fortunam Hippolytus propter amores nouercæ, & Peleus propter Cretheim *Hippolyti filiam*, qui tamen ambo poſt calamitates iniquè acceptas Deorum miſericordia priſtinæ incolumitati sũt reſtituti. Hippolytum, notius eſt quam indigeat explicatione, fuiſſe in vitam ab inferis reuocatum: ſic enim plerique fabulati ſunt, Peleus ob amores Cretheis vxoris Acaſti, quia noluiſſet illi ad turpitudinem parere, accuſatus apud Acaſtum tentatæ pudicitiæ in deſerta Pelei montis deductus eſt, atque arbori nodus alligatus vt à feris ſylueſtribus voraretur. dicunt Deos innocentiæ miſertos Vulcanum ad Peleum ſoluendum miſiſſe, atque enſem illi inſuper donaſſe quo feras irruentes poſſet trucidare, ſic igitur ſolutus iuit in Theſſaliam, Acaſtumque ipſum & vniuerſam Iolcum debellauit, vt inquit Hellanicus Lesbius in rebus Theſſalicis. Cùm verò ſolemnitas quædam per illud tempus in Lycia celebraretur, fuit ab Iobate per nouem dies admiſſus in conuiuium, ac decimo tandem die Iobates literas à ſocero aperuit. enimuero cùm illã conſuetudinem Iobates etiam ſeruaret, hunc quidem ipſe interficere noluit, ſed imperauit vt Chimæram & *Solymos*, & Amazonas occideret, quæ omnia teſtatus eſt his verſibus Hom. lib. ζ. Iliad.

τῷ δὲ γυνὴ προίτε ἐπεμήνατο δῖ᾽ ἄντεια
κρυπταδίῃ φιλότητι μιγήμεναι. ἀλλὰ τὸν, οὔτι
πεῖθ᾽ ἀγαθὰ φρονέοντα δαΐφρονα βελλεροφόντην.
ἡ δὲ ψευσαμένη. προῖτον βασιλῆα προσηύδα.
τεθναίης ὦ προῖτ᾽, ἢ κάκτανε βελλεροφόντην,
ὅς μ᾽ ἔθελεν φιλότητι μιγήμεναι οὐκ ἐθελούσῃ.
ὣς φάτο. τὸν δ᾽ ἄνακτα χόλος λάβεν, οἷον ἄκουσε.
κτεῖναι μέν ῥ᾽ ἀλέεινε (σεβάσσατο γὰρ τόγε θυμῷ.)
πέμπε δέ μιν λυκίηνδε, πόρεν δ᾽ ὅγε σήματα λυγρὰ,
γράψας ἐν πίνακι πτυκτῷ θυμοφθόρα πολλά.
δεῖξαι δ᾽ ἠνώγειν ᾧ πενθερῷ, ὄφρ᾽ ἀπόλοιτο.
αὐτὰρ ὁ βῆ λυκίηνδε θεῶν ὑπ᾽ ἀμύμονι πομπῇ.
ἀλλ᾽, ὅτε δὴ λυκίην ἷξεν, ξάνθον τε ῥέοντα,
προφρονέως μιν τῖεν ἄναξ λυκίης εὐρείης.
ἐννῆμαρ ξείνισσε, καὶ ἐννέα βοῦς ἱέρευσεν.

ἀλλ᾽

Digitized by Google

ἀλλ' ὅτε δὴ δεκάτη ἐφάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
καὶ τότε μὶν ἐρέεινε. καὶ ᾔτεε σήματ' ἰδέσθαι,
ὅττι ῥά οἱ γαμβροῖο παρὰ Προίτοιο φέροιτο.
Occultoq́; uxor Præti mox carpitur igni.
Clam petit amplexum illius: ſed pectora caſta
Flectere non potuit prudentis Bellerophontis:
Hinc tulit ad Regem mendacia callida Prętum.
Præte precor pereas ni cædes Bellerophontem:
Qui vim ferre mihi, & lectum turpare iugalem
Tentauit. Regem audita mouere querela.
Cędem deuitat tamen hunc, mens horret ab illa.
In Lyciam ad generũ mittens ſed triſtia ſcripta
Huic arcana dedit, luat vt pro crimine pœnas.
Tempore quo Lyciam petijt ſed forte Deorum
Feſta celebrabant Lycij ſolemnia Rex hunc
Vt primum Lyciam petijt. Xanthumq́; fluentum,
Excipit hoſpitio peregrinum ritè diebus
Ille nouem, totidemq́; boues mactauit ad aras:
Aurora vt decimo conſperſit lumine terras,
Quid peteret rogat hunc soceri tũ ſcripta reſignat.

Deinde ſequuntur Iobatæ iuſſa, qui ad prædicta pericula Bellerophontem ire imperauit. Erat enim adeò terribilis Chimæra, quę flammas euomebat, vt proxima quæque combureret, ac igni deuaſtaret, & pecora interficeret. At verò Dij cognita illius innocentia, eius miſerti, Pegaſum alatum eqnum, natum è Neptuno & Meduſa, vel, vt alij maluerunt, è ſanguine Meduſæ, dum eius caput à Perſeo cęderetur, illi dederunt. quem equum vbi Bargyllus comes vellet capere, calce ictus interiit, atque Bargyllis Carię oppido nomen impoſuit, dicunt Mineruam, Chalinitiden ſiue frænatricem cognomento, maximè omnium Deorum opem innocentiæ Bellerophontis tuliſſe, quippe quæ prius domitum & fræno aſſuetum Pegaſum illi tradiderit. Eo equo vectus Bellerophon primum Chimęram occidit. deinde Solymos &

Amazonas debellauit. Hunc ab illis rebus geſtis redeuntem & exultantem multi è Lyciis inſidiis collocati repentè adoriuntur, quibus omnibus profligatis cùm Bellerophon incolumis ad Iobatem reuertiſſe, eius virtutem & fortitudinem admiratus Iobates Philonoen filiam in matrimonium illi dedit. cumque generum ſibi aſciuit, è qua Bellerophon Iſandrum, & Laodamiam, & Hippolochum ſuſcepit, quamuis alii è diuerſis mulieribus hos ſuſceptos voluerunt. His rebus cognitis cùm innocentia Bellerophontis poſtea omnibus paruiſſet, illam infamiam non ferens Prœti vxor ſupta cicuta ſibi mortem conſciuit. At Iobates poſtea decedens ſucceſſorem etiam regni Bellerophontem inſtituit. Sed Bellerophon, quale eſt ingenium pleriſque mortalium, tanta rerum geſtarum fœlicitate nimiũ elatus in cęlum quoque aſcẽdere ſuper equo Pegaſo voluit, quam arrogantiam Iupiter omnis temeritatis grauiſſimus vindex deprimendam eſſe ratus, œſtrum illi equo immiſit, quare Bellerophon præceps in terram deturbatur.

Cùm in Aleiam Ciliciæ planitiem is cecidiſſet, cæcuſque factus fuiſſet, tamdiu errauit per illam planitiem, quamdiu vixit, donec inedia denique fuit abſumptus ac victus penuria, cùm nullam neque domum, neque hominem repériſſet. at Pegaſus nunc ſublimis, nunc depreſſus per aera volans, in cœlum denique rediit in Iouis præſepe, quæ ſtellæ ſunt ita vocatæ. quod cùm vidiſſet Aurora, hunc impetrauit à Ioue, vt ab eo vecta quotidianum curſum conficeret. Sed de fabuloſis hactenus:

HANC fabulam alii ad hiſtoriam, alii ad phyſicam, alii ad Ethicam explicationem traduxerunt. Quæ ad hiſtoriam ſpectant, ea per ſe patent, niſi quòd Pegaſus nauis fuerit ita dicta ἀπὸ τοῦ πήγνυσθαι à compingendo ſcilicet. Fuerunt qui Bellerophontem nihil aliud eſſe putauerint, quam humorem motu Solis eleuatum: quoniam aere vi Solis agitato pars grauior ſublata paulò poſt rurſus deorſum demittitur, atque cogitur, quę cùm feratur deorſum & coaguletur, Pegaſus dicta fuit. Cùm verò pars ſublimior ad regionem ignis feratur, ſic illa pars craſſior dicta fuit a Ioue deorſum detruſa fuiſſe: atque cùm Pegaſo ex aqua ob motum cœli diurnũ ſublato, Aurora oriatur dies dictus eſt, vt ſenſui magis, patet, at non Bellerophon, à Pegaſo equo portari. Alii generationem elementorum, cùm alia ſurſum, alia deorſum ferantur, vt leuia ſunt aut grauia, per hæc ſignificari maluerunt. Alii vitæ humanæ rationem propè omnem ſub hac fabula contineri, tradiderunt; nam neque aduerſis rebus nimis triſtari, neque proſperis & fœlicibus nimis gloriari aut extolli conuenit, quoniam horum omnium denique moderatorem Deum eſſe experimur. Is enim pro ſua ſingulari clementia & calamitatibus inique circumuentos adiuuat, quod accidit, dum calamitoſus eſſet, Bellerophonti, & nimis elatos animos deprimit, quare præceps idẽ poſtea dicitur de cœlo detruſus. Alii malũt Chimæram fuiſſe Lyciorum ducem rei bellicæ peritiſſimum. ſed immani crudelitate, qui cùm piraticam exerceret, veheretur q. in naui, cuius prora leonem, puppis draconem haberet, in medio capra eſſet depicta, quem inſecutus Bellerophon cum citiſſima ac expeditiſſima naui longa Pegaſo vocata interemit: quare datus eſt locus fabulæ, vt ait Plutarch. in claris mulieribus. At Lucianus in aſtrologia ſenſit animum Bellerophontis ad ſublimium rerum ſpeculationem elatum equum fuiſſe creditum alatum, atque ita rem fabulis inuolutam. Alii ad aſtronomicas rationes hæc ipſa quæ de phyſicis dicta ſunt tranſtulerunt, eaque fieri inquiunt pro viribus aſtrorum, quas cùm prior Bellerophon deprehendiſſet, dictus eſt in cœlum aſcendiſſe. Alii dixerunt Bellerophontem à Pegaſo alato vectũ Chimęram interemiſſe, quia is celerem prior inuenit & frenum, vt ait Pindari interpres: ſicuti bigarum inuentor fuit Caſtor, quadrigas Erichthonius Athenienſis inuenit. Dictus eſt is equus alatus, vt voluerunt quidam nauigium, cùm ille prior omnium inuenerit nauigare claſſe, atque ordinem claſſis inſtruendæ, cùm vela & remi alæ ſint nauigiorum. Hic igitur nauali prælio Solymis populis bellicoſis ſuperatis, quos leonibus ſimiles dixerunt poetæ Amazonibus arma intulit, quas per loca difficilia & montoſa peragrantes capras vocarunt. Inſidias porrò quas Iobates è lectiſſimis iuuenibus illi parauerat redeunti, caudam ſerpentis vocarunt. At de Bellerophonte ſatis, nunc de Rhea dicamus.

De Rhea. Cap. V.

RHEAM ſcripſit Heſiodus in Theogonia Terræ & Cœli fuiſſe filiam, cùm ita de filiis Terræ loquitur:

οὐρανῷ εὐνηθεῖσα τέκ' ὠκεανὸν βαθυδίνην,
κοῖόν τε, κρεῖόν θ', ὑπερίονά τ', ἰαπετόν τε,
θείαν τε, ῥείαν τε, θέμιν τε, μνημοσύνην τε.
Oceanum peperit Cælo coniuncta profundum,
Cęumq; Creumq;, Hyperionaq;, Iapetumq;,

Digitized by Google

Thiamq́, Rheamq́, Themimq́, Mnemoſinenq́.

At Orpheus in hymnis Rheam primam omnium à Deo factam fuiſſe inquit, quem Protogonum appellat, cùm ita inquiat:

πότνα ῥέα, θύγατερ πολυμόρφε πρωτογόνοιο.

O Rhea Protogoni genitoris filia ſummi.

Quæ cùm fuiſſet poſtea Saturni vxor credita, de illa ſcripſit idem Orpheus:

παντιμ' ἀγλαόμορφε, κρόνου σύλλεκτρε μάκαιρα.

Saturni fœlix coniux, ſplendida forma eſt.

Ex hac idem poeta terram, & mare, & cœlũ, & ventos genitos fuiſſe tradidit quæ Deorum & hominum parens appellata eſt, vt patet in his carminibus eiuſdem Orphei:

μήτερ μέν τε θεῶν, ἠδὲ θνητῶν ἀνθρώπων
ἐκ σοῦ γὰρ καὶ γαῖα, καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν,
καὶ πόντος, πνοιαί τε, φιλόδρομε, ἀερόμορφε.

Mater Diuorum pariter, materq́, virorum:
Ex te terra parens frugum, cœlumq́, profundum,
Et mare cum ventis: veloci percita curſu.

Hanc ipſam Iouis fuiſſe matrem teſtatur Callimachus ita in hymno in Iouem:

ἐν δέ σε παῤῥασίῃ ῥείη τέκεν, ἧχι μάλιστα
ἔσκεν ὄρος θάμνοισι περισκεπές.

Nam te in Parrhaſia peperit Rhea, ſunt vbi colles
Arboribus tecti frondoſis.

Fabulati ſunt hanc Deorum matrem à quatuor leonibus in curru vehi ſolitam, & corona turrita coronari, cuius manibus ſceptrum addiderunt, & ſacerdotes tympana æraque pulſabãt & Corybantes armati circumſtabant incedentem, circa quam erant feræ permultæ, quarũ mater credita eſt, vt inquit Lucretius libro tertio:

Quare magna Deum mater, materq́, ferarum,
Et noſtri genitrix hæc dicta eſt corporis vna.
Hanc veteres Graium docti cecinere poetæ
Sedibus in curru biiugos agitare leones.

Hanc Deam primam fuiſſe crediderunt, quæ vrbes condiderit, & turres ad defenſionem excogitarit, quare ita ſcripſit Virgilius libro decimo:

Alma parens Idæa Deum, cui Dindyma cordi,
Turrigenæq́, vrbes, bijugiq́, ad frena leones.

Tympanum illi præterea tribuerunt, quòd pulſabatur in ſacris, & caſtratis ſacerdotibus colebatur cum magno tibiarum cornicinumque ſtrepitu. Illud autem factum fuit ob Atyos memoriam Phrygii pueri, qui cùm à Rhea amaretur, neque tamen eius deſiderio vellet ſatisfacere, perpetuam virginitatem ſe ſeruaturũ pollicitus eſt. At cùm eam non ſeruaſſet, à Rhea in furorem percitus ſeipſum euirauit, atque ſacerdotem illi Deæ, cui fidem violauerat, dicauit. Alii dicunt Atym fuiſſe eius Deæ ſacerdotem ab illa Dea ſacrificiis præfectum illa lege vt perpetuam caſtitatem ſeruaret ſed poſtea promiſſi parum memor Sangaritidem nymphã cô-

pie.lit,

preſſit, è qua Lydũ, qui Lydiæ nomen dedit & Tyrrhenũ, à quo vocata eſt Tyrrhenia, ſuſcepit, vt ait Dorotheus Corĩthius ĩ hiſtoriis at Dea irata furorẽ immiſit Atyi, q. ſibi teſtes execuit, violentas etiam manus iugulo illaturos, niſi Dea miſerta in pinum arborem ſibi conſecratam cõuertiſſet. Alii tamen ex Hercule & Iole Tyrrhenum & Atym prędictum eſſe natos maluerunt, & ſcripſit Soſtratus in ſecundo introductionis hiſtoriæ fabuloſæ, quare non mirum eſt ſi propter antiquitatem ſuſcepit argumenti vel ego quoque ipſe à me diſſentio, cùm variorum ſcriptorum opiniones in variis locis ſim ſecutus. Inde verò manſit ea conſuetudo, vt à Gallis vocatis ſacerdotibus muliebri habitu indutis Rhea coleretur. vt teſtatur Lucianus in Dea Syria. Idcirco, quod vterentur tympanis in eius ſacris, ita de illa ſcripſit Orph. in hymnis:

τυμπανόδουπε φιλοιστρομαν ἐς, χαλκόκροτε· κούρη

Tympana quam mulcent timnituq; æris acuti

Sic & Ouidius libro primo de Ponto:

Ante Deum matrem cornu tibicen adunco,
Cùm canit exigua quis ſtipis æra neget?

Huic Deę pinus arbor ſacrata fuit, quòd in eam arborem denique Atym ab illa amatum, mutatum fuiſſe credunt, vt teſtatur Ouidius libro decimo Metamorph. in his:

Et ſuccincta comas hirſutaq; vertice pinus,
Grata Deum matri ſiquidem Cybeleius Atys
Exuit hac hominem, truncoq; indurnit illo.

Atenim pinu poſteà coronatis ſacerdotibus ſacrificare mos fuit per aliquod tempus. Alii fabulati ſunt Iouem per ſomnum in terram ſemen profudiſſe, ex quo terræ conceptu Geniũ humana figura, ſed ambiguo ſexu prodiiſſe in lucem Agdiſtem appellatum, cui Dii virilem partem execuerunt, è qua eiecta nata eſt amygdalus, cuius fructus decerpens Sangarii fluminis filia in ſinu abdidit: at illis euaneſcentibus puella grauida facta mox enixa eſt puerum, qui cùm depoſitus fuiſſet in ſylua, & à capra educatus, forma creuit multo humana præſtantiore, eius amore miro captus eſt Agdiſtes cùm adoleuiſſet, qui cùm Peſinuntis regis filiam eſſet ducturus, à superueniente Agdiſte tantus furor immiſſus eſt, vt non Attes ſolùm, ſed etiam ſocer ſibi pudenda præciderint. quare Rhea ob formam illum ſibi ſacerdotum Gallum aſciuit, vt ait Pauſanias in rebus Achaicorum. Huiuſce Deæ famuli & Curetes & Corybantes vocati ſunt: nam cùm inſaniam, ac beluinam quandam rabiem imitarentur, vocati ſunt Corybantes à iaciendis capitibus inſanorum more. Hi dicti ſunt Galli à Gallo fluuio Phrygiæ, cuius hauſta aqua vertebantur in furorem, atque teſta ſe caſtrabant. Quamuis alii ita vocatos cẽſuerint, quia dæmones eſſent, qui furorem immitterent. Fiebant autem huius Deæ ſacrificia die nono lunæ, vt innuit Nicander in Alexiphar. cum magna vociferatione:

ἢ ἅτε κερνοφόρος ζάκορος βωμίστρια ῥείης
εἰνάδι λευφέροισιν ἐνιχρίμπτουσα κελεύθοις,
μακρὸν ἐπεμβοάᾳ γλώσσῃ θρόον, οἱ δὲ, τρέουσιν
ἰδαίης ῥιγηλὸν ὅτ' εἰσαΐωσιν ὑλαγμόν.
Vtq; Rhea matris olim diuina ſacerdos
Ipſa vbi luna iam nona luce propinquat.
Clamoremq; altum tollit: per deuia cuncti
Diffugiunt poſtquam ceperunt auribus ipſos
Idea matris horrendos fortè vlulatus.

Quo tempore cùm Deæ imagine aſino impoſita ſacerdotes obire vicos mendicantes conſueuerunt cùm tympano illi Deæ ſacrato, quò metu ac riuerentia Deæ quaſi præſentis vel à nolentibus extorquerent victui neceſſaria, cùm imaginem ſcutum famis vocet, ac ſitis, vt patet in Iambis fabuloſis Gabriæ qui ita ſcripſit per iocum:

γάλλοις ἀγύρταις εἰς τὸ κοινὸν ἐπράθη
ὄνος τις οὐκ εὔμοιρος, ἀλλὰ δυσδαίμων,
ὅστις φέρῃ πτωχοῖσι καὶ πανούργοισι
πείνης σάκος, δίψης τε, καὶ κακῆς τέχνης.
οὗτοι δὲ κύκλῳ πάσαν ἐξ ἔθους κώμην
περιιόντες ἔλεγον, τίς γὰρ ἀγροίκων
οὐκ οἶδεν ἄττιν λευκὸν ὡς ἐπηράθη;
τίς οὐκ ἀπαρχὰς ὀσπρίων τε καὶ σίτων,
ἁγνῷ φέρων δίδωσι τυμπάνῳ ῥείης;
Communis emptus eſt aſellus à Gallis
Præſtigiatoribus miſer, parum fœlix.
Scutum vt ferat famis ſitiq; mendicis
His, & doloſis, artis & mala vaſa.
Villas vagantes quaslibet, velut mos eſt
Dixere: ruſticus quis eſt lateat laſus
Quem pulcher Attis, atque vt eſt is exciſus?
Quis tritici, leguminumq; non Rheæ
Det tympano puro primitias præbens?

Fuit enim antiquorum conſuetudo ſacerdotum multorum vt per vicos vagarentur, ac victum in honorem quorundam Deorum colligerent à Cleobulo Lindio primùm inſtituta, cùm victus è templo non ſuppeteret: qualis fuit mox etiam Coronistarum vocatorum ſacerdotum, de quo ita mentionem fecit Phœnix Colophonius poetà Iambicus in his:

ἐσθλοὶ, κορώνῃ χεῖρα πρόσδοτε κριθῶν
τῇ παιδὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἢ λέγος πυρῶν,
ἢ ἄρτον, ἢ ἥμαιθον, ἢ ὅτι τις χρῄζει.

δότ'

δότ᾽ ὦ ἀγαθοὶ τῶν τις δ᾽ ἕκαστος ἐν χεροῖν
ἔχει, κορώνῃ. καὶ ἄλλα λήψεται χόνδρον.
φιλεῖ γὰρ αὕτη πάγχυ ταῦτα δαίνυσθαι.
ὁ νῦν ἅλας δὲς, αὖθι κηρίον δώσει.
ὦ παῖ κορώνην κλεινὲ πλοῦτος ἤκουσε.
καὶ τῇ κορώνῃ παρθένος φέρει σῦκα.
θεοὶ, γένοιτο μετάπεμπτος ἡ κόρη,
κάφνειὸν ἄνδρα κὠνομαστὸν ἐξεύροι.
καὶ τῷ γέροντι πατρὶ κοῦρον εἰς χεῖρας.
καὶ μητρὶ κούρην εἰς τὰ γοῦνα κατθείη
θάλος, τρέφειν γυναῖκα τοῖς κασιγνήτοις.
ἐγὼ δ᾽ ὅκου πόδες φέρουσιν, ὀφθαλμοὺς
ἀμοίβομαι μούσαισι πρὸς θύρας ᾄδων,
καὶ δόντι καὶ μὴ δόντι πλείονα τῶν γε.

In quibus Iambis patet quòd vagantes illi ſacerdotes ſingebant Deam hiſce muneribus veſci, quæ ſuis ſacerdotibus offerebantur: cùm ipſi prǽterea pro ſalute & incolumitate illorum precarentur, à quibus munera ipſi Deæ fuiſſent oblata atque non ſolùm triticum, vel hordeum, vel cæteras huiuſmodi fruges colligebant, ſed quodcunque illis commodum humanæ vitæ offerebatur. quorum carminum hæc eſt ſententia:

Boni Coronæ tradite hordei manum,
Vel tritici, puella Apollinis ſacri,
Panemve, ſeu merum, quod aut cuiuis placet.
Date, ò boni, quod quilibet manu tenet
Veſtrum Coronæ. nam ſalem & chondrum capit.
Libenter illa prorſus hiſce veſcitur.
Ceram dabit rurſus, ſalem qui nunc dedit.
Puer Coronam clare Plutus audijt.
Ficus Coronæ virgo multas attulit.
Dei, ſit illa mox petenda ab omnibus,
Et ſplendidum inueniat virum atque diuitem,
Mox filium patriſeni det in manus,
Matris puella ludat inter & genua,
Simul ſororem educet cum fratribus.
Ego pedes quò conferunt me & lumina
Cedo, atque Muſis ad fores idem cano
Non dantibus, vel plura dantibus ſimul.

Vocabãtur autem Matragyrtæ ſacerdotes illi, qui in honorem matris Deum conſimiliter pecuniam in templis colligebant, vel ad ſingulas domos accedentes; quod innuit Ouid. in 1. lib. de Ponto:

Et quis ita eſt audax, vt limine cogat abire
Iactantem Pharia tinnula ſiſtra manu?

Significat vel nomen ipſum, quod in honorem matris Deum colligebant, cum μήτηρ matrem ἀγύρτης præſtigiatorem ac mendicum ſignificet. quare inquit Lucianus in Aeſculapio & Hercule: σὺ δὲ ῥιζότομος εἶ καὶ ἀγύρτης: *Tu autem herbarius es & mendicus*. Fecit mentionem de hoc nomine Ariſtot. etiam in 13. lib. Rhet. qui locus cum ante noſtram ætatem legeretur deprauatus. Petri Victorij patriciis Florentini ac viri clariſſimi ingenio eſt integritati reſtitutus, vt mihi, cum eſſem Florentiæ, multis rationibus probarunt viri quidam eximiæ integritatis, & eruditionis, atque in primis Vicentius Borghinus, vir omnium quos vnquam cognoui, multiplici rerum cognitione præſtantiſſimus. horum grauium teſtium autoritate commotus non potui non ſummopere improbare M. Antonii cuiuſdam Maioragii neſcio impudentiam ne appellem, an exquiſitam ambitionem; qui omni explicatione propè Ariſtotelicæ artis ipſius. Victorii ſcriptis accepta, vt ex iiſdem viris illuſtribus cognoui ex hac emendatione elatus, mox alibi in Victorium ipſum non ſemel inſultauit, & per huius loci correctionẽ viros omnes clariſſimos ſuę ętatis inſectatus eſt: atque inprimis Hermolaum barbarum virum præſtantiſſimum. Quaſi vero maior gloria è maledictis in alios, quàm è bonitate, ſplendoreque explicationum poſſit comparari. Habebat Maioragius, ante oculos Primi Comitis affinis ſui modeſtiam & integritatem ad imitandum, qui Primus non ſolum eſt ob ſingularem eruditionem non obſcurum Mediolani ornamentum, ſed etiam ob bonitatem, & animi moderationem. Cęterum quòd in templis etiam pecunias colligerent in honorẽ eiuſdem matris Deorum, facilè patet ex his carminibus Ouidii:

Ante Deum matrem cornu tibicen adunco
Cum canit, exiguæ quis ſtipis æra neget?

Hęc eadẽ Dea vocata fuit variis nominibus nã & Proſerpina, & Iſis, & Cybele, & Idæa, & Berecynthia, & Tellus, & Rhea, & Veſta, & Pandora, & Phrydia, Pylena, & Dindymen, & Peſſimuntis à locis aliquando vel à cauſis vocata eſt. Fertur Rhea vbi Iouem in vtero geſtaret, atque Saturni deuitaret prædictam crudelitatem, ad montem Thaumaſium Arcadiæ perueniſſe, qui mons fuit ab Hoplodamo, aliuſque illius ſociis Gigantibus in auxilium accitus, ſi forte Saturnus illi vim inferre parauiſſet. Hic autem mons non procul diſtabat à Moloſſo flumine. Fama eſt Rheam in parte quadam Lycei peperiſſe, atque in hoc monte deceptum fuiſſe Saturnum cùm lapidem pro filio accepiſſet, cuius in iugo ſpelunca fuit quædam, in quam ingredi viris religio prohibebat, cùm ſolis fœminis initiaturis ſacris introire fas eſſet. Teſtatur Lucianus in Nigrino ſatis fuiſſe Phrygiæ tibiæ ſonum ad incitandos ad ſacrificia Rheæ ſacerdotes, cũ illo audito ſtatim in furorem verti ſoliti eſſent.

Digitized by Google

eſſent. Neque verò pinus ſolùm ſacrata fuit Deorum matri, vt diximus, ſed etiam quercus, vt teſtatus eſt Apollodor. lib. 3. de Diis. Et vitis, vt ſenſit Euphorion, quando quidam eius etiam effigiem è vite facere ſolebant. Atque Titiæ & Cyllene priùs Mileſii ſacrificii cõſueuerunt, deinde Deorum matri, cuius Deę ara frondibus quernis ornabatur, vt teſtatur Apollon. lib. 1. Argonaut. in his:

βωμὸν δ᾽ αὖ χεράδος παρενήνεον, ἀμφὶ δὲ φύλλοις
στεψάμενοι δρυΐνοισι θυηπολίης ἐμέλοντο.
μητέρα Δινδυμίην πολυπότνιαν ἐγκαλέοντες
ἐνναέτιν Φρυγίης, Τιτίην θ᾽ ἅμα Κυλληνόν τε.
οἳ μῦνοι πολέων μοιρηγέται ἠδὲ πάρεδροι
μητέρος Ἰδαίης κεκλήαται, ὅσοι ἔασι
Δάκτυλοι Ἰδαῖοι Κρηταιέες· οὕς ποτε νύμφη
Ἐγγιάλη Δικταῖον ἀνὰ σπέος ἀμφοτέρῃσι
δραξαμένη γαίης Οἰαξίδος ἐβλάστησε.

Accumulans ara lapides, quam frontibus ornant
Quernis, & ſacris onerantes lancibus aram,
Dindymeam matrem placida mox voce vocarũt,
Incola quæ Phrygia eſt: Cyllenumq; Titiamq;,
Qui ſoli fatis vrbes, qui regna gubernant,
Matris & Idaæ comites dicuntur, & iidem
Dactyli Idæi Cretes: quos Nympha creauit
Anchiale terram ſtringens OEaxidis agri
Ambabus manibus Dictæo proxima colli.

Fuit autem Titias Heroes indigena Cretẽſiũ, vt ſenſit Calliſtratus lib. 2. Heracleæ: quem fabulati ſunt Iouis fuiſſe filium, cùm tamen Callimachus in Heracle illum maiorem natu Cimmerii Mariandyni filiorum tradiderit ob huius fęlicitatẽ cum gens illa maximè res ſuas auxiſſet, illũ poſtea Heroẽ fatis vrbium præfectũ exiſtimari lege ſanxerunt, vt inquit Theophanes, & Promachidas in iis quæ ſcripſit de Heraclea. *ἀπεθεώθη γὰρ ὁ Τιτίας ὑπὸ Μαριανδυνῶν, δι᾽ ὃν μάλιστα τὸ ἔθνος ἐκεῖνον ηὔξηταί τε καὶ προῆκται πρὸς εὐδαιμονίαν. Inter Deos relatus eſt Titias à Mariandynis, quoniam per illum gens illa maximè aucta eſt, & ad fælicitatem eſt perducta.* Atque de Rhea tot dicta ſunt.

NVNC ſententiam antiquorum ex his eliciamus. Dictum autem fuit modò phyſicas rationes naturæ & elementorum, modò vitę rectè gubernandæ pręcepta ſub his fabulis fuiſſe ab antiquis implicata. ſic enim ea quæ dicuntur de Rhea, pertinent ad elementorum naturam. Quòd autem Rhea terra ſit, vel vis terrę quæ ad generationem rerum pertranſit, facilè patet ex eius parentibus, & ex illis quæ ita ſcribuntur ab Apollonio lib. 1. Argonaut.

—— *ἔνθεν ἐς αἰεὶ*
ῥόμβῳ καὶ τυμπάνῳ Ῥείην Φρύγες ἱλάσκονται.
ἡ δέ που εὐαγέεσσιν ἐπὶ φρένα θῆκε θυηλαῖς
ἀνταίη δαίμων τάδ᾽ ἐοικότα σήματ᾽ ἔγεντο.
δένδρεα μὲν καρπὸν χέον ἄσπετον. ἀμφὶ δὲ ποσσὶν
αὐτομάτη φύε γαῖα τερείνης ἄνθεα ποίης
θῆρες δ᾽ εἰλυούς τε κατὰ ξυλόχους τε λιπόντες,
οὐρῇσιν σαίνοντες ἐπήλυθον.

Tympana cũ rhombis adſunt, placatur vt olim
A Phrygibus mater Diuum Rhea cum ſibi ſacra
Præmiſſis fieri haud dubijs vult obuia ſignis.
Arboribus fructus naſcuntur: lumina florum
Sub pedibus diua effundit mox Dædala tellus.
Iamq; feræ in ſyluis linquentes pignora, caudas
Motantes Diuam mulcent.

Erat enim rhombus rota quædam parua, quam vertentes manu loris pondera ferri aut æris habentibus diuerberabant, vt ſcripſit Bacchylides: quod fieri conſueuiſſe inquit, ne quod verbum aut vox moleſta inter illa ſacra audiretur. ego autem illud fieri magis crediderim, quia terram ventis & imbribus vndique pulſari ſignificarent. enimuerò quare terra ſit Rheas & cur in curru vehi fingeretur, & cur turritam geſtaret coronam, cur ve haberet Gallos ſacerdotes ita patefecit Lucretius lib. 2.

Hanc veteres Graium docti cecinere poetæ
Sedibus in curru biiugos agitare leones
Aeris in ſpatio magnam pendere docentes
Tellurem, neque poſſe in terra ſiſtere terram.
Adiunxere feras: quod quamuis effera proles
Officijs debet molliri victa parentum.
Muraliq; caput ſummum cinxere corona,
Eximijs munita locis quod ſuſtinet vrbes.
Quo nunc inſigni per magnas dedita terras
Horrifice fertur diuinæ matris imago
Hanc variæ gentes antiquo more ſacrorum
Idæam vocitant matrem, Phrygiasq; cateruas
Dant comites, quia primum ex illis finibus edunt
Per terrarum orbem fruges cœpiſſe creari.
Gallos, attribuunt, quia numen qui violarint
Matris, & ingrati genitoribus inuenti ſint,
Significare volunt indignos eſſe putandos
Viuam progeniem quod in oras luminis edant.
Tympana tenta ſonant palmis & cymbala circũ
Concaua: rauciſonoq; imitantur cornua cantu.
Et Phrygio ſtimulat numero caua tibia mentes.
Telaq; præportant violenti ſigna furoris,
Ingratos animos atque impia pectora vulgi
Conterrere metu quæ poſſint numine diuæ.

Hæc Dea vxor Saturni credita eſt, quoniam mutationibus elementorum tempus adeſt neceſſariò. Inde verò effectum eſt, vt marinorum omnium, & cœleſtium, ac terreſtrium Deorum

Deorum

Digitized by Google

Deorum pater Saturnus, ac Rheæ mater crediti ſint, cùm Dii ipſi vires ſint elementorum, vt dictum fuit, quæ cum tempore agunt. Nam terram omnium corporum naturalium vinculum & fundamentum antiqui fuiſſe crediderũt. circa quam frequentiores fierent mutationes ad procreandum, atque hæc non ſine tempore patre. Hanc cùm baſin elementorum & vinculum eſſe animaduerterent, poſtea accidit Deos ac Deorum vires cognoſci, rerumque ſingularum actiones ab hominibus coli: cùm omnia ab vno Deo proficiſci minimè adhuc intelligerent. Ex hac enim omnia pullulaſſe ita inquit lib. 1. Apollonius:

ἐκ γὰρ τῆς ἄνεμοί τε, θάλασσά τε, νειόθι τε χθὼν
πᾶσα πεπείρηται, νιφόεντ' ἕδος Οὐλύμποιο.
Ex hac ſunt venti, tellus, atque æquora nata
Ventoſa, & vaſti flammantia ſydera mundi.

At verò multo ſapientior Orpheus hanc Protogoni, ſiue ſolius Dei ſummi filiam nominauit, cùm omnia elementa, omniſque mundi machina à Deo rerum omnium opifice profecta ſit. Sed quid opus pluribus? Hanc ipſam Deam terram fuiſſe apertè declarant illa carmina Demetrii Byzantii, quæ ſunt in primo libro ſuorum poematum hoc pacto:

ῥεία θεῶν βασίλισσα, καὶ ἁπάντων γενέτειρα,
ἄνθεσι καὶ καρποῖς χαίρουσα, φιλόκροτε δαῖμον,
πηγάων ἀρχή, ποταμῶν ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί.
τὴν περί γ' ἐσσυμένως εἱλίσσεται οὐρανὸς ὕψι.
πάντροφε, παγγενέτορ, πανθελγὲς, δῖα τιθήνη.
τὴν περὶ μὲν θῆρες σκαίρουσι, καὶ ἄγρια πάντα
θηρία παρτρέχεται.

Rhea Deum regina, virum prædulcis alumna,
Fructibus & gaudens ſtrepitu latiſſimè dæmon.
Fontibus alma parens, fluuijs æternaq́ue ſedes,
Quam circum aſſidue cælum conuoluitur altum:
Omnia feras, vrulcet producis, & omnia nutris.
Te circum eſt ſemper rapidarum turba ferarum,
Blanditurq́ue ſua placide mulcedine cauda.

Hanc eandem Deam fuiſſe aliquando Tellurem vocatam, vel illa argumento eſſe poſſunt, quæ ipſi Telluri tribuebantur, & inſtrumenta, & vires quæ omnia Telluri, Veſtæ, ac Rheæ conueniebant; quæ poſſumus facilè ex his carminibus Alexidis perdiſcere:

μῆτερ ἐμὴ γαίη, φρυγίων θρέπτειρα λεόντων,
ἀδε μόνοις μύσαις οὐκ ἀπάτητον ὄρος,
σοὶ τάδε θῆλυς ἄλεξις ἑῆς οἰστρήματα λύσσης
ἄνθετο, χαλκοτύπου παυσάμενος μανίης.
κύμβαλά τ' ὀξύφθογγα, βαρυφθόγγοντ' ἀλαλητὸν
αὐλῶν, οὓς μόσχου λοξὸν ἔκαμψε κέρας.
τύμπανά τ' ἠχήεντα, καὶ αἵματι φοινιχθέντα
φάσγανα, καὶ ξανθάς, τὰς πρὶν ἔσεισε, κόμας.
ἵλαος ὦ δέσποινα, τὸν ἐν νεότητι μανέντα
γηραλέον, προτέρης παῦσον ἀγριοσύνης.

Alma parens tellus. Phrygiorũ & alumna leonũ,
Soli cultori ritè adeunda Dea,
Inſtrumenta ſui dicat iſta furoris Alexis.
Libera ab horriſono hæc ipſa furore dicat.
Cymbala ſunt, raucoq́ue ſono mox tibia: frontis
Lunata vituli cornua flexa vide.
Tympana ſunt grauiter pulſantia corda: cruenti
Sunt enſes: ſunt quas dedicat ille, coma.
Sat fuit inſanus iuuenis: miſerere ſenectæ,
O Dea fac ceſſet quæſumus ipſe furor.

Finxerunt hanc in curru vehi, quia ſuapte natura terra in aere ſuſpenſa videtur. cùm nulla re fulciatur, neque tamen in aliquam partem magis declinet. Circa hanc feræ ſunt, quia omnia animalia ab illa producantur & nutriantur: quę cùm multas ciuitates habeat, meritò corona turrita inſignitur. Inſtrumentorum verò ſtrepitus, vim ſignificat ventorum, qui plurimum faciunt, vt quaſi leones ſunt ad omnia naturæ negocia, cùm ſint frigoris & caloris non leues miniſtri, & tanquam pluuiarum ac ſerenitatis vehicula trahitur à quatuor ferociſſimis leonibus eius currus, qui nihil ſanè ſunt aliud, quàm ab Oriente & Septentrione, & his a latere regionibus venti. Hi dicuntur illam vehere, quoniam vis generationis plurimum illis adiuuatur. Cùm verò omnia ex illa fluere, & in ortum deduci appareant, iure Rhea ἀπὸ τῷ ῥεῖν, ſiue à fluendo, dicta eſt. At nunc de Latona dicatur.

De Latona. Cap. VI.

FVIT autem Latona Cœi ac Phœbes filia, vti teſtatur Apollodorus libro primo & Heſiodus, ita in Theogonia:

φοίβη δ' αὖ κοίου πολυήρατον ἦλθεν ἐς εὐνήν
κυσαμένη δ' ἤπειτα θεὰ θεοῦ ἐν φιλότητι
λητὼ κυανόπεπλον ἐγείνατο μείλιχον αἰεί.
Inde thorum Cœi Phœbe conſcendit, & illi
Iuncta in amore Deo Latonam concipit almam.

Sic Ouidius etiam lib. 6. mutationum:

Quoque modo audetis genitam Titanida Cœo
Latonam præferre mihi?

Homerus autem hymnicus in hymno in Apollinem Latonam Saturni filiam fuiſſe ſcribit hoc pacto:

λητοῖ κυδίση θύγατερ μεγάλοιο κρόνοιο.
Inclyta Latona, ò Saturni filia magni.

Aiunt quidam, inter quos fuit Hecatæus, in locis Celtica terra ſuperioribus. Inſulam eſſe

ſe Oceani non minorem, Sicilia, Vrſas verſus, quæ ab hominibus habitatur Hyperboreis vocatis, quòd longiùs diſtet à flatibus Boreæ; quæ fertilis eſt & abundans rerum omnium, mirificamque habet temperiem, bisque fructus ferat quotannis: in qua fabulantur natam eſſe *Latonam*. Fabulantur hanc compreſſam fuiſſe à Ioue ob eximiam pulchritudinem, quam cùm in vtero geſtare ſenſiſſet Iuno, illam depulit è cœlo. iuſſitque Pythoni ſerpenti vt illam inſequeretur. Deinde terra vniuerſa iurare coacta eſt, quod parturienti Latonę locum non concederet, pręter Delum inſulam: illa enim cùm eſſet inſtabilis per illud tempus, ſub vndis fortè delitefcebat: quæ deinde cùm tempus pariendi Latonę aduentaſſet, vtpote nō iurata in Latonā iuſſa eſt à Neptuno conſiſtere, & locū parturienti præbere, vt ſcripſit Lucianus in dialogo Iridis & Neptuni. Hæc igitur inſula in mari Aegæo cùm tunc ad recipiendam Latonā emerſiſſet atque apparuiſſet ex vndis Delus vocata fuit, quod nomen manifeſtum & apparens ſignificat. Præclarè igitur ſe habent illa carmina Alphei Mitylenęi, quæ ſcripta ſunt in laudem Deli, quòd Apollo & Latona poſt cœlum hanc vnam inſulā patriam ſuam ex omnibus terris arbitrati ſunt, cùm ita inquiant:

λητῦς ὠδίνων ἱερὴ τροφὲ, τὴν ἀσάλευτον.
αἰγαίῳ κρονίδης ὥρμισατ' ἐν πελάγει,
οὔ σε δειλαίην μὰ θεὺς δέσποινα βοήσω
δαίμονας, ὐδὲ λόγοις ἕψομαι ἀντιπάτρυ
ὀλβίζω δ' ὅτι φοῖβον ἐδέξαο, καὶ μετ' ὄλυμπον
ἄρτεμις ὐκ ἄλλην, ἤσε, λέγει πατρίδα.

Latona partus nutrix, quam Iupiter olim
In maris Ægæi ſiſtere iuſſit aquis,
Nulli per ſuperos infœlix eſſe fereris.
Non ego te verbis alloquor Antipatri.
Te voco fœlicem quod Phœbum ceperis, & quod
Solam te patriam clara Diana vocat.

Quanquam alii maluerunt Latonam ipſam ſub tempus pariendi in coturnicem verſam in Inſulam volauiſſe, & ſub ea forma latuiſſe Iunonem, ad cuius inſulæ, quę illam acceperit, beneficii memoriam, inſulam poſtea Ortygiam nominauit, cùm ſit ὄρτυξ coturnix apud Gręcos. Fabulantur tamen alii Aſteriam fuiſſe Latonæ ſororem: quæ, cùm Iupiter illam ad congreſſum inſequeretur, fuerit ipſa, at non Latona in coturnicem conuerſa, & in mare conuolarit. deinde memorant ab illa Aſteriam in inſulam fuiſſe conuerſam, vt ſcripſit Calliſthenes in nauigatione. Non igitur mirum eſt, ſi, cùm Iupiter Latonam compreſſiſſet, ſoror ſorori locum ad pariendum conceſſerit. Memoriæ proditū eſt à Pauſania in rebus Atticis Latonam antequam pareret, zonam apud Halimuſios non procul à mari ſoluiſſe, cùm proximum iam eſſet tempus pariendi; qui locus poſtea Zoſter ab illa re fuit appellatus: fuit poſtea in hac inſula vrbs in planitie ædificata, templumque nobiliſſimum Apollinis & Latonæ, cui mons Cynthus erat propinquus, & fluuius Iompus nomine non valde magnus, qui per Inſulam fluebat, vt teſtatur Strabo li. 10. Hanc aiunt apud palmam & oliuam, vt dictum fuit, peperiſſe; vti teſtatur Euripides in Iphigenia in Tauris hoc pacto:

ποθῦσ' ἄρτεμιν λοχίαν
ἃ παρὰ κύνθιν ὄχθον οἰκεῖ,
φοίνικάθ' ἁβροκόμαν,
δάφναντ' ἐυεργέα, καὶ
γλαυκᾶς θάλλον ἱερὸν ἐλαίας
λατοῦς ὠδῖνα φίλαν.

Cupiens, Dianam parientium fautricem,
Quæ iuxta Cynthium tumulum colens,
Palmamq; ſuauiter comatam
Laurumq; bene ramoſam, &
Glaucę germen ſacrum oliuæ,
Latonæ doloris amicum.

Sed neque tamen in illa inſula clàm partum edere potuiſſet, niſi Iunonem armorum Curetum ſtrepitus obtudiſſet, cùm aſſiduè ſolicita eſſet, & Latonam inſequeretur ne alicubi pareret. Complexa igitur palmam, vt à doloribus ſolueretur, peperit. cùm mos ſit parturientium mulierum proxima quæque apprehendere, atque ita nixæ partus doloribus ſoluuntur. Enixa eſt igitur Dianam & Apollinem, vt ait in his Orpheus:

εὔτεκνον ζηνὸς γονίμην ὠδῖνα λαχῦσα,
γειναμένη φοῖβον τε, καὶ ἄρτεμιν ἰοχέαιραν.

E Ioue quæ quondam es partus ſortita dolores,
De qua ſunt Phœbus ſimul & Diana creati.

Quamuis Herodotus in Euterpe Dionyſi & Iſidis inquit Apollinem & Dianam eſſe filios, at nutricem fuiſſe Latonam, vt dictum fuit. Neque illud eſt ſilentio prætermittendū, quòd Latona, cùm propinquaret pariendi tempus, oberraretque in littore Atticę non procul à mari, zonam ſoluit ob tumorem ventris in loco Zoſtere ab eo euentu vocato. Sed vt communiorem ſententiam ſequamur, recēs natus Apollo ſagittis ſerpentem illum occidit, qui matrem Latonam ad id vſque tempus inſecutus fuerat vt ſcripſit Pindarus in Pythiis, atque cùm multa de Latona dicta ſint ſuperiùs, eadem repetere ducimus ſupervacaneum; quare tot de illa in pręſenti dicta ſufficiant; ſi tantùm hoc addiderimus,

Digitized by Google

dimus, quòd Phœbus poſtmodo in Lyciam, Diana in Cretam vbi adoleuiſſent, in montem Dictymnum ſeceſſerunt, ac Delum matri habitandam reliquerunt. Nunc autem quid Latonam eſſe voluerint antiqui, perquiramus.

FVERVNT qui Latonam matrem fuiſſe Apollinis tradiderint, quia ſuauitas Muſicæ Harmoniæ malorum omnium obliuionem inducat, quæ ſunt in hac miſertima & moleſtiarum pleniſſima hominum vita. Dicunt Dianam filiam fuiſſe eiuſdem Latonæ, quia Muſica modò ad lenitatem muliebrem animos mortalium inflectat; modò ad fortitudinem erigat & inflammet, ſtrenuóſque faciat. Nam memoriæ proditum eſt Timotheum Muſicum, vbi in conuiuio Muſica inſtrumenta apud Macedonem Alexandrũ pulſaret, ita eius regis animũ inflãmaſſe, vt ad capienda arma è conuiuio exilierit: deinde cùm ab illa tam acri chordarum tractatione ad leniorem modum deueniſſet, iterum accubuit Macedo; vt ſcriptũ reliquit Ariſtoxenus in libro de Tibicinibus. Alii crediderunt Dianã genitã dici à Latona, quoniam venationis etiam exercitatio plurimum conferat ad deponendas & delendas animi moleſtias. Hãc inquiunt Phœbes & Cœi filiã fuiſſe, qui Cœus è Cœlo natus eſt, quoniam omnium bonorum pater ac mens diuina omnibus quæ ſunt ac vigent ſuam bonitatem impertit; neque quidquã eſt boni, quod non à diuina bonitate cœlitus proficiſcatur: omnium igitur malorum obliuio filia eſt ſuperni luminis. Hęc malorum obliuio cùm plena ſit ſpe & pulchritudine de cœlo adueniente, ab humanis calamitatibus tanquam à ſerpente, terrore afficitur: verumtamen ope diuina ad partum adiuuatur, ac ſerpentẽ denique ſuperat. Alii tamen intér quos fuit Lyſimachus Alexandr. lib. 10. rerum Thebanarum, maluerunt hoc ad mundi procreationem perduci: qui dixerunt ſidera & ſolem vi maxima caloris in ſuperna loca raptum fuiſſe, vbi primũ poſt chaos rerum informium formæ, ac elementa enituerunt, terra molli adhuc exiſtente, & lutoſa, & inſtabili ſe de mutante, cùm calor æthereus paulatim conualuiſſet, ac ſemina ignea in eam defluxiſſent: tunc enim Lunam inferiorem locum inter corpora cœleſtia occupaſſe memorant, vt quæ craſſiore ſit natura. Sic igitur phyſici Latonam terram eſſe crediderunt, cui Iuno diu obſtitit, ſic Phœbus ac Diana naſcerentur, atqui Iuno aer eſt, vt oſtendimus, qui humidus ſupra modum, grauiſque exiſtens erat impedimento, quò minùs duo lumina viderentur ob denſitatem, quaſi ne naſcerentur: ſed vis Neptuni denique conceſſit, vt terra, quę priùs ſub aqua latebat, ſiccaretur, qua exſiccata & apparente ex aquis Latona peperit: nam ceſſantibus nebulis hæc duo lumina continuò apparuerunt. Quòd verò Apollo ſerpentem qui matrem inſectabatur, ſagittis confecerit, ita Stoicus Antipater interpretatus eſt: terræ humidæ & recentis adhuc exhalatio cùm eſſet frequens, volubili impetu ſurſum ferebatur: at cùm non aptè poſſet ob copiam digeri, rurſus ferebatur deorſum, omniaque putredine corrumpebantur. At illa putredo, cùm fiat omnis putredo per calorem nõ ſine humectatione, omnes terræ fructus infeſtabat, neque quidquã per illam aeris inclementiam naſci poterat. At enim diuina prouidentia tandem factum eſt, ita ſtatuente Neptuno, terra paulatim ſicciore facta, Soleque vapores iam validiore extenuante, vt peſtifera illa exhalatio aſtrorum virtuti ceſſerit; quare dictus eſt Apollo ſagittis ſerpentem ſiue putredinem ſuis radijs illam domuiſſe. Ac de Latona ſatis, nunc de Curetibus aut Corybantibus dicamus.

De Curedibus ſiue Coribantibus. CAP. VII.

CVRETES autem illi qui Iouem cum Rhea Saturni patris crudelitati ſubtraxerunt eumque in Cretam educandum deportarunt, num dæmones fuerint, an homines, dubitari ſolet: ſiquidem Hecatæus Mileſius in ijs libris, quos de Phoroneo conſcripſit modo ὀρχησ ἐσ θεὺς, ſaltatores Deos ſcilicet; modo παιγνήμονας, luſores ſiue iocoſos, vocauit at verò Menodotus Samius in ijs commentarijs quos de rebus Sami egregijs conſcripſit, κουρῆτας θεὺς χαλκάσπιδας, Curetes æreis ſcutis armatos Deos, appellauit. Heraclides autem Ponticus in rebus Amatorijs non Deos, ſed Cretenſes homines putauit eſſe, qui primi omnium mortalium ærea arma in Eubœa induerint, Iouemque nutrierint, & cùm illo poſtea militauerint, eumque in regnum paternum deduxerint. Fama eſt Curetes & Corybetes ab Idæis Dactylis fuiſſe genitos, vt memoriæ prodidit in rebus Cretenſium Echemenes, qui viros centum in Creta genitos fuiſſe memorat, atque illos Ideos Dactylos fuiſſe vocatos: à quibus nouem Curetes fuerunt procreati, qui ſinguli decem viros genuere quos poſtea nominarunt Idæos Dactylos, vt ait Strabo lib. 10. Dionyſius verò Chalcidicus, quindecim illos fuiſſe ſcripſit: at Pherecydes quinquaginta & duos, quos etiam ex Apolline & Rhytia Nympha natos fuiſſe tradidit.

Digitized by Google

alij contrà è Cabera Prœtei filia & Apolline. Vocati ſunt Idæi ab Ida monte Cretæ, vt ſenſit Hellanicus: vt verò Mnaſeas lib. 1. de Aſia, à patre Dactylo & à matre Ida. at Poſidippus epigrammatum poeta vocatos fuiſſe Idæos Dactylos putauit, quia in Ida monte Cretæ Rheæ obuij digitos eius attigerint cùm illam complectcrentur. Fuerunt autem præſtigiatores Idæi Dactyli, ferrique in varias formas diducendi artifices, aliorumq́ue metallorum inuentores, vt patet ex his carminibus eius poetæ qui Phoroniden ſcripſit:

—— ἔνθα γόητες
ἰδαῖοι φρύγες ἄνδρες ὀρέστεροι οἰκί' ἔναιον.
κέλμις, δαμναμενεύς τε μέγας, καὶ ὑπέρβιος ἄκμων.
εὐπάλαμοι θεράποντες ὀρείης ἀδρηστείης.
οἳ πρῶτοι τέχνην πολυμήτιος ἡφαίστοιο
εὗρον ἐν κρείησι νάπαις ἰόεντα σίδηρον.
ἐς πῦρ τ' ἤνεγκαν καὶ ἀριπρεπὲς ἔργον ἔδειξαν.

Præſtigiatores homines hic tecta ſuarum
Idæi coluere Phryges montana domorum,
Celmis, Dānameneus ingens, præſignis & Acmon.
Egregij famuli Adraſteæ, qui prius artem
Vulcani reperere Dei prudentis in altis
Montibus, & ferrum varias docuere figuras
Ignibus impoſitum.

Eratoſthenes in Architectonico, & Scepſius, Curetas & Corybantes eoſdem eſſe tradiderunt quòd etiam ſenſit Orpheus in his:

κουρῆτες, κορύβαντες ἀνάκτορες, εὐδύνατοί τε.
Curetes clari Corybantes regia proles.

Alii Rheæ datos à Titanibus miniſtros fuiſſe Corybantes armis inſtructos è Bactriana inquiunt, alii è Colchis, alii è Phrygia, Fuerunt qui dixerunt Telchines nouem fuiſſe Rhodi, comites Rheæ, qui in Cretam acceſſerint, qui dicti ſint Curetes ex quo tempore Iouem educarunt at Corybantes Solis & Mineruæ filios, fuiſſe dæmones. Quidam Saturni filios eos eſſe crediderunt, quidam verò Iouis & Hallioges, cùm alii Curetes Hecates miniſtros arbitrarentur. Curetes ſiue Corybantes in matris Deorum ſacrificiis armati ſaltabant caſti & pueri aſſumpti. Dicti ſunt Curetes ἀπὸ τοῦ κουρίζειν, quia caput inter ſaltandum iactabant, exercebantq́ue enopliam pyrrhicam ſaltationem, enſibus ſcuta inter ſaltandum cùm harmonia percutientes. Fuerunt nonnulli inter quos Calliſthenes in primo nauigationis, & Euphoriō qui Dactylos, Idæos, Curetas, Corybantes, Caberos, Telchinas eoſdem putarint eſſe, cùm alij cognatos quidem eſſe inter ſe, ſed paulum differre. Narrant Curetas nonnulli Pleuronium agrum habitaſſe, qui Cureticus poſtea ab illis [illegible] fuit. Archemachus Euboicus hos Chalcidem inquit incoluiſſe, qui cùm de Lilanto campo dimicarēt, atque hoſtes priorem partem cæſariei botum caperent, cùm dabatur facultas, illam capillorum partem totonderunt, & inde à tondendo Curetes ſunt nominati. Cùm poſtea in Aetoliam migraſſent, & Pleuronis loca trans Acheloum occupaſſent, intonſa ſeruantes capita Acarnanes dicti ſunt. Alij, quia longas ſtolas geſtarent, tanquam puellæ, ita nominatos contenderunt. Semus lib. 7. eorum quæ erant in Delo, Curetas filios fuiſſe ſcribit Danaidis Nymphæ Creſſæ, & Apollinis, cùm eſſent Corybantes Apollinis & Thaliæ; quare non eoſdem fuiſſe contendit. Apollodorus autem Athenienſis lib. 2. Bibliothecæ memoriæ prodidit hos fuiſſe à Ioue occiſos; quia Epaphum, quem pellex Io pepererat, Iunonis hortatu ceperunt occultandum. Hos Curetas memorant ſpiritu afflatos Bacchico, & valdè tumultuoſa armorum agitatione cum ſtrepitu fragore, cymbalis, tympanis, tibijs, vociferatione inter ſacrificia vti ſolitos, vt præſentes perterre facerent, Deæq́ue reuerentia & metu adimplerent. Atqui hunc ſacrorum ritum, quem ſeruabant Curetes in ſacris Deæ Rheæ, ita breuiter expreſſit Lucret. lib. 2.

Hic armata manus (Curetas nomine Graij
Quos memorant Phrygios) inter ſe forte catenas
Ludunt, in numerumq́; exultant ſanguine læti,
Terrificas capitum quatientes numine criſtas.
Dictæos referunt Curetas: qui Iouis illum
Vagitum in Creta quondam occultaſſe feruntur.
Cum pueri circum puerum pernice chorea
Armati in numerum pulſarunt æribus æra.

ATQVI rectiſſimè pro antiquorum theologia muſica ratio Deorum ſacrificijs addita fuit, non ſolum quia compoſitos animos ſacrificantium, & aras Deorum accedentium eſſe oportere ſignificabant, cùm metro compoſitæ preces domo eſſent ad altaria afferendæ (neque enim animus domeſticis negocijs implicatus debet ad Deum colendum proficiſci, ſed omnia negocia pro viribus è memoria obliteranda sūt cùm ad aras accedimus) ſed etiam quia, cùm Deos corpora cœleſtia eſſe arbitrarentur, è numeris & harmonicis proportionibus Deos ipſos conſtare putarent. *Sic* igitur per hymnorum, & inſtrumentorum, & ſaltationum rhythmum Deorum naturam imitabantur, & oblectabantur ſacrificantes, & dies feſtos agentes, conuiuijs ac genio indulgentes, Deorumq́ue ipſorū fœlicitatem aliquo pacto imitantes, pro viribus

proxime

Digitized by Google

proxime ad Deorum immortalium naturam accedebant. Nam cùm preclarum Dei opus mundum concentu conſtare crediderint, omnia muſica Diis grata eſſe meritò exiſtimabant. Orpheus verò cùm alios marinos, alios terreſtres, alios cœleſtes dæmonas è Curetibus appellet, videtur dæmonas tempeſtatibus præfectos, vel potiùs ventos ipſos Curetas exiſtimaſſe, vt apparet ex his carminibus:

χαλκόκροτοι κουρῆτες, ἀρήϊα τεύχε᾽ ἔχοντες
οὐράνιοι, χθόνιοί τε, καὶ εἰνάλιοι πολύολβοι
ζωογόνοι πνοιαὶ, κόσμου σωτῆρες ἀγαυοί.
Ærea pulſantes Curetes arma marini,
Cœleſtes, ac terreſtres Mauortia pubes.
Fructiferi venti, qui vaſti mœnia mundi
Seruatis.

Nihil ſanè aliud horum ſtrepitus, quã vim ventorum indicabat, qui etiam miniſtri Rheæ dicebantur, quoniam per ventos, vt dictum fuit, & pluuiæ & frigora & omnia denique naturæ opera perficiantur. Nam nullum animal poteſt gigni niſi per ventum ſperma extrudatur, quòd ipſum accidit in omnibus plantarum ſeminibus. Quòd autem venti ſint Curetes, & quòd iidem & ſalutis & moleſtiarum in naturæ operibus ſint autores, patet ex his Orphei carminibus, quæ pontum etiam ab illis exagitari ſignificant, cùm nihil aliud quam venti mare infeſtet magis:

δαίμονες ἀθάνατοι τροφέες, καὶ αὐτολετῆρες,
ἡνίκ᾽ ἂν ὁρμαίνωνται χολούμενοι ἀνθρώποισιν.
ὀλλύντες βίον καὶ κτήματα, ἠδὲ καὶ αὐτοὺς
πιμπλάντες. στοναχεῖ δὲ μέγας πόντος βαθυδίνης.
δένδρη δ᾽ ὑψικάρην᾽ ἐκ ῥιζῶν εἰς χθόνα πίπτει.
ἠχὼ δ᾽ οὐρανία κελαδεῖ ῥοιζήμασι φύλλων.
Dæmones æterni, ac perdentes facta virorum,
Cum grauis iratum fluctus vos ſuſcitat: arua
Vaſtantes, frugeſq; nouas: tum rurſus & arua
Frugibus implẽtes. per vos mare murmurat altè:
Conuulſaq; cadunt plantæ ab radicibus imis.
Et latè reſonat cœleſtũ ſibilus auræ.

Nam omnis fertilitatis & ſalutis animalium autores ſunt venti, quare miniſtri terræ meritò ab antiquis ſunt crediti: cùm plus conferat ad omnem fertilitatem fecunditatemque terræ cœleſtis benignitas, vt ait Theophr. in cauſis plantarum, quàm vniuerſus labor annuus agricolarũ. At de Curetibus & Corybantibus ſatis, nunc de Cyclopibus dicamus.

De Cyclopibus. Cap. VIII.

FVERVNT autem Cyclopes Cœli & Terræ filii, vt ait Heſiodus his carminibus in Theogonia:

γείνατο δ᾽ αὖ κύκλωπας ὑπέρβιον ἦτορ ἔχοντας,
βρόντην τε, στερόπην τε, καὶ ἄργην ὀβριμόθυμον
οἳ ζηνὶ βροντήν τ᾽ ἔδοσαν, τεῦξάν τε κεραυνόν.
οἳ δή τοι τὰ μὲν ἄλλα θεοῖς ἐναλίγκιοι ἦσαν,
μοῦνος δ᾽ ὀφθαλμὸς μέσσῳ ἐνέκειτο μετώπῳ.
κύκλωπες δ᾽ ὄνομ᾽ ἦσαν ἐπώνυμον, οὕνεκ᾽ ἄρα σφέων
κυκλοτερὴς ὀφθαλμὸς ἑοῖς ἐνέκειτο μετώποις.
Hæc eadem peperit Cyclopas deinde ſuperbos,
Argem magnanimũ, pariter Brontem, Steropenq;:
Qui fulmen, tonitrumq; Ioui grauia arma parabant.
Cætera Dijs ſimiles fuerant: ſed fronte rotundum
Lumen geſtabant media: hinc ſunt nomen adepti.

Euripides tamen Cyclopas marini Dei hoc eſt Neptuni filios illos nominauit in Cyclopibus, cùm inquiat:

ἵν᾽ οἱ μονῶπες ποντίου παῖδες θεοῦ
κύκλωπες οἰκοῦσ᾽ ἄντρ᾽ ἔρημ᾽ ἀνδροκτόνοι
τούτων ἑνὸς ληφθέντες, ἐσμὲν ἐν δόμοις
δοῦλοι, καλοῦσι δ᾽ αὐτὸν, ᾧ λατρεύομεν,
πολύφημον.
Monoculi vbi Dei marini filij
Cyclopes homicidæ antra deſerta incolunt.
Vnius horum nos ſumus ſerui domi.
Illumq; cui ſeruimus ipſi nominant
Polyphemum.

At cùm Polyphemus inter hos omnes, qui centum fuiſſe memorantur, viribus corporis, formæque magnitudine præſtaret: non ſatis conſtat quibus parentibus ortus fuerit: quippe cùm Apollonius libro primo Argonauticorum illum admirabilis magnitudinis Polyphemum Neptuno & Europa Tityi filia natum fuiſſe inquiat, in his carminibus;

ταίναρον αὖτ᾽ ἐπὶ τοῖσι λιπὼν πολύφημος ἵκανε.
τὸν ῥα ποσειδάωνι ποδωκηέστατον ἄλλων
εὐρώπη τιτυοῖο μεγασθενέος τέκε κούρη.
κεῖνος ἀνὴρ καὶ πόντου ἐπὶ γλαυκοῖο θέεσκεν
οἴδματος, οὐδὲ θοοὺς βάπτεν πόδας, ἀλλ᾽ ὅσον ἄκροις
ἴχνεσι τεγγόμενος διερῇ πεφόρητο κελεύθῳ.
Hic actis Polyphemus adeſt mox Tænaro. at alma
Europa hunc Tityi genuit pulcherrima proles.
Neptuno celerem ſupra omnes, viribus acrem.
Per mare cæruleum tumidũ cum tollitur vndis
Curreret, & ſummas vix tingeret æquore plantas.

Andro verò Teius in Affinitatem Epitomis & poſidonius Polyphemum patre Elata, at matre Stilbe Nympha natum fuiſſe memorat Conon in Heraclea Flaſi & Amymones Polyphemum filium fuiſſe tradidit. Homerus in primo

mo Odyſſeæ Polyphemum Neptuni & Thooſæ nymphæ filium ſcripſit. Cyclopas autem ſingulos vnum oculum tantùm habuiſſe in media frõte, ita ſcripſit Apollodorus libro primo: *μετὰ τούτους δὲ αὐτῷ τεκνοῖ γῆ κύκλωπας, ἄρπην, στερόπην, βρόντην, ὧν ἕκαστος εἶχεν ἕνα ὀφθαλμὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου. Poſt hos tellus è cælo Cyclopes peperit, Harpen, Steropen, Brontem, quorum ſinguli vnum oculum habebant in fronte.* Hos in Lipara inſula, quæ Meligunis etiam dicta eſt, habitaſſe, quæ eſt vna ex Aeoliis, ita ſcripſit Callimachus in lauacrum Dianæ:

αὖτις δὲ κύκλωπας μετεκίαθε, τοὺς μὲν ἔτετμε
νήσῳ ἐνὶ λιπάρῃ (λιπάρη νέον, ἀλλὰ τότ' ἔσκεν
οὔνομά οἱ μελιγουνὶς), ἐπ' ἄκμοσιν ἡφαίστοιο
ἑσταότας περὶ μύδρον, ἐπείγετο γὰρ μέγα ἔργον.

Continuò Cyclopas adit: tunc reperit illos
In Lipara namque hic habitabant: nomen at illi
Tum Meligunis erat. candentis pondera circum
Hi ſtabant ferri, Vulcani incudibus amplis
Impoſiti. nam vrgebat opus pragrande.

Euripides in Cyclope videtur reliquos Cyclopas Polyphemi filios putaſſe, cùm ita ſcribat dicentem Polyphemum:

ἤδη δὲ παῖδας προσνέμοντας εἰσορῶ
ποίμνας.
Cuſtodientes filios cerno greges.

Hunc in ſpelũca habitare ſolitum & oues in Sicilia cuſtodire, magis notum eſt, quam vt indigeat explicatione, cùm in eadẽ tragædia etiam id ſcribat Euripides, & Homerus lib. 1. Odiſſeę. Scriptum reliquit Onaſus in primo libro rerũ Amazonicarum Latonomen Herculis ſororem, Amphityoniſque & Alcmenæ filiam: fuiſſe Polyphemi vxorem. Erat autem victus Polyphemi, aliorumque Cyclopum fructus quicunque è terra naſcebantur, nulliſque vtebantur legibus vt ait Homer. in libro primo Odyſſ. quos etiam *ἀθεμίστους* ſiue ex leges vocat in his carminibus:

κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ὑπερφιάλων ἀθεμίστων
ἱκόμεθ', οἵ ῥα θεοῖσι πεποιθότες ἀθανάτοισιν
οὔτε φυτεύουσι χερσὶ φυτὸν, οὔτ' ἀρόωσιν.
ἀλλὰ τάγ' ἄσπαρτα, καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται,
πυροὶ καὶ κριθαὶ ἠδ' ἄμπελοι, αἵ τε φέρουσιν
οἶνον ἐριστάφυλον καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει.
τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραὶ βουληφόροι, οὔτε θέμιστες.
ἀλλ' οἵγ' ὑψηλῶν ὀρέων ναίουσι κάρηνα
ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι. θεμιστεύει δὲ ἕκαστος
παίδων ἠδ' ἀλόχων, οὐδ' ἀλλήλων ἀλέγουσιν.

Venimus ex legum ad Cyclopum protinus arua,
Qui ſuperum freti bonitate haud ſemine iacto
Obuertunt terras, manibus nec germina plantant.
Omnia ſponte ſua nullis naſcuntur aratris
Hordea, frumentumve coactum, ac ipſa racemos
Vinea producit. quos auget Iupiter imbre.
Non fora, non cauſas norunt. non iura ſenatus:
Aſpera in excelſis habitantes montibus antra,
Et puer, & magnis de rebus iudicat vxor.

Nam primum viuendi genus quòd vrbanitatem quandam videretur continere, primi inſtituerunt Cyclopes: qui cùm filiis & vxoribus de rebus vtilibus conſultabant. Fuerunt qui dixerint vtile fuiſſe ciuitates condere, & cùm homines in vnum conueniſſent, leges ferre atque idcirco horum commodorum autores mirificis laudibus extollunt. Ego contrà, nihil magis pernicioſum contigiſſe humano generi hominum cenſeo, cùm commoda illa quæ cùm ciuitatibus excogitata ſunt, omnium ſcelerum cauſæ fuerint. Satis enim erat homini ad fœliciter viuendum Dei cognitio, & lex, quæ pulſari quempiam vetaſſet; cùm auaritia, latrocinia, ignauia, ambitio, bella Deorũ cõtẽptus & omnia ſcelera denique cũ commodis ciuitatũ pullulauerint: quę niſi introducta fuiſſent omnes plantationibus & agriculturæ nunc eſſemus intenti, fœliciſſimique ſine principum auaritia viueremus. Fama eſt Galateam fuiſſe amatam à Polyphemo, vt ait Theocritus in Cyclope. Iſtud autem contigit quia Philoxenus Cytherius cùm eò adijſſet, templumque vidiſſet Galateæ à Cyclope erectum, cauſam ignorans, Polyphemum illam amaſſe credidit, & idcirco templum illud ei erexiſſe, vt ſcripſit Alcimus lib. 3. rerum Siculorum, & enarrator Theocriti. At huius amoris remedium & fiſtula, & Muſarum cantibus vſus eſt Polyphemus. vt teſtatur Theocritus, dicitur Polyphemus non modo amaſſe Galateam. ſed etiam Galatũ ex illa ſuſcepiſſe, vt teſtatus eſt Bacchylides cũ quidam Celtum etiam Polyphemi filium fuiſſe inquiant, à quo dicti ſunt Celtæ: & Illyrium, à quo Illyris & Henetum, vt quidã voluerunt, à quo regio poſtea Venetia: & Paphlagonem, vt ait Dercyllus in lib. de nominibus vrbium & locorum. Hylam præterea non ab Hercule, ſed à Polyphemo fuiſſe amatum memorant, vt ait Socrates in commentarijs ad Idotheum, & Zenodotus in linguis. Dicitur & Tirynthe vrbs opus fuiſſe Cyclopum, cuius muri fuerunt è rudibus lapidibus extructi, eratque illa eorum magnitudo, vt nec minimus quidem eorum vel iumẽtorum bigis loco moueri poſſet, vt ſcriptum reliquit Pauſan. in Corinthiacis, quod factum fuit ad Præti gratiam, vt ait Strabo lib.

8. Qui-

Digitized by Google

8. Quidam arbitrati ſunt Mycenes etiam muros validiſſimos extructos fuiſſe è Cyclopibus quos Argiui fugatis Mycenæis demoliri non potuerunt. Erat autem Polyphemus Cyclopum princeps, homo non ſolum agreſtis & ferus, ſed plane inconſideratus, qui cum pecudibus etiam aliquando loqueretur, vt teſtatur Cic. lib. 5. Tuſc. diſputationum. nam is beatum arietem appellat, quòd quam vellet poſſet inire & attingere, cùm Cyclops ariete illo nihilo eſſet prudentior. Quis enim ſapiens appellari poſſit, qui fœlicitatem humanam in turpiſſima libidine ſi tam eſſe arbitretur? nam qui inter vina, lautioraque pocula, aut inter immodicum commodorum à natura ad conſeruanda corpora datorum vſum ſe fœlicè cenſeat, ebrietateque omnium propè facinorum turpiſſima vincatur; nonne inter beluas potius hic, quam inter homines eſt connumerandus? Quid enim deformius dici aut commemorari poteſt, quam ſi tantum Polyphemi corpus in ſpelunca proſtratum, & fruſtra eſorum hominum cum vino eructans, multoque vomitu pectus & barbā deturpatam ac fœdiſſimè olentem, & ipſum Polyphemum inter eum vomitum iacentem videremus? at quantæ vires quam paruis poculis infractæ ſunt? neque abhorret ſanè ab huiuſmodi ebrietate & imprudentia legum, ęquitatis, & Deorum contemptio, & impietas, omnis illa, quam Homerus illi attribuit:

ὣς ἐφάμην· ὁ δέ μ' αὖτις ἀμείβετο νηλέϊ θυμῷ.
νήπιός εἰς ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας,
ὅς με θεοὺς κέλεαι ἢ δειδίμεν, ἢ ἀλέασθαι.
οὐ γὰρ κύκλωπες Διὸς αἰγιόχου ἀλέγουσιν,
οὐδὲ θεῶν μακάρων, ἐπειὴ πολὺ φέρτεροί εἰμεν.
οὐδ' ἂν ἐγὼ Διὸς ἔχθος ἀλευάμενος πεφιδοίμην.
οὔτε σεῦ, οὔθ' ἑτάρων, εἰ μὴ θυμός με κελεύοι.

Sic ergo: ſic contra is turbato pectore fatur.
Stultus es, aut huc è longinquis ſinibus erras:
Qui curare Iouemq́; mones ſuperosq́; vereri.
Nec mos Cyclopum eſt ſuperos curare, Iouemve:
Quod ſuperisq́, Iouiq́; ſuperno robore praſtant.
Nec tibi, vel ſocijs parcam, magni Iouis iram
Quo vitem: niſi ſic animo mihi ſederit ipſi.

Atque is qui nullo rationis ductu, nullaque vel hominum vel Deorum reuerentia moueatur, trahaturque ad ęquitatem, quo pacto non tanquam belua omnem ſuam fœlicitatem in ventris voluptate collocauit? at tanta fuit eius Cyclopis arrogantia, vt nulla habita beneficentiæ Dei, & benignitatis cœli ratione, ſe terram ad fertilitatem cogere arbitraretur, tanquam ſola humana diligentia ſufficeret agris colendis. ſic enim gloriatur apud Euripidem:

ἡ γῆ δ' ἀνάγκη, κἂν θέλῃ κἂν μὴ θέλῃ,
τίκτουσα ποίην τἀμὰ πιαίνει βοτά.
ἃ 'γὼ οὔτινι θύω, πλὴν ἐμοὶ, θεοῖσι δ' οὔ.
καὶ τῇ μεγίστῃ γαστρὶ τῇδε δαιμόνων.
ὡς τοὐμπιεῖν γε κἀφαγεῖν τοὐφ' ἡμέραν,
ζεὺς οὗτος ἀνθρώποισι τοῖσι σώφροσι,
λυπεῖν δὲ μηδὲν αὐτόν. οἱ δὲ τοὺς νόμους
ἔθεντο, ποικίλλοντες ἀνθρώπων βίον,
κλαίειν ἄνωγα.

Neceſſe terrę ſit volenti, ſiue non,
Herbas creare, pinguis vt ſit grex meus.
Nulli Deorum, ſed mihi quem nutrio.
Et huic Deorum maximo ventri: viris
Vt ſolus eſt hic Iupiter prudentibus.
Bibendi edendi hic lex diebus ſingulis,
Viuendi & vſque ſuauiter qui legibus
Ornare vitam protinus mortalium
Voluere, ego valere iuſſi iamdiu.

Sed tamen tanta hæc arrogantia vltores Deos aliquando experta eſt. nam cùm in profecti illuc Vlyſſis ſocios Polyphemus ſæuiiſſet, ac non nullos voraſſet, illud verùm eſſe, quòd ita ſcribitur à Theognide, expertus eſt:

οὐδείς πω ξεῖνον πολυπαίδη ἐξαπατήσας
οὐδ' ἱκέτην θνητῶν, ἀθανάτους ἔλαθε.

Hoſpes decipiens peregrinos, ſiue rogantum
Suppliciter vocem, nemo Deos latuit.

Nam profectò ille qui neque Iouem, neque ſuperos vel tantilli faciebant, qui terræ etiam imperare ſibi videbatur, qui nullam curabat cęli clementiam, hic ab homunculo Vliſſe, vel oculo, quem vnicum habebat, priuatus eſt: quare non ſolùm Deorum conſilio, ſed etiam humanis viribus deniq. cedant oportet, qui ſupra humanas facultates temeritate quadā extollūtur. Memoriæ prodidit Apollodorus libro primo Deorum, Cyclopes ſtatim natos in tartarum deiectos fuiſſe, deinde Iouis opera ita precante Tellure, quia victoriam illi aduerſus patrem vaticinata eſſet, è vinculis liberatos, & in lucem reductos cæſa Campe, quæ illos cuſtodiebat. Tunc Cyclopes Plutoni galeam donarunt, quā ſi quis haberet, à nemine videri poterat tonitrua, & fulgura, & fulmina Ioui, quibus omnes mortales perterrefaceret: tridentem autem Neptuno quò maria omnia perdomaret. Idcirco crediti ſunt ex illo tempore Cyclopes, & inter hos maximè Brontes, Steropes, ac Pyracmon fulmina Ioui in Aetna Siciliæ monte facere, vt ait Virgilius lib. 8.

Ferrum exercebant vaſto Cyclopes in antro
Brontesq́; Steropesq́; & nudus membra Pyracmō.
His informatum manibus iam parte polita
Fulmen erat, toto genitor quæ plurima cęlo

Deijcit

Digitized by Google

Deiecit in terras: pars imperfecta manebat.
Tres imbris torti radios, tres nubis aquoſæ
Addiderant, rutili tres ignis, & alitis Auſtri.
Fulgores nunc terrificos ſonitumq́; metumq́;
Miſcebant operi, flammisq́; ſequacibus iram.

Cùm igitur Aeſculapius fulmine cæſus fuiſſet, Apollo mortem filii grauiter ferens, fulminis miniſtros & artifices ſagittis confecit, vt eſt apud Euripidem in Alceſtide, atque ita ſcripſit Orpheus in Argonaut.

οὕνεκά τοι κύκλωπας ἀμαιμακέτοισιν ὀϊστοῖς
ἐν φθιτοῖσιν ἔτευξ', ἀσκληπιοῦ εἵνεκα λώβης.
Cyclopas quoniam transfixerat ille ſagittis,
Æſculapi cauſa miſeri, qua vulnera fleuit.

ATQVE hæc illa ſunt, quæ de Cyclopibus fabuloſè memoriæ prodita fuerunt ab antiquis ſcriptoribus, nunc veritatem ex his exprimamus. omnia autem fabularum figmenta, vt diximus ſuperiùs, proprium quoddam habent hiſtoriæ fundamentum: vt ea quæ dicta ſunt de Aeolo, quòd adiacentibus Liparæ inſulis imperauerit. Sic Scylla & Charybdis dictæ ſunt nõ ſolùm illis de cauſis, quæ commemoratæ ſunt, nauigantes abſorbere. ſed etiam quia piratæ & latrones loca finitima habitarent, qui præter nauigantia nauigia prædarentur. Læſtrygonas autem & Cyclopas Aetnę & Leontinis vicina loca incolentes immanes & efferos quoſdam homines fuiſſe memorant, & maleficos, & latrones, & in omnes peregrinos prorſus inhumanos, quare hęc de illis tradita ſunt. Verumtamen cùm nullum ſcelus mortalium Deus inultum eſſe patiatur, vt diutius pœnas daret pro flagitiis & crudelitate Polyphemus, Deus non immiſit conſilium Vlyſſi, vt illum, cùm poſſet, iugularet (nam id quidem breue futurum erat ſupplicium) ſed vt oculo illo amplo, quem vnicũ habebat, priuaret. Dictus eſt autem Cyclops ab oculo circulari. Huic ante illud ſupplicium eximiam crudelitatem, impietatemque inauditam tribuit poeta, quem facit in amorem propè furioſum, & ebrietate victum, & in omnes voluptates corporis maximè propẽſum, atq; omnino imprudentem: cùm nemo malus & prudẽs vno tempore eſſe poſſit. Alii tamen maluerunt fabulam hanc ad phyſicas rationes traduci, qui dixerunt Cyclopas eſſe vapores, è quibus fulmina, & fulgura, & tonitrua naſcantur. Hi dicuntur fuiſſe Cœli & Terræ filii, quoniam vapores è terra, non niſi per calorem cœleſtem extolli, atque extenuari in aera poſſunt. Cùm verò multi etiam ex aquis extenuatis oriantur, meritò Europæ ſiue Terræ & Neptuni filius dictus eſt Cyclops Polyphemus. Huic matrem Stilben tribuerunt, quod nomen ſplendidam ſignificat. alii Thooſam quaſi currentem eius matrem dixerunt, quia frequentes, & citi aſcendunt vapores, quo tempore fieri ſolent fulmina. Dicti ſunt habitare Aetnam montem Siciliæ igne abũdantem, quoniam non niſi per calores fiunt, cùm frigore cogantur, & de cœlo depellantur. Horum tres præcipuè dicti ſunt Ioui fulmina fabricare, Harpes, Brontes, Steropes, quòd Harpes ad ſe rapiat vapores, pro quo alij Pyracmonem ſubſtituerunt. Eſt enim Polyphemus, vt nomen ipſum ſignificat, multus ſtrepitus, ſiue multus ſonitus: at Pyracmon, multus ignis. Nam niſi magna vis ignis, multaque vaporum copia fuerit, fiunt quidem fulgura & tonitrua, at fulmina certè aliquo horum trium miniſtrorum deficiente fieri vel creari non poſſunt. at *βροντᾶν* tonare ſignificat, vnde dictus eſt Brontes. Steropes fulgur eſt, & ſplendoris qui fulmina antecedit. Cùm hæc in aere contingant circa fulmina, hæc fabula de Cyclopibus conficta eſt ad explicanda illa quæ fiunt in ſublimi ab antiquis. eſt enim idem atque ſi dixiſſent: vapores ex aqua & terra virtute caloris cœleſtis, Solis ſcilicet, extenuari ſublimes extolluntur, qui vbi condenſantur eliſo calore, fiunt tonitrua & fulgura & fulmina, quæ deorſum ab aere ſupremo, qui Iupiter appellatus eſt, pelluntur ac deijciuntur. Hi dicuntur fuiſſe aliquando in tartarum à patre detruſi, & in lucem poſtea à Ioue reuocati, quoniam calor per hyemem vapores inferius attrahit ſub terram, cùm vis frigoris illos intra terram coerceat: at Ioue reuocante temperie aeris ſcilicet è tartaro liberantur, Campe cæſa, ſiue glacie potius & cruſta terræ liquefacta. Fabulantur Polyphemum victum fuiſſe dolo ab Vlyſſe, cùm antea eſſet omnibus formidabilis, quia prudentia mortalium res arcanas naturæ denudauerit, quæ antequam cognoſcantur, ſunt in maxima admiratione ac metu, quales feruntur fuiſſe eclipſes ante Thaletis tempora, qui primus naturam rationemque defectuum Solis & Lunæ patefecit, animoſque mortalium inſigni trepidatione liberauit. At Cyclopibus tamen aram pro mortalium dementia ſtructam fuiſſe, ad quam res diuina fieret, ſcripſit Pauſ. in Corinthiacis, & diuinos honores illis fuiſſe inſtitutos. Dictus eſt autem Apollo Cyclopas filij cauſa occidiſſe, quoniam vapores per vim Solis & coguntur & ſoluuntur. ſunt enim Cyclopes vapores, è quibus fiunt fulmina, & venti. & imbres, ita dicti quòd in circulum aſſiduè ferantur, nam modò aſcendunt rarefacti per vim Solis,

Digitized by Google

lis, modò in pluuias condenſantur, in circulumque vertuntur in elementa, de quibus ita ait Lucret. lib. 3.

Et primum faciunt ignem ſe vertere in auras
Aeris. hinc imbrem gigni, terramque creari
Ex imbri, retroque à terra cuncta reuerti:
Humorem primum, mox aera, deinde calorem.

At de Cyclopibus ſatis; nunc de Lycaone dicamus.

De Lycaone. Cap. IX.

NEQVE verò Lycaon ſatis commodum pro ſua crudelitate vitæ ſuæ finem conſecutus fuit. quem tradiderunt fabulæ pro ſua feritate ex humana forma in beluam omnium prope ferarum crudeliſſimam Deorum immortalium ira verſam fuiſſe. Lycaon fuit eius Pelaſgi filius, qui natus eſt è Ioue ac Niobe, & regnauit in Arcadia: qui cum primum regnare cœpiſſet, rudes adhuc homines tuguria ad arcendas frigoris & æſtus & imbrium & ventorum iniurias ædificare docuit: tunicasque facere inſtituit è corijs ſuillis. Deinde afrondium & herbarum & radicum vſu, quibus vel incautè perniciosis aliquando veſcebantur pro cibarijs, ad ſalubriores glandes, & ad eas præcipuè quæ de fagis legerentur, diuertit: quare illud dictum eſt de Arcadibus ab oraculo:

πολλοὶ ἐν ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασι.
Plurimi in Arcadia veſcentes glande feroces
Mortales habitant.

Lycaonis mater fuiſſe dicitur Meliboea Oceani filia, vt putauit Heſiodus, vel, vt aliis magis placuit Cyllene nympha, vt ſcripſit Apollodorus libro tertio. Fertur Lycaon eodem tempore imperaſſe Arcadibus, quo Cecrops Athenienſibus: quem Iupiter in lupum vertiſſe dicitur, quoniam ad aram Iouis Lycæi infante mactato humanum ſanguinem libauerit. Aiunt inter ipſa ſacra, antequam ab ara diſcederetur, illum in lupum fuiſſe mutatum, ſicuti ait in Arcadicis Pauſanias. hic in Lycæo monte Lycoſuram vrbem condidit, & templum in ea: quod Iouis Lycæi appellauit, & ludos Ieius honorē inſtituit, q̄ vocata ſunt Lupercalia. Neque verò ſolus Lycaon dictus eſt in illis ſacrificiis in lupum fuiſſe conuerſus, ſed etiā alij cōplures ex omnibus tēporibus ſequentibus: qui non tñ in omne tempus erant mutati, ſed decimo tandem anno niſi interim humanam carnem guſtaſſent, priſtinam formam recuperabant. Neque ſanè mirū eſt hæc memoriæ prodita fuiſſe ab antiquis, cùm priſci illi homines Deorum hoſpites & cōuiuæ pro iuſtitiæ pietatiſque meritis effici dicerentur, quare viris bonis & piis certiſſima præmia, ſceleratis & ſontibus ingentia ſupplicia ex ira Deorum proponebantur. Sed antequam in lupum verteretur, ex vxore Atlantis filia, & ex aliis nonnullis multos filios ſuſcepit. quorum hæc ſunt nomina Acacus, Acontes, Aegeō, Aemon, Alipheus, Ancyor, Archebates, Bucolion, Canethus, Carteron, Caucon, Cletor, Corethon, Cynethus, Eleatas, Euæmon, Eumetes, Eumon, Genetor, Hæmon, Harpaleus, Harpalycus, Heliſſon, Helix, Heræus, Horus, Leon, Linus, Lycus, Macareus, Macednas, Macedon, Mænalus, Mantinus, Meciſtus, Nyctimus, Opleus, Orcomenus, Pallas, Peucetius, Phaſſus, Phineus, Phthinus, Phthius, Phyſius, Plato, Polichus, Portheus, Prothous, Socleus, Stymphelus, Tegeus, Thnocus, Titanas, Trapezeus. Nam cū Apollodorus quinquaginta fuiſſe inquiat, ego tamen multo plures fuiſſe apud varios ſcriptores inuenio: quippe cùm Calliſto etiam de qua & Ioue natus eſt Arcas, quem tamen quidam Apollinis filium fuiſſe malunt: & Dia, de qua & Apolline natus eſt Dryops, filiæ fuiſſe Lycaonis memorantur. Hecatæus Mileſius libro ſecundo Genealogiarum longè aliam tradidit rationem cur Lycaon & eius filij fuerint in lupos conuerſi, quàm explicauit poſtea Ouid. ſic enim inquit: *πελασγὸς ἦν παῖς διὸς καὶ νιόβης. οὗ παῖς ἦν λυκάων ἐκ μελιβοίης κόρης, εἴτε κυλλήνης, ὥς φασιν, οὗτος ἔπειτα βασιλεὺς τῶν ἀρκάδων καταστὰς, κατὰ χρησμόν τινα ἐκ πολλῶν γάμων πολλοὺς παῖδας λαβὼν, αὐτὸς ὢν ἀσεβὴς, ἀσεβεῖς καὶ τοὺς παῖδας προσέλαβεν, ὧν Μαίναλος, Θεσπρωτὸς, σὺν Νυκτίμῳ, καὶ Καύκωνι, Λύκος, Φθῖνός τε, καὶ Τηλεβόας, Αἵμων, Μαντῖνος, Στύμφηλος, Κλήτωρ, Ὀρχόμενός τε, καὶ ἄλλοι, οἳ πάντες ἀσεβείᾳ καὶ ὑπερηφανίᾳ ἐνίκων. ὁ δὲ Ζεὺς χερνήτῃ εἰκασθεὶς παραγίνεται αὐτοῖς. ὃν αὐτοὶ καλέσαντες ἐπὶ ξένια, ἕνα τῶν ἐγχωρίων παιδαρίων σφάττουσι, καὶ τὰ σπλάγχνα συμμίξαντες, παρέθεντο τῇ τραπέζῃ, τοῦτο δὲ Ζεὺς ἐγνωκὼς, καὶ μυσαχθεὶς, τὴν μὲν τράπεζαν ἀνέτρεψεν, ὅθεν ἐκεῖνος ὁ τόπος Τραπεζεὺς ἐν Ἀρκαδίᾳ, καὶ Τραπεζοῦς ἡ πόλις καλεῖται. τῶν δὲ Λυκάονος παίδων, ὡς ἀσεβησάντων εἰς ξένον, μετ᾽ αὐτοῦ Λυκάονος, τοὺς μὲν εἰς λύκους ἔτρεψε τοὺς δὲ ἐκεραύνωσε.* *Pelaſgus fuit Iouis & Niobes filius, qui filium Lycaonem è Melibœa ſuſcepit, vel vt alij putarunt, è Cyllene. Hic poſtea cùm Arcadum imperium adeptus eſſet ex quodam oraculi reſponſo, multosque filios è varijs nuptijs ſuſcepiſſet, cùm eſſet ipſe impius impios quoque filios habuit. inter quos fuit Man-*

 lus

lus Theſprotusq́; cum Nyctimo & Caucone Lycus, Menius, Macareus: qui Macareus Arcadiæ vrbem condidit. Mænalus, qui nomen dedit ciuitati Arcadiæ. Melænaus, qui Melænas oppidum condidit non procul à Megalopoli. Aconteus, qui Acontium oppidum Arcadiæ de ſe nominauit. Chariſius, qui Chariſiis, Cynethus, qui Cynethæ nomen dedit & Pſophis. Phthinus, Teleboas, Aemon, Mantinus, Stymphelus, Clitor, Orchomenus, & alij. Omnium igitur horum admirabilis erat improbitas, & temeritas, ſiquidem vel Ioui in pauperem operarium verſo, quem ipſi in hoſpitium inuitauerant, dicuntur vnum ex infantibus indigenis iugulaſſe, & eius inteſtina Ioui cum alijs commiſta epulanda in menſa appoſuiſſe. Id ſceleris abhominatus Iupiter menſam quidem ſubuertit, vnde locus ille in Arcadia vocatus eſt Menſarius, & Menſaria ciuitas extructa poſtea: at è Lycaonis filijs vna cum ipſo Lycaone, quoniam impie in hoſpitem egiſſent, hos quidem fecit lupos, illos percuſſit fulmine. Sic etiam Calliſto Lycaonis filia in vrſam conuerſa eſt. quia cùm venaretur cùm Diana, à Ioue fuit compreſſa, ne dignoſceretur, de qua natus eſt Arcas. Alii putarunt illum quem ferebat in vtero, Mercurio datum eſſe ſeruandum ac matrem ad ſempiternam memoriam in Iunonis contemptum in vrſam maiorem conuerſam nitere inter ſidera, quàm obtinuit tantùm Iuno non poſſe in vndas deſcendere à Neptuno fratre. Fabularunt etiam Arcadem cùm adoleuiſſet, acceptum frumentum à Triptolemo ſuis populis tradidiſſe, panem facere docuiſſe, & quòd ab Adriſta præterea didicerat demonſtraſſe veſtium texturam nimirum ac totum lanificium, ſicut Pelaſgus vbi regnare cepiſſet, rudes homines docuit tuguria ædificare ad frigus, æſtum, imbreſque arcendos, & facere tunicas è coriis ſuillis, & veſci glandibus, cùm priùs quibuſuis herbis vel perniciosis incautius veſcerentur: atque ab hoc Arcades, ab illo Pelaſgi, populi ſunt vocati. Atque tantæ fuit venerentię apud mortales Arcas, vt cùm in Mænalo monte fuiſſet ſepultus, eius oſſa iuſſa ſint ex oraculo Delphici Apollinis deportari in Arcadiam, vt ait Pauſanias in rebus Arcadum. Id cùm ſcribat Pauſ. in Arcadicis miratus ſum cur dicat vnicam tantùm filiam fuiſſe Lycaoni inter tot mares, quam etiam inquit in gratiam Iunonis fuiſſe ſagittis transfixam: cùm Dia etiam Dryopis mater filia eius fuerit, vt ſcripſit Hecatæus.

AT cur hæc ficta ſunt, & memoriæ prodita vt ad poſteros peruenirent? quia per illa quæ de hominibus fingebantur, ſignificare nobis volebant, quo pacto vel motus animorum eſſent refrænandi, vel ad humanitatem, & beneficentiã & Deorum cultum hortabantur: & omnino per fabulas de hominibus confictas vitam humanam optimis moribus inſtituere conabantur. Sic igitur per Lycaonis fabulam, cùm vel Deos ipſos in hoſpitium mortalium aliquando accedere ſumpta pauperum figura dicerent, humanitate aduerſus omnes hoſpites vti oportere ſignificabant. quòd ſiquis patui Deorum præſentiam facere videretur, neque moueretur eorum reuerentia, quia Deos nemini infenſos eſſe crederet, hunc ingentibus præmiis & pollicitationibus ad probitatem adhortabantur cùm multa præmia honorifica data ſint à Diis, humanis & benignis hoſpitibus: quale fuit munus Triptolemi. At contra permulta ſunt exempla, quæ à crudelitate & perfidia hoſpites deterrebant, quòd accidit conuiuio Pelopis, & illis qui grauiſſimè ob ſuam crudelitatem ab Hercule & ab aliis Deorum filiis ſunt oppreſſi. Quis enim cùm videat ex altera parte ingentia ſupplicia ſontibus à Diis irrogati, ex altera laudes & gloriam, & honorifica pręmia viris bonis eſſe propoſita; ſupplicia potiùs elegerit, & ſe ſanæ mẽtis eſſe fateri audeat? At de Lycaone ſatis, nunc de Pandione dicamus.

De Pandione. Cap. X.

FVIT Pandion illius Erichthonii qui *pulſo* Amphictyone de regno Athenis imperauit, & Paſitheæ Naidis Nymphæ *filius*, vt ſcripſit Apollodorus libro 3. Bibliothecæ. Hic mortuo patre Erichthonio in regnum ſucceſſit, quo tempore Ceres & liber pater in Atticam venerunt. Fertur vir bonus fuiſſe Pandion, ſed vna in re parum fortunatus, quòd filiam Prognen (nam illam, & Philomelam, & geminos Erechtheum ac Butem, è Zeuxippe matris ſuæ ſorore ſuſceperat, vt ait Apollodorus lib. tertio) Tereo Martis & Biſtonidis filio, quò ſocio in bello de finibus aduerſus Labdacum vſus fuerat, ſtrenuo ſanè viro, at nefario, & in libidinẽ propè furioſo, in matrimonium conceſſerit. Eius enim libido ipſum denique in eam rerum domeſticarum difficultatem induxit, vt ipſi in vpupam verti ſatius fuerit, quàm hominem viuere: cùm Progne & Philomela & Itys in aues fuerint conuerſę cùm ſumma eius familiæ ignominia & opprobrio, vt ait Horatius libr. 4. Carminum:

Nidum ponit, Itym flebiliter gemens
Infelix auis, & Cecropia domus

Æter-

Æternum opprobrium.

Fuerunt autem Pandiones complures. Dicũt enim quòd vbi Boreas Zetem & Calaim ex Orythia procreaſſet, & Cleopatram, illa nupſit Phineo, de qua ille Pleuxippum & Pandionem ſuſcepit, quamuis alii eos vocatos fuiſſe Terymbam & Aſpondum maluerunt. Hi poſt matris mortem parui adhuc exiſtentes ab Idæa Dardani filia, vel vt aliis placuit, Idothea nouerca Cadmi ſorore lumine capti ſunt: de quibus ſcripſit Apollodorus lib. 3. Fuit alius Cecropis & Metiaduſæ Eupalami filius: ſed reliqui omnes obſcuri ſunt, cùm vnus Erichthonii filius qui patri in regnum ſucceſſit, ob eam familię labem celebratus fuerit à poetis. Hic filios habuit Aegeum, Lycum, Palantem, Niſum, vt ait Strabo libro nono, qui etiam carmina quædam ad eam rem confirmandam è tympaniſtis Syphoclis recitauit: in quibus deſcriptum eſt, quæ loca ſingulis filiis pater poſſidenda tribuerit. Quòd autem Aegeus Pandionis filius patri in regnum ſucceſſerit, ita ſcriptum eſt à Phanodemo in lib. 5. de rebus Atticis: Αἰγεὺς ὁ Πανδίονος υἱὸς βασιλεύων ἀθηνῶν γαμεῖ μήταν πρῶτον τὴν ὁπλῆτος, δεύτερον χαλκιόπην ῥηξήνορος. *Ægeus Pandionis filius cùm imperaret Athenis Metam primum Hopletis filiam vxorem duxit: poſtea Chalciopen ſecundo natam è Rhexenore.* Sic Zez. hiſt. 142. chil. 7. illi alios mares fuiſſe inquit:

τῷ βασιλεῖ τῶν ἀθηνῶν πανδίονι τὴν κλῆσιν
ἄῤῥενες παῖδες ἦσαν τε καὶ θυγατέρες δύο.
Regi Athenarum nomine Pandioni
Mares erant filij, duæq; filiæ.

Hæc cùm ita ſint, miratus ſum cur ſcripſerit Pauſanias in Atticis, Pandionem nullos habuiſſe filios, qui ſuas iniurias perſequerentur, quas à Rege Thraciæ acceperat; nam ſi noluiſſe filios iniurias perſequi dixiſſet, facilè illi aſſentirem. Hæc pauca dicenda duxi de Pandione, cùm filiarum fabula ſuperius explicata ſit, vt ſi qua ibi deſiderarentur, hinc accipi poſſent. Atque cur ficta ſint hæc, ex illis ſuperioribus arbitror patuiſſe. At nunc de Erichthonio.

De Erichthonio. CAP. XI.

ENIMVERO dictum eſt ſuperius, Vulcanum cùm arma Iouis, quibus in bello aduerſus Gigantes vſus eſt fabricaſſet, pro laboris diligẽtiæque mercede obtinuiſſe, vt Iupiter iuraret per Stygiam paludem quodcunque popoſciſſet, ſe illi conceſſurum. At Vulcanus Mineruæ nuptias, cui Iupiter perpetuam virginitatem conceſſerat, poſtulauit: id abnuere quidem non potuit, ſed clàm Mineruam monuit vt reluctaretur: Cùm igitur Mineruam adijſſet Vulcanus, dicitur inter luctandum ſemen profudiſſe, quod in terram fuſum in hominem conuerſum eſt. quare inquit Pauſanias in Atticis, huic patrem fuiſſe neminem mortalium, ſed quoniã ex terra & contentione ſit genitus, Vulcani ita fuiſſe nominatum. Hunc terrigenam & inter ſerpentes educatum fuiſſe ſcripſit Euripides in Ione hoc pacto:

πρὸ γόνων νόμον σώζουσα τοῦ τε γηγενοῦς
ἐριχθονίου. κείνῳ γὰρ ἡ διὸς κόρη
φρουρὼ παραζεύξασα φύλακας σώματος
δισσὼ δράκοντε, παρθένοις ἀγραυλίσι
δίδωσι σώζειν, ὅθεν ἐρεχθείδαις ἐκεῖ
νόμος τίς ἐστιν, ὄφεσιν χρυσηλάτοις
τρέφειν τέκνα.
Seruans auorum legem. & è terra ſati
Erichthonij. Iouis puella namque ei
Duos dracones corporis mox addidit
Cuſtodias. deinde ſeruandum dedit
Athenienſibus puellis. manſit hinc
Mos ille Erechthidis vt ornent filios
Serpentibus aureis.

Alij tamen dictum fuiſſe volunt non à contentione, quam ἔρις ſignificat, ſed ἀπὸ τοῦ ἐρίου à lana ſcilicet, qua Minerua femur ſibi abſterſit, cùm ſemine Vulcani inquinata fuerat, in terram coniecta. Inde poſtea dicti ſunt terrigenæ omnes Athenienſes. Neque verò Erichthonius ſolum, ſed etiam Erechtheus, dictus eſt ſic enim illum nominauit Homerus in Catalogo:

οἳ δ' ἄρ' ἀθήνας εἶχον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον,
δῆμον ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὅν ποτ' ἀθήνη
θρέψε διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος ἄρουρα.
Vrbem præclaram coluerunt iſti at Athenas.
Fortis Erichthei populum, quem nutrijt olim
Nata Iouis Pallas, peperit quem dædala tellus.

Fabulantur huic crura fuiſſe anguibus ſimilia, quem recens natum à Minerua ſuſceptum in ciſtam fuiſſe abſconditum inquiunt. Hanc Aglauro cuſtodiendam commiſit, & Herſæ, Pandroſoque ſororibus: eaſque admonuit ne curioſius quid intus includeretur, inſpicerent. Fertur Pandroſus quidem paruiſſe Deę mandato, at ſorores aliæ ciſta reſignata Erichthonium inſpexerunt; quo viſo ita furijs repente perciτæ ſunt, vt ſe de altiſſimo & prærupto arcis loco præcipites miſerint, vt ait in Atticis Pauſanias. Nec defuerunt qui Vulcani & Athenæ Cranai filiæ Erichthonium filium fuiſſe tradiderint. Scriptum reliquit Apollodorus lib. 3. Erichthonium poſtea fuiſſe à Minerua in tem-

Digitized by Google

pſo educatum, qui cùm adoleuiſſet, regnumque Athenarum accepiſſet, Mineruæ altricis ſignum in arce erexit, & Panathenæa ſolemnitatem in honorem Mineruæ inſtituit: cùm tamen non deſint, qui à Theſeo illa inſtituta maluerint. Hic ducta Paſithea, ſiue vt alijs magis placet, Phraſithea Nympha filium Pandionem, qui poſtea in regnum ſucceſſit, ſuſcepit: & Orythiam & Procrim filias. Fuit autem Erichthonius quartus, qui regnauit Athenis, cùm primus omnium mortalium Cecrops ex Aegypto profectus vrbem Athenarum condiderit, eamque de nomine Palladis, quæ Sais apud Aegyptios vocabatur, vt ait Chares Mitylenæus, Athenas nominauit. Hunc hominem biformem fuiſſe fabulati ſunt: cùm partem corporis inferiorem haberet draconis, ſuperiorem hominis: quod alii ob Aegyptiæ Græcæque linguæ peritiam fictum fuiſſe arbitrantur: alii, quod & prudentia & robore præſtaret; alij, quia leges prior tulerit de matrimonijs apud Athenienſes, cùm nemo patrem antea ſed matrem tantùm cognoſceret, quia per illum ambos parentes ſinguli cognoſcerent. Ego ſane longè diuerſam ab his omnibus habeo ſententiam, quippe quòd putem partim draconem, partim hominem fuiſſe Erichthonium exiſtimatum, quia is vtrunque & ſeueritatis & clementiæ tempus rectè cognouerit. eſt enim optimi ac ſapientis Imperatoris, & humanitatis & aſperitatis oportunitatem poſſe dijudicare cùm aliæ nationes alijs temporibus magis aſperitate & metu, aliæ iucunditate magis commodè regantur. Hic Erichthonius dictus eſt ad occultandam crurum turpitudinem quadrigas excogitaſſe: quare ita de illo ſcripſit Virgilius lib. 3. Georg.

Primus Erichthonius currus, & quatuor auſus
Iungere equos.

Poſt Cecropem igitur regnauit Athenis Cranaus, cui ſucceſſit Amphictyon, quem hic de regno deiecit. Fuit alius Erichthonius, de quo meminit Apollodorus libro tertio, qui regnauit Troiæ poſt illum, qui de Aſtyoche vxore Simoentis filia Troem genuit, vt ait Homerus lib. v. Iliad.

ATQVE tot dicta ſint de Erichthonio fabulosè. Illa breuiores nos faciunt in hoc loco, quæ ſuperiùs explicata ſunt, cùm de Vulcano loqueremur, vbi patuit cur è Terra & Vulcano Erichthonius dicatur eſſe genitus, & quid eſſet Minerua, quæ perpetuam obtinuiſſet virginitatem. Hæc igitur puriſſima pars eſt ætheris è capite Iouis nata, è qua nulla naſcuntur animalia: at Vulcanus impurus eſt, in materia ignis, ſiue calor potiùs, qui generationem adiuuat, & in terram decidens multiplicia gignit animalia: quare eius & terræ filius Erichthonius tam diuerſæ formæ dicitur fuiſſe. Atqui furorem immiſſum fuiſſe ſororibus Pandroſi dixerunt idcirco, quod non paruerint Deæ monitis, quare ſignificabatur contra Deorum mandata non cõferre eſſe curioſos, cùm multis mortalibus id ſæpius calamitoſum fuerit, nam multi quia conſiliorum ſecretiorum eſſent conſcij vel hominũ, nedum Deorum, per inſidias clam de medio fuerunt ſublati. at de Achille nunc pauca dicamus.

De Achille. Cap. XII.

EXPLICATA fuerunt ſuo loco illa omnia propè quæ pertinebant ad Thetidis nuptias: & quod illa à Peleo in matrimonium ducta præter cæteros filios, Achillem etiam illi genuit. cùm verò per noctem ſub igne filios Thetis occultaret, vt quòd mortale illis eſſet, ita eximeret, filij reliqui omnes mortui ſunt; at Achilles per diem ambroſia perunctus, & per noctem ſub igne occultatus dicitur aliquandiu perduraſſe, donec à Peleo deprehenſa illa irata ſe in numerum Nereidum receperit. Hanc rem ita attigit Apollonius libro quarto Argonau.

χωσαμένη Ἀχιλῆος ἀγαυοῦ νηπιάχοντος.
ἡ μὲν γὰρ βρότεας αἰεὶ περὶ σάρκας ἔδαιεν
νύκτα διὰ μέσσην φλογμῷ πυρός, ἤματα δ' αὖτε
ἀμβροσίῃ χρίεσκε τέρεν δέμας, ὄφρα πέλοιτο
ἀθάνατος, καί οἱ στυγερὸν χροῒ γῆρας ἀλάλκοι.
αὐτὰρ ὅγ' ἐξ εὐνῆς ἀναπάλμενος εἰσενόησε
παῖδα φίλον σπαίροντα διὰ φλογὸς ἧκε δ' ἀυτὴν
σμερδαλέην ἐσιδὼν μέγα νήπιος ἡ δ' ἀίουσα
τὸν μὲν ἄρ' ἁρπάγδην χαμάδις βάλε κεκληγῶτα
αὐτὴ δὲ πνοιῇ ἰκέλη δέμας ἠύτ' ὄνειρος (τα
βῆ ῥ' ἴμεν ἐκ μεγάροιο θοῶς, καὶ ἐσήλατο πόντον
χωσαμένη.

Irata infantis cauſa narratur Achillis.
Vrere mortales nocturno tempore carnes
Conſuerat flammis, vngebat luce diurna
Ambroſia tenerum corpus, quo quidquid adeſſet
Mortale eximeret, triſtem'que arceret ſenectam.
Aſt hic è lecto vt ſurgens cognouit, in igne
Vidit vt infantem trepidantem: protinus inde
Clamorem horrendum tollit demens. dea paruum
Ponit humi puerum raptim atque irata refugit
Par leuibus ventis, volucriq; ſimillima ſomno
Effugiensq; domo in pelagi ſe condidit vndas.

Sic

Digitized by Google

Sic igitur Achilles ab igne ſeruatus Piriſous primum vocatus eſt: atque cùm labrum tamen exuſtum fuiſſet, quod cùm lingeret infans, ambroſia non erat perunctum, dictus eſt poſtea Achilles. Alij in lebetem bullientis aquæ infantes ab ea iaci ſolitos inquiunt, vt experiretur an mortales geniti fuiſſent. Achillis tamen matrē Dorion & Chalcidicus Dionyſius non Thetim Nerei, ſed Chironis filiam fuiſſe voluerunt. Daimachus contra Alexandrinus in libr. 2. Redituum, Achillem Caloes Nymphę filium fuiſſe ſenſit. Scriptum fuit ab Apollodoro lib. 3. Achillem à Peleo ſuſceptū, deportatum fuiſſe ad Chironem, quem ille amantiſſimè educauit, atque leonum viſceribus illum nutriuit, aprorūque & vrſorum medullis, lactis prorſus ignatum, vt eſt in his verſibus Euphorionis:

ἐς φθίην χιλοῖο κατήιε πάμπαν ἄπαστος.
τ' οὕνεκα μυρμιδόνες μιν ἀχιλλέα φημίξαντο.
Neſcius omnino lactis Phthiam petit, illum
Quare Myrmidones dixerunt nomine Achillem.

Quòd autem Achilles à iuſtiſſimo Centaurorum Chirone, educatus ſit, ita teſtatur Euripidis Iphigenia in Aulide:

ἔστι μὲν οὖν, ἵν' ἡδὺ, μὴ λίαν φρονεῖν.
ἔστι δὲ χ' ὅπου χρήσιμον, γνώμην ἔχειν.
ἐγὼ δ' ἐν ἀνδρὸς εὐσεβεστάτου τραφεὶς
χείρωνος, ἔμαθον τοὺς τρόπους ἁπλοῦς ἔχειν.
Quandoque dulce ſit parum dignoſcere:
Quandoque confert plurimum dignoſcere.
Ego viro à pio educatus ſum puer
Chirone mores ſimplices tantum imbibi.

Fama eſt Achillem à Chirone auo eruditum fuiſſe, à quo præter citharæ pulſandæ artem, & vſum herbarum, peritiam venandi & iaculandi & artis medicę leges ęquitatis & prudentiæ edoctus fuit, ſicuti traditum eſt à Staphylo in lib. 3. rerum Theſſalicarum. Idem cùm annum ætatis ſuę nonum expleuiſſet, pronunciaſſetque Chalcas vates Troiam ſine Achille capi non poſſe, quia reſponſum tuliſſet à matre ſibi in eò bello, quòd aduerſus Troianos gereretur, eſſe moriendum, puellari habitu indutus in Scyron, quę vna eſt è Cycladibus inſulis, inter filias Lycomedis ſe abdidit, vt lateret duces Græcorū, qui ad Troiam erant militaturi. vna igitur illarum puellarum Deidamia nomine clàm ab illo vitiata Pyrrhum filium illi progenuit. Hic tamen inter puellas ab Vlyſſe cognitus, eius expeditionis laborem ac periculum deuitare non potuit. Thetis igitur cognita neceſſitate filij dicitur ad Vulcanum acceſſiſſe, vt arma inſuperabilia, & quæ nulla vi humana poſſent penetrari, Achilli fabricaret, vt traditum eſt à Phylarcho in rebus fabuloſis. illa fecit Vulcanus, ſed non prius ſe daturum inquit, quàm cùm illa congreſſus fuerit. dicta eſt Thetis annuiſſe eius deſiderio, ſed non priùs illud eſſe faciendū quam experta eſſet an arma conuenirent Achilli. mox acceptis armis ex compoſito, iiſque induta dicta eſt aufugiſſe, & ita claudum Vulcanum deluſiſſe. At verò cùm datum fuiſſet Græcis reſponſum illum primùm omnium Gręcorum eſſe moriturum, qui prior è naui in littus Troianum exiliiſſet, prior exiliit Proteſilaus quare prior omnium cæſus eſt ab Hectore. Id cùm cognouiſſet Achilles, vltimus è ſua naui exiliit in littus; quòd cùm magno impetu feciſſet, terramque pedibus vehementer percuſſiſſet, aqua è terra manare incepit, atque fons ibi natus eſt, vt in his ſignificauit Antimachus:

ῥίμφα δ' ἀπ' ἠπείροιο μελαίνης ὕψοσ' ἀερθεὶς
πηλείδης, ἀπό ρουσεν ἐλαφρὸς ἠΰτε κίρκος.
τοῦ δ' ἔμπροσθε ποδῶν κρήνη γένετ' ἀστράκσα.
Continuò velut accipiter nigrantis Achilles
Deſilit in terra dorſum ſublimis: at illi
Ante pedes fluxit vitrea fons lympidus vnda.

Hic igitur poſt multas res ad Troiam præclarè geſtas, quas Homerus recenſuit, Polyxenæ Priami filiæ amore captus ſignificauit Priamo per nuncios ſe pro Troia pugnaturum, ſi ſibi puella concederetur. Tum Priamus eam ſe daturum eſſe pollicitus eſt, qui cùm illæ de cauſa in templum Thymbræi Apollinis conueniſſent, Paris clàm ex inſidiis illum ſagitta transfixit, quare vltimum vitę ſuæ diem ita per dolum concluſit, eius corpus non priùs deditum eſt Gręcis, quàm recepiſſent illa ipſa munera, quę pro redimendo Hectore data fuerant hoc eſt, tantùm auri pondus, quantum eſſet pondus Hectoris mortui cadaueris. Propter huius præclari Herois mortem dictę ſunt Muſæ & Nymphę omnes fleuiſſe, quòd ita ſignificauit Lycuphorn in Alexandra:

αὖτις τὴν ἀντίποινον ἐγχέας ἴσον
πακτώλιον σαθμοῖσι τηλαυγῆ μύδρον,
κρατῆρα βάκχου δύσεται κεκλαυσμένος
νύμφαισιν, αἳ φίλαντο βηφύρου γάνος.
λειβηθρίαν θ' ὕπερθε πιμπλείας σκοπήν.
ὁ νεκροπέρνας ὅς περ δειμαίνων πότμον
καὶ θῆλυν ἀμφὶ σώματ' λήσεται πέπλον
δύνας παρ' ἰσοῖς κερκίδος ψαύσας κρόταν,
καὶ λοῖσθος ἐς γῆν δυσμενῶν ἴψας πόδα.
Rurſus redemptor pro altero cad aucre
Par pondus auri ſplendidi Pactolij
Ferent Sed is cratera Bacchi mortuus
Perfuſus inibit lacrymis Libethridum
Pimplæ incolunt quæ verticem: à nymphis ſimul
Soro-

Bororibus, Baphyri aquas amantibus.
Atque ille cadis praſcius fatum timens,
Feret puella veſtibus ſeſe indui:
Texetq́; telas pectine arguto leues,
Saltabit hoſtium in ſolum idem vltimus.

Vocata eſt inſula Boryſthenis Achillea, quod Achilles ibi fuerit ſepultus, à quo etiam inuentum eſt myriophyllum, quod Achylleum vocarunt. Nam Oſſa Achillis & Antiochi in aureo vaſe, quod largitus fuit Thetidi Bacchus cùm fugeret impetũ Lycurgi, recondita fuiſſe memorant. Fabulati ſunt antiqui prętereà Medeam nupſiſſe Achilli, vbi ille in campos Elyſios poſt mortem deſcendiſſet, ſicuti memoriæ prodidit Ibycus. Dictus eſt Achilles à Chitone ſemihomine fuiſſe educatus, quia ratio & vis ad principem æque pertineat, dictus eſt idem à Muſis fuiſſe deploratus, quia cum muſicis inſtrumentis eius pompa funebris ducta eſt: cùm verò mare per idem tempus fortè ventis intumuiſſet, longeque ſtrepitus vndarum exaudiretur, vt ait Iſacius, datus eſt locus fabulæ, quod nymphæ eius cædem grauiter conqueſtæ ſunt. Neque enim eſt ſanę mentis ea propter Achillem contigiſſe credere, cùm elementa minimè ſint de ſingulorum noſtrorũ vel morte vel ortu ſolicita. Dictus eſt inter filias Lycomedis muliebri habitu indutus latuiſſe, quia cum Deidamiam eius regis filiam cepiſſet in matrimonium, ita nouis nuptijs delectabatur; vt maiorem temporis partem cum ſponſa eſſet intra Lycomedis parietes, & in thalamo lateret. Hic idem Heros cùm fortiſſimus eſſet omnium Græcorum, non priùs vinci potuit vel à fortiſſimis hoſtibus, quam voluptatis deſiderio & libidine irretitus, ab imbelli & timidiſſimo omnium propè Troianorum Paride vulneratus fuit. per hęc igitur ſignificare voluerunt antiqui maximè omnium rerum formidandas eſſe viris fortibus voluptatum illecebras, quæ grauiſſimæ ſunt omnibus & pernicioſæ denique aduerſariæ. At nunc de Ganymede dicamus.

De Ganymede. Cap. XIII.

GANYMEDES autem qui ab aquila raptus, & in cœlum ad Iouem portatus fuit, vt illi potum pro Hebe Iunonis filia miniſtraret dicitur fuiſſe Trois Troianorum Regis filius. Hic cum eſſet eximiæ & propè inauditæ pulchritudinis, ob eam dignus habitus eſt, non qui ad libidinem, vt crediderunt plerique raperetur, ſed qui pocula Ioui miniſtraret, vt ſcripſit Homerus lib. v. Iliadis.

τρωὸς δ' αὖ τρεῖς παῖδες ἀμύμονες ἐξεγένοντο
ἶλλος τ', ἀσσάρακός τε, καὶ ἀντίθεος γανυμήδης.
ὃς δὴ κάλλιςος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων.
τὸν καὶ ἀνηρείψαντο θεοὶ διὶ οἰνοχοεύειν,
κάλλεος εἵνεκα οἷο, ἵν' ἀθανάτοισι μετείη.

Hinc Troi nati pueri tres eſſe feruntur:
Ilus, & Aſſaracus, pulcherrimus & Ganymedes.
Inter mortales cui præſtantiſſima forma.
Quem ſuperi rapuere, Ioui quo pocula magno
Præbeat ob formam, cũ Dijs & tranſigat æuum.

Apollonius verò Rhodius lib. 3. Argonauticorum, non vt eſſet Iouis pincerna, ſed vt conſuetudine Deorum frueretur ob formam raptum fuiſſe Ganymedem ſcribere videtur, cùm inquiat:

εὗρε δὲ τόνγ' ἀπάνευθε διὸς θαλερῇ ἐν ἀλωῇ,
οὐκ οἶον μετὰ καὶ γανυμήδεα τόν ῥά ποτε ζεὺς
οὐρανῷ ἐγκατένασσεν ἐφέστιον ἀθανάτοισι.

Hunc Iouis in molli ſe iunctum reperit aula
Non ſolum: ſimul & Ganymedem. Iupiter illum
In cœlum rapuit cum Dijs vt tranſigat æuum.

Fuit autem raptus ex Harpagia, qui locus fuit in agri Priapeni & Cyziceni finibus, qui ab ea re nomen obtinuit. vt ait Strabo lib. 13. alij circa Dardanium promontorium illud accidiſſe inquiunt, quod Virgil. factum in Ida monte Phrygiæ dum venaretur. ita commemorat lib. 5. Aeneid.

Intextuſq́; puer frondoſa regius Ida
Veloces iaculo ceruos, curſuq́; fatigat
Acer, anhelanti ſimilis: quem præpes ab Ida
Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger vncis.

Fama eſt autem aquilam, quòd fauſtum augurium Ioui in bello aduerſus Titanas attuliſſet, armaque pugnanti miniſtraſſet, Iouis auem fuiſſe exiſtimatam: atque illi datum fuiſſe imperium in cæteras aues, cùm ita ſcribat Horat. lib. 4. carminum, cùm illius præcipuè ſingularem diligentiam in rapiendo Ganymede expertus fuiſſet.

Qualem miniſtrum fulminis alitem
Cui rex Deorum regnum in aues vagas
Permiſit, expertus fidelem
Iupiter in Ganymede flauo.

Alii tradiderunt Iouem in aquilam verſum ad ipſum Ganymedem conuolaſſe, & illum in cœlum aſportaſſe, vt patet ex his carminibus:

αἰετὸς ὁ ζεὺς ἦλθεν ἐπ' ἀντίθεον γανυμήδην.
κύκνος ἐπὶ ξανθὴν μητέρα τῆς ἑλένης.

Ipſe aquila ad pulchrũ Ganymedem Iupiter olim,
Ad matremq́; Helenæ deinde volauit olor.

Fuerunt qui non à Ioue, neque ab aquila, neque à Diis raptum fuiſſe Ganymedem tradiderunt.

runt.

runt, ſed à Minoe ad concubitum: inter quos fuit Echemenes Cyprius. Hæc illa ſunt quæ de Ganymede ab antiquis fabuloſè dicta fuerunt: quę quidem falſa eſſe omnibus perſpicuum eſt. Alii verò inter quos fuit Xenophon vt ſcripſit in Sympoſio, Ganymedem propter animi pulchritudinem & prudentiam potiùs, quàm propter formam corporis, in cœlum aſci tum eſſe voluerunt: nam hi dictum fuiſſe Gany medem putarunt non à γάνυμι. quòd conuiua ri & genio indulgere ſignificat: ſed potiùs ab his dictionibus in vnum compoſitis ad pręſtantiã prudentiæ & conſilii exprimendam, ἄγαν, & νῦ, & μῆδος. nam illæ cùm inteuſionem & incremẽtum ſignificent, extrema eſt conſilium. Enimuero diuinum quidpiam ſub hac fabula contineri ita inquit Cicero lib. I. Tuſculanarum Diſputationum: Nec Homerum audio, qui Ganymedem à Diis raptum ait propter formã vt Ioui pocula miniſtraret. Non iuſta cauſa, cur Laomedonti tanta fieret iniuria. Fingebat hæc Homerus & humana ad Deos transferebat quidam ad ſolatium coniunctorum ipſi Ganymedi hanc fabulam fictam eſſe tradiderũt, cùm is clàm raptus fuiſſe inter venandum: atque illis perſuaſum deniq. Ganymedẽ inter ſidera re latum eſſe, & in id ſignum quòd dicitur Aquarius. Ego ſanè longè aliter ſentio, neque puto diuina ad nos deferenda fuiſſe, ſed humana potiùs vtiliter ad Deorum naturam oportere con ferri. Nam quid aliud per hanc fabulam demonſtrabant ſapientes, quam prudentem virum à Deo amari, & illum ſolum proximè accedere ad diuinam naturam? eſt enim Ganymedes ani ma hominum, quam, vt diximus, ob eximiam prudentiam Deus ad ſe rapit, cùm ſtulti neque ſibi, neque cæteris quidem ſint vtiles. Illa verò anima pulcherrima eſt quæ minimum ſit huma nis ſordibus, aut flagitiis corporis contaminata: quàm Deus diligens ad ſe rapit. Nam cùm nihil ſit inter mortalia, quòd propius quàm ſapientia ad ſummi Dei naturam accedat, quòd per Ganymedem in cœlum raptum ſignificabãt antiqui, non poſſum non ſummopere improbare quorundam ſtultitiam, qui obſcœna quædã & neque brutis ipſis ſine pudore iniungenda, per hanc fabulam intellexerunt; nimirum Ganymedem raptum fuiſſe ad ſtuprum, quaſi aliquòd incitamentum neceſſarium eſſet mortalibus ad tam nefandum, tamque impurum vitium. Sed tamen ſapientioribus hæc alter ſeſe habere credita ſunt, & ad honeſtam interpretationem retorta, atque ad exemplum virtutis ad poſteros tranſmiſſa. Quid enim aliud eſt pocula Ioui miniſtrare, quam Deum mirificè delectari officiis ſapięntiæ, quæ ab anima virorum ſapientum procedant? Semper bonitas diuina ſitit, hoc eſt mirum in modum cupit nos eſſe ſapientes: quales cùm fuerimus, proximè ad eius naturam per charitatem & innocentiam accedemus, ſuauiſſima pocula nectaris altiſſimo Deo miniſtrabimus, neque quidquam rurſus homini iucundius ipſa ſapientia poteſt contingere: quippe quòd per illam viuentes propè Dii efficimur, atq. ex his corporum mortalium ſordibus ad cœleſtia extolimur. quam ob rem præclarè ſe habent illa Ptolemæi carmina:

οἶδ᾽ ὅτι θνατὸς ἐγὼ, καὶ ἐφάμερος ἀλλ᾽ ὅταν ἄστρων
Μαστεύω πυκινὰς ἀμφιδρόμους ἕλικας,
οὐκ ἔτ᾽ ἐπιψαύω ποσὶ γαίης, ἀλλὰ παρ᾽ αὐτῷ
Ζηνὶ διοτρεφέος πίμπλαμαι ἀμβροσίης.

Noui ego mortalis quod ſum, ſed ſidera quando
Suſpicio, æthereas luſtroq́; mente domos,
Iam pede non videor mihi terram tangere, magno
Cum Ioue ſed veſci nectare & ambroſia.

Huic tantã corporis pulchritudinẽ tribuerũt, non ſolũ quia vir ſapiẽs caret ſordibus animi, verum etiam, quia vt ait Plato, tanta eſt pul critudo ſapientiæ, vt ſi oculis cerni poſſet, mirificos amores ſui excitaret in animis hominum. Dicitur ab aquila raptus in cœlum fuiſſe propter perſpicacitatem: atque ab ipſo Ioue aquila, quòd adiutor ſit Deus ad ſapientiam. ſic igitur cùm dicerent viros bonos, & prudentes, & integerrimos poetæ diuinam bonitatem ad ſe rapere, fabulam de Ganymede finxerunt, quare vtiliùs nos ad diuina tranſtulerunt ſapientes, quàm diuinam ad nos deduxiſſent. At de Ganymede ſatis, nunc de Harmonia dicamus.

De Harmonia & Cadmo. CAP. XIV.

HARMONIA verò quibus orta ſit, non parua eſt dubitatio: ſiquidẽ Diodorus lib. ζ. illam Electrę & Iouis filiam fuiſſe inquit. At Heſiod. in Theogonia illam ex adulterio Martis & Veneris natam fuiſſe memorat in his;

—— αὐτὰρ ἄρηϊ
ῥινοτόρῳ κυθέρεια φόβον καὶ δεῖμον ἔτικτεν
δεινὰς, οἵτ᾽ ἀνδρῶν πυκινὰς κλονέουσι φάλαγγας,
ἐν πολέμῳ κρυόεντι, σὺν ἄρηϊ πτολιπόρθῳ,
ἁρμονίηνθ᾽ ἣν κάδμος ὑπέρθυμος θέτ᾽ ἄκοιτιν.

—— Marti clypeos atque arma ſecanti
Alma Venus peperit Pallorem, vnaque Timorem.
Qui dare terga virum armatas iuſſere phalãgas
In bello triſti, quam Cadmus duxit, at inde

Har-

Harmoniam peperit Marti Cytherea decoram.

Hæc igitur vbi adoleuiſſet, Cadmo Thebanorum Regi viro ſanè præclaro, & ob multas difficultates, quas ſuperauit, illuſtri, à Ioue in matrimonium data fuit, de quo hæc pauca, ex ijs multis, quæ de illo memorantur, colligere placuit. Aiunt dona data eſſe ſponſæ à Dijs per nuptias, cùm Ceres frumenti fructum largita ſit, Mercurius lyram, Pallas monile & peplum & tibias, Electra ſacra magnæ Matris & cymbala & tympana, in quibus nuptiis Apollo cum cithara cecinit, Muſæ tibias inflarunt, ac Dii reliqui multa dona ſua dederunt. Hic, vbi Iupiter Europam ſuam ſororem rapuiſſet, è qua in Cretam deportata Sarpedonem, & Minoem, & Rhadamanthum ſuſcepit, iuſſus eſt ab Agenore patre ſororē inuenire, neque priùs rediret domum, quam illam ſecum adduceret. Atqui cum multas regiones peragraſſet, neque tamen illam inueniſſet, poſt mortem Telaphaſſæ matris Delphos de Europa ſciſcitaturus oraculum adiuit cui reſponſum eſt, nihil curioſius de Europa eſſe quærendum, ſed vrbem ibi condere oportere, vbi bos defeſſa humi procubuiſſet, quam habuiſſet viæ ducem. Hic igitur per agrum Phocenſium iter faciens bouem ex armēto Pelagontis obuiam habuit, quæ Bœotia peragrata vbi conditæ fuerunt Thebæ humi procubuit. Tum bouem Palladi mactaturus ſocios aquatum ad Dircen fontem miſit: cùm verò ibi draco natus è Marte fontem ſeruaret, Seriphum & Daileontem Cadmi amicos interemit: tum ipſe Cadmus eò profectus ad fontem draconem trucidauit. Fabulati ſunt quidam, inter quos fuit Archelaus lib. 9. de fluminibus, Cadmū poſt cęſum draconē inueniſſe aquā ob timorem ſerpentis propè veneno infectam, quare regionem luſtrauiſſe dum fontem quęreret. vbi ad antrum Corcyreum perueniſſet, dicitur factum eſſe Palladis conſilio vt pedem in limo impreſſerit, vnde fluuius ſcatuit, quem poſt bouem immolatum, Pedem Cadmi nominarunt. At verò coactus eſt Cadmus eius dentes exertos ſerere, quod fecit conſilio Mineruæ, è quibus nati ſunt armati homines, qui erant cum illo pro patre pugnaturi, ſed Cadmus lapidem, quem à Mineruā acceperat, inter illos iacens, omne certamen à ſe inter illos diuertit, atque omnes mutuis vulneribus natiuorum armorū ſe viciſſim confecerunt. Illa de cauſa coactus fuit Cadmus mercenarius annum Marti ſeruire, qui annus eius temporis octo ex his noſtris annis conſtabat. Poſt id tempus fabulantur Mineruam regiam Cadmi multis ornamentis præclarè comparaſſe cui Iupiter etiam Martis filiam & Veneris dedit in matrimonium Harmoniam, ad quas nuptias Dii omnes relicto cœlo dnr aduentaſſe: quo tempore fama eſt inter alia præclara Deorum munera peplum & monile admirabilis pulchritudinis, quod fuit Vulcani opus, à Cadmo donatum fuiſſe ſponſæ, Cadmus ex illa ſuſcepit Poſtea Ino, Semelen, Agauen, Autonoen, & Polydorum. Scriptum reliquit Pherecydes præterea Harmoniæ Martiſque filias fuiſſe Amazones, vt teſtatur Apollonius etiam lib. 2. Argonauticorum:

ὐ γὰρ ἀμαζονίδες μάλ' ἐπητέες, ὐ δὲ θέμιστας
τίουσαι πεδίον δοιάντιον ἀμφενέμοντο.
ἀλλ' ὕβρις στονόεσσα, καὶ ἄρεος ἔργα μέμηλε.
δὴ γὰρ καὶ γενεὴν ἔσαν ἄρεος ἁρμονίης τε
νύμφης, ἥτ' ἄρηϊ φιλοπτολέμους τέκε κούρας.
Sed neque Amazonides faciles, nec iura colentes.
Hinc tenuere procul Daantia protinus arua.
His bellum cordi fuit, his & prælia Martis.
Iure quidem: Harmonia quod Nympha & Marte feruntur
Patre ſata hac peperit Mauortia pignora patrē.

Cadmus poſt multas filiarum nepotumq́ue ſuorum calamitates ſubrogato in regnum Pentheo, Agaues & Echionis filio, relictis Thebis ad Encheleinenſes cum Harmonia coniuge cōmigrauit. Illi cùm ab Illyriis bello infeſtarentur, reſponſum tulerunt futuram penes ipſos victoriam, ſi Cadmum & Harmoniā duces haberent: Nam Cadmus & Harmonia apud Drilonis ripas habitabant, qui Illyrios à Liburnis diſterminat, vt ſcripſit in his Metrodorus in commentario de conſuetudine: *δρίλων δὲ καὶ νάρων ποταμοὶ ἰλλυριῶν, οἳ διαχωρίζουσι τοὺς ἰλλυριοὺς καὶ λιβυρνοὺς, ἐν ταῦθα γὰρ ᾤκησαν ὁ κάδμος καὶ ἡ ἁρμονία, οἳ καὶ εἰς ὄφεις μετεβλήθησαν. Sunt autem Drilo & Naro Illyriorum fluuij, qui Illyrios Liburnoſque diſterminant. Hoc in loco Cadmus & Harmonia habitarunt illi, qui ſunt in angues conuerſi.* Quòd oraculi autoritatem ſecuti eos duces illius expeditionis aduerſus Illyrios deligunt. Sic igitur Cadmus Illvriorum regno potitus aliquandiu fœliciter egit, deinde paulo pòſt in draconem & ipſe & vxor mutati apud oppidū Illyrii Encleas nomine, dicuntur à Ioue in campos Elyſios demiſſi fuiſſe: de qua mutatione, quòd apud Illyrios contigerit, ita meminit Dionyſius, in libro de ſitu Orbis:

—— ἐπὶ δ' ἄσπετον ὁλκὸν ἄγουσα
ἰλλυρικὴν περὶ χέρσον ἑλίσσεται ἄχρι κολώνης,
ὐ ρέοντ' ἠλιβάτην τὰ κεραύνια κικλήσκουσι.
κεῖνον δ' ἂν περὶ κόλπον ἴδοις ἐρικυδέα τύμβον

τύμ-

τύμβον, ἔνθ' ἁρμονίης κάδμοιό τε φῆμις ἐνίσπει.
κεῖθι γὰρ εἰς ὀφίων σκολιὸν δέμας ἠλλάξαντο
ὁππότ' ἀπ' Ἰσμηνοῦ λιπαρὸν μετὰ γῆρας ἵκοντο.

—— ingentia pondera volens
Illyricis terris deuoluitur vſque Colonam,
Colleſq́ apricos quos alta Ceraunia dicunt.
His celebrem tumulum terris, antrumq́ videbis,
Antrum, quod Cadmi dixerunt Harmoniæq́.
Namq́ hic ſerpentes atri facti eſſe feruntur,
Vt texere caput cani, turpiq́ ſenecta.

Sic Nicander in Theriacis:

ἶριν θ' ἣν ἔθρεψε δρίλων καὶ νάρονος ὄχθαι
σιδονίου κάδμοιο θεμείλιον ἁρμονίης τε.
ἔνθα δύω δασπλῆτε νομὸν στείβουσι δράκοντε.

Irimq́ hanc Drilon aluit, & Naronis vnda:
Sidonij Cadmi monumentum hoc, Harmoniaq́:
Hic duo terribiles fremuerunt nempe dracones.

ATQVE tot de Cadmo & Harmonia fabuloſè dicta fuerunt. Maior harum rerum geſtarum pars ad hiſtoriam transferenda eſt: non enim à tauro Europa aſportata fuit in Cretam, ſed nauigio quodam Cretenſes illam rapientes è Phœnicia in patriam deportarunt. Cùm verò illi nauigio eſſet præfectus Taurus quidam Gnoſius, qui illam rapuit è Sarapia Phœniciæ ciuitate, quæ ſita fuit inter Sidonem & Tyrum, locus datus eſt fabulæ, quòd rapta fuit, & à Tauro in Cretam deportata, vt ſcripſit Echemenes in rebus Cretenſibus. Quòd miſſus ad Europam quærendam Cadmus draconem ad fontem Dircen occidiſſet, illud quidem fabuloſum eſſe dixerunt, ſed aiunt latronem ab ipſo Cadmo cæſum, qui peregrinis in iis locis inſidiaretur, & iam nonnullos è Cadmi ſocijs ceciderat. Dictus eſt eius draconis dentes ſeminaſſe, cùm ſociæ & ſocij illius latronis duce cæſo diſſipati ſint. Nihil autem horum factum eſt ſine Mineruæ conſilio, quia cùm omnibus in rebus, tum in militaribus, præcipuè neceſſaria eſt hominis prudentia, & Dei optimi auxilium. Quòd autem lapidem inter natos homines armatos iecerit, quare inter illos bellũ exortum eſt; futuras contentiones Thebanorum ſignificat, poſt Thebarum mœnia ædificata: nam eius vrbis imperium magnũ bellum inter Thebanos poſtea excitauit: præter illud quòd leues iniuriæ ſolent aliquando excitare magna bellorum incendia. Harmonia dicta eſt Veneris & Martis filia, quoniam vis Muſicæ non ſolùm erigit animos iacentes, & calamitatum miſeriarumque humanarum cumulis oppreſſos, ſuauitateque quadam perfundit, ſed etiam ad bellum viriles animos inflammat, cum Muſica multæ nationes ante bellum vſæ ſint, atque nũc etiam nonnullus eſt vſus Muſicorum inſtrumẽtorum, quibus milites ad prælium incitentur. Hæc cauſa fuit cur his parentibus Harmonia nata dicatur. Qui Electræ & Iouis filiam crediderũt, Harmoniam eſſe putarunt eam, quã Pythagorici in motibus ſphærarum, corporumque cœleſtium fieri crediderunt. quod autem ad mores pertinet, ſignificabant antiqui, dum ſumus in hac miſerrima vita omnium laborum ac moleſtiarum pleniſſima, fortitudine & prudentia vti oportere, quod omnium humanarũ actionum ſtatutus eſt finis, neque vnquã Deus viris bonis & fortibus ſolet deeſſe, cùm ſenem Cadmum & Harmoniam Iupiter poſt omnes moleſtias ad Elyſios campos demiſerit. At nunc de Mida dicamus.

De Mida. Cap. XV.

FVIT autem Midas Phrygiæ Rex Gordię filius, qui omnium Regum ſuę tempeſtatis fuit ditiſſimus. Fabulantur ad hunc aliquando Silenum Bacchi comitem captiuum ob ebrietatem, cum iter facere cum Baccho non potuiſſet, adductum fuiſſe: quem ille perhumaniter tractauit. Tum Bacchus ad eum requirendum reuerſus, cognita Midæ liberalitate & humanitate ab incolis eius regionis, ipſe etiam hoſpes ad Midam proficiſcitur, à quo perbenignè acceptus illi propoſuit vt quidquid optaret, expeteret, quod eſſet ſtatim voti compos futurus. At Midas pro dementia, quæ ſollicitat animos mortalium, ſummam fœlicitatem ratus in multis poſſidendis, expetiuit vt quidquid contingeret, continuò aurum fieret: quam fabulam explicauit Ouidius lib. 11. Metamorph. Cùm poſtea cibaria etiam, quibus veſceretur, contacta repentè fierent aurea, pœnitentia captus eſt ſuæ petitionis: atque niſi Deus fuiſſet illi benignus ea moleſtia ſubleuando, omnino inedia mori neceſſe fuiſſet. Orauit igitur eundem Deum cùm ſatis aptas pœnas ſuæ ſtultitiæ dediſſe, vt hoc munus auferret. quem aiunt quidam illa de cauſa inedia mortuum eſſe: at alij dicunt, quod Bacchus reſpondit illud futurum, ſi ſe in Pactolo flumine lauiſſet; quare lotus ibi illa moleſtia liberatus eſt, ac fluuius ex illo tempore aureis arenis fluere cœpit: quod ita teſtatur Ouidius:

Rex iuſſæ ſuccedit aquæ, vis aurea tinxit
Flumen & humano de corpore ceſſit in amnem.
Nunc quoque iam veteris percepto ſemine venæ
Arua rigent auro madidis pallentia glebis.

Digitized by Google

Ille peroſus opes ſyluaſq; & rura colebat,
Panaq; montanis habitantem ſemper in antris.

Eo igitur morbo liberatus. Midas cùm ſe rus contuliſſet. ſyluaſque ſemper ferè ab hominum frequentia longinquas incoleret, iudex & ipſe & Tmolus mons inter Phœbum & Pana paſtorum Deum de arte muſica contendentes, delectus eſt. Eius certaminis Tmolus Phœbum victorem. at Midas Pana ſuo iudicio pronunciauit. quare indignatus Phœbus aures aſini Midę, vt qui de arte muſica iudicare non poſſet, adhibuit, cùm rudis homo planè parum iudicio valeret, & tamen iudicare non detrectaſſet. Id autem ita explicauit Ouidius:

Pana iubet Tmolus citharæ ſubmittere cannas.
Iudicium, ſanctiq; placet ſententia montis
Omnibus: arguitur tamen, atque iniuſta vocatur
Vnius ſermone Midæ. Nec Delius aures
Humanas patitur ſtolidas retinere figuram.
Inſtabileſq; illas facit, & dat poſſe moueri.
Cætera ſunt hominis, partem damnatur in vnã,
Induiturq; aures tardè gradientis aſelli.

Ita verò ſcitè illas occultabat Midas, vt nemo præter tonſorem rem cognoſceret. Sed cùm id tonſor tacere nõ poſſet, terram effodit, ac foueam ingreſſus pertenui voce ita ſubmurmurauit. Auriculas aſini Midas Rex habet. Tum foſſa illa rurſus terra repleta diſceſſit, ibique cannas deinde natas eſſe fabulati ſunt, quæ ita ſibilum edentes murmurabant: Auriculas aſini Midas Rex habet.

ATQVE tot de Mida fabuloſè fuerunt ab antiquis memoriæ prodita. Ego ſanè crediderim auariſſimum & opulentiſſimum omnium ſuæ tempeſtatis fuiſſe Midã, qui vt multas pecunias cumularet. cibis etiam parciſſimè frueretur, omniaque propè neceſſaria victui venderet, & in aurum conuerteret. Cùm verò alijs in rebus eſſet planè rudis, neq. à beluis eius iudicium differret, fabulati ſunt illum aures aſini habuiſſe. Alij contra quòd acutiſſimè audiret, iſtud fictum fuiſſe arbitrantur, quòd aſinus illum, ſenſum omnium propè animalium habeat acutiſſimum. Alij fictum putarunt, quia multos haberet exploratores. Alij dicunt fuiſſe imprudentiſſimum & arrogantiſſimum omnium principum ſuę tempeſtatis, qui cum parum curaret hominum de ſe maledicta, & cùm peſſimè audiret à Phrygibus ob malam adminiſtrationẽ, exquiſitiſſimamq. auaritiam, cùm pecunia eſſet apud eum omnium controuerſiarum iudex aut libido, dictus eſt aſini aures habere: nam ſolùm aurum ſibi præ omnibus propoſuerat. Alii dicunt, inter quos fuit Calliſthenes in nauigatione, & Hecatæus de Hyperboreis, duos colles fuiſſe in Phrygia: qui aures aſini vocarentur, ſuper quibus munitiſſima oppida condita fuerunt è quibus latrones complures viatores & peregrinos adoriebantur. His locis cùm arma Midas intuliſſet, ac oppidis per vim potitus fuiſſet, obtruncatis eorum locorum latronibus, dictus eſt fabuloſè aures aſini habere. Alii voluerunt illum, quia Liberum patrem *feſelliſſet*, in aſinum fuiſſe mutatum, ſed cùm recuperaſſet priſtinam formam, aures tamen non depoſuiſſe. Alii quia Dionyſi aſinos ac iumenta iniuriis affecerit, ab irato Deo illi aſini aures fuiſſe iniunctas maluerunt. Alii aures aſini datas Midæ à Deo fuiſſe idcirco putarunt, quia omnes arrogantes damnantur ignorantiæ: qui enim ſe ſcire omnia vel quæ neſcit, arbitratur, is parum idoneus efficitur ad ſcientiam. Quòd ſi quis diligenter hæc animaduertat, is profectò intelliget, antiquos per hæc ad humanitatem & liberalitatem homines adhortari ſolitos, cùm Deus ſibi gratiſſimam eſſe in hoſpites benignitatem oſtenderit iidem poſtea nos à petendis rebus certis à Deo deterruerunt, cùm plerumque pernicioſa expetamus: quare quòd nobis conferat à Deo poſcendum, illique relinquenda rerum omniũ optio. Deinde ſingulorum vires metiri oportere docuerunt, neque iudicanda ſunt illa, quę non rectè nouimus, cùm temeraria iudicia Dei vindictam in ſe irritent. Nam qui per inſcitiã aut fraudem alterius opes aut dignitatem alteri adiudicauerit, ille priori domino, cui rapuit, reſtituere iure æquitatis debet. Quòd verò nullum ſcelus, nullumque iniquum iudicium diu latere poteſt, declarauit tonſoris ſermo ſilentio proximus: omnia enim turpia in lucem tempus ſolet proferre. At nunc de Narciſſo dicamus.

De Narciſſo. Cap. XVI.

NARCISSVS autem, quem fabulæ in florem ſui nominis mutatum fuiſſe inquiũt dicitur fuiſſe amnis Cephiſi & Nymphæ Liriopes filius, vt patet apud Ouid. lib. 3. Metamorph.

Prima fide, vociſq; ratæ tentamina ſumpſit
Cærula Lyriope. quam quondam flumine curuo
Implicuit, clauſaq; ſuis Cephiſus in vndis
Vim tulit, enixa eſt vtero pulcherrima pleno
Infantem nymphe, iam tum qui poſſet amari:
Narciſſumq; vocat de quo conſultus an eſſet
Tempora matura viſurus longa ſenectæ,
Fatidicus vates, ſi ſe non nouerit, inquit.

Echo

Digitized by Google

Echo autem capta eius amore illam diu inſecuta eſt: ſed cùm amoris impatiens contabuiſſet, in ſolam vocem denique conuertitur. Fabulantur hunc, vbi iam excreuiſſet, corporiſque forma indies cùm teneriori bus annis augeſceret, ad fontem quendam puriſſimum labore venationis & æſtu aliquando fatigatum deueniſſe: qui cùm ſe ad fontem bibiturus in genua deflexiſſet manibus in ora fontis firmatis, nondum labris ad aquam fontis admotis ſuam imaginem in fonte deſpexit: erat enim eius frontis aqua limpidiſſima, quæ fundum habebat ſubnigrum. Tam Narciſſus amore ac deſiderio ſuæ imaginis ita captus eſt, vt cùm nullã potiundę talis formæ ſibi ſpem reliquam eſſe intelligeret, ſui ipſius deſiderio tandem paulatim contabuerit, ac Deorum miſericordia denique in florem ſui nominis fuerit conuerſus. Dictus fuit autem Narciſſus ἀπὸ τῦ ναρκᾶν à torpendo ſcilicet, quia ob id deſiderium torpuerit. Is flos Eumenidibus fuit poſtea conſecratus, è quò Deabus illis ſacrificantes coronis vtebantur, vt ait Iſter in lib. de Coronis qui tamen fuit etiam Bacchogratus. Scriptum reliquit Phanodemus lib. 5. rerum Atticarum, coronas è narciſſo conſecratas fuiſſe Proſerpinæ, quoniam florem illum colligeret cùm rapta fuit à Plutone. Memoriæ prodidit Pauſ. in Bœoticis in finibus Theſpienſium vicum Danacum fuiſſe, & in eo fontem Narciſſum vocatum, in quò ſe Narciſſus, vt fama eſt, inſpexerit. Scripſit Euanthes in fabuloſis ſororem illi gemellam fuiſſe cùm oris forma, tum coma, & veſtitu, & omni corporis parte ſimilem. Hi cùm ſimul venarentur, ferunt ſororem à puero amatam, qua mortua ille deſiderii impatiens dicitur ad fontem venire ſolitus, vt eius imaginem ibi intueretur. Sed cùm id ſolatium leue videretur deniq. magnitudine deſiderii deperiit vel, vt aliis magis placuit, ſe in fontem deiecit, ac periit, ad quem ambo ſolebant conuenire. at verò hæc falſa eſſe, & ad Narciſſi gratiam ficta teſtatur Pauſ. qui multis annis ante Narciſſi tẽpora raptam fuiſſe Proſerpinam Cereris filiam memorat.

HAEC fabuloſè dicta ſunt de Narciſſo. At quid in hac fabula continetur vitæ humanæ vtile, quod potuerit has ambages, ad poſteros iure tranſmittere? imprudentem, & libidinoſum, ac facinoroſum hominem vltionem ſequi ſignificabant, veluti vmbra ſequitur corpus: nam tametſi Deus vindictam aliquandiu differt, tamen multo eſt acrior poſtea perditis hominibus profligandis. Iſtud autem tanto fit facilius, quã to maiores facultates aliquis ad res præclarè gerendas nactus fuerat. Nam qui nimium forma corporis gloriabatur, & in laſciuiam acuebatur, quo pacto per formam non meruit petire? omnis enim rerum humanarum nimius amor pernicioſus eſt imprudentibus. At nunc de Belidibus dicatur.

De Belidibus. Cap. XVII.

NEQVE prætermittendę fuerunt omnino Danai filię, quæ illi pœnæ apud inferos dicuntur eſſe addictæ, vt ſemper aquam ex ampliſſimo puteo hauriant: neque tamen vnquã ad oram putei plena cribra poſſint attrahere. Fuit autem Danaus Beli cognomento priſci filius illius, qui poſt Apidis mortem Iſim vxorem duxit, quo tempore Cecrops Athenis imperauit. Hic vbi pulſo Sthenelo Argiuorum Rege. Argos occupaſſet ex Aegypto profectus, quinquaginta filias è varijs mulieribus ſuſcepit quas ex aui Beli nomine Belidas poſtea nominarunt. Fama eſt propter ſimultatem quandam: quam cum Aegypto fratre habebat Danaus; in Græciam profugiſſe: quod tota ſit affinium & coniunctorum beneuolentia inter principes homines, & ad eandem dignitatem aſpirantium præſertim. Cùm igitur Aegyptus filios quinquaginta haberet, cuperetque fraternam ſimultatem, aliquando compeſcere, ſatis aptam opportunitatem fore eius negocii conficiendi exiſtimauit, ſi cùm totidem haberet filias, illas in matrimonium ſuis filijs popoſciſſet, eius igitur preces non aſpernatus eſt Danaus, ſed nuptias magnificè parari inſtituit, verumtamen vel qui non crederet pollicitationibus, vel qui memor adhuc eſſet acceptè iniuriæ vel quia ab vno illorum mortem ſibi imminere ab oraculo monitus fuerat, clam ſingulis dedit pugiones, quibus ſuos ſponſos, vbi dormirent iugularent. Sortito igitur nuptiæ celebrantur, atque nomina filiorum Aegypti iſta fuerunt: Agenor, Aegius, Alcis, Alcmenon, Agaptolemus, Argius, Archelaus, Aegyptus, Arbelus, Bromius, Buſiris, Chthonius, Chalcodon, Chærus, Chryſippus, Clitus, Ceſſeus, Diaphron, Diacoryſtes Dorion, Diyas, Enceladus, Euenor, Eurylochus, Eurydamas, Hippodmus, Hippocoryſtes, Hyperbius, Hippolytus, Hippothous, Hermus, Imbrus, Idmon, Idas, Lixus, Lampus, Lynceus, Lycus, Menuchus, Megacles, OEneus, Periphas, Pandion, Polyctor, Proteus, Periſthenes, Phantes, Potamon, Periphantes, Sthenelus Filiarum Danai nomina fuerunt; Anexibia, Anthe-

Digitized by Google

lea, Adiante, Actæa, Adyte, Autonoe, Aſteria, Agaue, Automate, Amymone, Bryce, Cerceſtis, Clite, Calix, Cleopatra, Cleodora, Chryſippe, Callidice, Celæno, Dioxippe, Erato, Euippe, Electra, Eurydice, Euhippe, Glaucippe, Gorge, Glauce, Gorgophone, Hippodice, Hyperipte, Hippodemia, Hippomeduſa, Hypermneſtra, Iphimeduſa, Mneſtra, Nelo, Ocypete, OEme, Pharte, Pyrene, Podarce, Pylarge, Rhode, Rhodia, Scæa, Sthenele, Stygne, Theano. Omnes igitur patrias mandato paruerunt, præter Hypermneſtram natu maximam filiarum, quæ Lynceo marito pepercit reliquæ omnes igitur ſponſorum capita abſciſſa dicuntur in Lerna infodiſſe, atque eorum corpora ante vrbem humaſſe, vt ſcripſit Herodorus in Argonauticis: qui etiam inquit quòd poſtea Danai filiæ à Mercurio & Pallade Iouis iuſſu expiatæ fuerunt, quę omnes in Gymnica certamina productæ, vna Hypermneſtra excepta, victoribus datæ ſunt. Fuerunt tamen qui inquiant has nuptias tanto ſanguine perfuſas, antequam Danaus Argos veniſſet, contigiſſe, quo tempore Danaus cùm fratre Aegypto de regno contenderet. cùm igitur Hypermneſtræ beneficio Lynceus vnus eſſet ſuperſtes è tot fratribus, periculum tantum euadens Lyrceam confugit, quod oppidum fuit illis temporibus non procul ab Argis, vt ſcripſit in Corinthiacis Pauſanias. eo igitur in loco face ſublata Lynceus ſignum dedit ſe euaſiſſe omne periculum, quòd ita conuenerat cum Hypermneſtra, vt deuitatis Danai inſidijs vbi in tutum ſe recepiſſet, ita facem ſublatam oſtentaret. Sic etiam paulò poſt Hypermneſtra viciſſim facem è Lariſſa ſuſtulit, qui ſignificabat ſe quoque omne periculum euaſiſſe: quare manſit poſtea conſuetudo vt Argiui ad eius rei memoriam feſtum diem & ſolemnitatem quotannis celebrarent, quam facem vocarunt. Scripſit Apollodorus libro ſecundo Bibliothecæ, Hypermneſtram fuiſſe poſtea datam vxorem Lynceo. Atqui Herodotus in Euterpe inquit Danai filias primas Theſmorphoria ſacrificia mulieres Pelaſgicas Docuiſſe, ꝙ genus ſacrificii, cùm fuiſſet occupata Peloponneſus à Dorienſibus prorſus obſoleuit. At enim Danai filiæ poſt mortem ob id ſcelus, quòd tā immites aduerſus innocentes & affines iuuenes fuiſſent, illi æterno ſupplicio fuerunt addictę apud inferos, vt aquam vaſe perforato haurire conentur; quibus promiſſum eſſe prohibent ab eo labore tum ceſſandum eſſe, cùm plena cribra è puteo hauſerint de illa pœna ita meminit Horat. libr. 3. Carminum:

—— ſtetit vrna paulum
Sicca, dum grato Danai puellas
—— Carmine mulces.

Sic autem Ouid. lib. 4. Metamorph. ab auo Belidas nominans inquit:

Aſſiduas repetunt, quas perdant Belides vndas.

ATQVE tot fabuloſa de iis memoriæ prodita ſunt: nunc veritatem inquiramus. Hos annos eſſe dixerunt nonnulli, qui aſſiduis fructibus videntur nos velle locupletare ac ſaturare, cùm tamen tantundem abſumatur, quantum producitur. Sic autem id Lucretius libr. 3. explicat:

Deinde animi ingratam naturā paſcere ſemper,
Atque explere bonis rebus, ſatiareq; nunquam.
Quod faciunt nobis annorum tempora, circum
Cùm redeunt fœtusq; ferunt, variosq; lepores:
Nec tamen explemur vita fructibus vnquam.
Hoc, vt opinor, id eſt, æuo florente puellas
Quod memorāt laticē pertuſum cōgerere in vas,
Quod tamen expleri nulla ratione poteſtur.

Sic igitur temporum & annorum viciſſitudines quidam per hæc ſignificare voluerunt. Nonnulli putarunt omnem mortalium vitam in hac fabula contineri, cùm omnia quę agimus fruſtra à nobis fiant in terris, cùm nulla humani roboris veſtigia diutius manere poſſint, ſed omnia rurſus confundantur. Alii beneficia, quæ in ingratos homines conferuntur, per hæc vana eſſe indicabant. Ego contra per hanc fabulam aliquid glorioſius & humano generi vtilius ſignificari crediderim, filios ſcilicet tamdiu pios & obedientes parentibus eſſe oportere, quā diu ab humanitate & Deorum immortalium religione ac reuerentia illorum mandata non diſſentiant. Quòd ſi quid ab iis contra religionem aut ſummi Dei voluntatem legesque pręcipiatur, ſi contra iuſtitiam, ſi contra humanitatem omnino non ſunt audiendi: quare ſi quis iniqua conſulenti pareat aut imperanti, quòd deuitare poteſt, Deorum immortaliū animaduerſionem ac vindictam omnino fugere non potuerit ſiquis denique neglecta Dei reuerentia & viri boni officiis aliquid impurum atque crudele commiſerit, ille perpetuis ſuppliciis poſt hanc vitam apud inferos diſcruciabatur. Ac de Belidibus quidem ſatis, nunc de Sphinge dicamus.

De Sphinge. CAP. XVIII.

FVIT autem Sphinx Echidnæ Typhoniſque filia, vt ſcribit Laſus Hermioneus, quā Iuno irata in agrum Thebanum immiſit. Hæc mu-

Digitized by Google

mulíebri faciæ ac pectore fuiſſe proditur, pedes & caudam habuiſſe leonis, pennas autem volucris. At Clearchus caput & manus puellæ corpus canis, vocem hominis, caudam draconis, leonis vngues, alas auis, illam habuiſſe ſcripſit. Hæc Sphinx ſingulis hominibus prætereuntibus in Phyceo colle reſidens obſcura ſanè ænigmata proponebat, quæ capiebat à Muſis: atque quicunque illa ſoluere nequiuiſſet, is vnguibus Sphingis laniabatur. Erat autem fato ſtatutum tunc eſſe Sphingi moriendum, cùm quis propoſitum ænigma ſoluiſſet: atque cùm multi ab ea laniarentur, pronunciatum fuit per præconem, quia cupiebant Thebani illa moleſtia liberari, quòd is eſſet Thebarum regnum capturus, & vocem Creontis Aemonis filii habiturus, quæ pulcherrima erat omnium mulierum eius ætatis, qui Sphingis ænigma ſoluiſſet. Scripſit verò Myrleanus Aſclepiades ꝙ & teſtatur Iſacius, facilimè Sphingem lacerare homines victos conſueuiſſe, quippe quæ priores corporis partes haberet leonis, ac vngues gryphi: neque quiſq; poterat aufugere, cū alas haberet aquilę, citiſſimeq; ad illos conuolaret: quamuis poſtremas corporis partes haberet hominis. Mulm fuerunt ænigmata & longè diuerſa, quæ diuerſis nationibus proponebat, ſed hoc ferè ſemper proponebatur Thebanis enucleandum, vt ſcripſit idem Aſclepiades:

ἐσι δίπουν ἐπὶ γῆς, καὶ τετράπον, οὗ μία φωνὴ,
καὶ τρίπον· ἀλλάσσει δὲ βοὴν μόνον, ὅσ' ἐπὶ γαῖαν
ἑρπετὰ κινεῖται, ἀνά τ' αἰθέρα, καὶ κατὰ πόντον.
ἀλλ' ὁπόταν πλεισοισιν ἐπειγόμενον ποσὶ βαίνῃ,
ἔνθα τάχος γυίοισιν ἀφαυρότατον πέλει αὐτοῦ.

Eſt bipes & quadrupes in terris: ſolaq; vox huic:
Atque tripes. mutat vocem ſolum, omnia campis,
Inter quæ ſerpunt, quæ cœlo, & fluctibus errant.
Aſt vbi contendit pedibus iam pluribus, illi
Deficiunt vires, & lentis robora neruis.

Hoc ænigma cùm ſoluiſſet OEdipus, regnū & Iocaſtam matrem Aemonis filii Creontisque vxorem duxit.

Fuit enim OEdipus parricida, vt prędictum

fuerat ab oraculo. nam cùm Laius Thebanorum rex oraculum conſuluiſſet, poſtquam regnum Thebanum illi fuit delatum poſt mortem Zethi & Amphionis, gerente in vtero Iocaſta vxore, reſponſum eſt ab Apolline Delphico illum à filio interfectum iri, quod etiam accidit poſtea in via Schiſte vocata in Phocide. Laius reſponſo territus recens natum plantis pedum transfixis in monte Cithærone Platæidis terræ exponi iuſſit, quem Corinthus & ad Iſthmum regio aluit, ac triuium Phocidis ab ignaro filio paterno ſanguine pro reſponſo oraculi fuit pollutum.

lutum. Significari hominis ſeneſcentis naturam per hæc annunciauit OEdipus, qui cùm baculo indiget vt ſuſtineatur, aut cùm infans quatuor pedibus incedit, manibuſque vtitur pro pedibus tunc maximè eſt inualidus. Cùm hæc Sphinx audiuiſſet, ſeſe de loco præcipiti ac prærupto deiecit, atq. Thebani omni periculo fuerunt liberati. Diximus autem ſuperius OEdipodem Laium patrem interemiſſe, quare Iocaſtæ nuptiæ & regnum proponebatur ænigma ſoluenti Laius enim Thebarum rex, vt dictum fuit, ducta Iocaſta Creontis Deum de prole percunctatus eſt, reſponſumque tulit non ſibi conferre habere filios, à quibus ipſe trucidandus & domus eſſet euertenda. oblitus oraculi filium procreauit, & mox recordatus reſponſi infantem expoſuit feris, cui pedes ferro transfixit, qui poſtea à tumore pedum dictus eſt OEdipus, cùm οἰδεῖν ſit intumeſcere. Hunc familiares vt iuſſi fuerant non expoſuerunt, ac donarunt vxori Polybi, quæ filios habere non poterat. Poſt cùm adoleuiſſet Laius, conſuluit Deum de filio expoſito OEdipus cognitis inſidijs ſibi paratis percunctatus eſt oraculum de veris parentibus; hi obuii facti cùm eſſent in Phocide, Laius ſuperbè de via excedere imperat, OEdipus iratus, neſcius patrem ipſum in pugna interemit; quod accidit quo tempore Sphinx nuper immiſſa erat in agrum Thebanũ. Hæc de Sphinge fabuloſè dicta ſunt. Quod ad veritatem attinet, fertur Sphinx prædatrix fuiſſe, quæ iuxta Moaben locum, Phyceumque montem rapinas exercuerit, atque ex inſidijs erumpens ad hominum prætereuntium perniciem conuolauerit. In eo autem monte in inſidijs conſedit, donec OEdipus ſuperata loci difficultate cum Corinthiorum exercitu illam ſuperauerit, vt ſcripſit Strabo lib. 9. & Phanodemus lib. 5. rerum Atticarum. At idem Strabo memori prodidit mare illud prius, quod eſt Apud Anthedonem piraticis incurſionibus Sphyngem infeſtaſſe, deinde ad eas terreſtres inſidias & latrocinia ſe contuliſſe. Dicta eſt ænigmata indiſſolubilia propè viatoribus proponere, quia ob difficultatem locorum nemo illam vincere poterat ante OEdipodis exercitum, qui omnes illas occultas ambages & locorum difficultates ſuperauit. Alij dicunt illam cùm latrocinia exerceret ænigmata captiuis proponere ſolitam, quæ ſiquis ſoluiſſet, liber cum omnibus ſuis rebus dimittebatur. Ad huius autem crudelitatem & celeritatem exprimendam, varia diuerſorum animalium membra attributa ſunt: nam crudelitatem & rapinas ſignificabant vngues leonis aut gryphi. Alæ ſociorum prædonum erat celeritas. Atque cùm vnum eſſet corpus, variæ omnino formæ *illi* tribuebantur commiſtæ. Philochorus in libro de ſacrificijs, Mineruæ conſilio edoctum OEdipum inquit ſocietate rapinæ ſimulata ſe ad Sphingem contuliſſe, atque *nouis* ſemper ſocijs OEdipo ſe addentibus, denique *illam* cum magna ſuorum manu oppreſſiſſe. *Eius Sphingis* corpus cùm *delatum* fuiſſet *Thebas* aſino impoſitum, OEdipus Rex à Thebanis *declaratur*, vtpote vir callidus & prudens ac bellicoſus, quique poſſet pro ſua prudentia ciuitatum ab hoſtium iniurijs, ſi opus eſſet, defendere. Tum matrem neſcius vxorem duxit: Atque tot ſunt ea quæ de Sphinge tradita ſunt ab antiquis. Ego non ſolùm hiſtoricas narrationes ſub hac fabula contineri crediderim; nã id quidem ridiculum eſſet, ſimplices res geſtas ita occultare: ne à quouis perciperentur, ſemperque aliquo indigerent OEdipode. Sed illud fiebat, vt dictũ eſt ſæpius, quia fabuloſę narrationes vel ab iis cũ ſuauitate imbibũtur, qui à nudis p̄ceptis rectè viuẽdi audiẽdis abhorrerent. Nã pręceptis priùs fabulis non minore cum voluptate fortaſſe explicationes admittebantur, quam perceptæ fuerunt ipſę fabulæ. Quòd ſi quis meã ſententiam requirat, ego cenſeo nullas fuiſſe alias vias iuuentuti faciliores ad philoſophiam inſtituendæ, quam vt fabulas diligenter priùs perciperent, deinde vt præcepta philoſophica ſub his occultata aperirentur. Atque per *Sphingis* fabulam id ſignificatum *fuiſſe* ab antiquis ſapientibus crediderim, ſuam fortunam æquo animo cuique eſſe ferendam: quàm tamen vel ſi quis ęgerrimè ferat, omninò ferè neceſſe ſit. Nam quid ſignificant alæ? an non fortunæ inconſtantiam? aut cur vngues in prædam flexæ illi tribuuntur? nonne quòd vndecunque libuerit omnia poteſt auferre? cur humana eſt facies? quia humanum eſt ſub iici calamitatibus & viciſſitudinibus fortunæ. Leonina pars forti animo eſſe ferenda aduerſa ſignificat, quæ vel vi omnino ſunt ferenda: ſi quis enim miſerias prudenter ſuſtinere nequiuerit, aut niſi ſe ſapienter inter aduerſa cuſtodierit ille ab ipſa Sphynge crudeliſſimè torquetur, & laniatur. Atque vt ſummatim dicam, nos monere per hanc fabulam ſapientes voluerunt, aut prudentia & Mineruæ conſilio fortunæ iniquitatem eſſe ſuperandam: aut ſi minus illud fecerimus, nos ab illa ſuperari oportere. Nam quid agitur in ſuperiore ænigmate? an non de humana imbecilitate, cùm nihil naſcatur homine de-

ne de-

Digitized by Google

ne debilius aut calamitoſius? atque de Sphinge ſatis, nunc de Nemeſi dicamus.

De Nemeſi. Cap. XIX.

VT autem non ſolùm in aduerſis prudentia opus eſſe, ſed etiam in fœlicibus ſucceſſibus animi moderatione demonſtrarent antiqui, Nemeſin Noctis & Oceani filiam, vt ait Pauſanias in Achaicis introduxerunt: quamuis alii plures eſſe Nemeſes crediderint, easque coluerint. memoriæ prodidit Apollodorus lib. 3. Bibliothecæ Iouem aliquando Nemeſis deſiderio exarſiſſe, quę cùm eius concubitum vitaret ſe in anſerem dicitur mutaſſe: Iupiter verò in cygnum verſus ſic illam compreſſit. quæ cùm ouum poſtea peperiſſet, illud opilioni obuio dedit, vt Ledæ ſeruandum deferret. Id cùm in arca ſeruauiſſet Leda dicitur Helena ex illo fuiſſe nata, quàm Leda tanquam ex ſe genitam educauit: quæ cùm adoleuiſſet omnesq́ue reliquas mulieres forma corporis & oris elegantia antecelleret, hos procos & petitores habuit, vbi ad nubilem ætatem perueniſſet: Antilochum, Agapenorem, Amphilochos duos, alterum Amphiarai, alterum Creati filium, Aiacem Oilei, Aſcalaphum, alterum Aiacem Telamonis, Diomedem, Eurypylum, Elephenorem, Eumelum, Menelaum, Megetem, Mneſtheum, Ialmenum Leonteum, Machaonem, Polyxenum, Peneleū Podalyrium, Philoctetem, Proteſilaum, Patroclum, Sthenelum, Vlyſſem, Thalphium, Schedium, Polypætem, Theucrum, Inter quos ne naſceretur diſſenſio ob Helenam, ſi vni horum

con-

coniugi addiceretur, omnes irrare iuſſi ſunt ſe illum defenſurum ab iniuriis cæterorum cuicunque illa obueniſſet; propter quam etiam raptam exortum eſt bellum Troianum. Fuit igitur Nemeſis Noctis filia Adraſtea etiã vocata; ſed non ab Adraſtea nutrice Iouis dicta, neque ab Adraſto illo profligato qui ſolus omni exercitu in bello Thebano amiſſo, euaſerit: pro quã victoria Thebani Nemeſeos Adraſteæ ſacellum erexerunt. Neque ab Adraſto antiquo illo Rege, qui primus eius templum condidit, vt ait Antimachus poeta in his verſibus:

ἔϛι δέ τις νέμεσις μεγάλη θεὸς, ἣ τάδε πάντα
πρὸς μακάρων ἔλαχεν, βωμὸν δὲ οἱ εἵσατο πρῶτος
ἀδρηϛος ποταμοῖο παραὶ ῥόον αἰσήποιο.
ἔνθα τετίμηταί τε, καὶ ἀδρήϛεια καλεῖται.

Eſt Dea, quam Nemeſim dicunt: Dea magna potenſq;
Quæ bona cæleſtum conceſſu cuncta Deorum
Poſſidet, huic primus ſacratam condidit aram
Fluminis Æſapi gelidas Adraſtus ad vndas.
Hic enim culta eſt, atque Adraſtea vocata,

Quàm etiam opinionem habuit Calliſthenes ſed multo melius ἀπὸ τοῦ διδράσκω, ſiue à fuga dicitur, cùm littera priuante & impediente illam actionem, cùm nemo malus vindictam Dei poſſit effugere. Hanc Deam alatam ſicuti Victoriam & Cupidinem finxerunt, cuius Phidiaca ſtatua fuit apud Athenienſes, vt ait Sceſpius Demetrius, cuius in capite erat corona in ceruos inciſa, cum victoriæ ſigillis, quæ læua fraxinum geſtabat, ac dextra phialam cum Aethiopibus cælatis: vt ſcripſit etiam Pauſ. in rebus Atticis. hanc deam non ſolum in ciuitates vniuerſas, ſed etiam in ſingulos viros plurimũ habere autoritatis crediderunt antiqui, cùm ita ſcribat Diodorus.

ἀδρήϛεια τε δῖα, καὶ ἰχναίη σε φυλάσσοι
παρθένος, ἣ πολλοὺς ψευσαμένη νέμεσις.

Adraſtea vtinam te ſeruet, quæque fefellit
Mortales Nemeſis ſæpius ipſa viros.

Atque tot breuiter dicta ſint de Memeſi.

ATQVE tot breuiter dicta ſint de Nemeſi: nunc quid per hæc ſignificent antiqui explicemus. Cùm vellent demonſtrare ſapientes nihil vel optimo Deo gratius, vel hominum vitæ moderationem animi in vtraque fortuna eſſe vtilius, multa vel marina vel terreſtria pericula nobis per fabulas propoſuerunt, quibus partim deterreremur ab omni turpitudine, partim ad conſtantiam & patientiam & fortunæ mutationes æquo animo ferendas inſtitueremur. Cùm verò nonnulli miſerias & infortunia quidem æquo animo ferant, at contra fęlicibus rerum ſucceſſibus nimis extollantur, Deam hanc finxerunt, cuius vnum id erat munus, vt ad deprimendam nimis elatorum animoſam temeritatem Iouis nutu præſto eſſet & ad omnes eos labefactandos, qui plus æquo fœlicitate aliqua vel honorum, vel imperij magnitudinis, vel inſignium opum, vel rerum huiuſmodi, facti eſſent ſuperbi, conuolaret vt declarant ea carmina Theæteti:

ἔϛεσαν ἀδρήϛειαν ἀριϛώδινες ἀθῆναι
δαίμον' ὑπερφιάλοις ἀντίπαλον μερόπων.

Miſit Athenarum clara vrbs olim Adraſteam.
Vindex elatis eſt nimis illa viris.

Hæc igitur implacabilis aduerſus temerarios homines Dea, credita eſt vna Barbaros profligaſſe & afflixiſſe ira commota, qui Parium marmor in Marathonium agrum iam deportarant, vt ibi trophæum erigerent aduerſus Athenienſes, cuius opes omnino contemnebant: ex quo lapide Phidias Nemeſin incidit, vt ait Pauſa. in Atticis, & vt patet ex his carminibus:

καί με λίθον πέρσαι δεῦρ' ἤγαγον, ὄφρα τρόπαιον
ϛήσωνται νίκας, εἰμὶ δὲ νῦν νέμεσις.
ἀμφοτέροις δ' ἕϛηκα καὶ ἕλλησι τρόπαιον
νίκας, καὶ πέρσαις τὰ πολέμου νέμεσις.

Huc ſaxum Perſæ traxerunt me, inde trophæum
Quo fierem: ſed nunc facta ſui Nemeſis.
Erexit Græcis victoria parta trophæum,
In Perſas belli facta ſui Nemeſis:

Hæc ſępius arrogantes & ſuperbos duces cũ omnibus copijs deleuit, hæc nimis ſuperbas & exteriorum vires parui facientes ciuitates funditus euertit. Quare qui ſapienter vtramque fortunam ferre poteſt, illi nulla ſunt negocia cum Nemeſi: verum cùm pauci ſint ſapientes, neque videant homines nihil non diuinitus fieri, ob inſcientiam hominum è Nocte & Oceano nata eſſe fingitur; cùm Oceanus pater ſit rerum omnium, vt diximus. Nam ex inſcitia ac rerum ſiue opulentiæ abundantia & temeritas & arrogantia & aliorum hominum contemptus naſci ſolet, ex quo poſtmodo Dei vindicta oritur neceſſe eſt, quoniam ſolum ſapientem amat Deus. Nam diuinam poteſtatem ac iuſtitiã ipſam Dei, quæ condigna ſceleratis ſupplicia præbeat, Nemeſin eſſe ſenſit Ariſto. in lib. qui de Mundo inſcribitur: Νέμεσιν μὲν, ἀπὸ τῆς ἑκάϛῳ διανεμήσεως, ἀδράϛειαν δὲ ἀναπόδραϛον αἰτίαν οὖσαν κατὰ φύσιν. *Nemeſin quidem appellant, quia ſingulis diſtribuat, vt Adraſteam, quod pro ut natura nemo hanc cauſam aufugere valeat.* Huic coronam addiderunt, quod omnibus præſit. Ceruos habet, quia timidos reddit quos ſemel

mel percuſſerit. Fraxinum tenet, quia bella ob temeritatem excitet. Habet victoriæ ſigilla, quia ſemper vincere ſoleat. Habet phialam cum incluſis Aethiopibus, quia neque ad vltimas quidem Aethiopiæ partes & ad Oceanum profugiſ ſe confert, vbi Dei ira commota fuerit, cùm Nemeſis in mare etiam & in vltimas orbis partes imperium habeat, quod cùm ita ſit, non poſſum non magnopere mirari, cur Pauſaniæ diligentiſſimo rerum antiquarum inueſtigatori non venerit in mentem, Aethiopes ea quam diximus de cauſa in phialam à Nemeſi fuiſſe incluſos. Hanc iuſtitiæ filiam nonnulli putarunt, & pennas ob celeritatem addiderunt, & rotam & currum, & gubernaculum: quia per cuncta elementa labens non homines ſolum, ſed etiam elementa iuſtitia coniuncta teneat, ac ſeruet. Cùm verò plures Nemeſes colerent Smyrnæi, plures rationes puniendorum impurorum hominum diuinitus mitti ſignificarunt, pro varietate peccatorum & arrogantiæ cuiuſque. Atque de Nemeſi ſatis; de Momo iam dicamus.

De Momo. Cap. XX.

Momvs diligētiſſimus & perſpicaciſſimus operū omniū contemplator ac reprehēſor, & ipſe Noctis filius, at Somno patre natus fuiſſe dicitur, vt tradidit Heſiod. in Theog. Fabulāti ſunt hunc Deū nihil quidē ipſum facere ſolitū, at cæterorū Deorum & hominū opera reprehendere: quippe cùm iudex etiam inter Deos Neptunum, Vulcanum, Mineruamque de artificio contendentes, delectus, omnium opera reprehenderit. Nam cùm Neptunus taurū effinxiſſet, Minerua extruxiſſet domum, Vulcanus hominem formaſſet: nihil non reprehenſione dignum inuenit. Cùm ad arbitrum enim eius certaminis ventum eſſet, ille iudex ſingulorum opus diligentiſſimè inſpexit atque vt ait Lucianus in Nigrino: ἐκεῖνος ἐμέμφετο τοῦ ταύρου τὸν δημιουργὸν θεόν, οὐ προθέντα τῶν ὀφθαλμῶν τὰ κέρατα: *Deum ſcilicet tauri opificem carpebat; quia cornua ante oculos non præpoſuiſſet.* Vel naturam etiam ipſam accuſabat Momus ille Aeſopicus, vt ait Ariſtoteles lib. 3. de partibus animalium, quia potiùs capiti quā armis cornua taurorum collocaſſet: nam ſi addita fuiſſent armis, cùm totum corpus in vulnera incubuiſſet, videbantur tauri multo maiori vi percuſſuri. At in Dialogo de Hæreſibus teſtatur idem Lucianus hominem Vulcani fuiſſe reprenſum, quia prętermiſſum fuiſſet illud, quòd maximè omnium erat neceſſariū: quòd artifex ſcilicet non præuidiſſet quot doli clàm in clauſis pectoribus pullularent. Nam multo laudabilius opus futurum videbatur; ſi feneſtratum pectus fuiſſet, vt ſciri poſſet quid in animo quiſque strueret, & num mentiretur, an verum diceret. Domum Mineruę reprehendit, vt ait Polycharmus libr. 2. rerum Lyciarum, quia non erat facta truſatilis, quæque poſſet facilè circumagi, ſi fortè malum haberet vicinum. Atque omnis Momi autoritas, denique & licentia fuit in operibus laboribuſque alienis reprehendendis. Nam idcirco στύγιος μῶμος, Stygius Momus ſcilicet, vocatus eſt in Epigrammate quodam quia omnibus & Diis & mortalibus eſſet odio. Hunc Deum Noctis & Somni filium fuiſſe tradiderunt, quoniam imprudentis eſt ac deſidis, & eius qui iudicare non poſſit, quòd humanum eſt peccare aliquando ac labi: cùm ſolus Deus perfectus planè ſit, ac illius opera omnibus planè numeris abſoluta, cùm ſemper aliquid hominum operibus deſit: nam illi certè viri boni exiſtimandi ſunt, non qui prorſus integri inueniantur, cùm nemo is exiſtat, ſed qui proprius acceſſerint ad bonitatem atque integritatem. Per hęc ſignificare voluerunt antiqui, vt fabuloſi figmenti ſententiam explicem, nihil eſſe humanum, nullum neque bonum neque malum facinus, quod omnino reprehenſione maledicorum & inuidorum carere poſſit, cū neque Deus quidē qui ipſe eſt naturę fundamētum, optimus ac ſapientiſſimus obtrectatoribus carere potuerit. Per hæc igitur ſignificabant aut maledicorum & ocioſorum nullam omnino viro bono habendam eſſe rationem, aut nihil glorioſum vel honorificum eſſe aggrediendum. Nam cùm illum miſerrimum omnium eſſe iudicem, qui potius ad vulgi & imperitæ multitudinis opinionem, quam ad veram probitatis & integritatis rationē ſe accommodare ſtudeat, iamdiu omnem vulgi loquacitatem & imprudentiam contemnendam eſſe decreui. Semper enim præclari, & ſapientis hominis eſſe iudicaui, ſtultorum & improbiſſimorum calumnias magno animo poſſe parui facere.

Finis Libri Noni.

Digitized by Google

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIÆ.

LIBER DECIMVS.

Quod omnia philoſophorum dogmata ſub fabulis contineantur.

MANIFESTVM eſſe ducimus ex iis quæ hactenus explicata fuerunt, opt. ac ſapientiſſ. Campeggi omnia priſcorum inſtituta tum ad cognitionem rerũ naturalium, tum etiã ad rectorum morum rationem pertinentia, fuiſſe ab antiquis ſub fabuloſis integumentis occultata. Verumtamen non inutile fore arbitramur, ſi paucis complectamur ea quę latius in ſuperioribus libris fuerunt contenta; quippe cum ita fuerint implicata dogmata ſapientum ſub fabulis, vt neque, a mediocriter quidem eruditis facilè ſecerni poſſent. Nam illa, quæ Ariſtoteles, & ante illum diuinus Plato, de naturæ opificio tradiderunt, quæque vel Empedocles, vel Parmenides, vel Pythagoras, in medium protulerũt aliiq́ue philoſophi, at vt quæ de moribus ſingulorum illa omnia fuiſſe patuit antiquarum fabularum artificiĩ dogmata, è quibus tantum quiſque hauſerit, quantum ſui ingenij ferret facultas. Significabant enim (vt dictũ eſt) mundum à Deo fuiſſe creatum, eumq́; conſiſtere ex vniuerſa materia: quare vnum eſſe mũdum, at non plures: Tempus natum eſſe è cœli motu: Cęlos harmoniam Muſicam, dum mouentur, pro ratione magnitudinis corporum, efficere: Aetheris ſempiternam materiam exiſtere: Elementa eſſe corruptioni & mutationibus obnoxia ſecundum partes, cùm tamen tota moles ita creata ſit à Deo, vt eſſe poſſit ſempiterna. Hæc omnia anima mundi, ſiue vis diuina à corruptione præſeruat. Terrã eſſe immobilem: cæteraq́ue omnia perpetuis motibus agitari. Elementorum partes inter ſeſe viciſſim per calorẽ ætheris, ac per frigus corrumpi & gigni, omniumq́ue horum frequentiores fieri circa terram mutationes, per fabulas innuebant. Grandines & imbres & fulmina fieri, cæteraque quæ fiunt in ſublimi, è vaporibus à Sole in ſublime elatis. Tum rurſus è commiſtione elemẽtorum & corruptione diuerſa gigni animalia, & plantas: quorum omnium autor eſt Sol per moderatum calorem. Omnibus animalibus & è multis principiis compoſitis, ſemel eſſe moriendum, cùm omne compoſitum in ſua principia ſolui denique neceſſe ſit. Deinde ad explicandam naturam plantarum & frugum peruentum eſt. His eſſe vtiles dixerunt temporum viciſſitudines: cùm per has modò vires reſumere, modò vberes fructus proferre ſoleant. Deinde animantium omnium generatio vel fit è corruptione, vel coniunctione maris & fœminæ. Vtriſque procreandis & educandis confert cœli clementia: nam ex illa temperie naſcitur cupiditas procreandis. Deinde mutationibus Lunæ ac viribus pertractarunt, cuius humor in plenilunio confert parturientibus, & incremento plantarũ, & conſeruandis animalibus, quæ nata ſunt. Atque eiuſdem facultatis autorem & principem Solem eſſe dixerunt, quem idcirco & medicæ artis peritũ, & ſanitatis ac peſtilentiæ moderatorem putarunt. Nam cùm mediocritas, temperieſq́ue caloris, & grauitas ac magnitudo per illum fiat, meritò hæc facultas illi tributa eſt. Poſtea demonſtrarunt omnia diuina prouidentia gubernari, nihilq́ue eſſe quod ſine Dei auxilio diutius poſſit conſiſtere. Solem eſſe Dei miniſtrum, per quem omnia fiunt & naſcuntur: cùm is miſceat elementa, è quorum commiſtionibus naſcuntur omnia. Animas hominum eſſe immortales, quæ poſtquam fuerint his corporibus exſolutæ, pro ſuis meritis vel præmia vel ſupplicia ſortiantur. Deum adeſſe vbique hominibus quiduis facientibus. Nemini licere clàm eſſe ſcelerato. Solam innocentiam intrepidas animas mortuorum ad ſeueriſſimorum iudicum præſentiam deducere. Atque vt ſummatim complectar, omnem Dei & naturæ diligentiam, quæ ad elementa, vel ad corpora ex his compoſita, vel ad ſimplex illud ac diuinum vocatum ſupernum corpus

pus

Digitized by Google

pus pertineret, per fabulas explicarunt. Atque eædem fabulæ non minus ad informandos mores conferebant, cùm ſignificarent Deorum cultum & religionem à nemine poſſe impunè negligi; omnia diuinæ prouidentiæ eſſe obnoxia, nihilque carere Dei præſentia; Deum fauere humanæ induſtriæ. Dæmones Dei nuncios nobis ſemper conſulere, atque recta ſuggerere conſilia. Sapientiam rem Deo gratiſsimam, maximeque à Deo diligi ſapientem, Omnium ſcelerum grauiſsimam eſſe auaritiam, quæ omnia & humana & diuina iura, cultumque vel ipſius Dei peſſundare conſueuit: cùm nihil ſit tam ſanctum, quod non auaritia violare ſoleat. Neminem eſſe poſſe auarum qui idem ſit vir bonus. Omnibus neceſſariam eſſe ſapientiam, ſed principibus hominibus præſertim. Opum eximiam præſtantiam neque vlli vtilem eſſe, neque neceſſariam: cùm breuis ſit omnino fruitio illorum, quæ diuturnis laboribus comparaueris. Omnẽ eximiam opulentiam deuitandam, vt inſidijs plenam. Iuſtiſsimas eſſe opes, quæ ex agrorum cultu proueniunt. Naturam paucis eſſe contentã. Fatuos eſſe qui plura quàm opus habeant, per aliorum iniurias & aſsiduos labores ſibi parare contendant. Nullam eſſe opum, honorum, libidinum, rerumque huiuſmodi ſatietatem. Ab omni ambitione abſtinendum, cùm honores qui vel imperitis, vel immeritis deferuntur, & ipſis & ijs qui detulerunt, aliquando fiant calamitoſi. Nihil eſſe à Deo petendum proprium, niſi ꝙ videatur illi nobis conferre. Omnium mortalium ſtatum eſſe inconſtantiſsimum. Neminem impurum poſſe Dei vltionem deuitare. Legem eſſe hominum Reginam. Beluarum eſſe armis, at hominum ratione diſceptare. Nemini ſcelerato confidere oportere. Principum gratiam nulli impuro eſſe firmam diutius. Qui ſemel à recto deſciuerit, legesque contemnere didicerit, is poſtea fit ad omne improbitatis genus propenſus. Si quis voluptatum imperium ſemel æquo animo patiatur, illum poſtea variarum beluarum ac ferarum formam induere. Neminem poſſe ſatis ſibi à voluptatibus temperare niſi diuinam opem implorauerit, & ab illa adiuuetur: quare temperans putandus eſt Dei amicus. Opus eſſe eximia quadam ſapientia, vbi quis in aliquam turpem cupiditatem inciderit, vt inde pedem retrahere poſſit. Animæ partes eſſe duas, hanc rationi parentem, illam minimè audientem rationem: oportereque meliorem deteriori imperare. Omnis probitatis eſſe fundamentum religionem: omnemque beneficentiã eſſe Deo gratam. Vitam mortalium eſſe quàm plurimis difficultatibus circumuentam, è quibus niſi Dei ope nemo ſatis ſapienter ſe expedire poterit. Filiis vel ad probitatem vel improbitatem eſſe acutiſſimum calcar domeſtica maiorum exempla. Ebrietatem corpus & animum inutilem facere rebus omnibus, multaque indecora immoderatum vini vſum ſequi ſolere. Iræ vim plurimum obeſſe rebus omnibus, niſi moderatio illi adhibeatur. ſuperbiamque & pertinaciam & inuidiam debere rationi & recto conſilio obtemperare. Omnem arrogantiam & temeritatem diuinæ naturę maximè eſſe aduerſam, quę tandem à Deo deprimitur. Ambitionem maximè animos mortalium infeſtare. Mortalium ſuperbia & crudelitate Dei iram cõcitari. Omnibus vitiis annexum eſſe condignum ſupplicium, neque vllam eſſe nobilitatem, aut vires aut diuitias aut potentiam, quę poſſit dignæ pęnæ ſceleratum hominem ſubtrahere: quippe cũ vel debilis fortiſſimum hominem iniquum ſæpè profligarit. Animas eſſe immortales, quæ diutiſſimè poſſint pœnas dare illorum ſcelerum quorum perbreuem voluptatem expetiuerint. Omnibus eſſe moriendum, cùm ſomnus nos mortales eſſe ob quandam mortis ſimilitudinem moueat. Omnes poſt mortem eſſe iudicandos. Innocentiam eſſe optimum viaticum omnibus animabus mortuorum ad ſummi Dei pręſentiã. Ita viuendum eſſe vt recordatio vitæ præteritæ poſſit nos in morte conſolari, at non terrores inicere. Tortores fore qui commiſſa peccata nos fateri cogant poſt mortem. Omnia peccata vel eſſe medicabilia vel minimè ſingulis animabus pro magnitudine peccatorum magnitudinem ſuppliciorum eſſe paratam. Non eſſe curandum quid de nobis dicant homines, ſed quòd æquum eſſe videatur, faciendum: cùm nemo prorſus ex omnibus mortalibus omni ex parte irreprehenſibilis exiſtit. Egò ſanè, cùm iſta fuerint dogmata ſub fabulis antiquorum contenta, illos qui poſtea philoſophi nominati ſũt, philoſophãdi initia ab ipſis fabulis cepiſſe contenderim: neque aliud fuiſſe philoſophiam, quàm fabularum ſenſa ab inuolucris exuuiiſque fabularum explicata. Nam cùm ab Aegyptiis vniuerſa propè philoſophia in Gręciam primùm fuiſſet deportata, quid prohibet illam per fabulas apud Græcos fuiſſet per manus traditam? Cùm enim inueſtigare philoſophiam à principio Aegyptii ſacerdotes priſcis illis temporibus cepiſſent, rerumque ſacrarum cognitionem illi niterentur apud ſe retinere, ne traderetur in vulgus dederunt operam vt aliquas notas inuenirent, ſub quibus ſapientiæ præ

cepta & arcana myſteria ſacrorum continerentur, quas Hieroglyphicas nominarunt. Sunt enim ἱερὰ ſacra: at γλύφω ſculpo. Illud verò admirabile fuit in Græcorum fabulis; quòd earum nonnullæ hiſtoricam & phyſicam & ethicam narrationem admittunt, cùm aliæ naturalem tantum, aliæ moralem ſolam contineant. Atque nos in nonnullis omnes has explicationes proponemus, in aliis vel moralem tantùm vel naturalem, cùm facilè eſſe vnicuique cenſeamus hæc omnia pro iudicio colligere atque primùm de Ioue incipiamus.

De Ioue hiſtoricè.

HIc Deus habitus fuit, poſtquam pulſo patre de regno ipſe imperium ſuſcepit, quia reges antiquitus pro Diis colebantur, quòd inuenta multorum ſibi arrogauit, quòd humanioris vitæ autor extitit, quòd omnia diuina prouidentia gubernari prior demonſtrauit, quòd homines ad cultum Deorum erexit.

At Phyſicè.

Idem modò aer, modò æther creditus eſt, modò Sol, modò fatum, modò cœlum, modò mundi anima: quæ vbi agit in corpora cœleſtia, Iupiter Olympius dicta eſt: vbi in vires ſubterraneas Iupiter Stygius: vbi in mari, Neptunus. At caſtratio Saturni vnum tantùm eſſe mundũ & vnum tempus ſignificat neque poſſe plures procreari. Parentes Iouis Deum denique cuncta genuiſſe & procreaſſe ſignificant, cuius affines ſunt elementa: Deinde ſignificatur illorum mutua generatio & corruptio ſecũdum partes, cùm tota moles ſit ſempiterna, corporaq; cœleſtia minimę corrumpantur, frequentiorque fiat circa terram mutatio. Tum è motibus cœlorum confici harmoniam innuebant. Elenam rurſus neque mares ſunt, neque fœminæ, cum tamen vtrorumque fungantur officio. Omnis autem vis temporis expellitur è regno Iouis quia poſt creata à Deo corpora naturalia in elementa ſæuitum eſt tantum à Saturno ſiue tempore quod eius vires extra primum cœleſteque corpus reiectę ſint, atque ſub fabuloſis de Ioue narrationibus iſta rerum phyſicarum dogmata continentur.

Quę Ethicè.

In eadem fabula demonſtratur omnem diuitiarum amplitudinem, omnemque opulentiam eſſe inuidioſam & inſidijs plenam: cùm per fraudes etiam & inſidias ſoleat comparari. omne enim diuitiarum immodicarum deſiderium æquitatis & religionis cultum & humanitatis iura facile proſternit: cùm tranquillitas animi, & honor, & multorum reuerentia probitatis ſint comites. Deinde demonſtratur quòd principis ſapientiam & integritatem omnium rerũ bonarum vbertas ac fœlicitas demum conſequitur. Auaritia poſtea in omnia penetrare dicitur, eaque eſſe ſcelerum omnium fundamẽtum, neque quidquam magis formidandum illa eſſe viro bono, cùm vix vllus locus auaritiæ ſit clauſus. Poſt hæc demonſtratur quod is qui deditus fuerit libidini, facile in omnes brutorum formas mutatur, & ad turpiſſima quęque prolabitur. Patet igitur quod neque nimio diuitiarum deſiderio teneri conuenit viro bono, & quod præſentibus vti ſapienter oportet, & quod ſapientia fœlicitatis eſt fundamentum, & quod omnis turpitudo fugienda eſt viro bono: quæ omnia per Iouis figmenta ſignificabant.

De Saturno hiſtoricè.

Cultus fuit Saturnus vt Deus de multis bene meritus quod cũ in Italiam veniſſet ad Ianũ & illum & populus Italię primus politioris vitæ rationem docuerint, & nummos imprimere inuenerit, & agrorum cultum, & *Italos primus* plantationes, inſitiones, educationes arborum, fructiferarumque plantarum culturã docuerit. Qui cùm eſſet ſapientiſſimus, ob eius æquitatem & ſapientiam dicitur ætas aurea ſub illo fuiſſe, & vberrima terræ feracitas, & ſumma omnium concordia. Non enim legendis, quæ iuſta eſſent, exercebantur homines ſub eius imperio, ſed potiùs agendis: cùm lex & æquitas foret neceſſariò in animis omnium impreſſa. Tunc igitur viri boni ſine calamitatibus, ſine curis, ſine ægritudine propter temperantiam viuebant, per iucundiſſimam ſenectutem, quam maximè omnium infeſtat pręteritorum peccatorum memoria.

At Phyſicè.

Saturni parentes declarant illum eſſe tempus, quod natum eſt ex aſtrorum cœlique agitatione. Hic partes genitales patri abſcidit, quia vnus eſt ęther, vnus mundus, vnum tempus

Digitized by Google

quod curſum cœli metiatur. Pactiones cum Titane ſiue Sole ita factæ ſunt, vt quæ tempore naſcerentur, poſtea omnia interirent: ſic enim, & elementorum, & procreatorum ex illis corporum generatio & corruptio indicatur, cùm nihil naſci poſſit niſi ex corruptioni obnoxiis principijs: atque hæc ſine tempore confici non poſſunt. Cùm verò res abſumantur per tempus,& rurſus aliæ in abſumptarum locum ſufficiantur. Saturnum filios ediſſe finxerunt & rurſus vomuiſſe qui deiectus de regno idcirco fuit, quod ætheris natura credita ſit immunis ab omni corruptione, cùm non ſentiat vim temporis, quod inferius extra ſuum regnum detruſit. Sic igitur corrumpi, vti dicebam, ſignificabant elementa, vt ex ijs compoſita, quinta vocata οὐσία ſit ſuapte natura ſempiterna. Locus elementorum vocatus fuit tartarus, quaſi ἀπὸ τῶν ταραχῶν è perturbationibus ſcilicet, quibus eſt plenus. Iupiter fratres à paterna voracitate liberauit, quia elementorum materia ſecundum totum ſit ſempiterna. Atque hæc dogmata ſub hac fabula ad Philoſophiam ſpectantia occultabantur.

Nunc Ethicè dicamus.

Fuit Saturnus à filio de regno deiectus, quia nullæ ſunt opes eximiæ ſine maximis periculis & animi perturbationibus: atque omnis iniquitatis denique vindex eſt Deus. Non offendendos eſſe parentes poſtea ſignificabant, cùm Iupiter paternam crudelitatem ſit imitatus: quia paternæ vel iniquitatis vel probitatis exempla domeſtica filii plerumque ſequuntur. Sic enim vitandam opum eximiam præſtantiam, vt neque tutam, neque naturę neceſſariam,& ab omni iniuria abſtinendum ſignificabant.

Phyſicè è Cœlo.

Cęlus terræ filius ob mundi procreationem dictus eſt, quia natus putetur ex informi materia. Hic exectus fuit à Saturno, per quod demõſtrabatur quòd vnus eſt æther, neque vllum tempus patietur alterum æthera produci: ac neque alterum tempus è motu cœli gignetur. Mundum igitur vnum tantùm eſſe per hæc quæ dicta ſunt, ſignificabant non minùs, quam philoſophi demonſtrare poſtea apertioribus rationibus conati ſunt.

E Iunone Phyſicè.

Iuno fuit Saturni filia, quia priùs cęlum ab opifice Deo factum eſt: deinde ex eius curſu natum eſt tempus, ex illo continuò æther, deinde elementa, quorum ſupremus eſt præter Iouem, aer, Iuno ſcilicet omnis humanæ vitæ moderatrix: per quem Imbres & grandines concitantur. Ex aere incaleſcente naſcuntur animalia & plantæ, pro cuius temperie mores plerumque imbibimus. Cùm verò ex aqua proximè aer gignatur, nutrita dicitur fuiſſe ab Oceano & Thetide. Cùm in aera vis ætheris ad animalium procreationem agat, vxor eſt Iouis: cùm vertatur in ignem, Vulcanum fertur peperiſſe. Cùm aeris benignitas rebus omnibus naſcentibus conferat, coniugiis fuit præfecta. Sic igitur ſignificabant antiqui aeris locum,& vires & actiones,& è quibus naſcatur, in quod elementum proximè vertatur, quod in ipſum agat, ipſumque aera plurimum conferre ad mores ſingulorum, & ad rerum omnium ortum.

De Hebe Phyſicè.

Hebe igitur meritò nata eſſe dicitur è Iunone, quia omnia cum aeris temperie pubeſcunt. Hæc ideò ſoror eſt Martis, quia propter fertilitatem regionum, vbertatemque & opulentiam prouinciarum bella plerunque naſcuntur: cum nemo propè de loco ſterili dimicare ſoleat. Atque hæc de aeris vi & actione.

At Ethicè.

Fuit illa remota è poculis miniſtrandis Ioui, quia gratia principum eſt inconſtantiſsima, omnique vel minima de cauſa aliquando amittitur, quibus haud idem ſemper, ſed aliud aliis temporibus placet, ac pulchrum apparet. Id enim per Hebes res geſtas ſignificare volebant.

De Vulcano Phyſicè.

Vulcanus verò ex aere natus dicitur, quia extenuatus aer conuertitur in ignem, atque ſic mutuas elementorum mutationes per huius fabulam ſignificabant. Cùm vero ignis eſſet in materia, deformis eſſe dicebatur & impurus, quare deiectus eſt à Iunone, & à Thetide nymphiſque

phiſque

phiſque marinis exceptus educandus : ex iis enim natura fulminis, & cœleſtium ignium, qui fiunt in nubibus, procreatur. Atque dictus eſt fulmina Ioui fabricaſſe, quia vapor ille, è quo eliduntur fulmina, per calorem extollitur & gignitur. Sic enim meteorologica per hanc fabulam docebant. Idem cùm Mineruam cuperet, ſemen in terram deiecit, quia non purus, ac turbulentus in materia calor rerum omnium ortum adiuuat.

At nunc Ethicè.

Vulcanus ligauit Martem ac Venerem in rete, nempe claudus celerem, & inualidus fortiſſimum bellorum Deum: quia nullæ vires iniquum hominem poſſunt à iuſta vindicta Dei protegere. Quare per hæc etiam homines hortabantur ad integritatem & ad innocentiam, & ab omni turpitudine reuocabant.

De Marte Phyſicè.

Martem nonnulli Solem eſſe voluerunt, qui cùm Venere coniunctus, ſuperueniente Vulcano præcipuè, nihil procreat. per hæc & vitam & ortum animalium in qualitatum elementorumque ſymmetria conſiſtere demonſtrarunt: quippe cùm per Martem litigium, per Venerem amicitiam ſignificarêt, per Vulcanum exuperantem aliquam qualitatem. Nihil enim ex vna tantùm qualitate elemẽtorum naſcitur, neque ex ſimilibus, ſed ex his temperatis & modicè inter ſe permiſtis.

At Ethicè.

Mars naſcitur è Iunone opulẽtiæ Dea, quod ex opibus omnis eſt contentio, cùm aliquando cauſæ alię iniuriarũ palã à principib. fingantur. Nutritus fuit apud barbaras nationes à Thereo nutrice, quæ feritas eſt, quia beluarũ magis quã hominũ proprium ſit armis dimicare, quæ ſibi inuicem ratione perſuadere non poſſunt, cũ lex hominum regina ſola eſſe debeat, quòd honorificentiſſimum telum ſit innocentia & ęquitas.

De Neptuno Phyſicè.

Neptunus Iouis frater elementum aquę creditus eſt. At aliquando tamen vis diuina per aquam diffuſa, quæ totam molem à corruptione præſeruat: quàm animam mundi nonnulli vocarunt. Sic enim non modò mutuam elementorum inter ſe mutationem, & ex his generationem animalium ſignificabant, ſed etiam omnia diuina prouidentia gubernari, & Deum ipſum eſſe rerum omnium ſemper & vbique artificem. Hæc vis diuina in æthere Iupiter, in aqua Neptunus, in aere Iuno dicitur. Huius Dei educatio, facilimum eſſe ad motus aquarum elementum indicat, ac maris perturbationem, quòd etiam teſtatur id victimarum genus.

At nunc Ethicè.

Enim verò cùm omnia fiant diuina prouidẽtia, nos admonuerunt antiqui per preces Theſei quibus mortem Hippolyti à Neptuno impetrauit, nihil proprium à Diis eſſe optandum, ſed quæ conferant tantum: cùm multi ſibi calamitoſa ſæpius poſtulauerint. Cùm *pulſus ſit de* cœlo, & Laomedonti ſeruire coactus ſit, fortunę inconſtantiam proponebant ante oculos, cùm nullus ſit tam ſublimis ac fœlix ſtatus viri improbi, qui non poſſit facilè labefactari. Poſtea multas calamitates Neptunus Laomedonti immiſit ob neglectam religionem, quare ſignificatur Dei cultum ſine maximis calamitatibus nõ poſſe prætermitti. Quis enim omnium bonorum autorem Deum, omniumque parentem neglexerit, ac non meritò in omnes calamitates prolabetur? qui verò probè ſancteque vixerit, & Deum piè coluerit, hic vnus placatum Deum in omne tempus habere poterit. Hæ fuerunt legitimæ harum fabularum ſententiæ.

De Plutone.

Pluto patre Saturno, Iouis, Neptunique & Iunonis frater, & ipſe natus eſt, poſt cœlum nimirum ab ipſo mundi opifice Deo vnà cùm cæteris elementis creatus. Hic terra eſſe creditur & omnium diuitiarum Deus, cuius pax alumna, quòd omnium vbertas è terra proueniat, quàm pax alit. Hic idcirco mortuorum eſt Deus, quòd omnia quæ moriuntur in ſua principia ſoluãtur, atque in terram manifeſtius. Sic oſtendebantur in ea ſolui vnum quodque corpus, quibus à natura compoſitũ fuit. Quòd autem Pluto terra ſit, declarat Proſerpinæ fabula: quàm rapuit illa de cauſa Pluto ſub terram,

Digitized by Google

ram, qui radices primum plantarum inferius, deinde ſuperius excreſcunt: ſic modo apud Plutonem, modò apud Iouem eſt Proſerpina.

At Ethicè.

Per hæc ipſa figmenta rurſus ad vitæ tranquilitatem nos hortabantur: quòd breuis ſit diuitiarum fruitio, cùm diuturnis laboribus comparentur. Tum demonſtrabant illi opus eſſe nullam turpitudinem, nullumque dedecus vereri, qui diues eſſe cupiat, quòd idem eſt atque eſſe ſceleratum. Nam qui equi Plutonem vehebant? Alaſtor perniciolus, Orphneus obſcurus, Nycteus nocturnus, Aethon ardens: quòd crudelitas, & omnis æquitatis obliuio & recti inſcitia diuitiarum deſiderium conſequuntur, à quibus vehitur.

De Pluto.

Cùm verò animus hominum neque poſſit quieſcere, neque vtiliter id facere poſſit: per Pluti inuentionem homines ad agriculturæ ſtudiũ adhortabantur: cùm dicerent Plutum eſſe Cereris filium, diuitias terræ ſcilicet, cùm opes iuſtiſſimæ è terra naſcerentur, cæcus fuiſſe fingebatur, cùm diuitias hominibus nullo delectu impertiret, quia occulta ſunt Dei conſilia, quæ nemo prorſus humano ingenio poteſt vel debet inueſtigare, ſed ſua fortuna eſſe contentus. At verò ne quid temere fieri & ſine diuina prouidentia putaretur, maluerunt Deum vel cęcum introducere, quàm aliquod facinus Deo omnino teſte carere.

De Fluminibus inferorum.

Enimuerò vt pateret, non in vita ſolùm plurimum conferre integritatem & innocentiam ad beatè tranquilleque viuendum, ſed etiam morientibus gratiſſimum eſſe viaticum vitæ præclarè transfactæ recordationem, terrores & pericula mortuis complura eſſe tradiderunt, & monſtra apud inferos parata, quibus mortui pro magnitudine ſcelerum torquendi traderentur. Deferebat ſceleratos Acherontis fluuii vnda cùm ſtrepitu: quia conſcientia, rerumque turpiter aut crudeliter geſtarum memoria ſub mortem animum magnopere infeſtat. Sic igitur ſignificare voluerunt ita vitam noſtram oportere componere, vt recordatio præteriti temporis quàm maximè in morte animos noſtros ob innocentiam & integritatem conſoletur, & nos intrepidos ad vel ſeueriſſimorum iudicum præſentiam perducat. At qui fuerit ſceleratus & improbus, ille querulus lamentationibus & curis plenus, flumina quæ ſunt apud inferos traiicit, quæ ſuis locis fuerunt commemorata. Sunt enim curæ ſub mortis tempus animum infeſtantes ſub harum fabularum figmentis expreſſæ ad deterrendum à flagitiis. At vbi mortui ad illa flumina peruenerint, ſi qua anima illegitimò deſcenderit, neque iuſta conſecuta ſit, ibi errare diu permittitur antequam traiiciatur: quæcunque verò capta fuerit commiſſorum peccatorum pœnitentia, omnemque ſpem in clementia Dei collocarit, hæc à Charonte traiicitur. Quibus rebus ſignificare voluerunt nos viros bonos pro viribus eſſe oportere, cùm probitatis comes ſit vbique lætitia & fidentia: quod vbi vires mortaliũ attingere non poſſunt, diuina clementia nihilominus nobis non deerit.

De Cerbero Phyſicè.

Vbi ad inferos animæ deſcenderint, excipiuntur ab horrendo Cerbero cùm lætitia, qui poſtea volentes exire deterret. hoc nihil aliud quã natura eſt rerum, quę gaudet ortu ſingulorum, cùm grauiter ferat interitum. Per hæc immortalitatem animarum antiqui oſtendebant: nam animas ſemper fuiſſe putarũt Pythagorici, quæ de cœlo in hæc corpora, tanquam ad inferos deducerentur: quibus blandiebatur aduentantibus natura, at contra adituras ſuperos reclamat.

At verò Ethicè.

Cerberus eſt auaritia & cupiditas diuitiarũ, quæ aduenientibus opibus blãditur: ſumptibus vero vel neceſſariis triſtatur. Capita complura ſunt Cerberi, cùm multa ſcelera ex vno auaritiæ fonte naſcantur. neque vllus eſſe poteſt auarus vno tempore, & vir bonus, cùm inter auaritiam & probitatem magna ſemper ſit contentio.

De Parcis.

At verò Parcas crediderunt antiqui Deas eſ-

ſe

ſe potentiſſimas quoniam omnia quæ naſcerentur, vel fierent, ſita eſſent ſub harum poteſtate: quas Iouis & Themidis filias putarunt, quoniam vel ſingulis animabus Deus pro prioris vitæ meritis corpora & fortunam traderet, vt ſentiebant Pythagorici, vel quia ſingulis pro dignitate diuina ſapientia præmia vel pœnas impartiret: cuiuſce diuiſionis cùm cauſam priſci ignorarent, omnia fato, vel à Parcis gubernari crediderunt: quare ſapientiores omnia diuina prouidentia gubernari per ignotas hominibus cauſas demonſtrantes, ea de Parcis tradiderunt.

De Iudicibus inferorum.

Neque verò in hac vita ſolùm, ſed etiam poſt mortem ſingulos à Deo pro dignitate vel bona vel mala obtinere, atque nihil omnino ſine Dei cura perfici, oſtendentes iudices apud inferos poſt mortem ſtatuerunt, qui ſingulorum peccata diligentiſſimè iudicarent. neque enim conueniebat vt animæ vel in corpora pro meritis mitterentur, vel poſt mortem præmia conſequerentur, niſi fuiſſent priùs iudicatæ: quare huic iudicio tres præfecti ſunt. qui quoniam omnia ſcelera vel ſanabilia erant, vel inſanabilia; ſanabiles quidem animas in certum locum, donec maculæ contractæ ex humanis ſordibus expurgarentur, deduci iubebant: quæ verò immedicabilia vlcera ex humanarum rerum contagione contraxiſſent, illę in profundiſſimum tartarum deiiciebantur: at quæ piè ſanctéque vixiſſent per ſummam innocentiam, quæque ab omni ſorde humana procul abeſſe forent iudicatæ, illæ in loca tum ob fertilitatem rerum omnium, tum ob temperiem cœli perpetuam ſuauiſſima deducebantur. His igitur rebus antiqui nos hortabantur ad probitatem, quoniam ſi quis dum viuit, pœnas ſuorum ſcelerum deuitauerit, at certè poſt mortem ſupplicium deuitare non poterit.

De Eumenidibus.

Verum ne quis ſua flagitia ſe occultaturum eſſe ſperaret, additę ſunt miniſtrę & tortores his iudicibus acres & formidabiles furiæ, quas nonnulli Erinnyas appellant: quas conſcientiæ ſtimulos eſſe diximus, cùm ex iis parentibus, quibus traditum eſt, natæ dicantur. Nullus enim grauior eſt tortor, aut magis infeſtus teſtis, quam ſit ſua cuiuſque ſententia. Atque vt ſummatim dicam, per hęc ſignificare voluerunt antiqui, ſoli viro bono omnia eſſe tuta, ſolamque integritatem & innocentiam homines intrepidos ad omnes fortunæ mutationes perducere: quippe cum vel hæc, vel non valdè his diſſimilia, impuris hominibus ſint expectanda.

De Tartaro.

Animæ igitur ſceleratorum multis grauiſſimiſque vitiis contaminatæ per hos tortores à iudicibus cognitæ, prædictis furiis in tartarum deducendę trahebantur: cùm is locus eſſet pœnarum luce omnino carens, multiſque plenus perturbationibus, vnde non dabatur amplius reditus. quæ quidem præcepta fabularum, nihil propè diſſentiunt à veris Chriſtianæ religionis inſtitutis: niſi quòd illi ſub fabuloſis hæc occultarunt, quę nos habemus aperta & manifeſta.

De Hecate.

Cùm vellent autem demonſtrare omnibus neceſſariò eſſe moriendum, neque poſſe quenquam Dei voluntatem effugere, aut ab eo ſtatutum diem præterire Hecaten Iouis filiam & Aſterię finxerunt eſſe, quæ credebatur vis eſſe per aſtra deſcendens & occultè agens diuinitus in corpora hæc inferiora, ab iis qui Iouem omnia regere putarunt, & omnibus moderari, vnde omnia proficiſcerentur. quamuis alii fatorum cuiuſque eſſe ordinem ac vim exiſtimarent, quę diuinitus in corpora mortalia funderetur, quā, cùm nulli eſſet cognita, Noctis filiam crediderunt.

De Somno.

Enimuerò ne obliuiſceremur ſomnum morti eſſe ſimilimum, atque omnia quæ dormiunt interire etiam aliquando ſolere, Somnum Deū eſſe antiqui tradiderunt Mortis fratrem: atque ſomnus ille ſuauiſſimus dicitur, qui morti ſit perquam ſimilis, non enim ſolùm ad recuperandas vires à Deo hunc datum eſſe animabus dixerunt ſapientes, ſed etiam vt admoneremur quotidie quòd mortuorum ſumus imagines.

Digitized by Google

De Proſerpina.

Ad explicandum verò ſeminum, plantarumque omnium naturam Proſerpinæ figmenta antiqui introduxerunt; quæ ſex menſes eſſet ſub terra, & totidem ſupra terram. Sic enim diffundi virtutem plantarum ſex menſes in ramos ob frigus ſubterraneum ſignificabant, cùm ab Hyemis frigore ſuperiore & circumſtante virtus earundem plantarum intra terram includatur. nam ſic natura ſuas vires omnibus animalibus, naturalibuſque corporibus impertit, vt alternè exerceant, quippe cùm dies etiam negociis agendis, nox quietis cauſa conceſſa ſit.

De Luna.

Lunę naturam prætereà viresq́ue explicantes illam filiam Hypperionis ſiue Solis dixerunt, quià cùm corpus ſit diaphanes, tanquam ſpeculum lumen à Sole acceptum rurſus in terras ad nos transfundit. atque eadem de cauſa Solis ſoror etiam dicta eſt. Per curruum celeritatem motus proprii indicarunt ad exprimendam naturam, quia ſemper vel maior vel minor quotidie fieret. variorum colorum veſtes illi tribuerunt ad explicandas vires. Hanc eandem marem & feminam dixerunt, quia, vt femina, humorem præbeat vtilem animantium nutrimento, atque eadem calorem vnà ſenſim infundat, qui plurimum conferat ad incrementum: nam ſine hoc ipſo calore inutilis eius opera eſſet omnino putanda. vt autem quantum poſſit manifeſtum fiat, argumento ſunt ea quę pertinent ad partus prægnãtium animalium. quæ vim Lunæ perſpicuè ſentiunt: quare Lucina etiam dicta eſt, quòd in lucem animalia educat. Hæc eadem corruptioni etiam plurimum confert, quare maximè in diebus Lunæ criticis periclitantur grauiter ęgrotantes.

De Diana.

Diana & Phœbus Latonæ ac Iouis filii creduntur, per quam fabulam ſignificare mundi ortum voluerunt. Nam cùm informis eſſet priùs in vnam molem confuſa mundi materia, quia omnia obſcura eſſent & laterent, tenebræ illæ Latona vocatæ ſunt. Phœbum & Lunam Iupiter euocauit ex his tenebris, ſpiritus diuini ſcilicet cùm dixiſſet, Fiat lux cuius lucis autor eſt Phœbus & Diana, ſic igitur mundi creationem à luce incepiſſe antiqui ſignificabant. ſed de his latiùs poſtea ſuo loco dicemus.

De Campis Elyſiis.

Sed quoniam explicata ſunt ſupplicia quæ grauiſſima & ſempiterna conſceleratis hominibus ab antiquis poſt mortem proponebantur, vt deterrerētur ab omnibus ſceleribus, & ab omni turpitudine, videtur eſſe neceſſarium vt quæ præmia viris bonis, quibus allicerentur ad probitatem, fuerint ab iiſdem propoſita, perquiramus. Erant igitur iis Inſulæ duæ conceſſæ, ad quas lenes & odoriferi venti, tanquam per incredibilem florum copiam pertranſiſſent, ſuauiter ſpirabant: ſolùm pingue, quòd omnia ſine humana diligentia facilè produceret: locus multis ſemper florum fructuumque ſuauium generibus abundabat, & plantis domeſticis vbique veſtiebatur. vineæ ſingulis menſibus fructum ferebant aer ſincerus & temperatus, qui nullam temporum patiebatur mutationem. nam omnes maligni venti vel prorſus hinc exulabant, vel ſi peruenirent, priùs per inania loca defatigabantur, omnemque inclementiam exuebant, quàm loca illa attingerent. placidiſſimi imbres hic à Zephyris vel ab Argeſte excitabantur, cũ plerumque tamen terra ob ſuam naturæ bonitatem imbribus non egeret. Ibi erat ſuauiſſimarum tantùm auicularum genus, quæ dulces concētus muſicæ ſymphoniæ non diſſimiles paſſim per totum anni tempus exercerent, ibi cantilenæ erant mirificæ ſuauitatis, choroſque ducebant virgines cum pueris pulcherrimæ, quibus accinebant cùm muſicis inſtrumentis peritiſſimi cantores. Epulæ ibi naſcebantur ſaluberrimæ, nulla ſentiebatur ibi ſenectus; nulla ægritudo, nulla mentis perturbatio, non auri, non diuitiarum cupiditas, non honorum animos beatarum animarum infeſtabat: omnes priuatam vitam rebus neceſſariis contentam vel maximis imperiis anteferendam exiſtimabant: Hic vnuſquiſque iiſdem ſtudiis exercebatur, quæ viuenti gratiſſima extitiſſent.

De Lethe fluuio.

Enimuerò quia putabant antiqui philoſophi animas hominum eſſe immortales ac ſempiternas, quę fuit Pythagorę opinio, & aliorum quo

rundam. has crediderunt pro ſingulorum meritis, & pro rebus in priore vita geſtis ſemper in noua corpora denuo tranſmitti: atque hoc ipſum ad inferos mitti eſſe putabant, in noua corpora redire. At enim non facilè adduci poterant animæ, quæ graues moleſtias & miſerias humanas ſemel expertæ fuerant, vt rurſus in hęc corpora redirent, niſi aliquam rationem excogitaſſent, qua fierent omnium priſtinorum incommodorum immemores: idcirco Lethen fluuium ea aqua fluere dixerunt, vt ſemel epota rerum omnium memoriã omnino obliteraret. Sed enim fluuius ille vbi ſit, dubitari poſſet, quoniam alii apud inferos eſſe dixerunt, cùm Pythagoras tamen è cœlo deſcendere animas exiſtimauerit. ego ſanè cenſeo in circulo Lunæ fuiſſe Lethen collocatam, cùm ſatis aptæ obliuioni vires eius appareant. quippe cùm Cancrum cœleſte ſignum portam putauerint, per quàm animæ hominum aſcendant, ac deſcendant, cùm per Capricornum iſtud ipſum à Diis fieri creditum ſit.

De Penatibus.

Vt autem manifeſtum fieret omnibus, nihil eſſe quòd diuina prouidentia non gubernetur, noſtraque omnia ſemper diuino conſilio protegi, cùm Dei pręſentia nullo in loco carere poſſimus, non ſolùm Lucinam parturientibus mulieribus ſtatim adeſſe finxerunt, quæ illas à doloribus ſolueret, ſed ſtatim nati infantes proprios habere dæmonas continuò crediti ſunt, quorũ auxilio per totam vitam fruerentur. hæc opinio ab illa priſca antiquorum ad noſtram vſque ætatem perdurauit: nunc hoc nuncios Dei nominant: phyſici verò Iouem, Iunonem, Mineruam, Veſtam hos eſſe dixerunt, vires elementorum ſcilicet, cùm illis nati continuò perfruamur: atque hos Deos æthera medium, aera imum, & terram, & ſummam ætheris partem, quæ vis eſt diuinæ intelligentiæ, quàm Mineruam nominarunt. Hæc enim nomina domorum priuatarum, & ſingulorum & his habitantium, & vniuerſarum ciuitatum etiam habere putabantur. Alii Apollinem ac Neptunum Penates ſolos putantes in idem reciderunt: calorem, tanquam principium à quo fieret, omnis naturæ, & humorem ex quo fieret, principia ponentes. atque eadem de Laribus dicta ſunt.

De Genio.

Creditus autem fuit Genius dæmon, non quidem is, per quem viueremus, aut cuius auxilio vbique frueremur, ſed is qui nobis ſemper bona conſilia ſurgeret, & quem haberemus in tota noſtra conſultorem. Sed cùm multa alia quoque Genium proprium, vt plantę & animalia, quę non egent conſilio, habere dicantur: videtur probabilior illorum ſententiam qui occultam vim planetarum, quæ ab omnia hæc pertineret, Genium vocatam fuiſſe putarunt: quare omnia humana & cœleſti vi occultè gubernari, & nihil diuina virtute vacare, tradiderunt.

De Pallade.

Vt verò demonſtrarent antiqui non ſolà vi cœleſti mortalium res gubernari, ſed etiam prudentię hominum aliquid loci relictum eſſe, cũ Deus diligentes & prudentes ſemper adiuuet tum ſapientiam rem Deo gratiſſimam eſſe dixerunt, cùm Deus magnopere diligat ſapientem. ad hoc autem exprimendum illam Iouis filiam eſſe dixerunt ſine matre, cùm ſolus Deus verè ſit ſapiens, alii verò ſimilitudine quadam. Vt pateret quanta vis eſſet ſapientiæ, illam armatã natam eſſe finxerunt, cùm ſapiens nullas neque fortunæ iniurias neque humanam iniquitatem magni faciat, ſed omnia conſilio & patientia ſuperet, omnemque ſuam ſpem in Deo collocarit. & quoniam initium ſapientiæ eſt timor domini: hanc dixerunt antiqui profligauiſſe impios gigantes, qui neglecto Deorum immortalium cultu in Iouem inſurgere conati ſunt. omnis enim ſapientia humana, quæ diſſideat à diuina voluntate, inanis eſt & contemnenda, cùm ſolus vir bonus & amicus Dei ſit ſapiens.

De Prometheo.

Enimuerò vt demonſtrarent omnem humanam prudentiam quæ à diuina voluntate diſſentiret, eſſe pernicioſam mortalibus & inſulſam, Promethei fabulam introduxerunt, quem artes & dolos omnes excogitaſſe inquiunt, & idcirco grauia ſupplicia paſſum fuiſſe. Hunc aiunt columnæ alligatum fuiſſe, multaque grauia paſſum tandem reconciliatum fuiſſe Ioui, quoniam viris bonis plerumque pugnandum eſt cum infor-

fortuniis: atque ſoli propè mali vel fatui ſunt fortunati. At cum breuis vita mortalium exiſtat, qui multas moleſtias æquo animo pertulerit, ille Deo tandem fit amicus. quare per ſapientiam Ioui tandem reconciliatus fuit.

De Atlante & Endymione.

Neque tamen putanda ſunt omnia quæ fabuloſè tradita ſunt ab antiquis, ad humanæ vitæ inſtitutionem, vel ad vires naturæ exprimendas fuiſſe conficta: ſicuti non neceſſe eſt in fertili agro nullam naſci plantam inutilem. Quæ de Atlāte igitur & de Endymione prodita ſunt memoriæ, illa de viris aſtronomicæ ſcientiæ peritis dicta ſunt, poſtea ad illorum gratiam, vt cum ſuauitate ad poſteros tranſmitterentur, ita fabuloſis narrationibus fuerunt implicata.

De Fortuna.

Neque illa quidem quæ memoriæ prodita ſunt de Fortuna, non ſingulari conſilio fuerunt excogitata: quæ quid ſit, ſatis explicatum fuit in Phyſicis ab Ariſt. Sed ego, cùm omnia diuina prouidentia gubernari putem, nihil fortunæ tribuendum verè ſentio: ſed nomen ipſum tributum fuiſſe fortunæ putarim, vt à cogitatione diuinæ potentię, cum moleſtijs, vt ſibi videntur, pręter dignitatem homines infeſtantur, deducerentur: atque in fictum nomen ſuas lamentationes & conuicia conijcerent, quæ leuis & ſtulta, & cæca, & iniqua vocaretur; cùm cauſæ neſcirentur, cur huic res aduerſæ ferè omnes euenirent, at illi contrà nihil non ex ſententia ſuccederet.

De Apolline.

Explicatum fuit in ſuperioribus fabulis de mundi principijs, & mutuis elementorum inter ſe mutationibus, deque animæ immortalitate, quod illa ſempiterna ſit in hominibus, quod vnus ſit mundus ex vniuerſa materia, & quæ ſint corruptionis ac generationis elementorum principia: nunc videtur dicendum de ijs quæ pertinent ad conſeruandas formas ſingulorum animalium, & compoſitorum corporum. Eſt autem omnium horum Sol artifex, quem à ſplendore Phœbum nominarunt: nam propter obliquū eius curſum ſub ſignifero circulo omnes & plantæ & animalia modò eius acceſſu fœtum producunt, modò receſſu vires reſumunt. Fuit idem Medicę artis peritus, & ſalubritatis ac peſtilentiæ artifex creditur, quoniam vis Solis medicinæ confert, cùm nimius eius calor ſit peſtifer omnibus animantibus. Eſt enim omnis animantium ſalus in ſymmetria caloris conſtituta: quare generationis & corruptionis artifex Sol eſt appellandus, vt cenſuerunt antiqui.

De Aeſculapio.

Aeſculapium idcirco finxerunt antiqui Phœbi & Coronidis, quam aeris temperamentum eſſe dicebamus, filium, quia niſi Solis calor aera purgetat rationem faciat modicè, & niſi humoris vis quędam in ipſo aere relinquatur, nulla eſſe poteſt ſalubritas. Fuit igitur Aeſculapius aer bene affectus, cuius filia fuit Sanitas aut bona Valetudo. Eſt enim aeris temperies non hominiſolum, ſed & cūctis cæteris animalibus & plantis ſalubris. quare iure & Solis filium Aeſculapium, & ſalubrem vim de Sole animis corporibusq́ue ſubuenientē dixerunt. Sed quia vis Solis aſſiduè commiſceat oportet ipſum aera, matrem illi Deo miſtionem tribuerunt. Per hæc igitur non ſolùm autorem generationis & corruptionis Solem ſignificabant antiqui, ſed etiam ſalubritatis: cùm mediocritas conſeruet, at quod nimium eſt vel minimum interimat: omnis enim vita animantium & ſanitas eſt in mediocritate conſtituta.

Atque cùm in aeris optimè affecti natura, facultas ſit conſtituta facilè conualeſcendi, accidit aliquando malè affecti corporis malignos humores in aliquam partem ipſius corporis debiliorem confluere: quod enim per totum corpus diffuſum fuerat, à vi naturæ in vnum locum expellitur. Ideo Chironem peritum chirurgiæ celebrarunt. Sic enim ſignificabant phyſicas actiones per has fabulas, quæ ſpectabant ad conſeruanda ſingula compoſita corpora naturalia.

De Venere.

Deinde quoniam alia ex animalibus naſcuntur è corruptione, alia è coniunctione: quid quid conferret vtriſque explicarunt. Atque naſcentibus quidem ex corruptione mediocritas caloris, & cœli clementia ad educandum neceſſaria eſt. illis rurſus animalibus, quæ generant ex

ex coniunctione maris & fœminæ, per opportuna eſt aeris temperies. Nàm cùm ſemen è ſubtiliore ſanguinis parte ſecernatur, non ita facile iſtud fit, niſi ſanguis modice incaluerit, quod fit per ver præcipuè, eſt enim verna temperies quaſi lena ad procreationem vbique. Sic igitur materiam ſeminis & aeris clementiam procreandi deſiderio neceſſariam per fabulas antiqui exprimentes, Venerem è genitalibus Cœli partibus & ex mari natam fuiſſe fabulati ſunt. Sunt enim genitales partes Cœli, caloris mediocritas per motum, qui confert animalium generationi.

De Cupidine.

Inde Cupido Veneris filius fuiſſe dicitur, quoniam ex aere ita affecto corpora & ipſa animalium bene affecta in procreandi cupiditatem ſenſim illabuntur. Nam tum vigere ſingula animalia putanda ſunt, cùm exiſtunt naturæ negotijs habilia, ſic igitur antiqui ex optima valetudine & ex aeris temperie naſci animalium fertilitatem tradiderunt per fabulas. At verò quia multa turpia propter libidinem à nonnullis committuntur, ad exprimendam indignitatem eorum qui nimis ad libidinem ſunt propenſi, Cupidini tantum deformitatis, quantum explicatum fuit, tribuerunt.

De Gratiis.

Sunt autem argumento illis quę dicta fuerunt ſuperiùs, Gratiarum vires & nomina, quæ nihil aliud ſignificabant quàm fertilitatem agrorum, frugumque abundantiam, quæ pacis beneficio latè proueniunt. Has hac ipſa de cauſa Veneris aſſeclas eſſe dixerunt, & Solis Aegleſque filias, cùm nihil ſine Solis clementia fœcundum fieri poſſit.

De Horis.

Præterea quia nihil ſatis cōmode videbatur fieri poſſe ſolo naturæ ductu, vel ſi optimam cœli temperiem conſequatur, niſi humana adiunetur induſtria, introduxerunt Horas antiqui, quæ ſingulorum diligentiam inſpectarent, diligentioribuſque hominibus fauerent. Nam humanam induſtriam nunquam deſerit diuina clementia. Quare hæ nubes pro arbitrio inducere, & cœlum ſerenum facere, & temporibus moderari creditæ ſunt. Per eaſdem Horas rurſus improbitatis hominum ſterilitatem agrorū, & omnes diuinitus immiſſas calamitates eſſe comites innuebant.

De Mercurio.

Atque vt intelligeretur à diuina natura res humanas non eſſe penitus ſeiunctas, Mercurium tanquam vinculum quoddam intercedere cenſuerunt, qui Deorum conſilia ad homines, hominum ad Deos ipſos aſportaret. Id autem fingebatur ab ijs, qui quo pacto res humanæ diuinitus gubernarentur, percipere non poterant. Nam Mercurius vis eſt illa diuina, quę ut mentes hominum diuinitus infunditur, quęque res humanas mirificè in ſuo ordine componit & cōſeruat. Tum rurſus, vbi ſomnia in mentes hominum diuinitus infundi putabatur, aut vbi animæ corpora naſcentiū deduci, aut poſt mortem ad inferos, vis illa diuina Mercurius dicebatur. Illo autem nomine vis diuina vocata fuit, quia primus Mercurius vir ſapientiſſimus mūdum à Deo creatum fuiſſe dixerit, & non poſſe ſine diuina prouidentia gubernari, omnemq; Deorum cultum inter mortales inſtituerit, neque vllum fieri poſſe crediderit ſine Deorum nutu ortum & interitum. Nam cùm hæc prior homines docuiſſet: quaſi ſi res conſiliaque diuina ad nos detuliſſet, Deorum nuncius creditus eſt. Quæ pertinent ad vim orationis exprimendam huic Deo dicata prætermitto, tum naturæ ipſius planetę, ſuo loco legenda.

De Pane.

Cùm vellent rurſus demonſtrare antiqui, omnia naturalia corpora diuinæ naturæ ſubiici, & ab illa pro ſua voluntate gubernari, Pana Mercurij filium tradiderunt eſſe. Eſt autem Pan hęc vniuerſa corporum naturalium moles, velut ipſum nomen ſignificat: in qua diuina humanis coniunguntur, quod exprimebant per ſuperiorem formam Panos quæ pulcherrima erat, & Dii ſimilima: cùm inferior magnopere eſſet deformis ob inferiorum corporum naturalium ſordes, quę ſunt tanquam hypoſtaſis naturæ. Reliqua quæ pertinent ad explicandam corporis formam, ſuo loco legenda relinquimus; vbi latę declarata ſunt.

Digitized by Google

De Silenis.

Enimuero non ſolum rebus humanis pręeſſe Deos ſtatuunt fabularum inuentores, & ſub hiſce occultandæ philoſophiæ artifices: ſed etiam alios ex Diis potentia & autoritate aliis præſtare crediderunt, ita vt vnus Iupiter rebus omnibus ac dęmonibus præeſſet, alii dęmones imperia in certa loca vel negocia obtinerent, qui & ipſi alios inferiores dæmones haberent miniſtros. Sic igitur Sileni Bacchum, vt miniſtri, ſequebantur: qui cùm Bacchus eſſet Sol creditus, Sileni vires ſolis erant animalibus perutiles.

Ethicè.

Ebrietatis turpitudinem præterea ante oculos proponentes, Silenum vim ſcilicet vini & ebrii hominis formam, expreſſerunt. illum igitur ventricoſum, & ſenem, & vſque titubantem finxerunt, quòd hæc omnia vinum & ebrietas efficiciat. Nam qui plus voluptatibus, quàm natura poſtulet, tribuerit, is & in præſenti & in poſterum corpus & animum omnibus rebus vel vtilibus vel honorificis inutilem reddit. Quare propoſitis his incommodis maiores per hæc figmenta ab immoderato vini vſu, & ab omni è vino naſcente turpitudine deterrebant.

De Faunis.

Vt verò retinerentur homines in officio, omneſque forent probitatis, & integritatis ſtudioſi, & Faunos, & Syluanum, & Oreades nymphas antiqui ſapientes excogitarunt, qui vbique paſtoribus & agricolis præſto eſſent, agreſtiumque calamitates aliquantulum ſubleuarent: Nam cùm nihil in agris, vel in ſyluis, vel in denſis montium nemoribus non præſente vbique Deo committi liceret mox additũ fuit illi opinioni viros bonos laborantes nullo in loco à diuina clementia negligi, ſed vbique ſubleuari: quippe cùm neque arborum neque pecudum fœtus poſſent ſine diuina cuſtodia cõſeruari aut augeri.

De Nymphis.

Sed quoniam nulla res eſt, quæ tota ſit vtilis, cùm neque ciborum maior pars in vtilitatem corporis conuertatur, neque tota materia aquæ gignendis animalibus ſit vtilis, cùm alia pars in fœtum, alia in eius nutrimentum abſumatur, vt patet in ouis præcipuè, vires illas ſeminis aut aquę, ex quibus fit generatio, Nympharum nominæ appellarunt, quare dictæ ſunt Nymphæ fructiferę, & homines atque animalia omnia nutrire & paſtorum Deæ, pręſideſque pratorum vocatę ſunt. Sic igitur per has materiam propriam ſingulis rebus naturalibus ſubiici, ſignificabant.

De Baccho.

Neque ea quidem quæ de Baccho fingebãtur ab antiquis, fuerunt à phyſica conſideratione aliena, quando illum à Nymphis nutritum dixerunt. cùm enim à Nymphę materia ſint in rebus naturalibus, illæ formam recipiunt ac fouent: eſt enim Dionyſus virtus Solis generationi conferens, quę vicem maris obtinet in operibus naturę. hic idcirco phallum ſiue membrum virile dicatum fuiſſe memorant, & genus id ſacrificii quòd vocabant Canephoria.

Ethicè.

Deinde mores ebrioſorum per hunc Deum exprimentes, ad moderatum vini vſum hortabantur, cùm proponerent ante oculos quòd turpitudines ex ebrietate naſcerentur. Nam cur Cobali malefici & pernicioſi dæmones Bacchum comitabantur, inter quos Acratus præcipuum locum obtinebat? quia multa ſunt flagitia, quę ebrietatem ac immoderatum bibendi vſum ſequuntur loquacitas nimirum, & temeritas, & impudentia, & in rebus domeſticis negligentia, præſentiumque bonorum profuſi ſumptus, & inimicitiæ, multaque huiuſmodi incommoda cum clamore & ſtrepitu eadem cauſa fuit cur eius currum diuerſę ferę crudeliſſimę ſequerentur.

De Cerere.

Mox ad agrorum cultum mortales adhortabantur, cùm Cererem terram eſſe dicerent, ex qua naſcuntur diuitiæ: cùm iuſtiſſimum ſit habitum fœnus illud, quòd è terra capitur. terræ enim feracitas à cœli clementia & diligentia hominum naſcitur, quòd per Cereris fabulam ex-

plica-

Digitized by Google

plicarunt. hęc orbem terrarum peragrauit, quomodo ob ſignifierį circuli obliquitatem, & ob Solis curſum ſub eo, variis anni temporibus ęſtas fit & ſegetes ad maturitatem perueniunt.

At Ethicè.

Nemo Deos impune contemnit, cùm improbitatis comites ſint miſeriæ: neceſse eſt impium hominem & imprudentem in multa turpia incurrere. quare pietas in Deos, & rebus agendis prudentia, & parſimonia in præſentibus bonis conſeruandis, neceſsaria eſt viro bono.

De Priapo.

Atque quoniam aliquid fieri è nihilo non poteſt, Priapum ſemen eſse genitale crediderunt: quem Deum idcirco putarunt antiqui, qui diuina potentia plena eſsent, vt putabant, ſemina generationis.

De Adoni.

Neque verò ſimplex erat modus vires Soles oſtendendi ſed pro arbitrio artificum fabularũ. nam modò capitur pro meſſe vt Proſerpina, quæ per quoddam ſpacium eſt apud inferos, modò apud ſuperos, modò pro Sole: qui eadem ratione modò diuturnior eſt apud inferos, modò apud ſuperos. hunc aiunt ab apro ictum interiiſſe. propter horridam vim hyemis, per quã deficiunt penè Solis vires. nam dum eſt in auſtralibus ſignis, horrida terra fit, & frugibus, vt apparet, inutilis, cùm vere omnia reuiuiſcant.

De Sole.

Sol quia lucem & vitam denique impertit omnibus animantibus, lucis quæſtor & autor habitus eſt vnus, & morborum & ſalutis moderator, & frugum & rerum omnium copiæ largitor, & Deus denique, cùm Dei naturam ſuperiorem his omnibus nondum homines cognoſcerent.

De Ariſtæo.

Ariſtæi verò fabula Solis filis filii hæc introducta fuit, cùm nos ad prudentiam anti-qui hortarentur, quę non mediocre aſſiduè rebus noſtris eſt adiumentum, vitamque facit faciliorem, minusque moleſtam mortalibus: quippe cùm imprudentiæ multę moleſtię & inſuauitates vitæ ſoleant eſſe adiunctæ.

De Phæthonte.

Ad explicanda verò illa quæ fiunt virtute Solis, excogitata fuit fabula Phæthontis: cuius error oĩa propè humana exuſſit, quia facta fuit eximia ſiccitas, & æſtus inuſitatus, qui per totã æſtatem ad medium autumnum perdurauit. Poſt illam tam acrem & horridam æſtatem, eximios calores ingentia tonitrua neceſſariò ſunt conſecuta, & fulmina complura: quare dictus eſt Phæthon fulmine fuiſſe à Ioue deiectus ad ripas Eridani propter inundationes, quæ temporum inundationes huiuſmodi cum peſtilentia plerunque ſequuntur.

At Ethicè.

Monuerunt ſapientes pręterea ſępius honores, qui ab imperitis rerum gerendarum expetuntur, nonnunquam & ipſis calamitoſos fuiſſe qui acceperunt, & is qui conceſſerunt parum honorificos: nam multis pernitioſa fuit ambitio, & honores ac magiſtratus præter dignitatem conceſſit.

De Aurora.

Enimuero non ſolum motus Solis, & planetarum nonnullorum, per fabulas expreſſerunt antiqui, ſed etiam cùm talia vel talia nobis apparent ſidera, illorum vires explicarunt. tum apparentem lucem ante ortum Solis, cùm primũ cœlum rubeſcit, auroram vocarunt, quã ſub exortum Solis aura leuis plerunque ſpirare conſueuit: quam Iupiter cùm interiectis ſurgentibus vaporibus intueamur, rubentem videmus vnde roſea vocata fuit. Quæ de Memnone tradita ſunt memoriæ, cùm is orientis regionibus imperauerit, omnia ad hiſtoriam ſpectant.

De Tithono.

Nulla alia de cauſa fictam fuiſſe Tithoni fabulam crediderim, quod in cicadam denique fuit

Digitized by Google

fuit mutatus ob longam ſeneĉtutem, niſi vt oſtenderent mortem eſſe omnium calamitatum ac miſeriarum humanarum finem, quæ Deorum immortalium beneficio hominibus conceſſa: quippe cùm Tithonus, cui immortalitas Auroræ precibus impetrata fuerat, ſupplex è Dijs petiuerit, vt ſibi liceet mori,cùm ſatius eſſe duceret ſemel interire, quàm ſemper eſſe miſerum, naturæque difficultatibus infeſtari.

De Paſiphe.

Per Paſiphæs verò fabulam animæ noſtræ naturam antiqui oſtendebant: eſt anima hominum Minois vxor viri iuſtiſſimi, quod omnia noſtra negocia debẽt eſſe cum ratione coniũcta, vbi verò illegitimarum rerum appetentia inflãmata fuerit, aut cupiditate exarſerit, alicuius turpitudinis,aut ira incaluerit plus ęquo, deſciueritque aliquo pacto ab ipſa ratione: tum dicitur committere adulterium,& cum tauro congredi,ex quo monſtrum parit, nam qui ſemel leges contemnere,æquitatemque didicerit, difficilimè poſtea poteſt intra iuſtitiæ clathros coerceri: quare multa poſtea & pernicioſa monſtra ex iniqua animi conſuetudine naſcuntur.

De Circe.

At per Circes fabulam, quæ dicta eſt à miſcendo, ſignificarunt animalium & plantarum generationem, quòd in ea neceſſe ſit humorem calore miſceri: quare miſtio hęc Solis & humoris filia fingebatur. miſcentur.n. ab ipſa natura inter ſe elementa cùm aliquid procreant. cùm verò ſempiterna ſit hæc generandi ratio, & elementorum natura, Circen immortalem eſſe dixerunt,& quoniam vnius corruptio, generatio ſit alterius, neque vnquam aliud eiuſdem formæ ex illa corruptione naſci poteſt, ſed longè diuerſum, finxerunt hanc poſſe homines in varias animalium formas mutare. Vlyſſes ab illa non mutatur, cùm anima immortalis exiſtens & ab omni corruptione immunis, non habeat principia in quæ diſſoluatur, cùm diuina quædam facta ſit à Deo per ſe ſubſiſtens *οὐσία* ſiue ſubſtantia: per hæc igitur immortalem eſſe animam ſignificarunt, quamuis corpus multis morbis vexetur, & corruptioni denique ſit obnoxium.

Ethicè.

Circe libido eſt, quæ naſcitur ex humore & calore in animalibus hæc titillatio naturę ſi nobis dominetur beluarum vitia in animis noſtris imprimit,& pro cuiuſque ingenii modo in Venerem impellit,modo ad iram perducit, modo crudelitatis& improbitatis oĩs vim nobis imprimit: quare dicti ſunt comites Vlyſſis,animæ motus.ſ. in beluas diuerſarum formarum conuerſi. Sed quoniã ad hoc nonnihil impellit vis ſiderũ, dicta eſt ſidera etiam de cęlo deducere: at anima quæ prudẽs & diuina exiſtit,ſi modò ſe colligat nullis horum motuum capitur: neque tamen ſine diuina ope hanc tantam voluptatum, periculorumque multitudinem poteſt ſuperare. hæc enim per hanc fabulam antiqui innuebant.

De Medea.

Medeam rurſus effinxerunt Solis filiam,quoniam plurimum poſſit bene affecti aeris natura quæ prouenit è Solis clementia: mores enim & animi motiones corporis temperamentum plerumque conſequuntur, cùm igitur Medea ſit conſilium Idyiæ, fine cognitionis filia, illas cũ vi ſiderum conſentit, quæ etiam deducit de cœlo, quia nemo ſapiens iure appellari poteſt, niſi idem viribus planetarum moderetur, ſibiq; ipſi imperet: opus eſt autem viro bono & ſapienti cupiditatum fluuios refręnare, multaq; efficere quæ vulgo videantur admirabilia. at verò qui libidinis, aut voluptatis alicuius cauſa ſolũ verterit patriamq; &parentes & coniunctos prodiderit, quæ ſunt animæ ratione præditæ conſilia, quo pacto non in grauiſſimas miſerias & omnium bonorum iactura vno tempore illabetur? ſic igitur opus eſſe prudentia demonſtrabant antiqui, & omnes ſceleratos eſſe miſeros.

De Iaſone.

Significabant rurſus per Iaſonem, quem à iuſtiſſimo Centaurorum Chirone educatum memorant,& artem medendi edoctum, animo adhibendam eſſe medicinam,quæ prudentia eſt, vt viri boni,& fortes, & prudentes efficiamur. hunc ſequitur conſilium ſiue Medea omnibus cariſſimis relictis, quoniam prudentia ſingula conſilia debet antecedere,domãda eſt pertinacia, & ſuperbia,& inuidia,& ira, qui omnes animo

rum

Digitized by Google

rum motus rationi & prudentiæ & medicinæ animorum ſunt ſubiiciendi: quæ niſi ſubegeris, ipſe ſubigaris neceſſe eſt. maximè verò omnium colenda eſt Deorum immortalium religio, quæ res eſt omnium virtutum omniſque fœlicitatis principium. In tot verò labores Iaſon nauigans incidit, quia prudentia nulla eſt niſi in difficilimis rebus conſtituta. qui enim ad multas fortunæ mutationes & viciſſitudines intrepidus non exiſtat, hic neque bonus, neque prudens, neque coſtans iure poteſt appellari.

De Phrixo.

At qui fortunæ viciſſitudines ferre æquo animo didicerit, cùm omnino cuique ferre neceſſe ſit, ille ſapiens cum magna ſua vtilitate & non ſine aliqua gloria exiſtimari ſolet. Quam fortunam ſiquis placidè ferre non potuerit, ille tanquam Helle in mare ampliſſimum miſeriarum delabitur ob molem & muliebrem animũ. Qui verò ſapienter rebus præſentibus vti cognouerit, ille proximè ad Deorum immortaliũ naturam accedere putandus eſt. Sin imprudenter & ſuperbè abutatur, is ex altiſſimo dignitatis & potentiæ gradu Deorum conſilio tandem deiicitur, quoniam ſuperbos & crudeles odit DEVS.

De Argo, & Capra cæleſti.

Tantopere gratam eſſe Diis omnem mortalium beneficentiam demonſtrabant antiqui, vt Iouem vel Capram inter ſidera collocaſſe memorauerint, quòd ſibi lac præbuerit, & nauim Argon, quia tot heroas incolumes in patriam reuexerit: hanc conſilio Palladis factam fuiſſe inquiunt, vt per hoc ſignificarẽt omnẽ beneficẽtiã, quæ quidem cum ratione ſuſcipitur, gratam eſſe Diis immortalibus, maximeque laudabilem: quamuis illa etiam quę fortuitò, aut potius naturę ductu, quam iudicio fit, non ſit reprehendenda.

De Niobe.

Cùm per ſuperiora exempla ad beneficentiã & ad liberalitatem nos antiqui adhortarentur, nonnullas poſtea fabulas inuenerunt, quibus arrogantia & temeritas, & ſuperbia deprimeretur, quo æquo animo omnes fortunæ viciſſitudines perferremus. Nam cùm nonnullis ob fęlicitatem, amicorum contemptus, & acceptorum à Dijs obliuio, & Deorum ipſorum deſpicientia in animo oriatur: tunc proxima eſt Dei vindicta, quæ omnia vel fęliciſſima vno die poteſt labefactare. Hanc temeritatem deprimentes antiqui, omnemque humanæ fœlicitatis inconſtantiam ante oculos proponentes, Nioben abundantem rebus omnibus fœliciſsimè eodem die, & iiſdem carentem rurſus introduxerunt, quoniam vel Deos ipſos irriſiſſet. Sic Thamyris cũ nimis fuiſſet arrogans ob poeticæ facultatis peritiam, cum Muſis certare auſus, ſatis ingentes ſuæ temeritatis pęnas dedit. Non enim conuenit rebus aduerſis nimis triſtari, aut proſperis nimis animo extolli, cùm rebus omnibus adhibenda ſit moderatio, quia nihil boni habemus, niſi à Deo: ille enim depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles. Sic non leue ſupplicium paſſus eſt Marſya, quia vel cum ipſo Deo, à quo canendi artem acceperat, de cantu contendere auſus fuit. Sic Arachne etiam fertur in beſtiam mutata, quia auſa fuiſſet cum illa Dea, à qua didicerat texendi artificium, de artificio contendere.

De Ixione.

Tum rurſus ad animorum noſtrorum tranquillitatem multa fuerunt figmenta ab antiquis ſapientibus prudenter excogitata. Non enim ſolam crudelitatem, & inanem gloriam ob fœlicitatem præſentem reprehenderunt, hominesque ad liberalitatem adhortati ſunt, ſed etiam ad expellendam ex animis noſtris ambitionem & inuidiam, qui acutiſſimi ſunt & infeſtiſſimi animorum noſtrorum ſtimuli, & ad reprimendam libidinem, dixerunt Ixionem ob optatum adulterium de cęlo fuiſſe ad inferos deiectum, quod nõnulli ad hiſtoriam retorſerunt. At verò quod fuerit rotæ alligatus, à qua perpetuò circumferretur, illud certè ad hiſtoriam referri non poteſt. Cùm enim ex aulica familia regis eius cuius vxorẽ conſtuprare tentauit, excidiſſet Ixiõ: factus eſt omnium hominum miſerrimus, quia perpetua ambitione & inuidia diſcruciabatur. Nam qui gloria inani tanquam imagine virtutis capiuntur, illi nihil ſincerum, nihilq́. laudabile faciunt, ſed multa illegitima & abſurda agãt neceſſe eſt, multiſque cupiditatibus, & omnibus animorum affectibus obſequantur. Neque verò ob hos motus animi tantũ hæc tradita ſunt in fabulis, vt ab iis abſtineamus, ſed etiam vt demon-

mon-

Digitized by Google

monſtraretur, quod nullus ſtatus illorum eſt diuturnus, qui per illegitimas artes ad honorem apicemque gloriæ contenderunt. Nullus enim honor niſi per virtutem teneri poteſt.

De Siſypho.

Deinde ad deprimendam loquacitatem omnis improbitatis vindicem Deum eſſe dixerunt, qui ſolet in illos etiam animaduertere, qui fidē non ſeruarunt ijs magiſtratibus ac regibus, à quibus dignitates acceperunt. non enim conuenit res arcanas principū in vulgus proferre. Neque tamen minus hoc ad illos pertinet, qui magiſtratus & honores expetunt cum ſumma animi contentione, & tamen ſæpius repulſam patiuntur: qui per hanc fabulam admonebantur, nihil eſſe humano generi calamitoſius ambitione. Poterat tamen ad omnia humanæ vitæ ſtudia iſtud ipſum transferri, quod vbi illa quæ prius admirabatur, aliquis conſecutus fuerit, tū eius rei pertæſus, alterius cupiditate capitur.

De Tantalo.

Reuocantur prætere ab auaritia mortales per fabulam Tantali, cùm opulenti propter diuitias dici filij Iouis conſueuerint: at ijdem condemnati ſunt apud inferos ſiti perpetua, cùm nulla ſit vel in maxima diuitiarum copia ſatietas: quippe cùm illarum etiam deſiderium vna cum ipſa copia excreſcat.

De Tityo.

Si quis vel viribus corporis, vel nobilitate generis, vel humanis viribus fretus æquitatem, reliquaſque virtutes neglexerit, ille poterit Tityi ſupplicio ab omni turpitudine deterreri, cùm neque tantum quidem corpus, tantaque proceritas ipſum Tityum protegere à diuina vindicta potuerit. Fuerunt tamen nonnulli qui Tityi fabulam ad ſegetum naturam retraxerunt, vt ſuo loco dictum fuit.

De Titanibus.

Titanum fabula non quidem ad mores componendos, ſed ad naturæ negocia explicanda, conficta eſt: qui dicti ſunt aduerſus Iouem arma cepiſſe, & rurſus ab eo fuiſſe in tartarum deiecti, quia naturalia corpora corruptioni obnoxia videntur quidem ſempiternis illis cœleſtibus corporibus ſe velle æquiparare, cùm tamen ad interitum citò prolabantur, quamuis ſingulæ formæ animantium ſint ſempiternæ. Has igitur formas ſiue Titanes partes hominum ac Deorum, & omnium animantium fontem appellarunt. Quidam Solem Titanā putarunt eſſe, alii craſſiora elementa, quæ ob ſuam materiam inferius detruduntur à vi ſuperna.

De Gigantibus.

Sic etiam Gigantum fabula illorum arrogātiam deprimit, qui confiſi magnitudine ſuarum virium, vel religionem Deorum, vel Deos ipſos parui faciunt. Nam certè quidem qui plurimum valent viribus, illi minimum pollent ingenio. Hi igitur cùm impudentes, & temerarij, & crudeles, & ad omnia flagitia propenſi ſint, facile Dei vltionem in ſe cōuertunt, cùm nullum ſcelus denique impunè committatur. quare cœleſti fulmine icti, ſēpiternis ſupplicijs apud inferos, & perpetuis miſerijs fuerunt addicti.

De Typhone.

Ad explicandam ventorum quoque naturā, vel incendiorum ſubterraneorum, non ineleganterm fabulam de Typhone antiqui excogitarunt, qui capite illum cœlum pertingere dixerunt, & altera manu orientem, altera occidentē pertingere. Venti.n. à ſuperiore aeris parte è nubibus perflare incipiunt, & vel orientē vel occidētem verſus lātiſſimè perflant. Ad celeritatem ventorum exprimendam totum corpus plumis tectum Typhonis eſſe dixerunt, cui plura erant capita propter vires vētorum multiplices: cùm enim aliquando ſint noxij, Typhoni viperarum ſpiras circa crura tribuerūt. Hunc Iupiter compreſſit, quia cœli & Solis temperies hos moderatur. Quam tamen fabulam alij ad hiſtoriam deduxerunt.

De Paride.

Poſtea vt non ſolum à temeritate & arrogātia homines abſtinerent, ſed ab omni pa um honeſto animi impetu, qui ſe dignos putant, vt

cæteris dominentur, Paridem finxerunt pro libidine opes ingentes, & ſapientiam, Deorum neglexiſſe: atque illud iudicium obſtinatè à ſuis poſtea defenſum vniuerſum Aſiæ imperium funditus euertiſſe. Sic igitur ad imperatorias virtutes homines per fabulam adhortabantur, ad temperantiam ſcilicet, & ſapientiam, & Deorum metum, cùm neque nobilitas, neque vires, neque opes dignæ ſint imperio, ſi ſapientia, & iis virtutibus, quæ neceſſariæ ſunt, cæteris imperaturi careant. Quis enim vel improbo vel ſtulto iudicio diu lætari poterit? aut cui non vel ſua ſcelera tandem moleſta ſunt? ne igitur temeraria iudicia fieremus, & vt quantæ calamitatis autor ſit libidinoſus & doloſus iudex ciuitatibus admoneremur, hæc ficta ſunt ab antiquis.

De Actæone.

Atque cùm ad beneficentiam & liberalitatem & humanitatem nos ſapientes per ſuperiores fabulas adhortarentur, omniumque ſcelerum fundamentum eſſe obliuionem acceptorũ beneficiorum exiſtimarent, ſignificabant per Actæonis fabulam non in quoſuis, ſed in viros bonos tãtùm beneficia conferri conuenire: quia quæ ingratis fiunt hominibus, non ſolùm amittuntur, ſed abſumuntur vires quæ viris bonis adiuuandis forent opportunæ. Ne igitur honori facultatibus vitæque noſtræ inſidiatores noſtris ſumptibus aleremus, & vt prudentiores eſſemus omnes in conferendis pro viribus noſtris beneficijs, hac fabula admonebamur. Significant præterea deuitandam eſſe omnibus curioſitatem & earum rerum ſtudium, quę nihil ad nos pertinent, quoniam multis pernicioſa fuit arcanorum conſiliorum principum cognitio.

De Hercule.

Vt autem demonſtrarent ſapientiam eſſe donum Dei, nullamque virtutem eſſe ſine diuina voluntate, Herculem, quæ fortitudo eſt, & probitas, & animi magnitudo in omnibus vitiis profligandis, voluptatibusque conculcandis, Iouis filium finxerunt. proximè enim ad diuinam naturam vel viuentes accedunt, qui per ſummam integritatem & beneficentiam in omnes cũ ſumma omnium laude ſuam ætatem transfigunt. Vt autẽ ad hoc incitemur, non erit inutile alienæ virtutis exemplũ atq; inprimis ſuperbia, & ira, & arrogantia, & animi furor monſtra grauiſſima placãda ſunt, omnis crudelitas ex animo tollẽda, omnes illegitimi animi motus reprimendi, omnis voluptas harum honeſta auertenda: auaritia præterea, rapinæ, latrocinia viro bono fugienda: ſubleuandi iniquè oppreſſi: intemperantia omnis & libido extinguenda, ad quam ſi quis vel paululum conniueat, ab appetentia tanquã rapidiſſimo fluuio deferetur ad multa turpia & viro bono planè indecora. Atque cùm voluptatum omnium finis ſit dolor & miſeriæ, ſi quis neglecta virtute & animi conſtantia ad has prolabatur, is ſentiet demum quam miſerum ſit turpibus cupiditatibus inſeruire.

De Acheloo.

Neque elementorum ſolùm procreationem inter ſe mutuam, aut animalium, aut ventorum ex vaporibus, aut fulminum per fabulas ſignificabant antiqui, ſed etiam fluuiorum ortum, & rerum ſingularum generationem. Quare Acheloum Oceani filium dixerunt, cùm ex Oceano omnis etiam aquæ dulcis natura originem capiat. Quamuis ſenſerunt alii poſtea ex aere in aquam verſo flumina generari.

De apro Calydonio.

At verò non vnum exemplum, ſed plura fabularum nos ad Deorum cultum inuitabant, propoſitis etiam grauiſſimis ſuppliciis illis, qui religionem neglexiſſent. Sic igitur Cyclopos, quia Iouem contemneret ab Vlyſſe obcæcatus fuit, & aper Calydonius regionem latè deuaſtauit Aetolorum, quia OEneus Dianæ cultum neglexiſſet. Nam cùm nulla calamitas ſine Deorum conſilio & prouidentia contingat, tum nihil certè fit horum, niſi propter hominum improbitatem. Nam propter peccata veniunt aduerſa.

De Centauris.

Ad reprimendam autem temeritatem impurorum & ſceleratorum hominum, qui libidine & cupiditate ad quæuis turpia feruntur, quæ incommodo paſſi ſunt Centauri, per res eorum geſtas explicarunt. Nam qui vino immoderatius vſus fuerit, qui impuris cupiditatibus obtemperarit, qui manus in res alienas violenter

inie-

inieccrit, qui temperantia & æquitate in rebus omnibus vti oporteret non cognouerit, hic per ſummum dedecus patriam, facultates, penates, liberos, vxorem relinquere cogitur, & extorris ac inops inter ignotos deníque vitam degit.

De Harpyis.

Neque per Typhona ſolum vim ventorum antiqui explicare nitebantur, ſed etiam per fabulam Harpyiarum, nam ſicuti fluuiorum, fontium, imbriumque naturam per Naiades ac Nymphas, per Iouem vis ignea, & pars aeris ſuperior per Neptunum aqua, per Veſtam terra, per Iunonem inferior aeris pars; ſic per Harpyias vis & natura ventorum ſignificata eſt ab antiquis. fuerunt enim filiæ Thaumantis & ſorores Iridis, quoniam imbres & nubes & venti ex eadem materia è vaporibus ſcilicet procreantur.

At Ethicè.

Significabant præterea per hanc fabulam, auaritiam & immoderatum opum deſiderium tanquam graue ſupplicium, mortalibus eſſe immiſſum Deorum conſilio. nam vel ſibi ipſi vel cæteris hominibus auarum crudelem eſſe neceſſe eſt, quòd in comparandis opibus auarus per multorum iniurias accumulat, aut ſibi detrahit neceſſaria. cur enim oculis captus fuit Phineus, cui Harpyiæ epulas ſurripiebant? quia non videbat humanam conditionem vitæ intra anguſtiſſimos terminos includi, paucisque eſſe contentam: atque id etiam confirmatur per Harpyiarum formam.

De Heſperidibus.

Heſperidum fabula excogitata fuit ab antiquis ad rerum aſtronomicarum rationem explicandam, per quam & horizontis obliquitatem ſignificabant, quæ erat omnibus hominibus præterquam habitantibus ſub æquinoctiali, & ſidera Solis lumine per diem occultari. at Herculem tamen perceptam ſiderum etiam illorum quæ occultabantur, cognitionem in Græciam detuliſſe. quòd quidam ad ſtudium auarorum transferendum cenſuerunt.

De Atalanta.

Vt verò ante oculos mortalium proponeretur, quantopere inſaniunt illi, qui voluptatum ductu ſe trahi patiuntur, Atalantam per ſummum capitis diſcrimen à nonnullis petitam fuiſſe dixerunt. Eſt enim voluptas Atalanta: quam non per pauca vitæ pericula expetimus. Hanc vbi quis conſecutus fuerit, nulla habita vel Deorum vel legum reuerentia, non amplius is humanam formam animi retinebit, ſed in teterrimam belluam vertetur.

De Theſeo.

Altera ex parte difficultates & labores complures humanam vitam circumſiſtere, quas res nemo ſuperare poterit niſi optimis & firmiſſimis ſapientiæ inſtitutis confirmatus: ad quod ſignificandum Theſeum tradiderunt multos latrones & crudeliſſimos tyrannos obtruncaſſe, ac labyrinthi fraudes aperuiſſe. erat enim labyrinthus vita hominum multis difficultatibus implicita, cùm ſemper grauiores aliæ ex aliis oriantur, è quibus nemo niſi per ſingularem prudentiam & fortitudinem & conſtantiam ſe explicare poterit. has ipſas difficultates intra ſe continet ambitio, & auaritia, & libido, & omnia ſcelera, in quæ ſi quis ſemel ingrediatur, haud facilè exitum inueniet. Si quis verò ſingulari prudentia non exiſtat, is labyrinthum ſcelerum aut cupiditatum ſemel ingreſſus antè ibi emoritur, quàm ſe expedire poſſit. quàm turpium enim rerum voluptas ſit parens & quam calamitoſarum, argumento fuit Terei libido.

De Meduſa.

Vt quantopere opus ſit conſtantia aduerſus voluptates demonſtrarent ſapientes, Meduſam omnium mulierum pulcherrimã effinxerunt, ob apparentem & ad ſe allicientem ſuauitatem: ſed omnes ab illa in lapides conuerti dixerunt à quibus viſa fuiſſet, cùm vel Mineruæ templum violaſſet, quia voluptatibus deditì omnem Deorum cultum parui faciunt, omniſque humanitatis & officij iura conculcare pedibus conſueuerunt, omnibusq. honorificis rebus fiunt inutiles. Alii ſuperbiam & arrogantiam per hanc fabulam deprimẽdam putabant, quia cum Dea certaſſet Meduſa de capillorum pulchritudine: qui enim illis vitijs laborãt, & homines & Deos paruifaciunt. Sic igitur refrænandam libidinẽ, & temeritatem & arrogantiam eſſe admonebant, quia horum vitiorum Deus eſt grauiſſimus.

Digitized by Google

mus vltor. nam non modò capillos Meduſa amiſit, ſed etiam Deorum conſilio & opera miſſus fuit Perſeus ad eam occidendam.

De Gorgonibus.

Quoniam verò duæ dicuntur eſſe facultates animæ noſtræ, altera rationis particeps, altera ſine ratione: quæ rationis eſt compos, ſeniores natæ Grææ dictæ ſunt ab antiquis, prudentia ſcilicet quæ in rebus difficillimis præcipuè, & in rebus publicis eſt neceſſaria. at ſorores harum sũt Gorgones voluptates dictæ, quæ homines implicant ac perimunt, a quibus Perſeus ſine Græarum auxilio ſe explicare non potuiſſet. cùm n. ratio & cupiditas ex eodem animo naſcantur, cupiditas rationi pareat neceſſe eſt. quare dictus eſt Perſeus ſiue prudentia capto Græarum oculo, conſilio & auxilio Palladis illas ſuperaſſe.

At Phyſicè.

Dicuntur Gorgones eſſe aquæ maris filiæ, à fremitu dictæ, ad has Sol diuinæ mentis miniſter contendit, idque Mineruæ conſilio, quia omnes actiones naturæ fiunt pro diuina ſapientia, cùm Deus & natura nihil fruſtra agant. ob motus celeritatem huic Nympharum volucres calceos tribuerunt, quia per omnia penetret. cùm extenuet vapores ita vt videri non poſſint, habere dictus eſt galeam Plutonis, & enſem Mercurij. Meduſam mortalem occidit Perſeus, quia ſubtiliorem tantùm aquæ partem attrahit, quæ ſupernatat, quæque habilis eſt ad mutationem. cùm verò admirabilis ſit ſapientia Dei, qui vires has Soli attribuit, attonitus propè fit ad reliqua hæc humana negocia, qui cognitione & mente in hæc arcana naturæ opera penetrare valeat. nam reliqua neque tanti illi quidem faciet.

De Sirenibus.

Cùm nobis vitandam eſſe deſidiam per hanc fabulam, omnemque in rebus gerendis negligentiam antiqui ſignificarent, hanc per Sirenum ſuauitatẽ cantilenæ omnes ad ſe allicere demonſtrabant, & in ſummum capitis diſcrimen denique inducere. Alij voluptates eſſe intellexerũt, quæ patre taurino Acheloo ſcilicet natæ ſunt. cùm verò partim eſſent beluæ, partim virgines, duplicem animæ facultatem oſtendebant, rationi parentem ſcilicet, & rurſus appetentem. nam qui paret rationi, homo eſt: qui non paret, belua: neque quidpiam aliud verè hominem facit. vnuſquiſque noſtrum meritò incluſas habet Sirenes, cùm animus diuerſis motibus agitetur. ſi quis igitur illegitimos motus ſecutus fuerit, hic in extremas miſerias denique inducitur: quare aures ad harum cantus ſunt obturandæ: quidam adulatores eſſe Sirenes putarunt, qua peſte nulla eſt neque humano generi pernicioſior neque ſuauior.

De Orpheo.

Celebratus fuit Orpheus à poetis non ſolùm quidem ob poeticæ facultatis præſtantiam, ſed multo magis ob iuſtitiam & æquitatem, qua non ſolum in cæteros homines, ſed in ſeipſum vſus fuit. nam placatis inferis animi perturbationibus ſcilicet, iuſtitiam ſiue Euridicen in lucem extraxit: at ſi quis fuerit paulò negligentior in ſeruanda æquitate, rurſus eodem relabitur, vnde fuerat profectus. vt igitur moderationem animi motibus adhibeamus, hæc ita conficta fuerant.

De Muſis.

Cùm vellent Pythagorici demonſtrare, omnia cœleſtia corpora muſicam harmoniam efficere, & ſonos varios pro magnitudine ſphærarum, aut pro celeritate, muſarum nomina introduxerunt: atque ad planetarum imitationem muſicis inſtrumentis ſeptem chordas primum accommodarunt. quibus deinde plures additæ fuerunt. Sic igitur muſicam diuinam ſcientiam Pythagoras ſignificauit, qua poſſent animi mortalium ab impuris cupiditatibus refrænari, & mores componi. Quòd diuinorum illorum corporũ animæ poeticæ facultati præeſſent, id plane ſignificabat res humanas à mente diuina cœleſtibuſque corporibus gubernari: atque omnem in quauis facultate præſtantiam ad homines cœlitus demitti.

De Dædalo.

Per Dædali verò fabulam ſignificabant omnes iniquos eſſe calamitoſos, nulli ſcelerato putandam firmam eſſe iuſti principis amicitiam: mediocritatem tutius expeti, quam ardua quæque

que

que & ſublimia, quia ſummę præſtantiæ coniunctę ſūt ingentes calamitates & pericula. nam mediocritas neque valde inuidioſa eſt, neque contemnenda.

De Pelope.

Voluptatum naturam periculis & calamitatibus plenam exprimentes antiqui Pelopem cū Hippodamia de nuptijs curuli curſu certātem introduxere, ita tamen vt ſi vinceretur, vltimo afficeretur ſupplicio. Quod tamen certamen ad vniuerſam mortalium vitam, miſeriarum contentionum, periculorumque pleniſſimam, poteſt referri. nam eximia quadam fortitudine & ſapientia opus eſt ad deuitandas tot miſerias, quæ vitam mortalium circumſiſtunt, aut ad tot difficultates fortiter ſuſtinendas quas niſi vincamus, nos ab illis vinci omnino neceſſe eſt.

De Perſeo.

Cum vellent demonſtrare antiqui quanta vis eſſet auaritiæ, nullumque locum eſſe ſatis munitum aduerſus largitiones, aurum de cælo in gremium Danes ad illam contra inſtituta patris vitandam finxerunt. Hæc Perſeum poſtea peperit, qui Meduſam obtruncauit, vt diximus cùm ratio ſit, quæ omnes illegitimas voluptates infringit neque tamen illud ſine Dei auxilio facit, quia nemo bonus eſt, niſi Deus illi ad hoc ipſum opem tulerit cuius ſemper auxilium eſt implorandum.

De Oceano.

Vbi ſuperioris partis elementorum, ac virtutes Solis per fabulas expreſſiſſent antiqui, moribusque animam hominum optimis pro viribus informaſſent, & eorum quę in aere gignuntur naturam declaraſſent, mox ad aquarum naturam explicandam acceſſerunt, dixeruntque Oceanum vniuerſarum aquarum patrem fuiſſe ab optimo & ſapientiſſimo opifice Deo creatū, quem è terra vndique iuſſit recedere. Sic igitur bonitas diuina cuncta commiſcens ad ortū excitauit, vt dixerunt ſapientes. Dictus eſt pater idem rerum, quòd imbres & fluuii ex Oceano procreantur, atque ex ijs omnia plantarum animaliumque genera. Deinde cùm reperta ſit nauigatio, ſignificarunt in ea opus eſſe ſingulari prudentia, quare dixerunt Prometheum amiciſſimum fuiſſe Oceani. non enim ſolum ſcopuli vitandi ſunt, ſed tempeſtates etiam prætiidendæ.

De Tritone.

Tritones verò nulla alia de cauſa fuerunt introducti ab antiquis, niſi vt demonſtrarent nullum locum Deo vacare, ſed vbique & pręſto eſſe aduocantibus, & facilè de conſceleratis pœnas ſumere.

De Ino, & Palæmone.

Neque tempeſtas quidem ſine Deorum conſilio contingere nauigantibus exiſtimabant, quādo Leucotheam ſiue Ino, quæ aurora eſt, & Palæmonem nauigantium tempeſtatibus præeſſe voluerunt nam cùm venti mare inuadunt, dicti ſunt, ſe in mare præcipitaſſe.

At Ethicè.

Cùm homines adhortarentur ad beneficentiam, Inus exemplum in medium attulerunt, quæ etſi grauiſſima pericula ob liberalitatem, qua vſa eſt in Bacchum, pertulit, tamen in ſummam fœlicitatem denique peruenit. nam pro rebus bene geſtis ſolet Deus calamitates in ſummam fœlicitatem conuertere.

De Nereo.

Vt autem prudentiam omnibus in rebus vtilem eſſe oſtenderent, & nauigationibus pręcipuè neceſſariam ob multa quę nauigantibus eueniūt aduerſa, Nereum ſiue nauigandi peritiā filium Oceani & Thetyos eſſe dixerunt. qui Nereus, quoniā ſapientis eſt ad multas opportunitates ſe accomodare dicitur in varias formas ſe vertere ſolitus. Ne quis igitur ob inclementiam Deorum potiùs, quam ob ſuam ipſius inſcitiam ſe naufragium pati, aut perire arbitretur, hæc de ipſo Nereo & Nereidibus confinxerunt. Non enim accuſanda eſt diuina clemētia, ſi quis temeritate imprudentiaque ſua fretus ſe in grauiſſima pericula intruſerit, cùm Deus prudentes tantùm & diligentes, vbi vires deſiunt humanæ, adiuuare ſoleat.

Digitized by Google

De Proteo.

Cùm adhortarentur autem ad prudentiam, quę neceſſaria eſt ciuitatibus & amicitiis conſeruandis, Proteum non ſolum virum bonum, ſed etiam in omnes formas ſe vertentem, vt Nereũ, introduxerunt. Nam ſanè viro prudenti non ſolùm moribus animi moderari ratione & conſilio neceſſe eſt, ſed etiam ad omnes fortunæ euentus, & ad omnes temporũ vel perſonarum opportunitates animum ſuum accomodare. Id qui facere poteſt noſtris præcipuè temporibus plurimum gratiæ & opibus valet. Sed ego (ſic enim meum eſt ingenium) nunquam prudens in hoc genere exiſtimabor, quia non patitur Genius cuipiam adulari, neque poſſum cũ nebulonibus, quarum magna eſt & latronum multitudo, conuenire. Non tamen illum vitupero, qui id facere poſſit, cùm præſens opportunitas illa poſtulauerit nam cùm ſtultis ridendũ eſt. Hanc ipſam prudentiam neceſſariam magis ciuitatum præfectis quàm priuatis iudico. quoniam alterius vt omnium ſint exemplar, alteris ad honeſtatem tantùm ſe accommodare opus eſt. Sic igitur ſignificatur prudenter cedendum eſſe tempori, & rebus ac perſonis pro dignitate tribuendum.

De Caſtore, & Polluce.

Neque verò flammas illas ſine Deo apparere crediderunt, quę nauigantium antennis vel carcheſiis inſiderent per tempeſtatis tempora: quæ vt ſuo loco dictum fuit, modò certam tranquillitatem prædicerent, modò portenderent perniciem nauigantibus.

De Aeolo.

Aeolus ventorum tempeſtatumq; Deus creditus eſt, non ſolùm quia ſignis obſeruatis ventura multo antè prędicebat, ſed etiam quòd iræ moderetur: eamq; pro opportunitate negociorum, cùm res ita poſtularet, ſimulare cognouerit. Nam vel ex hac ipſa morum varietate nomen illud obtinuit. His præterea accedebat, quòd nihil omnino carere moderatore poterat: quando vel leniſſimi venti ſuum habebant gubenatorem ac Deum.

De Scylla.

Atque vt paucis complectar, illud tandem demonſtrarunt antiqui, quòd in Ethicis ſcribit Ariſtot. virtutem eſſe mediã inter duo extrema, quorum extremorum vtrumque eſt vitium. Nam cùm ex altera parte Scylla, ex altera Charybdis grauiſſima monſtra in Siculo mari nauigantibus, ſint deuitanda, mediumque iter inter vtrumque tenendum, is tandem incolumis euadit, qui neutram in partem magis declinauerit. Cùm enim vita mortalium ſit tanquam longa nauigatio, in qua permultæ occurrunt difficultates, multæque variorum monſtrorum illecebræ, neque difficultatibus neque illecebris cedendum eſt, ſed omnibus moderatio adhibenda: cũ neque aſſiduam ſeueritatem, neque aſſiduam mollitiem vita hominis poſſit perferre.

De Orione.

Tũ rurſus vt explicarẽt antiqui *generationẽ* elementorum, & ventorum, & eorum quæ fiunt in ſublimibus, Orionẽ triũ patrum filium introduxerunt: eſt enim Orion ventorum & pluuiarum & fulminum ac tonitruum materia. Nam rerum omnium ſemina in mari continentur, quia ſunt elementa omnia in omnibus, manifeſtius autem in mari, quòd aqua magis ſenſu percipiatur, cùm accipit mutationem. *Vis* Apollinis vapores, ex aqua excitat, eoſque extenuas non ſine quodam ſpiritu innato, in aera extollit. Iupiter, quòd aer ſit patuit. Vt verò ſupernatantem materiam eſſe demonſtrarent. Orionem impetraſſe à patre fabulati ſunt, vt ſuper aquas incederet. Hæc materia in aera diffunditur: atq. cùm Orion ibi conetur Aeropen violare, extra regionem eiicitur priuatus lumine: neceſſe eſt enim vapores per aera pertranſire, & ad ſummam partem accedere, per quem locum diffuſa & dilatata materia imbrium & cæterorum ignis primam vim ſentit paulatim deficere. Sic igitur ad ſignificandum circularem elementorum motum & generationem, hunc excipi à Vulcano dixerunt, & ad Solem proficiſci, mox reuerti in Chium quia vapores per calorẽ attracti ſurſum feruntur; mox ab antiperiſtaſi ſiue à circumſtanti frigore in ſuprema, ad quam peruenire poſſunt, aeris regione rurſus coacti in pluuias funduntur: quod quoniam fit per vires Lunæ, fabulati ſunt Orionem auſum fuiſſe Dianam attingere

&

Digitized by Google

& idcirco ſagittis ab illa fuiſſe confoſſum. Videntur enim nobis vapores Lunam attingere, cuius vis eſt tanquam fermentum in pluuijs cōcitandis, & cogendis vaporibus, velut reliqui planetæ vim eius adiuuant aut impediũt. Quod autem Orion materia credita ſit imbrium, vel illud eſt argumento, quòd cùm in ſignum cœleſte verſus dicatur, nunc etiam ſuo exortu frequentiſſimas pluuias concitat, & ventos, & tonitrua, & fulmina.

At Ethicè.

Grauiſſimas calamitates paſſus eſt idcirco Orion, quia nemini, non calamitoſa libido, & illegitimarum rerum cupiditas eſſe poteſt. Deinde ad deprimendam omnem mortalem arrogantiam, quia ſi neminem habes te in aliqua re præſtantiorem, cæteroſque mortales aliqua re longo interuallo, ſuperes, at Deum habes, qui te longo ſpacio relinquat omneſque vires humanas antecellat.

De Arione.

Enimuero ne quis ſua flagitia occultari poſſe diutius arbitraretur, cùm turpe quidpiam patraſſet, Arionis fabulam excogitarunt antiqui: vt ſignificarent vel volucres cœli, vel feras ſylueſtres, vel piſces maris certiſſimos teſtes, fore aliquando noſtrorum ſcelerum; ſi homines vel defuerint, vel nos noluerint accuſare, & laborantibus viris bonis opem ferre, cùm Dii ſint ſcelerum omnium vltores & vindices.

De Amphione.

Meritò itaque Amphion vltimo ſupplicio ab Apolline Latonę filio affectus fuit, quia nimiũ ob lyræ pulſandæ peritiam gloriaretur. Nam Latonam Latonæque filios contumeliis affecit, quòd Dea nulla re hominibus præſtaret, cùm rudes & imperitos haberet filios, ſi ſecum conferantur. At, Diis, quibus inuiſa eſt omnis mortalium arrogantia, temeritatem Amphionis minimè ferentes, illum grauiſſimis domeſticis calamitatibus addixerunt. Quare ſi quid præclarum habemus, per quod excellamus, id totum à diuina bonitate nos habere putandum eſt.

De Halcyonibus.

Sic Ceyx maritus Halcyonis rex Trachiniorum cum forma corporis, opibus, nobilitate cæteros homines antecellere ſibi videretur, iam non amplius ſe parem mortalibus arbitratus eſt; quare ſe Iouem, vxorem Iunonem appellauit. tantam arrogantiam hominis non ferens Deus ſæuam tempeſtatem nauigantis Ceyci immiſit, quæ illum ſubmerſit. quare patuit, quæ ſublimia ſunt, & in altiſſimo fortunæ gradu collocata, citiſſimè poſſe diuina potentia euerti, cum quibus paulo feliciorem fortunam æquo animo ferre non poterit.

De Deucalione.

At prudentes & innocentes & pios homines & certam moderationem animi in rebus omnibus adhibentes, Deus ab imminentibus periculis ſubtrahit: quare Deucalionem prudentiæ ſiue Promethei filium in arca ſeruatum fuiſſe inquiunt per diluuium.

De Ione.

Ionis contra fabulã præterea introduxerunt, cùm naturam terræ exprimerent: quòd in medio aquarum vndique conſiſtat quòd vapores aſſiduè ex illa exſurgunt, quod fertiliſſima eſt omnis generis frugum & animalium, & rerum propè innumerabilium: quod temperatum calorem illa cupiat; quòd cœlo vndique tegitur: quod altera pars ſemper Solis lumine illuſtratur, cum altera viciſſim noctem habeat. Deinde oſtendebant terram fieri feracem agricolarum induſtria, vbi cœli clementia aliquantulum deficeret. Alii ad Lunę congreſſus cum Sole & ad totam naturam Lunæ fabulam traduxerunt, qui dicunt in planetarum congreſſibus nubes aut nebulas gigni, die tertio deinde ferè ſemper à coniunctione cornutam exire, omnibus aliis ſtellis eſſe inferiorem. Mox Sole lumen & vires impartiente, illa omnium ſtellarum vires exuperat: cuius vires magis conſpicuæ ſunt in humanis corporibus; quas exercet Luna cùm aliquantulum excreuerit. Cùm verò Luna velociſſima ſit omnium planetarum, fingitur orbem terrarum peragraſſe, cum eadem modò ad meridiem, modò ad ſeptentrionem declinet è ſignifero circulo.

Ethi-

Digitized by Google

Ethicè.

Io anima dicitur impurorum hominum, quę è cœlo in hoc corpus tenebrarum & caliginis plenum delapſa eſt: mox in beluam vertitur, neque cupit diuinitatē aut immortalitatē ſpeculari. Illa donatur Iunoni conuerſa, tanquam opum deſiderio. Argi verò oculi ſunt libidines, aſilus conſcientiæ ſtimulus rerumque præteritarum recordatio, hic facit vt exagitati animi moleſtijs nos erraſſe ſentiamus, & priſtinam hominum formam reſumamus, ac Dii immortales denique per ſanctitatem vitæ & innocentiam, & iuſtitiam, & humanitatem in omnes viros bonos efficiamur: ſi Deus optimus hunc aſilum nobis immittere voluerit: quod vt faciat, aſſiduè rogandus eſt.

De Veſta.

Cùm vellent ſignificare terrā eſſe tanquam mundi ſtabilimentum ac firmamentum corporum naturalium, vnde omnia quę naſcerentur, initium caperent, Veſtam omnium Deorum matrem appellarunt, quamobrem omnium ſacrificiorum primitias illi primæ obtulerunt. quòd autem omnia elementa Deorum nominibus appellarentur, iam explicatum eſt.

De Iride.

Iridem dixerunt antiqui naſci è filia Oceani & Sole, quia ſine pluuia non fit, aut ſine Sole intra nubes; quæ cùm ſit nuncia Iunonis & ſoror Harpyiarum, indicium eſt mutationum aeris futurarum & ventorum aut ſerenitatis nuncia. Certiſſima enim ſigna Iridem ſequuntur. dicitur eadem animas mulierum è corporibus euocare ſolita, quia animæ mortalium incluſæ ſunt in his corporibus, quas non licet eiicere niſi ad Dei nutum, cùm nemo vitæ ſuæ iure eſſe poſſit arbiter; quòd quique ſumus diuina Dei vel prædia vel iumenta.

De Alpheo.

Per Alphei autem fluminis fabulam ſignificarunt antiqui, quod animus noſter virtutem ſuapte natura expetat, quare cùm Alpheus fluuius eſſet purgandis maculis accommodatus, dictus eſt ſequi Arethuſam. nam animæ multis vitiorum voluptatumque maculis contaminatę non ſunt ad virtutem propenſę, ſed quaſi brutorum in hominum corporibus viuunt.

De Inacho.

Si per Inachi fabulam fluuiorum & aeris naturam explicarunt, cùm difficilimum ſit iudicium plus ne aeris vis an aquarum conferat regioni: nam vbi alterum horum parum bonum fuerit, locus non eſt habitabilis. aeris tamen natura videtur magis ſpectanda vt cuius vſus ſit frequentior; quæ etiam cauſa fuit, vt Inachus ſit in contentione inferior Iunone iudicatus.

De Europa.

Memoriæ prodiderunt antiqui Iouem ſub tauri formą Europam rapuiſſe ac vitiaſſe, vt oſtenderent quàm decora ſit moderatio in omnibus illecebris voluptatum, quippe cùm tanta ſit vis libidinis, niſi quis ſibi à turpibus temperet, vt coegerit vel Iouem ipſum turpiſſimum fieri animal & propè in Venerem furibundum.

De Penelope.

Penelopes exempla nimirum cæterarum fœminarum virtutes excitabantur, & continentia, & patientia in rebus difficilimis, & conſeruatio rerum domeſticarum, & in omnibus denique prudentia: quàm idcirco Vlyſſis ſiue rationis vxorem finxerunt. eſt enim multo difficilius animum bene temperantia & virtute communitum expugnare, ſiue ad aliquam turpitudinem impellere, quam ſit expugnare Troiam. quare finxerunt ipſam vrbem decennium pertuliſſe obſidionem, & Penelopen neque per viginti quidem annos expugnari potuiſſe. hanc igitur tanquam ſingulare exemplar virtutum omnium multis pręconiis antiqui celebrarunt ad imitandum: cùm multis artibus & variis pollicitationibus procos feſellerit, quos tamen vi domo eiicere nullo pacto poterat, vel ſi voluiſſet.

De Andromeda.

Per Andromedam verò adhortabantur poſteros antiqui ad pietatem, animique moderationem,

tionem, cùm omnia quæ habemus bona ſint à clementia & bonitate Dei immortalis accepta, quæ quidem data ſunt ad noſtram, cæterorumque hominum commoditatem, at non ad opprimendos imbecilliores. Quòd ſi quis ob aliquam præſtantiam nimis elatus fuerit, nimiſq. arroganter illa vtatur, huius vindicem eſſe eundem Deum mox ſentit, cùm numen vel illi ipſi arroganti, vel poſteris adimat, quòd benigne conceſſerat, atque propter regum vel maiorum grauiſſima peccata, vel totę vrbes aliquando, vel totæ familiæ funditus euertuntur.

De Vlyſſe.

Vlyſſem autem, tanquam effigiem & picturam in qua cernerentur humanæ vitæ perturbationes introduxerunt antiqui. nam cùm ex altera parte difficultates & labores, ex altera voluptates ac ſuauitates nos circumſiſtant ſicuti dictum eſt cùm de Scylla loqueremur, is demum ſolus ſapiens exiſtimandus eſt, qui ab vtriſque ſe cum ſumma laude, omniumque hominum admiratione explicauerit. Per Vlyſſis igitur figmenta, proſperam & aduerſam fortunam, & difficultates & ſuauitates vitę ſapienter, & cum quadã animi moderatione perferri oportere ſignificabant.

De Oreſte.

Atq. vt omnibus manifeſtũ eſſet, nihil magis hominum vitam infeſtare, quam grauiſſimorũ ſcelerum conſcientiam & ſuppliciorum expectationem, viſas fuiſſe aſſiduè furias Oreſti, quę armatæ facibus ardentibus illum ſemper infeſtarent, memoriæ prodiderunt. Nihil enim magis moleſtum eſt, aut ad perturbandum animum concitatius, quàm recordatio præteritorum ſcelerum: nihilque contrà magis confert ad quietem & animi tranquillitatem, quàm integritatis, & innocentiæ opinio.

De Chimæra.

Per Chimeræ autem fabulam naturam fluuiorum & torrentum pręcipuè ſignificarunt: qui ob imbres hybernos, aquarumque copiam perpetuo prope violentoque curſu delabuntur, fiuntque tanquam leones indomiti & effrænes; cùm verò proxima quæque carpant, ſimiles capris habiti ſunt: at cùm ſinuoſis & reflexis ſępius alueis ferantur in morem viperarum, dicti ſunt extremam partem habere ſerpentum. Hoc monſtrum Bellerophontes Pegaſo inuectus interemit, quia calor Solis per æſtatem pluuiarum copiam non ita frequenter cogi patitur, quare torrentes exſiccantur.

At Ethicè.

Per hanc eandem fabulam nos antiqui ab ira omnium monſtrorum turpiſſima, propoſita ita turpitudine eius reuocabant. nam furibundos illos facit, qui illo motu animi exagitantur: oculoſque rubro colore perfundit, quare flammas expirare Chimæra dicta eſt. nullum eſſe vitium magis vel honori, vel vitæ mortalium, vel facultatibus infeſtum, quam ira, quæ omnia vno tempore euertit, niſi ratio illi moderetur. qui ſunt huic vitio dediti, non minus à noſtra conſuetudine auertendi ſunt ac deuitandi, quã teterrimi & maximè pernicioſi ſerpentes.

De Bellerophonte.

Finxerunt præterea Bellerophontem humorem eſſe motu Solis eleuatum: quoniam aere vi Solis humectato pars leuior ſurſum elata, paulo poſt deorſum demittitur atque cogitur. cùm verò pars ſubtilior ad ignis regionem feratur, pars illa grauior à Ioue deorſum demittitur quare à Pegaſo deiectus fuit Bellerophon. Alij hoc ad totam elementorum naturam, circularemque motum generationis tranſtulerunt.

At Ethicè.

Sapienter eſſe humanam vitam tranſigendam demonſtrabant, quia neque aduerſis nimis triſtari, neq. fœlicibus rebus nimis gloriari opus eſt: quibus omnibus adhibenda eſt animi moderatio, & diuina clementia non minus in proſperis quàm in aduerſis imploranda. Qui enim per fœlicitatem Deum ſibi conciliarit, is ſi quid aduerſi poſtea contingat, eum iam placatum & adiutorem conſequetur. At ſi quis nimium fœlicitate rerum præſentium efferatur, neque moderatione vti cognouerit, ille ab omnium ſcelerum, omniſque arrogantię vindice Deo de ſumma fœlicitate deijcitur.

Digitized by Google

De Rhea.

Ad exprimendam verò terræ naturam, multa fuerunt ab antiquis de Rhea, deque eius ſacrificiorum ritibus memoriæ prodita. eſt autem Rhea vis terræ; quę ad rerum generationem pertranſit. atque lora quæ ferri & æris ponderibus rotam pulſabant, hanc ventis, & imbribus, & grandine, & omnibus quæ de cœlo decidunt, pulſari ſignificabant. Hæc dicta eſt in aere pendere, nullamque in partem magis deuergere, quam turrita corona inſignitam idcirco in curru vehi finxerunt. Vocata eſt omnium Deorum mater, quia (vt diximus) omnium corporum naturalium ſit ſedes & fundamentum, circa quam & ex qua omnis fit animalium generatio, & elementorum ferè mutationes. atque harũ mutationum celeritati plurimum confert ventorum natura, qui miniſtri ſunt frigoris & caloris: nam omnis vis naturæ plurimum ab illis adiuuatur.

De Latona.

Neque vero ſimplex de mundi ortu explicatio per fabulas excogitata eſt ab antiquis: quippe cum ex informi materia, quam Chaos appellabant, natum eſſe primum Solem ac Lunam crediderint. nam Latona dicta eſt chaos, quod omnia naturalia corpora in ea permiſta & confuſa latuiſſe credita fuerint. Alij dixerunt Latonã eſſe terram, cui Iuno obſtitit ne pareret Phœbum ac Dianam, ob frequentes vapores, qui mundo recente adhuc contigerunt, quibus Solem ac Lunam occultari diu accidit. cùm verò ita frequentes nebulæ contingant Sole inualeſcente præcipuè, peſtifer fit aer, multique grauiſſimi morbi animalia & plantas infeſtãt at vbi Sol iuſtas vires aſſumpſerit, tũc ceſſant illi morbi ob aerem digeſtum, omniſque vis peſtilentiæ, niſi ſi qua fiat è contagione, euaneſcit. Sic enim Apollo eſt dictus ſerpentem ſagittis interfeciſſe.

De Curetibus, & Corybantibus.

Quòd autem venti terræ, rerumque omniũ generationi plurimum conferant patuit vel ex eo, quòd Curetes ac Corybantes, qui venti erant, matris Deum miniſtros eſſe tradiderunt, quod per eorum ſtrepitum ſignificabatur. per hos enim non modò pluuię & frigora fiunt, ſed omnia naturæ opera. neque vllum eſt vel plantæ vel animalis ſemen quòd ventoſum non ſit & per ventum extrudatur, cùm ſit generationi proximum. ſic igitur venti dicebantur ſalutis animalium autores, generationi rerum præfecti, & mari imperare, quòd ſignificabatur per Curetes & Corybantes.

De Cyclopibus.

Tum rurſus eorum quæ fiunt in ſublimi, materiam, naturamque explicantes Cyclopum fabulam effinxerunt: dixerunt enim Cyclopas eſſe vapores, è quibus fulmina, & fulgura, & tonitrua naſcerentur ac fierent neque verò vapores illi, niſi per calorem Solis in aera poſſunt extenuari, qui partim è mari, partim è terra extrahuntur. fiunt autem frequentes vapores eo tempore, quo fieri ſolent fulmina, hi poſtea in ſublimi vi Lunæ condenſati, à ſuperiore frigore detruduntur.

At Ethicè.

Cyclopas impios & Deorum cultum contemnentes faciunt, & in omne genus crudelitatis ac feritatis propenſos & eorum principem Polyphemum præcipuè, qui nihil honeſtum, niſi quòd ventri placeret, nihil pium, nihil ſanctũ exiſtimabat. Sed cùm improbitas omnis Deos vindices habeat, temeritatis crudelitatiſque ſuæ condignas pœnas perſoluit in omne vitæ tempus. Is enim vino facilè victus fuit, qui omnem Deorum immortalium potentiam antea minimè formidauerat.

De Lycaone.

Sic igitur multis rationibus ad probitatem & ad humanitatem erga hoſpites antiqui nos adhortabantur, quod etiam fecerunt per fabulam Lycaonis. Nam vt hoſpitum præſentia vnum quemque ad humanitatem incitaret, Deos etiã finxerunt ad homines in hoſpitium aliquando acceſſiſſe atque ingentibus ſuppliciis Deorum conſilio illi affecti memorantur, qui crudelitate in hoſpites vſi fuiſſent illique rurſus honorifica & vtiliſſima præmia reportarunt, qui perhumani & benigni aduerſus hoſpites extitiſſent.

Digitized by Google

De Ganymede.

Ganymedem fuiſſe à Ioue amatum, omnes antiqui conſentiunt, at cur fabuloſè dicatur in cœlum aſportatus, nemo probabilem rationem explicauit, ex iis omnibus ſcriptoribus quorum monumenta ad ætatem noſtram peruenerunt. Ego ſanè ſignificare voluiſſe antiquos per hanc fabulam crediderim, virum prudentem, & qui recto conſilio polleat, proximè ad Deorum immortalium naturam accedere. Nam vel nomen ipſum Ganymedis ſignificat virum conſilio præſtantem, quem ob eximiam prudentiam Deus ad ſe rapit, cùm ſtulti neque ſibi, neque cæteris quidem hominibus ſint vtiles. Dictus eſt Ganymedes pulcherrimus, quòd anima prudentis hominis nullis propè ſordibus humanis ſit contaminata; quæ cùm talis exiſtat, facilè ad Iouem rapitur.

De Harmonia, & Cadmo.

Enimuerò vt cunctis hominibus fieret manifeſtum, quòd neceſſaria eſt prudentia in rebus omnibus, ea finxerunt antiqui, quę de Cadmo fabulati ſunt. Is enim Mineruæ conſilio ſerpentem ad fontem Dirceu occidit, & dentes ſeminauit, latronem ſcilicet cum ſociis, quia maximè rerum omnium neceſſaria eſt prudentia imperatoris in rebus militaribus: quæ tamē omnis inanis eſt, niſi Dei optimi auxilium illi acceſſerit at verò Harmonia Iouis & Electræ filia dicitur, quòd illam in motibus ſphærarum ineſſe arbitrabantur, vti dictum fuit.

De Mida.

Neque verò vno tantum exemplo, vt humanitate aduerſus hoſpites vteremur, hortabantur antiqui: quando Midę etiam facinus, qui Silenum perbenignè tractauit, ita celebratur. is enim ſuę liberalitatis ergò magnum accepiſſet præmium, ſi tam prudens fuiſſet petendo & eligendo pręmio ac dono Dei, quàm liberalis fuerat in hoſpitem. Sed nihil certum petendum eſt à Dijs, quia ſæpius pernicioſa petuntur à precantibus. Temere nihil iudicandū monemur per hanc ipſam fabulam, quoniā vel temerarium, vel ſtultum, vel doloſum iudicium non patitur Deus diutius eſſe inultum.

De Narciſſo.

Vt autem temperantes, & prudentes & viri boni eſſemus, inultum eſſe facinoroſum hominē impune tradiderunt antiqui. nam tametſi Deus aliquandiu differt vindictam, tamen multo grauiorem illam poſtea concitat, quod per Narciſſi fabulam explicatur. ſi quis enim nimis vel forma corporis, vel opum magnitudine, vel nobilitate generis, vel viribus glorietur ac efferatur, neque cognoſcat ſe largiente Deo hæc omnia habere: ille ob ſuam imprudentiam hæc ſibi facit pernicioſa, non minùs quàm malè affectus ægrotantis ſtomachus, cui vel optimi cibi fiunt noxii ob digerendi debilitatem.

De Belidibus.

Ad educationem verò liberorum Belidum exemplum pertinet. nam neque parentes, quidpiam liberis contra humanitatem, iusque naturæ, & Deorum religionem debent imperare, ne paterno conſilio improbi eſſe conſueſcant: neque liberi crudelia & impia & inhumana parentum mandata exequi. Sin autem magis paterna, quàm diuina reuerentia teneantur, Deum denique ſentient eſſe grauiſſimum impurorum & conſceleratorum hominum vindicem. nemo enim malus eſt impune.

De Sphinge.

Quæ autem dicta ſunt de Sphinge, hortabantur vnumquemque ad fortunam ſuam æquo animo ferendam, cùm omnis humanæ vitæ ſtatus ſit inconſtans, cùm humanum ſit calamitatibus ſubiici, cùm vel volenti, vel inuito fortunam ferre omnino neceſſe ſit. atque, vt ſummatim dicam, neceſſe eſt vnicuique vel ſuam ſapienter fortunam perferre, vel omnino, ſi quis illam ferendo vincere non poterit, ab illa denique ſuperari, & in extremas miſerias incidere.

De Nemeſi.

Enimuero cùm vellent demonſtrare antiqui ſapientes, nihil Deo gratius eſſe, vel vitę hominum vtilius, quam in vtraque fortuna animi moderationem, multas fabulas finxerunt, quibus ad miſerias & calamitates fortiter perfe-

rendas nos hortarentur. Sed quia nonnulli æquo animo aduerſa tuliſſent, at fœlicia & proſpera ferre neſcirent. Nemeſin iuſtitiæ filiam introduxerunt, & grauiſſimam Deã, quæ de illis ſupplicium ſumeret, qui nimis elati aliquo fœlici rerum ſucceſſu non mediocriter extollentur. fierentque cæteris hominibus intolerabiles. Nam hanc Deorum iuſſu quam citiſſimè ad ſuperborum pœnas conuolare finxerunt.

De Momo.

Denique nemini eſſe grauiter ferendum aiebant, ſi quis vel illa quę humaniter, quæ prudẽter, quæ piè & ſecundum leges fecerimus, carpſerit: quando neque Deus quidem placet omnibus, cùm neque ipſe quidem Momi reprehenſione carere potuerit. Non eſſe curandum quid homines imprudentes de nobis loquantur, cùm nobis multorum rectè factorum fuerimus conſcii. Enimuerò ſi quam vtilitatem ſtudioſi homines ex hiſce meis laboribus percipient, primũ gratias agere debebunt ſummo Deo noſtro Ieſu Chriſto, à quo omnia recta procedunt conſilia, cuius ope & impulſu, vt arbitror, omnes propè antiquæ religionis fallacias & vana myſteria patefeci. Deinde gratias agere debent nonnullis viris illuſtribus, inter quos principem locum obtinet vir clariſſimus & optimus Renaldus Ferrerius, comitiorum Pariſienſium præſes, omnibus egregiis animi dotibus ornatiſſimus & Valerius Faenzus, Quæſitor prauitatis hæreticæ apud Venetos prudentiſſimus: quorum autoritas plurimum me impulit, vt iſta ipſa ederem ad omnium commoditatem, quæ mihi per vniuerſum propè vitæ meæ curſum ad facilitatem meorum ſtudiorum comparaueram. Fateor illud ingenuè, quòd niſi mẽ tantorum virorum autoritas commouiſſet, nunquam eram iſta in lucem emiſſurus: tum vt maleuolorum calumnias deuitarem, tum etiam vt meis his laboribus aliquid adiungerem quid enim prohibet hæc fieri poſſe à me indies meliora? ſed tantorum virorum voluntati non parere nefas putaui. plurimum igitur gaudeo me tantum opus ad bonorum gratiam abſoluiſſe, in quo præſertim patefactum eſt illa quæ fuerant ab antiquis ſapientibus ad probitatem excogitata, non prorſus abhorrere ab integritate & ſanctitate Chriſtianæ religionis. Nam facilè eſt ex ipſa fabularum vniuerſitate iudicare, diuinas leges: quæ ſanctis illis patribus diuinitus traditæ ſunt ante Chriſti aduentum, ſub fabularum inuolucris ab antiquis Græcis fuiſſe occultatas. Quis enim conſtanter negare poſſit leges illas quæ datæ ſunt Hebræis ſanctis hominibus, primum ad ſacerdotes in Aegyptum, deinde ex Aegypto in Græciam commigraſſe? Cùm præſertim omnis Græcorum theologia & philoſophia occultè ſub fabulis antiquitus ab Aegyptiis capta traderetur. Nam tametſi conſceleratorum vel hominum vel dæmonum conſilio, aut imperitorum veritatis vitio res poſtea fuit in populorum perniciem conuerſa, qui res non ſatis cognitas coluerunt, tamen hęc ipſa dogmata fuerunt à ſapientibus primum ad ſanitatem, & religionẽ ac Dei cultum, ad probitatem, fidem, iuſtitiam, innocentiam tradita. Atque hæc illa ſunt. quæ nos pro noſtri ingenii viribus colligere diuturnis laboribus ſtuduimus, quæque ſub fabulis antiqui ſapientes ſignificabant.

Finis Decimi & vltimi Libri.

Digitized by Google

FRIDERICI SYLBVRGII

notæ ad Mythologicos hoſce libros.

PAgina 16. verſu ἄπαιον, rectius leges τὰς σφαγίδας, itemque mox in verſione, *alij cadentes cultros ſupponebant*, vt apud Virg. Georgic. 3. *Ac vix ſuppoſiti tinguntur ſanguine cultri.*

Pag. 19. verſu μηδ' & paulo pòſt verſ. τοῖν, pro ἐναρίζων malit fortaſſe quiſpiam ἐναγίζων, *conſecrans & mactans, ſancto ritu mactās.* Ibidem rectius τοῖς δ' ἐοῖν. Ibidem v. κ᾽ μέλι, legendum fortaſſe δηωίῳ ἀλφίτῳ, *Cereali farina.* Δηωὼ enim eſt ἡ Δημήτηρ, *Ceres*: forſan etiā pro ἔνθεν malit aliquis ἔνθεν, *impone.*

Pag. 26. v. ἐν τρ. ſcribe ὕδασι. Eodem verſu alij codices habent ἀνάβλησιν, *dilationem.* Sic infra pag. 188. verſu ἰητρ.

Pag. 59. v. πλ. ſcribe χεῖν'. Ibidem v. παρὰ, metro conuenientius σίζοντες χύντ', augmento ſublato, quemadmodum apud Homer. χύντο χαμαὶ χαλάζαι.

Pag. 70. v. χυατ. quidam codices pro ἐνημένη *inſidens*, habēt ἐνημμένη, *innexa*, ab ἐνάπτομαι.

P. 76. v. ὅσα, ſuſpectum eſt καλλήτορα πασῶν: paulo verius κήλητρον ἁπασῶν, *lenimen ſeu ſodamen omnium.*

P. 88. v. τὴν, ſcribe μορίαν per omicron. Heſychio enim μορίαι ſunt ἐλαῖαι ἱεραὶ τῆς ἀθηνᾶς, *oleæ Palladi ſacræ.*

Pag. 102. v. πάντ. verius eſt ἴασιν Ionicè & poeticè pro εἰσί, ab εἰμὶ *ſum*: vel ἴασιν *eunt*, ab εἶμι *eo*. Ibidem v. ἀλλα, malim ἀγερουσίδος.

Pag. 114. v. ὑμ. pro ὅπας legit N. ἐποὺς *ſucces*: ſed contra metri legem. Non dubito igitur quin legendum ſit vel ὀμπάς, vt apud Etymologū eſt, vel (vt apud alios) ὄμπνας. nam ὄμπναι ſunt fruges imbutæ melle. Sic certè ex eodem Callimacho citatur, ἐν δὲ θεοῖς φλογὶ καίομεν ὄμπνας. Initio autem verſus poſt νηφάλιαι deeſt γὰρ vel ſimilis particula. Ibidem verſu ſequenti, metrum poſtulat ἐλλαχον. Ibidem quū per feſtinationem non liceret Orphei locum quærere, in eo mendæ remanſerunt quædam. Itaque verſu νηδύας, poſt σκυλάκων commaticā, poſt ἔθηκα periodicam diſtinctionem in Stephanea editione poni ſcias: ſequentem verſum ſic legi, ὕδατι, μὶξ δ' ἀμὰς χολ.

Pag. 125. v. χαλ. forſan ſcribendum ναῖον', vt ſequēti ēt verſu eſt participium ἐστεφανωμένη.

Pag. 128. v. 4. à fine, In edition. Stephanea legitur Πλυτειὺς, v. 1192.

Pag. 135. v. τῇ, legendum δατέονται, & pag. ead. *carnes diuidunt & epulantur*, vt è ſequentibus Herodoti verbis intelligitur. quum enim dixiſſet in ſacrificio lunæ de ſuibus, extremam pecudis caudam ſplenem, omentumque ſimul poſita, ſocoque pingui quod ventrem cingit, operta, ſacro ritu adoleri, ſubiūgit, τὰ δὲ ἄλλα κρέα σιτέονται ἐν τῇ πανσελήνῳ, ἐν τῇ ἂν τὰ ἱρὰ θύσωσι, ἐν ἄλλῃ δὲ ἡμέρῃ οὐκ ἂν ἔτι γευσαίατο. hoc eſt, *reliquis* (ſ. mactati ſuis) *carnibus veſcuntur in plenilunio in quo ſacrificauerint: alio verò die non ampliùs guſtauerint.* Locus eſt in Euterpe pag. 68 editionis Stephaneæ.

P. 139. v. ἰγν. rectius ἰγνύην.

P. 141. v. κάλλ. mendoſum eſt εὖξο. reponendum videtur εὔξω, *vouiſti*, vel εὖξαι, aut εὖξο *voue*: ipſe tamen interpretatur *voui*.

Pag. 151. v. primo elegiſſe videtur ἐβόσατο, dum interpretantur *vocauit*: ἐβύσατο verò ſignificat *ſtatuit, locauit*. Sequenti v. legendum vel βεβαρυμμένα, à βαρύνω: vel βεβαρημένα, à βαρέω.

Pag. 216. v. ἔμμ. Stephanea editio habet ἄνιη pro ἡ μήνη & ſeq. πλάσιον ἀδυνατέας ὑπανέει. Ibidem v. ὡς ſic legunt quidam, ὡς οὐδὲν, γάρ σε, βραχέας μοι αὐδὰς οὐδ' ἔτ' ἠιαῖ. Ibidem ver. ἔμμ. Stephanus habet, ξυμβεῦσιν δ' ἀχ'. Ibidem v. penultimo in alijs edit, eſt ὀλίγων.

P. 220. v. τοιοῦτο, tollendum vel ἦν pro κἄν, ſi conſtare metrum velimus.

P. 225. v. καὶ, malim ὀρέω, ω̄, vt eſt apud Etym.

P. 227. v. αὐ. legendum opinor κυδρότερος, vel κεδνότερος, & verſu penultimo, σιτοῖσι, vel σιτηδόνι.

P. 238. v. ἀρχ. ſcribe λιπῶ'. Ibidem verſu tertio quidam codices habent χόλον pro δόλον. & verſus quartus ſic legitur à quibuſdam, σίργων γῆν ὁσίως, ἣν μισθὸν πολλ' ἀθέμι: nec non quinto ῥέξει pro ἔρξειν.

Pag. 244. ἐνν videntur ea poetæ verba de Mercurio potiùs quàm Pane accipienda.

P. 250. v. εἰς, quidam codices habent μὲν πὰρ βορέαο.

P. 268. v. ὀρρ. in quibuſdam cod. eſt τελέεσι.

P. 268. v. νεβρ. legendum videtur νεβρίς.

P. 269. v. τὴν. veriùs legi videtur εὐγενέτις.

Pag. 272. v. αὕτως, quidam co. habent οἱ τόποι τῇ γεν.

Pag.

Digitized by Google

Pag. 276. v. τηλῦ, clauſula verſus pro αἰγύπτοιο ſuprà habet ὠκεανοῖο, p. 274.

P. 294. v. κυρ alibi per φ. legitur φιλφῖς.

P. 302. l. 2. mendoſum videtur καταχρεῖν: verius ne ſit καταργεῖν vel κατασχεῖν, non auſim affirmare.

P. 344. tertius Euripidei loci verſ. ἐπεὶ ὁ πλοῦτος, ἄδικός τις ὤν, non habet legitimam dimenſionem, & ſequentis verſus ætiologia rectius ad ſecundum quadrat, vt ſuſpicio ſit tertium illum è margine in contextum irrepſiſſe.

P. 354. v. τρέφε, legiſſe videtur ὅς τυ φάγ.

Pag. 373. v. χρή, ex Stobæo lege χρὴ δ' ὅποτ' εἰπεῖν ὀ δὲν ὀλβ.

P. 398. v. εὐρ. legendum fortaſſis ἔσχον pro ἐλθον: vel ἐλθόντες εὗρον.

P. 421. v. ἐπεί, Romana & aliæ editiones pro ἔξηκε habent ἔξελε: in quibus etiam verſus aliter ſunt diſtincti. Locus eſt Olymp. oda 1.

P. 438. v. τηρῆος quidam codices habent μεγή ὁπλα valde armata.

P. 453. v. Θρηϊκ. malim ἀνεκρέψατο. Ibid. v. καὶ, fortaſſe legendum ἴσι ευντ: vel ἄραρ erit pro nomine ταχεῖς celeres.

P. 455. v. 5. à fine, legendum fortaſſis εἰεν.

Pag. 503. v. ἔχει pro ἄλλα apud Athenæum eſt ἅλα ſalem metro conuenientius χἄλα, per craſin è καὶ ἄλα. Ibidem v. ὦ παῖ apud eundem Athen. vulg. cod. habent θύρηναν κλεινέ: pro quo θύρηναν, poſuit Natalis κορώνην, vera lectio è veteri libro eſt, ὦ παῖ, θύρην ἐγκλινε, o puella fores reclina, ideſt aperi, quo loquendi genere Herodotus quoque vſus eſt poſt Homerum. Ibid. v. vltimo legēdū fortaſſe πλεῖον ἄντ.

Hoc etiam monendus es lector, autorum locos hic aliquando citari non integros, ſed vltima parte truncatos. Sic enim p. 106. ad vltimum Lyphronis verſum, vt ſtructura ſit plena, adijciendus eſt hic tertius, νυμφεῖα πεντάγαμβρα δαίσασθαι γάμων. Sic etiam pag. 116. vt perfecta ſit Ariſtophanicorum verſuum ſentētia, tertius addendus, τίκτει πρώτιστον ὑπηνέμιον νὺξ ἡ μελανόπτερος ὠόν. Eodem modo p. 126. v. 12. poſt ἀκὴν periodica requiritur diſtinctio: & ſequēti hemiſtichio addendus hic verſus, οὐδ' αὐτὸς κατὰ κόσμον ἑοῖς ἑτάροισι πελάσσης, poſt ὀρύσσας commate tantum poſito. Sic p. 140. verſu ᾗ deeſt alterum diſiunctionis membrum, ἠὲ φυγοῦσα τίκτουσι. Sic etiam p. 154. in vltimo Plutarchei loci membro deeſt redditio. Itemque p. 168. v. 21. in Aeſchyleo loco, vt & p. 254. poſtremum diſtichon, in nymphas ephydriadas nec ſententiam nec ſtructuram habet integram: & pag. 452. locus Euripideus.

At p. 98. locus qui ex Aretade citatur, apud ſcholiaſten Apollonij (editionis Stephaneæ pag. 102. petitus eſt partim ex Apollonio ipſo, partim ex Nymphide, nulla Aretadæ mentione. Et verſus quem p. 464. citat ex Iliad. lib. 5. nec illo in libro legitur, nec Il. σ, nec etiam in iiſdem Odyſſeæ libris.

Alicubi etiam autorum verba quæ citat, aliter eum legiſſe, verſio indicat. vt vnum è pluribus locis afferam præter ſuperiores, p. 14. v. 4. pro Εὐμέλπε legit Εὔμολπον. nam Eumolpum fuiſſe præconem, (vt verſio habet) Græcè eſt Εὔμολπον γὰρ γενέσθαι κήρυκα. Quòd ſi Græca verba carent mendo, ſenſus hic eſt, Nam Eumolpo natum fuiſſe Kerycem: ex hoc verò, Eumolpum: ex hoc, Antiphemum, & cætera. Suidas etiā alium huic loco ſcrupulum inijcit. Eumolpum enim Muſæi filium, à ſecundo Eumolpo quintum fuiſſe dicit: quum hoc in loco ſit quartus. Vt autem hoc in loco κήρυκα pro appellatiuo accepit, ſic contrà, p. 130. v. 4. à fine μεγαμηδείδαο vertit in proprium, cùm appellatiuè potiùs accipiendum videatur aliis pro multum conſilio pollentis, conſultiſſimi, prudentiſſimi.

Pag. 139. v. Vrſi, lege panis.

Hæc ſunt quæ in Græcis autorum verbis recognoſcendis animaduerti, de quibus perlubenter cum ipſo Natale per literas, lubentius coram, ſi fieri potuiſſet, contuliſſem, oculoſque meos & animum pauiſſem variorum autorum intuitu, quos Natali videre, nobis audire tātùm contigit. Sed quum & temporis breuitas, & viæ longitudo hanc mihi fœlicitatem inuiderit, oro & ipſum Dn. Natalem, & æquos lectores, vt quod amore reip. factum à me eſt, in bonam partem interpretentur: ſimul etiam ignoſcant vbi me Lynceum acumen, & Chitonia manus defecit.

Digitized by Google

GEOFREDI LINOCERII Viuarienſis Mythologiæ Muſarum Libellus.

Quod omnes ferè autores, poetæ præſertim, à Muſarum innocatione ordiantur.

TRIPARTITAM Philoſophi voluerunt humanitatis vitam, quam ex certamine trium dearum, Palladis, Iunonis, & Veneris, veluti hieroglyphico quodam poetæ deſignarunt: vnam ex illis quidem θεωρητικὴν, alteram πρακτικὴν, tertiam φιλαργυκὴν, contemplatiuam, actiuam, & voluptariam. Prima igitur contemplatiua eſt, quæ ad ſapientia & veritatis inquiſitionem pertinet. Actiua, quæ tantùm vitæ commodis anxia eſt: hancque ferè iam omnes homines norunt. Voluptaria denique, quę libidini obnoxia, nullum honeſtum reputat bonum, ſed ſolam appetit vitæ libidinē & corruptelam. De his tribus vitę generibus ſuperioribus libris doctiſſimè diſputatum fuit, ac variis fabularum integumentis denudatis myſtica antiquorum ſenſa declarata. Primo quidem libro ſecundo, octauo, nono & decimo theoretica vita continetur: atque illa ex vnius dei contemplatione, quem colimus & reueremur; vel certè plurimorum deorum conſideratione, quos introduxerunt antiqui, non quòd infinitos deos numero arbitrarentur, (hoc enim nec leges naturæ pati poſſunt) ſed vim & poteſtatem vnius infiniti per omnia diffuſam cùm exiſtimarent, illi pro negotiorum, locorum & effectuum varietate, diuerſa impoſuerunt nomina. vnde verum eſt dicere, vires omnes cęterorum deorum, vndique per ipſa elementa diſperſas, ab vno Ioue, cui reliqua deorum caterna affinitatis vinculo coniungitur, veluti fonte in multos riuulos fuiſſe deductas: vt optimè in prooemio octaui libri. Quare iis in libris, vnius dei rerum omnium principii natura explicatur, quòdque nullus deorum antiquorum fuerit ſempiternus. Idcirco ſapientiſſimè tanta deorum multitudo ad vnum refertur principium: cui ſummo bono, ipſiusque religioni & ſacerdotibus magnus honor, magnùque reuerentia accedit. Quarto, Sexto, & Septimo libris vita actiua declaratur: primo quidem autor commemorat vitæ huius præfectos, Genium præcipuè & Fortunam. Cumque multis difficultatibus circumuenta ſit, nullaque ex parte miſeriis carere ſoleat hæc vita, quo animo ſint ferendę huius calamitates poſtea edocet. Tandem ſubiungit quàm iuſtè & vtiliter viri illuſtres gloriam ſint conſecuti: atque vt his libris, virtutibus pręmia digna, ſic libro tertio, & parte poſtrema noni; flagitiis ſingulis ſupplicia propoſuit, Orcumque, eius iudices, & vitiorum vltores, perſecutus eſt. Quæ poſtremo vitæ genere continentur. ſparſim ex omnibus libris, præcipuè vero ex libro 5. colligi poſſunt. In quo ludorum & certaminum genera declarantur, quibus vita φιλαργυκὴ vel corrigitur inſtar virorum excellentium: vel homo allicitur ad corporis vires exercendas cum voluptate. Cęterum quamuis de Muſis quædam ſuperioribus libris dicta ſint: viſum tamen eſt non abs te, ſupradictis aliquid adiicere, quod cuilibet Muſarum conueniat: maximè verò quod ab ipſis omnes fere autores, poetæ præſertim, opus ſuum ordiantur, easque ſalutent: quod fecit Homerus in hymno:

Χαίρετε τέκνα Διός.
Salue Iouis inclyta proles.

Item apud Heſiodum in op. & diebus, cuius hi ſunt verſus:

Μοῦσαι Πιερίηθεν ἀοιδῇσι κλείουσαι,
Δεῦτε Δί' ἐννέπετε σφέτερον πατέρ' ὑμνείουσαι
Pierides Muſæ, quarum viget inclyta cantu
Fama ducum, & nomen veſtri immortale parētis
Dicite.

Et in Theogonia.

Μουσάων ἑλικωνιάδων ἀρχώμεθ' ἀείδειν.
Incipiam à Muſis Heliconis carmen alumnis.

In re magna etiam ac difficili, quaſi ingenio ſuo diffidentes Muſas appellant. atque ad earum numen confugiunt, vt Homerus Iliad. β. Græcarum nauium numerorum & ducum nomina proſequuturus.

ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι
ὑμεῖς γὰρ θεαί ἐστε, πάρεστέ τε, ἴστε τε πάντα.
ἡμεῖς δὲ κλέος οἶον ἀκούομεν, οὐδέ τι ἴδμεν &c.
Dicite nunc mihi Muſæ, quæ domos cœleſtis incolitis,
Vos enim Deæ eſtis, & adeſtis, & omnia noniſtis:
Nos autem famam duntaxat accepimus, neque

quic-

quicquam ſcimus:

Et Iliados λ, quot & quantas ſtrageis Agamemnon ediderit, narraturus:

ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι ὀλύμπια δώματ᾽ ἔχουσαι
ὅστις δὴ πρῶτος Ἀγαμέμνονος ἀντίος ἦλθεν.
Dicite nunc Muſæ cæleſteis domos habentes
Quiſnā tum primus Agamēnoni aduerſus iuerit.

Et Iliad. π, incendium nauium Græcarum deſcripturus:

ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι, &c.
ὅππως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε.
Dicite nunc mihi Muſæ quomodo primo ignis incidit.

Quem locum M. Tullius libr. 1. epiſt. ad Atticum ab Homero mutuatus eſt eo in loco, in quo ſcribit de turpitudine illa iudicij Clodiani, expoſiturus cuius opera Clodius ſit abſolutus: uerba Ciceronis hæc ſunt: *Reſponſurum hominem nemo arbitrabatur. ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι, ὅππως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε. Noſti Caluum ex Nanneianis illum, illum laudatorem meum: de cuius oratione erga me honorifica ad te ſcripſeram. biduo per vnum ſeruum, & eum ex ludo gladiatorio, confecit totum negotium, acceſſiuit ad ſe, promiſit, interceſſit, dedit.* Epiſtola 10. & Theocritus:

πῶς γὰρ δὴ Διὸς υἱὸς ἀδηφάγον ἄνδρα καθεῖλεν
εἰπὲ θεά· σὺ γὰρ οἶσθα, ἐγὼ δ᾽ ἑτέρων ὑποφήτης
Quomodo enim Iouis filius edacem hominem interfecerit.
Dicito mihi dea: tu enim noſti, ego autem aliorum vates.

Virgilius Aeneidos 7. & 10.

Pandite nunc Helicona Deæ.

Et Plato in Euthydemo, *ὡς ἔγωγε, καθάπερ οἱ ποιηταὶ δέομαι, ἀρχόμενος τῆς διηγήσεως, Μούσας τε καὶ Μνημοσύνην ἐπικαλεῖσθαι* idest, *Quare ego quemadmodum Poeta, neceſſe habeo initio orationis Muſas & Mnemoſynen inuocare.*

In re ridicula etiam inuocātur Muſę & *εἰρωνικῶς*: vt apud Horatium Satyrarum lib. 1. Satyra 5. his verbis:

Nunc mihi paucis,
Sarmenti ſcurræ pugnam Meſſiq; Cicerri
Muſa velim memores.

Hac ſatyra Horatius iter ſuum ab vrbe Roma Brundulium vſque deſcribit, exemplo Lucilij, qui itidem iter ſuum deſcripſerat. Narrat autem quæ riſu digna in eo contigerunt: inter quę primum locum obtinet duorum ſcurrarum Sarmenti & Meſſij faceta contentio. Infinitis alijs locis, diuerſis rationibus, opera Poetarum præcipuè, principium ducunt ab inuocatione Muſarum, quas ſibi præſides & carminum ſuarum autores aſſerunt: illudque iure optimo, vt inquit Horatius carminum lib. 3. od. 4. qua confirmat ſe à multis periculis, Muſarum ope ereptum fuiſſe: malè uerò ceſſiſſe omnibus qui aduerſum Iouem earum patrem aliquid moliri uoluerunt: quinimò dicit eas ſuam in cœlo habere ſedem Iouis filias: his verſibus,

Deſcende cælo, & dic, age, tibia
Regina longum Calliope melos,
Seu voce nunc mauis acuta,
Seu fidibus, citharave Phœbi.

Quibus & multis alijs de cauſis adducebar vt crederem, hoc breue opuſculum, ſi parum fructuoſum videatur quòd fabuloſum ſit, non tamen iniucundum, quippe quòd fabulæ ſemper aliquid præ ſe ferant inauditum & incredibile. Aliquid etiam vtilitatis ex eo poſſumus reportare, propter ethicam explicationem, quæ non parum ad mores mortalium informandos confert: ut iam ex ſuperioribus D. Natalis libris mythologicis poſſumus colligere: quamuis non tanta induſtria & ingenii acumine hæc pauca nobis paramus de Muſis ſparſim à multis tractata & diſperſa, quanta doctiſſimus Comes fabulas ſuas ex multis decerptas autoribus in unum congeſſit uolumen aureum: anguſtiis .n. temporis premor, uireſque ingenii mei ſentio quàm ſint exiguæ. Non tamen tanti uiri autoritas me ab inſtituto reuocat: at potius meliorem facit animum, cùm & honeſtum iudicem mihi in terris conſiſtere. Itaque quamuis hoc meum (qualecunque ſit) negotium emolumēto careat & grauitate, illud amplexabitur tamen quiſquis non erit omnino auerſus à Muſis. Qui uerò ab omni ſapientia atque eruditione ſunt alieni, omnibus iis quæ dicentur perſuaſi, utique Muſas poſthàc non auerſabuntur: etſi hebetudine Attici Herodis ſophiſtæ filii ac ſtoliditate eſſent: quē tam fluxi fuiſſe memoria ferunt, ut ne elementorum quidem nomina perdiſcere aut retinere unquam potuerit. cui infortunio vt mederetur pater, quatuor & uiginti pueros coæuos à literis cognomina habentes ſingulos cùm filio ſimul educabat, ut hac ſaltem ratione illi inſiderent. Qui uerò natura prudentiores curioſique magis philoſophica & arcana naturæ meditantur, de negotiis publicis ac rebus mechanicis parum ſolliciti, ij quidem ſi operam non laudent, ſtudium tamen non deſpiciant, etiamſi noſtri temporis ęrumnoſa miſeria non dicendi perit ſtudium, ſed uiuendi iter ergaſtulum, nec famę aſſiſtendum poeticæ, ſed fami conſulendum domeſti-

meſti-

Digitized by Google

meſticę. Citius nunc aut quòd amiſeris fleas, aut quòd edas inquiras, quàm quòd dicas inuenias. Sic enim improba mœrorum angina, fęlicitatiſque nouerca fortuna (quę amarum quoddam humanis interſerit ſemper negotiis) nos quaſi pediſſequæ inſectantur. Verum enim uero ne ocii torpor nos aſtringat, euitantes quoad fieri poterit, calamitatum naufragia, quibus publicæ aſſiduè actiones diuexantur, utilem ordimur fabulam, quam octo diebus nocturna præſule lucerna ex pręclaris partim auctoribus decerpſimus, partimque nos ipſi mythologiam commenti ſumus. Vos interim è uirginali Heliconiadum curia Iouis filię omnes, Gorgonei fontis aſpergine madidæ, mihi breuiter ſcribenti præſto ſitis. Non enim magnifici operis tantam aſſumere molem cupio, ut medio conaminis impetu, tenues in auras uaneſcat rebus ſuis mens deſtituta. Eritis ergo Philoſophia atque Vrania huius adiutrices operis cui ut maior fides adhibeatur, ampliora ſunt nobis autoritatū quærenda ſuffragia. Quantulacumque autem res fuerit, amice lector, ęqui boni conſulas rogamus.

DE MVSIS IN GENERE. CAP. I.

Quòd animis noſtris ingenita ſit vis quædam ſciendi à natura.

ILLVD peramplum in nobis ac magnificum eſſe arbitror, quòd Plato inſinuandum cenſuit, ineſſe mortalium animis ueluti ſeminarium quoddam & planè theſauros, qui mirabiles concitent amores ſui. Sic autem in Sympoſio, τὸ γὰρ τῶν παίδων τέλος ἄδηλον οἷ τελευτᾷ κακίας καὶ ἀρετῆς, ψυχῆς τε καὶ περὶ σώματος. *Incertum n. eſt, quò aut corpus aut anima puerorū, tā ſecundùm virtutem quàm ſecūdùm vitium poſtremò euadat.* Quaſi dicat (inquit Facinus) omniū hominum prægnans & grauidum corpus eſt, prægnans & animus. Corpori ſemina ſuorum omnium ab initio ſunt incerta: huic ſtatutis curriculis temporum dentes erumpunt, prodeunt pili, barba profunditur, procreationis ſemina defluunt. Si fœcundum corpus eſt grauidumque ſeminibus, multò magis animus pręſtantior corpore vberrimus eſt, atque ſuorum omnium ab initio ſemina poſſidet. Igitur morum, artium, diſciplinarum rationes iamdiu ſortitus eſt animus, ſuoſque fœtus inde, ſi rectè colatur, ſtatutis temporibus promit in lucē. Quod autem rationes deorum omnium ingenitas habeat, ex appetitu eius, inquiſitione, inuentione, iudicio, comparatione cognoſcimus. Quis neget animum ſtatim à tenera ætate, vera, bona, honeſta, vtilia exoptare? optat autem nullus incognita. ergo inſunt iſtorum aliquæ, etiam antequam appetat, in animo notiones, per quas ſeu formas rationeſve ipſorum ea iudicat appetēda. Experimento id in ſe quiſque condiſcit, modò intendat. nam ſicubi reconditum quippiam venamur anxiè, poſteaquam abiunctis ad tempus ſenſuum, & phantaſię moleſtis obicibus, mentis intima, velut ſecretius quoddam penetramus adytum, inibique ratiocinamur ſubtilius, confeſtim tanquam obductam reuelamus lucem, effulgereque protinus quod venabamur aduertimus. propterea ſic Pythagoras:

ἀλλὰ σὺ θάρσει, ἐπεὶ θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν
οἷς ἱερὰ προφέρουσα φύσις δείκνυσιν ἕκαστα.

His grauiſſimus ille autor hominibus addit animum, quòd eorum genus faciat diuinum, auguſtioremque naturam, quę omnia promat in lucem. Ad hæc cùm nos conformandos exhibemus præceptoribus, multa per ſe animus fingit, formatore nullo, concipitque tanquam ſeminibus ſcientiam per fœcundus ager: cui ſi agricola maturè adhibeatur, multos ac dulces fructus deinde profert. Quod apertè declarat Plato multis in locis, ſed in Theage apertius: *Nemo à me didicit quicquam, etiamſi mea conſuetudine multi euaſerint doctiores, (ait Socrates) me tum exhortante, tum bono dæmone ſuggerente.* Sed quoniam breuiter dę vi animis noſtris ingenita diximus ex Platonis ſententia, iam ad ea quæ in noſtrum diriguntur ſcopum deueniamus: vtque dictis dicenda cohæreant, cur Heſiodum exiſtimatis Muſas à Ioue & Memoria genitas pronuntiaſſe? vt habetur in Theogonia his verbis:

Μοῦσαι Ὀλυμπιάδες κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο,
τὰς ἐν Πιερίῃ Κρονίδῃ τέκε πατρὶ μιγεῖσα
Μνημοσύνη γουνοῖσιν Ἐλευθῆρος μεδέουσα,
λησμοσύνην τε κακῶν, ἄμπαυμά τε μερμηρ-
άων.

Muſæ olympiades compti Iouis ægida nata,
Mnemoſynæ ſoboles, obliuio certa malorum,
Curarumq́; quies ſacris hac mater in oris
Pieria magno peperit commixta tonanti:
Mater Eleutheriis præerat.

Non alia opinor de cauſſa, niſi quia ab initio ſcientiæ fons inſitus eſt nobis ab omnium patre, ſed nō ſatis profluēs niſi quis corriuarit. Quod Plutarch. in lib. περὶ παιδαγωγῆς aduertit. quare pueris ſuadet nihil prius memoria exercendum, quòd ea ſit eruditionis ταμεῖον, id eſt, promã quędam cella, theſauruſque: quo

Digitized by Google

argumento dictam putat Mnemoſynen à veteribus Muſarum matrem. cuius hæc ſunt verba aurea ſanè, animis diſcentium inſculpenda: πάντων δὲ μάλιστα μνήμην τῶν παίδων ἀσκεῖν καὶ συνεθίζειν· αὕτη γὰρ ὥσπερ τῆς παιδείας ἐστὶ ταμιεῖον. καὶ διὰ τοῦτο μητέρα τῶν μετῶν ἐμυθολόγησαν εἶναι τὴν μνημοσύνην, αἰνιττόμενοι καὶ παραδηλοῦντες, ὅτι οὐδὲν γεννᾶν καὶ τρέφειν ὡς ἡ μνήμη πέφυκε, καὶ τοίνυν ταύτην κατ' ἀμφότερα ἀσκητέον, εἴτε ἐκ φύσεως μνήμονες εἶεν οἱ παῖδες, εἴτε καὶ τουν' αντίον ἐπιλήσμονες. *Sed maximè puerorum memoriam exercere & aſſuefacere debemus: eſt enim veluti d ſciplina theſaurus, idcirco matrem Muſarum fabulati ſunt eſſe Mnemoſynen, vt oſtenderent nihil aquè conferre ad ſcientiarum generationem & conſeruationem q̃ memoriã. Quocirca illã debemus exercere in vtramq; partem ſiue pueri ea multũ polleant, ſiue contra ſint obliuioſi.* Quin & Mnemoſynen Orpheus mẽtem continere ſcribit, excitareque omnia, ſinuoſis (vt ita dicam) animi anfractibus deliteſcentia illatebrataque. Scitum eſt, Mnemoſynen originem ducere à Mneme, quo vocabulo memoria ſignificatur: unde & Amnemones in Cnido nuncupati erant ſexaginta uiri delecti ex optimatibus, quibus tota negotiorum cura incumbebat: ut idem Plutarchus in Græcis petitionibus, hoc modo: τίνες ἐν Κνίδῳ οἱ ἀμνήμονες, καὶ τίς ὁ ἀφεστήρ; ἑξήκοντα προκρίτους ἄνδρας ἐκ τῶν ἀρίστων, οἷον ἐπισκόπους ἐχρῶντο διὰ βίου, καὶ προβούλοις τῶν μεγίστων, ἐκαλοῦντο δὲ ἀμνήμονες, ὡς ἄν τις εἰκάσειε, διὰ τὸ ἀνυπεύθυνον· εἰ μὴ νὴ Δία πολυμνήμονές τινες ὄντες. ὁ δὲ τὰς γνώμας ἐρωτῶν, ἀφεστήρ. *Qui in Cnido dicuntur Amnemones, & quis Apheſter? Sexaginta deliguntur ex optimis viris, velut epiſcopi, ad quos de maximis rebus refertur. Dicebantur verò* ἀμνήμονες, διὰ τὸ ἀνυπεύθυνον, *quia in iudicium non vocarentur: aut certè* πολυμνήμονες, *memorioſi.* Fuerunt itaque Muſæ Iouis & Mnemoſynes filiæ ſecundum Heſiodum, & ferè omnes alios. Pauci ex Poetis quorum eſt Alcmæon, Muſas cœli & terræ filias prodiderunt: cui in quodam hymno aſtipulatur Pindarus, ſic Muſam alloquens.

Ἄρχε δὲ οὐρανοῦ θύγατερ:

Incipe verò cœli filia.

Vbi commentatores, ex Ariſtarchi ſententia & Mimnercæ, aſſerunt muſas cœli filias. Vnde & aſtruunt illas fuiſſe ab initio: & ante Iouem, ſi credimus Euſtathio: qui Muſam interpretatur animæ cognitionem, quæ non minus ſit diuinum quiddam quàm anima ipſa. Eius ſententia videtur eſſe Homerus, quum θεὰν dixit ἀπὸ τοῦ θέειν, id eſt à cognitionis celeritate. Ab indagine enim dicitur Muſa, ſecundum Platonem in Cratylo, vel inquiſitione, ἀπὸ τοῦ μῶσθαι: cui Pharnutus libro de natura Deorum ſubſcribit, cùm ait: καλοῦνται δὲ μοῦσαι ἀπὸ τῆς μώσεως, ὅ ἐστι ζητήσεως, *Muſæ (inquit) dicuntur ab inquiſitione.* Idem ſentit Suidas, proptereaque ait eas ab inquirendo dictas, quoniam ipſæ ſint omnis diſciplinæ cauſa. Alij, vt Caſſiodorus, propter ſcientiarum & diſciplinarum inter ſe conuenientiam, Muſas vocarunt quaſi ὁμοῦ οὔσας, vel certè quòd inuicem ſicut virtutes ſibi eſſe videantur. Vel denique (vt Diodorus ſcriptum reliquit) Muſæ vocantur, quòd modulandi artem cæteraſque diſciplinas probè teneant. Delectabatur enim Oſiris Aegyptiorum Deus omni genere Muſicorum & chorearum, proptereaque illum plerique Muſici conſectabantur, inter quos nouem fuiſſe puellas proditum eſt, quæ cantu & muſica præſtarent, quas ideo Græci Muſas appellauerunt. Quæ Diodori ſententia cum Platonicis conſentit. Muſarum enim nomine cœleſtes cantus intelligunt: quo argumento Camenas dici aliquando exiſtimant, ex Melanchthonis ſententia, qui in ſcholiis & illuſtrationibus verſus illius Virgilii,

Alternis dicetis, amant alterna Camenæ.

Per Camenas Muſas intelligit, fuitque illas à canendo dictas: haſce verò à Ioue proficiſci, quoniam (vti eſt apud Plotinum) mundi totius animum frequenter Iouis appellatione nuncupat Platonis ſchola cui conſentiunt hæc verba:

Principio cœlum ac terras, campoſque liquentes,
Lucentemque globum lunæ Titaniaque aſtra
Spiritus intus alit, totamque infuſa per artus
Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet.

Inde namque colligi, vt ab Ioue mundi totius ſpiritu ac mente, quoniam cæleſtes moueat ſphæras ac regat, Muſici cantus muſarum nomine ſignificati, cooriantur & profluant. Quam rem innuit illud quoque in Bucolicis,

Ab Ioue principium muſæ, Iouis omnia plena:

Quoniam vigeat vbique Iupiter, ac impleat omnia, & cœlum velut citharam quandam verſet agiteque, cœleſtes ac harmonicos proliciens cantus. Quòd impulit Homerum vt cantores vocauerit σωφρονιστάς, id eſt, Caſtigatores quoſdam, in Clytæmneſtræ cuſtodia, vt qui philoſophi ſint, & ex muſis omnia ſciant: quòd pluribus comprobat Athenęus. ἀείδειν certe apud Græcos eſt canere quòd verbum ſi exa-

minemus.

minemus, reperiemus illud compoſitum ab *α*, particula intenſiua & *εἰδέναι* cognoſcere, quaſi omnium ſcientiam ſibi vindicent Muſarum alumni. Muſarum origo talis eſt & deductio. De numero verò earum non ſatis conſtat inter autores. Varro (vt teſtatur Seruius) tres inquit fuiſſe Muſas: vnam quæ aquæ naſcitur motu: alteram, quam aeris ictu efficit ſonus: tertiam, quæ mera tantùm voce conſiſtit. D. Auguſt. hanc de Varrone fert ſententiam, quam Gyraldus in ſuo de Muſis ſyntagmate inſeruit. Non audiendi ſunt (inquit) errores gentilium ſuperſtitionum, qui nouem Muſas Iouis & Memoriæ filias eſſe finxerunt, refellit eos Varro, quo neſcio vtrum apud eos quiſquam talium rerum doctior vel curioſior eſſe poſſit. Dicit enim ciuitatem neſcio quam: neque enim recordor nomen: (Gyraldus tamen colligit ex quibuſdam autoribus dictam fuiſſe Sicyonem & ex his verſibus:

Tres ſolas quondam tenuit quas dextera Phœbi,
Sed Sicyon totidem ternas ex are ſatrauit.)

Dicit igitur Auguſt. ciuitatem hanc locaſſe apud tres artifices terna ſimulachra Muſarum, quæ in templo Apollinis dono poneret, ut quiſquis artificum pulchriora formaſſet, ab illo potiſſimum electa emeret. Itaque contigiſſe ut opera ſua quoque illi artifices æquè pulchra explicarent, & placuiſſe ciuitati omnes nouem, atque omnes emptas eſſe, ut in Apollinis templo dicarentur. quibus poſtea dicit Heſiodum poetam impoſuiſſe uocabula. Non ergo, ait, Iupiter nouem Muſas genuit, ſed tres fabri ternas fecerunt. Tres autem non propterea illa ciuitas locauerat quia in ſomnis eas uiderat, aut tot ſe cuiuſquam illorum oculis demonſtrauerant, ſed quia erat facilè animaduertere omnem ſonum, qui materies cantilenarum eſt, triformem eſſe natura. aut enim editur uoce, ſicut eſt eorum qui faucibus ſine inſtrumento canunt: aut flatu, ſicut tubarum & tibiarum: aut pulſu, ſicut in citharis & tympanis, & quibuſdam aliis, quæ percutiendo ſonora ſunt. Hęc Auguſt. Horum idolorum artifices fuerunt Cephiſodotus, Strongylio, & Olympioſthenes quorum ſinguli ternas Muſas effecerunt, & has primas fuiſſe quidam contendunt. Olim non plures tribus eſſe conuitas, teſtatum annalibus eſt: quando nec plures initio creditas eſſe muſas relatum ſcimus Pauſaniæ monumentis, quas ait ab Aloei filiis Oto & Ephialte ſic nominatas, *μελέτην*, meditationem: *μνήμην*, memoriam: & *ἀοιδήν*, cantilenam. Archeſtrati poetæ etiamnum ſupereſt ea in re teſtimonium. Hi Aloei filii primi fuerunt qui Muſis ſacra fecerunt, remque diuinam obiuerunt Muſis illis tribus in Helicone, & illis nomina impoſuerunt. Sunt qui duas tantum uolunt fuiſſe Muſas. Alii quatuor fingunt, propter præſtantiam quaternarii numeri, cuius tantam fuiſſe uirtutem exiſtimarunt Pythagorici, (ſicut eſt apud Plutarch. in lib. *περὶ ἀρεσκόντων*, &c.) ut per illum tanquam per numen aliquod iurarent. *οὐ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτὺν παγὰν ἀενάου φύσεως ῥιζώματ᾽ ἔχουσαν*, *Per quaternionem ſacrũ, q anima noſtra tradit naturam aeternam, &c.* Etiam quibuſdam dicuntur eſſe quinque. Aliis ſeptem, cuius numeri non parua eſt uis, ut uidere eſt apud autores, quos eſſet longum in medium proferre. Nouem poſtea dixit eſſe muſas Pierius Macedo. Sunt qui exiſtimēt nomina nouem filiarum Pierii Muſis fuiſſe impoſita: quæ reperiuntur apud Heſiod. in Theogonia:

ἐννέα θυγατέρες μεγάλου Διὸς ἐκγεγαυῖαι,
Κλειώ τ᾽, Εὐτέρπη τε, Θάλειά τε, Μελπομένη τε,
Τερψιχόρη τ᾽, Ἐρατώ τε, Πολύμνιά τ᾽, Οὐρανίη τε,
Καλλιόπη θ᾽, ἣ δὲ προφερεστάτη ἐστὶν ἁπασῶν.

Cantabant arce ſorores,
Clio, Euterpeq́; iuuans, & docta Thalia,
Melpomene, latis & Terpſichorea choreis.
His ſubeunt Erato, memorq́; Polymnia mente.
Addimus Vraniam, & quæ manet vltima, quanquam
Calliope cunctas ſupereminet vnica Muſas.

Quòd nouem fuerint Muſæ, confirmat item Hom. Od. *ω*.

μοῦσαι δ᾽ ἐννέα πᾶσαι, ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ,
θρήνεον· ἔνθα κεν οὔτιν᾽ ἀδάκρυτόν γ᾽ ἐνόησας
Ἀργείων, τοῖον γὰρ ὑπώρορε μοῦσα λίγεια.

Muſæ autem nouem vniuerſæ, alternis canentes voce ſuaui,
Lugebant, vbi neminem lachrymarum expertem animaduertiſſes
Argiuorum, talem luctum exci auit muſa vocem claram edens.

Hoc idem declarant nouem noctium concubitus Iouis cum Mnemoſyne, de quibus veteres poetæ, & maximè Heſiodus in his:

ἐννέα γάρ οἱ νύκτας ἐμίσγετο μητίετα Ζεύς.
Cui Iupiter vllo
Haud diuum præſente nouem ſub noctibus hæſit.

Non ad aliud videtur referri Orphei theologia iam à multis decantata, quam nihilominus tamen, quod ad hunc locum pertineat, afferemus. Sphærarum autem cœleſtium ita animas partitur, vt cuilibet geminam contribuat vim, vnam in cognoſcendo poſitam, alteram, in ſphæ-

ræ corpore viuificando atque regendo. In anima itaque ſphæræ Lunaris illam vim, Bacchū, Licnitan, hanc Thaliam Muſam in anima Mercurij, Bacchum Silenum, & Euterpen: Veneris, Lyſium & Erato: Solis, Triētericum Bacchum, & Melpomenen: Martis, Baſſareum atque Clio: in Iouis, hanc Sabaxium, illam Terpſichoren: in Saturni, hanc Amphieton, illam Polymniam: octauæ ſphęræ Perichthonium & Vraniam: in anima aūt Mundi vim priorem vocat Bacchum Eribronium, ſecundam verò Muſam Calliopen. Singulis porrò Muſis vnum præfecit Bacchū, quoniā is ſymbolicōs diuinæ cognitionis nectare prudētioribus mōſtrat. Licèt aūt ſingulis ſphæris cœleſtibus vnam præfecerim Muſarum cum Baccho, non inferendum eſt tamen cælos eſſe animatos, anima informante, ſicut per animas animalium carnes informantur. Sed de re tam obſcura, inquit Damaſcenus, nihil temere credendum. Dictę ſunt Muſę virgines natiuo decore contentę, vt inquit Lucianus in deorum ſuperorum 3. Dialogo, quo loco appellat illas ἀτρώτοισ, inuulnerabiles, id eſt quæ nunquam facem & ſagittas Cupidinis expertæ ſint: αἰεὶ γάρ τι φροντίζουσι, καί τι ἐν ταῖς ᾠδαῖς ἔχουσι: *& ſemper aliquid cogitent, atque in ſuis cantibus contineant*. Eodemq́ue modo & Dianam uocat uirginem, quàmque reformidet nimis, quia uenationi dedita ſit. Incedunt præterea hæ uirgines ſimul, eodemq́ue loco uerſantur, & in chorum numerumq́ue ludos agere dixerunt. Sorores etiam fuerunt exiſtimatæ. Montes & loca alta habitarunt, Heliconis nempe uerticem. Seceſſu denique & ſolitariis locis maximè delectatæ ſunt, ut eſt apud Plutarchū in libro περὶ πολυπραγμοσύνης. Coronatæ fuerunt diuerſo modo à diuerſis. Quidam eas palmas coronatas tradiderunt. Ab aliis dicitur laurus illis ſacra ad coronas: unde & poetæ earum alumni dicuntur δαφνηφάγοι. Placuit quibuſdam corollam è roſis earum capiti circumponere: unde eleganter Sappho aduerſus imperitam mulierem cecinit:

κατθανοῖσα δὲ κείσεαι.
οὐ γὰρ πέδ' ἔχεις ῥόδων ἐκ πιερίας.
Mortua iacebis.
Nec enim hortulum habes roſarum ex Pieria.

Hoc autem obiter dicam de coronis hoc loco, veteres non ſimpliciter, ſed ſumma cum ratione coronas inſtituiſſe. ſiquidem legimus Dionyſium, quum vinum comperiſſet iucundiſſimum, quo liquore facile erat ſecum diſcumbētes inebriari: coronam hederaceam conſuluiſſe capiti imponendam, vt hederæ frigiditate vapores acres & calidi moderarentur & repercuterentur. Hæc de Muſis in genere ſcripta fuerunt fabuloſè. quæ cur ficta, & qua ratione, diligenter inueſtigemus. Primum quidem ex Ioue & Mnemoſyne natas fuiſſe muſas, idcirco fabulati ſunt antiqui (vt Proclus Diadochus ſcriptum reliquit in Heſiod. enarrationibus) quia ad procinctum in literaria velut paleſtra tendentem neceſſe ſit νοητικὸν εἶναι καὶ μνημονικόν. i. intelligendi percipiendiq́ue poteſtate, atque item retinendi præcipuè pollere: Iouem autem contribuere τὸ νοητικόν, Mnemoſynen verò τὸ μνημονικόν. Deinde ex Mnemoſyne Muſas ſuſtuliſſe dicitur Iupiter, quando & literarum politiorum dux eſt, quas certè non niſi ex acta cura atque detentione ſuſcipere datur, & ſunt ad vitam tranſigendam maximè neceſſariæ. Alij verò ita interpretantur. Iupiter, aiunt rerum omnium parens è Mnemoſyne (i. memoria & cognitione ſui) Muſas genuiſſe dicitur, quæ mentis conceptus ſignificant, æternarum rerum contemplatores, quæ quidem res intellectu tantùm percipi poſſunt. Nam & (vt ſuperius diximus) Plato Muſas dictas vult indagatrices, vtpote quæ per ſenſus, & exteriora, quæ ſuperna & cœleſtia ſunt, excogitent. Qui duas fuiſſe putarunt, eandem ferè habuerunt conſiderationem. vnam enim fecerunt contemplatiuam, quæ res à ſenſibus abſtractas doceret: alteram, ab efficiendo, practicam, quæ circa effectionem & omnes res mechanicas verſaretur. Sed Cenſorinus in libro de die natali, Muſas ait olim tres fuiſſe ideo exiſtimatas, quoniā organum quondam tres habuit intenſiones, grauem mediam, & acutam; cui non aſtipulatur Plutarch. in Sympoſiac. quæſt 14. ſic autem ait: εἶπεν οὖν ὁ ἀδελφός, ὅτι τρεῖς ᾔδεσαν οἱ παλαιοὶ Μούσας. καὶ τοῦτο λέγειν ἀπόδειξιν ὀψιμαθές ἐστι καὶ ἄγροικον ἐν τοσούτοις καὶ τοιούτοις ἀνδράσιν. Αἰτία δ' οὐχ ὡς ἔνιοι λέγουσι, τὰ μελῳδούμενα γένη, τὸ διάτονον, καὶ τὸ χρωματικόν, καὶ τὸ ἐναρμόνιον, οὐδ' οἱ τὰ διαστήματα παρέχοντες ὅροι, νήτη καὶ μέση καὶ ὑπάτη: & multa alia quæ eodem capite de hac re traduntur. ſic autem redduntur Latinè: *Dixit igitur frater meus, quod tres Muſas agnouerant ſolùm antiqui: ſed hoc velle coram tantis & talibus viris probare, fatuum erat & ridiculum. Atque huius rei cauſſa non eſt tribus Muſices generibus aſſignanda, Diatonico Chromatico, & Harmonico: minusq́, tribus Muſica diaſtematis, νήτῃ, acutæ μέσῃ, medio: & ὑπάτῃ, graui*. quoniam malè omnes Muſas vni alligarunt ſcientiæ minimè completæ adhuc. eſt enim tantùm harmonia

quædam

quædam pars Muſicæ. Sed vt poſtea probat, multo melius antiqui, qui omnia ſcientiarum genera ad tria referebant, Philoſophiam, Rhetoricam & Mathematicam. quod quidem ſi ſecundum autorem expendamus, verum eſſe reperiemus & accommodatum nouenario numero. Ad hæc Cornutus in lib. de deorum natura, tres ait fuiſſe ob eius numeri perfectionē, qui etiam Deo attribuatur tanquam ſimpliciſſimus. Qui fecerunt quatuor, vt M. Tull. lib. 3. de natura deorum, aut quinque, illud referunt ad muſicorum inſtrumenta vetuſtiſſima: quæ non plures habuerunt ſonos. Qui autem ſeptem, ad illud alluſerunt, ſeptem eſſe artes liberales, & idcirco ſeptem Muſas. Sed nouem eſſe numero, iam vſu receptum eſt & celebratum ferè ab omnibus: multis verò de cauſſis apud Plutarch. Vna eſt, quòd tanta eſt perfectio numeri nouenarij, vt ſit primum quadratum procedens ex primo numero impari, ac impariter impari: *εἰ τὸ πρώτου περισσοῦ τετράγωνος ὤν, καὶ περισσάκις περισσός*: eſtq́. qui primus diuiditur ī tres impares æquales. Altera, quia ex duobus primis cubis & monade conſtat, vel ex triangularibus, videlicet ſex & tribus, inde triplicato ternione. Quin & ipſarum mater Mnemoſyne reperitur eſſe nouem literarum. Reliqua ex Plutarcho diſces lib. *συμποσιακῶν*. Fulgentius ait, nouem Muſas cùm Apolline earum fratre & Muſagete nihil aliud eſſe quàm humanæ vocis decem modulamina: vnde & Apollinis cithara pingitur decachorda: refert etiam legis diuinæ decachordum vel pſalterium. Poſtremò (eodem Fulgentio autore) finguntur decem cum Apolline. nihil autem aliud præ ſe ferunt quam quatuor primores dentes, quos lingua percutit, duo labra, quæ ſunt veluti cymbala verborum; linguam, plectrum, palatum, cuius concauitas profert ſonum; aſperam arteriam, quæ eſt meatus ſpiritualis; & pulmonem, qui veluti follis conceptum ſpiritum reddit & reuocat. Finguntur autem mulieres & virgines mulieres quidē quia virtutes & diſciplinæ caſus muliebris nomenclaturas habebant: virgines verò & non coniugatæ, quoniam virtutis diſciplinæ, vti virgines, abditę atque incomptæ eſſe videntur, natiuo ſcilicet decore contentæ: id quòd & de cæteris diſciplinis non incommodè dici putamus. qua ratione, Gyraldi iudicio, interiores & reconditas Cicero literas appellauit. Ad hæc conſtant & incedunt vnà, ad innuendum virtutes inſeparabiles atque indiuiſas eſſe. Deinde ſemper deorum hymnis atque miniſterio ſunt maximè intentæ; ſi quidem principium atque adeò elementum totius eruditionis eſt, ad diuina oculos perpetuò defixos tenere, atque id vitæ factum exemplar habere in ore. Dux eis fuit præfectus Apollo, propter Muſices communionem. nam & ille memoratur cithara ſcire, vt dictum fuit. Diuerſis autem operibus in montibus vacare traduntur: quando quidem ſolitariam agere uitam, & crebrò ad loca à uulgi conſuetudine remota, ac perturbationibus ciuilibus libera ſecedere conſueuerunt hi qui philoſophiæ nomen dederunt: ſine qua nihil honeſti in ſolitaria uita inueneris. Atque huius rei gratia dicitur nouem noctibus Mnemoſyne congreſſus Iouis ſuſtuliſſe etenim nocturna his opus eſt moderatione, quæ ad eruditionem ſpectent, ut inquit Epicharmus: *Si quid* (inquit) *ſapientius mediteris, nocturna opus eſt conſideratione*: & omnia quæ ad literas pertinent, noctu potius excogitantur. Palma autem conantur, quæ *φοίνιξ* Græcè, ut quidam uolunt, ob agnominationem, quòd nimirum Phœnices primi fuerint literarum inuentores: uel quòd magis probat Pharnutus, eſtq́ue magis conſentaneum veritati, quia pulchra, ſemper virens, & aſceuſu difficilis, & dulci fructu ſit hæc planta. Qui Laurum ſactam Muſis voluerunt, hanc habebāt rationem, quod plurimū Laurus valeat *πρὸς τὸν ἐνθυσιασμὸν* & aflatum, vt Sophocles in Caſſandra docuit. illudq́ue vſurpauit Lycophron, quum poetam appellet *δαφνοφάγον*, quodq́ue de ſe Heſiodus teſtatur vel certè quia Laurus eſt ſemper virēs hocq́ue pacto opera Muſarum ſint ſemper viridia. Poſtremò ex roſis corollam Muſas habuiſſe diximus ex Sappho, quia coronam ex roſis, ſicut hederaceam proditum Bacchi potentiam ſua frigiditate retundere: id potius crediderim vi occulta præſtare. non enim tantæ frigiditatis eſt roſa. Quocunque res eant, hac corona deſignarunt antiqui, vini potentiam ebrietatisq́. violentiam hebeſcere: ſicuti & violarum. per antipathiam enim graſſantis crapulæ latenter impetum repercutit, & calidi vapores aſcendentes ſic contemperantur. Per Bacchum autem vel ebrietatem, hoc loco omne crapulę, libidinis, & gulę genus intelligas velim: quòd nihil æquè reprimere poteſt quam corona è roſis Muſarum, i. præſtantiſſimis floribus virtutum & diſciplinarum capiti impoſita, vel potius intro miſſa.

DE

DE CLIO. CAP. II.

Quòd omnes homines excitantur gloria & honoris ſtimulis.

ANNON magnanimũ præaudaxque facinus eſt illud Herculeũ, cõtra mõſtroſam gigãtomachiã arma ſumere, robuſtiſſimos quoſque prædones in arenam prouocare, latrones maleficosq; homines domare? horrenda denique & ardua labore & viribus vincere? Leonem Cithæronis inuulnerabilẽ interficere, & nudis manibus vnguibus diſſecare, hydram multorum capitũ beſtiam ſuffocare, aprum Erymanthium interimere, ceruam aurea cornua gerentem capere, aues Stymphalidas repellere? &c. huiuſmodi plurima monſtra monomachia ſuperare, vt aliquod tamen gloriæ & honoris nomen conſequeretur, Hercules hæc ſibi pericula fortiter ſubeunda propoſuit. Quid Theſeum, alterum Herculem, commemorem? petra ſummota calceos atque enſem auferentem, Minotaurum percutientem, pedeſtri itinere Athenas proficiſcentem, obſeſſam viam à maleficis viris vndecumque pacantem, Corynetam claua propria præerepta occidentem, Pityocamptem Sinim Polypemonis filium opprimentem, multaque alia non minoris periculi facta aggredientem? Quid illum infinitosque alios Romani & Græci imperij duces ad tam præclara & difficilia impulit facinora? vnus gloriæ ſtimulus: quo incitati, immortalem ſibi laudem & gloriam compararunt. Quid? Themiſtocles magnus ille Athenienſium dux, nonne apud Ciceronem pro Archia poeta, eius vocem tantùm libentiſſimè audiebat, à quo laus ſua prædicabatur? Non alio modo Homerum illuſtrauit Poetice, Demoſthenem eloquentia, Ariſtidem integritas: itidem & alij alijs modis inclaruerunt: ita vt verè hoc encomium de illis dicatur: τιμῶντες δ' ἀρετὰς, ἐς φανερὰν ὁδὸν ἔρχονται. τεκμαίρει δὲ χρῆμ' ἕκαστον. *Quibus virtutes in precio ſunt, ij perueniunt ad illuſtrem viam: nobilitat autem ſuum quemq; opus.* Sentit beneficiis potius quam opibus parari veram gloriam, nec vno modo contingere honeſtam famam, ſed ſua quemque virtute fieri clarum. Qui autem gloriam affectat, hunc oportet ab egregio quodam facinore auſpicari, vt eſt apud Pindarum hymno 6. Olymp. ἀρχομένου δ' ἔργου πρόσωπον χρὴ θέμεν τηλαυγές. *In initio facinoris oportet faciem illuſtrem addere.* Virtutes enim periculi expertes οὔτε παρ' ἀνδράσιν, οὔτ' ἐν ναυσὶ κοίλαις τίμιαι: quod conuenit cum Heſiodo.

τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν.
Virtutem poſuere Dij ſudore parandam. (καὶ

Nemo itaque abſque periculo laudem ſibi magnam parauit. At contra, qui glorioſum ſibi monumentum adepti ſunt & apud poſteros, illud frequentes à M. Tullio vſurpatum in epiſtolis ad Atticum habuerunt præ oculis, ex Hom. Iliad. ζ.

αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους.
Troianos ac Troianas vereorq;, pudetq;

Verba ſunt Hectoris pudore nolentis in vrbẽ ſeſe recipere, ne quis opprobraret illi imputaretque Troianorum interitum. Dictis quibuſdam de honoris & gloriæ inſignibus ipſa re longè inferioribus, iam ad ea quæ de Clio gloriæ dea antiquiſſima fabulati ſunt antiqui, breuiter explicanda accingamur. Clio itaque Iouis & Memoriæ filia fuit, (vt teſtatur Heſiodus in Theogonia, vtque iam dictum fuit ſuperiori capite) prima reliquarum Muſarum, quæ nouem noctium concubitibus genitæ à Ioue fuerunt. *Matrem fuiſſe voluerunt Ialemi & Hymenæi*: quamuis aliter ſenſerit *Aſclepiades*. Affirmat enim Apollinem ex Calliope tres filios ſuſtuliſſe, Ialemum, Orphea, & Hymenæum: & propterea Martianus Capella, & Claudianus Hymenæum Muſa genitum fuiſſe aiunt. Apollodorus libro primo de deorum origine ſic ait, *Clio Pierum Magnetis filium, Veneris ira, quòd ei Adonidis amorem exprobraſſet, deperiuit: cuius compreſſu Hyacinthum filium concepit.* Vnde fortaſſe ſumptum eſt prouerbiũ apud Eraſmum Chil. 2. cent. 10. μαγνήτων κακά, quæ recidunt cum Termerijs, vt eſt apud Suidam, κἂν τὰ τῶν Μαγνήτων κακὰ, κἂν τὸ τερμέριον, κἂν πᾶσαν ἁπλῶς ἐπιφθέγξωμαι τὴν τραγῳδίαν. id eſt, *nec ſi Magnetum mala, nec ſi Termerium, nec ſi totam in ſumma tragœdiam eloquar.* Magnetes autem illi afflicti, oriundi fortaſſis fuerant ab hoc Magnete: inciderant autem in tanta mala violato quodam numine, ſicut & hic. Strabo Magnetum hiſtoriam Geograph. lib. 14. Ioãnes Grammaticus credidit Ialemum & Hymenæum Clius filios, id eſt hiſtoricæ cognitionis, quoniam flebiles cantus alter excogitarit, epithalamios autem & iambicos Hymenæus. Annotat Cœlius Rhodiginus lect. antiq. lib. 28. cap. 24. ad illud Menandri, ὑμὴν ὦ ὑμέναι ὦ ὑμήν, & ad illud Catulli ab interpretibus negligenter prætermiſſum:

O Hymen Hymenææ, o
Hymen, o Hymenæe.

ab eiſdem malè concipi, Martiani Fœlicis autoritate, Hymenæum fuiſſe Veneris filiũ: quod

Ma-

Martianus ſuſpicatur quidem. Sed malè feriati homines Tortellij deliraméta ſunt inſecuti. Hymenæum cantuũ epithalamicorum inuentorem fuiſſe ſatis ſuperq; declarãt hæc Plutarchi verba τῶν συμποσιακῶν: ἡ δὲ γαμήλιος τράπεζα, κατήγορον ἔχει τὸν ὑμέναιον μέγα βοῶντα, καὶ τὴν δᾷδα, καὶ τὸν αὐλὸν ἅπερ φησὶν ὅμηρος. καὶ τὰς γυναῖκας ἱσταμένας ἐπὶ ταῖς θύραις θαυμάζειν καὶ θεᾶσθαι. *Conuiuium verò nuptiale cum cantu coniugali Hymenæi altè clamantis, & faces, & tibia, vt ait Homerus, & mulieres pro foribus aſtantes aſpicientes, & tale huiuſmodi admirantes, &c.* Quo ex loco facile eſt intelligere, Hymenæum cantus nuptialis eſſe præſidem: Hæc ille. Nunc breuiter quid per hanc primam Muſam Clio nominatam intellexerint antiqui, examinemus. Finxerunt itaque illam Iouis filiam: quia cùm κλειὼ nihil aliud ſignificet quàm gloriã: ſi liceat gloriam & nomen bene actorum poſteris relinquere, abſit vt aliunde repetamus quã à ſummo Deo, qui è memoria, contemplationeque, bene geſtæ rei famã nobis parit, nullo æuo non celebrandam. Huius rei gratia Plutarchus in Sympoſio: ἥτε κλειὼ τὸ ἐγκωμιαστικὸν προσάγεται. κλέα γὰρ ἐκάλουν τοὺς ἐπαίνους. *Clio quidem encomia laudum recipit: Clea enim vocabant antiqui laudes.* Non alia ratione Fulgentius lib. mytologicõn Muſas doctrinæ ac ſcientiæ dicit modos. Prima Clio: quaſi prima cogitatio diſcendi: κλέος enim Græcè fama dicitur: vnde & Homerus, τὸ κλέος εὐρὺ καθ' ἑλλάδα καὶ μέσον ἄργος. Et quoniam nullus ſcientiam quærit niſi in quã famæ ſuæ protelet dignitatem: ob hanc rem Clio prima appellata eſt, ideſt cogitatio quærendæ ſcientię: quod alio loco Homerus etiam confirmat: ἡμεῖς δὲ κλέος οἶον ἀκούομεν, οὐδὲ τι ἴδμεν. *Nos verò ſolam famam audimus, neque quid ſcimus.* Plutarch. loco iam dicto circa finem myſticum Clius ſenſum affert. Partitur namque nouem Muſas in duo genera: alterum quidem vult præeſſe voluptatibus & ludis, id eſt cauere ne quis ſtultè in turpia & inhoneſta labatur, eumque cantu, choreis & tibiis dulciſonis ab eiuſmodi libidinum ſtimulis retinet: alterum verò res arduas, graues & ſerias ſequitur; quòd Clio, Calliopę & Thaliæ conuenit: omnia autem debent ſymmetria & mediocritate ſumma moderari, ne è locis ad libidinem fiat conuerſio, & è rebus ſeriis in ſenũ moroſitatem imprudentes incidamus. Cornutus vult Clio dictam fuiſſe ἀπὸ τοῦ κλέους, quod gloriam adipiſcantur literati, quòdque alios laude celebrent. Diodorus verò, propter gloriam quæ ex laudibus poetarum oritur. Duos autem habuit filios, Ialemum & Hymenęum, contrariæ ſortis homines: quòd hic lætis conuiuiis & nuptiis ſemper adeſſet, vt dictum eſt ſuperius, ille verò eiulatione & luctu ſuas aleret cogitationes. Quòd Ariſtophanes apud Athenæum notat in Dictionibus Atticis, ἐν γάμοις, inquit, ὑμέναιος. ἐν δὲ πένθεσιν ἰάλεμος. *In nuptijs Hymenæus, in luctu Ialemus.* Nihil autem aliud per hos diuerſæ conditionis Clius filios ſignificare voluerunt, quam qui gloriam ſibi parare cupiunt, nunc aduerſa premi fortuna, nunc ſecunda admodum delectari, vel nunc dulcem cantare hymenæum, nunc ἰαλεμίζειν, id eſt Ialemi lugentis vocem miſeram edere: de quo dictum eſt illud: Οἷος ἰάλεμος, ὁ ἰατε πένθη, δάκρυά τ' ἐκ δακρύων καταλείβεται ἡμετέροισι δόμοις. id eſt, *Qui Ialemus vel eiulatus, quique luctus, lacrymaque ſuper lacrymas diſtillantur in noſtris ædibus.* Atque de Clio breuiter dicta ſufficiant.

DE EVTERPE. CAP. III.

Vnicuique eſt ſua voluptas, & ſapientibus & ſtultis

NEMINEM adeo grauem & ſeuerum huius humanę vitæ cenſorem exiſtimabant antiqui; etiamſi naturam Timonis μισανθρώπου induerit, qui alicuius rei delectatione non capiatur. Alius enim generoſos equos, alius inſignes canes, alius diuitiarum expetit copiam: ſicque hoc curriculum ærumnis & calamitatibus plenum tranſigere recordatione dilectæ rei conſueuerunt. Sapientes vtique voluptatibus non carent, quippe qui meditatione aſſidua rerum ſublimium delectantur. Plato enim in Philebo inquit: ἰδὲ γὰρ ἥδεσθαι μὲν φαμὲν τὸν ἀκολασταίνοντα ἄνθρωπον, ἥδεσθαι δ' αὖ καὶ τὸν σωφρονοῦντα καὶ ἀνοήτων δοξῶν καὶ ἐλπίδων μεστόν, ἥδεσθαι δὲ καὶ τὸν φρονοῦντα αὐτῷ τῷ φρονεῖν, καὶ τούτων τῶν ἡδονῶν ἑκατέρας, πῶς ἄν τις ὁμοίας ἀλλήλαις εἶναι λέγων, οὐκ ἀνόητος φαίνοιτο ἐνδίκως; id eſt, *Vide enim. Delectari dicimus intemperantem hominem: ſed & temperantia temperantem: delectari inſipientem, inſipientibus opinionibus ac vana ſpe vndique plenum: ſed & ſapientia ſapientem: quas quidem voluptates ſi quis diſſimiles eſſe negat, inſipiẽs meritò eſſe videatur.* Vtriſque igitur & ſapiẽti & inſipienti, ſua eſt voluptas. Sed tãto illius eſt præcellens quanto huius vilis & abiecta. Hic enim voluptatibus corporis ad nauſeam vſque ſatu-

Digitized by Google

ſaturatur: ille verò inebriatur nectare viuifico animi: cuius celſitudinem & maieſtatem ſatis demirari nequeas, neq. enim in vmbraticis quæſtibus, vel etiam mundi imperio acquieſcit. anguſtiori enim limite continetur, tanquam Gyari clauſus ſcopulis: at mirum in modum æſtuat res ſupra captum naturæ intelligere, miroque philoſophandi ſtudio ſollicitatus conatur in ea curricula venire in quibus Dei infiniti impreſſa ſunt veſtigia. Arrogans ſanè & veſana eſt illa cupiditas, attamen magnifica, quę humilibus & terrenis rebus minimè delectatur, ſed penetrat altius, donec id tandem cogitatione pertingat, in quo mens expleta tanquam in extremo conſiſtat. De Euterpe (i. de vera delectatione) dicturi, pauca hæc præmittenda cenſuimus. Eſt itaque εὐτέρπη ſecunda Muſarum ordine, à Ioue oriunda & Memoria, teſte Heſiodo. Mater fuit Themiſtoclis, vt inquit Neanthes, lib. 3. rerum Græcarum: quanquam alij (vt Amphicrates prodidit in lib. de viris illuſtribus) Themiſtoclem ferunt Abrotoni meretricis filium. Tantæ autem fuit famæ Themiſtocles, vt κατ' ἐξοχὴν in numerũ trium imperatorum celeberrimorum redactus fuerit, Periclis, Miltiadis, Cimonis, qui cùm Themiſtocle quatuor apud Græcos dicuntur viri.

Quoniam autem Themiſtoclis incidit mentio, hoc obiter dicam non incurioſum, & quod difficile eſt reperire apud autores, obſeruatum nihilominus à Cælio Rodigino cap. 12. lib. 14. lect. antiq. Themiſtoclem tres habuiſſe filios inſignes, Neoclem, Demopolin, qui Athenis, propter ſingulare certamen cotollis fuerunt inſigniti, & Cleophantum, de quo meminit Plato in Memnone, quia autem mirum eſt quod de illo refertur, verba autoris ſubijcio: ἢ οὐκ ἀκήκοας ὅτι Θεμιστοκλῆς Κλεόφαντον τὸν υἱὸν ἱππέα μὲν ἐδιδάξατο ἀγαθόν, &c. *Audiſtin' quod Themiſtocles filium Cleophantum equeſtri facultate ſtrenuum reddidit, adeò vt equis ille rectus inſiſteret, rectusq́; ex equo iacularetur, cæteraq́; permulta ſtupenda faceret, in quibus illum diligenter parens erudiuit, ſapientemq́; in ſingulis quæ præceptoribus præcipua ſint, reddidit.*

Quod etſi mirabile videatur Platoni, & iure: tamen hæc eadem, quæ Cleophantus faciebat, viſa ſunt Lutetiæ, anno 1581. fieri à quodam Italo, qui multis annis Turcę cuiuſdam captiuus, eiuſmodi exercitia didicerat: deinde ab eodem manumiſſus in ciuitatibus celebribus ludos ſuos inſtituebat. Dicam quod vidi. Nouem curſus equo inſiſtens in hippodromo decurrebat, habenis equi laxatis: primo quidem curſu, iaculabatur ſumma excurrens, tanto artificio vt in paſſum equi ſagittam à tergo inderet. Secundo, rectus, nullis adhibitis calcaribus equo inſiſtebat, & vehementi robore haſtam torquebat. Tertio, inaudito exercitio eandem haſtam infinitis gyris circa collum & brachia (rectus equo) circumuoluebat. Quarto, quod mirabile eſt, ſcytalam ferream ad decem pondo, rectus, (& eodem modo decurrens, ac ſi equo inſediſſet admotibus calcaribus) in altum proijciebat, quæ interim ſemel voluebatur; eandem cadentem, quadam interiecta mora, quam temporis ſpatio metiebatur, ex qua parte illam proiecerat, compreſſa manu recipiebat. Quinto, circum ephippium equi gyrabat. Sextò, equum aſcendebat currens, ter aut quater, & ex eodem deſcendebat vno ſtadio. Septimo, enſem acutiſſimum explicabat, & eum nudatum ſtatim reponebat: eodemq́ue curſu bis aſcendebat & deſcendebat. Octauo, rectus decurrens, haſta acuta chirothecam perforabat. Nono, quod ſtupendum eſt, proiectis in altum tibijs, capite deorſum in ephippio, ſtadium decurrebat, quo abſoluto, ingenioſe ſanè in ephippium recidebat. Multa alia præclara & mirabilia multis circunſtantibus fecit, quæ quoniam ſunt adhuc in ore omnium, illa vlterius non perſequar. Atque hæc præter rem dicta ſufficiant. Nunc ad Euterpen veniamus, quæ (dea iucunditatis) dicitur admodum tibijs delectari, & ijs præeſſe. Quare adducor, vt credam Themiſtoclem Euterpes filium non fuiſſe. in epulis enim (teſte M. Tullio) recuſauit lyram: quare habitus eſt indoctior. Lyræ & tibiarum maximam fuiſſe præſtantiam & Euterpes inuentricis, declarauit Galenus 1. Therap. Sicut enim, inquit, lyram antiquitus tetigiſſe in conuiuijs honeſtum erat, vel id genus aliud: ſic non tetigiſſe turpiſſimum. ἅπτεσθαι δὲ πάλαι κατὰ τὰς τοιαύτας συνόδους, καλὸν ἐνόμιζον. Lycurgus quãuis duriſſimas leges Lacedęmonijs impoſuiſſet, lyræ tamen ſtudium egregie videtur amplexatus, quò tranſmitti laborum onus moleſtiſſimum poſſet facilius. Remigem (vt ait *Fabius*) cãtus hortatur, & ſingulorum fatigatio quemlibet rudi ſaltem modulatione ſolatur. Tibiarũ conſuetudo videtur cœpiſſe poſt Medicas victorias, cùm iam Græci de ſe magnificè ſentirent. Deſita verò Athenis poſtea, vel quia (vt inquit Ariſt.) eſſet ὀργιαστική: *concitatrix*: vel certè διὰ τὴν ἀσχημοσύνην τοῦ προσώπου. i. *ob faciei deformitatem*. Tibiarum fuerunt diuerſæ ſpecies. Libyes plagiaulon ex loto: elymon ex buxo, hippophorbon ex lauro. Phorbion

autem,

Digitized by Google

autē, pellis ori circumpoſita tibicinis, ne rimam labellum conciperet. Monaulus erat lotina tibia, nuptialis maxime, qui & photingia. Libys tibia, quæ & matroa dicitur, fuit inuentum Euterpes maximè: quamuis eam matri deorum quidam tribuant. Et propterea apud Ouidium:

Ante Deum matrem cornu tibicen adunco.

Quòd hoc tibiarum genere præcipuè delectaretur mater deorum. Cornu incinebant Tyrrheni, ſicut Thebani hinnulorum oſſibus. Celtę fiſtula vtuntur ex calamis, atque Oceani inſulares. Scythę, Anthropophagi, ac Arimaſpi, aquilarum & vulturum oſſa tibiarum vice inflant. Aegyptiorum polyphthongos tibia ex hordeaceis calamis compingitur. Sunt tibiarum multo plures ſpecie, pro diuerſis nationū, gentium & locorum vſibus, quas alijs tractandas relinquemus. Hoc ſatis erit mihi, dicere Euterpes inuentum tenue admodum initio, poſt mirum in modum excreuiſſe, ita vt nulla ferè regio ſit, quæ tibijs vel hymnos vel cātus alios non incinat. maximè verò in Europa Germani, à quibus & tibiæ nomen duxerunt. Apollonij & Rhodij enarratores μαθήματα (i. *diſciplinas*) inueniſſe affirmant. Alij dicunt vehementer dialectica delectatam. Vt autem vno verbo dicamus, quid per Euterpen intellexerint antiqui, afferam textum Plutarchi lib. 6. Sympoſiacon, in quo ſic ait, εὐτέρπῃ δὲ πᾶς ἄν τις ἀποδοίη τὸ θεωρητικὸν τῆς περὶ φύσιν ἀληθείας, οὔτε καθαρωτέρας, οὔτε καλλίους ἑτέρωθεν ἐνέμει περικαλλῶν εὐπαθείας ἢ τέρψεις. hoc eſt. *Euterpa omnes tribuent contemplationem veritatis naturæ, exiſtimantes nullas eſſe delectationes puriores, recreationesq́ pulchriores illa.* Vel certè dicitur Euterpe, quod quæcunque de muſis diximus primo capite, ſint (præter gloriam quam nobis acquirit Clio) multum innauia & delectabilia. Vel ſecundum Fulgentium, quod primùm ſit ſcientiam, honorem, & gloriam quærere; ſecundum, delectari, quod quæras. Quæ conueniunt cum Plutarchi verbis ex Chryſippo: ἐγὼ δὲ μεταποιοῦμαί τι καὶ τῆς εὐτέρπης. εἰ περ (ὥς φησι Χρύσιππος) αὐτή τι περὶ τὰς ὁμιλίας ἐπιτερπὲς εἴληχε καὶ κεχαρισμένον, &c. *Aliquid mihi tribuo quo Euterpis eſt proprium. ſi verum eſt quod ait Chryſippus, inter homines illam aliquid vrbani & decori habere.* Itaque Euterpen nihil aliud ſignificare arbitror, quàm gaudium & delectationem, quam (poſt tot labores in muſis conſectandis & ſcientijs ediſcēdis ſuſceptos) merito conſequimur cum Oppiano in Halieuticis. πόνῳ δὲ ἅμα τέρψις ὀπηδεῖ: *laborem ſequitur gaudium.* Atque de Euterpe hactenus.

DE THALIA. Cap. IIII.

Conuiuium legitimum Platonicum reficit corpus & animum.

MVLTA de conuiuij ratione apud varios, deque eius laudibus ſcripta prætereo. Non enim huius eſt loci, nec inſtituti mei, longam hanc diſputationem perſequi. Verum quoniam de Thalia conuiuiorum dea ſermonem inſtituimus, nonnulla breuiter ex Platone & Plutarcho notatu digniſſima, quæ nobis inter legendum occurrerunt, in medium afferemus. Illud autem velim perſuaſum, nihil eſſe in vita quod animum allectet blandius, frontemque remittat gratius vno conuiuio bene inſtituto. Quod vt altius repetatur. Ariſtot. placitum illud dicimus: hominem conſtitui ex corpore (i. mole terrena, quę ſpiritus continet & humores) & animo, cui duo inſunt, ſenſus & ratio: ex quibus voluptatis honeſtæ vis profluet, ſi bene ſint temperata, inquit Galen. his autem conuiuium vnum omnibus ſatisfacit. Etenim quis neſcit membra hinc refoueri, inſtaurari humores, ſpiritum refici, ac rationem experge fieri quodammodo? hinc à laboribus quieſcimus, curas laxamus, & ſuum ingenio ſufficitur pabulum. Tolle conuiuantium hilaritatem, iam vt plurimum euaneſcet amoris fomes, amicitiæ condimentum, ac vitæ ſolatium. Communio ſiquidem & familiaritas uitæ, rectius & honeſtius ſtatuitur conuiuij finis, quàm poculorum licentior inuitatio. Quod comprobat Plutarch. in Sympoſiacis de Muſa Thalia loquens hoc pacto: τῆς δὲ ἐπιθυμίας τὸ μὲν περὶ ἐδωδὴν καὶ πόσιν, ἡ Θαλία κοινωνητικὸν ποιεῖ καὶ συμποτικὸν, ἐξ ἀνθρώπου καὶ θηριώδους. διὸ τοὺς φιλοφρόνως καὶ ἱλαρῶς συνιόντας ἀλλήλοις ἐν οἴνῳ, θαλιάζειν λέγομεν, οὐ τοὺς ὑβρίζοντας καὶ παροινοῦντας. *Sed quòd ad cupiditates eſculentorum & poculentorum attinet, Thalia facit hominem ſocialē in conuiuijs, qui aliter fuiſſet inhumanus & feritatis plenus. Idcirco* θαλιάζειν *eſt apud Græcos conuenire vnà ad lautè epulandum, non vt poculorum & crapulæ fiat liberior decertatio.* Ad hoc accedit ſapiente homine multo dignius, inter epulas ex alimonia promiſcua, fieri promiſcuum mentis bonum, eadem voluntate. propterea Varronis conſilio, qui conueniunt cōuiuę, ſint muſici, literati, & ab ἀχαριστίᾳ alieni, nec Muſarum & Gratiarum excedāt numerum.

Digitized by Google

Ab hoc conuiuio arcendi ſunt paulos iracundiores, aut quos atrior diuexat bilis, ſed, qui (vt placuit Xenocrati) lupinorum more, dum aqua macerantur, inuitatione iucunda paulò ſolito dulceſcant, ad hoc conuiuium vocentur. Cæterum cœnæ adipoſiores Sardanapali, ab hoc genere ſodalitij, peiores cane & angue, tanquam venenoſæ arceantur. Sic igitur in noſtris conuiuijs Thaliam habebimus, mentis ac morum nitoribus colluſtrabitur côuictorum cœtus, vitæ hilaritas condimentum longè præclarum & ſuauiſſimum ſeruabitur: ſicque vitam non modò heroum (ſi priſcorum ſimplicitati credimus) ſed etiam deorum immortalitatem, cùm hac noſtra fęlicitate commutare nolemus. Thaliam vult Fulgentius dictam fuiſſe, quaſi *τιθέντα θάλειαν* per *ti ponentem germina* vnde Epicharmus comicus in Deiphilo comœdia inquit, *θαλὸν, ὡς ὐ βλέπει, βύλιμος ἐπίταξεν*, i. *germen dum non videt, fames conſumit*. Alii (vt Cornutus) *θάλειαν* deduxerunt *ἀπὸ τοῦ θάλλειν*, quòd inter cætera maximè virere, ac florere ſignificat. Vult autem inde dictam hanc Muſam, quoniam Poetis maximè faueat. epulari enim lautè conſueuerunt, ac mœſtitiã vitæ veluti venenum antipharmaco optimo fugare. illud autem antipharmacum (.i. clarum ſuaueq; vinum) frontem caperatam mirè exporrigit. Thalia ergo nullo tempore Poetarum famam marceſcere ſinit, vt eſt apud Virg. Ecl. 6.

Noſtra nec erubuit ſyluas habitare Thalia.

Nonnulli Thaliæ inuentionem comœdiarũ aſcripſerunt. Alii agriculturam, nec non plantarum curam docuiſſe tradiderunt. Voluerũt etiam fuiſſe Palæphati matrem. Palæphatus autem multa de ſerendis & colendis arboribus ſcripſit, & *περὶ ἀπίϛων* lib. 5. i. incredibilium, vnde & *Palæphatia papyrus* abiit in prouerbiũ quoniam eius libri fidem non capiebant. de eo multa apud Cœlium lib. 30. c. 34. Antiq. lect. Porro hoc ſupereſt dicere, quòd quicunque Muſas reliquas amplexantur, immortalitatem ſibi comparant, ſiue Thaliam. *θαλὸς* enim (inquit Theocriti interpres) omne germinans ſignificat, & *θάλλειν* vireſcere, vt dictum eſt. Idcirco Pindarus in Olympiis appellat poemata immortalitatem comparantia, facientiaque *θάλλειν χαὶοὶ ονεὶ ζῆν διὰ παντός*. Plutarch. quæſt. 14. Sympoſiacõn lib. 9. de Muſis loquẽs in genere, vult Thaliam, Calliopen & Clio circa res ſerias & Philoſophicas verſari, diuina ſpeculari, poſtremò omnia iuſtiſſimè metiri, & æquilibrio temperare. Hæc qui habeat, non ego eum ſummum virum exiſtimo, ſed ſimillimum Deo iudico, & de cuius memoria nulla unquam ætas conticeſcat.

DE MELPOMENE. CAP. V.

Dulci modulatione omnia moueri.

MELPOMENEN Iouis filiam, Solis vocem nominauit in dialogo de furore poetico Plato, quòd totius mundi temperatio ſit & concentus: & non immerito, ſi ad originem eius recurramus. quid enim aliud *μέλπομαι* quàm *canere* ſignificat? vel *μέλος ποιεῖν*, quam *concentum facere*? quid verò magis temperatum & maiori ſymmetria compoſitum, quam melos? Sicuti plurima in corporibus membra, quamuis diuerſum ſortiantur & ſitum & motum, diuerſoque perfungantur munere, nihilominus tamen ad vnum tantum opus diriguntur vnumque haben: finem veluti ſcopum, ita etiam ex vocum diuerſitate qui conſurgit concentus, melos dicitur. quòd ſignificat etiam apud Græcos membrum corporis, vt in libr. de Muſica ſcribit Plutarch. Quòd verò omne viuens cantũ capiatur, inde colligit Plato, quoniam cœleſtis anima, qua mundus animatur, originem ſumpſit ex Muſica. Strabo quidem docet Elephantes cantu mulceri, & tympanorũ ſono: & Plutarchus ĩ Sympoſiacis, brutorũ pleraque deliniri afficique plurimum cantilenis ſicuti fiſtulis ceruos: *ὁρῶμεν γὰρ ὅτι καὶ μουσικῇ πολλὰ κηλεῖται τῶν ἀλόγων, ὥσπερ ἔλαφοι σύριγξιν*. *Nam video ratione carentia animalia multa Muſica delectari, ſicut cerui tibijs.* Cantu delphinos moueri, teſtis eſt locupletiſſimus Pindarus: teſtis & Virgilius:

inter delphinas Arion.

In homine autem videtur eſſe peculiaris ratio, qua modulatior ſonus flectat animum, pectuſque noſtrum demulceat. Propterea nemo eſt tam fero & agreſti ingenio, qui talium oblectamentorum non teneatur affectu, quique Melpomenes voce non conſiſtat. In veterum autem monimentis cantilenarum quinque repeiuntur ſpecies: *σωφρονιϛικὴ*, cuiuſmodi Clytæmneſtræ accinebat cantor: eiuſque cantores (vt 1. cap. docuimus) *σωφρονιϛαὶ* dicebantur: *ἐγκωμιαϛικὴ*, qua præſtantiorum virorum prę cinebantur laudes, ab Achille celebrata: *θρηνητικὴ*, ideſt lugubris: *ὀρχηματικὴ*, ideſt ſaltatoria: & denique *παιανικὴ*, qualis eſt apud Homer. Iliad. 1. poſt ſacrificii abſolutionem. inquit enim, *καλὸν ἀείδοντες παιήονα*. Pęeon autem, (ſeu Pæan) erat in Apollinem hymnus, non vt peſtis ſolùm ceſſaret, ſed & bellum: quin ad auer-

Digitized by Google

auertuncandum præſens exitium, Tragœdiis præſidere putabatur Melpomene, vt teſtatur Virgilius hoc carmine:

Melpomene tragico proclamat mæſta boatu.

Ideoq. moris eſt in tragœdijs ſingulis actibus finitis, choros introducere cantu & carmine flebili, quòd in illis quò magis ad finẽ vergimus, eo triſtiora referantur, & amarulentius pronuntientur. Græcorum nonnulli, inuentionem rhetorices illi tribuerunt. cuius opinionis crederem fuiſſe Pharnutum, quòd velit Melpomenem deriuari ἀπὸ τῆς μολπῆς *à dulcedine vocis*. oratoris enim pars vna vel præcipua: extra opus, eſt actio, conſtans voce, motu, & geſtu proprio & non indecoro. Hæ autem diuerſorum autorum opiniones de Melpomenes deductione & inuentis, in vnam recidunt. Nihil enim præ ſe ferre aliud exiſtimo hunc dulcem cantum & harmonicum concentum, quàm facundum & eloquentem hominem, è cuius ore melle dulcior fluit oratio, quique omnem operam conſumpſit in exercitatione dicendi. Atque vt gloriam ſupra dictam conſequatur, conſilio M. Tullij eloquentiam cum ſapientia coniũgat: ſicque reipublicæ non eſt parum profuturus. Poſtremo Fulgentius putat, nihil aliud ſignificare Melpom. quàm ἄνθρωπον μελέτην ποιούμενον, i. *hominem meditationem facientem*: vt primum ſit velle: ſecundum deſiderare quod velis: tertium, delectari: quartum, inſtare meditando ad id quod deſideras. Sed de Melpomene hæc breuiter dicta ſint.

DE TERPSICHORE. CAP. VI.

Chorea cum mundo orta in honorem deorum antiquis celebrabantur.

NON minus Terpſichore ad Muſicam ſpectat, quàm Melpomene. vna enim cantũ, altera verò ſaltationes & choreas plurimum obſeruat. Græci quidam ſcriptores valde choreas laudarunt: quæ cùm ſint Muſarum inuentum, & Muſæ originem à Ioue duxerint, non ſecus ſaltationum exordia è ſummis cœlis, è ſtellarum ſiderumque lationibus, eorumque greſſu, & regreſſu, complexu ac ordine, tanquam harmonica quadam cœleſtium chorea, vnà cum mundi generatione diuinitus prodijſſe dicunt. Atque cùm multæ ſint ſaltationum ſpecies, prior à cantu fuit nuncupata ἐμμέλεια, quæ Tragica cenſebatur, ſicuti cordax comica eius commeminit Arrianus in commentario indico. Satyrorum fuiſſe inuentum dixerunt nõnulli. alij Bacchum choreis Tyrrhenos, Indos, & Lydos bellicoſiſſimos populos, deuiciſſe aiunt: propterea ſaltationes ſicinniſtas ab illo inuentas, vel à miniſtris fuit tradunt: quamuis Sicinnos fuiſſe quidam affirment, vel Cretenſes à quibus hoc ſaltationis genus maximè celebratum fuit. Ego autem cum multis magni nominis autoribus, Virgilio præſertim, choreas inuentum fuiſſe Terpſichores putarem, quod & indicant hæc verba:

Terpſichore affectus citharis mouet, īperat, auget.

quodque declarat & nominis etymol. dicitur enim τερψιχόρη ἀπὸ τοῦ τέρπειν τοὺς χορούς, *à delectandis choreis*. vnde à quibuſdam citharistria dicitur. Quanto autem choreæ ab antiquis habitæ fuerint in pretio, hoc vel maximè argumento eſt, quòd nulla in Delo ſacram peragerentur quibus ſaltatio non eſſet adhibita, nec vllæ celebrarentur feſtiuitates & cæremoniæ citra ſaltationem Brachmam Indiæ populi, mane & veſpere ad ſolem conuerſi, ſaltantes eum venerabantur. Apud Aethiopas, Thraces, Aegyptios, & Scythas, chorea inter ſacrorum cæremonias habita eſt: quippe quæ ab Orpheo & Muſæo optimis ſaltatoribus conſtituta fuiſſet. Sed & alij Martis in honorem ſaltauerunt, & Lacedæmonij omnia choreis peregerunt Theſſali nõ minori in pretium vſum chorearum habuerunt. Quinetiam & ipſe Socrates ſapientiſſimus, illas diſcere non erubuit, iam ætate prouectus, ſummiſque laudibus extulit, atque inter ſerias diſciplinas numerauit. Moſque erat apud veteres ſaltatores, vt qui myſteria prodidiſſent, dicerẽtur ἐξορχήσασθαι i. *deſaltaſſe*. Saltatio aũt nulla erat ſine Muſica, præcipuè in ſacris. prodibant aũt puerorũ chori, (tibijs ac cithara præcinẽtibus) è quibus ſelecti ſaltabãt. Eorũ cantilenæ ab ſaltationis vſu dicebantur ὑπορχήματα, quę ſic dicebantur, quòd inter ſaltandum ferè generoſum quiddam ſeruaretur ac virile. Cùm autem quieſcentes canebant, vocabantur παιδεῖαι. Cęterum vbi ſaltantes aram obibant, & circumdabant, ita progrediebantur, vt ab ſiniſtris dextorſum pergerent prius, zodiaci modo deinde à dextris læuorſum, pro ratione motus primi mobilis. quòd ſenſit & Maro his verſib':

Delon maternam inuiſit Apollo,
Inſtauratque choros, mixtique altaria circum
Creteſque Dryopeſque fremunt pictique Agatyrſi.

Quòd autem iam iam dicebamus de cantu in ſaltationibus, poetarum clariſſimus Homerus hoc probat:

ἄλλῳ δ᾽ ὀρχηστύν τε καὶ ἱμερόεσσαν ἀοιδήν.
Alij ſaltationem & dulciſſimum cantum.

Quaſi innuat eam eſſe prædulcem muſicam, quæ non ſit à ſaltatione abiuncta, dicaturque deorum pulcherrimum donum. Et Heſiod.in Theogonia de Muſis ita cecinit:

καί τε περὶ κρήνην ἰοειδέα ποσσ' ἁπαλοῖσιν
ὀρχεῦνται, καὶ βωμὸν ἐρισθενέος Κρονίωνος.
Et circa fontem nigrum mollibus pedibus
Saltant, in ara paterna tripudiantes ambitus.

Quin & Apolline Pindarus vocat ὀρχηστὴν, *ſaltatorem.* Plato 1.de legum latione: primam erudiendi rationem fieri Muſarum & Apollinis opera, ineruditumque hominem eſſe qui choreę Muſarum expers ſit, eruditum verò, qui compos eius eſt. Ex quibus concludere poſſumus, ſaltationẽ non ex muſices modò, ſed rhythmices atq; ethices penetralibus eſſe petitam. Quare & Terpſichorẽ quæ homines choreis delectat nõ parũ honoris & gloriæ tribuere arbitror hominibus. Nonnulli παιδείαν inueniſſe prodiderũt, ideſt humanitatis diſciplinã. Ex Acheloo filias ſuſcepit Sirenas: quamuis Fulgentius ex Calliope genitas exiſtimet. Dicitur etiã quòd Strymon Rheſum, & Mars Biſtonem (à quo Biſtonia regio nominata eſt) ex Terpſichore filios ſuſtulerunt, quamuis Biſtoniam regionem quidam autument ita nominatam à vicino lacu, vt eſt apud Ouidium:

Feſſaque Biſtonia membra lauabis aqua.

Poetę Biſtonium accipiunt pro Thracio, vt apud eundem, de pulchritudine Thraciorum loquentem:

Brachia Biſtonia candidiora niue.

Quinta itaque Muſarum Terpſichore choreis valde delectatur, vt diximus: vel quòd oblectet audientes propter bona quæ ex doctrina proueniunt: ac ſi dicamus, τερψιχόρη eſt delectans inſtructione. vide & Hermes Triſmegiſtus in Pœmandro ἀκατρετρόφης καὶ κένε σώματος. ideſt *abſque inſtrutione eſca & vacuo corpore:* vultque Fulgentius, qui Polymniam ante hanc collocat, poſt inuentionem vel multam memoriam, quam vocat Polymniam, oportere diſcernere ac diiudicare quòd inuenias. Cornutus verò Terpſichore, inquit, quòd viri boni meliorem vitę partem delectatione ac gaudio tranſmittant: aut quod delectationem uideantur afferre cõuerſantibus, dempta χ litera quaſi τέρψιν ὁρᾶν: aut fortaſſis quia compoſitis à viris literatis carminibus, choreas diis compoſuerũt ueteres. Ego uerò exiſtimarem τερψιχόρην dictam, quòd chorum Muſarum delectet. At undecunque hoc nomen ſortita ſit, non abs re fuit illi impoſitum. Suſpicor autem huiuſmodi Muſę fabulam nihil aliud innuere, quam rebus ſeriis Muſas quaſdam eſſe intentas, ut Philoſophię & Mathematis omnibus, reliquas uerò rebus iocoſis inſtructas: ut interim docerent antiqui, fieri non poſſe, ut qui bonam partem ætatis in colenda Calliope & Vrania conſumpſerit, non ſumma delectatione capiatur, & omni genere gaudij, quæ per choreas, Muſicam & conuiuia deſignarunt.

DE ERATO. CAP. VII.

Amoris vim mirabilem eſſe in omnibus, ſed in homine magis.

IN Platonicorum ſanctariis hoc memorię perpetuæ relictum eſt: Amorẽ (quem ἔρωτα, per metatheſin dicimus ἐρατώ. muſa enim hæc uox Veneris nominatur Platoni propter amorem) nihil aliud eſſe, uel dici à rectè ſentientibus, quàm pulchritudinis deſiderium. Plotinus autem triplicem conſtituit pulchritudinem, quæ nihil aliud eſt quàm gratia ex plurium concinnitate coorta. Atque ea uel eſt in animo ex uirtutibus parta, & uenuſtas nominatur: uel in corpore ex lineis & coloribus ſimul maxima cõgruitate coaleſcentibus, & decus eſt: poſtremò ſonorũ iucunditas pulchritudinẽ redolet uel maximã. Hæc triplex pulchritudo tres habet ſenſus illi ſubſeruientes, interiorẽ mentis oculum, corporis viſum, & aurem accommodam ſonis percipiendis; tactui verò nullus relinquitur locus. Valeant igitur libidinis incendia, fugetur procul intempeſtiua titillatio ab amoris Platoni integritate: cuius amoris Socrates, Delphico ſapiens oraculo, ſe profitetur famulum; & qui omnium diffitebatur ſcientiam, amandi tamen peritiſſimum ſeſe exhibet doctorem. Amoris præſtantiæ multarum gentium conſenſus ſuffragari videtur. Athenis enim quotieſcunque Palladi ſacra fiebant, Amori in eodem templo collocato etiam res diuina peragebatur. In ſacris popularibus ab omnis ferè honorabatur Amor. Lacedemonij antequam cum hoſtibus congrederentur, ſacra obibant: ceu ſalutem ac victoriam is demum pariat. Sacra cohors, Thebanis, ex amantibus & amatis conflatur, Amorique dicatum eſt gymnaſium. Plato in Phædro magnum Deum amorem eſſe pronuntiauit, apud Deos hominesque mirandum, & in Sympoſio hoc modo. ὅτι μέγας θεὸς εἴη ὁ ἔρως, καὶ θαυμαστὸς ἐν ἀνθρώποις τε καὶ θεοῖς, πολλαχῇ μὲν καὶ ἄλλῃ, οὐχ ἥκιστα δὲ κατὰ τὴν γένεσιν, τὸ γὰρ, &c. *Magnus Deus amor, & apud Deos hominesq; mirandus, tùm propter alia multa, tum maximè propter eius originem.*

Digitized by Google

ginem. Heſiodus quidem de generatione Amoris loquens in Theogonia, primum quidem factum cecinit chaos, mox terram & tartarum, deinde Amorem prodiiſſe affirmat.

ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ'. αὐτὰρ ἔπειτα
γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος ὀλύμπου·
τάρταρά τ' ἠερόεντα, μυχῷ χθονὸς εὐρυοδείης·
ἠδ' ἔρος ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι.

Primo quidem omnium chaos fuit: at deinde
Tellus lato pectore prædita, omnium fundamentũ
ſolidum ſemper
Immortalium, qui tenent iuga niuoſi Olympi:
Tartaraq́; tenebricoſa in receſſu terra ſpatioſa:
Atque amor, qui pulcherrimus inter immortales
Deos.

Hic autem locus allegorico ſenſu & paulo reconditiore eſt intelligendus, non enim Veneris filium intelligit; nam quo pacto hunc naſci conciptamus, matre necdum producta? verùm alterum amorem intelligamus oportet antiquiorem: quem ſub nomine huius Muſæ. Erato intellexerunt. puto autem eſſe inſitam vnicuiq. eorum quæ ſunt, naturalem vim cauſamq́; qua eſſe experit vnumquodque, hoc quidem intellectu, illud autem ſenſu, ideſt τὸ μὲν νοερῶς, τὸ δὲ αἰσθητικῶς. Et ſic Amorem fabulatur Heſiodus ex Chao & terra natum. In eadem eſt ſententia diuus Dionyſius Areopagita libro de diuinis nominibus, ſic enim inquit: *Amorem ſiue diuinum, ſiue angelicum, ſiue ſpiritalem, ſiue animalem, ſiue naturalem dicas. inſitiuam quandam intellige commiſcentemq́; virtutem, quæ ſuperiora quidem ad inferiorum prouidentiam perlicit, æqualia rurſus ad ſocialem ſui inuicem communionem conciliat; ac poſtremo infima quæq́; prolectat, vt ad ſublimiora potioraq́; conuertantur. imò veluti fomite quodam igneo ampliùs ſuccenſa reſiliant.* Dignus proculdubio qui ab omnibus laudetur, non ſolùm ob nobilitatem generis & antiquitatem, vt diximus ex Platone: ſed magnus ille eſt cuius imperio & homines & dij ſubiiciantur. Admirandus præterea propter formã, illud enim quiſque amat, cuius pulchritudinem admiratur. Poſtremo laudandus propter mirificam eius vtilitatem. Itaque & ab antecedentibus, generis nobilitate, & præſentibus, magnitudine, & conſequentibus, vtilitate, Amor ille admirabilis. Cęterùm Ouidij opinio nullo modo cum Heſiodi verſibus iam dictis poteſt conuenire. hoc namq. verſiculo Erato deducit ἀπὸ τοῦ ἔρωτος:

Nunc Erato, & tu nomen amoris habes:

Facitq́ue Veneris filium antiquiorem: cùm Amor ille multo poſt fuerit genitus, Sed vt cũ Græcis loquamur, Erato fuiſſe matrem Thamyræ proditum eſt, qui primus amatoria cecinit. Arcades Erato inter Muſas non recenſent, ſed vatem quampiam fuiſſe tradunt, quę Arcadi Calliſtus filio nupſerit, eaque mortalibus Pana oracula dediſſe. Patroclus Heſiodi commentator illi Poeſeos inuentionem tradidit, Poeta verò ſaltationem hoc verſu:

Plectra gerens Erato, ſaltat pede, carmina vultu.

Quin & ſaltandi artem inueniſſe aiunt Græci quidam commẽtatores. Alij verò Muſicam. Dicta autem fuit ſecundum Phurnutum ἀπὸ τοῦ ἐρέσθαι, καὶ ἀποκρίνεσθαι, *ab interrogando & reſpondendo*. Quæ duo maximè ſtudioſis & diſputantibus conueniunt. Fulgentius dictam ſcribit quaſi εὑρὼν ὅμοιον, id eſt *ſimile inueniẽs*. poſt ſcientiam enim & memoriam. æquum eſt vt de noſtro aliquid inueniamus. Ego verò exiſtimarem Erato dictam quaſi ἔρωτα, vt initio exibuimus: quòd ſit quidam amor ingenitus à natura, quem à Deo habuerunt ſapientes. vel (vt cum Areopagita loquar) inſtitutum quoddam, cuius ſplendore concitus Socrates, altiusq́ue ſublatus, diuina eius myſteria cecinerit: quia antea non ſolum cęleſtium, ſed inferiorum quoque omnium ſe inſcium prædicauerat. Et de his hactenus.

DE POLYMNIA. CAP. VIII.

Doctos oportere fæcunda eſſe memoria.

POLYMNIA, nomen præclarum matris. vel etiam pręcellẽtius ſibi adoptauit. Summo in honore olim fuiſſe habitam ab optimatibus & imperatoribus declarat ſatis ſuperque Themiſtocles ille Athenienſis (vt refert Tullius in Catone maiore) qui omnium ſuorum ciuium nomina didicerat. Cyrus non minori artificio omnium militum ſuorum nomina memoria tenebat; ita vt ſine monitore exercitum ſalutaret. Apud Hom. Iliad. κ, Agamemnon Menelao fratri præcipit, vt ſuo quemque Græcorum nomine appellet, militeſque honorificè ſalutet. Nicias etiam Athenienſis, infęlix illud prœlium nauale commiſſurus apud Syracuſas Trierarchos nominatim & patriis, & tribuum nominibus appellans, hortatur vt fortiter pugnent: vt ſcribit Thucyd. libro 7 αὖθις τῶν τριηράρχων ἕνα ἕκαστον ἀνεκάλει, πατρόθεν τε ἐπονομάζων καὶ αὐτοὺς ὀνόμαστι, καὶ φυλήν. id eſt *rurſus Trierarcharum vnumquemque patrio nomine appellabat, & ipſos & eorum tribum commemorans*. Multi præterea memoriam excoluerunt maximè, ſed inter cæteros vnus Simonides

nides memoria excelluit : quem ferunt in extrema ſenecta iactantiuſculè de memoria ſua gloriantem ſcripſiſſe hoc diſtichon :

μνημην δ' ὄυτινά φημι Σιμονίδῃ ἰσοφαρίζειν,
ὀγδωκονταέτει παιδὶ Λεωπρεπέος.

Laoprepis gnato certare Simonidi ab annis
Decrepito, memori quis queat ingenio ?

Artem memoriæ primus oſtendiſſe dicitur, quæ à Polymnia multo ante tradita fuerat. Simonidis hæc vulgata eſt fabula, quòd princeps in Theſſalia epulo quodã exceptus magnifico: Simonides egreſſus fortuito, quòd illi duo iuuenes præſtolari dicerentur, illo interim ſpatio collapſum conclaue ita epulantium ora obtrita penitùs confuderat, vt internoſci nequiuerint. Verùm ille memor diſcumbentium ordinis, fęlici memoriæ ſuggeſtu nomina omniũ edidit, & propinquis ad ſepulturam corpora tradidit: hac re admonitus, ordinem præcipuum eſſe memoriæ lumen: quòd & annotauit Cicero Ammianus Marcellinus libro 16. putat illum epotis quibuſdam pharmacis vigorem memoriæ conciliaſſe : Itaque non parum eſt vtilis Polymnia iis qui ſacrarium Muſarum ingredi cupiunt, at potius multum neceſſaria, ſiue natura ſine artificio, ſiue exercitatione aſſidua cõparetur. Natura equidem nos eſſe tenaciſſimos eorum quæ primus annis percepimus, norunt omnes. Hoc nihilominus obſeruandum pueros, & ſenes iam ætate prouectiores, minus valere memoria, quod in perpetuo motu ſint poſiti, ſicut & quibus capita pro corporum vaſtitate non reſpondent : ſiquidem in his vis ſenſus primatis premitur onere inutili ac ingeſtabili. Qui pręterea multa craſſa & obeſa materia grauantur, in iis deſignari aut exprimi rerum formæ non poſſunt. Plutarchus in libro de Oraculis, memoriam antiſtrophon diuinationi eſſe ſcribit. Præterita namque ad memoriam pertinent, & pręſentia ſenſibus obiiciunt, (vt ſcribit Themiſtius) de futuris verò prædicit aruſpex. Platonis verba in Philebo hæc ſatis confirmant, vbi ſic Socrates : *σωτηρίαν τοίνυν αἰσθήσεως τὴν μνήμην λέγων ὀρθῶς ἄν τις λέγοι, κατάγε τὴν ἐμὴν δόξαν. Senſus conſeruationem rectè quis meo iudicio memoriam nuncupabit* Quare memoria nec eſt ſenſus, nec imaginatio, nec intelligentia; ſed aliquis horum habitus & affectio, cùm tempus additur, quo facta impreſſio eſt, & derelictum ſpectrum in anima. Sed iam multa nimis de memoria. Polymniam verò ex ea nomen ſortitam ſcribit Lucian. libro *περὶ ὀρχήσεων, καὶ τὴν θυγατέρα αὐτῆς πολύμνιαν ἵλεων ἔχειν αὐτῷ πρόκειται καὶ μεμνῆσθαι πειρᾶται ἁπάντων. Et filiam eius Polymniam propitiam habere ei propoſitum eſt, & omnia memoria tenere conatur*. Dicitur etiam POLYMNIA apud Horat. lib. 1. carminum, ode 1. à multitudine cantus, vt annotat Lambinus in commentario. Iam verò & Ouidius Polyhymniam dixit, vt ſcribit Muretus in hunc verſũ :

Diſſenſere deæ quarum Polyhymnia cœpit
Prima.

Et Virgilius :

Nam verum fateamur, amat Polyhymnia verũ.

Multis alijs in locis nunc Polymnia vocatur, à memoria : nunc verò Polyhymnia : qua de cauſa in commentariis Argonauticõn legitur, illam lyræ præeſſe. Heſiodus Geometriæ præficit. Græci quidam illi literas & grammaticam tribuunt. Caſſiodorus in Varijs libro quarto, ſatis longa oratione de comœdia agens inuentionem geſtus mimorum illi concedit: Plutarchus poſtremò in Sympoſiacis hiſtorias: *ἥ τε πολύμνια τὸ ἱστορικόν. ἔστι γὰρ μνήμη πολλῶν : Polymnia hiſtorias. eſt enim multorum memoria* Quæ verba conſonant cum dictis: ita vt *Polymnia ſit* veluti *πολὺς μνεία, multa memoria.* memorem namque oportet eſſe diſciplinarum ſtudioſum; vel (vt ait Cornutus) quaſi *πολυύμνητος ἀρετῇ.* plurimum namque virtute laudamur. Et ſic de Polymnia ſatis.

DE VRANIA. CAP. IX.

A POLYMNIA ad Vraniam, à memoria ad cęlum trahimur vel nolentes. memorioſi namque vel *πολυμνήμονες*, cęlum (ideſt totum mundum) ſecundum Plinium rapiunt : & omnium quæ de illo inueſtigari poſſunt, habent cognitionem. Arcana enim ſecretiora cùm in cęlis continentur, quicunque eorum erit peritus, reliqua minima, meo iudicio, ignorare non poteſt. Plutarchus Vraniæ hiſtoriam ſatis longa proſequitur oratione, his verbis : *Πλάτων αὐτὸς ὥσπερ ἴχνεσι τοῖς ὀνόμασι τῶν θεῶν ἀνευρίσκειν οἴεται τὰς δυνάμεις. καὶ ἡμεῖς ὁμοίως ἐντιθῶμεν ἐν οὐρανῷ, καὶ περὶ τὰ οὐράνια, μίαν τῶν Μουσῶν, ἡ οὐρανία φαίνεται. καὶ εἰκὸς ἐκεῖνα μὴ πολλῆς μηδὲ ποικίλης κυβερνήσεως δεῖσθαι, μίαν ἔχοντα καὶ ἁπλῆν αἴτιον φύσιν, ὅπου δὲ πλημμέλειαι πολλαὶ, πολλαὶ δὲ ἀμετρίαι καὶ παραβάσεις, ἐνταῦθα τὰς ὀκτὼ μετοικιστέον, ἄλλην ἄλλο κακίας καὶ ἀναρμοστίας εἶδος ἐπανορθουμένας.* & cætera multa quæ de hac ſcribuntur re. Sic autem Latinè redduntur. *Plato tanquam veſtigiis per nomina facultates deorum inuenire autumat : eodem pacto nos vnã*

Muſa-

Muſarū in cœlo & virtutes cœleſtes collocamus, quæ eſt Vrania: nam cæleſtia varia gubernatione non videntur indigere, vnam cùm habeant cauſam vniuerſalem, naturam: vbi verò multi ſunt errores, exceſſus, & tranſgreſſiones, ibi octo reliqua debent tranſmitti, vt vna hoc vitium, altera illud corrigat. Vrania igitur cœleſtibus præficitur ſecundum Plutarchum: quæ quanto his inferioribus præſtant, tanto etiam difficilia. Circa quorum ſcientiam niſi multi præclari quidem verſantur, tamen quę pauca exiſtimant nouiſſe, denſiſſima etiam caligine obuoluuntur, ita vt ancipiti verſentur & eo loco, à quo vel leui coniectura poſſint dimoueri. Zoroaſtris ſcientia inter veteres hoc teſtatur: qui & ad magiam vſque (vt volunt quidam) cæleſtium peritia, fuit pernobilis: at nihilominus à Nino victum bello & occiſo, annotatum Annalibus eſt. Pompeius hiſce diuinaculis mancipatus fuit: ac tamen eius miſer exitus: Non inferendum tamen, hanc ſcientiam non eſſe nobiliſſimam & potiſſimam partem mathematicarum diſciplinarum: cuius inuentionem falsò quidem Manilius Mercurio tribuit his verſibus, & eius profert excellentiam:

Tu princeps autorq́ ſacri Cyllenie tanti.
Per te iam cœlum in terris, iam ſidera nota.

Vultque Plato in Epinomide, omnes ſcientiæ huius contemplatores à iuuentute, imò verò & à pueritia in illam incumbere debere. tanta eſt ipſius difficultas & excellentia, ſic autem inquit, *Nolite ignorare Aſtronomiam ſapientiſſimum quiddam eſſe nempe neceſſe eſt verum aſtronomum eſſe, non eum qui ſecundum Heſiodum, omnesq́ eiuſmodi, occaſum ortumq́ conſideret: ſed eum potius qui circuitus octo, & quomodo ſeptem ſub primo verſentur, quoue ordine circulos ſuos ſinguli peragant. quòd nulla natura niſi mirabilis ſit, facilè vnquam inſpiciet, vt modò diximus, & dicemus, declarantes quid oporteat & quomodo oporteat diſcere.* Si igitur tanta eſt Aſtronomię laus, quo encomio inuentricem perſequemur Vraniam? huius quidem non eſt loci. contenti itaque erimus oſtendere, illam nihil aliud eſſe quàm cœleſtem Aſtrologiam, dictam ἀπὸ τῶ οὐρανῶ, à cœlo. Nam vt ſcribit Pharnutus ὅλον τὸν κόσμον οἱ παλαιοὶ ἐκάλουν οὐρανόν. id eſt *integrum mundum antiqui cœlum vocabant.* Eſt ſic Vrania vniuerſi ſcientiam perfectiſſimè callebat. vel quaſi τὰ ἄνω ὁρῶσαν. id eſt *ſublimia ſpectantem*. de qua 5. Faſt. Ouid.

Excipit Vrania, fecere ſilentia cuncta,
Et vox audiri nulla, niſi illa, poteſt.

A cœlo itaque dicta eſt, quoniam docti vbiq; gentium naſcuntur: vel dicitur Vrania: quòd viros doctos & ſui ſtudioſos ad cœlum vſque euehat: vel denique quòd gloria & ſapientia animos eleuat ad cœleſtium contemplationem, vt ait Fulgentius. Linum Vranię filium Græci quidam ſcripſerunt. Reperio tamen Vraniam dictam ab Vrano patre, alio nomine Cælio, cui Saturnus filius virilia poſt amputauit. Venus dicta etiam Vrania, cuius Xenophon meminit in Sympoſio: & Pandemij: ſeorſum vtrique templa prodens & altaria: atque Pandemij ſacrificia ῥᾳδιουργότερα; Vranię verò ἁγνότερα. Quidam (vt Lactātius Placidus) minacem Helenæ ſtellam vocarunt Vraniam. Cæterum cæleſtis illa contemplatio, quam Aſtrologiam vel Vraniam appellarunt, nihil aliud ſignificat, quàm poſt diiudicationē eligere quod dicas, vel deſpuas. Eligere autem vtile, caducumque aſpernari, cœleſtis eſt animi, & ſapientiæ fama perilluſtris. Eſt igitur Platonis 7. de repub. ſententia veriſſima, qua Vraniam exiſtimat animi noſtri oculos ad ſuperiora dirigere, & hinc illuc ipſum perducere.

DE CALLIOPE. CAP. X.

Poetarum ſenſa & Philoſophica multis tenebris obuoluuntur.

DVo ſunt in animo potiſſima, cognitio & affectus; Platoni in Gorgia, quæ perpetuis agitantur motibus. cognitio quidem à ſophiſtis ſub veritatis ſpecie ad falſa detorquetur: affectus verò à poetis popularibus, ſub concinnæ voluptatis eſca, in magnas perturbationes delabitur. Oratores verò qui à ſapientia ſunt alieni, & cognitionem & affectum perturbant. vanis enim fallunt cognitionem rationibus, affectum verò in varios motus præcipitant. Quapropter cùm deprauata illorum voluntate & verborum fuco, ſæpe hominum mentes hæreſibus & affectionibus pernicioſis laborent, à ſophiſtis quidem eſt omnino cauendum, tāquam peſtiferis, ab oratoribus etiam & poetis quodam modo. Sophiſtas vbique exterminat Plato, Poetas autem nō omnes ſed eos tantum, qui de diis turpia mentiuntur, vel animos perturbatos acrius imitantur & referunt. Neque tamen vndique, ſed ex vrbe, id eſt, ex iuuenum ignorātiūque turba, qui in perturbationes admodum ſūt procliues, & allegoricum poetarum non intelligunt ſenſum. Quare in lib. de Repub. iubet poetas expelli, niſi de Deo bene loquantur, & pertur-

Digitized by Google

perturbationes relinquant: diuinos autem hymnos canant, magnorumq; geſta virorum grauiter recenſeant. Sicque occupatio illa poetica (quam Calliope poetas docuit) erit à Muſis. Sortita enim lenem animam, exſuſcitat eam atque exagitat per cantilenas, ad genus hominum inſtruendum. Occupatio autem illa nihil aliud (teſte Ficino) quàm raptus animæ, & conuerſi in Muſarum numina. Huiuſmodi poeſis excitat è ſomno corpora ad vigiliam mentis, ex ignorantiæ tenebris ad lucem, ex morte ad vitam, ex obliuione lethęa ad diuinorum reminiſcentiam reuocat, exagitat, ſtimulat, & inflammat ad ea quæ contemplatur & præſagit, carminibus exprimenda. Quod ſi ad talem poeſim ingenium non ſufficit, & ad inuentionem multò minus: Magna verò momento aſſequi, non humani eſt ingenii, ſed diuinitus inſpirati. Cùm que non ſit à fortuna nec ab arte poeſis, à Muſis & à Deo tribuitur. Deum autem cùm dicit Plato. Apollinem intelligit, cùm muſas, ſphęrarum mundi animas. Iupiter quidem mens Dei eſt, quæ rapit Apollinem, & illum illuminat, Apollo Muſas, Muſæ vatum animas ſuſcitant vates interpretes ſuos inſpirant, interpretes auditores mouent. Ad alias autem Muſis aliæ illuminantur animæ, vt dicitur in Timęo, quod aliæ aliis ſphęris ſunt attributæ animæ, Calliope Muſa vox eſt ex omnibus reſultans ſphęrarum vocibus, omniumque reliquarum excellentiſſima: quæ non ſolum poetas afflauit, ſed reges etiam concomitata eſt: vt eſt apud Heſiodum his verbis:

καλλιόπη θ᾽ ἡ δὲ προφερεστάτη ἐστὶν ἁπασῶν.
ἡ γὰρ καὶ βασιλεῦσιν ἅμ᾽ αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ.
Calliopeque: & hac excellentiſſima eſt omnium.
Hac enim & reges venerandos comitatur.

Calliope autem filium habuit Orpheum, vt Theogoniæ lib. ſecundo habetur:

Inſignemq; modis Orphea Calliope.

Quem quidem afflauit, ſicut Muſæum Vrania, Homerum Clio, Polyhymnia Pindarum, Erato Sapphon, Melpomene Thamyran, Terpſichore Heſiodum, Thalia Maronem, Naſonē Euterpe: ſicque nouem Muſæ, quæ nouem ſonos cæleſtes referunt, vnumque efficiunt cōcentum, nouem poetas illuſtres rapuerunt, vaticiniumque illis dederunt cum lyra & carminibus. Calliope quidem ab Heſiodo vocatur προφερεστάτη, quaſi *πρεσβυτάτη, vetuſtiſſima*. Antiquiſſima eſt enim poeſis, cuius inuentio Calliopæ tribuitur, tanquam Muſarum anteſignanæ. Præter Orpheum quidam dicunt ex Apolline duos alios habuiſſe filios, Ialemum & Hymenæum, de quibus paulò antè. Hymenæus autem amatus fuit à Thamyra, qui impudicæ veneris autor fuit. Legitur etiam Calliopen ex OEagro Cymothoōa filium ſuſtuliſſe. Quidam Calliopes Sirenas filias fuiſſe tradiderunt, alij Melpomenes. Orpheum Calliopes filium Venus (ob iudicij lationem in Adonidem, quem ſex menſibus Proſerpina debebat ſeruare apud ſe) Threſſis mulieribus obiecit, quę illum diſcerpſerunt. Vt verò tandem aliquando ad calcem hæc pauca de Calliope perducamus, nihil aliud eſſe Calliopen ſciatis velim, quam cantus ſuauitatem & modulationem: vnde & à bona voce, *ἀπὸ τῆς καλῆς ὀπὸς*, denominatur: ab Homero *θέας ὄπα φωνησάσης, dea vocem clamantis*, vnde & illam Rhetoricę, artique perſuadendi & Poeticę prefecerunt. Cęterum tota hęc Muſarum fabula nihil aliud prę ſe fert quàm primum eſſe, velle doctrinam: ſecundum, delectari quod velis: tertium, inſtare ad id quo delectatus es: quartum, capere id quod inſtas: quintum, memorari quod capis: ſextum inuenire de tuo *ſimile ad id* quod memineris: ſeptimum, *iudicare quod inuenias*: octauum, eligere de quo iudicas: nonum optimè dicere quod elegeris. Hęc Fulgentius. Ego quidem exiſtimo quòd qui diu multumque ſeſe exercuerunt in diſciplinis, & Muſas Iouis ſummi filias coluerunt, tam mitiores diſciplinas, quam recondita philoſophorum myſteria, illos inde non ſolùm honorem & gloriam, ſed incredibilem etiam voluptatem ex tali puluere reportaturos.

DE NOMINIBVS MVSARVM. CAP. XI.

Vnde & à quibus Muſæ cognominatæ fuerint.

MVSARVM hiſtoriam breuiter tradidimus, & earum inuentiones. Quoniam autem à confinibus locis iuxta quos habitarūt, diuerſa ſortitę ſunt nomina, de iis etiam nonnulla dicamus. Fingunt itaque earum ſedem eſſe in Helicone Bœotię monte prope Phocidem; à quo etiam Ouidius dictas vult *Heliconidas* vel *Heliconiadas*. vt teſtatur hoc verſu:

Pandite mandati memores Heliconis alumnæ.

Et alio loco:

Adde Heliconiadum comites, quorum vnus Homerus.

Ptolemęus in ſua muſica, *Heliconiadas* ab Helicone non deducit; ſed ab organo quodam Muſico, quod Helicon dicitur, in quo nouem ſunt chordę, quarum tres ſunt *τῦ διὰ τεσσάρων*, vel epitriti,

epitriti, tres autem διὰ πέντε, ſeu hemiolii, & tres διὰ πασῶν. Ad quod videtur etiam alludere Heſiodus, cùm ait,

Nouenarius Muſarum eſt dies Heliconiadum.

Quidam Heliconem fluuium fuiſſe crediderunt, qui circiter 70. ſtadia ſub terram fluit, qui & Baphyras dicitur. Occultatur autem hic fluuius ſubterraneo curſu, quòd quę Orpheum Threſſę mulieres diſcerpſerant, in eo cùm ſe abluere vellent, alueum occultauit.

Aonides: ab Aonia regione, ſic dictę, vt ſcribit Lactantius, ab Aone Neptuni filio, qui ſuorum factione, Apulia pulſus, in Bęotiam ſe contulit, vbi populis montes habitantibus imperauit, ac de ſuo nomine Aones nominauit, & regionem Aoniam: vnde hoc poſtea *Aonis* patronymicum, quo poetæ frequentiſſimè vtuntur pro Muſis: apud Iuuenalem Saty. 7.

aptusq́ bibendis
Fontibus Aonidum.

Cithariades & Citharones dictę fuerũt à Cythærone monte Bœotiæ, à Parnaſſo diſſito 30. millibus paſſuum, in quo Orgia Bacchi cœlebrabantur. 3. Metamorph.

Vadit vbi feſtus facienda ad ſacra Citharon,
Cantibus, & clara bacchantum voce ſonabat.

Quidam ſcripſerunt Sphragidion in Cithęrone antrum fuiſſe Cythæronidum Nympharum, quas olim ibi vaticinatas eſſe conſtans tenet fama.

Pierides: à Pierio monte Theſſaliæ ſic nominatæ: quòd in illo natæ fuerint. Fuit etiam Pierius Macedo, quidam prædiues, de quo paulo antè, qui nouem habuit filias. hę Muſas ad certamen cantus prouocare auſæ, & ab illis victæ in picas fuerunt mutatæ. vnde poſtea Muſæ earum nomen velut trophæum vſurpantes, Pierides nuncupatæ fuerunt. De his Sappho:

Nec mihi Pierides ſubeunt Dryadesq́ puellæ.

Theſpiades etiam ſeu Nymphæ Theſpias incolentes, ab oppido in Bœotia libero, Heliconi proximo, ſed magis auſtrali. vt ait Strabo libro 9. de Theſpiadibus meminit Sappho. Sunt & aliæ Theſpiades, apud quas turpe cenſebatur artẽ didiciſſe, vel arno ſtuduiſſe. propterea maxima earum paupertas fuit. de iis meminit Plinius lib. 4. cap. 9.

Nec me Theſpiadum catera turba iuuat.

Pegaſides verò, ab equo Pegaſo Bellerophontis, qui pedum vngulis fontem è terra dicitur elicuiſſe ſacrum Muſis, nomine Hippocrenen. vnde & *Hippocrenides* dicuntur. De quibus Ouidius.

At mihi Pegaſides blandiſſima carmina dictant.

Fuit autem Bellerophon Corinthius, antiquo nomine ἱππόνους: mox Bellero interempto, ſic dictus de illo. plura apud Cœlium lib. 3. cap. 9. Dictæ etiam fuerũt *Libethrides*, à Libethra Magneſiæ fonte Muſis ſacro, & à poetis celebrato: Mela lib. 2. At Strabo lib. 10. inquit Muſas Libethridas nominatas à Libethro Thracię monte, quem poſtea Macedones occuparunt, ſub quo & antrum ait Muſis Libethridibus ſacrum. Virg. ecl. 7.

Nympha noſter amor Libethrides, aut mihi carmen,
Quale meo Codro concedite.

Pimpleiades, ſeu *Pimplaa*, etiam à Pimpla Macedoniæ fonte ad radicem montis Pimplæi, ſic dicti, quòd in eo antrum eſſet Muſis proprium, vt inquit Martialis.

Cuius Pimplao lyra clarior exit ab antro,

Et Sidonius de fonte loquens:

Et ſuperet Pimplaa ſitim.

Caſtalides pari ratione fuerunt nuncupatæ à Poetis, à Caſtalio fonte Parnaſſi, quem etiam Muſis conſecratum fuiſſe fabulantur. ſic dictus à virgine Caſtalia, quæ Apollinem fugitans, pręcipitata & in fontem verſa eſt, à cuius nomine Muſæ poſtea Caſtalides: cuius virginis meminit Panyaſis: eamq́ue Acheloi filiam intelligi voluit:

παρνησὸν νιφόεντα θοοῖς διὰ ποσσὶ περήσας,
ἵκετο κασαλίης ἀχελωΐδος ἄμβροτον ὕδωρ.

Aganippides autem ab Aganippe Bœotię fonte, vel ἱπποκρήνη Muſis ſacro, quem poetę fabulantur vngula Pegaſi equi alati factum. Alij volunt ita nominatas ab Aganippe Termeſſi fluminis filia. fluit autem Termeſſus circum Heliconem. De eo Marullus:

Nec melior vita ſcientia eſt exemploq́ Aganippidum.

Hiliſſiades item dicuntur (vt in Polyhiſtore annotauit Solinus, & Zoroaſtres in præceptis rei ruſticæ) à fluuio Atticæ ſic nominato, & in primo de Agricultura libr. vt refert Cælius lib. 20. c. 7. quo in loco facit tria ſigna autumnalia, ζυγὸν, σκορπίον, τοξότην. Quando autem Diana eadem cum luna eſt, tranſmittentibus Hiliſſum terræ Atticæ fluuium, vnde Hiliſſiades Muſæ dictæ ſunt, &c. Tamen obiter notabis ζυγὸν ſignificare libram. Hiliſſi fluuij mentionem facit Plato in Phædro dicitque puellis (i. Muſis) proprium eſſe, his verbis: ἰλισσοῦ ἄρ' οὐκ ἐνθένδε χαρίεντα γοῦν καὶ καθαρὰ διαφανῆ τὰ ὑδάτια φαίνεται, καὶ ἐπιτήδεια κόραις παίζειν παρ' αὐτά, id eſt, *An non Hiliſſi hic grata, pura & nitida apparet aquula, puellarumq́ apta ludis?*

Digitized by Google

Lygiæ etiam dicuntur ab eodem Platone, ob canorum genus quod *ligyum* nominatur, vel etiam propter cantum ipſum. Et *Corycides* ab antro quodam apud Delphos, vbi oraculorum etiam reſponſa reddebantur. *Mnemoſynides* etiam à matre Mnemoſyne. In Pauſaniæ etiam monumentis ſcriptum reperitur, fuiſſe apud Trœzenios veterem Ardali aram, ſuper qua Muſis & Somno rem diuinam peragebant antiqui, Somnum aſtruentes eſſe Muſis deum præcipuè amicum. Fuit autem Ardalus hic Vulcani filius, quem tibiam adinueniſſe opinantur, & ab eo Muſas dici *Ardalidas*. Dictæ ſunt etiam *Maonides*, à Mæonia regione. Dicuntur & *Pateides*, à fonte quoque Macedoniæ. *Nymphæ* poſtremo dictæ fuerunt, veluti virgines. *νύμφη* enim apud Græcos nihil aliud eſt quàm caruncula illa (*κλειτορὶς* nuncupata) quæ inter iacet rimam muliebrem: exeritur autem poſt longam rerum venerearum exercitium. *νύμφη* etiam dicitur pellicula illa, quam vocant hymen; quæ integra, integritatem ſignificat & pudicitiam; effracta, violatæ virginitatis argumentum eſt. Nymphis autem omnibus, ſed Muſis præcipuè, dicata fuerunt antra, & ſolemnes fontes, vt meminit Capitolinus: antra quidem, propter deſtillantes aquas affatim affluentesque. Eadem ratione & fontes lauandis Nymphis deſtinati: vnde & Nymphei dicuntur. Innuente itaque Deo vmbilicum huic narrationi de Muſis & Mythologiæ impegimus, quoad breuiſſimè fieri potuit. Quod ſicubi imprudentes lapſi ſumus, aut ſcopum non attigimus, veritatis adyta arcanosque fontes non verè recludentes, lectorem oratum volo erroris partem aliquam priuatis meis negotijs condonare & temporis anguſtijs. Ego verò Deum apprecabor vt quam diu hac vitali fruar aura, ſi grauiſſimis curis incumbere mihi denegatum ſit, tamen humi compaſcens gracculus, aliquo modo reipublicæ literariæ ſubſeruiam. Vale.

F. S. NOTÆ

Digitized by Google

F. S. NOTAE

AD MYTHOLOGIAM MVSARVM.

NON ignoro quam arrogans & inuidioſum ſit alienos labores curioſius examinare quapropter lubens admodum eo negocio ſuperſediſſem, bonaſque horas melius collocaſſem. Sed quia Sitardus eo proceſſit impudẽtiæ vt non modò laborũ noſtrorum fructus nobis præripere non ſit veritus, ſed eoſdem etiam ad tegendas ſuas fraudes, & publicè & priuatim calumniari auſus ſit neceſſe nobis fuit & diligentiæ noſtræ laudem tueri & illius tum inſcitiam tum negligentiam coarguere vt in poſterum & ipſe manibus ac linguæ ſuæ temperare diſcat, & aliquàm vana ſit eius obtrectatio, liquidius perſpiciant. Quòd igitur ad noſtram Mythologiæ editionem attinet, ipſi eam prædicare nolumus; ſed ſufficit nobis ipſius Natalis teſtimonium: quod in extrema primi folii pagina viſum eſt proponere. id enim adeo luculentum eſt, vt ad refellendas obtrectatoris calumnias nullis aliis opus ſit argumentis. Quantum verò ipſe in ſua editione præſtiterit: etſi è ſola vtriuſque collatione ſatis eſt perſpicuum, ex appendice tamen omnium clariſſimè intelligi poſſe iudicamus. cùm enim in eo additamento accuratam diligentiam adhibere debuiſſet, vt lector ea perſpecta, reliquum etiam opus pari fide tractatum crederet, pauca illa folia tot & tam fœdis repleuit mendis, vt indiligentiæ palmam aliis ſuæ famæ hominibus inuidiſſe videatur. Nam vt aliqua exempla in medium afferam, quamnam vel diligentiam vel eruditionem redolet diphthongos ſcriptura in iſtis, *cecinit*, *Orpheus*, *chorea*, *Magneſia*? quid arguit mutilatio illa in *Plagiolos* & *Polaſtor*, pro *Plagiaulos*, & *Polyhiſtor*? quid item commutatio iſta non modo vocalium in *cithara rithmice*, & conſimilibus; ſed etiam diphtongorum in iſtis, *Tracen*, *Bœotia*, *Comœdia*, *Tragœdia*: & contra, *Mœonia*, pro *Maonia*. itidemque *citheroneum* pro *citheroniũ*. At cum *Treſſes mulieres* edidit pro *Treſſa mulieres*, præter orthographiam, violauit etiam analogiam quid de Græcis dicam? quam puerilis eſt, accentuum iſta tranſpoſitio in Ὁμηρός, Εὐτερπό, Μετετή, σωφρόνισαι, ὅρωσαν, pro ὅμηρος, Εὐτέρπου, μελέτη, σωφρονισαὶ, ὀρ^σαν. Quid indicat confuſio illa, τῶ pro τῶν, ὀδοῖς pro ᾠδαῖς, κ pro ἢ? Item corruptio iſta, ἔθιν, ὑπωροσι, pro ἔτιν', ὑπώρορε: & ὑπποκρίνη, pro ἱπποκρήνη: θίας, ὑπά, pro θεᾶς ὄπα: ὀγδοάκοντα ἔτει, pro ὀγδωκονταέτει. Quam belle item paginis inſcriptus eſt titulus. MVSARVM LIBELLVS MYTHOLOGIAE? Quibus vt veniam demus, quo pacto excuſabit ſe vbi quoſdam auctoris locos ita mutilauit, vt ne ſtructura nec ſenſus ſibi conſtet? quorum quoſdam, vt facilius in oculos incurrerent, aſteriſco notare libuit. Sed comprehendi omnia generali aliquo complexu hic non poſſunt, cùm ſingulæ ferè paginæ peculiare quidpiam habeant. Quapropter ordine illas percurrere libet, indicataque inſigni homini diligentia, calculum lectori permittere. Vt ergo potiſſima duntaxat perſequar.

Pagina . . . hæc Homericorum verſuum interpretatio præpoſtere inſerta erat lo-

eo Ciceronis, qui paulo poſt citatur ex epiſtol. ad Attic. hic enim lector expoſitione adiuuari poteſt in Ciceronis verò epiſtolam aliquid expoſitionis inculcari, nec ipſe Cicero vult, nec Atticus requirit; quippe qui Græcæ linguæ cognitionem pro cognomento ſatis indicat. Adhęc Ciceronis epiſtola, quæ hic citatur 10. in Lambini editione eſt 13. Ibidem paulo poſt, loco Virgilano non appoſita erat nec ſeptimi nec decimi libri mentio.

Pag. 561. hic quoque obtrectator manifeſto indicio ſe prodiderat, dum pro ἐν πιερίῃ poſuerat ἐν πίσσι: vt etiam infra, 577. pro *fonte Parnaſſi* ſubſtituerat *fonte Parnaſit*, magno eruditionis & diligentię argumento.

P. 562. pro *Mimnerca* apud Pindari ſcholiaſten eſt *Mimnemi* ſic enim habet editio Romana, in od. 3. Nemeων, ὁ μὲν ἀρίσαρχος οὐρανοῦ θυγατέρα τὴν μοῦσαν δέδεκται, καθάπερ Μίμνημος καὶ ἀλκμὰν ἱστοροῦσι.

Pagina 563. pro ὑμᾶ, Aldina & Stepha-nea editio habent ναὶ μά. In ijſdem pro ſeq. hemiſtichio, ῥίζωματ' ἔχουσαν, legitur, ἀλλ' ἔρχευ ἐπ' ἔργον.

Pagina 564. pro *Licnitan* poſuerat *Lignitam*: perinde ac ſi Latinam haberet originem à ligno, non Græcam παρὰ τὸ λίκνον. Ibidem, pro, *in animam Mercurij*, Gyraldus habet, *in Mercurij ſphæra*. Ibid. v. ſeq. pro *Lyſium* ſuppoſuerat *Lyſum*: & paulo poſt, *Sebaſium*, pro *Sebazium*. pro *Periſtonium* verò ſcribendum *Pericionium*, vt apud Gyraldem eſt, qui etiam *Eribromum* habet, non *Eribromium*. Si quis etiam pro *Amphieton* malit *Amphietem*, non magnopere reclamabo. In Orphicis ſane hymnis legitur Ἀμφιετοῦς θυμίαμα, pag. 117. vbi cæteris Bacchis ſui ſūt hymni & thymiamata, Λικνίτῃ, Περικιονίῳ, Σαβαζίῳ, Λυσίῳ, Τριετηρικῷ, & Σιληνῷ Bacchi nutritori.

Pagina 564. corrupit auctoris verba calumniator. quæ quomodo reſtituenda ſint, ipſe in ſuo exemplari viderit. Gyraldus habet, *vt muſarum vires diuina cognitionis nectare ebrias intelligamus*, Iliad. v. 9. Luciani dialogos in Aldina edit. eſt 12. non 3. Veneris ſcilicet & Cupidinis: pag. 34. & pro extremis huius loci verbis, καί τι ἐν ταῖς ᾠδαῖς (pro quo calumniator poſuerat ὁδοῖς) ἔχουσι, eadem Alt. ed. habet, καὶ περὶ ᾠδὴν ἔχουσι, *& in cantu occupata ſunt*. Ibidem paulo poſt, in loco Sapphonis, pro πίδ' ἔχεις: quod interpr. *hortulum habes*, non dubito quin vera lectio ſit πεδέχεις: Aeolicè nimirum pro μετέχεις, *particeps es*. Apud Plutarchum ſanè in fine Præcept. connub. & apud Stobæum in tractatu De amentia, ſic legitur hoc Sapphonis fragmentum, Κατθανοῖσα δὲ κείσεαι, οὐδέ τις ποτὲ μναμοσύνα σέθεν ἔσσεται, οὐ γὰρ μετέχεις ῥόδων τῶν ἐκ Πιερίας: vt etiam Henr. Stephanus annotauit in ſua Lyricorum fragmentorum editione, pag. 44. Iam πεδέχεις Aeolicè dici pro μετέχεις confirmat apud Heſychium πέδελθε pro μέτελθε. item πεδάρσιον, πέδοικες, πέδερος, pro μετάρσιον, μέτοικες, μετέωρος & conſimilia.

Pag. 565. pro *ſuſtuliſſe* auctor fortaſſe ſcripſit *ſuſtinuiſſe*.

Pagina 566. calumniator poſuerat φατρεάν, pro quo repoſui φατνεάν. quippe quod aptius mihi videretur quam φαιδρὰν. ſi coniectura me fefellit, veniam ab auctore & lectore peto.

Pagina 567. etſi mihi non lubet in Græcorum locorum interpretationem vſquequaque inquirere, tamen hic committere non poſſum quin veriorem & aptiorem Xylādri verſionem adſcribam: *Nuptialis autem menſa indicem habet Hymenæum alta voce clamantem, & facem ac tibiam: qua Homerus ait etiam mulieribus ad fores ſtantibus eſſe admirationi*. Locus Plutarchi eſt Sympoſ. prob. lib. 4. quæſt. 3.

P. 568. ſcribendum, quo Themiſtocles fil.

Pagina 568. ſubaudiendum hoc in loco verbum *inuenerunt & confecerunt*. vt perſpicuum eſt ex Iulio Polluce, lib. 4. c. 10. ſed ibi Pollux τὸν πλαγίαυλον quidem & τὸν ὑπποφόρβιον (ſic enim habet etiam Aldina editio) Libyum inuentum eſſe tradit. τὸν ἔλυμον autem, inuentum eſſe Phrygum. Pro *Phorbion*, quod ſequitur, rectius calumniator ſcripſiſſet φορβειά, vt tum ex aliis, tum ex illo ipſo Polluce cognoſcitur, qui paulo ante locum modo citatū inquit, καὶ φορβειὰ δὲ προσήκει τοῖς αὐλοῦσι. καὶ τὸ τῇ φορβειᾷ κατειλημμένον ἐμπεφορβειωμένον ἔλεγον. Similiter pro *Photingia* (v. 21.) rectius ſcripſiſſet φώτιγξ. aut φωτίγγιον. Sic certè Athen. lib. 4. p. 88. cùm ex Iuba narraſſet, τὸν μόναυλον Ὀσίριδος εἶναι εὕρημα, καθάπερ καὶ τὸν καλούμενον φώτιγγα πλαγίαυλον ſubiungit aliquanto poſt οἷς παρέκειτο φωτίγγια καὶ μοναύλια.

Pagina 569. in Plutarchi loco αὐτῆτε habent etiam vulgatæ editiones, & agnoſcit hæc interpretatio. non ineptè tamen legeris αὐτῇ τό quam ſcripturam & Xylander ſecutus videtur, dum vertit, *ſiquidem verum eſt quod dicit Chryſippus, ei ſorte obrigiſſe gratiam & oblectationem colloquij*. Locus eſt Sympoſ. lib. 9. probl. 14.

Pag.

Digitized by Google

Pagina 169. pro *ἀνδρώπῳ* rectius ſcripſiſſet *ἀπανθρώπῳ*, vt non tantum Hen. Steph. edidit, ſed hęc ipſa interpretatio arguit. Pro *συνόντας* verò ſi quis *συνόντας* malit. non refragabor. Xylander ſanè vertit, *ideo qui amicè & hilariter compotant, eos θαλάζειν dicimus, non qui per vinum culpam committant*. Ibid. v. *ead.*) pro *concilio* ſcripſit forſan auctor *conſilio*, vt infra 1169. Ibid. v. *vult*) apud Fulgentium quoque vulg. edit. habent. *velut ſi dicatur, τιθεὶς θάλλειαν, idest, ponens germina.* Sed miror quomodo calumniator, qui noſtram editionem tot & tantarum mendarum inſimulat, hunc ſolæciſmum non viderit nam Latina quidem participia communis ſunt generis in præſentia actiuo, at non item Gręca & *germina* Gręcè *θαλλοὶ* potius, aut *θάλλη* dicuntur, quàm *θάλλειαι* itaque ſcribendum fuiſſet *τιθεῖσαν θάλη*, vel in contracte *θάλεα*. Ad hęc pro *Deiphilo* rectius Baſilienſis editio habet *Deiphilo* pro *ἐπίταξεν* verò, quod interpr. *conſumit*, poeta fortaſſe ſcripſit *ἐπίτρωξεν arroſit, adedit.*

Pagina 771. pro *ſicinniſtas* rectius ſcripſiſſet *ſicinnas*, vel *ſicinnidas*. nam *σικινισταὶ* dicuntur ipſi ſicinnarum ſaltatores: vt ſatis manifeſtum eſt ex Athen. libro 1. p. 10. vbi etiam ſicinnas à Sicinno quodam barbaro, non à Sicinnis populis denominatas ſcribit.

Pag. . . . rectius vereris, *ſaltent & circum præualidi Saturni aram*. Ibid. v. *mandro*) corrupta ſunt Hermæ verba genuina lectio in Morel. edit. ab ipſo ſtatim Pœmandræ exordio, hęc eſt, *ὥσπεροι ἐν ὕπνῳ βεβαρημένοι ἐκ κόρου τροφῆς ἢ ἐκ κόπου σώματος.* ideſt, *ſicut quos in ſomno alimenti ſatietas vel corporis laſſitudo prægrauauit.* ibid. v. *ferre*) pro corruptis iſtis *τέρψεν ὄρον*, calumniator rectius è Cornuto poſuiſſet, *ἀπὸ τοῦ ὁρᾶσθαι τέρψιν παρέχουσα, aſpectu ſuo ſpectatores oblectans, pleonaſmo litera χ quaſi τερψιόρη.*

Pag. 571. *ea* hic accipiendum pro *per eam.* ſic enim & Pauſan. in Arcad. 268. 21. Eratonem nympham *προφῆτιν τοῦ πανὶ γενέσθαι*, tradidit, id eſt, Panis in reddendis oraculis fuiſſe interpretem. Qui verò mox Patroclus dicitur, non tantum in vulgatis edit. ſed apud Suidam etiam in alphabeti ordine Proclus nominatur. Ibid. v. *plect*) ſcribendum *carmine vultu*. Ibid. v. *bus*) rurſum corrupta Fulgentij exemplaria ſecutus eſt. grammaticæ leges poſtulant. *εὑροῦσαν ὅμοιον, inuenientem ſimile.*

Pagina 573. hunc quoque Thucydidis locum malè mutilauit. ſycophanta. quem ſic reſtitues ex Henr. Steph. edit. par. 256. *αὖθις τῶν τριηράρχων ἵνα ἕκαστον ἀνεκάλει, πατρόθεν τε ἐπονομάζων, καὶ αὐτοὺς ὀνομαστὶ καὶ φυλήν.* Ibid. v. *la*) forſan auctor ſcripſit, *quod in Theſſalia à principe quodam magnifico exceptus epulo.* Hiſtoriam præter alios narrat Cic. lib. 2. De orat. & Val. Max. lib. 1. cap. 8. nec non Suidas; qui omnes illum Theſſalię principem Scopam vocant, & oppidum Cranonem.

Pagina 573. hic rurſus ſuæ tum diligentiæ tum peritię illuſtre documentum præbuit dum cōtra Gręci ſermonis lege poſuit *πολὺς μνεία*, pro *πολλὴ μνεία* rectius ſcripſiſſet, *ita vt polymnia dicta ſit à πολύ multum, & μνεία memoria, mentio, quaſi multum memoria pollens, vel multùm memorans.*

Pagina . . . . Plutarchi locum Xylander planius vertit hoc modo. *ſicut Plato nominibus tanquam veſtigijs deorum ſe facultates putat inuenire; ita nos quoque ſimiliter imponamus cœlo & rebus cœleſtibus Vraniam Muſam, quæ à cœlo nomen habet. Et probabile eſt res cœleſtes non multa aut varia opus habere gubernatione quandoquidem ijs vni ca & ſimplex cauſa eſt natura. Vbi verò multi errores, multa contra menſuram euententia, multa delicta: eò iam octo muſam ſunt transferenda, quarum alia alio vitio medicetur.*

Pagina 574. pro *Pandemnij* debuiſſe edere *andemi*, vt verſu ſequente: vel Græce, *πανδήμου*; quia *Venus Pandemus* Latinas aures aliquantum offendit. Sic certe Xenoph. in Sympoſio, p. 522. *εἰ μὲν οὖν μία ἐστὶν ἀφροδίτη, ἢ δύο, οὐρανία τε καὶ πάνδημος, οὐκ οἶδα. ὅτι γε μὴν τοι χωρὶς ἑκατέρᾳ βωμοί τε εἰσὶ καὶ ναοὶ, καὶ θυσίαι, τῇ μὲν πανδήμῳ ῥᾳδιουργότεραι, δὲ οὐρανίᾳ ἁγνότεραι, οἶδα.*

Pagina 575. *Citariades, & Citarones* Muſas nuſquam legiſſe memini, nec facile inueniri poſſe puto. A Cytherone monte denominari poſſunt Cythęronides, Heliconides & Heliconiades ab Helicone, quæ denominatio, ſi ſyncopen admittere credenda eſt, ſcribendum Cythæriades. Cytheriadas verò apud Gyraldum, exiſtimarim potius à Cytheris, inſula & oppido, nomen traxiſſe: præſertim cùm Pauſanias, in Laconicis. 106. 18. teſtetur petantiquum ibi & ſacroſanctum Vraniæ Veneris eſſe fanum cum quo numine non male Muſis conuenit.

Pagina 577. locus Platonis deprauatus eſt, nam genitiuus *ἰλισοῦ* pertinet ad præcedentem periodum qua Phędrus ex Socrate quærit, an non Boreas Oithiam inde *ἀπὸ τοῦ ἰλισοῦ* rapuiſſe perhibeatur. & mox iterum interrogat, *ἆρ' οὖν ἐνθένδε;* id eſt, *hinc ne igitur?* ſ. rapuit, ſeu

Digitized by Google

ſeu rapuiſſe fertur ? & huic interrogationi ea quæ ſequuntur ſubijcit, *χαρίεντα γοῦν*, & cætera. Lucus eſt non longè ab initio dialogi, editionis Stephaneę pag. 229. Ibid. v. à fine pro *Ligya* rectius ſcripſiſſet *Ligia, ſeu Ligea*; vel Græce *λίγειας*. Preterea *Ligyum* in vulgaris editionibus Platonis eſt potius ſubſtantium plurale genitiui caſus, quàm adiectiuum ſingulare nominatiui. quod vt perſpiciatur clarius, ipſa philoſophi verba ſubiungam. pag. 237. ibi enim Socrates ait, *ἄγετε δὴ ὦ Μῦσαι, εἴτε δι' ᾠδῆς εἶδος λίγειαι, εἴτε δι' ὰ γένος μυσικὸν τὸ λιγύων, ταύτην ἔσχετ' ἐπωνυμίαν, ξύμμοι λάβεσθε τοῦ μύθε*. Eſtque ibi magni adſcripta etiam alia lectio, *λιγυρόν*. Serranus locum ſic vertit. *Iam agite o dulces Muſa ſiue periculiari quadam cantionis ſpecie, ſiue ipſo in vniuerſum muſica genere hanc appellationem eſtis ſortita, ſermone meo opem auxiliumq́; ferte.*

Pagin. 578. *Pateides* reperi etiam apud Gyraldum, Syntagm, 7. p. 256. ibi enim ex Feſto Pompeio tradit, Pateidas Muſas appellatas à fonte Macedoniæ propter liquoris eius vnicam ſubtilitatem. Sed ſi doctiſſimi Scaligeri editionem conſulas, non *Pateides* inuenies, ſed *Pimpleides* & in margine *Pipleides, vel Pepleides vel Pelleides*.

Atque hæc ſunt quæ in libello iſto ab obtrectatore partim planè corrupta, partim negligenter edita obiter animadnertimus. E` quibus ſi de cætera eius diligentia faciendum ſit iudicium vt par eſt; intelligere te puto lector, quantum eius calumniis tribuendum ſit fidei. Sed fortaſſe culpam à ſe in exemplar reiiciet; & ſe quidem nulli labori pepercisse dicet, ſed autographum adeo mendoſum fuiſſe, vt omnia errata inde tolli non potuerint. Scio id multos typographos conqueri; & pleroſque non immerito. Sed illa excuſatio in hoc negocio non videtur admittenda. Nam de Linocerio id mihi perſuadere non poſſum, eum qui eruditionis & diligentiæ non obſcura documenta dedit, libellũ ſuũ tã negligenter vel exaraſſe, vel recẽſuiſſe. Et ſi maximè id verũ eſſet, obtrectator, qui noſtrã editionem à tot & tam ſpurcis mendis repugnaſſe videri voluit, ſaltem in ſuis quoque acumen aliquod oſtentare debuiſſet; præſertim cũ Linocerium coram conſulere potuerit. quæ occaſio ſi nobis conceſſa fuiſſet multo maiorem erratorum numerum è noſtra editione profligaſſemus. ſed cum longiſſimo viæ ſpacio à doctiſſimo Natale abeſſemus, & in alienis nihil temere audendum cenſeremus, ſequi exemplar in dubiis maluimus, & noſtras de illis coniecturas lectoribus proponere. Si quid ergo coniectura hic valeo, non negauerim exemplar Lynocerii omnibus plane mendis caruiſſe, (*id enim vix vllus tribuere ſibi poteſt: quia oculis & mente falli humanum eſt*). ſed hoc affirmare auſim multo minimam erratorum partem Linocerio tribuendam eſſe: reliqua, corruptelas omnes à calumniatore promanaſſe. qui enim homini, à quo nec dictis nec factis vnquam læſus eſt, quæſitus dumtaxat gratia, cùm laborum fructu exiſtimationem etiam detrahere non dubitat, quid ille mutis chartis *præſtet fidei ? tales* homines ore quidem publica iactant commoda ſed mente ac manu in priuata ſunt intenti. Cur verò maximam erratorum partem ab illo inuectam arbitrer, hęc cauſa eſt, quia quæ in noſtra editione rectè ſunt expreſſa, ille in ſua paſſim corripit, quod ipſum & Sylburgius in Notis ſuis ab eo factum queritur.

Ne tamen omnia etiam laudabilia in eo damnare videamur, vt iniuriam nobis illatam & fucum non modo emptori, ſed autori etiam, atque ipſi regi factum non probamus, *ita ſententiam eius*, quam de *Natalis Mythologia dixit*, & laudamus & amplectimur. Quæ nam illa eſt ? Non vtar (inquit) longiori ſermone ad huius libri commendationem Satis namque amplam ipſe ſibi ſuppeditat materiam, cùm ex innumeris ſcriptoribus, poetis præſertim, concinnatus fuerit; plurimis variarum omnino gentium nomenclaturis refertus, infinitis auctoritatibus illuſtratus; ita vt multiplicem ſtudioſis omnibus vſum exhibere poſſit, & materiam præbere vbertimam. Quantum autem hac in re auctor conſecutus ſit, illud vel mediocriter in literis verſati iudicio examinãdum relinquo. Id tamen auſim affirmare, quod ſi quis lectione varia & multiplici poeſeos & philoſophiæ delectetur, ſuumque ad omne doctrinę genus ſerio applicet animum, illum mirum inde fructum & vtilitatem percepturum. Minori enim negocio multarum rerum cognitionem, faciliorique labore hiſtoriæ poeticæ explicationem conſequetur. Adde quòd, omnia omnium poetarum hic detegantur myſteria & illuceſcunt quod quidem ad poetas intelligendos tantum confert, vt his non cognitis fruſtra in illorum ſcriptis euoluendos labores & vigilias inſumſeris.

Hæc ille de natalis opere; vera ſane quæ ſententia ſi Spartæ illi dicenda eſſet, ab eo in præſtantioris notæ hominem transferretur.

Quod ſupereſt, Sitarde, rogamus vt in poſterum ab eiuſmodi iniurijs abſtineas: vel ſi omni-

Digitized by Google

no contra diuinas & humanas leges alienis laboribus inſidiari, alieniſque commodis obſtruere animum induxiſti, at famæ ſaltem atq; exiſtimationi eorum parcito. Nos ſane, ni tu prior in noſtra iniquè innolaſſes, noſtris de tuo nihil aſſuiſſemus, qui ſi pro octoginta fermè folijs, quæ ex noſtra officina tibi vſurpaſti, de tuis tria nobis ſumpſimus, nullam tibi facimus iniuriam: imo & de auctore illius lib. & de rep. bene meremus, quiquæ tu corruptiſſime in lucem edidiſti, longè interiora in publicum emittimus. Quare tantũ abeſt vt vel Linocerium, vel alios homines literatos ſucceuſuros nobis vereamur, vt eos potius optimi Natalis exemplo gratias nobis pro publico & priuato beneficio acturos confidamus; præſertim ſi non ad inferendam, ſed ad propulſandam iniuriam, hoc factum tendere conſiderent.

*

ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ εἰς εἰκόνα μυσῶν.

Τρίζυγες αἱ μῦσαι τᾶδ' ἕσταμεν, ἁ μία, λωτὺς
ἁ δὲ, φέρει παλάμαις βάρβιτον. ἁ δὲ χέλυν,
Α' μὲν Α'ριστοκλῆος ἔχει χέλυν ἁ δὲ ἀγελάδα,
Βάρβιτον. ἁ Καναχᾶ δ' ὑμνοπόλυς δόνακας
ἀλλ' ἁ μὲν, κράντειρα τόνυ πλέει ἁ δ' ὁ μέν ᾠδὸς
Χρώματος. ἁ δὲ, σοφᾶς εὑρέτις ἁρμονίας.

De Muſarum inuentis.

Cleio geſta canens tranſactis tempora reddit.
Melpomene Tragico proclamat mæſta boatu.
Comica laſciuo gaudet ſermone Thalia.
Dulciloquis calamos Euterpe flatibus vrget.
Terpſichore affectus citharis mouet, ĩperat, auget.
Plectra gerens Erato ſaltat pede, carmine, vultu.
Carmina Calliope libris Heroica mandat.
Vranie cœli motus ſcrutatur, & aſtra.
Signat cuncta manus, loquitur Polymneia geſtu.
Mentis Apollinea vis has mouet vndiq; Muſas.
In medio reſidens complectitur omnia Phœbus.

VETERVM PHILOSOPHORVM Ethnicorum de Dijs ſententiæ.

Ex Lilij Gregorij Gyraldi Syntagmate I. de Deorum Gentilium Hiſtoria collectæ.

NOSTRAE tractationi conuenire videtur, vt Philoſophorum & eorum qui ſapientes, habiti ſunt, ſententias de deis breuiter recenſeamus. Scribit Origines libro aduerſus Celſum quinto, Mundum quoſdam vniuerſum Deum eſſe affirmaſſe: & Stoicos quidem primum Deum eſſe mundum, & Platonicos ſecundum, ex cæteris Græcis aliquos tertium mundum dixiſſe. At nos hic potius ſingulorum philoſophorum quas opiniones & ſententias legimus, afferamus.

Inter hos primus habitus Thales Mileſius, qui Deum dixit mentem, qui ex aqua cuncta formauerit, nec principium nec finem habiturus. Huius Thaletis ſententiam ſic exprimit Minutius Felix in dialogo: Thales, inquit, rerum initium aquam dixit: Deum autem eam mentem, quę ex aqua cuncta formauerit, & altior & ſublimior aquę & ſpiritus ratio, quàm vt ab homine potuerit inueniri à Deo tradita.

Anaximander, & ipſe Mileſius, Praxiadæ filius, ſtellas & aſtra deos eſſe cœleſtes putauit nihil hic diuinæ menti attribuit, vt ait Auguſtinus. Sed Cicero in primo de Natura deorum eius ait opinionem fuiſſe, natiuos deos eſſe longis interuallis orientes, occidenteſque. Vt verò ait Epiphanius, infinitum voluit eſſe vniuerſorum principium: ex hoc enim omnia fieri, & in ipſum reſolui.

Anaximenes, Euryſtatæ filius, & ipſe Mileſius infinitum aera dixit, cui omnes cauſas attribuit, & deos ex aere ortos, vt ait Auguſtinus. At M. Cic. Aera ipſum Deum ſtatuiſſe ſcribit, alii æthera dixere.

Democritus Abderites Deũ exiſtimauit mentem eſſe igneã, & mundi animã. Sed ab his diuerſa Tullius, imagines & earum circuitus in deorum numero refert, ita vt imagines atomos intelligat. Democritus (inquit Arnobius) quamuis atomorum primus inuentor, nonne plerumque naturam quæ imagines *fundat, & intelligentiam*, Deum loquitur?

Pythagoras Mneſarchi filius, Deum ita definiuit: animus, qui per vniuerſas mundi partes, omnemque naturam commeans atque diffuſus, ex quæ omnia quæ naſcuntur animalia vitam capiant. Sunt qui ſcribant, ipſum vnum tantũ principium, & Deum ipſum eſſe. Plutarchus in Numa: Pythagoras, inquit, primum principium, neque ſenſui, neque perturbationi ſubiectum, ſed mentem inuiſibilem & increatam eſſe cenſuit. Eius quoque diſcipuli, *Lyſis* & Philolaus, diuerſa dixere: alter *numerum ineffabilem*, alter (vt ſic dicam) *maximi intimique numeri* ſummitatem. communis certè omnium opinio tenet: eum in numeris Deum conſtituiſſe, & Origenes ſcribit, monada Deum putauit, & ſine hac nihil factum eſſe.

Archelaus Apollodori, vel vt alii dicunt, Miltonis, Athenięſis phyſicus, ex terra omnia facta dicit, vt ait Epiphanius: eamque voluit vniuerſorum eſſe principium.

Pherecydes quoque, eodem auctore *tradente*, terram dixit ante omnia factam fuiſſe.

Heraclitus Epheſius, deos ex igne credidit, vt Varro & Auguſtinus tradunt.

Origenes intelligibilem dixit ignem. Simplicius idem ſenſiſſe Hippaſum Metapontinum tradit.

Anaxagoras, Hegeſibuli filius, Clazomenius diſcipulus Anaximenis, homœomerias rerum principia putauit, vt Lucret. cecinit, & notant cũ Epiphanio, alii plerique, hic & diuinum animum ſenſit omnium rerum quas videmus *effectorem*: ita quidem Auguſtinus. alii verò infinitam mentem Deum ſtatuiſſe ſcribunt, quæ per ſeipſa moueatur. Hunc tamen, quòd Solem lapidem ignitum, dixiſſet, morte mulctarunt Athenienſes.

Prodicus Ceus quatuor elementa deos, ſtatuit, & Solem & Lunam, vt Epiphanius ſcribit. ex iis enim vitalem virtutem exiſtere credebat.

Diogenes Apolloniates, Anaximenis alter auditor,

ditor, aerem quidem dixit rerum eſſe materiã, de qua omnia fierent: ſed aerem ipſum compotem diuinæ rationis, ſine qua nihil ex eo fieri poſſit: Auguſtinus. plura Simplicius. At verò Diogenes Babylonius, exponendi curam habuit: ante Iouis partum, & exortum Mineruæ & hoc genus cæterarum rerum vocabula eſſe ait, non deorum, vt auctor eſt Arnobius.

Cleanthes Aſſius, Stoicus, æthera eſſe ſtatuit ſummum Deum: vt vero Arnobius ait, mentem modò animum modo, modo æthera, plerunque rationem Deum eſſe diſſeruit. Straton, Naturam ſtatuit deum, vt idem prodit Arnobius.

Antiſthenes Athenienſis, multos quidem eſſe ait populares deos, vnum tamen naturalẽ, ſummæ totius artificem.

Chryſippus Cilix (nam à quibuſdam Solenſis, ab aliis Tarſenſis dictus) Stoicus, nunc naturalem vim diuina ratione prædictam, nunc diuinam neceſſitatem Deum prædicabat. Zeno verò Citticus, diuinam naturalemque legem Deum eſſe putauit, & ſimul (vt Arnobius tradit) æthera: interdumque rationem vult omnium eſſe principium. Idem, interpretando Iunonẽ aera, Iouem cęlum, Neptunum mare, ignem eſſe Vulcanum, & cęteros ſimiliter vulgi deos elementa eſſe monſtrando, publicum grauiter arguit & reuincit errorem. Vt verò ſcribit Origenes ἐν τῷ περὶ φιλοσοφουμένων, hos Deum putaſſe principium omnium, corpus puriſſimum, & per omnia ipſius prouidentiam penetrare.

Xenophanes, Orthomenis filius, Colophonius, omne quod eſſet infinitum, adiuncta mente, Deum eſſe voluit. Theophraſtus, vnum & vniuerſum, omneque Deum Xenophanem dixiſſe prodidit, vt pluribus oſtendit Simplicius in Phyſici.

Parmenides, Pyretis filius, Eleates, commenticium quiddam coronæ ſimilitudine efficit, quam στεφάνην appellat, continentem ardorem lucis, orbem qui cingit cœlum, quem Deum vocat, in quo neque figuram diuinam, neque ſenſum (ait Cic.) quiſquam ſuſpicari poteſt. nam bellum, diſcordiam, & cupiditatem, cæteraque generis eiuſdem ad Deum reuocat, quæ vel morbo, vel ſomno, vel obliuione, vel vetuſtate delentur. Sed de Parmenide & Meliſſo ferè conſentanea affert Simplicius in primo Phyſicorum, eorum etiam verſus & verba aſcribens. Idem & ex Alexandro ait, à Parmenide libros duos cõſcriptos, in altero de ẽte vno intellectibili obſcurè & iuxta veritatẽ, in altero iuxta vulgi opinionem plura ſtatuit. Epiphanius Parmenidem ait ſtatuiſſe, infinitũ vnum eſſe omnium principium. Idem verò de Meliſſo ita retulit: Meliſſus, inquit, Ithagenis filius, Samius genere, vnum infinitum eſſe vniuerſum, nihilque firmum eſſe natura, ſed omnia corruptibilia in potentia. Leucippus eadem penè omniaque imaginaria eſſe, nihilque verè, ſed apparere, vt remus in aqua inflexus.

Empedocles Agrigentinus, quatuor naturas, ex quibus omnia conſtare cenſet, diuinas eſſe voluit, quas & naſci & extingui perſpicuum, & ſenſu omni carere, vt in primo de Nat. deorum tradit Cicero. Origenes verò ait, Empedoclem conſtituiſſe litem & inimicitiam, & vnitatis intelligibilem ignem, vniuerſi principia. Simplicius vtraque commiſcuit, hoc eſt, quatuor elementa, & litem & concordiam: quo loco & eius verſus affert Cicero, & Plato in Theæt. Eadem Diogenes Smyrnæus, vel Cyrenæus, vt ait Epiphanius. Idem & Theodorus, qui ἄθεος cognominatus eſt. dicebat enim nugas eſſe, qui de deis ſermones habentur, nec eos eſſe: quare omnes ad furta, periuria & rapinas hortabatur: ac ne quidem pro patria mori: vnam enim patriam mundum eſſe, & fælicem, bonum dicebat: fœlicem fugiendum eſſe, etiam ſi ſit ſapiens: & ſtultum diuitem præferendum. hęc Theodorus, vt ait Epiphanius.

Protagoras Abderita, negabat ſeſe omnino habere de deis quid liqueat, ſint, non ſint, qualeſve ſint.

Xenocrates Chalcedonius libros ſcripſit de Natura deorum, in quibus nulla ſpecies diuina deſcripta eſt. Deos octo eſſe prodidit, quinque in ſtellis vagis, vnum qui ex omnibus ſideribus ſeptimum Solem, octauum Lunam conſtituit. Ex Pyrrhone Elienſi nihil certi haberi poteſt, nec ab eius ſecta philoſophis.

Plato Athenienſis, qui omnium eius ſectę philoſophorum ſapientiſſimus iudicatus eſt, planè monarchiam defendit, nec æthera, nec rationem, aut naturam. ſed vt eſt, Deum appellat, ab eoque mundum hunc perfectum mirabilemque eſſe fabricatum, quem noſter eſt ſecutus M. Cicero, & imitatus, vt alicubi de Nat. deor. & de Legibus. quin & in cõſolatione ſua de morte filiæ Tullię, Deũ ita definit: Nec verò Deus ipſe, qui ĩtelligitur à nobis, alio modo ĩtelligi poteſt, niſi mẽs ſoluta quędã & libera, & ſegregata ab omni cõcretione mortali, omnia ſẽtiẽs, & omnia mouens. Nihilominus Platonis quoq. ſententiã variam fuiſſe cùm alij, tum in ijs quæ Philoſophum e non inſcripſit, oſtendit Origenes certè & in Dialogis varius eſt, pro varietate loquentium.

Digitized by Google

Xenophon Socraticus formam Dei veri negabat videri poſſe, & ideo quæri non oportere, vt prodidit Arnobius: qui & Ariſtonem Stoicum ſimiliter ait, Deum omnino comprehendi non poſſe, affirmaſſe.

Ariſtoteles Stagirites, non eſt Platonem doctorem ſecutus, nam ſecum ipſe diſſidere, & ſibi inuicem repugnātia dicere & ſentire videtur. in ſumma tamen, vnam mentem mundo præeſſe, & omnium cauſam ſtatuit. Alia quidem Cicero: ſed omnino. certi aliquid de Deo, ab Ariſtotele afferre non poſſumus, licet in hoc multi laborauerint, inter quos Fr. Picus meus in libro de Prouidentia.

Speuſippus, ex Platonis ſorore natus, vim naturalem, animalem, qua omnia regantur, Deum eſſe ſtatuit, vt in octauo ſcribit Arnobius.

Alcmæon Crotoniates, Soli & Lunæ, reliquisque ſideribus, animoque præterea diuinitatem dedit: qui, vt ait Cicero. non ſenſit, ſeſe mortalibus rebus immortalitatem dare.

Ecphantus Syracuſius, Deum mentem & animum eſſe exiſtimauit, vt Origenes ſcribit.

Epicurus Athenienſis, ex atomis deos ſuos conſtituit, & quidem corporeos putauit, ab hominibus tamen diſcretos hominū tamen figura. Origines ex Epicuri ſententia ſempiternos deos & incorruptos ait, ſed nihil prouidere M. Tullius libro ſecundo de Nat. deor. de deis ab Epicuro conſtitutis. Non ſunt, inquit de iis corporibus, vt aut caſus, aut ictus extimeſcant, aut morbos metuāt, ex de fatigatione membrorum: quę verens Epicurus, monogrammos deos dixit, ꝙ ſemper iidem ſint, nec ira lætitiave mutari. tractum ab eo picturæ genere videtur, quod monochroma eſt, vnius ſemper coloris, de quo Plinius libro trigeſimotertio, & trigeſimoquinto Natural. hiſt. vel vt Nonius Marcellus exponit, macie pertenues, ac decolores: tractum ait à pictura, quæ priuſquam coloribus corporetur, lineis ex vmbra fingitur. Lucilius, Vix viuo homini, ac monogrammo. & idem alibi. Quæ pictas monogrammi, Quaſi id dicat Cicero, Deos qui ſemper ſint eiuſdem tenoris & de deo Epicurica ait Lucretius: Nec bene pro meritis capitur, nec tangitur ira: & reliqua, quæ ait idem poeta Arriſit ita hæc monogrammi vox Eraſmo, vt in ſua prouerbia induxerit.

Brachmanæ, Indiæ ſapientes, Deum lumen dicebant, non vt Solem, vel ignem, ſed rationem qua occulta myſteria ſapientibus videntur, vt ait Origenes.

Stoici vt plurimum Deum diuinam ſubſtantiam, intelligibilem, & igneam eſſe decreuerunt forma carentem, ſed tranſmutari in quęcunque velit, & aſſimilem fieri. Origenes quidem contra Celſum libro 4. videtur Stoicos dicere deos putaſſe corporeos. Iidem philoſophi aſtra & cœleſtia omnia quę mouentur, deos putabāt: quod & Lactantius ſcribit: M. Tullius in primo de Natura deorum, oſtendit quantum inter ſe diſſiderent, nec modo Zenonem ſecum ipſum ſed illius ſectatores, Ariſtonem, Cleanthem, Perſeum, Chryſippum, & *Diogenem Babylonium*.

Ariſtoteles Ponticus, varia de Deo agens, vt ſcribit Arnobius. Sed rectius Minutius Fælix vt ante oſtendimus. nam alias mundo, alias menti tribuit principatum.

Heraclides Ponticus, Platonicus, ſuos libros fabulis referſit, & tum mundum, tum mentem diuinam eſſe putauit, & mutabilem Dei formā eſſe voluit, quin & terram & cœlum in deos retulit. Arceſilaus Deum ſolùm dixit aſſequi poſſe veritatem, minimè verò hominem, vt ait Epiphanius.

M. Varro Terentius, *Deū ait ſe arbitrari Animam eſſe mundi*, ipſumque mundum Deum eſſe. mox adiungit mundum diuidui in partes duas, id eſt in cœlum & terram: & cœlum ipſum quoque bifariam, in æthera & aera: terrā verò in aquam & humum, è quibus ſummum eſſe æthera, ſecundum aera, tertiam aquam, infimam terram: quas omnes quatuor partes animarum eſſe plenas, in æthere & aere immortalium, à ſummo autem circuitu cœli, vſque ad circulum Lunæ æthereas animas eſſe aſtra ac ſtellas, eaſque cœleſtes deos non modò intelligi eſſe, ſed etiam videri. Inter Lunæ verò gyrum, & nimborum ac ventorum cacumina, aereas eſſe animas: ſed eas animo non oculis videri, & vocari Heroas, & Laruas, & Genios. hæc quidem breuiter ex Varrone. Has itaque de deis opiniones philoſophorum, ex multis paucas collegimus. Sed Tertullianus Septimius, vir acutus & eruditus, longè paucioribus in *Apologetico* recenſuit: Inuentum, inquit, *ſolummodo* Deum, non vt inuenerant, philoſophi diſputauerunt, vt de qualitate & de natura eius & de ſede diſceptarent. Alii (ait) incorporalem, aſſeuerant, alii corporalem, vt tam Platonici, quam Stoici, alii ex atomis, alii ex numeris, ſicut Epicurus & Pythagoras alii ex igne, qualiter Heraclito viſum eſt. & Platonici quidem curantem rerum, contra Epicurei ocioſum & inexercitum, & (vt ita dixerim) neminem humanis rebus, poſitum verò extra mundum Stoici, qui

figulā

Digitized by Google

figuli modo extrinſecus torqueat molem hanc intra mundum: Platonici, qui gubernatoris exẽplo intra illud maneat quod regat.

Sed gentium deos commemoranti, liceat & Plinii ridiculam pene de deis ſententiam aſcribere. Is igitur libro ſecundo ita propemodum ſcribit Effigiem formamque quęrere imbecillitatis humanæ reor. Quiſquis eſt Deus, ſi modo eſt alius, quam ſcilicet Sol, & quacunque in parte, totus eſt ſenſus, totus eſt viſus, totus auditus, totus animæ totus animi, totus ſui. Innumeros quidem credere, atque etiam ex virtutibus vitiiſque hominum, vt pudicitiam, concordiam, mentem, ſpem, honorem, clementiam, fidem, aut (vt Democrito placuit) duos omnino Pœnam & Beneficium, maiorem ad ſocordiam accedit. Fragilis & laborioſa mortalitas in partes iſta digeſſit, infirmitatis ſuæ memor, vt portionibus coleret quiſque quo maximè indigeret. itaque nomina alia aliis gentibus, & numina in iiſdem innumerabilia reperimus: inferis quoque in genere diſcriptis, morbiſque & multis etiam peſtibus, dum eſſe placata trepido metu cupimus, & cętera non minus impia, quam ridicula. Sed hic tibi Panegyriſtę verba de Deo ſubſcribam, magis aliquanto pia quam Plinii: Te, inquit, ſumme rerum ſator, cuius tot nomina ſunt, quot gentium linguas eſſe voluiſti, quẽ enim te ipſe dici velis, ſcire non poſſumus: ſiue in te quædam vis menſque diuina eſt, quæ toto infuſa mundo, omnibus miſcearis elementis, & ſine vllo extrinſecus accidente vigoris impulſu, per te ipſe mouearis: ſiue aliqua ſupra omne cœlum poteſtas es, quę hoc opus totum ex altiore Naturæ arce deſpicias: te inquam oramus, & reliqua.

Poetarum verò opiniones hic tibi non aſcripſerim, quoniam nec fixæ nec ratæ ſunt ſententiæ: nunc hanc, nunc illam, pro perſona vel tempore, alia ne occaſione, afferunt, vt ex Homero & Virgilio in primis, cæteriſque colligimus. Orpheus tamen & Muſæus, Heſioduſque, aliique pauci, vt in Poetarum hiſtoria oſtendimus nonnihil attuliſſe videntur, ſed ſubluſtri luce. At his omnibus mihi longè ſapientius Simonides Ceus, poeta lyricus, de Deo Hieroni Siciliæ tyranno reſpondiſſe videtur. cum enim de ipſo Hiero quæſiuiſſet, quid aut qualis Deus eſſet, deliberandi ſibi vnum diem poſtulauit, cum idem ex eo poſtridie quæreret, biduum petiuit cùm ſæpius duplicaret numerum dierum, admiranſque Hiero quæreret, cur ita faceret? Quia quanto, inquit, diutius conſidero, tanto mihi res videtur obſcurior. atque ita tacendo Simonides mihi videtur ſapientius de Deo ſtatuiſſe, quam cæteri philoſophi. Hanc tamen eãdem ſententiam Tertullianus in Apol. Thaleti aſcribit, his verbis: Quid enim Thales ille princeps phyſicorum ſciſcitanti Crœſo de diuinitate, certum renuntiauit: commeatus deliberandi ſæpe fruſtratus.

Digitized by Google

IN MYTHOLOGIAM NATALIS COMITIS,

Obſeruationum libellus.

ANONYMVS LECTORI, S.

Quum quadā mihi occurriſſet ex probatis ſcriptoribus, veteribus & neotericis collecta, quæ clariſſimi viri D. Natalis Comitis Mythologiæ, non tenebras offundere, ſed lucem aliquam adferre poſſe viderentur, vt ethnicarum ſuperſtitionum fontes apparerent: ea deſcribere & typographo committere, quæ ad operis calcem adderet, voluimus, tibi ſpecimen magni operis, ſi Deus voluerit, exhibentes. His interim fruere, & Vale.

ADONIS HORTI.

DE HORTO Edenico ſeu paradiſo terreſtri, quem Moſes deſcribit, Geneſ. 2. extant certiſſima apud Ethnicos ſcriptores teſtimonia & veſtigia. Ac primùm de nomine ipſo *Eden* (quod Hebræis idem eſt ac voluptas & delitiæ) hortus delitiarum deſignatus eſt. Et Chaldæi ac Perſæ, quemadmodum ſcribit Xenophon libris de pædia & expeditione Cyri, vocant *Pardeis*, quod Græci poſtea παράδεισον dixerunt, Latini verò à Græcis mutuati nominant *Paradiſum*. Eſt autem *Paradiſus* omnis locus amœniſſimus, & voluptatis pleniſſimus, vt etiam A. Gellius definit, quem etiam viuaria dici à Latinis putat, libro 2. noct. Attic. cap 20 Ex quo fit, vt Beatorum, poſt hanc vitam, ſedes illa fœliciſſima, Paradiſus in Dei verbo paſſim nominetur, Luc 23. 44. & 2. Corinth. 12. 14. & Apocalip. 2. 7. Hæc autem omnia ad nomen Hebræum *Eden* alludunt, cuius ſignificationē referunt ac retinent. Imò vox ipſa Græca ἡδονὴ, quæ voluptatem ſignificat, ab Hebręa Eden deducta videtur. Vnde & *Adonis* fictitius poetarum, & Adonis ſiue Edonis regio (quæ Edene eſt) ſed vitioſè à peregrinis Græcis pronunciata, pro Edenis vel Edene. Sibylla etiam apud Lactantium huius horti delitioſi, id eſt Edinici & Paradiſi diſertè meminit, libr. 2. cap. 12. Homerus, ex veterum traditione, de campis Elyſiis ſcribit, id eſt fęliciſſimo quodam huius Orbis loco, & quidem in extremis finibus orbis ſito, in quo beatiſſimè boni piįque homines viuerent, lib. 5. Odyſſ. & ex Homero poſtea alij, tum Poetę, tum Philoſophi ſumpſerūt. Porro *Adonis horti* & horti Heſperidum, tam celebres in Ethnicorum ſcriptis, quidpiam quoque his ſimile, atque aliquod illius horti veſtigium fuiſſe cenſeri poſſunt: de quibus Plinius libr. 19. hiſt. natur. cap. 4. Præſertim verò Adonis qui dicti ſunt horti, fuerunt hic ipſe hortus Edenicus. Præclarè enim in Aethico annotat Simlerus, *Adonis* pro *Edenis* regionem ſeu prouinciam illic ſcriptam eſſe, vt nos ſupra diximus. Vnde *Adonis*, à Gręca voce *ἡδονῆς*, *Horti*, pro Edenis regionis horti dixerunt veteres illi iſtius veritatis ignari: quanquam iidem quendam Adonim regem eſſe volunt, (Adami nomen obſcurè exprimentes) qui ex illius regionis nomine ſic appellatus fuerit.

AETAS *aurea & ferrea*.

DVBITARI non poteſt quin Aureæ ætatis ænigmate veteres Ethnici illam vitam deſignarint, quam homines ante peccatum vixerunt. Aetatis verò ferreæ nomine eam quam

iam

Digitized by Google

iam poſt offenſuum à primis hominibus Deum omnes experimur. Auream autem, ſeculum Saturni nominant. Præclarè enim Plato in Cratylo, *Nempe quidem arbitror*, ait, *Heſiodum auream ætatem appellare, non quæ aurea quidem eſſet natura, atque auro conſtaret: ſed bonam & præclaram ſignificaſſe. Cui rei argumentum mihi eſt, quòd ætatem noſtram ferream nominarit.* Hoc idem tempus & Saturni ſeculum & aureum dici tradit in Politicis, cuius ſummam omnibus in rebus fęlicitatem deſcribit. Nam ait omnia tunc ſponte homini è terra nata: ipſos homines tunc fuiſſe immortales, aut ex ſeipſis renouatos; cœli quoque temperiem tunc optimam. Ante Platonem aureæ ætatis meminerat Heſiodus lib. 1. Operum & Dierum, cuius verba & mentem expreſſiſſe videtur Ouid. libr. 1. Metamorph. his verſibus.

Aurea prima ſata eſt ætas, quæ vindice nullo
Sponte ſua ſine lege fidem rectumq́, colebat, &c.

Quibus conſentiunt ea quę Virgilius reliquique vetuſtiſſimi poetæ, tum Græci, tum Latini, de Saturni ſeculo tradiderunt. Sed poſtquam homo peccauit, mutata eſt aurea illius conditio & ætas in ferream; ſumma fęlicitas in ſummam miſeriam & infęlicitatem conuerſa, qualem etiam ipſimet Ethnici declarant: adeo vt Sibylla ſcripſerit metuendum eſſe, imò tempus fore, quo Deus vniuerſum genus humanum deleat è terra, quemadmodum extant varij illius de ea re verſus apud Lactantium in libro de Ira Dei. Ergo Heſiodus ferrei iſtius hominum ſeculi infęlicitatem & pœnam oſtendit: quæ ſecuta eſt hominum mutatos mores, id eſt peccatum ab ijs in Deum creatorem ſuũ perfidiſſimè admiſſum, idque congruenter verbo Dei. Imò idem tradit tantam hominum miſeriam (qualis nunc eſt) non repentè extitiſſe, quod verum eſt, ſed per quoſdam gradus, temporum ætates, momenta & ſucceſſiones ſucceſſiſſe: in quibus tamen intermiſcet quædam tum ipſe, tum alij de fabulis, quoniam veritas ipſa lucida, qualis eſt in verbo Dei, ſemper à ſuis vmbris (quas ſolas Ethnici habuerunt) differt. Illæ enim ſunt interpolatio & obſcuratio veritatis. Ergo poſt peccatum ſtatim immutatæ ſunt rerum vices, ipſaque huius mundi facies & fęlicitas amiſſa, quam ætatem Ioui tribuunt. Nondum tamen ſumma erat mundi corruptio & calamitas, quę ſequentibus temporibus propter ſuccreſcentia multiplicataque hominum peccata demum exorta eſt. Ergo de Ioue illi ſcribunt ſub eo fuiſſe, non ſub Saturno, initium miſerę illius conditionis, quę propter hominum peccatum in mundum iniecta eſt: de qua ſic Virgilius, Georg. lib. 1.

Ante Iouem nulli ſubigebant arua coloni.
Nec ſignare quidem aut partim limite campum
Fas erat: in medio quærebant, ipſaq́, tellus
Omnia liberius, nullo poſcente, ferebat.
Ille malum virus ſerpentibus addidit atris, &c.

Etſi Lactantius lib. 5. cap. 5. aliter iſta interpretatur. Creſcente igitur hominũ malitia, poſtquam ſemel eſſe cœpit, tandem omne genus peccati, & miſerię in mundũ irrupit. Vnde ferrea, id eſt miſerrima, hominũ ętas nata eſt. propter q̃ immiſſum eſt à Deo poſtea diluuiũ. Cæterum, de iſta ætate ferrea, quanta & ſcelera & ſcelerũ ſupplicia peperent, ſic Ouid. lib. 1. Metamor.

De duro eſt vltima ferro.
Protinus erupit venæ peioris in æuum
Omne nefas, fugere pudor, verumque fideſque,

Ergo & miſeriæ quoque, nempe pœnæ peccatorum iſtorum ſubſecutæ ſunt, quas Aeneid. libr. 6. deſcribit Virgilius. Nam iam inter nos & poſt peccatum eſt.

Luctus, & vltrices poſuere cubilia curæ,
Pallenteſque habitant morbi triſtiſque ſenectus,
Et metus, & maleſuada fames & turpis egeſtas

Et hæc quidem de duplici illa ętate.

APOLLO.

De prima Muſices inuentione nequaquam inter Ethnicos conſtat. Quum. n. vnaquæque gẽs ambitioſè, tam excellentis artis inuentum, ſibi vendicare vellet plures illius autores eſſe dixerunt. De primo autem illo excellentique viro, qui eam mortales docuerat non quęſierunt. Ergo Græci contendunt Amphiona ſuum primum illius repertorem fuiſſe, vt & Plinius libro nono, & Plutarchus in libro de Muſica commemorant. Thraces autem id potius tribuunt Orpheo ſuo: Aegyptii Mercurio, qui apud ſe natus ſit, quem eundem Toth, ſeu Triſmegiſtum vocant, vt ait Euſeb. lib. 1. Præpar. Euang. Plato libro tertio de Republ. diſtinguit. Nam quę lyram & alia inſtrumenta pulſat, ea muſica, ait ab Amphione reperta eſt: ſed quæ voce & oris ſono velut tibiis fit & modulatur, à Marſya (qui Lydus fuit) & Olympo. Plinius lib. 7. cap. 56 varios variarum muſices partium variorumq́ue inſtrumentorum repertores recitat. Verùm nulli iſtorum primi Muſicam repererunt: ſed quum inuenta iam eſſet, eam duntaxat primi ad ſuos homines deportarunt & tranſtulerunt. Itaque Auguſtinus lib. 18. cap. 13. de ciuitat. Dei, irridet fabulam de Amphione Græco: nimirum eum no-

uiſſe

Digitized by Google

uiſſe ſaxa ſono citharæ, quemadmodum etiam eandem explodunt & Palæphatus & Phornutus homines Græci natione, & religione Ethnici. Quinimò Plutarchus in libro de procreat. animę in Thimæum ait omnes pęnè veteres Deos cum muſico inſtrumento in manu pingi ſolitos fuiſſe quaſi homines eius artis autores eſſent: ac proinde illius primus autor apud eius incertus eſſet (quemadmodum etiam ſcripſit Heraclides teſte Plutarcho) vel quod in omnium Deorum ſacris Muſica adhiberetur, ſicut Arnobius libro 6. contra Gentes docet. Sed tandem eò res rediit, vt velint Apollinem primum omnium huius artis parentem habendum eſſe, vt tradit libr. 6. Pauſanias. Hic autem antiquiſſimus fuit, & longè ætate ſuperior his omnibus, quos nominaui, nimirum Orpheo, Marſya, Amphione. Nam eum alii Cœli, alii Iouis filium, (ac proinde vetuſtiſſimum) fuiſſe fatentur, quemadmodum apparet ex Cicer. libr. 3. de natura Deorum, & Arnobii libro 4. contra Gentes. Quamobrem eum inter Deos maiorum Gentium recenſebant, vt demonſtrat Lactantius lib. 1. c. 15. Ergo quemadmodum Mercurius ille Iouis filius & antiquiſſimus, id eſt, Iabal, reis pecuariæ prima præcepta Mundo dedit: ſic Apollo Iouis filius & primus (multi enim fuerunt poſt primum) id eſt, Iubal, Muſices primus repertor fuit.

ATE.

QVOD Homerus Iliad. libr. 19. Aten quandam feminam canit omnibus nobis mortalibus fuiſſe noxiam & pernicioſam, proculdubio alludit ad omnium noſtrum parentem Euam, (quę primum peccauit) idque ex reliquiis veritatis, de qua Homerus quidpiam inaudinerat. Ait enim,

Filia prima Iouis, quæque omnes perdidit, Ate Pernicioſa.

Quid quod ibidem Homerus alterius fabulę integumento eandem hiſtoriam attingit, dum ait Iouem omnium mortalium ſapientiſſimum tamen à Iunone vxore ſua olim deceptum fuiſſe. Et hæc quidem de initio malorum, quòdque à femina cœperit, & per eam hominum prudentiſſimus deceptus ſit, tradit Homerus. Heſiodus verò lib. 1. Oper. & dier. idem quidem ſentit & ſcribit, ſed diuerſis verbis, aliàque fabula conficta ex veteri traditione. Nam ait à Pādora muliere (quæ omnium fœminarum & formoſiſſima & prima condita à diis fuerat) mala omnia in orbem terrarum ſparſa fuiſſe. Quanquam & Palæphatus de fabuloſis narrationibus & Placiades Fulgentius lib. 2. Mythologic. aliter interpretantur Pandoram, dum ad noſtram veritatem non attendunt. At verò Heſiodus nobiſcum facit, ex cuius carmine, quod nos contendimus, oſtendetur facile,

ἀλλὰ γυνὴ χείρεσσι πίθε μέγα πωμ' ἀφελοῦσα
ἐσκέδασ', ἀνθρώποισι δ' ἐμήσατο κήδεα λυγρά. id eſt,

Namque prius vixere homines, verum abſque labore,
Abſque malis, morboque graui, triſtique ſenecta.
At mulier rapto de poclo tegmine ſparſit
Omne mali genus & morbos, curaſque moleſtas.

Itaque mulierem ex ira Iouis natam, & *καλὸν κακὸν* appellauit idem in Theogonia, vt lib. 3. contra Iulianum ſcribit Cyrillus in principio libr.

BACCHVS.

PATRIARCHA Noachus is eſt, qui primus vitem plantauit, vinique vſum omnibus monſtrauit, paulò *poſt vniuerſale diluuium*, vt refert Moſes, Gen. 9. 20. Ergo & *Boacchus* primum quaſi Noachus, & per aphæreſin vnius literę poſtea *Bacchus* ab Ethnicis dictus eſt, primus vitis ac vini inter mortales repertor & ſator. Vnde & *Lenæus genialis conſitor vuæ* cognominatus eſt, vt ſcribit Ouid. libr. 4. metamorph. Nec verò dubium mihi eſt, quin Bacchi vox & nomen non à ſono bacchantium, vt nonnulli putant, ſed à veteri Noachi appellatione ſit deductum. & inde primum *Boachus* N. mutata in B. deinde *Bachus*, formatum, quod duplicata litera C. poſtea *Bacchus* ab ignaris huius etymologiæ hominibus ſit pronunciatum. Id quod ante me verè & acutè Stulcius vir eruditiſſimus obſeruauit in lib. Conuiualibus. Itaque cum canthαro Bacchus pingebatur, vt ait Arnobius lib. 6. contra Gentes: & vetuſtiſſimus Deorum cenſebatur, etiam ante Liberum & Vranium natus, quemadmodum libr. 2. cap. 2. commemorat Lactantius. Denique huius veritatis ignoratione multæ de hoc antiquiſſimo Baccho fabulę & allegoriæ confictę ſunt, vt tradit & conqueritur Diodorus Siculus lib. 4. Biblioth. cap. 5. Nec verò Bacchus iſte eſt ille Dionyſius Græcorum recens & Thebanus: ſed vetus ille & Nyſius ex Nyſa monte Indiæ, de quo etiam meminit Arnobius libro 5. Verùm Gręci vetuſtiſſimum illum ſua laude ſpoliarunt, vt ea hunc ſuum ſacrilegè exornarent ac commendarent. Nec verò Noachus, Boachus, & Bac-

Digitized by Google

& Bacchus ſolùm : ſed & *Oenotrius* quoque , *Οἰνότριος* Græcis , *ἀπὸ τοῦ οἴνου*, appellatus eſt. Multis enim modis poſteritas hoc tãtum Noachi beneficium celebrare voluit. Itaque varijs nominibus eum appellauit. Idem enim eſt qui antiquiſſimus Oenotrius, Bacchus & Vinifer appellatur. Is autem Oenotrius, à quo Italiæ pars quædam primùm, poſtea tota Italia Oenotria dicta eſt, quemadmodum ex varijs Scriptoribus apparet, eſt recentior, qui etiam Arcas dictus, poſtea nomen & inuentum vetuſtiſſimi illius Oenotrij, nempe Noachi, falsò ſibi & arroganter attribuit, vtpote vir Græcus & vanus: & pro primo illo haberi colli que voluit.

CERES.

De Agriculturę primo inuentore acerba & vexata eſt inter ipſos Ethnicos digladiatio, quoniam à Moſe receſſerunt: & particulares eius artis apud quaſdam duntaxat gentes mõſtratores (qui lõgis ſeculis fuerũt Adamo primo eius parente poſteriores) pro primo tamen ſumunt. Ergo eorũ alij aiunt Cererem eſſe terræ frugum inuentricem, ſed Gręcis: ideoque vt ex Plat. in Cratylo ait Cicero lib. 3. de Nat. deorũ, dictam Cererem Δημητῆρα, quaſi γῆν μητῆρα, quòd eos docuerit alimenta ex terra colligere. Quo verò primùm tempore hoc beneficium ab Adamo ipſo, Adamique poſteris longè antea Mundo communicatum, illa Græcis hominibus contulerit, tradit Auguſtinus lib. 18. ciuit. Dei, cap. 6. nempe, regnante Argo in Peloponneſo (qui ex Aegypto eò, vti & Ceres illa, venerat) poſtquam primi poſteri Adami, imò & Noachi, iam per totum terrarum orbem ſparſi fuiſſent. Alij malunt à Triptolemo rege Athenienſium terrę colendę præcepta primùm tradita, ſed Græcis, quemadmodum dixi. Sic Palæphatus, & Pauſanias, libr. 1. Alij à Brige quodam Athenienſis malunt, velut Plinius, lib. 7. cap. 5. 6. Alij ab Oſiride Aegyptio, ſicut Plutarch. in Oſiride. Alij denique (& hi omnino verius) ab antiquiſſimo illo Saturno, qui idem eſt atque Adamus. Itaque cum falce, qua fruges maturæ metuntur, ſolet à veteribus Saturnus ille vetus pingi.

DEVCALION.

QVAE de primo lib. illo & antiquiſſimo terrarũ diluuio Ethnici à maioribus acceperãt, ſuperſtitioſis & fabuloſis poſtea narrationibus, ambitione item faſcinati, ad quaſdam aquarum eluuiones peculiares, quę in ſuis regionibus acciderant, tranſtulerunt. Vera eſt enim Platonis lib. 3. de legibus ſententia, multa quidem fuiſſe diluuia: vnum tamen inter cætera celebre & maximum: cuius etiam copioſius meminit in Timæo. Confuderunt igitur ſæpe Ethnici particularia illa diluuia, quæ longè poſt ſecuta ſunt, cùm illo vniuerſali, quod præceſſit, vt ex fabulis in diluuio Deucalioneo ſparſis colligere licet: non tamen ſemper, nec vbique. Vt rem hanc totam perſpicuè exponam, ſic ex eorum ſcriptis colligo: inundationes terrarum fuiſſe plures. Prima, aiunt illi, nouimeſtris ſub priſco Ogyge. Hæc ſola fuit vniuerſalis, & eſt diluuium à Moſe, Geneſ. 6. & 7. deſcriptum. Secunda inundatio, Niliaca, menſtrua ſub Aegyptijs Hercule ac Prometheo. Tertia bimeſtris in Achaia, ſub Ogyge antiquo & recentiore. Quarta, trimeſtris in Theſſalia ſub Deucalione. Quinta, in Pharo ſeu Aegypto, & ipſa trimeſtris: quæ Pharaonica dicta eſt, vel à Pharaone, vel à Pharo inſula, (à qua tota Aegyptus Pharos olim fuit appellata) & Prothea, nempe ſub Protheo Aegyptio in raptu Helenæ. Eodem modo ex Euſebij Chronicis multoties diluuiũ extitiſſe conſtat, velut ſub Noacho, Ogyge, Deucalione: de quibus etiam Iſidorus lib. 13. c. 22. etymologic. ſed etiam poſtea ſub Mauritio Imperatore, anno ſalutis 586. item ſub Carolo V. in Hollandia & Zelandia, anno 1531. & alijs in locis ſæpe.

Verùm, diluuium hoc vniuerſale & primũ, quod Noachi temporibus fuit, κατ' ἐξοχὴν terrarum inundationem vocarunt, à quo ad ortum Deucalionis volunt interceſſiſſe annos ſeptingentos. Deucalionei autem diluuij mentionem faciunt Virgilius, Horatius, Ouidius, Pauſanias variis in locis, qui Deucalionem ſolius Phthiotæ regionis (quæ eſt pars Theſſaliæ) regem fuiſſe ſcribit, lib. 1. & 5. Diluuii vniuerſalis ſub Noacho meminit Sibylla apud Lactantium de ira Dei, cap. 23. Cato in fragmentis Originum. Archilochus lib. de temporibus. Ioſeph. lib. 1. Antiquit. Iudaic. ex Mnaſea, Hieronymus Aegyptius, & Beroſus Chaldæus, qui etiã Gordięum montem nominat, Alexander polyhiſtor & Abydenus apud Cyrillum libr. 1. contra Iulian. & Plato in Timæo. Ouid. metamorph. lib. 1. Noachi & Deucalionis dilluuium confundit: Plutarchus item lib. de defectu oraculorum. vide Plin. lib. 5. cap. 13. & Pompon. Mela lib. 1. de ſitu Orbis, cap. 11. In ſumma, quę de Deucalione ſcripta extant plæraque de Noachi diluuio intelligenda eſſe videntur, alioquin vt aniles nugæ explodi debent.

Digitized by Google

DII *Maiorum Gentium*.

MOSES narrat, Geneſ. cap. 6. poſteros Caini ac Cainum ipſum (qui ante Noachi diluuium vixerunt) eſſe potentes illos, induſtrios, & claros viros, qui à ſeculo, omniúque hominum memoria celebres notique fuerunt, & per totũ terrarum orbem, etiam poſt diluuium, laude inſignes, quique fuerunt præſtantiſſimis nominibus, velut Saturni, Iouis, Mercurij, Vulcani, Dionyſii, &c. etiam inter Ethnicos ipſos, qui Moſis ſcripta non legerunt, prædicati, ac rerum geſtarum fama celebrati ac commendati. Poſtquã enim Moſes eos Caini poſteros recitaſſet, addidit: *Illi ſunt potentiſſimi homines qui à ſeculo vel olim fuerunt viri nominis*, id eſt celebres, & fama noti inter omnes mortales, etiam poſt ipſorum mortem, atque adeo ipſo adhuc Moſis ſeculo, & quum illa memoriç literiſque proderet. Ex quo perſpicuè intelligitur, eos quos poſteritas & Moſis ætas, & ſequens quoque poſtea ſeculum magnificè celebrauit, coluit, pro ſummis viris, fortiſſimis heroibus, imò etiam pro Diis habuit, fuiſſe poſteros Caini qui diluuium præceſſerunt. Ii autem ſunt, quos Ethnici, vti nomini, dixerunt Saturnos, Ioues, Mercurios, Vulcanos, aliiſq. eiuſmodi nominibus appellarunt, vt ex eorum ſcriptis apparebit. Illi enim, etſi pro Diis ab Ethnicis culti ſunt, homines tamen, & quidem mortales fuerunt: ſed quia propter artes egregias à ſe primum inuentas, immenſaque illa dona in totum genus humanum à ſe primis collata, innotuerant hominibus, & apud poſteros in admiratione fuerant, huiuſmodi appellationibus donati celebratique ſunt. Id quod mecum ſentit M. Tullius, lib. 1. Tuſcul. quæſt. & Varro in libris rerum diuin. teſtante D. Auguſt. lib. 4. ciuit. Dei, c. 27. & lib. 6. cap. 6. Sed imprimis id docet verum eſſe Varro, eod. lib. ciuit. Dei. cap. 22.

Præterea, biſeruandum eſt, iſtas ſiue Græcas. ſiue Latinas Κρονίου, Διὸς, Ἑρμοῦ, Ἡφαιστίου, Διονύσου, id eſt, Saturni, Iouis, Mercurii, Vulcani, Dionyſi, & ſimilium appellationes multis quidẽ datas & cõmunicatas fuiſſe: prout videlicet vnaquæque gens quempiam vel ſuæ originis autorem, vel ſuum benefactorem, vel primum ſibi notum virum ſtrenuum & induſtrium celebrare, & immortalẽ poſteritati reddere voluit ſtuduitq;. Vnũ tamen fuiſſe, cui primum, & ab tiquiſſimo tempore hoc nomen vel Saturni, vel Iouis, vel Mercurii, &c. impoſitum fuit: ad cuius ſimilitudinem alij (& quidem illi primo & antiquiſſimo longe ætate poſteriores) Saturni, aut Ioues, aut Mercurii, &c. poſtea nominati fuerint. Quod idem de mulierum Dearum, quç vocantur, nominibus eſt ſentiendum. Ergo plures reperientur, qui & diuerſis temporibus, & à diuerſis gentibus, & Saturni, & Ioues, & Vulcani fuerunt vocati: omnes tamen nomẽ ex admiratione illius (qui primus eo nomine dictus eſt) ſortiti ac conſecuti. Ex quo fit vt in Ethnicorum libris multos dici Saturnos reperias, multos item Ioues, &c. inter quos tamen vnus eſt vetuſtiſſimus, ex cuius laude & celebritate nomen illud alij ſibi deſumpſerunt vel impoſitum habuerunt. Id quod locupletiſſimè ex Cicerone probatur. Ille enim lib. 3. de Natura Deorum plures Ioues, & Saturnos & Mercurios, & Soles & Vulcanos in diuerſis nationibus, variiſque temporibus recenſet. Verùm ex his vnum ſemper antiquiſſimum, & cæteris priorem, imò primum omnium ſic dictum demonſtrat. Confirmat noſtram ſententiam M. Varro doctiſſimus (quemadmodum Auguſtinus teſtatur lib. 19. ciuit. Dei, cap. 21.) Romanorum, qui alios *Deos*, ac *proinde Saturnos* & Mercurios, & Ioues, *Politicos: alios Naturales*, alios Fabuloſos ſeu Poeticos, in libris rerum Diuin. ſcripſit. Confirmat Diodorus Siculus, qui lib. 1. Biblioth. cap. 2 & lib. 5. cap. 1. eiuſdem operis oſtendit alios fuiſſe Aegyptiorum Ioues, Mercurios, Vulcanos, quales Oſiris, Orus, Tiphœus: alios verò Græcorum Cõfirmant Euſebius lib. 1. de præparat. Euangel. cap. 7. & lib. 2. cap. 2. 3. 4. 5. Vbi ex vetuſtiſſimorum ſcriptorum profanorum monumentis probat in vnaquaque gente, velut Phœnicum, Atlanticorum, Phrygum (præter Aegyptios & Græcos) Cretenſium, ſuos Ioues fuiſſe, Saturnos, &c. Confirmat denique idem hoc autor grauiſſimus Arnobius lib. 4. contra Gentiles. Ex quibus efficitur, nemini mirum videri debere, ſi quædam hic ad Saturnum, & Iouem, & ſimiles accommodemus, quæ non omnibus iis qui Saturni, Ioues, vel Mercurii, &c. dicti ſunt, conueniunt. Nos enim de primis illis loquimur, qui Ioues, Saturni, &c. vocati ſunt, *quique* ſunt celebres & potentes illi viri, qui à ſeculo, id eſt ſtatim ab ipſo mundi initio fuerunt viri commendati poſteris, & fama poſtea ſemper celebrati, (quemadmodum teſtatur Moſes, etiam poſt diluuium, etſi ante diluuium illi vixerunt) inter Ethnicos, & in vniuerſo terrarũ orbe. M. Tull. Cicero in libro de legibus ait quoſdam Deos ſemper pro Diis habitos fuiſſe ex infinita quadam hominum memoria: *alios* verò fuiſſe Adſcriptitios, quos in cœlum merita in

Digitized by Google

ta in vnamquamque gentem vocarunt. Id quod etiam Auguſtinus obſeruauit, lib. 8. cap. 5. de ciuit. Dei. Nã, vt ait Pauſanias, lib. 8. Dii poſtea ſępe ſunt ex hominibus nati. Ex Adamo & Eua primis hominibus natus eſt primogenitus Cainus: poſt Abel. Sed ex Abele nulli poſteri fuerũt ſuperſtites. Caino verò plures nati ſunt tum filij, tum nepotes, tum abnepotes, & poſteri, viri inſignes, celebres & induſtrii, numero decem, ſi Noemam filiam Tubalcaini his annumeres, vt Moſes fecit. Quòd ſi his decem, Adamum & Euam addideris, fiet omnes numero duodecim, quo proculdubio ſunt duodecim illi antiquiſſimi, & maiorum gentium Dii ab Ethnicis appellati: inter quos duæ ſunt fœminæ, nimirum Eua & Noema: id eſt Rhea, ſiue Terra, mater omniũ Deorum, & Venus. Decem autem ſunt mares, nempe reliqui, Adamus, Cainus, Lamechus, Iabal, Iubal, Tubalcain & cæteri quos recitat Moſes ibidem, id eſt, Saturnus, Iupiter, Mercurius, Apollo, & Vulcanus, quemadmodum ab Ethnicis nominantur. Iidem iſti ſunt, quos profana antiquitas Deos Samothracum, Deos Cabiros, id eſt Deos vocat arcanos, & cæteri (qui poſtea in Deorum numerum collocati ſunt) auguſtiores habitos.

FORTVNA.

ARISTOTELES ſecundas cauſas quatuor generibus amplexus eſt, quibus & conuenientia nomina attribuit, deſumpta à modo agẽdi indito ſingulis in prima creatione. *Tῆs ἀνάγκης* voce, & cœleſtes cauſas denotat, & neceſſaria atque immutabili lege præcedentem agendi vim exprimit. *Tῆs φύσεως* appellationem elementaribus accommodat, quarum ſimplices quædam ſunt, quædam ſimplicium inter ſe commixtione conſtat. Vtriſque adſunt certæ ſenſibusque obuiæ qualitates, ceu miniſtræ, aut *ὥσπερ σύνεργα αἴτια*, quæ in ſimplicibus ſimplices *καὶ σφοδροτέραι*, in mixtis, præcedentibus motibus velut fractæ, & ad temperiem redactæ deprehendantur. *Προαίρεσιν* transfert ad actiones arbitrarias hominum, quas libera facultate voluntas ciet atque expedit: etſi has ſẽper pręit, ſæpe moderatur, iudicium deliberatioque & conſultatio rationis. Fortuitos caſus, nec cogitatos ante, nec quæſitos, ſed præter opinionem obiectos, & ab occultatis cauſis gubernatos. *Tῆs τύχης καὶ αὐτομάτου* appellationibus notat & comprehendit. Trium priorum conſideratione (quum ad pręſens inſtitutum minimè pertineat) omiſſa, de fortuna agamus, quo nomine Ariſtoteles euentus vtroſque, proſperos & aduerſos complectitur, qui accidunt hominibus, prætérea quæ voluntas libera ſua ſponte, ſuaq. vi, aut adiuta ſociis cauſis inchoat, proſequitur & conficit. Latiſſimè patet hoc genus. Mirandæ ſunt enim rerum humanarum vices, mira volubilitas, & inconſtantia fortunæ. Multa cuiuis in vita præter ſpem & opinionem contingunt: multa ſapienter cogitata, & cautè prouidèque cępta ac geſta, infœlicius cadunt quàm exiſtimamus. E diuerſo alia ſtolidè atque incogitanter mota, & adminiſtrata negligẽter, atque inter exordia prima variis incurſionibus inhibita & impedita, procedunt tandem fęliciter, & optatos conſequuntur effectus. Sępe, quę pro deſperatis ac perditis contemnuntur, ſubitò reflante fortuna rurſus ſe erigunt & augeſcunt, quę verò florent, & ad eum fulta ac ſtabilita modum putantur, vt nulla vi conuelli queant, leui momento, velut repentino flatu deiecta corruunt, tumque vel maximè, cùm plurimum fortuna blanditur, fouetque & beat ſuauiſſimè. Adeo vix quicquam eſt in rebus humanis ſtabile & perpetuum. Vix vlla quę ſuſcipimus & gerimus, aut inſtitutis initio reſpondent per omnia deliberationibus, etiam ſi fęliciter conficiantur, aut intra definitos limites ſeſe continẽt, aut præfixum ſcopum adipiſcuntur: interciduntur multa quæ pręmeditata conſilia mutant abſolent aut turbant, aut extra metas nos rapiunt. Et, vt Herodotus ait, eſt quidam velut orbis rerum humanarum, qui conuerti, neque eoſdem ſemper fortunatos eſſe pati ſoleat.

Prębuit vt rerum humanarum viciſſitudo occaſionem poetis, vt rotundo fortunam globo inſiſtere, & globi volubilitate nunc huc nunc illo ferri volutarique finxerint. Quam verò *τύχην* Ariſtoteles nominat, ipſe inopinatorũ euentuum affirmat tantum eſſe *αἴτιον κατὰ συμβεβηκός*. Ergo pręcedere neceſſe eſt aliud *καθ' αὑτὸ αἴτιον*, vel vnum, vel plura, quorum vi illi diſpenſantur, producuntur, & complentur euentus. Ariſtoteles, quę ſint illa *τὰ καθ' αὑτὰ αἴτια* non definit. Plato aliquas cauſas & inter eas omnium pręcipuam expreſſit, cum inquit, *Θεὸς μὲν πάντα, καὶ μετὰ θεοῦ τύχη, καὶ καιρὸς, τἀνθρώπινα διακυβερνῶσι ξύμπαντα, ἡμερώτερον μὴν τρίτον ξυγχωρῆσαι τούτοις δεῖν ἕπεσθαι τέχνην*, id eſt, *Deus quidem, & cum eo fortuna, opportunitasq́, res humanas gubernant vniuerſas: mitius tamen manſuetiusq́, eſt tertium adiungere & aſſociare comitem, nempe artem*. Etſi verò cum veris cauſis accidentarias, fortunam nimirum & opportunitatem,

Digitized by Google

confundit, & artem ita extenuat, vt eam accidentariis cauſis poſtponat & ſubiiciat: tamē rectè & ſapienter pręcipuā vim confert in Deū. Non enim ex fortuita & ficticia atomorum Epicuri colliſione & coalitu hoc mundi domicilium confluxit: ſed Deus ſingula corpora verbo fabrefacta ex nihilo, ſerie tamen concinna, nexuque tam continuo coagmentauit in vnam rotundo ambitu definitam molem, vt à mente architectrice, cuius ſit ſapientia infinita & omnipotentia, ędificatam eſſe manifeſtò appareat. Nec deſerit opus ſuum, ſed conſeruat id atque tuetur, & imprimis curam agit generis humani, bona cumulans, mala depellens, vtpote cuius gratia cętera & initio conſtituit, & huc vſque ſuſtentauit: & in genere humano pręcipua cura complectitur ac defendit Eccleſiam, redemptam ſanguine ęterni Filii ſui, à qua, vera Filii agnitione ac fiducia colitur atque inuocatur; & propter quam reliquam profanam multitudinem fert, vt ex hac quoque aliqui conuertantur ad filium. Confirmant adminiſtratores Oeconomicę, priuata vita cuiuſque, & totus ordo politicus, pręſentiam Dei noſtrique procurationem. Et, ſi excuſſo abſterſoque veterno, excitaremus animos ad operum Dei notationem aliquam & conſiderationem, ſique iis quę fiunt pęnè ſingulis momentis mediocriter attenderemus, perſpiceremus profectò, quāta & q̄ multa publicè accidāt & priuatim, quę nullo modo vel Phyſicis cauſis abditis aut cōſpicuis, vel noſtrę diligētię adſcribi p̄nt, ſed in ſolum Deum autorem & cuſtodes noſtrorum corporum ſanctos Angelos referri debent. Immo niſi Filius Dei ἀρχηγὸς noſter & ἀμύντωρ clementiſſimè ſingulos nos vmbraculo alarum ſuarum complexos regeret & foueret, præſidioq; Angelorum ſtipatos muniret ac tueretur, contra immanem ſæuiſſimi hoſtis rabiem, vel vno momento omnes à Diabolo enecti interiremus. Niſi politias ipſe & imperia cùm Angelorum excubiis, tum ſua firmaret ac defenderet dextera, eorumq; qui pręſunt regeret ac fortunaret conſilia & induſtriā: quę poſſet quęſo aut ſollertia odorari, aut vigilantia perueſtigare, aut ſi prodita innotuiſſent, quæ autoritas & potentia poſſet diſcutere ac ſūmouere eas vel technas quas hic artifex ſtruit in perniciem humanæ conſociationis, vel calamitates, quas intentat & vibrat in ceruices noſtras aſſiduè?

Cæterum neque vno modo Deus, ſed aliàs aliter, neque ex ordine præſcritpto cauſarum ſecundarum, ſed ſuo conſilio diſponit, partitur, & adminiſtrat fata hominum atque euentus. Euehuntur improbi, affluunt opibus, florent honoribus & dignitatibus, potiuntur rerum. Contra varijs fortunæ vicibus exercentur ac iactantur boni, permuntur tyrannide, laborant egeſtate & inopia, conculcantur à ſceleratis, flagrant publicis odijs, eijciuntur in exilia, periclitantur de fortunis & vita, pręgrauantur iniquiſſimis calumnijs, quandoque & crudeliter interficiuntur à tyrannis. Hæc euentuum diſſimilitudo mouit multos vt dubitarent de prouidentia. Quanquam autem *certo grauique* conſilio, quod ſoli Eccleſiæ detectum atque explicatum eſt, Deus hoc modo & fata diſpenſat & differt, ac prorogat pœnas & præmia: tamen nec boni in perpetua verſantur calamitate, nec ſtabilis ac diuturna eſt improborum fęlicitas. Hi ad ſumma extolluntur faſtigia, vt inde excuſſi & in fœdum præcipitati interitum, ſint cæteris exemplum fragilitatis humanę, pœnarū que ſuperbiæ & iniuſtitiæ. Illi deijciuntur & grauantur, tum ne inſoleſcant & efferantur fiducia ſuarum virtutum, tum vt ex circumfuſa ærumnarum mole erepti, *collocatique in tranquillum*, cum gloria *illuſtriore eniteſcant*. Et quidem in hoc vel præcipuè lucet ac conſpicitur prouidentia, quòd boni & gerunt res ſalutares hominum generi & circumuenti atque interclusi difficultatibus, pręter omnium opinionem, mirandis modis, ſuperatis illis eluctantur; atque euadunt, hocque quod perſequuntur acquirunt & obtinent: atque ea (vt rectè Iſocrates regulam interpretatur) ſi non in omnibus ita vſu venire ſolent, tamen plerumque ad eum modum fiunt. Fauet enim Deus virtuti, & eam etiam ab Ethnicis requirit, etſi non eſt ea iuſtitia quam ipſe approbat: & natura homines amant, amplectuntur, atque admirantur, cùm moderationem omnem & humanitatem, id eſt, iuſtitiam coniunctam cum toto choro virtutum minorum, tum ſalutarem gubernationem. Etſi verò ratio humana ignorat prorſus cauſas mirandæ huius gubernationis, ſola enim vox cęleſtis has declarat, tamen non fortuito, aut temere, vel ex vago atomorum fluxu atque impetu, vel inſtabili materię motu ac conditione, variari vices rerum humanarum, ſed diuino conſilio, agnoſcit & fatetur. Præclare in hanc ſententiam Pindarus: *Vna cum bono bina incommoda impertiunt mortalibus immortales: ſed ea ſtulti non poſſunt moderatè ferre: at ſapientes ea ferunt, bonis obuerſis extra.* Prudenter itaque Plato & rectè ſalutarem generis humani gubernationem præcipuè Deo acceptam refert. Nec dubito, quin & hanc ſententiam

&

& plures alias, ab Aegyptijs ſacerdotibus ex doctrina ſanctorum Patrum acceperit. Repetuntur enim conciones de Dei erga genus hominũ philoſtorgia, de protectione & cuſtodia ſingulorum, de Regnorum conſeruatione ac defenſione, ſubinde in hiſtoriæ ſacræ contextu, & his multæ Platonicæ conſonant. Hactenus de fortuna.

GENIVS.

Ethnicis perſuaſum erat, opinione quadam contracta ex reliquis adhuc veteris & primę doctrinæ veſtigijs, cuilibet homini, quàm primum natus eſſet, ſorte decerni atque adiungi duos Genios, quos *δαίμονας*, vocabant Græci, eoſque adeſſe homini toto vitæ curſu, omni momento, & corpore extincto animam ad Orcum deducere: vnumque ex his bonum eſſe Genium, alterum malum credebant. Illi quidquid proſperè eueniſſet, adſcribebant. Ab hoc triſtia, noxiaque oriri & infligi cenſebant. Illum procurare ac promouere, quę ex re noſtra eſſent, ac defendere quem in fidem patrociniumque ſuum accepiſſet, atque arcere pericula nocumentaque, & aduerſari alteri quantum poſſet, hortatoremque eſſe & impulſores ad honeſta ac ſalutaria conſilia, ſtudia, & actiones: vnde *ἀπομπαῖον* eum, *ἀποτρόπαιον*, *ἀλεξίκακον*, *λύσιον*, *φύξιον*, & *δαίμονα λύοντα τὰς ἀράς*, id eſt *aueiſorem, defenſorem, depulſorem malorum liberatorem, fugantem mala, Genium auerruncantem diras & imprecationes*, nominabant. Hunc contra interuertere & eludere res bonas & ſalutares, calamitates verò & incommoda tum incutere, tum (ſi impenderent) maturare, atque in capita noſtra cogere, ac velut per præceps agere, omninoque ad ſcelera & flagitia propellere, indeque in diſcrimina vitæ adducere, vel in ſubitum præcipitare exitium putabant: vnde *ἀλιτήριον*, *προστρόπαιον*, *παλαμναῖον*, & *δαίμονα κυροῦντα τὰς ἀράς*, id eſt, *noxium ſceleratum, impurum, Genium ratas facientem diras*, nuncupabant. De his citantur verſus Græci:

ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ τῷ γεννωμένῳ
ἅπαντός ἐστι μυσταγωγὸς τοῦ βίου. id eſt,
Suus cuique Genius eſt mortalium,
Vitæ initiator vniuerſæ & arbiter.

Et ſępe ſpectra viſa eſſe & conſpici, notum eſt ex hiſtoriis Bruti, *Dionis* Conſtantini Imperatoris & aliorum. Retentam verò hanc de Geniis opinionem inter Ethnicos conijcio ex doctrina ſanctorum Patrum. De diſcrimine inter Angelos Bonos & Malos: quorum illi, quòd perſtiterunt in vera erga Deum & pręfinita diuinitus obedientia, retinuerunt attributas ipſi in creatione dotes, & fruuntur Dei conſpectu & conſuetudine, ſuntque ſicut deſcribuntur in epiſtola ad Hebræos, *λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν*, i. *Adminiſtri Spiritus, qui miniſterij cauſa mittuntur propter eos qui ſalutis hereditatem obtinebunt.* Hi ſuperbo ac contumaci contemptu violarunt obedientiam conditori debitam, & defecerunt à Deo, ſua voluntate, liberè, nullius impulſu aut coactione. Ideo non conſeruarunt originem ſuam, ſed excuti dotibus & ornamentis ſummis, ac iuſto Dei iudicio condemnati, & præcipitati de cœlo ad æterna ſupplicia, fieri hoſtes Dei, atque immani Dei odio, cùm deformare ſummis viribus Dei gloriam, excitatis in Eccleſia falſis ac blaſphemis dogmatibus ac hęreſibus, hiſque auctis & dilatatis, tum acerrimè oppugnare Eccleſiam cœperunt priuatim quidem moliendo exitium, aut ſtruendo atque intentando innumera pericula ſingulis: publicè vero crudelitatem excitando, impulſu tyrannorum, vt dilacerent Reſpublicas, vt ſæuiant innocentes, vt moueant non neceſſaria certamina, & inflammatione inquietorum ingeniorum, vt moueant ſeditiones, & turbent Reſpublicas. Contra hos ſancti & caſti Angeli, velut in aciem collocati, & excubias agentes, perpetuò dimicant. Cumq; amēt gloriam Dei, & veram doctrinam, promouent pia ſtudia, reprimunt Diabolum & ſerentes falſa dogmata, impediunt tyrannorum conatus & crudelia conſilia: priuatim verò cuſtodiunt, regunt & tuentur pios, arcendo ad ſummouendo quæ à Diabolo ſtruuntur & intenduntur. Non diuina voluntate, aut diſpenſatione, mali Angeli hominibus adduntur: ſed ipſi ſeſe his adiungunt, contra Dei voluntatem incitati Dei & hominum odio, & cupiditate cruciandi humani generis, trahendique id ſecum in æterna ſupplicia. Contra machinationes horum verò & conatus, comparata ſunt diuinitus ſanctorũ Angelorum præſidia. Sed doctrina an illa, vix tenuis famæ aura de his tantis rebus (à Moſe in Patriarcharum vita, variis libri Geneſeos locis, abundè expreſſis) permanauit ad Ethnicos: vnde nouæ poſtea opiniones coniecturis conſutæ, & ex his mox Diabolicæ idolomanię detectæ ſunt.

Digitized by Google

GIGANTES.

GIGANTES cœlo bellum intuliſſe, montes montibus impoſuiſſe, & tandem à diis oppreſſos fuiſſe narrat Mythologia Ethnicorum, ex Babelis turri & hiſtoria ſacra Moſis relationibus temporum iniuria & ignoratione interpolatis, conflata. Gigantum origo præcedit diluuium Noachi. Horum ſucceſſores in ædificanda turri aliquid deinde moliti ſunt quod illis peſſimè ceſſit. De prioribus illis autem nobis nunc eſt ſermo, qui corruptiſſimis ſuis moribus horrendam iram Dei in diluuio attraxerunt. Huius rei extant in Ethnicorum ſcriptis veſtigia quamquam obſcurata, ex eo quòd illi etiam tranſtulerunt ad ætates mundi, quæ ſecutæ ſunt diluuium, ea quæ pręcipuè ante diluuium contigerant, & facta fuerant, vel ignoratione temporis rerum geſtarum, vel quod eadē ſæpius repetita fuiſſe putant, renouato ſæpius mundo, quemadmodum illi autumant, imprimis Plato in Timæo, in Politic. & lib. 3. de legibus. Ergo quæ illi Ethnici de diuerſis Mundi ętatibus aiunt, & pręſertim de ferrea tradūt, ſunt iſtius morum corruptionis generalis, quæ ante diluuium accidit, certiſſima inter Ethnicos ipſos teſtimonia. Quamobrem Ouid. lib. 1. Metamorph. docet ferream illam mundi ætatem (quę fuit corruptiſſima & deprauatiſſima) & Gigantum aduerſus Deos pugnam præceſſiſſe, & terrarum inundationem. Nam de ferrea illa, quæ diluuium proximè anteceſſit, hominum ætate ſic ſcribit,

Viuitur ex rapto non hoſpes ab hoſpite tutus:
Nō ſocer à genero: fratrum quoq; gratia rara eſt.
Victa iacet pietas, & virgo cæde madentes,
Vltima cœleſtum terras Aſtræa reliquit.

Atque hac ipſa ętate, ait idem Ouidius, Gigantes nati, qui in cœlum & Deos ipſos coniurarunt, & belligerarunt: de quibus ille ſic eodem loco,

Neue foret terris ſecurior arduus æther,
Affectaſſe ferunt regnum cœleſte Gigantes:

Ex quibus homines nati fuere, & ipſi quoq; in Deum impij & in alios homines ſæui.

Sed & illa propago (addit idem Poeta)
Contemptrix ſuperum, ſæuæq; auidiſſima cædis
Et violenta fuit.

Poſt quas & propter quas hominum impietates, crudelitates, libidines, & omne genus ſcelerum, ſcribit idem Ouidius diluuium in terras vniuerſas à Ioue, id eſt Deo, effuſum fuiſſe. Ergo ſubijcit,

Iamq; erat in totas ſparſurus fulmina terras.
Pœna placet diuerſa, genus mortale ſub vndis
Perdere, & ex omni contrahere nubila cœlo.
Nec cœlo contenta ſuo eſt Iouis ira: ſed illum
Cæruleus frater iuuat auxiliaribus vndis.

Quid verò aptius & conuenientius noſtræ veritati dici & reſtare poteſt, ſiue ſeries rerum, ſiue immanis corruptio hominum, ſiue diluuij cauſſa ſpectetur & quęratur? Ergo hoc eſt certiſſimum noſtræ veritatis veſtigium. Heſiod. lib. 1. Oper. & dier. non procul ab iſtis abludit: docet enim tota ærea ætate *mundi (quę ſecuta eſt auream & argenteam)* homines fuiſſe violentos & impios, profuſoſque periſſe: quibus Heroes ſucceſſerint, viri nempe meliores, quales qui ex Noacho poſt diluuium nati ſunt ac orti. Plato in Politico, poſt Saturni tempus & regnum tanta fuiſſe totius mundi intemperiem ait, prauitatemque hominum, vt Deus habenas regimenque mundi deſeruiſſe cenſeretur. Itaque à Deo ſublatam illam viuendi rationem, homineſque illos per diluuium à Deo fuiſſe deletos, alios autem in eorum locum ſubſtitutos & repoſitos. Diodor. *Sicul. lib. 1. de Gigantibus,* qui potius mundi ſeculo *vixerunt, loquēs,* ita ſcribit, Multi exiſtimant, quum ij Ioui Oſiridique dijs bellum intuliſſent, omnes peremptos eſſe. Bello autem illo Giganteo ſummæ impietatis indicium primi authores iſtius mythologiæ Ethnici demonſtrare voluerunt, Iouis nomine verum Iehouam ſignificantes: ſed ſanctorum documentorum à Patriarchis traditorum obliti ſunt, propter Atheiſmum poſt Noachi tempora per varias orbis partes à poſteris ſparſum & propagatum. Atque hæc illi, quamuis Ethnici, nobiſcum de corruptiſſimis hominum moribus ante diluuium, punitumque à Deo mundum vniuerſum conſentientes, tradunt. Eorundem etiam libris Lactantius planè affinia his ſcribit. Nam lib. 2. cap. 14. poſtquam homines quoſdam à cæteris differentes ex coitu Angelorum & fœminarum natos dixit, eos ipſos totum mundum ſuis artibus & exemplis ante diluuium deprauaſſe vult. Euſebius lib. 2. cap. 9. præparat. Euangel. *Quum primis illis ante diluuium temporibus mores hominum,* ait, *ſtabiliti legibus non eſſent, nec ſupplicia peccatorum imminerent, adulteria nefanda matrimonia, maribus ereptam pudicitiam, homicidia parricidia, confecta ſcelere bella, quaſi res pulcherrimè geſtas, diis ſuis attribuebant. & earum rerum memoriam quaſi perutilem, poſteris tradiderunt.* Et hac ratione, ait idem, coluerunt eos qui voluptatum inuenerunt genera, vel amplificarunt: itemque maleficos & peſtiferos

ros

Digitized by Google

ros viros, quaſi Deos coluerunt. Idem Arnobius contra Gentes,ex eorum tamen monumentis, ſcribit. Sed hoc ipſum quoque confirmat idem Euſebius eiuſdem operis quod iam citaui libr.7. cap.3. ex Ethnicorum quoque ſcriptis, vti ex Moſaicis ſic ſcribens, *Gigantes illi, qui per omnium ora volitant impiis factis (quod adhuc vſq; prædicatur) Deo,id eſt virtuti & pietati bellũ non erubuerũt inferre. Et qui eos produxerũt, ſiue immortales quidã ſiue mortales, malefica quadã artificia vt magicã prauitatẽ, primi excogitaſſe dicũtur*. Ex quibus omnibus apparet,& à Gigantibus qui primi mundi ſeculis fuerunt,ſummè corruptos fuiſſe hominum mores: & eam immanem corruptionem vſque ad diluuiũ perſeueraſſe, propter quam immiſſum eſt illud à Deo. Succeſſerunt autem prioribus illis Gigantibus, tum turris Babylonicæ architecti, tum alij ex Chami poſteris partim in terra Chanaan. partim aliis locis, qui bellum pietati, iuſtitiæ, temperantiæ, id eſt Ioui, ſeu vero Deo intuliſſe dicti ſunt.

IANVS.

QVEM Græci & Latini Bacchum & Oenotrium vocant,eundem illum Syri & Aramei omnes (qui lingua Hebræa vel illi cognata vtuntur) appellant *Ianum*, à voce *Iain* quæ vinum ſignificat, quod eſt vitis à Noacho ſatæ fructus,& eiuſdem in homines beneficium. Ex quo apparet Noachum dictum quoque eſſe Iainum,& poſtea Ianum: ac proinde eundem eſſe; qui & Noachus & Ianus ille vetuſtiſſimus ſit. Nam Iani quoque plures fuere, & recentiores omnes antiquo, qui tamen illius inuentum & nomen ambitioſè ſibi vendicarunt. De hoc antiquiſſimo Iano ac proinde Noacho Latini ſcriptores omnes Ethnici ac vetuſtiſſimi quique meminerunt. Hic & *Iane* quoque in libris ritualibus Saliorum dictus eſt, teſte Tertulliano, Apologet. c.11. qui ante & Vranum & Saturnum & Iouem extitiſſe (quibus nominibus intellige recẽtiores Vranos, Saturnos & Ioues à Græcis cõfictos) ab omnibus conceditur, cuique propterea prius quàm alii cuiquam Deo Ethnici ſacrificabant. De quo allegoriæ multæ confictæ ſunt, quas omnes irridet Auguſtinus lib. 7. ciuit. Dei c. 7.& 8. Sunt qui Ianum, tanquam Eanum (quòd eat & redeat) dictum volunt, velut Cicero, proptereaque eum Annum eſſe exiſtimant: vel Ianum nomen Latinum, non Syrum eſſe ſomniant, à Ianua deductum, vt ait Ouid. lib. 1. Faſtorum: ſed ii certè quidem omnes hallucinantur toto cęlo. Ianus enim à Iain, id eſt vino deriuatur: eſtque nomen antiquiſſimum & Arameum ante Latinos nedum Romanos natum. Cuius nominis vſus vel nullus vel rarus ſemper fuit apud Grçcos vetuſtatis contemptores, niſi quod Ianaſſa extat apud Hyginum ex Græcis autoribus,& Ianiſcus apud Pauſaniam. Multus verò apud Latinos qui fuerunt religioſiores, quàm Græci: de quo Virgil & Ouid. toto l.b.1. Faſtorum, Plutarch. in Quęſt. Rom. Varro, Macrobius & alij. Mecum facit Ouid. lib. 1. Faſt.

Quem tamen eſſe Deum te dicam Iane biformis?
Nam tibi par nullum Græcia numen habet.

Verùm Fabii Pictoris, Alberici & Athenæi tantùm teſtimonia proferam. Fabius pictor in fragmentis quę extant, ait, *Iani ætate nulla erat Monarchia quia mortalibus pectoribus non dum hæſerat vlla regnandi cupiditas. Principes, quia iuſti erant & religionibus dediti, iure habiti dij & dicti. Vinum & far primus populos docuit Ianus, ad ſacrificia & religionem magis, quàm ad eſum & potum. Primus etiam aras, & pomaria, & ſacra docuit, & ob id illi in omni ſacrificio perpetua præfatio præmittitur. farq; illi & vinũ primo prælibatur.* Albericus de Deorum imaginibus, *Ianus*, inquit, *in Deorum numerum acceptus eſt, cui omnis rei initium & finem tribuebãt. Taliter figurabatur Erat rex homo ſedens in throno fulgenti radijs: duas facies habebat, quarum vna ante ſe, altera poſt ſe reſpiciebat. In manu dextra geſtabat clauem: in ſiniſtra verò baculum, quo ſaxum percutere, & ex illo aquam producere videbatur.* Quamuis aliter Ouidius, lib. 1. Faſtor.

Ille tenens baculum dextra, clauemq; ſiniſtra.

Athenæus deniq. lib. 15. Dipnoſoph ex Dracone Corcyreo in lib. de Lapidibus ait, *Ianum fama eſt bifrontem fuiſſe, altera facie poſteriore, altera anteriore. Ianum flumen Ianumq; montem ab eo fuiſſe nominatum, quòd in eo monte habitauerit, coronas illum reperiſſe, nauigia, rates: numum æreum ab eo primùm ſignatum: qua ratione ciuitates in Græcia multæ, Italia & Sicilia, monetam cudunt, impreſſa bifronti facie & bicipiti: & ex altera parte vel rate vel nauigio, vel corona. Sororem Cameſen duxit.* Ergo bifrons tantùm erat,& quidem primus, non autem quadrifrons, quemadmodum ſequens ętas imperitè finxit, eumq. pinxit: quoniam vtrumque Mundum, nempe primum (qui per diluuium deletus eſt) & hunc ſecũdum, in quo poſt diluuium viuimus, vidit, vti Arnobius lib.6. contra Gentes ſcribit. Nam quod Ouidius duas illas Iano

facies

facies ideo datas interpretatur quòd
Omnis habet geminas hinc atque hinc Ianua frontes,
E quibus hæc populum ſpectat, at illa larem:
puerile eſt: ſed quod duplicem illum mundum, vt dixi, viderit, bifrons fuit. Ratis ei tribuebatur, & quadrans moneta, qui illius ratem ex vna parte, ex altera bifrontem eiuſdem Iani faciem habebat. Is quadrans *ratitus*, à rate, vocabatur, vt loquitur Ennius. Quapropter vera eſt de vno Iano hęc ſententia eiuſdem Ouidii:
Solus de ſuperis qui tua terga vides.

Atque hæc ratio eſt cur Noachus ex vetuſtiſſimę illius noſtræ veritatis veſtigiis ab Ethnicis & Ianus dictus ſit, & pingeretur bifrons, & ratis ei tribueretur. Quod ſi quis eum à Ianua dictum quoque velit, is fortaſſe ſententiam ſuam poſſet tueri, quod, vt Cyrillus libro 1. contra Iulianum, ex Abydeno vetere ſcriptore tradit, Noachus *Xiſuthus* quoque à veteribus dictus eſt. Xiſuthus autem eſt à *Zus* Hebręo, per geminationem & epanalepſin primæ literæ Z. Sic *Ziζus*, vnde Xiſuthus nomen à Gręcis factum. Eſt autem *Zus* Hebræis poſtis, porta, limen. Noachus igitur ſic à dignitate fuerit olim appellatus. Vel quod primi & poſterioris mundi veluti poſtis & ianua fuerit.

IAPETVS.

De Iapeto ſeu Iapheto primogenito Noachi patriarchi filio extant plurima apud Ethnicos veſtigia. Is enim eſt, quem ipſi, Hebræam vocem ad ſuæ linguæ normam ac ſuauitatem inflectentes, vocant Iapetum priſcum. Nam plures poſtea eodem hoc nomine ſunt appellati. Priſcus verò iſte Iapetus, terrę & cœli filius ab iis fuiſſe dicitur: id eſt, hominum, poſt renouatum & receptum ex aquis hunc mundũ antiquiſſimus. Quos enim heroes olim eſſe cenſebant, eos terræ & cœli, velut primorum mundi elementorum, filios vocabant. Ergo hic & ab Heſiodo in Theogonia, & à Virg. lib. 1. Georg. è terra ipſa natus ſcribitur, & ab Hygino, initio libr. de fabul. Denique exſtitiſſe primis poſt diluuium temporibus, cuius filius dicitur fuiſſe quidam Prometheus, non ille quidem antiquiſſimus (is enim fuit Abel) ſed recentior alius, qui tamen cum priſco illo confunditur ab Ethnicis hominibus, & poetis præſertim, omnia miſcentibus. Huius Promethei meminere Ouid. lib. 1. Metamorph. & Horat. Odar. lib. 1. oda 3. quanquam alij aliter ſentiunt. Ea verò in præſentia delibaſſe nobis ſatis eſt.

ISIS.

Isidem Aegyptij religioſo cultu ardētes proſequuti ſunt. Inſtitutum hunc cultum ratiocinor ex tenui, vt ita dicam, aura famæ, quæ fuit reliqua de muliere paritura filium generis humani redemptorem. Significat enim Iſis ſeu Iſcha virginem aut fœminam.

Nomē Iſchę (quo nominata eſt prima fęmina & vxor Adā) apparet in voce Iſis, quam Aegyptii retinuerūt magnamq; & antiquiſſimā Deā eſſe voluerunt omnium parentem. Iſis autem pro Iſſa, ex Iſcha Latini & Græci peſſimè poſtea pronuntiarunt & deſcripſerunt. Ergo vt Iſcha eſt vxor Adami in Dei verbo: ſic ex veteri Aegyptiorum traditione Iſis fuit vxor Oſiridis, quam Latini Oſiridem appellant, Aegyptiaca ad ſuum idioma mollientes & transferentes.

IVPITER.

In Ethnicorum monumentis plurima extant veſtigia, ex quibus probatur vetuſtiſſimum ſeu antiquiſſimum Ethnicorum Iouem fuiſſe eum ipſum, quem S. Scriptura vocat Cainum, Adami filium primogenitum: veluti, quod Iupiter ille, vt ſcribit Plato in Euthydemo, cognominatur, ἑρκεῖος, καὶ φράτριος, id eſt, ſeptorum, vrbium, & tribuum, conſociationiſque hominum præſes. Vt autem tradit Pauſanias lib. 1. etiam πολιεὺς, quod vrbium curam habeat. Quæ planè conueniunt Caino primi Adami filio: quia primus (vt ait Scriptura) vrbes condidit, ſocietatemque hominum in vnum locum congregauit. Sed idem Iupiter dicitur *Sabatζius*, vel, vt Græci homines pronuntiant, *Sabaζius*, quemadmodũ ex ipſorummet profanorũ literis oſtendit Clemens in Protreptico, Euſeb. lib. 4. de præparat. Euangel. & Arnob. contra Gētes libr. 5. Eſt autem Sabazius vel Sabatzius dictus Iupiter, id eſt, tremens, trepidus, à nomine Hebręo *Sabats*, quod tremorem & infirmitatem (quæ accidit ob gladij percuſſionem) ſignificat. Quid autem melius Cainum demonſtrare poteſt qui propter occiſum fratrem toto vitæ tempore & Trepidus & Pallens fuit? Quod autem ad nomen Ζεὺς attinet, quo nominatur à Gręcis: à Pythagora verò vetuſtiſſimo philoſopho Ζὰν, vt ſcribit ex Porphyrio Cyrillus lib. 10. cōtra Iulian. ſect. 4. videtur ea vox ex voce Cain malè & ſono peregrino pronunciata fluxiſſe: vel ſaltem imitatione Adami vocantis vxorem ſuam Chaua, id eſt, vitā, & futuræ propagationis generis humani fontem, fuiſſe nomen

nomen Ζεὺς impoſitum huic homini, à ſuis poſteris, in ipſius velut autoris ſui honorem & commendationem. Ac quidem facilè fuit ex Cain Chaua facere peregrinis hominibus. i. non Hebræis. Chaua autem idem eſt atque Ζεὺς & ζωὴ, i. vita, & vitæ ſeu viuendi principium dans aliis. Ergo ut grata Caini poſteritas teſtaretur futuris ſeculis hunc originis ſuæ parētē Cainū eſſe eum, à quo poſt Saturnū, primumq. hominem, ſatum eſſet genus humanum, ζῶντα eum vocauit, quod idem eſt atque Chaua. Et ſanè hoc verum eſt. Nam ex duobus Adami liberis (nimirum Abele & Caino) Abele ſine vllis liberis mortuo ſeu interempto, ſolus Cain extitit, ſuperſtesque manſit, à quo genus humanum poſtea propagaretur. Itaque fuit Cainus, ſeu Chaua, ſeu Ζεὺς, id eſt Viuentium Pater. Qamquam alij malunt vocabulum Ζεὺς, pro Δεὺς, (à quo poſtea fit genitiuus Διὸς) ſubſtitutum eſſe facili vſitataque harum literarum ζ, in δ, contraque commutatione, quemadmodum in Cratylo ſcibit Plato. Δεὺς autem vel à rigando, vt vult Phornutus in libro de nominibus Deorum, dicitur, quòd omnia irriget: vel vt alij, quorum melior eſt ſententia, à metu: quòd hic Iupiter & homo metum ſui omnibus incuſſerit, ne quiſquam eum attingeret: quod Caino optimè conuenit, vt eſt Geneſ 4. 15. Plato tamen in Cratylo putat in declinatione huius vocis anomala (cùm dicatur primo caſu Ζεὺς, ſecundo Διὸς) contineri hanc ſententiam, hunc hominem eſſe generis humani ſtirpem, δι' ὃν ἄλλοι ζῶσι, nempe per quem, & ex quo reliqui mortales propagati ſunt & viuunt.

Et hæc quidem de nomine Ζεὺς ex ipſorum Ethnicorum ſcriptis prolata, ſatis oſtendunt, Iouem hunc eorum antiquiſſimum eſſe Cainū Moſis. Verùm quoniam ea res ad damnandam idololatriam pertinet, eiuſque originem explicandam (vt intelligatur eos omnes, quos Ethnici & Idololatræ pro dijs primos & communiter coluerunt, fuiſſe mortales homines, atq. adeo ex impura Caini ſtirpe: alios enim peculiares Ioues & Saturnos, & primorum illorum nomine dictos, quos quæque profana & ſuperſtitioſa gens poſtea ſibi aſciuit, omitto) huius meæ ſententiæ aliquot alias rationes addam preterea, quò ſit confirmatior, veriorque cenſeatur. Eę verò ſumuntur ex comparatione, tum perſonæ, tum rerum quæ à Caino, & ab antiquo iſto Ioue geſtæ dicuntur, ab ipſiſmet Ethnicis, & imprimis Poetis. Nam vt lib. 1. cap. 11. ait Lactantius, *vera ſunt quæ loquuntur Poetæ: ſed obtentu aliquo ſpecieq́ velata*. Ergo fabulas veritati admiſcuerunt Ethnici Poetæ impulſi ſpiritu Satanæ, partim vt veritas rerum uerbique diuini certitudo mutaret, & obliteraretur, partim ut his fallacijs & Deorum ſuorum exemplis redderentur homines ad omne ſcelus & flagitiū audaciores, vti Lactantius docet lib. 2. cap. 15. & ex eo Auguſtin lib 2. ciuit. Dei, cap. 22. Verum ad comparationem Caini & veteris illius Iouis Ethnicorum veniamus.

Cainus fuit primogenitus Adami: Iupiter ille primogenitus Saturni illius antiquiſſimi, quē fuiſſe Adamū alibi declarauimus. Cainus patrē ſuum Adamum ſpe ſucceſſionis prēterquam ex ſeipſo, priuauit, dum Abelem fratrum ſuum occidit: Iupiter ille Saturnum patrem caſtraſſe, Titanas expuliſſe dicitur, ne quis alius, præter ſe vnum, illi ſuccederet. Quod Plato in Euthyphrone commemorat. Vnde Iupiter iſte & ἀλάστωρ & παλαμναῖος, id eſt, homo ſanguinarius, dictus eſt, vt tradit Lactantius ex ipſis Ethnicis, libr. 1. Cainus ſecundus fuit, qui tum propter ętatem, tum propter autoritatem, orbis huius totius princeps habitus eſt. Adamus aūt primus fuit: Iupiter ille ſecundus dicitur toti mundo imperaſſe, patre ſuo Saturno expulſo. Cainus fuit primus in orbe homicida, & propterea à patre Adamo exul, & in Oriente ſedes habuit: Iupiter ille primus homicida, malorum & ſcelerum publicè perpetrandorum reliquis mortalibus autor, quique propterea, vt ſcribit Arnobius, ab Ethnicis homicidio colebatur: & vt tradit Lactant. lib. 1. cap. 28. Cicero item lib. 3. de Natur. Deor. in Oriente habuit imperium. Cainus primus ſacrificaſſe Deo commemoratur, & propterea Abelem fratrem occidiſſe: Iupiter ille dicitur primus Cœlo ſacrificium feciſſe: Lactant. libr. 1. & propterea Prometheo germano & conſanguineo ſuo iratus, eum Caucaſo clauis affixiſſe, & feris dilaniandum expoſuiſſe. Cainus liberos & nepotes habuit qui fuerunt artium inuentores, Iupiter ille plures liberos, vt Hyginus cap. 155. & Diodorus libr. 1. cap. 2. aſſerunt, qui artes mortalibus repererunt, velut Mercurium, qui palæſtram; Apollinem, qui Muſicam; Vulcanū qui artem ferrariam inuenit. In Caini familia primum veri Dei nomen blaſphemari cœpit, & ipſius cultus deprauari. Ab iſto Ioue tradunt Ethnici primum ritus voluntarij cultus diuini, id eſt idololatriæ, inuentos, eundemq; poſtea pro Deo ibi cultum eſſe, vbi & poſtquam fuiſſe ſepultus Lactan. lib. 1. cap. 22. Nam vt ait Clemens Alexandrinus, & Cyrillus libr. 10. contra Iulian. & Auguſt. lib. 18. ciuit. Dei, cap.

3. ibi

3. ibi primùm fuerunt falſorum Deorum templa, vbi eorum ſepulchra cernebantur. Id quod in impuriſſimo illo Mahumete, & illius quæ dicitur Mecha, vetum apparet. Primus Phlegous Ioui diuinos honores tribuit, quicunque ille ſit ex poſteris Caini, vt ait Auguſtinus. Sepulchrum autem Iouis iſtius nõ eſt, in Creta inſula, ſed in Oriente. Nam Iouis Cretenſis, & longè iſto Ioue poſterioris, (quem Euhemerus, & ex eo Ennius deſcripſit vt Lactantius ait lib. 1.) ætas, vita, res geſtę, & ſepulchrum eſt in Creta: ſed non huius antiquiſſimi Iouis. Cainus denique ſororem vxorem habuit, quam Philo Iudęus vocat, Temech: Iupiter ſororem vxorem habuit, quam alii Themen eſſe volunt, alii Iunonem.

Iupiter Hammon inter Afros idem eſt, qui & Cham, filius Noachi. Scribitur enim per Cheth Hebręum, quod per ſuum H. Latini, & Gręci per ſuam aſpirationem pronunciant. *Mon* autem ſyllaba addita fuit imperitè vel ambitioſè à Gręcis, vt ab arena nomen Ammonis, tanquam ſuum & Gręcum, deducerent. *ἄμμος* enim Gręcè eſt arena. In arenoſa uerò Cyrenaicę regionis parte ſitum eſt iſtius Iouis Ammonis templum, luculenter à Q. Curtio lib. 4. deſcriptum, una cum idoli pictura & ceremoniis. At Herodotus lib. 2. mauult Ammonem, quaſi Ammonem. id eſt arietinum uocatum, *ἀπὸ τοῦ ἀμνοῦ* deductum, quòd facie arietina pingeretur. Vnde illud Naſonis. *Lybs eſt cum cornibus Amnon*. Sed errant omnes iſti imperitia ueræ iſtius nominis etymologię. Chammon enim uel Chammoun, ut Aegyptii pronuntiabant, à Chamo dicitur. Eſt enim Aegyptia lingua & gens affinis Hebręæ.

Iouem pęnè omnes gentes inter numina habuerunt, & pręcipuis affecerunt honoribus, tãquam cęterorum principem. Conſeruata eſt in memoria uocis *Iehoua*, cum obſcuro, de uno uero Deo, ſomnio: &, poſt abolitam doctrinam, huic uno uero Deo addita ſunt magna agmina commentitiorum Deorum.

ORACVLA.

DE origine prima Oraculorum alii aliter fabulantur, nec certò conſtat, quo tempore primùm extiterint, aut quando illa quaſi arces regni ſui conſtituerit & aperuerit, uelut templa profeſſura ac celebratura religionem ac cultus diuinis contrarios, Diabolus ueritatis & gloriæ Dei hoſtis. Quum uerò in iis neruus Ethniciſmi quaſi conſiſtere uideatur, originem iſtam excutiamus accuratè. Herodotus ait antiquiſſima fuiſſe in Libya Iouis Hammonis, in Gręcia Dodonęum: hoc tamen illo priùs innotuiſſe, & quę ſitum frequentatumque fuiſſe aliquamo ante. De ortu etſi dubitat, duas tamen recitat fabulas, unam ex narrationibus ſacerdotum Aegyptiorum; alteram ex annotatis Antiſtitum, qui pręfuerunt oraculo Dodonęo. Aegyptiaca de duobus ſacerdotibus raptus ac diuenditis à Phęnicibus, quarum una in Libya Hammonicum, altera in Epiro Dodonęum oraculum aperuerit, commẽtitia tota eſt, & nullam ueri ſpeciem habet. Dodonęa ex diluuii hiſtoria manaſſe, & à poſteris ex ignorantia hiſtorię antiquę deprauata uidetur. Retulerunt Antiſtites Dodonęi, geminas ex Aegypto columbas prouolaſſe; earum alteram tranſiiſſe in Epirum, ibique in fago primùm conſpectam, & humana uoce exauditam eſſe, atque inter cętera hęc ſonaſſe mandata, ut templum in eo loco incolę extruerent, Iouem enim affaturum, & inde oracula hominibus redditurum: ſe uerò internuncios atque interpretes decretorum Iouis fore. Deucalionem tandem, cùm, reliqua Gręcia inundationibus obruta ac merſa, ſolus euaſiſſet, in ea Epiri loca, quibus propter eminentiam & altitudinẽ aquę non inundarant, profugiſſe, collectiſque qui ſuperfuerant ex diluuio hominibus, circa templũ oppidulum ędificaſſe, atque id nominaſſe Dodonam, uel à Dodone, Oceanitide Nympha, uel à Dodone Iouis & Europę. Etſi autem authore Diabolo, nata oracula Ethnica, eoque gubernatore prodita ac conſeruata fuiſſe minimè dubium eſt: tamen qua occaſione primùm exorta, & unde hanc narrationem profectam coniiciam, recitabo.

Refert hiſtoria Geneſeos, Nohæ tres filios fuiſſe, Sem, Cham, & Iaphet; hoſque poſt diluuium prole numeroſiore auctos, cùm ſola familias tantas Palęſtina ob anguſtiam loci non caperet, ſeiunxiſſe ſeſe, & cardinibus terrę communi conſilio diſtributis, ac paulatim prolatis finibus, ex ſolo patrio, alios in alia loca cum familiis ſeceſſiſſe. Poſteros Chami Libycas gentes, & partim Aſiaticas, quę uerſus Meridiem & Solem orientem incolunt, condidiſſe & propagaſſe: Poſteros Iapheti Europęos, qui terrę tractus in Occaſum & Septentrionem uergentes tenent. Conſtitit arca Nohę, cùm aquę diluuii deſluxiſſent, primò in Armenię montibus. His montibus quoquo uerſus ſubiecta atque adiecta loca, extenſaque inde longo tractu in Septentrionem, quà Colchidis Iberorum & Albanorum regio Scythię montes, & maria Euxinum & Caſpium

ſpium

ſpium attingit: in Meridiem quà ſeſe decliuitas montium in Meſopotamiam ſubmittit Syriæ adiacentiũ in Orientem, qua Hyrcanorum, Perſarũ, Medorũ ſedes eſt: in Orientẽ quà Cappadocũ terra Aſiæ minoris ampliſſimos cãpos reſpicit. Illa inquam, loca, primò à poſteris Nohæ habitari ac coli cœpta eſſe: inde propagatas demanaſſe gentes orbis terrarum, primis à diluuio temporibus: inde poſterioribus ſæculis magnos exercitus & magna colonorum agmina effuſa, vel proximas verſus Occidentem terras, poſſeſſoribus vel ſummotis, vel profligatis, ſubegiſſe, ac paulatim proceſſiſſe longius; vel deſertas adhuc, horridas, atque incultas primo ceu conſitas incoluiſſe, dubium non eſt. Noham, qui vixit poſt diluuium annos trecentos quinquaginta, rediiſſe ex Armenia in veterem patriam, id eſt, in loca vicina Damaſco, vbi primos parentes conditos eſſe ſciebat, conſentaneũ eſt. Filij loca exporrecta in Orientem & Meridiem, poſteritas Semi: In Meridiem & Occaſum, poſteritas Chami: In Septentrionem & Occaſum, Iapheti poſteritas impleuit. Iapetum qui Iaphet eſt, & Chamum, qui Iupiter Hammon, tota antiquitas Ethnica celebrauit: etſi, qui fuerint illi, ignorarit. Nohæ ſeu Noachus patriarcha, qui vtrunque Mundum viderat, ante & poſt diluuium, cum tribus filijs, & intelligebat ſancta ſapientia tantarum pœnarum cauſas, quibus viderat deletum vniuerſum genus humanum, in ſchola domeſtica, liberos, nepoteſque piè fideliterque erudijt, de ortu mundi, de lapſu primorum parentum atque auerſione eorundem à conditore ſuo, de peccatis generis humani, de horrenda ira Dei aduerſus peccata, de pœnis teſtibus iræ Dei, de veris cultibus Dei, de Sacrificiorum ritibus diuina voce præceptis & commendatis.

Hi rurſus, etſi auulſi à parentibus, diſperſique in terræ partes diuerſas, tamen imitari parentum curam & inſtitutionem ſedulam; etſi plus alij, alij minus, doctrinam & cultus diuinos conſeruare, pia ac religioſa celebratione, & vſurpatione aſſidua, ſtuduerunt. Condiderunt aras & templa publica, in quibus πάροικοι & ὁμόφυλοι conuenerunt ad celebrandum Deum, ad audiendam doctrinæ, & recitationẽ hiſtoriæ de mundi origine, deque Eccleſiæ conſtitutione & propagatione, ad exercendam fidẽ & inuocationem in ſacrificiis. Cùmque excellerent donis Spiritus Sancti & ſapientia diuina, ex hominum imbecillitate, ex atrocibus ac multiplicibus Diaboli inſidijs ſtructis, tenſiſque in omnes partes, proſpexerunt, quæ tenebræ irrepturæ, quæ doctrinæ deprauationes peruaſuræ eſſent in Eccleſiam. Id vt caueretur, cæleſtes voces, literis monumentiſque idoneis procul dubio comprehenſas, in templis depoſuerunt, quò aſſeruatæ ibi & cuſtoditæ certorum hominum diligentia tranſmitterẽtur ad poſteros. Sed cùm natura hominum in ſuperſtitionem prona ſit, & nouarum religionum auidiſſima, Diabolus, cui hoc vnicum, inde vſque ab initio, ſummo fuit ſtudio, vt aſpergeret & deformaret gloriam Dei, & doctrinam de Deo obſcuraret; non deſtitit ſtatim à diluuio, viuo adhuc Noha & filijs eius, impellere ingenia mala ad nouas & falſas opiniones ſerendas, clam ſuppeditatis & obiectis ſeminibus. Eas primùm inſigni exquiſitæ religionis ſpecie veſtiuit, quò faciliùs ſtolidos animos his captos abduceret à Patrum doctrina: deinceps progreſſu temporis ſenſim auxit ſuperſtitiones, in alijs locis plus, in alijs minùs, prout plus minúſve ſequaces, atque idoneos, vel aduerſantes, adeptum ſe animaduertit: donec tandem cumulata caligine extinctaque ac ſopita luce veteris doctrinæ, & euulſa prorſus ex animis omni memoria veri, & verbo atque illuſtribus teſtimonijs patefacti Dei, ſua organa in pluſquam Cimmerias tenebras demerſit. Acceſſerunt etiam, quæ ſemper extinctam doctrinæ lucem comitantur, fœdæ & promiſcuę commixtiones, migrationes, vaſtationes terrarum & gentium: vel petulantia, vel quòd locorum anguſtijs cogerentur dilatare terminos, aut nouas quærere ſedes, aliæ gentes alijs ſeſe miſcuerunt, ſimulque illud, quo ipſæ iam imbutæ erant, virus cæteris affricuerunt & inhalarunt, aut expulerunt vicinas gentes, & templis dirutis, monumẽtis antiquis laceratis, deſtructis aris, aboleuerunt religionem traditam à Maioribus, & nouam inſtituerunt. Et omni tempore, ex Imperiorum & gentium mutationibus; ex commixtionibus earundem ac confuſionibus, religionum tetræ confuſiones ortæ ſunt.

Doctrina abolita, alibi antiquarum hiſtoriarum ſomnia, alibi vmbræ ſacrificiorum & cæremoniarum, quæ fuerant in vſu ſanctis Patribus, remanſerunt: ſed fabulis ſunt inuoluta ab hominibus, primæ & verę originis ignaris: alibi hæc quoque interierunt, & innouata ſunt omnia. Et quanquam alicubi monumenta etiam vetera conſeruata conſtat, vt in Aegypto, Phœnicia, &c. ex quibus reſtitui doctrina potuiſſet: tamen, quod in animis execęcatis à Diabolo impiæ opiniones atque idololatricæ dominarentur, non intellecta, ſed ad εἰδωλομανίαν ſtabiliendam detorta,

Digitized by Google

aut commentitijs fabulis deprauata & eluſa fuiſſe, in multis videre licet. Hoc vbi perfeciſſet Diabolus, quòd clam antea & dolo ſeſe inſinuans ſtruxerat, id palam poſtea aggredi & vrgere cœpit. Manifeſtis conatibus abſtractos à Deo homines, & manifeſtis furoribus percitos ad ſeſe rapuit, quoque voluit perpulit. Loca, quę fuerant antea domicilia & ſedes doctrinæ cæleſtis, ſanctiſſimas ſcholas Patrum, conuertit in latibula impietatis & mendatiorum, ex ijs ſuas blaſphemias contumelioſas in Deum, & hominum generi pernicioſas eructauit, atque euomuit. Mihi dubiū non eſt, in eo loco, in quo poſtea cultū fuit oraculū Iouis Hammonis, vel ipſius Chami, vel poſterorum eius, præcipuam Scholā: In loco oraculi Dodonęi, ſedē familiæ & eccleſiæ Dodanim nepotis Nohę ex filio Ianā, fuiſſe. Abolita doctrina de Deo, cū vagarētur animus poſteri, & ductu Naturæ quærerent aliquod Numen, nec, quæ ſequerentur veſtigia, inuenirent: ex reliquis adhuc veteris hiſtoriæ ſomniis, pro arbitrio, finxerunt Deum, cui geminū nomen, autoris primi Cham, & veri Dei Iehoua, impoſuerunt. Confirmauit figmentum Diabolus miraculis editis, nutu, aliisque ſignis, ex ſtatua quæ in eo loco collocata erat. Nec Dodonæ nomen diuerſum eſt à Dodanim, nepote Nohæ, qui cùm Ianā pater Ionicæ gentis in littorali Aſia conſediſſet, cum familia ſeparatus à patre, in editiora Epiri loca tranſiit. Retinuerunt Græci & Latini, ex veterum monumentis multa ſuorum & maiorum nomina, etiam poſtquam penitus euanuiſſent & periiſſent hiſtoriæ. Celebrant Græci Iapetum, qui eſt Iaphet Nohę filius. Latini ſuam originem in Ianum referūt, qui à Moſe Iauan nominatur: quamuis etiam nomen Iani ad Noachum ipſum, qui priorem & poſteriorem Mundum vidit, referri poſſit, vt antea dictum eſt in Iano. Fuit autem Nohę nepos Iauan filius Iaphet pater vtriuſque gentis, nempe Græcorum & Latinorum. Vtrique, vt vt fabulentur de etymologiis vocum Διὸς & Iouis, tamen valdè conſentaneum videtur, vtramque ex Hebræa voce Iehoua defluxiſſe, quod ſibi nomen tribuit verus Deus, & hoc ſecerni voluit ab omnibus commentitiis numinibus cuiuſque conditionis.

Commentum de exortu Dodonæi oraculī, etſi ex commentitia fabella & narratione hiſtorica de diluuio Deucalionis temere conſutum eſt & conſarcinatum, tamen ex hiſtoria diluuii natum videtur. Figmentum de geminis columbis alludit ad columbam ſemel & iterum emiſſam ex arca, vt exploraret defluxionem & diminutionem aquarum. Mentio diluuii ad vniuerſalem Mundi κατακλυσμὸν, non ad illam ſolius Græciæ & quarundam partium inundationem, quę multo poſt, Deucalionis ſeculo accidit, ſpectat. A diluuio vniuerſali, cùm ſeſe poſteri Nohæ diſiunxiſſent, Epirum Dodanim Nohæ nepos occupauit, excoluit ſuoque inſigniuit nomine, & ibidem inſtaurauit templa & cultus diuinos à patre quaſi per manus acceptos. Conſtat enim antiquiſſimis temporibus, ſicut & Stephanus annotauit, *Epirum Dodonam* vocatam fuiſſe & longè eſt vetuſtior Dodonæ appellatio, quàm Epiri, vnde enim irrepſit in Græciam vocabulum, ſi inde non eſt? certè Gręcam non ſapit originem. Omnino igitur exiſtimo, hæc duo oracula, quę in hiſtoriis prima & antiquiſſima celebrantur, fuiſſe initio ſanctas patriarcharum poſt Nohæ diluuium Scholas: Diabolum verò progreſſu temporis eadem primò occupata ſuo veneno conſpurcaſſe ac polluiſſet, tum quòd in admiratione, ob priorum celebritatem eſſe vidit, tum quòd opinione antiquitatis facilius *allectura imperitos*, & fidem approbationemque meritura, *præſen*ſit. Dodonæum frequentatum eſt ad Dodonam ampliſſimam & vetuſtiſſimam vrbem Moloſſidis in Epiro: vicinam nemori quercino, in quo vocales quercus creuiſſe proditum eſt, quæ ſtatim, vbi acceſſiſſent interrogaturi, commouerint ſeſe atque inſonuerint, expreſſo quod dandum erat reſponſo; ibidemque ſtatua ſtetiſſe, quæ virga æneos lebetes pulſarit: hoc ad moderatos ictus paulatim increpuiſſe, & *numeris* ligata reſponſa edidiſſe. Iouis Hammonis alterum à Dodonæo in extimo ſinu Libyæ, apud Gramantas, vltra Cyrenen, in ſolitudinibus vaſtis, torridis, ac ſiccitate ſterilibus, ſitum fuit, qui propter intenſos & exurentes Solis æſtus vaſtamque planiciem, arboribus Solis & ariditate infeſtam, non cuiuis facilè patuit.

His duabus, velut arcibus ſui dominij conſtitutis ac ſtabilitis, Diabolus cumulauit poſt oracula, alibi aliis patefactis. Et plurima quidem in Græcia & Aegypto extruxit, quòd eas gentes præ cæteris pronas in ſuperſtitionē nouerat ruere, auidiſſimè nouos cultus arripere, admirari, atque amplecti noua quæuis, motu leuiſſimo, & ſtolida garrulitate effutire ea, proclamare atque extollere, eoque nomine huic ſuo inſtituto aptiſſimas eſſe nouerat. Quarum ſuperſtitionū aliquam delineationem ſi quis cupiat, ad Pauſanię libros & Plutarchi commentarium De Iſide & Oſiride, diuertere poteſt. Cùm ad prima illa & vetera maiore numero ſciſcitatum con-

flue-

Digitized by Google

fluerent, tanquam non ſufficeret expediendis omnibus locus vnus, noua oracula, quæ adornabat alibi, inde renuntiabat, locaſque demonſtratis & additis mandatis, vt illa percontarentur, declarataque reſponſorum veritate, euentu ſemel atque iterum, perficiebat, vt mox inclareſcerent, & cõfluerentur, atque amplificarentur donariis & opibus. Deinde ne quid pateretur de ſuo vſpiam dominio decedere, mox ſi qua bellis diruta, vaſtata, & exſpoliata eſſent, aut vetuſtate neglecta iacerent, inſtaurari atque in integrum reſtitui, domiſq. exornari præcipiebat. Celeberrima fuerunt in Græcia Pythium ſeu Delphicum, Dindymæum apud Branchidas, Antiochenum, Syrium, Amphiarai & Trophonij, Pharenſe, Deliacum & Thracium: in Aegypto, Sebenniticum Latonæ, Herculis item, Apollinis, Mineruæ, Dianæ, Martis, Iouis, Serapidis oracula: tandem ex vaccis, bobus, crocodilis de futuris rebus coniectati ſunt Aegyptii. Oracula denique innumera per totum orbem ſparſit Diabolus, quæ ſub Chriſti redemptoris aduentum pleraque ferè omnia ſiluerunt, vt conqueritur Ethnicus ſcriptor Plutarch. lib. de Oraculorum ceſſatione.

ORPHEVS.

Recitatur à Platone vaticinium quoddam Orphei *Aetate in ſexta ceſſabit machina mundi.* Iuſtinus Martyr aliquot verſus citat, ex quodam eius poemate, quod inſcripſit *Teſtamenta* ad Muſæum diſcipulum: qui, quia hoc ipſum exprimũt, quod ſacrę litterę de vno Deo creatore cęli ac terrę, autore bonorum omniũ, ac vindice ſcelerum docent, præcipiunt verò de audienda ac cognoſcenda doctrina diuinitus patefacta: non aliunde deſumpti videntur, quàm ex ea doctrina quam à vicino populo Iſraelitico ad Aegyptios communicatione deriuatam apud hos didiciſſe, & retuliſſe ſecum in Græciam, vnà cum aſtrorum doctrina, & diſciplinis alijs, Orpheus perhibetur. Recitantur à Clemente Alexandrino in libris στρωμάτων, & ab aliis ex Orpheo verſus, qui de Dei vnica eſſentia inuiſibili, id eſt perfecta, huicque ſoli nota, qui eiuſdem vnigenitus eſt, & ex gente Chaldæa ortus: innuens Dei Filium, natum ex virgine Maria. An de doctrina ſanctorum Patrum aliquid cognouerit Orpheus, & à quibus eam didicerit, non plura ſcio, niſi quòd in Aegypto cum ſacerdotibus veteris doctrinæ cuſtodibus verſatum, & ab iiſdem edoctum tradunt de ijs quæ poſtea verſibus deſcripſit. Vndecunque autem acceperit has ſententias, & ſiue intellexerit quæ ſcripſit, ſiue non intellecta reddiderit, ex doctrina Patrum natas ac propagatas eſſe valdè conſentaneum eſt. Aegyptios enim monumenta maiorum diu conſeruaſſe, & paulatim, ſuperſtitione inualeſcente, deprauaſſe, non abieciſſe ſubitò, multa teſtantur. Inde in Græciam vel diſcentium opera & ſtudio aliquid illorum inuectum eſt, vel autoritate & potentia principum, qui ex Aegypto ductis exercitibus, Græcię multas partes occuparunt.

PALLAS.

Graeci, & præcipuè Athenienſes, ἀθηνᾶν coluerunt, & Παλλάδα vocarunt. Eadẽ, Romanis culta eſt, Mineruæ nomine. Ridiculas admodum his nominibus Græci affinxerunt etymologias, cùm diſputant dictam ἀθηνᾶν, vel quaſi ἀθρήναν τινὰ οὖσαν, παρὰ τὸ τὸν νοῦν ἀθρεῖν, quòd mentem ad certum, fixumque & euidentem contuitum rerum dirigat: vel παρὰ τὸ θῶ, quod eſt θηλάζω, vnde ὄνομα ῥηματικὸν, ἡ θηλάζουσα, & (ſi præponatur τὸ στερητικὸν α,) ἀθηνᾶ. quod ſine matre ex cerebro Iouis nata ſit. Sic Palladis nomen deriuant, vel παρὰ τὸ ἀναπεπλάχθαι ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διός, quod ex cerebro Iouis prognata ſit, & formata: vel παρὰ τὸ ἀεὶ πάλλειν καὶ κραδαίνειν τὸ δόρυ, à vibranda continenter haſta. Ridiculæ ſunt omnino deriuationes iſtę. Nam dubium nõ eſt, appellationes peregrinas eſſe, & ex Patrum religione acceptas ac conſeruatas. Appellatio ἀθηνᾶς valde cognata eſt vocabulo *Adonai*, quod eſt nomen veri Dei: ita vt penè non dubitem, originem inde eſſe, vocabulo poſt rem (id eſt, agnitionẽ veri Dei) amiſſam, translato in aliud numen commentitium. Vel eſt à Thanim, quę vox Draconem ſignificat, vt alludat ad hiſtoriã ſeductorum à ſerpente primorum parentum: cuius memoria, vt propagaretur ad poſteros, conſentaneum eſt, certa ſacrificia à Patribus inſtituta fuiſſe, quibus agerentur gratiæ Deo de promiſſo Mediatore, qui ſit conculcaturus caput ſerpentis. Conſtat autem, Athenienſes coluiſſe idolum, effigie Draconis, de quibus celebratum eſt quod exhiberent cultus diuinos, atque obſequia præſtarent tribus peſſimis rebus, Draconi, Noctuæ & Populo. Appellatio Palladis eſt à Pale, quæ vox Hebræis ſignificat admirabile quiddam, ſeu miraculoſum. Et Δίος apud Græcos, Iouis apud Latinos nomen, idem eſt cum Hebræorum Iehoua. Cùm autem in fabulis Græcorum ſit, Mineruam progenitam

eſſe ex cerebro Iouis, moueor, & appellationibus, & fabuloſo ænigmate, vt exiſtimem, huic occaſionē dediſſe obſcuratā memoriam doctrinæ ſanctorum Patrum, de Dei eſſentia & tribus perſonis diuinitatis, ſed non intellecta ab Ethnicis. Videtur omnino alludere ad æternam & verè cum ſtupore admirandam generationem Filij, patefactam patribus diuinitus, qua Pater æternus, qui eſt mens ęterna, ἄναρχος ϗ ἀγέννητος, gignit ab æterno Filium, coæternam & ὁμοούσιον imaginem ſui, ϗ λόγον θεόν. Eſt enim cerebrum ſedes mentis, & fons cogitationum, quibus formantur imagines rerum, ſed euanidę. At Pater ęternus, ęterna mens, gignit Filium λόγον, ϗ εἰκόνα συναΐδιον, non euanidam, ſed ϗ στικήν. Ita præcipua pars doctrinæ Patrum, de Dei eſſentia & de diſcrimine perſonarum Patris & filij, in fabulam commutata, excidit animis hominum, atque ex omni memoria euanuit apud Ethnicos: ipſum verò fabuloſum ænigma reſedit in iiſdem, & perdurauit.

PARNASSVS.

STEPHANVS autor eſt primam oraculi Delphici ſedem in vicino monte Parnaſſo extitiſſe. Moueor appellatione veteris Parnaſſi, vt exiſtimem primis à diluuio temporibus, ſub poſteris Noha hanc ſpecum, terra, Diaboli opera dehiſcente, ſeſe aperuiſſe, & mox coli celebrarique cępiſſe eodem autore, vatidicum virus inſpirante ijs, quos delegerat miniſtros. Etſi enim Pauſanias Parnaſſum quendam, Cleodoræ nymphę filium, auguriorum inuentorum monti nomen indidiſſe, ex Græcorum fabulis refert: tamē appellatio ipſa nihil Gręcū redolet: ſed videtur facta ex Hebræo *Nahas*, quæ vox auguriū ſignificat & diuinationem, & *Har*, montem, præpoſita in compoſitione litera P, vel potius *Parai*, id eſt hiatum: vt idem ſonet *Parnaſſus*, quod vel mons, vel rectius hiatus diuinationū.

PROMETHEVS.

REFERT Moſes, Geneſ. cap. 4. Cainum Adami filium Deo obtuliſſe ſacrificium è frugibus terræ: Abelem vero eidem ſacrificaſſe poſtea ex primogenitis ſui gregis, cuius ſacrificium fuerit Deo gratum non item Caini: vnde inuidia commotus in Abelem fratrem Cainus eum occidit, inſidioſè & perfidioſè. Huius autem veritatis quæ in Ethnicis veſtigia ſuperſint, explicandum. Et certè quidem multa extant, licet fabulis, velut tenebris, ea veritas, à Satana fuerit inuoluta, ne perſpicuè cerneretur aut intelligeretur. At verò dico ego ſentioque, Sacrificium hoc per illud repræſentari, quod Ethnici ſcribunt à Ioue & Prometheo fuiſſe oblatum Cœlo auo, & in quo Promethei potiores partes fuiſſe aiunt: Iouis autē peiores. Nam addunt propterea Iouem in Prometheum iratum fuiſſe, cumque poſtea afflixiſſe, & miſerè ad tormenta ſęuiſſima monti Caucaſo affixiſſe & alligaſſe. Sic Homerus, Heſiodus, Aeſchylus, Plato, Hyginus, *Phornutus*, Lucianus, & ante hos tres poſteriores M. T. Cicero Tuſc. 2. Dico, inquam, iſta eſſe huius hiſtoriæ ſacræ & noſtræ obſcuras quidem, ſed tamen veriſſimas, & tanquam ex tabula vetuſtiſſima relictas lineas, colores, picturas & reliquias. Hoc autem his rationibus confirmo. Ac primum quidem docui Iouem illum Ethnichorum, qui fuit vetuſtiſſimus, eſſe Cainum Moſis. Vide, *Iupiter*. Nunc igitur mihi probandum eſt, antiquiſſimum eorundem Ethnicorum Prometheum, eſſe imò fuiſſe Abelem Moſis. Dico autem antiquiſſimum: *quoniā vti* Ioues multi ad primi *imitationem dicti ſunt: ſic* & Promethei, pręſertim à Gręcis (vt ex Pauſaniæ libr. 2. & 7. facilè colligi poteſt) qui vanitatis ambitioniſque ſtudio res notas & veteres interpolarunt, & veras obſcurarunt, vt ſuæ genti vetuſtatem mūdi omnem adſcriberent, & falsò. Quorum errorem ſequutus Euſebius in Chronicis, Prometheum in annum mundi 3520. demum reiicit, cum omnium conſenſu ille Ioui æqualis ætate ac tempore fuerit.

Eſto igitur hæc inter Prometheum & Abelem comparatio. Abel cum Caino fratre ſimul vixit longo tempore, & vſquequo ab eo occideretur. Sic Iupiter & Prometheus vnà ſimulque floruerunt, vixerunt, & cōuerſabantur, vti Phornutus ſcripſit lib. de Natura Deorum. Abel & Cain erant fratres: ſic Iupiter & Prometheus conſanguinei. Abel & Cain primi homines fuere, viri heroes, & præſtantiſſimi: ſic Iupiter & Prometheus primi mortalium, adeo vt cæteri homines à Prometheo ficti & ex luto *formati* dicantur: fueruntque hi duo viri illuſtres, & *heroes* primi ac ſummi. Itaque inter ſe ab Ethnicis comparantur Iupiter & Prometheus, tanquam coæui & virtutibus pares, quemadmodum ait Plato in epiſt. 2. ad Dionyſium. Et vt Iupiter, Deus à poſteris habitus eſt, ſic & Prometheus, vti docet Heſiodus in Theogonia, cuius etiam ara auguſta habita fuit in Attica, remanſitque diutiſſimè, quemadmodum Pauſanias lib. 1. tradit. Abel primus cum Caino ſacrificauit

Digitized by Google

ficauit Deo, fuitq́. piorum iudicio hoc primum hominũ ſacrificium: ſic Iupiter & Prometheus omnium primi Cœlo ſacrificarunt. Abel primus animal obtulit & mactauit Deo: ſic Prometheus ille antiquiſſimus primus bouem mactaſſe Deo ſcribitur à Plinio, lib. 7. cap. 56. Cainus propter ſacrificium (quod vterque fecerat, nimirum ipſe & Abel) inuidit Abeli fratri ſuo, quod potior gratiorque fuerat Abelis oblatio, quàm ſua, proptereaque Abelem, ſemotis arbitris, in Oriente occidit. Sic Iupiter in communi ſacrificio (quod primum omnium fuit) inuidit Prometheo conſanguineo ſuo, quoniam in eo potiores Promethei partes fuerant: eumque, vt dixi, crudeliſſimè ob eam cauſſam ad Orientem in monte Caucaſo, ideſt, in ſolitudine, Iupiter afflixit. Abelis ſacrificium idcirco Deo gratum apparuit, quòd cęlitus ignis delapſus illud abſumpſit, ſaltem de cælo eiuſmodi aliquod fauoris Dei ſignũ extitit. Prometheus poſt ſacrificium ſuum de cęlo ignem rapuiſſe, & eum hominibus dediſſe ex veterum Ethnicorum traditione fertur. Sic Heſiodus & Hyginus in fabul. c. 66. & 144. quod Plato in Philebo interpretatur fuiſſe Dei in Prometheum ipſum munus, non autem Promethei furtum. Ignis autem vſum & inuentionem in Græcia Pauſanias lib. 2. tribuit. ex recentiorum fabulis, Phoroneo. Auguſtinus tamē lib. 18. ciuit. Dei, cap. 8. hanc de Prometheo vetuſtiſſimo narrationem aliter, ſed fruſtra, explicat. Pręterea idem Hyginus tradit Prometheum inſtituiſſe, vt in ſacrificijs pars victimæ adoleretur Deo, pars conuiuio reſeruaretur: id quod in veris ſacrificiis, & tunc etiam in Abelis ſacrificio obtinuit. In ſumma, ſacrificia eſſe rem antiquiſſimam apparet, adeoque ab ipſis Arcadibus, qui primi mortalium à Gręcia fabuloſa cenſentur, vſurpatam. Denique Prometheus dictus eſt nō proprio nomine, ſed à cognomine quodam à fide & prudentia, quòd res futuras prævideret: vti & Abel ex fide & proſpicientia futuri & venturi in mundum Meſſiæ ſacrificauit, proptereaque illius ſacrificium Deo gratum fuit. Vnum autem obiici poteſt in iſta Promethei & Abelis comparatione, quòd eſt refellendum. Nimirum Abelem nullos liberos reliquiſſe: Prometheum autem plures, velut Aethnæum, vt ait Pauſan. lib. 9. & Deucalionem, vt ſcribit Ouid. lib. 1. Metamorph. Reſpondeo enim Græcos in ea re deceptos æquiuocatione nominis Promethei, dum filios recentiſſimi cuiuſdam Promethei vetuſtiſſimo illi temerè & falsò attribuunt, & tempora confundunt. Falſum enim eſt, Deucalionem Promethei primi filium fuiſſe.

SACRIFICIA.

SACRIFICIORVM Ethnicorum origo ex illis eſt ritibus, quos à principio ſancti patres, Adam, Seth, Noha, & cæteri vſurparunt, ac piè religioſeque oluerunt, ac conſeruarunt, non autoritate, arbitriove priuato, ſed iuſſu mandatoque Dei. Nam, vt ante, ita poſt lapſum primorum parentum, cùm Deus recepiſſet genus humanum, victus interceſſione Filii, & voluntaria ſponſione obedientiæ integræ exoluendæ pro genere humano, eorumque perpetiēdorum atque exhauriendorum, quæ illi perferenda fuiſſent in æternum: tunc ergo, non voluit genus humanum, vel pecudum more vagari temerè, abſq. lege & notitia Dei conditoris, vel petulanter fingere, ex arbitrio, numina & cultus: ſed tradidit promiſſionē de Meſſia naſcituro ex muliere, conculcaturo caput ſerpentis, & inſtauraturo genus humanũ, vt fieret rurſus Domus ſācta, & imago Dei expreſſa; ī qua ſe & ſuā ille voluntatē cũ perſpicuè demonſtrauit, tũ illuſtriſſimis & euidentiſſimis confirmauit teſtimoniis. Ad hanc promiſſionem & hunc in ea patefactũ Deum alligauit hominum animos, & huic intentos eos atque affixos eſſe voluit, excluſis & prohibitis omnibus commentis aliis quibuſcunque & vndecunque ortis. Atque vt ante lapſum, quamquam clariſſimam ſapientiæ & iuſtitiæ lucem accenſam, de æterna ſua luce primorum parentum animis inſeuerat, quæ, quid requireret, quæque pręſtari vellet immutabiliter oſtendebat: tamen peculiarem expreſſo mandato conſtituebat legem, in oculos incurrentem quæ iubebat eos abſtinere à fructibus arboris ſcientiæ boni & mali & in hac obſeruanda, ſuā illos ſibi declarare probareque obedientiam volebat. Sic poſt lapſum etſi reſiduæ de prima luce ſcintillulæ, & paulo poſt ſubinde repetitæ ac renouatę notitiæ legis diuinę, ſatis monebāt quæ poſtularet Deus, quæ ipſi diſplicerent: tamen cum nouo modo, & aliter quam hominum generi ſe patefeciſſet, edita noua promiſſione, nouum etiam ei & ſingularem cultum adiunxit, nimirum certos ritus ſacrificiorum certorum, quos retineri in ſua Eccleſia & reuerenter coli, tractari ac peragi, vera fide, intuente promiſſionem his præfixam, id eſt, fiducia venturi Meſſiæ, voluit.

Non temere, nec quod delectaretur pecudũ euiſceratione & combuſtione, ritus tales inſtituit: ſed cùm vellet in Eccleſia ſemper exſtare beneficia filii, euidentibus & ſenſui ſubiectis ceremoniis velut conſignata, ſingulari conſilio &

la-

Digitized by Google

ſapientia impreſſerat illis conſpicuam promulgatæ promiſſionis imaginem, vt inter adminiſtrationem rituũ, mactationem immolationem & recitationem perceptarum precum, hac oculis expoſita & ſenſibus ſubiecta ſpecie admouerentur de Meſſia, qui ex promiſſo diuino naſciturus, & vera victima futurus eſſet, pro peccatis generis humani: & exſuſcitarentur hoc ſpectaculo ad cogitationem lapſus, triſtiſſimarum pœnarum, reſtitutionis ſui per Meſſiam, immenſi amoris & miſericordię Dei. Quem promiſſio pollicebatur, eum velut pictum ſi adumbratum, ſacrificia oculis contuendum proponebant. Deinde, occaſione horum rituum, cùm repeti memoriam promiſſionis aſſiduè, & vera gratitudine celebrari tantum beneficium, tùm fidem coniunctam cum firma ſpe & expectatione Meſſiæ, atque inuocationem exerceri voluit. Eam ob cauſam, tum vt certo ſtatuerent verè adeſſe Deum, ſpectareque & diſcernere inter ea quæ ex vera fide proficiſcerentur, & fictitia, & idcirco maiore cura & reuerentia ea adminiſtrarent, & diligentius vſque ad Meſſiam natũ tuerentur & cuſtodirent, frequentiſſimè ſanctis patribus oſtendit ſeſe, atque viſis igne cœleſti victimis. Tandem verò, cùm in populo Iſraelis, in quo, à cæteris omnibus gentibus ſeparato, Eccleſiam ſibi collegerat, politiam etiam certis legibus conſtitueret, eo fine, vt conſtaret certò, quæ gens Meſſiam mundo paritura eſſet: certa mandata de ſacrificiorum ritibus, legibus & tempore dedit, eoſque obſeruari & peragi ad præſcriptum voluit accuratiſſimè: adeo vt ſi intermiſſa ab aliquo, aut polluta, aut ſecus, atque inſtitutum erat, perfecta eſſent, reus crimen ſubiret læſæ maieſtatis diuinæ & æterni iudicij: ſiq; ij qui præerant populo profanationes non vindicaſſent, hoc expurgato ſublatove, in idem crimen & pœnas eaſdem totus incideret populus.

Deſcribuntur autem in Leuitico ſex genera ſacrificiorum diuina voce repetita, & ex ore Dei per Moſem excepta & conſtituta, quorum tria ἱλαστικὰ erant non quod mererentur veniam aut condonationem culpæ & pœnæ æternæ, vel expiarent perpetrata ſcelera, & placarent iram Dei aduerſus peccata generis humani: ſed vocabantur propitiatoria & fine & vſu, quod typi erant illius victimæ quæ Deo ſatisfactura erat pro genere humano: & quãdo fiducia eiuſdem offerebantur, placebant Deo, & impetrabant quæ petebantur. Cæterum, in illo populo ad hoc proderant vt ſi ab illis exhiberentur, qui in ſe crimen aliquod admiſerant, teſtarentur verè eos pœnitere de crimine commiſſo. Propterea hoc conſequebantur illi, ne excluderentur à ſocietate populi Dei. Tria ἱλαστικὰ erant Holocauſtum, ſacrificium pro peccato, & ſacrificium pro delicto. Differebant autem finibus. Holocauſtum διαλλακτικὸν erat, & fiebat ad placandum Deum. Reliqua duo ἀπολυτρωτικὰ: redimebant enim pœnas certorum delictorum. In holocauſto tota victima, quam oportebat ex maſculis vitulis, agnis aut hœdis, turturibus vel pullis *columbinis eligi*, καὶ ἄμωμον εἶναι, cremabatur, & velut in fumũ verſa efferebatur in ſublime atque euaneſcebat: quo ſignificabatur oportere hanc corruptam, & fœda peccatorum illuuie contaminatam naturam deſtrui & renouari. Ad imitationem huius fiebat Græcorum τελεστὴ. Sacrificiũ pro peccato, θυσίαν περὶ ἁμαρτίας 70. interpretes, ſacræ literæ *Haſath* nominarũt, quod eſt, oblationem fecit pro peccato, vel expurgauit à peccato. Expiabantur hoc ſacrificij genere peccata ἀκούσια, & ex errore aut ignorantia commiſſa. *Victimæ quæ cædebantur* differebant *ratione perſonarum, delictorum*, & ritu mactationis. Sacerdos, ſi hoc modo deliquiſſet, aut vniuerſa multitudo offerebat vitulum, cuius ſanguine ſacerdos conſpergebat ſepties, tum velum prætenſum ſanctuario, tum altare Domini quod ante aditum, ſeu ſanctum ſanctorum collocatum erat: reliquum, vt fiebat in holocauſtis, totum comburebatur. Non enim licebat veſci cuiquam, ne quidem ſacerdoti, earum victimarum *carnibus*, quarũ ſanguine altare Domini conſpergebatur. Si dux populi peccaſſet, caprum: ſi de plebe quiſpiam, caprum: vel ouem ſacerdoti mactandam deferebat. Earum ſanguine ſacerdos cornua altaris, in quo holocauſta cremabantur, perfundebat, reliquum omne proijciebat ad baſin altaris. De cęſa victima pinguedinem, quæ renibus adhæreret, περιτοναίῳ & ἐπιπλέῳ, cum renibus ipſis incẽdebat: non. n. pinguedine vel sãguine licebat veſci illi populo Delicti & qualitas variabat rem offerendam, vt ex 5. Leuitici conſtat. Sacrificum pro delicto θυσίαν περὶ πλημμελείας καὶ πλημμελήματος, ſeptuaginta verterunt. Eſt enim πλημμελεῖν, iniquè quippiam & per iniuriam agere, hoc eſt, ἐξυβρίζειν. Hebręi *Aſam* nominarunt, quę vox ſignificat delictum, peccatum, rem ream, à verbo Aſam, id eſt, deliquit. Fiebat autem ad expianda delicta ἑκούσια, quæ libera voluntate, re deliberata, ſine coactione & metu, committebantur: & mactabatur aries, cuius pretium æſtimabatur

tur

Digitized by Google

tur ex delicti magnitudine.

Reliqua tria ſacrificiorum genera, εὐχαριστικὰ dici poſſunt Eorum vnum oblatio erat, duo ἀποτλυτικά. Oblationem, ſeu immolationem, ſeu liberationem, ſeptuaginta interpretes δῶρον, θυσίαν, Hebræi *Mincha* nominant. Erat genus εὐχαριστικὸν, quo offerebantur & adolebantur, vel pugillus ſimilæ oleo perſperſus, tectusque thure, vel panes ἄζυμοι, vel lagana ἄζυμα, cocta in clibano & oleo oblita, quæ panes κλιβανίται vocabantur, vel τηγανιστὰ, id eſt frixa in ſartagine: vel ἐσχάριτα, id eſt, in craticula toſta, oleoque perfuſa: aut χίδρα, id eſt ariſtæ ex primis & virentibus adhuc decerptæ frugibus, leniterque ad ignem vſtulatę, & in farris morem confractæ & comminutæ, oleoque madefactæ, & thure deſuper copertę. Partem harum rerum capiebat ſacerdos, reliquum, vniuerſo cum thure, incenſum adolebat. Fermenti verò mellisque non licebat miſcere quicquam. Oblatio velut honorarium munus de terra natis Deo exhibebat, eoque teſtabatur à Deo eſſe vitam, fortunas, res vitæ neceſſarias, terræ fœcunditatem, ſalubritatem aeris, pacem, & gratias de tantis beneficijs deberi Deo pertinebant etiam ad miniſterij ſacri conſeruationem & ſuſtentationem ſacerdotum. Hoſtiam pacificorum, θυσίαν σωτηρίου ſeptuaginta. Hebræi *Zeba Salomim* nominant, id eſt ſacrificium pacis. Celebrabatur enim ab ijs qui Deo pro acceptis beneficijs gratias agebant, aut gratitudinem hac obedientia declarabant. Beneficia. n. pacis nomine Hebręi efferũt. Et fiebat cęſis vel bobus maſculis, aut fœmellis, ſine diſcrimine, vel ouibus, vel agnis, vel capris, quas ἀμώμους eſſe oportebat. Incendebatur autem ſola pinguedo περὶ τεταίῳ, ἐπιπλέῳ, renibus, & cæteris partibus detracta, cum ipſis renibus: reliquum auferebant ij quorum erat victima: idque debitæ gratiæ teſtificandæ cauſa ſacrificium ſi inſtituiſſent, vt ratum fieret & prodeſſet, eodem eos die vniuerſum abſumere oportebat: ſi ex toto, vel ſponte mactaſſent, ante tertium: tertio ſi quid reliquiſſent, id irritam reddebat mactationem, & ipſos præuaricationis reos peragebat. Sacrificium laudis differebat ab hoſtia pacificorum, quod ſimul fiebat, in hoc ſacrificio, & pecudum mactatio, & oblatio ſeu immolatio libamentorum, confeſſionis cauſa: qua qui offerebant, teſtabantur ſe agnoſcere & profiteri illum Deum eſſe ęternũ, verum & vnum Deum, diſtinctum ab omnibus commentitijs numinibus Ethnicorum, conditorem rerum & generis humani, Dominum & huius populi, & Eccleſię, ex hoc populo, propter Meſſiam, collectæ, autorem illorum beneficiorum quę hic populus accepiſſet, & debere ſe ei obedientiam, gratitudinem & celebrationem beneficiorum perpetuam. Oportebat autem omnia ſacrificia condiri ſale conſecrato, qui ſal fœderis vocabatur, eòque accendi igne, qui in tabernaculo Domini aſſeruabatur & fouebatur, & quem ex igne, cęlitus immiſſo ſacrificijs Moſis & Aaronis, ſuſceptum fuiſſe coniicio, etſi nihil affirmo.

Tradidit, & commendauit initio hos ritus Deus ipſe primis patribus, quorum poſteri aliqui, vt Nohe, Sem, Abrahã, Iſaac, Iacob, & cæteri mouerunt eos, cũ doctrina ipſa cõſtanter & ſãctè, quibuſcum fœdus inijt, data promiſſione, quòd amplificare familias poſterorum, tuerique ac propagare vellet, & ex his ipſis naſciturum eſſe Meſſiam generis humani redemptorem. Tandem cùm poſteritatem eorum, iugo ſolutam Aegyptio, & deductam in terram illam quam multò ante Patribus promiſerat, legibus obligaret atque imperio, ne ſine ordine politico diſſolutè viueret, de integro etiam leges ſacrificiorum, ſed illi politiæ quam extruebat, accommodatas, repetiit inter cęteras, diſtinxitque, vt ante dictum eſt, & deſcribi atque imponi populo per Moſen curauit: tum, vt ſcirent non humana conditas autoritate, ſed diuinitus conſtitutas eſſe atque ſancitas, ad eaſque obſeruandas atq. exequendas ſe aſtringi, nec licere cuiquam aut negligere, vel violare has temere, aut diuerſas ab his excogitare, & eaſdem inde vſque à Mundi exordio Patribus in vſu fuiſſe: tum vt inde ſacerdotes victitarent ac ſuſtentarẽtur, qui cùm Deus occupatos eos vellet eſſe circa miniſterii, ideſt, doctrinæ & ceremoniarum, non poterant vacare quærendis parandiſque rebus ad vitam neceſſariis. Et iuſtum fuit ali miniſtros Dei ſumptibus illorum, quorum gratia diuinis rebus operam dabant & ſeruabant. A diluuio igitur, cùm Nohe & filii ipſius inſtauraſſent genus humanum, erudierunt id de his tantis rebus, proculdubio, accuratiſſimè. Multi ex familia Sem, & cæterorum, hanc à maioribus communicatã hęreditatem, ſanctam, & ſalutarem, viciſſim ea, qua decuit, religione, reuerentia, fide & pietate, ex ſe natis nepotibus tradiderunt, ita vt continua ſit ſerie propagata, vſque ad cõſtitutionem politiæ Iſraeliticæ. Plurimi verò, petulantia & Epicureo contemptu, aut negligentia, quòd leuius afficerentur tantis rebus, quantas hæc doctrina complectebatur, aut ſtudio nouitatis, Diaboli impulſu ac perſuaſu, corruptam maiorum

rum

Digitized by Google

rum hæreditatem abiecerunt & aboleuerunt.

Abolitionem doctrinæ mox conſecuta eſt veri Dei obliuio. Ex hac nata prodigioſa commentitiorum numinum multitudo. Quanquam enim, proprio animorum iudicio, & naturæ totius præſtantia conuicti, fateri cogerentur non ex bruta materia hoc mundi corpus proſiliiſſe, nec temere ſuove nutu in hunc confluxiſſe ordinem, nec caſu regi ſuſtinerique, ſed oportere eſſe Architectum qui id & initio velut tornauerit in æquabilem illam rotunditatem, & gubernet ac ſuſtentet, eundemque oportere eſſe omnipotentem, ſapientem, iuſtum, bonum, vindicem ſcelerum: tamen tantum inualuerat nata ex peruerſitate deprauatæ naturæ ad ſuperſtitionem propenſio, vt contra illa argumenta, ſenſa, ſtatutaque animorum ſuorum, & euidentia totius Naturæ teſtimonia, autorē ipſum aſpernarentur, & creaturis in Dei locum, vel ſuo ductu, vel Diaboli, ex occaſionibus aliquibus, perſuaſis, aſſumptis, adhæreſcerent: & cùm cognouiſſent Deum, non glorificauerunt vt Deum, neque ei gratias egerunt, ſed vani facti ſunt in ratiocinationibus ſuis, & obtenebratum eſt desipiens cor eorum: quum ſe ſapientes eſſe profiterentur, ſtulti facti ſunt, ac mutarunt gloriam incorruptibilis Dei in efformatam imaginem mortalis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & reptilium. Nec ſatis eis fuit creata corpora in Deos conuertiſſe: ſed ipſos etiam Dæmones coluerūt, & quocunque in loco vel inſolitum quid accidiſſet, vel inuſitata ſpecie apparuiſſent Dæmones, illi peculiaria adeſſe Numina, eaque ipſa, ne iraſcerentur neglecta, ſacrificijs demulcenda retinendaque in officio & concepta beneuolentia, cenſuerunt: aliquando etiam quos cultus queve ſacrificia expoſcerent ipſi Dæmones, ex aſcititiis quibus comparebant figuris, edicebāt. Hinc Græcorum, quorum poſt Aegyptios vanitas præcipuè celebratur ac ſuperſtitio, commenta nata, qui cęlo Iouem, mari Neptunum, intimis terræ cauernis & receſſibus Plutonem incluſerunt & prefecerunt; ſingulis rurſus alios infinitos adiunxerunt, Saturnum & Cybelen Ioui, item Mercurium, Apollinem, Martem, Iunonem, Mineruam, Venerem, Dianam: Neptuno Nereum, quem ἀλκμάνα & φόρκυν, Latini Portumnum, nominarunt: & cohortes Nympharum, quarum aliæ Νηρεΐδες, & Ναϊάδες, aliæ ποταμίδες, aliæ κρηνιτίδες vocatæ ſunt, quòd vel mari, vel fluminibus, vel fontibus inſidere ac præeſſe putarentur. Coluerunt & ἀλσηΐδας Nymphas dictas, Oreades item, Dryades, Hamadryades, Napeas, Agapeas, quòd ſingulis in natura corporibus adeſſe peculiare numen exiſtimarent: & eam opinionem diabolus, numinum illorum ſpecie ſeſe oſtentans, auxit & confirmauit. Nec pauciores Deos Romani habuerunt, inter quos recenſentur Dii maiorum & minorum gentium, Penates, Communes, Geniales, Lares, Genii, Pręſtites, Indigetes, Patrij, Tutelares, Fauni, Syluani, Satyri, Lemures: ita vt Varro qui Ethnica numina pręcipua cōquiſiuit diligenter, ſupra triginta millia *commentitiorum* numinum reperiſſe ſe *annotarit*.

Extincta igitur doctrina, & deleta ex animis memoria veri Dei, etſi retinuerunt Ethnici vmbras ſacrificiorum: tamen cùm non regerentur amplius norma verbi diuini, ideoque ne ſcirent quo eſſent conſilio inſtituta, & quo ſpectarent, quidve monerent; tum mutarunt veteres ritus, vel abrogatos prorſus, vel nouis ac ſubditiriis cōfuſos pro cōditione numinum quibus decernebantur: tum excogitarunt rationem, ex victimis, æſtimandi occultos *numinum* ſenſus alienos aduerſoſque, aut propitios & *addictos* quæve ſecutura eſſent, *ſecundane an contraria*, vſurpatis, ſignorum loco, *fortuitis*, aut, *ſine* ratione, temere confictis & conſtitutis indiciis, errore ſtultiſſimo: quod eos neceſſe fuit facere: alioquin enim in iſta Dei ignoratione dubitaſſēt perpetuo quę eſſent expectanda, quęve ſibi de numinibus pollicerentur ac perſuaderent. Rationem & interpretationem ſignorum mox cōfirmauit Diabolus. Exiſtimo autem his comminiſcendis, poſt amiſſum verbum, *pręb*uiſſe occaſionem Ethnicis obſcuram memoriam miraculorum, quæ ad ſacrificia Sanctorum Patrū exhibuerat Deus ſæpiſſimè, inflammatis cœlitus victimis, approbatiſve ac ſuſceptis quæ placerent, vel contra repudiatis quę diſplicerent, certis atque euidentibus teſtimoniis. Talis itaque Sacrificiorum Ethnicorum origo eſt. Eccleſiæ ſuæ per Euangelii ſeu gratiæ miniſterium collectæ Deus ante & poſt diluuium, ante & poſt Meſſiam exhibitum, ſigna dedit, promiſſioni de æterna ſalute adiuncta: quibus *ſuos in* ſpem vitæ beatæ in cœlis cum ipſo Deo conſequendæ confirmaret, eoſdemque à profanis gentibus diſtingueret & ſepararet. Et ſancti Patriarchę, Prophetę, horumque pii & eruditi auditores, intellexerunt ſinceram doctrinam de promiſſione gratiæ, de fide amplectente promiſſum Meſſiam, de verò vſu ſignorum. Sed magna multitudo omnibus ætatibus, cum abolita doctrina de promiſſione Mediatoris, & de vera iuſtitia coram Deo; vel ſua negligentia ac ſecuritate, vel Diaboli impulſu aut ſeductione,

Digitized by Google

ne, tum hac amiſſa, verum ſignorum vſum multis modis deprauauit. Ea eſt enim humanorũ ingeniorum fragilitas, vt ſi non rectè, & aſſiduè doceantur de Deo, & verò ſignorum in oculos incurrentium vſu, mox ſolis inhæreant ſignis, eaque & numero, & ſuperſtitione cumulent. Alii ſigna verterunt in Numina: vt Chaldæi & Perſæ ignem ipſum finxerunt eſſe Deum, quia audierant igne delapſo cœlitus incenſas eſſe victimas. Alii finxerunt ritus eſſe opera, quę peccata expiarent, & placarent offenſa numina: & hac opinione cumularent ritus tales: nec tantũ ceremonias nouas, ſed & noua numina & nouos Deos excogitarunt. Alii petulantes natura & ἄθεοι, quod de his reliquum fuit inuoluerunt fabellis & anilibus ſomniis. Alii arguti natura & ritus ipſos, & aſſutas his opiniones impias, alio cōcinniore prætextu oblitas, ita venditarũt imperitis, vt eum quadam ſapientiæ ſpecie maiore cum applauſu exciperentur, amarentur, ac retinerentur. Viſitatum enim eſt profanis ingeniis, prętextu ſapienti ſtruere inſidias, & offundere bellas perſuaſiones, ſtabiliendæ impietati accommodatas.

Ita factũ vt, doctrina amiſſa, Ethnici retinuerint de Deo, de doctrina cœleſti, de Sacramentis additis doctrinę, de veri Dei cultibus, mera ſomnia: de externis ceremoniis vmbratiles ritus ſacrificiorum, atque eos ipſos multipliciter deprauatos, & nouorum excogitatione variatos atque amplificatos in immenſum. Et quidem ex Patrum religione Ethnicas ſuperſtitiones illius obliuione & natas eſſe, vel ſolæ Numinũ Ethnicorum appellationes profectæ à patribus, & ab ipſis Ethnicis, ſe ad linguarum ſuarum molliorem ſonum accommodantibus, vſurpatæ, quem admodum in Veſte, Pallade, Iſide, Ioue, & aliis oſtendimus, argumento eſſe potuerunt. Ad Ethnicos igitur peruenerunt, pauca quædam & nuda nomina, ex doctrina & hiſtoriis Patrũ, eaque & mutilata, & fabellis obſcurata, & corrupta figmentis peregrinarum opinionum, & prorſus obruta ſuperſtitionibus variis: inde tamen manaſſe agnoſci iudicari poteſt. Auxerunt autem & commentitiorum idolorum numerũ, & religionum deprauatione regnorum mutationes, gentiumque tranſlatarum commixtiones aut nouæ & ſpontaneę ſedes, atque noua regna quærentium migrationes. Omni tempore enim mutationes receptarum & vſitatarum religionum commouerunt Imperia & Reſpublicas, & cauſas præbuerunt mutationibus: cuius rei exempla ſunt regna Sarracenica, Perſica, Turcica, occaſione diſſidiorũ in religione auulſa ab imperio Romano, & ex his conflata atque conſtituta. Aut viciſſim cùm mutatis imperiis, vel deductis coloniis, religionum innouationes inuectæ, ex commixtionibus gentium inter ſeſe, ac confuſionibus religionum, perturbationes ac confuſiones natæ ſunt mirificę ac terræ, quas veritatis ac lucis cęleſtis obſcurationem & abolitionem ſequi neceſſe fuit. Ex religione populi Dei aliquid in ſuas religiones, iam ante vitiatas multipliciter, aſſumpſerunt circumſiti vndique, & proximi huic ἀπόγονοι Aegyptij, Phœnices, Syri, Aſſyrij: ab Aegyptijs & Phœnicibus plurima acceperunt Græci: à Gręcis Romani: quæ nouorum colonorum aduentu importata, plantataque & propagata eſſe nō eſt dubium. Religionum varietatem ac diſſimilitudinem comitata eſt obſtinata animorum cęcitas. Hæc nouis ſubinde diaboli furoribus accummulata, eò vſque inualuit, vt homines noua numina & cultus nouos, eoſque portentoſos prorſus, & abominandos, cumque immanitate coniunctos, con dentem Dęmonem, ac turpiſſimarum libidinum aut demonſtrantem occaſiones, aut præcipientem commixtiones, cupidiſſimè ac religioſiſſimè audirent & ſequerētur: quemadmodum apparet ex Græcarum & Romanarum hiſtoriarum lectione. Semper enim Idololatriam, libidinum portentoſæ confuſiones & omnis generis enormia ſcelera alia ſecuta ſunt. Et cum oppreſſa doctrina Euangelij ſemper etiam Legis diuinę notitia & autoritas vel obſcurata elanguit, vel fracta proiectaque concidit: vt ſola ſemper Eccleſia Dei Legis notitiam illuſtrem habuerit & explicatam, ſolaque vſum Legis rectè intellexerit atq. exercuerit. Denique ita ſemper accidit vt ab vna & perpetua doctrinæ norma, quam proponunt Lex Dei & Euangelium, quicunque diſcederent, ij protinus & ab illo itinere, quo recta ad Deum ducimur, depulſi deuiarent, & id quo nixeretur animus amitterent, cumque perpetuis conflictarentur dubitationibus, nec regerētur amplius voce Legis diuinæ, ſed incitati à diabolo ruerent, quò excæcatæ mētis erroribus & cupiditatum flammis impellerentur.

Fuit conſuetudo vetuſtis Patribus, ante tractationem ſacrorum abluere corpora, quam cōſuetudinem conſeruarunt Iudęi qui multis vtũtur lotionibus. Patres imitati Ethnici vſurparunt eaſdem, creberrimè, non tantùm ad eluendas corporum ſordes, ſed etiam ad expiationes ſcelerum, & expurgationem inquinamentorũ, ſi quæ corpori contaminato libidinibus, cædibus, rapinis, aut alijs ſimilibus, adhæſiſſent.

Romę olim ad portam Capenam, poſtea Appiam vocatam, aqua, quæ Mercurio ſacra fuit, alij alios aſpergebant, vt hac conſperſione abſtergerentur & delerentur, ceu inuſtę corporibus notæ, deformitate flagitiorum, ac præcipue periuriorum. Tali perfuſione ſeu ablutione Peleus Patroclum abſoluiſſe, & Acaſtus expiaſſe Peleum à cæde fratris Phoci, & Aegeus Medeam à cęde liberorum traditur. Hoc ritu Oreſtem expiatum eſſe à cæde matris Clytæmneſtræ, Pauſanias refert in Corinthiacis. Denique piaculum & nefas eſſe dicebatur aliquid ſacri attrectare, niſi vel corpore luſtrato, vel aquæ ad vſus ſacros comparatę, effuſione ceu conſecrato. Sic Aeneas apud Virgilium *Ter ſocios pura circumuoluit vnda, ſpargens rore leui*. Et idem, ceu multa cęde pollutus, ad patrem Anchiſem inquit.

Tu genitor, cape ſacra manu patrioſq́; Penates,
Me bello è tanto digreſſum & cæde madentem,
Attrectare nefas, donec me flumine viuo
Abluero.

Cùm autem Ethnici ſacrificijs vterentur ſine Dei & promiſſionum notitia, immò ſine notitia numinum ad quę dirigebantur, neque intelligerent finem, cuius gratia ritus inſtituti erant: meminiſſent tamen, ex tenui & incerta fama, ſolitum Deum, euidentibus teſtimonijs: aut, probatis ſacrificijs, annuere cœptis ac votis, aut, auerſatis illis ac repudiatis, negare ſucceſſus: neceſſe fuit eos qualeſcunque ex hoſtiarum viſceribus aut aliorum fortuitorum euentuum ſubitis inuerſionibus coniecturas comminiſci, ex quibus affectiones numinum erga ſe ęſtimarent. His coniecturis diabolus blanditus eſt, & aſſenſit, inſolitarum apparitionum & φασμάτων mirabiliter variatis ludis ac prę̨ſtigijs. Aegyptijs ſexcenta ſexaginta ſex genera ſacrificiorum in vſu fuerunt. Romanis & Grę̨cis non multo pauciora: quibus ferè aut ſola anima Diis conſecrabatur, quę hoſtia animalis dicebatur, aut offerebatur victima, eo fine, vt inde de illius numinis voluntate coniecturæ fierent, cuius opera, ad rem aliquam perficiendam opus erat. Mactabant autem vt plurimùm oues, ſues, capras, boues, gallinaceos, & anſeres. Maiores victimas inauratis cornibus producebant, minores coronatas. Ex hœdis & agnis rectiùs Deos cõſuli, futuraq; pernoſci cẽſebant, ꝙ mitiores eſſent: ideo, diuinaturi, ex ouiũ genere aliquid cędebãt, & mactationi sẽper adiungebãt immolationes. Romani mola ſalſa litabant, quæ ex farre toſto conſectoque, ſale & aqua, parabatur: ſine his nulla fieri ſacrificia rata, & vim ſali peculiarem, ad placanda commouendaque ſua numina, ineſſe ſentiebant. Idcirco peculiares, his cõficiendis, dies feſtos deſtinarant, quos Fornicalia feſta nuncupabant, inde, quod far in fornicibus torrerent. Græci primitias hordei, & placentas ex hordeo, ſale conſperſas, litabant. Sacrificii pro peccatis, ritum apud Ethnicos obſeruatum, & Satanæ miris ſarcaſmis Iudaica ſacrificia in Ethnicorum excęcatorum perniciem deridentis audaciam horrendam, deſcribit Prudentius hymno 10. de coronis. quem locum, quòd antiquitatem Ethnicam cognitu dignißimam, & non alibi obuiam contineat, adſcribere libet. Sic igitur ille ſub Romani martyris perſona,

Summus ſacerdos: nempe ſub terram ſcrobe
Acta in profundum conſecrandus mergitur,
Mirè infulatus, feſta vittis tempora
Nectens, corona tum repexus aurea,
Cinctus Gabino ſericam fultus togam.
Tabulis ſupernè ſtrata texunt pulpita,
Rimoſa rari pagmatis compagibus.
Scindunt ſubinde vel terebrant: aream,
Crebroque lignum perforant acumine,
Pateat minutis vt frequens hiatibus.
Huc taurus ingens fronte torua & hiſpida,
Sertis reuinctus, aut per armos floreis,
Aut impeditis cornibus deducitur:
Nec non & auro frons coruſcat hoſtiæ,
Sectaſque fulgor bractealis inficit.
Hic vt ſtatuta eſt immolanda bellua,
Pectus ſacrato diuidunt venabulo:
Eructat amplum vulnus vndam ſanguinis
Ferventis, inque texta pontis ſubditi
Fundit vaporum flumen, & latè æſtuat.
Tum per frequentes mille rimarum vias
Illapſus imber, tabidum rorem pluit,
Defoſſus intus quem ſacerdos excipit,
Guttas ad omnes turpe ſubiectans caput,
Et veſte, & omni putrefactus corpore.
Quin os ſupinat, obuias offert genas,
Supponit aures, labra, nares obiicit,
Oculos & ipſos perluit liquoribus:
Nec iam palato parcit, & linguam rigat,
Donec cruorem totus atrum combibat.
Poſtquam cadauer ſanguine egeſto rigens
Compage ab illa flamines retraxerint,
Procedit inde pontifex, viſu horridus,
Oſtentat vdum verticem, barbam grauem,
Vittas madentes, atque amictus ebrios.
Hunc inquinatum talibus contagijs,
Tabo recentis ſordidum piaculi.
Omnes ſalutant, atque adorant eminus:
Vilis quod illum ſanguis & bos mortuus
Fœdis latentem ſub cauernis lauerint.

Hęc

Hæc Prudentius, quibus ſi quis addere velit quæ de ſacris hominibus, quos Græci *καθάρματα* vocant, apud varios autores occurrunt, volumen ingens conficiat. Nobis autem, quum libellum offeramus, ex doctiſs. ſcriptoribus collectum, in præſentia Prudentii locum deſcripſiſſe ſatis erit. In ſacrificiis diuinatoriis autem Romani, Græcorum & Hetruſcorum diſcipuli, toti erant, vt qui diuino verbo deſtituti & in tenebris vagantes, ac de futuro ſollicìti, à ſuis Numinibus, [id eſt cæco dæmonibus informari maximè cuperent. Hos igitur ritus ſeruabant. Cùm ſacerdos victimam ad aram adduxiſſet, ſtans manu aram prehendebat & fundebat preces. Principium procationis à Iano & Veſta fiebat, quæ in omnibus ſacris præcipua numina erant, & in votis nuncupandis compellationem Primam meruerant, inde quod per eos, aditus ad cęteros patere opinio erat: & obſeruatum in ea precatione, vt Iupiter Pater Opt. Max. omneſque Dii cęteri Patres aduocarentur. Ne quid verò verborum pręteriretur, aut præpoſtere recitaretur, de ſcripto præirem aliquem, rurſuſque alium cuſtodem dari qui attenderet ſedulo, alium qui fauere linguis iuberet, & tibicinem canere, ne quid infauſtum exaudiretur, oportebat. His peractis ſacrificium, ab immolatione, ſacerdos inchoabat, fruges aut molam ſalſam in caput uictimæ deponebat, addito thure maſculo. Vocabatur ritus ille immolatio, quaſi morę in caput uictimæ collocatio. Deinde uinum aſpergebat: ſe priuſquam id affunderet, ſcipulo aut ſimpuuio ligneo, vel fictili admodum paruo (quod, inter ſacra vaſa, cyatho non erat admodum abſimile) & ipſe leuiter delibabat, & aſtantibus guſtandum deferebat, vt pariter libarent. Hic ritus vocabatur libatio. Quo facto, ſetas inter cornua victimæ, manu euulſas, tāquam prima libamina conicie bat in ignem, conuerſuſque ad ortum, obliquū cultrum à fronte victimæ ad caudam ducebat: tandem victimam Diis exhibitam & dedicatam iugulabant miniſtri ſacerdotis qui victimarii dicebantur, reliqui admotis vaſculis emanantem cruorem excipiebant. Ita iſti Satanæ ſeruuli impiè ſummi ſacerdotis & Leuitarum ſacrorum pias ceremonias ęmulabantur. Vbi perpurgata victima erat, mox aruſpex, flamen, aut ſacerdos, cultro ferreo viſcera rimabatur, attenteque explorabat an perlitatum foret. Inſpectis tandem & exploratis ſingulis, ex omni viſcere & membro miniſtri partes certas deciſas farina farris inuoluebant, & in calathis ſacrificanti offerebant. Sacerdos aris impoſitas ſeculo incenſo cōburebat, quod reddere erat & litare. Vbi quod Diis tributum erat conflagraſſet, ad epulas ipſi & conuiuia conuertebantur. Inter veſcendum Diis laudes canebant, pedibuſque ſe circum aras complodentes ad numeros pſallebant, & pulſatis cymbalis, choreas agebant, hymnoſque ſuis idolis varios canebant. Græci & Aegyptii peculiares quaſdam alias ceremonias obſeruarunt. Aegyptii verò caput victimæ abſciſſum diris execrabantur, & cum precatione ſolemni deiicie bant in flumen, vt ſi quid aduerſi eueniret, in illud caput verteretur. Suæ ſingulis Diis victimę etiam deputatæ erant. Humano etiam ſanguine litatum eſt, vt hiſtoriæ docent: & in populo Dei, ſub Regibus Iuda & Iſrael, reperti ſunt qui filios filiaſque exurerent in gratiam & cultum Moloch idoli.

Ex hac ſacrificiorum in populo Dei & Ethnicorum breui collatione patet, quæ Ethnici vel ex Patrum prima religione retinuerint, vel à Iudæis acceperint, quæ aſſuerint vel intexuerint ipſi ex ſeſe genita. Habuerunt vmbras veterum ſacrificiorum obſcuras, mutilas, cōfuſas, & multipliciter deprauatas: quibus (vt neceſſe fuit fieri, cum non firma certaque Dei cognitione niterentur, ſed ex fictitiis penderent numinibus) ſignificata affinxerunt teſtificantia de affectu numinum erga ſeſe, & euentibus conſecuturis: eorumque notationem & interpretationem, quæ ſolis ſacerdotibus incumbebat, *ἱεροσκοπίαν* nominarunt: cuius partes & ritus exquirere, præſentis non eſt inſtituti. Summa autem eorum quæ de ſacrificijs dicta ſunt, eò redit, vt Ethniciſmi origine paulò apertiùs detecta, Satanæ artes cordatus lector videat, & execretur. atque legalium ſacrificiorum complementum in pretioſiſſimo illo vnicoque propitiatorio ſacrificio, quod Chriſtus in ara crucis ad Patrem pro peccatis noſtris obtulit, quærat, & de parta ſibi æterna ſalute humili mente glorietur.

SATVRNVS.

ADAMVS Moſis eſt is ipſe, quem poſteritas, verbi Dei ignara & contemptrix, Latinè quidē vocauit Saturnum, Græce verò *Κρόνον*. Veterem Camum Moſis dico eſſe antiquiſſimorum Ethnicorum Latinorum Iouem, Græcorum *Ζῆνα* vel *Δία*, non autem recentem quendam aut vnius duntaxat gentis cognominem Iouem. Saturnum igitur hunc qui primus orbi innotuit, eſſe Adamum, etiam teſtibus Ethnicis, ex his colligas, quòd Saturnus iſte ita nominatur à voce linguæ Hebrçæ, quæ primùm

 omni-

omnibus mortalibus fuit communis. Vox autem illa eſt verbum *Satar*, quod latitare, ſeu occultare ſignificat. Fuit autem hoc nomen veſtigium fugæ & latitationis à Deo, quam molitus eſt Adamus poſt ſuum peccatum, vt eſt Gen. 3. 8. Nonnulli verò malunt Saturnum à ſatione dictum: quoniam, vt ſcribit Arnobius ex Ethnicorũ arcanis lib. 4. ſationibus præerat. Quod, etſi verum ſuit, tamen Saturnus à ſatione deriuari non poteſt, quum in Saturno *Sa* ſyllaba ſit longa: in ſatione verò breuis. Saturnus, aiunt alij, dictus eſt, quòd ſationibus inter Ethnicos præerat, vt pote qui primam rerum ſerendarum, terręque excolendæ, & agriculturę rationem inueniſſet, cæteroſque docuiſſet. Quod de vno Adamo verè dici poteſt. Gen. 3. 17. & 23. Nam fuit in mundo primus Agricola, & Sator rerum & hominum. Quod Saturnus cœli ipſius filius, vt pote ex nullo ſuperiore homine genitus, dicitur crediturque ab Ethnicis, teſte Cicerone lib. 3. de Natura Deorum: Adamus autem Dei filius vocatur, Luc. 3. 38. quoniam à Deo immediate creatus eſt, nõ ex alio homine natus: nonne noſtræ veritatis veſtigia ſunt? Quòd Saturnus nominatur Κρόνος, vt ait Plato in Cratylo, velut χρόνος, id eſt æternus, & ab omni huius mundi æuo exiſtens: (eſt enim Adamus coæuus & contemporaneus Mundo ratione ortus ſui.) Quòd ſub ſolo Saturno ſeculum aureum, ac primam mundi ætatẽ fuiſſe cõſentiunt omnes Ethnici, nonne hæc procul dubio demonſtrant hunc Saturnum fuiſſe verũ Adamũ, ſub quo tum ætas prima mundi tũ aurea fuit ante illius peccatũ? Quod Saturnus primus in orbe terrarum imperium tenuit, nonne idem fecit primus Adamus, tum iure creationis, tum priuilegio ætatis, quum eſſet omnium hominum primus parens? Quòd Saturnus fuit maritus Rheæ ſeu Cybeles, quæ eadem mater Deorum, id eſt hominum (qui primi ingenio & induſtria præſtantes fuerunt) dicitur: imò eadem & Pandora quoque nominatur, vt ait Diodor. Sicul. lib. 4. c. 5. & mater Iouis, vt ſcribit Euſeb. lib. 2. cap. 3 pręparat. Euang. quæ mala omnia in Mundum inuexit: nonne pro nobis iſta faciunt? Eſt enim hęc Rhea ſeu Pãdora Eua vxor Adami primi hominis. Denique quòd Saturno veteres Ethnici aperto capite, quemadmodum tradit Plutarch. in Rom. quæſt. ſacrificabant, noſtram veritatem confirmat, vt veraci, & cęteris ſanctiori Deo. Fuit enim Adamus Caino filio eiuſque poſteris longè religioſior ac ſanctior. Cæterum de Agr culturæ primo inuentore digladiantur Ethnici. Meliùs ſentiunt qui eam antiquiſſimo illi Saturno, nempe Adamo, tribuũt. Itaque cum falce, qua fruges maturæ metuntur, ſolet à veteribus Saturnus ille pingi.

SERAPIS.

SERAPIDIS cultus præcipuus fuit apud Aegyptios, qua appellatione etſi *Oſirin* cultũ atque exornatum aliqui ſcribunt, primos parentes tamen Deo hanc tribuiſſe exiſtimo, quòd ſit æterna lux, & æterna ſapientia. *Superſtitioſa* poſteritas amiſſo vero Deo, nomen retinuit, & cultus Deo deſtinatos ac debitos fictitio idolo hoc titulo præſtitit, noua ſubinde ſuperſtitione cumulatos. Fana huic Aegyptus dedicauit plurima, quorum vetuſtiſſima fuerunt Memphitica, celeberrima Alexandrina. Græci, Aegyptios imitati, eidem Serapidi non pauca fana conſecrarunt, aſſumptis ſacrificiorum ritibus, & religionis qua coleretur, legibus ab Aegyptia gente. Nam & Athenienſes, & Spartani, & Meſſenii, & Bęotii, & plures alii hos ſecuti, *Serapidi* peculiares cultus exhibuerunt, *Aegyptiorum* exemplo. A Serapide de tribus in *Deo vero perſonis* oraculum Thulidi Aegyptiorum regi renunciatum perhibetur.

Πρῶτα θεὸς, μετέπειτα λόγος, καὶ πνεῦμα
σὺν αὐτῷ,
Σύμφυτα δ' εἰν ἑνὶ πάντα τάδ' ἐστι καὶ εἰς ἓν
ἰόντα,
Οὗ κράτος αἰώνιον· σὺ δὲ ὠκέσι ποσὶ βάδιζε,
Θνητέ, ἄδηλον διάγων βιότοιο τελευτήν.

id eſt, (*antra*.

Principio Deus eſt. hinc Verbum. & flaminis
Vnum numen idem tribus eſt. naturaq́; conſors,
Cuius vis æterna: ſed hinc pede te ocyus aufer,
Mortalis, peragens incertis limitis æuum.

Id à Sacerdotibus Aegyptiis, ex veteri Patrũ doctrina, concinnatum reor. Non enim dubium eſt veterum monumenta plurima diu in Aegypto, cura & cuſtodia ſacerdotum, conſeruata eſſe: etſi doctrinæ verus intellectus perierit, paulatim deprauatus aut petulantium aut ſuperſtitioſorum ingeniorum commentis, quæ ſimpliciter dicta vel ænigmata & allegorias transformarunt, aut picturis inuoluerunt, aut dubiis & ancipitibus interpretationibus in dubium adduxerunt. Extat apud ſcriptores eccleſiaſticæ hiſtoriæ deſcriptio & templi Serapidis, & idoli portentoſæ magnitudinis, & præſtigiarum mirificarum quibus templi antiſtites, imitati Satanæ artificia, impoſuerunt miſeris hominibus.

VESTA.

Digitized by Google

VESTA.

Ex ſanctorum Patrum religione, Ethnicas ſuperſtitiones illius obliuione nata eſſe, vel ſolæ Numinum Ethnicorum appellationes, profectæ à Patribus, argumento eſſe potuerunt. Coluerunt ignem Chaldæi, Perſæ, Aſſirij, Medi, tanquam Deum, quem *Oriſmada* vocarunt, quaſi ignem ſanctum, vel lucem diuinam, ex *Vrim-Eſed*: Græci & Romani ἑςίαν, ſeu Veſtam, quæ appellatio ſignificat Ignem Domini, ex *Eſch-Ia*. Veteres illi populi ignem perẽnem ac peruigilem religionis ergò aluerunt, cui, ceu Deorum maximo hoſtias mactare, & ſolemnia feſta, ſtatis diebus, regio apparatu & ſumptibus magnificis celebrare, atque ex illo euenta rerum ediſcere atque interpretari aſſueuerant. Hunc annuatim Perſæ certis diebus feſtis candido impoſitum equo, tanquam numen, circumducebant. Cum pompa maxima ſequebatur equum rex Perſicus: hunc regni proceres & maxima populi multitudo comitabatur, vt Xenophon & Curtius annotarunt. Græci in Delphico templo, perpétuum fouebant ignem, cuius cuſtodia mulieribus mátrimonio ſolutis demandabatur. Attici in templo Mineruæ Poliadis, vna cum Palladio, lychnum inextincti luminis virginibus cuſtodiebant. Neque Aegyptiorum numẽ, quod initio appellatione Seraphim, in Serapin tandem commutata, celebrabatur, aliud quicquam ſignificabat, quàm eundem ignem, quem perennem eſſe volebant inſtituto maiorum. Seraphim enim flammeum quiddam eſt, vel ignitum, aut lucidum, à Saraph, verbo. Romani cuſtodiebant eum ignem tanquam arcanum & cęleſte depoſitum, per virgines Veſtales, conditum in penetralibus ſacris, & velut ſanctiore receſſu templi Veſtæ, cum Palladio & diis Penatibus Troia aduectis: quo nulli hominum, niſi Veſtalibus & Pontifici adire fas erat: teſte Plutarcho in Numa, & aliis. Inſederat in animis hominum illa quæ inde vſque à Patribus manarat opinio, de inflammatis cœlitus victimis: quod ita intelligebant Ethnici, vt Deum ipſum flammea ſpecie ex alto delapſum victimas deuoraſſe crederent. Inde & numen flammis illis condi tegique. & cùm rapidiſſimo motu in ſublime tẽderet, abripi eo ab aris victimas, transferrique in cœlum, neque in vlla ſacrificiorum parte clariora, certioraque de numinis affectu teſtimonia conſpici ſtatuebant firmiter. Quare nec quouis igne, adolendi ſacrificia, vtebantur: ſed eo tantum, quem ex fomite, à radiis ſolaribus incenſo, propagatum, lignis appoſitis, perpetuò, in peculiaribus templis, magna religione, fouebant & conſeruabant; ita vt neque extingui eum ſinerent, neque vſurpari aliò, niſi ad ſolas victimas, & vt pollutum expiarent. Præterea ſaniores hoc exiſtimo ſignificare voluiſſe, quòd ſit Deus æterna lux: vel hęc ipſa quæ in totum ſyſtema mundi fuſa, ſupra conſtituit diſcrimina corporum τῶν ἐνεργείᾳ διαφανῶν, infra & τὰ δυνάμει διαφανῆ traiicit ac complet, & τὰ ἀδίοπτα ſeu obſcura ſubuiens aliquo ſplendore imbuit: vel alia quępiam abdita atque inacceſſa lux De pyromantia, capnomantia & pyroſcopia Ethnicorum in ſacrificiis ſuis nefandis diſſerere, non eſt præſentis inſtituti.

VVLCANVS.

Artem ęrariam & ferrariam Tubalcainus Caini nepos ante diluuium inuenit, cui adiungitur ſoror ipſius Nahama, tanquam laboris ſocia. Huius veritatis veſtigia maniſeſtiſſima extant apud ipſos Ethnicos. Hæc enim ſunt verba Platonis in politico: Ignis quidem à Prometheo: artes autem à Vulcano, ipſiusque coniuge, eiuſdem artis ſocia. Quid magis conſentiens dici poteſt? Nam quis dubitat quin ὁ ἡφαίςος Græcorum, id eſt, Vulcanus ille vetuſtiſſimus Latinorum (plures enim fuerunt, vt docet Tullius lib. 3. de natura deorum, & Arnob. libr. 4. contra gentes) ſit Tubalcainus Moſis: quum, ſi mutetur T. in V. quarum literarum facilis eſt in ſeſe migratio, nomen ipſum & vox *Tubalcainus*, ſit Vulcanus. Pręterea quis neſcit Nahama ſignificare Pulchram, ſeu Venerem? quum ab ipſis Ethnicis dicatur, vti & Vulcanus, filia Iouis, certè ſoror eſt Vulcani: eadem verò ab ipſis Ethnicis dicitur vxor quoque Vulcani, vt planè illi cum Moſe in eo concordent. Quis ęs primus, aut ærariam artem, id eſt, fundẽdi ęris rationem repererit; dubitant Ethnici, & in eo ſunt inter ſe varii, quum de primo illius autore non quęrunt; ſed illius inuenti gloriam poſteris, & aliis, quam primo, tribuunt. Sed conſtat inter omnes Ethnicos, Vulcanum eum, cui inuentionem illam tribuunt, fuiſſe vetuſtiſſimum, quem Iouis filium propterea vocant. Quoſcunque enim antiquiſſimos volunt, eoſdem faciunt filios Iouis, vel cœli. Ab huius Vulcani nomine primi, poſtea alii ſunt Vulcani dicti, iſto multis ſeculis iuniores. Hic verò Vulcanus antiquiſſimus eſt, vt nomen ipſum oſtendit, Tubalcainus Moſis. Ab hoc igitur Vulcano ęrariam & ferrariam artem, adeoque

que

que inſtrumentorum eiuſmodi conficiendorum rationem primum repertam eſſe ipſimet Ethnici ſcribunt. Itaque omnes opifices eiuſmodi illi conſecratos eſſe docet Plato, lib. 11. de legibus Quare ſic pingebatur: vt Albericus in libr. de imaginibus Deorum ait, videlicet Deus ignium fabri ſimilitudine, malleum in manu tenens, & iuxta eum officina pingebatur: etſi Herodotus lib. 3. ridiculè eum poſtea ab Aegyptiis depictũ fuiſſe narrat. De Vulcano ſic ſcribit Homerus, *ὃν ἥφαιστος δ'ἐδάεν, καὶ παλλὰς ἀθήνη*: & apud eundem Iliad. 18. fit mentio tripodum ad mirandorum à Vulcano fabrefactorum. Sed & arma ab eodem Diis facta ſcribit ex Ethnicis Lactantius lib. 1. cap. 17. quanquam Pauſanias lib. 9. ait nullum in tota Grecia egregium Vulcani opus extare præter ſceptrum Agamemnonis. Sed nos non de Gręco Vulcano, qui recens eſt: ſed de primo de quo Homerus & Lactantius, loquimur. Ergo hic eſt Vulcanus, qui etiam ab Auguſtino Deus artium ex Ethnicorum mẽte nominatur, lib. 4. ciuit. Dei, cap. 10. Quod & ante eum Plutarch lib. de aquę & ignis comparat. dixit. Nam vſum ignis ad fundendum & conflandum metalla primus inuenit Vulcanus iſte, vt ait Lactantius libro 2. capit. 6. & libro de ira Dei, c. 13. ignis autem vſu iſtiuſmodi reperto, facilè fuit artes ærarias & ferrarias inuenire, vti docent Plato & Diodor. Sicul. libro 1. cap. 1. Porrò quum vox *Vulcanus* ex voce *Tubalcainus* manifeſtè formata ſit (nam & Oſirim Aegyptii vocant Thamec, vt ait Euſebius, quem dicunt Vulcanum) inepta eſt Fulgentii Placiadis etymologia, qui Vulcanum quaſi *βυλήχαπνον* dici putat, id eſt, cupidũ fumi & fuliginis hominem. Phornutus *ἥφαιστον* ab incendendo deriuari putat (eſt autem *ἥφαιστος* Gręcis, Vulcanus Latinis) nempe *ἀπὸ τοῦ αἴθειν* quod & ſpirare & inflammare ſignificat, Melius Plato in Cratylo *ἥφαιστον* deducit à verbo *φαίνειν* & *φῶς*, quòd quum igni præſit Vulcanus, luci quoque pręfectus eſt. *Nahama* verò eſt procul dubio Venus, quę Vulcani illius primi & ſoror fuit & vxor. Nam Nahama ſignificat pulchram, formoſam, venuſtam, & eam cuius coitu delectantur homines. Vnde pro voluptate Venus, quę fuit pulcherrima mulier, ſumitur, vt docent Atheneus & Auguſtinus lib. 4. cap. 11. & lib. 15. cap. 20. ciuitat. Dei. ab ea dictę ſunt omnes mulieres, quarum coitum viri expetunt, Veneres, qualia fere ſunt ſcorta. Venus autem Latinè à veniendo dicta eſt: ſicut Ioſeph Scaliger annotauit: quoniam *nulla inter* populares mulier ſcortari ſinebatur, id eſt quæ eſſet eius loci ciuis: ſed duntaxat ſi qua erat peregrina & aduena, vt apparet ex veteribus comœdijs: imò ex ipſo Dei verbo, velut ex libro Prouerbiorum, vbi meretrices aduenę & extraneę vocantur.

Et de his quidem hactenus, tantùm vt iuuenes poetarum & mythologię ſtudioſi ad ſcrutãdas veras antiquitates alliciantur. Si quis enim in Gręcorum & Latinorum ſcriptis hęrere pergat, & Ethnicos ſub nominibus & fabulis Deorum ſuorum philoſophiæ *naturalis & moralis* myſteria occultare voluiſſe dicit, quòd primarium eſt omittere videtur: nempe iſtis idolomanię horrendę artibus diabolum Dei gloriam quantum in ſe fuit obſcuraſſe, miſeros homines ludificaſſe, & tremendo ſummi rerum arbitri iudicio dementaſſe: vt in tot ſeculorum curriculo, in tot populis & Adami filijs, vera luce verbi diuini deſtitutis, ſuperſtitioni, idololatrię, impietati, iniuſtitiæ, & impuritati addictis, appareat verum eſſe quod olim Apoſtolus *retulit*, Eos qui incorruptibilis Dei gloriam mutarunt in efformatam imaginem mortalis hominis, & volucrium, & quadrupedum, & reptilium, traditos fuiſſe à Deo cupiditatibus cordium ipſorum ad impuritatem, vt fœdarent corpora ſua inter ſeſe: vt qui Dei veritatem mutarint in mendacium, & coluerint ac ſeruierint rebus creatis, pręterito Creatore, qui eſt benedictus in ſecula.

F I N I S.

Patauij, apud Laurentium Paſquatum, Typographum Cameralem. 1615.
SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

M. ANTONII TRITONII
VTINENSIS
MYTHOLOGIA
In qua hæc continentur.

DISPVTATIO de fabula, & fabulari ſermone.

FABVLOSA EXEMPLA ad virtutum & vitiorum ſeriem redacta, ex Ouidiana Metamorphoſi breuiter ſelecta.

EPITOME in Ouidij Metamorph. libros, in qua ſingulæ fabulæ ita breuiter, & ordinatè ſuis in locis explicantur, vt à quouis facilè intelligi poſſint.

Digitized by Google

Digitized by Google

ÆMVLIO MALVETIO PATRITIO BONON:

VIRO MAXIME' ILLVSTRI.

M. Antonius Tritonius S. P. D.

CVM *diebus ſuperioribus nobiliſsime vir tecum eſſe multis de rebus collocutus, tuam ſummam humanitatem, maximam virtutem, & incredibilem prudentiam, quam antea multorum, & grauiſsimornm virorum teſtimonio cognitam habueram, ex tuo ſermone facilè ego met perſpexi. qua ex re incredibilem cepi voluptatem, tùm quia nihil mihi gratius poterat vnquam accidere, quàm vt præſens tecum colloquendo eam cognoſcerem, tùm quia me à te non ſolùm in fidem tuam receptum fuiſſe, ſed etiam magnopere diligi ita vidi, vt ea quæ oculis cernuntur. quare me non ſolùm tui ob ſingularem virtutem ſtudioſiſsimum, ſed etiam tibi propter incredibilem humanitatem deuinctiſsimum eſſe velim ſcias. De tua verò præſtanti virtute cùm mecum cogito, cogito autem ſæpe pro mea ſumma erga te obſeruantia, non equidem miror te talem extitiſſe, cùm in ſumma nobilitate ex Illuſtri familia natus ſis, vnde quamplurimi tùm peritia rei militaris & armis, tùm omni publicæ adminiſtrationis genere inſignes viri prodierunt, quos nè longior ſim, in præſentia reticebo. Ad ſummam verò nobilitatem, & gloriam tuorum maiorum & ſi nihil addi poſſe videbatur, in tanto præſertim ſplendore, ac tantis fortunæ bonis, quæ ſemper fuerunt cum maxima illorum virtute coniuncta, tu proprio ingenio, & induſtria tam multa decora, & ornamenta addidiſti, vt maior accedere iam cumulus vix poſsit. Tu enim virtutis igniculos tibi ab initio à natura in animo inſitos excitans omnes diſciplinas, quæ ſunt viro nobili dignæ, maximèq; ad communem tuendam ſocietatem neceſſaria, aptæ denique ad gerendas res, & immortalem gloriam, quæ ex præclaris actionibus, & beneficijs in homines collatis oritur, comparandam percepiſti, cuiuſmodi ſunt recta latinè, & purè loquendi ratio, hiſtoria, antiquitatum, & coſmographiæ cognitio, in quibus adeo excellis, vt nemo ſit, qui aptius, grauius, & ornatius loquendo homines in ſuam ſententiam trahere facilius poſsit; nemo antiquo-*

Digitized by Google

rum res geſtas, leges inſtituta, & monumenta magis in promptu habeat; nemo denique prouinciarum, populorum, vrbium, marium, fluuiorum, montium, locorumque omnium nomina, ſitus, naturam, & conſuetudines melius cognoſcat, atque ita es in omni doctrinæ genere verſatus, vt quæcunque ad verum Dei Opt. Max. cultum, & religionem, quæ ad arcana naturæ perſcrutanda, quæcunque poſtremò ad rectè mores conformandos, ad præclarè vitam inſtituendam, & ad ciuitates & populos gubernandos pertinent, tibi optimè cognita & perſpecta ſint. Addo etiam militaris artis diſciplinam, vt equitandi, & decertandi peritiam, quibus in rebus tantum viribus, & ingenio vales, vt non minus fortiſsimus miles & dux, quàm nobiliſsimus, & optimus ciuis dici poſsis. Accedit ad iſtam fortitudinem, atque incredibilem animi tui magnitudinem ſumma in omnes benignitas, hoſpitalitas, ac liberalitas, quæ quidem omnia non priuatis tantùm viris, ſed maximis etiam Regibus, & Principibus ita non ſunt, vt eos tibi perpetuo amicitiæ vinculo deuinxeris, atque ab ijs non quidem impetraris, ſed ſponte quam plurima ornamenta, & priuilegia tibi tradita retuleris, quæ cæteris tuæ domus antiquiſsimis addita Maluetiorum familiam longè Illuſtriorem reddunt, Ac ſanè poſteri tui omnes præter cæteras maiorum ſuorum imagines tuam etiam habebunt, quam tibi tot familiæ ornamenta accepta referentes intueantur, admirenturque, nam quemadmodum vituperandi ſunt illi, qui ſocordia, & ignauia ſuorum virtuti, ac nobilitati non parum detrahunt, ſic illi maximè laudandi, qui eam tuentur, multò autem magis qui non illam tuentur ſolùm, ſed etiam augent. Vt autem redeam ad id, de quo prius agebamus, inter alias diſciplinas, quibus ingenium exercere ſoleres tuum, multum etiam te poetica delectatum eſſe, & adhuc mirum in modum delectari cognoui, nec ea quidem ratione ipſam ſectari, qua hoc tempore maxima hominum pars vulgò ſolet, qui tantũ abeſt, vt poetices præſtantiam & vim intelligant, vt illa ad iocularia tantùm quædam, & leuia abutantur. Diuina profectò res eſt poetica, & qua nihil vtilius, nihil præſtantius ſit. Sola enim efficit, vt ab ineunte ætate ad rectam viuendi rationem inſtituamur, ſola veluti quædam excellens philoſophia animos noſtros ab omnibus ſceleribus expurgatos ad altiora erigit, ſola per imitationem humanos affectus ad mediocritatem redigit, in qua virtus conſiſtit: ſola denique tanquam pulcherrimum politices inſtrumentum nihil aliud ſibi habet propoſitum, quàm vt probum, ac legibus obtemperantẽ virum efficiat, dignumq́, quem in hac communi hominum ſocietate maximè omnes boni admirentur. Hinc veteres poeticen tanti feciſſe non ignoramus, vt eos, qui ipſi eſſent dediti, diuino afflatu correptos, virtutum omnium parentes, Deorum immortalium interpretes, ac filios interdum appellarent. Hinc etiam olim

legum-

Digitized by Google

legumlatores illi, qui præclaris & optimis legibus ſuas inſtituere ciuitates conabantur, liberos in poetica primùm erudiendos curabant, non mehercle ficta voluptatis, quam noſtrates ſequuntur, ſed veræ virtutis gratiâ. Multi autem diuina hæc poetices arcana minimè intelligentes, cùm eius omnem vim in verſibus texendis, qui animos audientium vel numero, & ſono, vel rebus ipſis leuibus, de quibus agebant, oblectarent, poſitam eſſe crederent, eam ad iocos tantùm, & feſtiuitatem ſermonis retulerunt, quæ cùm poſtea à ſeuerioribus legerentur viris, non immeritò contemni cœpit, quare noſtra, ac patruum noſtrorum memoria ferè ab omnibus ſpreta, & contempta iacuit, adeo vt quicunque poetas legeret, parum grauis & ſeuerus iudicaretur. Tu verò diuerſa penitus ratione cùm intelligeres quæ vſum humanæ vitæ afferret poeſis, tam vberes ex ipſa fructus percepiſti, vt cùm numeris animi noſtri & afficiantur, & inflectantur in omnem partem, tu illius ſuauitate doctus mores ad omnem humanitatem, & grauitatem conformaris. Atque hac ego in primis cauſa adductus, cùm nulla alia re commodius in præſentia meam erga te fidem, & beneuolentiam teſtatam relinquere poſſem, volui librum hunc ad te mittere, quo veteris illius fabularis hiſtoriæ cognitio continetur, quæ totius antiquæ poeſeos, & magna ex parte moralis, & naturalis philoſophiæ firmiſſimum eſt fundamentum. Vetus enim ante Ariſtotelem fuit conſuetudo ſcientiarum arcana fabularum inuolucris contegere, quæ omnia ſiquis ignoret, fieri non poteſt, vt antiquos intelligat poetas, & poemata ipſe conſcribat, aut graues veterum philoſophorum, Platonicorum præſertim ſenſus perſcrutari aliquando poſſit, quamuis ipſe etiam Ariſtoteles fabuloſam hiſtoriam in medium nonnunquam attulerit. Sed de tota hac re poſtea, vbi de fabula diſputabitur, copioſius agemus. Iam verò cùm inter antiquos omnes Ouidius in hac fabulari cognitione tradenda diligentiſſimus, atque excellentiſſimus fuerit, cùmq; animaduerterem illum præter poeticam inuentionem immutare etiam popularem ſermonem in fabularem, atque ita poeticum efficere, vnde exempla omnia eruuntur, quæ ſunt probationes tùm poetæ, tùm oratoris communes, neque enim licet poetæ hiſtorico vti exemplo, quemadmodum neque oratori poetico; dedi operam, vt ex illius XV. Metamorph. libris fabuloſa breuiter colligerem exempla, atque ita in communes quoſdam locos redigerem, vt in ſcribendis carminibus ad omnia ferè poſſint adaptari. nam ſi quando de aliquo inciderit ſermo, in quo ſit de auaritiæ, crudelitatis, pietatis, iuſtitiæ, atque aliarum virtutum, & vitiorum generibus differendum, poterit vnusquiſque popularis conceptus formam in poeticum per has fabulas commutare. quæ vt facilius perſpici poſſint, volui omnes Metamorph. libros ſoluta, & breui oratione, quo ordine

ab auctore compoſiti ſunt, exprimere ſingulas breuiter adnotando, & diuidendo fabulas. nec eſt, quòd ſibi quiſquam perſuadeat poſſe aliter boni, ac perfecti poetæ laudem, & gloriam comparare, neque enim in ſcribendis verſiculis poetarum ars, vt ante etiam dixi, conſiſtit; ſed in aptè fabula conſtituenda, ſi præſertim longa poeſis contexatur, atque in humanis actionibus aptè exprimendis. Hæc volui dixiſſe, non quòd ea tibi ignota eſſe indicarem, ſed vt alij, qui noſtram hanc epiſtolam legerint, intelligant quàm grauis, quàm vtilis & neceſſaria ſit tota hæc fabularis hiſtoriæ cognitio. Tu profectò Illuſtris vir meam hanc Mythologiam tanquam perpetuum mei erga te amoris, & obſeruantiæ teſtimonium accipias velim. nihil enim mihi antiquius, aut iucundius accidere vnquam poteſt, quàm vt intelligas, neminem eſſe, qui te magis obſeruet, & qui à te amari vehementius cupiat, quàm ego. alterum quàm verum ſit, mihi ipſe ſum teſtis; alterum autem ſi meis virtutibus, quas ſentio quam ſint exiguæ, ac penitus nullæ, obtinere minimè potero; in ſpem tamen venio, me id tua incredibili humanitate quàm facillimè conſecuturum. Atque vt ingenuè fatear, cupio hac in re paulo ambitioſior videri; cùm mea omnis ratio, & conſilium eò ſpectet, vt tuæ inſeruiam voluntati, meamque erga te fidem, & animi propenſionem teſtatam apud omnes relinquam. Sentio enim quanta ſit virtus tua, atque optimè intelligo, quantopere te colere, & obſeruare omnes debeant. Nec eſt iam vllus, qui ignoret, eam eſſe animi tui magnitudinem, eam morum integritatem, eam ſapientiam, vt te vel etiam maximi Reges, & Principes vehementer diligant & ament. Demonſtrauit id ſæpius, & argumentis minimè obſcuris ſignificauit SIGISMVNDVS AVGVSTVS *Poloniæ Rex præclarum virtutis, probitatis, & iuſtitiæ exemplar, qui nullum erga te grati, & beneuoli animi officium prætermiſit, teque non modò libentiſsimè ad ſe proficiſcentem in ſua regna excepit, ſed quæcunque ab optimo, magnanimo, potentiſsimo, ac liberaliſsimo Rege in nobilem, fortem, atque Illuſtrem virum conferri poterant, ea omnia in te contulerit ornamenta. Id etiam ſuperioribus annis comprobauit* FERDINANDVS *Opt. & Max. Imper. illiusq́; filij, ac cæteri Principes viri, qui te ob maximam probitatem, grauitatem, prudentiam, humanitatemque tuam tanta ſunt beneuolentia præſentem complexi, vt nullum ſit ornamenti, nullum honoris genus, quo non ab illis fueris affectus. Quare te meritò Bononienſes ciues tui tanti faciunt, vt omnes ſumma te beneuolentia proſequantur, omnes denique tuam virtutem ſuſpiciant, & admirentur. Idque etiam fuit in cauſa, vt libellum hunc in præſentia ad te miſerim, tuoque nomine inſignitum in publicum prodire voluerim. Ad quod ſanè faciendum cùm iudicium homi-*

num

num extimeſcerem, FRANCISCVS ROBORTELLVS *Vti-
nenſis ciuis meus vir in omni ſcientiarum genere præſtantiſſimus, meique
amantiſſimus hortari me nunquam deſtitit, tum vt mea hac Mythologia pu-
blica conſulerem vtilitati, tùm vt meam præclaram erga te voluntatem,
quæ mihi eſt cum illo communis, aliqua ex parte declararem. Reli-
quum eſt igitur, vt te orem, atque obſecrem, vt neminem
eſſe putes, qui te magis ex animo diligat, & ob-
ſeruet, quàm ego, meumque hoc munus,
quod ea ſaltem de cauſa tibi non
ingratum eſſe debebit,
quòd beneuolo
datur
animo, ita libenter accipias, vt intelligam gratam
tibi fuiſſe meam erga te amoris, & obſer-
uantiæ teſtificationem. Vale. Bo-
noniæ. Idib. Aprilis.* 1570.

Digitized by Google

M. ANTONII TRITONII VTINENSIS

De Fabula, & Fabulari ſermone DISPVTATIO.

DE FABVLA, & omni fabularum genere, quæ tùm oratoribus, tùm poetis inſeruiunt, dicturi ab ipſius notatione, ſicuti par eſt, incipiemus. Fabulam à faudo dictam teſtatur M. Varro libro 5. de ling. latina. quemadmodum & græci dixerunt μῦθον ἀπὸ τοῦ μυθεῖν, quod loqui ſignificat. Fabulam autem à falſo appellatam innuere videtur Macrobius lib. 1. de
,, ſom. Scipionis, vbi inquit; Fabulæ, quarum
,, nomen indicat falſi profeſſionem, aut tãtùm
,, conciliandæ auribus voluptatis, aut adhorta-
,, tionis quoque in bonam frugem gratia repertæ ſunt. Fabularum autem varia ſunt genera apud antiquos, multiſque modis dicitur hoc nomen. Marſilius Ficinus vir acri ingenio, ſummaque doctrina præditus in argumento lib. 10. Platonis de Repub. inquit hi-
,, ſtoriam dici poſſe fabulam, quoties vltra res
,, geſtas auguſtiorem habet allegoriam: quam-
,, obrem Olympiodorus quoque ait Platonem
,, hiſtorias, & rationes ſæpe fabulas appellaſſe. ſic Ficinus. Hiſtoriæ autem, quę vltra res geſtas auguſtiorem, vt ille inquit, habent allegoriam, ſunt veluti illę iudicio meo, quę de Theſeo, de Hercule, ac de aliis pręſtantiſſimis viris veteres ſcripſerunt, quorum cùm maxima eſſent, ac pręclara facinora, fabuloſis etiã figmentis augere illa conati ſunt. vt quæ de deſcenſu ad inferos, de cerbari nece, de tot, tantiſque monſtris ſuperatis vbique legimus. Et hiſtorię iſtę fabulares ita erant in hominũ opinione confirmatę, vt ab omnibus tãquam verę crederentur. Hinc Iſocrates in prima oratione πρὸς Δημόνικον ſub finem, vbi de Hercule, & Tantalo loquitur hæc habet ver-
,, ba. ζεὺς γὰρ ἡρακλέα, καὶ τάνταλον γεγεννή-
,, σας, ὡς οἱ μῦθοι λέγουσι, καὶ πάντες πιςεύου-
,, σι, τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίη-
,, σε, τὸν δὲ διὰ τὴν κακίαν ταῖς μεγίςαις τι-
,, μωρίαις ἐκόλασεν. Iupiter igitur Herculis
,, & Tantali pater vt fabulæ dicunt, & credũt
,, omnes, illum quidem propter virtutem im-
,, mortalem fecit, hunc verò propter improbi-
,, tatem maximis ſuppliciis affecit. perpendo illa verba, vt fabulę dicunt, & *credunt omnes*; iis enim verum eſſe quod *dixi facilè intelligi* poteſt. Hoc genere continentur omnes illę hiſtorię, quę in fabulas abierunt, quales recenſet Diodorus Siculus libro primo. Dicitur prętereà fabula id, quod idem apud omnes decantatur, & in omnium ore verſatur, vt ſua laudare, aliena cõtemnere. & huiuſmodi alia, quę in omnium conſuetudine uerſantur. rem ita ſe habere demonſtrat Plinius lib. 13. c. 6.
,, vbi de vinis pretioſis. nec ignoro, inquit, *mul*
,, ta prętermiſſa pleroſque exiſtimaturos, quã
,, do ſuum cuique placet, & quocũque eatur,
,, fabula eadem reperiatur. Hinc fabulam fieri aliquem dicimus, cùm à cęteris illuditur. Horatius.

Ne vulgi fabula fiam.

Sic Tibullus lib. 1. eleg. 4.

Parce puer quaſo, ne turbis fabula fiam,
Cùm mea ridebunt vana magiſteria.

Idem lib. 2. Eleg. 3.

Fabula nunc ille eſt. ſed cui ſua cura puella;
Fabula ſit mauult, quàm ſine amore Deus.

Tertium genus fabularum fuit à Philoſophis excogitatum, quales hæ ſunt, quę metamorphoſin variam continent, de quibus poſtea copioſius agemus. Iam verò vt ad id, quod tractaturi ſumus, propius accedamus, ſciendum eſt, fabulam à ueteribus quarto modo, & pro priè appellatam fuiſſe σύςασιν τῶν πραγμάτων à poeta ex probabili factam quę in aliqua poeſi continetur, & hęc integra eſt quę-
dam

Digitized by Google

dam actio, quam ſibi proponentes poetæ varijs, & aptè rei ipſi cohærentibus epiſodijs exornant. quemadmodum Homerus in Iliade, & odyſſea, Vergilius in Aeneide eleganter fecit. de hac fabula ſic Ariſt. in lib. de poetica. ἔςι δὲ τῆς μὲν πράξεως ὁ μῦθος μίμησις. λέγω γὰρ μῦθον τοῦτον, τὴν σύνθεσιν τῶν πραγμάτων. fabula actionis eſt imitatio; dico enim fabulã conſtitutionem rerum. In hac duo ſunt potiſſimùm, quæ delectant auditores, περιπέτεια, & ἀναγνώρισις. peripetia dicitur quoties fit mutatio fęlicitatis in infęlicitatem, vel infęlicitatis in fęlicitatem, quorum alterum tragœdiæ, alterum comœdiæ proprium eſt. ἀναγνώρισις autem eſt agnitio quædam alicuius rei in tragœdia, vel in comœdia, quam prius ignorabamus. Sed de his plura vide apud Ariſt. in libr. de poet. & in commentarijs, quos in eum librum edidit Franciſcus Robortellus. Hoc genus fabularum dramata veteres appellare ſolent. ἀπὸ τῦ δρᾶν. Donatus quidem interpres Terentij de hoc fabularum genere ſic ait; ſicut apud gręcos δρᾶμα, ſic apud latinos generaliter fabula dicitur, cuius ſpecies ſunt tragœdia, comœdia, togata, tabernaria, prętextata, crepidata, attellana, μικτὸς, rhyntonica. Hinc dare fabulas antiqui proferebant, & vt idem obſeruat Donatus, facere fabulas. rectè profectò, nam poetę ἀπὸ τῦ ποιεῖν, id eſt à faciendo dicti ſunt. Hactenus vnde fabula dicta ſit, quot modis dicatur, & quot ſint genera ipſius diximus. Nunc autem antequam cętera fabularum genera perquiramus, ac de ſingulis originem vniuſcuiuſque inueſtigantes pertractemus, videndum eſt, quomodo non vlli fabulam definierint. Author ad Herennium lib. primo, & Cicero itidem lib. primo de inuentione ſic eam definit. Fabula eſt, quę neque veras, neque veriſimiles continet res. Aphtonius autem ſub initio ſuorum προγυμνασμάτων ſic; ἔςι δὲ μῦθος λόγος ψευδὴς εἰκονίζων ἀλήθειαν. Eſt autem fabula ſermo falſus veritatem effingens. à quo fortaſſe videbitur alicui diſſentire Ciceronis definitio. Ille enim fabulam eſſe inquit, quæ neque vera, neque veriſimilia continent, hic autem ſermonem eſſe, falſum quidem, ſed veritatem tamen effingentem. Nihil autem, ſi rectè conſideremus, differunt inter ſe allatæ à nobis definitiones. dum enim ipſam tantùm fabula inſpicimus, verũ eſt illam neque res veras, neque veriſimiles continere. iam verò dum allegoriam, idque omne, quod ſub ea veluti quibusdam inuolucris tegitur, accuratè perpendimus, quandam illa effingi, ac demonſtrari veritatem facilè cernimus. Vnde Horatius quoque veriſimilem aliqua ex parte fabulam eſſe præcipit inquiens. Ficta voluptatis cauſa ſint proxima veris.

Nec quodcunque volet poſcat ſibi fabula credi.

Et Ariſtot. in poet. ὐ τὸ τὰ γινόμενα λέγειν τῦτο ποιητῦ ἔργον ἐςὶν, ἀλλὰ οἷα ἂν γένοιτο, καὶ τὰ δυνατὰ κατὰ τὸ εἰκὸς, ἢ τὸ ἀναγκαῖον. quamuis hoc de quarto illo, fabularum genere, quod integram actionem continet, intelligendum ſit. Macrobius autem ſic inquit. In quibuſdam enim & argumentum ex ficto locatur, & per mendacia ipſe relationis ordo contexatur, vt ſunt illæ Aeſopiæ fabulę elegantia fictionis illuſtres. at in alijs argumentum quidem fundatur veri ſoliditate, ſed hæc ipſa veritas per quædam compoſita, & ficta profertur, & hæc iam vocatur narratio fabuloſa, non fabula, vt cerimoniarum ſacra Heſiodi, & Orphei, quę de Deorum progenie, actuue narrantur, vt myſtica Pythagoreorum ſenſa referunt. Sed de his hactenus. De fabularum origine vix certa ratio aſſerri poteſt, nam Aphtonius à poetis originem habuiſſe fabulam ſcribit ſic inquiens, ὁ μῦθος ποιητῶν μὲν προῆλθεν. Strabo autem lib. primo non poetas modò, ſed etiam legumlatores in diuerſis ciuitatibus longè prius fabulas effinxiſſe teſtatur, necnon, quod etiam ſcribit Plutarchus in libro de audienda poetica, vt hominum multitudinem ad virtutem fabulis allicerent, & ipſos inſtituerent. Quare quemadmodum illæ paulisper ortæ ſint, atque à Philoſophis ad poetas deuenerint, operæ pretium eſſe arbitror vt videamus. Sciendi cupiditatem omnibus hominibus inſitam eſſe non immeritò à maioribus traditum fuit, nemo eſt enim qui cognitionis deſiderio nõ ducatur, ac quodammodo vehementius ad diſcendum ſemper aliquid impellatur. Hic Ariſt. in poet. αἴτιον δὲ καὶ τούτου, inquit, ὅτι μανθάνειν οὐ μόνον τοῖς φιλοσόφοις ἥδιςον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. Illi igitur, qui docere alios volebant, ſcientes omnia, quæ ab hominibus cognoſci, ac percipi poſſunt, aut in contemplatione, aut in actione conſiſtere, quædam fabellarum excogitarunt figmenta, quibus & ad agendum, & ad contemplandum impelleremur. cùm autem

con-

Digitized by Google

contemplatio circa diuina, & naturalia, actio
circa moralem, œconomicam, & politicam
ſcientiam verſetur, totidem etiam fabularum
genera emanarunt, quot ſunt philoſophiæ
partes. Aliæ ſiquidem fabulæ ad diuina &
naturalia cognoſcenda nobis inſeruiunt, aliæ
ad rectè agendum homines informant. Primi
illius generis exemplum eſto illa Saturni, Cœ
li, & Iunonis fabula, quam eleganter explicat
Cicero lib. II. de nat. deorum; & aliæ quas
apud Platonem legimus; omnes denique il-
lę, quas de Dijs ſtoici olim effinxere. qua-
rum poſtea multi interpretes fuerunt, & ad-
huc noſtra ætate ſunt nonnulli, qui ſi recon-
ditam quãdam fabellam thologicè, phyſiceq;
fuerint ſubtilius interpretati, ſe magnos viros
eſſe arbitrantur. huiuſcemodi homines ri-
dentur apud M. Tullium lib. II. de nat. deor.
,, vbi hæc fermè ſunt verba. Chryſippus, qui
,, ſtoicorum ſomniorum vaferrimus fuit in-
,, terpres, magnam turbam congregat ignoto-
,, rum deorum, in ſecundo autem libro vult
,, Orphei, Muſæi, Heſiodi, Homerique teſti-
,, monio fabulas accommodare ad ea, quæ ip-
,, ſe primo lib. de diis immortalibus dixerit, vt
,, etiam veterrimi poetę, qui hæc ne ſuſpicati
,, quidem ſunt, ſtoici fuiſſe videantur. quem
,, Diogenes babylonius conſecutus in eo libr.
,, qui inſcribitur de Minerua, partum Iouis,
,, ortumque virginis ad philoſophiã traducens
,, diſiungit à fabula. Sed vix numerari poſſunt
ea, quę de diis à veteribus efficta ſunt, quorũ
alia à Magis, alia ab Aegyptiis, Africanis, at-
que aliis græcis inuenta fuiſſe teſtatur Phor-
nutus in eo libello, quem de natura Deorum
conſcripſit. Plato, vt dixi, multa de Diis effin
xit, vnde Ammonius in porphyriana introdu
ctione illum philoſophorum homerum ap-
pellat: ita tamen effinxit, vt omnia diuina
quadam ratione conſtare videantur. Home-
ri ſequens veſtigia, qui ſcitè admodum & ele
ganter multas ſcripſit fabulas, vt illam de
Ioue cathenis aureis Iunonem ſuſpendente,
nec non de Thetide, ac aliis huiuſcemodi ſex
centis. Verùm apud Platonem Socrates lib.
x. de legibus reprehendens poetas turpia de
Diis fingentes, ne Homero quidem ſuo par-
cit. Qui autem de Deorum fabulis phyſicã
rationem reddiderint, & vocabulorum, cur
quicque ita appellatum ſit, cauſas explica-
carint, multos fuiſſe non ignoro, vt Zenonem,
Cleanthen, Chryſippum, Platonem, Cicero-
nem, Diodorum Siculum, & alios, inter
quos Aratum in Phœnomenis, Macrobium
in Satur. & Palęphatum antiquum ſcriptorẽ
in lib. de non credendis fabuloſis narrationi-
bus non nullas explicaret certò ſocio. nec nõ
Hyginum Auguſti libertũ in poeticõn aſtro-
nomicõn libris, itidem Boccacium in lib. de
Deorum geneologia. Sic igitur multa de
diis, de anima, de planetis fingentes illud fa-
bularum genus inuenerunt, quę ad res diui-
nas, & naturales occultandas plurimum va-
lent. quæ quidem arcana philoſophandi ra-
tio ab illis excogitata eſt, tũ vt eorum acies,
qui ad contemplandum apti erant, fabulo-
ſis hiſce narrationibus magis allicerentur, tũ
vt eorum ingenia, quę ad id minus erant ido-
nea, huiuſmodi ſcientiam magna perterriti
difficultate euitarent. Hunc verò philoſo-
phandi modum Ariſtoteles poſtea minimè
probans, alium longè præſtantiorum inue-
nit, de quo multa profert Simplicius in præ-
fatione prædicamentorum, quæ ad id, de quo
tractamus, pertinere videntur. illius verba ita
ſeſe habent, quę latino ſermone proferemus.
,, is nuſquã voluit à natura diſcedere, verùm
,, quæcunque naturam excedunt, per habitum
,, & naturalem cognitionem contemplatur,
,, quemadmodum & alia ductus ratione Plato
,, more pythagoreo naturalia conſiderat qua-
,, tenus diuinis participant rebus, & his, quæ
,, ſupra naturam ſunt. verum neque fabulis
,, neque ænigmatibus, coniecturis, ac metapho-
,, ris implicitis, vt nonnulli ante ipſum, vſus
,, eſt; ſed loco cuiuſuis inuoluti dicendi gene-
,, ris obſcuritatem, ſeu breuitatem potius ma-
,, ximè laudauit, & probauit. Hinc omnia
quæ protulit Ariſtoteles ita ſuccinctè & bre
uiter ſunt conſcripta, vt legentium, vel etiã
doctiorum animi ſæpius defatigentur. tum
ſequitur Simplicius. Nam antiquiores ma-
,, ioreſque natu, cùm putarent non oportere
,, coriariis, plebiſque hominibus ſuam propo-
,, nere ſapientiam, ne illam ob rerum facilita-
,, tem abſque vllo labore pręciperent, alii fabu
,, lis, alii coniecturis, nonnulli metaphoris,
,, quidam ſimilitudinibus abditam veluti ſa-
,, crarum rerum arcana velaminibus quibuſ-
,, dam inuoluere voluerunt. Ariſtoteles autẽ
,, obſcuritatem magni ſemper fecit, eaque for
,, taſſe de cauſa fabulas, ſuſpitionem, coniectu
,, ram comparationum, & ſimilitudinem accu
,, ſat, quòd talia vnuſquiſque pro ſuo arbi-
,, tratu diuerſo modo interpretari poteſt.
,, Quare videmus Ariſtotelem in ſua philo-
ſophia fabulas inſerere non ſolitũ eſſe, quod
ſi id fecit aliquando, ſummo cum ingenio, &
ele-

Digitized by Google

elegantet fecit; vt in libro de motu, vbi Atlãtis fabulam ad naturalem adaptat philoſophiam & in Metor. vbi de riſu Veſtæ. Propriis verbis Ariſtoteles: non autem numeris, vt Pythagoras, nec fabulis, vt Plato, Philoſophatus eſt. ad poetas enim pertinere illas iudicauit qui eã, quæ à maioribus ſuis ficta fuerant, non modò in opinionem receperunt, ſed multa etiam minus credibilia fingere non dubitarunt. nam illi, vt inquit Cicero, & ira inflãmatos, & libidine furẽtes induxerũt Deos, feceruntq; vt eorũ bella, prælia, pugnas vulnera videremus, odia prçterea, diſſidia, diſcordias, ortus, interitus, querelas, lamentationes, effuſas in omni intemperantia libidines, adulteria, vincula, cum humano genere concubitus, mortaleſque ex immortali procreatos, humana ſcilicet omnia ad deos referentes vt idem Cicero ait lib. 1. tuſc. quæſt. de inferis autem quot, quantaque Dij boni, ficta ſunt? apud quos tricipitem illum cerberum, ſtygias paludes, vltrices diras, Charonem portitorem, Minoen, & Rhadamanthum iudices, Plutonem regem, cçteraque huiuſmodi finxerunt, quæ vel ipſe poeta Horatius fabulas appellat lib. 1. od. 4.

Iam te premet nox, fabulæq; manes.

Quæ tamen omnia non ſine certa, & quidẽ naturali ratione inuenta fuiſſe credẽdum eſt. Iam verò hactenus de fabulis, quæ ad eam philoſophiæ partem ſpectant, quæ in contemplatione conſiſtit, dictum eſt. ſi quis autem longius ſcire voluerit, quibus fabulis repugnet philoſophia, & quibus acquieſcat, Macrobium legat. lib. 1. de ſomnio Scipionis ſub initio, vbi hæc copioſè tractantur. nunc eas, quæ ad alteram philoſophiæ partem attinẽt, quæ poſita eſt in actione, breuiter perpendamus. Has vel moraliter, vel politicè, vel œconomicè, totidem enim ſunt eius philoſophiæ partes, conſiderari poſſe diximus. cuius quidem generis ſunt illæ potiſſimum, quæ Aeſopicç appellantur, elegantia fictionis (vt inquit Macrobius) illuſtres. de quibus afferam primùm id, quod Aphtonius hoc pacto ſub initio ſcriptum reliquit. *καλεῖται δὲ συβαρι-*
,, *τικὸς, καὶ κίλιξ, καὶ κύπριος, πρὸς τὰς εὑρόν-*
,, *τας μεταθεὶς τὰ ὀνόματα. νικᾷ δὲ μᾶλλον*
,, *αἰσώπειος λεγόμενος, τῷ τὸν αἴσωπον ἄριστα*
,, *πάντων συγγράψαι τοὺς μύθους. τοῦ δὲ μύ-*
,, *θου τὸ μὲν ἐστι λογικὸν, τὸ δὲ ἠθικὸν, τὸ δὲ*
,, *μικτὸν, καὶ λογικὸν μὲν, ἐν ᾧ τι ποιῶν ἄν-*
,, *θρωπος πέπλασται. ἠθικὸν δὲ τὸ τῶν ἀλό-*
,, *γων ἦθος ἀπομιμούμενον. μικτὸν δὲ τὸ*
,, *ἐξ ἀμφοτέρου ἀλόγου, καὶ λογικοῦ.* Fabula, inquit Aphtonius, ſybaritica, ciliſſa, & cypria dicta eſt, mutatis pro inuentorum varietate nominibus. obtinuit tamen, vt æſopica potius diceretur, cùm Aeſopus omnium optimè fabulas conſcripſerit. Fabularum aliç ſunt rationales, aliç morales, aliç mixtæ. Rationales ſunt, quando fingimus hominẽ aliquid agentem, morales, quç irrationalium mores imitantur, mixtç ex vtriſque rationalibus, & irrationalibus. quam nos diuiſionem ſequentes dicamus primùm de moralibus, & mixtis fabulis; nam de rationalibus poſtea dicemus, cùm illæ propius ad id, quod nobis propoſitum eſt, accedant. Moralem igitur fabulam intelligimus, quç non tantùm de ratione carentibus animalibus, ſed etiam de plantis, de membris, de corporibus denique omnibus ſcriptç ſunt. Moralis eſt fabula quam ex Aeſopo affert Aphtonius de formicis, & cicadis, quæ ad hominum mores aptè accommodatur. illa enim adoleſcentes ad labores perferendos incitantur. ſic aliæ huiuſmodi multæ, è quibus aliquç poſſunt accommodari nõ ad moralem tantùm philoſophiam, verùm etiam ad politicam, & ad œconomicam, & politicam ſimul. Fabula ranarum regem à Ioue petentium pertinet ad politicen, nam quẽadmodum ranç illç trabe non contentæ aliũ poſtulabant regem, ſerpentemque poſtremò nactæ ſunt, qui omnes deuorauit; ſic ciues illi, qui alicuius principis lenitate, benignitateque abutuntur, in alicuius tandem deueniunt poteſtatem, qui meritas de illis pçnas ſumat. Fabulæ verò, quæ ad çconomicam pertinent ſexcentç ſunt apud Aeſopum, quas conſultò prçtermittimus, ne exemplorum multitudine lectores defatigentur. vnum tantùm proferam, quod ad moralem philoſophiam politicam, & œconomicam ſimul poteſt adaptari, Nota eſt illa Agrippæ Menenij de membris humanis aduerſus ventrem diſcordantibus fabula, qua plebem cum patribus in gratiam reduxit. nam quemadmodum cætera membra ſeſe habent ad ventrem, ſic ſenſus ad rationem, ſubditi ad principem, ſerui ad dominum ſeſe habere dicuntur. patet igitur quo modo fabularum hoc moralium genus ethicè, politicè. & œconomicè interpretari poſſimus. eadem etiam ratione multæ ſunt fabulæ, quæ & ſi ex naturali philoſophia depromptæ videntur, poſſunt tamen ad moralem etiam conuerti, vt illa apud Platonem in *συμποσίῳ* de amore, qui in Iouis horto cæ-

teris diſcumbentibus Dijs ex Penia, & Poro affluentiæ deo natus fingitur. quod autem de moralibus fabulis dictum eſt, idem etiam de mixtis intelligi poſſe facilè perſpicimus. vtque ad Aeſopicas redeam fabulas, quas noſtrorum quidam non ſanè recepto in vſum nomine, vt inquit Quintilianus, apologationes vocant, quia à græcis, vt patet, *ἀπόλογοι* vocantur, ſciendum eſt illas diuidi poſſe in tres partes, in ipſam fabulam, id eſt *μῦθον*, *ἐπιμύθιον*, & *προμύθιον*, fabula quæ, & qualis ſit, vidimus. *προμύθιον*, autem appellatur, quotieſcunque admonendi gratia ratio, qua fabula inuenta eſt, præponitur. exemplum afferemus ex Apthonio, vbi formicarum, & cicadarum fabellam narrat. ante quam talis eſt inſcriptio. *μῦθος ὁ τῶν μυρμήκων, καὶ τῶν τεττίγων, προτρέπων τοὺς νέους εἰς πόνους.* ideſt Fabula formicarum & cicadarum iuniores ad labores adhortans. hoc dicitur *προμύθιον*. ſequitur narratio ipſius fabulæ, tùm *ἐπιμύθιον* hoc modo, *οὕτω νεότης πονεῖν οὐκ ἐθέλουσα παρὰ τὸ γῆρας κακοπραγεῖ* id eſt ſic iuuenis laborem ſubterfugiens ſenectutem miſeram ducit. Hę quidem fabulæ non ſunt poetarum propriç, niſi illorum fortaſſe, qui ſatiricè ſcribunt. Nam Gellius lib. 2. cap. 29. refert Q. Ennium apologum illum Aeſopi de caſſita auicula in ſatyris ſcitè admodũ & venuſtè verſibus quadratis compoſuiſſe. quorum duo poſtremi iſti ſunt, quos habere cordi & memoria (vt ipſe ait) operæprętium eſt.

Hercle puto hoc erit tibi argumentum ſemper in promptu ſitum,
Ne quid expectes amicos, quod tu agere poſſis.

Qui quidem duo verſus ſunt veluti *ἐπιμύθιον*, totius fabulę. ſed Horatius etiam lib. 1. Ep. ad Mecænatem Apologum de vulpe & leone his verbis eleganter attingit.

Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Reſpondit, referam: quia me veſtigia terrent
Omnia te aduerſum ſpectantia, nulla retrorſum.

huiuſmodi fabulę ad ſuadendum, & hortandum plurimum valent, prçſertim autem in populari ſermone. ſic enim Quintil. lib. 5. ca-
,, pit. 11. Illę quoque fabulæ, quę etiam ſi ori-
,, ginem non ab Aeſopo acceperunt (nam vide-
,, tur earum primus author Heſiodus) nomine
,, tamen Aeſopi maximè celebrantur, ducere
,, animos ſolent, præcipuè ruſticorum, & im-
,, peritorum: qui & ſimplicius quę ficta ſũt,
,, audiunt, & capti voluptate facilè ijs quibus
,, delectantur, conſentiunt. ſed ante Quintilianum etiam Ariſto. lib. 11. Reh. Gellius autem lib. 11. cap. 29. de hoc fabularum genere ita
,, ſcriptum reliquit. Aeſopus ille è Phrygia fa-
,, bulator haud immeritò ſapiens exiſtimatus
,, eſt, cùm quæ vtilia monitu, ſuaſuque erant
,, non ſeuerè, non imperioſè præcepit, & cen-
,, ſuit, vt philoſophis mos eſt; ſed feſtiuos, de-
,, lectabileſque apologos commentus, res ſalu-
,, briter, ac proſpicienter animaduerſas in men
,, tes, animoſque hominum cum audiendi qua
,, dam illecebra induit.

Hactenus ex Aphtonij diuiſione de mortalibus, mixiſque fabulis ſatis diximus. nunc cætera de rationabilibus, vti polliciti ſummus perſequamur. Rationalem fabulam dictum eſt ſuperius illam eſſe, qua hominem aliquid agentem fingimus, & qm̃ hominũ actiones aut priuatæ ſunt, aut publicę, ſic fabulę iſtę aut politicę, aut morales, aut œconomicę, quia aliæ ad publicos, aliæ ad priuatos pertinent, dici pñt. hominem autem agentem fingimus, vt Herculem deſcendentem ad inferos, tot tantaque monſtra ſuperantem, Orpheum lyra tygres, ac leones lenientem, Amphionem teſtudinis ſono mouentem ſaxa, cæteraque huiuſmodi, quæ partim ex hominum opinione, partim ex hiſtoria mihi videntur emanaſſe. Ex hominum opinione, quemadmodum de Hercule, quem tot facinora perfeciſſe credebant, atque etiam in deorum numerum relatum omnes iudicabant. Ex hiſtoria autem multa effluxerunt, quæ ita à poetis poſtea immutata ſunt, vt licet è veris incredebilia facta fuerint, poſſint tamen ad veritatem quam facillimè redigi. quis enim tam ineptus ſit, qui non ſentiat fieri nullo modo potuiſſe, vt Orphei lyræ concentu tygres, leoneſque mites redditi fuerint, flumina conſtiterint, ſyluæ, altiſſimique montes illum ſint inſecuti? At ſi quis diligenter conſideret, quid aliud hanc fabulam ſignificare iudicabit, quam Orpheũ ſumma fuiſſe probitate, & eloquentia virum, qua feros, & immanes homines ad humanitatem allicere potuit? id explicat etiam Horatius in poet. vbi inquit.

Syluestres homines facer, interpresq́ue deorum
Cædibus, & victu fœdo deterruit Orpheus.
Dictus ob hoc lenire tigres, rapidoſq́ue leones.

De cẽtauris fabula ficta eſt, ꝙ primi illi populi equos domuerint Nioben & in ſaxum commutatam dicunt, quod lapideam imaginem filiorum ſepulchro impoſuerit, quam Palęphatus lib. primo de fab. narrationibus ſe ipſum

ſum vidiſſe teſtatur. apud quem quiuis legere poterit, quemadmodum hiſtoriæ multę in fabulas fuerint à poetis commutatæ, nulla profectò de cauſa, niſi vt iis homines ad virtutem vehementius impellerent, & à vitijs coercerent. nam illos omnes, qui piè, prudenter, temperatè, ac fortiter vixerant, maxima conſecutos præmia finxerunt, qui autem crudeliter, temerè, impudenter, & ocioſè vitam traduxerunt ſuam, crudeliſſimis illos ſupplicijs affectos eſſe tradiderunt. Poſtremò ſicuti quiſpiam, vt inquit Strabo lib. primo argento circumfundit aurum, ſic & poeta veris cōtemplationibus fabulas appoſuit, quibus eloquutionem dulcedine conciliat, & ornatu. Hæc habui, quæ de omni fabularum genere ſtrictim dicerem, nunc quo in genere Ouidii fabulæ conſtituantur, deinde qua nos adducti ratione illas in quędam exemplorum capita collegerimus, breuiter explicemus. prius autem refellendi ſunt illi, qui fabulas tanquam nullius momenti, & turpitudinem quandam ſępius demonſtrantes euitandas putant. fateor enim pręſtantiorem illum eſſe philoſophandi modum, qui fuit ab Ariſtotele inſtitutus; ſed non propterea vetus fabularum Philoſophia contemnenda eſt. Nam (vt inquit ſtrabo) fœminarum turbæ, popularibuſque hominibus philoſophicæ illæ rationes non ita facilè induci in animum poſſunt, nec ad religionem, ſanctitatem, fidemque inuitari, ſed numinum timore opus eſt, id autem ſine fabularum, ac miraculorum figmentis eſſe non poteſt. quæ propterea ab antiquis rerumpub. inſtitutoribus inuenta ſunt, quòd iis videbant ad ciuilem ſocietatem, vitamque humanam haud multo labore poſſe homines incitari. quis præterea non ſentiat multos fabularum iucunditate permoueri, cùm poetas præclara virorum facinora fabulis inuoluta enarrantes audiunt? cùm tributos à Diis immortalibus honores, cùm picturas, imagines, aut ſimulacra ſpectant, quæ fabuloſam quandam inſignem exprimunt actionem? quis etiam non à vitiis abhorreat, cùm irrogata à Diis ſupplicia, minas, pauores, tormenta denique peruerſis hominibus audiat? At hęc omnia inquiès, falſa ſunt. quid tùm? conſiderare nos illa debemus, non quòd vera ſint, ſed quòd tanta ſit Deorum immortalium poteſtas, vt hæc, multoque maiora poſſint aliquando accidere. quod ſi nullum putas ex fabulis emolumentum percipi poſſe, at ea ſaltem de cauſa minimè ſpernēdas arbitreris, quia nobis antiquorū opinionē & conſuetudinem indicant, q̄ licet falſa ſit, & nullo modo ſequēda, dulcis tamē eſt, & iucunda cognitu. vrgebis adhuc vehementius inquiens multa de Diis finxiſſe poetas, quæ nullo modo ſint probanda, & non nullos abſurda ſcripſiſſe, quæ hominum mores corrumpere potius, quam ſanare poſſint. ſcripſit Timomachus Medeæ cædem, quæ peremit liberos, Theon Oreſtis parricidium, Parrhaſius ſimulatam Vlyſſis inſaniam, & Chærephanes, vt teſtatur Plutar. in libro de audienda poetica, intemperantiam verborum, qua mulierculæ adoriuntur maritos. Ad hæc reſpondemus poetas aut morali, aut phyſica ratione omnia finxiſſe; quæ ad Deos pertinent, phyſicè nimirum ficta ſunt. cùm enim de maximis rebus, cuiuſmodi ſunt naturales & diuinæ, ſcripturi eſſent poetę, ne docendi & delectandi modum, qui illorum eſt proprius, ommitterent. ſubturpicula quædam fingendi licentiam ſibi dari voluerunt. ſed hæc de Dijs quæſtio nihil ad nos quicquam pertinet, ad ea ſiquidem tempora deuenimus, quibus veram Dei opt. max. religionem cognoſcentes, non modò quæ à poetis, verùm etiā quæ ab antiquioribus philoſophis theologicè dicta ſunt, ridere, ac ſpernere debemus. ita tamen ea ſunt perquirenda, vt antiquum poetarum ſcribendi modum optimè calleamus, illoque cùm opus fuerit vti poſſimus. Turpia verò quæ moraliter à poetis ficta legimus, vt de fœdo multorum Deorum amore de furtis, de cędibus, de rapinis, de adulterijs, ac de aliis ſceleribus morum integritati prodeſſe potius, quàm obeſſe mihi ſemper viſa ſunt (quamuis etiam hæ fabulæ non ad moralem, ſed ad phyſicam rationem referri potius debeant) multa ſiquidem à veteribus tradita fuerunt, non vt illa ſequamur, ſed vt omni cura, ingenioque euitemus. de ſophiſticis elenchis ſcripſit Ariſt. non mehercle vt illis vti debeamus, verùm vt aduerſus ſophiſtas tueri nos, ac defendere poſſimus. Idem de virtute tractaturus de vitio prius diſſerit. non alia profectò adductus ratione, quàm vt ex animis noſtris maximè contraria propulſare cognoſcamus. eodem modo de venenis medici multa tradiderunt. nam de remedijs vana eſſet ſcientia, niſi morbos ipſos cognitos prius & perſpectos haberemus. ſic etiam poetæ quàm plurima nobis exempla ante oculos proponunt, vt quid nobis euitandum ſit perſpiciamus. hinc rectè Strabo inquit lib.

primo poetæ virtutem hominis bonô coniunctam eſſe, nec poetam bonum eſſe poſſe, niſi prius vir bonus exiſtat. Valeant igitur ſeueri nimium iſti homines, qui poetarum fabulas contemnentes quod omnibus maximè vtile, ac neceſſarium eſt tum ad vitam rectè inſtituendam, tum ad poeſin conſcribendam è medio tollere conantur. nõnullorum enim tanta noſtra ætate moralitas, & poetarum odium fuit, vt optimum fabularum ſtudiũ penitus negligi videatur, ac diuinum hoc Ouidij Metamorphoſeon opus, quod ſcripturis poeſin omnino neceſſarium eſt, incognitum, & contemptum iaceat: cùm tamen dicendi lepore, miro poetæ artificio, iucundaq́ue rerum varietate ab omnibus ſit vehemẽter expetendum. Nihil eſt profectò à latinis dictum, quod non fuerit à græcis antea copioſius, & grauius pertractatum. qui autem fabulas diligenter collegerit, doctè, eleganter, ac diſpoſitè explicarit, nullus præter Ouidium fuit; qui ex Orpheo, Heſiodo, Homero, cæteriſque vetuſtiſſimis poetis tam præclarum, & admirandum opus confecit, vt illo latinæ literæ non immeritò poſſint gloriari. Hinc illud, ne tanto bono careret Græcia, Maximus Planudes vir doctiſſimus, qui Conſtantinopoli, antequam ciuitas illa in Turcarum deueniſſet poteſtatem, græcas literas profitebatur, vt ſuis prodeſſet, cùm nihil tale apud ipſos extare videret, ex latino in græcum ſermonem conuertit. Quod igitur exteri libenter excipiunt & admirantur, id nos proprium, ac domi noſtræ natum ſpernemus? Ceſſent iam falſæ hominum opiniones, tollantur errores grauiſſimi, in quibus multi hactenus verſati ſunt, iamq́ue omnes Ouidianas fabulas diligentius conſiderent, ex quibus cùm maximam voluptatem, tum fructum incredibilem ſunt percepturi. Nam hoc Ouidij Metamorph. opus illa etiam de cauſa maximè laudandum eſt, quòd eo modo conſcriptum videtur, quo poema illud dictum κύκλος, à noſtris circulus, confici à veteribus ſolebat. de quo mentionem facit Ariſt. lib. 1. poſteriorum ἀναλυτικῶν, & quale fuerit declarat Proclus in libro περὶ χρηστομαθίας. veteres enim orſi ab antiqua illa rerum confuſione gigantum, & titanum originem, eorumq́ue bella deſcripſerunt, ac paulatim deducentes poema omnem Deorum ſobolem, reſq́ue illorum geſtas vſque ad Vlyſſis tempora perſecuti ſunt. huiuſmodi ſeriem videtur imitatus Ouidius in his Metamorph. libris, vt rectè annotauit Franciſcus Robortellus ciuis meus in explicatione eorum, quę ad elegiæ antiquitatem, & artificium ſpectãt. Omnes autem fabulæ ab Ouidio aut naturali, aut morali ratione ſunt conſcriptę, poſſuntq́; varijs modis ad ſcientiam, & ad rectè viuendi rationem adaptari. nos tamen id minimè perquirentes alia de cauſa noſtra hac Mythologia ſtudioſis rem gratam facturos iudicauimus; nam fabuloſa quædam exempla ex Ouidiana metamorphoſi colligentes, & in nonnulla capita redigentes, non illis modò qui poetica delectantur, ſed alijs etiam, qui grauioribus ſcientijs inuigilant, ſummum nos allaturos commodum ſumus arbitrati. Quis enim animalium plantarum, rerumq́ue omnium naturam perquirens non maxima efficiatur voluptate, cùm audiat quæ de leone, de ceruo, de lupo, de bubone, de ciconia, de cygno, de muſtella, de accipitre, de cupreſſu, de lauro, deque aliarum rerum natura fabulati ſunt poetæ? quis libenter non audiat ſupplicia, quæ deorum contemptoribus, perfidis, ingratis, furibus, adulteris, auaris, cęteriſque peruerſis hominibus fuerunt irrogata, maxima autem præmia, quibus religioſi, iuſti, liberales, magnanimi, fortes, temperati, ac liberales viri affecti ſunt? quantum autem philoſophis proſint fabulæ, nihil eſt, quòd pluribus verbis demonſtremus. ſatis enim ex ijs, quæ dicta ſunt, conſtat fabulam nihil aliud eſſe, quam veterem quandam philoſophiam. Sed nec illi etiam, qui eloquentiæ ſtudio delectantur, debent fabulas contemnere, nam ad probandum, ad ſuadendũ, & ad auditorum animos demulcendos plurimùm valent, habentque miram in ſe quandam venuſtatem, vt illud apud M. Tullium
,, in or. pro Sextio, cuius ſupercilio Reſp. tan-
,, quam Atlante cœlum niti videretur. in qua etiam oratione ſub finem de Hercule fabulã attingit, cuius corpore ambuſto vitam eius & virtutem immortalitas excepiſſe dicitur. Itidem in or. pro Milone adaptat fabulam illius, qui cùm patris vlciſcendi cauſa matrẽ necauiſſet, variatis hominum ſententijs, non ſolùm humana, ſed etiam Deæ ſapientiſſimę ſententia liberatus eſt. cętera ſunt huiuſmodi quam plurima, quæ apud optimos oratores paſſim leguntur. Vnde antiqui Rhetores fabulas aliquando in oratione adhibendas ſtatuerunt. ſic enim inter cæteros Hermogenes inquit lib. 2. περὶ γλυκύτητος. ἔννοιαι δὲ γλυ-
,, κεῖαί τε καὶ ἡδεῖαν ἔχουσαι, μάλιστα μὲν τὰ

ται

„ σαι αἱ μυθικαὶ. His autem ommiſſis id impræſentia affirmare auſim, neminem poſſe antiquorum poetarum ſcripta intelligere, aut poeticè quicquam ſcribere, qui in fabularũ cognitione non ſit optimè verſatus. nam fabuloſa oportet vt ſint poemata, poetarumq́ue ſermo vel in hoc potiſſimum ab oratorio differt, quod magna ex parte fabulari ratione conſtitutus eſt. Poetæ ſiquidem pro igne Vulcanum, pro vino Bacchum, pro frugibus Cererem dicere conſueuerunt, vt Horatius.

Vulcanus ardens vrit officinas.

& illud Terentij.

Sine Cerere, & Baccho friget Venus.

nec non Virgilius, *Bacchus amat colles.*

ſic alia ferè omnia fabuloſè proferunt exemplum aliud afferam ex Catullo, qui cùm fratrem ſuum mortuum eſſe ſignificare vellet, ſic eleganter dixit.

Namque mei nuper lethæo gurgite fratris
Pallidulum manans alluit vnda pedem.

Quę cũ ita ſint, ac tot, tantaq́. commoda ex fabulis, de quibus longiori oratione diſputauimus, oriantur, neminem eſſe arbitror, qui ad eas percipiendas alacrior, & propenſior non ſit futurus, noſtrumq́ue hunc laborem, qualis qualis eſt, æqui boniq́ue conſulturus. præterea, quod maximum eſt, duo illa probationum genera exemplum, atque enthymema, quæ oratorum ſunt, de quibus agit Ariſtoteles libro 2. Rh. vbi inquit, *εἰσὶ δ' αἱ κοιναὶ πίστεις, δύο τῷ γένει, παράδειγμα, καὶ ἐνθύμημα* etiam poetæ inſeruire. Exemplum autem quod analogiam cùm inductione dialectica habere tradit Ariſt. duplex eſt, alterum quo res geſtas commemoramus, vtq́ue ille ait, *τὸ λέγειν πράγματα προγεγενημένα* alterum verò *τὸ αὐτὸν ποιεῖν*. ideſt, quod nos fingimus, & eſt partim *παραβολή*, id eſt collatio; partim *ἀπόλογος*. i. fabula. vtriſq. exemplorum generibus ad probandum vtitur orator, ſed inprimis eo, quod conſtat rebus geſtis; poeta autem fabula tantùm. Sed differt oratoria fabula à poetica, quòd illa ad Aeſopicarum libycarumq́ue ſimilitudinem (hæ enim propriè à veteribus *ἀπόλογοι* vocantur) ab omnibus pro vniuſcuiuſque ingenio fingi poteſt; hæc oportet, vt rationalis ſit, vtque ab antiquioribus ficta eſt, ſic à nobis accipienda. neque enim aut immutare veteres fabulas, aut effingere vllam licet. Rem autem allatis exemplis oſtendo. Horatius libro primo, od. 2. magnam eſſe hominum audaciã probaturus fabuloſis vtitur exemplis, hoc eſt ex fabulã deſũptis, non eſt hiſtoria.

Audax Iapeti genus.
Ignem fraude mala gentibus intulit &
Expertus vacuum Dædalus aëra
Pennis non homini datis.
Perrupit Acheronta Herculeus labor.

Idẽ ebrietatis turpitudinẽ demõſtrans inquit,

At ne quis modici tranſiliat munera liberi,
Centaurea monet cum lapithis rixa ſuper mero
Debellata, monet ſithonijs non leuis Euhyus.

Et ſi vno tantum in loco animaduertimus Horatium nõ fabuloſo, ſed hiſtorico vſum exemplo ſic enim ait lib. 3. od. 21.

Narratur & priſci Catonis
Sæpe mero caluiſſe virtus.

Alibi autem ſemper vtitur fabulis, quod etiam apud alios poetas obſerues, nam Tibullus libro 2. El. 3. omnes amori inſeruire probans inquit.

Pauit & Admeti tauros formoſus Apollo,
Nec cithara, intonſæ profueruntve comæ.

Virg. in Buc. ruſticam vitam laudans ita dixit

Quem fugis ah demens? habitarunt Dij quoque ſyluas,
Dardaniusq́; Paris. Pallas quas condidit arces
Ipſa colat. nobis placeant ante omnia ſyluæ.

Sic Ouidius in Elegia, qua Catulli mortem deflet probans omnes ab importuna morte rapi, huiuſmodi nititur exemplis inquiens,

Quid pater Iſmario, quid mater profuit Orpheo?
Carmine quid victas obſtupuiſſe feras? &c.

Eodem modo Propertius lib. 2. probans non eſſe aſpernandam ſenectutem Tithoni, & Auroræ exemplum affert hoc pacto.

At non Tithoni ſpernens Aurora cubile
Deſertum eoa paſſa iacere domo eſt.

Hæc qui ignorat nullo vnquam modo poterit ſuauiſſimum poetarum leporem deguſtare. Atque hęc hactenus de fabulę notatione, de ſingulis illius generibus, de definitione, de origine, de vniuſcuiuſque fabularum generis diuiſione, & vſu, ac de fabuloſo poetarum ſermone dicta ſint.

FINIS.

Digitized by Google

M. ANTONII TRITONII VTINENSIS

Fabuloſa exempla ex Ouidiana Metamorphoſi breuiter ſelecta.

AVDACES.

Actæon.	1	Lycij Agricolæ.	15
Adonis.	2	Marſyas.	16
Antigoni filia.	3	Niobe.	17
Apulus.	4	Pan.	18
Arachne.	5	Paris.	19
Aſchalaphus.	6	Phęton.	20
Chio.	7	Phineus.	21
Coæ matronę.	8	Pierię.	22
Coruus.	9	Propętides.	23
Cynaræ filię.	10	Puer quidam.	24
Galanthis.	11	Pygmęa mulier.	25
Gigantes.	12	Rhodope, & Hemus.	26
Hippomenes.	13	Tantalus.	27
Icarus.	14		

MERITO primum hunc locum occupabunt audaces, vt illorum nos conſiderantes ſupplicia huiuſmodi temeritatē euitemus.

1 ACTAEON quòd Dianam, quę ſe vna cū Nymphis proluebat, auſus eſſet inſpicere, in ceruum à Dea conuerſus eſt. vnde à propriis fuit canibus laceratus. lib.3 fab.2.

2 ADONIS Cynirę, & Myrrhę filius, dum audacter cum apro in venatione congrederetur, ab ipſo fuit interfectus, cuius cruorem Venus in purpurei coloris florem conuertit. lib.10.fab.12.

3 ANTIGONE Laomedontis filia, quę ſe Iunone etiam pulchriorem iactauit, in ciconiam fuit conuerſa. lib.6.fab.5.

4 APVLVS paſtor Nymphis audens maledicere in arborem Oleaſtrum conuerſus fuit. lib 14.fab.2.

5 ARACHNE Idmonis filia Palladem in lanificio prouocare auſa eſt. Sed cum ſe Dea tandem inferiorem ſenſiſſet, in araneam verſa eſt, quę priſtinam adhuc telę ſeruat artem. lib.6.fab.24.

6 ASCALAPHVS Acherontis ex Orphne Nympha filius Cererem mali punici granum guſtaſſe prodere non dubitauit in iudicio, vnde in bubonem non ſine cauſa conuerſus fuit. lib.5.fab.5.

7 CHIO Dędalionis filia tanta elata eſt gloria, quòd cum Mercurio & Apolline concubuerit, vt Diana ſe formoſiorem eſſe iactaret. Quare Dea indignata ſagittis illius linguam traiecit. lib.2.fab.8.

8 COAE matronę in cornutas boues commutatę ſunt, quòd Veneri formam ſuam antepoſuerint. lib.7.fab.10.

9 CORVVS, quòd nimium audacter Iouem alloqui auſus eſſet, ex albo in nigrum colorem ceſſit. lib.2.fab.9.

10 CYNARAE quoque Aſsyriorum regis filiæ ob inſolentiam ab eadem Dea in gradu ū templi ſui lapides mutatæ ſunt, vnaque Cynaras pater gradus ipſos pro filiarum corporibus amplectens in ſaxum verſus fuit. lib.6.fab.6.

11 GALANTHIS Alcmenæ miniſtra Lucinam Deam, partu ſolutam Alcmenam periurando, deludere auſa eſt; hinc in muſtellam conuerſa. lib.9.fab.5.

12 GIGANTES Iouem ab Olympo depellere ſtatuētes fulmine ſunt occiſi. lib.1.fab.6.

13 HIPPOMENES Macharei filius, cum Atalanta in matris Deum templo rem habere auſus eſt, cuius quidem audaciæ meritas dedit pœnas. hic enim in leonem, illa in leænam fuit commutata. lib.10.fab.2.

14 ICARVS Dædali filius cum vna cum patre ſumptis alis Minois fugeret imperium, & altius quàm decebat, euolaret, pennarum cera ſolis radijs liquefacta in maris inſulam decidit, quę illius nomine Icarea dicta eſt. lib.8. fab.3.

LVCII

Digitized by Google

15 LYCII Agricolæ auſi ſunt prohibere ſitientem Latonam, ne ex ſtagno biberet, quare meritò in ranas abierunt. lib. 6. fab. 26.

16 MARSYAS Satyrus adeò tibias inflandi peritus fuit, vt cum Apolline certare ſit auſus. Quem ſuperatum indignatus Apollo cute, ac pelle priuauit, & illius ſanguis in fluuiũ Marſyam, qui per Phrygiam decurrit, effluxit. lib. 6 fab 27.

17 NIOBE Tantali filia, quòd ex Amphione marito ſeptẽ filios totidemq; filias genuiſſet, ſe magis, quàm Latonam venerandam eſſe contendebat. Vnde filios ab Apolline & Diana interfectos, filiaſq; mortuas eodem die cernens præ dolore in ſaxum eſt conuerſa. lib. 6. fab. 25.

18 PAN Paſtorum Deus cùm inuenta fiſtula ſibi multum placere videretur, auſus eſt Apollinem in certamen prouocare. lib. 2. fab. 4.

19 PARIS Priami filius Helenam Menelai potentiſſimi Græcorum Regis vxorem abducere non extimuit. vnde Troianum exitium ortum eſt. lib. 12. fab. 1.

20 PHAETON Clymenes, & Apollinis filius auſus temerè ſolis regere currus fulmine ictus in padum concidit. lib. 2. fab. 2.

21 PHINEVS, qui Perſeum diſcumbentem cum armatorum manu aggredi non dubitauit, meritò vna cum ſuis omnibus in ſaxa conuerſus eſt. lib. 5. fab. 1.

22 PIERIAE nouem ſorores Pieri ex Euippe filię muſas ipſas prouocare carminibus auſæ ſunt, vnde non inmeritò in picas ceſſere. lib. 5. fab. 5. & 19.

23 PROPAETIDES quædam Venerem Deam eſſe negare auſæ, primæ corpora proſtituere, & in ſaxa commutari coactæ ſunt. lib. 10. fab. 6.

24 PVER quidam cùm Cererem polentam comedentem, bibentemque multum auderet ridere, in ſtellionem animal varijs maculis infectũ commutatus eſt. lib. 5. f 14.

25 PYGMAEA mulier in gruem mutata eſt, quod ſe pulchritudine Iunoni anteferre auſa foret. lib. 6. fab. 4.

26 RHODOPE Strymonis fluminis filia, & Hemus maritus eius in tantam erant elat i ſuperbiam, & audaciam, vt Hemus ſe Iouem, & Rhodope vero Iunonem prædicaret. hinc in montes ambo riguerunt. libr. 6. fabul. 3.

27 TANTALVS Dijs accumbentibus Pelopis filij membra decocta non dubitauit apponere. Hinc ad inferos detruſus ſiti in aquis, ac fame in ſumma ciborum copia laborat. lib. 6. fab. 28.

AVARI.

Aglauros.	1	Midas.	4
Arne.	2	Laomedon.	5
Battus.	3	Tarpeia.	6

QVANTO ſit ſtudio auaritię vitium effugiendum, hæc optimè demouſtrant exempla.

1 NAM AGLAVROS Cecropis filia, quòd Herſę ſororis caſtitatem pretio Mercurio vendiderit à Minerua in ſaxum eſt commutata. lib. 2. fab. 12.

2 ARNE puella hoſti Athenas oppugnanti cum Sithon inſulam auri capta pulchritudine vendidiſſet, in volucrem monedulam fuit conuerſa, quæ adhuc ſplendoris eius amore tenetur. lib 7 fab. 25.

3 BATTVS ob promiſſam mercedem datam Mercurio fidem violauit, quamobrem in ſaxum meritò obduruit. lib. 2. fab. 2.

4 MIDAS cùm à Baccho obtinuiſſet, vt quicquid peteret, impetraret, petijt, vt quodcunque ſuo tangeret corpore, aurum ſtatim fieret: id illi conceſſit Deus, ſed inutile illius hoc fuit votum, nam & vinum, & panem attingens in aurum vertebat. vnde vna cum ſuo perijſſet auro, niſi Bacchus munus conceſſum feciſſet irritum. lib. 2. fab. 5.

5 LAOMEDON Troianorum rex ob auaritiam, Neptuno, & Apollini Troianorum murorum conditoribus promiſſum negauit aurum. lib. 2. fab. 6.

6 TARPEIA Tarpeii filia auri, quod in ſiniſtris geſtabant Sabini, capta pulchritudine, Romanam illis arcem tradidit. lib. 14. fab. 18. Quod vide longius apud Liuium lib. 1.

AMOR ALIQVORVM mutuus.

Halcyon, & Ceyx.	1	Progne, & Philomela.	5
Hermaphroditus, & Smilax.	2	Pyramus, & Thiſbe.	6
Orpheus, & Eurydice.	3	Sirenes, & Proſerpina.	7
Philemon, & Baucis.	4	Sorores, & Phaeton.	8

PRAX-

PRAECLARE veteres dixerunt amicos eſſe tanquam vnam animam in pluribus corporibus, nihil enim aliud eſt amicitia, quam mutuus quidam animorum conſenſus, adeo vt cum dolentibus amicis doleamus, cùm gaudentibus lætemur. quare optimè fabuloſa hæc exempla ſunt perpendenda, quę nobis mutuum aliquorum amorem, & beneuolentiam demonſtrant.

1 NONNE maximus fuit Halcyones in Ceycem maritum amor, ſi longius illum in ęquore ſubmerſum proſpiciens ac in medias vndas proſiliens in Halcyonem auem conuerſa eſt? Nonne maxima ipſius Ceycis in coniugem beneuolentia, ſi vel mortuus vxoris in auem commutatæ ſentiebat oſcula, cuius etiam cadauer in eiuſdem generis volucrem fuit tranſmutatum? in quibus adhuc ſeruatam inter coniuges beneuolentiam perſpicimus. lib. 2. fab. 10.

2 HERMAPHRODITVS Veneris, & Mercurii filius, & Smilax Salmacis fontis nympha in mutuo ſe dilexerunt amore, vt è duobus corporibus in vnum commutati dicantur. lib. 4. fab. 2.

3 AMOR etiam Eurydices, & Orphei notus eſt. is enim viuus ad inferos deſcendit, vt mortuam coniugem ad preſtinam vitam, & incolumitatem reduceret. lib. 10. fab. 1.

4 INTER Philemonem, & Baucidem cõiuges tanta fuit beneuolentia, vt paupertatem ſuam patienter ferentes ſine vlla rixa longã traduxerint ætatem. lib. 8. fab. 7.

5 PROGNE, ſine ſorore Philomela viuere non poterat, cumque illam à marito Tereo ſtupratam cognouiſſet, vt pro ſorore de marito vindictam ſumeret, illi proprium filium Ityn deuorandũ appoſuit. lib. 6. f. 29.

6 PYRAMVS & Thiſbe Babylones tanto ſe mutuo proſecuti ſunt amore, vt cùm Pyramus amicam credens mortuam ſeipſum interfeciſſet, Thiſbe amantem mortuum nacta eodem ſe gladio traiecit. lib. 4. fab. 4.

7 SYRENES tanto amore Proſerpinam ſunt proſequutæ, vt à Diis alas flagitarent, quo facilius Proſerpinam terra, marique poſſent inquirere. quare ita in aues fuere conuerſæ, vt facies tamen virginea, voxque humana remanſerit. lib. 5. fab. 16.

8 SORORES Phaetontis fratrem cœlo delapſum tot lacrymis deplorarunt, vt in arbores demum ſint commutatæ; tantus inter fratrẽ, & ſorores amor extitit. lib. 2. f. 2.

AMANTES ASTVTI.

Apollo.	1	Peleus.	6
Bacchus.	2	Saturnus.	7
Iuppiter.	3	Sol.	8
Mercurius.	4	Vertumnus.	9
Neptunus.	5		

QVICVNQVE veros amoris fructus obtinere deſiderat, aſtutiis vti potiſſimum ſolet, quemadmodum in fabuloſis videmus exemplis.

1 APOLLO modò in accipitrem, interdum in leonem, alias in paſtorem conuerſus dicitur, vt Iſſen Macarei filiã poſſideret. lib. 6. fab. 21. Idem, vt Chionen Dædalionis filiã obtineret, anilem ſuſcepit habitum, ex ea Philemonem citharæ ſtudioſſimum genuit. lib. 6. fab. 8.

2 BACCHVS in vuam commutatus Erigonen decepit. lib. 6. fab 22.

3 IVPPITER, vt *Caliſto Lycaonis* filiam comprimeret, in Dianæ ſe formam cõmutauit. lib. 2. fab. 5. Nec non vt Europam Agenoris filiam poſſideret, in taurum verſus eſt. lib. 2. f. 13. Idem in aquilam mutatus dicitur ob Aſterien Cœi Titanis filiam. lib. 6. fab. 8. In olorem, quo Ledam Theſtij filiam comprimeret. lib. 6. fab. 9. In Satyrum, vt Antiopa Nyctei filia potiretur. fab. 10. In Amphitryonem, ob potiundam Alcmenam Electrionis filiam. fab. 2. In aurum, quo Danaen Acriſij filiam amplecteretur. fab. 12. In ignem, vt Aeginam Aſopi filiam haberet. fab. 13. In paſtorem ob Mnemoſynen. fab. 14. In ſerpentem ob Proſerpinam verſus fuit. lib. eod. fab. 15.

4 MERCVRIVS, vt Herſe Cecropis filia potiretur illius ſororem Aglauron pretio corrupit. lib. 2. fab. 12. Et per quietem Chionen Dædalionis filiam compreſſit, ex qua Autolycus furaciſſimus natus eſt. lib. 2. fab. 8.

5 NEPTVNVS in taurum conuerſus eſt, vt Aeoliam Aeoli filiam ſtupraret. lib. 6. fab. 16. In amnem in Enipeum, vt Iphimediam Aloi vxorem. fab. 17. In arietem, vt Biſaltida. fab 18. In equum vt Cererem, & Meduſam. fab. 19. In delphinum vt Melantho puellam comprimeret. fab. 20.

6 PELEVS, vt Thetide maris Dea potiretur, ex Prothei conſilio vinculis illam dormientem ligauit, eaque potitus eſt, ex qua Achillem natum prædicant. lib. 2. fab. 7.

7 SA-

7 SATVRNVS in equum verſus cum Philyra Oceani filia concubuit. lib. 6. fab. 23.

8 SOL, vt Leucothoen Orchami ex Eurinome filiam ad ſuum commodius alliceret deſiderium, ſe in puellæ matrē Eurynomen conuertit, ſicque ſuam expleuit voluntatem. lib. 4 fab. 5.

9 VERTVMNVS Deus, vt ex Pomona Dea, quam cupiebat voluptatem deguſtaret, in anum ſe conuertit, nec opinione falſus eſt. lib. 14. fab. 15.

AMOR ALIQVORVM infauſtus.

Acis.	1	Aeſacus.	6
Alpheus.	2	Glaucus.	7
Byblis.	3	Iphis.	8
Clytij.	4	Narciſſus.	9
Echo.	5	Pyreneus.	10

QVAMPLVRIMA ſunt non ex hiſtoria tantùm, ſed ex fabulis etiā exempla, quæ nonnullorum nobis infauſtos, & infęlices prorſus amores demonſtrāt; nos autem pauca & notiora quædam adnotabimus, ne multorum exemplorum ſerie legentium irritentur, & perturbentur animi.

1 FOELIX profectò fuiſſet Acidis Fauni ex Simęthide filij, & Galateę Nereidis amor, niſi Cyclops eiuſdem nymphæ amore concitatus infęlicem reddidiſſet. Nam is per ſyluas deuagatus Galateam Acidis gremio ſedentem conſpiciens, auulſum Aetnæ ſcopulum in eos coniecit, cuius vi exterrita Galatea ſubiecto mari abſcondita eſt. Acis autem, qui effugere eius impetum non potuit, obrutus ſaxo vitam cum morte commutauit. lib. 13. fab. 9.

2 INFAVSTVS fuit Alphei fluminis amor, nam Arethuſam nympham perſequens, cùm illa in fontem ceſſiſſet, ipſe etiam in fluuium elapſus eſt. lib. 5. fab. 17.

3 NONNE Byblis inhoneſto, & infauſto amore fratrem Caunum eſt proſequuta? nam cùm ſororis libidini aſſentire noluiſſet Caunus, puella tandem in Cariam venit, ibique aſſiduo mœrore, ac fletu in flumen eſt conuerſa. lib. 9. fab. 9.

4 INFOELICISSIMVS fuit Clyties nymphæ amor, quę moleſtè ferens ſibi Leucothoen à ſole, quem vehementius amabat, prælatam fuiſſe, nouem dies abſque vllo cibo, ac potu inuita protrahens in herbam heliotropium conuerſa dicitur, quæ nunc quoque priſtini amoris memor folia ad ſolem vertit. lib. 4. fab. 6.

5 ECHO nympha tàm acriter Narciſſum puerum amauit, vt cùm fugientem perſequeretur adoleſcentem, extabuerit. lib. 3. fab. 5.

6 AESACVS etiam Priami filius infęliciter amauit, nam dum Eperien nympham, quam deperibat, fugientem perſequeretur, ictu ſerpentis puella concidit. Hinc deſperatus adoleſcens in mare ſe præcipitaturus in mergum auem abijt. lib. 2. fab. 2.

7 GLAVCVS marinus Deus Scyllam nympham non proſperè admodum amauit. illa ſiquidem neque precibus, neque Circes carminibus potuit vnquam potiri. lib. 13. fabul. 10.

8 IPHIS adoleſcens tam infauſto omine Anaxareten virginem adamauit, vt cùm ad illam aditum habere nunquam potuiſſet, ſuſpendio ſe à tanto malo liberauerit. lib. 14. fab. 17.

9 IPSIVS etiam Narciſſi infauſtus fuit amor, qui cùm omnes ſpreuiſſet nymphas, ſui demum ipſius exardens amore in ſui nominis florem abijt. lib. 3. fab. 6.

10 PYRAMVS, qui Daulida Phocidis vrbem incolebat, tàm infęliciter amauit, vt, cū muſarum captus amore illas in thalamo clauſiſſet, illę vero ſumptis aufugiſſent alis, à ſumma ſe arce ad imos præcipitarit ſcopulos. lib. 5. fab. 4.

CASTI.

Anaxarete.	1	Lotos.	6
Arethuſa.	2	Muſæ.	7
Daphne.	3	Narciſſus.	8
Eperie.	4	Syrinx.	9
Hippolytus.	5		

CASTITATEM plurimi ſemper faciendam & ſi ex hiſtoriis facilè colligere poſſumus, id tamen ex iis etiam, quæ afferemus exemplis vnicuique patebit.

1 ANAXARETE Cypria virgo Iphidis amantis precibus ad laſciuiam nunquam potuit adduci. lib. 14. fab. 17.

2 ARETHVSA nympha Dianę comes tāta fuit caſtitate, vt cùm illam Alpheus fluuius vehementius perſequeretur, in fontem abire non recuſarit. lib. 8. fab. 17.

3 DAPHNE Penei fluuij filia tanta fuit caſtitate, vt ab Apolline amata in laurum potius conuerti, quàm illum voluerit audire. lib. 1. fab. 9.

4 EPERIE vna & ipſa ex nymphis, ne ab inſequenti raperetur Aeſaco, inter currendum ſerpentis ictu interijt. lib. 2. fab. 2.

5 HIPPOLYTVS Theſei filius cum à Phædra nouerca adamaretur, nullis precibus adduci potuit, vt ei congrederetur. lib. 18. fab. 14.

6 LOTOS nympha Priapi fugiens vim, ne caſtitatem ammitteret ſuam, in arborem verſa eſt. lib 9. fab. 6.

7 TAM caſtæ fuerunt Muſæ, vt cùm ſibi à Pyreneo, qui Daulida Phocidis vrbem incolebat, vim ſenſiſſent inferi, iamque in thalamo ſtuprandæ cauſæ forent, in volucres commutatæ ſumptis alis effugerunt, ſicque priſtinam potius formam, quàm caſtam voluntatem noluerunt commutare. lib 5. fab. 4.

8 NARCISSVS etiam inter caſtos meritò eſt numerandus, cùm Echo nymphæ illecebris commoueri nunquam potuerit. lib. 3. fab. 5.

9 NEC minus Syrinx caſtiſſima prædicatur, quæ vt Pana Deum amantem fugeret, in arundinem ſe transformari poſtulauit. lib. 1. fab. 12.

CRVDELES.

Althæa.	1	Minos.	9
Anaxarete.	2	Orchamus.	10
Athamas.	3	Phineus.	11
Ceraſtæ.	4	Peleus.	12
Dædalus.	5	Polymeſtor.	13
Hippodamas.	6	Tantalus.	14
Lycaon.	7	Tereus, & Progne.	15
Medea.	8		

NIHIL eſt profectò, quod humanam naturam in belluinam facilius transferat, quam crudelitas.

1 ALTHAEA mater Meleagri, vt fratrum à Meleagro interfectorum cædem intellexit, ſtipitem fatalem conditum à Parcis, in quo vita Meleagri continebatur, ſine vlla pietate flamma conſumpſit. li. 8. f. 4.

2 ANAXARETE puella cùm Iphidem amantem ſua cauſa mortuum ſuſpendio cerneret, nec ad vllam flecteretur pietatem, ob nimiam crudelitatem, animique duritiem à Venere in ſaxum mutata eſt. libr. 14. fabul. 17. Vide reliqua poſtea vbi de proteruis.

3 ATHAMAS Clearchum filium crudeliter interfecit. lib. 4. fab. 13.

4 CERASTAE quidam hoſpites in ara immolabant, tanta in illorum animis erat feritas. lib. 10. fab. 7.

5 DAEDALVS non exigua notandus eſt crudelitate, qui perdicem puerum ſibi in diſciplinam traditum, ſibique ſanguinis propinquitate coniunctum ob ingenij inuidiam ex alto præcipitarit muro. ſed miſerata Mineruá puerum in perdicem auem conuertit. lib. 8. fabul. 3.

6 HIPPODAMAS Perimelen filiam ab Acheloo per vim ſtupratam præcipitauit in pelagus, & à Neptuno in inſulam conuerſa eſt. lib 8. fab. 6.

7 LYCAON Ioui tanquam mortali præparans mortem, cùm humana membra deuoranda appoſuiſſet, ob *tyrannicam illam*, & immanem crudelitatem *in lupum ab ipſo Ioue* conuerſus eſt. lib. 1. fab 6.

8 MEDEA ſibi Creuſam Creontis Corinthiorum regis filiã à coniuge Iaſone prælatam dolens, regiam incendit, filioſque ſpectante Iaſone iugulauit. lib. 7. fab. 21.

9 CRVDELIS fuit Minos, cùm Athenienſibus impoſuit, vt nono quoque anno ſeptem nobilium filios, ſeptemque filias in Cretam Minotauro obijciendos mitterent. lib 8. fab. 2.

10 ORCHAMVS, quòd Leucothoen filiam cum ſole rem habuiſſe cognouiſſet, viuam in terra ſepeliuit; ſeueram admodum, & crudelem patris ſententiam. lib 4 fab. 5.

11 PHINEVS, cùm proprios filios Orithum, & Carambin ex Cleopatra ſuſceptos excæcaſſet, à Dijs fuit oculis priuatus, hac inſuper pœna affectus, vt ei harpię fœdiſſimę aues eſcas & raperent, & fœdarent. lib. 6. fab. 1

12 PELEVS fratrem Phocum crudeliter iugulauit. lib 2. fab. 8.

13 POLYMESTOR Thracię rex crudeliſſimus fuit, cùm innocentem Priami filium Polydorum ſub fide receptum interfecit, interfectumq; in mare proiecit. li. 13. f. 2.

14 TANTALVS memoranda eſt adnotandus crudelitate, Pelopem innocentem filium occidere, occiſum decoquere, decoctum dij apponere non dubitauit. lib 6 fab. 28

15 SED quæ maior erit iudicanda crudelitas,

tas, an Terei Martis filii, qui Philomelam Prognes vxoris ſororem ſtupratam lingua priuarit, an Prognes, quæ, vt vindictam de marito ſumeret, Ityn filium interfectum Tereo deuorandum appoſuerit? lib. 6. fab 29.

DOLORE IMMODICO *affecti.*

Aiax.	1	Halcyone.	16
Aurora.	2	Hyrie.	17
Byblis.	3	Iambe.	18
Cyane.	4	Iphis.	19
Cygnus.	5	Meleagrides.	20
Cygnus.	6	Narciſſus.	21
Cypariſſus.	7	Niobe.	22
Ceres.	8	Orpheus.	23
Cephiſus.	9	Pandion.	24
Clytia.	10	Phaetontis Sorores.	25
Dædalion.	11	Phœbus.	26
Echo.	12	Progne.	27
Eumelus.	13	Sirenes.	28
Aegeria.	14	Vxor Pici.	29
Aeſacus.	15		

1 AIAX, quod ab Vlyſſe in Achillis armis repulſam habuiſſet, tàm moleſtè tulit, vt gladio incũbens ſe ipſum interfecerit, ex cuius cruore flos hiacyntho ſimilis ortus eſt. libr. 13. fab. 1.

2 AVRORA cùm Memnonem filium in bello Troiano ab Achille interfectum vidiſſet aſſiduè flendo miſerrimam traducebat vitam, cuius matutinas lacrymas in rorem conuerſas videmus. lib. 13. fab 4.

3 BYBLIS ex Mileto progenita, cùm fratre Canno potiri non potuiſſet dolore concitata in Cariam demum peruenit, vbi aſſiduo fletu in fluuium effluxit. lib. 9. fab. 9.

4 CYANE nympha cùm Proſerpinam Cereris filiam à Plutone raptam cerneret, tãto dolore fuit affecta, vt paulatim in fontem fuerit commutata. lib. 5 fab. 13.

5 CYGNVS Stheneli filius materno genere Phaetonti proximus illius interitum plorans in volucrem cygnum euolauit. lib. 2. fab. 4.

6 CYGNVS hyries nymphę filius, cum à Phyllio amatore taurum domitum ſibi negari moleſtè ferret, ex alto monte ſeſe præcipitem dedit, & Deorum miſericordia in cygnum volucrem verſus eſt. lib. 7. fab. 13.

7 CYPARISSVS puer ab Apolline amatus cùm ceruum, quem in delitiis habebat, imprudens occidiſſet, tanto correptus fuit dolore, vt cùm mori omnino vellet, in arborem cupreſſum à Phœbo fuerit commutatus. lib. 10. fab. 3.

8 CERES filia Proſerpina à Plutone ipſo rapta ſic doluit, vt per totum orbem illam quærens aſſiduis lacrymis peragrarit. libr. 5. fab 14.

9 CEPHISVS nepotis exitiũ deflens ab Apolline in phocen fuit immutatus libr. 7. fab. 18.

10 CLYTIE nympha ſibi Leucothoen à ſole in amore prælatam dolens, nouem dies ſine vllo cibo ac potu inuita protrahens, in herbam heliotropium commutata dicitur. lib. 4 fab 6.

11 DAEDALION ex Chionis filiæ morte tantum concepit dolorem, vt ex Parnaſſi vertice ſe in mare percipitarit ſed Apollo non immemor voluptatis, quàm de illius filia conceperat, prius illum in accipitrem, quàm in mare caderet, transformauit. libr. 2. fab. 8.

12 ECHO nympha, quòd Narciſſo adoleſcente potiri non potuiſſet, extabuit dolore lib. 3. fab 5.

13 EVMELVS filiam lugens volucer factus eſt. lib. 7. fab. 19.

14 AEGERIA nympha Numam Pompilium maritum vita defunctum lugens in Aricinam ſyluam fuit aſportata. lib 15. fab. 44. illiuſque lacrymæ in Aegeriam fontem ceſſerunt. lib. 15 fab 46.

15 AESACVS cùm Eperien nympham, quam vehementer amabat, ſerpentis ictu mortuam cognouiſſet, moriturus ſe è ſcopulo in mare præcipitem dedit. Sed Thetis miſerata in auem illum tranſmutauit mergum qui ſe aſſiduè mergit in vndas. lib 2. f. 2.

16 HALCYONE cùm Ceycem maritũ in equore ſubmerſum intellexiſſet, præ dolore in vndas ſe præcipitaſſet, niſi protinus in ſui nominis auem fuiſſet conuerſa. lib. 2. f. 10.

17 HYRIE autem Cygni mater filij casũ aſſiduè flendo in ſtagnum verſa eſt. lib. 7 f. 14

18 IAMBE Ophophij filia, ſiue Combe, vt Regio placet, cum Phalnei filij occiderentur, in auem præ dolore transformata eſt. lib. 7 fab. 15.

19 IPHIS adoleſcens, quòd Anaxaretem puellam, quam ardentiſſimè diligebat, ad pietatem flectere non potuiſſet, in tantum dolo-

rem incidit, vt laqueo vitam finierit. lib. 14. fab. 17.

20 MELEAGRIDES ſorores Meleagri fratris interitum lugentes in aues meleagrides flendo conuerſæ ſunt. lib. 8 fab. 4

21 NARCISSVS verò, quòd ſuimet potiundi poteſtas non daretur, in florem conuerſus eſt. lib. 3. fab. 6.

22 NIOBE, cùm ſeptem filios ab Apolline, ac Diana interfectos vidiſſet, totidemq; filias eodem mortuas die præ dolore in ſaxum obriguit. lib. 6. fab. 25.

23 ORPHEVS Apollinis & Calliopes, vel (vt alij ſcribunt) Oeagri fluuij, & Polymniæ muſæ filius tanto dolore ob Eurydicis coniugis mortem affectus eſt, vt non ſatis eſſe duxerit lugere, ſed ad inferos quoque ad eam repetendam deſcendere nihil dubitarit. lib. 10. fab. 1.

24 PANDION ob Prognes & Philomelæ filiarum caſus ita doluit; vt non prius ceſſarit dolor, quàm vita. lib. 6. fab. 29.

25 PHAETVSA, Lampetie, & Phœbe Phaetontis fratris caſum lugentes in arbores populeas mutatæ ſunt. lib. 2. fab. 2.

26 PHOEBVS ipſius Phaetontis nati morte adeo doluit, vt diutius ſolitos noluerit currus aſcendere. lib. 2 fab 5.

27 PROGNE ammiſſa ſorore, & ſocia Philomela, mortuoque filio tanto dolore affecta fuit, vt illos in auem conuerſa nocte dieque flebili admodum quæritet accentu. lib. 6. fab. 29.

29 VXOR Pici à canendi deſiderio Canens dicta propè Tyberim ammiſſum deflens maritum extabuit. lib. 14. fab 9.

DEORVM CONTEMPTORES.

Acriſius.	1	Gigantes.	14
Antigone.	2	Hippomenes.	15
Apulus.	3	Lycaon.	16
Arachne.	4	Lycii agricolæ	17
Aſcala;hus.	5	Marſyas.	18
Ceraſtæ.	6	Meduſa.	19
Chio.	7	Mineides.	20
Coæ matronæ.	8	Naiades.	21
Cy.aræ filiæ.	9	Niobe.	22
Diomedis ſocij.	10	Pentheus.	23
Eriſichthon.	11	Pierides.	24
Oeneus.	12	Puer.	25
Galanthis.	13	Phrygij.	26
Propętides.	27	mus.	29
Pygmęa mulier.	28	Tantalus.	30
Rhodope, & He-		Tyrrheni nautæ.	31

1 ACRISIVS Argiuorum Rex omnium extitit Deorum contemptor, & ſibi nepotem Perſeum ex Danae, & Ioue natum minimè credebat, cuius tamen incredulitas non paruo fuit illi & detrimento, & incommodo. lib. 4 fab. 17.

2 ANTIGONE Laomedontis filia Iunone ſe pulchriorem iactans in ciconiam euolauit. lib. 6. fab. 5.

3 APVLVS paſtor nympharum numina maledictis perſequens, earum voluntate in arborem oleaſtrum ceſſit. lib. 14 fab 11.

4 ARACHNE Lydia Idmonis filia Palladi ſe præferendam in lanificio aſſerebat, vnde in araneam fuit conuerſa. lib. 6. fab. 1 & 24

5 ASCALAPHVS quoque ita deam Cererem contempſit, vt in iudicio mali punici granum guſtaſſe illam docuerit. hinc in bubonem verſus fuit. lib. 5. fab 15.

6 CERASTAE *quidam in Veneris* ara immolare hoſpites non dubitarunt, tam parua illos habuit religio qui tamen Deæ voluntate in iuuencos mutati fuerunt. lib. 10. fabul. 7.

7 CHIO Dædalionis filia, quòd cum Mercurio, & Apolline concubuiſſet, Diana ſe pulchriorem iactauit. quare Dea irata ſagittis illius traiecit linguam. lib 2. fab 8.

8 COAE matronę Venere ſe pulchriores iactantes in cornutas boues commigrarunt. lib 7. fab. 10.

9 CINARAE Aſſyriorum regis filię vnà cum patre Iunonem ipſam contemnentes in illius templi graduum lapides f:erunt conuerſæ. lib. 6. fab. 6.

10 DIOMEDIS ſocij Agnon, Tlycus, Cidas, Rhe:enor, & Nycteus cùm in Veneris contemptum ad bellum ve:le:t proficiſci, in uolucres albi coloris cygnis ſimiles euolarunt. lib. 14 fab. 10.

11 ERISICHTHON Theſſalus Deorum contemptor, cùm Cereri nemus conſacratum, ac in eo quercum, vbi nympha quædam habitabat, incidiſſet, Hamadryades illorum montium incolæ ad Cererem conuenerunt precantes, vt tantam vlciſceretur impietatem. Illa verò & ſua, & Hamadryadum cauſa mota, numinū contemptorem Eriſichthonem nouo pęnæ genere aſſidua fame cruciare decreuit, qui ſibi propria dilacerans

membra

membra dignum impietate ſua exitum ſortitus eſt. lib. 8. fab. 9.

12 OENEVS Parthaonis filius cùm in ſacrificio cogendorum fructuũ conſulere Dianam ob contemptum præterijſſet, aper ab ea miſſus eſt, qui Calydoniæ agros vaſtaret, ſed nec propterea ceſſauit Oeneus in deſpectu Deæ perſeuerare. lib. 8. fab. 4.

13 GALANTHIS Alcmenæ miniſtra, cùm Lucinam Deam in vetulę formam commutatam illuſiſſet dominam peperiſſe affirmans, in muſtellam conuerſa eſt. lib. 9. fab. 5.

14 GIGANTES, quòd ita Iouem contempſerint, vt illum è cęlo depellere tentarint, meritas poſtremò pœnas dederunt. lib. 1. fab. 6.

15 HIPPOMENES Macarei filius Atalãta potitus in Cybalis templo cum illa concumbere auſus eſt. hinc Deum mater indignata Hippomenen in leonem, Atalantam in leænam conuertit. lib. 10. fab. 2.

16 LYCAON tanto contemptui Iouem habuit, vt illi hoſpitio ſuſcepto humana membra appoſuerit deuoranda, ſed nec tantum inultum præterijt ſcelus, in lupum enim, vt etiam ſuperius diximus, verſus eſt. lib. 1. fab. 6.

17 LYCIOS Agricolas ipſam etiam Latonam adeo ſpreuiſſe non ignoramus, vt ſitientem illam ex ſtagno bibere prohibuerint, in quo ſanè ſtagno moleſta garullitate coaxant. lib. 6. fab. 26.

18 MARSYAS ſatyrus tibiarum cantibus ſe ipſum extollens Apollinem non contempſit modo, ſed etiam audacius prouocauit. lib. 6. fab. 27.

19 MEDVSA tam paruam habuit Mineruæ rationem, vt in Deæ templo cum Neptuno auſa ſit concumbere, quo ſcelere commota Minerua Meduſæ crines in ferociſſimos, & venenoſos ſerpentes commutauit. lib. 4. fab. 20.

20 MINEIDES Thebanę ſorores liberum patrem contemnentes in veſpertiliones abierunt. lib. 4. fab. 12.

21 NAIADES nymphę, quod cæteris omnibus Dijs ſacrificaſſent, præterquam Acheloo, in inſulas Echinadas conuerſæ ſunt. lib. 8. fab. 5.

22 NIOBE filiorum prole ſuperba Latonam contemnere non dubitauit, illius tamen ſuperbia in dolorem verſa eſt, cùm eius filij ab Apolline, & Diana ſagittis ad vnum fuerint interfecti. lib. 6. fab. 25.

23 PENTHEVS Echionis, & Agaues filius quòd Bacchum ſpreuiſſet deum, tanquam aper à matre, & ſororibus eſt interfectus. lib. 3. fab. 2.

24 PIERIDES ſorores Pieri ex Euippe filiæ non muſas tantùm contemnere auſæ ſunt, ſed omnes etiam Deos. cantabant ſiquidem, vt Typhæus, Giganteſque ſuperos in timorem inieciſſent, conuerſusq́. fuiſſet Iuppiter in arietem, Apollo in ceruum, Bacchus in caprum, Diana in felem, Iuno in vaccam, Venus in piſcem, meritum autem tantę audacię, temeritatiſque ſupplicium de Pieridibus ſumpſerunt ſuperi. nam in picas fuerunt cõmutatæ. lib. 5. fab. 6.

25 PVER quidam, quòd Cererem muſtũ bibentem, & comedẽtem polentam irrideret, in ſtellionem verſus eſt. lib. 5. fab. 14.

26 PHRYGII oppidani Iouem, & Mercurium in tecta noluerunt admittere. vnde meritò illorum oppidum in lacum fuit commutatum. lib. 8. fab. 7.

27 VENEREM ità contempſerunt Propætides, vt illã eſſe omninò negauerint, hinc meritò obdurnerunt in ſaxa. lib. 10. fab. 6.

28 PYGMAEA mulier, quòd ſe Iunoni præferre non dubitauerit, in gruem mutata eſt. lib. 6. fab. 4.

29 RHODOPE nympha, & Hemus maritus Deos præ ſe contemnere non dubitantes in montes ceſſere. lib. 6. fab. 3.

30 TANTALVS Deos omnes deludens Pelopem filium decoctum accumbentibus illis appoſuit. lib. 6. fab. 28.

31 TYRRHENI nautę ipſum etiam Bacchum parui facientes in delphinos ceſſere. lib. 3. fab. 10.

FORMOSI.

Adonis.	1	Hippolytus.	7
Caunus.	2	Narciſſus.	8
Cygnus.	3	Niſus.	9
Cypariſſus.	4	Picus.	10
Ganimedes.	5	Pyramus.	11
Hiacynthus.	6	Alij multi.	12

CONNVMERANDOS hic tantùm homines iudicaui, qui venuſta, & ingenua corporis forma memorantur. longum enim foret mulieres omnes referre, quas pulcherrimas deſcripſit Ouidius. Quòd ſi curioſus lector hoc etiam deſiderabit, id eo in

loco

loco poterit cognoſcere, vbi de mulieribus, quæ à Dijs amatę fuerunt, fiet mentio.

1 ADONIS ex Cinyræ, & Myrrhę natus inceſtu in tantam creuit pulchritudinem, vt eius amore Venus caperetur lib. 10. fab. 10.

2 CAVNVS formoſus creditur iuuenis fuiſſe. cùm in ſui amorem vel ipſam ſororem Byblidem allexerit. lib 9. fab 9.

3 CYGNVS Hyries nymphæ filius memoranda traditur pulchritudine. is à Phyllio quodam ita fuit adamatus, vt illius cauſa volucres indomitas, leonem horrendum, ferociſſimumque taurum ſummo cum labore, ac periculo domuerit Phyllius. lib. 7. fab. 13.

4 CYPARISSVS puer ob elegantem formam Apollini gratus in delicijs fuit. lib. 10. fabul. 3

5 GANIMEDES Troianus adoleſcens tam venuſta extitit forma, vt à Ioue in aquilam conuerſo raptus dicatur. lib. 10. fab. 4.

6 HIACYNTHVS Amyclides ab Apolline ob ingenuam pulchritudinem amatus eſt. lib 10. fab. 5.

7 HIPPOLYTVS ob pulchritudinem in nouercæ amorem incidit. lib 15. fab. 45.

8 TANTA ſanè fuit pulchritudine Narciſſus, vt non in nympharũ tantùm, ſed in ſui etiam ipſius amorem inciderit. lib. 3. fab. 6.

9 NISVS pulcherrimus fuiſſe, & aureos habuiſſe capillos dicitur, in quibus illius continebantur fata. lib. 8. fab. 1.

10 PICVS Rex formoſiſſimus in ſui amorem veneficam allexit Circen. lib. 14. fab. 7.

11 PYRAMVM mira fuiſſe pulchritudine declarat illud Ouid. Pyramus & Thisbe iuuenum pulcherrimus alter, Altera, quas oriens habuit prælata puellis. lib. 4. fab 4.

12 ALIOS multos memorat Hyginus in cap. de formoſis, vt Iaſionem Ilithij filium, Cinyram Paphi filium, Anchiſen, Alexandrum Priami filium, Nireum Charopis filium, Cephalum ab Aurora adamatum, Tithonum Laomedontis filium, Parthenopæum, Achillem, Patroclum, Idomeneum, & Theſeum.

FVRIOSI.

Aiax.	1	Hercules.	6
Agaue.	2	Marſias.	7
Athamas.	3	Pentheus.	8
Caunus.	4	Pyreneus.	9
Cinyras.	5	Threiciæ mulieres.	10

1 AIAX ſibi Vlyſſem in Achillis armis diiudicandis prępoſitum moleſte ferens, primum furioſus effectus, deinde nudato gladio ſeipſum traiecit. lib. 13 fab. 1.

2 AGAVE Penthei mater Bacchi voluntate tanto fuit correpta furore, vt Pentheum aprum credens miſerrimè interfecerit. libr. 3. fabul. 2.

3 ATHAMAS Aeoli filius furijs à Iunone immiſſis vſque adeò agitatus fuit, vt Clearchum filium interfecerit lib 4 f. 13.

4 CAVNVS cùm ſe Byblidem ſororem libidinoſo ardentem amore cognouiſſet, furioſo commotus impetu patriam deſeruit. lib. 9. fab. 9.

5 CINYRAS Pygmalionis filius cùm ſe filiam Myrrham inſcium ſtupraſſe cognouiſſet, furore percitus illam ſtricto gladio per omnes perſequutus eſt regiones. lib. 10 fab. 9

6 HERCVLES vino in tantum furorē coniectus fuit, vt Eurinomum puerum paruo errore lapſum pugno ictum occiderit. libr. 9. fab. 2.

7 MARSYAS dum Apollinem ad tibię certamē prouocaſſet, in furorem verſus fuit, & ab ipſo Deo dilaniatus. lib 6. fab. 27.

8 PENTHEVS etiam dum ſacra Bacchi deſpiceret, vlciſcente numine in furorem verſus eſt. lib. 3. fab. 2.

9 PYRENEVS cùm Muſarum amorem obtinere non potuiſſet, in tantum erupit furorem, vt à ſumma ſe arce ad imos præcipitarit ſcopulos. lib. 5 fab 4.

10 THREICIAE mulieres Orpheum ſibi male dicentem conſpicientes, tanto arſerunt furore, vt illum impetu facto dilacerarint, vatiſque caput, ac lyram in hebrum fluuium coniecerint. lib. 2 fab. 1.

FORTES.

Achilles.	1	Hercules.	4
Atalanta.	2	Orionis filiæ.	5
Hector.	3	Theſeus.	6

1 FORTISSIMVS fuit Achilles Pelei & Thetidis filius, qui Hectorem interfecit; ac inter alios Cygnum Neptuni filium eliſo gutture ſtrangulauit, cùm ferro lædi nunquam potuiſſet. Patriſque voluntate in cygnum volucrem mortuus abijt. lib. 12. fab. 3.

2 ATALANTA Schœnei filia ex Arca-

dia

dia digreſſa prima Calydonium vulnerauit aprum, illiuſq; fortitudinẽ, & ſpeciem admiratus Meleager, interempto apro exuuias ei conceſſit. lib 8. fab. 3.

3 HECTOR Troianorum fortiſſimus extitiſſe memoratur, & maximam quotidie inimicorum faciebat ſtragem. lib. 12. f. 3.

4 HERCVLIS fortitudo tanta eſt, vt cum non ſine longiori poſſit oratione explicari, vtque breuitatis modum minimè prætercam, tacere potius illam, quàm indignè voluerim explicare. cæterum ipſius Herculis facinora in Ouid. noſtro poteris conſpicere. lib. 9. fab 3. vbi incipit; ergo ego fœdantem peregrino templa cruore. Verg. optimè duodecim Herculis labores expreſſit ex græcis traducens epigr.

5 QVANTA verò animi fortitudine Orionis Thebani filias legimus fuiſſe, quæ pro populo Thebano ſe ſe immolandas tradiderunt? quarum ne genus periret, Deorum voluntate ex illarum cinere duo procreati ſunt iuuenes Stephani, hoc eſt coronæ dicti. lib. 13 fab. 6.

6 FORTISSIMVS fuit Theſeus, qui pręter alias pręclaras res geſtas taurum etiam marathonium interemit, Procuſtem, Cercyonemq; ſupplicio affecit, Scyronem præterea interfecit. lib. 7. fab. 24. liberauit etiam minotauro Athenas. lib. 8. fab. 1

HOSPITALES.

Achelous.	1	Aegeus.	6
Alcinous.	2	Ianus.	7
Anius.	3	Midas.	8
Ariadna.	4	Menelaus.	9
Aeacus.	5	Philemõ, & Bauci.	10

HOſpitii ius apud antiquos laudabile fuit ac diuinum. hinc ex antiquioribus multi hoſpitio ſibi quamplurimos comparabant amicos, & (vt inquit Cicero) rectè à Theophraſto eſt laudata hoſpitalitas. eſt ei vt mihi quidem videtur valde decorũ patere domos hominum illuſtrium hoſpitibus illuſtribus. eſt enim vehementer vtile his, qui honeſtè poſſe multa volunt per hoſpites apud extraneas nationes valere opibus & gratia. vnde Vergilius. Iuppiter hoſpitibus nam te dare iura loquuntur. Sed redeamus iam ad noſtra fabuloſa exempla.

1 ACHELOVS Aetholiæ fluuii Deus Theſeum hoſpitio inuitauit libentiſſimè. lib. 8. fab. 3.

2 ALCINOVS naufragum Vlyſſem magnificentiſſimè tractauit, illumque inſtructa naue in Ithacam vehendum curauit. lib. 14. fab. 13.

3 ANIVS Apollinis ſacerdos Anchiſen, & Aeneam libenter ſuſcepit hoſpitio. libr. 13 fab. 5.

4 THESEVS profectus in Cretam, cũ minotauro certaturus Ariadnam hoſpitem habuit. lib. 8 fab. 2.

5 AESACVS liberaliter excepit Cephalum Athenienſium legatum. lib. 7. fab. 26.

6 AEGAEVS Medufam non hoſpitio ſolum, ſed etiam lecto ſibi copulauit. libr. 7. fab 23.

7 IANVS Saturni è cœlo expulſi hoſpes dicitur fuiſſe. lib. 1. fab. 4.

8 MIDAS quoque honorificentiſſimè tractauit Bacchum, illique Silenum à ruſticis ſuis captum reddidit. lib. 2. fab. 3.

9 PARIDEM benignè admodum, & liberaliter Menelaus exceperat lib. 12. fab. 1.

10 PHILEMON, & Baucis coniuges Iouem, & Mercurium in homines conuerſos paruo excipere tecto, vtque melius illis per paupertatem licuit, honorare Deos conati ſunt, quorum animo Dei contenti conceſſerunt, vt quicquid vellent petentes impetrarent. lib. 8 fab. 7.

INHOSPITALES.

Atlas.	1	Phrygij.	3
Ceraſtæ.	2		

CONTRA verò quantopere ſunt illi vituperandi qui ſe nec hoſpitales, nec benignos demonſtrarunt?

1 HAC de cauſa, quòd Perſeo denegarit hoſpitium Atlas, in immenſum ceſſit montem. lib. 4. fab. 18.

2 QVID verò de populis illis dicendum, quos Ceraſtas, vocant? qui tantum abeſt, vt hoſpites benignè ac liberaliter tractarent, vt illos etiam crudeliſſimè cędentes in ara immolarent. lib. 10. fab. 7.

3 QVONIAM Phrygii oppidani Ioui, & Mercurio denegarant hoſpitium, illorum oppidum in lacum commutatum fuit. lib. 8 fab 7.

HOMI-

Digitized by Google

HOMINES IN DEOS.

Aeneas.	1	Hippolytus.	5
Glaucus.	2	Ino, & Melicerta.	6
Hercules.	3	Iulius Cæſar.	7
Herſilia.	4	Romulus.	8

ACCIDIT aliquando, vt homines bene & ſincere anteacta vita in Deorum numerum transferantur.

1 AENEAS poſt multos labores cùm ad ætatis ſuę finem perueniſſet, in agro Laurentio, in flumine numitio mortalitatem exuit ac inter indigetes Deos relatus eſt. libr. 14. fab. 15.

2 GLAVCVS Antedonis filius piſcator cùm eſſet, fortè piſces captos in prato expoſuit, qui cùm in mare reſiluiſſent, vt huius rei cauſam cognoſceret, dentibus cœpit illas herbas mandere, in quibus iacuerant piſces, ſed ſtatim mutata natura, ſe in mare præcipitauit, vt quem Dij miſerati in Deum marinum tranſmutarunt. lib. 13. fab. 10.

3 HERCVLES venenatę veſtis vi cruciatus, arcu, ſagittisque Philoctetæ traditis, in pyram ſe compoſuit, humanaque depoſita figura à Ioue in Deorum ſedes fuit translatus. lib. 9. f 4.

4 HERSILIA Romuli coniux cùm tanquam amiſſum fleret maritum, Iuno illi immortalitatem conceſſit, ac in cœlum adue̜cta eſt. quæ Dea Ora Quirini nuncupata fuit à Romanis, quorum templa, à P. R. in colle Quirinali conſtituta ſunt lib. 14. fab. 19.

5 HIPPOLYTVS Theſei filius nouercę inſidijs in exilium actus, & à maritimis phocis interfectus ab Aeſculapio vitæ reſtitutus eſt, ac in Erycinam ſyluam à Diana tranſportatus, vbi mortalitatem ſpoliauit, & Deus Virbius dictus fuit. lib. 15. f. 45.

6 INO Athamantis mariti furorem fugiẽs è ſcopulo ſe vna cum Melicerta filio deiecit, qui a Neptuno in marinos transformati ſunt Deos. Melicerta in Palæmonem, Ino in Leucothoen Deos ceſſère, lib. 4. f 13.

7 IVLIVS Cæſar Deus fuit Romę habitus, qui varijs honoribus, & dignitatibus functus, in ſenatu occiſus, à Venere, cæteriſque Dijs in cęlum fuit ſuſceptus, illiuſque anima in ſtellam cometam conuerſa. lib. 15. fabu. 51.

8 ROMVLVS cùm omnia compoſuiſſet, & bellum, quòd aduerſus T. Tatium pro virginum raptu ſuſceperat, perfeciſſet; iamque ſenior eſſet effectus, Martis precibus in Deorum numerum fuit translatus, qui dictus eſt Quirinus. lib. 18. fab. 18.

IRA MAXIMA commoti.

Achelous.	1	Lucina.	9
Apollo.	2	Medea.	10
Bacchus.	3	Mercurius.	11
Ceres.	4	Neptunus.	12
Diana.	5	Nereides.	13
Iuno.	6	Pſamathe.	14
Iuppiter.	7	Venus.	15
Latona.	8		

COGIT aliquando hominum peruicacia vel ipſos Deos immortales ira concitari, & quamuis lento (*vt ille ait*) gradu ad vindictam ſui diuina procedat ira, tarditatem tamen ſupplicij grauitate compenſat.

1 ACHELOVS flum cùm Naiades nymphas cęteris omnibus Dijs ſacrificare cognouiſſet, præterquam ſibi, iratus eas in inſulas Echinadas commutauit. lib 8 fab. 5.

2 IRATVS eſt Apollo cùm corui loquacitate Coronida ex ſe grauidam interfecit. lib. 2 fab. 8. Et cùm ſe illi Marſyas comparauit. lib. 6. fab. 27. Cùmque Midę ob ſtolidum iudicium aſininas donauit aures lib. 2. fab. 4. Necnon cùm ſibi à Laomedonte promiſſam mercedem ſenſit denegari. lib 12 fab 6.

3 BACCHVS accenſus fuit ira, cùm à Pentheo. lib. 3. fab. 7. cùm à Tyrrhenis nautis. lib. 3. fab 2. cùm à Thebanis ſororibus lib. 4. fab. 12. irrideri ſe cognouit, & cùm Threiciæ mulieres illius ſpernentes ſacra Orpheum immaniter laniarunt. lib. 2. fab. 2.

4 CERES non parùm irata eſt, cùm puerum ipſam deridentem in ſtellionem vertit. lib. 5. fab 14. necnon cùm Aſcalaphum in bubonem commutauit. lib. 5. fab. 15.

5 DIANA, quòd ab Oeneo Parthaonis filio in ſacrificio cogendorum fructuum prętermiſſa foret, aprum immiſit, qui Calydoniç vaſtaret agros. lib 8. fab. 4. Eadem Chionis puellę linguam ſagittis traiecit, quòd ſe illa pulchriorem iactaſſet. lib. 2. fab. 8. Hęc etiam cùm ab Agamemnone gręcorum principe ceruam, quam in delitijs habebat, interfectam

fectam ſenſiſſet, & maris tempeſtate,& peſtis contagione grçcam claſſem diſperdere tentauit irata. lib 12.fab 1.

6 IVNO irata eſt non parum, cùm ob dictam in ſe ſententiam Tireſiam luminibus orbauit.lib.3.fab. 4. Et ob Inus Thebanę Bacchi nutricis ſuperbiam tanta accenſa eſt ira, vt non Inon tantum,ſed illius etiam comites partim in ſaxa, partim in aues commutarit. lib.4.fab.15 eadem Latonam ex Ioue Apollinis,& Dianæ grauidam ſentiens, tanta illam ira perſequuta eſt, vt per omnes regiones vagabundam errare coegerit. libr.6 fab.26. quis non eandem vehementius iratam credat, cùm in Aeginam peſtilentiam immiſit crudelem? lib.7.fab 26.cùmque Alcmenæ ex Ioue grauidę partum retardare conata eſt? lib. 9.fab.6.

7 IVPITER cùm diutius Gigantum audaciam pertuliſſet, ira demum percitus fulmine illos occidit. lib.1.fab. 6. Lycaonem immanem tyrannum in lupum conuertit. lib.1.fab.6.audacem Phaetontem deiecit. lib. 2.fab. 1.iratus eſt præterea, cùm hoſpitium ſibi à Phrygiis paſtoribus eſt denegatum.lib. 8.fab.7.

8 LATONA non mediocri exanduit ira cùm Nioben ſe contemnentem vidit. hinc illius omnes filios interficiendos iuſſit.lib 6. fab.25. necnon cum à Lyciæ agricolis vetita eſt è ſtagno bibere, vnde illos in ranas commutari voluit. lib.6.fab.26.

9 LVCINA Dea, cùm ſe à Galanthide Alcmenæ miniſtra illuſam ſenſiſſet,tam vehementi accenſa eſt indignatione, vt illam in muſtellam conuerterit. lib.9.fab.5.

10 MEDEA Creuſam ſibi à Iaſone marito prælatam ſentiens, irata regiam accendit, filios aſpiciente Iaſone laniauit. lib.7.fab.21.

11 MERCVRIVS ira vehementius exarſit, quando promiſſa ſibi à Batto fides ſeruata minimè fuit. lib.2.fab. 2.

12 NEPTVNVS iratus eſt, cùm pollicitam ſibi à Laomedonte mercedem denegari cognouit.lib.2.fab.6.cumque cygnum ab Achille interfectum audiuit. quem quidem Achillem Paris Apolline docente ſagitta interemit. lib.12.fab.6.

13 NEREIDES tam acriter ſunt indignatę,quod Caſſiope Cephei Aethiopum regis vxor illis ſe pręferre auſa foret, vt non prius deliniri potuerint, quam Andromeda ipſius Caſſiopes filia monſtro ſe marino tradiderit deuorandam. lib.4.fab.19.

14 PSAMATHE nympha ob Phoci filii mortem irata lupum ad Trachinam regionem deuaſtandam immiſit, quem poſtea Thetis in ſaxum conuertit. lib.1.fa.9.

15 VENVS etiam blanditiarum, & amoris Dea tūc exarſit ira, cùm à Vulcano vnà cùm Marte retibus obuoluta in Deorum conſpectum allata eſt. lib.4.fab.4. nec non cū Propætides puellas numen illius denegantes in ſaxa conuertit. lib.10.fab.6.& Ceraſtas quoſdam in iuuencos transformauit,quod in ara hoſpites immolarent. lib.10.fab.7.cùm etiam Hippomenem in libidinis furorem coniecit, quod non meritæ ab illo ſibi relatę forent gratiæ. lib.10.fab.2.

INGRATI.

Hippomenes.	1	Paris.	4
Iaſon.	2	Theſeus.	5
Laomedon.	3		

VERVM eſt illud omnino, nihil peius ſuſtinere terram, quam ingratum.

1 VNDE Hippomenis caſum conſiderantes meritas illum dediſſe pœnas cognoſcemus, nam cùm Veneris beneficio Atalanta Schenęi regis filia potitus eſſet, & nihil Deæ gratiarum egiſſet, irata Venus ſic illum in libidinem concitauit, vt in ſacello Deum matri dicato cùm Atalanta concumbere conatus ſit, quo flagitio mater Deum indignata Hippomenem in leonem, Atalantam in leænā conuertit. lib.10.fab.2.

2 IASON quoque Medeam, cuius opera vellus aureum obtinuerat,& draconem euitarat, repudiauit, ac in vxorem Creuſam Creontis regis filiam ſuſcepit. lib.7.fab.21.

3 LAOMEDON, cùm Apollo & Neptunus Troię mœnia fabricaſſent promiſſam illis negauit mercedem, & Herculi,qui Heſionen illius filiam monſtro liberarat, pollicitos denegauit equos,tanta in eo fuit ingratitudo. lib.2.fab.6.

4 PARIS Priami filius cùm à Menelao gręcorum rege liberaliter fuiſſet exceptus, non tantum illi gratias minimè retulit, ſed illius etiam vxorem Helenam abduxit, de qua ingratitudine græci meritò vindictam ſumpſerunt. lib 12.fab.1.

5 THESEVS Ariadnam Minois filiam cuius beneficio labyrinthum euaſerat, reliquit in Chio inſula. lib.8.fab.2.

Mmmm INNO-

INNOCENTES.

Clearchus.	1	Micylus.	6
Eurynomus.	2	Orithis, & Carãbis.	7
Hippolytus.	3	Pelops.	8
Itys.	4	Perdix.	9
Lichas.	5	Polydorus.	10

CLEARCHVS ab Athamante patre omni carens culpa fuit crudeliter interfectus. lib. 4. fabul. 13.

2 EVRYNOMVS Architelij filius exiguo, & ferè nullo errore lapſus Herculis pugno ictus interijt. li. 9. fab. 2.

3 HIPPOLYTVS Theſei filius cùm Nouercæ inſidijs à patre in exilium miſſus, & à maritimis phocis innocens interfectus eſſet, Dianæ precibus, & Aeſculapij medicina vitæ reſtitutus eſt, ac in Erycina ſylua mortalitatem exuens Deus Virbius dictus fuit. lib 15. f. 45.

4 ITYS Terei & Prognes filius innocens à matre fuit obtruncatus. lib. 6. f. 29.

5 LICHAS Herculis famulus ex Œteo monte in Euboicum mare fuit innocens à furente domino præcipitatus. lib. 9. f. 3.

6 MYCILVS Alemonis fil. reus eſt factus, quòd contrà leges vellet commigrare. (mors enim illi erat propoſita, qui patriam deſerere tentaſſet) cùm verò ferenda ſententia foret, & aut calculis nigris condemnandus eſſet Micylus, aut albis abſoluendus, eo quòd innocens foret, ab Hercule impetrauit, vt calculi omnes ex nigris albi fierent, ſicque innocens abſolutus euaſit, nunquam enim videmus iuſtum derelictum. lib 15. fab 1.

7 ORITHIS, & Carambis Phinei ex Cleopatra filij ſine vlla culpa oculis à patre priuati ſunt, qui tamen & ipſe Deorum voluntate fuit excœcatus. lib. 7. f. 1.

8 PELOPS innocens à patre Tantalo fuit occiſus, & concoctus, vnde à Dijs integer vitæ fuit reſtitutus, & pater ad inferos detruſus. lib. 6. fab. 28.

9 PERDIX innocens fuit à Dædalo ex alto præcipitatus muro, quem tamen Dij miſerati in perdicem auem conuertere. li 8. f. 3.

10 POLYDORVS Priami filius innocentiſſimus à Polymeſtore Thraciæ rege iugulatus, & in mare proiectus fuit. li. 13. f. 2.

IMPRVDENTES.

Acontheus.	1	Eurydice.	9
Actæon.	2	Gigantes.	10
Adonis.	3	Hercules.	11
Agamemnon.	4	Hiacynthus.	12
Aiax.	5	Icarus.	13
Cephalus.	6	Midas.	14
Cypariſſus.	7	Phaeton.	15
Dryope.	8		

1 ACONTHEVS Perſei miles, dum detectum Gorgonis caput inimicis oſtenderet Perſeus, illud etiam per imprudentiam ipſe aſpiciens in ſaxum verſus eſt. lib. 5. f. 1.

2 ACTAEON imprudentiſſime in Dianę conſpectum incidit. lib. 3. fab. 2.

3 ADONIS Veneris precibus abduci non potuit, quin cum apro congrederetur, à quo fuit interfectus. lib. 10 f. 12.

4 AGAMEMNON Graiorum dux, cùm cæteros Gręcię principes apud Auliden expectaret, imprudens Dianæ ceruam occidit. quare Dea irata in tantam mare tempeſtatem excitauit, vt inde gręcorum claſſis ſoluere non poſſet, & peſte maxima laboraret. lib. 12. f. 2.

5 QVAM prudentiam in Aiace fuiſſe indicamus, ſi ob denegata Achillis arma ſibimet mortem intulit? lib. 13. fab. 1. taceo reliquos, nam & audaces omnes, & Deorum contemptores, cæteriſque alijs præditis vitijs imprudentiæ nota ſignari poſſunt.

6 CEPHALVS imprudens fuit, cùm Procrin vxorem poſt virgulta latentem tanquam feram occiderit, licet hoc ſorti potius, quam imprudentiæ poſſumus attribuere. lib. 6. fab 27.

7 CYPARISSVS puer ab Apolline amatus ceruum, quem in delitijs habebat, imprudens occidit, vnde cum mori omnino vellet, in cupreſſum arborem creuit. lib. 10. fabul. 3.

8 DRYOPE Euryti filia cùm imprudẽtius ex arbore loto ramum decerpſiſſet, quo natum nomine Amphiſon oblectaret, trunco hæſit infixa. lib. 9. f. 6.

9 EVRYDICE Orphei vxor dum per prata imprudens vagaretur, ſerpentis morſu interijt. li. 10. f. 1.

10 DEMONSTRATA ſæpius eſt Gigantum imprudentia, qui Iouem ipſum è cœlo depellere voluerunt. ſed illis poteſtas fuit

fuit ſublata. lib.1.fab.6.

11 HERCVLES tunc imprudentia mihi lapſus videtur, cùm Eurynomum puerum Architelis filium miniſtrantem, paruoque lapſum errore inter cœnandum pugno ictum occidit inuitus. lib.9.fab.2

12 HIACYNTHVS etiam Apollini gratus diſco minus prudenter ludens interfectus eſt, & in ſui nominis florem ab amatore conuerſus. lib.10.fab.5.

13 ICARVS etiam puerili notandus eſt imprudentia, qui altius, quàm decebat euolando in mare decidit. lib.8.fab.3.

14 MIDAS imprudens ſanè fuit, cùm à Baccho petijt, vt quicquid corpore tangeret, in aurum verteretur; cogebatur enim vnà cum auro ſuo fame perire, cùm & Panis, & vinum ab illo tactum in aurum mutaretur. Sed imprudentior profectò fuit, cùm Pana paſtorum Deum contra omnium ſententiam Apollinem canendo ſuperaſſe iudicauit, ob quod imprudens iudicium illi aſininæ auriculæ natæ ſunt. lib.2.fab.3.

15 PHAETON temerè auſus eſt Solis altiſſimos currus regere. lib.2.fab.2.

INVIDI.

Aiax.	1	Gigantes.	5
Boreas.	2	Lyncus.	6
Circe.	3	Pieriæ.	7
Dædalus.	4	Alij non pauci.	8

1 AIAX Telamonius inuidens arma Achillis interfecti data in præmium Vlyſſi verſus in furias ſe interemit. lib.13.fab.1.

2 BOREAS ventus Apollinem ſibi in amore ab Hiacyntho præferri inuidens, Diſcum, quo ludebat hiacynthus, in ipſius caput direxit, & iuuenē interfecit. lib.10 fab.5.

3 CIRCE Scyllam nympham ſibi à Glauco Deo præferri vehementer inuidens, ſuis venenis effecit, vt in varia monſtra conuerteretur, quæ ſibi demum ipſa diſplicens in fretum ſiculum deſiluit. lib.14.fab.1.

4 DAEDALVS Perdicem adoleſcentem Cathai filium ſibi in diſciplinam datum ob ingenij inuidiam ex muro præcipitauit. lib.8. fabu.3.

5 GIGANTES Ioui cęlum inuidentes fulmine ſunt occiſi. lib.1.fab.6.

6 LYNCVS Scytharum rex Triptolemi gloriæ vehementer inuidens, illum hoſpitio ſuſceptum interfecturus aggreſſus eſt, quo ſcelere in Lyncem feram fuit tranſmutatus. lib.5.fab.18.

7 PIERIAE ſorores muſas ſibi præferri inuidentes, prouocare illas non dubitarunt, hinc in picas ſunt conuerſæ. lib.5.fab.19.

8 FVERVNT & alij non pauci qui multos inuidia ſunt proſequuti, nam & Polyphemus Adoni Galateam inuidebat, Pan fiſtulas, Marſyas tibias Apollini, Coæ matronæ formam Veneri, Pygmæa, & Antigone pulchritudinem Iunoni, Arachne Palladi lanificium, Niobe Latonæ venerationem. quibus de rebus ſatis in locis ſuis dictum eſt.

FVRES.

Autolycus.	1	Neſſus.	4
Cacus.	2	Prometheus.	5
Mercurius.	3		

1 AVTOLICVS Mercurij ex Chione filius furaciſſimus memoratur. lib.2. fabu.8.

2 CACVS Vulcani filius prædo fuit, & latro inſignis ab Hercule, cui duos ſurripuerat tauros demum interfectus. lib.9.fab.3.

3 MERCVRIVS Apollinis boues in agrum pyliæ regionis progreſſas auertit, & in ſyluam occuluit. lib 2.fab.2. vide Horatius lib.1. carm. od.10. Callidum quicquid placuit iocoſo condere furto.

4 NESSVS centaurus furaciſſimus Deianiram Herculi furto abducere tentauit, ſed non ita potuit cum præda aufugere, quin illum ſagittis attigerit Hercules. lib.9.fab.2.

5 PROMETHEVS Iapeti filius clàm ſolis rotis ferulam admouit, & illa accenſa ignem furatus reportauit in terras, & pectori ficti hominis applicuit. Irati autem Dei eum à Mercurio alligari voluerunt, & aquilæ cor eius dederunt perpetuò laniandum. lib.1.fab.3.

INGENIOSI.

Arachne.	1	Dædalus.	3
Ariadna.	2	Perdix.	4

1 ARACHNE miro ingenio figuras telis intexebat, adeo vt vel ipſa in lanificio prouocarit Mineruam. lib.6.fab.1.

Digitized by Google

2 ARIADNA Paſiphæs, & Minois filia Theſeum ingenioſè docuit, quemadmodum minotaurum occideret, & labyrinthum egrederetur. lib. 8. fab. 2.

3 DAEDALVS tàm artifici fuit ingenio, vt bouem ligneam, qua ſe Paſiphæ incluſerat, ſic ad veram finxerit, vt à tauro tãquam viua inſultaretur. ipſe etiam celebrem illum fabricauit labyrinthum. lib. 8. fab. 2. Et ſerræ, Circiniique inuentor dicitur. lib. 8. fab. 3.

4 PERDIX iuuenis Cathai filius tàm ingenioſus fuiſſe creditur, vt propter ingenij inuidiam à Dædalo ex muro præcipitatus ſit. lib. 8 fab. 3.

LIBIDINOSI.

Circe.	1	Nyctimene.	9
Byblis.	2	Orpheus.	10
Hippomenes.	3	Paſiphę.	11
Macareus.	4	Phedra.	12
Medea.	5	Pygmalion.	13
Meduſa.	6	Pyreneus.	14
Menephron.	7	Scylla.	15
Myrrha.	8	Tereus.	16

1 CIRCE Solis filia prætereuntes omnes; aut in ſui amorem volentes alliciebat, aut nolentes in varia ferarum genera tranſmutabat, vt de Vlyſſis ſociis, & de Pico rege videmus exempla, lib. 14. fab. 6. & 7.

2 BYBLIS Mileti filia tanta exarſit libidine, vt fratrem Caunum in ſui amorem tentarit allicere. lib. 9. fab. 9.

3 HIPPOMENES in tantum libidinis furorem ob ingratitudinem incidit, vt cùm Atalanta vxore in Cybelis templo rem habuerit. lib. 10. fab. 2.

4 MACAREVS Aeoli filius cùm ſorore Canace concubuit. lib. 9. fab. 9.

5 MEDEA licet Iaſoni coniugio foret copulata, immenſa tamen concitata libidine cum Aegeo concumbere voluit. lib. 7. fa. 23.

6 MEDVSA in tantum libidinis furorem erupit, vt cum Neptuno in Mineruæ templo concumbere non dubitauerit. libr. 4. fab. 20.

7 MENEPHRON ea fuit inflammatus libidine, vt cùm matre concumbere tentarit, ſed à Ioue trasfiguratus eſt in feræ ſpeciẽ. lib. 7. fab. 17.

8 MYRRHA Cinyrę filia cum patre inſcio concubuit, Adonumque puerum concepit. quod cùm reſciuiſſet pater, ſtricto enſe filiam perſequi cœpit, illa verò in Arabiam fugiens Deorum miſericordia in arborem ſui nominis mutata fuit. lib. 10. fa. 9.

9 NYCTIMENE Nyctei filia tam effrenata fuit libidine, vt in patris cubile ſeſe implicuerit, quo ſcelere ceſſit in noctuam. lib. 2. fab. 8.

10 ORPHEVM deteſtandæ ferunt in mares libidinis principem, & inuentorem apud Thraces fuiſſe, cùm tamen mulieres aſpernaretur. lib. 10. fab. 1.

11 PASIPHAE Solis filia, & Minois vxor in tauri amorem incidit, qui cùm Dædali artificio rem fœdiſſimè dicitur habuiſſe. lib. 8. fab. 2.

12 PHAEDRA Paſiphæs filia Theſei vxor ipſius priuigni Hippolyti amore capta ab illo fuit repulſa, quare indignata Hippolytum patri accuſauit, quod ſe de coitu interpellaſſet, pater credulis & filium inſontem in exilium expulit, & illi mortem eſt inprecatus. lib. 15. fab. 45.

13 PYGMALION *quidam, qui vitam* cœlibem exigere decreuerat, marmoreo tandem virginis ſimulacro accenſus eſt, cui Venus Pygmalionis precibus animam inſpirauit, nubilemque donauit ætatem, & ex ea Paphus ortus eſt, vnde Venus Paphia. libr. 10. fab. 8.

14 PYRENEVS tanta ſe inflammari libidine paſſus eſt; vt vel caſtiſſimis muſis inferre vim tentarit. lib. 5. fab. 4.

15 SCYLLA Niſi filia Minois paterni inimici accenſa pulchritudine, patrem illi tradere impulſa eſt. lib. 8. fab. 1.

16 TEREVS Martis filius libidine tam immodica exarſit, vt Philomelam Prognes vxoris ſororem in ſtabulis clauſam ſtupraret. lib 6. fab. 29.

LOQVACES.

Apulus.	1	Galanthis.	3
Coruus.	2		

1 APVLVS paſtor cùm procacibus nymphas terruiſſet maledictis, nè amplius adeo temerè loqueretur, earum numine in arborem oleaſtrum extabuit. lib. 14. fa. 1. quod vtinam omnibus eueniat obtrectatoribus, verum enim eſt illud, plures occidere linguam quam gladium.

Digitized by Google

2 CORVVS audacius cùm Apolline loquutus ex albo in nigrum colorem abiit. lib. 2. fab. 9.

3 GALANTHIS Alcmenæ miniſtra, quod temerè Lucinæ mentita eſſet, Alcmenã peperiſſe, in muſtellam verſa eſt. lib. 9 fab. 5.

MVLIERES AMANTAE à Dijs.

1 ALCMENA Electrionis filia à Ioue. lib. 6. fabul 2.
2 Antiopa Nictei filia à Ioue. lib 6. fab. 10.
3 Ariadna Minois filia à Baccho lib. 8. fa. 2.
4 Aſterie Cœi Titanis filia à Ioue. libr. 6. fabul. 8.
5 Aeolia Aeoli filia à Neptuno. lib. 6. fa. 16.
6 Aegina Aſopi filia à Ioue. lib. 6 fab. 14.
7 Biſaltis à Neptuno. lib. 6 fab. 18.
8 Caliſtho Lycaonis filia à Ioue. lib. 2 fa. 5.
9 Cænis Philati filia à Neptuno. lib. 12. fa. 4.
10 Chio Dedalionis filia à Mercurio, & Apolline. lib. 2. fab. 8.
11 Clymene ab Apolline. lib. 2. fab. 13.
12 Coronis Coronei filia ab Apolline. libr. 2. fabul. 7.
13 Danae Acriſii filia à Ioue. lib 6. fab. 12.
14 Daphne Penei flu. filia ab Apolline fuit ardentius amata. lib. 1. fab. 9.
15 Deianira Oenei filia ab Acheloo, & Hercule. lib. 9. fab. 1.
16 Dryope Euryti filia ab Apolline. li 9. f. 5.
17 Erigone à Baccho. lib. 6. fa. 22.
18 Europa Agenoris filia à Ioue lib. 2 fab. 13.
19 Herſe Cecropis filia à Mercurio. li. 2. f. 12.
20 Io Inachi amnis filia à Ioue. lib 1. f. 10.
21 Iphimenia Aloi vxor à Neptuno. li. 6 f. 17.
22 Iſſe Macarei filia ab Apolline. li 6. f. 21.
23 Leda Theſtii filia a Ioue. lib. 6. fab. 9.
24 Lotos Nympha à Priapo. lib. 9. fab. 6.
25 Meduſa à Neptuno. lib. 4. fab. 20. & lib. 6. fabul. 19.
26 Mnemoſyne à Ioue. lib. 6. fab 14.
27 Melanto puella à Neptuno. lib. 5. fab. 20.
28 Metra Eriſchthonis filia à Neptuno libr. 8. fabul. 9.
29 Orithya Pandionis filia à Borea li. 6. f. 29.
30 Perimele Hippodamantis filia ab Acheloo Aetholiæ fl. Deo. lib 8. fab. 6.
31 Phylira Oceani filia à Saturno. li. 6 f. 23.
32 Proſerpina a Ioue. lib. 6 fab 15.
33 Semele à Ioue. li. 3. fab. 3.
34 Sibylla Glauci filia ab Apolline. lib. 14 f 4.
35 Syluia Numitoris filia a Marte. li. 14 f 18.
36 Syrinx à Pane Arcadię Deo. li. 1. fa 12.

MAGI.

Circe.	1	Medea.	2

1 CIRCE Solis filia quæcunque voluiſſet, ſuis veneficijs, & carminibus efficiebat. lib. 14. fab. 1.

2 MEDEA magica plurimum arte valuit, nam effecit ſuis carminibus, vt Iaſon marinus vellus aureum conſequeretur. lib. 7. f. 1. vt Aeſõ Iaſoni, pater ex decreptio ſene in iuuenem cederet. f. 2. vt Liberi patris nutricibus adoleſcentię vigorem reduceret, & ipſum Bacchum æterna donaret iuuentute. f. 3.

PERFIDI.

Battus.	1	Paris.	5
Cercopides.	2	Polymeſtor.	6
Laomedon.	3	Tereus.	7
Medea.	4	Theſeus, & Iaſon.	8

1 BATTVS Nelei filius datam Mercurio fidem violauit, vnde in ſaxum conuerſus eſt, qui ab euentu index circa pylium vocatur. lib. 2. f. 2.

2 CERCOPIDES populi, ſeu Cercopes fratres Candulus, & Atlas vt putat Regius, propter fraudem, ſcelus, & perfidiam à Ioue in ſimias fuerunt mutati. li. 14. f 3.

3 LAOMEDON Troianorum Rex Neptuno, & Apollini in homines conuerſis aurum promiſerat, ſi Troiæ mœnia ædificasſent, ſed cum iam opus eſſet perfectum, & aurum repoſcerent Dij, iureiurando nihil ſe promiſiſſe affirmauit Laomedon. tantam verò perfidiam inultam eſſe non permiſerũt. Neptunus enim & diluuium immiſit, quo totus ager Troianus eſt deuaſtatus, & Heſionen filiam monſtro marino exponere Laomedontem coegit, quam quidem cùm Hercules illam cum Argonautis tranſiens liberaſſet, ac promiſſis equis à perfido Rege deciperetur, & Troiam expugnauit, & Heſionen captam Telamoni Aeaci filio, ſuoque ſocio in vxorem dedit. lib. 11. f. 6.

4 MEDEA promiſerat Peliadibus illarum parenti Pelię amiſſam ſe redditurã iuuentutem,

uentutem, ſed cùm interfectus eſſet Pelias, illum aufugiens deſeruit Medea, ſicque datam Peliadibus fidem violauit. li.7. f. 4.

5 PARIS maxima perfidia Menelaum hoſpitem eluſit, cùm illius abduxerit vxorem. li. 12. f. 1. Vnde & Hor. lib. 1. Carm. od. 15. Paſtor cũ traheret per freta nauibus idęis Helenen perfidus hoſpitam, & cæt.

6 POLYMESTOR Thracię Rex Polydorum Priami, & Hecubæ filium ſub fide receptum interfecit, quod cùm ſenſiſſet Hecuba, Polymeſtorem ſub ſpe indicandi theſauri ad ſe accerſitum meritò excæcauit. libr. 13. fabul. 2.

7 NON ne inter perfidos numerandus Tereus, qui Philomelam vxoris ſororem ſtuprarit, & priuarit lingua, cùm ſe tamen illam incolumem perducturum ſpopondiſſet? lib. 6. fab. 29.

8 THESEI in Ariadnam perfidia nota eſt. lib 8 fab. 2. nec non Iaſonis in Medeam. lib. 7. fabul. 21.

PRODITORES.

Arne.	1	Scylla.	3
Lyncus.	2	Tarpeia.	4

1 ATHENIENSIBVS puella nomine Arne Sithon inſulam inimicis auro prodidit. lib. 7. fab. 28.

2 LYNCVS Scytharum Rex Triptolemum hoſpitio ſuſceptum dormientem occidere volebat. ſed prius à Cere in lyncem feram fuit commutatus. lib. 5. fab. 18.

3 SCYLLA Niſi filia paternum crinem purpureum, in quo Niſi fata continebantur, abſcidit, vt illum Minoi traderet hoſti, cuius amore vehementius ardebat. lib. 8. fab. 1.

4 TARPEIA Tarpeij, qui arci Romanę præſidebat, filia Sabinorum ornamentis, quę in ſiniſtris geſtabant, capta, hoſtibus prodidit arcem, qui cùm pacti eſſent, ſe daturos id, quod in ſiniſtris geſtabat, in eã clypeos coniecerunt, quò & fidem datam ſeruarent, & proditricem vlciſcerentur. Hinc eleganter dicit Ouid. Arciſq. via Tarpeia recluſa dignam animam pœna congeſtis exuit armis. li. 14. f. 18.

PROTERVI.

Anaxarete.	1	Lotos.	5
Arethuſa.	2	Narciſſus.	6
Daphne.	3	Scylla.	7
Eperie.	4	Syrinx.	8

1 ANAXARETE Cypria ſua proteruitate fuit in cauſa, vt amator Iphis laqueo ſe ſtrangularet, ſed illa quoq. proteruitatis ſuæ meritas pœnas dedit, nam Veneris voluntate in ſaxum verſa eſt. lib. 14. fab. 17.

2 ARETHVSA nympha Alpheum amantem fugiens meritò in fontem abijt. lib. 5. fabul. 17.

3 DAPHNE Penei fl. filia ab Apolline amata nunquam voluit amanti aſſentiri. vnde in laurum verſa eſt. li. 1. fab. 9.

4 EPERIE nympha Aeſacum amantem fugiens ſerpentis ictu interijt. lib. 2. f. 2.

5 LOTOS quoque Priapum euitans in arborem transfigurata eſt. li. 9. f. 6.

6 NARCISSVS proteruus extitit, cũ Echo nympham aufugeret. lib. 3. f. 8.

7 SCYLLA nympha quoties à Glauco Deo marino blandis vocabatur verbis, toties ſe ſub vndas abſcondebat, vnde in ſaxum poſtremò nautis periculoſum conuerſa fuit. lib. 14. fabul. 1.

8 SYRINX Naiadum pulcherrima à Pane adamata flecti nunquam potuit, ob quam proteruitatem inarũdinem fuit commutata. lib. 1. f. 12.

PII.

Anius.	1	Numa Pompilius.	5
Aeacus.	2	Philemon, & baucis.	6
Aeneas.	3	Telethuſa.	7
Deucaliõ, & Pyrrha	4		

1 ANIVS Apollinis ſacerdos ob magnam pietatem impetrauit à Libero, vt quicquid illius filiæ manibus tangerent, in ſegetem, vinum, oleumque verterent. lib 13. f. 5.

2 NON ne pius cenſendus Aeacus, ſi à Ioue potuit impetrare, vt tot naſcerentur homines, quot ſibi formicæ apparuiſſent? lib. 7. fab. 26.

3 AENEAS ob maximam in Deos pietatem cum pœnatibus Dijs, parente Anchiſe, & Aſcanio filio Troiæ incendium intactus, & illæſus creditur euitaſſe. lib. 13. fab. 5. cùmque tanta vixiſſet pietate, & exhauſtis laboribus ad æui finem perueniſſet, inter indigetes Deos meritò translatus fuit. li. 14. f. 15.

4 TANTA extiterunt pietate Deucalion, & Pyrrha, vt ſoli in diluuio fuerint incolumes ſeruati. lib. 1. fab 7.

5 NVMA Pompilius ob pietatem eximiã Roma-

Romanorum Rex electus fuit. primusq́ue Romanos ad religionem conuertit. li. 15. f. 44

6 PHILEMON, & Baucis coniuges tanta vixerunt pietate, vt illorum exiguum, & pauperrimum tectum ingredi Iouem, & Mercurium non ſuppuduerit, illorumq́ue optima animi voluntate Dij contenti, vt, quicquid peterent, impetrarent, conceſſerunt, eorum caſam in honorificentiſſimum conuerterunt templum. illiq́ue nil aliud à Dijs flagitarunt, quàm vt illius templi ſacerdotes ea conditione viuerent, nec vir vxoris, nec vxor viri mortem vnquam videret. Idque facilè impetrarunt, nam vna, & eadem hora cùm ad extremam perueniſſent ſenectutem, in arbores transmutati fuerunt, Philemon in quercum, Baucis in tiliam. li. 8. f. 7.

7 TELETHVSA Ligdi cuiuſdam vxor ob immenſam certè pietatem potuit ab Iſide Dea impetrare, vt Iphis filius ex fœmina in marem conuerteretur. li. 9 f. 10.

PRVDENTES.

Aeneas. 1 — Pythagoras, & Pompilius. 3
Minos. 2

AENEAS Prudentia ſua Circes euitauit domicilia, & peſtifera venena. lib. 14. fab. 10.

2 PRVDENTISSIMVS eſt habendus Minos, qui Scyllæ Niſi filiæ proditionem, & illius eſt aſpernatus pulchritudinem. lib. 8 fab. 1.

3 PYTHAGORAS ſui temporis omnes prudentia ſuperauit. hunc Numa Pompilius Romanorum Rex præceptorem audiuit. li. 15. f. 1. Quam ſanè Pompilium ob illius etiam immenſam prudentiam Regem eligere voluerunt Rom. lib. 15. fab. 44.

Qui in varias ſe formas conuertendi poteſtatem habuerunt.

Achelous. 1 — Protheus. 6
Cænis. 2 — Scython. 7
Metra. 3 — Tethys. 8
Morpheus, 4 — Vertumnus. 9
Periclymenus. 5

ACHELOVS in multas ſe commutare figuras conſueuerat. lib. 9. fab. 1.

2 CAENIS puella à Neptuno adamata obtinuit, vt in virum cùm vellet, mutaretur, qui Cæneus dictus eſt. lib. 12. fab. 4.

3 METRA Eriſichthonis filia, in quaſcunque voluiſſet formas conuertendi ſe à Neptuno poteſtatem impetrauit. li. 8. fa. 9.

3 MORPHEVS Somni filius omnium figurarum erat imitator. lib. 2 fab. 10.

5 PERICLYMENVS à Neptuno quoque poteſtatem accepit, vt ſe in quas optaret, figuras verteret. lib. 12. fab. 5.

6 PROTHEVS Oceani, & Tethyos filius eam à Diis habuit poteſtatem, vt in quas vellet formas ſe commutaret. lib. 8. fab. 8.

7 SCYTHON modò in virum, modo in fœminam potuit conuerti. lib. 4. fab 8.

8 TETHYS idē efficere cōſueuerat. li. 2. f 7.

9 VERTVMNVS Deus vel ipſo nomine demonſtrat, vt in varias potuerit verti figuras. lib. 14. fab. 16.

SVSPITIOSI.

Deianira. 1 — Proſerpina. 4
Iuno. 2 — Thalia. 5
Procris. 3

DEIANIRA cùm accepiſſet Herculem maritum amore Ioles Euriti filiæ captum, tunicam à Neſſo dono datam, venenoq́ue reperſam Lichæ famulo tradidit domino præferendam. eam verò cùm ſacrificaturus induiſſet Hercules, maximis affectus cruciatibus, & in furorem conuerſus in pyra ſe ipſe compoſuit, ac mortuus in Deorum ſedes translatus dicitur, cuius fortiſſimi viri interitus muliebris ſuſpitio fuit in cauſa. lib. 9. fabul. 2.

2 TANTA fuit Iuno in maritum Iouem ſuſpitione, vt Io illius amicam in furias agitarit, vt patet. lib. 1. fab. 13. & Caliſto aliud illius ſcortum in vrſam verterit. lib. 2 fab. 5.

3 PROCRIS Erichthei filia Cephalū maritum Auræ nymphæ amore captum ſuſpicata, cùm poſt virgulta lateret, ab ignaro marito tanquam fera iaculo transfixa eſt. lib. 7. fabul. 27.

4 PROSERPINA Mynthen nympham Plutonis mariti pellicem ſuſpicata, illam in mentham herbam commutauit. lib. 10. fabul. 13.

5 THALIA Daphnim Mercurii filium, & Idæum paſtorem coniugem ob pellicis cuiuſdam metum in ſaxa tranſmutauit, tantum in mulieribus poſt ſuſpicio. lib. 4. fab. 7.

SV-

Digitized by Google

SVPERBI.

Acriſius.	1	Ino.	8
Antigone.	2	Marſyas.	9
Erachne.	3	Niobe.	10
Caſſiope	4	Pan.	11
Chio.	5	Pieriæ ſorores.	12
Coæ matronæ.	6	Pygmæa mul.	13
Euippe.	7	Rhodope.	14.

1 ACRISIVS rex ſuperbia quadam commotus non homines tantum, ſed Deos etiam ipſos contemnebat. lib. 4. fab. 17.

2 ANTIGONE puella Iunone ſe formoſiorem iactabat. lib. 6. fab. 5.

3 ARACHNE ob lanificii peritiam in tantam incidit ſuperbiam, vt cùm Pallade certare non recuſarit. lib. 6. fab. 1.

4 CASSIOPE Cephei vxor tanta elata eſt ſuperbia, vt ſe Nereidibus pulchriorem iactaret. quare indignatæ nymphæ à Neptuno impetrarunt, vt maritimum monſtrum Aetiopiam vaſtaret. nec prius Nereidum ira placari potuit, quam Andromeda Caſſiopes filia monſtro fuerit obiecta. lib. 4. fab. 19.

5 CHIO fœmina, quod cùm Apolline, & Mercurio concubuerit, tanta elata eſt gloria, vt Diana ſe venuſtiorem oſtentaret. li. 11. f. 8.

6 COAE matronæ ob formam adeò fuerunt ſuperbæ, vt Veneri ſe anteferre non illas ſuppuduerit. lib. 7. fab. 10.

7 EVIPPE Pieri vxor ob nouem Pierias natas tam fuit ſuperba, vt filias ad prouocandas carminibus muſas incitarit, quam tandem ſuperbiæ pœnituit ſuæ. lib 5. fab. 5.

8 INO Bacchi nutrix, & matertera, vxorque Athamantis Bacchi vires, & potentiam laudibus extollebat immenſis, adeò vt & alumni, & mariti, & filiorum felicitate nimium videretur ſuperba, ob quam ſuperbiã in Iunonis incidit odium non mediocre. Vnde implacabilis Iuno ad inferos deſcendens vnam è furiis excitauit, quæ Athamanta in tãtum furorem coniecit, vt Clearchum filium interfecerit. Ino autem mariti furorẽ fugiens è ſcopulo ſe vna cũ Melicerta altero filio in mare præcipitauit, ſicque ſuperbiæ ſuæ meritas dedit pœnas. li. 4. fab. 13

9 MARSYAS Satyrus ob tybiarum peritiam tam ſuperbus euaſit, vt Apollinem prouocare non dubitauerit. lib. 6. f. 17.

10 NIOBE Tantali filia ob ſeptem filios totidemq; filias ex Amphione ſuſceptas, tã ſuperba fuit, & Latonæ ſe præferendam, & voluerit, & iuſſerit. li. 6. f. 15.

11 PAN paſtorum Deus ob inuentam fiſtulam tanta fuit elatus ſuperbia, vt Apollinem in certamen prouocarit. lib. 2. f. 4.

12 PIERIAE ſorores cantandi peritia ſuperbę muſas carminibus prouocarũt, ſed victæ in picas abiere. lib. 5 f. 5.

13 PYGMAEA mulier Iunoni ſe pulchriorem anteferre auſa eſt, tantus fuit in muliercula faſtus. lib. 6. f. 4.

14 RHODOPE nympha, & illius maritus Hemus in montes riguerunt, quod tãta ob coniugium elati forent ſuperbia, vt Hemus ſe Iouem, Rhodope vero Iunonem prædicaret, ac vt Deos ſe iuberent adorari. libr. 6. fabul. 3.

VATICINATORES, & Augures.

Calchas.	1	Sibylla.	5
Helenus.	2	Tages.	6
Ocyroe.	3	Themis.	7
Protheus.	4	Tireſias.	8

1 CALCHAS celeberrimus fuit Græcorum augur. is cùm ſerpentem platanum aſcendentem, ac primum pullos octo, qui in nido erant, deinde circumuolantem matrem deuorantem aſpexiſſet, bellum nouem annos duraturum, ac decimo demum anno Troiam captum iri vaticinatus eſt. li. 12 f. 1.

2 HELENVS Priami filius Aeneæ Romani imperij magnitudinem prædixit. lib. 15 fab 43. Hanc etiam prædicendi artem illius ſororem Caſſandrã habuiſſe non ignoramus.

3 OCYROE Chironis ex Charicla filia vaticinata eſt. li 2. f. 10.

4 PROTHEVS & in varias ſe formas conuertendi, & futura omnia prædicendi à ſuperis obtinuit poteſtatem. li. 8. f. 8. & li. 2. f. 7

5 SIBYLLA Glauci filia ab Apolline vaticinandi poteſtatem habuit. li 14 f. 4.

6 TAGES puer ex arantis ruſtici gleba natus vaticinandi peritus dicitur extitiſſe. lib. 15 fabul. 47.

7 THEMIS terrę antiſtites futura prædixit. lib. 1. fab. 7.

8 TIRESIA à Iunone luminibus orbatus impetrauit à Ioue futura pędicendi ſcientiam. illamq; per Bœotiæ populos exercens clariſſimus & celeberrimus habebatur augur. lib. 3. fab. 4.

F I N I S.

Digitized by Google

INDEX CAPITVM, QVÆ IN Fab. exemplis continentur.

Amantes aſtuti. pag. 16
Amor aliquorum mutuus. 15
Amor aliquorum infauſtus. 17
Auari. 15
Audaces. 14
Augures. 32
Caſti. 17
Crudeles. 18
Deorum contemptores. 20
Dolore immodico affecti. 19
Formoſi. 21
Fortes. 22
Fures. 27
Furioſi. 22
Homines in Deos. 24
Hoſpitales. 23
Imprudentes. 26
Ingenioſi. 27
Ingrati. 25
Inhoſpitales. 23
Innocentes. 26
Ira maxima commoti. 24
Inuidi. 27
Libidinoſi. 28
Loquaces. 28
Magi. 29
Mulieres amatæ à Dijs. 29
Perfidi. 29
Pij. 30
Proditores. 30
Proterui. 30
Prudentes. 31
Qui in varias ſe formas conuertendi poteſtatem habuerunt. 31
Superbi. 32
Suſpicioſi. 31
Vaticinatores. 32

Digitized by Google

M. ANTONII TRITONII VTINENSIS

In Ouidij Metamorphoſeon libros Epitome.

LIBER PRIMVS.

PVBL. Ouidius Na-
ſo in ſuis 15. Meta-
morph libris à pri
mordio mundi vſ-
que ad Iulij Cęſa-
ris mortem fabulo
ſas transformatio-
nes narraturus à
Dijs immortalibus
1 primùm, ſicuti om
nes decet mortales, implorato auxilio Chaos
deſcribit, in quo omnia erant confuſa, nihilq́.
certo ordine, aut ratione conſtitutum. Se-
2 cundo loco narrat, quemadmodum Chaos il
lud in quatuor elementa à Deo opt. max fue
rit commutatum, itaque diuiſum, vt terra
infimum teneat locum, hanc inundet aqua,
ſuperior æther, ignibus altiſſima ora reddа-
tur, beſtiarum autem (vt inquit Cicero libro
primo de Natu Deorum) terrenæ ſint aliæ,
partim aquatiles, alię quaſi ancipites in vtra-
que ſede viuentes, vtque venti, qui propterea
fratres appellantur, quòd Auroręs, & Aſtræi
gigantis filij fuiſſe finguntur, diuerſis regio-
3 nibus ſpirent. Iam verò cùm deficeret ho-
mo, qui terram ipſam coleret, ac poſſideret,
Prometheus Iapeti filius ex terra imbre ma-
defacta hominem Deo quã maximè potuit,
ſimilem effinxit, qui non vt cætera animalia
pronus, ventriq́ue obediens eſſet, ſed cælum
4 ſublimis inſpiceret. Poſtquam autem natus
eſt homo, ac diuiſis elementis tam pręclara
forma mundus inſignitus eſt, deinde in qua-
tuor ſecula aureum, argentum, ęreum, & fer
reum fuit diſtributus, quę pro cuiuſque ra-
tione huiuſmodi ſortita ſunt nominata. Au-
reum enim ſeculum dictum eſt, quòd dum
in latio regnaret Saturnus, omnia erant paca-
ta & tranquilla, non inſanus armorum fu-
ror, non effręnata habendi cupido mortaliũ
adhuc animos occuparat. ſed benigna omniũ
parens terra ſponte omnibus iucundum ſup-
peditabat alimentum, omnes denique ſine vl-
la animi perturbatione in sũmo ocio, ac tran
quillitate vitam traducebant ſuam. Deinde
ſecundum ſeculum ab aureo in argenteum
colorem commutatum eſt. quo quidem tem
pore, & ęſtus ardor, & frigoris acerbitas mor
talibus imminere cœpit, qui tum primùm
tecta, ac domicilia cęperunt fabricare, vt ſe
ab iniuria cęli tuerentur. antea ſiquidem vel
ſyluas incolebant, vel in *antris ſine vllo timo*
re degebant. tum primùm etiam arandi, ſe-
rendi, metendi, colendiq́. agros ratio inuenta
eſt, cùm terra indignata nullum ſponte homi
nibus afferret adiumentum. Aereum deinde
ſubſecutum eſt ſeculum, quo intemperãtius
viuentes homines nihil intentatum relique-
runt, quò ſuam auaritiam, & perfidiam ſigni
ficarent. Quartum poſtremò ſucceſſit ſecu-
lum ob nimium rigorem ferreum appella-
tum. omnia enim ſcelerum genera patrari cę-
perunt, & in tantum furorem homines perue
nerunt, vt vel parricidia committere non du
bitauerint, ſicque nec ſocer à genero, nec ho-
ſpes ab hoſpite tutus, vt inquit poeta.
5 Cùm igitur Saturnus auream ætatem regens
à ſuprema cœli arce fuiſſet expulſus, & il-
lius filius Iupiter ad totius mundi guberna-
cula ſederet, ſic ipſe mundus quatuor, diuer
ſaq́ue tempora ſortitus eſt, vt ver, quod antea
perpetuum fuerat, in quartam anni *partem*
redactum ſit, huic ſucceſſerit æſtas, tum Au-
tumnus, poſt quem totus annus hyeme clau-
datur, idemq́ue ordo ſeculis omnibus obſer-
6 uetur. Quæ cùm ita eſſent, in illa Iupiter
mentis, & oculorum aciem conuertens non ſi
ne maximo dolore recordatus eſt, quàm im-
proba illi, & ſacrilegia fuerint mente, qui e-
rant ex Gigantum ſanguine procreati, (qui
quidem Gigantes montibus ſupra montes cõ
ſtructis Iouem ipſum ab olympo depellere
ſta-

Digitized by Google

ſtatuentes fulmine fuerant occiſi) ſicque Ly-
caonis Arcadiæ tyranni exẽplum illi in men-
tem venit, qui cùm hoſpitio exceptos adue-
nas crudeliter interficere ſolitus eſſet, Ioui
etiam, qui ſimulata forma illius immanitatis
periculum facere volebat, tanquam mortali
ſupplicium, & mortem parans humana mem
bra deuoranda appoſuit. quæ ſentiens Iupi-
ter, neque enim fieri poteſt, vt vnquam falla-
tur Deus, crudeliſſimum Tyrannum non pe
nitus voluit interimere, ſed, vt ſempiternum
eſſet ſupplicium, in lupum illum conuertit,
qui Lycaon appellatur, & priſtinam adhuc
7 feritatem præ ſe fert. Iupiter autem non
contentus Lycaonis exemplo humanum ge-
nus perterrefacere, tantam aquarum vim vn-
dique iuſſit effluere, vt vel altiſſimis monti-
bus diluuio coopertis omnes homines interie
rint præter Deucalionem Promethei filium,
& Pyrrham illius ſororem atque coniugem,
qui eximia pietate inſignes cùm ad Aetnam
altiſſimum Siciliæ montem confugiſſent, ſor
te moniti Themidis, quæ terræ antiſtes dice-
batur, impetrarunt à Ioue, vt è lapidibus poſt
tergum iactatis homines naſcerentur, ſicque
lapides à Deucalione iacti in mares, à Pyrrha
8 in fœminas verſi ſunt. Cùm igitur ſedatum
iam eſſet diluuium, terra Pythonem forma
nunquam antea mortalibus viſa ſerpentem
edidit, quem Apollo ſagittis interfecit, ac ne
illius nominis vlla fieret obliuio, pythios lu-
dos inſtituit, in quibus victores eſculea fron
de coronabantur: neque enim adhuc erat Lau
rus, quæ quo pacto Apollini ſacra deinde
fuerit, nona hac fabula eſt adnotandum.
9 Daphne Theſſaliæ virgo Penei fluminis filia
omnium illius ætatis puellarum pulcherri-
ma ab Apolline viſa ardentius adamata eſt,
ſed cùm ab illo in fugam conuerſa virgo nec
precibus, nec pollicitationibus vllis adduci
potuiſſet, vt eius morem gereret voluntati, à
patre auxilio implorato in laurum conuerſa
eſt, quam poſtea Phœbus tanto eſt amore pro
ſecutus, vt ſemper illius frondes ſibi ſacras
eſſe voluerit, quibus etiam victores in iocis,
10 ac triumphis iuſſit coronari. Peneus inte-
rim Daphnes pater, in quadam ſpelunca iux-
ta tempe infœlicem filiæ exitum deplorabat,
quem vt conſolarentur ad eum vicini om-
nes fluuij confluebant, præter Inachum, qui
& ipſe ammiſſam filiam non parum lugebat.
Io ſiquidem Inachi amnis filia tam venuſta,
& elegãti forma fuiſſe traditur, vt illius amo
re Iupiter vehementius fuerit accenſus, &
cum ea tandem multis precibus commota
concubuerit. quod nè reſciſceret Iuno, atque
ob id ira grauiter concitaretur, Io in vaccam
fuit commutata. Iuno autem id, quod accide
rat, ſuſpicata, Iouem rogauit, vt tam formo-
ſam ſibi iuuencam donaret; cuius precibus
Iupiter ne diutius reluctari videretur, iuuen-
cam vxori conceſſit, quam acceptam Iuno
Argo paſtori centum oculis inſignito cuſto-
11 diendam tradidit. Sed Deus amicæ miſeri-
cordia cõmotus, Mercurio iuſſit, vt Argum
interficeret, quem occiſum Iuno in pauo-
nem conuertit, centumque illius oculos cau-
12 dæ appoſuit. Prius tamen, quàm Argus
fuiſſet interfectus, inter ipſum, & Mercuriũ,
quemadmodum inter paſtores accidere ali-
quando ſolet, controuerſia quædam orta eſt,
quiſnam fiſtulam primus inuenerit, quare
Mercurius canere cępit, vt Pan Arcadię Deus
Syringem Nympham Naiadum pulcherri-
mam deperiret quæ fugiens ad Ladonem Ar
cadiæ fluuium peruenit, vbi ne caſtitatem
ammitteret ſuam ſororum auxilio in arundi-
nem conuerſa eſt, ex qua fiſtulam Syringem
adhuc ab illius nomine appellatam compa-
ctam fuiſſe tradunt, cuius ſuauiſſimo cantu
Argus in ſomnum compulſus facilè à Mer-
13 curio interfici potuit. Quo quidem mor-
tuo, & iam in pauonem commutato, Io fu-
rijs agitata cùm per totum terrarum orbem
deuagata eſſet, in Aegyptum tandem perue-
nit, vbi placata Iunone à Ioue impetrauit, vt
priſtinam reciperet figuram, qua recepta Iſi
dis Deæ nomen ſortita eſt, ex qua Epaphus
natus eſſe dicitur, qui quidem & animo, &
annis Phaetonti Apollinis, & Clymenes filio
quàm ſimillimus erat, ſed in hoc inter ſe dif-
ferebant, quòd Phaeton Apollinis ſe filium
oſtentans Epapho minimè cedebat. Id verò
moleſtè ferens Epaphus, nè ita ſuperbias in-
quit, ò Phaeton, neque adeo temerè matri fi-
dem tibi adhibendam putes, quæ falsò præ-
dicat te ex Apolline natum eſſe. His auditis
Phaeton vehementer erubuit, ſtatimque ad
Clymenen matrem huiuſmodi conuicia de-
tulit, quæ puerum hortata eſt, vt, ſi minus
matri crederet, ipſe ad Phœbum profectus,
an id eſſet verum, ſciſcitaretur; cui ob tem-
perans Phaeton ad Apollinea tecta peruadit.
illius tamen exitum, & huius fabulæ finem
in ſequenti videbimus libro.

Digitized by Google

LIBER SECVNDVS.

1 PHAETON cùm ad patris regiam
perueniſſet, & ab eo cognitus libera-
liter fuiſſet exceptus, vt Epapho ge-
neris ſui nobilitatem melius proba-
ret, à patre currus agitandi prouin-
ciam multis precibus impetrauit, quem qui-
dem quatuor equi Pyrous, Eous, Aethon, ac
Phlegon per orbem trahere ſoliti erant. Illum
autem cùm puer aſcendiſſet, nec paterna præ
cepta, quibus antea inſtructus erat, ſeruare
potuiſſet, equi ignoto auriga perterriti ad
imam mundi partem tendebant. quare cùm
ſubito ardore totus orbis accendi videretur,
Iupiter vt humanis rebus mortalium preci-
bus commotus opem ferret, Phaetontem ni-
mium puerili audacia confiſum fulmine ictũ
2 deiecit in Padum. Cuius cadauer Clymene
mater quærens in aſſiduo luctu verſabatur,
vnaque Heliades nymphæ ipſius Phaetontis
ſorores, quarum altera Phaetuſa, altera Lam
petie, tertia Phæbe dicebatur, cùm fratris ca-
ſum diutius deplorarent, tandem Deorum
miſericordia in populos arbores mutatæ sũt.
3 Illarumq́ue lacrymas in electrum conuerſas
4 fuiſſe dicunt. Affuit præterea tam magno
luctui Cygnus Stheneli filius, Liguriæ rex,
& Phaetonti materno ſanguine, ſummaq́ue
beneuolentia coniunctus, qui cùm ad Erida-
ni ripam perueniſſet, multumq́ue in fœlici
adoloſcentis caſu doluiſſet, in ſui nominis vo
lucrem euolauit, qui adhuc ignem odio ha-
bens inter paludes, & aquas flebilem exercet
5 cantilenam. Phœbus interim tum ira, tum
dolore, quo ob filij mortem vehementer af-
fectus erat, commotus cùm vt ſolitos currus
aſcenderet nullo modo adduci poſſet, Iouis
tandem precibus & iuſſu priſtinum munus
ſuſcepit. Iupiter autem terrarum orbem, qui
Phaetontis inſania conflagrarat, in priſtinum
reducens ſtatum dum per Arcadiam vagare-
tur, in Caliſtos Lycaonis filiæ amorem inci-
dit, quam cùm nullis precibus conſequi po-
tuiſſet, dolis tandem ea potius eſt. nam in Dia-
næ ſe formam commutauit, ſicq́ue puellæ oc
currens cum ea concubuit. quod tamen Iuno
cùm reſciuiſſet Caliſto in vrſam conuertit,
quam poſtea Iupiter inter ſydera collocauit,
6 Vnaq́ue Arcadem filium. Caliſto autem à
græcis helice, à noſtris Septentrio dicitur, at-
que inter cętera ſydera ob ingentem Iunonis
iram Tethydis, Oceaniq́ue vndas non attin-
git. Iuno ſiquidem ad Tethym è cœlo cùm
deſcendiſſet, impetrauit, vt nec caliſto nec fi-
lius vndis vnquam ablueretur. qua re impe-
trata Iuno auratum aſcendens currum à pi-
ctis pauonibus in cęlum deuecta eſt, à pauo-
nibus inquam tam nuper pictis ex Argi cęde,
quàm nuper loquaciſſimus coruus ex albo
7 in nigrum conuerſus fuerat. Coruus enim
Coronida Coronei phocidos regis filiã Apol-
linis amicam in adulterio deprehendens ad
phœbum crimen delaturus aduolabat, quem
tamen garrula cornix, quæ ipſa erat Coronis,
huiuſmodi verbis inſequebatur; reſpice ama-
bo ò Corue, reſpice, vt ego etiam ſim volu-
cer, atque audi quę fuerim, & quonam pacto
in tantam inciderim calamitatem Nam cùm
Minerua Erichthonium Vulcani filium, qui
in terram ex complexu deciderat, ſuſtuliſ-
ſet, illumq́ue Pandroſo, herſe, & Aglauro
Cęcropis filiabus ciſtula incluſum cuſtodien-
dum tradidiſſet, monuiſſetq́ue, *ne illum* cui-
quam oſtenderent, Aglauros ciſtulam cùm
aperuiſſet, puerum mihi vnà cum ſerpente
iacentem oſtendit, quod ego imprudens Deę
ſtatim nunciaui. illa verò in me iram conuer-
tens ne in ſuarum virginum ſocietate am-
plius eſſem prohibuit. ſicque cùm in littore
infœlix deuagarer, Neptunus me procul con
ſpectam adamauit, iamq́ue vim mihi erat *al-*
laturus, cùm ab eadem Dea, in Cornicem fui
commutata. Vides igitur ò Corue vt meum
hoc crimen venia potius, quam vlla ſit di-
8 gnum culpa. Maior enim fuit error Nycti-
menes Nyctei filię, quę effrenata libidine con
citata vnà cum patre concubuit. quo ſcelere
Dij immortales commoti, in noctuam *illam*
tranſmutarunt, quę cęteris volucribus inui-
ſa nefandum ſcelus nocturno tempore occul
9 tat. Plura erat dictura Coronis, vt Coruum
ab huiuſmodi abduceret accuſatione. *Ille* ve-
rò celeriter aduolans ad Phœbum peruenit,
nunciauitq́ue vidiſſe ſe Coronida iacentem
cum iuuene Apollo indignatus telo puellam
traiecit, quę adhuc puerum ipſius Apollinis
filium geſtabat in vtero. idque cùm vidiſſet
Phœbus ſtatim illum facti pœnituit ſui, cùm-
q́ue illius rei Corui loquacitas in cauſa fuiſ-
ſet, auem poſthac odio proſequens ex candi-
do illum in nigrum colorem conuertit. Co-
nabatur interim Phœbus puerum ex Coro-
nidis vtero liberare, idque cùm omni arte,
viribus-

Digitized by Google

viribusq; tentaſſet, neceſſe tandem fuit, vt inciſo mulieris vtero puero educeretur, qui Aeſculapius appellatus eſt, & ad Chironem centaurum à patre miſſus, vt cum eo viuens
10 medicam artem perdiſceret. Habebat autem Chiron Ocyroen ex Charicta filiam, quæ patrijs artibus contemptis, furoreque percita futura prædicere ſolebat, puero Aeſculapio prædixit, illum medicina mortuos ad priſtinam vitam, & incolumitatem reducturū, & ab auo tandem fulmine ictum interiturū. Patrem quoque Chironem vaticinata eſt ſagittis cruciandum, cupidumque mortis ex Deo mortalem futurum. Hæc cùm Ocyroe dixiſſet, in equæ formam commutata eſt.
11 quamobrem Centaurus incredibili dolore afficiebatur, & ab Apolline imploraſſet auxilium, niſi ille in aliena habitaſſet regione. Cū enim Phœbus paſtor factus Admeti Theſſaliæ regis armenta paſceret, ac in ſolitudine degeret, illius boues quę longius errantes progreſſæ erant, Mercurius vt Apollinem deluderet, furto abegit, atque in ſylua occultauit. Id autem cùm Battus quidam equarum cuſtos vidiſſet, ne ab eo furtum detegeretur, Mercurius illi pulcherrimam iuuencam dono dedit, & nihil ſe cuiquam indicaturum Battus pollicitus eſt; cuius fidei vt periculū faceret Deus, alia ſuſcepta figura ad eūdē paulò poſt reuerſus eſt magnū illi ꝓmittens præmium, ſi quo in loco paſcerentur boues, quę illac pertranſierant, indicaret is verò habendi cupiditate ductus libenter oſtendit, qua perfidia commotus Mercurius illum in lapidem, qui index dicitur, commutauit.
12 Hinc deinde diſcedens Mercurius dum per aer volitaret, inter Athenienſium virgines, quæ ſacra Mineruæ celebrabant, Herſen Cecropis filiam omnium pulcherrimam vidit, illiusque forma captus eſt, qua cum nulla alia potiundi facultas daretur, Aglauron illius ſororem rogauit, vt ſibi in ea re præſtò eſſet. Quæ pacta pecuniarum mercede ſuam illi operam libentiſſimè pollicita eſt. Minerua autem ob puellæ auaritiam vehementer irata, cùm etiam antea ciſtam, in qua Erichthonius clauſus erat, aperire auſa eſſet, Inuidiam in illam concitauit. qua ita exagitata eſt, vt tantum abſit, vt illius opera Mercurius Herſe potitus ſit, vt eam indi-
13 gnatus in ſaxum conuerterit. Hinc etiam diſcedens Mercurius patris iuſſu in phœniciam profectus eſt, vt illius regionis armenta ad littus compelleret. Interim autem Iupiter Tauri forma ſuſcepta cęperat inter cæteros boues deuagari, cuius dorſum cùm Europa Agenoris regis filia, quam Iupiter vehementer amabat, aſcendere auſa eſſet, per mare ab ipſo Ioue in cretam aduecta eſt, ibique vna concubuerunt.

LIBER TERTIVS.

1 AGENOR cùm Europam filiam amiſiſſet, illius fratri Cadmo imperauit, vt eam perquirens domum prius non reuerteretur, quàm puellam aliquo in loco non inueniſſet. qui patris imperio obtemperans cùm totum fermè terrarum orbem peragraſſet, nec vnquam de ſorore quicquam audijſſet (quis enim, vt inquit poeta, deprendere poſſet furta Iouis) Apollinis tandem oracula conſuluit ſciſcitans quanam in regione ſibi eſſet poſt varios errores conſiſtēdum. cui Phœbus reſpondit, vt vaccæ cui primùm occurreret, veſtigia ſequens, vbi ea conſiſteret, vrbem conderet, Bœotiamque à bone illa denominaret. Hoc igitur reſponſum cùm accepiſſet Cadmus, vix templum egreſſus pulcherrimam ſibi oblatam iuuencam ſectatus eſt, & quo in loco illa procubuit, vrbem deſignauit. tum ſocios ad aquam hauriendam è vicino fonte miſit, qui cùm non amplius redirent, Cadmus eò profectus omnes ab ingenti dracone conſumptos vidit, quē ipſe ſtatim interfecit, illiusque dentes Mineruæ monitu ſeminauit, ex quibus armatorum manus genita eſt, qui domeſtico inter ſe certamine diſſidentes omnes præter quinque ſocios in thebana vrbe colenda à Cadmo electos perierunt. Iamque paulatim creue-
2 rat vrbs, multique nepotes ex Cadmo geniti erant. inter quos Actęon Ariſtęi, & Autonoes filius maximum illi dolorem & luctum attulit. Is enim venando feſſus cùm ad fontem perueniſſet, vbi Dianam ſe nudam cum comitibus abluentem inſpexit, à Dea in ceruum conuerſus eſt, ne ſe Dianam nudam vidiſſe vnquam poſſet gloriari, ſicque à canibus, quos ſecum multos habebat Actęon,
3 miſerè fuit dilaceratus. Rumor iam vndique percreuerat, atque alij iuſtam, alij violentam

Digitized by Google

lentam Dianam appellabant. Iuno præ cæ-
teris incredibilem ex Actæonis caſu cæpit vo
luptatem; nam Agenoream domum maximo
ſemper eſt odio proſecuta. ſenſit enim Iouem
non tantùm cum Europa, verùm etiam cum
Semele Cadmi filia concumbere adhuc ſoli-
tum eſſe. qua de re cupiens Dea vindictam
ſumere aſtutia fraudem vincere decreuit, ſic-
que in Beroen Semeles ipſius nutricem con-
uerſa perſuaſit mulieri, ne Iouem alio appara
tu in thalamum reciperet, quàm cùm Iuno-
nis amplexus appetere ſolitus eſſet. quod cũ
impetraſſet, Iupiter, vt amicę ſatisfaceret, to
nitribus, fulminibusq́ inſignitus tecta illius
ingreſſus eſt, quę cùm tanti ſplendoris vim
minimè perferre potuiſſent, ſubito incendio
conflagrarunt. at Iupiter vt filium, quem
Semele conceperat, à periculo liberaret, ex
grauidę vtero illum excepit, ſuoque femori
inſutum quam diu nouem menſium ſpa-
cium compleretur, incolumem ſeruauit, ac
nymphis poſtea tradidit nutriendum.
4 Hęc dum fatali quadam lege per terrarum
orbem gererentur, Iouem memorant vnà
cum Iunone iurgijs omnibus omiſſis genio
indulſiſſe: atque ita ioco inter ſe contendiſſe,
num vir an fœmina maiorem in coniunctio-
ne caperet voluptatem; cui quidem contro-
uerſię Tireſiam Heueri filium iudicem con-
ſtituerunt, quippe qui vtrunque ſexum fue-
rat expertus. olim enim cùm ſerpentes in ſyl
ua coeuntes baculo percuſſiſſet, in fœminam
fuerat commutatus, quo in ſexu ſeptem to-
tos annos vixerat, octauo autem eoſdem an-
gues percutiens rurſus in virum ceſſerat. Ille
igitur Iouis ſententiam probans Iunonẽ con-
demnauit, quę indignata iocum in iracundiã
vertens Tireſiam excęcauit. Iupiter autem
illi futura prędicendi ſcientiam dedit, quam
per Bęotię populos exercens clariſſimus, &
5 celeberrimus augur habebatur. Illius au-
gurium prima adijt Liriope nympha Ocea-
ni, ac Tethyos filia ſcire cupiens an Narciſ-
ſus, quem ex Cephiſo procrearat, diuturnam
victurus eſſet ętatem. cui reſpondens Tire-
ſias proſpera omnia pollicitus eſt, niſi puer
ſuam pulchritudinem cognouiſſet. dicunt
enim Narciſſum omnium fuiſſe pulcherri-
mum adoleſcentem, quem multę nymphę
incredibili amore proſequebantur, ac prę-
ſertim Echo Iunonis filia, quę pueri amore
vehementius exardens cùm fruſtra fugientẽ
perſequeretur extabuit, atque quod illi re-
liquum erat corporis in lapidem commuta-
tum fuit. Idque Iunonis etiam ita factum
multi arbitrantur; illam enim filia garruli-
tate ſua detinens in cauſa fuit, ne Iupiter
nymphas in montibus perſequens à Iunone
6 deprehenderetur. Cæteras etiam nymphas
illuſerat Narciſſus, quem vt Nemeſis vindi-
ctæ Dea vlciſceretur, effecit, vt puer venatio-
nę defeſſus, ac ſe in fontem ex quo aquam
hauriebat, intuens in ſui ipſius amorem inci-
derit, ac tandem maximo mœrore confectus
interierit: ex cuius corpore flos exijt in quo
Naiades nymphæ fratris caſum lugentes
7 Narciſſi nomen conſcripſerunt. Ex illius in
teritu Tireſias vates tanquam veridicus mul-
tò magis celebrabatur, vnus autem Pentheus
Echionis & Agaues filius Tireſiæ augutia
contemnebat, qui tamen ipſi etiam prędixe-
rat Bacchi aduentum, & ſacrificia maximo
illi futura detrimento. quod neque credens,
neque ſuſpicans Pentheus Bacchi monitis
ſuos obtemperare prohibet, nec tantum illũ
Deum eſſe negat verum etiam victum in car
cerem duci imperat; quem inſanientem vt
eluderet Bacchus in Acœtem verſus, vinctus
8 que cuſtodia clauditur. Acœtes autem Li-
beri comes, cuius ſub imagine Deus latebat
Pentheum eludens, illi nomen, ac genus indi-
cat ſuum, demonſtratque quanta fuerit Bac-
chi potentia, quo tempore Naxon profectu-
rus in Thyrrhenos nautas incidit, à quibus
ob eximiam formam captus nauigio, impoſi-
9 tus fuit. Ille vero vt ſe in aliã duci regionẽ
ſenſit, iratus armamenta in feras, ſerpentes-
10 que commutauit. Quare Tyrrheni perter-
riti in mare ſe præcipites dederunt, ac in del-
11 phinos conuerſi ſunt. Hæc cùm dixiſſet
Acœtes, ſiue Bacchus, iterum in carcerem
coniectus eſt. vnde egreſſus cùm eſſet Deus,
Pentheus in Cythęrona montem, vbi ſacra
Bacchi celebrabantur, proficiſcitur; ibique
illius mater Agaue vna cùm Ino, & Autonoe
filiabus Pentheum ipſum, quem aprum eſſe
credebat, interemit. quod vtinam omnibus
Deorum contemptoribus eueniat.

LIBER

Digitized by Google

LIBER QVARTVS.

1 PENTHEI ſupplicio quàm pluri-
mi vehementer perteriti Bacchi ſa-
crificiis operam dabant, ſed Alci-
thoe Minei filia Bacchum non mo-
do ſpernebat, verum etiam Deum
illum eſſe omnino negabat; vnaque cum ſoro
ribus lanificio potius operam dare, quàm Li-
beri ſacris ad eſſe. voluit dum verò lanę mu-
lieres illæ eſſent intentæ, fabulas viciſſim re-
ferre conſtituerunt, quibus laborem immi-
nuerent ſuum. Illarum igitur vna aſſurgens
alicuius fabellæ principium animo medita-
batur, dubitabatque an de Babylonia eſſet di-
2 ctura, quæ in piſcem fuerat conuerſa; An de
filia (hanc verò Semiramin eſſe volunt)
3 quę ceſſit in columbam; An de Naiade nym-
pha, quę carminibus, & herbis iuuenes quoſ
dam in piſces commutauit, ac tandem ipſa
4 quoque facta eſt piſcis. An vt mori arboris
poma antea quidem alba, deinde nigra Py-
rami, & Thisbes ſanguine effecta fuerint. quę
fabula cùm nunquam antea fuiſſet audita à
ſororibus mulier dicere iuſſa ſic orſa eſt. Py-
ramus & Thisbe Babyloniæ, quam vrbem
Semiramis regina muro cinxerat, ætate ac for
ma ęquales cùm domos haberent propin-
quas & contiguas, atque vtrique ſe per parie
tis rimam inſpicerent, mutuo amore capti
ſunt. quodam verò die conſtituerunt inter
ſe, vt bene mane ad Nini regis monumētū cō
uenirent, vt optato amoris fructu frui poſ-
ſent. His ita inter ſe conſtitutis Thisbe cùm
celerius ad præſcriptum locum perueniſſet,
leænæ conſpectu perterrita in vicinum antrū
confugit. At fera, quæ rictus adhuc recentis
prędæ ſanguine fœdatos habebat, ad fontem
tumulo vicinum ſitibunda percurrens velum
à puella relictum ore cruento dilacerauit. eò
cùm Pyramus paulo poſt veniſſet, & ſangui
ne aſperſum velamen reperiſſet, mortuam
credens amicam gladio ſe miſerrimè traiecit
Thisbe deinde, cùm ingens amor timorem
propelleret, ad eundem locum reuerſa eſt.
vbi cùm ſua cauſa adoleſcentem periiſſe co-
gnouiſſet, eodem, quo Pyramus obiit, ferro
ſe ſe confodit. quorum amantium cruo-
re moru, arbor aſperſa, poma quæ prius
erant alba, in nigrum colorem vertit. Pyra-
5 mi & Tisbes fabellæ mulier iam finem impo-
ſuerat, cùm Leucothoe Alcithoes ſoror, aliā
narrare fabulam volebat. ſed antequam dice-
ret, quemadmodum Leucothoe Orchami re
gis Achæmeniæ, & Eurinomes filia in thuris
arborem fuerit commutata, Martis, Veneriſ-
que adulterium expoſuit, nam cùm Sol Mar-
tem olim cum Venere coeuntem Vulcano
indicaſſet, Mulciber tenuiſſima rete fabricata
Martem, Veneremque colligatos in Deorum
omnium conſpectum attulit. quare Venus
vehementer indignata, operam dedit, vt Sol
Leucothoes amore accenderetur. qui, vt puel
la facilius potiretur, ſe in illius matrem Eu-
rinomen conuertit, & hoc pacto cum ea con-
cubuit, cùm autem Clytie, quę & ipſa Phæ-
bum adamabat inuidia quadam impulſa Or-
chamo Leucothoes parenti nuntiaſſet, illam
à Sole fuiſſe ſtupratam, pater indignatus filiā
adhuc viuentem ſepeliuit. at Sol amicæ infe-
licitate commotus illam in thuris arborem
6 commutauit. Ipſa autem Clytie nympha
moleſtè ferens ſibi Leucothoen à ſole, quem
maxima beneuolentia proſequebatur, præla-
tam fuiſſe, tanto dolore affecta eſt, vt nouem
totos dies inuitam protrahens vitam deorum
poſtremò immortalium benignitate in herbā
heliotropium conuerſa fuerit, quæ adhuc pri
ſtini amoris memor ſemper folia ad ſolem
7 vertit. Leucothoe tandem alterius Leuco-
thoes, & Clyties infauſtos amores narrandi
finem cùm feciſſet, Alcithoe iuſſa eſt, vt &
ipſa fabuloſum aliquid in medium afferret;
quæ læta incipiens non dicam (inquit) vt
Daphnis Mercurij filius, Idæuſque paſtor ab
vxore Thalia ob pellicis cuiuſdam metum
8 in ſaxum verſus fuerit; Nec loquar de Scy-
thone, qui modò in virum, modò in fœmi-
9 nam ceſſerat, Præteribo etiam Celmi in ada-
mantem Curetumque caſus, qui ex imbribus
10 procreati ſunt. Nec dicam, vt Crocos
adoleſcens, & Smilax virgo in ſaxum ſint
11 mutati. Dicam autem, vt Salmacis Ca-
riæ fons contacta membra eneruet, atque
emolliat. Hermaphroditus Mercurii, & Ve-
neris filius à Naiadibus nymphis in Ida mon
te educatus ſuis relictis ſedibus ad perluci-
dum quendam Cariæ fontem peruenit, quo
in loco Salmacis nympha habitabat. Is cùm
per Nonacrinum montem eſſet deuagatus,
poſtremò fontem ingreſſus eſt quod cernēs
nympha illius iam amore accenſa ita adoleſcē
tem complexa eſt, vt alter ab altera di[illegible]
nunquam potuerit, ſed ex duobus [illegible]

Digitized by Google

bus ambo in vnum ceſſerint. quare cùm Hermaphroditus animaduertiſſet ſe in eo fonte neque marem, neque fœminam euaſiſſe, à parentibus impetrauit, vt quicunque poſthac illius fontis liquorem attigerit in eandem ambiguam tùm viri, tùm mulieris formam
12 vertatur. Vix Mineides thebanæ ſorores conticuerant, cùm ex improuiſo Bacchi numinis vocibus, tibiarumque, & tympanorum ſono exterritæ ſunt, iamque telæ, inſtrumentaque omnia in hederam ac vites mutabantur, cùm feras in domicilia irruentes, noctemque obſcuram timentes mulieres in ve-
13 ſpertiliones conuerſæ ſunt. Creuerat igitur multo magis talibus exemplis Bacchi nomen, & fama, quæ per totum orbem prędicabatur, ſed præſertim Ino ipſius Bacchi nutrix & matertera, vxorque Athamantis Bacchi numen, & potentiam laudibus extollebat immenſis, adeo vt & alumni, & mariti, & filiorum fęlicitate nimium ſuperba prę ſe omnes contemneret. id quod fuit in cauſa, vt illa in Iunonis odium inciderit non mediocre. nam indignata Iuno ad inferos deſcēdens vnā è furijs excitauit, cuius opera Athamas tanto furore correptus fuit, vt Clearchum filiū interfecerit; Ino autem mariti furorem fugiens cùm altero filio Melicerta in mare ſe præcipitem dederit, quia à Neptuno in marinos Deos transformati ſunt. Melicerta in Palæmonem, Ino in Leucothoen deam ceſſit.
14 Idque à Neptuno Venus multis precibus impetrauit narrans quemadmodum ipſa etiā
15 ex maris ſpuma orta fuerit. Thebanę verò Inus comites Iunonis ira partim in ſaxa, par-
16 tim in aues ceſſere. Ita ſeſe res habebant thebanæ; ita Cadmus ſuas inſpiciens calamitates ex Thebarum ſedibus in Illirium vnà cùm Hermione vxore profugit, vbi tandem à Dijs immortalibus in draconem conuerſus
17 fuit. Ex illius autem progenie ſuperſtes adhuc erat Acriſius Argiuorum rex, qui nō Bacchi tantùm, ſed omnium etiam deorum contemptor erat. Ipſe enim nepotem ſuum Perſeum ex Ioue, & Danae natum minimè credebat, cuius in crudelitas non paruo ipſi fuit detrimento, & dedecori. forte verò Perſeus ad Meduſæ caput accipiendum à Polydecte miſſus fuerat, cuius quidem capitis aſpectu cernentes omnes in ſaxa vertebantur. iamque Perſeus Mineruæ auxilio Meduſæ caput retulerat, qui dum per Africam iter faceret, ex capitis cruore, qui in terram deciderat, ſerpentum genus ortum eſt. ex vtero autem ipſius Meduſæ Pegaſus alatus equus
18 exijt. Inde Perſeus ad Atlantem Iapeti filium peruenerat. qui quidem Atlas à Themide Deorum antiſtite reſponſum acceperat, ne quem hoſpitio ex progenie Iouis natum exciperet, ſi vellet hortum, in quo poma erant aurea, cuſtodiri. quamobrem cùm Perſeo cut ſu defatigato hoſpitium negauiſſet, eumque totis viribus propelleret, ille detectum Gorgonis caput obiecit, quo viſo in eiuſdem nominis montem Atlas verſus eſt, qui ob magnitudinem Cęlum dicitur ſuſtinere.
19 Hæc cùm feciſſet Perſeus per Aethiopam proficiſcens ad eum peruenit locum, vbi Andromeda Cephei, & Caſſiopes filia ob ingentem matris ſuperbiam maris monſtro erat expoſita. cùm enim Caſſiope mater Nereidibus ſe pulchriorem iactaret, illarū precibus commotus Neptunus marinam belluam immiſit, quæ vaſtaret Aethiopam. conſultus autem Iupiter Hammon, quonam modo Nereidum numina placari poſſent, reſpondit nullo modo id fieri poſſe, niſi *aliquis* ex Cepheo, & Caſſiope genitus monſtro obijceretur. cùm igitur Andromedam ſcopulo alligatam, atque à fera deuorandam Perſeus vidiſſet puellæ forma commotus eam ſe liberaturum pollicitus eſt, ea tamen conditione, vt ſibi virgo deſponderetur. qua quidem conditione à Cepheo libenter accepta, promittitur virgo, vincitur monſtrum, puella liberatur,
20 ac denique deſpondetur Perſeo. Qui ob deuictum monſtrum gratijs Dijs immortalibus actis ad Cephei regiam peruenit, vbi à Lynci de quodam illius regionis mores & habitus inueſtigabat. Ipſe verò commemorabat, quanto labore, quantaque induſtria Meduſæ caput ſuſtuliſſet, præſertimque narrabat, quo pacto illius capitis crines in angues fuerint conuerſi, dicens à multis antea propter eximiam pulchritudinē adamatam fuiſſe Meduſam, cùm verò Neptuni coniugium effugere non potuiſſet, cum ipſo in Mineruæ templo concubuiſſe. quare ob violatam loci religionem Minerua illius crines in ſerpentes commutauit, adeo vt ob deformitatem omnibus eſſet inuiſa. ſerpentes autem illos in ægide portat Pallas, vt hoſtes terreat. His Perſei dictis libro quarto finis imponitur. quæ autem in conuiuio facta ſunt, in ſubſequenti videbimus libro.

LIBER

Digitized by Google

LIBER QVINTVS.

1 POSTQVAM Andromeda deſponſa Perſeus ad apparatum conuiuium conſedit, Phineus Cephei frater, cui ante Andromeda in vxorem data fuerat, improuiſus adeſt cum armatorum manu. cumque puellam eripere Perſeo conaretur, ipſe tandem Perſeus multis occiſis reliquos omnes in ſe ruentes detecto Meduſæ capite in montes conuertit.
2 Hinc demum diſcedens Perſeus Argos in patriã rediit, Prœtumque, à quo Acriſius auus regno fuerat expulſus, oſtenſo Meduſæ capite in lapidem commutauit, auoque (licèt immeritò, quòd ipſum cum Danae matre arcæ impoſitum in mare proieciſſet) regnum reſti-
3 tuit. Hactenus Pallas in tot, tantiſque facinoribus Perſeo preſtò fuit; eodem autem tẽpore Pallas ipſa ad Helicona Bœotiæ montẽ acceſſit. ibique à muſis intellexit quemadmodum Pegaſus equus alatus, de quo in ſuperiori libro mentio facta eſt, vnà cum Chryſaore ex capitis Meduſę cruore natus fuerit, moxque ad ipſum Heliconem montem peruenerit, vbi cùm pedis vngula humum pulſaret, ſtatim fontem, qui ἱπποκρήνη dicitur, ortũ
4 fuiſſe memorant. Quæ quidem dum Palladi dicerent muſæ, vna ex illis narrauit, vt ipſæ muſæ in aues quondam fuiſſent conuerſę. cùm enim ad Parnaſſum montem proficiſcerentur, & ob aduerſam tempeſtatem vlterius progredi non liceret, à Pyreneo inuitatæ, qui Daulida phocidis vrbem incolebat, illius tecta ſubierunt. Ille autem virginum captus pulchritudine, cùm illis inferre vim pararet, in thalamo claudi iuſſit. At muſæ in volucres commutatę ſumptis alis effugierũt, quas vt ſequeretur Pyreneus à ſumma ſe arce ad imos precipitauit ſcopulos, vbi miſerrimè vitam cùm morte commutauit.
5 En autem dum talia muſa narraret, nouem picæ in ramis obſtrepentes, & humanis ferè verbis garritantes à Minerua viſæ ſunt cuius rei cùm admiraretur Pallas, illarum originem muſa ordine explicauit dicens Pierum ex Euippe vxore nouem filias ſuſtuliſſe, quarum pulchritudine mater ſuperba muſas ad certamen cum ſuis filiabus prouocare auſa eſt, illique certamini nymphas præfecere.
6 Iamq; vna ex Pieridibus ſuaui cantilena muſas ipſas prouocare cœpit, & cantando narrare quemadmodum Tipheus, giganteſque ſuperos in timorem concuſſiſſent (idque dicebat, vt Deorum facta irrideret) prætereà vt ipſi Superi in Aegyptum ob timorẽ confu-
7 giſſent, conuerſuſque Iupiter in Arietem,
8.9 Apollo in coruum, Bacchus in caprum,
10.11 Diana in felem, Iuno in vaccam,
12.13 Venus in Piſcem. Quibus conuicijs in Deos à Pieridibus iactis iuſſum eſt Muſis, vt ſuos cantus in medium afferrent, inter quas Calliope, cui totius certaminis prouincia demandata erat, non Deorum vituperia, ſed Cereris laudes, Proſerpinęque raptum elegantiſſimis cecinit verbis, narrans quemadmodum Plutò inferorum deus, dum per Siciliam vagaretur, à Cupidine Veneris precibus ſagitta percuſſus fuerit, viſamque Proſerpinam Cereris filiam ita exarſerit, vt illam raptam, ſuoque impoſitam curtui in tartara aſportauerit, licet illam Cyane nympha retinere conaretur, quæ ob amiſſam comitem tanto dolore fuit affecta, vt paulatim in fon-
14 tem ceſſerit. Interim Ceres amiſſam filiã perquirens, per totum terrarum orbem deuagabatur, quæ cùm tandem defeſſa ſiti laboraret, quandam rogauit anum, vt ſibi aquã præberet, cumque muſtum polenta commixtum ſibi à vetula traditum biberet Ceres, audax quidam puer ridere illam auſus eſt. Quamobrem Dea indignata in impudentiſſimi pueri os muſtum, & polentam expuẽs, illum in ſtellionem animal variis maculis in-
15 feſtum conuertit. Ceres tandem cùm omnes peragraſſet regiones, nec vllo vnquam in loco natam inueniſſet, iterum in Siciliam reuerſa eſt, vbi ab Arethuſa Sicilię fontis nympha Proſerpinam à Plutone raptam fuiſſe intellexit. tunc Ceres ad Iouem ſtatim profecta impetrauit, vt ad inferos deſcendens filiam ad ſuperos reducere ea tamen conditione, vt prius nihil cibi deguſtaret, quàm fuiſſe reuerſa. Cùm igitur rediiſſet Ceres, iamque tota res eſſet à Ioue diiudicanda, Aſcalaphus Acherontis ex Orphne nympha filius Cererem mali punici granum guſtaſſe in iudicio ſignificauit. quare in bubonem auem, qui mala ſemper prædicit, conuerſus eſt. Iupiter autem ex æquo diiudicans ſanxit. vt Proſerpina partem anni apud virum, partem
16 apud matrem eſſet. Interim Sirenes Proſerpinę comites tanto amore ſociam proſequebantur, vt alas à Diis flagitauerint, quo faci-

Digitized by Google

facilius, commodiusque Proſerpinam terra
marique perquirerent. Ita igitur in aues
conuerſæ ſunt, vt illis virginea facies, voxque
humana remanſerit. quæ iuxta Siculum ma-
re Sirenuſas inſulas habitantes, tam iucundè
ac ſuauiter canebant, vt illac tranſeuntes nau
tas aut ſubmergerent, aut ſpoliarent. Earum
prima Parthenope, altera Leucoſia, Tertia Li
17 gia fuit appellata. Hæc cùm Cereri Are-
thuſa ſignificaſſet, ſuam etiam transforma-
tionem illi narrauit. Arethuſa nanque vena-
trix fuit nympha Dianæ comes, quæ in Al-
phei fluminis amorem incidit. cumque is fu-
gientem Arethuſam perſequeretur, nympha
Dianæ auxilio implorato nube contecta in
fontem poſtremò verſa eſt, quam Alpheus
vſque in Ortygiam inſulam Siciliæ adiacen-
tem per ſubterraneos locos inſecutus eſt,
18 His ita ab Arethuſa demonſtratis Ceres A-
thenas aduolauit, & currum ab alatis draconi
bus vectum Triptolemo dono dedit, vt agri-
cultura mortales inſtrueret. Is cùm in Scy-
thiam perueniſſet, à Lynco rege hoſpitio ex-
ceptus parum ab fuit, quin ab eo noctu dor-
miens per inſidias fuerit interfectus, ſed illi
opem tulit Ceres, quæ ob tantam perfidiam
indignata Lyncum in Lincem feram com-
19 mutauit. Hæc omnia à *Calliope* eleganti
carminè fuerant decantata, nympharumque
iudicio muſę in eo certaminè palmam retu-
lerunt. quod Pierides ægrè ferentes. neque
ſe à muſis deuictas patientes in picas illas,
quas in ramis obſtrepentes cernebat Pallas
fuerunt conuerſæ.

LIBER SEXTVS.

1 MVSARVM cum Pieridibus
certamen Pallas cùm audiſſet
conſiderare & ipſa cœpit qua
pœna Arachnen Lydiam Idmo-
nis filiam, quæ ſe Minerua lani
ficii peritiorem eſſe contendebat, eſſet affectu
ra. Pallas igitur primùm anilem ſuſcepit ha-
bitum, & ad Arachnen acceſſit ſuadens ne
Mineruam auderet laceſcere. cùm autē puel-
la vetulæ præcepta contemnens ſe multo ma
gis iactaret. Pallas diuina forma recepta ad-
ſum (inquit) ò puella impudens & inepta,
videaſque num me poſſis laceſſitam vincere
quibus dictis Pallas telam ſuam intexere cœ-
pit, in qua pinxit, quemadmodum ipſa olim
2 Minerua cum Neptuno de nomine Athenis
imponendo certauerit, Neptunuſque ex ſaxo
equum, Minerua ex terra oliuam eduxerit.
3 Pinxit etiam vt Rhodope Strimonis fluuij
filia, & Hemus illius maritus quod ſe tan-
quam Deos venerandos eſſe arbitrarentur,
4 in montes fuerint conuerſi. Addidit in telæ
angulo Pigmææ mulieris mutationē in gruē
quod ſe vt pulchriorem Iunoni præferre au
5 ſa fuerit. Itidem adſcripſit, vt Antigone
Laomedontis filia, quæ cùm Iunone ipſa con
tendere non dubitauit in Ciconiam fuerit cō-
6 mutata. Cynaræ poſtremo Aſſyriorum re-
gis filias ob magnam inſolentiam ab eadem
Dea in gradunm templi ſui lapides mutatas
deſcripſit, vnaque Cynaram ipſum gradus il
los tanquam filiarum corpora amplectentem
in ſaxum itidem commutatum adiunxit.
7 His perfectis Minerua telę ſuæ finem impo-
ſuit, Arachne verò ſuæ has intexere *fabulas*
cœpit effingens primum, *quemadmodum*
Iupiter in taurum conuerſus fuerit ob amo-
rem, quo Europam Agenoris filiam proſeque
8 batur; Vt idem in aquilam mutatus ob Aſte
9 rien Cœi titanis filiam; Vt in aurum, quo
10 Ledam Theſtii filiam comprimeret; In Saty
rum, vt Antiona Nyctei filia, quam vehemē
11 ter amabat, potiretur; In Amphitryonem
ob potiundam Alcmenam Electrionis *filiam*;
12 In olorem, vt Danaen Acryſij filiam ad ſuā
13 alliceret voluntatem; In ignem, vt Aeginam
14 Aſopi filiam eluderet, ipſaque potiretur.
15 In paſtorem denique ob Memnoynen; In
16 ſerpentem ob Proſerpinam fuerit commu-
tatus. Adiunxit etiam Arachne Neptuni
amores, qui in taurum fuit conuerſus, vt Aeo
17 liam Aeoli filiam ſtupraret; In amnem Eni-
peum, vt Iphimediam Aloi vxorem ample-
18 cteretur; In Arietem, vt Baſaltida compri-
19 meret; In equum etiam mutatus, vt cum
20 Cerere, & Meduſa concuberet; *Itidem* in
delphinum, vt Melanthio puellam haberet.
21 Apollinis præterea amores in eadem tela in-
texuit indicans illum in accipitrem, ali-
quando in Leonem, interdum in paſtorem
ob Iſſen Macarei filiam commutatum fuiſ-
22 ſe. Nec præterijt Arachnæ Liberi patris
amorem, qui in vuam verſus Erigonem de-
23 cepit. Addidit poſtremò, vt Saturnus in
equum commutatus (verebatur enim ne
Opis vxoris aduentu deprehenderetur) cum

Phylira

Digitized by Google

Phylira Oceani filia concubuerit, ex qua Chi
24 ron Cētaurus genitus eſt. His ita depictis ſen
ſit tandem Arachne ſe artificio cum Minerua
non eſſe comparandam, iamque ſe ſe præ ni-
mio dolore laqueo ſuſpendiſſet, niſi Minerua
laqueum illum in tenuiſſimum vertiſſet fi-
lum, ex quo viuens etiam pendet Arachne, &
adhuc in araneam conuerſa priſtinam texendi
25 artem exercet. Hoc facto tota Lydia mira-
batur, & meritas Arachnen pœnas dediſſe fa-
tebantur omnes. ſed Niobe tantali filia hoc
exemplo parum fuit commota, quæ cùm ex
Amphione marito ſeptem filios, totidemque
fœminas genuiſſet, Latonæ ſacrificium non
tantùm contemnebat, verùm etiam ſe magis
quàm illam venerandam eſſe aſſeuerabat. Il-
lius autem temeritate indignata Latona effe-
cit, vt Niobes filij dum equos exercerent ab
Apolline, & Diana ſagittis interficerentur.
quòd cùm vidiſſet Amphion præ nimio do-
lore ſe ipſum peremit, Niobe autem in ſaxū
26 mutata eſt. Tunc verò tantam numinis iram
omnes pertimeſcere, ac Latonam toto ex ani-
mo venerari. cuius maxima potentia à The-
bano quodam antea perſpecta narratur. Cùm
enim Latonæ per Lyciam proficiſcenti, ac ob
ingentem æſtum ſitienti ab agricolis vetitum
eſſet, ne ex ſtagno biberet, agreſtes illos & im-
27 manes homines in ranas conuertit. Talia
Deorum immortalium miracula cernebant
Thebani, omneſque iuſtam deorum indigna-
tionem commendabant: nec inter illos abfuit,
qui aliam Apollinis vindictam de Satyro re-
ticeret, vt mortales Deos timere, & venerari
diſcerent. Marſyas enim Satyrus tibiarum
cantu, quo ſe vehementer iactabat, Apollinē
prouocare auſus eſt, quem tandem ſupera-
tum Apollo cute priuauit, illiuſque ſanguis,
qui è toto corpore effluxerat, in fluuium
commutatus fuit, qui à Satyri nomine Mar-
ſyas appellatus per phrygiam decurrit.
28 Huiuſmodi exemplis viri Thebani perter-
riti Amphionis ſtirpem lugebant Nioben in-
cuſantes, & calamitoſo illius temporis luctui
interfuiſſe aiunt Pelopem quendam alio mi-
raculo maximè inſignem. Is Tantali crude-
liſſimi Arcadiæ tyranni fuit filius. quem cū
pater diſcumbentibus Dijs coctum appoſuiſ-
ſet, omneſque præter Cererem ab illo abſti-
nuiſſent, collectis illius membris, atque ani-
ma à Mercurio ab inferis euocata, priſtinam
illi vitam reddiderunt, cumque ſiniſter hu-
merus deeſſet, eburneum appoſuerunt, Tan-
talum verò illius parentem detruſerunt ad
inferos, vbi in ſumma cibi, ac potus copia aſſi-
29 dua fame, ſitique cruciatur. Ita ſe ſe res
habebant, cùm ex ſingulis regionibus multi
principes, vt publicis ſpectaculis adeſſent,
Thebas confluebant. Soli autem Athenienſes
iuſtis de cauſis aberant, nam illorum ciuitas
à finitimis populis oppugnabatur, & eo tem-
pore Pandion Athenienſium rex à Tereo Mar-
tis filio Thracum rege auxilia petijt, atque
illi filiam ſuam Prognen deſponſauit. Quæ
cùm iam ad mariti regnum fuiſſet profecta,
incredibili Philomelam ſororem videndi deſi-
derio affecta eſt. quare Tereum rogauit, vt
Athenas profectus ſororem in Thraciam du-
ceret. Is Athenas cùm perueniſſet, & à ſo-
cero liberaliter fuiſſet exceptus in Philome-
lę amorem incidit, illamque cùm coniugis
iuſſu in Thraciam duxiſſet, in ſtabulis clau-
ſit, puellæque vim intulit, ac ne cuiquam il-
lius ſcelera poſſet ſignificare, linguam illi am
putauit, coniugi ſororem periiſſe affirmans.
Philomela interim cùm tantum ſcelus elo-
qui non poſſet veſtem ſorori miſit, in qua om
nia Terei facinora literis inſcripſit. Id cùm
intellexiſſet Progne Bacchantis more ad ſta-
bula peruenit, ſororem in regiam duxit, fi-
lium Ityn interfecit, ac patri deuorandum
appoſuit. Quæ omnia aſpiciens Tereus con-
iugem, & Philomelam dum perſequitur om-
nes Deorum voluntate in aues conuerſi ſunt,
Progne in hirundinem, Philomela in luſci-
niam, Tereus in vpupam, Itys in Phaſianum.
Hoc pacto Pandionis regis filiæ infœlicem
exitum ſortitæ ſunt, & ob maximum dolo-
rem mortuo Pandione Erichtheus à Pallade
educatus in Athenienſium regno ſucceſſit.
cui è quatuor filiabus duas æquales pulchri-
tudine fuiſſe narrat Poeta, alteram Procrin,
quæ Cephalo nupſit, alteram Orithyam,
quam ita Boreas Thraciæ ventus amauit, vt
illam raptam in Thraciam aſportauerit, ex
eaq; duos ſuſceperit filios Zetem & Calain.
qui dum pueri eſſent, ſine alis fuerunt, iuue-
nes verò alati effecti vnà cum alijs argonau-
tis ad vellus aureū aſportandū profecti ſunt.

Digitized by Google

1 IAM QVI *Minyæ Theſſaliæ populi,*
vndiq; Orithyæ filij nauigantes per fre
tum ad Phineum peruenere, qui ſum-
ma in calamitate vitā traducebat ſuā.
Cùm enim proprios filios Orythum,
& Carambinem excæcaſſet, illi oculi eruti ſunt,
atque hæc etiam pœna addita, & harpiæ fœ-
diſsimæ aues illi eſcas raperent. quas Zetes &
Calais cum alijs argonautis vt Phineo ob ho-
ſpitum, quo ab illo fuerant excepti, gratias
referrent, in fugam coniecere, ſtrictiſq; gla-
dijs vſque ad Plotas inſulas, quę poſtea Stro
phades fuerunt dictæ, perſecuti ſunt. Po-
ſtea Zetes, & Calais cùm Colchon perueniſ-
ſent, vellus aureum poſtulabant, illiſq: re-
ſponſum fuit, magno ad id negotium perfi-
ciendum labore opus eſſe. nam & Tauri ignē
ore, nariбusq; efflantes domandi, iugoque
ſubijciendi erant, & draconis dentes ſeminan
di, & armatorum hominum impetus, qui ex
dentibus illis naſcerentur, ſuſtinendus, dra-
co præterea velleris aurei cuſtos ſopiendus.
ad quod ſane vellus auferendum profectus
etiam erat Iaſon Aeſonis filius. qui cùm ad
Aetæ regiam perueniſſet à Medea illius filia
adamatus eſt, illiuſq: opera & veneficijs tau
ros, draconem, auratamque pellem ſibi pare
re coegit Iaſon, atque hominum armatorum
2 furorem euitauit. Quibus rebus geſtis Ia-
ſon vnà cum Medea Corinthum reuerſus eſt,
vbi Aeſonem parentem ſenio confectum cùm
offendiſſet, Medeam vxorem artis magicę pe
ritiſſimam rogauit, vt ſibi ademptos annos
patri apponeret. Medea verò plura quàm
rogabat Iaſon pollicita varijs vndiq: herbis
collectis Aeſonem ad quadraginta annorum
3 ætatem reuocauit. Hoc tantum miraculum
cùm Bacchus vidiſſet, ſenſiſſetq; Iaſonem
Medeę opera ex ſene iuuenem euaſiſſe, eam
rogauit, vt nutrices ſuas ad priſtinam iuuen-
tutem reduceret. cuius authoritate Medea
vehementer commota, mulieribus illis iuuen
tutem conceſſit, Liberoque perpetuam tri-
4 buit adoleſcentiam. Peliæ interim Iaſonis
inimici filiæ Medea familiariter vtebantur,
quæ cùm ab ipſa arietem in agnum conuer-
ſum vidiſſent, rogare illam, & obteſtari cœ-
perunt, vt Peliæ parenti iuuentutem redde-
ret, quod illa audiens effecturam ſe quàm
libentiſſimè pollicita eſt. vtque de Iaſonis
inimico oblata occaſione pœnas ſumeret, ſua-
ſit mulieribus, vt parentem interfectum de-
coquerent. quod cùm celeriter feciſſent, Me
dea currum draconibus iunctum conſcendit,
5 & inimicos vlciſcens euolauit; Peruenitque
ad Othryn Theſſaliæ montem, vbi quondam
in Deucalionis diluuio Cerambus nympha-
rum ope implorata effugiens in auem fuerat
6 commutatus. Hinc Pitanen *Aeoliæ vrbem*
relinquens, vidit draconem in ſaxum conuer-
7 ſum. Deinde Idæum nemus adijt, vbi Bac-
chus iuuencum, quem Thyoneus illius filius
phrygijs paſtoribus furatus erat, in ceruum
8 mutauit. Vidit etiam Medea Coryti patrem,
quem Paridem fuiſſe nonnulli volunt, in par
9 uo tumulo conſtitutum. Itidem Mæram in
10 canem conuerſam aſpexit. Ab his regioni-
bus digreſſa Medea ad Eurypyli vrbem pro-
fecta eſt, vbi Coę matronæ ſe Venere pul-
chriores iactantes in cornutas boues ceſſere.
11 De hinc Telchinas Ialyſios, qui Rhodi popu
li fuerunt, tranſgreſſa eſt, quorum *oculos*
omnia ipſo aſpectu mutantes Iupiter pero-
12 ſus mari ſubdidit. Hinc Cæam vrbem per-
uenit, in qua Alcidamas columbam ex filia
13 procreatam vidit. Inde lacus Hyries, & Ci-
gni Tempe vidit Medea quibus in locis Phyl
lius quidam Cygnum puerum adamauit,
cùmque & volucres, & ferum Leonem pue-
ri iuſſu domuiſſet Phyllius, taurum *illi*,
quem petebat, negauit. indignatus autem
puer cùm ſe ex alto loco præcipitem da-
14 ret, in olorem verſus eſt. Hyrie autem il-
lius mater filij caſum aſſiduè flendo in ſui
15 nominis ſtagnum fuit commutata. Tum
ad Aetoliæ vrbem, quæ Pleuron appellatur,
peruenit, vbi Combe Ophphij filia maximo
dolore affecta ob filiorum mortem in auem
16 transformata eſt. Hinc Calauream acceſſit,
vbi Lathoum regem cum coniuge in volu-
17 crē ceſſiſſe aiunt. Præterea Cyllenen abijt.
ibi Menephron nè cum matre concumberet,
18 fuit in feram transfiguratus. *Poſt horum*
caſum vidit Medea Cephiſon nepotis fata
lugentem, & ab Apolline in focam immuta-
19 tum. Itidem Eumeli domum adijt, qui fi-
20 liam lugens volucer factus fuerat. Poſtre-
mò etiam Ephyren vrbem attigit, vbi primū
è fungis corpora edita fuiſſe arbitramur.
21 Quò vbi peruenit Medea, dolens ob Creu-
ſam Creontis Corinthiorum regis filiam ſe
à Iaſone fuiſſe contemptam, regia accenſa, fi-
lijſque

Digitized by Google

Iiſque ſpectante patre dilaceratis alatis dra-
22 conibus Athenas fuit aſportata. Vbi Poly-
phemonis neptem in volucrem mutatam vi-
23 dit. Atque Aegeus Medeam ipſam non ho
ſpitio tantùm, ſed lecto etiam excepit. ex qua
cùm iam Medum filium ſuſcepiſſet, The-
ſeus ipſius quidem Aegei filius, ſed quem pa-
ter ob diuturnitatem temporis, quo procul
erat à patria profectus, non agnoſcebat, Athe
nas rediit cuius aduentum Medea ſibi, & fi-
lio timens, Aegeo perſuaſit, vt aconiton vene-
num ex cerbari ſpuma natum, quod ipſa iam
parauerat, Theſeo tanquam hoſti præberet.
At cùm ille à patre tandem fuiſſet cognitus,
Medea nubibus tecta vnà cum filio Medo fu
24 giens in Aſiam aduolauit. Aegeus interim
ob eam, quam ex improuiſo nati aduentu per
ceperat voluptatem, ſacrificia celebrabat, in
quibus Theſei laudes, & facinora commemo
rabantur, vt ſcilicet ille taurum Maratho-
nium interemerit, vt Procuſtem, & Cercyo-
nem peremerit, interfeceritque Scyronem,
poſtea ob maximam crudelitatem in ſcopu-
25 lum conuerſus eſt. Iam verò non potuit
Aegeus, (vt ſunt res humanę fluxæ, atque
incertæ) integram percipere voluptatem. Nã
Minos Iouis, & Europæ filius bellum Athe-
nienſibus indixit, variaſque gentes congrega-
uit, inter quas numerantur etiam illi, qui
Sithon inſulam habitabant, quam quidem
inſulam cùm Arne puella auri capta pulchri-
tudine hoſti Athenas oppugnanti prodidiſ-
ſet, in volucrem monedulam conuerſa eſt.
hic tamen eſt adnotandum, fabulam hanc ali
ter à Raphaele Regio intelligi, atque à nobis
dicta eſt. Ille enim putat Sithonem puellam
Arnem inſulam prodidiſſe, & in auem illam
fuiſſe commutatam, nos tamen Lactantii &
Aldi Manutii opinionem libentius ſecuti ſu-
mus. Vtque eò, vnde digreſſus ſum, redeam,
Minos etiam ab Aeaco Iouis filio auxilium
27 contra Athenienſes petiit. Verùm Aeacus
ob fœdera, quæ cùm Athenienſibus habebat
minimè ſe id facturum reſpondit. Quare
cùm iratus Minos diſceſſiſſet, Athenienſium
nauis ad Aeacum ſtatim peruenit, in qua Ce-
phalus erat legatus, vt ab Aeaco Athenien-
ſium nomine contra Cretenſes, quemadmo-
dum fœdera inter illos poſtulabant, auxiliũ
peteret. tunc Cephalus liberaliter fuit exce-
ptus, illique auxilium ab Aeaco promiſſum.
cui etiam ſuam præteritam calamitatem Aea
cus narrauit, vt ſcilicet ob grauem peſtilen-
tiam, quæ in Aeginæ agros debacchata erat,
nemo ſuperſtes euaſerit, ipſe tamen Aeacus à
Ioue impetrauerit, vt ex formicis, quæ in in-
ſula apparuiſſent, homines orirentur, qui na-
28 ti Myrmidones dicti ſunt. His ita ab Aeaco
longiori oratione explicatis, poſtero die Ce-
phalus bene manè Regiam aſcendit, vbi à
Phoco Aeaci filio exceptus interrogatur à
quo tam pulchrum iaculum, quod manu ge-
ſtabat, habuiſſet. ille verò ingemiſcens nar-
rauit, vt iaculum illud ſibi ab vxore Procri-
de Erechthei Athenienſium regis filia vna
cum Lælapa cane, qui poſtea vulpem inſe-
quens in lapidem vnà cum ipſa vulpe ceſſe-
rat, fuerit donatum, vtque ipſe vxorem Pro-
crin, quę poſt virgulta quædam latebat, vt
maritum, quem Auram nympham inſequi
ſuſpicabatur, deprehenderet, feram eſſe exiſti
mans ignarus occiderit.

LIBER OCTAVVS.

1 POSTQVAM Cephalus calamita-
tes ſuas Phoco narrauit, Aeacus coa
cto auxilio ipſum dimiſit, qui cum
militibus Athenas reuerſus eſt. Mi-
nos interim ob filium Androgeum
interfectum Athenienſes vlciſci cupiens Me-
garam, vbi Niſus regnabat, obſidere cœpit,
vt illa vrbe expugnata victoriam facilius con
ſequeretur. Iam verò cùm Scylla Niſi filia
murum ſæpe animi gratia aſcendere ſolita
eſſet, ac Minoem vrbem obſidentem, regaliq;
cultu bellicis rebus operam dantem videret,
illius amore capta eſt. cùmque nulla potiun-
di poteſtas daretur, Niſo parenti aureum cri
nem, in quo illius, patriæque fata contineban
tur, furtim abſciſſum Minoi vrbem reſeratis
portis ingredienti obtulit. Quo accepto Mi-
nos proditionem amans, proditricem autem
odio habens, victoriam eſt conſequutus. Scyl-
la autem ab illo neglecta in Cirin auem, quæ
& alauda, & galeritus dicitur, euolauit, cùm
illius pater Niſus in volucrem ante à græcis
alyætum appellatum fuiſſet conuerſus.
Minos iam victor Athenienſibus impoſuit,
2 vt nono quoque anno quatuordecim nobiliũ
Liberi in Cretam ad Labyrinthum à Dæda-
lo Eupalmi filio fabricatum Minotauro Paſi
phaes & tauri filio obiiciendi mitterentur.
quare

Digitized by Google

quare cùm in Theſeum Aegei, & Aethræ fi-
lium tertia ſors cecidiſſet, ille in inſulam Cre
tam profectus ab Ariadna Minois filia vehe-
menter fuit adamatus, illiusque opera & Mi
notaurum interfecit, & Labyrinthum egreſ-
ſus eſt. Is autem immemor tanti beneficii,
Ariadnam vnà cum Phædra ſorore abductā
in Dia Inſula deſeruit. quæ tandem Deorum
opem implorans à Libero patre in vxorem
ducta eſt, qui, vt illius amoris perpetuum re-
maneret monumentum, Ariadnæ coronam
3 in cęlo conſtituit. Interea Dædalus qui in
carcerem à Minoe coniectus fuerat, cùm è
vinculis effugere vellet, ſibi, & Icaro filio
alas cera compactas adaptauit, vt Regis im-
perium profugerent. Icarus autem qui pa-
ternis præceptis obtemperare noluit altius
quàm decebat euolans, & pennarum cera ſo-
lis ardore liquefacta in inſulam decidit, quæ
Icarea dicta eſt. Dædalus mortuo filio ad
Cocalum Siciliæ regem peruenit, vbi perdi-
cem autem ob maximum Dædali dolorem in-
credibili affectam fuiſſe voluptate traditum
eſt. Illa ſiquidem iuuenis olim fuit Perdix
appellatus, & Cathai Athenienſis filius. qui
cùm à parentibus Dædalo illis ſanguinis pro
pinquitate coniuncto erudiēdus traditus fuiſ
ſet, Dædalus pueri ingenium admiratus, &
inuidia non mediocri concitatus ex muro il-
lum deiecit. cui Minerua opem ferens in per-
dicem volucrem illum commutauit.

4 Cùm igitur Dædalus hoc pacto Minois ira-
cundiam effugiſſet, & ad Cocalum Siciliæ
regem perueniſſet, Theſeus ob interfectum
Minotaurum maximam erat famam, gloriā-
que conſequutus. illiusque auxilium Caly-
donij ciues implorarunt, vt ſibi in apro inter-
ficiendo, qui Dianæ iracundia regionem illā
deuaſtabat, præſtò eſſet. cùm enim Oeneus
Porthaonis filius Deorum omnium præter-
quàm Dianæ ſacrificia celebraſſet, Dea irata
in Calydonios agros ingentem aprum immi
ſit. quem Meleager Græciæ principibus con-
uocatis perimere conatus eſt. primaque Ata-
lanta Schœnei filia in venatione aprum con-
fodit. cuius formam & fortitudinem miratus
Meleager apri interfecti exuuias illi conceſ-
ſit. quas cùm Plexippus, Toxeus, & Agenor
Althææ Meleagri matris fratres puellæ præ-
ripere conarentur, fuerunt occiſi. Althea ve-
rò fratrum necem intelligens ſtipitem à par-
cis conditum, in quo Meleagri vita contine-
batur, Vulcano tradidit; eoque conſumpto
Meleager perijt. cuius ſorores lugētes in aues
fuerunt commutatæ, quæ Meleagrides dicun
tur. Interea Theſeus apro Calydonio interfe-
cto Athenas reuertebatur, in itinere autē ab
5 Acheloo fluuio fuit inuitatus; dumq; inter ſe
colloquerentur, Theſeus Acheloū interroga
uit, quidnā id eſſet, ꝙ in mare longius proſpi
ciebat, illi Achelous reſpōdit inſulas eſſe Echi
nadas, quæ prius Naiades nymphę extiterūt,
easque Achelous ipſe à nymphis contemptus
6 in inſulas conuertit. Sed quoniam *alia* erat
inſula non longè ab *Echinadibus* conſtituta
illius etiam originem hoſpiti narrauit Ache-
lous. ea ſiquidem fuit Perimele Hippodamā
tis filia, cui cùm ipſe Achelous vim intuliſſet
pater in pelagus puellam præcipitauit. Ache-
lous autem à Neptuno impetrauit, vt illa ab
Echinadibus ſemota in inſulam conuertere-
7 tur. Hæc cùm ab Acheloo dicerentur, The-
ſeus, illiusque ſocii ſumma afficiebantur ad-
miratione, inter quos fuit quidam Ixionis fi-
lius, qui talia minime credenda eſſe dicere
auſus eſt, affirmans non eam eſſe Deorum
immortalium poteſtatem, vt & dare & adime
re formas poſſent. quem Lelex *alius Theſei*
ſocius reprehendens, atque à Diis omnia fie-
ri poſſe affirmans, Iouis & Mercurii exem-
plum narrauit, qui cùm in humanam figurā
conuerſi à Philemone, & Baucide illius vxo-
re liberaliter pro fortunæ tenuitate in Phry-
gia fuiſſent excepti, conceſſerunt, vt quic-
quid illi peterent, impetrarent. Oppidani au-
tem quidam, à quibus hoſpitium Diis fuerat
denegatum, ac pœna affecti ſunt, vt illorum
oppidū in lacum fuerit conuerſum. Philemo
nis aūt & Baucidis caſa in templū commuta
ta eſt. ipſiq; à Diis obtinuerunt, vt neque
vir vxoris, neq; vxor viri mortem intuere-
tur. ſicq; cùm ad extremā ętatem perueniſ-
ſent, in arbores alter quercum, altera tiliam
8 ceſſerunt. Exemplum hoc, quod narrauit
Lelex, ab omnibus fuit vehementer proba-
tum; ipſeque Achelous affirmauit, nihil eſſe
omnino, quo Dii efficere & quidem facillimè
non poſſint. Nam & Protheo Oceani, & *Te-*
thyos filio conceſſere, vt ſe ſe in *omnes for-*
9 mas conuertere poſſet. Quemadmodum &
Metra Eriſichthonis filia, Autolycique vxor
in omnia ſe poterat commutare. cuius rei
cauſa hæc eſſe dicitur. Eriſichthon Theſſa-
lus Metræ pater, Deorumq; omnium con-
temptor cùm in nemore Cereri conſacrato
quercum, vbi Nympha quædam habitabat,
inciſiſſet. Hamadryades ad Cererem conue-
nientes effecerunt, vt Eriſichthon nouo pœ-

næ

Digitized by Google

tiæ genere vlciſceretur, is enim tam acri fame
cruciatus fuit, vt bonis omnibus conſumptis
Metram etiam filiam vendere coactus ſit, quę
à Neptuno adamata impetrauit, vt ſe in omnes formas conuertere poſſet. Eriſichthon
autem dignum impietate ſua exitum ſortitus
propria ſibi membra dilacerauit.

LIBER NONVS.

1 HVIVSMODI exempla proferebat Achelous, vt quanta eſſet
Deorum immortalium poteſtas
demonſtraret. Sed quid (inquit)
externa affero exempla, ſi in varias me formas commutare & ipſe conſueueram? quæ cùm dixiſſet, ingemuit Achelous; & à Theſeo, cur nam ingemiſceret, interrogatus fuit. At ille licet inuitus (quis
enim, vt inquit poeta, ſua prælia victus commemorare velit?) reſpondit; Deianiram
Oenei filiam Aetolarum virginum pulcherrimam à multis amatam fuiſſe, pater autem
illi ſe daturum puellam pollicitus eſt, qui luctandi victoriã reportaſſet. cũ igitur Achelous
& Hercules in certamen deſcendiſſent, atque
ipſe Achelous in varias ſe figuras conuertens
Herculem deluderet, in taurum poſtremò
ceſſit, quem Hercules reluctantem amplexus cornu illi ex fronte eruit. Achelous igitur
victus in ſuum fluuium abijt. Cornu autem
ereptum Naiades illius filiæ omni florum,
fructuumq́ue genere ornarunt, ſicq́ue cornu
2 copiæ effectum eſt. Poſt hęc victor Hercules, & Deianira potitus, cùm Eurynomum
puerum Architelij filium pugno inuitus peremiſſet, dolore maximo affectus vnà cum
Deianira reditum in patriam faciebat. In ipſo autem itinere vxorem Neſſo centauro trãs
Euenum fluuium portandam commiſit. qui
mulieris pulchritudine captus inferre vim
illi cœpit, at illa auxilium à marito implorante Neſſus ſagitta hydræ ſanguine tincta
interfectus eſt, & ipſius cruor in venenum
conuerſus fuit, quo veſtem tinctam Deianirę moriens Neſſus dedit affirmans, tantam in
illa veſte ineſſe vim, vt quotieſcunque eam induerет Hercules, mulieres omnes, præter
Deianiram ipſam non tantum effugeret, ſed
3 maximo etiam odio proſequeretur. Cùm autem ad Deianiræ aures perueniſſet Herculẽ
Ioles Euryti filiæ amore captum eſſe, veſtem
ſibi à Neſſo traditam à Licha famulo coniugi perferendam curauit, qua indutus Hercules, maximoq; affectus cruciatu, & in furorem ob ingentem veneni vim coniectus, Licham ex Cęneo monte, vbi Iouis ſacrificia celebrabat, in Euboicum mare pręcipitem deiecit, quem Tethys in ſcopulum commutauit.
4 Ipſe autem Hercules arcu, & ſagittis Philoctetę Pœantis filio traditis ſe in conſtructo rogo compoſuit, humanaq; depoſita figura à
5 Ioue in Deorum ſedes receptus fuit. His ita peractis Alcmena ipſius Herculis mater nati
facinora prędicabat, ſuaque infortunia puellę, quæ Iolę dicebatur, & ex Hyllo Herculis filio grauida erat, ſępius narrabat. cùmq;
illam vterum geſtantem cerneret, Dij tibi,
inquit, meliorem in pariendo ſortem concedant, quam mihi. Cùm enim parere non
poſſem, Lucinam Deam inuocaui, illa verò
non vt iuuaret, ſed vt impediret potius partum Iunonis iuſſu in anum conuerſa ante
meas fores manibus genua complectens ſedebat, quam cùm Galanthis ancilla vidiſſet
id, quod erat, ſuſpicata, me iam partu ſolutam vetulæ nunciauit. idq; cùm Dea crediſſet, ſurrexit, ſtatimq; Herculem peperi.
at Lucina ſe à Galanthide illuſam indignata
6 eam in muſtellam commutauit. Hæc dum
ab Alcmena narrarentur, ipſa etiam Iole ſororis caſum recordata vix potuit lacrymas
continere. Dryope ſiquidem Euryti filia,
Ioles ſoror, & Andręmonis coniux antea ab
Apolline adamata cùm ex Loto arbore ramum decerpſiſſet, in quam olim arborem Lotos nympha Priapi vim fugiens conuerſa fuerat, quod ſacras frondes violare auſa eſſet
7 Dryope in truncum mutata fuit. En autem
dum ſororis caſum Iole refert Alcmenæ, Iolaus Herculis, & Hebes filius à matre fuit
8 in iuuenem conuerſus. Quòd ſanè priuilegium nemini ſe poſthac conceſſuram iurare
volebat Hebe, niſi Themis Iuſtitię, & religionis dea vetuiſſet. cuius conſilio Callirhoes
Alcmæonis vxoris filios infantes adhuc in iuuenes conuertit, vt patris à Phegeo per inſidias interfecti mortem vlciſcerentur.
9 Quæ miracula cernentes Superi indignati ſunt ea
hominibus concedi priuilegia. illorum autẽ
indignationem ſua oratione Iupiter placauit
ex cuius verbis optimè, & eleganter poeta in
Mileti

Digitized by Google

Mileti mentionem incidit, vt facilius, aptiuſque Byblidos in fontem mutationem deſcribat. Ex Mileto ſiquidem Cretenſi, qui in Aſia vrbem ſui nominis exædificarat, Byblis, & Caunus orti ſunt. cum autem puella fratrem impudico amore proſequeretur, illique amorem ſuum per literas ſignificaſſet, Caunus ſororis impudentiam deteſtans ex patria profugit. Illa verò dum inſequeretur fratrem in Cariam demum peruenit, vt illius lacrymæ in inſignem fontem conuerſæ ſunt.
10 Cuius quidem rei fama quàm celerrimè in inſulam Cretam perueniſſet, niſi aliud non minus admirandum in illa accidiſſet regione. Nam Ligdus quidam plebeius homo Telethuſam vxorem duxit, quæ cùm grauida facta eſſet, illi maritus imperauit, vt ſi fœminã pareret, aut necandam, aut feris exponendam curaret, ſi autem marem, educaret. mœſtæ igitur Telethuſæ ob ſeuera & barbara coniugis mandata Iſis Dea in ſomnis apparuit, illique perſuaſit, vt quamuis fœminam pareret educare tamen nil dubitaret, ſe illi cùm acciderit præſtò futuram affirmans. Quare cũ Telethuſa fœminam edidiſſet, marem illam eſſe marito affirmauit, quod ille facilè credẽs puellæ aui nomen impoſuit, & *Iphin* appellauit. ſed cùm puella tertium iam & decimum ætatis annum ageret, illi Ianthen Teleſtis vicini filiam in coniugem dedit. quod videns Telethuſa vnà cùm filia Iſidis templũ adiit, cuius auxilio Iphis in virum conuerſa eſt, ſicque cùm vxore Iante concubuit, qui vnà diutius, & feliciter vixerunt.

LIBER DECIMVS.

1 EODEM anno Orpheus Apollinis, & Calliopes, vel, vt alij ſcribunt, Oeagri fluuij, & Polymniæ muſæ filius Eurydicen nympham vxorem duxit, ſed infauſto prorſus omine, & infelici hymenæo. Nam cùm Eurydice per prata vnà cùm aliis nymphis vagaretur, à ſerpente fuit interempta. Orpheus autem tanto dolore affectus eſt, vt non modò à lacrymis temperare minimè potuerit, ſed ad inferos etiam, vt vxorem ad priſtinam reduceret vitam, deſcenderit: quò cùm perueniſſet ſuauiſſimo citharæ concentu à Plutone impetrauit, vt vxorem ea lege ad ſuperos reduceret, nè prius illam reſpiceret, quàm ad ſuperos fuiſſet reuerſus. At cùm ſe Orpheus abſtinere non potuiſſet, quin vxorem reſpiceret, illa iterum ad inferos rapta eſt. qua re deſperans illam ſe amplius conſequi poſſe, mulieres omnes maximo odio proſequi, & turpiſſimis puerorum amoribus operam dare
2 cœpit. Dumque in collem quendam ſe ſe recipiens ſuauiſſimè citharam perſonare ſolitus eſſet, ad illius cantum audiendum multa animalia, & arbores confluebant. inter quas affuit Pinus matri Cybeli ſacra, in quã Atys ipſius Cybeles ſacerdos fuerat commutatus.
3 Nec non cupreſſus arbor olim cypariſſus pulcherrimus adoleſcens, qui cùm ceruum, quẽ ſumma cum voluptate alebat, imprudens peremiſſet, tanto fuit dolore affectus, vt mori omnino ſtatuens in cupreſſum ab Apolline
4 conuerſus fuerit. Tum Orpheus amorem, quo Superi adoleſcentes proſequebantur, cœpit enarrare, inquiens, vt Iupiter *Ganimedem* Trois Dardanorum regis *filium ita adamauerit*, vt illum in aquilam verſus in cœlum rapuerit, illique pocula miniſtrandi munus conceſſerit. Hiacynthus quoque Amiclæ filius in Cœlum ab Apolline fuiſſet receptus, niſi is diſci pondere periſſet. cuius obitum adeo moleſtè tulit Phœbus, vt illius cadauer in eiuſdem nominis florem commutauerit.
6 Probabat prætereà multis argumentis Orpheus pulcherrimos adoleſcentes Diis etiam placuiſſe, maximoque ſuis ciuitatibus fuiſſe ornamento; contra verò mulieres & Diis fuiſſe inuiſas, & maximo dedecori ciuitatibus extitiſſe. quod Propœtidum exemplo cõprobatur, qui Venerem Deam eſſe negare audentes non minus ciuibus ſuis fuerant inuiſæ, quàm Ceraſtæ quidam populi, qui hoſpites mactare ſoliti erant, eos autem Venus in
7 iuuencos commutauit. Ipſæ autem Propœtides in ſaxa poſtremò conuerſæ ſunt.
8 Quarum flagitiis Pygmalion quidam perterritus in ſumma caſtitate viuere decreuerat. cùm autem eburneum virginis ſimulacrum tam eleganter effinxiſſet, vt eius amore accenderetur, Venerem orauit, vt ſibi tam pulchrã vxorem daret. cuius precibus Venus commota eburneam illam ſtatuam in viuam mulierem conuertit, eaque Pigmalion potitus eſt,
9 ex qua Paphum natum prędicant. Ex eodem etiam Pygmalione ortus eſt Cinyras, qui fœlix omnino fuiſſet niſi Myrrham genuiſſet,

Digitized by Google

nuiſſet, quę impudico, nefandoq. patris amore accenſa nutricis opera cum illo ignaro cõcubuit, & grauida facta eſt. quod cùm intellexiſſet pater ſtricto gladio filiam eſt inſectatus, vt tam graue ſtuprum vlciſceretur. At illa in Arabiam tandem profecta à Diis in ar-
10 borem myrrham commutata eſt. Ex qua quidem arbore Adonis natus eſt, qui tam eleganti, & venuſta forma fuiſſe traditur, vt illius amore Venus fuerit accenſa, quæ puerum venationibus operam dantem hortari ſępius ſolebat, vt ſibi à feris illis, quas audacius agitabat, caueret. quod vt illi facilius ſuaderet, Atalantę & Hippomenis fabulam narrare aliquando ſolebat. Nam cùm Hippomenes Veneris beneficio Atalanta Schœnei regis filia, quę à nullo curſu ſuperari poterat, pomorum aureorum aſtutia potitus eſſet, is Veneri pro beneficio accepto nihil gratiarum egit, quo ſcelere Venus indignata in tantam eum libidinem coniecit, vt in matris Deum templo cum Atalanta concubuerit. eoq. flagitio mater Deum irata Hippomenẽ
11 in leonẽ, Atalantã in lęnã conuertit. Quas truculentas feras Adonin euitare hortabatur, & rogabat Venus. ſed illius nihil preces valuere, audax enim puer dum cum apro congrederetur, ab ipſo fuit interfectus. cuius cruorem Venus in purpurei coloris florem conuer-
12 tere potuit. Quemadmodum etiam potuit Proſerpina Mynthen nympham Plutonis cõiugis pellicem in mentham herbam commutare.

LIBER VNDECIMVS.

1 ORPHEVS, vti dictum eſt, Threicias mulieres aſpernatus in earũ incidit odium non mediocre. cùm igitur Bacchi ſacra celebrarent, & Orpheum inter feras & arbores Deorum amores canentem vidiſſent, in illum impetum fecerunt, ac miſerè dilacerarunt tum caput, & lyram in hebrum proiecere. quę cùm ad Lesbon inſulam fuiſſent iactata ſerpens Orphei caput appetens ab Apolline
2 in ſaxum fuit commutatus. Bacchus autẽ moleſtè ferens mulieres illas ſua ſacrificia Orphei ſanguine violaſſe illas in varias arbo-
3 res conuertit. Poſt hæc Bacchus Thraciam relinquens ad Tmolum Ciliciæ montem vna cum ſuis Satyris peruenit, inter quos aberat Silenus, qui à ruſticis quibuſdam captus à Mida Phrygiæ Rege cuſtodiebatur. At cum Rex ipſe Bacchi aduentum intelligeret, ſponte illi Silenum obtulit. pro qua liberalitate impetrauit à Deo, vt quęcunque peteret, conſequeretur, cumq. ille petijſſet, vt quicquid tangeret, in aurum verteretur, ipſeque etiam cibus, ac potus ab ipſo tactus commutaretur in aurum, ſed id petijſſe Midam pœnituit, Bacchumque rogauit, vt conceſſum munus irritum faceret. Bacchus igitur monuit, vt ſe ſe in Pactolo fluuio lauaret, quod cùm feciſſet Midas auream illam vim amiſit, Pactolus autem eam recepit, atque illius arenæ aureæ
4 effectæ ſunt. Midas tandem aurum, & opes deteſtans in ſyluis habitabat, & Pana paſtorũ Deum colebat, qui cùm fiſtula, qua multùm gloriabatur, Apollinem prouocare auſus eſſet, & Tmolus montis Deus in eo certamine iudex fuiſſet conſtitutus, omnes Apollinem viciſſe iudicarũt, præter ipſum Midam, qui victoriam ad Pana deferendam iudicabat. quare Apollo ob maximam hominis ſtoliditatem
5 illius aures in aſininas conuertit. quas ita veſtibus celabat, vt nemo illas præter ipſius tonſorem viderit. qui cùm id vellet aliquo modo ſignificare, nec auderet tamen palàm proferre, terræ id ſummiſſa voce explicauit, ex cuius verbis arundines natę dicuntur, quæ adhuc vento agitatæ Midæ dedecus videntur
6 inſuſurrare. Cùm de Mida ſupplicium ſumpſiſſet Apollo, vnà cum Neptuno ad Laomedontem troiana mœnia exædificantem acceſſit, promittens ſe pacta mercede muros illos
7 quàm celerrimè perfecturos. cùmque perfectum iam eſſet opus, & Laomedon nihil ſe pollicitum eſſe periuraret, Dij tantam vlciſci perfidiam voluerunt, nam Neptunus diluuio Troianos agros deuaſtauit, effecitque, vt Heſione Laomedontis filia monſtro marino deuoranda exponeretur. quam cùm Hercules ob equorum ſpem, quos illi promiſerat Laomedon à tanto periculo liberaſſet, atque illi etiam Laomedon promiſſam mercedem denegaret, iratus Hercules Troiam expugnauit, captãq. Heſionẽ Telamoni Aeaci filio donauit. cuius quidẽ Telemonis frater Peleus ſolus ex mortalibus Deam habuit vxorem, nam is Thetide Dea, quæ ſe in varias formas conuertens Peleum eludere ſolebat, Prothei tandem conſilio vinculis alligata potitus

titus eſt, ex qua Achilles fortiſſimus vir na-
8 tus dicitur. Peleus autem, qui tum vxore,
tum filio meritò fęlix dici poterat in maxi-
mum incidit infortunium. nam fratrem Pho-
cum peremit, eoq́. patrato ſcelere ad Ceycem
Trachinæ regem peruenit, qui & ipſe in ma-
ximo luctu, & mœrore verſabatur nam illius
frater Dædalion pulcherrimam habuit filiã
Chionen appellatam, quę cùm ab Apolline
in vetulam conuerſo fuiſſet compreſſa Phile-
monem citharę ſtudioſiſſimũ genuit. à Mer-
curio autem in ſomno iridem compreſſa Au-
tolycum furem peperit. cùm verò gloriare-
tur mulier ſe cum tum magnis Dijs concu-
buiſſe, auſa eſt etiam aſſerere ſe Diana formo
ſiorem eſſe. quare Dea indignata ſagittis illius
linguam traiecit. ex cuius interitu Dœdalion
tanto dolore affectus eſt, vt ſe ex Parnaſſi mõ
te in pelagus præcipitem daret. quem tamen
Apollo priuſquam mare attingeret, in acci-
9 pitrem commutauit. Quæ dum Peleo non
ſine lacrymis narraret Ceyx, ipſius Pelei ar-
mentorum paſtor ad dominum accurrens
nunciauit boues omnes à lupo, cuius rabies
coherceri non poſſit, interfici. quod ſtatim in-
tellexit Peleus Pſamathes nymphę iracundia
ſibi id contigiſſe. quę tandem multis preci-
bus placata eſt, ac lupus ille, qui in armenta
10 ſœuierat, in ſaxum verſus eſt. Non tamen
diutius in ea regione commoratus eſt Peleus,
ſed in Theſſaliam ad Acaſtum regem confu-
git, quem poſtea Peleus vnà cum vxore in-
teremit. Ceyx interim de quo paulò ſupe-
rius mentio facta eſt, ob fratris caſum vehe-
menter dolens ad Apollinis oraculum conſu-
lendum profecturus vxori, quę Halcyone di
cebatur, pollicitus eſt, ſe ſe intra duos menſes
reditum facturum. cùm autem in mari Ae-
geo ſubita orta tempeſtate vnà cũ ſocijs fuiſ-
ſet ſubmerſus, Halcyone cùm iam conſtitu-
tum tempus prętermiſſet, nec adhuc rediret
coniux, in maximo dolore verſabatur, quę
tandem Iunonis opera à *Morpheo* ſomni fi-
lio certior facta eſt, illius maritum in mare
periiſſe. quare illa excitata ad littus acceſſit,
ac longius Ceycis cadauer in ęquore proſpe-
xit, cùmque ad illum vellet accedere in Hal-
cyonen auem commutata ad maritum aduo-
lauit. Is verò tanquam vxoris oſcula ſentiens
in eiuſdem generis volucrem fuit conuerſus.
qui adhuc mutuum inter ſe amorem, & be-
neuolentiam demonſtrantes ab omnibus ve-
11 hementer laudantur. Quemadmodum illa
etiam auicula laudanda eſſet, quę circum lit-
tora volitans mergus dicitur. hęc enim Aeſa-
cus olim fuit Priami, & Alyxothoes *nymphę*
filius, qui cùm Eperien nympham, quã ama-
bat, perſequeretur, puella ſerpentis ictu vi-
tam cum morte commutauit. quare tanto do
lore Aeſacus affectus eſt, vt è ſcopulo ſe in
mare pręcipitem dederit, prius autem, quàm
vndas attingeret, à Tethyde in auem mer-
gum fuit conuerſus, qui adhuc vndis ſe im-
mergere ſolitus eſt.

LIBER DVODECIMVS.

1 CVM Aeſacus in volucrem fuiſſet
commutatus, Priamus pater mor
tuum illum exiſtimans vnà cum
Hectore, cęteriſque filiis lugebat.
ſolus autem aberat Paris, qui ob
raptam Helenam crudeliſsimi illius Troia-
ni belli fuit in cauſa. Nam Gręci Menelai Re
gis vxorem raptam fuiſſe ęgrè ferentes, bel-
lum Troianis indixerunt, & mille armatas
naues miſerunt, vt de illis ſupplicium ſume-
rent. quod primum efficere non potuerunt,
cùm eos tempeſtas ad Aulidem Bęotię vrbẽ
iactaſſet. vbi cùm Iouis ſacra celebrarent Gręci, ſerpens platanum arę proximam aſcen-
dit, & primùm pullos octo, qui in nido erãt,
deuorauit, deinde matrem ipſam circumuo-
lantem. quare cęteris admirantibus Calchas
augur reſpondit, decimo anno Troiam captũ
iri. ſerpens autem ille, vt perpetuum remane
ret monumentum, in ſerpentem fuit commu
2 tatus. Eodem tempore Agamemnon contra
Troianos proficiſcens Dianę ceruam impru-
dens interfecit. quare Dea indignata effecit, vt
tanta oriretur tempeſtas, vt inde Gręci diſce-
dere non poſſent, & grauiſſima affecti peſti-
lentia interirent. monuit igitur eos *Calchas*,
vt Agamemnonis ſanguine diuinam *placarẽt*
iram ſicque Iphigenia Agamemnonis filia ad
aram immolanda ducta eſt. quam tamen ſa-
cerdoti ſubripuit Diana, & in eius loco ceruã
3 ſuppoſuit. Cũ verò fama de Graiorũ aduẽtu
ad expugnandũ Ilium per totũ iam eſſet ter-
rarũ orbẽ diuulgata, iamq́. ad pugnã deſcen-
diſſent, Proteſilaus Hiphicli filius primus ab
Hectore fuit interfectus. ab Achille autem
Cygnus Neptuni filius, qui ob corporis du-
ritiem

ritiem cùm nullo pacto ferro poſſet interfici eliſò gutture fuit ab Achille ſuffocatus, & à
4 patre in cygnum volucrem conuerſus. Superato autem Cygno Græci omnes diſcumbentes illius corporis duritiem admirantur. cui ſimilem quendam fuiſſe Cæneum retulit Neſtor. inquiens Cænin puellam fuiſſe pulcherrimam, quæ à Neptuno compreſſa impetrauit, vt in virum Cæneum mutaretur nec vllo vnquam telo interfici poſſet. cùm igitur ad Pirithoi Ixionis filii, qui Hippodamiam vxorem duxerat conuiuium vnà cum cæteris Centauris, & Lapithis conueniſſet, magnaque inter eos vino concitatos pugna exorta eſſet, Cæneus à nemine armis lædi potuit; ſed tandem arborum in illum congeſtarum multitudine fuit præfocatus, eumque Neptunus in Cęnin volucrem commutauit.
5 Quod dum à Neſtore narraretur, de illius fratre Periclimeno incidit mentio, qui cùm ſe in varias figuras conuertendi poteſtatem a Neptuno habuiſſet, cùm Hercule pugnare auſus eſt, dum quę illum variis formis eludere vellet, in aquilam poſtremò conuerſus Sa-
6 gittis ab Hercule interemptus eſt. His ita à Græcis poſt epulas commemoratis, Neptunus ægrè ferens Cygnum filium ab Achille occiſum, impetrauit ab Apolline, vt Paridis ſagitta in Achillem ita conuerteretur. vt talo infixa eum perimeret. Idque cùm iam eſſet effectum, inter Aiacem, & Vlyſſem de Achillis armis obtinendis grauiſſima contentio orta eſt, cuius Agamemnon iudex fuit conſtitutus.

LIBER TERTIVSDECIMVS.

1 AGAMEMNON iudex in illa controuerſia electus ne alterum ex illis offenderet, ad alios græciæ principes iudicium detulit, qui Vlyſſis eloquentia commoti pro illo ſententiam tulerunt, atque illi Achillis arma tradiderunt. Quare indignatus, furoreque percitus Aiax ſe ipſum gladio traiecit ex cuius cruore flos hiacyntho ſimilis ortus
2 eſt. Vlyſſes verò victoria conſecuta in Lemnum miſſus fuit, vt inde Philoctetem, qui Herculis habebat ſagittas, abduceret. qui cùm rediiſſet, ac Troia tandem fuiſſet incenſa, Græcorumque claſſis in Thraciam appuliſſet, Polixena Priami, atque Hecubę filia Achillis manibus fuit immolata. cuius corpus Hecuba vt ablueret, ad litus profecta eſt, vnde cùm Polydori filii à Polymeſtori Thraciæ rege interfecti cadauer proſpexiſſet, tantum ſcelus inultum eſſe non paſſa eſt. Priamus enim Polydorum filium cæteris minorem natu ob incertum belli euentum ad Polymeſtorem, quem ſibi amicum eſſe arbitrabatur, miſit. Ille verò acceptum puerum interfecit, & in mare proiecit. quare Hecuba vt tantam perfidiam vlciſceretur, Polymeſtorē accerſitum vnà cùm aliis mulieribus excæcauit. Illam verò dum Thraces lapidibus inſectarentur, in canem fuiſſe conuerſam di-
3 cūt. Cuius ſanè calamitate Dii omnes commoti ſunt, prçter Auroram, quę grauiorem habebat dolendi cauſam. Nam Memnon Tithoni, atque ipſius Auroræ filius cùm in Troiano bello ab Achille fuiſſet interfectus, à Ioue impetrauit, vt illius rogi fauillæ, ſociique omnes in Memnonidas aues conuerterentur quæ ſingulis annis ad ipſius Memnonis ſepulchrum inter ſe pugnantes cernuntur.
4 Ipſius autem matris Auroræ lacrymæ in ro-
5 rem fuerunt commutatæ. Iam verò diruta iā Troia Aeneas cùm Anchiſe parente, & Aſcanio filio profugus Delphos peruenit, vbi ab Anio Apollinis ſacerdote liberaliter hoſpitio fuit ſuſceptus. qui quidem Anius quo pacto filias omnes amiſerit Aeneę narrare cœpit, inquiens quemadmodum illas quæcunque manibus attingerent, in ſegetem, vinum, & oleū Bacchi beneficio conuertentes Agamemnon abducere conaretur, vt illarum opera exercicitum alere facilius poſſet. Illæ verò effugientes in columbas à Libero fuerunt con-
6 uerſæ. Diſcedēti tandem Aeneę cratera ab Alcone lydio cęlatum Anius dono dedit, in quo Orionis filiæ ſculptæ erant, quæ ſe pro populo Thebano immolandas tradiderant. ex quarum rogo duo adoleſcentes orti ſunt Stepha-
7 ni, hoc eſt coronæ appellati. Ab Anio Troiani diſcedentes in Cretam peruenere, mox Ambraciam adierunt, vbi Ambracii imaginē
8 in ſaxum viderunt commutatam. Hinc in Aoniam profecti, vbi Moloſſi regis filii in
9 aues conuerſi fuerunt. Tum in Siciliam per-

Pppp 2 uene-

Digitized by Google

uenerunt Troiani, vbi Galatea Nerei & Do-
ridis filia Scyllę, cęteriſque nymphis infęli-
citatem narrabat ſuam. Hanc Acis ex Sime-
thide nympha, & Fauno ortus maximo amo
re proſequebatur. quos cùm vnà colluden-
tes vidiſſet Cyclops, eiuſdem nymphę amo-
re accenſus, ſcopulum in eos coniecit. quare
Galatea ſub vndas abſcondita eſt, Acis autem
ſaxo obrutus in ſui nominis flumen verſus
10 fuit. Quę dum Galatea ipſa Scyllę inter
vndas narraret, Glaucus Deus procul aſpe-
ctam adamauit, dumque illam blanda oratio
ne alloqueretur, nympha ſub vndas ſe ſe cō
didit, at Glaucus ex eminenti ſcopulo cla-
mitans dicebat ſe quoque Deum eſſe, nec il-
lius nymphę amore indignum. Glaucus enim
piſcator olim fuit, qui cùm herbas quaſdam
in quibus piſces iacuerant, manducaret, in
mare proſiluit, atque à Diis in maritimum
Deum fuit commutatus. Is igitur cùm ſe à
Scylla ſperni cognouiſſet, ad Circen profe-
ctus eſt, cuius opera amica ſe potiturum ſpe-
rabat.

LIBER QVARTVSDECIMVS.

1 GLAVCVS iam ad Circen ſolis filiā
herbis, carminibusque præpoten-
tem peruenit, rogitans illam, vt
ſibi opem ferret, carminibusque
efficeret, vt Scylla mutuo illum
amore proſequeretur. Sed Circe ipſius Glau
ci amore capta apud ſe illum detinere cona-
batur. à quo ſpretam cùm ſe vidiſſet, rabiem
furoremque omnem in Scyllam conuertit,
effecitque vt in varia monſtra commutata
ſibimet ipſa inuiſa in ſiculum mare ſe ſe præ-
cipitauerit. quæ præter alios multos Vlyſſis
ſocios, quem Circe amabat, ſubmerſit. Et
2 Aeneam quoque procul dubio ſubmerſiſſet,
niſi illa in ſaxum prius fuiſſet commutata,
3 quod adhuc à nautis vitatur. Id cùm euitaſ-
ſet Aeneas, ad Pythecuſas inſulas peruenit
ſic ob Simiarum multitudinem appellatas,
nam Cercopum periuria Iupiter exoſus in
Simias eos conuertit, & inſulę, quas illi inco
4 luerant, Pythecuſæ dictæ ſunt. Hinc Aeneas
ad Sibyllam Glauci filiam acceſſit, à qua in
Elyſios campos ductus ſuorum venturam
progeniem cognouit. atque ab ea intellexit,
quemadmodum ipſa ab Apolline, qui maxi-
mo illā amore proſequebatur, impetrauerit,
vt tot annos viueret, quot in manu arenas te
neret. cùm autem petere oblita eſſet, ne vn-
quam ſeneſceret, in tantum decrepitatis re-
dacta eſt, vt tota demum in voce conuerſa
5 fuerit. Poſt hæc Aeneas iter in Italiam fa-
ciens Macareum Ithacenſem Vlyſſis comi-
tem offendit, qui multos narrauit caſus,
quos illius ſocii paſſi erant. nam cum ad Cir-
cen perueniſſent, varias viderunt belluas ex
6 hominibus in feras commutatas. Atque ipſe
etiam Macareus vna cùm aliis in quadrupe-
dem Circes poculis verſus fuerat, ſed tandē
Vlyſſes Mercurii auxilio ſocios omnes recu-
7 perauit. Quare Aeneam hortatus eſt *ne ad*
ea littora accederet. Nam Picus etiam Rex
ab eadem Circe virga tactus in volucrem
8 picum euolauit. Quem dum requirerent
ſocii in varias & ipſi formas mutati ſunt. Ca
9 nens autem Pici vxor amiſſum lugens mari-
tum apud Tyberim fluuium extabuit, qui
locus canens à nymphę illius nomine appella
10 tur. Huiuſmodi exemplis Aeneas à Maca-
reo monitus Circes domicilia fortiter euita-
uit; atque in Italiam demum peruenit, vbi
cùm Rutulis pro Latino Rege dimicans au-
xilium ab Euandro impetrauit. Turnus au-
tem Rutulorum dux Venulum Legatum
ad Diomedem miſit, vt ab illo contra La-
tinum, & Aeneam auxilium poſtularet. quod
minimè conceſſit Diomedes, aſſerens pro
Aenea Venerem pugnare. quam ſibi ipſe
infeſtam reddiderat, cùm illam in Troia-
no bello filium defendentem vulneraſſet.
Et cuius Deæ tantum eſt numen, vt timere
illam omnes debeant. Nam & ipſi Diomedis
ſocij cùm inuita Venere ad bellum profecti
eſſent, in volucres cygnis ſimiles abierunt.
His igitur de cauſis meritò ſe Diomedes ex-
cuſauit, quòd Turno contra Aeneam auxi-
11 lium non præſtaret. Quare Venulus acce-
pto à Rege reſponſo Apuliæ agros reliquit,
atque illū Pan Mercurij filius, deinde Nym
phæ incoluerunt. quas cùm Paſtor quidam
Apulus turpi oratione offendiſſet, earum nu
mine in arborem oleaſtrum conuerſus eſt.
12 Reuerſo tandem Venulo, deſperatoq; Dio-
medis auxilio, Turnus proprijs viribus con-
fiſus Troianos vincere tentabat, iamq; in illo-
rum

Digitized by Google

rum claſſem ignem immiſerat, ſed Deorum
mater, quia Teucrorum naues in Ida Phry-
giæ monte, vbi ipſa Cybele colebatur, factæ
fuerant, impetrauit à Ioue, vt in nymphas
13 conuerterentur. Quæ longius proſpicien-
tes Vlyſſis naufragium viderunt, & Alcinoi
14 nauem in ſcopulum conuerſam. Turno po-
ſtremò ab Aenea interempto Ardea vrbs, quã
ille incolebat, accenſa eſt, ex qua volucris
euolauit, quæ vrbis nomine ardea dicitur.
15 Aeneas autem cum ad extremam ętatem per
ueniſſet, poſt tot, ac tam præclara facinora à
Ioue Veneris precibus in Indigetem Deum
16 relatus eſt. Aeneæ ſucceſſit Aſcanius, cui
Syluius, Latinus, Epitus, Capys, Capetus,
Tyberinus à quo Tybris dictus eſt, tum Re-
mulus, Acrota, Auentinus, à quo Auenti-
nus mons, & Palatinus ſucceſſit. quo regnan
te Vertumnus Deus in varias mutari figuras
ſolitus Pomonam Deam amabat. cùmque
illa nullo vnquam modo potiri potuiſſet, in
anum poſtremò conuerſus multa illi refere-
bat, quibus mulierum animi flecti ſolent.
Sed cùm Dea nulla ratione poſſet ab opinio-
ne commoueri, Anaxaretis Cypriæ exemplũ
anus protulit, quæ cùm ob immenſam cru-
delitatem in cauſa fuiſſet, vt Iphis adoleſcẽs,
qui illam vehementer amabat, ſe ipſum ſu-
ſpendiſſet, nec ad vllam flecteretur pietatem
17 à Venere in ſaxum fuit commutata. Qua re
audita Pomona flecti cœpit, eaque Vertu-
mnus priſtinam recipiẽs formam potitus eſt.
18 Iam verò poſt Palatinũ Albæ Regem Amu
lius, & Numitor fratres ſucceſſere. ex cuius
Numitoris filia à Marte compreſſa Romu-
lus, & Remus nati ſunt, qui iam grandio-
res natu Amulium interfecere, regumque
Numitori auo, cui à fratre imperium prære-
ptum fuerat, reſtituerunt. Ipſi verò vrbem
Romam ædificarunt, quàm cum Romulus
à Tarpeia vergine auri capta pulchritudine
proditam liberaſſet, ac bellum aduerſus Ti-
tum Tatium pro virginum raptu ſuſceptum
confeciſſet, omnia denique legibus compoſi-
ta, & conſtituta eſſent, Romulus ipſe in cœ-
lum ſuſceptus Quirinus Deus factus eſt.
19 Quem cùm Herſilia coniux tanquam amiſ
ſum fleret, Iuno illam immortalem fecit; &
Dea ora Quirini à Romanis appellata eſt.
quorum templa à P. R. in colle Quirinali
conſtituta ſunt.

LIBER QVINTVSDECIMVS.

1 ROMVLO ſucceſſit Numa Pom-
pilius, qui vt Pythagoram præ-
ceptorem audiret, Crotonem ſe
recipere ſolitus erat. quam vr-
bem Micylus quidam Alemo-
nis filius condidit, Is ab Hercule monitus eſt,
vt patria, quæ Argos erat, relicta ad Aeſaris
fluuij hoſtia profectus vrbem conderet. ſed
cùm Argolicæ leges vetarent, ne quis è pa-
tria diſcederet, Micylus reus factus eſt. & cũ
is aut albis ſuffragijs eſſet abſoluendus, aut
nigris condemnandus, Herculis opera factũ
eſt, vt nigri omnes calculi in albos fuerint cõ
uerſi. ſicq; abſolutus Micylus ad locum ſi-
bi ab Hercule indicatum profectus, vrbem
Crotonem ædificauit ita à Crotonis nomine,
qui eo in loco ſepultus erat, appellatam. &
eò Pythagoras ſamius patriæ Tyrannidem
2 odio habens effugerat. Qui inter cætera ſuæ
doctrinę præcepta animalibus veſci nefas eſſe
affirmabat; nam mortalium animas ex cor-
poribus in corpora tranſire iudicabat, hinc
ætatis aureę temporibus ab animalium car-
nibus abſtinebant, poſtea paulatim conceſ-
ſum eſt, vt comederentur ſues, quippe qui
fruges vaſtarent, itidem capri, qui viribus no-
3 cerent. Idem Pythagoras dicebat omnia tẽ-
poribus immutari, atq; Euphorbi in bello
Troiano à Menelao interfecti animam in ſe
4 ipſum infuſam eſſe affirmabat. Præterea cõ-
mutari omnia aſſerens temporum etiam cur
ſus, hominum ætates, ipſaq; elementa tran-
ſire in alia probabat. nam ignis, aer, aqua,
5 & terra viciſſim commutantur. Multa etiã
ſunt, quæ in eadem natura minimè videntur
permanere. Lycus enim fluuius, eſt in Aſia,
6 qui alijs apparet, aliis non. Eraſinus fluuius,
cùm antea nullum haberet exitum, in Argo-
7 licos tandem agros exijt. Caycus Myſiæ
fluuius alueum, quo prius fluebat, mutauit.
8 Amaſenus Siciliæ fluuius interdum fluit, in-
9 terdum aret. Anigrus Gręciæ flu. cùm in
eo centauri Herculis ſagittis vulnerati ſe ſe
abluiſſent, dulces aquas in amaras conuertit.
10 Hypanis etiam ſcythicus amnis dulces vn-
11 das in amariſſimas commutauit. Antiſſa,
Pha-

Digitized by Google

Pharos, & Tyros inſulę in nihil tandem re-
12 dactę ſunt. Leucadia, quam prius nullæ
circumdabant aquę, in inſulam redacta eſt.
Zancle quoque Italiæ iuncta fuiſſe traditur,
13 poſtea verò inſula facta. Olim etiam Heli-
ce, & Bura Achaię vrbes à ponto fuerunt de-
14 uoratæ. Tumulus apud Trœzenam vrbem
factus eſt, & magna inde ventorum vis exit,
cùm prius planicies eſſet, omnique vẽtorum
15 ſpiritu careret. Quodque magis mirandum
videtur, lacus eſt in Africa Iouis Hammo-
nis, qui interdiu gelidus, noctu feruens eſſe
16 dicitur. Lignum in Athamantis fontem im-
17 miſſum accenditur. Flumen apud Cicones
eſt, cuius aquas ſi quis deguſtet, in lapidem
18 vertitur. Crathis, & Sybaris calabriæ fluuij
19 capillos aureos efficiunt. Nec minori dignus
eſt admiratione Salmacis cariæ fons, qui ho-
20 mines molles, & effœminatos reddit. In Ae-
thiopia lacus eſt, cuius liquore homines aut
in inſaniam, aut in ſoporem trahuntur.
21 Clitorius Arcadiæ fons, poſtquam in eum
Melampus medicus Amithaonis filius carmi
na, & herbas, quibus Prœti Argiuorum Regis
filias ab inſania liberauerat, proiecit, vini odiũ
22 bibentibus concitat. Contra verò Lynce-
ſtius Thraciæ fluuius ebrios bibentes reddit.
23 In Arcadia aquæ ſunt, quę noctu potæ vehe
menter nocent, interdiu autem proſunt.
Symplegades inſulę per pontum olim erran
24 tes, ac concurrentes nunc certo in loco ſunt
25 fixę. Aetnę Siciliæ mons ardere cœpit.
26 In vrbe Pallene Hyperborea homines erant,
qui nouies ſe in Tritonaciam paludẽ immer-
27 gentes in volucres vertebantur. Scythicæ
mulieres eadem arte in aues commutari di-
28 cuntur. Quid? quòd quęcunque aut lon-
ga mora, aut fluido calore tabuerint in anima
lia quędam vertuntur? quemadmodum ex
29 vitulis naſcuntur apes. Ex equo crabro-
30 nes. Ex cancro terræ ſubiecto, cui brachia
31 dempta ſint, ſcorpius oritur. Tineæ agreſtes,
quæ folia filis intexunt, in papiliones vertun-
32 tur. Ranæ ex limo ſine pedibus naſcuntur.
mox illis natantibus increſcunt pedes.
33 Vrſę carnem pariunt, quam paulatim lam-
34 bendo in ſui figuram conformant. Apes pri-
mùm vt vermes naſcuntur, tum alas, & cę-
35 teras corporis partes recipiunt. Pauones,
Aquilæ, Columbæ, cæteræque volucres ex
36 oui vitello naſcuntur. Ex humana medulla
37 angues in ſepulchris gignuntur. Phœnix in
Aſſyriæ finibus ad extremam redacta ſenectu
tem nidum varijs odoribus fragrantem con-
ſtruit, illoque Solis radijs accenſo ardet, ex
cuius cinere vermiculus primùm naſcitur,
tum pullus, ac viribus denique corroboratis
38 Phœnix iterum efficitur. *Hyæna fera ex fę-*
39 *mina in marem commutatur.* *Chamæleon*
animal varijs maculis infectum, quodcũque
40 *attingit, in eundem colorem vertit.* Lynces
Bacchi animalia vrinam in lapides mutant.
41 Coralium lapis ſub vnda mollis eſt, extra du
42 rus. Omnia denique conuerti, & mutari
volebat Pythagoras, quod clariſſimis etiam
ciuitatibus, maximiſque imperijs conti-
giſſe olim non ignoramus. Nam Troia,
Sparte, Mycenæ, Thebæ, & Athenæ ex maxi-
43 mo, fœliciq́ue ſtatu in nihil redactę ſunt.
Contra verò Roma ex humili in immenſum
creuit Imperium. quod Helenus Priami
44 filius Aeneæ olim vaticinatus eſt. *Illa eſt re-*
rum omnium viciſſitudo. Quæ cum Nu-
ma Pompilius à Pythagora optimè percepiſ-
ſet, Romam reuerſus regium ſceptrum ſu-
ſcepit, populorum Ro: in pio Deorum im-
mortalium cultu inſtituit, ac ad religionem
conuertit. tandem ſenio confectus vitam cũ
45 morte commutauit. Cuius obitum Aege
ria nympha illius coniux lugens ſe in Arici-
nam ſyluam contulit. vbi Hippolytus The
ſei filius conſolari eam tentabat, ſuam illi prę
teritam infelicitatem narrans. Is enim à Phæ
dra Paſiphęs filia, Theſei vxore, quę ipſum
priuignum Hippolytum turpiter amabat,
apud patrem accuſatus, quòd nouercę infer-
re vim tentaſſet, ab irato parente in exilium
actus, dum per littora quadrigis veheretur à
phocis interfectus eſt. qui tamen Dianę pre-
cibus, & Aeſculapii ope vitę reſtitutus fuit;
& in nemus Aricinum allatus, vbi quicquid
habebat mortale relinquens Deus Vrbius fa-
46 ctus eſt. Sed nihil illius conſolatio apud
Aegeriam valuit. Illa enim ita aſſiduo fletu
virum lugebat, vt illius lacrymę in fontem
47 ceſſerint. Qua de re non minus obſtu-
puit Virbius, quam Tyrrhenus ille agricola,
cui, aranti gleba in Tagen puerum vaticinan-
48 di peritum transformari viſa eſt; Et quam
olim admiratus eſt Romulus, cùm corneum
telum à ſe iactum terręque infixum in cor
49 num arborem vidit commutari. Nec ſe-
cus admiratus eſt Hippolytus, quam Cip-
pus cùm ſibi cornua in temporibus nata ani-
50 maduertit. Has vbi eleganter narrauit fa-
bulas Poeta, ad Romanorum res aptè deue-
nit,

Digitized by Google

nit, vt Iulii Cęſaris Metamorphoſin, & præclaras res geſtas attingere facilius poſſit. Graui igitur peſtilentia cùm Romani laborarent, atque omnibus ingens incumberet timor; Apollinis oraculum per legatos conſuluerunt. quibus reſponſum eſt, vt Aeſculapium Epidauro acceerſirent. quo cum eſſent profecti Romani Aeſculapius Deus in draconem commutatus per mediam ciuitatem in Ro-
manorum nauem lapſus cùm illis Romam
peruenit, ac Tyberinam īſulam ingreſſus eſt,
51 vbi templum illi fuit conſtitutum. Hic ta-
men aduena Deus fuit Romæ, ſed Iulius
Cæſar Deus fuit in vrbe ſua, qui variis ho-
noribus, & dignitatibus functus, in ſenatu po
ſtremò inter ſectus à Venere, ceteriſque
Diis in cœlum ſuſceptus eſt, illiuſque ani-
ma in ſtellam cometam conuerſa.

F I N I S.

In Padoua nella ſtampa Camerale. 1616.
Con Licenza de' Superiori.

FABV-

FABVLARVM INDEX.

PRIOR NVMERVS PAGELLAM, Secundus Fabulam indicat.

A

ACHELOVS in varias formas 47. 1
Acis in flumen 52. 9
Aconiton è ſpuma cerberi. 45. 23
Actæon in ceruum. 37. 2
Adonis ex Myrrha arbore natus. 49 10
Adonidis cruor in florem. 49. 11
Aegerię lachrymæ in fontem 54. 46
Aeneas Deus indiges factus. 53. 15
Aeneę naues in nymphas. 52. 12
Aerea ætas. 34. 4
Aeſacus in mergum. 50. 11
Aeſon ex ſene in iuuenem. 44. 2
Aeſculapius in Draconem. 54. 50
Aetna Siciliæ mons ardet. 54. 25
Aethiopię lacus bibentes aut in ſoporem, aut in inſaniam conuertens. 54. 20
Aglauros Cecropis filia in lapidem. 37. 12
Aiacis cruor in florem hiacynthum. 51. 1
Alcidamantis filia in columbam 44. 12
Alcinoi nauis in ſcopulum 53. 13
Alcithoe cum ſororibus in Veſpertiliones. 40. 12
Amaſenus Siciliæ amnis interdum fluit, interdum areſcit. 53. 8
Anaxarete puella in lapidem 13. 16
Angues ex Meduſę capite. 40. 17
Angues ex hominum medulla. 54. 36
Anigrus amnis dulcis in amarum. 53. 9
Anij filię omnia, quæ tangebant in frumentum, oleum, & vinum conuertentes in columbas. 51. 5
Animę in varia corpora. 53. 2
Annus in quatuor tempora. 34. 5
Antiſſa olim inſula. 53. 11
Antigone in Ciconiam. 42. 5
Apes ex vitulis. 54. 29
Apes ſine membris primum naſci. 54. 34
Apollo in paſtorem. 63. 11
Apollo in coruum. 41. 8
Apollo in paſtorem. 42. 21
Apollo in accipitrem. 42. 21
Apollo & Neptunus in homines. 49. 6
Appulus paſtor in oleaſtrum. 52. 11
Aquę frigidiſſimę in feruentes. 54. 15
Arachne in araneam. 43. 24
Arcadiæ aquæ noctu potæ nocent, interdiu proſunt. 54. 23
Arcas cum matre in ſydera. 30. 5
Ardea oppidum in auem. 53. 14
Arethuſa nympha in fontem. 42. 17
Argentea ætas. 34. 4
Argi oculi in caudam pauonis. 35. 11
Argus in pauonem. 35. 11
Ariadnæ corona in ſydus. 45. 2
Aries ſenio confectus in agnum. 44. 4
Arne in monedulam auem. 45. 25
Aſcalaphus in bubonem. 41. 15
Atalanta in leænam. 49. 10
Athamantis aquis accendi lignũ. 54. 16
Atlas in montem. 40. 18
Atys in pinum. 48. 2
Aues omnes ex oui vitello. 54. 35
Aurea ætas. 34. 4

B

Bacchi nutrices à Medea in iuuentutem reuocatæ. 44. 3
Bacchus in Acœtem. 38. 7
Bacchus in caprum. 41. 9

Bac-

Bacchus in vuam. 42. 22
Bacchæ Thraciæ in arbores. 49. 2
Battus in ſaxum. 37. 11
Baucidis caſa in templum. 46. 7
Baucis in arborem. 46. 7
Byblis in fontem. 47. 9
Bura, & Helice vrbes ſubmerſę. 54. 13

C

Cadmus in draconem. 40. 16
Cænis puella in virum Cæneum. 51 4
Cæneus vir arboribus oppreſſus in auem. 51. 4
Cęſar in ſtellam. 55. 51
Calaureę Rex cum coniuge in auē. 44. 16
Caliſto in vrſam. 36 5
Callirhoes fi'ij infantes in iuuenes. 47 8
Calculi nigri in albos. 53 1
Canens Pici vxor abſumpta loco nomen dedit. 52 9
Caycus amnis iter mutauit. 53 7
Celmus in adamantem. 39 9
Cephiſus in focem. 44 18
Cerambus in auem. 44 5
Ceraſtæ populi in tauros. 48 6
Cercopes in ſimias. 52 3
Chaos in quatuor elementa. 34 2
Chamæleon in varios colores. 54 39
Ciconum flumen in lapides omnia vertens. 54. 17
Cippo cornua in fronte enata. 54. 49
Clytie nympha in heliotropium herbam. 39. 6
Clytorio de fonte bibentes abſtemios fieri. 54. 21
Coæ matronę in cornutas boues. 44 10
Combe in auem. 44 15
Copiæ cornu. 47 1
Coralium ſub aqua molle, extra durum. 54. 41
Coronis in cornicem. 36 7
Coruus ex albo in nigrum. 36 9
Coronę iuuenes ex fauillis filiarū orionis. 51 6
Crocos, & ſmilax in flores. 39 10
Crabrones ex equo. 54. 29
Cratin & ſybarin fluuios aureos capillos facere. 54. 18
Cyane nympha in fontem. 41. 13
Cygnus Stheneli filius in ſui nominis volucrem. 36. 4
Cygnus Neptuni filius in auem ſui nominis. 50. 3
Cynaræ filiæ in lapides. 42. 6
Cynaras ipſe in ſaxum. 42. 6
Cypariſſus in cupreſſum. 48. 3

D

Dædalion in accipitrem. 50. 8
Daphne in laurum. 35. 9
Daphnis idęus in lapidem. 39. 7
Deucalionis lapides in viros. 35 7
Derceto Babylonia in piſcem. 39. 1
Dercetus filia in columbam. 39. 2
Diana in felem. 41 10
Diomedis ſocij in aues. 52. 10
Draco in ſaxum. 44. 6
Draconis dentes ſati à Cadmo in viros armatos. 37. 1
Draconis dentes ab Iaſone ſati in viros armatos. 44. 1
Dryope nympha in arborem loton. 47 6

E

Echo nympha in vocem. 38 5
Elementa inuicem tranſmutari. 53. 4
Electrum ex lachrymis ſororum Phaetontis. 36. 3
Eraſinus fl. qui ſubterraneus fluebat, nunc emergit. 53. 6
Eriſichthonis filia in varias formas. 46. 9
Eumelus in volucrem. 44. 19

F

Ferrea ætas. 34. 4
Formicæ in homines. 45. 27
Fungi in homines. 44. 20

Qqqq Galan-

G

Galanthis in muſtellam. 47. 5
Glaucus in Deum marinum. 52. 10

H

Halcyone & Ceyx in aues. 50. 10
Hammonis fons die frigidus, noctu feruens. 54. 15
Hecuba in canem. 51. 2
Hemus, & Rhodope in montes. 42. 3
Herculis in Deum. 47. 4
Hermaphroditus & Salmacis in vnum corpus. 39. 11
Herſilia Romuli vxor in oram Deam. 53. 19
Hippolytus in Deum virbium. 54. 45
Hippocrene fons ex vngula Pegaſi. 41. 3
Hippomenes & Atalanta in leones. 49. 10
Homo ex terra & imbre. 34. 3
Hiacynthus puer in florem. 48. 5
Hypanis amnis ex dulci amarus. 53. 10
Hyries filius in olorem. 44. 13
Hyrie ipſa in lacum. 44. 14

I

Icarea inſula ab Icaro dicta. 46 3
Ino, & Melicerta in Deos. 40 13
Inus comites in ſaxa, & aues. 40 15
Io Inachi filia in iuuencam. 35 10
Io Dea Iſis appellata. 35 13
Iolaus ex ſene in iuuenem. 47 7
Iphis puella in puerum. 48 10
Iphigenia in ceruam. 50 2
Itys in phaſianum. 43 29
Iuno in a[illegible]um. 36 3
Iupiter in Dianam. 36 5
Iupiter in taurum. 37 13
& 42 7
Iupiter in aurum. 42 12
Iupiter in arietem. 41 7
Iupiter in aquilam. 42 8
Iupiter in olorem. 42 9
Iupiter in ſatyrum. 42 10
Iupiter in Amphitryonem. 42 11
Iupiter in ignem. 42 13
Iupiter in paſtorem. 42 14
Iupiter in ſerpentem. 42 15
Iupiter in aquilam. 48 4
Iupiter, & Mercurius in homines. 46 7
Iuuencus in ceruum. 44 7
Iudex Ambracius in ſaxum. 51 7

L

Leucothoe in thuris arborem. 39 5
Leucadia inſula ex continenti. 54 12
Lupus in ſaxum. 50 9
Lycaon in lupum. 35 6
Lychas in ſcopulum. 47 3
Lycij coloni in ranas. 43 26
Lycus fl. alijs apparens, alijs non. 53 5
Lyncus rex ſcytharum in lyncem. 42 18
Lyncis vrina in lapidem. 54 40
Lynceſtium amnem potum ebrietatem inducere. 54 22

M

Mera in canem. 44. 9
Martis, & Veneris adulterium. 39 5
Marſyas in fluuium. 43 27
Meduſæ capilli in ſerpentes. 40 20
Meleagri fatum. 46 4
Meleagri ſorores in aues. 46 4
Memnonis cineres in aues. 51 3
Mercurius in paſtorem. 35 12
Midæ contactu omnia in aurum vertebantur. 49 3
Midæ aures in aſininas. 49 4
Midæ famuli voces in arundines. 49 5
Mons ex planicie factus. 54 14
Mora ex albis nigra. 39 4
Muſæ in volucres. 41 4
Myrrha in arborem. 49 9
Mynthe nympha in mentam herbam. 42 12

Naia-

N

Naiades nymphæ in inſulas Echinadas. 46 5
Nais nympha in piſcem. 39 3
Narciſſus in florem. 38 6
Neptunus in taurum. 42 16
Neptunus in enipeum fluuium. 42 17
Neptunus in arietem. 42 18
Neptunus in equum. 42 19
Neptunus in Delphinum. 42 20
Niobe in ſaxum. 43 25
Niſus in auem. 45 1
Nyctimene in noctuam. 36 8

O

Ocyroe Chironis filia in equam. 37 10
Orphei ad inferos deſcenſus. 48 1
Orithya à Borea rapta. 43 29

P

Pactoli arenę aureę factę. 42 3
Pallenes incolę in aues. 54 26
Pallas in vetulam. 42 1
Pegaſus equus alatus ex Meduſa ſanguine. 40 17
Pelopis humerus in eburneum. 43 28
Perimele Hippodamantis filia in inſulam 46 6
Periclimenus in varias ſe formas conuertens ab Hercule demum interfectus. 51 5
Phaeton fulmine occiſus. 36 1
Phaetontis ſorores in populos. 36 2
Pharos olim inſula. 53 11
Phœnix ex ſe ipſo naſcitur. 54 37
Philemon in arborem. 46 7
Philemonis caſa in templum. 46 7
Philomela in luſciniam. 43 29
Phineus cum ſociis in montem. 40 1
Picus in auem ſui nominis. 52 7
Pici ſocij in varias feras. 52 8
Pieri, & Euippes nouem filiæ in picas. 41 5
& 42 19
Polyphemonis neptis in volucrē. 45 22
Progne in hirundinem. 43 29
Prœtus in ſaxum. 40 2
Propœtides in ſaxa. 48 7
Pygmæa in gruem. 42 4
Pygmalionis ſtatua in puellam. 48 8
Pyrami, & Thisbes amores. 39 4
Pyrrha lapides in mulieres. 35 7
Pythagoras ſæpius renatus. 53 3
Puer quidam in ſtellionem. 41 14

R

Ranæ ex limo. 54 32
Roma condita. 54 43
Romulus in Deum Quirinum. 53 18
Romuli haſta in arborem. 54 48

S

Salmacis fons ſemiuiros facit. 39 11
& 53 19
Saturnus in equum. 42 23
Scyron in ſcopulum. 45 24
Scython modò vir, modò fœmina. 39 8
Scylla Niſi filia in Cirinauem. 45 1
Scylla Phorci filia in ſcopulum. 52 2
Scylla eadem in varia monſtra. 52 1
Scythicæ mulieres in aues. 54 27
Scorpius ex cancro. 54 30
Serpens deuoraturus Orphei caput in lapidem. 49 1
Serpens alius in lapidem. 50 1
Sibylla in vocem. 52 4
Sirenes facie virginea, cætera volucres. 41 16
Symplegadas inſulas olim moueri ſolitas nunc ſtare. 54 24

T

Tages puer ex gleba ortus. 54 47
Tauri ignem efflantes. 44 1
Telchines viſu omnia vitiantes à Ioue ſummerſi. 44 11
Tethys in varias formas. 49 7
Tereus in vpupam. 43 29
Tineæ in papiliones. 54 31

Tire-

Digitized by Google

Tireſias modò vir, modò fœmina. 38 4
Tireſias à Iunone excæcatus, & à Ioue augur factus. 38 4
Tyros olim inſula. 53 11
Tyrrheni nautæ in Delphinos. 38 10

V

Venus in piſcem. 41 13
Venus ex ſpuma maris. 40 14
Vertumnus Deus in varias formas. 53 16
Vlyſſis ſocij in varia animalia tum in priſtinam figuram conuerſi. 52 6
Vrſæ catulos lãbendo conformant. 54 33
Vulpes Cephali canem fugiens, & canis ipſe in ſaxa. 45 28

Z

Zancle ex continenti in inſulam. 54 12
Zetes & Calais Orithyæ filij alati effecti ſunt. 43 29

FINIS.

Patauij ex Typographia Camer. 1616.

Superiorum Permiſſu.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google